UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...

Ortega, Cristóbal de

Lugduni, M.DC.LXXX.

Controversia VIII. De Theologicis ad Angelos spectantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-94285

Visual Library

CONTROVERSIA OCTAVA
DE
THEOLOGICIS AD ANGELOS SPECTANTIBVS.

AD plenam de Deo vno notitiam de eius ad extra operatiua potentia, & operatione disputatio necessaria videtur, & de potentia quidem ad extra operatiua (quæ ipsissimum, omnipotentiæ attributum non vitale est) non incorgrua methodo agimus t. 1. de Deo vno Contr. 1. de Attributis Dei non vitalibus d. vlt. De operatione verò Dei ad extra, seu effectis creatis, plura Philosophicum, quam Theologicum, examen requirunt, vt de creationis essentia, atque ab eductione differentia: atque ita Dei, & omnipotentiæ propria sit, vt nec principaliter, nec instrumentaliter attingi à creatura possit? Rerum item, quoad modum, & durationem emanationis à Deo possibilitas, quæ, & plura alia bonam Philosophiæ partem (è cuius puris principiis decidenda sunt) plane supponunt, hic non, nisi importune, intrudendam. An verò Deus plura melioraque, quam fuerit facere possit? disputator hic à nonnullis commodius autem ea de re agimus Controu. 4. de necessitate Dei ad optimum præstandum disputantes.

Solum ergo de Angelorum creatione, & existentia pauculisque aliis, quæ ex fide, & proprie Theologicis principijs pendent, difficultatibus agendum hic erit, vt quæ de illis dogmata existant, pro Th ologico munere complanentur, & primo quidem, de Angelorum creatione, & existentia, quæ, nisi ex reuelatis & Patrum authoritate firmiter statui nequit. Secundo; de Angelorum essentia, quæ similibus etiam principijs eget, vt ad plenum deprehendatur, nec sine vtriusque suppositione, quæstionum de eis habendarum subiectum consistit. Tertiò, de statu viæ, & reliquis ad possibilitatem Obedientiæ, vel transgressionis, tam malorum, quam bonorum Angelorum attinentibus. Quartò: de vtrorumque inter se colloquio, & modo, quo illud possit ab ipsis haberi: quod, licet Philosophicum sit, communemque cum animabus separatis, quæstionem contineat, tamen, quia sui difficultate locum apud, Theologos reliquos inuenit, ne eius metu, quam debita methodo, eorum mori videamur defeciſſe, alio remittenda non fuit. Quintò: de malorum Angelorum peccato, ac pœnitentiæ possibilitate, vel impossibilitate, æterniſque cruciatibus, quamvis, quoad cruciatus Scholasticorum vsui potius, quàm methodo, morem etiam geramus: quia modus, quo igne cruciari spiritualis Substantia Angelorum queat, ex philosophicis, quam Theologicis principiis pendet. Sexto: de bonorum malorumque Angelorum, erga homines officijs, ac ministerijs Reliqua de Angelorum vtrorumque præscientia, locali motu, speciebus impressis, cognitionis, & voluntatis actibus, & pleraque alia ipsis, & animabus separatis, vel communia, vel affinia, purè Philosophica sunt, ac fere ex ijs, quæ de animis separatis sunt dicenda, omnino, quasi ex communibus principiis, definienda. Quare facilius, breuiusque, & opportuniùs absque principiorum repetita probatione, t. 2. Controuersiarum Philosophicarum post Controuersiam de anima separata ea omnia disputabimus.

DISPVTATIO PRIMA.

De Angelorum essentia, creationeque.

ANGELORVM nomen officij, non naturæ, esse consone Patres, & Theologi docent: & quod non eis solum, sed alijs conueniat. Primum constat ex Patribus, & interpretibus in id Psal. 103. versu. 4. & ad Hebræ 1. *qui facit Angelos suos Christoph. de Ortega, de Deo Vno.* Tomus II. *spiritus*, quos recitat Bubalus noster in 1. p. q. 50. art. 1. quæst. 1. diff. 1. d. 1. Secundum constat ex Isai. 9. Vbi *Christus Dominus magni consilij Angelus dicitur*, & Malach. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante te*: Ioannes Baptista (Christo Domino interpræte Mathæ 11.) designatur, eo item nomine Sacerdotes omnes donantur à Malach. & Episcopi præsertim Apocalps. 2. & 3. atque epistolis septem ad Asiæ episcopos totidem: cæterum, vt absolute, nudeque prolatum Angeli nomen substantiam aliam rationalem ab homine diuersam (de qua in præsenti disputamus) significet, iam vsus obtinuit. Substantiam, communi bonis, malisque, nomine multiplici Philosophi significabant, nempe genij, intelligentiæ, Dæmonis. & Angeli, tametsi Dæmonis nomen ad malos Angelos determinate significandos restrictum à Philosophis etiam,

fuisse ex Apuleio retulit Augustin. de ciuit. Dei lib. 8. in Christiana Ecclesia semper in malum ea vox Dæmonis vsurpata est (vt Tertul. lib. de testimonio animæ capit. 3. & Augustin. 9. de ciuit. capit. 19. obseruarunt) sicuti Angeli nomen semper vsurpatum in bonum fuit id, quod ex Euangelio Ecclesia nostra didicit: quamvis vocis Angeli pro bono significando, & Dæmonis pro malo determinatio, & restrictio iam pridem à Sostena Philosopho facta referatur à Minutio Fœlice in suo Octauio in præsenti verò, ac fere reliquis disputationibus ad quintam vsque, Angelorum nomen secundum se, atque vniuersim, vt bonos, malosque coërcet vsurpamus.

QVÆSTIO I.

An Angeli existant in rerum natura.

DE absoluta Angelorum existentia tota quæstio procedit; detur nempe in rebus; nec ne?

CERTAMEN I.

Angelorum existentia ex Philosophis, scriptura, & fide statuitur.

1 ANgelorum existentiam negarunt Saducei, de quibus actor. 13. *dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum*, consensere Samaritani teste Bubalo proxime §. 2. versu *colligitur tertio* Georg. Dauid, cum aliquot socijs Lutheranis teste cochlæo de dictis, & factis Lutheri an. 1545. Lindano indubitant. Dositheus eius farinæ homo teste Prateolo, ex Philastrio in elencho hæreticorum verba *Dositheus* & Libertini apud eundem ex lindano verbo *Libertini*, à Caluino ipso confutati thesauro Catholico lib. 4. de Angelis §. *Negant*: Hieronymus Cardanus 10. de rerum varietate, & 9. de subtilit. apud Carpentarium in Alcinoum de doctrina Plat. Ait verò Cardanus, se Philosophum tunc agere, non Christianum, quasi aliter vt Christianus censeat verum, vt bene Bubal. §. 5. versu *colligitur secundo*, versu; *quare dicere* potius, neque, vt Philosophus loquitur, qui cæteris Philosophis (Atheos, epicureos excipio) aduersus, in eorum hac de re rationibus eneruandis leuibus argutiis est totus. Neque, vt Christianus, qui ab scripturæ, & Patrum, stata sententia (vt iam ostendam) recedens eius à ratione fundamenta omnia omni arte debilitat, vt aliter sentiendi viam aperiat faciliorem, quo vitio, hoc, aliaque dogmata ratione, examinantes Pij, alij, & Catholici recentiores, nescientes, nolentesque quandoque, nostro præsertim sæculo, laborant, *qui vanis* (cum Lactantio loquor. lib. 3. cap. 24.) *vera deffendunt vel ioci causa philosophantur, vel quasi, vt ingenia sua in malis rebus exerceant, vel ostentent*: cum tamen Philosophi, Theologique Christiani munus sit Dogmatibus fidei confirmandis rationis fundamenta, quam possint plura, proprijs etiam Lucubrationibus, adiungere, neque antiqua argutiolis quibusque mouere, sed quoad fieri possit obfirmare: cæterum, vt alio ait Scaliger. in Cardan. exercitat. 307. num. 30. plures eius sententiæ, vel potius nequitiæ, & impietates, expungendæ videntur, *cum* (inquit num. 35.) *quot interdum verba fundit, tot flagitia turbido, & inconstanti ingenio committit*, S. Thom. citata quæst. 50. art. 1. ex Arist. 4. Physicor. text. 52. & 57. ignominatos quosdam priscos Philosophos, pro negatiua hac sententia refert, quos ego non reputo a ios, quam epicureos, & constanter Atheos relatos 1. 1. de Deo vno Controu. 1. d. 1. quæst. 1. Horum etiam fuit, Saducæorumque, mens corporeis, & sensibilibus, intra, & quasi septa, & carcerata, nil vltra sensus cogitabat.

2. Sapientiores omnes Angelorum absolutam existentiam constanter docuerunt. Mercurius Trismegistus Moysi coëtaneus, iuxta Suidam, certe reliquos etiam septem illis decantatis sapientibus, antiquior, in Pimandro capit. 9. & in Asclepio apud Augustin. 8. de ciuit capit. 23. & 24. Orpheus centum ante bellum troianum annis apud Euseb. Cæs. 5. de præparat. Euang. cap. 3. & 4. Eugubinum 8. de perenni philosophia cap. 33. eius carminibus recitatis, & apud Lactantium, lib. 1. cap. 7. vbi, & Apollinis verba etiam intelligens Angelos, seu Dæmones noscentis, Homerus orum, ducentis post Orpheum annis apud Plutarchum libello, *quod oracula cessarint*, vt referunt Augustin. 9. de ciuit. capit. 1. vbi Ludou. Viues, Eugubin, 11. de peren. Philosoph. capit. 13. & lib. 5. capit. 6. Euseb. Cæsar. cap. 4. citato vbi Hesiodum etiam Poëtam Philosophum centum annos Homero posteriorem Angelorum existentiam docuisse, ex Plutarcho citato libello quod, *oracula cessarint* retulit: idemque de Hesiodo referunt Lactant. lib. 2. capit. 15. Clemens Alex. adhortatoria ad gent. longe ab init, eius carmina recitantes, ex quo alia recitat Plutarchus citato lib. circa med. Thales insuper Milesius vatquinio prisco. Rom. Regi coætaneus apud Athenagor. Apologia pro Christian. ad Anton. imperat Phærecides Pythagoræ magister, & Pythagoras ipse apud Marsil. Ficin commentariis, & argumentis in Phædrum, quibus addit Plutarchus lib. de Iside, & Osirid. Xenocratem, & Chrysipum *genios, tam bonos, quam malos priscarum Theologorum*, inquit, *imitatione, admittentis*, & & Socratis Dæmon celeberrimus cunctis fuit, vt videre est apud Minutium felicem in octauio, Plutarchum toto libro de *Damone Socratis*, & apud Maximum Tyrium gemina de eo Apodixi apud Tertulian. capit. 1. Cyprianum Dei dolor vanitate num. 52. Clementem Alexandrin num. 1. stromatum & Augustinum 8. de ciuit. cap. 14. Eugubinum 8. Perenn Philosoph. cap. 15. Andream Vectorellum de custodia Angelorum Aristotelis porro sententia de Angelorum existentia apprimè sima, vbique est vt patet ex octauo Physicorum 12. metaphysi. text. 41. & 1. de cœlo text. 100. & 10. Moral. cap. 7. & 5. met. cap. 5. Dæmonia in subluuiis recenset & 5. de partibus Animal. Heraclitu ad eum in casa furnaria sedentem accedere recusantes laudat & approbat adhortationem, qua ingredi eos iussero, *quoniam, ne huic quidem loco inquit Dei desunt immortales*, & 4. topicor. loco 64. *Deum, & studiosum posse praue agere*, ait, *non tamen actum*, quod de summo, ac primo Deo intelligi nequit, sed de genio, bono, siue Angelo, qui peccare potest, & si non peccauerit, nec sit peccaturus, & 2. Rhetor. de locis enthymemat: Dæmones esse supponit, locum à definitione tractans, quæ verò ex 12. metaphy. t. 48. & sect. 3. Problem. 1. pro sententia neganti afferri solent vt summum numerum Angelorum orbibus cælestibus ampliorem, negare sonant, loco primo; secundo verò, oracula sybillarum, tum melancoliæ naturali, non verò Angelis tribuere quod non est Angelos negare, vt patet certo ergo constat sapientes omnes Ethnicos Angelorum existentiam agnouisse, vt constat ex citatis locis, aliisque quos deinceps de eorum officiis disputantes referemus.

3. In scriptura nil quam existentiam Angelorum, frequentius: in veteri testamento genesis, exodi, judicium, Regum Psalmorum, & Prophetarum libris, in quibus Tob. 5. Angelos præcedere, adesseque & apparere hominibus, eosque solari in afflictionibus, & confortare; quandoque verò corripere, deterrere & celestes seuere, ad internecionem, & excidium, punire passim, legitur, vt loca, notare & adhuc, superfluum sit & concordantiarum purus labor sin nouo vero testamento, & si non adeo frequentia, sunt tamen loca quam plurima Matthæ 2. *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph.* iterumque, & iterum eidem Angelos apparuisse in Euangelio scribitur, cū vt animi anxietatem, & hæsitationem de vxore Maria prægnante mysterij tanti

tanti renelatione propelleret ; tum ipsi cum Matre & Puero Iesu reditum ex Ægypto in terram Israël imperaret. Tertio celebris, stupendaque illa à Deo Gabrielis Archangeli ad verbi incarnationem peragendam legatio cunctis est nota apud Lucam cap. 1. verbis illis. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro &c.* Matthæi item cap. 4. discedente tentatore Angeli Christo accessisse, ac ministrasse dicuntur. Apparuisse verò, & confortasse Christum ad gethsemani orantem, & in agonia positum ab Euangelistis Angelus refertur, atque ab eodem Mathæo cap. 18. illud expressum *Angeli eorum in cœlis, semper vident faciem Patris mei*, & capit. 25. reprobi postremo in ignem æternum qui paratus est Diabolo, & Angelis eius mittendi denunciantur. Libris insuper, & epistolis canonicis, Euangelio posterioribus : existentiæ Angelorum veritas frequenter, vel traditur, vel supponitur. Ad Hæbr. 1. *cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu* 2. & plura alia in id ipsum, addit his terminans caput ; *omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis* 2. Petri. 2. *Angelis peccantibus non pepercit.* Apocalyps. 12. *Draco pugnabat, & Angeli eius &c.* & alia plura ab Angelis exercita, exercendaque eo libro dicuntur. Reliquis verò præ multitudine missis, id solum animaduerto, ijs omnibus certis vtriusque testamenti locis (sunt autem vt facile videbis, & statim occurrent, quam plurima) quibus Dæmonia esse, atque circa homines quidpiamve aliud mundi operari dicuntur : Angelorum existentiam vniuersim hic à nobis assertam tradi : nam & Dæmones Angeli substantialiter sunt, atque, vt diximus, æque voce Dæmonis, atque Angeli, imo & indifferenter, ab antiquis, præsertim Philosophis, significabantur ; quamquam Christianæ Theologiæ vsus, ex communi Patrum, ac veteris testamenti locutione obtinuerit, vt vox, *Angelus* simpliciter & absolute prolata bonum Angelum significet, *Dæmon* verò, aut *Dæmonium* significet malum. Sed ea diuersitate significatus vocis vtriusque simpliciter absolute, ac sine addito prolatæ accidentaria solum bonitatis, & maliciæ moralis, non autem substantialis Angelorum differentia, adhuc specifica, denotatur : ex omni siquidem Angelorum ordine, & choro) ac fortasse specie, & obsequentes boni, & praui transgressores Angeli steterunt.

4 Constat inde, quo iure definita Angelorum existentia fuerit à concilio Lateranensi, sub Innocentio III. ex quo loco desumpta eadem definitio est cap. *firmiter* de summa Trinitate, verbis huc, *vnum est vniuersorum principium creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initiis temporis vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem : Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi Communem, spiritu & corpore constitutam.* Porro Patres omnes veritati huic vtpote in vtraque sacra pagina toties commendatæ, & expressæ, vnanimiter consentiunt ; tametsi eorum nonnulli, circa nonnulla alia de Angelis inferius disputanda, minus recte censuerint, eorum tamen recitandis testimonijs parcimus : tum, quia obuia, & innumera, tum quia non ita ad purum præsentem conclusionem tradunt vt non alia de Angelis examinanda contineant : quare vbi de his singulatim agemus oportunius, & citra rerum confusionem referentur. Solus est difficilis contra præfatam veritatem Augustini locutio quæst. 54. libri octoginta trium, scribentis ; *quod autem est melius omnis anima id Deum dicimus.* Angelus autem, de cuius existentia disputamus, & assertiue definimus ; anima quauis, etiam rationali melior, perfectiorque est ; non autem est Deus, sed infinite inferior Deo substantia, eiusque effectus, & creatura, vt nuper ex Lateranensi concilio referebamus : ergo, vel censet Augustinus Angelos perfectiores anima rationali non esse, contra inferius, ex scriptura, & rationibus statuenda, vel Angelos Deos, vel Deum ipsum esse, ac non creaturam, contra statutum Dogma fidei in Lateranensi concilio, vel demum Angelos nullos existere, imo nec posse esse contra nostram conclusionem : certe quoduis ex hisce adeo exploratum absurdum est, vt, vel inde constet Augustini verba, vt videntur sonare, nec ab ipso vsurpata fuisse, neque esse à nobis accipienda.

5 Etenim, quod Angelus Deus sit, nemini, sapientium, gentilium adhuc, placuit asserere : & si enim Græci, aliquot Poëtæ, & sapientes Angelos, siue genios, & intelligentias, Deos dixerint, (vt significat Theodoretus epitome diuinorum decretor. cap. de Angelis aiens : *nec, vt Græci Poetæ, ac Philosophi in Deos referimus*) & quandoque eo, eos donet nomine Plato, ac naturas ingenitas dicat, apud Euseb. Cæsar. 14. de Præparat. Euang. & Deos sæpe vocet ; sed ingenitos corporali, vti nos, generatione intelligit, non autem à se, ac non ab alio existentes, vt proprie Dei essent, atque deitate fruerentur oporteret ; Deos autem, non proprie dictos vocat, sed quatenus dignitatem, & excellentiam supra homines sortiuntur, & ad quam egregiis facinoribus, & si non naturæ, virtutis tamen præstantia, possint homines prouehi : quo vrique sensu Heroas in Deos transferri ex Hesiodo docuit in cratylo, vti ex eorum sensu aiebat Virgilius. *Pauci, quos æquus amauit Iupiter, aut ardens euexit ad æthera virtus,*

6 Aperte enim ex Symposio scribit de natura Angelorum, Plato nusquam Diuinam pertingere, sed ipsa inferiorem, humana verò superiorem interiacere ; *Omnis natura Dæmonum*, (ait) *inter mortales, Deosque est media*, qui ergo tantus error quantum Philosophorum Æthnicorum tenebræ capere non potuerunt, tribui Augustino, & in eis versatissimo & ingenio, adeo præstantiori, ac insuper scripturæ, & Patrum Doctrina instructissimo, poterit vt Angelos proprie Deos putauerit : ergo animæ omnis nomine, non solum animam proprie talem, partemque hominis componentem, sed substantiam pure spiritualem creatam vti Angelus est, eo loci intellexit sic ex antiquis plures animarum nomine Angelos etiam donarunt. Philo Hebræ. lib. de somnis circa med. genera, seu species animarum diuidens, ac in eis perfectissimarum animarum genus recenset, atque *has*, inquit, *genios Philosophi*, Angelos vocant Sacræ litteræ nomine aptissimo ; sic etiam Plutarch. lib. de defectu oraculor. circa med. animas seu (meliori latinitate) animos, ex Philosophorum vsu Angelos vocat ibi, *si animæ secreti à corporibus aut omnino, quibus nullum est cum corporibus commercium sunt (quæ tuæ est, & diuini sententia Hesiodi) Dæmones custodes hominum casti terras obeuntes, eum animos in corporibus degentes ista vi*, (prædicendi futura) *priuamus ?* & Marsilius Ficinus t. 1. lib. *in Phædrum commentaria, & argumenta* ; cap. 2. ex Phærecide Syro, eiusque discipulo Pythagora, & Pythagoricis *inter hæc animaduerte, similem animarum describi casum à Pythagoricis, atque Dæmonum à prophetis*, quia illi animarum voce Angelos, seu Dæmones appellabant. Huic ergo vulgatissimo loquendi modo Philosophorum annuens, eo loco Augustinus animæ voce creatam omnem spiritualem substantiam, ac subinde Angelos comprehendens dixit, *quidquid omni anima, melius est Deum Deo*, Attamen rigidiori sermone, & proprio loquendo 1. Retract. cap. 26. num. 54. ait *magis dici debuit omni creato spiritu melius.*

CERTAMEN II.

Quid ex continua Cœlorum rotatione naturalis ratio de Angelorum euincat existentia?

NAturalis ratio, vel à priori, & causis, siue Physicis, siue metaphysicis, vel à posteriori, & effectibus ordinis alterutrius potest solummodo procedere, vt aliquid, seu demonstratiue, seu probabiliter, suadeat pro mediorum, seu principiorum, ex quibus discurrit; euidentia, vel probabilitate, vt dialecticis est notum: equidem Angelorum existentiam à priori, & per causas euinci, non demonstratiue solum, sed probabiliter ex adhuc, naturali ratione minime posse, certum omnibus est; siquidem Physica, & totalis Angelorum existentiæ causa Deus est, illos non quidem necessario, sed libere, pro suo arbitrio, ac libera voluntate, & decreto producens atque extra causas apponens: atqui, vt eos producendi decretum, & voluntas libera à Deo concipiatur, atque habeatur, potius, quam omittatur, nulla naturalis causa, siue intrinseca Deo, siue extrinseca, atque in creaturam reliquarum coniuncto, & natura potest, nisi ex fundamento, arbitrario, maiori designari: ergo ex causa Physica nequit Angelorum existentia, adhuc probabiliter, nedum euidenter, euinci. Minor probatur distinctione rationis petitæ ex bono vniuersi quam adhibet S. Thom. 1. p. qu. 50. art. 1. corp. quia nimirum ad bonum vniuersi, à Deo effecti, vt à causa efficiente, spectat, vt in eo sit aliquid quod perfecte (quantum effectui creato licet) Deum eius authorem, secundum virtutem, & potentiam, qua ipsum efficit, imitetur: Siquidem, & effectus bonum, & perfectio est assimilatio ad suum agens, quæ vniuersim ab omni agente intenduntur. Et si verò, in vniuerso ratione animæ rationalis eiusmodi assimilatio, ad Deum, per intellectum, & voluntatem vniuersi authorem, videatur reperiri, cum tamen animus rationalis imperfectum quid, vt pote substantia partialis, sit, nequit, per illam perfecta ad suum authorem per intellectum, & voluntatem assimilatio vniuersi reperiri, quæ esse in eo, potest, & oportet, quousque substantia spiritualis completa intellectiua, & volitiua, quæ nil sane aliud, quam Angelica Substantia est) in rebus esse admittatur. Verum hæc congruentiæ solum ratio est, notæ aliunde ex fide Angelorum existentiæ, & productionis, vt non, citra rationem, & conuenientiam omnem, facti à Deo Angeli videantur; non verò ex solum ratione facti, probabiliter adhuc, & verisimiliter iudicentur: vt Mysterij incarnationis, quod sola fide nobis innotuit, potuitque innotescere executi rationes, & congruentias plures Patres, & Theologi laudabiliter, subtiliter, & docte designant; ex quibus tamen solis, ne probabiliter quidem, eius existentia suaderetur.

2. Accedit, nec Deum perfectissimum, vt potest; quare, nec sibi, quam posset, perfecte simillimum mundum producere teneri, vt concors Theologorum sententia est; & etiam, infinities pene, plures, & plures mundos perfectiores, & perfectiores, & in quibus perfectior, & perfectior Dei (etiam quoad intellectum, & voluntatem, per quæ ad extra operatur) Authoris sui similitudo eluceret, Deum posse absolute producere, nec eius potentiam, nec artem mundi huius productione exhaustam fuisse, & effectam certum vtique est. Posse etiam substantias spirituales intellectiuas, & volitiuas productis longe nobiliores in rebus ponere, quas tamen de facto non posuit, cum tamen positas de facto, & productas à Deo fuisse æque argumentum probat: cum eis positis perfectius vniuersum foret ac suo Authori in potentijs intellectus, & voluntatis, quibus operatur, similius: sed neque effectum illum potentiæ intellectiuæ, & volitiuæ, per quam omnia etiam irrationalia, & in anima operatur, ponere, neque id necessario in suis operationibus ad extra intendere debet, sed solum pro libito posse, & præstare, & intendere, in ijs etiam in quibus id exequi, & intendere potest: quia id solum probatur discursu præfacto: eam. rationem sufficienter de se motiuam esse, vt id intendere, & exequi absolute in rebus, & vniuerso pro mero suo arbitrio possit non autem illius propositione motum de facto fuisse. Non ergo à priori, & per causas euinci, adhuc probabiliter, Angelorum existentia à ratione sola naturali potest, tametsi simul deprehensæ congrue ea ratio possit, designari. Tota igitur controuersia in re præsente esse Theologis potest, an ex effectibus aliquot, quos experimur, substantiæ eiusmodi separatæ spirituales (quas Angelos dicimus) existere, in rebus naturalis ratione, à posteriori, demonstrentur, aut efficaciter euincantur.

3. Ea in re duplicem (quod ad demonstrationem à posteriori, & ex effectibus attinet) extreme oppositam sententiam reperio. Prima demonstrari à posteriori, Angelorum existentiam vniuersim affirmat: ita docuisse videntur, Aristoles, & Plato, cum assecis; insuper S. Thom. proxime & 2. contra gent. cap. 46. & Thomistæ omnes vetustiores, iunioresque Dominicani, & reliquis paulo antiquioribus Theologis communis sententia absolute fuit; sed non omnes eadem ratione demonstrari Angelorum existentiam putant, vt inferius videdimus. Secunda sententia demonstrari ratione naturali, vlla à posteriori, & ex effectu aliquo in rebus deprehenso Angelorum existentiam absolute negat: ita expresse Auersa 1. p. qu. 50. sect. 1. §. *Alia etiam* Anicus d. 1. de Angel. num. 8. Meratius D. etiam 1. sect. 2. Arriaga t. 2. primæ partis de Angel. d. 1. sect. 1. per totam, atque eis præuit Valentia noster 1. p. d. 4. qu. 1. pu. 1. versu *quæret autem aliquis*, Vazq. 1. p. t. 2. d. 178. cap. 1. rationes à S. Thom. & antiquioribus adductas demonstrationes esse negans alijs vero, quas ipse producit, ac mox expendemus, efficaciam id ostendendi concedit; non autem demonstrationis efficaciam expressit: quare de efficacia istar probabilitatem maxima videtur locutus, vti expresse locutus est noster Quiros 1. p. t. 2. tract. 8. d. 1. sect. 1. numer. 7. quæ nimirum efficacia fere euidentiam pertingat: id, quod, vt minimum, censere videtur noster Ioan. Præpositus, ex Cœlorum motu concordi, & constante. Aristoles intelligentias, eos impellentes, & mouentes deducebat, certa à Deo lege, vt inde solum eorum numerum inquiri, deprehendique ratione posse crederet. 12. met. text. 41. quare tot solum intelligentias, seu Angelos, quot cœlorum motus text. 48. hac ratione concludit; *Si enim essentialia, vtique mouebunt, cum lationis finis sint*, quamquam, & oracula ab intelligentiis, siue Angelis tradi, apud Gentiles agnoscat. 3. de Histo. animal. cap. 10. de caprolemnij agens, & incantationes eisdem authoribus tribuit. lib. 8. cap. 24. & 3. de anima text. 29. non solum loco motiuas substantias spirituales separatas, verum, & intellectiuas homine nobiliores recognoscit & 1. de Cœlo cap. 9. Plures præter Cœlorum motores ac supra Cœli verticem ponit, in super. 7. Morall. ad idem cap. 17. fortunatorum minus sapientium bonum gubernatorem genium esse, sicut male compactæ nauis bonus quandoque accidit Nauclerus. Sed, licet aliunde, vt vidimus, Angelos esse, & plures, quam cœlestium orbium motores probaverit; ast ex eorum orbium motu, tam ipse, quam eius discipuli, & Theologi antiquiores demonstrari in primis Angelorum existentiã, ratione pure naturali, censentide cuius proinde primum, deinde de reliquarum rationum, quæ afferri solent efficacia, & euidentia agendum sorsim ex instituto erit, vt in re præsente sententia firma feratur.

4. Bubalus noster satis erudito, docto, & prolixo tomo de Angelis, quæstio. 2. difficulta. 1. paragrapho. 6. demonstrationem esse censet duplici via. Primo ex cœlorum Astrorumque, quæ de facto in rebus sunt, natura, & motu volubili, seu rotatione: secundo ex euidenti naturali repugnantia corporis, quod de se, atque ab intrinseca sua forma, tanquam à virtute in orbem, actiua rotetur: vt is motus necessario ab alio extrinseco impellente ac mouente actiue debeat promanare & quidem libero, & intellectuali motore: Hic autem

autem motor cœlorum nequit esse Deus: ergo intelligentiæ, siue Angeli. His §. 4. præmittit cœlum in orbem, circa orbis centrum moueri, vel astra saltem, è quibus efformandum argumentum æque probat vt ab ea quæstione apud Patres Priscos, & Mathematicos Neotericos abstineat: num cœli motu suo astra sibi affixa secum moueant, an illis quiescentibus astra per illos suis quasi canalibus, moueantur. Aliorum verò discursibus ex motu hoc cœlorum reiectis ita ipse solidius arguit à versu *omissis autem*, quod nequit motu aliquo moueri à causa necessaria, & determinata ad vnum, debet à causa intelligente & libera (alia enim causa actiua non est,) moueri: atqui cœlum nequit moueri motu circulari à causa necessaria, & determinata ad vnum: ergo à causa libera, & intellectuali moueri circulariter solummodo potest. Ast ipsum cœlum causa intellectualis, & libera non est; ergo à se, vt à causa libera intellectuali moueri circulariter nequit, enthimema hoc euidendi subsumpto, & consequentia, constat. Primi Minor probatur. Motus circularis cœlorum, non est motus ad vnum, sed ad plura, quorum vnum deferatur, alterum verò adquiratur, vt patet; ergo nequit prouenire à causa necessaria, seu naturali, & determinata ad vnum, nec indifferente ad ipsum, vel alterum, siue ea intrinseca cœlo ipsi, siue extrinseca sit. Confirmatur, adhuc euidentius, si actiuam causam motus naturalem, & determinatam intrinsecam virtutem cœlorum esse dicas: quia potentia intrinseca, actiua, naturalis, mobilis cuiusque ad suum motum, est ad terminum, proprium-que bonum & perfectionem qua carere necessario debeat, vt moueatur, & qua habita, quiescat necessario, ac nequeat ad similem adhuc perfectionem, terminumque, & bonum suum à se moueri, cum præhabiti possessione, actuali æque eius appetitus saciatur, & actu expleatur: vt in rebus omnibus naturalibus patet. Neque enim aqua, frigore hoc indiuiduo habito aliud indiuiduum appetit, ad illuduc mouetur, vt præhabito relicto hoc aliud adquirat: nec corpus vllum elementale, aut mixtum de sese vnum proprium locum reliquit, vt alium æque sibi connaturalem, & commodum adquirat, vt patet: quod autem bonum sublunaris orbis sit cœli motus, & circulatio, satis non est, vt ipsum motum, & sublunaris orbis commodum ex se, suaque natura, & quasi primaria intentione, cœlum appetat, ac intendat & enim proprium cuique bonum maxime bonum, & appetibile per se, & primario est, non autem bonum alterius; licet, secundario, & per accidens ex proprij boni appetitu, vel alterius, vel communitatis bonum appetatur, & inducatur: ita ex coniunctione, & dispositione inclinationis, & appetitus rerum de proprio bono in vnaquaque, altera alteram moderante, & contemperante communi vniuersi bono sapientissime à Deo prouidetur. Hinc scite Aristoteles 2. Politicor. cap. 2. *quod enim multorum commune est, in eo minima adhibetur diligentia. Nam de propriis maxime curant homines, de communibus autem minus, quam quantum singulis competit*, ex quâ apud homines experientia deprehensa ad naturalem rerum appetitum (qui per imitationem rationalis translatitiæ appetitus est, ac dicitur) idem seruata proportione euincitur.

5. Confirmatur quia, vt amicorum bona appetamus serio, deque eorum assecutione delectemur vehementer, opus sane est, vt amicitiæ amore interueniente cor, animaque vna nobis cum amicis sit, teste Arist. 7. Moral. ad eundem cap. 7. vt ita illorum commoda, vt propria æstimemus, ac serio, & ardenter appetamus, quia amoris interuentu illa communia nobis fiunt Aristotele attestante 8. ethicorum. cap. 9 & communi hominum sensu & experimento ex quibus manifestè fit, nullius rei appetitum, quod nostri imitatiuum, & per transsilationem est, per se, & primario, in bonum alterius, vel communitatis ferri naturaliter posse, quare nec cœli appetitum in motum circularem suum, quantumuis orbi, sublunari proficuum de motu corporum à proprijs, & connaturalibus sedibus; vt pro vniuersi commodo vacuum repleant, ipsis connaturale non esse patet; siquidem grauitant cum attrahuntur, vt quidem aliorum motorum corporum, quibus contigua sunt, & in quorum locum succedunt; non autem ita succedentium natiua virtute, & inclinatione, vt in physicis ostendimus. Similiter, quod brachium ictui, quo pereat, excipiendo proprij commodi, quasi oblitum, se obiiciat, ne caput feriatur, ne ita totius corporis ex capite pendens commodum deficiat, ex animali motu, seu animæ (quæ totius commodum natura sua curat) imperio despotico in membra corporis venit; non verò ex naturali brachij ipsius impetu, & inclinatione natiua: quanquam tunc etiam proprio commodo brachium consulit, illudque illo motu intendit, vt docte Galen. de natural. facult. cap. 6. partes siquidem corporis maxime vnum præsertim, in homine faciunt: denique, quod de Pelicano dicitur proprio nostro pectus icere, vt sanguine, quo alendus erat, fuso pullos, vel à se, vel à serpente occisos respergens vitæ restituat, incertum reputatur ab Isidoro 12 originum cap. 7. Augustino in Psalm. 101. ad id *similis factus sum Pelicano*, de quo plura Albert. 23. de Anim lib. cap. 20. ac plurima Lorinus noster in Psalm. & verba citata. Sed admissa illa Pelicani historia, vt vera, id agi à Pelicano certius esset, vt nimio sanguine exuberantis, quandoque onere leuaretur: certum ergo naturalium omnium percursu sit; nihil à se moueri, siue in motum alteri, ac non potius, sibi proficuum primario. & directe propria forma actiue inclinare: quare, & inclinationem cœli ad circularem motum ob commodum orbis sublunaris naturalibus, principijs, & experimentis naturæ totius, aduersari: proindeque, eius circularem motum ab alio extrinseco mouente esse, iuxta naturalia principia, debere, ac nusquam à cœli intrinseca forma posse prouenire, id quod de quocumque cœlo possibili æque efficaciter probat. De eo vero quod de facto est, ac rotatur vlterius ostenditur: quia alias æterna eius à motu isto quies post vniuersale iudicium futura ex S. Thom. 2. id. 11. qu. 2. art. 6. ad 3. & in 4. d. 13. q. 1. art. 13. quæstiunc. 1. & alibi. & Theologis communiter contra eius internum impetum, & violenta foret; quod Diuinæ prouidentiæ perfectioni repugnaret: nempe creatum aliquid perpetuæ violentiæ damnare ac deuincire, iam vero, si ab extrinseco motore intellectuali, & libero (vtpote ad indeterminatum effectum & locum hunc, scilicet vel illum priori relicto impellente mouendum circulariter cœlum est, atque recursus ad Deum, vt causam particularem actiuam pro naturalibus effectibus Philosophum non deceat (quem pudeat cum ita recurrente Anaxagora ab Arist. rideri 8. Physicorum text. 2. & 1. metaphy. cap. 2.) intellectuales substantiæ creatæ libere cœlum mouentes ex circulari eius motu, naturali discursu, certo esse deducuntur: quod ipsum est Angelos à posteriori ex puris naturæ principijs demonstrari.

6 Hæc omnium summa est quæ paragraphis pluribus docte, & acute Bubalus, & quæ pro eius rationis euidentia naturali possunt afferri. Sed quamvis videam ea, & Aristotelicorum & Platonicorum ipsa vtentium authoritate Theologos veteres (paucis exceptis) Angelorum existentiam quasi exploratam à ratione docuisse; eam tamen longe à demonstratione distare certum mihi est. Primo quia circularis motus cœli, vel Astrorum huic demonstrationi necessario supponendus, (vt Bubalus fatetur §. 4) euidens ac certum à ratione non est, cum steterint Mathematici recentiones, quiantiquorum rationibus pro circulari cœli motu perpensis ipsum quiescere, terram vero in gyrum volui docuerint, vt ex nostro Clauio cap. 10. in primum caput Sphæræ Sacroboscj refert Bubalus citatus, versu: *Notandum est.* Et quidem, si Philosophica ratione, (quam fuse adeo Bubalus persequitur) agenda res sit, terra, cuius cœli totius influxus referunt à se ipsa videtur circumagenda, vt toto suo commodo, (in quod primario & per se res omnes naturales suo opte ingenio inclinant) fruantur; non autem cœlum ipsum, quod nullum ex eo motu, & influxu commodum capit: quare ex inefficientia motus circularis cœlorum, ex quo discursus procedit, à demonstratione deficiet. Secundò cum cœlum pars vniuersi sit mirabili concordia cæteris cohærens, ipsumque componens, & cum nulla reliquarum orbis partium contrariis qualitatibus, (vt

sublunaria cætera inter se solent) pugnam gerens, sed potius cunctis beneficij influentiis, & aspectibus suis, proficiens, caque fouens, eorum commoda naturali hac sua amicitia, vt amicorum amantissimorum bona, videtur naturaliter transtatitie apprehendere, ac proinde appetere, vt de amicitia, & amicorum bonis ex citato Aristotele, & S. Thom. vniuersa philosophia & Theologia aiebat. ac proinde eo circulari motu proprium bonum in reliquis vniuersi amicissimis partibus inquirere. Accedit: quod cœlum, eo à reliquis orbis partibus differe, quod hæ suis quæuis partibus, & commodis tuendis nata est, perpetua in se, sed corruptibilis, & cuius species indiuiduorum successione seruentur: vnde cuiusuis innata, & se ab aliis tuendi, & sua conseruandi vis innata, & natiua propensio, vt vtroque actiuæ, & formalis resistentiæ, & impugnationis mutuæ genere nulla penitus species ab altera absumatur, ac pereat, sed indiuiduorum successione persistat: cœlum autem, cum incorruptibile sit, nec contrariis qualitatibus reliquarum orbis partium, alterabile, ac demum corruptibile, nulla cum eis pugna, & ab earum impugnationibus, se suaque tuendi, & vicissim impugnandi, natiua inclinatio, sed cunctis influxu, & aspectu beneficio fouendi, per circularem motum, quo cuncta perlustret, & vniuersis prospiciat, in quod plane creatum cœlum, & constitutum à Deo fuisse ratione naturali, & experimentis quotidianis monstratur, quocirca ex inclinatione natiua per se & primario reliquarum partium orbis ad particulare cuiusque bonum principium, nec nisi secundariò, & indirecte, ad bonum commune vniuersi, ac proinde ad mouendum se, vt illud adquirant, cum non habent, & quiescendum, cum habent, perperam nedum euidenter, ad similem natiuam cœli inclinationem ad motum vt priuatum bonum adquirat, & in habito quiescat. Argumentum deducetur. Arguitur enim ab eo, quod sibi natum est, ad id, quod natura sua aliis atque aliorum bono est constitutum, alicubi, sicuti & illa, quiescere debere; cum potius inferatur quiescere de se, & natiua primaria inclinatione minime posse, quia continuo circulari motu, id, in quod natum est, consequi solummodo potest: scilicet commodum reliquarum partium vniuersi sublunarium, ac subinde bonum vniuersi totius, sicuti sublunares, eius partes ad determinatum solum locum sibi commodum moueri à se primario possunt, ibique quiescere, quia ad illum obtinendum natæ constitutæque sunt: ac proinde in illum determinate natura sua propendent, & inclinant, ex eodem principio, quo præfatis rationibus, non solum euidentia obscuratur, sed apertius, quam ipsæ probent, occurritur, natiuus cœlo, ac nusquam ab extrinseco motore motus circularis ostenditur, etenim creata cuncta naturalia, cum facultatibus, & potentiis ad id agendum ad quod præcipue, & vt media à Deo creata, constitutaque sunt natiuis, & intrinsecis sunt à Deo producta, vt in reliquis omnibus patet: atqui cœlum constitutum natura sua est, vt cunctis sublunaribus influxu, & aspectu suo ac singulis circulari motu, & omnibus successiue se applicando prospiciat: ergo cum ea natiua inclinatione, & intrinseca facultate naturali, se circulariter mouendi est à Deo productum; ac proinde non, vt ab extrinseco motore circumagatur, & roretur: & sane minus connaturalis prouidentiæ esset, id duplicis agentis suppositi diuersi alterius influxiue, alterius motiui, & applicatiui, interuentu ad continuum, & perpetuum influxum disponere, & peragere, quod vno; eodemque Deus posset. Huc recidit veterum pro connaturalitate motus circularis cœlo argumentum ex vulgari illo apud Philosophos, & Theologos principio, esse rei, est propter operari, siue propter suam operationem, vt ait S. Thom. 1. 2. q. 3. art. 2. & 1. p. quæst. 65. art. 2. & quæst. 105. art. 5. & prius dixerat Arist. 2. text. 17. *vnumquodque eorum, quorum est opus, est gratia operis*: quare non potest non natura sua esse actiue ad suum opus expeditum; alioqui, si expeditum de se, & natura sua non esset, actiuum natura sua non foret: non esset autem actiue expeditum natura sua, si alterius liberi creati agentis continuo repetito impulsu actiuo egeret vt absolute, & proxime, posset operari.

8 Quod Bubalus ait: suam propriam operationem expeditam in se habere: si alia sit, quam illuminatio, & influxus in totum sublunarem orbem, partesque, ipsius singulas, & omnes, iam primario intenta naturæ cœli operatio determinata designabitur, & motus ille localis in orbis sublunaris commodum primario intenta naturæ cœli operatio non erit, & quam naturalium reliquorum corporum, cœlo naturalem actiue esse non posse contenditur; sed solum intenta secundario, quæ nullo exemplo cœli natiuæ virtuti ostenditur repugnans: sin verò alia ab influxu, & illuminatione in sublunarem totum orbem non sit, ad hanc operationem actiue expeditum absolute, & proxime cœlum natura sua esse oportere, argumento proximo conficitur: quod de primario intenta à natura cuiusuis principij actiui operatione cæterorum exemplum concinit: vt omnia percensenti patebit. Denique argumentum quo pro cœlis quæ de facto sunt, ex eorum post diem iudicij vniuersalis æternam quietem, vtique violentam, absurdissime admittendam, si contra actiuum eorum, natiuam inclinationem ad motum foret, prorum vrget, esto enim sit æterna ea quies cœlorum futura, id sane ex naturalibus principiis deduci euidenter non potest, sed scriptura, & Patribus, vt summum. Nec minus Philosophi cum erit actiuam hanc ad motum circularem, virtutem qualitate superaddita à Deo insitam esse, quæ eorum innouatione post iudicij diem opposita indita (sicut & aliæ supernaturales claritatis, perfectioris à Deo ipsis inducentur) ad statum illum vniuersi postremum, & perpetuum accommode perpetuam ipsis quietem inducat, cum vniuersi eiusque statuum commodo, & perfectioni creaturæ, eo cœli sint, ac proinde nec motus, qui nunc, nec quies ipsorum futura, violenta ipsis erit, sed eorum naturæ, & fini conformis. Ac demum, qua, adhuc scripturæ, & Patrum authoritate, quaque firmitate cœlorum Empyreo inferiorum, quæ soli mouentur, quies æterna post iudicij diem futura nitatur alterius loci examen est, atque à quæstionum aliarum decisione pendens: an scilicet terra virens tota, ac florida arboribus, fructibusque ornata iucunde puerorum limbi, & perpetuæ habitationi se oblectamento naturali, sit permansura? vt Rea noster subtiliter de eo ex instituto disputans hispano idiomate tandem definiit, & aliqui censent. An rursus ea mixtorum corporum terræ ornamenta corruptibilia sint futura, an incorruptibilitate super naturam ipsorum à Deo donanda, vt successiuo motu, & influxu cœlorum terra ad successiuam, etiam eorum procreationem, & propagationem non egeat? quæ omnia importune hic disputarentur.

9 Sed vt præfata eius creationis ab euidentia naturali, & demonstratione defectum non offenderent, sed extrinseca causa libera, & intellectuali cœlorum exhibem motus egeret, eam intellectuam substantiam liberam creatam esse debere, ac non potius Deum ipsum ratio naturalis clare, & euidenter, non euincret. Recursus enim ad Deum, pro effectis naturalibus edendis, causis secundis prætermissis, tunc solum ridiculus Philosopho indignus, à naturali ratione aduersus est, cum causæ, & ad esse, & cum effectu proportionate esse, vel ex eorum naturis, vel similibus effectibus ad earum præsentiam semper subortis, deprehenduntur: atque hæc quæstio de Angelorum existentia esse illos non supponit, sed quærit neque esse aliunde ratione, euidenti aliqua naturali deprehenditur: ergo vel inde solum existentiam Angelorum negantes ex motu cœlorum euidenter conuinci, non possent. Secundo, vt ad Angelos, vel particulares causas potius, quam Deum pro cœlorum motu recurratur specialis aliqua proportio maior in eis, quam in Deo cum cœlorum motu ratione alicuius prædicati, in eo motu deprehensi deberet repetiri: neque enim sola coëxistentia creati vnius ad aliud effectum ipsi coëxistens satis est, vt ad ipsum, vt causam effectus alius recurratur; sed oportet, vt præter eius effectionem frequenter, ac semper deprehensam ad præsentiam alterius creati ratio aliqua, in effectu specialis, & proportionata specialiter sit creato alteri, in cuius præsentia efficitur, vt ipsi effectus causalitas tribuatur; alioqui dicito specierum visualium obiecti cuiusuis corporei productionem, soli, Luci per aërem diffusæ eiusque ipsi,

ipsi, vt particulari causæ tribi. Nusquam enim nisi eis omnibus adstantibus species visuales diffundi comperiuntur: atqui nulla est specialis ratio in motu cœli, etiam ab extrinseca intellectuali, & libera causa admissi futuri) adstante etiam, & admissa aliunde existentia Angeli; specialiter huic proportionata præ Deo: vtrique enim adsunt, & vires, ita cœlum voluendi prohibito potestas & libertas: neque aliquid appatet, in eo motu, quod Angeli potius quam Dei potestatem & voluntatem determinate requirat: ergo non est cur existenti, etiam, & adstanti Angelo is motus cœlorum potius, quam Deo, tribuatur: nedum vt existentia, & assistentia Angeli, nusquam aliunde supposita, ex eo motu demonstretur mulcaue efficacia suadeatur.

10 Huc vsque fere Arriaga noster t. 1. in 1. p. d. 1. sect. 1. num. 2. circa recursum ad Deum: quibus, dum ea omittit Quiros t. etiam 2. tract. 8. d. 30. sect. 1. num. 4. tacitus dissensit, & principio non recurrendi ad causam primam pro effectibus particularibus producendis (quod vult absolute firmum num. 8.) admisso argumento ex energumenis, & magicis effectibus (quod efficacissimum ad præsens reputat) firmitatem imponit. Sed tamen primam huius argumenti partem non euacuat de non supposita existentia, & assistentia Angeli ad cœlorum rotationem, sed potius contra eam negantes demonstranda à ratione: cum enim, & Deum esse, certum sit, & proportionatum huic cœlorum motui efficiendo, æque atque Angelum quemvis, qui esse admittatur dummodo aliunde Angelum existere, & assistere nobis constet, ad Angelum, qui esse non constat, pro eo efficiendo recursus ineptior est, quam ad Deum, qui & existens, & proportionatus & assistens illi motui nobis innotescit: imo ad ipsum vbi causæ creatæ effectuum aliquorum non apparent, recurrendum necessario est, vt inprima rerum productione, & creatione clarescit, sed tamen ex iis, quæ Quiros idem contra euidentiam rationis huius ex motu cœlorum petitæ adducit num. 4. secunda hæc probationis pars, seu probatio valide fulcitur stando quippe rationi, & naturalibus principiis de Angelorum natura rationis solius lumine assequibilibus, Angelus in puris naturalibus, minus aptus, & proportionatus est, cui orbicularis cœlorum motus constans, & pro statu sublunaris orbis corruptibilis, perpetuus à Deo committatur, prolibito exequendus: cum natura sua peccabilis absolute sit, possitque Deo id committenti, non obedire: tum, quia ille Deus non est, cuius propria est impeccabilitas: tum, quia de facto Dei præcepto alteri non paruit, sed auersatus fuit, ac deliquit: quare in mouendo cœlo, ex suis naturalibus posset absolute non parere, sed motum libere omittere, sic omissione sua vniuersi corruptibilis ordinem inuertere, & si positiue (ad quod maior creata potestate, ac forte infinita virtus requiratur) inuertere non posset. Beatitudinis verò Angelorum status (ex quo ipsis impeccabilitas accedit) scientia, quæ media defutura sub gratiæ auxiliis hisce congruis in cœlorum motione obedientia eorum, cum supernaturalia sint, rationi naturali demonstrari nequeunt: cum autem Deus, & vniuersi author sit, eiusque optimæ gubernationi iure distinatus & quod naturalium causarum (cuiusmodi cœlum est) effectus influxus, & operationes efficaciter omnes & singulas decernens, constanti, ac perpetuo cœlorum motui se ipso insistere, aptior, accommodatiorque ratione naturali sola attenta videtur suaderi.

CERTAMEN III.

Quid ex variis energumenorum effectis miris de Angelorum existentia, & quatenus efficacia ratio naturalis ostendat.

1 Effectis hisce ratione naturali sola demonstrari, vel saltem maxima efficacia Angelorum existentiam suadere putarunt Philosophi, & Theologi citati cert. 2. num. 3. init, & Bubalus ibi citatus dif. 2. art. §. 2. fusissime: de maxima verò efficacia, quæ fere demonstrationem pertingat, Vazquez, Ioannes Præpositus, & Quiros eo etiam numero sub inferius citati experimur enim, atque gentium omnium professionis, religionis, & rationis cuiusuis historiis (quibus fidem adhibendam esse, in dubium, atque enidens est) legimus, effectus hosce ab energumenis arreptitiis, & Magis, qui non ipsorum solum, sed nullius corporeæ substantiæ virtute naturali fieri possunt in primis tantæ virtutis motiuæ localiter ipsorum, vel corporis alterius, seu resistiuæ localì ipsorum motui, vt plurium hominum robustorum, vel detentiuis, vel impulsiuis viribus repugnent, & cum victoria obsistant, magorum opera perexiguis, & improportionatis, rebus, ac verbis effecta; itidem idiotæ, & linguarum, scientiarumque prorsus ignari variis linguis expeditissime loquantur, atque in quauis scientia disputent disertissime, occulta quandoque nullique hominum alteri præterquam homini, de quo loquuntur, nota, ac loco distantissima, neque ipsis nota, quartam sacris adiurationibus permittitur denuncient, & futura, ex ignotis nobis causis, certissimis coniecturis (quas sæpe euentus probant) prædicant; quo etiam spectant frequentia Idolorum apud gentes oracula, & de futuris, nec semel, nec casu vera, sed ex occultis causis, apud homines obuentura, quandoque verò falsa deceptoriaque. Hæc siquidem omnia tobustioribus, quam corporis energumeni, aliisve corporeæ substantiæ, viribus fieri; certum est. Cum alij, quantumuis in furorem, & phrenesim vehementissimam acti homines, non tamen energumeni, eo virium non excedant, neque ab intrinseca, & natiua, neque ab aduentitia aliqua virtute, aut humore corporeo ipsis obenientium: ergo ab aliqua substantia corporeis omnibus potentiore, ac subinde spirituali, & intellectiua: ea omnia prouenire euidenter, atque, vt mininum, efficacissime, ac prope euidenter ratione natutali monstratur: id, quod in locutionibus ratiociniis Diuinatiobus, & oraculis statuarum, sacrificulorum, vatum gentilium, & energumenorum apertius adhuc est; substantiam, scilicet, scientiarum, linguarumque peritissimam, & quæ prædicunt futura, vel occulta locoque energumenis ignoto intelligentem, quare & intellectiuam statuis, vatibus, & energumenis, vt instrumentis vtendo ea omnia peragere: hæc autem solum Angelus esse potest: ergo ex his effectis euidenter, vel prope, Angelus esse, siue Angeli existentia conuincitur.

2 Minorem (quæ sola euidentiam, siue efficacitatem prope euidentiam, desiderare videtur) probare efficaciter contendunt Vazquez, & Quiros, quia ea substantia intellectualis in eis delitescens, & miros, illos effectus, cum per energumenos; & statuas, vates, magos, & res magicas, operans Deus esse non potest nec anima separata spiritualis, & intellectiua alterius de anima enim energumeni causam esse non posse, & per se patet, & euidentissima, experientia: quia, cum dependentia à corpore, & limitatione facultatum, & organorum eius operatur, vt patet contra Plutarchum recitatum cert. 1. num. 5. versus finem; sicuti, & de anima varum sacrificulorum Magorum, & incantantium ipsorum: quia, & alios suis incantationibus, orationibus, & sacrificiis inuocant: vltra hæc verò nil, præter substantiam, intellectiuam, spiritualem completam de se esse, intelligiue potest, quæ Angelus est, de cuius existentia disputatur: ergo ex eis effectibus Angeli existentia euidenter, vel saltem efficacissime ratione naturali conuincitur. Dei specialem, atque, vt particularis causæ in hos effectus influxum reiici euidenter putant Vazquez, & Quiros generali illo principio, quod ridiculus, & irrationalis sit in naturalium effectuum causis designandis recursus ad Deum; quod tamen principium, quantum ab euidentia naturali distet, vbi aliunde adesse particulares causas, eisque proportionatas, & aptas magis ad eos effectus, quam Deum non constat, pater ex dictis cert. 2. num. 9. Noster Vazquez in arreptitijs furnetibus probat: quia videmus eos interdum ad tempus aliquod musica (vt. Sauli contingebat) ac medicamentis aliis sanari: quia mimirum, Dæmones eos torquere, effectusque illos in eis efficere nequeant,

nequeunt, nisi prauos humores (puta melancholiam, bilem &c.) in ipsis concitando, qui musica, medicamentisque, vel corriguntur, vel ab efficaci actuitate temperant, atque ab operatione, & effectibus suis impediuntur: quod si Deus se ipso effectus illos in arreptitiis, vt particularis causa operaretur, ab eorum operatione absistens nullis medicamentis adhibitis effectus illi cessarent: verum, si Deus non, nisi interuentu, & concitatione humorum ea fieri vellet vt potest, atque à Dæmonibus fieri solum modo posse Vazquez ait, connaturaliori prouidentia, non, nisi medicamentis adhibitis, eos effectus vellet Deus impediri. Efficacius, atque absolute euidenter, Deum ab speciali, in effectus hosce influxu, & causalitate excludit noster Ioannes Præpositus: tum quia eos in energumenis operantes cessare adiurationibus imperantur, atque obediunt, & cessant: tum quia plerique eorum effectuum, & actionum ad malum, & culpam prouocatiui sunt: tum; quia pleraque ab energumenis: statuarum sacrificulorum, vtrumque gentilium oraculis effusa, ac denunciata falsa sunt: ac proinde, & qui ea in illis operatur testati, & imperio alicuius subditus euidenter conuincitur, ac subinde, non esse Deus: mendax item, qui eis instrumentis falsa loquitur: nequam insuper, & iniquus, qui prouocet ad malum; quæ omnia Deo repugnant.

3 Animarum verò separatarum ab operibus energumenorum, & præfatorum reliquorum exclusio supposita ab antiquioribus potius fuit, quam euidenti aliqua ratione probata, vel potius, per inaduertentiam omissa: quia nec ad eam recursus aduersariorum obuius hactenus fuerat, & communis; qui tamen Recentioribus nostris communis iam, & obuius merito est, ad pure naturalis ex eis effectibus demonstrationis euidentiam reiiciendam, verum Quiros citat. sect. 1. num. 10. qui eum recursum ad animas separatas satis probabiliter (rationi naturali standō) fundatum à nostro Arriaga citat. d. 1. sect 1. num. 3. à versu *dixi esse efficaciorem*, efficaciter ratione naturali præcludere contendit. Non autem, quia informantes, & coniunctæ corpori eos effectus efficere, nec in hominibus, quos componunt, & constituunt, nec in aliis possunt, ac subinde, nec separatæ à suis corporibus, eos præstare posse videntur. Id enim debile argumenti genus esse recognouit ob dependentiam, quam diximus num. 2. animæ informantis ad suas operationes à corpore, eiusque organis, instrumentis, atque dispositione, quibus virtutis animæ operationes sese accommodant, ac temperantur, sicut intellectus, facultas ne informans anima, ita expedite, clareque intelligat, ac separata, corporeque soluta, quia in coniunctionis, atque informationis statu dependenter ab organis corporeis intelligit: vnde nec apopleticum brachium, membrumue aliud, quod informat, mouet, nec potest absolute mouere: quia eius organa, dependenter à quibus operatura eius motum anima erat indisposita, sunt & impedita; cum tamen sani corporis membra omnia non solum possit absolute mouere, sed de facto moueat, ac facilime: ergo primo Quiros probat ex Iustino Martire Apologio pro Christianis ad Anton. imperator, & Aug. 9. de ciuit. cap. 11. in Plotino eandem de animabus separatis euasionem confutantibus, secundò: quia, cum plures adeo separatæ animæ sint, si is cum hominibus, & rebus corporeis conuictus, & commercium admittatur multo plures energumeni, & Idola, & Magorum opera forent, quam sint, & hactenus fuerint. Nec refert (inquit) plures longe Angelos animabus separatis esse; id enim naturali ratione non ostenditur efficaciter sed certe, vt præfata ratio, ex multitudine animarum separatarum præstaret, oporteret plures animas separatus Angelis esse ratione aliqua naturali efficaciter ostendi, quod inefficacius naturali discursu, quam oppositum, ostenderur. Secundo probat, quia cum anima separata, pars, & forma corporis, & hominis constitutiua natura sua sit, si eius cum corporibus conuictus, & commercij daretur potestas animabus separatis, daretur etiam viuificandi corpora potestas, si bene dispositō (embrioni præsertim) accederet. Nec valet (inquit) si dicas, animum corpori energumeni non vniri, sed solum assistere intime, ac subinde, nec ipsum, quo-uis modo dispositum viuificare, quod fieri absque vnione ad corpus nequit. Primo: quia anima ad viuificandum corpus, atque hominem constituendum vnione iuxta Philosophos plures non eger, sed se ipsa suppositis dispositionibus constituit, ac viuificat. Secundò quia, cum embrioni dispositō animam infundere, & vnire teneatur Deus iure naturæ, non est cur ad animæ separatæ, cui intimum cum illo commercium facit vnionem ad ipsum deneget.

4 Postrema hæc vrgentissima putat Quiros; ipsum verò pace videntur debiliora: illud quippe de viuificatione dispositi corporis ab anima sola absque vnione vlla superaddita vt probabilius oppositō esset, erit euidenter negantes aduersarios, nec maxima efficacia ratione (vt Quiros promisit) impugnatet. Secundo ea Philosophia de corporis dispositi viuificatione, per animam absque vnionis interuentu paucorum philosophorum est, nec, nisi ægre propugnatur ab impugnationibus aliis efficacissimis; secundum de embrione dispositō informando ab anima separata cui iure naturæ in ipsum infusio, & viuificatio, siue vnio ad hæc necessaria tribuenda leuissimum est. Anima enim separata alterius corporis, & hominis prius per illam viuificati, & constituti est, cum eoque, provt in corpore, & in homine illo se gessit, pœnas post resurrectionem datura, vel præmium receptura: ad cuius posterum iudicium separatam seruati ratione naturali, eius immortalitatem demonstrante, euidenter conuincitur: vnde, & embrioni alteri quantum velis dispositō, infundi iterum & vniri vt formam non posse euidens est vnius enim hominis solum anima quæuis vna esse debet, ne in altero supplicia subeat, in altero vero gloria fruatur, & ab alia plura quæ sunt loci alterius: vt autem fundamenta huius Recentioris cuncta conuellam, aduerto. Angelorum æque atque separatarum animarum nobis cum conuictum, & cum sublunaribus commercium ex meru Dei libito, atque arbitraria voluntate, nullo autem iure naturæ, precario adhuc, nedum ex actiuo, & contra Deum quæsito, siue Angelis, aut animabus separatis, siue corporeis rebus, pendere: vnde, siue Angeli, siue animæ separatæ plures sint, siue pauciores, nihil pro maiori energumenorum, aut possessorum ab eis numero, vt ipsis, tanquam instrumentis, operetur, ratione naturali euinci, adhuc probabiliter, potest: vt euinceretur, si naturali aliquo iure, & exigentiæ, adhuc precariæ, ea possidendi, ipsisue vtendi inniteretur, quæ enim iure eo naturæ proueniunt, non ita raro, sed frequenter eneniunt. Secundò quia nec ipsa illud ex parte possessorum corporum, quibus nocitura ab spiritibus possessio est, potest esse: neque ex parte prauorum spirituum, siue Dæmones illi, siue damnatæ animæ esse dicantur: quandoquidem si eorum voluntati, in hominum perniciem corporum possessio, & abusus permissus naturali iure aliquo esset, non nisi raro à Deo contra eorum voluntatem impediretur eum tamen illa torquendi, perdendique homines, ac eorum corpora sublunarium abusu, voluntas prauis illis spiritibus continuo adesset. Rursus quia, cum corporea à pure spirituali diuersa respublica natura sua esse videatur, non est vnde alterutri cum alia competat naturalis, ac naturæ iure debitus conuictus, & commercium: quare id solum, quod à Deo ipsis arbitrario pure, permittatur, & secundum modum, quo à Deo permittatur. Atque hinc omnia, & singula quæ Quiros mouet solidum, & quiescunt.

5 Iam vero, quæ ex Athenagora, & Augustino contra possessionem corporum in energumenis, & aliorum quibus mira, quædam per magiam fiant, ab animabus damnatorum separatis (vt Plotinus Philosophus volebat) afferuntur, parum ad præsentem quæstionem euidente, aut efficacissima, à ratione pure naturali eius sententiæ confutatione faciunt, vterque enim Pater ex suppositione existentiæ Angelorum ipsis ex fide certo notæ; non autem ex euidente, vel efficacissima, & fere euidente, ratione pure naturali discurrebat. Nec præstat illos contra pure Philosophum egisse, qui nisi ex admissis Angelis ratione pure naturali, conuictari non posset, nec ad illos, ex eis effectibus, nec animas separatas admittendas ex fide, sed sola ratione naturali conuinci. Primo enim, Patres non cum ipso Plo-

tino

tino disputabant, vt eum ratione naturali, vel ex admissis conuincerent, atque inconsequentiæ tenerent; sed vt falsitatis eius sententiam apud fideles, quos instruebant, arguerent: apud quos fidei notitiis vti ad eam ostendendam optime possent: imo eis suppositis melius congruentiusque rationi de possessione corporum ab Angelis, quam ab animabus separatis Christianos philosophari, potuerunt etiam gentilibus ostendere. Ac demum; cum Plotinum, tum Platonem, & Aristotelem, atque antiquiores reliquos Philosophos, non hanc solus de existentia Angelorum veritatem, sed & abstrusiores alias ex libris Moysis, & aliis oraculis vatum & sybillarum à Deo dispositis, vt fidei nostræ viam sterneret, atque tandem emissis potius, quam naturali ratione subodoratas scripsisse ostendimus observatione non incuriosa. Tomo controuersiarum de Triait. de incarnat. controuersijs, & disputationibus de vtroque Mysterio primis. Inde diluitur commune, & antiquum argumentum aliud pro euidentia naturalis & demonstrationibus præfatis existentiæ Angelorum, quam ex eis discursibus suasam peritiores Philosophi (qui ex solis naturalibus veritates indagarunt, & philosophabantur) consone, & constanter habuerunt. Id enim ex Dei reuelatione, & dispositione præfatis subodorati sunt, & apte quidem, ex ea supposita notitia discurrerunt ad idipsum. & concernentes alias veritates suadendas opponit sibi tandem Arriaga, n. 5. Euam saltem, ante quam nullus homo præcesserat, qui obiisset, damnatusque esset, vt eius praua anima per serpentem ipsam alloquens ad peccatum induceret, naturaliter agnouisse Angelum ipsi per serpentem loqui, ac nusquam animam separatam. Respondet tamè & bene Euæ nulla ratione naturali constare potuisse. nullum extra vel intra paradisum hominem, sibi, & marito Adamo præviisse, obiisséque, vteius separatã animã ab allocutione per serpentem illum euidéter excluderet, sed solum ex sibi, vel marito Adamo, à Deo reuelatis.

6 Si ergo præfata omnia æqua lance librentur, liquido apparebit, quanto iure idem Arriaga n. eodem 5. *dicendum ergo est* concludat existentiam Angelorum argumentis hisce minime demonstrari, sed & Quiros ipse ab ostendendæ efficaciæ rationum harum naturalium maxime intentione deficit: tandem, sect. 11. dum probabiliora argumenta eiusmodi pro Angelorum existentia, quam quæ pro ea eneruandis afferuntur, solummodo concludit, qu'a (inquit) nil vniuerso incompletum experimur; ac proinde completas solum subsstantias esse, quæ in eo nobiscum commorantur, quam separatas animas incompletas, naturali rationi stando debet censeri; & hæc quidem ratio, alia ex naturalibus, & postrema pro Angelorum existentia, ex Magorum, & energumenorum effectibus petita est; sed majus aliquid probabilitatis pure naturalibus principiis minime inducit: etenim, & si nihil incompletum in vniuerso experiamur, naturali tamen ratione, qua animæ immortalitas demonstratur, eam defuncti cuiusvis corpore, tametsi partialis, & incompleta subsstantia sit, alicubi rerum, & vniuersi persistere naturali discursu paulisper ducto, atque protracto demonstratur. Vnde ergo majori probabilitate ratione naturali ostendit, non illam, sed subsstantiam aliam completam, miros illos Magorum, & energumenorum effectus per ipsorum corpora efficere, imo nec posse operari? inde tamen majori probabilitatis specie sic ostendo. Existentia quippe animæ alicubi ex eius immortalitate euidenter deducta, imo, & eius immortalitas inde solum euidenter ostenditur, quod eorum, qui in corpore bene egit, aut male, debitam mercedem, cum socio actionum corpore recipiat: quod fieri non posset, si corpore absceedens periret: nec iterum illud subinde esset viuificatura, vti peruentibus brutorum animis vsu venit. Hinc autem fit, vt eius solum corporis, cuius pars, seu compars fuit, cuiusque viuificationi destinata creatur, eiusdem consortio, & conuersationi inclinata, cum separata est, perseueret, eiusque ad coniunctum, & commercium viuificationis vlterioris ex primæ viuificationis possessione, quæ situm: quocirca separatæ animæ ad corpus, aliud etiam non informatiua euocatio (quæ fors Samuelis animæ è Dei contigit voluntate) non solum præter, sed contrà eius naturam, ac vniuersi ordinem, & exigentiam erit, rariusque longe, quam energumenorum, & Magorum effectus miros, quos experimur: quare ad separatas animas pro eis officiendis recursus, vt contra euidentem rationem non fit; minus tamen rationi naturali congruus erit, eo vero præcluso tales subsstantias inuisibiles esse rationales, & liberas, à quibus eiusmodi effectus proueniant, quam magna probabilitate, citra euidentiam ratio naturalis ostendit, cum plerosque eorum effectuum Deo, vt authori tribui ratio etiam naturalis prohibeat, vt vidimus, numer. 2. fine.

QVÆSTIO II.

Quando creati Angeli fuerint, & vbi.

DVo hæc quæstionis titulo proposita longioris examinis non sunt; quippe quæ à ratione solide statui nequeant: cum enim & locus, & duratio creationi Angelorum è mero Dei arbitrio, omni naturalis, adhuc reliquarum rerum, precariæ exigentiæ lege soluto contigerit; nil à ratione naturali firmum pro duratione, & loco determinatis, quibus Angeli creati sunt, produci potest. Ergo ab authoritate sola definiendum vtrumque erit.

CERTAMEN I.

De duratione in qua Angeli creati sunt & primò extitere, statuitur.

1 DIcendum primo est: Angelos ab æterno creatos non esse, neque ex æternitate extitisse. Est de fide conclusio. Et si enim creaturam, quamvis natura permanentem (quidquid de essentialiter successiua) ac subinde Angelos, qui ex ita permanentibus sunt, creare ab æterno Deus pro suo libito possit; at non illos ab æterno creare voluisse, nec de facto creasse definitum est in Concilio Lateranensi relato ad verbum cap. *firmiter* de summa Trinitate, & de Catholica his verbis: *vnum est vniuersorum principium creator omnium, inuisibilium, visibilium spiritualium, & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corpoream, Angelicam videlicet, & mundanam, deinde humanam.* Pende illud ad præsens *ab initio temporis*: quo Angelorum ab æternitate creatio, atque, ex æternitate existentia, ita excluditur, vt de eius definitione in eo textu nusquam dubitandi locus appareat: quare neque vllus ibi definitum hactenus dubitauit; tametsi de omnimoda subsstantiæ, & natura eorum spiritualitate, ibi etiam definita, male Doctores aliquot dubitauerint, vt d. 2. q. 1. videbimus; fateor tamen difficilem esse Basilij, huic Catholicæ veritati aduersam locutionem apud Vasq. inf. citandum ex n. 4. quæ sic habet *erat quidã vetustior quidam mundi generatione status super mundanis potentijs conueniens, supertemporalis, æternus, sempiternus*; & verbis reliquis satisfacit Vasq. explicatio de interuallo, quodam imaginario, & fluxo, quod cœli motum tẽpus nostrum constituentẽ iuxta Patres à se explicatos, d. 31. c. 6. anteceſserit, vel iuxta Aug. c. 3. lib. imperfecti super Gen. qui præter tempus nostrum aliud anterius ex successiuis Angel. operationibus, si ante nostrum crearentur fore admittit; neutra vero explicatio verbis illis æternus, sempiternus satisfacit: quare nisi de statu Ang. æterno in Dei cognitione, cum Angelis in spiritualitate conueniente (quod mundana creata non habent, etsi à Deo ab æterno cognita) benigne intelligi nequit.

2 Solum potest serio à Catholicis disputari quo tempore fuerint creati Angeli, ac esse absolute cœperint an ante reliqui vniuersi creationem? an postea? an simul cum primo productis creaturis, cœlo nimirum, & terra die creationis, primo? an alio ex sequentibus die? vel alio creationis rerum posteriore? qua in quæstione Grecorum Patrum concors fere sententia fuit

anteriori tempore ad primum creationis cœli, & terræ diem Angelos fuisse à Deo creatos, ita Basilius, Orig. Anastas. Sina ita. Naz. Nicetas Moyses Episcopus, quibus ex latinis accessere Clemens Pap. Hieronym. Ambros. & Cassian. referente Soario 1. de Angel. c. 3. Franc. Amico de Angel. d. 2. n. 272. & ante ipsos Vazquez t. 2. in 1. p. d. 224. c. 1. vbi n. 3 refert etiam Bedam & Damascenum, & Isidorum. Molina vero q. 61. art. 3. addit S. Maxim. in centurijs Theologicis. Ioannem Oyparissiot. decad. 8. dec. Theol. c. 3. & 4. quorum communia fundamenta inferius reijcemus: ex græcis vnus Theodoretus apud Soarium ibidem, & Arriag. d. 1. sect. 3. Angelos non nisi post mundum materialem creatos, censet, imo neque à Deo creari potuisse: quia in loco aliquo creari necessario debebant, qui tamen, nisi mundi materialis creatione supposita nullatenus poterat esse; cæterum ea sententia, & ratio Theodoreti non fuit, sed quam fidelior, ac rigidior longe alienarum mentium examinator Vazquez retulit, c. 3. versu, *vt concilium definiret* n. 13. nempe cum corporea creatura simul tempore Angelos fuisse creatos, nec ratio digna Theodoreto est. Tum, quia in mundi corporei creatione, quæ nullum locum realem duratione anteriorem supponit; sed sua attulit productione, frigescit. Tum quia in loco reali corporeo, coque sensu alicubi creata produci à Deo debere falsum omnino est: cum spirituales solas scripturas creare Deus potuerit, tametsi alicubi id est cum propria præsentia alicui spatio imaginario respondente creari singula, & omnia debeant. Tum denique, quia simul tempore cum mundo corporeo creatis Angelis (quod solum Theodoretus voluit) alicubi localiter etiam proprie, non autem nullibi crearentur. Non igitur prius tempore, Angelis creatum mundum materialem Theodoretus asseruit, sed tempore simul; idque vtili adeo ratione non probauit, sed alia, & si non admodum efficaci verisimiliori ex 1. ad Hæbræ. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi*: quasi eorum creatio missio absoluta in mundi materialis administrationem eis verbis asseratur, ac proinde mundum ipsum administrandum natura prius, vel saltem simul non posterius tempore absolute esse supponat: cum absoluta administratio, nondum absolute existentium esse non possit. Hæc sane Theodoreti eo loco sententia, & ratio fuit, quamvis non satis firma: quia cum missio in ministerium (quod Angeli nomen significat non autem Angeli naturam, vt diximus) naturæ Angelicæ creatio non sit falso nititur fundamento.

3 Dicendum nobis est: Angelos non anterius, sed, simul duratione cum corporeo mundo fuisse à Deo creatos. Ita ex Patribus Græcis Epiphanius hæresi 6. ante med. Theodoretus vbi proxime ex Latinis Augustinus 11. de ciuit. c. 6. & 22. & contra Faust. c. 1. & 20. & de Genesi ad litt. c. 7. & 8 & si citato c. 3. libri imperfecti, & de incarnat. verbi (sic eius author est) c. 6. in certum, & in secreto humana ratione impenetrabili creationis Angelorum tempus censeat. Est item conclusio Bedæ t. 4 lib. in exhameron sub init. Hugonis de S. Vict. 1. de Sacram. p. 5. c. 3. & 4. Ruperti 1. in Genes. 10. & 11. Gregor. Magni 32. moral. c. 9. alias 10. vbi cœli nomine in mundi creatione Angelos, seu spirituales substantias intelligit. Certe Isidorus pro opposita sententia citatus ex 1. de sum. bono c. 12. sentent. 4. sicuti, & Beda t. 8. lib. quæst. separatar. q. 9. vbi Isidori non sensa solum, sed propemodum verba sectatur pro nostra conclusione eis ipsis locis stetere: etenim sententia 3. Isidorus inde ante omnem creaturam Angelum creatum probat, quia de ipsis dictum est, *fiat lux*: siquidem scriptura ait. *Prior omnium creata est sapientia lux enim dicuntur, participando luci aterna, sapientia vero dicuntur, ingenita inhærendo sapientiæ.* Sententia vero 4. vbi expressius ait *ante omnem creaturam mundi creatos Angelos esse*, addit: *& ante omnem creationem Angelorum Diabolus conditus est, sicut scriptum est: ipse* (Behemoth.) *principium viarum Domini*: cum autem Diabolum simul tempore cum reliquis Angelis à Deo conditum videret, primatum creationis cum Dæmonis respectu Angelorum, tum horum respectu cœli, & terræ dignitatis solum fuisse non temporis statim his verbis explicuit *unde ad comparationem Angelorum Archangelus appellatus est. Primus enim creatus extitit ordine prælationis non temporis antiquitate*, quo etiam sensu sententiam suam de anterioritate creationis. Behemoth. seu diabolo cæteris creaturis, quæstion. 32. moral. c. 18. explicat Gregorius, *quia ipsum eminentiorem fecit Deus* Denique Isidorus sententia 7. ait. *Prius de cælo cecidisse Diabolus creditur, quam homo conderetur: nam mox, vt factus est in superbiam erupit, & præcipitatus est.* Sed non potuit mox; vbi creatus est de cœlo cadere, & præcipitari, nisi in cœlo tunc, cum primum creatus fuit, esset, ac crearetur: quare eius creatio, cœli simul tempore, aut duratione, cum terræ conditæ creatione, nequit ex Isidori sententia fuisse vehementior.

4 Sed præter Epiphanij & Theodoreti authoritatem, quam magnam conclusio nostra ex aliis Græcis Patribus habet. Etenim Sophronius epistola professionis fidei suæ apud 6. Synodum actione 11. à cunctis Synodi Patribus, vt Orthodoxa recepta fe ait. *De principio visibilis mundi, & conditione, quæ facta est, Confiteor: quod omnia, non tantum visibilia, sed inuisibilia vnus Deus condit; & de non existentibus protulit, vt existerent & non existentia repente* (non successione præcedentis inuisibilium aduisibilia) vt *vt existerent, & horum multorum millium differentias prudenter produxit. Omnia enim per vnigenitum filium in Spiritu S. facit, qua & sapienti prouidentia continet vt Deus suis operibus præsideat, principiumque omnibus temporale constituens.* Pende illud *temporale principium*, quod quidem de tempore nostro cunctis nobis noto eiusque principio nobis adeo cunctis reuelato intelligi necessario debet: non de alio successionis Angelicarum cognitionum, in quod Augustini subtilitas incidit. Ac proinde principium creaturarum omnium, tam visibilium, quam impossibilium (de quo suam fidem ibi Sophronius exponit) de principio durationis, ac non alio, quam visibilis mundi, & temporis esse necessario intelligendum. Inde vero constat primo Cassianum loco supra citato minus attente dixisse, neminem fidelium de opposita sententiæ suæ veritate dubitasse. Cum tot Latini Patres primores, totque ex Græcis nominatissimi imo sextæ Synodi Patres omnes Græci plenumque nostræ conclusioni in professione fidei Sophronij subscripserint. Constat inde, Secundo S. Thom. prima parte quæstione 61. a. 3. ad primum nimis Cassiani (vt puto) præfatæ sententiæ fidisse, vt asseretur Græcos Patres concorditer sentire Angelorum creationem creatione mundi visibilis, & corporei durationem fuisse anteriorem. Ac demum, nec bona debita, quæ fide post Vazquei, & Molinæ nostri citatis locis accuratam eruditionem fere omnium Græcorum aduersa conclusio dici potest nostræ à Patrum authoritate præponderare, nisi ab his, qui vtrumque doctorem cursim, vt summum legerint.

Certe ab scholasticorum authoritate summum firmitatem conclusio nostra sortitur. est siquidem scholasticorum omnium veterum cum Magistro in 2. cap. 2. S. Thom. 1. p. q. 61. a. 3. vbi Caietan. Banez Pesantius, & reliqui Thomistæ Dominicanæ; & Iesuitæ scholæ Vazquez Molina, Valentia, & Ioann. Præpositus, Soar loc. cit. Franciscus Amicus de Angel. d. 2. Arriaga d. 1. sect. 3. Quiros d. 50. sect. 3. Granados, tr. 10. Æstius in 2. d. 2. §. 3. Probatur ex scriptura & (me iudice) firmius quam à Theologis aliquot satis doctis reputatur. Genes. 1. *in principio creauit Deus cælum & terram*, ex quo Epiphanius supra; *Clare indicat scriptura, quod neque post sydera facti sunt Angeli, neque ante cælum & terram: cum palam, & intransmutabile sit Dei hoc: quod ante cælum, & terram nihil erat ex creatis. Nam in principio fecit Deus cælum & terram: ex principium sit, & nihil ex creatis ante hoc ipsum sit.* quam ipsam loci litteralem interpretationem tradunt, Augustinus 12 Confession. c. 20. & 28. ac lib. 11. de Genesi ad litteram, cap. 4. ac plurics cursim in suis operibus supponens, & reliqui Patres communiter illi etiam, qui aliam litteralem eius textus interpretationem admittunt; vt enim constans scholasticis doctoribus

ribus sententia jam est prima parte quæstione prima articulo decimo, vno eodemque loco plures litteralis sensus ab spiritu sancto intentos posse contineri, & si vnus litteralis sensus esse admittatur alter à genuino, etiam litteræ sensu eo præcise, non excluditur, nisi ab ita vnum illum admittentibus Patribus, & interpretibus expresse reijciatur, & impugnetur: quocirca solutio ad hunc textum infirmandum ab aliquibus tentata inanis est: scilicet illud. *In principio*, non initium, seu principium creatæ durationis, & temporis ibi significare, sed causalitas, & primi agentis, seu causæ primæ rerum: vt tantumdem valeat, atque *in filio creauit Pater cœlum, & terram*, vt exponunt Origen. hom. in Genes. Hieron. quæstionib. in Genes. Ambros. 1. exhamer. cap. 4. August. 11. confess. cap. 9. & lib. 12. cap. 19. 20. & 28. Iunil. Eucher. Beda iuxta illud ad ephes. 1. *in ipso creata sunt omnia*: cum ijdem Patres de principio temporis, & durationis creaturarum ad litteram etiam dici doceant, simul: quod satis nostræ probationi est, vt conclusionem nostram euincat, & quidem litteralem hunc nostrum sensum, aliis etiam quibusvis admissis, excludi non posse ex scriptura ostenditur. Inde enim constat, & primam diem creationis rerum cæpisse (atque alios vsque ad hominis creationem) & initium ab scriptura numerari, ac proinde cœli, & terræ creationem principium temporis, seu durationis creatæ verbis illis *in principio* ab scriptura aperte designari ex quo per successionem motus tempus decurreret diebus, noctibusque constans, quæ vespere, & mane vocibus significemus: tametsi quomodo successiuus hic motus vocibus lucis, seu diei, & mane significatæ, & tenebrarum, seu vespere, & noctis significatus tribus diebus primis, ante quartum, quo firmamento die secunda producto, astra omnia, ac nominatim sol, & luna ei affixa sunt euenerit? scripturarijs, ac Patribus lis sit: de qua tam ipsi, quam Molina d. 7. de opere sex dierum Soar & alij, qui de eo opere disputarunt, dies vero alij per vespere, & mane cognitionis rerum creatarum perfectionis, clarioris que, & obscurioris, & imperfectioris bene quidem, & subtiliter ab Augustino excogitati sunt: per metaphoram autem, & allegoriam, non vero ad litteralem sensum, vt minus veræ nonnulli contendunt.

6 Euasio secunda aduersariorum, & sane minus litteræ textus repugnans, est, illud, *in principio* initium temporis & durationis creatæ (vt hactenus monstratum est) litterali sensu demonstrare; non tamen vniuersim sumptæ, & provt omnem creatam durationem complectitur, sed solum speciem temporis nostri; quod dubio procul cœli Empyrei, & terræ creatione cœpit, & vnde à nobis (quibus Moses temporis, dierumque initium & supputationem tradebat) dies anni, ac sæcula numerantur, & quibus duratio creata Angelica, (& si anterior tempore nostro fuerit) ex vsu esse non poterat. Certe ex textu hoc, & eius capitis contextu toto præcise non ita facile reijci potest, ni alia adessent scripturæ, & concilioru testimonia, quibus de omnis creatæ durationis initio illud *in principio* eo loci intelligi ostenderetur, atque ex alijs id ipsum deduceretur efficaciter. Primum testimonium extat Prouerbior. 8. vbi æterna sapientia, vel formalis, vel genita, seu obiectiua, & exemplaris omnium imago Dei filius, & verbum de se ait. *Dominus possedit me in initio viarum suarum* (in ipso enim condita sunt vniuersa, vt statim ex Paulo referam) *antequam, quidquam faceret à principio*: scilicet à principio, in quo Cœlum & terram creasse Deus dicitur Genes. 1. & is locus supponit, ante quod æternitas sola præcessit: ergo cum nihil factum à Deo, nisi ab eo, siue ex eo principio, hoc loco asseratur, anterior ad illud principium Angelorum existentia, creatio, & Duratio creata non fuisse expresse asseritur & illud *in principio* in quo Genes. 1. Cœlum, & terram creasse Deus dicitur principium, non solum temporis nostri, sed creatæ omnis durationis significat. Confirmatur vrgentius adhuc & clarius: vt enim se ab æterno, & ante omnem creatam durationem Dei sapientiam, seu verbum esse, & ex æternitate, quæ omnem creatam durationem anteceſſit, explicatius ostenderet, illico, & continenter subiungit: *ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret, nondum erant abyssi; & ego jam concepta eram.* Si autem cœli, & terræ creatio durationis omnis creatæ, quæ absolute fuit, principium, non esset, sed creata Angelorum duratio fuisset anterior. Male æternitatem suam Dei sapientia, aut verbum probaret, explicaretue, ex eo, quod esset antequam terra conderetur, & temporis nostri initium poneretur: siquidem & Angelorum creata duratio initio temporis nostri iuxta aduersarios præcedens æterna per ipsos non est. Secundum testimonium illud primi genes. confirmans sit exodi 20. *sex diebus fecit Deus cælum, & terram, mare, & omnia, qua in eis sunt*; ergo & Angeli, qui sunt in cœlo, & tunc temporis soli erant, intra sex illorum dierum spatium, nec anterius vltra creati ab scriptura asseruntur: ac subinde principium sex illorum dierum non solum creationis & durationis temporis nostri, & rerum corporalium, sed & creationis, & durationis spiritualium, & durationis creatæ cunctæ principium est, atque ab scriptura dicitur. Id ipsum continetur verbis illis Pauli ad Coloss. 1. *in ipso* (Filio Christo) *condita sunt vniuersa, in cælis, & in terra visibilia* (quæ in terra *& inuisibilia* (quæ in cœlis) *siue throni, siue dominationes siue principatus, siue Potestates, omnia per ipsum, & in ipso creata sunt* hi autem omnes Angelici chori in cœlis nondum existentibus condi, creariue, vt hoc loco dicitur, minime potuerunt; ergo neque ante eorum creationem, & durationem.

CERTAMEN II.

Conclusionis probationes aliæ.

1 POstremum testimonium sit ex Eccles. 18. *qui viuit in æternum creauit omnia simul*; ergo non Angelos duratione aliqua anteriori. Huius testimonij, & illationis solutionem nobis etiam, & omnibus incumbere aduersarij respondent: cum ex genesi, & fide constet, non omnia, neque omnium rerum genera, & species simul instantaneæ, imo, nec primo creationis die, sed quinque reliquis diebus temporis successiu fuisse producta: quare eo rigore, nec *simul* accipi eo loci potuit, nec illatio facta legitimé deduci; sed sensibus aliis illud *simul* accipi debet ex quo illatio non currat. Cæterum, si creandi vox, qua Ecclesiasticus vtitur, attendatur, rigida acceptione vocis *simul*, pro eadem, & instantanea duratione, illatione facta nos minime tangi apertum est: etenim, quæ creata proprie sunt, nec aliquid supposuerunt productum anterius, ex quo producerentur, & fierent primo die & principio temporis creata omnia sunt; cœlum scilicet, terra & Angeli; vt contendimus; reliqua vero vlterius quinque diebus succedentibus producta, non quidem proprie creata, sed educta, ex cœlo, & terra præsuppositis, & anterius creatis fuere, quare, & in quæ illud *simul*, & intereſſe, & cum cœlo, & terra comparatis, de creatis solummodo dictum, non cadit, vt nos etiam proinde cum illo successionem productionis eorum componere debeamus: quamquam, & de his omnibus intellectum recta vt facilis est pro nobis solutio Magni Gregorij (& quæ nequeat aduersarij inseruire) 32. Moral. c. 9. *his verbis cum simul, calum, & terra describitur, simul factum quidquid de terra producitur indicatur. Propterea ergo dicitur fecisse Deus omnia simul, quia omnia, qua deinde facta sunt ex his duobus facta sunt*, quam interpretationem approbat S.Th.q.74.a.2.ad 2.& Angelorum quinque ex cœlo, neque ex terra facti sunt, non quadrat creationi.

2 Sed inquiunt illud *simul* in scriptura sæpe, non significare instantaneam physice rerum, coniunctionem, & productionem, sed moraliter, quia inter vnam, & aliam, eiusque productionem per breue solum tempus interceſſerit, quod in morali æstimat. hominū pro nihilo

reputatur sic genes. 2. *Ha sunt generationes cæli, & terræ quando creatæ sunt, in die, quo fecit Deus cælum, & terram*: cum tamen pleræque generationum, & operum ibi relatorum, quinque sequentibus diebus fuerint peractæ & Marci 10. *Ab initio creaturæ masculum & fœminam fecit eos*, scilicet homines qui non initio Physico creaturæ, & creationis, nec totis quinque creationis diebus, sed die sexto sequente fuere producti & Ioan. 8. Diabolus fuisse *homicida ab initio*, dicitur: quatenus, & si, non paucis absolute post primam totam rerum creationem annis malignum Cayn, ad fratricidium Abelis impulerit, ac instigarit, relate tamen, ad tam multos annos tum, cum id dicebatur, decursos pauci morali, & communi æstimatione reputabantur: quare, etsi anterior mundi creatione, non solum vno die, vel anno, sed annis aliquot Angelorum creatio foret, iuxta eam scripturæ phrasim simul cum eo creatus mundus recte diceretur. Secundo aiunt *simul* in scriptura, sæpe etiam non tempus, referre sed idem, *ac pariter*, siue æque significare. Psalm. 13. *Omnes declinauerunt; simul inutiles facti sunt* & 48. *Simul insipiens, & stultus peribunt*, & vox Græca κοινῆ, quam vulgata *simul*, vertit, id videtur significare. Tertiò aiunt illud *simul* non in externa rerum creatione in se, sed in Dei sapientia intelligi posse cum Ruperto 2. in genes. cap. 28. His tamen omnibus interpretationibus sensibusque eius loci, & aliorum quibus confirmantur sine examine rigido admissis nullo eorum rigidissimus & proprissimus simultaneæ creationis propriæ rerum creatarum ratione materiæ, in instanti, & principio physico temporis excluditur: quo, vbi nil aduersum inuenitur expressæ scripturæ, vel ex ipsa deductis fidei dogmatibus, intelligenda ea vox est; dum rigore Scholastico, & interpretatiuo litterali agitur: & si autem æque ij omnes sensus eius vocis, & textus sint, nec vnus alterum excludens, is sane negari à Theologis nequit, quo definitio Ecclesiæ illum locum acceperit, eiusque sententiam nos docuerit quod præstitum, tam in hoc loco, quam reliquis hactenus adductis iam ostendimus.

3 Mitto illud genes. 2. *& requieuit Dominus die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat*. Tametsi videam Augustinum 11. de ciuit. cap. 9. inde conclusionem hanc suam, & nostram confirmasse. Neque enim ex eo, quod septimo die ab omni opere requieuerit sit vt nihil ante sex illos effecerit, siue omnia, quæ fecit intra sex illos dies fecisse; sed nihil deinceps ab ipso, peculiariter, absque creati agentis interuentione fecisse, vt ab eiusmodi operatione cessaret, & quieseret. illud etiam testimonium ex 1. ad Hæbreos. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi*: quo in hanc conclusionem inductus Theodoretus fuit, nihil probare ostendimus cert. 1. num. 2. quia spirituum missio in ministerium, idem, quod eorum creatio non est, quod missio, non substantiæ cælestium spirituum sit, sed ministerij, & ex qua non substantiam habeant, sed Angelorum nomenclaturam. Deinde: cum ministerium, in quod missi, eo loco spiritus illi dicuntur, & vnde, administratorij, missi, seu Angeli nuncupantur, sit ministerium erga homines exercendum, (vt constat, ex continuo ibi, subnexis, *propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*) ductum inde Theodoreti argumentum sexta die simul cum homine, vt summum, vel paulo post, non autem paulo ante, nedum in instanti creationis, primo, atque instantaneo, simul cum cœlo, & terra Angelos creatos esse probaret, fiquid probaret.

4 Probatur vlterius conclusio, ex aliis scripturæ locis, adiutis alia Patrum communi sententia naturali ratione satis congrua; quia Angeli, simul ac peccauerunt, fuere in infernum detrusi siue in inferiorem cœlorum, ac stricte inferni flammis addicti iuxta Mathæ. 25. *ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius* & 2. Petri 1. *Angelis peccantibus non pepercit Deus, sed rudentibus infernitradidit cruciandos*. Siue, sicut Iudas, sua Ep. canonica *in iudicium magni Dei vinculis æternis reseruati*, id quod statim, ac peccauerunt effectum fuisse Patres docent Chrysost. hom. 5. de verb. Isai. post med. hom. 15. in Ioan. sub fin. Nazianzen. orat. 30. in sancta lumina sub init. Augustin. in Psalm. 103. ad id *Draco iste*, Isidor. 1. de summ. bono, cap. 12. sententia, ergo infernus eiusque ignis & vincula cum Angeli peccarunt, existebat, ac proinde terra, in qua infernus est: atqui Angeli, & si non in primo instanti suæ creationis, paucis tamen interiectis instantibus, & mortalis, nec, vt creati sunt, peccauerunt, vt cum Isidoro prouinc. & Beda qu. 9. separatarum citata, & aliis communi sententia fert probauimusque d. 3. de statu viæ Angelorum, eiusque termino disputantes: quia, cum peccandi picacioris longe ingenij ad deliberandum, & consultandum, atque ad eligendum promptioris, expeditioris que voluntatis, quam homines viatores Angeli, etiam infimi, sint, breuissimo, ex paucis mortalis constanti tempore egerunt, vt deliberarent, & eligerent, obdirentque, vel transgrederentur: neque amplius spatium eis ad consultationem, & electionem ex natura rei concedi oportebat; cum ergo statim, ac peccarunt, in ignem, & infernum jam à Deo paratum furiter proiecti pauculisque durationis mortalis, à sui creatione peccarint, iuxta Patres, sit, vt terræ, eiusque inferni ante peccatum mortalis totidem parati durationem simul fuerint creati: siquidem eas solum mortales, & instantia temporis, status viæ Angelorum ex natura rei exigebat, vtrasque absque fundamento à ratione anteriora alia designarentur. A ratione inquam: authoritate enim Nazianzeni, & Damasceni addi pucula alia possunt, quibus anterius absolute mundo visibili, & corporeo intellectualis mundus cœlestium spirituum conditus esset, quòd solum ij Patres volunt, vt ex eorum verbis clarebit cert. 3.

5 Simile argumentum pro eadem conclusione, ex scriptura, & Patribus formati potest, etenim, vt vidimus, statim fere, ac creati sunt Mali Angeli peccarunt, ac mox sunt in infernum proiecti. Proiecti autem sunt à cœlo: ergo erant in cœlo, cum peccarunt: ergo & simul, vt minimum, cum cœlo creati. Prima consequentia patet, quia ex loco in quo non erant, cum peccabant deturbari in infernum non poterant. Secunda consequentia est legitima, quia, si statim fere, ac creati sunt peccauerunt pauculorum illorum instantium, seu mortalium deliberationi, & electioni necessariarum, inferendo à creatione ad ipsorum peccatum inibi fant, vbi peccarunt, nempe in cœlo creati sunt; vtrumque argumentum, satis superque confirmabitur qui sequetur, vbi ex Isaia, Ezechiele, Luca, & Apocalypsi Angelos in cœlo creatos è cœloque ob peccatum actos precipites ostendemus. Aliam rationem, Soarius, & alij producunt; quod scilicet, tot, tamque perfectas substantias spirituales totales specie, & numero diuersas, cum tot corporeis mundi materialis, & visibilis simul, semelque à Deo produci, nullis ab spiritualium creatione durationis inducijs expectatis ad corporalium creationem maximopere Dei omnipotentiam, nec rerum productione lassatam, fatigabilemue ostendit, atque amplius Dei gloria, ita productis rebus commendetur, quam, si successiue Angeli creatione, quasi fatigatus Deus, atque omnipotentiæ exhaustis viribus vlterius tempus expectandum esset, vt spiritus, hominis instar, resumeret, atque ad mundi corporei creationem procederet. Verum hæc ratio simultaneam omnium creationem à Deo minime probat, sicuti neque aliorum omnium, quæ nec simul, nec successiue producti, & quorum omnium, simultanea productione amplius longe Dei, & omnipotentiæ gloria, & perfectio innotesceret: tametsi aliunde probat simultanea factorum vel plurium etiam, quæ Deus potest, creatione, congrua facti, piaque ratio, eo discursu credentur

CERTA

CERTAMEN III.

Postrema ex Conciliorum autheritate probatio datas confirmans censuraſque in aduersam examen.

1 HActenus pro conclusione nostra ex locis scripturæ in terminis loquentis cert. 1. an. 5. & cert. 2. vsque ad numerum 4. producta ex concilijs in sensu, quem litteralem pro nostra conclusione contendebamus, eorum verba in fidei de hac re suæ professione intelligentibus magnopere confirmantur, & primum sexta synodus generatione 11. professionem fidei Sophronij in eius epistola ibi recitata approbat. Sunt autem professionis illius (quoad præsens attinet) verba. *De principio visibilis mundi* (tam actiuo, quam temporario) *& constitutione, qua facta est confiteor: quod omnia, non tantum visibilia, sed, & inuisibilia vnus Deus condidit* (non dæmon, vt Manichæi, atque hæretici alij volebant) *vt ex non existentibus protulit, vt existerent, & non existentia repente* (vno vt aiunt, impetu creationis) *protulit &c. qua & sapienti prouidentia continet, vt Deus suis operibus præsidens, principiumque omne temporale constituens.* Nobis cunctis notum, quod non, nisi corporum motu fit, aut est: ergo ante principium temporalis huius motus corporei, qui à corporei, & visibilis mundi creatione principium habuit, & cæpit, creati Angeli, seu inuisibilia non sunt. Patet: quia alias inuisibilibus (quare, nec cunctis visibilibus, & inuisibilibus) temporale principium non constituisset contra Synodum, & professionem fidei Sophronij; nec repente omnia visibilia, & inuisibilia, seu simul duratione, vt ibi dicitur, sed anterius, & ante temporale principium inuisibilibus principium durationis Deus constituisset. Ecce sensum, quem illis locis. *In principio creauit Deus cœlum, & terram, & creauit omnia simul.* Contendamus: scilicet, de principio temporis nostri, & simultate durationis Sophronius, & sexta synodus profitentur.

2 Testimonium secundum est ex Concilio Lateranensi 1. sub Innocentio III. relato, c. firmiter de summa Trinit. & fide Cathol. vbi ita definitur. *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur: quod vnus est solus Deus verus, vnum vniuersorum principium, creator omnium, inuisibilium, & visibilium, spiritualium, & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul, ab initio temporis.* (Scilicet simultate durationis temporis nostri initio, quod enim simul, idest pariter, seu æque, omnia inuisibilia, seu spiritualia, & visibilia, seu corporea, & materialia creasset, jam prædixerat, & explicatius continuo subiungit) *vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem, angelicam videlicet, & mundanam*, scilicet pure corporalem, quia cœli, & terræ creatione in temporis principio, ex quo deinceps corporea reliqua producerentur corporeum omne creatum est, vt ex Gregorio Magno recitabamus, cert. 2. n. 1. *ac deinde, (id est deinceps) humanam, quasi communem spiritu, & corpore constitutam.* Id est successu temporis vsque ad diem creationis sextum, in quo homo creatus, seu formatus est: cui prima creationis die, ex quo adæquate, sumptus conderetur, (vt reliquis pure corporeis) prima creationis die eiusque temporis principio, creatum principium non est, cum pars, & præcipua ipsius, anima spiritualis, neque ex cælo, & terra, neque ex spiritibus Angelicis temporis initio creatis fuerit producta, sed à Deo, & ex nihilo creata. Hac vero particula, *deinde* euasionibus alijs eis particulis Genes. 1. *in principio.* Et Eccles. 18. *simul*, quod non de principio, & simultate rigide accepta durationis, & temporis physica sed morali hominum æstimatione, qua parum pro nihilo reputatur posse intelligi, satis concilium præcauit: siquidem hominem non simul, & initio temporis (de quo loquitur, dum ab initio temporis, simul Angelos, & pure corpoream creaturam conditos asseruit) conditum ait, sed *postea*, seu *deinde*. Si enim non de principio temporis, & simultate durationis physicæ rigide acceptis, sed moraliter solum, & communi hominum æstimatione, qua parum (præcipue in tam magno temporis spatio quod ad ecclesiastici durationem præcesserat) pro nihilo reputatur, eas particulas intelligeret, cum quinque solum dies à creationis primo, ad sextum, quo homo conditus est, excurrerint, simul, & principio temporis, cum inuisibilibus, & visibilibus conditus homo diceretur. Nec præstat quidquam instantia Arriagæ nostri; quia si de simultate durationis physicæ in vtraque substantia creanda ageretur, illud *deinde*, de reliquis post primum diem productis vsque ad sextum dici etiam deberet: siquidem ex doctrina Gregorij à nobis recitata, cert. 2. n. 1. ex. 32. moral. c. 9. & approbata à S. Th. q. 74. a. 2. ad 2. anticipato dedimus solutionem.

3 Igitur tam sexta Synodus cum Sophronio, quam Innocentius tertius, cum Lateranensi Concilio vtraque fidei professione conclusionem nostram tenuit, & litterali sensu rigido pro principio temporis physico, in quo inuisibilia & spirituales puræ creaturæ, siue Angeli, & *simul*, simultate etiam rigida durationis eiusdem, & instantaneæ, cum visibili; & pure corporeo mundo, cœlo scilicet materiali, ac terra fuerunt creata in genes. & Ecclesiast. contineri docuerunt. Inde apud scholasticos jam pridem orta quæstio est: an præsertim post Concilium Lateranense opposita sententia aliquam theologicam censuram mereatur? Atque (à leuiori inchoando) an debeat temeritatis notari? qua in re Caietan. 1. p. q. 61. a. 3. & Sixtus Senensis lib. 5. suæ Biblioth. annotat. 5. & Thomistæ alij Dominicani recentiores, ac Vazquez noster 1. 2. in 1. p. q. 224. c. 5. tametsi cum scholasticis omnibus minus longe, quam nostram probabilem reputent opinionem aduersam neutiquam tamen, adhuc temerariam esse censendam Vazquio nostro subscribit Arriaga, d. 1. de Angelis section. 3. num. 11. ego non dubito, Granad. tract. 10. num. 10. Pesant. & sane hoc statute, non multum Dominicani illi recentiores excesserunt, cum simul docuerunt aduersam nostræ opinionem defendi licite posse opinionis enim absolute probabilis quantumvis minus probabilis, licet, Defensio Doctorum ita sentientium fundamentum esse potest: quod neque in scriptura, neque in conciliis recitatis determinatus sensus illarum, vocum *in principium, & simul*, quem intendimus, ne indirecte quidem, & obiter expressus sit; vt non probabiles alios vtrobique recipiant. Secundo, quia scholasticorum omnium etiam consensus nequit Græcorum Patrum communi, ac fere omnium concordi sententiæ, ita prælalere, vt ab ea omnem etiam extrinsecam probabilitatem excutiat: maxime cum eisdem Patres Latini memorati accesserint. Et Hilarius 12. de Trinit. versus finem, & contra Auxentium Arianum: vtrobique enim ait. *Angelorum origo terræ creatione reperitur antiquior*, & Ambros. exhamer. c. 5. *Angeli, & si aliquando esse caperint erant tamen quando hic mundus est factus*, & præfat. in Psalmos ait: eos Deo laudes canere; *ante ipsum mundi initium.* Tertiò quia nemo scholasticorum tercentis totis annis aduersæ sententiæ censuram vllam Theologicam affigere ausus est, & si omnes dissenserint, post quos annos Ferrara primum censura illam sugillauit: nimirum ob debitam, tot, tantisque Patribus, obseruantiam quam S. Thom. citat. a. 3. corp. fine profitetur. Et sane qui tot Patrum sententiam sequitur, & si cum eis fallatur, temerarius esse nunquam potest.

4 Dicendum tamen est: aduersam sententiam temerariam, post concilia præfata, vt minimum esse. Ita quotquot erroneum in fide, seu hæresim appellant. De qua censura, Examen, & iudicium nostrum subijciemus. Expresse vero temeritatis eam notant plures, qui errorem, & erroneam negant. Canus 5. de locis cap. 5. ad fin. quæst. 4 scribens non posse jam illam defendi, sine temeritatis nota, ne quid amplius addar, & S. Thom. & scitat. a. 3. corp. ob Nazianzem authoritatem, eam erroris damnare, non audeat; prius autem ad corporis medium, & si Nazianzen. 1. & aliorum Pf. authoritatem præ oculis haberet, eiusmodi

sententiam suæ & nostræ aduersantem improbabilem absolute asserui verbis illis : *Non est igitur probabile, &c.* quod non solum ob rationem proxime allatam, sed ob authoritatem. Genes. 1. adductam in argumento, *sed contra*, & quam discursu subiuncto confirmat, dictum ab eo fuit. Consentiunt censuræ temeritatis Molina. citat. quæst. 61. a. 3. versus finem §. *Verum cum tam multi* Valentia d. 4. quæst. 2. punct. 2. Soar. cit. c. 3. num 35. Ioann. Præpositus citat. a. 3. §. *quamvis hæc secunda sententia* & apud ipsum, Gamachæus 1. p. q. 61. §. *Respondemus per hanc durationem* Inclinatque Estius in 2. d. 2. §. 4. fine. Probatur autem : quia & si Patres aliquot, ex Græcis pro ea sententia steterint, vt Nazianzenus, & Damascenus, hi tamen discursu solum tunc probabili, & humano ex Platonis, ita sentientis Philosophia (quæ tunc magis, in Ecclesia erat recepta) ducti agebantur ; non vero ex aliis scripturæ, aliundeve firmis principiis : ita enim citato supra loco Nazianzenus aiebat : *quantum quidem ipse de his rebus philosophari queo.* Et Damascenus, loco etiam citato : *ego vero Diloque Gregorio accedo. Nam par fuit primum intellectualem substantiam creari, atque, sic sensibilem, & tunc, ex vtrisque hominem* ; quam vero debilis hæc ratio sit ; cui Pater vterque innititur, omnibus claret ; cum ei principio nitatur, quod ex nobilitatis præcedentia creaturæ liceat in eius creatione anterioritatem durationis inferre ; quod in homine, & viuentibus posterius cœlo, & terra productis cunctis, deficit plane. Nec satis à Damasceno in homine præuenitur difficultas, quod ex spiritu, & terra mixtum sit : idem in solam naturæ præcedentiam, spiritus, & corporis, scilicet, partium, quibus constat, non autem durationis euincit, & anima, quæ ex materia non constat, ac spiritus, & intellectualis est, ante infusionem in corpus, & hominis concretionem (quemadmodum de terra, seu corpore, eo discursu probatur) esse creatam, cum Origene aberrandum à fide erit. Basilius vero loco citato nihil de durationis anterioritate Angelorum ad corporei creationem à Moyse dictum fatetur ; oportere tamen pro mundi præstantioris, (nempe spiritualis) dignitate, & honore creari ante mundum corporeum, vt Nazianzenus aiebat.

5 Imo Basilius, pia interpretatione eget, ne Angelos ab æterno creatos docuisse credatur. Ambrosius, certe, cum Basilij exhameron fere ad verbum, in suo transcripserit, solumque in latinum verterit, non magis auget sententiæ huius authoritatem, quam textus eiusdem in aliud loci idioma versio ; solum addit ibi de suo, quod Basilij verba, quæ æternitatem creationis Angelorum erroneam sonare alicui possent, & omiserit, & tempore factam expresserit. Itaque Patrum Authoritas, neque tot est, atque tanta, quanta ab aduersariis putatur ; cum nullo scripturæ testimonio, sed sola Platonis ratione credita, quam examinata, nitatur : cuius detecta debilitas Patrum, qui ea ratione ducuntur, authoritas. Infringitur, eosque, vt homines, deceptos probat : vt decipi possunt, & decepti alias, non semel sunt, dum, vt homines discurrunt. Origenis authoritas, quam exigua, vel nulla, hac in re sit, non solum, quod ex homilia prima in Genesim, seu eius periarchon erroribus scatente desumatur ; sed, quod, eo, ipso textu, qui pro aduersa sententia refertur suum errorem dementibus, seu animabus nostris, ante infusionem in corpora, imo ante cœlum, & terram creatis non solum indicauit, sed expressit, euacuatur. Igitur Patrum authoritas pro aduersa, cum ex debilitate rationis Platonicæ, qua ducti sunt, tum ex majori numero Patrum, qui nostram docuerunt, tum ex fundamentis scripturæ litterali, & rigido sensu acceptæ, quibus in nostram sententiam fuerunt inducti, tum ex Conciliis generali sexto, & Lateranense 2. quæ eo sensu ea scripturæ loca intelligunt, iuxta superius dicta (vt abstraham modo ab ea, quæstione, an definitione, an obiter ita ea intelligant ? de quo à numero 3.) cum Patribus, qui vtrique concilio adfuerunt : tum ob scholasticorum omnium authoritatem, qui præfata scripturæ, & conciliorum testimonia, eo sensu, & sententia intelligentes concordi iudicio aduersam respuerunt, nostramque amplexati sunt, nemine audente Patribus aduersæ consentire ; ex quibus omnibus constat, eam aduersæ sententiæ authoritatem, satis non esse, vt jam post præfata concilia eximant aduersæ temeritatem : id quod maiorem firmitatem recipiet ex concluſ. 2. de nostræ sententiæ contenta in eis definitione, quod autem scholasticorum nemo vsque ad Ferrariæ tempora, de aduersæ censura egerit, nedum illi eam insserit, ex dictis verbis. S. Thom. reijcitur : qui licet initio corpore sententiam nostram solum probabiliorem dicat, circa medium tamen improbabilem dicit aduersam, secundò ab ipso S. Thom. scholasticoque alio docto, & coætaneo, quæstionem fuisse, motam, an aduersa, error esset contra fidem, & affirmatiue ab eo decisam inferius constabit. Ac demum antiquis, scholasticis, Censurarum, quas merebantur sententij omnes, ad rem scholasticam spectantes, examen, & studium frequens, non fuit, nec, nisi errorum capitalium, quibus directe, & ex instituto damnandis concilia coacta sunt ; de reliquis vero, ac de leuioribus errore censuris, antiquis studium, non scholasticis, solum, sed interpretibus. Non fuit ; quod tamen nostris sæculis, quam magnum est, te errores in Theologiam, & Ecclesiam Catholicam obrepant, sed longius arceantur.

6 An vero post Lateranense Concilium error, vel erronea contraria sententia censenda sit, lis est apud scholasticos, & scripturæ interpretes nonnullos acrior. Negauit Caietanus cit. art. 3. cum Recentioribus Dominicanis, Sixtus Senes. vbi proxime Ioann. Præpositus, & Vazquez, & reliqui, qui à temeritatis etiam nota, vindicare illam contendunt. Et sane Diuus Thom. eo a. 3. non esse erroris damnandam expresse docet. Erroneam vero, seu errorem in fide illam esse, post definitionem Lateranensis Concilij restatam docet Ferrara 2. contra gent. c. 92. & Cursus supra *ne amplius*, inquit *dicam* temeritatis notauit. Molina supra §. *contrarium videtur*, *sub* initium illis verbis, *quæ sententia*, Ferrariæ *mihi sane vera videtur*, ex proprio sensu locutus ; licet ob extrinsecam doctorum aliter censentium authoritatem, non esse errorem, seu hæresis, (Iudiciaiter scilicet) damnandam, donec communis in Ecclesia ea censura sit, afferat, citat. §. *verum* Refert autem, §. *contrarium* doctos scripturæ interpretes. Sibi coætaneos pro ea censura, ad 1. genel. caput, ad quod postea Cornelius, §. *quare*. Quiros d. 51. sect. 3. n. 20. vbi citat Dominicanum Bannez, & Soarium supra : quorum ego iudicio subscribo : quod & S. Thomæ aliquando fuisse videtur. Nam opusculo 23. (quod totum de explicatione decreti Concilij Lateranensis fuit) contrariam sententiam ait definitioni decreto illo contentæ aduersari. Eam quippe occasione obligandi alium Origenis errorem ; quod scilicet creatis anterius durationc Angelis in transgressorum supplicium, & vincula mundum corporeum, cui alligarentur, & quasi in eo carcerari ligarentur, creauerit Deus : Cum autem eis solum verbis, quibus ante cœli, & terræ creationem, Angelos creatos non esse, sed simul durationc cœpisse, dicitur contra partem eius erroris primam, (quæ Origeni ad secundam partem sui erroris fundamentum fuit) definiti eo decreto possit, plane, vt illos ; simul tempore, ac non antea, cum cœlo, & terra creatos Angelos definitum eo decreto S. Thom censuerit, vt contendimus, negari non potest, nisi negando, (vt Dominicani aliunde ex aduersariis referuntur negare) eius opusculi fuisse authorem : quod vbi vis suis opinionibus expressum aduersarium deprehendunt, respondere, non semel solent : vt dum textus S. Thom. contra alios instanter inculcant exemplo hoc suo facilem suggerunt solutionem. cæterum, & si alterius cuiuspiam antiqui Doctoris opusculum sit, habemus contra aduersarios jampridem, & longe ante Ferrariæ tempora, erroris censuram contra aduersam opinionem latam, (& à viro quidem doctissimo cuius scripta excellentiam Doctrinæ S. Thomæ saperent, ac præferrent) & antequam, nimirum, opera S. Thomæ omnia tanto Magistro digna reputata ab eius amantissimis Discipulis

cipulis Dominicanis, ea tempestate Doctissimis conquirerentur, colligerenturque.

Vnde illud, cui aduersarij in primis insistunt, disjcitur: credibile non esse, trecentis à Lateranensi hac definitione annis ad Ferrariæ tempus decursis neminem scholasticorum erroris aduersam sententiam notassesimo vero S. Th. ab ea illam expresse vindicasse, quod fieri non potuisset, si ibi nostra conclusio definiretur. Vidimus enim jam pridem doctissimo scholastico S. Thomæ, vel ejus saltem coætaneo erroris eo opusculo fuisse notatam, quod si eius opusculi author S. Thomas fuit fors Concilij definitio alibi non occurrit, cuius nec in argumento, *sed contra* meminit ad quæstionem in corpore decidendam; sed solum textus ex Genes. 1. nec posset non illam definitionem in corpore explicare, si memoriæ occurreret, vt oppositam sententiam, non esse errorem defenderet. Valdéque est verisimile postea definitionem, præfatam Sancti Doctoris memoriæ occurrentem ex instituto examinasse opusculo, & definitam ibi conclusionem nostram, vt errori Origenis memorato occurreretur docuisse. Nec refert concilium hoc non contra errores Origenis, sed Ioachimi, & Almerici, male de Trinitate sentientium fuisse coactum: nec de Origenis erroribus damnatis jam pridem in conciliis anterioribus agi in Lateranensi oportuisse, sed certe posteriora concilia errores ab anterioribus damnatos, & veritates ipsis aduersas definitas, iterum in suis fidei professionibus repetunt, & si noui solum erroris cuiuspiam occasione cogantur, vt ex Tridentino, Toletanis, imo conciliis omnibus, & hoc ipso cap. *firmiter* constat: in quo multa alia fidei dogmata contra errores alios, jam diu damnatos ponuntur: instant vero Caietan. & Sixtus Senensis errori Origenis memorato, ex concilij intentione damnando (quod scilicet per se, suamque intrinsecam bonitatem mundus corporeus, nec amaretur, nec creatus à Deo fuerit, sed vt carcerationi Apostatarum Angelorum inseruiret (quod simul duratione cum eo Angeli crearentur) ac non anterius parum conferre, vel nihil: quare neque id potuisse ibi definiri, neque definitum ibi à S. Thom. declarari. Cæterum, cum quavis occasione, & intento concilium habeatur, & ad definiendum procedat, possit ex Spiritus S. motione, & illustratione veritatum aliarum in scriptura contentarum, eas etiam definire, si definitionis verba eum sensum plane, & determinate contineant, quo veritas alia declaretur (vt Caietanus, & Senensis in præsenti fatentur) eam definitam, etiam esse certissimum est. Insuper: cum inde Origenes præcipuum hunc suum errorem statueret, quod Angeli anterius creatione mundo corporeo fuerint creati, intentæ damnationis eius multum referebat eius partis errorem aperire definitione veritatis oppositæ: quod non antea, sed simul cum mundo corporeo, & visibili fuerint creati: ac proinde, quod in qualiquali suo principio, nec sola conclusione erraverit.

8 Idcirco Vazquez noster duabus rationibus tantum insistit. Prima c. 3. num. 18. ex dictis c. 2. quod illud *simul* definitionis illius simultatem durationis, determinate, non significet ibi, sicuti, nec Ecclesiast. 18. Verum, cum in ea definitione, addatur *ab initio temporis* (quod sexta Synodus voce illa *repente* æqualenter explicuit, iuxta dicta numero primo, & secundo, locum ea euasio non habet. Secunda ratio, quod nullo fundamento scripturæ) cuius loca adsaeutia plures alios sensus litterales, vt ostenderat, cap. 2. patiuntur ea definitio niteretur; cum tamen quidquid, vt commune dogma Ecclesiæ proponendum, definiendumque est debeat in scriptura contineri, vt communis scholasticorum sententia fert. Sed neque in Patrum & Ecclesiæ communi, & constante traditione, quæ verbo Dei scripto substituerit: quandoquidem tot, tantique Patres oppositum docuerunt: ergo absque firmo fundamento, & necessario ad id definiendum concilia præfata processissent, quod infallibili assistentiæ spiritus sancti ad fidei dogmata definienda repugnat. Explicatius Vasquez rotas rationis eius vires, ac breuius ediserit, (vt videre in ipso est citato capite tertio, numero decimo octauo §. vltimo) supponens spiritus sancti assistentiam, in dogmatibus definiendis, non esse, vt denuo illa reuelet, sed vt mentem definitoris Pontificis, siue in concilio, siue extra illud, illustret, & quasi manuducat, ad deprehendendam veritatem definiendam in locis scripturæ (& si non ita clare, vt à quouis, etiam perdocto, determinate in eis percipi possit) contentam, eo vero ad majorem rationis & euasionis huius efficaciam, & firmitatem supposito, infirma est, faciléque excluditur, & aperte confutatur, etenim, & si enim particulæ illæ *in principio, seu initio temporis*, & illa, *creauit simul*, sensus, & significationes alias quas velis, litterales habeant, etiam ab spiritu sancto eis locis intentas, negari tamen, nequit propriam, etiam, & litteralem, imo cæteris rigidiorem, esse de principio temporis, & simultate durationis: ergo potuit spiritus sanctus illustrare Patrum concilij, & Pontificis definientis mentes, vt deprehenderent illud proprium significatum earum vocum, & propositionis eis locis contentæ sensum à se intentum esse de principio, & simultate durationis, in qua visibilia, cum inuisibilibus seu cœlestibus spiritibus creata sunt, vel alios sensus, qui litterales videri possent excludendo, vel ab eorum exclusione præscindendo, vel vtrumque sensum manifestando: quod hic præstitum videtur ad Ecclesiastici locum, vt simul omnium æque, & pariter à Deo creatio definiretur, ac subiuncta particula *ab initio temporis*, non illa solum, sed simultas, etiam durationis, & creationis, omnium definiretur: quare debitis fundamento scripturæ, & assistentia spiritus sancti definitum postremum hoc fuit, cum in Lateranensi expresse, cum in sexta Synodo voce illa *repente*, subobscurius: quare, & si ante Lateranense locus ambigendi & aliter sentiendi, Patribus, & doctoribus citra censuram fuerit, fateturque Augustinus 11. de ciuit. capite 32. Theodor. & quæstione tertia in Genes. remque esse, in qua quisque pro libito discurrat, ac censeat; ast post Lateranense, non sine temeritate, & errore aduersa sententia asseretur: maxime, cum nullo solido fundamento scripturæ, aut rationis innitatur; quod tamen explicandum, corrigendumue post eam definitionem foret, si adfuisset.

CERTAMEN IV.

Aduersæ sententiæ fundamenta, Gennadiique, & Eugubini somnia de re præsente profligata.

1 RAtio ex majori dignitate Angelorum, quam corporum creatorum, à Patribus nonnullis, & Doctoribus aduersæ sententiæ petita, non solum euersa, sed inuersa, in ipsos actiter supra fuit, certam. 3. numero quarto. Alia vero, ne Deus per tot sæcula ante mundi creationem esset otiosus, probaret, si quid Angelos, ab æterno creatos, cum ante quamvis durationem, quantumvis creationi mundi anteriorem, præcedat æternitas, in qua Deus infinite diutius fuerit à creatione omnium otiatus, nec Angelos ab æterno condiderit, quod absque hæresi asseri nequit. Ex scriptura opponunt aduersarij primo Mosem nihil de Angelis, eorumque creatione, nec principio, nec progressu dierum creationis mundi corporei dixisse cum reliqua corporea, eo tempore facta, satis minute referat: ergo quia non in eo, sed ante illud totum tempus sunt Angeli creati. Negatur antecedens. Ab Augustino quippe nomine lucis primo die creatæ Angeli intelliguntur, diebus illis suis, allegoriis non tamen litteraliter admittendis, vt supra dicebamus. Isidorus vero, & Beda recitati cert. 1. num. 3. & hic etiam in suo exhameron, & si non

non ea allegorica Augustini dierum successione admissa, aut lucis nomine creationem Angelorum à Mose narratam credunt. Sed in eo etiam allegoria est historiam dedecens, & à communi Patrum interpretum, & scholasticorum sententia, quæ corporalis lucis creationem intelligit, plane receditur, & Angelos initio temporis, ac simul duratione rigido sensu, quo definitum ostendimus creatos, negat, quandoquidem lux, & si primo die post cœlum tamen, & terram, sequentibusque, & succedentibus diei primi partibus creata refertur. Melius longe negatur, antecedens cum Gregorio Magno 32. moral. cap. 9. recitato à nobis cert. 2. numero primo, quia creatione Cœli Empyrei nempe Angeli in eo contenti, & creati referuntur, non cœli, vt sic loquar vacui, cui interpretationi ad literalem sensum accommodæ. Alij Patres & interpretes merito consentiunt. Et consonat Paulus illis ad Colloss. 1. *in ipso condita sunt vniuersa, in cælis, & in terra, visibilia, & inuisibilia, siue Throni* &c. sed & antecedenti admisso negatur à plerisque consequentia. Non enim ideo creationis Angelorum mentionem non fecit, quia eo ipso temporis initio, quod cœlum, & terra creata ab ipso referuntur, non fuerint creati, sed ne substantiarum spiritualium inuisibilium adeo perfectarum, mentione, & notitia populo ad Idololatriam procliui eius exercendæ, occasionem præberet. Ita Athanas. & Theodoret. quæstione 2. in Genes. & alij Patres, & interpretes, non pauci, neque improbabiliter; tametsi postea historiæ decursu; Angelorum, & missionum ipsorum à Deo ad Patriarchas, & alios fecerit mentionem. Longe tamen reticentiæ huius probabiliorem rationem reddit Hieronymus. Epist. 139. Populi ad spiritualia percipienda ruditatem: quibus obinde creationis rerum corporearum, seriem, alias non intelligendam describere voluit, quæ ipsis, ac cæteris ad temporis, & annorum supputationem, & Chronologiam ex vsu esse poterat, & è solo motu corporum innotescere.

2 Opponunt secundo ex scriptura id Iob. 38. *vbi eras, quando me laudarunt, simul Astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei*, quæ ex 70. sic vertit Cassianus, *quando facta sunt simul sydera laudauerunt me voce magna omnes boni Angeli mei*, quasi jam facti astrorum creationi adfuerint, & de astrorum mirabili conditione Deum laudauerint, sed quid inde, inquit Theodoretus cum astra die creationis 4. fuerint producta, nonne, & si tertio (nedum initio diei primi) creati Angeli essent, jam creati possent creationi assistere, ac de ea Deum laudare? Secundo antecedentia durationis Angelorum ad astrorum creationem, ac de ea in Deum laudes male supponitur, cum de sua ipsorum creatione Deum laudare poterant, & laudarunt Deum Angeli, vbi primum existere, seu in primo instanti, quo à Deo creati sunt; sed certe vulgata editio authentica ab omnibus recipienda, & suspicienda, hic contextui, & Hæbraicæ lectioni conformior, inanibus hisce difficultatis vmbris locum non relinquit. Tertio arguunt ex Iob. 40. de Behemet. scilicet lucifero, dictum: *ipse est principium viarum Dei*. Sed huic loco (de lucifero etiam litteraliter, & primario intellecto) non de principio, & primatu viarum Dei duratione, sed dignitate intellexit; optime Mag. Gregorius, vbi proxime recitatus, cum Isidoro, & Beda, certam. 1. numer. 3. quo eodem sensu Iacobi 1. dicitur; *voluntarie enim genuit nos, verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius*; scilicet, vt excellentiam, & primatum aliquem ex generatione gratiæ adoptionis filiorum Dei præ reliquis creaturis naturalibus habeamus, & sane non agi hic de durationis initio Behemoth, seu cuiuscumque; ea voce intellecti constat ex Græca ἀρχὴ cui respondet, & significat principatum, non initium durationis. Secundo quia de eodem Behemoth, ad Iobum dicitur, *quem feci tecum*, quod non, nisi alio sensu, quam durationis in vtroque efficiendo intelligi potest, & si in Iobi persona, non eius individuum, sed natura specifica, seu homo intelligatur, & certe Behemoth, ibi litterali, primario sensu, non luciferum, sed terrestre animal, quam magnum, aut quam fortissimum, vt elephantem, vel draconem (quemadmodum. Leuiathan cete, aut prægrandem maris piscem) qui proinde corporis habilitate & fortitudine cæterorum animantium primatum teneat, ac proinde principij, eo sensu viarum Dei ratione, non autem creationis antecessione, vt recte Eugubinus: quod proinde solum de lucifero figurate, eo loci per Behemoth intellecto, & significato dici posse ac debet.

Quartò oppones ex 8. prouerbiot. *Dominus creauit initium viarum suarum*. Et Ecclesiast. 1. vbi ea sententia explicatius. *Prior omnium creata est sapientia*, cum nec Dei sapientia genita, seu verbum, creatum proprie, imo vel large causatiue, seu causaliter productum dici salua fide possit; atque cum his locis de rerum creatione, & proprie causali productione sit sermo, de sapientia genita, seu verbo Dei sermonem non esse certum videtur: ergo de creata, quæ solum intellectualis creatura, eiusue actualis sapientia debet intelligi, quæ nec homo, nec eius sapientia esse possunt. Tum: quia ante sextum diem, non extiterunt, ac subinde, nec potuerunt esse creationis rerum initium. Tum etiam: quia Angeli per antonomasiam, & intellectuales creaturæ, & sapientiæ nomine debent intelligi, siquidem pure intellectuales, nec sensitiuæ, etiam, & corporeæ, cognositiui, vt homines, sed longe etiam his intellectiui perfectiores, & sapientiores: ergo ex eis locis, constat Angelos rerum creationi à Deo factæ feciße principium ante mundi corporei creationem. Cæterum ex eo loco Prouerb. quod pro nobis expendimus, certam. 1. numero sexto, constat nihil ex illo, neque ex loco Ecclesiastici pro aduersarijs deduci posse, sed solum pro errore creationis Angelorum ab æterno, si de Angelis, & eorum sapientia, & duratione eorum prima intelligatur: cum addatur, *antequam quidquam faceret, à principio. Ab æterno ordinata sum*: quibus æternitas durationis sapientiæ illius, de qua est sermo, asseritur: quare si de Angelica sit, æternitas eius cæteris creatis anterior, contra fidem asseretur. Sed certe de sapientia increata genita, seu verbo sermo ibi est, quod & si nec proprie creatum, nec causaliter productum, seu factum, sit attamen creatum, vt sæpe verbi creo vsus est: quia est originaliter, & si non causaliter productum, seu genitum, & præcedens, & non factum, vt in symbolo dicitur vtroque nisi iuxta vulgatem, nec inelegantem phrasim: qua *verba facere* idem valet, quod loqui sed esto de creata Angelica sapientia, siue Angelis loca permittamus ad præsens intelligi: adhuc locus est, de initio, & principio, seu primatu dignitatis, & perfectionis Angelorum, præ creatis reliquis corporeis, vt bene Vasquez noster ex voce Græca ἀρχὴ quam *initium* vertit vulgata. Secundo acutissime cum nostro Molina, illa prioritas, seu principij, & initij, durationis adhuc, ratio; negative, non positive vulgari satis locutione intelligeretur, qua nihil creatum est Angelis anterius. Quinto opponi posset communis illa Patrum expositio (qua pro aduersa sententia Origenes vtebatur) ad illud Genes. 1. *in principio* (id est) *in filio creauit Deus cœlum, & terram* cui loco & intelligentiæ proximi textus Prouerbior. & Ecclesiasti videntur accinere; quare negari iuxta reiecta. Verum nec nos, eam interpretationem, & sensum eorum locorum reijcimus, satis alibi expressum, ad Colossens. 1. *in ipso condita sunt vniuersa*. Sed dicimus hunc eius loci litteralem quidem (vt tot Patres concordant) alium tamen litteralem sensum ab spiritu sancto intentum, & expressiorem ex textu, & contextu capitis illius de principio duationis, quo cœpta rerum creatio à Deo fuit, Genesis 1. contineri.

4 Sexto demum illa ad Titum 1. *in spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur, Deus ante tempora secularia*; ergo ante corporei mundi creationem, ex qua temporalia sæcula cœperunt: atqui promissio (quæ alicui, vel alicubi & absolute existentibus, & rationalibus facienda necessario est) de hominum salute æterna, in Christo, seu per Christum facienda, homini nondum ante sæculum

singularia tempora, & mundi creationem facto, & absolute existenti fieri non potuit. Ergo rationali, & intellectuali creaturæ alteri ante sæcularia tempora, seu mundi corporei creationem absolute productæ, & existenti: quæ præter Angelum nulla extat, neque exitit, quare, nec de facto esse potuit. Cui sententiæ consonat, 2. ad Timoth. 1. *qui nos liberauit, & vocauit secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora sæcularia: manifestata autem, nunc per illuminationem Saluatoris nostri Iesu Christi.* Cum autem gratia in executione data ante sæcularia tempora non fuerit: restat, vt data moraliter in Dei promissione ante illa tempora sæcularia Angelis facta anterius productis intelligatur. Infirma autem pro aduersa sententia hæc sunt. Promissio enim hic pro decreto puro Diuino Vtrobique, sed maxime primo loco vsurpatur, vt bene Vasquez citara, d. c. 5. & Molina cit. Articulo 3. illud autem decretum ante omnia tempora sæcularia, & alicuius creaturæ existentiam, & productionem, omnibusque inexpectatis, & ex æternitate à Deo concipi posse. (vt omnia eius decreta concepta iuxta fidem fuere) certissimum est. Secundo testimonio germanior (vt æstimo) sensus est de promissione proprie æternæ vitæ, & hæreditatis, in eius semine, & germine Christo Domino concedendæ Abrahæ, & Dauidi, ac eorum semini facta, & iuramento adhibito firmata: de qua Lucæ 1. *iusiurandum, quod iurauit, ad Abraham Patrem nostrum, daturum se nobis; vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.* Et in Psalmis frequenter: ad quam promissionem recursu ad Angelos, quibus fiat, opus non est; cum matura ætate existenti iam, (ne dum recens absolute producto, & procreato) Abrahamo facta fuerit. Ibi autem, ante tempora sæcularia non omnia absolute à principio mundi significat, sed aliqua, & plura, quæ ab ea promissione Abrahæ facta ad Christi aduentum, & gratiæ eius per ipsum manifestationem decurrerunt. Sæculum quippe rei cuiusque durationem integram significat, vt ex Aristotele 1. de cælo docet, S. Thom. 1. p. q. 10 artic. 2. ad 2. & sane quotidie iracundas vetulas iurare, ex communi hac sæculi acceptione videmus. *Por el siglo de mi Madre.* imo quandoque rei cuiusque integra duratio, totaue vitæ vniuscuiusque periodus, non tantum sæculum, sed & æternitas dici solet dicitur-que à Dionysio 5. de Diuinis nominibus, Anselmo c. 10. Prosologij obseruatis, à S. Thom. & approbatis att. eodem, atque à Molina nostro ibidem.

5. Reprehendenda hic venit, infidelis audacia Augustini, Eugubini, non semel, sed repetita lib. de spiritualibus, & inuisibilib. creaturis; & in sua cosmopæia; Primo, & fusius docet. Ex loco hoc 1. ad Titum, & ratione inde deducta, & hactenus reiecta, Angelos ab æterno fuisse creatos: cum tamen æternam ipsorum creationem & durationem ante mundi creationem ne apparenter quidem is locus suadeat: cum minutula quæris eorum mundi creatione anterior duratio, & existentia satis foret, vt ipsis ante mundi creationem de æterna hominis vita ante omnia etiam sæcularia fieret à Deo promissio. Sed præter hunc errorem alium addit ibidem Eugubinus. Nempe Empyreum cælum esse ab æterno & increatum: scilicet claritatem à Deo distinctam, & manentem, in qua, & ipse sit, iuxta illud Pauli. *Lucem habitat inaccessibilem*, & Christi Domini apud Ioann. *clarifica me Pater claritate, quam habui prius, quam mundus fieret apud te:* & Psalm. 103. *Amictus lumine, sicut vestimento*; cuius specimen in transfiguratione, & Mosis rubo, ad quam multoties in scriptura iusti quique homines inuitantur ac demum admittuntur. Hanc lucem affulsisse putat Basilio, hom. 2. in Genes. dum ante mundi corporei fabricam fuisse claritatem inenarrabilem, in qua versabantur Angeli, crebro in scriptura iustis promissam arbitrabatur. Et subobscurius, Homero, qui obinde Empyreum Deorum Domicilium, & sedem, *Olympum*, id est, *totum splendorem*, vocauit. Cæterum Empyreum esse clarissimum corpus, quod obinde claritas inenarrabilis, quia corporeis cæteris longe præstantior à Basilio, & Olympus, seu totus, totus, splendor ab Homero dicatur, certissimum est: sed quo valde Eugubinus cæcutiens in fidem, & rationem naturalem multories offendit. Etenim increatum quidpiam, & cæterum à Deo distinctum admittere duobus fidei dogmatibus contradicit, de vnitate indiuiduali Dei ac ipsi solum, connaturali æternitate. Item dum a Deo, & distinctam, & manentem ab æterno, dogmati alteri de rerum à Deo duratione, & quæ initium habuit, creatione, contra dicit. Quod si dicat hoc dogma de iis, quæ voluntarie, & libere extra à Deo fiunt, intelligi debere non de his, quæ naturali emanatione ab ipso proueniunt, iam Deo necessitatem operandi ad extra contra aliud dogma concedit, & rursus de illa claritate disquirendum restat, num accidens, & cuiusnam substantiæ, & subiecti sit? in quove genere contenti? certe lux, quam Deus inhabitare, & induere in scriptura dicitur ipse Deus est, & quæ iustis in patria videnda promittitur. Nullo ergo, vel apparenti, fundamento tot se difficultatibus, & erroribus irretiuit Eugubinus, eosque fere recognoscens, dum somnium hoc suum, iudicio & correptioni Ecclesiæ submittit, & eius damnationi ex tunc nonsentit, vt ipsum, quod in simili de alio Cato dixit, recte cadat; *quare culpam deprecari, quam ea carere maluisti?* Præsertim, cum eius opinatio, hæc tam multo ex capite fuisset, iam ab Ecclesia damnata.

6. Excusabilius quidem somnium est Gennadii, seu cuiuscumque authoris libri de Ecclesiasticis dogmatibus, (t. 3. operum Augustini) c. 10. tum quia tot erroribus præpeditum non est: tum, quia Angelos creatos à Deo fuisse dixit solum in ea duratione, qua super Abyssi, seu aquarum faciem, quæ terram ambiebant, operiebantque, antequam lucem Deus produceret, qua spectabile vtrumque elementum fieret: quia oportuit, ne per tam multa temporis spatia Dei bonitas esset otiosa, sed Angelorum creatione spatiis totis, illis bonitatem suam Deus ostenderet. Nec solus Gennadius, in eam incidit cogitationem: eam siquidem reiecit Damascenus, 2. de fide c. 3. & merito: quia ratio absurdi, quod alias per spatia illa effusionis tenebrarum Dei bonitas esset otiosa, nec illa productione, seu creatione creaturæ alicuius ostenderetur, non hanc cogitationem, sed, quam hactenus reiecimus (Angelos scilicet multo ante mundi corporei creationem, imo ex æternitate fuisse creatos) efficacius probaret: esset quippe absurdum maius, tot anteactis sæculis, & maximum, tota anteacta æternitate Deum à creatione, & productione rerum, ac suæ bonitatis ostensione otiosum esse, quàm spatio illo, quo tenebræ offusæ aquis, & terræ fuerunt. Hac ergo ratione, vt pro Angelorum creatione spatiis multis ad mundi corporei creationem anterius, (quod efficacius probat) ab huius assertoribus referatur Gennadius, obtinuit; cum tamen, posterius cælo, & terra creatos doceat, & ea ratione probare contendat, dum autem, vt robur aliquod suæ rationi minister, addidit tam multa spatio durationis tenebrarum illarum ante lucis creationem fuisse, falsis suis relatoribus occasionem deceptionis præstitit non leuem: cum die primo fere medio tenebrarum offusio narretur, posteriùs siquidem lux creata fuit ac deinde lucis à tenebris facta diuisio, & successio, qua diei integri forma daretur, idque totum die vno, seu primo: ergo otij illius per tam multa spatia tenebrarum, quæ tamen semidie per scripturam coërcentur, ni ad anteriora creationis cæli, & terræ vastissima spatia recurratur, percipi nequit. Cum ergo nullo hæc cogitatio rationis vel authoritatis fundamento nitatur, imo tam multa, & magna spatia contra textum Geneseos tenebrarum illarum comminiscatur, ac rursum Patrum omnium aliter, atque aliter, in re præsenti censentium, & (quod maius) definitioni Lateranensis, sextæque synodi, & scripturæ testimoniis simultatem creationis, cum cælo, & terra physicam tradentibus aduersetur, explodenda prorsus erit.

QVÆSTIO III.

Vbinam loci Angeli creati sint?

DE vbi proprio, & loco extrinseco Angelis locatis inquirimus; nam de intrinseco vbi, seu præsentia sua vnumquemque illorum (in quocumque illa stet) creatos esse certum, & extra controuersiam est; sicut de reliquis; quæ quomodilibet producuntur, & primo existunt.

CERTAMEN I.

Angelos in cælo Empyreo, quam alibi creatos, esse longe probabilius vniuersim de omnibus est.

AVgustinus II de Genesi ad litteram aliquorum refert sententiam, qui putarunt, non omnes Angelos in cælo creatos fuisse, sed aliquos tantum: nempe Angelos bonos; Dæmonum vero, seu malorum Angelorum nullum ibi, sed in mundo corporeo, & inferiori, omnes creatos fuisse. Existimabant enim Angelos malos natura etiam diuersi generis ab Angelis bonis, & imperfectiore loco fuisse creandos, & primo locandos; Angelos vero bonos superiore, & perfectiore, vt naturalis eorum Dignitatis ordo in locis etiam seruaretur. Rationem hanc non reiicit Augustinus, quæ, si, supposita dignitatis inæqualitas subsisteret, rem congruentissime suaderet. Hoc vero suppositum admittere Augustinus non audet: quia ea naturæ, & generis diuersitas, & inæqualitas, atque Angelorum malorum, præ bonis inferioritas, nunquam ex scriptura colligi potest, ego vero non solum id asserere obinde, non audeo, sed non possum ex scriptura, & Patribus non negare. Constat enim ex eis Luciferum malorum omnium Angelorum Principem, & antesignanum ex suprema Hierarchia, & Choro Angelorum, & supremum Angelorum, fors omnium, fuisse, qui proinde naturæ excellentia, cæteris præstaret: iuxta cuius maioris, minorisve excellenciæ, gradus superioris, inferiorisque ordinis, Hierarchiæ, & Chori Angelorum naturaliter disponendæ erant, ac, iuxta Dionysium, cæterosque Patres, & scholasticos, dispositæ sunt. Ergo præfata sententia, & fundamentum temerarium, vt minimum erit.

2. Rupertus 1. in Genes. c. 11. de loco vbi Angeli creati, & primo locati sunt, in cælo Empyreo creatos negat, sed solum in cælum translatos per gratiam. Vbi autem creati primum fuerint, & collocati, vnde postmodum per gratiam in cælum transferrentur, non designat, vt ex hisce ipsius verbis claret. *Non magis Angeli facti sunt in cælo, quam homo plasmatus, in paradiso est; sicut scriptum est & ita nimirum, & Angeli extra paradisum conditi, & in cælum translati, non natura, sed gratia cælum inhabitant.* Quibus à loco creationis ipsorum, etiam terrenum paradisum excludit, nec determinat, an in terræ parte alia, & aquis, aëreve fuerint creati. Quantum ergo ex his possum coniectari in loco creationis Angelorum de omnibus æque sortis esse, nec bonis superiorem, malis vero futuris deteriorem contigisse, neutris vero naturæ iure Empyreum debitum datumve fuisse, sed alium quempiam extra paradisum tamen, locum cælo inferiorem. Illud vero per gratiam de gratia iustificante, non intelligit; siquidem Angeli omnes in gratia creati sunt, vt Rupertus ipse non ignorauit, estque Patrum, & scholasticorum communis; conclusio, vt videbimus, d. 3. vnde eodem loco, quo creati sunt gratiam habuisse, neque ea, super eam alio fuisse translatos est certum. Tertio, nec nomine gratiæ intelligit in ea permanentiam per præcepti obseruationem: sic enim transgressores Angeli eo translati non essent, neque accendissent, quod minus consone scripturis, & communi Patrum, & scholasticorum diceretur, vt cert. 2. videbimus. Secundo Rupertus de Angelis omnibus vniuersim ait, per gratiam ex loco creationis fuisse translatos in cælum: quare, & sibi contradiceret, si de gratiæ permanentia, per obseruationem præcepti, nomine gratiæ loqueretur. Gratiæ igitur nomine, non habitualem, & iustificantem, siue obseruatione præcepti permanentem, siue primo Angelis collatam intellexit, sed quatenus quidquid vltra naturæ debitum, siue extrinsecum, & inhærens, siue adhærens solum, & extrinsecum (vt locus est) alicui donatur, gratia dicitur.

3. Communis Theologorum omnium, nostrorque proinde, conclusio sit: Angelos in cælo Empyreo fuisse à Deo creatos. Ita Beda, tom. 4. lib. exhamerom sub init. Hugo de S. Victor, tract. 2. sum. sententiar. c. 1 Isidorus relatus à S. Thom. 1. p. q. 61. a. 4. corp. ex scholasticis Magist. in 2. cumque eius commentatores omnes ad vnum. S. Thom. ibi, & citato loco primæ partis, vbi interpretes omnes. Caietan. Bannez, Molina, Valentia, Ioann. Præpositus & reliqui ex nostris Vasquez d. 225. c. 2. Arriaga cit. d. 2. de Angel. sect. 4 quoad eorum in cælo creationem, aiunt, quoad Empyreum, si cæli vulgari, & communi diuisione numerentur, hæret atque negatiæ sententiæ Soarij, iam referendæ adhærere, potius videtur. Quiros citat. d. 50. sect 2. Soarius igitur 1. de Angelis, c. 1. in cælo quidem creatos Angelos dicit, Empyreo, tamen inferiori, difficiendis satis apparentibus argumentis. Probatur conclusio, quia perfectioni naturæ, & substantiæ debetur naturaliter, nobilior locus, quam imperfectiori, vbi existat, & locetur: ergo perfectissimæ substantiæ, & naturæ ex creatis, nempe Angelicæ, debetur perfectissimum vbi, & locus, vt existat: atqui hic cælum Empyreum est: ergo in cælo Empyreo creatus est. Probatur postrema hæc consequentia (nam cætera, & de se, & experientia locorum, vbi creata reliqua sunt locata patent) cum enim vbi primum creati sunt in loco Angeli extiterint, ne in Empyreo tunc extiterint, in debito ipsis loco naturæ iure non extitissent: & quamuis id, ita à Deo fieri plane potuerit, ex alio tamen motiuo, & ratione, quam satisfaciendi debito ordini, & iuri naturæ, fieri solummodo potuit. Similem huic rationem ex munere Angelorum præsidentiæ rebus, initio creatis, efformauit S. Thom. citat. art. 3. Præsidi enim, & capiti, quasi politico, rerum supremus, & eminentissimus præ cæteris locus debetur.

4. Ab authoritate probari satis apte conclusio potest, ex Iudæ epistola, num. 6. vbi dicitur: Angelos malos amisisse locum, transgressione, quem seruare obedientia possent, & obedientes Angeli seruauerunt; atqui hi seruauerunt locum Empyrei: ergo, & illud amiserunt mali Angeli transgressione: ergo Angeli omnes ante obedientiam bonorum, & malorum transgressionem in Empyreo erant: id certum ex eo loco, inde vero. Infertur secundo: ergo, & in cælo creati sunt; sed consequentia hæc non est ita legitima. (Vt notauit Vasquez nostet citat. c. 2. ad illationem similem casus Diaboli de cælo, vulgatiore interpretatione Patrum quos retulerat, c. 1. minus ibi genuina, admissa ad id Lucæ 10. *Videbam satanam, sicut fulgur de cælo cadentem*: & ex prælio Michaëlis cum Draconе, seu Lucifero, & malis Angelis commisso in cælo iuxta Apocalyps. 12. (quod de obedientia, & transgressione, illa prima Angelorum fuisse, incertum etiam putat) ab scholasticis nonnullis deductam) esto enim fuerit prælium illud primum in cælo, ibique inde fuerint Angeli transgressores: an non potuerunt Angeli alibi creati in cælum postea translati præliari ibi, malique peccare, ac inde turbari, vtroque loco iuxta præfatas interpretationes dictum? Ergo illatio ex eis locis, & interpretationibus ducta legitima

legitima non est. Sed certe, & si ita sit, si ex duobus postremis locis inferatur ex Iudæ vero textu paulo attentius perpenso legitima illatio videtur. Sic enim ait: *Angelos, vero, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum Domicilium*, quibus viæ solum locus minime significatur, sed propria cuiusque domus, & eius dignitati, siue naturali, siue supernaturali, siue ministeriis conueniens. Neque enim domus hospitij, quo quis viator diuertit, & hospitatur, proprium, suum domicilium, & principatus seu dignitatis, suæ locus est. Et sane locum illum Luc. 10. *Videbam Satanam, sicut fulgur de cœlo cadentem* casum eius de cœlo significare, atque ad extinguendam inanis gloriæ in discipulis, scintillam, quod Dæmones fugassent, ita commune Patribus est, vt illud negare non liceat, ita Origen. 1. Periarc. cap. 5. Ambros. de fuga sæculi, c. 7. ante med. Chrys. 5. homil. 10. de pœnitentia ante med. Gregor. Magn. 23. moral. c. 6. alias 7. Theodoret. 5. hæreticar. fabul. c. de Diabolo. Prosp. de dimidio temporis Theophyl. act. ad eum locum. Bernard. serm. 1. ad fratres.

5. Secundo probari ex scriptura, & Patribus potest. Quia, vt vidimus, q. 2. Angeli principio creationis mundi creati cum cœlo sunt. imo cœli nomine eorum creatio à Moyse, iuxta Patres plures, narrata: quod adeo verum Augustino visum est, vt cœli nomine Angelos solos intelligi, in spatio, quod mox cœlum erat occupaturum, creatos censeat. 12. confes. c. 7. Ergo Angeli in cœlo creati sunt: ergo in cœlo empyreo. Postrema consequentia adeo certa non est: quia cœli primum creati nomine. Pererius, 1. in Genes. ad ea verba capitis primi. *Creauit Deus cœlum*, non Empyreum solum, sed sydereum etiam, & reliquos cœlestes orbes à nobis spectabiles, & quibus elementalis ignis subsideat, contineri fundamentis, non incongruis, & quibus Soarium supra, & alios recentiores, in suam sententiam traxerit. Verum Empyreum eo nomine contineri fatetur: quare nec ea sententia admissa, positiue creatio Angelorum in Empyreo excluditur: cum autem ratio naturalis de debito loco supremo (qui Empyreum est) creaturæ naturæ excellentissimæ, & dignitatis naturalis, & supernaturalis, ac ministerij supremi (quæ omnium sententia est Angelus) teneat, cum Empyreo creatum ex eo loco, & Patrum sententia memorata maiori longe probabilitate, quam esse in alio ex inferioribus cœlis creatum suadetur. Tertio denique: ex eo, quod ex Patrum sententia, Angeli mali statim fere, ac creati fuerunt, peccauerint, ac illico è cœlo fuerint proiecti: & communi item Patrum (quos refert Vasquez citat. cap. 1. § 1.) fuerint è cœlo Empyreo proiecti (iuxta eorum interpretationem ad id Luc. 10. *Videbam Satanam, sicut fulgur de cœlo cadentem*) Maxima probabilitate communis, & nostra conclusio deducitur; tametsi, vt dixi num. 3. certa, & irrefragabili consequentia, non inferatur: cum ad eius solutionem ad sententiam Ruperti de translatione Angelorum à loco creationis ad cœlum Empyreum (quam Patrum aliorum, & scholasticorum nemo sectatur, vt prorsus fundamento omni destitutam, somniatamque, vel pure arbitrariam cogitationem despiciunt, nosque naturali, insuper rationi aduersam satis ostendimus) recurrendum necessario sit.

Restant alia scripturæ loca, ex quibus vrgentius (me saltem iudice) conclusio nostra probatur; ea vero commodius cert. (vbi de censura in aduersam agetur) adducemus, ne ibi iterum repetantur: quare aduersæ fundamentis occurrere solummodo videtur hic restare. Opponitur primo. Locus præmij, & coronæ, vtpote omnium nobilissimus, viæ, & pugnæ incongruus est, ne in beatitudinis amplissima sede peccaretur; ergo in Empyreo, nec creati Angeli fuerunt, nec viatores, & pugnantes. Respondetur, quo ad pugnam, & viam Patrum memoratorum communi, & Ecclesiæ sententiæ aduersatur, dicentis in exorcismis suis contra Dæmonem: *Tibi imperat, qui de supernis cœlorum ad inferiora demergi præcepit.* Et absolute falsum est antecedens, frequenter enim, & semper, de regno possidendo, & per victoriam adquirendo in regno ipso pugnatur: atque in præsenti oportuit ibi pugnari, & peccato inde Dæmones labi, ne quis loci nobilitati, & dignitate fidat. Via autem Angelorum, non ad locum materialem Beatitudinis, sed ad eam eiusque statum ibi habendum fuit. Opponitur illud Isai. 14. *dixisti in cœlum conscendam.* Si autem in Empyreo (quod supremum cœlum est) Angeli omnes creati sunt, quod aliud superius fuit, in quod Angeli transgressores ascendere possent, & velient. Respondetur primo, cum S. Thom. & communi interpretum eius loci, & scholasticorum: non locum, & sedem materialem superiorem Empyreo, in quo creatione sua iam erat, Luciferum appetiisse, sed dignitate superiorem, vt ex sequenti contextu satis probatur, vsque ad illa verba, *similis ero altissimo.* Ex quo, eodem contextu fors dici secundo posset, appetiisse supra extimas Empyrei partes supereffundi, vti Deus, immensitate sua supereffusus, Empyreum ambit ac creatis omnibus eminet, cœlo etiam illo supremo, haudquaquam contentus, sed eminens, ac præsidens: quod scilicet præ superbia sua Lucifer intra creata omnia claudi dedignaretur. Tertio, quid tandem ex loci superioris supremo impossibilis de facto, appetitione Luciferi arguitur? cum superbia sua ita demum obcæcatus eo loci deprehendatur, vt æqualitarem cum Deo non de facto solum, sed prorsus absolute impossibilem, effræni, vltra possibilitatem omnem, ambitionem appeterit?

CERTAMEN II.

Postrema ex scripturæ conclusionis probatio, & de aduersæ censuris.

1. PORRO, si caput Esai. 14. vnde obiectio hæc postrema petebatur, attente expenderetur, imo immediatus eius versus 12. nescio, an firmior, clariorque conclusionis nostræ probatio posset in scriptura reperiri. Etenim impendente illa, atque deplorati hæretici Caluini sententia exposita (cuius hæc apud Cornelium nostrum ibi sunt verba: *Crassior etiam ignorantia fuit, quod Luciferum Diabolorum Regem, eique à Propheta hoc nomen inditum esse finxerunt*) Patres, & Interpretes Catholici omnes, imo, & Ecclesia Catholica tota ad vnum, versu 12. 13. & 14. Luciferi Dæmonum Principis à suo ortu ad ruinam, & lapsum, historiam proprio nomine narratam summatim ac Regi Babylonis, seu Chaldæorum, Balthasari, Luciferi imitatori, & superbia, & ruinæ supplicio à Propheta applicitam consone & constanter intelligunt. Id quod ex contextu ipso patet: cum proprie ibi dicta Dæmonum Principi, metaphorice vero Regi Babylonis conueniant, qui proinde Lucifer à Propheta per catachresim merito dicatur. Ad rem igitur, & probationem præsentem versus eius capitis duodecimus sic habet: *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram* & pro *Lucifer*. Ex Hebræo. *Helel fili aurora* tota linguæ eius proprietate, & rigore vertendum. Ex Græco, & 70. interpretibus *aurorifer*. Arabica, & Alexandrina versio; *Quomodo cecidisti stella aurora de cœlo oriens in diluculis.* Iam non solum *Lucifer*, sed *Phosphorus* ex Græca stellæ (cuius nomine Dæmonum Princeps insignitus primum est, & inde à Propheta per Catachresim Rex Babylonis, vt diximus) voce dici posset. Certe, eadem hæc stella occiduo soli, siue eius occasui præcurrens: *Hesperus*, ex Græco, seu *vesperugo*, nuncupatur: quare illa splendidus ortus, & interitus, seu ab illo casus, cum Luciferi Dæmonis, tum sub illo, tanquam typo Regis Babylonici quantum rebus in animis fieri potest, repræsentatur.

2. Verum cum stella his nominibus vocitata Bal-

thasaris ortus, & interitus, in præsentiarum comparatio tribus illis versibus immediate non est, sed cum lucifero Angelo transgressore, & cum Balthasare, sub eius typo, & vtriusque simillima historia, eo instituto explicata, vt bene Hieronimus, hic Cyprian. de tentationib. & ieiun. Christi Gregor. 25. moral. c. 4. lib. 1. epistolar. ep. 3. Origen. 1. Periarc. c. 2. & 5. & lib. 8. in epistol. ad Roman. id capitis 10. *dico ergo: nunquid non offenderunt.* Euseb. 4. de præpar. Euang. c. 9. Tertul. 5. aduers. Marcion. Athanas. de passione, & cruce Dom. Ambros. serm. 3. in Psal. 118. ad id *increpasti superbos, & id suscipe seruum tuum in bonum* Prosper. lib. *dimidium temporis*, c. 1. & 2. Bernard. serm. de S. Benedict. Abb. serm. 8. in octau. Paschæ. Scio Cyrillum Alex. in hoc caput ad id. *tu autem dicebas.* August. de Doctrina Christiana, cap. 73. & 12. de genes. ad litter. cap. 24. Hieronym. & Haymonem ad hunc locum Dæmoni, vt impij Balthasaris capitis, quæ de hoc solum hic ad litteram sunt, apte posse tribui, ex regula 7. Ticonij Vti, ex. 1. regula eiusdem, Christo etiam, quæ eius mystico corpori, & membris Ecclesiæ conueniunt. Sed nec figuratum hunc sensum de Lucifero ab Spiritu sancto expressum hi aiunt Patres, vt inde author operis de mirabilibus Sacræ Scripturæ (apud t. 3. August.) lib. 1. cap. 2. casum Diaboli ex hoc loco probari neget: atque solum figurate, & accommodatitio sensu explicari posse Diabolo, quæ hic de solo Balthasare sunt, censent Adam. Pintus, Vasquez. d. 232. & c. 4. cum quibus venerab. noster Gaspar Sanchez in hoc cap num. 15. multa, & sacra, & prophana eruditione contendit. Ea tamen id solum euincitur: ortus splendorem, & ruinæ, seu occasus Regis Babilonici obscuritatem nigramque fortunam apprime stella illa figurari potuisse?

3. Ast, cum id solum exemplo Luciferi figuratum Propheta noluerit, sed eius etiam Regis demerita, ob quæ, eo fuit splendore priuatus, atque in tenebras proiectus, quæ Lucifero stella adumbrari, nedum totis suis coloribus pingi, minime possunt, sed solum Luciferi Angeli Historia de eius ortu superbia, & ruina, quam idcirco, & si summatim, exacte tamen, quantum ad intentam comparationem, & similitudinem Regis Babylonici cum ipso, Propheta adhibuit, iuxta omnes Patres, Interpretes, & Doctores Catholicos, Ecclesiamque totam. Confirmatur quia casus, & demerita quibus Lucifer Angelus occidit, & à Propheta narratur statim casui, & de meritis, ob quæ Balthasar Rex occubuit à Propheta conferuntur, & applicantur fusius, quam ante eum numerum fuerant, quasi summatim, præmissa. Confirmatur rursus, quia, quæ à versu 10. ad 15. dicuntur non nisi figurate, & tropice alteri, quam Diabolo Lucifero possunt aptari. Confirmatur quarto. Quia ita magis abscedimus à perfido Caluino, atque Ecclesiæ Catholicæ, eiusque Patribus (vt ipse fatetur, nec negare Gaspar noster Sanchez potuit) adhæremus. Patres vero oppositos, ne minus decenter à reliquis, tot tantisque Patribus, & communi Ecclesiæ, à seque ipsis alias (imo ibi etiam Hieronymus *cum in cœlum conscendam* dici ab Angelo ante peccatum ait, quod infra in firmamento fuerit creatus dicat) recessisse fateamur, censeo: non de toto textu capitis, atque hisce versibus locutos, sed de reliquis, quibus summatim prius ac fusius deinceps Balthasaris ortus superbia, & exitus infelicissimus describitur, & intercalatæ Luciferi tragœdiæ illius typo, simillimus ostenditur. Hinc Origenes, Tertulianus, atque ex ipsis Recentiores memorati à Vasquez proxime, § *Tertium testimonium* asserentes contextum totum de casu Luciferi Diaboli ad litteram esse, ac de Balthasare figurate solum dici reiiciendi sunt. Quod & in initio prophetiæ huius historiæ, quæ contra Regem Babylonis futura inscribitur, & pluribus eius partibus, quæ ad litteram, quadrare in luciferum nequeunt, manifeste aduertatur, cum enim euentus alicuius alius, vt typus, proponitur, eiusque cum hoc similitudo applicatione, vnius ad alium explicatur (vt contigit) neutri tota, textus littera potest competere.

4. Hoc igitur scripturario, quam scholastico more (non otiose tamen, ac de superfluo ad rem præsentem) ita à nobis constituto, probatur ex textu Isaiæ hoc à n. 12. recitato nostra conclusio, etenim Lucifer, de quo eo versu, seu numero, & duobus sequentibus 13. & 14. Isaias loquitur, non stella Lucifer, seu, Phosphorus est, sed Angelus Lucifer; atqui ex textu tam Hebræo, & Chaldæo, & versionibus omnibus ortus in cœlo dicitur: ergo dicitur in cœlo creatus. Confirmatur: quia inde Dæmonum Princeps Lucifer appellatus est, quod ortu, & splendore natiuitatis stellam Luciferum fuit imitatus: atqui stella huius ortus in cœlo est; ergo, & Angeli Luciferi creatio in cœlo fuit, ac subinde reliquorum, etsi pro cuiusque naturali dignitate, & excellentia minore. Locis intra cœlum, idem, inferioribus, & inferioribus. Ast dices pro sententia Soarij, & esse clarum: hoc loco recte probari Angelos in cœlo creatos, non autem in empyreo, imo vero in stellato cœlo (in quo stellæ cuius nomenclatura ille Angelus donatur, ortum, & sedem habet) fuisse creatos. Cæterum cœlum ibi pro loco supremo cœli: (quale empyreum est Job Isaia ponitur, quemadmodum, & terra pro huius loco infimo in quem malus ille Angelus cum sequacibus fuit, iuxta fidem deturbatus: nempe inferno, vt constat, ex illis verbis *corruisti in terram* & quæ, cum per antitheſim loci, in quo creatus fuit, dicantur, sicut terræ nomine eius infimum significatur ita cœli nomine significatur eius vertex, & locus supremus. Confirmatur secundo. Quia eo loci, tam Luciferi Angeli, quam Balthasaris summa, & simillima illidem fere gradibus præcipitis, ruina proponitur, quæ, vt maxima proponatur à summo cœli ad infimum terræ (vt certe fuit) debuit à propheta proponi, & significari id, quod fuit ab Isaia præstitum: nam stellatum, & Luciferi stellæ, ortus, & sedes, ex his, qui effectu aliquo suo sui notitiam nobis ingerunt, possuntve naturaliter ingerere supremum cœlum est: cum empyreum nullo effectu suo, sui notitiam possit nobis in se vere; ex quo ad instantiam oppositam solutio patet.

5. Postrema conclusionis ex scriptura probatio non segnior ex Ezechielis 28 in quo à versu, seu n. 11. ad 18. ortus, & interitus Luciferi Angeli describi ab Ezechieli adeo ad Isaiam consone videntur, vt inde Patres. Hieronym. ad Isaiæ 54. *ecce ego sternam per ordinem lapides tuos*, & epist. 146. ad Damas. Gregor. 18. moral. cap. 18. alias 25. Origen. 1. Periarch. Tertulian. 4. contra Marcion. cap 10. Ambros. 1. de paradiso cap. 2. Isidor. de sum bono cap. 12. Beda, quæst. 9. de Angelis. Caput hoc non de Rege tyri, sed de Lucifero Angelo ad litteram intelligi tantum posse censeant: Apollinaris vero, quædam de Rege Tyri, quædam de Lucifero (maximam quæ præfatis numeris scripta sunt) intelligiad litteram debere censet, verum & si Hieronymus ad hoc Ezechielis caput Cyrill. 3. in Ioann. c. 39. Augustin. 11. de Genes. ad litter. c. 25. Vasquez 1. p. d. 232. c. 4. venerab. Gaspar Sanchez, aliique interpretes ad eum locum sermonem ad litteram de rege tyri tantum esse iudicent, ac de Lucifero figurate solum; ad historiam Luciferi Angeli, superborum magnatorum, & principum typi, ibi ad litteram referri, & Regi tyri, eiusque splendori, superbiæ, & ruinæ ab Ezechiele accommodari certum mihi est. Ortum, & fortunatum Luciferi irritum describit. num. 12. *tu signaculum similitudinis Dei*, id est, perfectissima ex creatis opificis Dei similitudo in te, sygilli ad instar, suas perfectiones absolutissime imprimentis, cum te formaret, & conderet, atque, vt opus suum absolutissimum, obsignantis: quæ omnia variis interpretum versionibus apud nostros Gasp. Sanchez, & Cornelium satis comprobantur: *plenum sapientia, & perfectus decore*: pergit: *in deliciis paradisi Dei fuisti*, (illius vtique, non terreni, sed cælestis, de quo ad latronem Beatum Dominus *Hodie mecum eris in paradiso.*) *Omnis lapis pretiosus operimentum*

mentum tuum sardinis, &c. Eaque omnia vbi primum conditus à me habuisti: *foramina tua in die, qua conditus est* (eadem, scilicet, qua præfata habuisti) *præparata sunt*. Quid foramina hic significent, non ita facile à Patribus, & interpretibus, præsertim de lucifero, dequo ad litteram dicta, quare diuersimode ab vnoquoque explicatur: pro sola virtutum, & cœlestium donorum capacitate, quæ cauitates, & sedes, ac loca gemmarum imitantur, nos satis idonea explicatio mihi est; cum iam de donis eis ornatus lucifer fuerit descriptus.

6. Suspicor (absit singularitatis inuidia) inferni concaua igne plena, quæ sua lucifer superbo spiritu, & ambitione fecit effræni) significari: de quorum igne æterno dominus dixit, *qui paratus est Diabolo &c.* prius vtique, quam peccaret: alias enim paratus, præparatusque peccaturo, nec fuisset, nec diceretur: ea igitur auerni foramina à die conditionis luciferi in cælos præparata in pœnam, & proposita, ipsi fuere, vt eorum horrore à superbia ex loci sublimitate, naturæ excellentia, & donorum, virtutumque oriunda abstineret; & si obtentum à lucifero non fuerit, ne laberetur, & rueret, vt à num. 14. à Propheta, sic expenditur. *Tu cherub. extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis, à Die conditionis tuæ*, ex qua nimirum in monte sancto Dei te posui, & in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis; *donec inuenta est iniquitas in te* Ob quam de monte sancto Dei, te eieci, & in terram proieci, vt narrare pergit Ezech. vers. 16. & 17. Ex quibus ad litteram explicatis satis constat luciferum, & Angelos subinde reliquos, in cœlo conditos fuisse, & empyreo quidem, qui & Dei est mons, & locus Paradisi sanctorum Angelorum & hominum Beatitudini, ac deliciis deputatus. Porro, subtilis, ac profundissime, ex scholasticis locorum, scripturæ, quæ expendit interpreti nostro Vasquez nobis in vtriusque huius loci litterali de lucifero interpretatione aduerso præter facilem, ac subinde genuinam contexturam, & Patrum authoritatem communem, etiam scholasticorum, d.3. q.1 cert.1. num.1. & 2. referendorum, nobis in ea vtriusque loci intelligentia litterali de lucifero conuenientium authoritatem opponimus, vbi eiusdem Vasquez, oppositionibus ipsius intepretationem confutauimus, n. 4. & 5.

7 Ad sententiæ aduersæ censuras veniamus; censeo igitur primo. Negatiuam sententiam de Angelorum creatione in cælo, quæ cælum omne excludat à loco creationis Angelorum, non solum minus longe affirmatiua probabilem, & improbabilem absolute esse; sed prorsus temerariam Theologice, in primo omnes conueniunt Doctores, de absoluta improbabilitate, non ita omnes facile conueniunt, verum cum nullo fundamento nitatur Ruperti opinio, ex quo deduci probabiliter possit, vt Doctores omnes fatentur, nescio quid ei desit, vt probabilis esse absolute negetur, atque improbabilis absolute asseratur, imo vero, & si inde improbabilis, positiuè solum dici ab aliquibus posset, quia positiuam probabilitatem non habet, non autem, falsitatis conuinci à ratione, scripturaue potest, errorem siue phylosophicum, siue, Theologicum, cum improbabilitate absolute dicta, ea solutio confundit. De temeritate Theologica probatur ratione paululum deducta: quia est contra scholasticos omnes, & Patres, & tot scripturæ testimonia, germana, & communi eorumdem, & interpretum intelligentia absque vllo scripturæ, Patrum, aut rationis fundamento, eiusve, apparente adhuc vmbra aliud autem absoluta Theologica temeritas non requirit. Eorum ignominatorum opinio, qui aliquos Angelos, qui rebus aliquot determinatis præsunt, in ipsis rebus creato asserebat, non autem in cælo. & si S. Thomæ, cit. art.3. ad num.2. non improbetur, eidem tamen censuræ, eadem de causa debet subiacere, deinde quia eos, non die primo, sed sequentibus creatos fuisse cogitur admittere: quod à catholicis dogmatibus abhorret.

Negans vero sententiam Angelorum creationem in cælo empireo determinate in stellato, aut inferiori alio creatos Angelos asserens temeritatis notam non meretur, neque improbabilitatis absolutæ: tum quia apparens aliquod fundamentum in locis aliquot scripturæ habet, atque in ratione quali quali: tum etiam; quia Patronum habet eximium, Theologum Doctorem, Franciscum Suares, & aliquos alios, quos & sua authoritate & fundamentis dubios de nostræ conclusionis veritate fecit. Cæterum cum priscis omnibus scholasticis, ac Recentioribus fere reliquis aduersetur, germanæque, & ingenuè plurium locorum scripturæ, & Patrum intelligentiæ minus consonet: ac rursus in quæstione de facto, naturali prouidentiæ, in locis pro creatura rerum dignitate distribuendis opponatur, idque à Deo leuibus, vt vidimus, ab authoritate, & ratione fundamentis, censeo tam parum probabilitatis habere, vt fere improbabilitatem pertingat.

8. De numero Angelorum creatorum à Deo, nil, non temerè, dici poteit, nisi, quod innumerus, præ multitudine nobis sit. Si enim, non aliter nametabiles boni Angeli Danieli Prophetæ fuerunt, c.7. num 10. quam *millia millium ministrabant, ei, & decies millies centena millia*, &c. & Ioan. Apocalyp.5. num. 11. *Numerus eorum millia millium*, quibus illorum innumerus, numerus, seu multitudo, significatur, ex omnium Angelorum collatione, transgressorum apostatarum tertia, vt communiter censetur parte detracta, quid igitur nos aliud, naturali solum discursu, nec prophetiæ spiritu, ac Dei reuelatione (quæ Danieli & Ioanni plane adfuerunt) donati de eorum omnium determinato numero dicere citra temeritatem audebimus? imo absque amentia disputabimus?

DISPVTATIO II.

De Angelorum essentia ac diuisione.

CIRCA Angelorum essentiam hæc disputanda occurrunt omnino. Primo de eorum spiritualitate, sine immaterialitate, & incorporeitate; secundum de ipsorum intellectualite. Tertium de eorum, præ hominibus excellentia; item de diuisione naturali essentiali in genera, & species suas; deinde pro generum diuersitate, & perfectionum naturalium, vnius generis præ alio in Hierarchias, & choros diuisione. Hæc siquidem ex reuelatis, præsertim Dionysio Areopagitæ, deeidenda sunt. Diuisio autem, in bonos Angelos, (qui soli iam Angeli) & in malos, qui soli iam dæmones à Christiana Ecclesia nominantur, ad hanc disputationem, non spectat; cum non naturæ, sed operationis, & moris, vtrorumque; seu moralis diuisio sit.

QVÆSTIO I.

De Angelorum spiritualitate, & absoluta incorporeitate.

SPIRITVALITAS absoluta naturæ, cuiusvis absolute talis à sui constitutione, quidvis materiale, & corporeum excludit; vt patet in homine, qui parte solum corporea constitutus, corporeus absolute, non autem absolute spiritualis est.

CERTAMEN I.

Angelorum spiritualitas ex parte saltem & immaterialitas statuitur.

ANGELOS omni ex parte corporeos, nemo Philosophorum præter belluinos Epicureos corporeis, & sensibilibus affixos admisit. Si quidem, & intellectuales, & spirituales illos, & homine (animo spirituali, apud ipsos constante) præstantiores agnouerunt; is ergo solum de Angelorum spiritualitate, eis error potuit obrepere: vt illos, & animo, spirituali, & corpore vt homines, præstantioribus tamen, constare censerent: quare immerito pro errore adæquate, omnique sui parte corporeos Angelos asserente referuntur. Tertullian. 1. de Carne Christi, c. 6. & Nazianzenus orat. 1. §. *Nihil enim mihi*, eo quod Deum catholice incorporeum fatentes (quod tamen. Athei, & Epicurei, negabant, Angelos nihilominus incorporeos esse inficiabantur. Sed vero leuissimum hoc fundamentum est, vt tantum, tamque crassum errorem de Patribus suspicemur; siquidem omni ex parte Deum incorporeum ex fide, & ratione naturali præfati Patres eum reliquis agnouerunt: quod, eo præcise, quod aliqua sui parte corporeos Angelos putarent recte, atque legitimo discursu de Angelis negassent: quandoquidem corpore illos ex parte constare, & omnino, seu omni ex parte incorporeos, sicut Deum, non nisi aperta contradictione, faterentur, imo eis, aliqua sui parte corporeis admissis, incorporei, & spirituales absolute dici Patribus non possent; siquidem, nec homines spirituales, seu spiritus, & incorporei absolute ab aliis dicuntur, sed absolute potius corporei, quia corpore constant; tametsi animo spirituali, tanquam altera sui parte, & forma essentiali constare illos ex fide, & naturali ratione cognoscerent, & docuerint. Secundo cum docuerint, iidem Patres Angelum esse homine essentia, & natura sua perfectiorem, vt de Philosophis dicebamus, atque hunc anima spirituali constare, & Angelum perfectiore anima spirituali conflari, vt minimum, censebant. Tertio Angelos substantias intellectuales, & intelligentes, ex fide etiam, & ratione iidem Patres agnouere constanter: quod absque spirituali animo esse non posse sciebant.

Duplici huic rationi postremæ non multum fidit Arriaga 1.p. t.1. d.3. sect.1. tum, quia penetrabilitas naturalis rei cum alia, eiusdem generis (in qua ratio corporis sita iuxta probabiliorem, sententiam est, & cuius negatione ratio spiritus, vt contra corpus diuisa constituitur) alia prædicata compati potest perfectiora, quam rei spirituali, non ita impenetrabile, sed rebus, cum sui generis, tum ordinis, & generis corporei natura sua penetrabili conueniant, & quibus proinde corporea illa res, perfectior alia spirituali absolute euadat. Secundò corpus aliquod pure tale, posse esse cognoscitiuum, ac volitiuum obiecti spiritualis, ac proinde absolute intellectiuum, & intelligens nulli ratione videtur metaphysicæ repugnare: quo admisso, nulla repugnantia apparet, cur corpus pure tale perfectius intellectiuum spiritu, adæquate etiam tali, nedum ex parte solum, (vt homo est) absolute sit; ergo neutra ratione, ex maiore perfectione Angeli, quam hominis, spiritualitas, & incorporeitas, præsertim absoluta, & omni modo, Angeli efficaciter suadetur, cæterum ratio vtraque satis efficaciter probat, ex maiore perfectione Angeli, quam hominis, (quem Philosophi & Patres, ex parte spiritualem intellectiuum, & incorporeum, nimirum ex parte animi, quo essentialiter constituitur, agnouerunt) spiritualem, saltem ex parte, atque spirituali animo præstantiore, & perfectiore constantem esse, id quod ostendere, hic oportebit demonstratione repugnantiæ, & physicæ, & metaphysicæ, quæ in æqua perfectione rei absolute, & adæquate corporeæ, cum spirituali, adhuc inadæquate, & ex parte solum tali reperitur: tum etiam ex repugnantia, physica etiam, & metaphysica, corporis absolute, & adæquate talis, intellectui tamen, & volitiui rei spiritualis. Oportet autem vtramque hanc repugnantiam in re præsente ostendere, ne recentiorum argutiis totam Philosophiam, & Theologiam peruagantibus, & importune, ac inuiliter, imo pernicioſe vbivis mouentibus, concurrentibus, & turbantibus locus deinceps superſit; interim verò nostro huic demonstrando supponendum, est, quod recentioribus hisce minus, quam par esset perspectum, vel potius animaduersum fuit, ac subinde minus apud ipsos firmum, quam deberet.

3. Illud autem est: duo esse generatim loquendo ad demonstrationem omnem principia. Alterum ad formæ rectè concludendi, certitudinem, & euidentiam necessarium: quod generale omni demonstrationi, in quacumque materia est. Atque hoc quidem nullatenus ab his, quæ ex rebus, quibus natura, & vniuersum constat, & quæ in ipsis constanter esse ac certa lege, euenire deprehendimus, in sui certitudine euidentia, & infallibilitate pendet; sed de se, ac ex terminis, notum euidens, atque infallibile naturali rationis, homini est. Ad hoc autem genus principiorum, ex parte formæ demonstrationis spectat illud principium, *quodlibet est, vel non est*: cui innituntur demonstrationes omnes, quæ per impossibile dicuntur, illud etiam *dici de omni, & dici de nullo*, in quo omnes demonstrationes, ostensiuæ appellatæ, fundantur, illud etiam, *quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*, cui formæ syllogismi expositorij certitudo infallibilitas, & euidentia innituntur: vt in summula nostræ dialecticæ, & controu. de Trinit. contra nostrum Vazquez ostendimus. Alterum vero genus principiorum ad demonstrationem, cuiusque certitudinem, euidentiam, & infaillibilitatem necessariorum, ex parte materiæ, circa quam versatur, seu propositionum, quæ ad formam certo, rectèque concludendi disponuntur, esse debet. Et horum quidem certitudo, & euidentia, ad demonstrationis cuiusvis, siue physicæ, siue metaphysicæ necessaria, ex parte materiæ, vt in materia quauis legitime, atque indefectibiliter, certo, & euidenter concludatur, ex his, quæ in rebus constanter experimur, atque esse deprehendimus, necessario accipitur, nec sumi aliunde, eorum principiorum, ex parte materiæ ad demonstrationis, etiam, metaphysicæ rectitudinem, & indefectibilitatem requisitorum à nobis pro hoc statu potest; cum enim nihil pro hoc statu, nisi per sensus, ab eisque deprehenditer, naturaliter, ac secluſa reuelatione, aut miraculo, nosse possimus, ac sensuum cognitio omnis præsentium, aliquando saltem in rebus, experimentalisque subinde sit; fit plane nihil nos maiore euiden

euidentia, & certitudine in materia, vlla cognoscere, & iudicare vllatenus posse, quam illa, quæ nobis constanti, ac perpetuo experimento in materia illa ingeneretur, ac fiat. Patet in demonstrationum metaphysicarum, circa rem, & materiam, quamuis principiis metaphysicis: vel à definitione metaphysica, ad definitum, vel ab essentia metaphysica, rei cuiusvis ad eius passiones deductarum; vel è contra; à passionibus metaphysicis, seu attributis rerum ad earum essentias. Vnde enim verbi gratia demum nosti hominem esse animal rationale. Vel hominem esse visibilem, vt ex eis principiis, in aliquo euidenter, ac certo deducas esse illum, vel non esse hominem, aut visibilem, vel ex eius visibilitate deprehensa infallibiter colligas esse illum animal rationale, vel hominem? certe ex his, quæ operationum sensibilium, eis prædicatis respondentium experimento in hominibus cunctis nouimus, ac didicimus.

4. Hinc planum fit: principia demonstrationum de rebus, quibusque, & cuiusvis materiæ propria, tam physica, quam metaphysica, atque ad demonstrationem quamuis, siue physicam, siue metaphysicam, ex parte materiæ requisita maiorem euidentiam, certitudinemque habere non posse, quam illâ experimentalis scientia constans, atque in nulla deficiens ex rebus rationis, & speciei eiusdem, in rerum natura captare habeat: cui tandem, vt vidimus, tota illorum principiorum euidentia, & certitudo innititur, vnde rursus fit: tunc solum nos aliquid rationabiliter, & certitudine, atque euidentia tota, ex parte materiæ, nobis pro hoc statu possibili, tam physice, quam metaphysice demonstrare, cum principiis, siue physicis, siue metaphysicis experimento ex naturalibus constanter perpetuo, & indefectibiliter, in materia illa deprehenso descurrimus, illudque deipsa monstramus: quare nihil amplius certitudinis, & euidentiæ principiorum ad perfectam demonstrationem, ex parte materiæ, requiritur, quam quæ ex rebus ipsis naturæ constanti hoc, atque in nulla deficienti experimento capitur: cui si aliquid contra dicere, ac repugnare inuenitur, in ipsum physice repugnare rationabiliter à nobis pro hoc statu censendum est. Confirmatur ex Aristotele, & philosophis reliquis, qui prædicamenta omnia, quæ demonstrationibus cunctis principia metaphysica ex parte materiæ subministrant, non aliunde dignouerunt, diuiserunt, atque ordinauerunt, quam ex his, quæ in rebus vniuersi constanti experimento vsu venire, sunt asseueti: vt quod commune cunctis obseruarint prædicatum, genus supremum, & vniuersalissimum dixerint, primoque loco, vel vt cæterorum caput, collocarint: sicque pro maiori minoriue cæterorum, ad plura, vel pauciora, quibus natura constat, extensione, experimento simili deprehensa, genera, & species inter medias, superiore, vel inferiore loco, in prædicamentorum serie posuerint, quo circa, cum aliunde, quam ex ita statutis, ac deprehensis principiis rei, aut prædicati, alicuius in ipsa repugnantia quæritur, vt eius vel prædicati alicuius in ipsa possibilitas negetur, atque amoueatur, quæritur quidem, quod à nobis, pro hoc statu, nequit prorsus, inueniri magis, quam à cæco natiuo coloris natura, essentia, atque in suas species diuisio. Similiter deprehensa, experimento & in rebus, quibus natura constat perpetuo, & constanti rei alicuius, vel prædicati cuiusvis in ipsa repugnantia, vel rem illam, vel illud in ipsa prædicatum repugnare, atque à rerum possibilitate, excludi, non physice solum, sed metaphysice etiam demonstratur quin argui rationabiliter aliunde, eius possibilitas rationabiliter queat, eiusve repugnantia euacuari.

5. Porro ex veris hisce, & certis prænotatis debite perspectis patet: quam inaniter, ac pure arbitrario argumenti illius, quo Angelos adæquate, omnique parte sui corporeos esse non posse, sed aliqua saltem sui parte spirituales necessario fore, communiter ex eorum præ hominibus excellentia probatur; ab Arriaga, & neotericis aliis in dubium vocetur, illius item argumenti: quod intellectibus, nec sensitiuus solum, ac sensibilium, non autem pure spiritualium cognoscitiuus esse debeat. Primo enim pure, atque omni ex parte corpoream substantiam supra aliquam, etiam sui parte, spiritualem esse posset, sed potius esse perfectione inferiorem necessario debere vniuersi natura, resque omnes illius ostendunt, & constanti experimento, atque in nulla deficienti nos docent: quin maiorem spiritualis substantiæ perfectionem adiuncti alicuius additione in re vlla corporea superari, vt hæc spirituali imperfectione excedat, vel suppleri adhuc, vt corporea spiritualis perfectionem compenset, & adæquet ex aliquo in rerum natura tota deprehenso nouerimus: ergo aliunde adiunctione alterius corpus omni parte sui tale superare, imo æquare adhuc, substantiæ, aliqua saltem parte, spiritualis perfectionem posse, non solum ex principiis nostris physicis, aut metaphysicis rationabiliter non probatur, sed illis euidenter contradicit, & repugnat; ergo ex maiori perfectione substantiæ Angeli, quam hominis, aliqua ex parte substantia spirituali, & perfectiore, quam in homine sit, constare physica, & metaphysica euidentia, ac certitudine demonstratur. Confirmatur quia, ex eo, quod animantia iuncta substantiis inanimatis, perfectiora experimento constanti, atque indefectibili, ex perfectioribus illorum vitalibus operationibus deprehendimus, abiectissimum, quoduis, ac sordidissimum animalculum (pulicem puta, culicem, ac vermiculum) inanimatis, quantumuis magnis, & splendidis, cælis, & astris perfectius esse, vt euidentissimum Philosophia docet, ac demonstrari, omnes censemus; quod minime fieret, nec rationabiliter iudicaremus, si alterius nobis ex natura ignoti, sic deprehensa illa animalis perfectio maior compensari posset, vel absolute compensari à nobis rationabiliter iudicaretur.

6. Confirmatur secundo; quia alias falsum prorsus esset illud, vel sola antiquitate sanctum, & firmum, atque euidentissimum cunctis axioma. *Supremum infimi generis, non attingit infimum supremi*; si additione alicuius alterius ex natura nobis ignoti, alicui, quod inferioris generis esse, ex naturalibus dicimus, generis, aut speciei, quam perfectiorem esse, & superiorem natura nos docuit, excedi, aut æquari superioris perfectionem asseri à nobis rationabiliter posset. Denique his Recentioribus, qui additamenta hæc perfectionum, ex prædicatis mere arbitrariis, & quæ nullatenus natura docuit, rebus adiungunt, vt infirma ex genere suo, præ superioribus ex suo genere venerentur dici appositissime illud potest, quod Ioan. 4. Ad Samaritan. Christus Dominus aiebat: *vos adoratis, quod nescitis, nos adoramus, quod scimus.* Similiter nihil pure, & secundum se totum corporeum, intellectiuum, atque pure spiritualium obiectorum, ac vltra sensibilia, cognoscitiuum, & appetitiuum esse posse; multoque minus intellectiuo homine perfectius, atque entitatiue superius æque ex naturæ principiis euidentibus constat: indeque Deum in se corporeis oculis videri non posse, cum omnibus Theologis arctissime suo loco, atque euidentissime demonstrauimus: quare, & ex prædicato intellectiuo, & ex maiori perfectione substantiæ Angeli, quam hominis, ex parte saltem spirituali, & intellectiua substantia, perfectiore, quam rationalis hominis animus sit, Angelum constare, non efficaciter solum, sed physica; ac metaphysica euidentia, ab antiquis doctoribus, satis demonstratur. Accedit concors Patrum, Theologorum, & Philosophorum etiam (præter Atheos) omnium de Angelis sententia. Nemo enim corporeos in rotum Angelos asseruit; tametsi eorum aliqui, illos corpore, & animo spirituali constantes esse, videantur, ad speciem, & sonotenus, asseruisse, id autem, in quo nationum, professionum, & temporum omnium

sapien

sapientes omnes conueniunt; certissimum est. Eorum vero omnium ea de re concordia cert. 2. constabit. Confirmatur, hoc ex ibi referendis: vbi constabit Patres, Theologos, & sapientes omnes Philosophos, non solum in totum corporeos Angelos, non asseruisse, sed in totum potius asseruisse spirituales, certe ex scriptura, conciliis, & Patribus, pro nostra hac conclusione afferri possunt, ea omnia, quæ eadem certamine 2. producemus. Probant enim directe, amplius, quam hic contendamus: nempe Angelos totos spirituales substantias esse: quod totali eorum corporeitate non contradicit solum, sed contrariatur, vt patet.

CERTAMEN II.

Angelos in totum spirituales substantias esse qui negarint, recensentur.

1. PLATO apud S. Thom. qu. 6. de potentia 6. & qu. 16. de malo a. 1. & apud Eugub. 8. de peren. Philosoph. à cap 17. Angelos corpore, & rationali animo constare, sæpe docuit. Illud satis est recitasse ex eius Epinomide. *Horum quippe Deorum animalium* (anima scilicet constantium, vt homines) *alterum ex æthere, alterum ex aere est, ac neutrum conspici totum potest à nobis, quia animo spiritus est*, consentit Chalcidius Platoni, in Timæum apud August. 8. de ciuit. c 16. sic dæmonem definiens, *Animal rationis particeps, immortale animo, patibile, corpore æthereum.* A qua definitione Apuleius de Deo (hoc est Dæmone) Socratis solum discrepat, quod ei aëreum corpus designet, ex quo hæc etiam recitat Augustinus, c. 16. citato; *dæmones esse genere animalia, animo passiua, mente rationalia, corpore aerea, tempore æterna*, cui assentit Psellus, ex Marco lib. de Dæmonibus apud Bubalum, art 1. quæst. 50. quæsito 3. difficult. 2. §. 1. versu *inde est*, & alij apud Eugubinum à cap. 27. citato. Hesiodo etiam, & Orpheo, eadem sententia tribuitur, quod aere induti terris, aeri, cælo, aquisque adesse illos dixerint, sed hæc eorum potius incolarum & indumentum, quam corpus, ex quo componantur, designant. Imo, dum aeri induti dicuntur ab aere illos, non tanquam à parte, qua componatur, sed tanquam aliunde constitutum, à suo indumento distingui significatur. Cæterum Priscorum Philosophorum, etiam ante Pythagoram, Socratem, Chrysippum, & Platonem, sententia communi Angelos corpore, & animo substantialiter componi, retulit Plutarchus lib. *Quod oracula defecerunt*, sic scribens. *Plato Pythagoras, Xenocrates & Chrysippus, priscos secuti Theologos excellentiores hominibus dæmones, esse affirmant; sed naturam eorum, animo, & corpore coniunctum esse dixerunt.* Quod ipsum significauit Aristot. 5. Metaphysic. c. de substantia & apud Plutarchum lib. de Homero sub init. vbi refert Homerum Aristotelis opinione ex genio progenitum fuisse, atque hisce Philosophis consensit Auerroes lib. de Anima.

2. Ex Doctoribus non ethnicis, sed qui sacra scriptura vsi ad suas sententias sunt (vti Hebræi, & Ecclesiæ Patres vtebantur) corpora Angelis tribuisse videntur nonnulli, ij vero ad duas classes reduci possunt: alteram eorum, qui loco Genes. 6. decepti *videntes filij Dei, filias hominum*, &c. filiorum Dei nomine Angelos intellexerunt, qui ex filialibus hominum fœminis vxores duxerint, atque ex eis, earumque concubitu filios gigantes, viros famosissimos procrearint, vt eo textu subscribitur: quam sententiam scripturæ, & sensum etiam subodorati gentium sapientes peritiores somniatum illud gigantum cum diis bellum commenti sunt, ac scriptis suis euulgarunt: vt obseruat Euseb. Cæs. 5. Præparat Euang. cap. 4. in quam sententiam, & eius loci sensum incidisse legitur, Primus Iosephus Hebræus lib. 1. antiquitatum, & Philo. Hebr. de gigantib. lib. 4. Iustinus Martyr. Apolog. 1. & 2. pro Christian. Athenagoras Apolog. pro Christian. ad Antonium, & commod. post med. Clem. Alex. 3. & 5. stromat. Tertuli. de idol. 9. de cultu fœminar. c. 10. de habitu muliebri, c. 2. à num. 17. de Velandis virginib. c. 7. lib. 2. contra Marc. c. 9. & 11. num. 72. Methodius, ser. 2. de resurrect. Euseb. Cæsar. vbi proxime ex sententia Plutarchi, aut suspicione, vt summum Suar. eandemque intelligentiam textus taciti approbant, dum, sine confutatione referunt Hugo victorin. annotation. in Genesim, & Magister historiæ scholasticæ, c. 3. histor. in Genes. omnium autem pro dæmonum cum fœminis congressu fundamentum, ex eo textu est. Contra Lyranum Paulus Burgensis pro ea sententia stetit pugnacissime additione 1. ad Lyrani postillam, fundamentis leuissimis, vt ostendit Pererius ad eum textum lib. 8. d. 3. n. 67. §. *verum tamen nihil ego.* Accessit eidem sententiæ sæculo proximo Psellus quidem Philosophus Christianus, non satis Christianis dogmatibus instructus, & qui facilis in hunc errorem, & alios de Dæmonibus, & Angelis à Marco (nescio quo) magicæ & necromantiæ inueteratissimo, deceptus ierit, ac demum Franciscus Georgius Philosophus, & Theologus genio exoticus, & scripturæ ignarus, de quibus Pererius citato lib. 8. ad textum Genes. 6. d. 2. à num. 41. §. *ceterum*. Iulianus Apostata apud Cyril. Alex. lib. 9. contra illum init. Lactant. lib. 2. c. 15. Seuer. Sulpicius lib 1. de sacra historia Cyprian. de disciplina, & habitu Virginum n. 54. & de vanitate idolorum, à n. 43.

3. Citati Patres (si Iustinum, & Lactantium, & sub dubio, Cyprian. & Methodium excipias) omnes carnalem hanc concupiscentiam Angelorum in fœminas, primum malorum Angelorum peccatum fuisse, quo à Deo, eiusque gratia, & à recto defecerint concordant, in quorum Sententiam iniisse videtur Ambrosius primo de virg. scribens. *Castum Angelos fecit: qui eam seruauit Angelus est; qui prodidit Diabolus.* Subinferius, *quam præclarum est Angelos propter intemperantiam suam in sæculum excidisse de cælo; virgines propter castimoniam suam in cælum transisse de sæculo.* Sed bene Pererius noster de Ambrosio obseruat 8 in Genes. c. 6. (ac statim, certam. sequente, patebit) sententia illa, ibi non imputata, pugnata, & apud tot Patres frequenter orationi in virginitatis encomium, & commendationem vsus solum fuit: quam tamen de loci eius sensu, & veritate rigide disputans alibi sæpe, ac semper confutauit lib. de Noe c. 4. serm. 7 in Psalm. 118. epist. 84. ad Demetriad, vt, & Cyril. Vbi proxime, non sine stomacho, & censura, sicut Chrysostomus, homil. 22. in Genes. eius verò apud tot Patres erroris causa fuit, lectio tam græca, quam latina, iuxta versionem 70. interpretum, ante Hieronym. translationem, in Ecclesia vulgatis, in illa quippe *pro filij Dei*, vt nunc in vulgata legitur. *Angeli Dei* legebatur, vt obseruauit Pamelius in Parad. 1. Tertuliani, & Pererius citatus proxime, vt autem ea 70. interpretum lectio erroris eius causa deinceps non esset, præcauit, Ambrosius eum explicans textum lib. de Noe c. 4. scribendo, *Plerumque Angelos filios Dei vocat scriptura: quia ex nullo homine, generantur anima: itaque vera probabilis vita filij Dei vocantur; ita quorum carnalia sunt opera hos filios dicimus carni.* Vbi Angelorum & filiorum Dei nomine homines duplici titulo ibi, ac sæpe in scriptura donari docet Ambrosius, quia scilicet potiore sui parte, nempe anima, à solo Deo procreantur, & dum iusti sunt, Deum iustitiæ omnis Patrem moribus, ac vita referunt; vt plerumque nati progenitores suos representant. Longe ergo ab aliorum errore Ambrosius adfuit, quod, vt dixi, apertius constabit, certam. 3. sensum aliorum Patrum citatorum errorum, non vno tantum ex capite, monstrabimus inferius.

Altera Patrum in eundem euntium errorem de ia

inadæquata Angelorum corporeitate, siue eorum parte corporea, qua substantialiter conflentur, classis fuit, eorum, qui Platonis doctrinam (vt primis Ecclesiæ sæculis vsuuenit) plerumque secuti, in re etiam præsente eundem sectabantur, asserentes: Angelos corpore, non quidem crasso, palpabili, & apprehensibili, vt nos, sed subtiliore, & aereo, siue æthereo constare: Ad hanc vero classem venire, nisi inconsequenter nequeunt primæ classis Doctores quia corpus prolifico semini aptum (quale aëreum, æthereumque non est) admittere consequenter debent, vt fatetur Tertulian. citatis locis, maxime ex libro 2. contra Marcion. quamuis sui immemor de carne, Christi, c. 6. in hanc venerit; classem asserens: Angelos proprie carneum corpus non gestare, sed solum sui generis proprium, tenuius nempe, & subtilius, ergo ad secundam, classem istam spectare videntur in primis Origenes proæmio libri 1. Periarch. vbi ait: incorporeos Angelos dici respectu corporum crassiorum, vt aer à multis incorporeus, atque spiritus dicitur, quia tenue, subtileque corpus est, & teneri, atque vrgenti resistere, nequit, & cap. 6. ait: *se non capere, quomodo tot, ac tanta substantiæ, vitam agere, & subsistere, sine corpore possunt; cum solius Dei proprium sit, vt sine materiali substantia, & absque vlla, corporeæ substantiæ adiectionis, societate tuitelligatur subsistere.* Quæ loca satis produnt Origenem (vt in aliis) ibi saltem hac in re Platonizasse; tametsi alibi, inconstans à sua hac sententia, (vt benigniores interpretantur) recesserit; quod nullo firmo fundamento nititur. Nam, etsi cap. 7. *Angelos incorporeas virtutes* appellet, iam quid incorporei nomine intelligit; cap. 6. præmiserat, & libri proæmio, quod ibi non retractat, quod autem 5. contra Celsum, versus fin. corporeas lacrimas Angelis neget de crasse corporeis nostris loquitur, quas forte solas agnouit. Denique quod docuerit, Angelos in criminum pœnam corporibus vestiri, ac subinde, ea ipsis connaturalia non esse, nec de Angelis speciatim docuit: neque inde connaturalitatem corporis negandam, ipsis arbitratus est, id enim de animis solum nostris, (quas ante corpora nostra, atque in ipsa infusionem erronee putauit creatos) & speciatim docuit teste August. 21. de ciuit c. 23. *Enctos à Deo peccasse à conditore recedendo, & diuersis progressibus, pro diuersitate peccatorum, à cælo vsque ad terras, diuersa corpore, quasi vincula meruisse*, nempe terrena, ac crassa, (qualia sunt, quæ animi nostri sortiuntur) pro meritis, vnde ad Angelos nempe rationales, (sicut animi nostri) substantias, extensus eius error, videtur, à Hieronymo. Epist. 59. de erroribus Origenis. sed inde solum fiet Origenem, & si ob crimina corporibus vestiri Angelos, sicut animos rationales dicat, vel de terrestribus loqui, vel non minus, naturaliter corporibus, subtilibus, ac aereis suis vestiri, & componi quam animi nostri naturaliter suis vestiantur, corporibus, & in homines componantur. Vane ergo ab eo errore Origenem Bubalus excusat §. 1. versu *deinde* §. 3. *versu verum hi loci*, per tres totos sequentes, §. 6. longe à med. versu *Decimus septimus sit.* Bene autem Vazquez, 1. p. d. 178. eum erroris eius tenuit reum.

5 In eadem sententia, & classe numerandus est Cæsarius fine tomi 2. sui fratris Nazianzeni libro Dialogorum, Dialogo 1. pag. 1467. scribens *Angelos esse quidem incorporeos respectu naturæ nostræ; habere tamen corpus secundum suam naturam, vt ventus aer, ignis: corpora enim sunt subtilia crassæ materiæ nostræ expertia*, quod nusquam retractat: ne quidem Dialogo 7. *vbi absurdum, & blasphemum esse*, ait, putare Angelos cubare cum mulieribus. Bubali autem benigna interpretatio, §. 3. versu. *Verum nego Cæsarium* illud, *secundum suam naturam*, ad ignem, ac aerem referens aperta grammaticali constructione, à puerulo quouis efficaciter reiicitur. Machatius etiam Serrior tom. 4. Biblioth. hom. 4. corpora tenuia, & subtilia Angelos, & animas etiam nostras, gestare censens. Cassianus item collat. 7. cap. 13. *licet enim pronuntiemus, nonnullas esse spirituales naturas, vt sunt Angeli, Archangeli, cæteraque virtutes, ipsa quoque anima vel certe, aer ipse subtilis, tamen incorporeæ nullatenus æstimanda sunt. Habent enim secundum se corpus, quo subsistunt, licet multo tenuius, quam nos. Nam sunt corpora secundum Apostoli sententiam, ita dicentis 1. cor. 15. & corpora terrestria & corpora cælestia & iterum seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Quibus manifeste colligitur, nihil esse incorporeum, nisi Deum, & idcirco ipsi tantummodo penetrabiles omnes, spirituales, atque intellectuales substantias, eo quod solus, & totus, & vbique, & in omnibus est.* Transcripsi integram eius de re hac sententiam, ne excusatione, & interpretationi locus, supersit: cum sententiæ suæ rationem, reddat, quod cætera à Deo impenetrabilia, alia aliis sint, & esse natura sua petant extra locum alterius, & suo, quæque loco, à loco alterius diuerso, quem oppleant, circumscribi: id quod substantiæ corporeæ, iuxta veram, & communiorem philosophiam essentia est; qua in re, & præceptore suo Chrysostomo auditorem, alias addictissimum Discipulum Cassianum defecisse miror, in eandem classem venit apertus Ioannes Thessalonicensis Episcopus Synodo 7. (quæ fuit Nicænum Concilium 2.) act 5. vbi inde pingendos Angelos contra Gentiles probat, & concludit, quia corporei sunt, corpore scilicet tenui, igneo, vel aereo.

6. Huic Ioannis Thessalonicensis rationi, Synodum totam consensisse contendi posset, cuius discursum summarie proponenti sic Tarasio Patriarchæ. *Ostendit Pater* (Ioannes Thessalonicensis Episcop.) *Quod Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, &, vt homines apparuerunt.* Illico synodus tota respondit. *Etiam Domine.* Cum enim concilium propositis annuat, nihilo eorum relecto, potius quam eorum altero, atque alterum propositis, sit ratio Ioannis Thessalonic. quod Angeli sint corpore subtiliori nostris, igneo, scilicet, vel aereo, constantes, quæ pingendos probauerat sit sane, illam etiam rationem, nec solam conclusionem debitæ picturæ Angelorum, nedum in Ecclesia licitæ, à Synodo approbari, ac definiri. Nec satis est (vt bene Bubalus diffic. 1. §. 6.) Valentiæ d. 4. gener. qu. 1. p. 1. ad 2. & Vazquez proxime c. 5. & communis iam Recentiorum solutio: nempe concilia aliquorum Patrum, quorum, & ratio, & conclusio proponitur; conclusionem approbare ratione omissa, & neglecta: etsi enim fieri, id à concilio possit, vt factum dicatur, oportet eius neglectus, & omissionis firmum aliquod in verbis concilij fundamentum, indiciumve reperiri; quod esse nullatenus potest, cum vtrique simpliciter, ac sine vllo distinctionis vestigio propositis approbatione communi assentitur, vt in re præsenti videtur euenisse. Respondetur, tamen: septimæ huic synodo conclusionem, & rationes contra gentiles Ioannis Thessalonicensis, lectas quidem fuisse; non tamen, vt fuerant lectæ fuisse à synodo statim approbatas, nec eius approbationi, immediate subiectas; sed vt eius testimonij summa proposita Concilij iudicio, & determinationi à Tarasso Patriarcha fuit. In ea vero summa Tarasij ea Ioannis ratio, quod Angeli corpore, tametsi subtiliori, constarent, vt dubia tunc, & minus fors vera atque Patribus concilij (vti reor) displicens, ex eorum etiam consilio à Tarasio fuit omissa, vt è recitato textu patet, duæque tantum aliæ à Ioanne Thessalonicense tactæ, sunt recitatæ illis verbis, *Quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt*, vti firmiores, neque in dubium à Doctore aliquo Catholico vocatæ, sed in scriptura de eorum circumscriptione in loco, & apparitione Angelorum humano habitu, & specie

expressæ, & gentium historiis comprobatæ. His ergo duabus rationibus propositis, non autem omissæ, alteri, in propositione Tarasij, æque, atque conclusioni de pingendis Angelis, & indiscriminatim synodus approbationem suam subiunxit, quare, & vtramque rationem hanc. *Quidquid circumscribitur loco pingi potest, & licet: & quidquid humana specie nobis apparet, seque sensibus nostris insinuat, obiicitque nobis cognoscendum, loco circumscriptum se nobis obiicit; ergo licet, potestque à nobis depingi*; Ea Synodus de fide, atque infallibilis veritatis fecitque etiam naturalem, euidentiam habent, vt quæ loco naturali, terminum & superficiem, lineasque patiuntur, artificiali picturæ loco pati eadem licite possint: & quæ specie aliqua, corporea se à nobis percipi passi sunt, firmius, diutiusque sub eadem specie pingendi arte citra ipsorum iniuriam, à nobis cognoscendi teneantur; quæ ratio picti circunscriptione naturali, vel possibili, non pendet, vt patet.

7. Sed quoniam pro Angelorum corporeitate Ioannes Thessalonicensis, Patres aliquos citato referebat: scilicet Basilium magnum, Athanasium, & Methodium eorum mens textibus huic sententiæ fauentibus examinatis indaganda est. Et de Methodio constat hac in re cum aliis relatis pro prima classe à vero deviasse quamuis secundæ huic speciali classi de aereis solum Angelorum corporibus, ad quam Ioannes Thesal. illum allegatè spectat) non legatur consensisse; tametsi genere solum, cum ea conueniat. Basilius videtur pro hac speciali classe clarior, de spiritu S.c.10. sic fatus. *In cœlestibus virtutibus substantia quidem earum, puta, spiritus est aereus, aut ignis immaterialis iuxta id, quod scriptum est, qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem, vrentem. Ea propter, & in loco sunt, & sunt visibiles, dum iis, qui digni sunt, apparent, in specie proprior um corporum.* Respondet Bubalus §. 5. *versu verum etiam.* Dum dicit esse ignem immaterialem, angelicæ, substantiæ omnem materialitatem, & corporis rationem negare, ac solam velocitatem, & actiuitatem in ministeriis à Deo commissis, ignis, & aeris vocibus voluisse Basilium denotare. Sed tamen ignis materialis, quem Angelos esse negat, nomine hunc nostrum, nostrique vsus communis mixtum & ex crassa materia concretum, atque ab elementali, igne, materiæ subtilioris, diuersum intellexit, dum substantiæ Angelicæ materialitatem ignis, crassam scilicet, negarit. Indeque constat: quia materialitatem aeris substantiæ Angelicæ non negat, quia subtilius, & elementalis solum est aeris corpus, quod Angelis simul attribuit quod autem eis velocitatem, & efficaciam solam ministeriorum significare noluerit, patet: cum expresse de Angelorum substantia agat, & doceat. At inquit homil. *Quod Deus non sit causa malorum*, fine de Dæmone, ac subinde de cæteris Angelis, *Natura ipsius incorporea est, secundum Apostolum dicentem; non est nobis colluctatio, aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus spiritualia nequitiæ.* Sed, cum caro, & sanguis corpus crassum sit, quod Angelis, ex eo loco negat, non est tenue illud, & subtile, quod loco anteriore, eorum substantiam, ex instituto declarans, concesserat. De Athanasio dicemus postea, cum aliis, qui Angelum animal rationale esse dixerunt, Rupertus demum 1. de Trinit. cap. 11. & 1. in Genes. c.11. & 1. de Victoria verbi Dei, c.26. & 28. Angelos corporeos affirmat; tametsi hoc postremo loco oppositum censeat. Eucherius etiam Lugdunensis, serm. de dedicat. Eccles. tametsi corpus quo videri tangi, loqui, & manducare possint, non ipsis proprium, sed pro libito assumptum, vt vestem, dicat; eo vero exutos, *in eundem aerem resolui ait*: quo illos corpore aereo videtur donare.

CERTAMEN III.

Augustinus, & alij Patres ab ea sententia vindicantur.

1. AVgustinus ex pluribus locis ad eandem classem à nonnullis reducitur. Primo ex c.12. de Ecclesiastic. dogmatibus; qui tamen liber nec Augustini, nec catholici scriptoris est. Secundo ex c.15. & 16. lib.8. de ciuit. Vbi ex Apulei Platonici de aereo Angelorum corpore sententia, (quam suam ibi non facit) eius, & Platonicorum inconsequentias, notat, ac persequitur. Tertio ex c.10. lib. 3. de genesi ad litter. vbi duplici quæstioni ibi propositæ respondet, ex eius sententiæ hypothesi, non autem assertione, vt constat, ex verbis ipsis, quæ opponuntur, *quapropter, & si dæmones aerea sint animalia*, &c. ac infra *si autem transgressores illi, antequam transgrederentur, cælestia corpora gerebant, neque hoc mirum est, si cum ea sint, in aeream qualitatem vt tam possint ab igne, hoc est ab elemento superiori aliquid pati.* Quarto ex 21. de ciuit. c.23. vbi, *Aereum corpus possidet pessimus dæmon. Homo autem luteum corpus accepit.* Sed ibi ex ea Origenis sententia suppositâ, non autem sibi probata eius inconsequentes doctrinas refellit: quod, scilicet, animæ pro criminum magnitudine, vel paruitate, vel superiora, & leuiora, vel inferiora, & crassiora corpora, tanquam ergastula, & carceres acceperint: id enim Augustinus præmittebat. *Deinde debuit Origenes, & quicumque, ita sapiunt, si hæc opinio vera esset*, &c. Quinto ex 15. de ciuit. c.23. vbi contendit: Angelos, & si aere corporatos, non potuisse cum fœminis coire, rogat enim ex eius sententiæ, suppositione, non assertione, quam adhuc ancipitem esse subiungit, & lib. 21 cap. 10. (ex quo etiam opponitur) quæstione de dæmonum ab igne tortura, eandem ex aliis sententiam, non autem, vt suam, supponit expresse verbis ipsis quæ opponuntur, *quia sunt quædam sua dæmonibus corpora (sicut doctis hominibus visum est) ex isto aere*, &c. Ac proinde statim adiicit, *si autem quidquam nulla habere corpora dæmones asseruerat, non est de hac re, aut elaborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum*, quibus se nihil definire velle fatetur, & postremæ partis, ibi etiam, assentiri illico satis insinuat, his verbis. *Cur enim non dicamus, quamuis mira, tamen certo modo, spiritus incorporeos posse pœna corporali ignis affligi, si spiritus hominum etiam professo ipsi incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc potuerunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari.* Vt igni tanquam dilicordi carceri naturæ Angelicæ alligentur perpetuo, tristitiam, doloremque, inde concipiant; tametsi physicè ab illo non alterentur, vt inquit hunc locum explicans, S. Thom. qu. vn. de spiritualib. creat. a.1. ad 2. quod de actiua alteratione verum, & ex mente Augustini est; de formali vero alteratione, non item.

2. Sexto ex Epist. 3. vbi ait contra innominatum Episcopum, quantumuis perfectis oculis corporeis Beatorum Deum videri non posse, ex hac Hieronimi sententia, *Quantumuis enim oculis corporis mutentur in melius, Angelorum oculis, non æquabuntur*, subiunque infra, *quibus inuisibilis, nisi affectibus corporalibus etiam cælestibus? sicut supra de Angelis, & potestatibus, & dominationibus dixit, quanto magis terrestribus!* vbi ex Hieronymo videtur oculos corporeos, Angelis concedere, quibus quantumuis elevatis, & in melius Dei dono mutati hominum oculi æquarentur, visibilem tamen ab eis Deum negat; verum hoc solum asserit Deum oculis corporeis, quantumuis perfectis, videri, & si Angelis, quibus natura sua perfectiores forent oculi, si eis darentur, Beatorum homi

hominum oculi quouis Dei dono perfecti, & vsque ad æqualitatem cum Angelis (ex hypothesi, quod darentur) accidentariè eleuati. Ex simili hypothesi loquitur in Psalm. 145. ad id, *lauda anima mea Dominum*, quod à carne dictum non fuisse probat; *quia, si, licet corpus angelicum, inferius est, quam anima; consilium superiori dari non potest.* Instant. ex epist. 115. *vbi Angelos vocat aëreos, athereosque animantes, quorum est sensus acerrimus; in cuius comparatione noster, nec sensus quidem esse putandus est.* Sed certè, ex eo, quod Angeli, aera, ac ætherea incolant, iuxta Platonem, sæpe ab Augustino approbatum, aerei, & ætherei dici possunt: & iuxta Patres, & Ecclesiæ phrasim, quæ puros spiritus, & absolute incorporeos Angelos credens, & docens, ex incolatu alios aereos, alios terrestres compellat: sicut Toletanus, & Matritenses, Toleti, vel Matriti incolæ vulgo etiam nominantur, *sensus*, autem vox non potentiam, & actus sensitiuos determinatè, sed facultatem & actum cognoscendi, vt sensituis & intellectiuis communem significari: imo, & quandoque intellectiuos, absolute, & proprie determinate cum de intelligente, & rationali est sermo, significari elegantissime, vulgatum peritis, & consuetum est, teste Quintiliano lib. 8. c. 5. Cicerone, 1. de Oratore, & dictionariis quibus iudicia nostra perelegantes animi nostri sensa & *sensus* dicuntur: vnde Angeli acerrimi sensus, cognitionis, nempe, intellectualis, siue intelligentiæ, atque humana longe præstantioris, ab Augustino præfatis verbis solummodo asseruntur, vt de Genesi, ad litt. c. 7. & lib. 12. c. 17. clarius expressit, dicens: dæmonis, quædam vera præ nobis cognoscere, partim, *quia ingeniis subtilioribus vigent, partim experientia, callidiore*, &c. quæ bene obseruat. S. Th. q. 16. de malo, a. 1 ad 2. Nec magis vrget Augustinum ibi quæstioni Nebridij (quomodo ab Angelis, ac dæmonibus cogitationes, & somnia plura, nihil aduertentibus nobis, imo dormientibus, inserantur?) respondere ab animi paritate, qui perceptorum à se vestigia potest corpori suo imprimere, ac figere, vnde nobis nihil, aduertentibus somnia, iræ, & similia excitentur: subditque proinde; *nequaquam est absurdum eos, qui aereo, vel æthereo corpore, aliquid incorporibus agunt, quæ naturali ordine penetrant, longe maiore vti facultate, ad mouendum, quidquid solent, non sentientibus nobis, & tamen inde aliquid perpetientibus.* Etenim illud *corpore agunt*, non tanquam agentibus Angelis insito, sed tanquam instrumento, quo agunt, intelligi aptissime potest. Quamuis autem de insito Angelis corpore intelligatur; cum dicat naturaliter corporibus, in quæ agunt penetrari, quod aereo corpori non conuenit, corpus ibi ab Augustino, non propria, & rigida significatione, sed lata, provt substantiam omnem creatam coërcet, ab increata diuersam, accipi, certum est, vt alibi, & ab aliis Patribus accipi inferius dicemus.

3. eptimo ex tertio de Trinitate, cap. 11. & alibi non semel vbi ait: Angelos loqui, & similia, quæ sine corporibus agi nequeunt; sed distinguendum est, sine corporibus informatis spiritu loquentis falsum est; at vel informatis, vel assumptis verum, atqui ita potius Dei nomine locutus censet, quam corporibus informatis illis, *siue assumentibus, ex creatura, quod ipsi non essent, vbi Deus figuratè demonstraretur hominibus.* Octauo inducitur, ex 15. de ciuitate cap. 23. vbi ait: Angelos etsi corporei sint, non posse cum mulieribus coire. Sed male quæstionis, & conclusionis, Augustini hypothesis, pro eius asserto asseritur; maxime, cum dubiam ibi, eam quæstionem de Angelorum corporeitate, vel aerea, vel ignea, atque indefinitam reliquerit: aitque illud Psalmi. *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis*, De natura, an de charitati; feruore eorum in suis ministeriis intelligendum sit? dubium relinquat; certum vero, ex verbis Psalmi, eos spiritus esse; cum autem certum sit faunos, & syluanos, quandoque mulieribus infestos fuisse, addit. *Se non audere temerè definire vtrum aliqui spiritus elemento aëreo corporati sentientibus fœminis misceantur.* Cum autem de corporatis solum, non autem corporibus, & corporeis, sed spiritibus dubitet, eos potius spiritibus, & incorporeos esse supponit: & de eis an assumpto corpore, aereo, & ipsis extraneo misceantur mulieribus non vult definire. Nonò denique recitatur ex 3. de Tr. c. 1. & efficacius, (quidquid leuius esse Bubalus contendat difficult. 1. §. 4. versu. *Nullus ergo ex tot Augustini locis*) vbi hanc proponit quæst. *An vero Angeli, qui iam erant ita mittebantur, vt ex persona Dei loquerentur assumentes corpora in vsum ministerij sui, an ipsum corpus suum, cui non subduntur, sed subditum gerunt, mutantes, &c. Sed fateor excedere vires intentionis meæ vtrum Angeli manente sui corporis qualitate, per hanc occultius operantes assumant, ex inferioribus elementis corpulentioribus, quod sibi coaptatum est, quasi aliquam vestem mutent, & vertant in quaslibet species corporales, etiam ipsas veras? sicut aqua vera in vinum verum versa est à Domino, an ipsa corpora sua transforment, in quod voluerint, accommodata, ad id, quod agunt?* Ex quibus constat plane Augustini quæstionem inibi indecisam relictam de corpore proprio Angelorum, vel asserendo, vel negando nullatenus fuisse, vt Bubalus aiebat; sed eo supposito, an eius virtute crassiora corpora induant, vertantque in species illas veras, quibus apparuerunt, vel potius sua propria corpora in illas apparenter transforment? sed tamen, cum id solum, vt dixi, quæratur, & corpus habere Angelos suppositum, quæstionis sit, quod, tam ex propria Augustini, quam ex aliorum sententia tale esse potest, nusquam ex hoc loco probatur Augustinum Angelis subtiliora corpora (aërea putà, vel ignea) concessisse. Nullibi ergo Augustinus corpus proprium, Angelis, ex quo, & anima spirituali, sicut nos, conflarentur, concessit; etsi ex aliorum sententia, vt vidimus, alias quæstiones versans supposuerit, nec de eo ibi voluerit disputare, sententiam que propriam proferre; quamuis testimonio 8 recitato, aliisque producendis pro negatiua parte, se satis prodiderit.

4. Redigitur ad eandem classem secundam Bernardus ex serm. 5. in cant. duplicem spiritum distinguens cælestem, & rationalem (sic enim legendum reor, non irrationalem vitio typorum, & amanuensium, vt sequens contextus suadet); ille ergo cælestis (irrationalis) vt iure seruiat; *iste*, (rationalis, seu Angelus) *vt piè subueniat, ambo proculdubio suis corporibus egent, vt iuuent*, & 5. de consideral. c. 4 cælestia contemplans ait. *Primo quidem ciues spiritus esse illic potentes, gloriosos Beatos distinctos in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo, perfectos in genere suo corpore æthereos*, &c. subditque; *Hæc omnia legendo comperimus, fide tenemus*, & quamuis postrema, *de fide catholicæ*, erga omnia, & singula præfata Bernardus non dixerit, sed iuxta distributionem accommodam, ex lectione Patrum, vel Doctorum, quædam, & ex fide diuina, atque ita ex lectione, & fide diuina omnia sibi nota esse asseueret; est corpora ætherea Angelorum, etsi ex aliis didicerit fatetur cæterum, cum iuxta hanc genuinam eorum verborum interpretationem, ea Angelorum corpora alios legendo se comperisse asserat, nihil asserit ex propria sententia id, quod amplius ex contextu testimonij primi patet: post quod rationes contra propria Angelorum corpora proponit, atque eius dubij decisionem. *Nolo*, inquit, *vt à me requiratis, videntur Patres de huiusmodi diuersa sensisse: nec mihi perspicuum est vnde alierutrum doceam: & nescire me fateor.* Supereſt de aliorum Patrum mente etiam dubium. Nam quidem creatam omnem substantiam comparatam ad Deum corpoream, & materialem, siue, corpus esse docent. Hilar. can. 15. in Math. Damascen. 2. de fide cap. 2. Gregor. Mag. 2. Moral. cap. 22. Verum facile respondit, S. Thom. locum Damasceni primò interpretans, 1. p. quæst. 50. a. 1. ad 1. medium comparatum ad

extremum, à quo præsertim, valde magis, quam ab alio extremo distat de huius alius natura, & nomine censeri: vt tepidum respectu calidi valde, videtur nominaturque merito frigidum, ac vinum dulce comparatum, ad mel, videtur amarum: eo enim loquendi modo quantum ab extremo, cui comparatur, distet, tantummodo significatur. Respondet secundo S. Thom. Damasceni locum interpretans, iterum q. 16. de malo art. 1. ad 7. ac rursus, quæst. vn. de spiritualibus, creat. a. 1. ad 14. creaturam omnem, etiam spiritualem, dici comparatione Dei materialem, & corpoream: quia Dei simplicitatem (qua omnis potentiæ physicæ receptiuæ, & perfectiuæ, ac perfectibilis per aliquid physice diuersum, materiæ, & corporum propria, adeo, excluditur) procul dubio non habet: ac proinde omnem corporis, & materialitatis vmbram etiam, & imitationem Dei simplicitas excludit, quas nulla creata substantia, quantumuis spiritualis, à se potest abiicere: cum accidentia, quibus perficiatur physice possit recipere, atque ea natiua potentia materiæ, & corporis rationem in euitabiliter imitetur, atque inde materialis comparatione Dei (eo adhuc modo, ratione suæ summæ simplicitatis immaterialis, & incorporei) materialis, & corporea merito dicatur.

5. Fateor Pseudo Augustinum libri de Ecclesiast. dogmatibus huius operibus insertis, Authorem c. 12. neutram harum explicationem pati, & si omnia præter Deum corporea, & materialia, vt citati Patres aiebant, esse defendat his verbis. *Creatura omnis corporea est. Angeli, & omnes cælestes virtutes corporeæ, licet non carne subsistant: ex eo enim esse credimus corporeas intellectuales creaturas, quod localiter circumscribantur, sicut & anima humana carne clauditur.* Quæ ratio plane à Patrum præfatorum ratione est diuersa, sed, vt dixi, num. 8. notaueratque prius, S. Thom. quodlib. 12. ar. 11. & Author censuræ ad eius libri initium præmissæ Author eius satis catholicus non est: quare nihili eius testimonium habendum. Ratio item eius; proprietate sermonis, contemnenda est, & si enim neque Angeli extra locum determinatum sint, neque anima extra corporis sui locum, est neque Angeli, neque anima eis locis circumscriptiue sunt, aut circunscribuntur; licet eis definiantur, atque maius occupent, spatium, terminentur: quare, & suis illis locis definitiue locentur. Quod autem eo, improprio sensu, circumscriptione locali Angelorum, pro terminatione locali accepta, ratio ex re, non sit, constat: quia sola localis circunscriptio proprie dicta, qua parti loci solum pars locati respondeat, huius arguit propriam materialitatem, & corporeitatem; non autem terminatio in loco, cui toti, & cuiusuis eius parti locatum totum respondet; vt in animo rationali nostro (cuius exemplo hic author vtitur) patet. Alij demum Patres pro eadem negatiua sententia inducuntur, qui Angelos animalia, siue animalia rationalia docent: quibus verbis anima, tanquam forma, & materia, seu corpore per illam informato, constare, videntur, censere. Hi vero sunt Athanasius, libro de natura commun. essentiæ inter Patrem, & Filium. Mag. Gregor. homil. 1. in Euangelia, ibi. *Iudais tanquam ratione, vtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit.* Verum Athanas. ibi etiam expers materiæ rationale animal Angelum, dixit, & alibi etiam, vt cert. 4. referemus, S. etiam Gregorius expresse locis pluribus ibidem referendis.

6. Pro eorum vero locutione testimoniis citatis (& si quæ aliorum Patrum similia extiterint) respondetur. Animal rationale quandoque à Patribus idem, atque viuens ratione vtens, nec amplius, significari: qui viuens ratione, vt ens, non, nisi, in homine, qui proprie animal est, in iis, quæ ex sensibus nouimus; deprehenditur, sicut, quia substantia, non nisi corporea, ex sensibus à nobis cognoscitur, Deum corpus dixit interdum Tertullianus, vt substantiam esse significaret: inde excusatus ab Augustino, lib. de hæresi, hæresi 68. & de Genes. ad litteram, libro 10. cap. &c. & penult. & epistol. 158. Liquet igitur ex dictis, Patres primæ classis, qui Angelorum, cum mulieribus coitum docuerunt, eos partim corporeos admisisse: & illos quidem, nec numero paucos, nec alias authoritate contemnendos, vt vidimus num. 2. ex aliis vero secundæ classis, de aereo Angelorum corpore docuerunt Origenes Cæsarius, Cassianus, Ioannes Thessalonicens. Basil. Magnus, & Rupertus, vt constat, à num. 4. ad 7. inclusiue, & præter eos, ex Patrib. nullum: vt certam, hoc monstrauimus, & si autem, ea tantum ponderis habuerit, vt anceps ob inde, Bernardi etiam ætate, de eius veritate, aut falsitate, iudicium, vt vidimus, fuerit; at vero ab scholasticorum, quos diximus, Theologorum temporibus (Magistri, scilicet sententiarum eiusque commentatorum) huc vsque Catholicus scriptor nullus, ei opinioni, sed aduersæ subscripsit; si excipias Caietanum in 4. Genes. & in illud ad Ephes. 2. *Secundum Principem potestatis aeris huius*, qui aereum elementali subtilius nobisque proinde, ac sibi ignotum, corpus dæmonibus tribuit, ex Philosophica ratione, adeo debili, vt nec solutione, nec memoria digna sit. Item Eugubinum de perenni Philosophia, cap. 27. 30. & 41. Niphum. 3. de dæmonibus, cap. 3. Francisc. Georg. 1. problematum, c. 57. & 74. & lib. 6. cap. 330. quos refert Suarez, dist. 35. met. sect. 3. num. 9. & 1. de Angel. c. 6. n. 3.

CERTAMEN IV.

Angelos substantias in totum & adæquatè spirituales esse, vera & communis scholasticorum, & Patrum sententia est.

1. HAbet conclusio Patronos scholasticos omnes, vt diximus. Ita Magister in 2. d. 3. Ricardus, & Bonauent. ibi a. 1. q. 1. vbi Gabr. & Duran. 4. etiam, 1. & Aureol. a. 1. Capreol. d. 9. q. 1. a. 1 & 3. ad Aureoli argum. Scotus, in 2. eriam d. 1. qu. 6. init. & tota d. 2. quem tota eius schola sectatur Alexand. p. 2. q. 10. in 2. & 3. S. Th. q. 6. de potentia, a. 6. q. 16. de malo q. vn. de spiritual. creat. 2. contr. gent. c. 46. & 50 vbi Ferrara, & 1. p. qu. 50. a. 1. vbi eius commentatores omnes ad vnum, etiam Caietan. sibi alias aduersus, Bonet, concl. 2. & 3. Zumel. q. 1. concl. 3. Molin. & *His non obstantibus*, Valent. d. 4. q. 2. p. 1. Vazquez, d. 178. c. 3. Soar. cit. locis Bubal. q. 3. dif. 1. § 10. Ioan. Præpositus dub. vnico circa art. 1. citatum Arriaga, t. 1. in 1. p. tract. de Angel. d. 3. sect. 2. Quiros t. & tr simili d. 2. sect. atque vno verbo scholastici reliqui vbi vis se, non disputatio solum, sed occasio dedit, vel obiter afferunt, vel supponunt, vel ex instituto non asserunt, tantum sed confirmant, atque oppositam sententiam temeritatis, vt minimum, notant cum Cano 5. de locis fin. qu. 4. quo autem iure & scholasticorum omnium irreuerentia, nullo firmo fundamento ab ea sententia tentata, Patrumque (qui mala loci illius Genes. intelligentia, vt mox videbimus decepti non aberrarunt,) fere omnium authoritate posthabita, atque vrgentioribus etiam aliis facile apparebit.

2. Primo igitur totalem Angelorum spiritualitatem, omnimodamque incorporeitatem docuit Aristotel. 12. met. c. 67. & 8. docens intelligentias ab omni materia, & magnitudine separatas, quem Discipuli, & philosophi plures sectati sunt. Sed naturæ Angelicæ scrutator profundior Dionys. Areop. c. 4. de diuin. nominib. clarius. *Vitam habent indefficientem, & immemorabilem, à corruptione vniuersa, morte, & materia, & generatione mundi existentes, &*

& ab instabili & fluxa, & aliquando aliter ferente, variatione eluata: & sicut incorporales, & immateriales intelliguntur & sicut mentes supermundanæ intelliguntur. Infra post capitis med. corpus non esse animæ peccati causam, sic probat. *Quoniam autem, neque malitiæ causa est anima corpus, manifestum est, ex eo, quod potest, & sine corpore malitia esse: sicut in Damonibus c.7. ab omni materia multitudine, & admixtione soluta, ac liberæ mentes, sine materia aqualiter* & de cælesti Hierarch. c. 1. & 2. & pluries Angelos corporis, figuræ, ac materiæ experres esse ait. Irenæus lib.2. c.54. gnosticorum errorem de demiurgo seu opifice rerum, quem *Dominum animalem*, siue corpore animato, & corporeum subinde, ac materialem absolute dicebant, confutat: quia Angelis, (& ipsis gnosticis, qui se spirituales absolute creaturas putabant) ignobilior, & imperfectior foret, ac proinde, fieri à demiurgo, non posset: neque hic omnium opifex esse visibilium, scilicet, & inuisibilium, posset: vti Deus eorum, omnium opifex, ab scriptura dicitur. Ne vero inuisibilium, nomine corporeas subitantias subtiliores, quam, vt videantur, viderique à nobis queant (puta aëreas, vel etiam tenuiores) ab Irenæo intelligi putes, ait: ab Gnosticis dici non posse à Deo demiurgo, sed hominum opifice, *facta esse materialia* (quæ eadem visibilia dixerat) *vt puta calum* (quod vtique, eo sensu inuisibile à nobis est: *& vniuersum, qui intra eum continetur mundum: non autem illa, quæ super calum sunt* (inuisibilia dixerat) *vt puta principia, Potestates, Angeli, Archangeli, Dominationes.* Cum aduersus ipsos gnosticos demiurgus, omniumque opifex non esset, neque omnium visibilium, & inuisibilium, quæ supra cælos spiritualium factor contra scripturam. Athanas. de naturali communione Patris, & titulo de Angelis, ita Angelum definit. *Animal rationale materia expers, hymnis dicendis aptum, atque immortale*, & lib. seu tract. de definitionib. *Quid dicitur idioma?* affectus, & passiones Angelis, negat; vtique corporeas, & materiales, ac subinde, corpus, & materialis: siquidem spirituales affectus, & passiones negari illis non possunt.

3. Nazianzen. orat. 2. de Theologia, vt ostendat Dei aprum sermonem esse difficillimum, argumento, à minori ad maius, ex difficultate rectæ de Angelica natura locutionis confirmans versus fin. ait. *Ne hanc quidem, tametsi, corporis expertem, incorporeo modo cernere possumus, quippe, quæ ignis, ac Spiritus appelletur, aut efficiatur* (à Deo iuxta Psalmistam,) *vt sic, nobis innotescat, eum corporei ministerij, & ignis instar illam cogitamus*, & infra; *sed sint sane illi, incorporei, vt quam maxime ad hoc accedant: videsne, quam circa huiusmodi sermonem æstuamus.* Postremam vero disiunctionis partem permittit, non concedit: quia ea, admissa vrgentius probat summam idonei sermonis de Deo purissimo spiritu, & prorsus perfectissime incorporeo difficultatem: siquidem, etsi spiritualitatem Angelus, & incorporeitatem absolute talem longe, quæ Diuina imperfectiorem, non habeat, sed, ad eam solum proxime accedat, in eius sermone, æstuamus. Item orat. 2. de Paschate ait. Deum primo Angelos, cœlestes spiritus cogitasse, *atque ita secundi splendores procreati sunt, primi splendoris administri, siue spiritus intelligibiles, siue ignem, quasi immateriatum, & incorporeum siue aliam quandam naturam proxime ad eas, quas diximus, accedentem eos existimare oportet.* Quibus primo loco suam sententiam de eorum natura posuit. *Dum spiritus intelligibiles, id est intellectuales appellat. Secundo etiam loco siue ignem quasi immateriatum, & incorporeum: quasi* enim illud *ignem*, non autem *immateriatum, & incorporeum* afficit; sed Psalmi verba similitudinarie solum intelligenda declarat: vt non ignis, siue ignea proprie ob Psalmi verba, natura Angelica intelligatur, ac subinde materialis, sed immaterialis potius, & incorporea, iuxta Damasceni subiiciendam, postea verborum Psalmi interpretationem: postrema vero verba, *siue aliam quandam* & nequaquam disiunctiue sentientis, quoad spiritualitatem de natura Angelorum sunt, sed solum, quoad institutum propositum, vt in primo testimonio diximus, & carmine, in laud. Virginit. sub init. de Angelorum natura cecinit.

Leuius nil namque est mentibus illis,
Pneumata sunt etenim, infra. *His mens, & simplex natura*, quibus Pneumata, mentes, & simplices mentes Angelos esse docet, & quibus nil, aliqua ex parte adhuc, corporeum, nec pure spiritum, significatum vnquam fuit. Imo dum simplicem mentem Angelum vocat, non solum compositionem ex spiritu, & corpore, seu materia, sed omnem aliam spiritualibus partibus compositionem ab eis reiecit.

4. Epiphan. Hæresi 26. apud Valentiam vbi proxime. *Dæmon spiritus est incorporeus*, & post med. *Multa est stultitia eorum (gnosticorum) qui talia dicunt* (Dæmones fœtum in vtero concipere) *si enim Dæmon à corporibus assumit, ac concipit, non amplius est spiritus, sed corpus.* Tametsi spiritu constare, vt parte, dicatur: sicut nos, quia altera parte suscepta, nempe corpore, constamus, supponit autem, quod cert. vlr. videbimus: nempe corporeum semen emitti, nec recipi ad fœtum ab aliquo posse, quod saltem aliqua parte sui corporeum non sit. Nyssenus de vita Mosis ante med. *verius sermo ad nos vsque descendit: Angelos, qui natura incorporei sunt, in adminiculum, eaque custodem constitutum fuisse*, orat. 4. de oratione Dominica, *omnis creatura rationalis partim, in incorpoream; partim in corpoream naturam diuisa est. Est autem Angelica quidem, incorporea; altera vero species, (corporea scilicet, rationalis natura) nos homines sumus. Atque illa quidem, incorporea, cum sit, sola mente comprehenditur, vt quæ nimirum à grauante corpore remota, atque seiuncta sit.* Non valet, posteremis his verbis solum corpus grauans nostrum negare voluisse non autem, subtilius, vt aëreum. Vel leuius: cum præsertim moneat ibi se. *De hoc duro renitenti, ac proinde suo ad terram vergente corpore loquar*, si enim *sola mente comprehenditur*, idem, quod *continetur*, valeat, huius solum meminit, quia rationale viuens corpore tali tantummodo constare posse, non autem alio aëreo, vel subtiliori organis carente, merito putauit; quo negato Angelis, omne illis corpus negauit, vt bene Bubalus citat. difficult. 1. §. 7. *versu octauus sit*, tametsi, non genuine, ad textum; in quo *sola mente comprehenditur* non significat *continetur*, sed perfecte à nobis cognoscitur: id, quod bene infert Nyssenus, ex eo, quod incorporeus Angelus absolute sit, ac subinde à graui nostro corpore (quo terrena tantum, & terrenorum cognitionem perfectam, & in se ipsis habere possumus) non solum re, sed cognitione seiunctus remotusque sit: Addit autem: se de hoc corpore, *pondere suo ad terrenam vergente* loqui; ne à nobis, & si corporeis absolute gloriæ tamen dotibus, & prærogatiua cognoscendi independenter à sensibus, & phantasmatibus corporeis cognosci in se perfecte, nec corporeorum ad instar, Angelos (quos spiritus puros, & prorsus incorporeos dixerat) negasse videretur. Theodoretus, Epitom. diuinor. decretor. c. de Angelis init. *Angelos autem, nec, vt Græcorum Poetæ, & Philosophi in Deos referimus: nec in masculinum, & femininum sexum incorpoream naturam distinguimus.* Cuius rationem subdit subinferius, *quia immortali natura, superflua est generis diuisio*, & plura cert. vlr. recitanda, & lib. 1. de curat. græcanicar. affection. *quot millia eorum spirituum ab initio esse sanxit, tot repente simul produxit & qui vt immortales propagatione non indigent, ita incorporei commixtionem non patiuntur?*

5. Eusebius Cæsar. 4. demonstrat. Euang. c. 1. *cum Deus vellet diuitiarum suarum thesauros pluribus impertiri, essetque iam iam omnem rationalem creaturam in lucem productus incorporeas videlicet, atque intellectuales diuinas potestates, Angelos, Archangelos materia expertes, & ex omni parte puros spiritus produxit.* Ex quibus, adeo apertis, constat Eusebium aliter non ex sua sententia, sed Plutarchi alibi locutum, vt dixi, cert. 2. n. 2. consonant vero

recitata his, quæ dixerat, lib. 3. c. 5 *ex decretis illius saluatoris accepimus esse quasdam post supremum Deum potestates natura incorporeas intelligentes rationales;* & Cyril. Alex. 4 in Ioan. c. 10 *furoris penitus plenum est Angelos, qui natura incorporei sunt, rudiori vti alimento putare. Patet, quia spiritus sunt, naturaque intellectus.* Chrysost. homil. 22. in Genes. inferius, contra primæ classis aduersarios recitandus, crassa & nostra corpora Angelis abesse probat, quia, vniuersim incorporei sunt; & in caput 6. Isai. *Seraphini* dicuntur virtutes incorporeæ supernæ illius, ac numerosissimæ multitudinis, & tom. 5. homil. 2. de incomprehensib. Dei natura, post med. *Adde sedes, Dominationes, Potestates, Principatus, cætus incorporeos virtutum:* & Magn. Gregor. 4. Dialogor. c. 29. vbi Petro Diacono dubitanti nimium de illius sententia, quod incorporeus noster animus teneri possit, igne corporeo, vt, eo crucietur, sicut tenetur, corpore, vt illud viuificet, ita eam probat, *dic quæso te apostatas; spiritus cælesti gloria deiectos esse corporeos, an incorporeos suspicaris?* cui ex se quidem, etsi in Petri persona respondet. *Quis sanum sapiens esse spiritus corporeos dixerit?* Ac inde concludit, *si igitur Diabolus, eiusque Angeli, cum sint incorporei, corporeo igne cruciandi &c.* & 4. moral. in Iob. c. 9. *vbi duas ad intelligendum se creaturas fecerat (Deus) Angelicam videlicet, & humanam, sed vna tegmen carnis habuit, alia verò nihil infirmum de corpore gestauit. Angelus namque solummodo spiritus, homo vero, & spiritus est, & caro.* Multus in eam sententiam cæterisque Patribus amplior, & minutior fuit. Damascen. 2. de fide, c. 3. *Ipse Angelorum opifex, & procreator, vt qui eos, ex nihilo in ortum produxerit* (ecce materiæ omnis, ex qua, producantur, & constent, exclusionem, quam apertius continuo tradit) *atque ad suam imaginem effecerit naturam corporis expertem, velut spiritum quendam, aut ignem materia vacantem: quemadmodum ait Dauid, qui facit Angelos suos spiritus.* Quibus Nanzianzeni temperamentum, ad verba hæc Psalmi adiunxit, & cum eodem subiungit statim ignem dici. *Ob leuitatem, ardorem, feruorem, maximam penetrabilitatem, & acrimoniam: illudque indicans, eos ad supera ferri, atque ab omni rerum, cum materia coniunctarum, cogitatione puros, ac secretos esse:* infra, *iam vero, cum mentes sint, in eiusmodi quoque locis sunt; quæ mente, ac ratione intelliguntur; non quod corporeo modo circunscribantur. Neque enim quantum ad naturam attinet figurantur, nec tribus dimensio tribus constant,* inferius. *Quamquam autem illi, vt corporis expertes, atque à boni corporea perpessione liberi, nobis superiores sunt, non tamen, vt nulla in eis perpessio: id enim soli Deo peculiare est.*

5. Hilar. 8. de Trinit. versus fin. ex eo quod verbum imago Dei inuisibilis sit, probat incorpoream imaginem Dei esse, quia inuisibilis est *si circunscribunt,* inquit, *hunc spiritum* (Christum, seu Christum, qua spiritus est) *formali & corporali modo, non erit inuisibilis Dei imago corporea.* id est, quæ eo modo corporea sanè erit, inibi autem in inuisibilibus Angelos recenset dicens, ex Apostolo. *In ipso constituta sunt omnia in cælis, & in terra visibilia, & inuisibilia, siue Throni, siue Principatus, siue Potestates, siue Dominationes.* Ergo & eos incorporeos, ac modo corporeo incircumscriptibiles censet. Hieron. ep. 39. ad Auitum multipliciter errorem Origenis, de transmigratione Pythagorica animarum in corpora, & Angelorum malorum alia, quam docuit, simili, confutans, Angelos puros spiritus, & incorporeos constanter, sæpe, & semper affirmat. Hæc referre sit satis. *Si quis autem potuerit ostendere incorporalem, rationabilemque naturam* (Angelicam,) *cum expoliauerit se corpore, viuere per semetipsam &c.* & post epistol. medium, *quæritur vtrum, & tunc futura sint corpora,* (redacto iuxta Origen. in nihilum corpore omni.) *An sine corporibus aliquando viuendum sit, cum redacta, in nihilum fuerint, & incorporalium, vita incorporalis esse credenda sit?* & pluries ibidem spiritus incorporales esse supponit. Anastasius Synaïta, tametsi temerè, & contra Patrum reliquorum sententiam lib. quæstionum in scripturam titulo, ex *Theodoreto de dubiis scripturæ* apud tom. 1. Biblioth. veterum Patrum animum nostrum in eo, quod vilibile non est, Dei imaginem esse neget, probat autem, quia aliàs *Dei imagines magis vocarentur Angeli, & omnis natura incorporea, quæ sint omnino libera à corpore, & mixtum: non habeant, quod est spectabile.* Sophronius Hierosoly. Præsul. t. 2. Biblioth. initio encomij Archangelorum. *O diuini, materia quæ expertes Dei exercitus! O mentes, rationeque prædita intelligentiæ:* & inferiusculè. *Vos estis, qui propter inconcussam stabilitatem, corporeaque concretionis vacuitatem,* & Ambrosius commentario (si eius sit) in epistolas Pauli non semel idem docet. Ad id Hebræor. 1. *& ad Angelos quidem dicit,* ad omnes cælestes virtutes, & ministros dici ait, quia Angeli nomen officij, & ministerij est, non naturæ. *Qui enim semper sunt spiritus, sed non semper Angeli vocari possunt.* Et ad id 2. ad Ephes. *Secundum Principem potestatis aeris huius* ait: *vt ostendat, quia hanc partem sibi vsurpauit, ad exercendam dominationem, altius enim aer, altius Princeps: sed quia in mundo, vel in aere dominatur, spiritus aëris appellatur.* Rem tamen spiritus, qui aëri est, non sit, sed aëreo etiam corpore, spiritus catens, & prorsus incorporeus, & 7. in Luc. flores gloriosius, quam Salomon, in gloria sua vestitos, Angelos intelligit: quia hic *infirmitatem corporea naturæ veluti virtute, quadam mentis adopertam, operum gloria vestiebat, Angeli vero, quorum natura diuinior, expers manet iniuriæ corporalis, recte licet maximo viro, consideratione tamen nostra iniuria præferuntur.* Augustinus tametsi alicubi de Angelorum ex anima, & corpore subtili compositione dubitasse videatur, vel potius quæstionis decisionem tunc omiserit, tamen 1. retract. c. 11. ait, *Angelorum sanctorum nomine omnem sanctam creaturam spiritualem, in Dei secreto, atque occulto ministerio institutam nunc appellauerint, sed spiritus Angelicos, sancta scriptura, nomine animarum, significare non solet,* c. 16. *in scripturis sanctis animas dictas esse Angelorum, aut non omnino, aut non possit facile reperiri.* Quare esse Angelos spiritus naturæ sua partiales, seu partes corporibus, tanquam compartibus, Angelos, sicut nos, anima nostra, spirituales constituentes, Augustinus reiectat: vocarique posse absolute illos spiritus, & spirituales absolute, creaturas negat, si instar nostri anima spirituali, & corpore constarent; etiamsi spirituales, & spiritus relatè, seu comparatione ad pure corpora dicerentur; alioqui, etiam modo animam nostram spiritum ab Augustino, dici tametsi corporis aliquid contineret, absurdissimo esset admittendum, & c. 26. retractat quod dixerat, q. 47. ex libro octoginta trium quæstionum: nempe lucidissima, & ætherea corpora, resurgentium hominum corporibus similia Angelos habere, & 15. de ciuit. c. 23. init. quæstionem proponens. *Vtrum possint Angeli, cum spiritus sint, corporaliter cœire cum fœminis?* Angelos spiritus simpliciter, & absolute naturæ sua esse supponit, & probat illicò ex Psal. 103. *qui facit Angelos suos spiritus.* Sicut citato loco in epist. ad Hebræ. Hilarius Didymus Cyrill. Hierosol. & Patres alij, & Psalmi verba interpretantur recitandi cext. sequente, quorum proinde verba, nunc omitto.

CERTAMEN V.

Absolutæ spiritualitatis & incorporeitatis omnino Angelorum probationes vlteriores, vbi de eius certitudine.

EAdem veritas vlterius probatur ex scriptura, & Patribus, à quibus spiritualis, & spiritus absolute, & simpliciter, natura Angelica asseritur; cum tamen homo, etsi spirituali animo constet, quia tamen, altera parte materiali, & corporea eius natura con

conflatur, non quidem absolute, & simpliciter spiritus, aut spiritualis, sed potius, è deteriore sui parte, corpus, & corporeus, caro, terreus, ac terra, & puluis absolute ab scriptura, & Patribus dicitur, probatur ex Psalmo 103. *qui facit Angelos suos spiritus*, ad quæ Ambros in id, ad Hebr. 1. *& ad Angelos quidem dicit*, ait. *Sciendum est enim, quod Angelus est nomen officij, non naturæ: quia etiam semper sunt spiritus. & non semper Angeli vocari possunt quæris huius naturæ nomen? spiritus est. Quæris officij? Angelus*, ac fere statim, *sic erit homo nomen naturæ, miles officij: sic, qui erant iam spiritus condit à creatore Deo, facit eos Angelos mittendo eos nunciare, quod iusserit.* Augustin. in eum Psalmum, & verba. *Angeli sunt & cum spiritus sunt, non sunt Angeli; cum vero mittuntur sunt Angeli. Angelus nomen officij est non naturæ, quæris nomen naturæ? spiritus est, quæris officium? Angelus est Ex eo, quod est, spiritus est; ex eo, quod agit, Angelus est.* Repetit fere 5. de Genesi ad litter. c 19. & 15. de ciuit. c. 23. init. spiritus simpliciter, & absolute esse Angelos eisdem Psalmi verbis confirmat Hilar. 5. de Trinit. col. 4. *in Angelo officij potius, quam naturæ intelligentia est: & Psalmista mihi tesus est: qui facit Angelos suos spiritus.* Isidorus, *Angelorum nomen officij est, non naturæ: nam secundum naturam spiritus nuncupantur: quando enim de cælis ad annunciandum hominibus mittuntur ex ipsa annuntiatione Angeli nuncupantur, naturæ enim spiritus sunt &c.* Prosper in eum Psalm. & verba. *Secundum litteram non dubiamus esse spiritus, nobis inuisibiles, ministros Dei, qui ab officio, quod agunt Angeli nuncupantur: spiritus enim nomen naturæ est.* Cassiodorus in eundem. *Spiritus generale nomen est incorporalis, potentisque substantiæ, visibiliter operans, quod ei diuinitus inspiratur; Angelorum enim nomen, non significat naturam, sed obedientiam*; & pene continuo. *Nam quando mittuntur Angeli fiunt, cum tamen natura spiritus esse noscantur.* Magn. Gregor. homil. 34. in Euangel. *sancti illi cælestis Patriæ spiritus; semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari Angeli nequaquam possunt: quia, tunc solum sunt Angeli, cum per eos aliqua nunciantur. Vnde & in Psalmo dicitur, qui facit Angelos suos spiritus.*

2. Porro ex scriptura alia innumera extant loca, quibus Angeli, simpliciter, & absolute, ac subinde nulla sui parte corporea constantes, sed omnino, & adæquate, incorporei, prædicantur, vt 1. Reg. 16. de Dæmone, à quo Saul exagitabatur, *spiritum* esse dicitur, & alibi in veteri testamento, tam boni, quam mali Angeli *spiritus* esse sexcenties dicuntur. Nec infrequentius in nouo. Math. 8. n. 10. & c. 10. n. 1. & 43. Marci 1. 23. 26. 27. c. 3. 11. 30. c. 5. n. 5. 6. 11. & 15. c. 6. n. 27. c. 7. n. 25. c. 9. n. 17. 20. 25. Lucæ 4. n. 36. c. 6. n. 18. c. 7. n. 21. c. 8. n. 2. & 29. c. 9. n. 39. & 42. Ioan. c. 1. n. 20. c. 11. n. 24. & 26. c. 13. n. 11. Actor. 5. n. 16. c. 8. n. 7. & 39. c. 16. n. 16. c. 19. n. 12. 13. 15. Ad Hebræ. 1. n. 7. & 14. Apocal. 1. n. 4. c. 3. n. 1. c. 4. n. 5. c. 5. n. 6. c. 16. n. 17. c. 18. n. 2. Ea loca paginæ sacræ vtriusque & Patrum ad illa, atque interpretum Catholicorum pro absoluta naturæ Angelicæ, spiritualitate, & omnimoda incorporeitate sententiam concordem recitare immensum esset, atque superfluum prorsus, & otiosum: cum præsertim textus ipsi à Deo expressi sint, atque eorum, quoduis tanta aliorum multitudine mutuo in eam sententiam confirmetur. Si enim, vel vna scripturæ sacræ locutio proprietate sermonis, & significationis rigore accipienda, credendaque à nobis est, vbi nec alio scripturæ loco, absurdove Theologico contra dogma aliquod fidei inde euidenter, atque irrefragabiliter deducto locutio minus propria nec ita rigida significatio inibi fuisse conuincitur, iuxta laudatam sæpe ab Augustino vetustissimi Ticonij recte interpretandi scripturas regulam: vndenam proprietas sermonis, & locutiones eius scripturæ absolutam spiritualitatem omnimodamque, & adæquatam naturæ Angelicæ incorporeitatem commendantis, nusquam textu alio scripturæ aduerso correcta, ac temperata, sed tot fere innumeris, eius testimoniis confirmata, nullique fidei nostræ dogmati, (ne remotissime quidem) aduersa, minus propria, & rigida spiritus absolute & simpliciter dicti, seu omnino, & adæquate incorporeæ substantiæ, acceptione, & significatione spiritum simpliciter, & absolute talem de Angelis ab scriptura prædicari asseri à sano Theologo potest? Atque hæc sane ratio tantam vim habet, quantam à numero 3. ostendemus.

3. Probatur secundo ex Concilio Lateran sub Innocentio III. vt refertur c. firmiter de summa Trinit. & fide Catholica: vbi *firmiter*, id est, indubitata fide, credenda fidelibus proponuntur, in quibus hæc de Deo: *omnipotenti sua virtute simul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem (Angelicam videlicet, & mundanam) ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam Diabolus enim, & Dæmones alij à Deo creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali.* Cum autem Canon, & definitio Concilij sit, videtur conclusio ad fidei Catholicæ dogma pertinere, atque veritas ab Ecclesia definita esse spirituales, pure, atque omni ex parte incorporeas creaturas, quas Angelos esse, Canon ipse declarat, atque ab humana creatura, siue homine spiritu, & corpore, vt sui partibus, constante, ideo separat, ac distinguit, quod Angelica, ne partialiter quidem corpore constet. Ideirco S. Thom. q. 6. de potentia, a. 6. conclusionem nostram, *fidei veritatem* appellat: quod ipsum est esse de fide, eique contradicentem hæresim esse. Id, quod videtur Vasquez c 3. init fere sentire, dum ait: videri ab Ecclesia definitam. Tametsi Bubalus §. 10. versu *Sed hic quæri potest.* Sixto Senensi consensisse illum tandem puret, in eo, quod definitam non esse censeat. Sed plane deceptus Bubalus est. Cum Vasquez hæc solum sine capitis addat, *cæterum, vt hoc* (quod ex Sixto Senense retulerat) *verum sit, nullus, sine temeritatis nota, iam posset oppositam sententiam defendere.* Quibus ex hypothesi solum sententiæ Sixti Senensis, non autem ex approbatione sua, temeritatem iam vitari non posse ait. Bubalus ibidem versu *quamobrem*, censuræ *erroris* præfatæ subscribit. Valentia vbi proxime §. *si quis autem.* & Martin. Delrius 4. Disquisit magicar. c. 4. q. 5. sect. 5. sub fin. *errorem in fide*, vel *temerarium* oppositum censet: & primæ parti censuræ suæ disiunctiuæ assentitur. Quod iudicium etiam est Soarij c. 6. citato n. 9. quamuis n. 10. sub fin. *temerariam* expresse doceat, ac moneat nolle se adeo rigidam erroris censuram, contra oppositam sententiam dicere; quod non est idem, ac nolle sentire; vt sentire se satis ex præmissis confutationibus euasionum ab iis, qui erroris in fide notam ab ea sententia auertere contendunt, excogitatarum prodit. Arriaga etiam vbi proxime, eidem censuræ assentitur sect. 2. init. dicens: ita conclusionem certam esse, vt dubium de ea Catholicis non liceat, ac statim euasiones ita refellit, ex Concilij contextu verborum, vt solutionum silentio, eas desperet. Molina noster proxime §. *His non obstantibus*, errorem in fide esse negat: ast esse temerariam fatetur. Ioann. Præpositus Molinæ iudicio accessit, vbi proxime n. 6. §. *Nihilominus* & §. *Aduerte*, & Quiros etiam citata sect. 1. n 3. Porro Bartholom. Carrança in sum. Concilior. & annotat. ad 7. Synodum act. 5. ac Sixtus Senensis 5. Biblioth. suæ annotat. 8. non solum definitam eo loci conclusionem non fuisse aiunt, verum dubiam, adhuc post recitata Concilij verba, & Patrum, ea de re sententiam esse: vnde facile temeritatis nota ab opposita sententia declinabitur, sed tamen de eo merito à Theologis reliquis reprehenduntur.

6. Censeo ergo conclusionem nostram de absoluta, & simpliciter dicta substantiæ Angelicæ, spiritualitate, atque omnimoda incorporeitate esse de fide, atque ei aduersam, non solum temerariam, sed errorem in fide atque hæresim esse, ita enim excepto Molina, qui tamen §. 10. *Verius, & Miranda* media temeritatis ingentis nota repetita, non quiescit, sed adiecto, *ne dicam amplius* errorem illam in fide esse, satis indicat sentire. Præposito, & Quiros reliqui,

quoad

quoad censuram de fide, & notam erroris, seu hæresis (de nota enim temeritatis contra Sixtum, & Carrancam, omnis suæ, & posterioris ætatis Doctores meritissime conueniunt) vel expresse docent, vel sentire se satis ostendunt, & expresse. S. Thom. citatus docuit, nec sententiam deposuit, q. 16. de malo a. 1. etsi aduersam opinionem temerariam dicat, ea censura non quiescit, sed addit, dici etiam erroneam posse, vt eo loco Valentia citatus etiam asseruit. Probatur facile, quia *firmiter* id est ex fide Catholica, tenenda, ea, quæ citato loco, & capite Lateranense, statuit, proponuntur: in quibus reliqua, cum antecedentia, tum testimonio citato contenta, tum etiam subsequentia, vi eius definitionis, definita, vt fidei dogmata, à Catholica Ecclesia habita, & recepta sunt: vt patet, ex misterio Trinitatis ibi antertius proposito, & ex malitia Dæmonum, non ex ipsa natura, & creatione, à Deo, sed voluntatis eorum vitio solummodo orta, & aliis sequentibus, eo quod ea Lateranensis determinatione, eoque, capite continentur; ergo, & genus naturæ Angelicæ, quod pure spirituale, & omnino incorporeum, atque à pure corporeo, & mixto, ex corporeo, & spirituale diuersum, & diuisum proponitur ibidem, & asseritur, vt fidei dogma, sicut reliqua, asseritur, etiam, & proponitur. Vnde euasiones huius censuræ: quod scilicet intentum concilij ibi solum fuerit definiri omnium creaturarum productionem à Deo, reliqua vero, (vt pura spiritualitas Angelorum ac trimembris, generis creaturarum diuisio) ex communiore Doctorum sententia proponi ibi, vt probabiliora solum, facile præcluduntur, ex aduerbio *firmiter*, quod omnibus ibi proponendis æque, & indiscriminatim, præmittitur: cum autem non sola creatorum omnium à Deo productio, sed pleraque alia ad res alias spectantia proponuntur, vt vidimus, nec illud *firmiter*, supra omnium productionem à Deo, solummodo cadat, & (sint cætera præter genus tertium omnino spirituale, & incorporeæ naturæ Angelicæ, sub *firmiter*, illo contenta, ac subinde de fide, & definita: illud genus à definitione ibi contenta, & intentione definiendi excludere non solum pure gratuitum, sed irrationale est; imo falsum aperte, & textui contradicens. Confirmatur: quia ei solum prætenso ab aduersariis Concilij intento, melius satis fieret, si vniuersim creatorum, vel visibilium, & inuisibilium, siue spiritualium, & corporalium omnium, Deus asseretur conditor, & productor, quam tertium illud genus creaturæ pure spiritualis (cuius defectum probabilis, quantumuis opinio non excluderet: & cuius proinde à Deo productio creata absolute non fuisset) diuidendo, & designando, vt omnium creatorum certam adhuc productionem definiret. Denique: cum tertium hoc genus Angelicæ naturæ pure spiritualis, & incorporeæ iuxta rectam, & Catholicam intelligentiam, & interpretationem scripturarum, toties in vtroque testamento fuerit, vt vidimus, expressum, & à Patribus assertum, citius illud, eo loci, vt inde certum definitum à concilio, quam ex probabili solum opinione positum æstimare debemus.

5. Sed dices cum Sixto Senense relato n. 3. fine: dubiam super Angelorum omnimoda incorporeitate, atque in vtramque partem æquilibrem sententiam, & authoritatem Patrum esse. Respondetur negando assumptum: quod nullatenus, post Lateranense, quam vidimus, definitionem probari potest; etsi demus aduersæ, non æquam solum, sed maiorem ex Patribus authoritatem ante illud concilium fuisse. Siquidem Patrum, quantumuis plurium authoritas, definitione oppositæ sententiæ subsecuta, omnino eleuatur, atque euanescit: quippe omnes quantumuis multos, & doctos, vt homines, erroribus inopinando obnoxios deceptos fuisse, sequens definitio aduersæ sententiæ demonstrat. De licito, quandoque, & ex virtute etiam, & honesto fine mendacio multo plurium, doctissimorum etiam Patrum, quam de oppositio sententia fuit (quorum catalogum vtrimque texere, & supputare huius loci non est) antequam, nusquam, nullibique circumstantiarum licere mendacium definitum fuisset; postea vero iam tot, tantorumque Patrum ita authoritas illius sententiæ præfata definitione oppositæ euanuit, & nulla deinceps authoritas eorum sit, ac fuerit, & si maxima prius fuerit. Secundo, nego ante recitatam Lateranensis definitionem, de omnimoda Angelorum spiritualitate æquum, nedum maius à Patrum authoritate, pondus pro opposita sententia, sed certe longe minus, & vix forte vllum: vt enim vidimus cert. 3. vbi à n. 4. ad 8. cum Origene, Ioannes Thessalonicensis, Cæsarius, Cassianus sententiæ Platonicorum, de aëreo, vel æthereo, ac terrestribus subtiliori Angelorum corpore, explorato accesserunt: & probabile est ei etiam Basilium accessisse. Augustinus vero, & Bernardus, nullatenus, vt certam. 4. inclusiue ostendimus, quia, vt summum, dubitantes de alterutra parte quæstionem definiere aliquibus, in locis, in quibus instituti præcipue non intererat, vbi autem rem Augustinus ex propria sententia definire voluit pro omnimoda Angeli spiritualitate stetit, vt vidimus hoc cert. n. 1. Reliquas vero Patrum locutiones, quod creata omnia, etiam Angeli, comparata cum Deo corporea sint, & Platonicum videtur, & cum Angelum animal rationale esse quandoque dixerint explicuimus, eo cert. 4. quantulus ergo quinarius numerus Patrum, nec primorum sui sæculi est (si excusabilem probabiliter Basilium excipias (in quo, sine exacto examine, sententiæ Platonis, plurimum credebantur, vt reliquorum Patrum authoritati, leuiter adhuc præponderet. Adjunget tamen aliquis aliorum Patrum non exiguam manum, qui ex illo Geneseos memorato, *videntes filij Dei filias hominum*, corpoream Angelorum cum mulieribus coniunctionem, atque ex ea susceptam gigantum hominum prolem docuerunt, sed eorum etiam numerum non exiguum, &, si foret, etiam ampliorem nullius ponderis esse, quia aperte fabulosa historia Poëtarum, Philosophorum, aliquot. Ethnicorum de pro creatione, & bello gigantum contra Deum (cui locus ille peteret, vtrumque adsonare) præoccupati à veritate Catholica, & ratione, recta defecerunt, vt iam ostendo.

6. A ratione conclusionis nostræ, probatio, quæ euidens, multifariam ab eius Patronis tentata in quibus S. Thomæ rationes à nonnullis præter eius mentem recensentur, qui solum supposita, ex fide Angelorum omnimoda incorporeitate, & absoluta spiritualitate congruentias bonas, & apposita veritatis eius Catholicæ, & ratione fundamenta, ex, præstantis Theologi munere proprio, afferre curauit, vt eam nos, & fidei nostræ veritates cæteras, non solum naturali rationi non dissonare, sed maxime etiam consonare ostenderet. Prima ratio eius fuit, 1. p. q. 50. a. 1. & q. vn. de spiritualib. creatur. a. 5. ex perfectione vniuersi à Deo in eius productione intenta. Ad eam quippe, spectat, vt omne genus entis possibilis in illo adsit: est autem genus entis possibilis substantia spiritualis adæquatè talis, nec corpore, vt sui parte, constans, quam Angelum dicimus; ergo ea substantia, seu Angelus omnino spiritualis, & incorporeus est in vniuerso. Sed hoc rationabiliter poni posse (ac positum fuisse, ex suppositione, quod positus sit) solummodo probat, vt patet; non autem necessario ponendum: quia mundum, quem condidit, summa perfectione ponere Deum voluisse, certum à ratione nō est; imo vero plura vniuersa perfectiora & infinitum perfectiora (synthegorematice, eo, quod de facto condere efficaciter voluit, & produxit, posse velle, & facere Deum certo ostendimus controu. de volunt. Dei, secundo subtiliter pure incorpoream, atque omni parte sui spiritualem, non repugnare, sed esse possibilem, vt oportet ad hoc (vt ad vniuersi perfectionem summam etiam à Deo intentam spectet) vnde eo discursu monstratur? certe aliunde demonstrandum erit. Secundo S. Thom. ratio ex rerum ordine ita instruebatur: quia ab extremo, ad extremum, in rebus, nisi per medium, non transitur: vt patet in locali dispositione corporum elementalium, in quibus loco superiori ignis nobilior reliquis (tametsi cælo nobilissimo inferior) atque

atque immediate subiecto loco, aër igni nobilitate, proximior inferiori vero loco, vt nobilitate, aqua, & postremo, vt nobilitate ex elementis infima, terra collocata est, vnde infert. S. Thom. *Non est possibile, quod sub Deo immediate collocetur corporalis substantia, quæ est omnino composita, & diuisibilis, sed oportet ponere multa media, per quæ deueniatur à summa simplicitate diuina, ad corpoream multiplicitatem*, ac proinde substantia omnino incorporea, & spiritualis, ex creatis nobilissima (Angelus nempe) Deique simplicitati proxima immediate sub eo collocanda erit: deinde constans ex corpore, & spiritu, scilicet homo, vt continuis gradibus connaturalius, ac non, quasi per saltum, neglectoque ordine rerum, ad pure corporeas substantias, in vniuerso collocandas deueniatur. Sed in primis cum inter pure corporea animalia sint, vt ratio localis ordinis corporum, ex qua trahitur argumentum teneret, oporteret animalia supra cælum esse locata, cuius oppositum euidens est, & tamen perfectus corporum ordo in vniuersi collocatione est seruatus. Secundo, cum extrema sint Deus omnimode simplex, & corpus maxime compositum, non autem Deus summe spiritualis & ens omnino corporeum: non euincit dandum esse medium pure spirituale, sed medium solum inter omnimode simplex, & omnino compositum; quod in substantia pure corporea assignare Philosophi possent, & possibile, etiam nunc Recentiores plures probabiliter defendunt: talesque esse cælos, qui nihil ab elementalibus, qualitatibus, & corruptibilibus agentibus patiuntur, quin euidenter redarguerentur, asserere.

7 Eo vero prætermisso, contiguioribus gradibus à supremo, ad infimum creatorum genus descendetetur, si aliquæ creaturæ intelligentes incorruptibiles, prorsus incorporeæ. Aliæ vero corpori etiam incorruptibiles, intercederent per quæ ad intelligentes corporeas etiam corruptibiles (vti nos sumus) rerum vniuersi productio, & constitutio peueniret: quare ratio de omnibus Angelis, vniuersim, non probaret. Demum discursus, etiam, hic non repugnantiam, & possibilitatem, eiusmodi substantiarum pure spiritualium, & omnino incompositarum, aliunde probandam supponit, si pure naturali ratioui stemus. Probat tertio Raymundus Sabundius, Natural. Theolog. c. 218. de Angelis, quia, cum natura corporea dupliciter respecta creaturæ spiritualis existat, & diuisim ab ea, vt in elementis, & mixtis pure corporeis & coniunctim, cum illa, vt in homine creaturæ spirituali, nobilioris generis iniuria fieret, ni totidem, vt minimum, modos existendi haberet, & coniunctim, cum corpore in homine, & seiunctim à corpore, in Angelo imo, & vniuerso fieret iniuria, quod, cum pure corporea substantia constet perfectior plane erit, si pure spirituali substantia etiam constiterit, quam, si nobilioris eius generis perfectissima specie caruerit. Verum, & hæc ratio eius substantiæ omnino spiritualis possibilitatem aliunde ratione probandam supponit. Secundo. Neque admissa, vniuersim, de omnibus Angelis probat, cum satis sit aliquas substantias dari omnino spirituales, vt argumento satisfiat. Tertio. Ne id adhuc probatur: cum vniuersum perfectionibus omnibus entium possibilium conflatum producere Deus nullo, siue rerum aliarum, quæ in vniuerso sunt siue vniuersi totius iure stricto teneatur, vt secus faciens, vel rebus, vel vniuerso irroget iniuriam, vt ex supremo Dei in creata dominio, & absolutissima arbitrij diuini in decretis suis concipiendis, & producendis creaturis omnibus, & singulis libertate liquido apparet. Probat quarto, Iodocus, Lorichius in nouo thesauro vtriusque Theologiæ verbo, Angelus num. 3. quia natura Angelica suprema ex creatis est, omniumque proinde Deo quam simillima: ergo omnino à corpora seiuncta; sed hæc etiam ratio possibilitatem, eiusmodi substantiæ omnino à corpore seiunctæ supponit: nisi enim possibilis sit, suprema ex creatis esse non poterit. Secundo Supponit eam iam esse productam: quod Deo mere arbitrarium, cum sit, nulla pure naturali ratione potest cum fundamento, probabili adhuc, (ne dum efficaci aut euidenti) suaderi. Tertio. Suprema nobilitas substantiæ Angelicæ respectu hominum, (si reuelata à Deo abessent) è pura ratione naturali non ita efficaciter Philosopho Ethnico probaretur, vt vero simili effugio locus non esset, vt q. 4. videbimus. Quarto demum. Cum substantiarum spiritualium partialium natura sua species, & genera etiam perfectiora, & imperfectiora repugnare ex ratione pure naturali demonstrari nequeat: atque, si animæ spirituales, Angelicæ, quibus, & corporibus Angeli constent, humanis animis, è genere, vel specie sua, nobiliores asserantur, haud dubio, Angelos hominibus perfectiores, & nobiliores, omniumque creatarum substantiarum nobilissimas, ac Deo quam simillimas esse probaretur, nihilque efficaciter præfata Iodoci ratio concludet.

CERTAMEN VI.

Veritas eadem à ratione demonstrata: vbi, & obiectiones à ratione præ sui leuitate euanescunt.

Efficacius probatur, à S. Thoma citata q. 50. a. 1. ratione, quam Iodochus Lorichius, & alij communiter reputant solidiorem, atque euidentem censet Bubalus diffic. 2. §. 4. ex prædicato intellectiui, quod Angelicæ substantiæ essentialiter competere certum, atque euidens est. Verum ex prædicato intellectiui præcise, nusquam solide intentum probabitur, nisi adatur nullam aliam vitalem operationem naturæ Angelicæ competere, præter intellectionem. Etenim, etsi demonstratum sit, cert 1. Angelum adæquate corporeum non esse, atque adeo spirituali animo, seu forma intellectiua, vt minimum, constare debere, cuius vi, & facultate intelligat; si tamen vitales alias operationes dependenter à corpore, siue corporeas exerceret, quarum spiritualis eius animus formale principium, vitalisve actiua facultas foret, nihil prorsus, ex prædicato intellectiui animæ Angelicæ pro eius naturali in connexione, & separatione à corpore, cum quo Angelum naturaliter componeret probaretur: vt constat, ex spirituali, & intellectiuo subinde, hominis animo, qui, etsi intellectiuus, atque intellectionis principium sit, quia tamen aliarum, etiam vitalium operationum corporearum, atque à corpore proprio, eiusque organis dependentium principium est, corpus naturaliter petit, cum quo hominem, vt compatte naturali, constituat. Id quod, satis in huius argumenti efformatione à se animaduersum Bubalus ostendit, & si eius paragraphi titulo non satis explicuerit; cui proinde addere debuisset aliquid, quo clarior demonstratio curreret, nec instantiis, & solutionibus Recentiorum posset obscurari: scilicet, naturæ intellectiuæ solum, nec alias vitaliter corporee operatiuæ corpus, vt compartem animi naturalem, & propriam atque eius naturæ partem constitutiuam non esse tribuendum: quare, neque Angelo, qui natura intellectiua, nec aliàs vitaliter operatiua corporee est, corpus, vt naturalem, & propriam animæ compartem, naturæ illius constitutiuam partem tribui posse. Hoc ego plene, planeq; demonstrari naturali ratione non dubito, nec Bubali solum, sed S. Thom. etiam mentem esse ipsissimam: quamuis, quia, non adeo explicitis terminis, ratio à S. Thoma, summam agente, fuerit proposita pluribus doctis Recentioribus minus efficax visa fuerit, & variis hinc inde petitis instantiis. & argumentis fuerit, eius firmitas tentata nec totũ eius robur à Bubalo nostro simul, & coniunctim propositum, & exertum, quãuis sparsim, pleraq; soluẽdis aduersæ sententiæ quam suæ, & nostræ probandæ apta miscendo, minoriq; proinde impetu concursurum, totum fere fuerit attactum; ita vero demonstrationis huius vim totam ediſſero.

2 Substãtiali principio vitali, cuius nulla vitalis ope-

ratio corporea, siue dependenter à corpore, eiusque corporeis organis, vt instrumentis saltem, elicienda est corpus, ad illudque coniunctio connaturalis, siue naturæ suæ iure debita, esse nullatenus potest: atqui substantiales vitalis principij substantiæ intellectualis Angelicæ, nulla est operatio corporea, siue dependenter à corpore, eiusque organis, adhuc, vt instrumentis, elicienda: ergo substantiali principio vitali naturæ intellectualis Angelicæ corpus, ad illudque coniunctio connaturalis, siue naturæ suæ iure debita esse non potest. Discursus euidenter concludit, si certæ, atque euidentes sint præmissæ. Ex eo vero æqua legitimitate, & euidentia infertur substantiale principium intellectuale naturæ Angelicæ, (quod vt minimum spirituale, & prorsus incorporeum, secundum se debere Angelis concedi euicimus cert. 1.) non esse partem, quæ cum corpore, tanquam comparte substantialem aliquam naturam, quare neque Angelicam, constituat. Si enim principium illud vitale intellectuale Angelicæ naturæ, partialis, de se substantia, & pars essentialis, natura sua, ad totalem aliquam substantiam Angelicam (vt aduersarij volunt) constituendam cum parte alia, corpore scilicet, foret, natura sua corpus (compartem scilicet) exigeret, vt reliquis cuiusvis totius essentialibus partibus contingit, ostendimusque c. 3. nostræ Theologiæ de Deo trino, & incarnato, d. proœmiali, q. 2. cert. 5. à num. 3. iam præmissarum euidentiam ostendamus, ne inde discursus à demonstrationis rigore deficiat. Maior probatur. Principia omnia vitalia, quæ in vniuerso toto extant, percurrendo: quorum nulli, quod operationis alicuius vitalis corporeæ, atque corpore, eiusque organis dependenter exercendæ principium non sit, corpus, atque cum ipso coniunctio connaturalis, ac naturæ suæ iure debita est: etiam principio vitali intellectuali, quod animus noster est: cui naturalis coniunctio cum nostro corpore, id est, quia sensationum, & aliorum operationum vitalium corporearum, ac dependenter à corpore, eiusque organis eliciendarum (puta sensatio nutritionis &c) nec intellectionis solum vitale principium est. Probatur secundo, ex animæ corpori connaturaliter coniungendæ vniuersim sumptæ Aristotelica definitione, *quæ actus corporis physici & organici potentia, vitam habentis* definitur: id est corporis, quod actus, seu anima illius coniunctione vitam actualem, siue actuale vitæ exercitium corporeum operationum (ad quas organis suis tanquam animæ instrumentum cum ipsa concurrit) possit habere. Confirmatur, probaturque Tertio: quia nulla animæ à corpore dependentia excogitari potest, vt in se sit, quia materialis sit ex genere suo, (quod intellectiuæ, ac subinde spirituali, è genere suo animæ, non competit) nisi ratione operationum vitalium, quare vitale principium anima, qua anima, est; ergo si nulla animæ alicuius operatio, vitalis corporea, seu à corpore dependens, in sui elicientia sit, naturalis exigentia coniunctionis, cum corpore in ipsa esse nequit, vt contendimus.

2. Probatur quarto ex Aristotele 1. de Anima textu 13. ita ex præmissa maiore tanquam principio firmissimo, ac notissimo in Philosophia animorum aliquorum separabilitatem, & inseparabilitatem aliorum, generali hac regula, statuente. *Si igitur est aliqua animæ operatio, aut passionum propria, continget vtique illam separari; si vero nulla est propria ipsius, non vtique erit separabilis:* quia, nimirum, hæc operationum vitalium, solummodo corporearum, atque à corpore eiusque organis dependentium principium vitale foret, & à corpore seiuncta omnino esset in natura otiosa: quem otiositatis statum, & cessationis ab omni operatione vitali ad quas exercendas essentia sua nata est, & inclinat naturæ suæ connaturalem habere non potest; sed potius statum coniunctionis cum corpore, sine quo exercere illas nequit. Sin autem aliqua sit, alicuius animæ, operatio vitalis, ita propria, vt ex se, ac prædicatis, & natura sua à corpore, eiusque organis in sui elicientia, non pendeat, imo vero eis impediatur, vt summe perfecta eliciatur ne facultatis vitalis, virtus ad eius operationes, summam perfectionem producendam natura sua impeditam admittamus, eam quidem à corpore, eiusque organis separabilem esse fateamur necesse est. Hinc Aristot. 3. de Anima ab initio ad textum 21. animum rationalem nostrum à corpore separabilem, & independenter ab illo æterno duraturum, atque eius authoritate, & ratione discipuli Peripatetici omnes probare conituntur: qua in re, cum resurrectionis nostræ fidem eum corporibus ad debitam astorum in hac vita, corporum interuentu, mercedemque proportionatam recipiendam, non ita plane, vti nos ex fide, cognouerint, præcipue vitali animi nostri operationi (intellectioni scilicet, & voluntatis nostræ, actibus, qui de se se independentes à corpore, ac eius organis sunt) attendentes animum nostrum non separabilem solum natura sua à corpore, sed æterne separandum male, & si ex certo principio, quod in nostra præmissa maiore continetur, intulerunt. Equis autem trium animæ statuum hoc connaturalior animo nostro sit ex dictis, d. proœmiali citata q. 2. n. 4. & c. 2. Philosophiæ controu. penult. d. 1. (propria scilicet eius quæstionis sede) monstrauimus. De cætero vero euidenter discurrit Aristotel, animi nostri separabilitatem.

4. Minor præmissa demonstratur: quia in substantiali principio vitali spirituali intellectiuo naturæ Angelicæ nulla est operatio vitalis corporea, & dependenter à corpore, eiusque organis exercenda, vt omnes eius operationes recognoscendo clarebit. De intellectione patet, operationem vitalem esse independentem de se ab organis corporeis, ac subinde incorpoream, & spiritualem, vt recte nebat Aristot. 2. de generation c. 1 *Quorum principiorum nihil actio corporalis, hæc sine corpore esse non potest, certum est, vt ambulare, sine pedibus &c. Restat ergo, vt sola mens extrinsecus accedat. Nihil enim eum eius actione communicat actio corporis.* Quibus docet intellectuum præcise, tantumque, extrinsecus solum corpori accedere, ratione operationis ipsi respondentis, quæ de se corpus nequaquam exigit, vt exerceatur: ac subinde, nec posse illud ratione huius operationis corpus naturaliter, vt compartem requirere: sicuti principium vitale progressiuum ad deambulationem, quæ sine corpore, nequit exerceri. Probatur vlterius. Quia nulla operatio vitalis potest exigere natura sua, principium impeditiuum perfectionis ipsi in suo genere, seu specie possibilis: atqui, si intellectio sola, & de se à corpore, eiusque corporeis organis natura sua penderet, exigeret natura sua principium impeditiuum perfectionis ipsi in suo genere, seu specie possibilis; ergo nullatenus intellectio sola, ac secundum se sumpta à corpore eiusque organis pendet. Minor probatur: quia perceptio clara, & intuitiua obiectorum in se, siue per species proprias, est perfectio possibilis proculdubio ex genere seu specie sua intellectioni: atque hæc perfectio impediretur per dependentiam intellectionis, in sui elicientia, à corpore, eiusque organis; ergo si intellectio sola, ac de se, & natura sua penderet, à corpore, eiusque organis, exigeret de se, & natura sua principium impeditiuum perfectionis sibi in genere, seu specie sua possibilis. Minor posterna probatur: quia dependentia intellectionis, à corpore eiusque organis, in sui elicentia solummodo esse potest, vt ab his species sensatas prius, & abstractiuas obiectorum percipiat, ac subinde, non in se, ac vt in se sunt, intuitiue, sed abstractiue, atque alterius, nempe obiecti sensibilis, adinstar obiecta percipiat, quod aperte perfectionem illam percipiendi obiecta, vt in se sunt, ac intuitiue, non impedit vecumque, sed ab intellectione propellit, vt in intellectionibus, quas pro hoc statu habemus claret. Hic autem coniunctionis status animis nostris connaturalis est, qui ipsi, non solius intellectionis, verum & aliarum operationum vitalium corporearum, vt dixi-mus, principia, & facultates habent, vel sunt potius

rius, vt controu. de potentiis animæ monstrauimus.

5. Quod autem principium vitale intellectiuum Angelicæ naturæ nullius alterius operationis vitalis præter intellectionem sit, ac subinde nullius operationis corporeæ, seu à corpore, vel organis corporeis dependentis, (quod solum ad plenam, minoris discursus, quem persequimur ostensionem restat) probatur: etenim operationes materiales motionis corporum aliorum (puta cælorum, vel similium) operationes vitales substantiæ Angelicæ non sunt: cum non eidem motus principio, siue Angelo motus insidentes sint, atque ab spirituali pure substantia impulsus, à quibus aliorum corporei motus proxime proueniant imprimi possint, vt in Deo patet. Secundo: quia tantus impulsus quantus necessarius est cælorum, & aliorum corporum terrestrium, & immanium, motibus, quos experti homines sunt, quam citissimis, ab Angelis, ac Dæmonibus fieri (vt referunt sacræ paginæ, profanæ, & Ecclesiasticæ historiæ, atque ex eis notter Martinus del Rio. 2. Disquisit. Magicar. q. 7. 8. & 9. & in Anacephaleosi Mònitione 1.) nequit corporeorum organorum, tanquam instrumentorum adiumento, & significanter & monstrosa, quævis membra corporea lacertos videlicet, musculos, & neruos, (quibus vis tota impulsiua inest iuxta Arist. 5. de generat. c. 7.) Angelis affigas, & affingas, prouenire. Tertio: cor, quod neruorum origo, & humorem mucoris similem albidum, glutinosum, quo nerui alerentur esset Angelo tribuendum: si vera sunt, quæ Arist. docet 3. de hist. animal. c. 5. Nec dici potest, corpori Angelicæ naturæ, ad ea munia debito membra alterius rationis esse; id enim omnino fictitium, irrationale, ac mere arbitrarium, Philosophoque indignum est; assignantur enim corpus, membraque ipsius, quæ ab ipsis etiam ita respondentibus, ignorantur, & quorum asserendorum, ne vmbra quidem, nedum vestigium est. Deinde non erit corpus illud cæleste, cum enim hoc solidæ adeo substantiæ natura sua sit, quo pacto in tot membra, tam variarum figurarum dispositionumque, naturaliter flectetur? & quibus, omnibus etiam, præter primas (quibus inalterabile cælum est) qualitatibus peragetur? sed neque erit corpus aëreum, vt plerique aduersarij volunt. Primo: quia Angelus ipso constans esset corruptibilis ratione partis corruptibilis, aëris nempe, & defectibilis natura sua vnionis, qua constarent, contra demonstrandum q. 4. sicuti, & ratione illius absolute corporei, vti nos, per aduersarios sunt. Nec satis est, alteram eorum partem spiritualem, & incorruptibilem esse, atque eum ab vno corpore seiunguntur, aliud assumere transmigrationis animorum nostrorum de corpore in corpus aliud, Pythogoricæ in morem. Id enim, neque Pytagoricis hominum mortalitate, & corruptibilitate negandæ satis vnquam fuit, vt ex ipsis patet. Secundo: somnium hoc Pythagorica transmigratione animorum in alia & alia corpora, deterius est, ac plane dementius iam ostendam: atque adeo Plato, qui in ea animorum transmigratione Pythagorizauit, animos transmigrantes assistentes solum corporibus, non autem ipsa informantes admittendos esse docebat.

6. Etenim, si Animus seu Angelus è corpore in corpus migrans forma, & actus, seu anima informans, & viuificans corpora illa sit, debet subiectum dispositum, & organizatum, ad functiones vitales obeundas supponere, non autem ipsa forma illud disponere, vt illud actuet, & informet constat indefectibili experientia, non formarum substantialium, & educibilium ex eius subiectis corporeis, sed, & spiritualium animorum nostrorum à corpore, ineducibilium qui tamen ad informationem illius dispositum aliunde, & organizatum corpus supponunt, vt experimur, docentque cum Aristotele 2. de anima textu 24. Philosophi omnes: nec enim corpus suum forma aliqua, seu anima sibi disponit, & architectatur, quam incolat, & habitet: vel ergo varia corporea organa ab Angelico spiritu aëris partem informante, expectanda, præsupponendaque sunt in alia parte aëris, ad quam prima corrupta migret, vel secus, & satis est homogeneas omnes aëris in quem migret, partes esse si hoc postremum non illam solum aëris partem, quam assignaueris naturaliter informabit, sed alias omnes aëris totius partes non corruptas, cum æque omnes dispositas ad suam informationem supponat; vel nullam præ aliis aëris partem informabit, cum in nulla præ aliis potior ratio sit, sed in omnibus eadem; idautem contra Thaletem, qui omnia Diis, seu Angelis informantibus plena esse docuerat, deduxit Aristoteles, vt plane absurdum 1. de Anima text. 81. verbis hisce. *Necesse est ipsam animam, aut similium pretium* (omnium scilicet) *esse, aut non esse, in qualibet parte totius.* Si autem corporea organa diuersa prærequirat spiritus Angelicus in corpore, in quod informatiue migret, cum a corrupti informatione secedit (vt prærequirere diuersæ adeo functiones medio corpore, eiusque organis ab spiritu Angelico exercendæ suadent) ea quidem organa diuersa, in corpore aëreo, materiaque, ad aëris formam disposita esse non possunt vt patet: cum oporteat in solidioris corporis organa neruos, musculos & materiam disponi, quod dispositionibus ad corpus aëreum requisitis aduersatur, & multoties contradicit: cum aëreæ dispositiones qualitates singulas intensiones determinatæ, nihiloque maioris, vel minoris contineant, & tamen maiorem aliquarum, aliarum vero minorem intentionem, cuiusvis organi corporei dispositio, ac temperamentum requirit. Atque (vt hoc cesset) sæpe non ita disposita organa in aliqua aëris parte aderit, cum à corruptæ informatione Angelicus spiritus abscedit: quare neque ad alicuius alterius informationem (quæ naturaliter, nisi corporis disposti esse nequit) transmigret; vnde naturaliter absque omni informatione, & vnione ad corpus, sæpe, imo semper, spiritus Angelicus existet; quod conceptui, & essentiæ partis essentialis, componentis, cum corpore substantiale totum repugnat, vt vidimus disputat. proœmiali tomi controuersiarum de Trinit. & Incarnat q 2. cert 5 n. 3. Ad hæc aërea substantia est substantia natura sua completa, & totalis, quæ proinde essentialis pars ad totum aliud substantiale componendum nequit natura sua ordinari: quare nec quidquam aliud potest ordinari ad totam alterius substantiale cum ipso, vt comparte, componendum: sunt enim duo hæc essentialiter correlariua. Hæc ratio quodcumque corpus ab aduersis Angeli pars, & cum spirituali intellectiua ipsius substantia, vt comparte essentialiter ipsum constituens somniet, manifeste impugnat; ni materiam corpoream nulla forma substantiali informatam, dispositam tamen organice fateantur, quam vel primo Angelicus spiritus informet, vel ad quam dispositionibus, & informatione prioris deficiente spiritus idem migret: contra quem modum proxime efformata omnia militant: ac insuper cum organizata, ad virale actiones diuersas esse debeat, vt spiritu Angelico viuenti informari queat, ac subinde de se indifferens ad formam recipiendam esse debeat, eiusdem proprius rationis organizatum corpus Angeli cum nostro erit: quare, & sensibile, ac visibile in se proprioque corpore, nec solum in alieno, contra experientiam erit.

7. His etiam probatur motum localem proprium Angelorum qui vitalis est, organis corporeis, fieri non posse: quare neque corpoream operationem spiritus Angelici esse, cum corpus organicum Angeli, aëreum, aut substantiæ alterius esse non possit, sed materiæ solum organizatæ, nostræque similis, quam tamen in Angelis dari connaturaliter ob discursus, proximos, & quia natura sua, visibiles, vti nos, essent, aperte repugnat. Secundo: quia eiusmodi corpus seu materia, ita organizata impediret plane, potius, quam iuraret Angelici motus celeritatem, qua quoquoversum Angelos tam bonos, quam malos, & ad longissimas quasque distantes fere instantanee moueri ex sacra pagina, & historiis fide dignis, cum Ecclesiasticis, tum prophanis didicimus, & sæpe homines per ætates omnes experti sunt. Qualis ostensa est vocibus Apollonij Tyanæi. Magorum Principis Ephesi (vbi tunc aderat, eo fere instanti, quo Romæ Domitianus

ab Stephano quodam occisus fuit) prolatis. *Euge Stephane percute tyrannum* vt refert Philostratus in vita Apollonij : similaque plura aliorum, qui Dæmonum nuntiorum opera, quam longissime facta, tunc, cum ibi fiebant, denuntiantium videri possunt apud Gellium, 15. noct. Atticar. cap. 18. Aimoin. 3. Annal. cap. 22. Nicolaum Æmigium 3. Dæmonolatr. cap. 10. & quotidie sacris exorcismis adiunctos energumenorum Dæmones, quid locis distantissimis agatur, tunc vere narrare experimur. Ex quibus aliisque, quamplurimis constat Dæmonem, ne decies milies citatissimo, & subtilissimo aëre ventove ocyorem ex adeo longinquis loci notitiam, tam breui, ac fere instantanee deferre eam denuntiantibus hominibus potuisse; nedum si corporibus organicis, grauibusque subinde Dæmones ea deferentes nuntia constarent; idcirco sapienter, & acute Tertul. cap. 22. Apologetici, num. 348. *Omnis* (inquit) *spiritus ales est Hoc Angeli & Dæmones : igitur momento, vbique sunt : totus orbis illis locus vnus est, quid vbique geratur, tam facile sciunt, quam enuntiant : velocitas diuinitas creditur.* Et quamuis 2. contra Marcion. cap. 9. & cap. 11. num. 72. locisque aliis datis cert. 2. num. 2. Angelos carneo corpore constare, eoque congressos aliquos cum mulieribus docuerit; tamen recitato proxime loco & c. 6. de carne Christi num. 60. non solum carneum; sed, & aëreum; Angelis negauit scribens. *Constat Angelos carnem propriam non gestasse, vt puta natura substantiæ spiritualis, & si corporis alicuius, sui tamen generis, in carnem tamen humanam transfigurabilis, ad tempus, vt videri, & congredi cum hominibus possint.* illud vero; *& si corporis alicuius sui tamen generis*, non assertiue, vt corpus aliud à carneo, nempe aëreum, vel æthereum (quod nullibi Angelis attribuit) admittat, sed conditionate, siue ex hypothesi, quod aliquod eis corpus sit concedendum, asseruit: maxime eum ibi Agellem, & reliquos hæreticorum confuret, qui ex aëreo, vel æthereo Angelorum corpore, Christi etiam corpus aëris, non veræ carnis fuisse contendebant, cap. item 61. de resurrectione carnis corpus carneum Angelis negat. *Quia* (inquit,) *& Angeli aliquando tanquam homines fuerunt, & pedes lauacro porrigendo : humanam enim speciem induerant, salua intus substantia propria.* Ex quibus & c. 22. Apologetici Angelo, ac Dæmoni spirituales vires attribuit. Ex quibus, aliisque locis Pamelius in Tertulliani paradox. 2. notat Tertullianum valde innegantem nostram conclusionem sæpe inclinasse.

8. Quocirca Tertullian. & Patres alios recitatos cert. 2. n. 2. pro sententia corpus carneum ad congressum cum filiabus hominum Angelis, seu Dæmonibus tribuentes vero similius de adscititiis, quam naturalibus corporibus, explicabis. Tum, quia oppositum irrationale est, & subinde Patribus indignissimum. Primo: quia innumeri pene, & legiones totæ, vt ex Euangelio habemus in vno hominis corpusculo cum ipso, & inter se se penetrati (idque solo Dei permissu; non autem supernaturali miraculo) esse minime possent (imo nec si aëre tenuiore corpore constarent) nec possent non grauius, tardiusque ad motum energumeni corpus reddere; cuius oppositum experimur. Genesis vero lucis ex lectione interpretum septuaginta, satis explicatus à nobis est cert. 2. n. 2. iuxta quam explicationem filij Dei vocabantur, qui progenitorum pietate à vita, & quasi hæreditaria, iustitia, atque ex Dei beneplacito, & virtute se gerebant; filiæ vero hominum fœminas ex progenie Caïn terrenis solum inhiantes carneosque & terrestres totos homines progenitores moribus, & imitatione referentes intelligi, vt cum Chrysostomo hom. 22. in Genes. Augustino 15. de ciuit. cert. 23. Cæsario Dialog. 1. cit. Theodor. q. 47.) in Genes. Cyril. 9. contra Iuliam Athanas. quæst. ad Antiochum q. 19 docent Pererius, & Cornel. à Lapide ad locum Genes. 6. vers. 2 id, quod consonat illis Ioan. 1. dedit eis, potestatem filios fieri Dei, & epist. 1. c. 3. *videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemus & simus*, & ad Roman. 8. *si autem filij, & hæredes* & sexcentisque aliis, & quidem è nos & Cyril. & Cæsario proxime ob pietatem ab ipso adiuentam Deus vocatus est vti & Seth ob insignem scientiam, & scribendi artem ab ipso adiuentam, Deus etiam fuit nominatus, vt refert Suidas. Quemadmodum quidquid insigne est, & magnum valde, ac magno propterea in honore habitum, in scripturis Diuinis, & Dei, nomine sæpe donatur, vt Cedri, & montes Dei, vt obseruauit præclarus Pererius. Qui intelligentiæ, & interpretationi communi lectionis præfatæ subscribunt. S. Thom. 1. p. q. 51. a. vlt. eiusque interpretes nostri Molina q. 52. a. 1. Bubalus difficult. 1. §. 9. Valentia d. 4. q. 2. p. 1. Vasquez d. 178. c. 5. qui alia interpretatione filiorum Dei nomine, potentium populi filios intelligit. Iuxta versiones Symachi Pagnini, & paraphrasim Chaldaicam; filias vero hominum ex plebeiis ortas, vt ait Hieronymus, & alij, de quibus Vasquez ibi, & Leonardus Coqueus, in lib. 15. de ciuit. Dei c. 22 quouis autem ex præfatis modo filios Dei, ac filias hominum intelligas, illud sane certum è textu ipso est: filiorum Dei, nomine Angelos intelligi non posse, vt Pererius nosster obseruat Etenim hominum, non Angelorum peccatis iratus Deus ait n. 3. *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*, & n. 5. *videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset, ad malum omni tempore, pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus : delebo* : inquit, *hominem, quem creaui, &c.* Ac solus denique homo non Angelus, vt Dei indignationem, ita, & illuuij supplicium incurrit.

9. Quod autem de incubis Dæmonibus, & si nonnullæ fœminæ, cum quibus coierunt semints ab illis eiaculationem, sensisse fuerint testatæ, deceptæ plane Dæmoni callidirate, & artibus sunt: nec hers eiusmodi coitu conceperint (vt subdubius inclinat Sanct. Thom. q. 6. de pot. a. 8. ad. 5. Aug. 3. de Trin c. 8. & 9. fieri posse censet) hominis semine instantanee in fœminæ vterum adsportato, & applicito factum fuisset: sicuti per aliarum rerum naturales causas & si occultissimas, & semina mira quædam, per Magos efficiunt, vt virgarum in serpentes veros coram Pharaone conuersionem, iuxta Augustin. n. 3. de Trinit. cap. 8. & de Genesi cap. 7. & 8. Theodoretum, quæst. 18. in Exodum S. Thom. quæst. 6. de pot. a. 5. ad. 8. & quæst. 16. de malo a. 9 ad. 10. Michael Glyca 2. p. annal. Theodoreti hac in re transcriptor, non author (vt à Delrio putabatur 2. disquisition. Magicar. quæst. 6.) Bubalum, cit quæst. 50. quæsito 2. dif. 2. §. 6. versu. *Verum tamen, quamuis* contra glossam ad locum Exodi, & Valentiam, t. 2. quæst. 6. pu. 2. & alios, qui illusoriam, eam virgarum conuersionem putant. Sed tamen, cum non alter, & eodem modo, earum, ac virgæ Moysis, quæ certe in serpentem conuersa est conuersio ab scriptura narretur, earum etiam vera conuersio debet censeri, quamuis illius miraculosa, & à Deo, absque vllius causæ naturalis ministerio, solaque Dei virtute conuersio non fuerit effecta, sed illarum conuersio à Dæmone, applicando occulta actiua, naturalia, passiuis (in quod solum potest) fuit peracta. Neque opus est, vt gigantes (quorum cap. 6. Genesis mentio) procreentur Dæmonis incubi opera : cum sæpe ex communium hominum concubitu giganteæ magnitudinis proles, atque è pusillis, quam magni filij procedant, vt videmus, & rarum exemplum refert Augustin. 15. de ciuit. cap. 23. duo tandem examinanda hic ad omnimodam Angelorum immaterialitatem, seu incorporeitatem, totalemque spiritualitatem statuendam, videbuntur. Primum: an Angeli bonis odoribus recreentur? Dæmonesque fœtoribus grauentur, vt scriptura sæpe alias & Tobiæ libro videtur innuere: quod ni substantiæ corporeæ sint fieri nequit, sed certe hæc omnia per apparentiam solum Angelis, ac Dæmonibus conueniunt, vt Raphaëli corporeus esus, & potus Iob. 12. tametsi negandum non sit, Dæmones quandoque fœtoribus Dei pacto, non secus, atque aqua benedicta, vel sacris exorcismis, non autem eorum graueolentia fugari; Angelosque

que similiter odoribus attrahi ex Dei voluntate posse, & quidem, & si vera recreatio in Angelis, & grauedolentia in dæmonibus admittenda esset, similis, atque dæmonum tortura ab igne difficultas foret, d. vlt. per otium dirimenda.

10. Secundum est occasione quantæ rationis, seu obiectionis Caietani contra omnimodam Angeli incorporeitatem: quia sicut animus rationalis, ad sensationes materiales organizato corpore eget: ita ob solum motum localem posset etiam corpore Angelus egere. Cæterum de Angelis, qui de facto sunt, motibusque eorum ad immensa ferè spatia, quam citissimis, corpoream molem & membra impedimento potius fore & obsistere vidimus supra: quare de Angelis, ac dæmonibus, qui de facto sunt ab omnibus merito reiicitur Caietanus, in quæstione vero de possibilitate Angeli, qui ad motum localem, corpus, & membra corporea exigeret fuse disputat noster Franciscus Amico, d. . atque affirmatiuè decidit à nostro Antonio Quiros citat. d. 51. sect. 1. num. 54. quia nulla repugnantia apparet in eo, quod Angelus aliquis ex possibilibus ad specialem aliquem motum localem corpore, corporeisque instrumentis ac membris egeat: quemadmodum, & animus noster, quem in statu separationis mouere se nullatenus, nonnulli docuerunt, apud Soarium lib. 6. de anima, c. 2. n. 8. vel saltem in eo statu mouere alia corpora iuxta communem Theologorum sententiam nequit. Sed hoc postremum, nil probat, neque enim id ex natura sua, & motus corporis alterius prouenit, per theologum aliquem, sed ob rationes alias t. 2. nostræ philosophiæ controu penult. examinandas: siquidem à substantia spirituali separata immota posse extrinsecus aliis corporibus impulsum imprimi, quo localiter moueantur certum est: atque animis coniunctio ad corpora propria ad vitalem solum corporum motum est necessaria: vnde, & primum fundamentum euanescit quia, & si reiecta illa à reliquis pauculorum opinatio de animarum separatarum immobilitate locali à se probabilis esset, non alia ratione talis foret, nisi ex eo, quod tunc corpus, eiusque organa, & membra corporea, ad motum connaturalem, & in statu sibi connaturali coniunctionis cum corpore, exigat virtutem se vitaliter mouendi connaturalem, in statu sibi, non connaturali (quem nequit virtus naturalis, seu connaturalis respicere) quem in statu separationis nequeat habere quare possibilitas Angelicæ substantiæ, quæ natura sua pars esset, exigens corpus, vt compartem, ad totum aliud absolute corporeum componendum, & localem motum vitalem connaturaliter exercendum, supponenda erat, vt ex ea paritate contenditur probari. Mitto rationem data contra omnem Angelum possibilem corpore constare non posse euidenter demonstrari.

11. Denique in eo eiusdem Quiros sententia, & sensu satis fuse, & ex instituto explicato d. 77. à sectione 2. & deinceps; tametsi ea sect. 2. nu. 16. fine, ea omnia à se non asserendi, sed proponendi gratia dicta velit, quo se remittit legendum, dist. citat. 51. sect. 1. num. 16. fine locum eius ratio non habet, illa ergo, dist. 77. vt passionem, dolotemque corporeum ab igne inferni, quo dæmones torquentur expeditius defendat, ait: materiam qua corpora, cuncta creata cælestia, & sublunaria constant, spiritibus, & corporibus communem de se esse, quantitatem impenetrabilitatem, & extensionem, hisue opposita, non exigere, sed ad vtrasuis, se indifferentet natura sua habere, atque à formis sibi adiunctis ad alterum eorum, determinari, à corporea scilicet, ad quantitatem, &c. habendam, ab spirituali ad illam non habendam; imo vero ad habendam penetrabilitatem. Mitto sententiæ huius falsitatem detegendam quæst. 2. & inutilitatem distinct. vltim. monstrandam, solum hic probo iuxta hunc Quiros sensum manifestam implicationem angelicæ substantiæ possibilis, quæ ratione motus corpori, seu materiæ huic adiungi natura sua debeat, vt membra corporea ad suos locales motus naturaliter exigeret. Etenim natura illa; vti omnis angelica spiritualis forma, perre, & per omnes foret; Ergo natura sua materiam cui adiungeretur spiritualem inextensam inquantam (vt sic loquar) & penetrabilem, idque natura sua constitueret, ac redderet: ergo & in membra ad motum inorganizabilem: quare, vt possibilis sit, natura vlla angelica corporis membra ad motum localem natura sua exigens, debet hæc opinatio ablegari, atque ferè omnia, quibus hic author Angelos de facto incorporeos absolute probat eiusdem sententiæ postiliminium requirunt, vt ea expendenti patebit: similique argumento eius opinionis, (si id nominis mereatur, de quo statim) inutilitas apparebit, disputatione vltima.

QVÆSTIO II.

De Angelorum simplicitate.

ANgelorum compositio, atque ei aduersa simplicitas, multiplex potest excogitari, ac sub inde ad examen scholasticorum venire. Prima, quæ essentiæ, & existentia naturæ Angelicæ, dicitur. Secunda, quæ ex natura, & suppositalitate, seu personalitate. Tertia, quæ ex forma, & subiecto materiali, vel spirituali, substantialibus, quibus natura nostra ex anima, & materia seu corpore substantialiter, & essentialiter constituitur. Potest autem tertia hæc compositio, & de facto in Angelis, qui de facto, sunt, ac demum, de possibili respectu, non solum, Angelorum, qui de facto sunt, sed reliquorum possibilium, etiam quæ conditi à Deo non sunt, nec erunt, sed intra puram possibilitatem recludentur; quæ omnia seorsim, vt res tota clare percipiatur examinanda erunt.

CERTAMEN I.

De duplici prima compositione, vel simplicitate Angelorum statuitur, ac de tertia re censentur opiniones tam de facto quam de possibili.

1. PRimam compositionem ex essentia, & existentia tam Angelis, quam earum naturis, veram, & realem concedunt, ac proinde, in ea lignea, & ordine eis negant realem, & veram simplicitatem Thomistæ omnes Dominicani Recentiores, qui rerum essentiam ab existentia (tanquam ex S. Th. sententia) realiter distinguunt, & sanè S. Thomas in Angelis, vti in creatis cæteris, ex essentia, & esse, seu existentia compositionem, non semel admittit, atque oppositam negat simplicitatem, 1. p. qu. 50 art. 2 ad 3. qu. 75. a. 5. ad vlt. primo loco ex Boëtio, ac sæpe alias; eam vero realem, & tanquam realiter diuersorum coniunctionem verum esse non potest, vt vidimus in metaphysicis, vbi existentiam rerum ab essentia reipsa, nec differre, nec posse eum tota nostra schola, verè Thomistica, lesuana satis ostendimus. Aduertimus autem ibidem existentiam, ab essentia, ne formaliter quidem, vt rei formalitates, & prædicata metaphysice diuersa (quemadmodum animal rationale in homine) differre contra nostrates nonnullos: eo siquidem admisso realis distinctio essentiæ ab existentia legitime contra eosdem infertur, atque ad rem præsentem,

realis eorum, in Angelo, (vt vniuersim in quauis creatura existente) compositio qua realis, in eo ordine simplicitas Angeli excludatur. Solum ergo rerum essentiæ ab earum existentia diuersitas, quoad statum eiusdem, non solum rei, sed & formalitatis obiectiuæ & subiecti, de quo prædicatur admittenda est: essentia quippe cuiusvis rei quatenus ab actuali, & absoluta existentia præscindit; nil aliud procul dubio est, quam coniunctio prædicatorum essentialium eius, seu possibilitas, quæ ad rei statum spectat, non ad prædicata ipsa diuersa, quibus res illa constat essentialiter, & sibi inuicem non repugnant, & ratione cuius diuersitatis, quoad statum, essentia, & possibilitas rerum rebus, & prædicatis eius essentialibus absolute à rebus, & cum rebus ipsis, dum hæc absolute non existunt amoris de rebus eisdem essentiæ, & possibilitas earum verè, & necessaria, ac non contingenti veritate, prædicantur, tunc etiam, cum existentia de rebus iisdem prædicari non potest: vt fusius citato loco ex instituto docuimus, explicuimusque, & t. 1. de Deo vno controu. 2 de scientia Dei non semel attigimus, atque inde Thomistarum Dominicanorum vnicum fundamentum diiecimus.

2. Circa secundam compositionem, ex natura, & subsistentia eam Angelis communiter concedunt merito Theologi, tam qui in modo superaddito subsistentiam, & personalitatem constituunt, quam qui eam in negatione vnionis, seu independentiæ in sui existentia ab vnione ad aliud (vti nos t. de Trinit. & incarnat. d. proæm. qu. 2.) possunt. Etenim, quovis modo subsistentia, & personalitas asseratur naturæ substantiali ab ea realiter posse deficere, si à Deo hypostatice assumantur (vt assumpta Christi humanitas fuit) certum omnino est: quod, nisi subsistentia, & personalitas à natura substantiali assumptibili realiter differat fieri minime potest; quocirca male pro sententia aduersa referuntur Scotistæ, & quicumque aliquid substantiale positiuum addere supposito supra naturam negant: ex modalibus tamen negatiue adhærent. Petauius, tom. 2. Theologic. dogmat Martinon. de Angelis, disputation. 36. num. 28. quia alias Angelus, qui pro supposito stat, non pro natura, simplex absolute, non esset contra Dionysium, & Theologos; sed falsum est fundamentum: præcise enim sumptus. Angelus naturam solum significat, secus Michaël, & aliud quodvis individuale Angeli nomen, vt vidimus sæpe & controu. 8. de incarnat. disputation. vlt. qu. 1. & in Michaele pro sua individua natura sumpto vim consequentia non habet, quovsque existentiæ suæ independentia ab vnione ad aliud accedat, & significetur. Ouiedo noster controu. 6. Metaph. pu. 2. §. 3. huic adeo apud scholasticos Doctores constanti sententiæ negandæ viam aperuit. Asserit quippe: dari posse substantiam spiritualem, à sua personalitate realiter indistinctam, vt vidimus citata d. proæm. quæst. 2. cert. 5. num. 8. med. cum tamen distinctionem realem humanitatis Christi ex materia, & forma compositæ à sua personalitate non inferre naturæ Angelicæ simplicis, & incompositæ à personalitate sua realem distinctionem dicat; vnde infero: ergo distinctionis naturæ substantialis à sua personalitate ratio tota ex illius compositione reali ex materia & forma per te desumitur, atque eius naturæ à sua personalitate indistinctio ex eius simplicitate, & incompositione, ex forma, & materiâ per te: atqui, per te etiam, & scholasticos Doctores, Angeli, qui de facto sunt, materia, & forma non constant: ac proinde, eis, æque, ac cuiuis spirituali substantiæ possibili, compositio eiusmodi repugnat, necessariaque est eius, generis incompositio, & simplicitas: ergo & à sua personalitate realis distinctio repugnabit aderitque Angelis, qui de facto sunt, necessario cum sua personalitate realis identitas contra tuam, & communem Doctorum conclusionem, hoc numero assertam.

3. Circa tertiam Angelorum simplicitatem, seu incompositionem ex materia, & forma ex parte subiecti (nempe Angelorum) diuisio oportet, in Angelos, qui de facto sunt, & in Angelos reliquos pure possibiles: tum etiam ex parte Materiæ, quam incompositio, & simplicitas, asserenda vel neganda de ipsis concernit. Rursusque Materia hæc dividenda est, in materiam triplicem: vel de se corpoream, & quantitatiuam, siue quantitatis, extensionis, & impenetrationis cum alia exactiuam (qualis omnium corporum materia esse communiter æstimatur) vel indifferentem de se ad quantitatem, & vel habendam, vel non habendam (cuiusmodi à recentioribus nonnullis materia omnium corporum censetur,) & quæ ab extrinseco, scilicet forma corporea, & quantitatis exactiua determinetur; quæ tamen ipsa ad quantitatem extensionem, & impenetrabilitatem non habendam à forma spirituali, ipsi adiuncta determinaretur: vel tandem in materiam pure & positiue spiritualem, quæ natura sua quantitatem, localemque extensionem, & impenetrabilitatem, cum alio respueret, & eidem, si de Angelis, qui de facto sunt, & materia de se corporea, & quantitatiua loquamur, constans apud omnes scholasticos est, neque eiusmodi materia constare, neque illam ad tertij alterius compositionem, vt compartem concernere, vt hactenus vidimus, vnde fit: neque cosdem, alioſve vllos possibiles specie aliqua cum productis connenientes, ea materia constare, illamve vt materiam alterius compartem exigere natura sua posse. Constant hæc illatione manifesta de intrinseca essentiali constitutione Angelorum, qui de facto sunt: quia de facto, sine intrinseca constitutione essentiali nihil potest absolute existere, absque aperta contradictione: atqui Angeli, qui de facto existunt, sunt sine intrinseca essentiali constitutione ex materia ex se quantitatiua, & corporea: Ergo Angeli, qui de facto sunt, intrinsecam essentialem constitutionem, ex materia corporea, & quantitatiua habere non possunt; sed neque illam possunt, vt compartem tertij alterius componendi concernere: Alioqui Angeli omnes contra naturalem suam exigentiam compare illa priuati creati à Deo fuissent, & conseruarentur: quod etiam repugnat. Denique nullum Angelum possibilem in aliqua ex speciebus productorum, & de facto absolute existentium contentum corporea, & quantitatiua de se materia constitui essentialiter, illamve ad tertij alterius constitutionem posse concernere æqua euidentia demonstratur, quia alias alterius speciei ab omnibus, intra quas producti, & de facto existentes Angeli continentur, possibiles illos Angelos esse contingeret: Quod supposito conclusionis (quæ de possibilibus intra speciem aliquam ex productis procedit) manifeste contradicit. Hæc citra controuersiam præmittenda iudicaui: cum, vt, quæ disputari ab scholasticis possunt, clare proponam: tum, ne in his etiam decidendis turpiter deinceps abiceretur confuseue procedatur.

4. Ergo de materia de se, nec corporea, nec quantitatiua, sed vel indifferente, & quæ ex formæ corporeæ, vel spiritualis adiunctione spiritualis, vel potius corporea reddatur, vel de materia spirituali agamus & de Angelis, qui de facto sunt, iisque ad eorum speciem aliquam pertinentibus, an materia alterutro, ex dictis modo incorporea constitui possent illamve concernere vt compartem? prima est difficultas. Secunda vero de Angelis specierum aliarum, ex quibus nullus productus de facto est, cunctis earum speciebus intra puram possibilitatem reclusis: & de his quidem triplex difficultas seorsim examinanda clarioris gratia venit pro triplici materiæ diuersitate. Prima an præfati Angeli possibilis materia de se

se corporea, & quantitatiua constare essentialiter possint? an saltem, illam, vt compartem tertij alterius natura exigere sua? Secunda de eisdem Angelis, an materia indifferenti possent constitui, illamve, vt compartem substantialem alterius tertij natura sua concetnere? Ac de iisdem Angelis & materia de se se incorporea, & spirituali. Porro, in quauis ex his difficultatibus propositis tam circa Angelos, qui de facto sunt, eorumque similibus, quam de Angelis pure possibilibus duplex difficultas continetur, vt ex cuiusque propositione patet. Prima de intrinseca, & essentiali constitutione Angelorum ex materia aliqua ex dictis. Secunda de naturali concernentia materiæ ab Angelis præfatis, quæ valde diuersæ difficultates sunt; atque ex diuersis valde principiis dicendæ. Prima quidem directe, & ad quæstionem de Angelorum simplicitate, & incompositione reali ex materia, & forma propositam spectat; secunda indirecte solum, & eius occasione disputatur. Vtramque vero seorsim proposui, & examinabo, ne aliorum mentibus caliginem, & capitibus grauedinem affertem quam ex libris, quibus hæc omnia inuoluero, ac sine singulorum distinctione tractantur, sum passus. Eo igitur ordine quo difficultates propositæ sunt, vniusciuiusque examen seorsim aggrediamur.

5. In prima igitur difficultate circa Angelos, qui de facto sunt, & similes ex possibilibus reliquos prima sententia asserit, eos ex materia ex se incorporea, & indifferente ad corporeitatem & spiritualitatem, & communi cum corporibus productis, siue cælestibus, siue sublunaribus, essentialiter constare: vt, iuxta huius, materiæ explicationem datam à forma productorum corporum corporetur, (vt sic dicam) atque ad quantitatem, extensionem & impenetrabilitatem localem determinetur: à forma vero spirituali intellectiua Angelica spiritualizetur, atque ad impenetrabilitatem determinetur; & incorporeitatem; vnde Angelus vtraque parte sui spiritualis prorsus, & incorporeus iuxta dogma Catholicum euadat. Pro hac sententia sterit Auicembro libro fontis, contra quem S. Thomas, citat. quæst. 50. artic. 2. & si enim Bubalus noster articuli explicatione, & quæsito 1. dif. 1. censeat Auicembronem de materia de se quantitatiua (qualem corporum materiam omnem esse Bubalus, & sanctæ Thom. supponunt) locutum, & eo tantum sensu à Sancto Thoma, impugnatum; sed tamen ex corpore articuli, vbi Auicembronis sententia refertur, constat oppositum, quamuis male; & ex falso principio inferat ex conuenientia generica corporalium cum spiritualibus substantiis materiam physicæ compositionis illis debere esse communem. Hanc sententiam ita confirmare ex instituto, admittitur noster Quiros authoritate, & ratione, disputation. 77. sect. 2. vt, licet se eam non asserere demum profiteatur, sentire se tamen illam, nec dissimulare possit, nec velit; imo vero laudem ex tam singulari cogitatione speret. Probat ex Patribus pluribus, quos vel pro Angelorum corporeitate relatos supra explicuimus, vel pro eorum compositione, ex materia determinate spirituali à Recentioribus Scholasticis (præsertim Bubalo nostro, quæsito 1. difficult 2. §. 1. versu *ex qua doctrina*, ac deinceps, & quæsito 2. §. 1.) inductos inferius explicabimus, confirmat etiam scholasticorum authoritate ab eodem Bubalo ad illud, aliud suum institutum adductorum; & si (me iudice) pro neutro steterint vt defere omnibus daret, citatur quippe Auicena, 4. Metaphysica, cap. 2. scribens, *omne quod habet esse post non esse habere materiam.* Augustinus illis Exod. 12. confess. sub med. *Omne mutabile insinuare notitiæ nostræ quandam informitatem, qua formam capit.* Sed planè loquitur de materia logica, seu metaphysica: scilicet possibilitate præcisiua, siue, vt ab actualitate essendi præscindente, quæ è conceptu essentiali suo Deo competit soli: qui proinde esse post non esse sui habere non potest, quare neque ex potentia, seu materia, & actu logicis constare, id solum ipsum contendit Alex. Alensis. 2. part. quæst. 20. numero 2. §. 1. vbi contra philosophos aliquot asserentes Angelos æque esse formas, sine materia, actusque puros, & simplices ac ipse Deus, ait, materia, & forma constare nempe, *ex eo quod est, & ex eo quo est.* Id est essentia, & existentia, vt S. Thom. num. 2. & scholastici loquuntur: id quod solum contra quosdam Philosophos contendit Richardus, in 2. disputation. 3. articul. 1. quæsito 2. ait quippe: se materiæ nomini non intelligere materiam talem corporum, *sed omnem naturam possibilem, ex qua & alia natura magis actuali constituitur vnum per essentiam.*

6. S. Bonauent. eadem d. part. 1. articulo 1. qu. 2. & alij pro hac sententia referuntur; qui tamen vti, & Alexander, materiam simpliciter Angelis negant expresse, eamque solum concedunt, *qua sit ratio mutabilitatis, non solum ad non esse, sed etiam secundum diuersas proprietates, & sit materia ad esse.* Id est existentiam; quod ipsum est potentia logica, siue rei cuiusque possibilitas, & quæst. 2. ait: materiam, quam Angelis concedit, non habere idem esse quod materia corporum; habere tamen eandem essentiam id est; possibilitatem, seu potentiam logicam indifferentem ad esse, quo actu sit, vti materia, ad actum formæ, qua actuetur. Nam sensu huius sententiæ, eo ipso, quod eandem haberet essentiam cum materia corporum, non posset, non idem esse siue existentiam habere, vt patet; alioqui eadem essentia existere, ac non existere simul posset, quod ne bardus rusticus admitteret concordat Bonaventura, Augustino 12. confessionum citatur etiam pro hac sententia, Areolus, in 2. disp. 3. quæst. 1. articul. 3. §. *Nunc secundo pono*, qui cæteris clarius compositionem ex Materia & forma in Angelis videtur admittere; ast eandem cum materia corporum esse non admittit, sed negat: ac proinde exemplo compositionis ignis ex materia & forma suam hanc sententiam explicans ait: *sic in istis substantiis intellectualibus, & in anima* (nostra) *sunt vera substantiæ duæ, quarum vna est mere potentialis, & alia est mere actus*, nequit autem citra temeritatem, de graui, & si quis alius, acutissimo Theologo, Aureolo iudicari, quod animum rationalem nostrum ex materia nostrate, cum qua totum aliud (nempe hominem) substantialiter constituit, substantialiter intrinsece etiam contradictorie constitui censeat; sed, vt summum materia spirituali determinata, tam animum nostrum, quam Angelum constare. Hoc solum probabile supponit, dum oppositum probabilius asserit, Bubalus noster citato articulo 2. quæsito cit. 2. difficultim. §. primo qui ibidem de materia solum spirituali agit, nullibi vero de indifferente, ego verò purè potentialis substantia possibilitatem intelligi ab Aureolo iudico. Tum; quia in anima nostra potentiam materialem, seu materiam, spiritualem adhuc, qua intrinsece constituatur; nemo somniauit: tum, quia materia omnis actu aliquid constituens entitatiuum actum existentiæ suæ in centencia Aureoli habet: quare mere potentialis ab eo censeri dicive non potest. Pro hac etiam sententia citantur à Quiros citat. disp. 77. sect. 2. numero 13. Tarantasia, & Plotinus 4. Ænead. 2. cap. 5. dicens. *Profundum cuiusque rei esse materiam etiam in mundo intelligibili*; sed hoc materiam spiritualem, vt summum in Angelis euincit, nec eos intrinsece substantialiter constituentem, sed solum accidentium spiritualium receptiuam, citat etiam Boetium, lib. de vnit. dicentem, *Angelum esse vnum coniunctione materia, & formæ*, quem tamen sanctæ Thomas, relatus, numero primo, de possibilitate, seu potentia

logica

logica pro materia, & existentia, seu esse pro forma bene, ac germane explicuit, citat. disput. 51. sect. 2. num. 18. Proclum. in element. proposit. 210. Aristotelis 12. Metaphysicæ textu 12. *omne quod mouetur habere materiam*, quibus consonat Augustin. 12. confess. cap. 17. & 19. scribens, *omne mutabile insinuare notitia nostræ quandam informitatem quæ formam capit*, sed hæc, nec eandem cum nostra materiam, nec qua Angelus constituatur euincit, sed qua accidentia, quibus immutetur, vel potentiam logicam essendi actu, vel secus, soli ergo nostro Quiros hæc conclusio, ex scholasticis arrisit. d. 51. sed 2. n. 18. & si scholasticorum communi negatiuæ morem gerat, num. 19. & d. 77. sect. 2.

7. De Angelis iisdem, qui de facto sunt citati aliquot scholastici materia spirituali constare, atque intrinsecus constitui videntur docere; idque solum, vt summum, docuere maxime Aureolus, apud Capreolum, in secundo disputat. 3. quæst. 1. articulo secundo, qua in re nulli, adhuc post concilij Lateranensis definitionem, censuræ subiacent. Siquidem vtrimque, ac prorsus, & absolute spirituales Angeli permanebunt, vt ibi definitur. Cæterum cuiuscumque ex antiquis ea sententia sit, iam non antiqua solum apud scholasticos est, sed antiquata, vt ex citandis pro opposita nostra conclusione clarebit. De Angelis vero possibilibus diuersæ speciei, ab existentibus cunctis materia indifferenti constare intrinsecus, & substantialiter defendit Quiros, materia vero de se spirituali non solum ipse docet, sed Bubalus etiam citato quæsito secundo difficult. 2. §. primo Martinon. disputation 36. de Angel. numero 23. Arriaga, disputation. 3. sect. 3. subsecti. 2. imo, & integralem compositionem admittit possibilem ex dictis subsectione prima. Pro qua Bubalus præter citatos in quæstione de facto citato etiam in difficultatis propositione, eos, qui Angelo de facto materia corporea constare docuerant: & merito, quidem, si illi materiam spiritualem substantialiter compositiuam recognoscerent, & substantialis formæ spiritualis, vt compartis, respectiuam: de qua tamen, neque vt possibili cogitarunt, nisi forte, vt possibilem negarent. Denique de eisdem Angelis possibilibus sententia esse posset corporea materia, organisque corporeis ad sensationes corporeas nostris perfectiores, & plures nobilius dispositis constare absolute posse, ita videtur censere Bubalus citato articulo secundo, quæstione secunda, §. primo asserens: non repugnare naturam intellectualem corpoream perfectius sensitiuam, & intellectiuam, quam homo sit, vti Angelus perfectior homine intellectualis natura est quod autem Angelus ille possibilis speciei à productis omnibus diuersæ homine perfectior, cum quoad intellectum, tum quoad sensum corporeus absolute esset, sicut homo definitioni Concilij, de Angelorum absoluta incorporeitate, & spiritualitate non aduersaretur: ea quippe definitio de Angelis, qui à Deo producti sunt, & absolute existunt, solummodo in terminis, & de possibilibus, speciei alicuius, ex productis, eiusdem virtute, & illatione necessaria, vt diximus procedit; non autem de possibilibus speciei à productis diuersæ, ad quæ consequentia legitima duci, ex ea definitione, non potest. Certe quoad intrinsecam substantialem Angelorum, tam, qui de facto sunt, quam omnium, qui absolute esse possunt, constitutionem, ex materia positiue, & determinate, corporea de se se, vel indifferenti, vel de se spirituali determinate præfatæ solum sententiæ affirmatiuæ hactenus extitere, nec video aliam esse posse, quæ ad earum aliquam non pertineat, si compositionem intrinsecam substantialem, ex materia asserat, ac subinde intrinsecam naturæ Angelicæ simplicitatem substantialem (de qua directe præsenti, q. agitur) neget.

8. Quoad indirectum, quod huius occasione examinandum, hac etiam quæst. proposuimus, an scilicet substantia intellectualis Angelica, aliqua, ex possibilibus speciei à productis diuersæ, tametsi in se substantialiter simplex, & omnis materiæ intrinsecus expers, materiam, ex dictis aliquam natura sua possit concernere, vt componatur, cumque tertium substantiale aliquod constituat, vt anima rationalis, corpus, seu materiam corpoream concernit natura sua, cum qua constituit hominem? Triplex etiam pro materia triplici explicata, quæstio, & sententia, esse potest. Prima opinio asserit: posse materiam corpoream, positiue, & de se se, vt compartem, ad tertij substantialis compositi constitutionem exigere, ita Bubalus, vbi proxime, & Quiros. Secunda opinio eiusdem Quiros, multo ipsi certior: asserit etiam de materia indifferenti, & de spirituali materia certissime, videtur asserturus, & his quidem modis omnes negandi Angelis, qui de facto sunt, eorum similibus, pure tamen possibilibus, & pure possibilibus aliarum specierum simplicitatem videntur contineri, & asserendi compositionem.

CERTAMEN II.

Nostra sententia de Angelis qui sunt?

1. ANGELI qui de facto sunt materia eadem qua corpora constant, secundum se indifferente, & indeterminata, ad quantitatem, extensionem, & impenetrabilitatem, vel ad spiritualitatem, & penetrabilitatem, atque ab alterutra forma spirituali, vel corporea ad alterutrum determinanda, substantialiter non constituuntur, est conclusio omnium, & contra dissimulatum sensum nostri Quiros, apud quem, d. 51. sect. 1. num. 19. Sic censent. S. Thomas, 1. p. qu. 50. artic. 2. cum suis Dominicanis interpretibus, & nostris Soario, disp. 13. Metaphys. sectio. 14. & 1. de Angelis, c. 7. Bubalo, Arriaga, & Quiros ipso & Martinone supra Granado, contro. 7. disp. 2. vbi Patres recitat plures: est item Scoti, quod. lib. 9. cum suis omnibus, Durandi in 2. d. 3. qu. 1. cum asseclis; quamuis hi omnes non de materia indifferente, & de se ad spiritualitatem permissa, sed de positiue de se spirituali (quod amplius sane est) loquantur. Probatur ex Dionysio 2. de cælesti Hierarch. vbi Angelos, *simplices summitates appellat*, & cap. 2. *spiritus formis carentes*, cap. 15. *simplicitatem* cælestium spirituum, prædicat, & extollit. Quem in hac materia communem Ecclesiæ Magistrum Patres omnes imitantur, & tota Theologia suspectat. Porro hæc testimonia Angelorum, qui de facto sunt compositionem non solum, ex materia communi, & indifferenti, sed etiam ex positiue, spirituali, & integrali, (cuius Arriaga meminit,) prorsus excludunt: sicuti, & ratio iam subiicienda; quia, vt de facto compositio Angelorum, qui sunt, ex ea materia asseratur (esto prædicato generico Angeli non repugnet) fundamentum aliquod esse debet, vt non temere, & irrationabiliter, atque improbabiliter asseratur, nullum autem fundamentum adest: ergo non, nisi temere, & irrationabiliter, ac improbabiliter asseretur. Minor patet quia fundamentum eiusmodi compositionis, ex materia communi ostrate solum esse potest ex reuelatione in scriptura, vel communi Patrum consensu (qui potius pro incompositione ipsorum ex materia eiusmodi, & simplicitate Angelorum extant, vt diximus, vel ex aliquo affectu, aut operatione Angelorum, quæ materia indigeat, nobisque innotescat, ex qua proinde, eorum compositionem præfatam assequi discursu possimus: nullum autem eorum effectuum, aut operationum nobis innotescere, qui eiusmodi materia, & compositione indigeat, adeo

ostendimus supra q. 1. ergo nullum est fundamentum à ratione compositionis substãtialis Angelorum, qui sunt ex forma & eiusmodi materia; quare nec pure possibilium speciei eiusdem cum aliquo ex productis. Hæc sane ratio æqua vi compositionem substantialem eorumdem ex materia positiue & determinate de se se spirituali imo & substantialem integralem reffellit, vt dixi; & consideranti facile apparebit.

2 Sed contra hanc constitutionem intrinsecam, & essentialem Angelorum (qui de facto incorporei, prorsus & spirituales sunt ex Patribus, & fide, vt vidimus) ex materia eadem, ex qua corpora omnia componuntur arguo speciatim. Primo quia incorporeum idem atque immateriale & materiale idem omnino, atque corporeum apud Patres, concilia, & theologos hactenus fuit: quod de materia ipsis nota, scilicet nostrate hac & corporibus communi intellexerunt. Ergo Patrum, conciliorum, & Theologorum sententia, & intelligentia idem prorsus corporeum quod materia nostrate constant, & incorporeum, seu spirituale, quod materia eadẽ carens & nusquam compositum ex illa: quare Angel. cõpositio ex illa est contra eorũ absolutam incorporeitatem, seu immaterialitatem atque spiritualitatem à Patribus concilijs, & Theologis dogmatice statutã: qua ratione præcluduntur euasiones nostri Quiros. d. 77. sect. 3. tota, quod scilicet materia cuius carentia incorporeum, cũ immateriali ad conuertentiam dicitur, & cuius constitutione materiale cum corporeo apud Patres, concilia, Theologos, & Philosophos conuertitur, materia quanta, seu determinata, iam à forma, ad quantitatem non autem materia nostra secundũ se; etenim, si determinationem ad quantitatem materiæ secundum se competere non censerent, perperam corpora, seu corporea absolute dicerent materialia omnia, seu materia hac nostra constantia; siquidem inde nec eorum determinationem ad quantitatem, quam ex materia per te non habent, significarent, quam corporis, seu corporei compositi absolute talis, & materialis synonymis vocibus significare contendunt. Ergo Patres, concilia, Theologi & Philosophi omnes materiam nostram, qua corpora omnia constant corpoream de se & natura sua quantam, ac determinatam ad quantitatem esse docent ac sentiunt: ac subinde Angeli, qui ea parte constant corporei ac materiales, non autẽ spirituales absolute contra Patres Theologos, sextam synodum, & concilium Lateranense erunt.

3 Nec S. Bonauentura in 2. d. 3. p. 1. q. 2. § *quod objcitur* quidquam fauet aduersariorum solutioni: sumit enim materiam vel pro genere rerum specialium (quod materia metaphysica, & imitatiua est) vel pro rerum possibilitate, vt ab existentia & esse actuali earum prescindit; alioqui non esset alia in spiritualibus, & alia in corporalibus, vt concludit, sed reipsa eadem in vtrisque, ac rursus eadem materia exuere posset esse formæ corporalis, & induere esse formę spiritualis, & è contra, cum de se indifferens ad vtramq; sit, ex Dei naturali, ac non supernaturali libito & prouidentia alterutra forma ipsi possit adiungi. Quod tamen negat Bonauentura ibid. id quod amplius confirmatur in huius recentioris sententia asserentis igne inferni dęmones calefieri, torreri, atque igniri ratione materiæ huius ex qua calor intensissimus vt subiecto, connaturali quidem educatur & in quo recipiatur. Peter enim intensus ille calor vt naturalis dispositio ad formam ignis illius: quare vel materia qua dęmon constat, formam Angeli naturaliter amittet contra S. Bonauenturam vel sub duplici forma substantiali, & adæquata, contra totam Philosophiam, simul, nec semel, sed tota à parte post æternitate erit. Nec refert calefactionem, & ignitionem illam esse è virtute obedientiali non naturali ignis illius vt enim mittam virtutem actiuam obedientialem rerum (vbi inchoata, & partialis virtus comprincipij naturalis essentialiter requisiti, insufficientis tamen ad effectum supernaturalẽ, non adest) semper mihi commentitiam fuisse: in re vero præsente multo asseritur liberius: etenim in igne inferni adæquata virtus ad calefactionem, & torturam dæmonum est atque in materia, qua Angeli constant naturalis adæquata virtus receptiua, & eductiua, eius effectus in ipsa & ex ipsa, debitaque approximatio, imo penetratio agentis cum passo: vnde ergo eius actionis, & receptionis ab igne inferni supernaturalitas, ad quam supernaturali & obedientiali virtute *sit* opus? dices: quia materiæ illi secundũ se, ac præcise, qua formæ Angelicę subest atque ex parte actus primi ipsi & vstioni præcedit, quantitas deficit, ac extensio: contra tamen, quia eidem vt formæ corporeæ præcedit quantitas, & extensio deficiunt cum per te non solum ipsæ, sed ad ipsas determinatio, à forma corporea afferantur: & tamen naturaliter prorsus nullo virtutis supernaturalis, aut obedientialis interuentu ex ea materia educuntur, & in ipsam inducuntur formæ corporeæ: ergo & in materiam dęmonum absque virtute supernaturali, & obedientiali vstio, & calefactio corporea, ex eadẽ materia educetur & in eand. inducetur, & si determinationem, huius ad quantitatem & ex parte actus primi non supponat, sed afferat, vt reliquæ formæ substantiales, & accidentales ad illas.

4 Arguo secundo determinatio physica ad quantitatem, partium extensionem, & localem impenetrabilitatem competit materiæ corporum, & nostrati de se se ac suapte natura, non autem à forma; ergo non est de se se indifferens ad illas, vel exclusionem quantitatis, & corporeitatis ac subinde, nec ad corpus, seu substantiam corpoream, vel spiritum, seu spiritualem substantiam Angelorum existentium absolute tales constituendas. Probatur antecedens; quia quidquid, aliquid naturaliter, comitatur & indefectibiliter, subsequitur vbivis & sub qualibet forma & circunstãtijs variatis, illud aliquid ipsius naturam de se se determinatam, vti eius physica, & naturalis passio consequitur; atqui quantitas, extensio, & impenetrabilitas partium materiæ nostratis ipsam comitatur naturaliter, & indefectibiliter subsequitur, vbivis, & sub qualibet forma, & circunstantijs variatis: ergo quantitas &c. nostræ materiæ determinatẽ de se se ad ipsas vti eius physicæ, & connaturales passiones consequuntur. Maior est fixum axioma ad passiones rerum physicas, & connaturales certo, & infallibiliter indagandas, & inferendas. Minor experientia ipsa euidens est: consequentia legitima. Dices maiorem esse certam ni formæ, quæ variantur omnes tales sint quæ de se ad quantitatem v.g. possint determinare, sed quidvis aliud, quod comitari illud aliquid, seu materiam, ad id quod semper ipsam comitari experimur est, cum formæ omnes, quas in materia nostra variari experimur, corporeę sint, ac subinde ad quantitatẽ &c. de se se determinatæ ac determinantes, argumentum non tenere, cæterum solutio hæc axioma, & principium illud pro maiore positum euacuat: eum eadem facilitate non ex fixo & determinato, quod semper eum alio naturaliter & indefectibiliter coniungitur hoc aliud ipsi conuenire & obuenire; sed ex alijs extrinsecis quæ quisque velit aduenire possit quisque comminisci: ac proinde principium totum & vnicum indagandi ac deprehendendi naturales & physicas rerũ passiones tua hac solutione euertitur: imo naturales rerum passiones omnes eliminantur cum enim ea quibus naturaliter accidentia illa inducuntur (v.g. quantitas & extensio) non vnum aliquid sed plura sint (v.g. formæ plures quæ in materia nostra variantur) nullius passio naturalis, & physica illæ erunt, nulliusque compositi corporei ex illis formis cum sint plurium, & omnium physica accidentia: esto passiones metaphysicæ generici gradus substantiæ corporeæ sint, quia in omnibus eius speciebus inueniuntur. Præterea: quæ determinationem, à formis corporeis naturalem & primariam ad quantitatem prouenire jam refellent, hanc etiam solutionem reijciunt.

5 Id igitur probo tertio hoc argumento vt determinatio hæc à forma sit, debet forma corporea esse: atqui solum forma corporea est & demonstratur quod à materia nostra educatur atque in ea recipiatur: ergo inde forma corporea trahit corporeitatem: ergo pro priori ad formæ corporeæ eductionem ratio corporeitatis in materia nostra est, quam proinde ratione eductionis ex ipsa formæ omnes corporeæ sapiunt, & trahunt. Minor (prætĕquam à philosophiæ ortu Philosophorum omnium est & Theologorum etiam, qui inde rationalis nostri animi absolutam incorporeitatem, & spiritualitatem intrinsecam probant; quia ex materia nostra, cui, vnitur non educitur), vel inde satis contra aduersarios euincetur, quia nil aliud assignare poterunt, vnde formæ illæ corporeæ sint; ac verosimiliter probentur; consequentiæ vero reliquæ legitimæ sunt. Pergo inde, atqui ratio corporei est determinatio ad quantitatem: ergo

hæc primatio & propriori ad formam corpoream conuenit materiæ de se se ac non à forma posterius natura adueniente & educta confirmatur: quia, vt Quiros ipse fatetur, atq; ex S. Bonau. vbi proxime verbis hisce confirmat *forma corporalis, non est nata* in esse *materiæ nisi cum extensione, quamvis ipsa in se sit simplici essentia consistens.* Ergo natura sua præsupponitur materia cum extensione, seu quantitate, nec solum indifferens de se ad quantitatem, ac per formam determinandam, seu (quod idem est) forma corporea natura, & essentia sua materiam determinatam ad quantitatem & localem partium extensionem, & impenetrabilitatem supponit, vt ex ipsa edicatur eique insit, ac in ea recipiatur per te: ergo nequit ei afferre, eiusmodi determinationem Confirmatur ex anima rationali, quæ spiritualis cum sit, nequit corporeitatem, atque determinationem ad quantitatem afferre materiæ, sed solum supponere in ipsa pro naturæ priori ad sui vnionem. Confirmatur secundo ex formis Corporeis diuisibilibusq; diuersas materiæ nostratis partes necessario & essentialiter supponunt, vt pars formæ ex parte materiæ, cui posterius insideat, educatur. Quodsi dicas: supponere quidem, ast non determinatas ad quantitatem, & extensionem ac impenetrabilitatem localem: contra, quia inextensum localiter nequit agens naturale naturaliter operari: vnde nec in Christi corpus in sacramento ignis: denique, vel materia nostra de se se habet partes entitatiuas, vel est substantialiter integraliter etiam simplex, vt verbis S. Bonauenturæ contendis, si primum in Angelis integralem compositionem substantialem de facto admittes, contra Patres & scholasticos: si secundum: asseres substantiam recipere partes entitatiuas etiam à quantitate: quod singulare nimis, & à reliquis reiectum & reijciendum, in nostro Vazquez, tanto tamque acuto, & profundo Doctore, visum omnibus deinceps merito fuit, vt suo ostendimus loco. Secundo cum, per te, determinatio ad quantitatem, ipsaque subinde quantitas à forma substantiali corporea ipsi insidenti prouenial: accidentia non nisi toti composito aduenient, in ipsoque subiectabuntur, contra nostros omnes Doctores, & contra rationes validas suo loco à nobis perpensas.

6 Dices, formam non afferre seipsa materiæ partiũ extensionem, & impenetrabilitatem, sed solum eam ipsi exigere, vt ei coniũgi & in ea operationes vitales (quarum naturale principium actiuum post) exercere possit: quo videntur argumenta facta eneruari. Contra vero quia vel ea formæ exigentia est intrinsecũ constitutiuum substantialis corporeitatis cum formæ ipsius tum compositi ex ipsa & materia per ipsam determinata ad extensionem, & impenetrabilitatem, vel secus, si primũ animus noster rationalis intrinsece, & substantialiter erit corporeus non spiritualis contra omnes & catholicam fidem, siquidem de se & essentia sua petit materiam extensam, & impenetrabilem & in varia organa dispositam ad vitales functiones, quarum naturale principium actiuum est, obeundas vt ipsi vniatur, sin autem exigẽtia illa extensionis partium materiæ & impenetrabilitatis intrinsecum substantialis corporeitatis cum formæ tum compositi ex ipsa, & materia sita per ipsam determinata adæquatè constituti, non sit nullum compositum sustantiale substantialiter corporeum erit: cum nec forma nec materia quibus composita omnia substantialia adæquatè substantialiter constituuntur, intrinsecus & sustantialiter corporeæ sint quod est non solum contra totam Philosophiam, sed & contra dogmata fidei.

7 Dico secundo Angeli, qui sunt vel earumdem specierum cum ipsis esse possunt, non constant materia spirituali adhuc, siue entitatiue diuisibili, siue indiuisibili, nec materiam vllam ad tertij alterius substantialem constitutionem vt compartem, natura sua concernunt est quoad vtramque sui partem, communis Theologorum omnium (si Aureolum excipias, qui spirituali materia constare Angelos videtur docuisse) explorata conclusio & quoad primam partem, qua Angelis compositio substantialis ex materia, spirituali adhuc negatur, tametsi definitione concilij Lateranensis, & Patribus de absoluta spiritualitate & incorporeitate Angelorum non opponatur; tamen Angelorum absolutæ substantiali simplicitati à Patribus & Theologis assertæ, aduersatur siue diuisibilis entitatiue, siue indiuisibilis illa sit: secundo nulla in Angelis operatio vitalis præter intellectionem, & volitionem est, aut vero similiter afferetur, ad quam exercendã materia vllo egere possint: ergo superfluo ea ipsis adhibebitur: tertio eiusmodi operationes vitales intelligendi, & amandi nullius, perfectiusque, ab Angelis exercebuntur, si ab intellectu, & voluntate earum, non actiue solum, sed & receptiue prouenianteum perfectius viuendi genus sit idem ipsum principiis actiuum, & receptiuum vitalium operationũ habere. Quod autem, aliunde ex connaturaliori modo, & perfectiori essendi in se, nec solum operandi, materiam possit Angelica substantia formalis requirere (vt aliqui in quæst. aliorum Angelorum de possibili aiunt) locum in hac de facto non habet: quid autem in illa præstet; Cert. sequenti videbimus: secũda cõclusionis pars probatur facillime. Quia Angelos qui de facto sunt tertij alterius compositi substantialis formas esse nullo fundamẽto dicetur, immo contra omnẽ omnino rationem, quia alias nullus Angelus esse naturaliter posset quin actu, & de facto componeret: cum nulla pars essentialiter, sine comparte alia, & quin totum, cum illa componat, possit naturaliter existere, quia natura sua coniunctionem, cum comparte alia reposcit: atque inde solum error Origenis de præexistentia, duratione animorum nostrorum ante immersionem in corpora potest ãratione impugnari; quod adeo verum est, vt physicis solum (non autem moralibus, meriti præmijque, & pœnæ) attenta animorum nostrorum vsque ad iudicij publici & postremi diem status separationis violentus omnino foret. His alia cert. sequente de Angelis alijs specierum à productis de facto diuersarum in quæstione simili de possibili subiicienda, adiunges.

CERTAMEN I.

De Angelis possibilibus aliarum à productis specierum sententia nostra conclusionibus distincta.

1. PRima conclusio. Nullus Angelus speciei adhuc à productis diuersæ potest materiã aliquã, siue corpoream, siue spiritualẽ entitatiue diuisibilem, vel indiuisibilem vt cõpartem, cum qua tertium aliud substantiale compositũ substantialiter constituat, natura sua concernere Dixi. *speciei adhuc à productis diuersa.* Quia depossibilibus speciei eiusdem, cum aliquo, ex Angelis productis probatum proxime est parte secunda conclusionis postremę: quia Angelus possibilis, qui natura sua materiam vt compartem substantialem tertij alterius compositi concerneret, dubio procul per eius concernentiæ prædicatum ipsi essentiale, & intrinsecum specie differet ab Angelis cunctis qui de facto sunt, & illud vt vidimus non habent quod eius, cum aliquo ex his specificæ conuenientiæ contradicit conclusionem in terminis, vt aiunt à nemine traditam animaduerti: censeo tamen ab omnibus tradendam qui quæstionem in terminis definiant vt ex eius probatione clarebit quam sic instruo, omnis Angelus possibilis (cuiusuis speciei sit) debet esse sub genere supremo, sub quo species omnes, Angelorum, qui de facto sunt continentur: ergo nullus Angelus (cuiuscumque speciei sit) potest ita materiam aliquã concernere. Maior est certa: quia si sub genere supremo, sub quo Angeli qui sunt, continentur, possibilis ille, qui dicitur, Angelus non contineatur nec genericam probatur. Angeli quippe omnes, qui de facto sunt, sunt substantiæ spirituales intellectiuę totales nullatenusque alterius compositi substantialis rationalis formæ, seu partes natura sua cum materia vlla illud substantialiter componentes vt probarum proxime est cert. 2. conclus. 2. n. 7 ergo Angeli omnes, qui de facto sunt sub eo genere substantiæ spirituales intellectiuę completæ continentur. Nequit autẽ substantia spiritualis intellectiua, incompleta, & partialis natura sua (cuiusmodi Angelus, quę discis natura sua materiam, vt compartem concernens esset (sub genere substãtiæ spiritualis intellectiuæ complete contineri; qui potius sub genere, sub quo animus noster rationalis, qui essẽtia sua substantia intellectiua incompleta, siue forma hominem cum materia comparte constituens collocaretur vt patet.

a Secun

2 Secunda conclusio. Nullus Angelus cuiusvis speciei ex pure possibilibus, ex materia nostrate corporea constitui substantialiter potest, ita Durand. in 2. d. 3. quæst. 1. & videtur sententia S. Thom. qui sæpe ex Angeli intellectione, seu intellectibilitate eum incorporeum esse probat. Est item Bubali nostri ad quæst. 50. 1. p. a. 2. q. 2. § 1. Probationibus aliis hanc nostram præmitto proxime pro prima conclusione productæ affinem: etenim Angelus, cuiuscumque speciei sit, debet sub genere supremo substantiæ spiritualis intellectualis totalis, constitui, vt vidimus: atqui substantia illa intellectualis potentia vitali intellectuali actiua, vt forma, & materia corporea substantialiter essentialiter constituta substantia totalis esset non autem absolute spiritualis, sed corporea; vt homo anima spirituali & materia corporea constans: ergo non esset sub genere supremo Angelorum, sed hominum, ac proinde non esset Angelus, sed homo nobis (quo volueris gradu) perfectior: quare, & Angelus, vt asseris & non Angelus, vt hoc argumento demonstratur, manifesta contradictione foret. Hinc constat Angelum nullum esse posse viuens, vltra intellectuale, sensitiuum etiam, alioqui materia corporea, & organizata egeret, ac proinde sub genere hominis, & viuentis corporei, non autem spiritualis collocaretur. Hinc scriptura Angelos intelligentes solum substantias esse nos docuit: vnde Philosophi & Theologi ex ipsis genios, & intelligentias Angelos omnes vocant: quia eorum vitalis operatio sola intellectio est; animas vero nostras, & si spirituales, & intellectionis principia sint, quia tamen sunt etiam sensationum corporearum principia, intelligentiarum nomine eas absolute non donarunt. Atque hinc lucem, & firmitatem accipit aliorum probatio, quam aliqui censent à demonstratione deficere, nos autem demonstrationem iudicauimus, qu. 1. cert. 5. & nunc etiam iudicamus, & enim nulla viuens, & pure intelligens, seu intellectiua substantia? vel pura intelligens, constare corporea materia absolute potest: siquidem principium vitale ipsius, eo solum materiam corpoream, cum qua constituat viuens requirit, quia eius partibus, & membris ad vitalem aliquam suam operationem, seu vitæ exercitium, vt instrumentis egeat, id quod se & experientia in omnibus constanti & indefectibili patet, & ratione naturali certissimum est: quidquid enim essentia sua actiuum est propter operationem suam, vt finem est: ac proinde ex fine operationis suæ, quidquid ei essentialiter, & necessario conueniat, vti ex primo principio demonstrandum est, vt de practicis diximus in logicis, & metaphysicis. Vnde Arist. 2. Physicor. text. 91. materiam in composito propter formam esse docuit, & hanc propter operationes suas, quemadmodum in artefactis omnibus instrumentis, materia apta formæ & operationi conueniens fore demonstratur, atque Serræ exemplo, quæ ferro, & dentibus ad scissionem necessariis constare debet: quia scissio eius finis est: quare in practicis, & actiuis, quibusque finem operationis principium æque, ac rei definitionem, in speculatiuis, esse his docuit, *& finis cuius gratia, & qui principium est & definitione.* Hinc 1. de partib. animal. c. 5. ad rem nostram, pressius ait. *Cum autem omne instrumentum rei alicuius gratia sit, & partes corporis, gratia alicuius esse videamus: id autem ipsum esse alicuius gratia non, nisi pro aliqua actione sit: patet iam totum etiam corpus constare alicuius gratia actionis plenioris.* Exemploque Serræ ibi etiam memorato concludit, *quapropter corpus totum anima gratia conditum est, & membra officiorum gratia constant, & munerum ad quæ singula accommodantur.* Principium hoc sæpe alias statuit Arist. & S. Th. 1. p. q. 91. a. 3.

3 Eo vero statuto demonstratur conclusio. Nullum principium actiuum vitale potest natura sua corpoream materiam requirere, nec viuens vllum ex illo, & materia corporea, constare, nisi ea, eiusque organis, vt instrumentis ad vitalem eliciendam operationem simpliciter egeat, vel saltem ad melius exercendam iuuetur: atqui principium vitale, & viuens pure intellectiuum (quale substantia Angelica est) nequit materia corpore, eiusque organis ad vllam suam vitalem operationem simpliciter egere, neque ad eam melius exercendam eis iuuari: ergo substantia pure intellectiua (qualis Angelus omnis est, vt vidimus) nec materia corporea, nec forma, quæ principium vitale sit & materia egeat constitui substantialiter potest. Minor; quoad non indigentiam probatur: quia potentiæ, & viuentis pure, ac solum intellectiui vitalis omnis operatio est intellectio, atqui intellectio, qua talis; nec corpore, nec organis corporeis eget, vt eliciatur: ergo nec potentia vitalis pure intellectiua viuensve pure intellectuale eget materia corporea, eiusve organis ad illam vllamve operationem vitalem exercendam. Dices intellectio nostra pro hoc statu, tametsi intellectio sit corpore eiusque organis eget, vt eliciatur. Cæterum, id ratione intellectionis intellectio non habet; & qua intellectio est, sed ratione intellectionis pro hoc statu immersionis, in corpus, & qua sentiendi principium est, & nisi corpore, eiusque organis adiuta sensationes, cum externas, tum internas, seu phantasmata elicere ipsa, & homo ipsa, & corpore essentialiter constans, minime potest: immo, neque intellectionem potest elicere, nisi phantasmatibus pro hoc statu iuuetur, seruetutque ordo præsentionis omnium, quæ deuenire ad intellectum possunt: quæ omnia pure, & solum intellectiuæ substantiæ repugnant; quæ nec sentire corpore potest, neque sensatione vlla; organisue corporeis ad intellectionem egere; alioqui, non pure intellectiua substatia esset, quod autē eiusmodi substantia pure intellectiua, nequeat corpore, eiusque organis ad intellectionem iuuari, imo vero debere impediri diximus qu. 1. cert. 5. estque manifestum.

4 Eo enim solum iuvare ad intellectionem organa corporea possent, vt species rerum præsensatarum ad intellectum transmitterentur, vel phantasmatibus ille ad intellectionem iuuaretur. Id autem intellectionis tarditati, obscuritati, & imperfectioni, solummodo inseruiret, vt in nobis experimur, quod non iuuare quipem, sed impedire illam potius est; implicat autem principium aliquod operationis; eius exercendæ impedimentum natura sua exigere; & si illud aliunde pati possit. Ex quibus euidenter constat repugnare substantiam pure intellectiuam, quæ corpus, vt comparetem suæ operationis eliciendæ, vel sui constitutiuam natura sua requirat: cum autem ad constituendum aliquid, vt partem formalem, seu principium, *quo* actiuum cum alio, vt comparte materiali, seu principio, *quod* operationis, oporteat formalem partem, natura, & essentia sua exigere compartem materialem implicat potentiam, siue principium substantiale formale pure intellectiuum, cum materia corporea viuens aliquod pure intellectiuum, adhuc diuinitus componere: cum ex his, quæ partes natura sua non sunt, nec se, vt actus & potentia inuicem habent vnum aliquid, substantialiter, & essentialiter, diuinitus adhuc fieri nequeat, quia est in terminis ipsis contradictio. Inde etiam aliorum euasio præcluditur, quod: & si ad operationem intellectionis exercendæ principium illius vitale actiuum substantiæ eius pure, intellectiuæ materia corporea opus non habeat, nec illam exigat natura sua; ast ad essendum in se connaturaliter illam posse exigere: etenim vt vidimus, ea solum ad statum connaturalem essendi principium actiuum de se, & natura sua requirit, quo eget ad suam operationem exercendam: de eis quippe verum, & expressum in terminis ab Arist. vulgare illud axioma est, *esse est propter operari*, ita enim ait 2. de cœlo text. 17. *vnumquodque, quorum est opus, est gratia operis*, quod vti axioma tradit etiam S. Thom. 1. p. q. 65 a. 2. q. 105. a. 5. Nec animi rationalis connaturalis status, cum corpore esset, si solius intellectionis non autem materialium sensationum principium foret.

5 Tametsi quæstiones de absoluta rerum repugnantia, vel possibilitate, vbi nihil ex ijs, quæ nouimus pro alterutra parte videtur reperiri, difficilis ingrediar, quia diuinandum potius, in eis definiendis, quam discurrendum sit, atque de compositione substantiali Angeli alicuius possibilis, ex materia spirituali, vel opposita simplicitate, eo etiam genere Angelis omnibus necessaria (quod solum examinandum restat) quæstio ex illis esse videatur; re tamen vera ex naturalibus, nobisque notis principiis definiri absolute potest. Dico igitur

tertio. Repugnat Angelus materia spirituali, & principio intellectiuo substantiali tanquam eius forma essentialiter substantialiter constitutus, ac subinde cunctis Angelis necessaria omnino est physica essentialis, in eo genere, quare & omnimoda simplicitas. Conclusio hæc est contra omnes Recentiores, ex quo in terminis quæstio tractatur, & videtur, etiam contra Bonaventuram, & Aureolum, quos de qua materia Analogica, an physica loquantur, haud facile dispicias, vt constat ex cert. 1. citati pro ea stant, Vasquez Valentia, & ex antiquioribus alij, quibus tamen materia hæc spiritualis substantialiter componens in mentem (me iudice) non venit. Probatur ex dictis pro conclusione, 2. num. 2. probatione 2. ac deinceps. Nullum principium substantiale actiuum, vt *quo* potest natura sua exigere materiam, qua non egeat, vel saltem iuuetur ad suam operationem; quare nec constituere eum illa principium, *quod* totale, eius operationis, vt ex Aristotele, & vniuersa Philosophia, & Theologia fuse ostendimus, & ratione: quia natura sua requireret, id quo opus nullatenus habet, quod implicat; siquidem necessariorum solum exigentia esse potest: Atqui principium substantiale pure intellectiuum non eget, nec iuuari potest materia spirituali adhuc, ad suam operationem, scilicet intellectionem exercendam: ergo nec potest materiam, adhuc spiritualem, natura sua exigere, nec cum illa substantiam pure intellectiuam vt quod, constituere, si vera sunt, quæ diximus numero 4. siquidem illa vt pars, compartem, neque, vt forma, & actus potentiam potest, natura sua concernere. Dices majorem in formis actiuis, & cõpositis naturalibus, & corporeis verum habere; secus vniuersim, vt spiritualia, etiam principia actiua comprehendat, sed vt tua hæc solutio rationalis, & Philosopho digna sit, eam in actiuis corporeis ratione corporeitatis, non autem actiuis verum habere, debes ostendere; quod nullatenus poteris; immo vero ratione solius actiuitatis majorem illam, seu philosophicum etiam in corporeis actiuis principiis certum esse satis claret. Ex ea enim solum operationem, vt finem, & rationem propter quam in seipsis sint, & materiam necessariam ad operandum natura concernant, proculdubio habent: est ergo axioma illud majoris ad omnia principia substantialia, seu formas substantiales actiuas vniuersalissimum, & certum.

6 Minor autem æque certa: siquidem principium substantiale spirituale pure intellectiuum actiue, materia spirituali, non eget, vt recipiat intellectionem (vt recipiat intellectionem) vt enim eliciat actiue dubio procul illa non eget, cum ipsum sententia sua actiuum intellectionis sit, nec materia vlla principium actiuum operationis esse possit, sed receptiuum solum vt patet) quia substantiale principium, actiuum intellectionis, se ipso illam recipere potest. Imo majori perfectione in linea vitæ intentionalis, & intelligendi in se ipso *quam* in adiuncta materia spirituali intellectionem, quam actiue elicit, recipiet; siquidem majori identitate principium actiuum, & receptiuum illius idem erit, vti ad vitale principium, & vitam requiritur, quam si in materia solum adiuncta recipiatur longéque perfectius intelliget recepta in ipso, non in adiuncto alio, quouis intellectione, quouis, intellectione, qua formaliter intelligat, confirmatur, quia inde solum absque controuersia, & formidine à cunctis philosophis, & Theologis probatur, & asseritur intellectionem nostram; in anima principio substantiali actiuo illius (& si minus Angelis perfecto) subiectari, non autem, in materia vlla ipsi adiuncta (non dico corporea quæ spiritualem intellectionem, nequit recipere) adhuc spirituali, ex qua, & principio actiuo substantiali anima ipsa conflet, quin Aureoli sententiam, qui animum rationalem (spiritualem per ipsum, & dogma Catholicum) materia spirituali substantialiter ab ipso diuersa censet, vt irrationalem sententiam, absque impugnatione exsibilant, & explodunt, vnde arguo minus perfectum substantiale principium actiuum vitæ, & intellectionis (scilicet anima nostra) habet principij, actiui, & passiui vitalis operationis intellectiuæ identitatem physicam, quin adiuncta materia spirituali, egeat ad eius receptionem; ac proinde neque eam natura sua exigat, ac requirat; ergo Angeli substantiale principium intellectiuum vitale, longe in genere vitalis, & intelligentiæ anima nostra perfectius, identice etiam physice principium receptiuum suæ intellectionis erit, quin natura sua materia spirituali physice diuersa egeat, eamve ad intellectionis receptionem requirat, consequentia est legitima. Sed inquies. Animis Beatorum corpus neq; administrandas species sensatas pro rerum intellectione neque, vt hanc recipiant, opus esse neque adumento: & tamen cum ea, vt potentia illos, vt actus, homines Beatos æterne componere; in quibus vertus majoris, & argumenti robur, infringitur: ceterum sensationibus perfectissimis Beatorum recipiendis, tunc etiam pro eo statu corpus inseruit, & si minus adhuc speciebus sensatis non inseruiat, quia Beatorum statui, & felicitati propriæ rerum ab ipsis cognoscendarum species debentur.

5 Imo, & essentiali Beatitudine animorum incorporea organa, & membra quasi illius accidentia influunt, cum species, tum sensationes, perfectiones, vt inquit, S. Thom. 1. 2. q. 3. a. 3. his verbis. Ex *ipsa Beatitudine anima fiet, quadam redfluentia in corpus, & in sensus corporeos, vt in suis operationibus perficiantur*, additque *in perfecta beatitudine perficitur totus homo; sed in inferiore parte perficitur, per superiorem. Vt inter sensus, & intellectus cognitionem diuersè, atque aduerso modo in patria, atque in via procedatur. In hac enim à perfectione inferioris partis proceditur, ad perfectionem superioris.* Quibus aliter, sentit, ac censuit in 4. d. 44. qu. 2. a. 1. quæstunc. 3. & 4. Vbi sensus Beatorum, non ex refluentia, hac Beatitudinis animi, sed ex obiectis ipsis species recipere docuit, sed quidquid de hoc sit (quod alterius plane loci est) saltem materialibus Beatorum, sensationibus, quas elicit anima recipiendis, corpore, in eorum statu, eget, atque eius coniunctione, vt consors bene, malèque gestorum, in hac vita vicem, vel præmij, vel pœnæ debitæ recipiat: quod satis rationis erat, vt nulli enim animæ operationi vllatenus inseruiens coniunctio, vtriusque perseueraret, quin inde ad substantiale principium pure intellectiuum, quod in nullo statu spirituali materia vllatenus ad suam operationem exercendam eget, iuuaturve, vt illam, cuiusque coniunctionem natura sua requirat, atque vt actus substantialis ad ipsam comparari queat, (vt opus erat, ad componendam cum ipsa substantiam Angeli totalem) valeat illatio, quo præcluſa manet euasio alia de necessitate, eius materiæ, vt principium substantiale pure intellectiuum angelicum in se connaturaliter sit, & existat, vt in simili similem euasionem reiecimus num. 4. certo aliud argumentum, quod Angeli illi natura sua corruptibiles forent, si materia spirituali, & forma spirituali constarent: cum id non per contrarias qualitates; nec vi agentium naturalium, fieret, (vt modo generatio, & corruptio proprie dicta fit, atque in Angelis ità compositis fieri non posset) sed à Deo solum, qui pro suo arbitrio illos semel productos destruere, sicut seruare posset; nihil sane in eo majoris absurdi est, quam in seruatione, vel destructione simplicis substantiæ Angelorum, qui sunt pro Dei arbitratu, supremoque Dominio, quamvis destructio formæ prioris Angelicæ, & vnionis, vt alia in eandem materiam inducerentur, à Deo pro eius libito proueniret. Id enim non effet ex naturali exigentia causarum naturalium, nec materiæ illius, quæ omnes formas Angelicas indifferenter appeteret, ac respiceret, nec formæ, vel vnionis ipsius, quæ, entia de se permanentia sunt, atque exigunt natura sua persistere: quare solo extraordinario potentiæ, & dominij Dei vsu potuit perire; quod verum mihi est, & si Angelicæ illæ formæ, ex materia illa spirituali educerentur, sicut ex materia corporea materiales formæ eduuntur: tunc enim locum etiam, ratio proxime data haberet; & si S. Thom. oppositum censeat 1. p. qu. 90. a. 2. vbi probat animas nostras, ex materia adhuc spirituali educibiles non esse; quia inquit, *sic substantia spirituales inuicem transmutarentur.* Cui & Bubalus noster adsentit proxime difficult. 2. Notato 2. & § 1. versu. *Colligitur secundo.* Sed certe loquitur de materia prima tempore, vt ad eductionem ab agentibus naturalibus; per

per successiuam qualitatum contrariarum alterationē fieri oportet, vt animaduertit Bubalus, primo loco, versu *At dicet aliquis.*

8 Certe cum materiam primam spiritualem, ex qua substantia spiritualis pure intellectiua constet, impossibilem absolute ostenderimus ratione prima: an eiusmodi materia physice diuisibilis, sit disputare otiosum, ac vitiosum esset, cum sit de non supponente subiecto, quæstio immo & primæ materiæ spiritualis possibilitate permissa operæ inutilis disputatio, nullo Theologiæ vel Philosophiæ esse ex vsu posset; tametsi de eo multum Recentiores, & Arriaga nostet citat d. 3. sect. 4. digladientur, atque hic affirmatiue resoluat: cum ob infirma negantium aliorum principia, tum ob instantias quasdam de organicis partibus animalium per contrariorum qualitatum dispositionem diuersam petitas, quæ in partibus materiæ spiritualis formæue angelicæ, locum habere non possunt ni Angelos corruptibiles contra dogma Theologicum admittat, & si dispositio illa contrariarum qualitatum spiritualium, & quarum, ne cogitandarum quidem principium habemus, dispositio admittatur. Si enim homogeneæ, & substantialiter, & accidentaliter partes illæ omnes, tam materiæ, quam formæ, quam compositæ integraliter illius substantiæ puræ intellectiuæ, siue Angeli sint, earum quæuis, & actiua, & receptiua intellectionis indiuisibilis erit: quare alteram altera indigere ad illam vllo modo exercendam, & alterius consortium natura exigere sua illudue admittere, quare cum illo integraliter componere, repugnabit. Hæc de otiosa, & inutili prorsus, quæstione satis, cuius negatiuæ resolutionis, & fundamento, ita proposito, nihil Arriagæ, instantiæ, & argutiæ officiunt, quas obinde, & præ tædio, refette, & refellere omittimus. Concludimusque. ex dictis omnimodam Angelorum omnium physicam tam essentialem, quam integralem substantialem simplicitatem.

CERTAMEN IV.

Obiectionibus occurritur.

1 COntra primam conclusionem de incompositione Angelorum ex materia nostrate ad spiritualitatem, & corporeitatem indifferenti & indeterminata de se à nobis datam, cert. 2. num. 1. opponitur Augustapud Aureol. 13 Confess. c. 8. ad id *in principio creauit Deus calum & terram* referens inter quinque expositiones, quas veras vocat, eamque terræ nomine materiam, ex qua omnis visibilis, & inuisibilis creatum fieret intelligi: ac proinde materiam corporibus, & Angelis censet communem, & lib. de mirabilib. sacræ scripturæ, ait, *Ex informi materia, quam ipse Deus prius ex nihilo condidit cunctarum visibilium, & inuisibilium rerum, hoc est sensibilium, & insensibilium, intellectualium, & intellectu carentium, species multiformes diuisit.* Hæc conclusioni præfatæ in primis aduersantur, si Augustini sint: verum locus primus, ex lib. citat. confessionum relatus nullatenus extat, vt Bubalus obseruat difficulti, vltima §. 3, versu, *ad 2. Aureoli*, non ibi solum, sed nullibi operum Augustini, eam sententiam inueniens, cum eam sedulo inquireret locus, ex capite 1, de mirabilibus sacræ scripturæ t. 3. operum Augustini extat quidem, sed liber ille Augustini, non est, vt obseruauit iam pridem. S. Thom. 3. p. q. 45. articulo 3. ad. 2. atque in lib. 2. capite 4. vbi de cyclis agit, constat eius authorem post annum Dom. sexcentesimum Vixisse, vita scilicet, iam functo Augustino pluraque mirabilia, quam probabilia asseruisse, vt Bubalus aduertit: quare expositionibus Angelici Doctoris & Capreoliad 1. locum opus non est, cum extet certe 12. confess. cap. 7. per cœlum naturam Angelicam interpretatur (vt tropice potest) non historialiter, vt à Mose refertur: ibi autem nusquam asserit cœlo sic intellecto, materiam cum terra, seu corporibus cunctis terrestribus communem esse, sed solum terræ nomine materiam informem intelligit, ex qua Corpora omnia fierent, non Angeli, qui creatorum in principio pars altera, & seorsim creata; & primo de genesi contra manichæos. c. 7. ait informem illam materiam quam de nihilo Deus fecit, cœlum corporeum & terram esse ibi appellatam, non quia esset iam sed quia esse vtrumque poterat; fors igitur Aureolus aliquid, ex prima interpretatione cæli pro Angelis & secunda cæli corporei, & terræ, pro materia informe, potenteque esse vtrumque assumens, & assuens sententiam ab Augustino alienissimam, tanquam Augustinianam compegit, interim nil, hic de materia informi initio à Deo creata iuxta Augustini interpretationes hasce dicendum est; quanuis informitas illa materiæ, non formæ substantialis proprie ab Augustino intellecta sed aliarum formarum, & rerum, quæ ex ipsa ornaretur, florum, turbarum, fruticum, & animalium, & quibus luce accedente visibilis redderetur & spectabilis, vt statim dicitur. *Terra enim erat inanis, & vacua.* & versionibus reliquis explicatur. Nec magis extat sententia hæc apud Augustinum. 12. confes. c. 18. & 20 ex quibus refertur à Quiros. cum. cap. 18. de re hac, quod, vel assonet, nihil: cap. vero. 20. refert sententias omnes, seu interpretationes, quas non improbat solum.

Inter eas primo loco illam de cœlo pro Angelis intellecto: deinceps vero varias, cœli, & terræ corporeorum interpretationes recenset. Nam secundo loco refert asserentes cœli, & terræ nomine mundum totum Corporeum suis omnibus speciebus, tam cœlestibus, quam sublunaribus constitutum, & ornatum intelligi: tertio loco intelligentes. *Informem materiam Creaturæ spiritualis & corporalis*, Vnde ab aduersarijs afferti potest, sed eis non prodest in primis enim non nit variusque creaturæ esse materiam eandem, vt aduersatij docent. Secundo cum interpretationis illius cæli pro Angelis, & spiritualibus substantijs, vt diuersæ primo loco relatæ, in hac alia non meminerit, spiritualem creaturam hominem, qui spiritualis, ex parte, ac non in totum corporeus est, sicut corporea reliqua, intelligit, non Angelum, & ex quarta aliorum illico relata interpretatione: *ideſt informem materiam creaturæ corporalis, vbi confusum adhuc erat calum, & terra, qua nunc iam distincta, atque formata, in illius mundi mole sentimus.* & quinta, & postrema, *ideſt fecit Deus cœlum, & terram, vnde formata nunc eminent & apparent cum omnibus, quæ in eis sunt.* Quibus informis illa materia corporum, pure talium, cælestium, & sublunarium, & respectu suarum specialium formarum dicitur. Tertio, materiæ informis nomine non intelligere, Augustinum materiam constat ex, c. proxime antecedente. 19. vbi ait *& verum est, quod omne mutabile insinuat, notitia nostra quandam informitatem, qua formam capit, & quæ mutatur, & vertitur.* Versio autem idem, quod conuersio ex vno in aliud est, quod materiæ puræ non competit, sed informatæ, seu compositio, quod conuertitur in aliud nouæ formæ inductione. Ac versus finem. *Verum est omnium formatorum, nihil esse informi vicinius quam terram*, & *Abissum.* Eoque sensu materiam informem cœli, & terræ nomine significari iuxta aliquos intelligendus est dixisse, ex quibus omnia corpora tam cœlestia, quam sublunaria, non tanquam ex materia informi, sed tanquam ex elementis mixta perfectioribus formis succedentibus Coagmentarentur, Ac demum his, & sequentibus capitibus, non ex propria sententia, sed aliorum, veras eas omnes interpretationes ait, ac proinde eas solum non improbat, quin approbet, vt dixi.

3 A ratione nihil affert Quiros pro aduersa sententia firmum, & si plurima moueat, & ad tædium inculcet. cit. d. 77. sect. 2. & 3. Primum possibilitatem materiæ nostræ de se indifferentis, ad corporeitatem, & spiritualitatem, pro formarum diuersitate supponit: Vt de materia eadem indifferenti, ad corruptibilitatem in sublunaribus, & incorruptibilitatem in cœlestibus pro formarum diuersitate asserit: inde vero male infert dari de facto: nam etsi, eo admisso Angelus absolute corpo-

reus ex eave materia constans non esset : nam possent ex alia materia spirituali determinata. Angeli qui sunt constare, vt de pluribus possibilibus ipse admittit. Sicut ergo ex hac possibilitate spirituali determinate materiæ ex ipsa de facto non infertur, ita neque ex possibilitate materiæ indifferentis illa constare de facto Angelos inferretur ; item : cum Angeli substantialiter ; ex materia, & forma, quauis incompositi ac simplicis proinde substantiæ non repugnent, vndenam de facto, qui sunt, non ex ijs, sed ex compositis alijs esse probabis ? an, quia cum incorruptibilitate cœlorum, & corruptibilitate corporum, sublunarium stat de facto materiæ nostratis idemtitas in vtrisque ? ita inquit ; sed male etenim corruptibilitas, aut incorruptibilitas corporum ex dependentia, vel independentia formarum, quibus constituuntur, à dispositione contrariarum qualitatum, vt educantur, inducanturque in materiam omnino desumitur : quare ex formarum natura potest euenire ; ast quantitatis, extensionis, & impenetrabilitatis partium exigentia, ex natura materiæ prouenit nostratis, vt citat. certamen 2. ostendimus imo, non posse, nisi ex materiæ natura prouenire. Secundo eandem corruptibilium corporum materiam esse, non inde solum probatur, quod, aliqua materia vtrisque communis esse possit, sed alijs fundamentis, quibus illam materiam possibilem, hanc esse quæ de facto est, suadetur : quæ sane, nec omnino, similia adsunt, vt illam ipsam materiam indeterminatam de se ad quantitatem, extensionem localem, & impenetrabilitatem partium (quam possibilem nunc permittimus) esse hanc ipsam nostratem, quæ de facto est ; vero similiter vtcumque probent : neque item, quæ probent ea ipsa Angelos, qui de facto sunt (& si materia aliqua, & indifferente, quam dicis, constantes Angelos possibiles admittamus) constare ; vnica enim illa de Angelorum graue, vel sua violentia & cruciatibus perpessione, quæ caloris, & vstionis dæmonum dissecta partim sunt quæst. 1. certam. vlt. atque de cacodemonum cruciatibus agentes omnino explodemus. & vero materia indifferente de se posibili admissa Angelos, qui de facto sunt, non constare de facto, probat Patrum, & scholasticorum de ipsorum simplicitate, opposita communis sententia. Item materiam nostratem indifferentem non esse ; sed determinatè corpoream, ac de se esse determinatam, ad quantitatem localem partium extensionem, & impenetrabilitatem, ea omnia probant quæ in certam. 2. pro conclusione prima produximus : quare, & ex dogmatica, Angelorum, qui sunt absoluta spiritualitate, & incorporeitate materia nostra illis non constare euincitur.

4 Hæc omnia illationis ab hoc Recentiore ductæ vitium multiplici ex capite demonstrant jam antecedentis ex quo inferebant, falsitas detegenda est. Erat autem antecedens de possibilitate absoluta materiæ de se indifferentis ad formam spiritualem, & corpoream, quarum prima spiritualizetur, secunda vero corporizetur. Huius autem materiæ absoluta possibilitas esse, intelligique potest, respectu aliquarum formarum spiritualium possibilium : Et sic, si respectu aliquarum saltem possibilis sit, eiusmodi materia absolute possibilis, ac non repugnans erit, sed inde possibilis, ac non repugnans respectu omnium formarum spiritualium reliquarum materia, vt spirituale totum substantialiter physice, & essentialiter cum reliquis constituat, minime probabitur. Potest enim inesse reliquis formis specialis repugnantia, vt cum eiusmodi materia totum substantiale spirituale physice essentialiter componat, ex prædicato aliquo intrinseco, quo natura sua materiam determinate spiritualem, vel determinate corpoream requirant. Patet in anima rationali, quæ forma spiritualis est, & ex communi omnium sententia, quia, non intellectionis solum, sed materialium etiam, & corporearum sensationum principium substantiale actiuum est materiam determinate corpoream, & organizatam pro priori ad sui creationem, & immersionem, in ipsam requirit : tum, vt organis corporeis, in materia dispositis, ad sensationes edendas actiue iuuetur : tum, vt ex ipsa educantur, & recipiantur in ipsa, vt cunctis Philosophis & Theologis est notum. Secundo potest materia hæc indifferens possibilis esse, concipive respectu omnium formarum, tam spiritualium, quam corporearum ad totum substantiale alterutrius generis physice essentialiter componendum : & ex hac, quidem possibilitate euidenter probatur totius substantialis cuiusque vtriusque generis formæ respondentis possibilitas. Denique aduertendum est : materiæ indifferentis respectu omnium etiam formarum spiritualium possibilitate probata : de hoc vel illo principio actiuo substantiali spirituali probandum restare formam spiritualem esse vt respectu illius materiam illam possibilem, materiam esse vt cum illa totum substantiale physice essentialiter constituat : si enim forma, non sit, nec materiam illam, vt compartem respicere, neque vt comparte ab illa respici potest. Hæc præmiserim, vt quam infirme & inutiliter, ad rem præsentem materiæ huius de se indifferentis possibilitas absoluta pro antecedente argumenti assumatur, appareat, & eius multiplex solutio nostra clarescat.

5 Probat eius materiæ indifferentis absolutam possibilitatem quia non repugnat absolute ex vllo prædicato materia indifferens de se ad spiritualitatem, & corporeitatem per formam spiritualem vel corpoream, ad alterum determinanda : ergo est absolute possibilis. Probat secundo, vel potius probat antecedens, ex essentia, & definitione materiæ primæ Aristotelica & communi. *Primum subiectum ex quo aliquid fit eo pacto vt non per accidens insit*, idest inquit, *compars substantialis, in qua compars alia recipitur.* Cui non contradicit materiam non esse de se corpoream, seu determinatam ad quantitatem, extensionem localem, & impenetrabilitatem, vel ad oppositum. Confirmat secundo materiæ indifferentiam præsertim ex Aristotel. 7. metaphys. c. 3. scribente. *Dico autem materiam, qua per se ipsam neque quid, neque quantum, neque aliquid aliud quidpiam dicitur*, quibus ens *determinatur.* Esseque proinde debet pura potentia omnem actum excludens ; cum tamen corporeitas, seu determitatio ad quantitatem &c. actus aliquis, speciemque entis constituens, atque ab alijs diuidens sit quod actus, non autem potentiæ proprium est, ex communi proloquio, seu dignitate metaphysica, *actus est qui distinguit, & dat speciem determinatã* verear tamen inaduertenter. Recentiorem hunc posterem his terminis vt vult, intellectis, indeque ducta antecedentis illius confirmatione, plus probare, quam velit, ac expedit : nempe nullam materiam de se determinate corpoream, vel determinate spiritualem esse posse : siquidem determinatio ad alterutrum aliquis actus est dans speciem, conceptui, puræ potentiæ essentiali materiæ, contradicens & exclusus : ergo repugnat materiæ omni possibili intrinseca, ac de se se determinatio ad quantitatem & impenetrabilitatem, vel etiam determinatio ad oppositum quod ipsum est materiam de se corpoream vel de se spiritualem repugnare, cum solum velit hic Recentior, eo argumento materiam de se ad vtrumvis indifferentem esse possibilem, determinate de se materiæ ad alterutrum possibilitate supposita & asserta cum omnibus qui de re ista hactenus disputarunt & quidem actus, quos pura potentia materiæ excludit, sunt actus formarum & entis completi ex materia ipsa, & formis cum ipsa eius completum, siue substantiales, siue accidentale, & physicis partibus constantis, & ad rectam lineam prædicamentalem (quæ entium completorum solummodo est) directe spectantis, vt actus Aristotelis expresse dicit eaque entia solus actus, seu forma, non autem materia determinata physice constituit, ac distinguit, atque ad eius imitationem differentiales gradus, qui genus, metaphysicam scilicet materiam) contrahunt metaphysice in suas species costituunt, determinant, ac distinguunt At vero omnem actum, cum logicum, quibus materia ad suam speciem partis, ac subinde indirecte solum ad lineam prædicamentalem spectantis, tum etiam physicum existentiæ suæ, atque adeo omnium prædicatorum, quibus essentialiter metaphysice constituitur, non magis, quam seipsam excludere, ac non in se ipsa includere poterit, quod apertissime repugnat : atqui nihil physice, ac metaphysice in specie sua atoma æquare constitutum, abstrahens à prædicato corporeitatis, & oppo-

sita

positæ spiritualitatis, in linea sua directa, vel indirecta prædicamentali esse potest, & si possit dari aliquod prædicatum genericum metaphysice abstrahens, ab vtroque; ergo prædicatum corporeitatis, vel spiritualitatis de essentia materiæ est, quin ea physice indifferens & abstrahens ab vtroque esse possit, puraue potentia physica ad vtrumvis.

6 Antecedens probatur: nam prædicata corporeitatis & spiritualitatis, alterum alteri contradicit, ac proinde nequit dari in ente aliquo determinato in se, siue partiali siue totali in sua determinata specie constituto ad æquate physica ab vtroque abstractio & indeterminatio, imò nec metaphysica. Confirmatur quia inde solum in speciebus entium totalium rectæ lineæ prædicamentalis, nequit dari species entis adæquate, & vltimo constituta indeterminatæ, ac indifferentis de se physice, aut metaphysice ad corporeitatem, vel spiritualitatem, sed alteram necessario includens. Vnde patet solutio ad instantiam multoties ab hoc recentiore inculcatam & repetitam de indifferentia materiæ physica etiam ad corruptibilem formam in sublunaribus & incorruptibilem in cœlis: corruptibilitas enim formæ, seu compositi ex ipsa resultantis, vel opposita incorruptibilitas à formis hanc, vel illam qualitatum dispositionem ad sui eductionem, vel inductionem in materiam natura sua exigentibus prouenit. Cum autem nullam determinate, ex eis formis, vel dispositionibus materia requirat, imò vero indifferenter, quantum ex parte sua est, omnes respiciat potest ad corruptibiles vel incorruptibiles indifferens & indeterminata de se, & natura sua physice esse ac subinde ad ipsarũ, & compositorum suorum corruptibilitatem, vel incorruptibilitatem: imo de se se ad alterum, ex his determinatam esse eius essentiæ physice ac mataphysice repugnat secus autem ad corporeitatem, vel spiritualitatẽ determinatio, quæ physicæ formæ, ad quas ipsa indifferens, & pura potentia solum modo est minime sunt, sed intrinseca entis cuiusque, siue completi, siue incompleti, in sua atoma specie constituti, & essentialia prædicata. Accedunt contra huius materiæ indifferentis, & ad corporeitatem, vel ad incorporeitatem à formis determinandæ possibilitatem, ea omnia, quæ diximus cert. 2. ostendentes corporeitatem materiæ debere ex parte actus primi ad sui coniunctionẽ à formis corporeis supponi: quod ipsum de formis spiritualibus simili discursu euincetur, si spiritualis determinate materia respectu formæ & compositi substantialis admittatur, possibilis. Deniq; inde omnes doctores formarum substantialium, vel accidentalium corporeitatem vel spiritualitatẽ venati hactenus sunt, ac definierunt, si subiectum seu materiam receptionis, & eductionis earum corpoream, vel contra spiritualem inuenerint: tantum abest, vt materia, & subiectum à formis corporeitatem vel contra spiritualitatẽ in sensu sapientium omnium communi trahere possit. Ac hoc ipsum rationis & naturæ instinctu, quam longa ratiocinatione indictum cunctis principium, quod spiritualis forma spirituale eductionis, & receptionis subiectum, corporalis vero corporeum natura exigat sua in tam singulatem, & exoticam opinationem recentiorem istum egit, ne corporei cruciatus dæmonum subiectum spirituale designaretur: cũ tamen ex cõmuni & stato, atq; à natura fere ipsa indicto principio teneri potius deberet ne in tam absonam exoticamque sententiam abiret.

7 Sed eius materiæ possibilitate absoluta admissa, non statim indifferentiam eius materiæ ad omnes formas cũ spirituales, tum corporeas esse oportebit, si aliquæ sint, quæ natura sua materiam vel determinate corpoream, vt animus rationalis noster omnium sententia, vel determinate spiritualem natura sua, requirat siquidem (vt dixi) ex eo quod ad aliquas solum formas corporeas, & spirituales detur materia indifferens illis corporizanda, his vero spiritualizanda, talis materiæ possibilitas absolute saluatur: quare non statim probatur materiæ huius possibilis indifferentiam & indeterminationem ad corporeitatem, vel spiritualitatem à formis determinandam esse respectu substantiæ spiritualis pure intellectiuæ Angelicæ (quam formam esse nunc permitto, & materiã aliquam natura sua concernere) quæ materiam spiritualiem determinate potius requirere quam indifferentem, deberet, iuxta intellectionis, cuius solum principium substantiale actiuum est, naturam. Denique, cum cert. 2. & 3. ostenderimus principium substantiale pure intellectiuum, nec materiam vllam, adhuc spiritualem, nedum indifferentem, natura sua, vt compartem concernere, nec formam esse posse, sed substantiam totalem essentialiter esse: & si materia hæc ce tua indifferens respectu omniũ formarum spiritualium possibilis admittatur, respectu substantiæ spiritualis pure intellectiuæ Angelicæ possibilem esse non probatur: imò verò talem esse respectu illius repugnare demonstratur.

CERTAMEN V

Auerrois & Aureoli Argumenta reiecta.

1. EPostremo hoc aperta datur solutio Argumentorum pro compositione de facto, ex materia determinate spirituali Angelorum qui sunt, vel possibili saltem in Angelis aliarum specierum pure possibilibus. Siquidem commune Angelis cunctis, & essentiale prædicatum est substantiæ spiritualis pure intellectiuæ cui, vt cert. 3. n. 5. vidimus formam, ac materiam etiam determinate spiritualem, vt compartem, concernere repugnat, nuperq; etiam dicebamus. Restant solum diluenda argumenta Aureoli, (si in Aureoli sententijs & rationibus referendis ea Capreolo plena sit adhibenda fides) apud Capreolum in 2. d. 3 q. 1. a. 2. contra primam conclusionem: quibus necessario omnem substantiam intellectiuam etiam ratione intellectionis materia ac principio substantiali actiue intellectiuo diuerso egere contenditeaq; à Deo forma esse reputat, vt compositionem animi rationalis nostri ex materia necessariam, vt possit intelligere conuincere censeat: & euincunt quidem, si habeant in Angelis robur; sed inde posset de eorum firmitate merito ac prudenter dubitare, fallaciamque indagare, ac detegere, ne rem adeo exoticam cogeretur admittere. Multa quidem, & prolixa apud Capreolum sunt eius fundamenta ad pauciora breuiora, & clariora capita à nostro Bubalo redacta citato art. 2. quæstio. 2. difficult. vltima ante §. primum, ad duo nempe. Primum ab authoritate Aug. ex 13. confess. cap. 8. iam à nobis supra reiecta n. 1. & 2. secundum à ratione ducta, præsertim ex varijs Aristotelis axiomatibus iuxta Auerrois ad ea loca interpretationes ex suo sẽsu, discursibus, & audacia in eis tuendis, & linguæ Græcę imperitia text. 27. pag. 38. col 1. & quam ex Aristotelis mente non semel adhibitas (vt obseruat erudite Theophil. Zimara. 1. de Anima textu 43, pag. 51. col. 2. init. & 3. de Anima textu 20. pag. 331 colu. 1. & text. 29. pag. 350. & 2. de Anima textu 13. pag. 223. col. 1.) ponitur propterea illud axioma falso tanquam Aristotelicum ab Auerroe ad 3. de Anima tex. 4. q. 5. *intellectus recipiens denudatum debet esse natura recepti.* Ac proinde in anima potentia intellectiua re, & natura à receptiua intellectionis, & obiecto diuersa esse debet (quod Aureolus assumit, & clarius, quam eius argumento concluderetur, vt patebit) siquidem potentia ipsa intellectiua, etiam obiectum intelligendum est, nec textu 14. tabula nuda, & rasa in qua nihil depictum, dicitur eo sensu.

2 Atque eo sensu non tradi constat aperte ita enim habet textu 4. lib 3 de anima. *Necesse est, quoniam omnia intelligit immixtum esse. sicut dicit Anaxagoras vt cognoscat; nam alienum iuxta apparens prohibet & obstruit.* Impermixtionem autem hanc cum corporeis rebus intelligi & asseri ab Aristotele constat; quia eam solum negauit Anaxagoras cui ipse consentit vt constat ex 1 de Anima textu 31. & 34. & ex textu 6. eiusdem lib. 3. vbi: *quare nec corpori ipsum permixtum, esse rationi consentaueum est qualis enim quidam fieret: nempe calidus, aut frigidus, ac propterea instrumentum alicuius seu organum esset,* ac proinde obiecta omnia, ita vt ipse esset affectus videret, *Nunc autem nullum*: quia omnium cognoscendorum est capax; non autem omnia posset cognoscere, si corpori, ac subinde eius qualitatibus esset immixtum: quia, qualitas corporea, qua esset imbutus, reliqua cognosci prohiberet, & obstrueret: vt linguæ ægri amarabili infectæ nihil non amarum gustu percipitur, pupilla, vasue vitreum perquæ

quæ visus species transeunt, si colore aliquo suffusa sint, eodem colore obiecta omnia videri faciunt, ac nusquam coloris alterius. Nusquam ergo Aristoteles docet aliquem corpore immixtum, & denudatum esse debere intellectum, vel quamcumque substantiam, & facultatem intellectiuam vt omnia possit cognoscere; quare vt natura spiritualis obiecti denudata sit oportere vt spiritualiter intelligat non Aristotelis dogma, sed inducta Auerrois aberrantis propositio est.

3 Id ex eius, & Aureoli sententia, quam impugnamus euincitur: Nam & materia ipsa quam animo spirituali, seu substantiæ intellectiuæ adiungi volunt, spiritualis natura sua est, & obiectum etiam intelligibile, non minus quam intellectiua actiua substantia: cum autem materia illa spiritualis subiectum, cum facultatis eius, tum specierum intelligibilium obiectorum, tum intellectionis ipsius horum sententia foret, ac subinde magis quam actiua intellectionis substantia organo corporeo potentiarum sensibilium assimilaretur, magis multo ad obiecta reliqua percipienda impediret, & obstrueret iuxta Aristotelis doctrinã, si natura ipsa obiecti intelligibilis spiritualis immixtum, & denudatum intellectum esse oporteret, quam ipsa intellectiua facultas eiusmodi natura non denudata: vnde constat illud Aristotelis ibidem *& similiter se habere sicut sensitiuum, ad sensibilia, sic intellectum ad intelligibilia* non quoad denudationem intellectus à natura omnis intelligibilis, sicut sensitiuum à natura omnis sensibilis dictum esse: maxime cum text. 15. dicat *& ipse etiam intellectus intelligibilis est sicuti ipsa intelligibilia*: nec se ipso denudandum, vt possit intelligere, alicui, nisi stupidissimo, qui aperta contradictione non tangatur, venire in mentem possit, similitudo ergo ibi ab Aristotele notata inter intellectum, ad intelligibilia, & sensum ad sensibilia, in eo non est; sed in eo, vt vtraque facultas potentia solum sua obiecta sit, quia ea percipiendi continet in se potestatem, atque ea fieri repræsentatiue potest, vt jam jam ex Aristotele ipso de intellectu explicamus, vt argumenti (vt efformatum ab Aureolo refertur) æquiuocationem, & infirmitatem monstramus.

4 Igitur ex impermixtione præfata Aristotelis omnia posse intellectum percipere, ac intelligere citra impedimentum omne asseruit indeque esse *possibilem*, ideſt potentem omnia fieri subiectiue, quia omnium formas recipere potest (ad modum, quo de materia prima dixerat 1. physicor. text. 60. 62 64.) posse recipere docet textu 8. & 14. *etenim inquit, intellectus potentia intelligibilia.* Vnde infert Aureolus; ergo nihil acti potest esse intellectus. Probat consequentiam quidquid actu est, est actu intelligibile; sed intellectus actu per nos est; ergo per nos erit actu intelligibile contra Aristotelis axioma: nihil enim, quod in pura potentia & possibilitate ad aliquod est; potest actu hoc aliquid esse vt patet in materia prima, & quovis pure possibili, qua talibus, & secundum se sumptis; atqui intellectus pura potentia, seu impura potentia, est, ad intelligibilia omnia; ergo secundum se sumptus omnia actu intelligibilia excludit: ac subinde, omnem suam actualitatem: si quidem quævis eius actualitas actu intelligibilis est. Totum hoc argumentum æquiuocatione, & prauæ intelligentiæ textus Aristotelis à commentatore Auerroe (à quo fuit Aureolus deceptus) sicut & argumentum prius inititur: ac proinde Aureolus, & sibi contradicit. Nam intellectum recipiens subiectum formarum intelligibilium, ac proinde actualitatem, in se habere, & actu in se esse fatetur; cum nihil recipiens, receptiuum absolute alterius sit quin in re sit actu, & sic id, cuius receptiuum absolute sit, esse actu nequeat: atqui per te actualitas omnis & actu, & in se intelligibilis; ergo repugnat intellectui, qui pura potentia est ad omnia, & singula intelligibilia actualitas essendi in se, vt recipiat, qua parte actu intelligibilis est secundo. Argumentum hoc non probat, quod eo intendis: nempe intellectum, siue intellectiuam substantiam materia vlla, ac forma substantiali constare, sed esse purum nihil omnis actualitatis exclusiuum: tertio non materiam reipsa intellectui superadditam (vt hæc cessarent) probas, sed ipsum intellectum materiam, & puram potentiam ad formas intelligibiles recipiendas. Quarto quo eius partes formalem actiuam, & materialem multiplicas eius actualitates, & obiecta intelligibilia in ipso inclusa multiplicas, & pluries tibi contradicis, vt patet.

5 Totum ergo argumentum hoc (vti & præcedens, cuius hoc confirmatio est) sinistri textuum Aristotelis intelligentiæ, & æquiuocationi initiatur, quod quidem Auerroi, vel Aureolo, vel solo textu decimo quinto quem recitauimus numero tertio posset innotescere: cum dicat Aristoteles ibidem. *Ipse etiam intellectus intelligibilis est sicut ipsa intelligibilia.* Ex quo constat ipsum, non dixisse intellectum esse in pura potentia ad omnia intelligibilia, siue possibilem solum fieri intelligibilia omnia, excludendo actualitatem essendi actu existatiuo aliquod ex ipsis physicum, cum sibi ipsi, quod intelligibile actu est, & ab ipso asseritur, non ignouerit idemtificari actu, ac subinde hæ actuali intelligibilitati; quare, & illud ipsum actu intelligibile physice esse; quod si de pura potentia, seu possibilitate pura essendi in ordine physico intelligibilia omnia axioma illud Aristoteles posuisset, non longe eidem axiomati textu decimo quinto recitato contradiceret; Ergo axioma illud, non de pura potentia intellectus ad omnia intelligibilia, eorumque formas, seu pura possibilitate eius secundum se sumpti præcise, vt intelligibilia fieret in ordine physico essendi, sed in ordine essendi intentionaliter, & impresentatiuo, per receptionem formarum, cum impressarum, quibus in actu primo proximo ad obiectorum cognitionem adæquatè, & vltimo constitutur: tum specierum expressarum, & formalium impresentationum, seu intellectionum, quibus formaliter, & expresse obiecta intelligibilia percipit, ac recipit repræsentatiue actuque fit intelligibilia receptiue, per eorum formas & imagines intentionales, quæ percipit. Hoc ipsum expressit Aristoteles textibus 8. & 14. vbi illud axioma tradit. *Quoniam*, inquit *potentia quodammodo est intelligibilia intellectus* (quodammodo, non physico ordine essendi illa, qui modus essendi absolute talis est) *sed actu nullum antequam intelligat* &. 8. dixerat *cum autem singula fuerit, vt sciens dicitur.* Id est non aliter singula actu fit anima, si quatenus, scit ac representat actu, illa & prius textu. 6. laudat eos qui dixerunt *animam esse locum formarum.* Id est specierum, & imaginum rerum; ametsi dictum statim his limitet, ac explicet: *Non quod non tota* (scilicet omnis vel aliqua etiam secundum omnes gradus) *sed intellectiua, neque actu, sed potentia forma.* Ac tandem textu 18. formas rerum intelligibilium ad quas, & intelligibilia pura potentia receptiua, & non esse formas & intelligibilia per ipsas physice constituta, seu physico ordine, receptionis, & effectionis accepta, sed ordine intentionali iterum explicat dicens *lapidem non esse in anima, sed lapidis formam.* Hoc est speciem, & imaginem intentionalem seu lapidis representationem.

6 Solutionem hanc, siue potius sensum ipsum axiomatis Aristotelis ab ipso toties expressum, immo quem solum verum capere axioma illud potest, acerrime ferunt Auerroes, & Aureolus: ille enim ait. *Si Aristoteles sic intelligeret mendacium diceret, cum dicit si intellectus esset aliqua natura in actu impediret eum ne posset iudicare de alia.* Aureolus vero sic impugnat: *si intellectus esset aliquid actualitatis non posset recipere imaginem sui; quia reciperet se in suo simili, & sibi ipsi assimilaretur: quod repugnat*, & confirmat: quia *sicut albedo nequit recipere albedinem, ita nec speciem albedinis.* Caterum, vt Aureolo respondeam, prius quantum ab absurdo, & repugnantia distet, immo vero quam vtile ac necessario ab omnibus admittendum sit, formæ seu similitudines, & imagines intentionales ab obiectis recipi ipsis atque se ipsa, in eis imaginibus, similitudinibus, & speciebus intentionalibus intentionaliter recipere, quisque experitur, cum ad speculum accedit, atque ex eo repercussas species impressas eius oculi recipiunt quibus medijs expressas sui species, & similitudines recipiunt intentionales, ac seipsos vident: confirmatio ex impossibilitate albedinis recipien-

recipiendi se in se ipsa, ac proinde, neque sui ad seipsam similitudinem; vel seipsam, in sui ad seipsam, similitudine friuola omnino ad rem præsentem est: Non quidem, quia albedo subiectum accidentium non est, vt Bubalus respondet, ac contendit, vbi proximè, §. 3. nam quidquid de aliis accidentibus sit, similitudinis suæ ad aliam albedinem in sententia distinguente physice relationem à fundamento, & termino procul dubio recipiet, est igitur prorsus friuola confirmatio. Quia relatio, & similitudo albedinis physica solum esse potest, quæ eiusdem ad seipsum esse nequit, atque in terminis repugnat, non autem intentionalis, ac representationis solum: cum albedo potentia cognoscitiua non sit, quæ sola, intentionalem representationem, & cognitionem obiecti elicere potest, ac recipere. Similitudo autem intentionalis, & representationis solum maxime intellectualis eiusdem ad seipsum esse optime potest. Cum intellectus possit seipsum omnium sententia intelligere, sitque proinde, respectu etiam sui, & potentia, intellectiua, & obiectum intelligibile.

7. Auerrois, Aristotelem arguentis de mendacio argumentum de actualitate omni, cum essendi, tum intelligibilitatis, ridiculum est; & si vim habeat de actualitate intellectionis: quæ, si intellectui natura, & essentia sua respectu sui, vel cuiusvis alterius obiecti adesset, nec in pura potentia, ad omnia intelligibilia esset, cum, respectu obiecti, foret, illius, cuius actualis intellectio natura sua esset: ac proinde, neque esset, vt tabula nuda, & rasa, in qua nihil est depictum (vt de intellectu Aristotelico proloquio circumfertur) cum obiectum illud cuius actualis cognitio intellectus esset, depictum per ipsam formaliter expresse procul dubio foret: & insuper, nec magis alio obiecta intelligere, & de ipsis iudicare posset, quam vnius cognitio, & iudicium, cognitio esse, & iudicium alterius: siquidem idem ipsum intellectus haberet, si natura, & essentia sua actualis cognitio alicuius obiecti foret. Alias vero actualitates, cum essendi in se, tum obiectiue intelligibilitatis, non nisi per summum mendacium ignorantiam, repugnantiam, & amentiam, negare quis poterit.

QVÆSTIO III.

De Angelorum incorruptibilitate.

TSI Angelorum incorruptibilitas, seu immortalitas essentia Angelorum, non sit, sed eam sequens passio metaphysica, ac proinde essentiæ Angelorum hactenus examinata disputationi eorum in suas species &c. diuisionis examen immediate videatur successurum: tamen, quia passio hæc ex generico solum Angelorum prædicato pendet, non autem ex differentialibus specierum quarumque angelicarum prædicatis: & quia specificæ diuisionis eorum examen ipsorum in suas Hierarchias, & choros distributioni inseruit (cuius proinde disputatio illi debet immediate succedere) hanc de Angelorum immortalitate, & incorruptibilitate quæstionem post essentiæ, & simplicitatis ipsorum essentialis, à quibus solum eius decisio pendet, proxime subiicimus, ne longius à principiis decidendi collocaretur.

CERTAMEN I.

Difficultatum sub quæstionis titulo contentarum distinctio ad directam earum, & expeditam decisionem præmissa.

1. CVM incorruptibilitas, & immortalitas mortalitati, & corruptibilitati oppositæ sint, fit vt totidem modis illæ, quot mortalitas, & corruptibilitas dicantur. Secundo cum de creatorum mortalitate, & corruptibilitate, vel de oppositis eorum incorruptibilitate, & immortalitate agitur, agens extrinsecum aliquod, à quo vel destrui semel producta, vel seruari diutius possint, necessario concernitur, cum enim creata omnia, neque à se sint (vti Deus est, ac subinde essentia sua existit, neque à se non sint, vti impossibilia, & chimeræ, quæ proinde seipsis absolute, non sunt, vel sunt à rebus remotæ) extrinsecum aliquid esse necessario debet, à quo sint, quandocumque fuerint: cum ipsorum essentia se ipsa, nec absolute sit, (vt Dei essentia se ipsa absolute est nec à suo esse, & existentia absoluta præscindit) neque seipsa absolute non sit, atque à rebus absolute sit remota, vt sunt essentia, & prædicatis suis à rebus remota, chimeræ, & impossibilia. Idcirco tom. 1. de Deo vno controuersia 1. disputation. 2. quæstion 2. & controu. 3. conceptum possibilitatis præcisiuæ rerum dixi solis creaturis competere, mediumque esse; & enti necessario Deo, & non enti necessario chimeræ, & impossibili (quasi contrariè oppositis) immediate contradicere, ac fusius controuersiæ vltimæ, de prædicamentis ostendi.

2. Cum autem causæ, à quibus creaturæ persistentia perduratio, & conseruatio ac subinde ei opposita destructio pendere potest duæ sint: alia causa prima quæ Deus est, & à qua, in fieri, & conseruari creaturæ omnes essentia sua pendent; qua entia; ab alio, vt diximus sunt; alia vero causa secunda, quæ respectu creaturarum diuersarum, non eadem semper est, sed quandoque (vt in actionibus omnibus, actibusque vitalibus essentia ipsorum) diuersa: fit etiam, vt tam mortalitas, & corruptibilitas, quam immortalitas, & incorruptibilitas creaturæ Deum causam primam, à quo semel producta conseruetur deinceps ac perennet, vel destruatur, ac pereat essentialiter concernat: causam vero, vel causas secundas ea solum creata ad sui vel conseruationem, & immortalitatem, vel destructionem, & mortalitatem, quæ vel ab illis earum abscessu necessario, vel saltem naturaliter, pendent, vt conseruentur. Quia vero causarum secundarum actiuitas, & exigentia ad operandum à Deo causa prima, & vniuersali, non solum in esse, sed in operari etiam dependet, creata omnia, quæ à causis secundis dependent, in fieri, & conseruari, à Deo etiam dependere, eo ipso dupliciter possunt: nempe, vel secundarum causarum exigentiæ, & actiuitati annuente, vel præter, aut contra ipsarum exigentiam, & actiuitatem, operante, vel non operante, pro suo libito; vt potest, quod ipsum etiam euenit respectu rerum natura sua permanentium (cuiusmodi omnia præter motum localem, & tempus, quæ natura sua sunt successiua) censentur ea quippe omnia à prima sui productione ius naturale, & exigentiam habent, vt persistant, & conseruentur; licet eorum pleraque agentium aduersariorum actiuitate, & exigentia inducendi contraria possint superari. Quæ autem permanentia contrariis vacant, vt substantiæ simplices

omnes subiecto, non educibiles, cum præfatam persistendi exigentiam habeant, non, nisi contra ipsarum naturam semel, productæ, destruentur inde vero cursus sit: vt destructio semel productorum, quæ vel à solo Deo actiue pendent, vel, & si à causis aliis secundis, tamen non iuxta contrariorum superiorum, & potentiarum exigentiam, facta, neutiquam naturalis sit rebus destructis; sed potius contra ipsarum naturam, ac subinde violenta, & extraordinaria Dei prouidentia prouenientes.

3. Et hæc quidem rerum omnium destructioni, & corruptioni, (siue annihilatio illa, siue corruptio propria sit) conueniunt, quia è generico corruptionis prædicato, seu destructionis rei præexistentis prouenirunt. Sed vtriusque huius destructionis natura, & essentia ad rem præsentem explicanda in primis erit; vt quid Patres, & Theologi de Angelorum corruptibilitate, vel incorruptibilitate, seu immortalitate naturali senserint melius percipiatur, possitque ea in re securior, ac probabilior ferri, sententia est autem annihilatio præexistentis rei independenter à connaturalium, & contrariorum qualitatum dispositione seruandæ destructio, quæ & substantiis à subiecto ineducibilibus in compositis, siue totalibus de se, siue partialibus, vt materiæ proinde, atque rationali animo, in sua destructione necessario eueniet, & quantitati, & si non substantia, sed accidens physicum sit, & è subiecto educatur: quia neque à contrariorum agentium, & qualitatum dispositione in sui conseruatione pendet, sed quouis contrario agente, & qualitatum dispositione adstante seruetur, seruarique natura sua debeat, materiæ cui inest, & ex qua educitur coæua. Scio non paucos ex Philosophis quantitatis destructionem, eo, quod dependenter à subiecto, materia scilicet prima, vt accidentia reliqua eductiua actione seruatur eius destructionem nusquam, ad annihilationem, sed ad strict. dictam corruptionem spectare censuisse; sed non ex Aristotelica, & Theologorum priscorum doctrina, vti ex iam dicendis clarebit, corruptio igitur proprie, & strictè dicta, & contra annihilationem diuisa, est rei præexistentis, dependenter à contrariis agentibus, & qualitatum contrariarum dispositionibus destructio, inde enim est, quod à contrariis agentibus, & dispositionibus per eorum actiones inductis possit res illa deficere.

4. Quod ipsum apud Aristotelem constanter est proprie, & strictè corrumpi, ita enim habet 1. de cælo, text. 20. *Quod corrumpitur, & in subiecto quodam, & à contrario, & in contrarium*, corrumpitur. Vnde cælum incorruptibile esse probat primo, confirmatque: quia in cælo nullæ viæ sunt mutationes, scilicet à contrario in contrarium, & textus 120. ait omne corruptibile *principium habere, vt non sit*. Nempe materiam contrariis qualitatibus, & formis ab agentibus inducendis subiectam. Item; quia ait: *omne corruptibile generabile, & è contra esse*, textus 127. 129. ac sæpius ibi, & alibi, textus 140. rationem, cum incorruptibilitatis cælorum, tum eius, ad conuertentiam effati his subdit, *corruptibilia enim omnia, generabilia sunt, alterantur autem contrariis, ex quibus constant*, &c. ex qua vtriusque prædicati mutua connexione dixerat, 1. Physicor. textu 82. Materiam primam *ingenerabilem esse, & incorruptibilem*. Et probauerat. *Si enim fiat subiici aliquid oportet primum, ex quo inexistente fiat: quare erit antequam fiat*. Cum enim materia prima sit, ante ipsam materia alia prima, ex qua fiat, esse nequit: quare ipsam siue præexistere contradictorie admittendum erit, si fiat, sitve generabilis, ac subinde corruptibilis, cum ergo vi agentis contrarij formæ oppositæ, siue contrariæ dispositiones, incompossibiles cum forma in subiecto præexistente, in subiectum inducuntur, ac præcedens consequenter, ex ipsaque constans compositum deficiunt propria corruptione pereunte, atque agentis contrarij actio proprie corruptiua dicitur; cum autem non ita, sed contrarium contrariarumque formarum, ac dispositionum agens nullum secundum est; sed Dei solum nutu volentis rem præexistentem, quæ ab ipso solo, in fieri, & conseruari pendet, destruere, seu nolentis conseruare, res perit, eius destructio non est proprie dicta corruptio; sed annihilatio propria.

5. Cum vero vtraque destructis præexistentis creaturæ, vel vti actus, in ordine ad quem potentia, quædam (quæcumque illa sit) dicitur, eaque semel producta destrui proprie possunt, vel contrarij agentis aut dispositionis actiuitate, vel exigentia, corruptibilia sunt, & proprie dicentur; quæ vero per agentium, & qualitatum contrariarum corruptricem proprie actionem destrui nequeunt, sed è mero Dei nolentis illa diutius seruare, ac subinde strictè, & propriè dicta annihilatione, non quidem propriè corruptibilia; sed solum modo annihilabilia sunt, & propriè dicuntur. Sed adhuc rebus præexistentibus, vel iuxta earum naturam, vel præter, & contra ipsarum naturam euenire posse videtur alterutra destructio. Quod si iuxta ipsorum naturam sit naturalis, erit vel corruptio, vel annihilatio, ac proinde res naturaliter, seu natura sua annihilabiles, vel corruptibiles; at si alterutrum natura sua, non habent naturaliter incorruptibiles, vel inannihilabiles erunt. Cum autem dicimus aliquid natura sua corruptibile esse posse, vel annihilabile, non ita debet intelligi, vt aliquid natura sua alterutrum petat, atque sapiat genio, & naturæ, in sui ipsius alterutro modo destructionem inclinet, potentiamque sui interitus physicè actiuam, & exactiuam habeat, quam debito procul habere nequit. Non actiuam: quia sui destructione & non esse, eius scilicet potentiæ actui deberet coexistere, quod contradictionem involuit. Non exactiuam: quia implicat etiam aliquid in suum malum (& maximum præsertim, quod sui destructio est) se ipso inclinare suapte natura, ac de se illud exigere. Hoc principium natura sua notum adeo, & constitutum iudicauit Aristoteles, de anima text. 3. vt corruptibilibus seque ipsa perpetuare impotentibus saltem generando aliud in simile se, conseruare, ac sui destructioni omnimodæ obsistere naturalis propensionem tribuerit & 1. physic. & 81. contrariis omnibus non appetitum solum, sed capacitatem, seu potentiam realem, physicam, passiuam recipiendi contraria, negat; quia alias corruptricis actionis, sui capacia physice essent: quod prorsus repugnanter fatent. Secundo quia (vt num. 1. diximus) permanentia creata omnia è prima sui productione, & existentia in rebus, ius, & exigentiam naturalem vlterius existendi, & conseruationis habent, vt contra ea natura sua sicut successiua distinguantur, quæ ad iuris & exigentiæ naturalis non habent, cum fluxa de se, ac fluida natura sua sint; vtpote fluxis per essentiam affixa. Vlterius quia substantiæ intellectuales, de quibus in præsenti, non, vtcumque permanentes, sed æternæ beatitudinis capaces sunt, ac subinde æternam à parte post durationem sine qua æterne beari nequeunt, natura sua concernunt, cum quo implicat sui destructionem, pro sequenti aliqua successiua duratione, natura etiam sua, reposcere: esset enim duplex contradictorium, nempe semper deinceps durare, & aliquando, non durare, seu deficere chimerica exigentia, & impossibilis.

6. Quod adeo verum, exploratumque est, vt quia intellectualis animus noster, & homo etiam, capax Beatitudinis æternæ est natura etiam sua vnionem animæ cum corpore, exigere dixerit Aristotel 2. Ethicor. c. 1. ac nostram mortem, tempus, & statum, separationis animæ rationalis, à corpore præter naturam ipsi, ac nobis esse: Sic enim ibi

ibi ait, vt recitatur à S. Thom. *Quod habemus aptitudinem ad morales virtutes, ex natura; sed perficiuntur in nobis per consuetudinem: & in quantum immortalitas est nobis naturalis, mors, & corruptio est præter naturam*, & si à naturalibus aliis extrinsecis peragatur, nec possit virtute naturali fieri reunio animi & resurrectio: quare, & respectu actiuæ virtutis supra naturam sit, non autem supra, ac preternaturalem moralem hominis materialem capacitatem, & quasi exigentiam, sin autem ad animum rationalem, quæ pars physica, & forma hominis suscitandi, & resurrecturi est, & naturalem physicam exigentiam vnionis ad corpus, suam scilicet compartem, habet, naturalis erit etiam physice hominis resurrectio, vt docte aiebat, S. Thom. 4. contra gent. cap. 79. scribens, *immortalitas igitur animarum exigere videtur resurrectionem mortuorum futuram:* Nam etsi respectu actiuæ virtutis sit supernaturalis, & miraculosa, mors autem hominis, & animi rationalis separatio, & eius status attenta virtute actiua, à qua inducitur, naturalis sit, ast animi rationalis exigentia, & in curatione intrinseca attenta non præternaturalis solum, sed violenta mors hominis & separatio animi à corpore, & in eo statu perseuerantia debet censeri: cum enim natura sua attenta, & immortalis animus, ac perpetuus sit; ex quo primum existit, atque pars etiam physica, & essentialis, ei forma (quæ iuxta Aristot. 2. physicor. text. 12. potius, quam materia, natura est) cum corpore, vt comparte hominem componens perpetuam etiam cum corpore comparte vnionem physice appetit, & exposcit, cui à corpore, vel instantanea, separatio subinde aduersetur, vt docte obseruabat S. Thom. 1. part. 105. art. 7. ad 2. & quæst. 5. de malo, art 5. corp. ac proinde corpus immortale à cuius vnione nunquam abcederet, si adesset præstandum à Deo foret, vt eius naturali inclinatione, & exigentiæ satisfieret, *quemadmodum*, inquit, *ferræ, si eius naturali fini satisfaciendum esse, materia nec rubigine, nec fractioni obnoxia ab artifice pararetur; sed, quia talis non adest accipit qualem, ad eum finem potest aptissimam*: ferrum scilicet eis defectibus, minus tamen reliquis, obnoxium ita etiam Deus corpus animo aprauit, quam optimum ex elementis mixtum potuit, & si corruptioni de se obnoxium, tamen donis, & qualitatibus contra corruptionem præuentum in natura integra, & innocentiæ statu, quæ tam mala, à naturali aliqua virtute actiua peragi, inducique non poterant; & si vitio hominis potuerint admitti, similiterque Dei donis, supernaturalibus post resurrectionem corpora nostra præuenientur, inamissibiliter tamen, quia status cessauit meriti, ac demeriti & viæ, quæ fusius sanctus Thomas ibidem. Tetigit autem S. Doctor alium, præter naturalem beatitudinis capacitatem, qui passiuus totus est, titulum alium, quem non satis expressit, & actiuus, nec solum passiuus, est animæ nostræ ad reunionem, & mortui hominis ad resurrectionem, moralis tamen ex benè maleue in hac vita gestis; sed tamen, quia nec opera meritoria nostra æternitatem gloriæ, nec demeritoria æternitatem pœnarum meritiua, aut demeritiua valore natura sua merentur, (tametsi formale dignitate æterna pœnarum in damnatis duratura è iustitia naturali, nec solum legali æterna ab ea puniantur, vt controu. de incarnat. doceimus) actiuus hic moralis titulus, ad æterne duraturam reunionem, & resurrectionem natura etiam sua non est, sed solum ad duraturas temporarie, magis minusve, properum in hac vita ab vnoquoque gestorum valoroso merito, aut demerito maiori, vel minori.

7. Cum autem permanentium semel existentium (& præsertim intellectualium, eoque tuto æternarum deinceps) natura ua creaturarum actiuitas, & exigentia, aliquando non durandi, siue destructionis suæ intrinseca, & naturalis esse non possit, restat solum esse posse naturalem eorum aliquibus ratione capacitatis, seu passiuæ potentiæ, & materialis, quæ in ipsis contineatur. Hæc autem passiua, seu materialis potentia, si de physica potentia loquamur, in eo quod destruendum est, siue totalis simplex, vel composita entitas, siue partialis sit formæ materialis, vel immaterialis animi nostri vnio) esse non potest, quia physica materialis potentia suo actui debet physice & realiter coexistere: nihil autem potest physicè, & realiter coexistere sui destructioni, vt nupet dicebamus, & de se patet; quia alias in se physice, & realiter esset, ac non esset simul quod manifeste repugnat. Secundo: quia potentia physica etiam passiua, & materialis, non est nisi ad sui perfectiuum actuum: qui esse eius actualis destructio nequit. Id denique Arist. Physicor. citat. text. 81. contrariis susceptiuam potentiam physicam contrariorum, quibus destruantur denegat, ac de materia prima, quæ potentia physica materialis, formarum est, ait formam appetere. *Sicut turpe appetit pulchrum & famina marem.* Ex quo S. Thom. è doctus 1. p. qu 9. art. 2. ait. *Dico autem potentiam passiuam, secundum quam aliquid assequi potest, suam perfectionem, vel in essendo, vel in consequendo finem.* Restat igitur in nulla creatura destructibili potentiam physicam realem, siue actiuam & exactiuam, dari directè, & per se posse ad sui destructionem, sed indirectè, & ratione partis, qua constet, qua constet, non quidem formalis sui formæ, sed subiecti, & materiæ, quatenus contrariarum formarum, aut dispositionum, ab agente aliquo inducendarum capax, & receptiua physice est qua ex ipsa constitutum prius destruitur, aliudque materia cum contraria, forma constituat, inde Aristot 9. met. text. 2. ait. *Patiendi potentia est, quæ in ipso patiente principium est transmutationis passiuæ ab alio prout aliud*, & de hac potentia passiua dixit corruptibile, *principium habere, vt non sit.* Cuius potentiæ passiue, vt à contrario in contrarium transeat defectu negat cælo corruptibilitatem, text. 20. Inde etiam 1. physicor text. 64. longam de principiis concludit, *quare manifestum est omne, quod sit* (proprie generatione, de qua ibi) *semper compositum esse*, quod ipsum de omni, quod proprie corrumpitur censet, cum 1. de cælo. text. 127 & 129. generabile, & corruptibile ad conuertentiam dici doceat. *Generabile enim, & corruptibile sequuntur se inuicem*; ex quibus vlterius patet, ea solum, quæ composita sunt, & subiectum capax recipiendi contrarias formas, ac dispositiones, à contrariis agentibus habent natura sua ratione partis, materialis, qua constant destructionis suæ principium habere, & potentiam physicam intrinsecam posse: eaque omnia, & sola esse proprie corruptibilia, & generabilia natura sua, immo nihil, quod materia contrariorum capaci non constet posse, non solum naturaliter, sed supernaturaliter etiam proprie corruptibilem esse: cum corruptio propria nequeat, nisi ratione materiæ contrariorum capacis contingere: tametsi possit, absolute deficere, à Deoque destrui, & annihilari, vt certam 3. videbimus.

8. Denique dubium non est, quin creata omnia etiam natura sua destructibilia, ab agentibus, siue propria corruptione, siue annihilatione posse extrinsecus à Deo statuente, vt perpetuo durent, indestructibilia, seu incorruptibilia, & inannihilabilia, seu potius nunquam corrumpenda, vel annihilanda constitui. Hoc præter dependentiam dogmaticam creatorum omnium à Deo pro ipsius arbitrio, in fieri, & conseruari constat, ex homine post resurrectionem, in quo, & si capacitatem meriti, & demeriti, præmijque, & pœnæ æternæ, eo quod rationalis, & liber sit, non attendas, ac subinde ius illud, perpetuo durandi inde cum Aristotele, & Angelico Doctore deductum, numero sexto, tamen post resurrectionem à Dei saltem decreto

æterne duraturum de fide est : quod ipsum de animo rationali eadem fides docet : atque item de Angelis omnibus, siue bonis, siue malis æternitatis à parte post futuræ, eadem catholica fide admonemur independenter ab eo, quod eam natura exigant, vel non exigant sua, id habetur. Psal. 148. *statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi.* De cælestibus etiam spiritibus dictum de quibus etiam Matthæi 28. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est,* vbi mors non erit Apocalypsis 21. Lucæ 10. *illi qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent neque ducent vxores, neque vltra mori poterunt : æquales enim Angelis sunt.* De dæmonibus, *ignis æternus* paratus à Deo dicitur in suplicium æternum Matth. 25. quæ vt minimum, ex Dei præfinito vera esse debent ; tametsi ex natura rei æternitas Angelis competat, à parte post, vt infra ostendam : quare ex sibilandus est Plutarchus, libro de defectu oraculorum qui vitæ dæmonum, seu Angelorum novies mille septingentis viginti annis terminum præfixit ; vt statim obirent referente Bubalo, ad qu. 50. articulo 1. quæst. 3. difficult. 3. §. 1. versu. *Tertio probari potest*, & si de facto solum, ac non ex natura ipsa Angelicæ vitæ, sic deliraſſet. Tota ergo in re præsente, quæstio Philosophis sapientibus, & Theologis esse potest de naturali intrinseco Angelorum corruptibilitate propria, vel incorruptibilitate opposita, ac de eorum propria annihibilitate, vel inannihibilitate naturali.

CERTAMEN II.

Angeli natura sua sunt incorruptibiles propria corruptione, adhuc de potentia Dei absoluta.

1. PRima conclusionis præfixæ pars de naturali Angelorum incorruptibilitate, & si non adeo rigida corruptibilitatis Philosophica acceptione à patribus communiter tradatur, immo nec disputetur, sed quatenus effectibilitatem, aut indefectibilitatem naturalem in essendo, significant, vniuersim, siue propria corruptione, siue specialiter dicta, annihilatione : tamen de propria incorruptibilitate Angelorum natura sua, nonnulli Patres videntur locuti, & imprimis, S. Dionysius, 4. de diu. nom. longe à med. *intellectuales substantias vitam habent indeficientem, & immutabilem, à corruptione vniuersa, morte, & materia & generatione munda existentes.* Pende, *illa morte materia*, Quibus ratio philosophica incorruptibilitatis propriæ, & strictæ mox subiicienda, continetur : item illud *generatione* : cum enim, quidquid corruptibile proprie est, generabile itidem proprie necessario sit (vt ex Arist. vidimus cert. 1. num. 4. & 7.) substantiæ intellectuales, seu Angeli, qui de se à generatione mundæ à Dionys. dicuntur, atque ingenerabiles iidem incorruptibiles proprie, & stricte dicentur, atque illud à *corruptione vniuersa*, non de omni defectu eorum, in essendo, sed qui propria, & stricta corruptio sit dictum à Dionys. aperte suadetur. Athanas. de communi essentia Patris, & filij, cap. de Angelis, sic Angelum definiens. *Animal rationale expers materiæ hymnis dicendis aptum immortale*, illis enim, *expers materiæ*, rationem dedit immortalitatis, qua de eo erat statim dicturus : scilicet propriæ incorruptibilitatis, quæ ex defectu materiæ in Angelo philosophice demonstratur. S. Basilius, in Psal. 44. ait : Angelos, vsque senescere, nec adolescere, sed in eo statu, in quo creati sunt, *in eo*, inquit, *perpetuo remanent seruata simplici, & eadem immutabili propriè natura substantiæ*, quia vtique simplex eorum propria natura substantialis materia caret, ex qua solum mutari, & corrumpi substantialiter, proprie posset, & clarius Sophronius, epistol. recitata, in 6. Synodo actu 11. approbata act. 13. vbi de spiritualibus substantiis, ait. *Nec latenusque dam. moriuntur, iuxta quod sensibiles defluunt atque pertranseunt*, quod, & si alium sonet, potentiam, etiam ita moriendi negat ipsarum naturis, & si statim omnimodam immortalitatem, & pereundi incapacitatem naturis earum negat sensu explicando cert. 3.

2. Eandem sententiam, eademque ratione tradit Damascenus lib. de decret. & placit. &c. cap. 7. his verbis, *quod vacat corpore, id rationis est particeps, & immortale, vt animus Angelus, Daemon.* Theodoretus 3. de curat. græcanicar affection. dic. & Angelis fæminarum vsum superfluum ait, & impossibile, *qui vt immortales propagatione non indigent, vt incorporei commixtionem non patiuntur, vt generent, vel generentur* : quare ingenerabiles natura sunt, ac subinde, & proprie incorruptibiles, consonat sibi in epitome diuinor. decreto. c. de Angelis scribens. *Immortali natura superaccanea est generis diuisio. Neque enim incremento opus habent, qua enim ab interitu aliena est, natura non eget incremento.* Quo argumento pro Diuina, ingenerabilitate actiua, & passiua, ac subinde propria incorruptibilitate, quæ cum ipsa ad contentiam dicitur vsi sunt Lactant. 1. diuinar. institut. cap. 8. Minut. Felix in suo Octauio. Arnobius aduers. gent. Tertullian. Clemens Alex. Cyprian. August. & Patres passim deorum apud gentes masculum, & fæmineum sexum, & connubia frequentissima videntes. Posset etiam pro hac conclusione adduci Iulianus Archiep. Toletan. de Origin. humanæ mort. apud tom. 8. Biblioth. vetet. Patrum ita hominis in statu innocentiæ potentiam, non moriendi ab Angelica immortalitate differentiam. *Non enim* (inquit) *eodem modo, quo Angelus condiderat, Deus ita, & homines condidisse credendus est vt etiam, si non peccassent mori omnino, non posset. Sed ita conditus est homo, vt perfunctum obedientia munere sine interuentu mortis Angelica cum immortalitas sequeretur æternitasque beata.* id est incorruptibilitatem ex merito haberet, quam Angelus ex conditione, & natura sua habuit, ac ideoque beatitudinis æternitatem, quam ex merito, & gratia Dei habet vterque. Denique Patres omnes, qui Angelis absolutam natura sua immortalitatem concedunt, cum enim corruptibilitas proprie dicta, mortalitas aliqua sit, cui hæc natura sua competeret, absoluta immortalitas natura sua competere sine contradictione non posset ; immo, cum mortalitas per propriam corruptionem strictissimam, notissimaque mortalitas sit, cui hæc natura sua competeret immortalitas natura sua nequiret, nisi ab ignarissimo, & stolido aliquo affirmari.

3. Huc proinde facit etiam definitio Concilij Lateran. sub Leone X. in huius Bulla posita init. sessionis 8. vbi ex Math. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Definit contra Philosophos asserentes, *de natura animæ, quod sit mortalis.* Naturam animæ non esse mortalem, quod ipsum est, animam natura sua immortalem. Cum autem id à Christo Domino dicatur, ac homines, qui occidere possunt corpus (per causas scilicet secundas vitæ corporis aduersas, ac subinde proprie corruptiua occisione, vt docte Vasquez d. 182. c 5. n. 18.) vt nequaquam timendos probet, quia animam non possunt occidere manifeste de contraptione propria, & morte per causas contrarias secundas, quibus negat occidendi animas potestatem, ac ducenda loquitur, dum eam negat potestatem, ac subinde dum ex eo loco naturam animæ, seu animam natura sua immortalem definit, natura sua proprie definit incorruptibilem. Et si autem eo loci nihil in terminis de Angelorum immortalitate, & incorruptibilitate propria definiatur, virtute tamen de eis immortalitas natura sua, siue incorruptibilitas propria

propria in se, vel saltem in genere definitur, ibidem dum de animæ vniuersim immortalitas naturæ etiam sua, absolute, ac subinde, omnis indestructibilitas species, siue per corruptionem propriam, siue, per annihilationem, vel provt propriam incorruptibilitatem, significat, desiuitur. Probatur primo, quia Angelus spiritualis, & rationalis substantia, non minus, imo perfectior, quam noster animus est; ergo quidquid perfectionis animo nostro, qua spirituali, & rationali, siue intellectuali conuenire definitur, virtute saltem, & implicite conuenire Angelo definitur: ast incorruptibilitas propria vel in se ipsa, vel in genere absolutæ immortalitatis, sub quo continetur, conuenire animo nostro natura sua definitur: ergo virtute, & implicite definitur. Angelis, natura etiam sua, conuenire. Antecedens primum ab omnibus admitterur, admittique debet, ex illo Psalm. 8. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*. Quod de homine etiam Christo, ad litteram dictum vult. Paulus ad Hebræ. 2. qui tamen in donis supernaturalibus maior longe Angelis solum potest, in natura, eique etiam quoad animum rationalem, quo constat, debitis esse ipsis minor. Consequentiæ vero inde ductæ inoffenso currunt. Confirmatur: quia Angelis, vt Deum clare videant, lumine gloriæ opus esse de fide saltem implicite censetur (de quibus tamen, nihil tale definitum in terminis est) eo præcise, quod de homine, eiusque rationali animo, ita definitum est contra Beguardos, & Beguinas, in Concilio Vienensi sub Clemente V. idcirco Angelos natura sua absolute immortales, quare, & proprie, ac stricte, incorruptibiles, vt minimum, esse fidei saltem proximum, & oppositum temerarium, & erroneum censet Valentia, 1. p. ad. q. 50. a. 5. disp. 4. q. 1. pu. 4 §. *quod autem*, atque in fide periculosum. Molina a. 4. quibus (vti & ego) consentit Bubalus, a. 5. quæst. diffic. 1. §. 3.

4. Probatur à ratione vel potius demonstratur conclusio. Id absolute est proprie, & stricte, incorruptibile natura sua, cuius natura, & essentia incapax est proprie, & stricte dictæ corruptionis, seu destructionis corruptiuæ: atqui Angeli natura, & essentia incapax est, propriæ, & strictæ corruptionis: ergo natura, & essentia sua est incorruptibilis. Maior est ex terminis euidens. Minor autem clare, & euidenter probatur: corruptio propria, & stricte dicta essentialiter dicit rei destructionem, ab agentibus, seu causis secundis per contrarias formas, seu dispositiones peragenda: atqui Angelus natura, & essentia sua incapax est eiusmodi destructionis sui ab agentibus, & causis secundis per contrarias formas, seu dispositiones peragendæ. Ergo incapax est natura, & essentia sua proprie, & stricte dictæ corruptionis. Minor proxima certa, & euidens de fide pene, & ex loco recitat. Matth. 20. dum inde animi nostri naturalem, siue natura sua, immortalitatem seu proprie, & stricte dictæ corruptionis incapacitatem deduxit, quod eo loco, à causis secundis, scilicet hominibus quascumque, ad eius interitum applicantibus, & inducentibus, non posse animum destrui dicatur; quam definitionem & deductionem virtute, & implicite ad Angelos pertinere proxime ostendebamus. Sed quoniam nunc iam sola naturali ratione pugnamus, ita, & minorem hanc, & conclij rationem, tam pro rationali animo, quam pro Angelis cunctis demonstramus. Angelus (& idem est de anima rationali) natura sua est substantia spiritualis intellectualis. Simplex, & incomposita, ex materia omni substantialiter, siue secundum substantiam sumpta: ergo est incapax corruptionis proprie corruptiuæ. Antecedens quoad incompositionem substantialem Angeli ex materia corporea, non solum est Theologice certa, sed Philosophice etiam demonstrata, q. 1. & 2. fere per totam de Angelis, non solum, qui de facto sunt, sed etiam de pure possibilibus aliarum specierum. Similiter de incompositione substantiali Angelorum horum etiam possibilium, ex materia non solum corporea, & indifferente, sed spirituali ostensum est cert. 3. & 4. consequentia vero probatur ex dictis, q. hac. 3 cert. 1; etenim destructio rei corruptiua, seu à causis secundis solum esse potest per inductionem formæ oppositæ, vel contrariæ dispositionis in materiam aliquam naturæ, & essentiæ rei natura sua proprie corruptibilis, aduersarum formarum, & dispositionum capacem: atqui in Angelis nulla est materia capax aduersarum formarum à causis secundis inducendarum; ergo nec capacitas ad propriam corruptionem, seu proprie corruptiuam sui destructionem subsumptum antecedens probatur. Quia Angelus nulla materia constat, sed simplex substantia spiritualis est, vt diximus locis citatis: nec partialis substantia est, seu forma, materiam aliquam à qua educatur, immo à qua non educatur, vt compartem, & materiam concernens, vt citat. cert. 3. & 4. ostendimus: ergo nequit habere capacitatem, ad sui destructionem ratione materiæ ipsius natura Angelica, per formam, seu dispositionem contrariam, à causis secundis inducendam: sed nec ratione simplicis, & totalis naturæ suæ substantialis: id enim repugnat: esset enim capacitas recipiendi contraria quam merito repugnare aiebat Aristotel. citatus nuper cert. 1. n. 5. & 7. ex naturali demonstratione ibidem producta, quod sui destructioni, & non esse, seu negationi sui absolutæ simul, coexistere Angelus deberet, manifesta vtique contradictione.

5. Secunda pars conclusionis titulo certaminis, præfixa expresse videtur nostri Vasquez d. 82. c. 3. §. 1. n. 12. sub fin. scilicet Angelum, nec diuinitus, siue potentia absoluta Dei, & supernaturaliter pro suo à legibus naturæ (vt sic loquar) soluto arbitrio operantis natura sua proprie corruptibilem esse, sed potius proprie incorruptibilem: quia, inquit Vasquez. Ipsorum naturæ repugnat, vt à causis secundis corrumpantur, id est, per contrariæ formæ, aut dispositionis inductionem destruantur; quod apud ipsum, & reliquos Philosophos, & Theologos destructio proprie corruptiua, seu propria corruptio est. Id recte quidem probat, sed solum ibi attendit ad extrinsecam actiuitatem agentium naturalium respectu eius. Potest autem Angelus indestructibilis corruptiue, siue incorruptibilis natura sua esse respectu actiuitatis, eorum non autem intrinsecæ capacitatis, vt ab eis destrueretur, si maior actiuitas, potentiorque, ipsis, vel aliis causis, secundis adesset (vti adest Deo) respectu cuius potentiæ subdit statim esse Angelum, esse corruptibilem absolute: sicut, & veteres plures de incorruptibilitate, non Angelorum propria, & natura sua & prorsus ipsi intrinseca, sed relate solum ad actiuitatem extrinsecorum agentium loquuturi sunt; eam ipsis condunt: quia, etsi de generatione, & corruptione in causis secundis differentem Doctores Aristotelem viderunt, non autem satis attenderunt intrinseca generationis, & corruptionis prædicata, quæ ibidem Aristoteles posuit absolute, intrinsecaque sunt cuiuis earum, ac nos cert. 1. notauimus: & quæ respectu actiuitatis diuinæ, & summæ Dei potentiæ locum habent, vel habere non possunt in rebus earum capacibus. Probatur igitur, absoluta, & propria incorruptibilitas Angelorum natura sua, à quouis agente, etiam Deo, pro suo soluto arbitrio, & potentia absoluta operante. Quia corruptibilitas propria rei cuiusvis ex natura sua dicit, in eius natura capacitatem physicam passiuam, materialem saltem, formas, seu dispositiones contrarias, quibus destruatur, & ratione cuius eius destructio corruptio propria esse potest; atqui natura Angeli eiusmodi capacitas physica, in se, & intrinsece, quare, respectu Dei etiam, de potentia absoluta operantis, repugnat, vt patet ex dictis, n. 4. ergo, nec diuinitus, & supernaturaliter natura Angelica corruptibilis esse potest: quare, & Angelus natura sua est, etiam diuinitus, & supernaturaliter proprie incorruptibilis.

CERTAMEN III.

De Angelorum natura sua annihibilitate vel inannihibilitate.

1. IAm de altera destructionis, seu mortis, & corruptionis late dictæ specie, nempe annihilatione disputandum restat: an eius natura sua incapax, & subinde mortalis, an in capax atque adeo immortalis natura sua Angelus sit? si enim annihilationis etiam incapax Angelus natura sua, atque eo etiam sensu immortalis esse inueniatur, cum eius incapacitas pereundi per sui destructionem proprie corruptiuam, seu propriam corruptionem natura sua fuerit, cert. 2. demonstrata incapacitas absoluta, & omnimoda destructionis suæ Angelo natura sua competere, ac subinde omnimoda eius natura sua immortalitas probata manebit, siquidem nullum aliud destructionis rei semel productæ, & præexistentis genus, modusve vltra proprie dictas corruptionem, & annihilationem esse potest. Ast, cum annihilatio creationi proprie dictæ, quæ à solo Deo esse potest contradictorie opponatur, eiusdem potentiæ liberæ operaturæ cuiusmodi Diuina est) agere, vel non agere, & ab actione cessare: solaque, actionis, qua facta res est, subtractione pereat, fit, vt potentia extrinseca, quam Angelus concernit, vt continuata creatione seruetur, vel substracta creationis suæ continuatione destruatur, ac propria annihilatione pereat, esse potentiam, seu omnipotentiam Diuinam solam, siue Deum, qua omnipotentem, & proprie creative creabilium natura sua rerum seruatorem pro libito, vel annihilatorem. De Deo quippe dicitur. *Quomodo posset aliquid permanere, si tu non voluisses.* Cap. 11. & actor. 17. *in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus.* Quare concursum subtrahente, omnes, & omnia perirent: vt Iob, breui, & eleganti illa metaphora expressit, cap. 6 *Soluat manum suam, & succidat me.* Manum scilicet illam, concursus, quo tenebar in vita; de qua Psaltes Regius aiebat Psalm. 138. *Etenim illuc manus tua deduceret me, & tenebit me dextera tua.* Et Magn. Greg. l. 6. moral. in Iob c. 18. à S. Thom cunctisque Theologis laudatus. *Omnia in nihilum tenderent, nisi ea manus omnipotentis conseruaret.* Cui Damascenus 1. de fide c 3. & cæteri Patres, & si vocibus quandoque aliis, omnino consentiunt præsertim Augustinus, 4. de Genesi ad litter. cap 12. qui in eo Dei effectus ab Artificum operibus distinguit, quod hæc ab his in fieri solum, illi vero non in fieri solum; sed, & in conseruari à Deo dependeant.

2. Claret inde relate, ad absolutam Dei potentiam Angelos omnes esse absolute annihilabiles, & eo sensu mortales, vt bene obseruauit Cyril. 8. Thesaur. circa med. illis verbis. *Sed tamen quoniam ortum habuit (Angelus) & esse cepit, occidere quoque potest, & non esse. Nam, quæ naturis præcipua insunt, ea respectu creatoris nihil sunt. Quare sicut ignis, combustivus quidem est, sed non Deo, sic etiam Angelus, immortalis quidem est, sed non Deo.* Sententiæ initio huius testimonij positæ de Angelorum etiam mortalitate relate, ad Dei absolutam potestatem, ita consentit Damascen. 2. de fide cap. 3. init. *ita enim natura comparatum est, vt, quod ortum habuit finem sit aliquando habiturum.* Non quidem de facto (quem Angeli non habebunt, vt ex fide ostendimus) sed potentia, quod pro ratione reddit, vt voluntate hac beneficio Dei Angelos immortales esse, ac nusquam defecturos probaret, non autem sua natura. Quo etiam pacto censuit Iustin. Mart. l. quæstionum, q. 13. scribens. *Quorum immortalitas, ex alterius voluntate pendet, ea immortalia (de se vtique) esse non possunt,* & Ambros. 3. de fide c. 2. *Neque Angelus immortalis est naturaliter, cuius immortalitas in voluntate est creatoris.* Atque ipsis prius Plato in timæo, vbi Deorum ab ipso propagatorum (nempe Angelorum, apud Catholicos) Patrem summum Deum, ita ipsos alloquentem inducit, *Dij Deorum ego opifex, & Pater sum: hæc attendite, quæ à me facta sunt, me ita volente indissolubilia sunt.* Itaque Angelos relate ad Dei potentiam, & voluntatem absolutam, semel etiam productos, annihilabiles, mortalesque esse (eos saltem, qui de facto sunt se de possibilibus specierum aliarum ab ipsis præmanarę citandos Recentiores sugillemus) dogma Catholicum est. Quare an id ex innata ipsis, & intrinseca inclinatione, suæ naturæ, & potentia intrinseca, quam in se habeant, ac subinde de potentia ordinaria Dei ipsorum naturis, exigentiæque, vel potentiæ se accommodantis, annihilari possint; sintque subinde natura sua, & intrinseca potentia saltem passiua annihilabiles, & eo etiam sensu mortales? an potius solum potentia soluta, & absoluta Dei ipsis, eorum, quo naturis prorsus extrinseca annihilari possint, & deficere atque, ex ea solum & extrinsecus annihilabiles denominentur, & eo sensu mortales, cum tamen ipsis, eorumque naturis, tanta inclinatio, seu capacitas intrinseca, sit ad eorum conseruationem, quare, & sint natura sua, inannihilabiles, eoque etiam sensu immortales? quæstio Catholicis Doctoribus esse solummodo potest, & hactenus fuit, tametsi eos plus de nomine, quam de re hactenus, & ad censuras vsque, certasse non dubitem: nec posse re ipsa vllum ex eis ab aduersariis rationabiliter dissentiri; sed pugnare, quia potentiæ passiuæ Logicæ, seu non repugnantiæ creaturarum, vt præcisive, possibilium, discrimen, à potentia physice passiua, seu physica destructionis, ipsarum à Deo, non satis attenderunt: sicuti neque ios, & exigentiam naturalem, quam ex prima sui productione, & existentia absoluta, deinceps seruentur creata omnia natura sua permanentia adeptura, & habent, quandiu contrarium fortius, actiuitatis scilicet, & exigentiæ potentioris ad inducendum aliquid cum præexistenti incompossibile est (vti ostendimus) de quo vide cert. 1. n. 2. Minus etiam quam par esset attenderunt, vt ita certarent, ius, & exigentiam vlteriorem naturalem, quæ substantiæ cuiuis spirituali intellectuæ semel productæ adest, vt æternitate apeine post seruetur, ac perduret de quo etiam egimus eodem cert. n. 5. fine, & toto n. 6. quorum ad veram difficultatis huius decisionem reflexa memoria in primis erit.

3. Prima sententia asserit: Angelos natura sua à Deo annihilabiles, atque eo sensu mortales natura sua respectu potentiæ diuinæ (& ordinate quidem, seu ordinari, neque contra naturæ eorum iura & exigentiam operantis) realiter esse: ac subinde non esse natura sua à Dei potentia, ordinata adhuc, inannihilabiles, atque eo sensu natura sua realiter immortales, ita Alexand. 1. p. q. 4. m. 3. S. Bonav. in 1. d. 8. p. 1. q. 2. Ricard. a. 2. q. 2. Scot. q. 5 *Ad quæstionem,* & in 4. d. 49. q. 6. § *Hi duo sunt,* Okam. in 2. q. 7. Gabr. d. 2. q. 1. a. 2. concl 6. Vasq. citata d. 181. Martinon. d. 36. sect. 6. alios referens Recentiores aptime Doctos. Bubalus d. 50. ad. 2. 5. quæst. vnic. diffic. 3. §. 1. alios refert, si eos de potentia naturæ Angeli physice passiua, & intrinseca mortalitatis, & destructionis loqui referat, de qua citati reliqui vnilatenus loquuntur, sed de logica solum, seu non repugnantia, vt Angelus semel productus, & præexistens diutius à Deo non conseruetur, & inseruet, quam intrinsecam, & realem Angelo etiam præexistenti esse volunt, nec solum extrinsecam denominationem à Dei omnipotentia, prorsus arbitrio ipsum conseruare, vel non conseruare, & annihilare potentis de quo solum inquit Vasquez noster, § *ceterum,* n. 8 saltem sibi cum Caietano, & Thomino Dominicanis aliquibus litem, immo inter Catholicos esse; siquidem sui annihilationem, à Deo creaturis omnibus, semel etiam productis, non repugnare, ac proinde potentiam logicam, seu possibilitatem

tatem, non fictam, & chimæricam, sed veram, & realem dari, vt non conseruentur à Deo, tam certum est, atque est certum creata omnia, pro Dei libito, & arbitrio seruari, destruive absolute posse (quod fidei dogma est, ex. n. 2.) atque eo sensu esse mortales non immortales, nec sui destructioni, & annihilationi à Deo repugnantes, sed potentia logica ab ipso annihilabiles, & destructibiles; siue id intrinseca sibi potentia, siue extrinsecus solum à potentia Dei habent; de quo subinde disputatio Catholicis sit, esseque solummodo possit. Cæterum eo fidei dogmate statuto, admissaque intrinseca rerum essentiis non repugnantia, & potentia logica, vt à Deo seruentur, vel pro eius nutu destruantur, de naturali ipsis, ac subinde Angelis, mortalitate, & annihibilitate, vel inannihibilitate, & immortalitate Doctoribus Catholicis disputationem esse posse, & ex dicendis clarebit, & ex dictis num. 2. citato, ac de se satis patet. Nam possibilitas, ac non repugnantia absoluta rerum, ipsis etiam intrinseca, vt à Deo eiusque potentia, vel fiant, aut facta, seruentur, vel, vt non fiant, vel iam facta destruantur Dei omnipotentiam absolutam, non autem naturali physicæ ipsarum exigentiæ ligatam, coaptatam coordinatam, & quasi subordinatam, & attemperatam, respicit: quare & si ipsarum naturali iure, & exigentiæ physicæ, earum destructio, & annihilatio aduersetur, tamen intrinseca ipsis non repugnantia & potentia logica, vt à Deo annihilentur, esse absolutè poterit: Ac demum S. Thom. Durandum, Caietanum, ac reliquos priscos; pro secunda sententia referendos potentiam, logicam, ac non repugnantiam, vt Dei absoluta potentia destruantur, productis, semel Angelis non negasse, & solam extrinsecam denominationem, ipsis ab actiua Dei potentia esse non docuisse, constat ex eo, quod rerum possibilitatem in pura Dei omnipotentia rebus omnino extrinseca constituere, Recentiorum referenda sententia primo fuerit, satis clarebit.

4. Secunda igitur sententia docet: Angelos (qui de facto sunt) natura sua annihilabiles à Deo, atque eo adhuc sensu mortales non esse, sed potius natura sua, inannihilabiles à Deo; atque eo etiam sensu immortales; tametsi potentia Dei actiua annihilabiles sint, & eo sensu mortales, quin in eis potentia, adhuc passiua, adsit suæ annihilationis, aut destructionis, qua ratione materiæ adest, & corruptibilibus. Ita plane S. Thom. 1. p. q. 2. 2. q. 50. a. 5. item q. 5. de potentia a. 3. & 2. contra gent. c. 30. & 35. vbi Ferrara §. *Si quis autem.* Petrus Bergomens. in concordantiis locor. S. Thom. dubi. 122. Durand. in 1. d. 8 p. 1. q. 3. n. 4. Caietan. in 1. p. q. 50. a. 5. vbi etiam Bannez, ac reliqui interpretes Dominicani, quibus ex nostris consentiunt ibi Molin. & Valentia d. 4. q. 1. pu. 4. §. *Quod autem natura*, vbi ait: à Theologis fere certam ex fide iudicari. Soar. 1. de Angel. c. 9. Lessius 3. de summo bono n. 112. Meratius de Angel. d. 9. sect. 2. Quiros citat. d. 41. sect. 3. §. *Vera est secunda sententia*, num. 32. Arriaga d. 2 de Angelis sect. 3. 4. & 5. Porro hanc sententiam, vt fidei aduersam reiectam quondam ab aliquot Parisiensibus Theologis, non sine stomacho, memoratur à Caietano, vbi proxime his verbis. *Dicere autem, quod repugnat fidei, est summæ ignorantiæ, qualis moderno tempore regnare videtur apud quosdam Parisienses, qui præfatum S. Thom. capitulum (30. & 35. ex. 2. contr gent. suspectum habent.* Quod verissimum quidem est, si Angelici Doctoris & citatorum sequacium ea in re Theologorum sententia intelligatur, vt probabilius censura memorata, à Valentia feratur in aduersam. Etenim ex citatis antiquis nemo intrinsecam Angelis non repugnantiam, seu potentiam logicam, aut logice passiuam, vt non conseruentur à Deo soluta, atque absoluta sua potentia illos conseruare nolentis, & quo secundum se, & essentiam suam termini, & obiecta Diuinæ omnipotentiæ constituantur, negauit: quam rebus omnibus possibilibus 1. p. q. 25. a. 3. & q. 9. atque locis proxime citatis eam Angelis concessit; solumque negauit potentiam physicam, & realem adhuc passiuam, seu physice passiuam & subiectiuam suæ annihilationis, id quod expressit, etiam Durandus. *Non enim* (inquit) *requiritur in creatura, vt sit potentia subiectiua, ad annihilationem. Vt ipsa annihiletur.* Similiter Caietanus. & Ferrara potentiam solum physicam, & realem ad sui annihilationem creaturæ, & Angelis negant, cum in solo Deo esse illam concedunt. Bubalus denique qui potentiam hanc logicam, non seu repugnantiam, vt à Deo annihilentur, Angelis intrinsecam ab antiquioribus assertam negasse videtur, ac de ea admissa Caietanum reprehendisse, solamque potentiam Dei Angelis extrinsecam ad eos annihilandos admisisse §. 5. versu. *Colligitur quinto*, de potentia reali physica aperte loquitur. Siquidem statim versu, *Colligitur sexto*, ait relate ad absolutam Dei potentiam Angelos natura sua mortales, & annihilabiles esse; in qua propositione, & si aliunde aduersauerit, supponit tamen potentiam logicam, seu non repugnantiam, vt à Deo annihilentur Angelorum natura intrinsecam esse vt §. 2. propositione 1. statuerat, atque probauerat, ac certam apud omnes esse merito concluserat, vnde constat immerito etiam Vasquez nostrum c. 2. versu. Eodem modo n. 10. reprehendisse Caietanum, quasi solam potentiam actiuam Dei à qua creata, & Angeli destructibiles, & annihilabiles denominentur, intrinseca, omni earum potentia logica, seu non repugnantia, vt à Deo destruantur, & annihilentur secluſa admiserit, quam tamen à Caietano admissam fatetur ipse Vasquez c. 1. n. 1. & 2. non minus quam ab ipso Vasquez admittitur: & si hic male realem esse contendat; melius autem Caietanus realem potentiam esse neget. Secundæ igitur huic sententiæ subscribo, quam sequentibus conclusionibus distinctius, atque ab æquiuocatione omni liberam trado.

5. Dico primo. Angeli natura sua inannihilabiles à Deo naturaliter, & potentia ordinaria operaturo, atque eo etiam sensu immortales natura sua sunt. Probatur ex Concil. Lateranensi sub Leone X. sess. 8. in cuius initio eiusdem Leonis Bulla definitur animum rationalem esse immortalem, *per se, sicut esse per se* corporis formam: id quod Angelo, præstantiori, scilicet subſtantiæ spirituali intellectiuæ debet conuenire: maxime cum eadem, omnino pro vtroque sit naturalis ratio inferius subiiciendi. Probatur secundo conclusio in terminis, & illatio ab immortalitate, & inannihilabilitate naturali animi rationalis natura sua, ad eandem Angelis concedendam ex synodo 6. act. 11. vbi eam vtrisque natura sua concedit; tametsi eis essentia & natura sua immortalitatem videatur negare, non eo sensu, quo hic accipimus naturam assumit, vt inferius videbimus. Tertio probatur ex Dyonis. Areopag. Athanas. Basil. Damascen. Theodoreto. Minutio felice Iuliano Archiepisc. Toletano recitatis cert. 2 & si enim de eorum indestructibilitate per naturam opposita corruptibilitati sensibilium in terminis videantur locuti, & respectu contrariorum agentium, & causarum secundarum: tamen de omni indestructibilitate naturali, & omnimoda, immortalitate Angelorum, natura sua, & respectu cuiuscumque agentis, etiam Dei, iuxta ipsorum naturam operaturi virtute saltem, & æquialenter loquuntur, cum nullam adhuc potentiam passiuam physicam respectu Dei habeant ad suam annihilationem (vt conclus. 2. dicemus) æque, ac respectu agentium naturalium ad propriam sui corruptionem potentiam physice passiuam non habent. Quarto probatur efficaciter, ex Cyrill. Alexan. 8 thesauri circa med vbi nobis putatur ab aduersariis, vel maxime, aduersus illis verbis, *& si Angelus immortalis quadam res est, per voluntatem, & gratiam saluatoris, sed quia tamen ortum habuit, & esse cæpit occidere potest quoque, & non esse. Nam quæ naturis præcipue insunt* (vt Angeli naturæ immortalitas) *ea respectu creatoris Dei nihil sunt.* Quia omnia naturæ iura ex potiori summo suo increato dominio, & iure perfringere absolute, & honestissime potest: *quare sicut ignis combustiuus quidem est, sed non Deo, sic etiam Angelus immortalis quidem est; sed*

non

non Deo. Quare æque immortalem natura sua Angelum, atque combustiuum natura sua ignem esse docet; & si contra huius actiuitatem naturalem, & prorsus expeditam impedire Deus combustionem, atque contra naturalem Angelo immortalitatem inferre mortem possit. Methodius tandem serm. de resurrection. *Is, qui ex nihilo fecit, & construxit immortalium naturam non in Angelos, & ministros solum construxit:* quare Angelos ex natura immortalium, siue natura sua immortales esse docet.

6. Probatur à ratione, (fors demonstratione) naturali conclusio. Angelus natura sua, non solum non petit destrui, sed petit non destrui à Deo, & non annihilari; ergo Angelus natura sua, est à Deo iuxta eius naturam operante inannihilabilis seu (quod idem, est) natura, seu iuxta naturam suam immortalis, & si à Deo vltra, & contra naturam Angeli, eiusque naturalem exigentiam, (vt potest) operante, sit annihilabilis. Antecedens probatur Cyrilli authoritate proxima, qua æque immortalem natura sua Angelum, atque ignis natura sua combustiuus sit, dicebat: id est, æque Angeli naturam exigere semper persistere, & non destrui; atque natura ignis exigat combustionem. Probatur secundo, ex natura, & essentia rerum permanentium. Quidquid permanens natura est, natura etiam sua exigit permanere, ac non destrui, debetque natura sua perdurare, quandiu contrarium agens fortioris exigentiæ, & actiuitatis in rebus non adest, ac non abest agens naturale, à quo naturaliter debeat conseruari, vti lux, à luminoso: atqui Angelus natura sua ens permanens est, ergo natura sua exigit permanere semel productum, quandiu agens contrarium fortius non adest, neque abest connaturale agens ipsius productiuum. Tunc sic; sed nunquam potest adesse agens contrarium fortius, quod eius destructionem requirat, nec agens connaturale ipsius conseruationi, quod Deus est, abesse potest: ergo natura sua semper durare, atque non destrui, ac subinde natura sua, atque eius naturali exigentia attenta inannihilabilis à Deo est, & immortalis. Antecedens ostendimus controuers. 1. de generat. d. de resistentia: & patet, quia deficiente causa secunda permanentium, contrariarum primarumque qualitatum (v. g. caloris inducti in aquam) Deus connaturali concursu, illum conseruat etiam, si agens contrarium, scilicet forma aquæ, ipsam ad connaturalem frigiditatem, reducere potentis, & petentis adsit, quod fieri à Deo, nequit naturaliter, nisi iuxta aliquam naturalem exigentiam fiat: Nequit autem esse exigentia actiua agentis calidi, à quo calefacta aqua fuit, & à quo remota calida conseruatur: ergo solum est exigentia formæ illius, seu caloris inducti, qui titulo entis natura sua permanentis vbi primum est exigit naturaliter conseruari; tametsi quia forma aquæ frigiditatem sibi connaturalem actiuitate exigit sua, vtriusque exigentia attenta, & comparata, vtriusque magnitudine, nec in totum calorem conseruet, nec in totum frigiditatem induci permittat, vt latius citato loco perpendebam.

7. An vero entia permanentia, sui conseruationem generalis permanentiæ titulo in succesturo immediate suæ primæ productioni, instanti, vel determinato, vel indeterminato naturaliter requirant? an pro æternitate tota à parte post suæ primæ productioni? Postremum de permanentibus cunctis docere videtur Arriaga citatus sect. 5. versu. *Pro eo dico*, & si de Angelo loquatur, neque enim de eius speciali permanentia titulo rationalis, & intellectiui (de qua statim in secunda probatione conclusionis) sed titulo entis permanentis natura sua eius rationis procedunt. Ego vero oppositum censeo: nempe ens natura sua permanens vniuersim, nequaquam sui conseruationem per æternitatem à parte post, suæ primæ productioni natura sua exigere absolute cum natura sua contraria patiantur, & habeant, quorum exigentia, & actiuitate opposita fortiore, naturaliter intereant, nec, nisi eis non adstantibus possint persistere, neque exigere absolute in eorum etiam præsentia perdurare, sed sub conditione absentia contrarij fortioris, quam per æternitatem nec appetere, nec exigere absolute possunt ea, quæ contrarium patiuntur, & habent; verum quidem est, etiam permanentia ex quo primum in rebus absolute sunt natura sua, persistentiam, & conseruationem sui, & si non in præsentia contrarij fortioris exigant, tamen hoc etiam præsente absolute exigere, nisi de præsentia, vel absentia contrarij, adhuc tantum conditione, ad sui conseruationem exigendam curando, vti de contrarium agens contrariæ formæ inductionem præscindendo à contrarij præsentia absolute natura, & actiuitate sua re posset; quia tamen, alterutrum alterius absentiam, & destructionem, quæ per accidens ipsius exigentiæ est, & ei annuatur adeo ab dubio succedet: quia nullum rei naturalis exigentia, & inclinatio, in malum aterius vltatenus est, sed tota in bonum, & commodum proprium iuxta philosophicum axioma *nihil in malum intendens*, operatur: cum & ipsi permanentis & actionis perduratio succesiua sit, & Dei arbitrio, & voluntati natura sua, & per singula instantia natura sua subordinata à Deo donetur vel secus, iuxta creatam exigentiam, atque nec cum in permanentibus, tum in agentibus creatis non nisi absolute, & actu existentibus inueniatur, quæ vi a primo suæ productionis instanti sunt absolute in secundo non existunt, sic plane, vt cum primum existunt solum sui existentiam exigere pro secundo immediate succesturo possint, non autem ex primo illo pro vlteriori tertio, quod existentia absoluta illorum debet ex parte actus primi præcedere, vt ei pro libito annuat vel non annuat in totum vel ex parte Deus: ac sic deinceps vlterioribus æternitate à parte post futura, in eis quæ voluerit perennare. Quæ in actiua exigentia patent, & ad formalem illationem inoffenso extendunt. Probatur secundo conclusio ex speciali permanentia naturæ Angelicæ intellectiuæ, ac subinde volitiuæ, meritique ac demeriti per se & præmij æterni capacis, quo etiam titulo permanere, non aliquandiu solum, sed æternæ natura exigere sua ostendebamus, cert. 1. n. 4. & 5. ex quibus constat Angelo semel producto in sui annihilatione, & interitu quandiu non esset, in vlteriori durationi violentiam à Deo quodammodo inferri, quandiu non fuerit etiam per totam sequentem æternitatem, quatenus contra exigentiam naturalem perdurandi per æternitatem totam, omniaque, & singula, eius instantia quam vbi primum existit habuit, in radice, modo explicato (vt in secundo ad tertium, & extertio ad quartum, & sic ad vlteriorem, & vlteriorem, ex immediate antecedenti, per totam æternitatem succesturam formaliter habeat) in eius annihilatione fieret violentia continuata; non minus, quam si igni ad passum applicito, & ad comburendum expedito concursum ad comburendum, quem natura sua exigit, vt fornaci Babilonico contigit) Deus denegaret, sed quoniam formis, & compositis materialibus natura sua permanentibus, ac de se exigentibus permanere, ratione materiæ, cui inhærent, quæve intrinsece constant, corruptibilia tamen natura sunt, non actiuæ, & exactiue, sed passiue tamen physice sunt, quia materia contrariorum ipsorum destructiuorum, constant, vel inhærent, vt omnimoda inannihilabilitas secundum naturam Angeli, à Deo, ac, eo sensu immortalitas statuatur, sit secunda conclusio.

9. Angelus natura sua nullam realem, physicam potentiam passiuam, siue subiectum physicum sue destructionis, siue annihilationis, à Deo etiam habet. Est etiam omnium Doctorum secundæ sententiæ conclusio: immo vero solius conseruationis sua subiectum reale, & physicum habet. Probatur conclusio æque clare, atque præcedens, quoad priorem eius primam: quia Angelus nulla materia (nedum materia contrariorum, & corruptiuæ actionis capax) substantialiter constat, vt ostendimus, q. 2. vbi substantiam simplicem illum esse monstrauimus; sed nec substantia, & natura simplex Angeli potest esse

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

potentia, realis physica passiua, siue physicum suæ destructionis, seu annihilationis etiam, à Deo subiectum: tum quia nulla potentia physica & realis passiua, nisi ad perfectiuum, siue ad perfectionem sui, esse potest. Est enim è conceptu partis perfectibile quid, omne subiectum, atque adeo essentia sua, ad sui perfectionem, seu perfectiuum aliquid relatum potentia physica passiua, physicus appetitus, ad formas est, illasque, *sicut turpe pulchrum, & famina virum*, appetere materia prima dicitur ab Aristot. 1. physicor. text. 81. à cunctis philosophis, & Sanct. Thom. 1. part. quæst. 9. art. 2. & sæpius atque à reliquis Theologis laudato: destructio autem rei nequit esse eius perfectio: quare neque reipsa, passiue adhuc, physice appeti. Quo argumento Arist. text. proxime citato nullum contrarium contrariæ sui subiectum esse deduxit, vt referebamus cert. 1. n. 7. Tum etiam: quia vt ibid. n. 5. arguebamus, omnis physica realis potentia debet suo actui coexistere: implicat autem aliquid coexistere sui destructioni, & absoluto non esse: ergo implicat aliquid esse realem physicam potentiam, & subiectum physicum suæ destructionis: quare, & Angeli naturam substantialem simplicem esse realem potentiam passiuam physice, siue subiectum reale physicum suæ annihilationis, & absoluti non esse, à Deo etiam ipso, prouenientis. Cum ergo Angeli naturalem exigentiam habeant permanendi in esse, quod primo à Deo acceperint, & habuerint, atque in æternum, modo explicato, permanendi, ac subinde, vt deinceps à Deo non destruantur, & annihilentur natura sua habeant: ac rursus potentiam realem physicam, passiuam adhuc, vt à Deo annihilentur, in sua natura non habeant, neque possint habere, vt hactenus demonstratum est: restat eos natura sua, à Deo, adhuc, annihilabiles non esse, sed potius inannihilabiles natura sua, atque eo sensu immortales; licet annihilari à Deo, ac destrui absolute potentia sua absoluta possint. Id quod clarius adhuc (si potest) ex solutione argumentorum aduersantium, vel potius detectione, æquivocationis, cui innituntur, fiet.

CERTAMEN IV.

Oppositionibus occurritur.

1. PRimum à ratione est. Nequit naturæ, & essentiæ Angelicæ, negari non repugnantia, seu potentia logica, vt à Deo destruatur pro vlteriori duratione, ad eam, qua primò productus, & existens Angelus est; atqui hæc potentia intrinseca est naturæ, & essentiæ Angeli, nec solum extrinseca, à potentia Dei ipsum destruere potentis: est insuper realis, & physica in Angelo existente; ergo in natura Angeli existentis est potentia intrinseca realis, & physica suæ destructionis: ac proinde secundum intrinsecum reale, & physicum naturæ suæ, siue secundum naturam suam intrinsecus realiter, & physice sumptam Angelus est annihilabilis à Deo, & natura subinde sua mortalis. Minoris pars prima de intrinseca, & essentiali naturæ Angeli non repugnantia, nec solum extrinsecus desumpta, per denominationem à potentia Dei certa mihi est: illa quippe possibilitas, & non repugnantia creaturarum possibilium in seipsis, quin aliquid in eis sit, in earum essentia, & natura inclusum, repugnans, & contradicens omnino est: quare non est omnipotentia Dei ipsis prorsus extrinseca, sed huius terminus, & obiectum: quemadmodum in obiecto potentiæ visiuæ visibilitas ad visionem præsupposita, & qua apta in se ipsis sunt, vt à potentia visiua percipiantur, non est pura denominatio à visiua potentia prouenies, nihilq; in obiecto capacitatis obiectiuæ intrinsecæ supponens; sed est intrinseca obiecto capacitas, vt à potentia visiua, possit attingi, & videri: quæ quia aliis à colore & luce deficit, percipi à visu non possunt, vt bene docuit S. Thom. 1. p. quæst. 25 a. 3. & communiter Doctores. Secunda vero minoris pars, scilicet in Angelo existente potentiam hanc logicam, seu non repugnantiam, & essentialem possibilitatem realem, & physicam esse (& si à nostro Vasquez citato non probetur, sed supponatur) probatur, quia existentia, creaturarum adhuc, quæ essentia sua metaphysica non existunt, ab earum essentia, & possibilitate realiter physice non differt (vt taceam, ne formaliter quidem in mea sententia, si adæquate res, earumque essentia assumatur differre) ergo implicat creaturam aliquam, quare, & Angelum, realiter, & physice, ac realem absolute esse, quin eius essentia, seu potentia logica, ac non repugnantia, vt à Deo annihiletur, realiter, & realis, ac physica potentia absoluta sit. Totum argumentum, secundam conclusionem impugnat, quin primam, eiusque probationes, vel leuiter tangat: quare toto dato adhuc maneret vera conclusio: scilicet annihilationem contra exigentiam naturæ Angelicæ, & subinde à Deo, absoluta, & extraordinaria potentia, non autem rebus, connaturali, vtente posse solummodo prouenire, siquidem illa non repugnantia, seu potentia logica, & si realis, physica, & intrinseca, esse in Angelo producto, & existente admittatur omnipotentiam Dei solutam, & absolutam, non autem, naturæ rerum iuri, & exigentiæ legibusque ligatam, concernit.

2. Sed neque secundam conclusionem satis impugnat, quę de potentia, reali physica passiua physicæ suæ annihilationis solummodo negabat Angeli naturæ in esse, & ex qua solum primæ conclusionis, veritati possit aliquarenus derogari, vt ibi præmonui; non autem de reali, quam velis, dummodo physice passiua, suæ annihilationis (præsertim non ordinaria, vt iuxta naturalem rebus prouidentiam operante) non sit, argumento vero præfato potentiam illam logicam, seu non repugnantiam Angeli producti (& si realis, & physica esset) vt à Deo annihiletur, physice passiuam esse, nec probatur, nec probari leuiter potest, cum potentia eiusmodi manifesto repugnat, vt demonstrauimus cert. proximo num. 9. sed nec esse physicam, & realem, & si non physice passiuam eam potentiam logicam, seu non repugnantiam paralogismi in argumento contenti detectione patebit. Etenim potentia, logica, seu non repugnantia, & possibilitas creaturæ, vt à Deo sit, vel non sit, ad vtrumque indifferens est: ac proinde ab vtroque scilicet creaturæ absoluto esse & non existentia præscindit; nequit autem præscindere secundum statum physicæ, realitatis suæ pro duratione, qua eam habet: pro eo enim statu, & duratione alterum extremum indifferentiæ suæ, coniunctum, & secum identificatum habet, nempe absolutum suum esse, & existentiam pro duratione illa, pro qua suum absolutum non esse, siue existentiæ suæ absolutam negationem pati citra contradictionem nequit, sicuti pro duratione, qua absolute non est, siue existentiæ suæ absoluta negatio adest, nequit, nisi implicatorie absolute esse, atque existentiam absolutam recipere. Ad eum modum, quo voluntas indifferens actu primo physico, ad amandum, vel non amandum, seu odio habendum, adiuncto ipsi actu secundo alterius extremi, ex oppositis, atque eius indifferens potestas in actu primo erat, potens ad oppositum eliciendum non manet, quia esset potestas ad coniungendam cum amore eius negationem, vel odium oppositum, quæ esset chimærica potestas, & impossibilis, & quæ proinde pro signo priori naturæ, nec fuit, neque esse potuit, sed solum ad alterutrum extremum ex oppositis seiunctim ab oppositio alio eliciendum, atque apponendum. Est autem inter potentiam voluntatis indifferentis pro priori naturæ, & in actu primo, ad amandum, vel non amandum, seu odio habendum; & non repugnantiam, seu potentiam, indifferentem logicam essentiæ creaturæ, vt absolute sit in rebus, vel non sit, valde notandum ad rem præsentem discrimen: nempe, quod illa non nisi in statu physicæ realitatis, & absolutæ existentiæ voluntati absolute possit competere, ac subinde physica, & realis potentia, vt ab actu

omni realiter præscindit, & sit; ac nominetur; illa vero potentia indifferens creaturæ ad absolutam sui existentiam, vel non existentiam possibilis, cum ei provt physice, & realiter, siue in statu physicæ realitatis absolute est determinate, vel determinate non est, non conueniat sed solum pro statu possibilitatis suæ præcisiue, ac præscindentis ab vtroque, non quidem realis, & physica potentia existendi, vel non existendi in se, & à Deo, sed logica, & metaphysica potentia, solummodo est, ac dicitur.

3. Inde etiam constat creaturæ, atque essentiæ creatæ possibilis, actualem, realem, absolutam existentiam pro duratione aliqua, non magis potentiæ logicæ seu possibilitati eius, præcisiuæ, & indifferenti, ad existendum, vel non existendum, pro illa eadem duratione posse inseruire, quam si non esset: immo, non minus illam indifferentem potentiam impedire, quam si pro illa, eadem duratione, absoluta eiu negatio adesset; alteruttro enim potentia, ad oppositum extremum (sine qua potentia ad vtrumuis non stat) æque impeditur: & si potentia logica, seu non repugnantia, eius creatæ essentiæ, siue creaturæ possibilis, vt à Deo pro vlteriori duratione absolute creatura sit, permaneat: quia pro vlteriori duratione, nec decreta absolute, nec posita à Deo, eius absoluta existentia est, tametsi pro anteriori duratione decreta absolute à Deo, positaque fuerit, absoluta existentia eiusdem creaturæ. Et si enim creaturæ essentia, & possibilitas ad absolute existendum, vel non existendum eadem, quoad intrinseca prædicata, sit, ast quatenus tempus (extra quod esse, vel non esse in se absolute, nequit) concernit, est diuisibilis, ac non eadem. Vnde constat argumentum, ex identitate reali absolura, essentiæ, & possibilitatis, creaturæ cum eius existentia petitum, nullam vim habere. Tum: quia absoluta existentia physica possibilitatis, seu essentiæ metaphysicæ creaturæ, siue Angeli, vt à Deo sit, vel non sit absolute, nec possibilitatis præcisiuæ, seu logicæ potentiæ, ad existentiam, vel non existentiam productione ipsa, qua absolute etiam existit, status non est, nec ipsum vllatenus constituit, sed impedit potius, eius status essentialem præcisionem, vt vidimus, qui nusquam, physicæ realitatis, & existentiæ absolutæ esse potest; sed est status intentionalis, & obiectiuus potentialis puræ verificationis ab existentia absoluta, & abstrahens, non autem physicus, & realis. Tum etiam: quia potentia illa logicæ passiua, vt creatura, atque (ad rem præsentem) Angelus à Deo fiat, & existat, absolute, vel secus, pro duratione, qua primo producta à Deo est, atque in se absolute existit illa ipsa quatenus tempus existentiæ absolute concernit, eadem non est cum potentia logica, seu possibilitate præcisiua Angeli ad existendum vel non existendum absolute pro vlteriori duratione, vt à Deo in illa conseruetur; quare etsi, possibilitas, seu potentia logica seu essentia metaphysica, creaturæ, ex identitate, cum existentia absoluta creaturæ, pro duratione, qua primum extitit, realis, & physica, pro eadem ipsa duratione probaretur, secus, ad existentiam, & productionem absolutam eius à Deo pro duratione sequenti pro qua solum conseruatio esse potest, ac non prima productio, quam conseruatio, qua talis, essentialiter supponit.

4. Instabis inde: ergo potentia logica ad conseruationem Angeli à Deo, existentiam absolutam eius ab ipso, physicam, & realem Angeli pro anteriori duratione importat, ac subinde non pure logica eius potentia est, vt à Deo conseruetur. Respondetur distinguendo antecedens *ad conseruationem* quoad intrinsecum, influxus, quo à Deo seruari in sequente duratione potest, nego antecedens; quoad extrinsecam denominationem, quam hic idem influxus concernit, vt conseruatio sit, ac dicatur, concedo antecedens: & nego consequentiam, de potentia logica existendi, quoad intrinsecum præcise; instabis rursus inde contra primam conclusionem. Potentia logica, seu non repugnantia, vt res à Deo, in secundo instanti fiat, vel non fiat, quoad intrinsecum potentiæ, & actus, seu influxus, quem concernit à Deo in creaturam, eiusque absolutam existentiam, nihil dicit, nec concernit existentiæ absolutæ creaturæ per nos ego æque indifferens, supponitur creatura, semel producta, ad sui productionem, vel non productionem vlteriore duratione à Deo, atque ad sui primam productionem, & absolutam existentiam in anteriori duratione in qua primo producta à Deo fuit, ac in se absolute existit primo: atqui ita ante primam suæ durationem, & existentiam indifferens Angelus suæ potentia illa pure logica, vt produceretur, primo, vel non produceretur, vt nihil exigentiæ, & determinationis, ad suam primam productionem haberet: ergo semel producta, ac primo producta, nihil determinationis, & exigentiæ habet, vt à Deo producatur pro vlteriore duratione, & conseruetur potius, quam, non conseruetur: quod rationes pro prima conclusione datas prorsus euertit. Distinguo primum consequens; qua potentia logica solum est, siue ex vi potentiæ logicæ præcise concedo consequentiam, qua ad conseruationem proponitur, Deo non solum obiectum conseruandum, sed eius conseruandi motiuum, nego consequentiam; est siquidem in rebus permanentibus natura sua à sua prima productione, ius, & exigentia physica, & naturalis diutius perdurandi, ni fortius adsit contrarium agens, & exigens oppositum, vel proprium, & necessarium connaturale ad sui absolutam existentiam abit; ac rursus substantiis spiritualibus intellectiuis perdurandi per æternitatem, vt supra vidimus, quæ distinctum, quid à potentia logica, siue possibilitate creaturæ præcisiua est, vt hactenus ostendimus.

5. Oppones plurium Patrum authoritatem asserentium Angelos immortales gratia Dei esse; non natura. Cyrill. supra aiebat. *Angelus immortalis, quadam res est, per voluntatem, & gratiam saluatoris &c.* & concludit. *Solus Deus proprie immortalis est, qui naturaliter id habet; catera per gratiam, sicut creatura.* & 2. contra Iulianum sub init eum ex Platone scribentem refert, & tacitus approbat *Idcirco quoniam nati estis quidem mortales, & solubiles omnibus modis, saneque solumini*, quod Platonis dictum in Timæo fuisse refert S Thom. 1. p. q. 50. art. 2. arg. 2. Damascenus 2. de fide c. 3. init. *Angelus est essentia intelligens, & natura immortalitatem deinceps consequuta*; subinferius *immortalitatem, non quidem natura, sed gratia, est Angelus, ea enim natura comparatum est, vt quod ortum habuit, finem quoque sit aliquando habiturum: solus enim Deus semper est*, & Bernardus 5. de considerat. ad Eugen. c. 4. sub init. inter alia de Angelis hic: *immortalitate perpetuo non creatos, sed factos, id est, gratia, non natura.* sexta synodus generalis seu Concil. Constantinopolitan. 3. sub Agatone Pa. ex epistol. Sophronii, act. 11. approbata in act. 13. habet. *Sensibilia quidem finii temporali supposuit; intellectualia vero, & insensibilia, hæc meliori dignitate dignatus est: & nullatenus quidem moriuntur, neque corrumpuntur, ita tamen quod sensibilia diffluunt, atque pertranseunt. Non tamen sunt immortalia per naturam, neque in essentiam incorruptibilem transeunt, sed gratiam eis largitus est à corruptione, & à morte coercentem. Sic hominum animæ permanent incorruptæ: sic Angeli immortales perseuerant; non natura veniam, (sicut asserui) incorruptam proprieue immortalem habentes essentiam; sed gratiam à Deo sortita sunt, qua immortalitatem largitur, & incorruptionem eis prouidet.* Ambros. 3. de fide c. 2. *Neque Angelus immortalis est naturaliter, cuius immortalitas in voluntate est creatoris:* qua ratione solum Deum immortalem natura sua, esse concludit. Hanc porro rationem denegandi creaturis, etiam cælestibus, & inuisibilibus, naturalem siue natura sua immortalitatem, eamque concedendi Deo soli ex Platone in Timæo proxime recitato, & ex Iustino Mart. lib. quæstion. q. 13. caeteri Patres videntur didicisse, ita enim hic scribit. *Quorum immortalitas ex alterius voluntate tenderetur immortalia esse non possunt, itaque solum Deum immortalitatem habere dicimus.* Quod postremum habetur ex præf. 1. ad Tim. 6. *qui solus habet immortalitatem.*

6. Hæc

6. Hæc tamen omnia infirma sunt, quia ipsa ratione, qua Angelos natura sua immortales recitati Patres negant, solique Deo concedunt, de qua immortalitate naturali loquantur satis produnt. Nempe de ea, quæ omnimodam impotentiam deficiendi, in suo absoluto esse, atque intereundi ab alterius cuiusuis etiam absolutaque potestate; non autem de immortalitate naturali rerum quæ iuxta exigentiam, seruatoque iure, & legibus naturæ semel productæ destrui à Deo nequeat, debeatque vlterius seruari, quam creaturis natura sua permanentibus ac subinde Angelo, (qui ex illis permanentissimæ naturæ est) competere satis demonstrauimus, cert. 3. tametsi illa prima naturalis, siue per naturam immortalitas omnimoda creaturæ omni, (quæ essentia sua ab alio est) repugnet ac soli Deo à Patribus concedatur: vt satis expressit Cyril. recitatus cert. 3. n. 5. & omnium assignata ratio conuincit. Id etiam satis ostendunt verba illa sextæ synodi proxima: tum prima *meliori dignitate* præ sensibilibus, *dignatus est*, & immediate sequentia, ac etiam illa, *non sunt per essentiam immortales* Angeli, & animæ nostræ, *nec transeunt in essentiam propriè*, id est stricte & omnimode *immortalem*, cui mors, seu destructio absolute repugnet: quod quidem Dei eiusque essentiæ proprium est quia à nullo in sui existentia absoluta, neque à seipso, pendet, eoque sensu solus habere immortalitatem à Paulo dicitur: vt bene explicat Hieronym. in caput 1. epistol. ad Titum sub init. & Augustin. De natura boni cap. 30. quod autem gratiæ Dei, non naturæ, Angelorum eorum immortalitatem Patres iidem adscribant gratiam antonomastice, seu pro gratia redemptionis & ex meritis Christi, sed largius pro gratia creationis, qua indebite *ipse fecit nos*, & naturæ Angelicæ, naturalem ipsisque inditam immortalitatem, *& non ipsi nos*, neque Angeli se ipsos: vt bene Valentia. Bubalus, & reliqui Doctores, qui gratiam etiam creationis concedunt, expressitque Sanct Thom. in 2. d. 26. quæst. 1. a. 1. ad. 2. scribens: *Omnes naturales bonitates* (quarum prima, & præcipua, est absolutum esse, & natura cuiusque) *gratiam dici posse, quia gratis à Deo datur*: Quam à Pelagio, & si subdole admissam in Concilio Diospolitano Africani probauerunt; tametsi aliam vlteriorem, & per Christum ad rectè, pieque viuendum, & tentationes superandas gratiæ nomine in scripturis intellectam ab ipso vlterius debere concedi Catholice contenderint, vt constat ex eorum epistola quæ est. 95. apud Augustinum, quibus & ipse Psalm. 144. his verbis: *Attendamus gratiam Dei, non solum, qua fecit nos, sed etiam quare fecit*, & Hieronym. epist. ad Cyprian. Presbyter. *Cum illius (Dei) sit gratia, quod creatus (homo) est, illiusque misericordia, quod subsistit & viuit, nihil boni operis agere, potest, absque eo, qui ita concessit liberum arbitrium, vt suam per singula opera gratiam non venaret.* Cui gratiæ acceptioni pro naturalium donatione, consentit etiam Innocentius Pa. 1. epist. 27. ad quinque Episcopos. Scio Ambros. citato loco immortalitatem naturalem soli Deo ab Apostolo attributam à morte peccati, intellexisse: vt idem, quod impeccabilitas, naturalis sit, cuius expositione de immortalitate naturali, Dei, quæ propria adhærent Augustinus 7. de Genesi ad litt. c. vlt. & 3. contra Maximum c. 12. & Anselm. ad locum 1. ad Timot. cap. 6. & si mortalitatem largius pro mutabilitate, in melius, vel deterius seu à peccati morte ad gratiæ vitam, vel ab hac ad peccati mortem vsurpent: ac consequenter non naturæ, sed gratiæ Dei putent animi nostri, & Angelorum à vita gratiæ ad peccati mortem immortalitatem, seu immutabilitatem: quod conclusioni nostræ nullatenus aduersatur.

CERTAMEN V.

De mortalitate, & corruptibilitate vel incorruptibilitate & immortalitate Angeli possibilis specie alterius à productis.

1. Dixi speciei alterius: quia de possibilibus speciei eiusdem, cum productis aliter, ac de productis, sine contradictione philosophari non licet. Secundo de immortalitate, & incorruptibilitate opposita propriæ corruptioni potest esse quæstio, vel de immortalitate, & incorruptibilitate, late sumpta, & opposita annihilationi illius à Deo, quæ valde diuersæ sunt immortalitates. Secundo immortalitas hæc postrema (nam proprie incorruptibilitatis naturalis, siue secundum Angeli illius naturam incapax ille esse deberet, qui natura sua contrario careat, & corruptrici subinde actioni subesse nequeat) seu inannihilabilitas propria, vel absoluta, & omnimoda, seu repugnantia, vt semel productus Angelus à Deo, etiam absoluta potentia, annihiletur, vel non absoluta, & omnimoda sed inannihilabilitas à Deo, solum iuxta Angeli illius naturam, & exigentiam eius naturalem, & intrinsecam perdurandi, si semel producatur; contra quam tamen Deus absoluta sua potentia, & dominio vtens, nec eius iuri & exigentiæ annuens annihilare illum absolute potest, vt de Angelis qui de facto sunt dicebamus cert. 3. Hæc autem naturalis exigentia potest rursus considerari perdurandi indefinite ad tempus aliquod, est igitur quæstio de immortalitate, seu inannihilabilitate Angeli illius naturali, siue eius natura, & exigentia: ac iure sua prima productione quæsito attentis: Est an alterutro modo, siue ad definitum tempus, siue ad inde definitam æternitatem à parte post debeat illa Angelis cunctis alterius speciei à productis conuenire? an etiam possibilis aliquis sit, qui natura sua sit transiens substantia, nullatenus exigens vlterius durare, sed potius causa sua, (scilicet Deo creatore, vtpote essentiæ indefectibilis) adstante exigat, statim, ac primo extitit, perire.

2. Quoad immortalitatem incorruptibilitatis propriæ, siue oppositam propriæ corruptioni noster Quiros sect. 5. num. 5. censet absolute esse Angelum possibilem natura sua corruptibilem, & obnoxium propriæ corruptioni, & qui subinde natura sua immortalis, seu incorruptibilis minime sit, quia, vt supra vidimus q. 2. Angelum forma, & materia spirituali contrariisque qualitatibus spiritualibus ad formas alias Angelicæ contrarias pervia, & obnoxia constantem, non repugnare iudicabat. Cum autem fundamentum hoc diiecerimus satis, quæst. 2. certam. 2. 3 & 5. satis euersa inde est, singularis hæc opinatio. Confirmatur, quia ipse Angelum è prædicato suo generico pure intellectiuam substantiam spiritualem esse fatetur, eo ipso num. 56. vnde omnimodam Angelorum subst antialem, essentiatem simplicitatem demonstrauimus citat. quæstione 2. quare vrgentius, vel clarius, contra ipsum militant rationes, quam contra alios, qui Angelicas substantias, vniuersim aliarum operationum, ab intellectione principia esse posse fatentur. Tertio, & immediatius ad hominem. Ipse enim num. eodem ait: Angelos è supremo, & communi Angeli prædicato, intellectiui, & volitiui, ac subinde capacis natura sua meriti ac demeriti, præmijque & gloriæ æternæ natura sua immortales, etiam annihilationem à Deo, ac perpetuos esse debere; quare de naturali ipsorum perpetuitate, & immortalitate, adhuc per annihilationem à Deo quæstionem esse non

posse, si is etiam titulus intellectiui &c. attendatur, ratione cuius ipsi immortalitas ad suum finem consequendum debetur, sed quamuis substantia, spirituali composita foret, is etiam titulus adesset: ergo esset etiam immortalis, & indefectibilis, omnino, ne dum, per propriam corruptionem, & non, nisi contra eius naturam, & exigentiam destrui, à Deo adhuc, & violenter posset, iuxta dicta, cert. 1. n. 5. & 6.

3. De naturali immortalitate per annihilationem, debitaque cunctis Angelis, æterna duratione, vt nemo ex eis natura sua mortalis, & annihilabilis, sit possibilis. Sit secunda nostra conclusio, ex essentiali Angelicæ naturæ, vniuersæ, intellectiuæ substantiæ spiritualis prædicato, æque euidenter deducta, atque ex prædicato simili cuiusuis rationalis animi naturalis, æternitas, & immortalitas demonstratur. Cui conclusioni aduersarius mala fide refertur, ab eodem Quiros n. 58. Arriag. ex d. 2. sect. 6. subsect. 2. à n. 26. ad 33. cum tamen non conclusionem reliquorum, & nostram, quam potius nuper facto argumento ex prædicato intellectiui naturæ Angelicæ essentiali, & communi naturalem Angelorum, qui de facto sunt immortalitatem efficaciter probari solummodo posse dicit, eo n. 33. §. *Dicendum tertio*: quare, quod ait eius numeri initio, non de natura vlla Angelica, sed solum de aliis, quæ Angelicæ non sint, tametsi à Deo solo dependeant, & careant contrario defectibiles natura sua esse posse, ac de se se, ac natura sua mortales intelligi debet. Tum quia id eius conclusio exprimit. *Propter hoc puto in hac materia dicendum, primo: non repugnare vnam creaturam ex se defectibilem naturaliter, & si à solo Deo conseruetur, licet careat contrario.* Tum etiam, quia à citato n. 25. id solum contendit, Angelorum naturalem immortalitatem, & indefectibilitatem, adhuc per annihilationem, male à plerisque probari, quia natura sua, & contrario carent, & causam sui indefectibilem Deum habeant: *idemque manens idem semper sit natum facere idem.* Vt vulgare axioma fert; quod tamen ipse falsum multis ostendere deinceps contendit, ac subinde male ex illo naturalem Angelorum immortalitatem probari, quam tamen ex prædicato intellectiui, vt pote, ex communi, & generali Angelis, & animabus nostris prædicato legitime probari fatetur citato §. *dicendum tertio.* Itaque conclusionem hanc nostram probat, & rationem communem ab omnibus datam, & si communem alteram rationem improbet, vti etiam noster Martinon. repulerat prius 1. p. d. 36. cit. sect. 6. cuius tamen vim, examinabimus statim. Pro ea vero, & axiomatis illius veritate, & firmitate examinanda, statuenda, atque à Sophisticis instantiis, earumque malis solutionibus (quæ latius nunc persequi prolixum, & importunum esset, semperque inutile foret) nonnulla aduertenda sunt.

4. Primum axioma *idem manens; idem semper est natum facere idem*, de causa efficiente intellectum (vti in re præsente Doctoribus intelligitur, de naturali solum causa, & ad vnum determinata intelligi, vt verum habeat, necessario debere, non autem de agente libero, ex arbitrio, & libera, ac indifferente voluntate sua absolute operaturo, quale Deus est, quare ex Dei (qui solus agens, & causa particularis Angeli & omnium proprie, & stricte creatorum, & annihilandorum est) indefectibilitate in se præcise perperam infertu absolute creatum quodvis, semel productum naturaliter conseruandum: cum in eius conseruatione libertatem suam absolute possit, debeatque exercere, quia essentia sua agens liberum, ad extra est, nec minus sit actio ad extra creaturæ conseruatio, quam eius prima productio, quare de se se indifferens absolute, nec magis determinatus ad creati effectus conseruationem, quam non conseruationem Deus absolute est. Hinc fit secundo naturalem creati effectus semel producti conseruationem, vel non conseruationem, non quidem ex Dei causæ suæ specialis naturali inclinatione de se se ad conseruationem præ eius omissione pensari debere, sed ex creati ipsius effectus semel producti exigentia intrinseca, vt conseruetur, vel, vt non conseruetur, cum causæ naturales alterutrius determinate, non adsint, quod rursus patet: quia alias connaturalitas conseruationis effectus creati semel producti, extrinsecus à connaturalitate intrinseca agentis conseruationem proueniret, ac subinde non secundum intrinsecum, physicum, & reale naturæ effectus creati illius competeret, nec secundum suam naturam, eiusque physicam determinationem immortalis defectibilis, potius quam mortalis defectibilis, & annihilabilis esset, nec potentiam physicam, & realem ampliorem, proprioremve ad sui conseruationem, vel non conseruationem, quam ad primam sui conseruationem, vel eius omissionem haberet: quam logicam solum, non autem realem, & physicam esse, supra contra Vasquez ostendimus cert. 3. num. 8. & cert. 4. aduertendum secundo est. Agentia naturalia creata, ac de se, ad efficiendum virtutis, & actiuitatis de æternitate esse, ad effectus producendos, non solum tot, ac non plures, sed quoad spatia, cum loci tum durationis, vltra quæ effectuum suorum productionem nequeat extendere, sed quasi lassata, ac viribus destituta ab effæra, ab actione necessario cesset, nec effectus plures productis, si omnes produxit, neque quemque, ex productis, vltra sphæram spatij, vel loci, vel durationis actiuitatis suæ præfixam possit actionem suam protendere; quod secus euenit in agenti Deo, etiam, vt causa particularis effectum creatorum est, immo, nec causæ exactiuæ solum, nec actiuæ eius, quod natura sua exigit, vt à Deo fiat: quia, id, quod exigitur solum ab alio non in exigente sed in alio à quo exigitur præstandumque est, debet præcontineri, ac subinde non ex naturæ exigentis, sed agentis solum limitatione poterit effectus, vel numero, vel spatio loci, aut durationis limitari.

5. Demum noto. Nihil creatum adhuc sui destructionem appetere, exigereve, neque in illam tendere determinate, aut disiunctim, de se se physice, & naturaliter posse: vt vidimus, cert. 1. n. 7. ac sæpius, cui Aristoteli, totiusque Philosophiæ, & Theologiæ doctrinæ insistit Augustinus 11. de ciuit. c. 27. fere toto concludens; *satis apparet quantum refugiat natura non esse*; tametsi, quia ruxo essentiæ sua termino, vel aliunde defectibili principio connexum sit, destrui absolute possit, quod ex potentia voluntatis, siue creatæ, siue diuinæ, libera libertate contradictionis, ad suos actus eliciendos, vel pure, omittendos (quam plane, vt veram fatemur) male impugnat Arriaga citata subsect. 2. n. 31. quo in casu inquit natura voluntatis tendit in omissionem actus, quæ purum nihil est) cum pure illum omittit, ac subinde, in non esse, seu malum physicum. Male, inquam, inde arguit, etsi bene Recentiorum, quas ibidem refert solutiones impugnet. Nostrum enim notatum de physica, & naturali inclinatione rerum, & causarum naturalium est, quæ in ipsis ad malum physicum, cuiusmodi rei destructio est, esse in ipsa non potest, immo, neque in alio agente naturali, quantumuis contrario, quod contrariam formam, præxistenti (quæ bonum physicum est) intendit solummodo inducere; & si ob huius cum alia naturalem incompossibilitatem, citra agentis tamen contrarij intentionem; præexistentem propellat, ac destruat: inde tamen ad agentia libera consequentia non tenet, vt malum physicum, siue entis physici negationem amare, atque appetere nequeant vel actum physicum pure omittere, neque è contra: quia id libera agentia possunt, posse etiam naturalia consequens est. Liberi enim agentia bona malave physica, vel bonitate alia conducentiæ ad finem, quem amant, vel ad malum quod fugiunt, vestita, prosequi possunt, vel fugere positiue, atque ab eorum prosecutione, vel fuga etiam deterreri, ac detineri, prorsusque actum suspendere, ac pure omittere, vt diximus. Naturalis vero causarum naturalium inclinatio physica, atque imitatiuus appetitus in bonum physicum secundum

dum se sumptum est, & in malum physicum fuga, quin hoc bonitate aliqua, illudve malitia aliqua extrinsecus vestitum fugere, vel prosequi possit: quare implicat physicam natuam naturalis causæ, atque entis inclinationem in non esse physicum entis ferri, ac tendere posse, & maxime, in non esse physicum sui: tametsi liberum agens, ac per voluntatem operans ferri in non esse, sui etiam actus appetitu elicito possit, quia bonum & esse physicum tamen aliunde malum non solum non prosequi omissiue potest, sed aversari: ergo certum est axioma illud nullum appetitum, siue imitatiuum physicum, & naturalem in malum physicum, seu non esse rei, seu proprium & elicitum à voluntate in malum qua tale, ferri posse, ac subinde, nec voluntatem, neque naturam tendentem, siue intendentem in malum posse operari, vt omnium Philosophorum, & Theologorum axioma fert, nec rem de se se in sui destructionem, determinate, vel indeterminate, & disiunctim natura sua ferri physice posse. His autem positis resolutio substantiæ physicæ simplicis completæ Angelis cunctis communis, & essentialis (quin prædicatum intellectiui, & subinde capacitatis pœnæ, ac præmij æterni attendatur) nullam natura sua annihilabilem, ac non immortalem natura sua esse posse facile probatur, paululum reformato iuxta præmissa notata argumento communi, ac iisdem Arriagæ instantiæ oppositæ præueniuntur.

6. Quidquid natura sua permanens absolute est implicat natura sua esse, non solum fluxum, sed, & aliquando natura sua defectibile; atqui omnis substantia essentialiter substantialiter simplex (& præsertim totalis) est substantia natura sua absolute permanens: ergo implicat substantiam aliquam essentialiter substantialiter simplicem (totalem maxime,) esse natura sua fluxam, immo, & natura sua aliquando defectibilem. Consequentia vtraque est legitima. Maior primi syllogismi, per se patet, cum fluxus permanentiæ rei contradicat: ac subinde permanentiæ absolutæ rei natura sua, eius fluxus natura sua repugnabit: immo & esse natura sua aliquando defectibilem; esset enim illa permanens natura sua non absolute, sed, ad tempus solum, vt patet. Confirmatur, ad hominem contra Arriaga, qui permanens quoduis (etiam ex iis, quæ contrarium habent, destruique fortiori, eius actiuitate, & exigentia naturaliter, possunt) sui permanentiam, per æternitatem à parte post suæ primæ productionis, absolute natura sua exigere, & si falso, censebat, vt vidimus, cert. 3. n. 7. quia eiusmodi permanentia contrariis subiecta non absolutam, sed conditionatam solum, (si fortiora, scilicet, actiuitate, vt exigentia naturali, contraria non adsint) exigentiam permanendi natura sua habere possunt: quod si minoris permanentiæ naturalis entia durare, per æternitatem natura sua requirunt per te; natura sua, exigere sui fluxum, aut defectibilitatem aliquando, siue non exigere aliquando posterioris æternitatis durare, citius absolute omnino permanentibus natura sua repugnabit. Minor æque facile ostenditur. Etenim substantia omnis essentialiter substantialiter simplex, & totalis, nec habet formam contrariam, nec contrarias subinde dispositiones ad illam, cum forma substantialis non sit, nec forma, nisi formæ, posset contrariari, nec materiam, qua essentialiter substantialiter constet contrariæ formæ, aut dispositionum contrariarum receptiuam habeat, neque in seipsa, possit contraria, quibus destruantur recipere vt vidimus supra: quare exigentia prædictæ substantiæ simplicis conditionata, ea ex parte, esse non potest, si scilicet contrarium fortioris actiuitatis, & exigentiæ non adsit: siquidem natura, & essentia sua substantia illa, non solum ab existentia absoluta, sed à possibilitate tota, illud excludit.

7. Sed nec substantia illa fluxo termino de se se connecti potest: cum motus successiuus, aut tempus non sit, quæ sola fluxo de se termino essentia, & natura sua nectuntur: neque item termino alicui ex voluntate Dei aliquando defecturo connexa substantia illa est natura sua: tametsi eius naturæ ex voluntate absoluta Dei possit destructio contingere. Ac demum, nec pendet substantia illa simplex, totalis, ex causa aliqua naturali defectibili, vt lux à luminoso, quo sublato, vel impedito, statim naturaliter, perit, quare, nec permanens natura sua absolute est: & si autem à Dei libera voluntate realiter, intentionaliter (& si non realiter physice) defectibili, in sui conseruatione substantia illa simplex totalis dependeat; ac subinde Deo, qui causa seruationis eius, est, adstante, conseruari, destruiue absolute possit, vt creata reliqua, quantumuis permanentia secundum suam naturam sint, quia ex potestate, & dominio suo increata supremo eorum exigentiæ naturali permanendi vltra suam primam productionem potest non annuere; id tamen potentia sua, absoluta, non autem ordinaria, & rerum naturis coordinata, efficere solummodo potest; id, quod naturalem creaturæ exigentiam perdurandi, cui non annuit, non abolet, sed necessario supponit: quare permanentiæ naturali rerum, ea defectibilitas realis intentionalis absoluta voluntatis, seu liberi decreti diuini, à quo natura sua creata omnia, in conseruari etiam absolute pendent, minime obest, cum supra omnem creaturarum naturalem permanentiam sit, sed solum naturalis dependentia effectus creati in conseruari, à causa secunda defectibili, aut impedibili naturaliter à sua operatione. His vero creaturæ, cum reliquis enumeratis, eius naturali permanentiæ aduersis supra enumeratis, atque à substantia totali completa simplici essentialiter substantialiter exclusis, natura sua absolute prorsus permanentem, & subinde immortalem illam, ac non nisi violenter, & contra naturalem eius exigentiam, à Deo absolura sua potentia, & dominio supremo destructibilem euidenter probatur; quod autem Angelus omnis substantia totalis, & completa essentia sua essentialiter substantialiter, immo, & integraliter sit (vti ad secundam consequentiam in antecedente assumebamus) ostensum satis à nobis est, quæst. 2. quare secundum commune argumentum pro negatiua conclusione, Angeli cuiusuis possibilis natura sua destructibilis, ita explicatum, plene etiam conuincit.

CERTAMEN VI.

Conclusionum vindicatio.

1. ARgumenta, quibus eius firmitatem tentabat Arriaga, & refellebat infirma sunt. Primum de speciebus impressis, & habitibus, & sono naturæ sua caducis, & deficientibus de se, sine contrarij præsentia, causæve conseruantis secundæ defectu, à qua essentia, & natura sua conseruari debeant, falsum est, species quidem intuitiuæ, & externæ defectu obiecti pereunt, internæ, & abstractiuæ, defectu dispositionis, organicæ, vel capacitatis eius, ad tot species substinendas: quare aliæ ab aliarum multitudine, ab organo, vt corpora, à corporibus aduenientibus loco detruduntur. Habitus, non, nisi contrario habitu perire communis Philosophorum sensus est: sonus defectu violenti impulsus abiecto aëri impressi, ac sensim à naturali aëris inclinatione, ad suum proprium motum, & quietem languescentis (vt calor aquæ à frigefactiua sua forma) & tandem pereuntis, & ipse paulatim deficit ac tandem perit, quin, natura sua, ac de se in suam destructionem aliquando futuram, disiunctim adhuc, inclinet, quod ostendi nuper esse impossibile. Secundo de cognitione fidei destructionis suæ, vti de ipsa

Deus reuelasset alicui, negant esse casum possibilem, Moncæus noster, & alij apud Ripaldam, 1. de ente supernatur. d. 104. num. 3. & merito; quia implicat creatam cognitionem aliquam sui reflexiuam, & repræsentatiuam esse, sine qua reflexione suam durationem repræsentare nequiret: quare non, nisi per reflexum alium actum, qui natura sua permanens sit, potest cognosci actus ille ex decreto Dei ad annum, & contra ipsius etiam naturalem exigentiam defecturus, cum huius defectum ad annum habeat, vt obiectum, quod essentiali sua repræsentatione pertingat: vnde neque hinc Angelum natura interitus sui, vt terminum suæ naturalis connexionis, posse habere inferetur. Tertium de igne mixto nostro contrariis semper perit, quibus facile dissipabilis est aëre, fumo & aqua, vel quibus pabuli materia ad formam cineris, cum ignis forma incompossibilem disponitur, vnde nec ignem, nec sublunare corruptibile, quidpiam seipso suam corruptionem intendere facile patet. Quartum ex morulis motus grauium in centrum, cuius continuationi ab eius grauitate intrinseca, & præsente, nullum adest contrarium, quod obsistat, ac subinde actio ipsa motiua de se solum perit, æque est imbelle: Admissis enim absque disputatione digna eius motus morulis, impulsus, quo sursum lapis violentus detinebatur, & medij aeris vsque ad centrum, in quo lapis deorsum mouetur, eius motui contrariantur, & obsistunt: quibus proinde motus illius instantaneæ morulæ, non autem motus ipsius intrinsece naturæ, naturalique cessandi per instantia illa inclinationi, tribui philosophice debent.

2. Præterea (vt bene Quiros aduertit sect. 5. citat. num. 69. atque obseruauimus, num. 4. sub finem) actiuitas creata spacij, tam loci, quam temporis æque, atque numeri effectum limitationem pati natura sua potest: quare, & continuationis suæ, secus exigentia perdurandi. Vnde & grauitas ipsa, ne continuo agat, quandiu adest, ac propterea, per inde pro morulis motus aderit, ac si non esset, cum ad agendum pro illis actiuitas non sit, motusque defectu virtutis actiuæ cessauit, non quia actio, natura sua, ac se ipsa exigat pro illis deficere, cuius oppositum ibidem ostendimus, & rationem discriminis puræ exigentiæ naturalis perdurandi semper & continuo, à naturali actiuitate rationem satis philosophicam reddidimus ibidem: quintum argumentum Arriagæ erat. Angeli exigentia naturalis ad locum limitatur ad tot loci spatia, ac non ad plura, vltra totum spatium, quod illis partialibus constat; ergo ad tot spatia durationis, ac non plura potest, etiam naturalis, eius exigentia limitari; & ad pauciora in Angelo imperfectiore, quam in Angelo perfectiore; Difficultatem hanc communem censet Quiros num. 70. & cui omnes debeant respondere ob Doctrinam aliam receptissimam impossibilitatis, existentiæ rei in duplici loco, & naturali rerum plurium in diuersis durationibus; sed defecit illi addere. *Simul, & in duplici loco adæquato*, vt doctrina illa esset communis, & discrimen à duratione commune, & ad rem exactum sicuti, & ab eo assignato discrimine vbicationis ad durationis ab eo excogitatæ faciliorem solutionem, & discriminis rationem expeditius reddo quia naturali exigentia Angeli ad spatia loci occupanda, non pure, ex actiua, sed actiua ipsius voluntati subordinata, ad præsentiam in spatio maiori, vel minori producendam: quæ proinde, quoad spatia loci, vt potest actiuitas creata limitari etiam natura potest, ac debet: estque proinde in Angelo imperfectiori, quam in Angelo perfectiore limitatior; exigentia vero, perdurandi non actiua; sed pure exactiua, in Angelo est, & quæ actiuam in eius conseruationem Dei potentiam illimitatam importet; è cuius solum limitatione perdurandi spatium posset limitari, vt maius minusve esset, quod naturæ Angeli, perfectiori, vel imperfectiori deberetur ex parte enim exigentiæ puræ nullatenus actiuæ nec ad maius, nec ad minus spatium maior, minorque perfectio rei perduraturæ arguitur, vel taxatur, sed solum ab actiuitate, à qua debet natura illa diutius, breuiusque prouenire. Patet in materia prima essentiæ imperfectissimæ sublunaribus, tamen eis natura sua diuturnioris, immo æternæ: cuius rationem dedimus, certam. 5. num. 5. sub finem, qua argumentum exarmatur.

3. Obiicies demum, sunt pleraque supernaturalia dona, & qualitates contrario carentes, & causam sui Deum habentes non autem, causam aliquam defectibilem, cuius actioni in fieri & conseruari natura sua subordinentur, nec fluxo de se, & essentialiter termino connexæ; & tamen natura sua sunt à Deo destructibiles, non autem natura sua permanentes & exigentes perdurare; alioqui non, nisi contra earum naturam, & violenter, seu miraculose destrui à Deo possent: æque scilicet, æque igne Babyloni conuersus denegatus, ad comburendum: quod durum valde videtur, sicut quod in earum qualitatum conseruatione gratiæ Dei multum minuitur; nec ampliores, pro ea, quam, pro cælorum conseruatione habendæ à nobis gratiæ forent. Ergo nihil præstat, secundum nostrum, & commune argumentum, pro Angelorum omnium natura sua indestructibilitate à Deo, quod in his qualitatibus, supernaturalibus plane deficit, ac euacuatur. Admittit antecedens ob rationes datas. Quiros citat. sect. 2. num. 64. §. *dixi*, §. 62. cum Aluarez, de auxil. d. 74. Albelda, 1. p. d. 58. sect. 3. Pennoto, q. de auxil. c. 5. num. 7. Salas. tom. 1. in 1. 2. qu. 3. tract. 2. d. 5. num. 70. qui gratiam excitantem, in qualitate supernaturali, natura sua transeunte constituunt; quamuis duo primi, (quos sui Dominicani sectantur) in ea intrinsecam, non solum excitationem, sed efficaciam auxilij Physicam, plerique moralem cum Albelda constituunt. Pennotus, & Salas, intrinsecam efficaciam, ei qualitati negant, ac solum excitationem concedunt; quam tamen etiam negat Quiros, solumque eorum Doctorum authoritate vtitur, quatenus qualitatem supernaturalem natura sua transeuntem possibilem generatim admittunt tametsi in specie auxilij gratiæ excitantis male prædicatum illud genericum naturalis fluxus recognouerint, & assignarint. Admissa vero possibilitate naturalis fluxus in supernaturalibus qualitatibus (quem voce reiecit etiam Quiros, & si re admittat) nescio qua ratione ab auxilio gratiæ excitantis illud reiicere efficaciter possit: cum illud consensui fere statim eliciendo datum, natumque sit, ac solummodo inferuat, quo elicito, vel reiecto, à voluntate otiabitur prorsus auxilium: ac subinde, ni naturalis eius permanentia, & exigentia perdurandi, qualitati omni supernaturali, necessaria, obsit, videtur, connaturalibus defecturum. Secundo disparitas tentata à Quiros, inter creaturas naturales carentes contrario, & habentes causam conseruationis suæ connaturalem indefectibilem, vt permanentes natura sua esse debeant, ac non fluxæ, & inter qualitates, supernaturales, vt eis non obstantibus, fluxæ nihilominus, & transeuntes, natura sua esse possint, nulla est, nec ratio ab ipso assignatur, immo, nec reddi aliqua vero similis potest, præter eas quas ab absurdo, pro naturali fluxu qualitatibus supernaturalibus possibili attullit, nosque proposuimus. Si autem absurda præfata in supernaturalibus qualitatibus fluxum naturalem possibilem probent, & si adsit ratio, ob quam in naturalibus creaturis naturalis permanentia necessaria probatur, & fluxus naturalis earum probatur impossibilis, insufficiens etiam pro naturalibus creaturis, earumque permanentia naturali eisdem absurdis in supernaturali qualitati deprehensis (cui eadem adest ratio, & pro qua ob ea absurda non tenet) manifeste conuincetur: quousque specialis ratio, in supernaturali qualitate assignetur ob quam, in ea non probet, & creaturis naturalibus deficiat (vt probationi eius rationis non officiat) assignetur, vt argumenti oppositi illatio non teneat.

4. Ea

4. Ea vero à Quiros inuenta non est, nec probabilis inuenietur. Quod enim ait citato num. 64. & 65. Deum, vt causam particularem (quomodo respectu qualitatis supernaturalis se gerit) Dominium connaturale æque in suas actiones liberas, earumque suspensionem habere, atque creatum, quidquid liberum agens, quin absoluta extraordinaria, & causæ vniuersalis potentia & dominio vtatur: Vnde ait iuri huic, & Dominio Dei, vt causæ particulari non minus attendere Deum debere, quam causarum particularium secundarum exigentias: vnde fit rursus, vt, cum ius hoc Dei causæ particularis liberæ præstantius, fortiusque sit quauis exigentia creata qualitatis eius supernaturalis, vt à deo conseruetur, connaturaliter Deus, eius conseruationi abstinebit, ac sine vllo miraculo, æque ac si rei cuiuslibet conseruationi concursum subtrahat suum ad præsentiam agentis contrarij præstantioris, ita concludit, num. 71. argumento Ripaldæ respondens. Cæterum ex tota hac doctrina colligitur primo: ipsum rem qualitatis supernaturalis natura sua transeuntis, & fluxæ, quam in Dominicanis, & aliis citatis reprehendebat reiiciebatque num. 64. admittere tandem, solisque vocibus ab illis vitiose recedere: etenim nulla exigentia naturalis earum esse potest, vt conseruetur in præsentia contrarij agentis particularis potentioris, atque adeo in his, quæ illud habere natura sua possunt, naturalem exigentiam perdurandi, & conseruationis suæ, non quidem naturalem absolutam, sed conditionatam solum sub conditione absentiæ contrarij actiuitatis, & exigentiæ potentioris admitti posse obseruabamus contra Arriagam, cert. 3. num. 7. quod certius est, cum natura sua ens permanens fortius contrarium, & præsens, & absolute existens essentialiter respicit, vt in præsenti: atqui per te ius connaturale, & potentius Dei, vt causæ particularis, ad destructionem qualitatis, supernaturalis adest semper: ergo nulla vnquam, exigentia naturalis in ea qualitate esse potest, vt conseruetur, ac perduret: ac subinde, transiens ac fluxa, natura sua, & re & nomine erit. Vrgetur, quia ea subordinatio, subiectio, & dependentia à Deo, vt causa particulari, intrinseca, & essentialis physicæ, ac metaphysice naturæ qualitatis supernaturalis est, ergo eius natura deficiet, si Deus causa particularis ipsius, eiusque dominium fortius, ad eius destructionem, quam exigentia qualitatis ad sui conseruationem adsit: ergo ea qualitas ab intrinseca natura sua concernit, atque affert negationem conditionis, sub qua exigere posset conseruari, nempe absentiam potentioris agentis, ad suam destructionem: ac subinde nullam potest habere exigentiam naturæ sua conseruationis.

5. Rursus exigere rem aliquam natura sua præsentiam contrarij, & simul rem eandem natura sua sui conseruationem omnino repugnat; est siquidem exigentia, vt naturaliter conseruetur in præsentia contrarij fortioris ad suam destructionem quod est exigentia, & conatus ad aliquid impossibile: quare absoluta chimærica, exigentia, & prorsus impossibilis, item exigentia agentis potentioris ad sui destructionem est exigentia suæ naturalis, & connaturalis destructionis, quippe ad præsentiam agentis contrarij destructio cuiusvis præexistentis est naturalis, & connaturalis; destructio autem rei exigentis, vt naturaliter, & connaturaliter conseruetur contradicit connaturalitati destructionis: ergo altera exigentia alteri contradicit, neque qualitati supernaturali citra contradictionem conuenire potest. Dices dominium & ius voluntatis, & arbitrij diuini ad decreta sua concipienda, vel omittenda de qualitatis illius conseruatione, ac subinde ad illa pro suo arbitrio conseruanda, vel destruenda, non esse contrarium magis, quam proficuum qualitatis conseruationi à Deo: siquidem ex illo Dominio in actu suæ voluntatis æque potest illam qualitatem conseruare, ac potest destruere: quare, etsi adsit necessario ius illud diuinum, illudque exigat natura sua qualitas illa, vt id à quo essentialiter petit conseruari, ast fortius contrarium destructiuum sui nec supponit, nec affert, nec exigit, sed dominium, & ius indifferens ad sui vel conseruationem, vel destructionem, cui natura sua subiicitur, quo argumenta proxima cessant. Cessabunt: sed destructione rationis disparitatis, à Quiros redditæ qualitatis supernaturalis, & naturalis. Etenim libertas Dei, ac dominium ipsius, in actus suos liberos potius, & præstantius, quam cuiusvis agentis liberi creati, non competit ei qua causa particularis est, sed qua primum præcipuum, ac summum liberum est; nec aliter eius omnipotentia, qua particulariter concurrit arbitrio Dei subditur, quam subdatur, qua concurrit, vt causa vniuersalis; nec particularitas concurrendi, diuinæ omnipotentiæ, libertati alteri Dei ab ea, quæ ipsi competit qua primum agens liberum est, illam subiicit. Imo ius & Dominium Dei, qua liberi in suos actus, ac subinde creatos effectus titulus obiectiuus, & motiuum ab ipso necessario attendendum, vt decretum de rei effectione concipiat, vel omittat, nusquam est; sed dominium reale physicum elicentiæ, vel non elicentiæ realis intentionalis suorum actuum voluntatis; vt patet in dominio arbitrij nostri, in actus nostræ voluntatis vel eorum omissionem, ad quorum alterutrum potestas physica voluntatis est, ex qua sola physice supposita, nullatenusque vt motiuo, & titulo deliberationis obiectiuo proposita, sed eius prorsus immemores, ad actus physicam elicientiam, vel eius omissionem procedimus.

6. Confirmatur quia, si is titulus iuris ac dominij diuini in suæ voluntatis actus, & inde oriundos effectus creatos, vel eorum omissionem (contra id quod in nobis experimur) naturali quauis exigentia creata præstantius proponi Deo ad deliberandum de actibus suis vel eorum omissione necessario deberet, cum ius illud, vt causa etiam vniuersalis libera connaturaliter habeat, illud etiam ad omissionem decreti concurrendi, & concursus negationem contra causarum naturalium exigentiam deberet attendere: quod, cum præstantius, fortiusque longe earum exigentia sit connaturalissima esset concursus quibusvis causis naturalibus denegatio, nilque miraculi in denegatione concursus igni Babylonico interessisset, neque in vlla posset intercedere; immo, si ius illud & dominium in suos actus, (etsi non ex necessitate) absolute in denegando concursu, ac debitis naturæ rerum, vt titulum obiectiuum & motiuum fortius earum exigentiis naturalibus, posset Deus, attendere, nullam suspensionem concursus cum causis naturalibus, nisi ex Dei reuelatione (quæ de nulla extat) miraculosam, ac non potius connaturalem esse, sine temeritate asserere possemus: cum ex consideratione motiui illius fortioris Domini sui potuerit Deus concursum denegare. Dices Deum, vt causam vniuersalem, esse naturæ authorem, ac naturæ legibus addictum, ac subinde eis non stare, nisi extraordinaria miraculosa, ac non connaturali prouidentia, minime posse. Contra quia, ex eo quod Author naturæ, vt causa vniuersalis Deus est iuri illi suo supremo, & connaturali agentis primi liberi non renuntiauit, cum naturam condidit: ergo, si hoc potest attendi à Deo, vt fortius, ac præualentius exigentiis cunctis naturæ creatæ, vt debitorum ipsi denegatio connaturalis, ac non miraculosa censeatur, denegatio concursus, & cuiusvis debiti naturæ tori creatæ connaturalis absolute, & non miraculosa esse potest contra. Contra secundo; quia Deus causa vniuersalis est, non solum naturæ creatæ & entium naturalium, sed supernaturalium: ergo, si ex naturæ creatione, legibus & iure naturali, etiam naturalium, stare iuxta prouidentiam, & ordinariam, & naturalem, debet non attento supremo iure agentis primi & summi liberi, & legibus, ac iuri entium supernaturalium stare debebit. Nec præstat: etiam respectu

entium

entium supernaturalium, esse causam non solum vniuersalem, sed particularem, cuius proinde iuri, & dominio libero debeat attendi: Primo quia, vt nuper dicebam, ius & dominium libertatis diuinæ idem ipsum est siue, se solo, vt causa particularis, siue cum causis secundis aliquid producat. Secundo, quia materiam, primam, & Angelum, vt causa particularis producit, & conseruat; ergo, si titulus causæ particularis efficit, vt ius, & dominium fortius, & potius creatis exigentiis summæ suæ libertatis attendi debeat ab ipso ad debitam alias naturæ rei conseruationem connaturaliter, ac citra miraculosam prouidentiam, denegandam, citra miraculum, & connaturaliter materia prima, & Angelus destrui à Deo potest: ac subinde, & hic destructibilis, naturaliter, & mortalis erit, contra dicta. Obuium statim, menti cuivis, hoc, nec satis, à Quiros solutum, dum ait: Deum esse Angeli causam particularem simpliciter quia eius prima etiam creatio, ad naturam, intra quam continetur, spectat, ac subinde eius productione, naturæ legibus se obligat Deus. Contra primo; quia tota ratio causæ, particularis simpliciter totalis in Deo est, quod se solo, ac sine interuentu causæ secundæ, cuius actiuitati, ac exigentiæ annuat, producat effectum, quam nulla causa secunda, partialiter adhuc, posset efficere, id in creatione Angeli, eiusque conseruatione conuenit Deo: ergo conuenit Deo esse causam Angeli particularem absolute, & simpliciter.

7. Quod non absolutionem, sed confusionem, & implicationem difficultatis additur, (nempe Angeli naturalis entis primam productionem ad Deum, vt naturæ authorem spectare, ex qua proinde, iuri & legibus naturæ stare ordinaria prouidentia debeat; contra quod fieret si Angelus natura sua permanens, exigensque sui conseruationem, ac subinde extraordinaria, & miraculosa prouidentia, à Deo annihilaretur quod, nec difficulter, ex dictis impugno, & si enim prima Angeli productio ad Deum authorem naturæ spectet, non tollit eum esse causam particularem simpliciter, & absolute, vt nuper dicebamus, atque inde ius speciale causæ particularis summæ liberæ habere, & preualentius iuri & exigentiæ naturali Angeli, vt conseruetur (& si quia entis naturalis creatio & conseruatio Angeli est, supernaturales non sint) ac proinde, si ius illud causæ particularis, ac prævalens ad eius destructionem iuri conseruationis suæ in Angelo attendatur, non secus ac causæ secundæ ad cuiusvis effectus destructionem valentioris, naturalis, & ordinariæ prouidentiæ Angeli destructio erit, & si naturalis entis destructio sit, si quid tua ratio probat. Confirmatur quia ideo Deus tenetur ordinaria prouidentia seruare entia naturalia, permanentia vbi ea primum produxit, quia produxit in ipsis exigentiam, & ius naturæ suæ, vt semel producta, ac deficiente contraria alterius actiuitate, atque exigentia fortiore, & valentiore ad eorum destructionem, seruentur: sed, cum primum producit qualitatem supernaturalem non fluxam de se se, sed permanentem, producit in eius natura ius, & exigentiam, vt absente contrario valentiore ad eius destructionem seruetur; ergo æquè connaturaliter, & ordinatia lege alterutrum absente potentiore contrario, ex prima cuiusque productione conseruare tenebitur Deus, & si alterum naturale alterum supernaturale sit (in supernaturalibus enim ordinariam, & extra ordinariam prouidentiam iuxta quam Deus passiones enti supernaturali debitas concedere teneatur, & quam non, nisi extraordinaria, & miraculosa prouidentia æque, ac si suas enti naturali denegaret, concedit Pater Ripalde, citato, numero septuagesimo primo: quo discrimen illud de naturalitate Angeli spectantis ad naturam, æqualitate supernaturali non spectante ad naturam (quod nunc impugnamus) merito deferit. Vel ergo ius naturale causæ particularis, ac summæ liberæ Dei, vt prævalens ad destructionem, iuri supernaturalis entis ad sui conseruationem debet attendi, atque ad comparationem venire, vt eius destructio naturalis, ac non miraculosæ, & extraordinariæ prouidentiæ censetur, vel non debet attendi: si postremum: omnino naturalis erit qualitatis illius conseruatio, ac non, nisi miraculosa, & extraordinariæ prouidentiæ eius destructio contra te. Si autem attendi debeat ius potentius Dei causæ summæ liberæ, vt connaturalis, ac non miraculosæ, & extraordinariæ ptoudentiæ eius destructio sit, eum idem ipsum ius causæ particularis respectu angeli, & materiæ primæ Deus habeat, iuri naturali, eius ex prima productione quæsito prævalens, æque connaturali ac non extraordinaria, & miraculosa prouidentia Angelus, & materia prima destruentur: æquam enim eius per te, supernaturalia ad sui conseruationem ex prima sui productione adquirunt, & quod à iure Dei causæ particularis vtrorumque superetur, denique quidquid de hoc sit. Per te (vt supericulimus, ex numero 71.) ex iure naturæ entis supernaturalis ad suas physicas passiones tametsi eius, & earum causa particularis Deus sit, non, nisi extraordinaria, & miraculosa prouidentia, denegari illæ à Deo possunt: atqui æquum ius naturæ qualitatis, & eius supernaturalis è prima sua productione ad sui conseruationem, atque ad suas physicas passiones habet: ergo, & si Deus causa particularis eius sit, non, nisi miraculose, & extraordinaria prouidentia negari à Deo potest eius conseruatio.

8. Certum igitur sit, quod noster Ripalda, tomo secundo, de ente supernaturali disput. 104. sectione 3. docet. Nempe productam semel qualitatem super naturalem ex iure ipsi è prima productione adquisito conseruandam naturaliter, & indestructibilem natura sua esse; nec nisi extraordinaria prouidentia, & potentia absoluta Dei destrui posse; quare negandum est argumenti oppositi antecedens cuius ratio est: quia in omni prouidentia ordinaria tam circa naturalia, quam circa supernaturalia, siue à solo Deo producta, & producibilia, ac subinde, vt à causa particulari ius solum, & exigentia creaturæ semel productæ, & contrariarum creaturum eius destructionem machinantium attendi à Deo debet, non autem ius libertatis diuinæ siue, vt causa particularis effectum ab ipso solum producibilem producat, & conferat Deus, siue vt causa vniuersalis, creatas suo concursu, & cooperatione sua iuret, vt hucusque dicta satis ostendunt: ius quippe, & dominus dicta satis ostendunt: ius quippe, & dominium libertatis diuinæ, in actus voluntatis suæ liberos, & effectus extrinsecos ab eis pendentes, siue ab ipso solum, siue in consortio causarum creaturarum faciendos, physicum, est idem ipsum quoad omnes, nec ipsi ad eos edendos debet esse motiuum, vt eo honestissime vtatur: sicuti, nec nobis, sed alia motiua extrinseca præter Dei potentiam physicam, & libertatem, qua physice pro sua physica potestate vti pro libito potest; cui, si Deus vt motiuo attendere deberet, cum omni exigentiæ rerum, & causarum naturalium prævalentiæ, nec minus iustis, & potestatis huius in effectus à causis secundis, quam à se solo edendos habeat, nihil esse in externis siue actionibus, & effectibus, siue ponendis, siue afferendis, siue denegandis prouidentiæ extraordinariæ, & miraculosæ foret, quod si dicas: plura Deum in suo suprenni dominij liberatis, & potentiæ ostentionem, efficere, vel denegare, vt scriptura, Patres, & Theologi, docent: ostensio quidem eorum attributorum diuersum, quid ab eis est, at tunc etiam extraordinaria prouidentia Deus vt cum illi attendis, ij omnes fatentur; quare in ordi-

ordinaria prouidentia, non eis, sed solum creatorum exigentiæ attendere Deum posse, simul docent. Absurda illa à Quiros deducta, absurda non sunt, sed omnino in bona Philosophia, & Theologia admittenda, scilicet; æque miraculosam esse destructionem qualitatis supernaturalis permanentis & exigentis natura sua sui conseruationem deficiente contrario valentiore, ac denegationem concursus Babylonico igni: Gratiæ autem Dei nihil minuitur, dum gratiæ dona, non adstante contrario conseruat: cum enim ea primo donat, & eius naturam producit, eius etiam conseruationem, in naturali prouidentia donat: quemadmodum, & bonum opus nostrum gratiæ Dei deputatur, in radice congruæ vocationis à Deo donatæ, vt Augustinus aiebat, & gloria ipsa, quæ meritis ex ea ortis debetur, vlterius contrariorum valentiorum amotio, ex qua ius perdurandi prævalet ad connaturalem eius conseruatiouem Dei, vlteriori beneficio debetur. Ac tandem exigentiæ illi ad conseruationem annuere, cum non annuere absolutè Deus posset, gratiæ Dei absolute est.

CERTAMEN VII.

De essentiali Angeli possibilis immortalitate, seu incorruptibilitate, de potentia adhuc absoluta Dei.

1. ANgelos omnes natura sua, ac iure ipsis ex prima sui existentia, & productione quæsito attento, atque secundum ordinariam prouidentiam à Deo indestructibiles hactenus ostendimus, & si absoluta Dei potentia, & prouidentia, destructibiles, eaque sensu mortales sint, ac destrui absolute possint: iam vero vlterius inquiritur: vtrum Angelus aliquis speciei alterius à productis, non solum ex naturæ ipsius iure, & exigentia naturali permanendi, (cui tamen pro suo Dominio, & arbitrio annuere, vel non annuere possit Deus) immortalis, & indestructibilis, potentia etiam, & prouidentia absoluta, & extraordinaria Dei esse possit? in qua quæstione multum puleris (non multo Theologiæ fructu) excitatur à Recentioribus, qui in eo examinando tori laborant: an creatura aliqua absolute indestructibilis à Deo esse possit, ac semel producta omnino indefectibilis? multisque suppositionibus, instantiisque hinc inde conquisitis, & motis affirmantes doctores, inutiliter ad præsentis quæstionis affirmatiuam decisionem, probare contendunt: siquidem eorum, quæ adducunt pro quæstione illa generali falso, & implicatorie inducuntur. Tum etiam: quia, vt in creaturis, quas à Deo etiam indestructibiles absolute contendunt, verum haberent; non statim in natura Angelica, speciei valde ab ipsis diuersæ, repugnare posset facile ostendi: solumque inferretur, id Angelis, è præciso creaturæ prædicato non repugnare, & si repugnet illis ex alio. Non secus, ac si ex possibilitate immo existentia creatæ substantiæ corporeæ rationalis in homine, equum rationalem esse posse, vel de facto esse, contenderes, quia ea, quibus rationalitas in homine non repugnat in equo etiam sunt.

2. Vt autem clare disputatio, & decisio quæstionis, & vniuersim de omni creatura, & in præsenti materia de Angelo, an essentia sua à Deo omnino sit indestructibilis procedat; aduerte: esse quæstionem de conseruatione necessaria à Deo, eiusque voluntate, non quidem ex eo, quod simul, & vnico affectu, non solum primam eius productionem, sed vlteriorem creaturæ illius permanentiam, & conseruationem per subsequuturam æternitatem decernat; cum tamen posset eius primam productionem decernere, quin decerneret eius vlteriorem conseruationem: tunc enim immortalis quidem, & indestructibilis à Deo creatura illa esset, non quidem essentia sua, & omnino absolute, sed ex suppositione decreti liberi Dei de eius conseruatione, cui ex immutabilitate sua nequit Deus contraire; ita enim quæuis etiam creatura incorruptibilis ex decreto libero Dei, de ipsius conseruatione esse potest, est autem quæstio: an creatura aliqua, vel Angelus, talis naturæ, & essentiæ esse possit, vt, licet in prima sui productione à Dei libera voluntate pendeat, ac subinde mediate vt minimum, in sui conseruatione, quæ sine sui productione esse nequit, tamen necessario decretum liberum Dei de eius prima productione non possit non esse vel formale, vel virtuale saltem, conseruationis creaturæ illius decretum, quia necessario, & absque nouo exercitio libertatis diuinæ decretum de eius conseruatione ex decreto de eius productione prima, indefectibiliter à Deo concipiendum sit. Durius quippe longe esset, & irrationabilius, ac periculosius, asserere absque decreto vllo Dei de eius conseruatione in decreto ipso de eius prima productione formaliter contento vel saltem virtualiter, creaturam persistere essentia sua, & necessaria conseruari.

3. In hac quæstione nostet Arriaga, 1. parte, tomo secundo, disputatione secunda, sectione 1. numero tertio, §. *Agens de duratione in physica*, quod in ea docuerat de possibilitate creaturæ essentia sua, ad omnem durationem possibilem, & imaginariam extensæ, ac subinde æternam, ex suppositione, quod semel exiterit primo, ita retractat, vt ab authoritate Patrum falsum esse dicat, rationi vero puræ stando reputet verum: quare iudicium Patrum modeste proprio præfert iudicio: discursum vero eorum immo & scholasticorum omnium pene proprio postponit. Patres quippe, & scholastici non, nisi subiuncta ratione, & cunctis quidem communi, efficacissima oppositam conclusionem tradunt; cum tamen ipse satis leuibus instantiis suam à ratione, conclusionem stabilire contendat, vt inferius videbimus. Ad rem autem præsentem in specie: Angelum essentia sua in æternum ex tempore, quo creatus primo à Deo fuerit, duraturum, vt destrui sequenti vlla duratione diuinitus nequeat, possibilem absolute fatetur, tametsi ijs, qui de facto sunt, neget. Noster etiam Ioannes Martinon. 1. p. d. 6. num 34. præcipuo, & implicatorio argumento à nobis vltimo loco diluendo, à cognitione supernaturali fidei petito, concedit possibilem esse creaturam (nempe supernaturalem illam fidei cognitionem) essentia sua, non solum æterne à parte post temporis, quo cœpit, sed etiam à parte ante, & ex æternitate, si ab æterno, (vt fieri à Deo absolute potest) produceretur, de Angelo vero (de quo in præsenti disputamus) id minime asseruit; immo virtute negauit: cum ex essentiali, & speciali illo prædicato cognitionis supernaturalis fidei (quod nequit Angelo essentialiter competere) id in ea solummodo possibile admiserit.

4. Porro, vt veram quæstionis huius decisionem radicitus, atque omni ex parte firmam statuamus duplex conclusio statuenda à nobis est. Prima circa possibilitatem, vel impossibilitatem creaturæ essentia sua indestructibilis, ac perpetuæ ex quo primum condita fuerit independenter à libero vlterioris conseruationis decreto Dei. Si enim, id sit impossibile Angelo (de quo nunc agimus) ex suo prædicato generico, sicut & creatis cunctis, reliquis repugnabit. Secunda, de

possibilitate, vel impossibilitate, Angeli speciali essentia sua, ita indestructibilis omnino, & perpetui ex quo primo extiterit, ac fuerit primo à Deo creatus, ex prædicatis Angeli specificis, & peculiaribus, nec speciei alteri creatæ conuenientibus. Si enim etiam inde repugnet duplici ex capite impossibilis Angelus eiusmodi demonstrabitur: atque postremo hoc, licet creaturæ alicui prædicatum essentialis omnimodæ indestructibilitatis, & perpetuitatis, non repugnaret, Angelo omni repugnare conuincetur.

5. Dicendum est primo. Repugnat creaturæ è creaturæ prædicato essentia sua indestructibilem à Deo esse, & perpetuam, ex quo primum producta libere à Deo fuerit, atque esse absolute cœperit, independenter ab vlteriori Dei, decreto libero de eius conseruatione, vel supposito, vel subsecuto. Conclusio est ab scholasticis antiquis, omnibus, vel supposita, vel expressa apud nostrum Dionys. Petauium, to. 1. dogmat. Theologicor. lib. 8. c. 2. est etiam scholasticorum Recentiorum ferè omnium. Vazquez, tom. 2 in 1. d. 182. cap 3. §. 1. num. 11. sub init. vbi oppositam erroneam esse dicit: cuius censuræ subscribunt Montesinos, 1. 2. d. 7. qu. 2. num 37. Ysambert. disp. 2. de Angel. art. 3. Franciscus de Lugo, disp. 1. c. 3. num. 9. esse autem de fide hanc communem nostram conclusionem, (ac subinde aduersam hæreticam, siue hæresim formalem) docent. Soar. 1. de Angel. c. 9. num. 5. Tannerus, 1. parte disputation. 5. quæst. 1. sub. 3. & Ioan. Præpositus, 1. parte quæstione 50 artic. 5. dubio 1. § *Dico tertio*, & si expresse censuram non ferat, quatenus Damascenum, & alios Patres negantes Angelis natura sua immortalitatem hoc sensu explicat; essentia sua, non solum exigant à Deo, eiusque voluntate conseruari semel producti; sed habeant: atque sententiam nostram sensu eodem contineri sexta Synodo act. 11. in epistola Sophron. approbata act. 13. illis verbis. *Angeli immortales perseuerant non propriam immortalitatem habentes per essentiam, sed gratiam sortiti sunt à Deo, quæ immortalitatem largitur.* Sumitur ibi immortalitas pro incorruptione, & natura immortalis pro incorrupta, seu non destructa, vt de animo rationali intercalatim, eo loci habetur, & tandem Valentia, citata disputation. 4. quæst. 1. punct. 4. fine, Arrubal. dispntat 151. Gaspar Hurtado, Alarcon, & nostri reliqui cum Dominicanis Thomistis Recentioribus, 1. parte, quæstione 51. art. 5. hanc etiam tenent conclusionem, atque fuso examine Quiros citata sect 4. à numero 44. quare appositam temerariam, vt minimum, censeo, à quo iudicio Arriaga non abest: cum meliora Theologice sapiens ob Patrum authoritatem non posse oppositum sustineri dixit. Hæresim autem esse non video. An vero erroneum, ac fidei per consequentias aduersum, ex rationibus subiiciendis doctus quisque poterit facile iudicare.

6. Ex Patribus probatur apertissime, & constantissime: Hæc enim constans apud ipsos propositio est, vt propriam Dei, & creaturæ incommunicabilem, immortalitatem per essentiam explicarent. *Quacumque initium sumpserunt, & finem habere possunt.* Irenæus, 3. aduersus hæres. cap. 8. Cyril. Alex. 8. Thesaur. cap. 2. Damascen. 2. de fide cap. 3. Epiphan. hæres. 76. Hieron. in cap. 3. ad Ephes. Fulgent. de fide ad Petr. c. 3. Richard. de S. Victor. 1. de Trinit. cap. 4. atqui creatura omnis essentia sua initium sumit; ergo essentia sua finem habere potest. Sed nihil, quod essentia sua finem habere potest, potest esse essentia sua immortale & indefectibile, in essendo, vt ex terminis, patet: ergo nulla creatura immortalis essentia sua esse potest, idque euidenter, ex hoc Patrum axiomate infertur. Secundum Patrum axioma, vel idem potius aliis verbis traditum est. *Omne quod est ex nihilo mutabile est in nihilum.* Quod ipsum est potest habere finem, atque in nihilum, seu non esse sui reduci; ex quo idem argumentum nouo efformatum eadem firmitate, & euidentia infertur. Traditur autem conceptis verbis axioma hoc ab Athanas. orat. contra gent. Cyrill. Alex. VIII. Thesaura citato Augustino de natura boni, cap. Anastasio Synaita orat. 1. Tertium, seu potius, secundum Patrum axioma est. *Creata, non natura, sed gratia Dei immortalia esse.* Traditur à 6. Synodo nuper citata, & fusius, cert. 4. num. 5. vt etiam pro eodem axiomate recitauimus Cyrill. Alex. ex citato loco Thesauri 1. & 2. contra Iulian. sub init. ex sententia Platonis in Timæo, Damascen. vbi proxime Bernardum. 5. de considerat. ad Eugen. c. 4. sub init. implicat autem gratiam vllam alicui fieri à Deo, in eo, quod præstare, vel secus eius libere potestati non subest, sed ex necessit. (ac velit nolit (vt aiunt) præstiturus: ergo conseruatio creaturæ non confertur à Deo ex necessitate absoluta, sed prorsus ex illam conferendi, vel secus absoluta potestate, vel libertate. Dicens: eo loco, non dici conferri à Deo gratiose absolute conseruationem, ac præseruationem ab interitu, sed immortalitatem: quod verum in aduersariorum sententia: siquidem natura creata essentia sua immortalem à Deo libere produci non negant, sed non esse semel productæ creaturæ illius possibilis conseruationem vlterius liberam Deo, & gratiosam creaturæ productæ. Dixi nuper ad locum sextæ synodi immortalitatem pro incorruptione, & negatione interitus actualis, non autem aptitudinalis solum, ibi, vti pari, vt ex textu integro recitato citat. cert. 4. num. 5. patet, qui de animabus rationalibus & Angelis est, & de illis dicitur *permanere incorrupte.* De his pro incorruptis Synonyme *immortales perseuant*, id est, *incorrupti*, & Cyrill. loco citato ex Platone non de immortalitate aptitudinali, seu in potentia, sed in actu exercito expresse loquitur: ait enim de Angelis. *Estis solubiles, sed nequaquam soluemini*, cum Platone, & sanè cum eis omnibus locis de Angelis, qui de facto sunt, ac de facto persistunt, Patres recitati, eo num. 5. loquantur. Si ita eos interpræteris Angelos, & creaturas, quæ de facto sunt essentia sua immortales, & à Deo absolute indestructibiles hæretice asseres contra 2. Machab. 8. sapientiæ, 11. & alia plura apud Alexsem p. 2. qu. 3. n. 4. & nostros Gillium, 1. p. lib. 2. tract. 8. c. 13. à num. 6. & Petauium, supra.

7. Hæc porro testimonia id plane euincunt Patres scilicet omnes, si de creaturis, quæ de facto sunt, loquantur; cum tamen creata, quæ sunt essentia sua immortalia, atque à Deo etiam, absolutaque eius potentia prorsus indestructibilia, non ex specialibus eorum prædicatis, sed ex generalissimo creaturæ prædicato negent, & quod subinde creata omnia possibilia coerceat, ac transcendat, eandem cunctis creatis possibilibus idipsum denegare ob repugnantiam eius cum prædicato illo generalissimo & creata omnia essentialiter transcidenti euidens est. Verum huius repugnantiæ ratio non ita facilis, neque eadem à nostris (qui rem hanc subtilius fusius, que aliis examinarunt) ostenditur. Supremum quippe dominium Dei in creata (cui enixe nostet Quiros insistit) cum ex natura rei, tum à patitate Dominij ciuilis, & politici nostri, nil euincit. Etenim eius naturæ & essentiæ creaturæ illius vsus libet possibilis in eius creaturæ prima productione, in qua eius conseruationis vsus, vel formalis, & explicitus, vel implicitus saltem, & virtualis esset, contineretur: quemadmodum, & in dominio nostro ciuili vsus destructionis rei talis est naturæ, vt de cætero omnes vsus reddat nobis impossibiles: eiusque donatio conseruationem sub dominio alterius liberam nobis non relinquit: immo, non aliter libera est, nisi quatenus libera nobis donantibus donatio fuit; quam (quod ad nos attinet,) necessario consequatio dominij illius penes donatarium consequitur, instat, ex necessaria dependentia, conseruationis etiam, seu creaturæ in conseruari, nec solum in fieri à Deo, non mediata solum, sed immediata

mediata contra Durandum, sed quid inde? immediata etiam conservatio (nec solum prima productio contra Durandum) ab aduersariis admittitur; non tamen libera à Deo, postquam res producta supponitur, iuxta dicta; & si in aliis rebus non essentia sua absolute indestructibilibus (cuiusmodi facta omnia sunt) dependentia, in conseruari etiam, à Deo libera sit, quod autem, si indestructibilis absolute à Deo creatura possibilis sit, etiam inconseruabilis libere à Deo creatura possibilis erit, nil continet absurdi: de facto quippe de duratione creata, eiusque partibus admittitur ab omnibus, debetque necessario admitti, vltra durationem imaginariam, cui primo essentia sua correspondent, & sunt, conseruari à Deo non posse, sicuti, neque à Deo, in vlla, seu pro vlla alia produci, quin absque essentia sua, qua huic determinatæ durationi affixa sunt, contradictorie producantur. Quæ autem numero 46. & 48. pro imminutione dominij, & omnipotentiæ diuinæ, eiusque indigentia creaturarum producit, eadem facilitate diluuntur. Deus quippe creaturis inconnexus est, adhuc possibilibus, tametsi factis, vel absolute, vel pro aliqua duratione impossibilibus, eas non defectu potentiæ actiuæ Dei, sed passiuæ intrinsecæ creaturarum fieri absolute, pro tunc, nequeant: vt in duratione patet æterna & in re, cuius non est absoluta negatio: & quamuis actiua Dei potentia (quod ad præsens attinet) rerum possibilitate connexa admittatur, tei productioni, vel conseruationi pro duratione, & circunstantiis, in quibus rem esse repugnat, nusquam connexa omnipotentia pro signo aliquo, nec Dei dominium fuit, sed pro illis, in quibus non repugnat. Pro eis enim solum possibilis absolute res fuit, ac semper perseuerat; pro aliis vero semper est absolute impossibilis quo omnia nostri Quiros argumenta, & instantiæ facile diluuntur, vt singulatim eis respondere sit otiosum.

8. Alij igitur rationi, quam ex dominio absoluto Dei in creata omnia eiusque omnipotentia, eorumque dependentia essentiali, & immediata à Deo, & libera, in fieri, & saltem mediate, & virtualiter libera in conseruari, & repugnantia illa creaturæ semel productæ essentia sua à Deo absolute indestructibilis apud Patres constans, torque axiomatibus tradita procul dubio innititur; & si à Doctoribus rem hanc prolixius ex instituto examinantibus solumque supremo Dei, in creata Dominio, & omnipotentiæ attendentibus tacta non fuerit; licet testimoniis Patrum quasi ex proximo fuerit satis (vt suspicor) indicata, est autem huiusmodi. Quidquid initium sui habere potest, & ex nihilo est, creatum quid, non autem à se, est: ergo finem habere potest, & in nihilum desinere. Consequentia probatur. Quidquid non à se, sed ab alio est, essentia sua actu, & absolute, esse non potest; ergo, neque essentia sua actu, & absolute durare. Probatur consequentia: quia sine absoluta rei existentia, nequit esse absoluta duratio (siue hæc realiter differat, siue non differat à re durante) vt patet de se se: ergo neque semel ab alio producta essentia sua perdurare, seu (quod idem est) conseruari, ita vt destrui absolute prorsus nequeat. Probatur consequentia, quidquid essentia sua, nec est, nec durat durationi imaginariæ alicui necessario, & essentia sua, non coexistit: ergo pro quauis duratione, potest essentia sua non esse: atqui ex sua prima duratione prædicata eius essentialia; non mutantur: ergo nec semel producta essentia sua necessario coextitura est durationi sequenti imaginariæ; alioqui eadem essentia nulli durationi imaginariæ, parti necessario coextituta erit, ac simul alicui parti durationis determinatæ erit necessario (sed contradictorie coexticura. Si autemnon est necessario coextitura, poterit semel producta absolute pro illa, duratione imaginaria deficere, & absolute non esse, & ex nihilo à quo vt termino, cœpit, in nihilum desinere: gratiæque, & beneficio Dei, à quo primum cœpit (& si naturali ius creationis) eius conseruatio debeat deputari, vt Patres constanter aiebant. Hoc ipsum argumentum potest aliter efformari. Necessitas essentialis absolute coexistendi durationi imaginariæ alicui, ei solum competere potest, quod à se est, & existit: atqui solus Deus à se est, & existit; ergo solus Deus potest essentia sua eam necessitatem habere: nihil autem creatum, & quod cœpit ex nihilo, Deus est; ergo nequit eam necessitatem habere. Antecedens primum patet. Quia eius solum existentia, & coexistentia durationi, imaginariæ alicui ab alterius voluntate nequit dependere: quare & alicui durationi imaginariæ, immo, & toti, ac vltra, coexistere essentia sua potest immo debet: cum neque à se ipso nec libere, nec naturaliter, & necessario, non coexistere potest: quare, & essentia sua physica æternus indiuisibiliter est. Demum nihil essentia sua necessario alicui durationi determinatæ imaginariæ coexistens, & correspondens esse potest, nisi quod essentia sua duratio sit: is enim durationis essentialis conceptus est; quod si creata sit (vt necessario cuiusvis creaturæ duratio est) ita determinatæ suæ imaginariæ durationi affixa essentia sua est, vt implicet vlterius, vel per instans vnum (ne dum diutius) conseruari; sin autem increata, est Dei æternitas, omnibus, & singulis imaginariis durationibus, quas non solum expleat, sed ambit, necessario coexistens. Sed tamen nulli creaturæ communicabilis est, sed prorsus repugnans.

9. Hanc igitur rationem meo iudicio euidentem præfata testimonia Patrum, vel indicant, proxime, vel tangunt. Ex qua constat primo: nostrum Arriaga æque Patrum rationi bene penetratæ, atque authoritati cedere modeste debuisse. Constat secundo: eius instantias ex possibilitate præsentiæ indibisibilis entitatiue, & subiectiuæ, ad plura spatia loci diuersa, ac subinde ex parte termini, seu terminatiue diuisibilis ad indiuisibilem essentia, & entitate sua durationem, seu permanentiam, creaturæ per plura spatia temporis, & durationis possibilem euincendam, locum non habere: quia duratio creata (quæ sola spatio, alicui determinato imaginariæ durationis essentia sua esse affixa potest) ita illi affixa est, vt alteri respondere, in eaue produci, aut conseruari prorsus repugnet: vnde quæ pluribus (nedum omnibus futuræ æternitatis) respondeat entitatiue diuisibilis esse necessario debet, nisi Dei simplicissima æternitas sit.

10. Opponunt actum supernaturalem, vel visionis beatæ, quæ suæ perpetuitatis, repræsentatio essentia sua est, vel actum fidei, ex Dei reuelatione de ipsa determinate, vel coniunctim, & vniuersaliter de actibus fidei, vel creaturis cunctis non destruendis, si ita decreuisset, (vt potest Deus de creatis omnibus essentia sua non successiuis) quo decreto suppositio, posset à Deo reuelari, ac fide supernaturali credi, quæ essentia sua, suæ etiam æternæ durationis, vera, ac certa repræsentatio foret: ac subinde æterna nusquamque, ac nunquam, ex quo primum produceretur, absque falsitate, & contradictione destructibilis. Hoc argumento, nisi negata possibilitate reflexionis scientiæ creatæ supra seipsam insolubile censent Arriaga citatus. § 7. versu *Ad confirmationem*. Hænao, t. 1. empyrolog. exercit. 12. num. 36. Sforzia Pallauicin. 1. 2. disp. 2. qu. 2. art. 9. num. 8. Ripalda argumenti huius, bonam Theologiæ partem apud aliquos pervagantis, adinuentor in cognitionis supernaturalis falsificabilitatem inclinare videtur, vt illud soluat. Hoc secundum negat Quiros, n. 52. & si destructibilem absolute eam cognitionem suæ perpetuitatis essentialiter repræ-

sentatiuam, & repræsentationem esse admittat: quia secundum se, atque seiuncta à subiecto capaci, quod per illam obiectum cognoscat, atque esse affirmet stare, sine suo obiecto nempe perpetuitate sua, cuius essentialis repræsentatio formalis est optime potest; est quippe (inquit) velut mortua, dum subiecto, quod per illam cognoscat, & iudicet, non inhæret, & concrete cognoscens, & iudicans non constituit. Falsa solutio, & inintelligibilis, atque inintelligibiles tandem doctrinas de connotatis ad liberos Dei actus scientiæ, & voluntatis, in hoc authore satis à nobis reprehensas controu. 4. de volunt. illa autem vox, *mortua*, de visione illa in abstracto, in animis vox, ad rem præsentem est, & si enim vitaliter cognoscens, nisi cognoscitiuum subiectum informet, efficere nequeat, ast ipsa viua, & viuida formalis, & expressa sui obiecti; & perpetuitatis suæ repræsentatio essentia sua est: quod si destrui potest, nec ipsa suo obiecto essentiali, suæ scilicet perpetuitati, conformatur, non solum falsificabilis (quod refugis) sed falsa etiam est; est enim repræsentatio essentialis suæ indestructibilitatis omnimodæ, quæ in ipsa per te non est: ex eo autem, quod res est, vel non est, vt iudicium, & propositio fert, ac repræsentat, propositio, & iudicium verum, vel falsum Aristotelico axiomate ab vniuersa philosophia, & Theologia est, ac dicitur: quod quidem de cognitione, & iudicio secundum se, & abstracte, ac non in concreto sumptis, dictum est, & si, id minus aduertens, Quiros ita responderit.

11. Primam etiam solutionem, de impossibilitate reflexionis scientiæ, & cognitionis creatæ supra seipsam, necessaria, vt visio supernaturalis, vel fidei, vel beata, sui essentialem perpetuitatem, & omnimodam indestructibilitatem repræsentat, vt falsam refellit, idem Quiros numero 50. Primo quia certam doctrinam de absoluta cuiuslvis creaturæ destructibilitate à Deo non satis firmæ, in philosophia adhuc, doctrinæ inniti vult: immo, ex certa Theologicè scientiæ reflexione supra seipsam satis aperte confutatæ. Nescio quibus fundamentis impossibilitatem reflexionis scientiæ creatæ supra se ipsam, ab aliis viderit assertam, vt id, tanquam notissime infirmum, sine disputatione, ac per transennam dixisse satis, ad repulsam iudicauerit. Scio autem nostra eius impossibilitatis asserendæ fundamenta, ex multa cognoscentium omnium etiam sensibilium obseruatione deducta non vidisse. Vt enim rem non demonstrent longa disputatione opus illi fuisset, vt refellerentur; ex eisque videret à reflexione scientiæ diuinæ supra seipsam ad reflexionem similem in scientia creata nullam omnino paritatem deduci posse, sed solum apertam repugnantiam: igitur ex impossibilitate reflexionis supra se ipsam in creata cognitione aliquam etiam supernaturalem intrinsece in falsificabilem, (vt supernaturales omnes fidei cognitiones iudico) suæ perpetuitatis essentialiter, repræsentatiuam ac subinde essentia sua perpetuam, & prorsus indefectibilem esse posse nego. Instat Quiros saltem mediatam reflexionem cognitionis supernaturalis supra seipsam, in qua totum argumentum instauretur, negari non posse. Potest quippe esse cognitio fidei supernaturalis ex Dei reuelatione de nulla cognitione alia destruenda nihil de sua perpetuitate asserens: insuper hæc cognitio potest reuelari à Deo, & fidei cognitione supernaturali cognosci: quæ, cum in prima cognitione directa supernaturali de perpetuitate omnium cognitionum, præter directam contineatur, nequit non perpetuita esse ex vi & connexione veritatis infalsificabilis directæ illius cognitionis supernaturalis: sed vnde colliget Quiros, secundæ huic reflexæ esse essentialem perpetuitatem, & in destructibilitatem, absolutam, quin supponat probandum? etenim reuelatio, & actus fidei de perpetuitate aliarum omnium cognitionum præter ipsam, vel est de perpetuitate earum extra essentiali, atque ex libero Dei decreto, de eis omnibus, & singulis perpetuo seruandis, cum omnes posset pro libito, & tempore, quo vellet, destruere: vel quia omnes, aut aliqua saltem earum essentia sua indestructibilis absolute, ac perpetua esset? Si primum: postrema cognitio reflexa actus fidei directi de nulla cognitione præter ipsam destruenda, vt pote, in obiecto huius directi actus contenta, perpetua quidem erit non autem essentia sua, sed ex libero Dei decreto vt fateris, nec aliter perpetua esse inferri poterit. Si autem dicas primum: Deum scilicet reuelasse nullam cognitionem semel productam (præter directam fidei, qua ea veritas cognosceretur) esse destruendam, quia vel omnes, vel saltem reflexa illa tua supra directam hanc perpetua, atque indestructibilis absolute natura, & essentia sua est: supponis aperte, quod probare debebas, nec solum falsum, sed impossibile esse dicimus, & plus satis demonstrabimus tom. 1. controu. de scientia Dei reflexiua vnice supra seipsam, quod sæpè (ni semper) his Recentioribus contingit, quibus ad reuelationes, & actus fidei, vt singulares in variis materiis opiniones inducant recurrere est frequens.

12. Dico secundo, implicat, Angelos essentia sua immortalis & omnino indestructibilis absolute à Deo. Probatur primo, ex conclusione prima hactenus demonstrata: quia implicat creatura essentia sua immortalis, & absolute indestructibilis adeo: atqui Angelus omnis creatura est: ergo implicat Angelus essentia sua immortalis, atque adeò absolute incorruptibilis. Probatur secundo: Quia implicat aliquid creatum essentia sua necessario alicui parti (nodum partibus omnibus) determinate durationis imaginariæ respondere, & coexistere, quod physica duratio essentia sua non sit (id quippe est physice & realis durationis essentia,) vt volumus, atqui Angelo repugnat realem & physicam durationem essentia sua esse, ergo repugnat Angelo respondere essentia sua omnibus, & singulis partibus durationis imaginariæ, à prima sui productione per æternitatem succedenti, atque eis necessario coexistere. Minor probatur, Angelus essentia sua est substantia physica, &c. at substantiæ physicæ repugnat essentia sua esse accidens; ergo esse durationem, essentia sua, quæ atque, atque presentia accidens est. Minor de se patet: Nulli enim essentia sua accidens physicum esse potest; quanquam vnum ex Recentioribus, qui vanas vmbras persequi ingenij loco reponunt, de ea subdubium, & si diluculo magno labore, disputantem, eique examinandæ insudantem videbam: an scilicet substantia, & accidens physicum possint realiter identificari? Tertio probatur, quia vt id possibile admittamus: ex eo conceptu creatæ suæ durationis Angelo, identificatæ; potius fieret inconseruabilem à Deo, per duo instantia (ne dum per futuram æternitatem) Angelum essentia sua indiuisibili esse debere: cum quæuis duratio creata indiuisibilis essentia sua indiuisibili durationis imaginariæ sit affixa, & necessario pro sequenti pereat.

QVÆST.

QVÆSTIO IV.

De Angelorum diuisione quoad intrinseca & essentialia.

IN essentialibus & intrinsecis, non solum numero prædicata generica, vel suprema, vel intermedia, & differentias ipsa suo gradu, & ordine contrahentes ac metaphysicè constituentes in species intermedias, sui infimas. Etsi enim hæc apud Philosophos, & Theologos essentiæ, & naturæ, formæque rerum solummodo iure nominentur, quia ad scientias nostras (quæ de indiuiduis esse nequunt) ex vsu solummodo esse possunt: etiam merito dicuntur formæ, quia (vt recte aiebat Boëtius, & Niceta à nobis recitatis tom. de Trinit. & Incarnat. d. proœmia l. q. 1. cert. 1. n. 5.) indiuidua eis, quasi subiecta, metaphysica subsunt: in quibus proinde genera, & species, *quasi pedem* metaphysicè *figunt*. Ad rem tamen præsentem de intrinsecis rerum non solum speciebus, sed indiuiduationibus, quibus essentialiter indiuiduum, quodvis (v g. Michaël) non minus quam genericis, & specificis prædicatis constituitur, agendum necessario est: quia non solum de Angelicæ naturæ generatim, & vniuersim sumptæ in suas species diuisione; sed hac admissa de speciei infimæ cuiusuis Angelicæ diuisione in plura indiuidua, à nonnullis, nec infimæ notæ Theologis, dubitatum, immo aliter, atque aliter iudicatum est. Potest autem vtrumque de facto, & Angelis absolute etiam possibilibus, disputari, & de possibilibus iuxta connaturalem Dei prouidentiam, vel etiam iuxta prouidentiam absolutam, & supernaturalem.

CERTAMEN I.

De diuisione Angelorum, cum specifica, tum numerica opiniones.

1. PRima sententia naturam Angelicam speciei infimæ esse, atque sola in indiuidua multiplicabilem, atque indiuiduationibus eorum solis immediate contrahibilem ac diuisibilem censet, sic ignominari aliquot apud S. Thom. q. 50. a. 4. Albertus 2. p. tract. 2. q. 8. S. Bernard in 2. d. 9. a. 1. q. 1. & si d. 3. 1. p. art. q. 1. omnes, aut plures eiusdem speciei esse solum modo docuerint, vbi Marsil. a. 1. ait esse opinionem communiorem: sicuti, & Thomas de Argentina ibidem, q. 2. a 3 non satis explicans quam sequatur fauere videntur. Basil. 3. de Spiritu S. contra Eunom. sub init. scribens: *Omnes Angeli, sicut appellationem vnam, sic etiam, naturam omnino eandem habent.* Naturæ autem, & essentiæ nomine species significatur, non autem indiuiduatio, seu indiuiduum, præsertim cum nomine *omnes* multiplicatum in Angelis fateatur: ex conuenientia enim solum generica indiuiduorum natura eadem, nedum omnino eadem, dici non potest. Secundo: quia inde probat inter diuinas personas eiusdem omnino naturæ ordinem esse, quod ex identitate minore, quam in specie atoma Anglorum, inter quos ordo hierarchicus est, male probaret. Athanas. q. 1. ad Antiochum; *vna & eadem, est essentia, Angelorum, sicut vna tantum est essentia hominum.* Iterum, *sicut Angeli vnius speciei sunt, ita credimus de nostra natura*, & q. 8. *subsistantia certe, vt hominum, sic, & Angelorum est vna* atoma nimirum specie, Anselm. 2. *cur Deus homo?* Angelos per vnum Angelum non potuisse saluari ait: *quia quamuis omnes sint vnius naturæ, non sunt, eiusdem generis* (id est propagationis ex vno Angelo) *sicut homines:* ex vno homine Adamo. Damascenus libro primo instit. c. 7. *intelligendum est ea, quæ sola indiuidua continent, species infimas vocari; cuiusmodi est Angelus homo, & equus.* Nazianz. orat. in laudem virginit. de Angelis ait. *Idem quisque natura est omnibus, vnaque mens similique Dei rapiuntur amore.* Gregor. Nyssen. de creat. homin. & Angelorum, ait. *Angelorum millia consistere in eadem essentia* tandem S. August. cap. 29. Enchirid. ait: *Hominem cuius tota natura in Adamo corruerat, fuisse reparandum, secus Angelum, cuius non corruerat natura tota, quare, nec sine beatitudinis fructu; sed nec ordinis, aut speciei alicuius omnes Angeli corruerunt.* Ratio est in his tribus æqua: quia non est assignabilis, maior operationum diuersitas in Angelis, quam in homine, & equo, quæ diuersum principium radicale, & substantiale in aliquibus Angelis, quod aliis non conueniat, possit arguere.

2. Quod diuisionis speciei infimæ Angelicæ in plura indiuidua, possibilitatem negasse absolute S. Thom 1. p q. 50 a. 4. putatur: vbi, & si de impossibilitate omnimoda, etiam respectu absolutæ potentiæ conceptis verbis loquatur, tamen cum absolute, ac sine limitatione, id asserat, & subiuncta ratio, ex principio Aristotelico de omnimoda impossibilitate probet, siquid probat, eo etiam sensu ipsum loqui videtur. Consentit Caietanus ibi conclusionem S. Thom. vt iacet, ac ipsius rationem commentario suo defendens, & expressius c. 4. de ente & essentia, ad eandem S. Thom conclusionem vbi q 7.addit: etiam de potentia absoluta: eoque sensu S. Thom. loqui. Similis sibi fere semper fuit S Thom. 2. contra gent. c. 93. & disputatis, q. vti de spiritualibus creatur. Consentiunt Petr. Bergom. in concordantiis locor. S. Thom. dub. 115. Ægid. Roman. Augustinianus S. Thomæ auditor discipulus quodlib. 2. q. 7. & in 2. d. 3. p 1. q. 2. a. 3. Heruæus in 2. d. 3. q. 2. a. 2. & omnes (Bannez excepto) Dominicani Thomistæ Recentiores: quibus noster Granadus adhæsit 1. p controu. 7. d. 4. secunda sententia connaturalem diuisionis speciei atomæ Angelicæ in plura indiuidua possibilitatem negat absolutam in ordine ad potentiam extraordinariam Dei concedit. Ita videtur sentire S. Thom. opusc. 16. contra Auerroïstas contendentes ex immaterialitate intellectus & necessitate materiæ diuisæ ad indiuiduationum diuersitatem, intellectum nostrum, eundem indiuiduáliter in omnibus esse, ita eorumque argumentum (quod ipsius mutata solum materia esse videtur) non soluit solum, sed addita in eos ruditatis nota confutat; *valde ruditer argumentantur ad ostendendum, quod Deus facere non possit, quod sint multi intellectus eiusdem speciei credentes hoc inducere, contradictionem. Dato enim, quod non esset de natura intellectus, quod multiplicarentur, non propter hoc oporteret, quod intellectum multiplicari includeret contradictionem. Nil enim prohibet, aliquid non habere in sua natura causam alicuius, quod tamen habet illud ex alia causa. Sicut grauc habet ex sua natura, quod non sit sursum, tamen graue esse sursum non includit contradictionem, sed graue esse sursum secundum suam naturam contradictionem includeret: sic ergo intellectus, si naturaliter esset vnus omnium, quia non haberet naturalem causam sua multiplicationc; posset tamen sortiri multiplicationem à supernaturali causa* Quod ex motu lapidis sursum non ab innato principio, sed extrinseco proiiciente certo demonstratur. Hoc igitur loco, & ratione doctrinam illam de Angelis temperasse, atque explicuisse visus est S. Thom. Capreolo in 2. d. 3. q. 1. ad 2. Durandi contra 5. conclus. in solut 4. Ferrariæ 2. cont. gent c. 93. §. *de hoc dicendum* Bannez q. 50. a. 4. vt de ordinaria solum, & connaturali, non autem de absoluta Dei potentia loquatur (cui interpretationi Vasquez annuit) eoque sensu S. Thom. sequuntur, vti & Ioan. à S.Thom. 1. p. d. 19.

de Ang. a. 3. n. 24. & noster Franciscus de Lugo 1.p. q.50. d.2. c.2. n.12. tametsi lib.3. d. 2. c. 3. n. 7. docuerit. Non repugnare creaturam (v. g. Angelum aliquem) ita perfectæ speciei omnino immultiplicabilis, in plura individua. Bubalus citato a. 4. quæsit. 1. difficul. 3. §. 2. ac deinceps citatis proxime dominicanis consensit.

3. Huic sententiæ de Angelorum plurium immultiplicabilitate, solum individuali in connaturali prouidentia, & potentia rei secus in absoluta; & extraordinaria accessit tandem noster Mattin. de Elparsa manuscripto de Angelis d. 1. sect. 2. n. 16. ratione tamen longe diuersa: quia (inquit) rationali reipublicæ Angelicæ magno incommodo esset individua plura ponere in quibus nulla proprietatum extrinsecarum dissimilium collectio, per quam dignosci vnum ab altero posset, reperiretur, si speciei atomæ eiusdem forent, nihilque proinde, quod in alio cognosceretur. Etenim nec scire, Angelus vllus posset, cum quo loqueretur, quod vellet esse secretum, vel à quo sibi cauendum, vel sperandum, citra deceptionis nociuæ periculum, quæ nobis accidit, cum duo simillimi homines occurrunt, atque vnum pro altero alloquimur &c. Sed de hac ratione, & tertia alia satis communi infra, dum eas soluam S. vero Thom. sententiam suam primam toties repetitam de Angelis temperasse, eo præsertim argumento, quod pro possibilitate multiplicationis animi, seu intellectus nostri de potentia solum absoluta Dei, instruxit minime credam. Primo enim de intellectu, seu animo nostro immultiplicabilem numero natura sua esse, eo loci non admisit, sed solum Auerroïs argumento permittit, vt patet ex illis verbis. *Dato enim, quod non esset de natura intellectus, quod multiplicarentur*: atque illis. *Sic ergo intellectus, si naturaliter esset vnus omnium, quia non haberet naturalem causam, sua multiplicationis &c.* De Angelis autem immultiplicabiles solum numero sub specie atoma, essentia, & natura sua, vbique constans ex propria sententia fatetur, argumenti vero Auerroïs solutio, & confutatio sugillatoria à S. Thom. adhibita, si, vt citati authores volunt, intelligatur, non Auerroïs, sed S. Thomæ potius ruditatem ostendet. Etenim individualis ratio æque, atque specifica, & generica, intrinseca, & essentialis individuo cuiuis est, ipsum in ratione individui formaliter, vt forma seu formale principium constituens æque, atque generica, aut specifica ratio intra genus, & speciem ipsum formaliter collocat: ergo sicut Deus potentia sua absoluta nequit efficere, vt quod natura, & essentia sua prædicatum genericum, vel specificum intrinsece, non habet, ad illud tamen genus, vel speciem pertineat: ita neque efficere potentia sua absoluta potest, vt species atoma, quæ natura sua individua simul est, ac proinde individuationem aliam, nec habet, nec habere potest, sui individualem multiplicationem illam nihilominus diuinitus habeat, possitue obtinere, confirmaturque rursus.

4. Non minus individua essentialiter est natura specifica Michaëlis essentia sua in individua immultiplicabilis, quam natura individua Petri essentia etiam sua coniuncta identice eius individuationi, seu petreitati: ast Petrus, in Paulum multiplicabilis, potentia etiam absoluta Dei, non est; ergo nec species atoma Michaëlis in Gabrielem multiplicabilis, etiam potentia absoluta Dei, erit. Horum autem omnium ratio est, quod Deus, & causarum extrinsecarum influentium in effectus defectum supplere omnipotentia sua possit; secus intrinsece, physice, vel metaphysice componentium: vt commune axioma fert, ac euidens ratio demonstrat: siquidem Deus, materia, nec forma physica, vel metaphysica effectus creati esse, fieriue vsquam potest. Vnde, & si materiæ in formam receptiuum influxum supplere omnipotentia sua queat. Formam absque subiecto sustentando (vt in quantitate, & accidentibus physicis, Eucharisticis patet) ast compositiuum, (vt sic loquar) influxum, qua materia, vel forma totum seipsis intrinsece componunt, supplere potentia sua nequaquam potest. Argumentum autem Auerroïs, quod ruditatis notat Angelicus Doctor, nec in Angelis currit, nec vim in communi vtrique principio de rerum individuatione, ratione materiæ solum habet. Erat enim huiusmodi. *Omne quod multiplicatur secundum diuisionem materiæ, est forma materialis; vnde substantiæ separatæ à materia, non sunt plures in vna specie.* Intellectus autem, & animus noster forma materialis non est; ergo cui, verbis, & nota recitata respondet merito S. Thom. siquidem, & si sit spiritualis animus noster, forma tamen materiam, & principium necessarium individuationis concernens natura sua est, nullam tamen determinatam ex specie, essentia & natura sua concernit, & quauis adiuncta satis haberet, vt connaturaliter existeret: quare, & natura sua multiplicabilitatem individualem non exposcit, sicuti, nec plures materias, & principia, individuationis, quæ neque à causis naturalibus, materiam producere in potentibus potest habere. Quoniam vero forma & pars hominis est materiæ essentialiter respectiua, plures materias, & subinde plura principia individuationis habendi est capax, & si neque à se, neque à causis caeatis, sed à supernaturali causa Deo plures materias, creante: quare, & in plura individua multiplicabilis per Dei potentiam est: non tanquam per principium formale, & intrinsecum, vt nostra argumenta demonstrant; sed tanquam per principium actiuum materiæ; seu termini in ordine, ad quem intrinseca rerum individuatio, in Doctoris, & Auerroïs, quem confutat, Aristotelico principio. Id, textus S. Thomæ suadet, eumque, non contra se suamque de Angelis constantem sententiam indecenter, sed contra Auerroëm recte ex communi vtrique principio discurrere. Doctrinam hanc, & mentem genuinam, S. Thomæ eo loci ipse confirmet 1. p. q. 76. a. 2. ad. 1. scribens, *licet anima intellectiua non habeat materiam, ex qua sit, sicut nec Angelus, tamen est forma alicuius materiæ, quod Angelo non competit, & ideo secundum diuisionem materiæ sunt multæ animæ, vnius speciei; multi autem Angeli vnius speciei esse non possunt.*

5. Hactenus de negantibus etiam de possibili in vtraque quæstione de multiplicabilitate, cum specifica, tum numerica Angelorum sententiis. Affirmantes eodem ordine referamus. Et multiplicabilitatem specificam, seu multiplicationem in species varias Angelorum possibilem docent (præter eos, qui in quæstione de facto etiam affirmant) S. Thom. citat. q. 50 a. 4. vbi omnes eius interpretes, & vtraque schola Thomistica, cum nemo ex eis sit, qui id non conclusione ex instituto, cursimve asserat, vel supponat. Bannez, Nazar. Ioan. à S. Thom. Molina, Valentia ad citatam q. 50 primæ partis a. 4. vbi etiam Vasquez d. 181. c. 3. n. 11. Ioann. Præpositus dubio 2. n. 16. conclus. 1. Bubalus quæsito 1. §. 17, 18. & 20. vbi oppositum censet esse improbabile; specialibus tractatibus de Angelis Soar. lib. 1. c. 12. iuxta à se dicta d. 35. metaphys. sect. 3. n. 43. Arriag. d. 4. sect. 1. subsect. 4. §. *dicendum secundo* Quiros d. 52. sect. 1. n. 2. §. *contraria sententia* est quæ Scoticæ, Nominalis, & Durandinæ scholæ vniuersæ ac omnium Theologorum, quorum vulgata scripta hactenus fuerunt, si Albertum & S. Bonauenturam citatos n. 1. excipias: quamuis Marsilio plures alios Theologos, quorum, nec scripta, nec authoritas extant) sequaces ea sententia habuisse videatur, vt & argentinæ ibidem: quare oppositam sententiam asserere vere potuerint communiorem.

6. De possibilitate multiplicationis naturæ Angelicæ speciei æternæ in plura individua communissima nostrorum sententia, (Granado, aduersario ex nostris vnico) absolute affirmat, & ex Thomistis Dominicanis Capreolus, Ferrara Ioan. à S. Thoma citati n. 2. sub fin. & S. Thom. si bene euoluatur eiusque sensus de principio individuationis, necessario per materiam præstando, penetretur, ita ex instituto Scotus in 2. d. 3. q. 7. cum tota sua schola Gabriel

Gabriel. q. 1. a.2. concluſ. 2. & 3. cum Nominalibus reliquis Durand. q. 3. cum ſuis, Ricard. a.3. q.1. Argentina q.2. a.2. concluſ.1. Marſil. q.1. a.1. concl.3. Henric. quodlib.2. q.8. & quodlib.11. q.1. Molina, Valentia, Vaſquez, Ioan. Præpoſitus, Arriaga, Bubalus, Eſparſa, Franciſcus de Lugo, & Quiros citatis diſputationibus, quæſtionibus &c. atque vniuerſim (Granado excepto) omnes noſtri Doctores. Ex Dominicanis, Capreol. Ferrara, Bannez, citati n.2. ſine naturali, & ordinatia Dei potentia, & prouidentia, id fieri poſſe, negant cum noſtris Bubalo, Eſparſa, & Lugo, immo, & Ægid. Roman. citatus n.2. ex 2. d. 3. in ſecundi argumenti initio ſupponit ſe loqui ſolum, *ſecundum naturæ curſum*, & hunc ordinem, quem videmus atque Eſtius, iam citandus, quia ait: hanc ſententiam eſſe fere omnium Doctorum. Denique pro hac ſententia tota Pariſienſis ſchola ſtetit ab Epiſcopo, Stephano Præſide congregata tres (præter alias) ad præſentem quæſtionem ſpectantes propoſitiones damnans teſtibus Ricardo, & Henrico: ſtantque articuli, ſeu damnationes omnes tunc ab ſchola Pariſienſi editæ apud Caietanum q. 9. de ente, & eſſentia art. 7. Prima autem, ad rem præſentem damnata propoſitio eſt. *Siquis dixerit Deum non poſſe multiplicare formas, ſine materia; error.* Secunda. *Siquis dixerit formam non recipere diuiſionem, ſine materia; error.* Tertia. *Quod, quia intelligentia non habent materiam, Deus non poteſt, eiuſdem ſpecici facere plures; error.*

7. Ex qua conſtat Pariſienſes non ſolum contra Auerroëm de animi noſtri indiuiduali immultiplicabilitate ſub infima ſpecie, (vt expreſſe duabus primis) ſed & contra ſimilem Angelorum ſpeciei infimæ immultiplicabilitatem numeralem, eadem expreſſione definiſſe: quare Caietanus ad Bullam Vrbani, doctrinam S. Thom. vt Catholicam approbantis, recurrit. Sed tamen doctrina hæc de abſoluta immultiplicabilitate indiuiduali Angelorum ſpeciei infimæ S. Thomæ non eſt, vt citati nuper Thomiſtæ fatentur, & cert. 3. oſtendemus, ſecundo ea approbatio, S. Thomæ, doctrinam omnem ab hæreſi pro tunc, & errore, non autem abſolute excuſat: cum conſtet, contra ſolemnitatis votorum eſſentialiter ad religionem requiſitæ doctrinam, à S. Thoma, aſſertam, definitum fuiſſe à Gregorio 13. in Bulla *aſcendente Domino*, & S. Thomæ doctrinæ (& ſi tunc probabiles, & communes in materiis aliis, doctéque, & prudenter ab ipſo aſſertæ, ab aliis Pontificibus fuere damnatæ: neque ita articulatim doctrinæ S. Thomæ bulla præfata approbari à ſede Apoſtolica putanda eſt, ſed vt plurimum, nec erroris ſingulis, & omnibus, propoſitionibus innumeris aditum occludat; & certe, ſi tantum præſidij in Bullis Pontificiis laudatoriis doctrinæ S. Thomæ ſingulis eius, & omnibus propoſitionibus adeſſe, quantum aliqui volunt, fateamur: quid de ante, & poſt Bullas præfatas damnatis à ſede Apoſtolica dicemus? Quid de minus pia Conceptionis Deiparæ in peccato originali (quam S. Thomæ eſſe iidem contendunt) cum piiſſima, & Eccleſiæ communiſſima proximæ diffinibilitatis ſtatum fuerit iam conſecuta? Nec præſtat eas Pariſienſium definitiones, & cenſuras vltra Sequanam (vt vulgo aiunt) non tranſire. Neque enim contendimus eas, à tota Eccleſia, & Theologia Catholica, vt dogmata fidei recipi debere; ſed citra infraque fidei dogmata, quam magnam afferre conformibus ſententiis authoritatem, atque aduerſis præiudicium: vt attuliſſe ſemper teſtatur Eſtius in 2. d.3. §.2. Nec fieri aliter poteſt: cum tunc in Academia Pariſienſi tota fere Theologia Catholica eſſet, multoque proinde amplioris authoritatis, eius conſenſus, & cenſuræ, quam nunc Complutenſis, & Salmanticæ concors de propoſitione aliqua, cenſura, & conſenſus.

8. In quæſtione de facto, quo ad multiplicationem naturæ Angelicæ in ſpecies varias, qui eam abſolute poſſibilem negarunt citati n. 1. de facto neceſſario negant. Ex reliquis vero, qui abſolute poſſibilem admittunt in quæſtione de facto dubium, & incertum eſſe, nec cum firmo fundamento, ac citra temeritatem (non quidem Theologicæ cenſuræ) definibile cenſet Vaſquez citato c.3. §. *altera pars* Valentia, etiam ſupra Quiros vbi proxime ſect. 4. §. *cenſeo modo*, num. 35. & ſi tandem contra proprium ſenſum ſect. 5. num. 47. communi affirmanti ſubſcribat. Huiuſmodi ergo diuiſionem Angelorum de facto in ſpecies plures aſſerunt Molina citat. q.5. a. 4. §. *tertia concluſio*. Bubalus citat. difficult. 1. §.17.18 & 20. (aduerſam ſententiam improbabilitatis notans) & ſequentibus. Ioan. Præpoſitus ſupra §. *dico* 2. n. 17. Arriaga ſupra ſection.2. n. 14. §. *vnde ergo*, ex Soar. citat. c. 12. fuitque iampridem ſententia Alexandri 2. p.q.20. m. 6. Gabri. in 2.d.3. q.1.a.2. & 3. Dionyſij Carthuſ. q. 3. Marſilij a. 1. Angelos, qui de facto ſunt pro Hierarchiarum diuerſitate in ſpecies diuidentes, ac rurſus pro chororum eiuſdem Hierarchiæ diuerſitate ſubdiuidentes in ſpecies inferiores; quoad diuiſionem ſpeciei infimæ Angelorum qui de facto ſunt, in indiuidua negant Thomiſtæ omnes Dominicani, & Granadus noſter relati n 2. qui eam multiplicationem indiuidualem ſpeciei infimæ in plura indiuidua iudicant impoſſibilem, illi etiam, qui naturali ſaltem potentia, & prouidentia (qua plane Angeli creati à Deo ſunt) eam impoſſibilem cenſebant eodem num. 2. & ſi abſolute poſſibilem fatebantur: nempe, Capreol. Ferrara, Ioan. à S. Thom. Bannez, atque ex noſtris Bubal. Franciſcus de Lugo. & Martinus de Eſparſa relatus n.3. Rem autem prorſus dubiam, nec, ſine temeritate definibilem Vaſquez ſupra, & ex proprio ſenſu Quiros, etſi affirmari communiori morem tandem gerat ſect.5. n. 47. citato. Affirmant vero Molina proxime § *ſit nihilominus* 2. *concluſio* cum Alex. Bonauent. Gabr. Durando, Marſilio, & aliis pleriſque: poſſuntque illi omnes ignominati à S. Thom & Albertus à nobis relatus n. 1. referri, aſſerentes naturam Angelicam vnam ſpeciem infimam eſſe: quos Marſilij tempore tot eſſe diximus, vt Marſilius communiorem tunc ſententiam fuiſſe retulerit. Ita etiam cenſet Soar. cit. c.12. & 15. Ioan. Præpoſitus ſupra concluſ. 4. Arriaga vbi proxime.

CERTAMEN II.

Concluſiones noſtræ in quæſtione diuiſionis ſpecificæ.

1. Dico primo: Angeli ſpecie diuerſi poſſibiles abſolute ſunt: ac proinde natura Angelica genus in plures ſpecies abſolute diuiſibilis, & multiplicabilis, non autem vna ſpeciei infimæ vnitate. Eſt contra pauculos relatos cert. 1. n 1. ſed reliquorum omnium Theologorum, quos citauimus n.5. atque à Damaſceno (qui ei putatur aduerſus) expreſſa ſententia. Ita enim ſcribit, de Angelorum, qui de facto ſunt ſpecifica, ſeu (quod idem eſt) eſſentiæ, & naturæ diuerſitate. *Ac de eſſentia quidem æquales naturæ inter ſe, an diſpares ſint: haudquaquam compertum habemus; ſolus ille ſcit, qui eos creauit Deus, quique omnia perſpecta, & explorata habet.* At ſi Angelorum natura, & eſſentia, ſpeciei infimæ vnitate vna foret, & in plures ſpecies diuidi illam abſolute repugnaret compertum nobis, immo euidens eſſet, Angelos omnes, æqualis & paris eſſentiæ, & naturæ eſſe: cum eſſet eiuſdem, quæ ſibi ipſi impar, & inæqualis eſſe non poteſt: ergo ex Damaſceno, Angelica natura ſpecies infima, non eſt, ſed genus in plures Angelorum ſpecies multiplicabilis, abſolute, ac diuiſibilis. Dices tantum ex hoc loco concludi circa diuiſionem ſpecificam naturæ Angelicæ, vel eorum omnium in ſpecie atoma conuenientiam, & identitatem, dubium, & incertum Damaſcenum hæſiſſe: ſed in primis, ex hac ſolutione habemus nihil contra hanc concluſionem ipſum vſquam aſſerere

immo

immo nec contra similem conclusionem de facto potuisse. Secundo verba ipsa aperte solutioni repugnant. Ait enim: dubium se esse de æqualitate naturarum, siue essentiarum inter se, vt patet illis verbis, *æquales naturæ inter se an dispares sint &c.* vbi naturas Angelicas siue essentias plures esse supponit, & asserit necessarias, ad quæstionem de earum æqualitate, vel inæqualitate; nec de subiecto, non supponente, atque ex terminis falso, bardis etiam, nedum Doctissimo Patri, dubia quæstio foret, sicuti & eadem ab ipso aliis verbis repetita c. eodem; *siue Angeli æquales secundum substantiam sint, siue ab inuicem discrimen sortiti nescimus* quod, nisi diuersitate supposita substantiæ, ignorari dubitariue nequit. Secundo probatur ex Augustino c. 58. Enchirid. *Quid inter se distent, vel quantum illa vocabula* (Throni, Dominationes, Principatus, & potestates,) *à quibus vniuersam ipsam cælestem societatem videtur Apostolus esse complexus dicant, qui possunt probare, quod dicunt; ergo ista me ignorare confiteor.* Quibus eorum nominum (quæ indiuidualia non sunt, sed pluribus communia) significata diuersa esse plane docet, & si quid, quantum realia aliis præstent ignorare, se fatetur, ita etiam, & apertius 12. de Genesi ad lit. c. 29. *Potest fieri, vt etiam, in spiritualibus* (nec solum materialibus cælis, de quibus antea) *vel intellectualibus multos quosdam gradus, quisque esse concedat, aut ipsos, si possit ostendat, eosque distinctos iuxta aliquem prouectum magis, vel minus illustrium reuelationum &c. sed quot, & quanta singulorum generum sint differentia, vt in vnoquoque aliud alio gradatim superetur ignorare me fateor.* lib. contra Origenistas, & Priscilianistas ad Horos. c. 11. *Esse itaque Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates in cælestibus apparatas, firmissime credo, & differre inter se aliquid* (communi scilicet singulis gradibus cuiusque differentiæ) *indubitata fide teneo, sed &c. Quanam ista sint, & quid inter se differant nescio.* Cum autem hæc à Damasceno & Augustino de Angelis, & eorum gradibus, qui sunt, dicantur, plus satis nostram conclusionem probant. Quibus adde Dionysium pro conclusione de facto citandum num. 4.

2. Ratione probatur primo, quia Deus ex communi sententia Philosophorum, & Theologorum infinitos mundos, perfectiores, & perfectiores facto, & in quauis linea, & genere rerum speciebus factis potest absolute facere plures, & plures, perfectiores, & perfectiores: ergo vltra species rerum generis cuiusuis, quæ de facto sunt, plures, & plures sunt absolute possibiles, nusquamq; ex prædicatis intrinsecis repugnantes: siquidem repugnantia intrinsecè, neque in se absolute possibilia, fieri à Deo absolute nequeunt defectu absolutæ potentiæ passiuæ ipsorum, & si non actiuitatis intrinsecæ omnipotentiæ à rerum possibilitate, prorsus in se absolute, vt vidimus t. 1. de Deo vno: controu. 1. d. vlt. ergo vltra speciem Angelicam (atomam, si velis) sunt plures species possibiles ac subinde natura Angelica in plures species multiplicabilis absolute est, nec, è conceptu suo atoma, cui proinde, in varias species multiplicatio repugnet. Dices communem illam sententiam Philosophorum, & Theologorum de speciebus materialibus solummodo esse. Contra: quia de mundo toto in quo Angelica species continetur sententia est. Secundo. Cur non de specie Angelica pure spirituali, in eius enim diuisione & multiplicatione specifica, ne illa quidem euasio ex defectu materiæ necessariæ ad diuisionem eius est: cum materiæ necessitas ad rerum indiuidualem diuisionem, vtcumque, à nonnullis teneatur, à nemine autem, ad specificam earum diuisionem fuerit tentata: quare in dedecus, & defectum diuinæ potentiæ prorsus cedet, quod perfectioris generis rerum creatarum speciem tantummodo vnam, & atomam, non autem plures, & plures perfectiores valeat producere. Id quod, citra Dei imperfectionem asseri nequit, ni illas species omnem perfectionem sui generis possibilem, è conceptu, & essentia sua metaphysice clauderet, ita, vt extra nihil perfectionis eius generis sit. Quod proprium prædicatorum diuinorum est, eorumque in suo genere infinitas per denegationem non solum termini intrinseci, quæ in quouis genere infinitas est Dei propria, & incommunicabilis creaturæ, in genere vllo. Secundo. Nullum essentia sua limitatum definitum in quouis genere excludit essentia sua maioritatem in illo, eodem genere: solum enim infinito maioritas repugnat: atqui natura quæuis specifica Angelica ens essentia sua limitatum, & finitum in genere substantiæ spiritualis completæ est; ergo non excludit maioritatem in eo genere; ergo quauis natura specifica Angelica producta; possunt esse species plures perfectiores, & perfectiores in genere illo; quare non in earum absolutam intrinsecam repugnantiam; sed in defectum actiuæ potentiæ, siue omnipotentiæ diuinæ necessario cedet.

3. Probatur secundo conclusio. Quia exigentia naturalis aut potentia substantialis accidentium, & operationum, specie diuersarum, vnius substantiæ, quæ in substantia alia eiusdem generis non sit, arguit vtriusque substantiæ specificam distinctionem: vt patet in equo, leone, & homine; atqui non repugnat sub genere naturæ substantialis Angelicæ natura vna, exigens diuersa specie accidentia, & petens diuersas specie operationes, quas neque exigat, nec possit alia Angelica natura: ergo in genere naturæ Angelicæ possunt esse species plures. Minor probatur: quia species plura obiecta, in actu primo repræsentantes specie differunt à repræsentantibus, vnum vel duo obiecta tantum: ac similiter plurium simul obiectorum cognitiones à cognitione vnius, vel pauciorum: potest autem esse natura Angelica, quæ exigat species plurium obiectorum simul, & possit cognitiones totidem obiectorum simul, quas natura alia Angelica, ac nulla ex productis (si plures specie naturæ Angelicæ productæ de facto sint, de quo statim) neque exigat, nec possit: ergo sub genere Angelicæ naturæ plures species diuersæ sunt possibiles: rationem hanc communem non satis firmam censet Quiros sect. 1. n. 3. vbi aliam subiicit, quam censet fortiorem à priori; & tamen, vt probet eius minorem, ad hanc rationem recurrit, de operationum specifica pluralitate, quam aliis minus probabilibus opinationibus suis, immo quandoque in vera, & communi sententia repugnantibus, probare contendit 1. Talis illa est de Angelo possibili ad iudicium de obiectis præuia apprehensione ipsorum non indigente. Addit Arriaga sect. 1. subsectione 4. num. 11. §. *dicendum secundo* tertiam probationem. Quod scilicet distinctio specifica rerum, non ex respectu ad operationes, seu terminos specie diuersos desumi debeat; alioqui, & operationes, & terminі ipsi, nisi per respectum ad alium terminum specie diuersum, & sic in infinitum distingui specie non possent. Verum axioma illud, cui discursus præfati innituntur, scilicet *esse est propter operari*, de esse solum substantiali rerum, non de accidentali, ad quod operatio spectat, esse potest: quo cessat Arriagæ obiectio, & de substantia viuenti (huiusmodi Angelus) certissimum est, cum eius essentia sit, se vel intentionaliter, vel physice etiam vere mouere posse. An vero substantia è genere suo, ac subinde omnes eius species, non viuentium principium operandi essentialiter, sint, nec aliter, quam per operationes specie diuersas diuidi in suas species possint, & prosloquium illud esse est propter operari, de omni esse substantiali intelligi debeat, alterius loci quæstio est: satis nunc sit, si in omni substantia de facto producta verum haberet: vt eius author Aristoteles, qui principia solum naturalia, vt circa naturalia omnia discurreret, ac nos discurrere doceret, statuit bene, ac philosophice illa statuisse probetur; illud solum secundæ huic probationi aduersari videtur, quod similі plures specie animæ possibiles probentur. Refugit illationem Soar. citat. lect. 5. n. 8. sed male, ni de eis, quæ de facto sunt, loquatur: in quibus simile argumentum, non habet locum ad probandas diuersas

specie

specie operationes vnius, quas anima alia nequeat elicere. De possibilibus autem animis melius Arriaga concedit proxime n. 12. §. *Poterunt tamen obiicere.* Reliqua, quæ opponi huic conclusioni possunt secundam impugnant, ex qua prima hæc valide confirmatur: quare commodius ipsi opponentur, ac diluentur.

4. Dico secundo. Dantur de facto species plures Angelorum productorum, neque omnes speciei vnius atomæ sunt. Est doctorum recitatorum cert. 1. n. 8. pro sententia tertia contra negantes, & dubitantes ibi recitatos pro sententia 1. & secunda. Probatur primo ex Patribus recitatis hoc cert. 2. n. 1. qui de Angelis, qui de facto sunt in tres suas hierarchias, & nouem choros à Dionysio, ac reliquis Patribus diuisi, atque scriptura deprehensi, solummodo. Et aperte loquuntur, & Dionysio quidem de cælesti Hierarchia c. 10. & 11. ac de diuin. nominib. c. 5. asserente: excessum Angelorum inter se, secundum ordines suos, tantum esse, quantus inter hominem, & Angelum sit. Probatur: quia natutale imperium & præcellentia omnium Angelorum cœtus, & Hierarchiæ vnius in omnes Angelos Hirarchiæ & cœtus seu chori alterius nequit esse, nisi è communi naturali præcellentia omnium illius Hierarchiæ, aut chori respectu omnium chori, aut Hierarchiæ inferioris; atqui nil pluribus commune potest conuenire, ex indiuiduatione, seu differentiis indiuidualibus ipsorum, in qua diuersi, incommunicantes, & disconuenientes necessario, & ineuitabiliter sunt: ergo naturalis illa præcellentia, & imperium Angelorum omnium hierarchiæ, & chori superioris respectu omnium chori, & Hierarchiæ inferioris, ex differentia specifica superiorum ab inferioribus prouenit. Minor est per se, & ex terminis nota. Maior probatur Primo ex communi Patrum, & Theologorum, qui Hierarchiarum, & Chororum superioritatem, & inferioritatem, pro maiori vel minori naturali excellentia Angelorum, qui ad quamque Hierarchiam, & ordinem spectant dispositam, & ordinatam à Deo aiunt. Probatur secundo. Quia imperium, & præcellenti præfata totius Hierarchiæ non est gratia pura, sine intuitu naturalis exigentiæ, & excellentiæ maioris Angelorum superioris Hierarchiæ, & chori respectu inferiorum. Patet, quia in Dæmonibus, siue in malis Angelis damnatis est eiusmodi principatus, imperium, & præcellentia Angelorum superiorum respectu inferiorum, in quibus nullum donum pure gratuitum, sed solum naturalia dona relicta, & conseruata à Deo sunt: quare in eo quisque, ex lapsis gradu remansit, quem naturæ iure ante lapsum cum reliquis, qui steterunt habebat. Secundo probatur: quia dona supernaturalia in instanti creationis cunctis Angelis, data, & in bonis conseruata pro maiori, vel minori naturæ specificæ perfectione, ac proinde proportionate ad illam data eis à Deo fuere, vt inferius videbimus. Tertio probatur, ex officio Angelorum superioris Hierarchiæ, respectu Angelorum inferioris: nempe illos illuminandi, quod dupliciter fit. Primo supernaturalibus illustrationibus immediate à Deo receptis, & inferioris Hierarchiæ Angelis per ipsos communicatis, & ad naturam illorum, & intellectiuum gradum Deo præ cæteris proximiorem aptioremque ad nobilius, & perfectius cognoscendum arguit, vt eos Angelos, qui melius, nobiliorique genere cognitionis ipsum de re quauis per se ipsum, & quasi in aurem loquentem percipiant, vt cognitionis præcellentia, rerumque profundiori, atque ex specie sua clariori comprehensione, paulum tardiores, nec adeo nobilis mentis, & naturæ Angelos de rebus iisdem, sibi immediate à Deo commissi instruant.

5. De hac illustrationis gratia, intelligendum, vt minimum, est, quod Theologi communiter docent: dona gratiæ Angelis naturali ipsorum capacitate proportionate collata à Deo fuisse maiora, vel minora. Et quidem in iis quæ ad ornatum, non autem ad bene maleque operandum spectant, donis (vt reliqua ob auxiliante gratia sunt) ita se Deum gessisse congruum valde fuit: ne tot æquales in naturalibus, nec voluntatis propriæ abusu Angelos, æqualibus omnino totidem, immo, & multò pluribus, Hierarchiæ superioris imperio, illustrationibus, & reliquis, ad ornatum spectantibus, pure gratiose, ac non ex naturæ ipsorum iure, & capacitate subiiceret, quin nimium vitro eleuaret hos, illos autem plus nimio non sine alicuius querelæ titulo, & occasione deprimeret. Secundo modo ea illuminatio Hierarchiæ vnius, & Angelorum inferiorum à superioribus, naturaliter fit: ex superiorum perfectiore, & illustriore secundum speciē cognitione, vel perfectiore secundum speciem, circa idem obiectum, vel circa obiecta plura specie vnica superiorum naturæ debita: maxime, si in illis pluribus obiectis speciei vnicæ sint aliqua quorum nec species, nec cognitiones naturæ inferiorum Angelorum debeantur: nec, nisi ex aliorum superiorum instructione, & quasi discipulatu naturaliter ab inferioribus cognosci illa queant, quod verosimilius est vt t. 2. controu philosoph. controu. vlt. d 2. ostendebamus. Nec potest naturalis exigentia, & capacitas maior imperij præcellentiæ & officij naturalis tot Angelorum superioris Hierarchiæ, & chori, & minor omnium Angelorum chori, & Hierarchiæ inferioris in eorum omnium induiduationes referri, vt n. 4. demonstrauimus, & si inter speciei vnius Angelos referri potest, vt ex naturalibus ratione indiuiduationis perfectioris cæteris speciei eiusdem, & inferiorum gradum (vt iam explicabo) imperet præcellat, ac naturaliter ipsos illuminet: ita enim credo luciferum seu Belsebub. Ex supremo ordine malorum Angelorum indiuiduatione perfectissimum eorum omnium Principem esse, vt à Christo domino dicitur. Nec obstat Aristot. 1. Politicor. asserens inter homines (in quibus solius indiuiduationis diuersitas est) quosdam natura seruos, alios vero natura Dominos esse. Neque enim ibi de naturali imperio, & subiectione (sed de politico agit, vt bene S. Thom. 2. 2. q. 57. a. 3. ad. 2. conuenientiis cuiusque attentis) quæ è sola perfectione indiuiduali, cuiusque maiore, vel minore, non pender, sed ex aliis circunstantiis contingentibus, ex quibus, alteri subiici, a teri imperare commodius sit, ac decentius, ob vnius maiorem, vel minorem ciuilem dignitatem & alia, ita enim seruos natura definit ibi. *Hi sunt natura serui, quibus melius est vt imperetur*: vt repetit c. 4. Hoc ergo sensu politici dominij, & seruitutis, ex naturali rerum statu natura seruos, ac Dominos alios homines indiuiduos aliis esse dixit, non ex natura indiuiduali perfectiori, cui alter subiici naturæ iuri alteri debeat, hic vero imperare; sed pro libero arbitrio cuiusque, qui suæ vtilitati cedens, alteri poterit nolle subiici, vel imperare, quin naturali alterius iuri, è perfectiore indiuiduatione suborto (quod nusquam est) deroget quidquam. Attamen sibi, suoque consulentes commodo indiuidua rationalia speciei eiusdem, plerumque, & prudenter, subiiciantur perfectiori indiuidualiter, & capaciori, vt ipsis imperet, ac prospiciat: vt lucifero, seu Belzebub. Cacodæmones omnes, ex quorum voluntate in eos habet, atque exercet. Principatum memoratum. Matth. 12. & Marci 12. Recte ergo S. Thom. q. 50. citata argum. sed contra docet, in singularibus eiusdem speciei non dari prius, & posterius secundum naturam substantialem, quamuis indiuiduatio, ad cuiusque substantiam spectet. Atque hoc ipso sensu fœminā naturaliter parere viro, & hunc illi imperare ibidē aiebat Aristoteles. Et si indiuidualiter solum, non autē specie differant; quia ita vtile illi plerumq. est, & contractu voluntario matrimonij viro, eiusque gubernatione, & imperio se subdit, vt fœminis cunctis, in Protomatris Euæ sententia Genes. 2. iniunctum est si nupserint, illis verbis, *sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.*

6 Probatur quarto: quia in Dæmonibus alia aliis potentiora sunt, ad plura munia, & operationes exercendas: imparitas autem potentiæ, vnius respectu alterius, in incorruptibilibus, & quæ organis corporeis, & temperamenti dispositione ad suas functiones obeundas non pendent, immo vero substantiæ, omnino simplices, & indiuisibiles (vti Angeli) sunt, non ex eorum indiuiduationibus; sed ex naturis

turis specifice diuersis, & imparibus, videtur posse prouenire. Quinto demum: quia, si ad mundi corporei ornatum Diuinæque sapientiæ, & potentiæ ostensionem sensibilem, oportuit decuitque tot in ipso species varias produci: citius decuit, in mundo cælesti, & intelligibili Angelorum ad eius, ornatum, & potentiæ, ac sapientiæ Dei intelligibilem ostensionem plurium, adhuc specie, perfectiorum, & perfectiorum, productio: vti ad aulæ regiæ decentiam plures, pretiosæ, variæque supellectiles necessariæ sunt, quam ad tugurij ornatum, & plebeij domini decentiam. Accedit Angelos speciales aulæ, & maiestatis Diuinæ, & præcipuos ministros esse; quorum non solum numerus, sed dignitatum, maioris, & maioris varietas multiplex aulæ, & maiestatis regiæ, etiam creatæ, præcipua commendatio est. Hinc, & si oppositam sententiam improbabilem, non iudicem; hanc tamen nostram, non possum non iudicare longe, valdeque probabiliorem: maxime, cum illa, nec in Patribus, nec à ratione firmum aliquod fundamentum videatur habere, vt iam clarebit. Athanasij authoritas nulla est, cum eius libri vbi ipso posteriores Authores citantur (vt docte obseruat Sixtus Senensis in obseruationibus ad ipsum) Author nec sit, nec esse possit. Damascenus, & Augustinus nihil contra nos, quod contra seipsos non fuerit, potuerunt docere, vt constat ex numero 5. Porro Augustini locus recitatus, cert. 1. n. 1. pro sententia negante nil præstat, vt ibidem diximus: naturam quippe Angelicam pro tota Angelorum collectione, vsurpauit, siue ex vna, siue ex pluribus speciebus constet: quam humanæ opposuit, & quæ non tota sicut humana in Adamo corruerit, ac proinde nec tota sine beatitudinis absque reparatione, frustraretur: sicut humana, si irreparata mansisset. Damascenus ibidem recitatus, hominem equum, & Angelum in exemplum doctrinæ à se statuæ de specie atoma & conuenientia proxima individuorum in ipsa adduxit: exempla vero, sine examine veritatis eorum, ex communi, & vulgari existimatione afferuntur: maxime cum vocabulo vsitato, quo nulla differentia specifica indicatur, nominantur, vt in his testimoniis vsu venit, neque in exemplo Angelorum, sed hominum etiam.

7. Homines enim natura, vt sic in varias species atomas diuidi absolute posse vero similius iudico ex eo, quod plures ~~ses~~ animæ rationalis species, sint possibiles, vt n. 5. sine contra Soarium dicebamus; & tamen in vnius atomæ speciei, exemplum adhibetur à Damasceno, cuius tunc examen non erat, nec fuerat antiquis. Sed quoniam homen vnum sine vlla differentia, omnium Angelorum sicuti, & hominum erat, eiusdem speciei ab antiquis reputabantur, in qua vulgari suppositione locutus tunc Damascenus est; cum tamen vbi, ea de re disseruit distinctos specie Angelos iudicauerit, verbis etiam, quibus dubius hæsisse ab aliquibus putabatur, vt constat ex n. 1. eadem est germana, & solida ad testimonium Basilij solutio: nempe ex supposita vulgari, apud Eunomianos etiam, sententia de naturæ Angelicæ vnitate specifica atoma, sine ordinis præiudicio, quem iidem admittebant, eundem contra ipsos, in diuinis personis, quin essentiæ identitas obsit, probasse. Nazianzenus solum intendit Angelorum concordiam in omnibus ita immediato carmine à se propositam. *Omnes inter se miro iungit concordia nexu, idem quisque sibi &c.* Ad quam vnitas identitatis in natura specifice atoma necessaria non est: sicut neque in reliquis, ad concordiam requisitis; sed solum similitudinaria: in eo maxime, quod ad effectus necessarium est, vt intellectus, & voluntas, siue specie atoma eadem sit, seu diuersa, vt iam dicemus. Nyssenus extra rem adducitur. Cum ad productionem hominum, sine coniugio (vt docuit) futuram si Protoparentes non peccassent, eo modo, quo Angeli à Deo producti sunt, parui vel nihil ipsius referat, an hi specie atoma, vel inter media, vel remotissimo etiam genere, conueniant, necne Anselmi locus, non assertiuus ad rem præsentem est, vt patet ex aduerbio illo, *quamuis*, sententiam initiante: atque, vt summum, suppositiuus, ex vulgari, nec satis tunc examinata sententia, cuius veritas ad Anselmi intentum (quod, scilicet, angeli non alij, ex aliis, neque omnes ex vno per generationem, vnius ex alio, multiplicati fuerint (sicut homines alij, ex aliis & omnes demum, ex vno duo propagati sunt) nihil referebat, vt ad Nyssenum, specie ne infima Angeli differrent, vel potius conuenirent, vt patet. Ad testimonia Damasceni, & Augustini, quibus citati Doctores, cert. 1. n. 8. vtuntur Angelis, qui de facto sunt, an specie differant rem prorsus dubiam esse ostendant, fecimus satis n. 1. cum ex illis ipsis, & aliis eorundem testimoniis nostram conclusionem probaremus, quod autem, (si hæc nobis non adessent) conclusio nostra secunda de Angelis productis, non solum probabilis, sed valde probabilis, ac longe quam aduersa probabilior sit, ac prudenti Philosophica & Theologica æstimatione absolute vera, constat, aperte ex rationibus pro vtradatis n. 4. 5. & 6.

8. Rationibus aduersis contra vtramque conclusionem satisfactio in terminis, præ illarum debilitate, otiosa videbatur, & quoad secundam conclusionem de facto, constat negantes, vel dubios aduersarios, nostris rationibus soluendis impares esse ex dictis n 5. & 6. vbi eorum solutiones præoccupauimus. Reliquas vtrorumque rationes, pro rationibus perstringamus, ac diluamus. Prima est, ex summa concordia inter Angelos futura, quæ summior in natura, quare in specie atoma, & infima eorumnium vnitatem, & conuenientiam requirit. *Simile enim*, (vt vulgare proloquium est *similem quem*, atque in brutis etiam natura demonstrat, & Ecclesiast. 13. n. 19. confirmat. *Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi: omnis caro ad similem sibi coniungitur, & omnis homo simile sui sociabitur.* Sed certe argumentum curtissime probat: cum nihil probet, in malis Angelis, eiusdem naturæ, cum bonis, & in quibus, quam maximæ discordiæ, & odia infensissima exercentur, ac proinde illos non solum à bonis, sed inter se, plusquam specie infima differre, (si quid discursus valet) illatione ab oppositio probat. Simile à brutis qui naturæ instinctu, in societatem cum aliis aguntur, ad homines, & Angelos, qui ex ratione, & electione concordiam, & amicitias ineunt, nihil ad intentum, & tentatam illationem facit; ad quam ab Ecclesiastico nusquam adducitur, qui ex concordia animalium in natura atoma similium ad quam aguntur potius, quam se agunt, morum necessariam similitudinem in rationalibus, ad concordiam, & amicitiam recte probat: quæ in creaturis rationalibus specie diuersis æque, atque in specie atoma nidem, reperitur, vt in Beatis Angelis cum hominibus aequa est amicitia, & summa concordia, & si plus, quam specie atoma differant, atque in eiusdem chori, & speciei Dæmonibus ob ipsorum malignitatem discordia. Hanc solum vnitatem ad amicitiam ex electione ob morum similitudinem, in rationalibus ex naturali societate brutorum ad alia, quæ specie atoma conueniunt, probare Ecclesiasticum voluisse constat à n. 12. *quæ communicatio iusto homini, ad canem*, id est impium, & iniquum) *aut qua pars diuitis ad pauperem* Quorum diuersa à Deo, studia, & mores deinceps recenset. Est autem ratio: quia intellectus, & voluntas vtentibus, bonitas moralis præcipuum motiuum amoris est, ac potius quam bonitas naturæ: ac subinde similis in duobus reperta concordiæ & amicitiæ est nexus.

9. S. Bonauentura arguit: quia quæcumque ad suum originem propius accedunt, magis colligantur, vt patet: in aqua & luce, quo fonti, & soli magis appropiat: Angeli autem proxime ad suum originem, Deum, accedunt: ergo summam è creatis habent vnitatem naturæ, scilicet speciei atomæ, cum individuitatem habere plures nequeant: ac proinde nequit in plures species dispergi. Debilis ratio. *Entitatiue* ergo maiorem: quin quo propius ad suum originem entitatius accedunt plures entitatiuas partes intensionis habent, vt in radiis lucis claret; *localiter*, & spatio extenso transeat, vt in aqua, quia fontium origo angustis-

ORTEGA
Inst. pati
DVIa.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

simi foraminis spatium plerumque habet, quod si post longissimum decursum aqua eadem, in angustius spatium, vel natura, vel arte incurrat, arctius, quam prope originem tota cogetur. Accedit proxime, *sed longo* (vt alter aiebat) *proximus interuallo*, & infinito, Angelum ad Deum, entitatiue adhuc accedere, cum creatura sit, & inter quem proinde, & Deum creaturæ proximiores, & proximiores entitatiua perfectione esse possint: quare, *adhuc entitatiue*, nego, excludendo absolute, maiorem proximitatem ad Deum nego minorem. Item distinguendo terminum *Angelica natura* secundum omnem sui partem, nego minorem, *secundum aliquam sui partem* reliquis præstantiorem, permitto minorem, & nego consequentiam. Et sane si argumentum teneret, Angelicam naturam in sola indiuidua duo multiplicabilem contra scripturam probaret: siquidem ad eos naturæ collectio, summa, ac minima in plura diuisio est. Arguit secundo. Sedes Angelorum reparantur per homines speciei atomæ eiusdem; ergo habendæ erant, ab Angelis eiusdem speciei. Negatur consequentia. Non, quia bona supernaturalia omnia (etiam auxilia ad gloriam consequendam, & multo minus ad maioris gloriæ, ordinationem) disposita, & collata à Deo Angelis iudicem pro eorum naturali dignitate specifica maiore (vt æstimant plures & Bubalus, respondet) hominibus autem ex meritis gloria detur, quibus speciei inferioris indiuidua possunt indiuiduis speciei superioris, eorumque dignitati, naturali excedere, nedum æquari: id enim in ordinatione Dei, & prouidentia de mediis ad tantam gloriam erga homines locum, non habet, cum ex meritis hominis non sit: Nego igitur consequentiam: quia in vtrisque, ea ordinatio, & prouidentia de mediis, tam efficacibus, quam sufficientibus ad tantam gloriam promerendam, mere gratuita, & supra debitum naturis ipsorum est: quare inde naturæ specificæ infimæ, identitas, & æqualitas, vel inæqualitas, & diuersitas nequit inferri, instas, ex æqualitate, & identitate specifica finis, & operationis vitas specifica atoma substantialium indiuiduorum iufertur, vt diximus num. 3. atqui finis beatitudinis Angelorum omnium, & operationes intellectus, vel voluntatis (in quorum altera, vel vtraque formaliter beatitudo consistit) eiusdem speciei atomæ in ipsis sunt, solumque penes magis, & minus intra eandem speciem differunt: ergo Angeli specie, non differunt, sed specie atoma conueniunt. Respondeo distinguendo maiorem. Finis est operatio proxima naturalis, vel quæ eam arguat, ac naturaliter inferat, fateor; remotus, & vltimus finis, & operatio, quæ proximam eandem specie atoma naturaliter, non arguat (vti supernaturalis Angelorum beatitas) nego cum Sanct. Thom. 1.p.q.75. a.7. ad.1. & 1.2. q.1.a.6. ad 10. dicente: *ea quorum vnus est finis proximus, & naturalis, sunt vnum secundum speciem, Beatitudo autem eterna est finis vltimus, & supernaturalis.* Reliquæ oppositiones, ne relatio, ne quidem, pro sui debilitate, ne dum solutione, dignæ sunt.

CERTAMEN III.

De Angelorum speciei atomæ cuiusuis numerica multiplicabilitate conclusiones affirmantes S.Thom. authoritate fundantur.

1. Dico primo Angeli sub quauis specie sua atoma absolute multiplicabiles numero sunt. Est contra pauculos Thomistas relatos cert. 1. n. 2. sub init. est tamen communis reliquorum Theologorum conclusio citatorum ibi n.6 & expressa Sanct. Thom. sententia: id, quod ostendendum in primis contra illos erit: ac deinceps eiusdem ratione probanda conclusio: vt appareat eos restibus aliquibus S.Thom. sono tenus arreptis, nec satis eius doctrina & mente, tum ibi, tum alibi penetrata. Angelicum Præcepto-

rem difficillimis, & inperceptibilibus, valdeque à ratione abhorrentibus sententiis, onerasse. Igitur 1. p.q. 29. a.1. scribens. *Substantiam indiuiduari, per se ipsam; sed accidens indiuiduari per subiectum; dicitur enim hæc albedo in quantum est in hoc subtecto.* Quæ repetit quæstion. 9. de potentia, art. 1. ad 8 atqui Angeli substantiæ, & nusquam accidentia, sunt; ergo ex Sanct. Thom. se ipsis, non autem per subiectum, seu materiam, adhuc extrinsecus, tanquam per terminum respectus essentialis indiuidui cuiusque, neque enim accidentia quæ, quoad indiuiduationem per subiectum, substantiis opponit, per subiectum, cui insunt, & à quo proinde realiter indiuidualiter differunt, indiuiduari intrinsece possunt, sed, vt summum, extrinsecus tanquam per terminum extrinsecum, & q.3. a.3. ad 4. quod Angeli multiplicari nequeant, quia diuinæ bonitatis sunt radij. *Qui non nisi secundum recipientium diuersitatem* (quæ in Angelis locum, non habent) *multiplicatur*: Respondet, refundendo Angelorum diuersitatem, & multitudinem, in diuinam *sapientiam diuersos ordines excogitantem*, quæ non solum de diuersitate, specifica, sed numerica etiam Angelorum intra eundem ordinem, & speciem intelligi debet: de qua solummodo obiectio erat, esseque poterat: cum distinctionis impossibilitas per recipientis, seu materiæ, & subiecti defectum, eius solum distinctionis, quæ materiam requirat, cogitari, & obiici potetat: indiuidualis vero sola materiam, vt principium indiuiduationis necessarium, apud aliquos requirit; specificam vero materiam requirete nemini hactenus venit in mentem: quare hostem sibi finxisse dicendus S. Thomas esset, quem facile vinceret, ni de indiuiduatione, & distinctione, indiuiduali etiam, rerum per materiam obiiceret, ac responderet.

2. Tertio eadem 1.p.q.47. a.1.corp.vbi Democritum rerum distinctionem, per materiam, & Anaxagoram, per materiam, & causam agentem fieri asserentes impugnat. Primo: quia materiæ sua est distinctio, quæ, nisi res per se ipsas distingui admittatur, ad alteriorem causam recurrere pro eius distinctione oportebit. Secundo: quia *distinctio rerum est per formas proprias* (ex Arist.7.metaphysicor.text.49.dicente. *Actus est, qui distinguit*) *non ergo distinctio est in rebus propter materiam.* Ergo ex S.Thom. vbi non est materia, sed solus, & totus actus substantialis, vt in Angelis distinctio omnis per id ipsum, quod in se sunt, esse poterit, imo necessario, ac nō aliter erit. Consequētia prima de se se patet: nec minus patet secunda. Antecedens, vltra Aristotelis, & (quod nunc satis esset) S. Thomæ authoritatem in Thomistarum aliquot, qui aduersè hac in re ipsum interpretantur, sententia certum esse debet: siquidem materia per ipsos, non existit actu, nec potest existere, nisi per formam, atque per eiusdem formalem existentiam, cuius falsitatem, suo loco impugnauimus: ergo omnis, indiuidua etiam, actualis distinctio rerum etiam corporearum debet esse per formam, quæ omnem tribuit materiæ actualitatem, sine qua actualis rerum distinctio repugnat: ergo, & repugnat omnis distinctio rerum etiam corporearum, possibilis, nisi per formam possibilem. Potentia quippe etiam logica, ad actum impossibilem est repugnans, & chimærica. Et ratione probatur: quia variata materia magna sui parte idem indiuiduum manet, quia, eadem forma perseuerat, vt constat in substantiali augmento, & decremento hominum: in quibus cuiuis indiuiduo plures materiæ partes pereunt, ac plures denuo adquiruntur. Insuper in resurrectione, in qua partes omnes materiæ hominis, qui periit, nequeunt omnibus adesse: cum alimenta succedentium aliorum plerumque materia præcedentium constent, ac subinde in illorum substantiam transeat; & tamen, quia eadem singularis anima perseuerat, idem nihilominus homo singularis resurgit ex fide; ergo animæ, seu formæ singularitas intrinseca est ratio formalis indiuiduationis, non materia, qua variata, deperditaque, & quantumuis aucta (vt fere tota in infantibus homuncionibus, aliisque valde senio, ac diuturnis febribus absumptis,

& ad Beatitatem resurgentibus, *in mensuram ætatis plenitudinis Christi*, id est magnitudine, atque elegantia corporum, Christi corpori simillima (vt communis, & probabilior sententia fert) addenda à Deo sit: vt, vel inde, constet materiam ad indiuiduationem hominis formaliter, ne partialiter quidem conferre, sed pure ad id materialiter se habere, id solum muneris præstando, quod à quauis loco eius succedente præsterur. Denique per S. Thomam Atistotelem, & omnes forma specifica, & actu distinguit species, hominem scilicet à Leone, non materia; ergo indiuidua forma, & actus distinguit indiuidua, scilicet, Petrum à Paulo.

3. In ponderatione tertij huius testimonij Sanct. Thomæ nonnullas à ratione impugnationes dedimus aduersæ sententiæ, & principij, cui innititur, de rerum necessaria indiuiduatione, per materiam, quod statui à S. Thom. & supponi multoties videtur: cuius mentem ad loca, quæ opponi nostræ conclusioni solent, referemus atque explicabimus à num 4. Nunc autem quartum testimonium validissimum eiusdem pro nostra conclusione producimus ex 1. d. 34 q. 1. a. 1. corp init. discrimen cur increatis natura, & essentia, idem, quod subsistentia, non sit, sicut in diuinis, his designat. *Dicendum, quod persona, & essentia omnino re in diuinis non distinguuntur; in illis enim, in quibus aliud est essentia quam hypostasis, vel suppositum, oportet quod sit, aliquid materiale, per quod natura indiuiduetur, & determinetur, ad hoc singulare, vnde illam determinationem materiæ, vel alicuius, quod loco materiæ se habet, addit in creatura hypostasis supra essentiam, & naturam. Vnde omnino in creaturis ista idem sunt; in Deo autem non est natura illius subsistens per aliquod ad quod* (legerem à quo) *determinatur, sicut per materiam, sed per seipsum est subsistens, & suum esse subsistens est: vnde natura est ipsum, quod subsistit, & esse in quo subsistit. Et propter hoc in Deo omnino idem est, quod est, & quod est.* Ex quibus patet materiam, seu subiectum physicum proprie acceptum, siue secundum se, siue vt signatam etiam quantitate, principium proprium indiuiduationis rerum vniuersim necessarium Angelico Doctore non fuisse: cum expresse dicat essentiæ omni creatæ determinationem ad hoc singulare afferri à materia, *vel aliquo alio, quod loco materiæ se habet*: hoc autem materia propria non est, cuius loco substituitur essentiam, seu naturam determinet: at nihil sibi potest substituere: ac propterea in creatis esse hypostasim Sanct. Thom. docet expresse, à natura, & essentia creati diuersam. Posuit autem materiam primo loco: quia in sensibilibus, quæ nouimus, determinat indiuiduationem, sensibiliter, eoque modo, quo mox dicemus, vt inde facilius determinationem naturæ per hypostasim, ad hoc indiuiduum, illius ad instar, conciperemus. Secundo ex hoc testimonio, sic instruo argumentum ex eius propositionibus legitime deductum: omnis natura, & essentia, determinabilis per aliud ad singulare, seu suppositum præ alio, est multiplicabilis in plura singularia, & supposita: atqui omnis natura & essentia creata, (ac subinde natura, & essentia Angelica specifica) est natura, & essentia determinabilis, per aliud; ergo multiplicabilis in indiuidua.

4. Oppones S. Thomam 1. p. q. 50. a. 4. vbi hanc absolutam, Angelorum indiuidualem solum, immultiplicabilitatem, ex hoc generali suo principio probat, *quæcumque forma (quantumcumque materialis, & infima) si ponatur abstracta, vel secundum esse, vel secundum intellectum, non remanet, nisi vna in vna specie. Si enim intelligatur albedo, absque omni subiecto subsistens, non erit possibile, ponere plures albedines: cum videamus, quod hæc albedo non differt ab alia, nisi per hoc, quod est, in hoc, vel illo subiecto. Et similiter, si esset humanitas, abstracta, non esset, nisi vna tantum*, eadem fere ad ipsum probandum, sic repetit q. 75. a. 7. ostendens contra Origenem Angelos, & animas nostras non posse solo numero, ac non etiam specie differre: *quia, cum non sint compositæ, ex materia, & forma, sed sint formæ subsistentes, manifestum est, quod necesse erit in eis esse diuersitatem in specie. Non enim potest intelligi, quod aliqua forma separata non possit esse, nisi vna tantum. Hæc enim albedo, non differt ab illa, nisi per hoc, quod est huius vel illius. Quare, nec Angelus, qui forma separata natura sua est, vna* tantum in vna specie esse poterit; quæst. item 13. a. 2. corp. *formæ simplices per se subsistentes, si intelligerentur, vt sint in se ipsis, non possent communicari, nec re nec ratione*, q. vn. de spiritualib. creatur. a. 4. corp. *Si Angelus est forma simplex abstracta à materia* (vt esse ait, ac per se subsistentem 1. p. q. 12. a. 4. corp.) *impossibile est etiam fingere, quod sint plures Angeli vnius speciei. Sicut si esset albedo ab omni recipiente, & subiecto separata, esset vna tantum: ita impossibile est, quod sit suum esse subsistens nisi vnum tantum.* Eidem conclusioni, & principiis insistit 1. p. q. 44. a. 1. denique indiuiduationis principium, ac distinctionis numericæ subinde *materiam* principium esse, constans, vbique videtur docere, q. citat. de spiritualib. creaturis a. 1. ad. 9. & 19. ac locis reliquis citatis q. 2. de pot. a. 4. & q. 3. a. 10. corp. q. 2. de verit. a. 6. ad. 1. opusc. 29. post med. 3. p q 77 a. 2. q. 16. de malo a. 1. ad. 18. & super Boëtium de Trinit. q. 4. a. 2. quæ omnia colligere in vnum, ac difficiliora in terminis pro contraria sententia prolixius placuit recitare, vt aduersarij aliquot, qui S. Thomæ litteræ potius, quam spiritu armati, ipsi nos aduersarios & authoritatis eius contempores inclamare, videant, quam magni nobis eius in re præsente, (vt in aliis offendimus contra eosdem) S. Thomæ doctrina, mens, & authoritas fuerit: quibus alte eruendis adeo prolixo labore incumbimus semper, & insudamus.

5. Et sane, quoad indiuiduationem, & distinctionem solum numericam rerum creatarum intra speciem eandem per materiam, tanquam per necessarium principium, siue intrinsecum, siue extrinsecum, de necessitate absoluta, & omnimoda impossibilitate distinctionis numericæ & indiuiduationis rerum absque materia intelligendus non est, sed sensibiliter, ac, vt apprehendi à nobis possit, qui non nisi materialia, & sensibilia, primum, atque earum ad instar reliqua cognoscimus: vnde absque materia, & quanta, & his, vel illis qualitatibus affectis (si substantiæ cognoscendæ, & dignoscendæ sint) nullum nobis pro hoc statu, cognoscendi, & diuidendi singularia, speciei eiusdem principium relinquitur. Idcirco indiuiduum à cunctis Philosophis definitur: *Cuius collectio proprietatum, qua in vno est, in alio reperiri non potest*, non quidem, quod in ea collectione sensibili, essentia, & substantia, indiuiduationis, & distinctionis numericæ rerum sit; sed, quia eius à nobis cognoscendæ pro hoc statu necessarium principium, ea sensibilis collectio est, & qua subinde deficiente cognosci indiuiduationem, & distinctionem illam numericam, pro hoc statu sit impossibile: ita plane impossibilitatem indiuiduationis, & distinctionis numericæ rerum sine materia, & hanc necessarium illarum principium esse, nempe sensibilis indiuiduationis, voluit S. Thomas, vt albedinis separatæ exemplo toties ad præsens repetito satis clare explicuit, quo lib. 7. a. 10. his verbis: *vt albedinis natura absque quantitate subsistat, tamen illa albedo non esset, sicut hæc albedo sensibilis*, quia nihil absque magnitudine, & quantitate sensibili ex Aristotel. c. 8. de sensu, & sensibili) *sed esset forma quædam intelligibilis ad modum formarum separatarum, quas Plato ponebat.* Subditque, quantitatem indiuiduam, seu plures tales, separatam à materia (quæ ipsa magnitudo est) imaginari nos posse; *plures autem albedines eiusdem speciei, sine subiecto imaginari est impossibile*: quia scilicet, nisi externe sensatorum, imaginatio esse non potest. Vnde proxime subdit: & sic patet, quod albedo non indiuiduatur nisi ex *subiecto*. Secundo. Familiare disputantibus est, id quod ipsis ex vllo naturali principio, & rerum, naturæque ordine inspecto fieri posse non cognoscunt impossibile absolute nominare; tametsi nulla in eius prædicatis contradictio, (quæ absoluta repugnantia, &

& omnimoda est) recognoscatur: id quod apud S. Thomam est frequens; sæpe enim, ea quæ citra miraculum, vel plura alia vltra reuelata in Eucharistia fieri non possunt, absolute, ac sine addito vllo impossibilia vocat, 3. p. qu. 75. a. 6. corp. & qu. 77. art 1. & art. 8. Innocentij III. testimonium interpretans: quia etgo in substantiis, quæ materia constant; provt hæc sic vel aliter dipositа, & signata quantitate & accidentibus est, naturaliter exactiue causam efficientem formæ Deum determinet, vt hanc præ alia numero formam, speciei eiusdem, inducat, ex qua hoc numero speciei eiusdem indiuiduum conflatur; si autem formæ accidentales sint naturaliter, non, nisi in subiectis physice sint, atque eorum diuisione diuidantur, vt notum est, & docet S. Thom. 1. p. qu. 50. art. 4. ad 1. cum Angelus materiam nullam (quare nec signatam, quantitate, & dispositionibus, essentia sua claudat, aut requirat, vt hic præ aliis producatur, nec principium originarium, & motiuum, cuiusvis ex illis, vel quorumuis præ aliis Deum determinans exactiue adsit, assignatique à nobis rationabiliter possit: resque tota rei arbitrio ac beneplacito libero est deferenda, si sit rerum naturæ, & ordini standum: indiuiduationis, & multiplicationis, seu distinctionis, numericæ solum, intra speciem eandem nullum in natura, & connaturaliter principium esse, assignatue rationabiliter posse, quia materia carent, recte, S. Thom. tories ait.

6. Sed profundius etiam aliquid, & quo testimonia opposita genuine intelligantur, & cum locis eius pro nostra sententia apertissimis mirifice concordent, addendum & quoniam locis omnibus oppositis, doctrinam, quæ sonat, aduersum exemplo albedinis separatæ à subiecto semper confirmat, quid per albedinem separatam à subiecto, & à quo subiecto separatam, & quomodo ab eo separatam S. Thomas intelligat explorandum in primis, id autem ipse explicuit verbis illis recitatis, numero proximo ex quodlibeto, 7. numero 10. quod scilicet ita separata non esset albedo sensibilis, sicut hæc nostra, *sed esset forma quadam intelligibilis admodum formarum separatarum, quas Plato ponebat.* Quod etiam de forma panis consecrati, & quauis materiali à materia separata, docet, 3. p. qu. 75. a. 6. corp. si à subiecto separatæ remaneant, quia iam esset (inquit de forma panis ita separata) *forma intelligibilis actu, & etiam intelligens. Nam omnes forma à materia separata sunt tales*, & tamen formam quantitatis à subiecto physico, seu materia panis, atque omni prorsus materia separatam consistere, sensibilemque, ac nusquam intelligibilem esse S. Thomas sciebat, ac fideles omnes experimur; sed illis verbis primo loco additis, *Intelligibilis admodum formarum separatarum quas Plato ponebat*, totam suam mentem explicuit Plato, enim formas illas, seu species rerum, & naturas ab indiuiduis abstractas, & separatas reliquas, (à Petro, verbi gratia, & Paulo) vniuersales indiuiduas, ac primo modo dicendi per se, siue essentia, & entitate sua subsistentes ponebat, ac proinde idæam, & formam hominis, aut equi, *per se hominem & per se equum*, vocabat teste Arist. 7. Metaphysicor. à textu 44. ad 56. ex quo S. Thomas, 1. p. quæst. 6. a. 4. & qu. 84. a. 4. his verbis. *Plato posuit formas rerum sensibilium, per se sine materia subsistentes, sicut formam hominis, quam nominabat per se hominem*, &c. Inde vero vtrque idæas, & formas illas Platonicas immultiplicabiles, & communes rursus, atque vniuersales, indiuiduis aliis, quasi sub eis contentis esse non posse manifeste sic contra ipsum demonstrant: quidquid enim per se, & entitate sua subsistens, ac suppositum subinde est, indiuiduum est: ast implicat indiuiduum vnum in plura indiuidua multiplicari, atque ipsis communem, & communicabilem esse (verbi gratia, Petrum multiplicabilem & communem esse Ioanni, Paulo, & Francisco) ergo & ideas, seu formas platonicas, & qualcumque, eo modo abstractas separatas à materia, ac per se subsistentes ex hoc modo abstractionis formarum platonicæ (de qua eis omnibus locis expresse) constat primo materia separationis de qua S. Thom. loquatur, & de quo subsistendi, per seque essendi modo. Neque enim materiam separationis solam materiam, & subiectum proprium physicum intelligit; sed logicum etiam, seu metaphysicum, quod dicitur: scilicet suppositum, seu indiuiduum, & singulare; quod præter proxime dicta patet ex illis verbis recitatis, num 3. ex 1. disp. 34. quæst. 1. a. 2: *vnde illam determinationem materiæ, vel alicuius, quod loco materiæ* (ac proinde non materia propriè, quæ ipsissima est, nec sibi sufficitur) *se habet addit in creatura* (quæ per aliud, ac non per se subsistit) *hypostasis supra essentiam, & naturam*, vt enim ex Patribus retulimus præfatione quæstionis: ideo indiuidua hypostasis, & suppositа dicuntur, quia superioribus prædicatis subiecta, suppositaque sunt. Patet rursus, ex testimonio, quod nobis primo opposuimus, numero 4. ex 1. parte, quæstione 50. articul. 4. corp. postremis illis verbis. *Similiter, si esset humanitas abstracta, non esset, nisi vna tantum.* Cum enim humanitas materia essentialiter constet ab illa abstrahi: in terminis repugnat: quare de abstractione, & separatione ab indiuiduis, & suppositis reliquis (quæ vt dixi materia logica sunt) & separatione quidem, qua per se & essentia sua humanitas ad modum idearum, & formarum platonicarum subsisteret: inde enim immultiplicabilis, & incommunicabilis indiuiduis aliis, & pote essentia sua vna, & indiuidua, vt pote se ipsa subsistens, ac non per aliud, quare, & suppositum esse demonstraretur, ac subinde, eius in plura indiuidua diuisione intelligi, quidem posse nec re, nec ratione; imo, nec, nisi rationabiliter, fingi.

7. Porro ex ita explicata genuina S. Thom. mente facilis se dat ad opposita eius loca solutio, & primum in terminis explicuimus. Postremum ex quæst. vnic. de spiritualib. creatur. art. 4. corp. conditionalis est, & ex hypothesi. *Si Angelus est forma simplex abstracta à materia*, (modo explicato, ac per se, seque ipsa, ac non per aliud, subsistens) *impossibile est, &c.* Nullibi autem per se, ac non per aliud, subsistentis naturæ, & formæ Angelos esse docet, & si enim dicat, 1. p quæst. 12. art. 4. corpore, *quadam sunt quorum natura sunt per se subsistentes, non in materia aliqua*; ne vero illud per se idem atque essentia sua, ac non per aliud, siue in alio, scilicet supposito, & indiuiduo naturæ cuiusque intelligas, subdit: *Quæ tamen non sunt suum esse, sed sunt esse habentes, & huiusmodi sunt substantia incorporea, quos Angelos dicimus.* Locus ex 1. p. quæst. 13. truncatus, & extra rem, & intentum, S. Thomæ adducitur. Truncatus quia, sic integer textus habet, *forma vero quæ non indiuiduantur, per aliud suppositum* (vti indiuiduari, creatas omnes naturas, seu formas, quibus has opponit) *sed per se ipsas, quia scilicet sunt forma subsistentes, si intelligerentur, vt sunt in seipsis non possent communicari, nec ratione.* Quo textu de naturis, & formis creatis, quare, nec de Angelica loquitur, sed de aliis, quæ non per aliud suppositum indiuiduantur, si quæ sint; additque diuinam solum eiusmodi esse posse, ac subinde vnam essentia sua esse, quare, nec Dei nomen posse alicui creaturæ, nisi analogice, & per similitudinem alicuius virturis, & perfectionis Dei in ea repertam conuenire; quemadmodum quosque fortes milites Hectores, Achillesque vocitamus: cuius articulo illo examen erat, atque in corpore statuta, & probata conclusio; cum tamen, si opposita verba, deformis, & naturis creatis intelligantur aduersam omnino conclusionem probabunt. Locus, ex 1. p. qu. 75. articul 7. contra Origenis errorem de indistinctione specifica animorum nostrorum ab Angelis, ex separatione, & abstractione formarum, & idearum vniuersalium Platonis, cuius

Philosophiam, vbinis Origenes (vt Patres veteres reliqui) sectatur, procedit: ex qua doctrina recte, & euidenter, vt vidimus, S. Thomas contra ipsum argumentatur, & intentam specificam distinctionem Angelorum, à nostris animabus, atque exemplo explicato albedinis separatæ concludit. Denique ex dictis, in explicatione profundiori doctrinæ S. Thomæ data, num. 6. claret, quam sibi Angelicus Præceptor vbique, siue locis oppositis, siue à nobis, & pro nobis, nostraque conclusione, productis constet, & concordet, vt loca omnia, eorumque conclusiones, & principia decidendi, vbique eadem, consideranti facile patebit S. Thomæ laude non exigua; qui aliter intellectus varius sæpe, & inconstans, multoties appareret, idcirco etiam profundæ eius menti altius rimandæ, atque eruendæ, non absque pietate, & obseruantia debita adeo prolixe incubuimus, priusquam à ratione rem transigeremus.

CERTAMEN IV.

Eadem conclusio probatur à ratione.

1. PRima esto. Rerum creatarum indiuiduatio non sumitur necessariò à materia; siue tanquam à principio intrinseco, siue extrinseco essentialiter requisito indiuiduationis: ergo nec distinctio indiuidualis solum, & numerica rerum sub specie atoma, siue speciei atomæ, & infimæ à materia tanquam à principio indiuiduationis necessario dependet. Consequentia patet, siquidem indiuiduatio est formale constitutiuum indiuisi in se, & diuisi, à quouis alio, in eo gradu infimo indiuiduationis, sub quouis genere, & linea metaphysica, sub qua plura indiuidua esse possunt; vti esse possunt sub linea naturæ Angelicæ: ergo implicat non requiri materiam ad indiuiduationem vniuersim rerum, & requiri, ad distinctionem indiuidualem ab aliis indiuiduis, sub genere, aut specie, aut linea quauis, possibilibus, siue ea media, suprema, aut infima prædicata communia pluribus sint. Probatur secundo consequentia, quia eo ipso, quod materia principium necessarium, vnius indiuiduationis speciei vnius atomæ non sit, nec alterius indiuiduationis principium necessarium est: nec enim indiuiduatio vlla creata, (quæ imperfectissimum, ex prædicatis est) ita omnium indiuiduationum, & indiuiduorum, quà talium, perfectionem formaliter intra se claudit, vt alias omnes indiuiduales, formalitates, & perfectiones excludat: id enim esset infinitam illam, & infinite perfectam simpliciter per denegationem termini, etiam extrinseci, è conceptu suo constituere, quod indiuiduationis, & naturæ indiuiduæ Dei proprium est, omnique naturæ, & prædicato creato repugnans, vt tom. 1. de Deo vno controu. 1. atque alias ibi, atque hoc to. 2. demonstrauimus sæpe; inde vero infero: ergo nec distinctionis vnius indiuidui ab alio sub specie eadem principium necessarium erit materia. Siquidem distinctio indiuidualis, sub specie quauis solum requirit, pluralitatem indiuiduationum, & indiuiduorum sub specie illa, quam nullo materiæ interuentu, siue extrinseco, siue intrinseco possibilem probauimus, si ad vnam indiuiduationem, & indiuiduum necessarium principium materia non sit, inde vero rursus euidenter infertur; ergo nullo materiæ interuentu, siue extrinseco, siue intrinseco, species quæuis atoma in plura indiuidua est multiplicabilis, ac subinde, natura Angelica, etsi omnino spiritualis, nullamque materiam in se continens, neque extrinsecus de se se concernens, quantumuis infimæ speciei, plura sub se indiuidua coërcebit. Probatur antecedens, quia sine materia intrinsecus contenta, vel extrinsecus connotata, datur indiuiduum aliquod in rebus: ergo materia nullatenus est principium necessarium indiuiduationis rerum; alioqui in re nulla, sine materia daretur indiuiduatio. Antecedens probatur, in Archangelo Michaële, quod nec materia intrinsecus componente, vel extrinsecus connotata Angelus indiuiduus est. Vrgetur, & confirmatur argumentum præcedens, quia ex fide non solus Michael Gabriel, & Raphael, milliesque mille, indiuidui Angeli sunt, nullo materiæ intrinseco, vel extrinseco interuentu, quam eorum nemo intrinsecus habet, neque extrinsecus concernis: ergo nec indiuiduationis, nec distinctionis numericæ solum, & indiuidualis rerum materia principium necessarium vllatenus est: ac proinde, sub quouis prædicato specifico, & communi, etiam vltimo, & infimo, possibiles erunt Angeli plures, vt asserimus.

2. Dices ad antecedens, & consequentiam argumenti nostri, atque ad omnes vtriusque probationes præfatas: antecedens quidem esse verum de indiuiduatione, & distinctione numerica, & indiuiduali rerum nullo materiæ interuentu, sub prædicato communi, superiori tamen speciei infimæ, & quæ purè subinde indiuiduatio, & distinctio, solum numerica, & indiuidualis rerum non sit; sed atome specifica distinctio, & indiuiduatio simul: ex huius vero indiuiduationis, & distinctionis numeralis rerum mixtæ cum specifica atoma, possibilitate sine vllo materiæ interuentu (quæ solum ex scriptura, fide, & ratione conuinci possunt) male, & illegitime indiuiduationis, & distinctionis rerum, pure numericæ, & indiuidualis, sine materiæ interuentu possibilitatem inferri solummodo posse. In primis, solutio hæc in terminis implicat, vt iam ostendam concluf. 2. Secundo, si materia necessarium principium indiuiduationis ac distinctionis indiuidualis & numericè rerum sit, ea deficiente, & impossibili in rebus aliquibus, (scilicet in Angelis) & facile specificæ distinctionis principium indiuiduatio, & distinctio numerica rerum illarum, associata adhoc, & mixta, seu confusa, cum specifica esse non posset: quocirca res illa, si existere deprehendatur, vt existere Angeli, & dæmones deprehenduntur ex fide, realiter, secundum specificum gradum præcise, absque indiuiduatione, & distinctione numerica existere, atque inter se distingui, dicendum erit: imo, nec aliter res illas nisi ita præcisas, atque absque indiuiduatione existere vllatenus posse, nisi Chimæricæ, & contradictorie, vt patet, si assumptum sit verum. Hoc autem demonstratur deficiente quouis principio, ex necessariis, siue intrinseco ad aliquid, tam physice, quam metaphysice vel præstandum, vel constituendum, etsi cætera adsint, præstari illud, vel constitui repugnat: vt in omnibus principiis necessariis, actiuis, terminatiuis, & partibus formali, & materiali, & integralibus, patet: quorum quouis deficiente, etsi cætera adsint, nec effectus, nec totum, quod componunt poterit subsistere: & ratione euidente conuincitur, necessarium, ad aliquid non esse illud, quo deficiente potest aliud aliquid esse, & consistere; ergo si materia principium quouis modo necessarium indiuiduationis & numericæ rerum distinctionis sit, tametsi adsint principia constitutionis, & distinctionis specificæ infimæ rerum, res, quibus materia, nec intrinsecus constituens, neque extrinsecus connotata, & suppositа non est, ac subinde nec principium indiuiduationis numericæ distinctionis esse potest, indiuiduari, & numericè distingui minime poterunt. Vel ergo fatendum tibi erit Angelos, quibus solum specificæ infimæ constitutionis, & distinctionis (quodcumque esse velis) non autem indiuiduationis numericæ, in tua sententia, principium adest, specie quidem, non vero numericè, constitui, atque distingui, contra scripturam & Doctores omnes posse, vel sententia tua deposita, materiam non esse necessarium indiuiduationis, & distinctionis numericæ rerum omnium principium, fateatis necesse est: quare Angelos sub specie atoma sua esse in

in plura indiuidua multiplicabiles, vt contendimus.

3. Dico secundo, implicat species aliqua atoma creata (quare, & Angelorum) immultiplicabilis in plures, & distinctos Angelos indiuiduos. Ex hac conclusione, eiusque probationibus valde roboratur præcedens. Si enim negatiua, impossibilis ostenditur, affirmatiua, non solum possibilis ostenditur, sed necessariæ veritatis demonstratur. Est autem conclusio ab omnibus Philosophis, & Theologis (pauculis Dominicanis exceptis, quos supra memorauimus) supposita præ sui claritate, quam ex instituto probata, nec solum de specie atoma Angelica, sed, & de omni specie atoma, ex instituto probata à nostro Bubalo supra difficult. vltima, & æquiualenter à nostris Vazquez citata, d. 181. c. 3. Valentia etiam supra d. 4. qu. 1. punct. 1. Molina citato, art. 4. Soar. d. 5. Metaph. sect. 2. asserentes contra Caietanum, & pauculos citatos Dominicanos differentiam indiuidualem extra omnem differentiam specificam ipsaque angustiorem, & coarctiorem formaliter, & metaphysice esse necessario debere: inde vero Soarius, vbi proxime art. 1. §. 21. & Quiros supra sect. 3. num. 29. & 4. fine, num. 43. speciem in plura indiuidua immultiplicabilem, vniuersim docent, impossibilem consentit Arist. extra rerum essentias, hoc est species, indiuidua, & singularia collocans, ac proinde hæc definitionis, quæ essentiam rei explicare debet, estque communis, ac nullius indiuidui propria, incapacia docens. Similiter, S. Thom. locis recitatis asserens: in omnibus, in quibus essentia à supposito, seu indiuiduo, & singulari differt, necesse esse essentiam, seu naturam communem esse, ac per suppositi, & indiuidui rationem ad hoc, præ indiuiduo alio determinari: quare, & plura sub se indiuidua coërcere, nec de se se essentiam, & naturam vllam communem esse ad hoc indiuiduum, & suppositum determinatam. Probatur conclusio ex definitione speciei atomæ ab omni philosophia recepta ex Porphyrio, c. de specie, quæ nimirum, *apta est esse, & prædicari de pluribus differentibus numero in quid*; implicat autem esse, & prædicari de pluribus *in quid* posse, si vnum numerice, è conceptu suo formaliter sit, & ab aliis imparticipabile: ergo implicat esse speciem aliquam infimam incommunicabilem è conceptu suo pluribus indiuiduis, quæ sub se verè metaphysicè coerceat. Maior est speciei atomæ definitio non autem speciei intermediæ, quæ genus etiam intermedium est, nec de numero solum, sed specie etiam diuersis, & de his tantum immediata directa prædicatione potest prædicari, sicuti & directa categorica in esse atque medii speciebus inferioribus, & infimis indiuiduis, quæ his immediate subduntur, ni totus categoriarum, & prædicamentalis ordo inuertatur. Minor probatur, quia quod è conceptu suo formali indiuiduum est, nequit pluribus verè, metaphysicè inesse, ac de illis prædicari; alioqui Petrus, aut Raphaël, verè metaphysicè Paulus, & Ioannes, Gabrielue, & Michaël esse possent, ac de illis verè in quid prædicari. Consequentia est legitima: quod si ad indiuidua plura vnum verè possibile, aliud, vel alia ficta recurras species entium rationis cum veris, & secluſa præcisione, realibus, (cum quibus, ne genere quidem, conueniunt) confundes, atque eodem prædicamento, ac sub eodem genere prædicamentali cum entibus rationis contineri Petrum, Raphaelem, veram speciem humanam, & Angelicam tenebris fateri.

4. Arguo secundo ex implicatione simili ex parte differentiæ specificæ infimæ, illa enim ex Porphyrio, c. de differentia apta de se est *Esse, prædicarique de pluribus differentibus numero in quale quid.* Ac subinde pluribus indiuiduis participabilis conceptu suo esse debet, & communis; ergo, si indiuidua plura, sub specie infima, ad quam genus proximum immediate contrahit, & quam cum genere ipso formaliter constituit, repugnent, ipsam differentiam infimam specificam esse repugnabit. Hinc arguo tertio, si differenti a infima specifica, è conceptu suo idem formaliter, vel radicaliter metaphysicè, quod differentia indiuidualis indiuidui vnius (verbi gratia Michaelis) non sit, implicat è conceptu suo, tam illam quam speciem ipsa constitutam pluribus indiuiduis communem, & participabilem non esse. si quidem è conceptu suo vero, & seorsim concepto, soluta & absoluta, à quouis indiuiduo metaphysice erit, nullatenus que impedita vt nequeat vltra atque extra illud ad plura diuagari, atque implicat differentiam specificam atomam è conceptu suo idem esse formaliter, vel radicaliter metaphysice, quod differentia indiuidualis, cuiusvis indiuidui: ergo implicat, tam differentiam specificam infimam, quam speciem atomam ipsa constitutam, non esse indiuiduis pluribus communicabilem. Minor probatur facile ex dictis differentia atoma specifica è conceptu suo nulli indiuiduo alligata esse debet, aut propria formaliter, aut radicaliter metaphysice, vt vidimus differentia indiuidualis essentia, & conceptu suo formali alligata, & propria esse debet indiuiduo, quod constituit: debere esse autem è conceptu suo alligatam, & propriam alicuius indiuidui, ac non debere ita alligatam, & propriam indiuidui illius implicat: ergo implicat differentiam specificam è conceptu suo formaliter, aut radicaliter metaphysice, esse idem, quo differentia indiuidualis. Hoc argumentum dedit nobis non semel. S. Thom. locis citatis, disp. 34 & 1. p. qu. 31 art. 3. Diuinam naturam, quia seipsa, & per suum esse suppositum est, nec per aliud scilicet hypostasim determinatur immultiplicabilem ait, & hoc exemplo confirmat. *Si sortes per id esset homo, per quod est hic homo, per quod est hic homo, non possent esse plures sortes.* Quod enim è conceptu suo, vnum indiuiduæ, & proprium huius indiuidui est, nec plura indiuidua, neque aliis indiuiduis commune esse potest: quare si è conceptu suo differentia atoma specifica idemmet, quod indiuidualis formaliter esset, dubio procul non specifica, & communis sed indiuidualis, & huius indiuidui propria, quo ipso argumento vtitur S. Thomas, 1. p. qu. 11. art. 3. ac de potentia, quæst. 2 art. 1. & ad 10. & Deum, & filium Dei, immultiplicabiles numero esse. Probatur rursus implicatio, identitatis formalis metaphysicæ differentiæ specificæ cum differentia indiuidualis, quia differentia indiuidualis non minus contractiua est è conceptu suo speciei infimæ ad indiuiduum, quam differentia specifica infima contractiua è conceptu suo sit generis intermedij ipsi proximi ad speciem infimam constituendam: atqui implicat inde differentiæ specificæ infimæ conceptum formalem identificari formaliter metaphysicè cum conceptu generis intermedij proximè ipsi superioris, ergo è conceptum differentiæ indiuidualis cum conceptu speciei infimæ. Maior est certa. Minor probatur: quia alias non implicabit differentias, specificas atomas cum inter medijs formaliter metaphysice identificari cum vero, & cum indiuidualibus etiam formaliter idemtificentur genus supremum immediate formaliter differentiæ indiuiduales etiam contrahent, nec in vlla linea erit genus supremum prædicamentale, nec intermedium; sed species vnica infima: quod dupliciter aduersariorum doctrinæ contradicet. Nempe Angelos specie infima differre, quod repugnat: siquidem specie infima necessario conuenient angeli omnes, qua inferiores species esse non possunt. Vnde secundo contra ipsos sub specie infima plures Angeli solum numero diuersi erunt. Præterea totus prædicamentalis ordo euerteretur: imo prædicamenta ipsa: siquidem differentia illa proxima genere supremo lineæ cuiusvis prædicamentalis eadem doctrina, & modo præterit formaliter metaphysice cuni conceptu illo generis supremi idemtificari, quare nec genus vllum erit, quod indiuiduum è formali conceptu suo non sit: siquidem differentijs omnibus etiam indiuiduæ discursu facto formaliter metaphysice identificatum ostenderur.

5 Genus

5. Genus item & differentia specifica, ac species infima, & differentia indiuidualis partes, vel speciem, vel indiuiduum constituentes sunt: ergo implicat differentiam indiuidualem cum specie, vel specificam cum genere formaliter metaphysice idemtificari æque, ac idemtificari physice partes componentes physice totum physicum, & ratio vtriusque est; quia compositio, in quauis linea, est distinctorum extremorum coniunctio: quare nequit eorum in quauis linea identitas esse, aut cogitari, quin eorumdem in ea linea idemtitas, ac diuersitas, simul contradictorie sit, & cogitetur. Arguit denique Quiros sect.3 num.31. quia Raphael, & Michael plus quam eccleitate differant essentia sua, nempe specifica differentia, & dissimilitudine: at differentia, & dissimilitudo, hæc nequit esse omnium minima specifice: quandoquidem quauis dissimilitudine, & differentia specifica assignata inter species duas maior, & minor proportionaliter, & geometrice potest assignari: vt inter hominem, & equum, & inter hunc, & leonem: ac proinde inter eorum species, innumeras alias interiacere communis, & stata apud Philosophos est sententia; ergo Michael, & Raphael, non specie infima, (vt aduersarij volunt) sed amplius, specie nimirum, seu genere intermedio necessario different. Sed hoc argumentum eandem habet difficultatem, & si Michael, & Raphael diuerso conceptu differentiæ specificæ ab indiuiduali in suis speciebus constituantur, vt eas infimas non esse probetur: ac insuper in differentiis indiuiduantibus, atque indiuiduis, qua talibus, quorum alia aliis indiuidualiter perfectiora è conceptu suo indiuiduali (si in his inæqualitas perfectionis, (vt à pluribus satis probabiliter admittitur,) admittatur. Respondetur autem pro omnibus: species infimas rerum omnimodo, æquales, nec alias aliis perfectiores, & dissimiles, superioresque, & inferiores specifice esse posse: sicuti, neque indiuidua indiuidualiter: idque è conceptu suo, & differentia specifica infima, vel indiuiduali habere: neque interea superiorem, & inferiorem speciem, vel indiuiduum assignari aliam, vel aliud aliis posse, siue indiuidualis, & specifica differentia infima, ab indiuiduali formaliter metaphysice differat (vt demonstrauimus) siue non differat, vt aduersarij volunt: communis autem sententia de possibilitate specierum infinitarum, inter hominem, & equum, superiorum, & perfectiorum, inter inferiores, & superiores imperfectiores, & perfectiores locum solummodo habet, non vero in æque perfectionis, & gradus speciebus diuersis, quas ad præsentem quæstionem possibiles supponimus; si autem possibiles negentur, quæstio de multiplicabilitate, vel immultiplicabilitate solum numerica Angelorum sub specie infima de subiecto non supponente erit. Cum species infima sit impossibilis. Data igitur à nobis argumenta firma censenda sunt, & ad quæ reliqua venire debeant (vt robur habeant) ab hoc authore, & aliis excogitata, quæ idcirco, & vitandæ prolixitatis gratia omittimus. Fundamenta omnia aduersariorum ab authoritate plus satis disiecta sunt. A ratione vero sunt debilissima, partim ex æquiuocatione abstractionis prædicatorum communium à materia, pro hoc statu immultiplicabilium indiuidualiter, quæ à materia logica est, & ad abstractionem naturæ Angelicæ, cum qua ab aduersariis confunditur, ne patitatis vmbram habet: quod item natura, Angelica Gabrielis non differat formaliter ab hæceitate ipsius, (vt aduersarij assumunt,) nec probant, nisi quia indiuiduatio rerum sumitur necessario à materia, confutatam probationem habet à num.1. ad 2. ineluſiue, & assumptum multis capitibus repugnans à num. 3. denique speciem Angelicam in Gabriele non habere vnde limitetur: quare ipsum continere omnem perfectionem possibilem suæ naturæ, disiectum est numero primo. Habet enim indiuiduationem, qua ita reuincitur idemtice species, & natura Angelica, vt, ne cum illa ad Michaelem (vti è suo conceptu possit) transire queat, limitetur: quia, vt ibidem diximus, indiuiduatio vna nequit omnes possibiles in se formaliter, & metaphysice continere, nec species vlla è conceptu suo singulatitates omnes, imo, ne vnam quidem, vt vidimus proxime; sed cum creata omnis natura sit, nec seipsa subsistens, & ad hoc suppositum, & singulare determinata, sed per aliud determinari, per hypostasim, siue singulare, & indiuiduationem ab ipsa diuersam, debet, vt sæpe S. Thomas supra recitatus aiebat.

CERTAMEN V.

De numerica distinctione & pluralitate Angelorum de facto.

1. PLures certè numero Angelos esse dogma fidei est in scriptura multoties expressum, plures enim nominibus personalibus Michaelis, Gabrielis, Raphaelis, & aliis, tam bonorum Angelorum, quam cacodæmonum in scriptura nominantur; nomina autem personalia, non nisi suppositorum, seu personarum, & singularium sunt: quemadmodum apud nos, Ioannis, Petri, Pauli, & Philippi nomina. Nec valet nomina illa personalia, non esse, vt Petri, & Pauli nomina apud nos; sed specierum, vt apud nos homo, leo, equus, & canis, de eis enim ita nominatis, & existentia, localis motus, & operationes aliæ, ab scriptura narrantur, quæ ab indiuiduis solummodo haberi, exerciteque possunt, non autem ab speciebus secundum se, & præcise sumptis, sed solum ratione indiuidui alicuius, cui realiter idemtice insunt, & cui per se existentia, & operationes reales physicæ reliquæ conuenunt. Nec magis præstat si testes, plura illa nomina personalia, non esse, sed officiorum, & numerum, quæ ab eodem indiuiduo Angelo, & habentur, & exercentur. Raphael enim medicinam Dei; & Gabriel Dei fortitudinem, & sic alia nomina Angelorum in scripturis nominata, iuxta vocum etymon, significant. Nil inquam præstat: quia Michael, & Angeli eius cum Dracone, hoc est lucifero, Angeli eius pluribus certasse in scripturis dicuntur: ac rursus Angelus vnus ex bonis Prouinciæ vnius tutelaris in agendis pro eius commodo collodi Angelo Prouinciæ alterius resistere: ac denique ex Angelis obedientes in loco suo steterunt transgressores exobedierunt, suntque cælo expulsi, ac deturbati: quæ omnia eidem Angelo, eisdemve conuenire simul nequeunt, vlterius multitudo Angelorum canentium Gloria in excelsis Deo ac proinde indiuiduorum Christo nascente refertur, tentatoque & victori plures minisstasse, ab Euangelistis narrantur, & à Christo Domino Matth.26. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum?* Vt pro me contra Iudæos, & comprehensorum agmina certarent? & Marci 5. & Lucæ 8. Daemonum legio hominem possidens, & afflictans, ac postmodum ab eo iecta Christi virtute dictum. Daniel 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*, & Apocalyp. num. 11. *& audiui vocem Angelorum multorum in circuitu Throni, & animalium, & seniorum, & erat numerus eorum millia millium.* Quæ omnia species non, nisi ratione indiuiduorum, possunt conuenire, vt nuper dicebamus.

2. Obscurius autem, difficiliusque definitu est, an in tanta Angelorum creatorum frequentia, penè innumerabilis, singulus quisque speciei ab aliis diuersæ sit, vt nullus cum alio specie infima conueniat? An potius specie infima plures, ex creatis de facto conueniant? in qua quæstione Docto

Doctores censentes Angelicam naturam speciei infimæ totam eorum, qui de facto sunt, multitudinem solo numero differentiam pati docent, omnes vnius speciei infima asserunt contineri, eos retulimus cert. 1. num. 1. Quibus fauent Patres ibidem recitati, contra vero Doctores, qui vel absolute, vel saltem connaturaliter immultiplicabiles numero sub eadem specie infima censebant ibi, num 2. & 3. creatos omnes specie inter se differre docent, sed quoniam vtramque opinionem, & fundamenta cert. 2 3. & 4. abunde discussimus cum iis, qui & specie & numero sub specie atoma Angelos differre posse docuerunt versanda quæstio est vtriusque partis possibilitate supposita. Certe nil pro alterutra parte firmum, ex scriptura, & patribus afferri potest: imo, neque ex scholasticis doctoribus plurimum. A ratione vero in iis, quæ è solo Dei arbitrio pendent, discursus nostri plus, quam efficaciæ diuinationis habent, idcirco quæstionem hanc à nobis indefinibilem scholastici aliquot non immerito reputant: in quibus Quiros supra sect. 5. num. 47. & Vazquez citato c. 3. qui ideo eius decisionem omisit, secunda sententia, ait: quamuis Angelorum specie ab aliis de facto differre, cuius sententiæ duo fundamenta à ratione sunt. Primum: quia ratio tota multiplicationis rerum de facto sub specie infima est, ne species aliqua ex productis in vniuerso pereat absolute, atque deficiat: quæ locum in rebus, corruptibilibus solummodo habet, ac subinde incorruptibilium. & si sub eadem specie multiplicabilia absolute in plura indiuidua sint, vnum tantum indiuiduum productum de facto est: quia plura frustra (quod natura abhorret) & otiose producerentur, id quod in sole, luna, & Planetis experimur, & confirmant rationem, & exemplum, pro incorruptibilibus corporibus Aristot. 2. de anima textu 3. & 35. & Sanctus Thomas, prima parte, quæstione 47. articulo secundo, corp dicens, *Videmus, quod in rebus incorruptibilibus non est, nisi vnum indiuiduum vnius speciei, quia species sufficienter conseruatur in vno.* Ergo speciei cuiusvis angelicæ, incorruptibilis essentia sua, vnum tantum indiuiduum, in quo proinde sufficienter conseruatur, productum de facto est. Secunda ratio, quia valde, vniuersi pulchritudinem, ornatum, & perfectionem, ac summam Dei potentiam, sapientiam, & artem commendat, tanta tamque innumera specierum naturæ angelicæ varietate, & multitudine, quanta indiuiduorum eius est, naturam exornasse. Hæc proposui, quia statim subiiciendis tertiæ, & nostræ sententiæ rationibus satis refellentur, quin ex instituto dissoluantur.

3. Dicendum nobis est: sub quauis Angelorum creatorum specie indiuiduos aliquot Angelos dari; tamesi, quot sub quauis eorum specie creati sint, nobis prorsus incertum, ac nullatenus ab authoritate, nec cum fundamento à ratione (vt patet) sit nobis definibile. Ita maior; potiorque Theologorum pars, qui quæstionem, ex instituto versarunt, ac definierunt. Molina noster, quæstione 50. articulo 4. in commentario conclusione secunda, iuncta conclusione 3. Soarius supra, cap. 12. Ioannes Præpositus, articulo 4. dubio vnico, versu dico 4. Arriaga citata disput. 4. sect. 2. numero 14. §. *vnde ergo* post init. Ratio prima sit; quia in pluralitate, & specierum Angelicarum productarum, indiuiduorum Angelorum intra quamuis pluralitas, etiam naturæ pulchritudinem, & ornatum; quemadmodum in hortis, & pratis omnigeni floris indiuidua multitudo valde, & potius commendat, quam si omnes, & singulæ inuicem specie differrent. Facit quippe, cuiusque speciei perfectionem sensibiliorem subindeque & specierum varietatem, & differentias: quod suo modo, & proportione ad maiorem insensibiliorem (vt sic loquar) vel potius perceptibiliorem Angelorum, & specierum eius intelligibilitatem transferendum est. Secundo, cum Angeli in Dei, eiusque aulæ amplissimæ ministros, & ornatum fuerint creati, atque ad creatarum regalium aularum ornatum, & ministeriorum amplitudinem non sola diuersæ dignitatis Procerum, sed & æqualium multitudo spectet; ita etiam non solum specifica Angelorum diuersitas, sed, & eiusdem speciei indiuidua pluralitas ad ministeriorum, & aulæ summi imperatoris Dei splendorem, & amplitudinem spectabit. Vnde constat quantopere pluralitas hæc Angelorum in diuidua ad Dei potentiam & magnificentiam ostendam, quantoque amplius conducat, quam si specierum singularum, singulos tantum Angelos creasset; quasi plures non posset malignæve adeo & curtæ in sua aula & ministeriis, iuxta connaturalem Angelorum conditionem, disponendis prouidentiæ foret, vt singulis ministrum vnum tantum habeat connaturalem, & proportionatum, nequeatque alium ad ministerium aliquod eligere, quin dignitates naturales eorum confundat, quod inordinatæ, ac sordidæ familiæ Dinastæ cuiusvis, Regisve creati habetur.

4. Secunda ratio sit quia, & si specierum corruptibilium, multiplicatio indiuiduorum necessaria ideo rerum vniuersitati sit, vt species, quibus natura constat, perpetuo, quandiu ipsa duret, seruentur; aliunde tamen multiplicari indiuidua specierum naturaliter possunt, multiplicantur, quæ etiam in speciebus incorruptibilibus, quando ad intentum naturæ opus vnum indiuiduum, non sufficit, sed eorum multitudine ad illud præstandum vel ad melius, faciliusque peragendum natura opus habet; quocirca, & si sol, luna, & planetæ, quia intentis à natura operibus propriis singuli sufficiant, nec plures subinde eiusdem speciei fuerint; communium vero stellarum vulgus totum indiuiduis specie distinctis constare est incredibile, ac sine vlla probabilitate; imo improbabiliter dicetur: cum fixa ea omnia sint, nec sublunarem orbem circumeant, qui earum influentiis, opus vbique habet, ac proinde noctu, diuque ab influxu in sublunaria nullibi cessant; vt ideo luculenter Seneca de eis dixerit, 2. de benefic. c. 23. *vtilitatem suam, sub specie stantis, atque immoti operis abscondunt; ita, quæ tamen, non aliter, quam in decorem, sparsa considerasti, singula in opere sunt.* & corruptibilium, specierum indiuidua multo plura, quam earum conseruatione opus sit, ob alia munia, & fines naturæ, nec quidem, frustra, & otiose produci quotidie experimur: ergo, & si cuiusvis speciei angelicæ perpetuitati saris sit indiuiduum vnum ad præfata munera, vltra superfluitatem omnem; imo magno naturæ commodo, quare naturaliter, & subinde de facto plura alia speciei eiusdem creata fuere. Accedit vrgentius. Plures, ex creatis Angelos, & si non sibi Physicæ, nec suis speciebus perierint per peccatum, ni indiuidui quot, in cælo, & beatitudine, ex quauis damnatorum specie persisterent, innumerarum penè specierum angelicarum, ex productis ornatus, & ministeria cælo aulæ regiæ Diuinæ, deficerent, quibus primo condita, & ornata constabat: quod æque absurdum est (ni forte maius) quam sublunari orbi; & naturæ, vel vnam, ex his, quibus proximo constitit, speciem deficere; cuius vitandi gratia tot specie cuiusque corruptibilium indiuidua multiplicari recte, & philosophice fateris. Deficient item à salute, ad quam à Deo ordinatæ sunt per gratiam, totidem Angelorum species integræ in nullo indiuiduo saluatæ, ni plures Angeli cuiusque speciei ipsorum adscribantur: quod, & si fieri à Deo, gloria, gratiæque efficacis Dominio non repugnet, factum vtro, vel circa vnam speciem integram naturæ rationalis, minus pie, ac fere impiè dicetur, ex quibus omnibus, & scholasticorum authoritate longe maiore constat, conclusionem nostram longe esse probabiliorem, nihilque momenti fundamentis aduersæ sententiæ adesse.

5. Iam vero de numero præfatæ multitudinis Angelorum, sub specie quavis res nobis pure diuinationis est. Nec de tota eorum multitudine sub

speciebus omnibus contenta prudentius, vero similiusve numerus definietur, & si enim recitatis, locis, numero 1. ex Apocalypsi millia millium, & ex Daniele millia etiam millium esse dicantur; id tamen eorum determinatum numerum nequaquam designat, sed potius numeri determinati à nobis assignabilis præ eorum multitudine desperationem: vt communis interpretatio est, obseruatque noster Martinon. d. 36. de Angel. sect. 7. numero 61. atque, ex Danielis 7. satis claret, id solum, eo numero, significari cum statim numerum variat verbis: & *decies centena millia assistebant ei*: ad quæ Dionys. de cælesti Hierarchia, cap. 14. *Multi sunt beati exercitus supernarum mentium infimam, & constrictam nostrorum materialium numerorum commensurationem excedentes*; quod fieri haudquaquam potuit, si certus ac determinatus aliquis numerus ibi designaretur, nec solum innumerabilis eorum multitudo, ad Hebræos 12. significata etiam à Paulo illis verbis: *Accessistis ad Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam.* Ac tandem Iob. 25. hoc habetur expressum verbis illis. *Nunquid est numerus militum eius?* ad quæ Greg. 17. Moral. cap. 9. *Vt, qui Deo numerabilis est, hominibus innumerabilis demonstretur*: quare iam est scholasticis Theologis commune, vnde reiiciendus est Aristotel. qui 12. Metaph. cap. 8. ex variorum motuum cælestium orbium obseruatione eos numero 47. contineri putauit; cum tamen ex aliis eorum, præter motum cælorum, officiis ab ipso etiam non ignoratis eo numero excedere inferre facile potuerit, recensueritque lib. 4. de cælo, cap. 9. sub finem cum vltra, ac supra cæli verticem substantias plures separatas beatam agentes vitam posuerit, vt obseruat Eugubin. 4. de perenni philosophia, cap. 2. quare de solis cæli motoribus eum numerum censuit, quocirca Rabbi Moyses sententiæ illius Aristotelicæ cum scriptura Conciliator, & sequax, nec Aristotelem intelligit, vt vidimus, nec scripturam, putans Angelorum nomine homines etiam diuina nuntiantes, imo & virtutes rerum naturales absolute in scriptura intelligi, vt sic ex substantiis spiritualibus nu. 47. & hominum, ac virtutum, numero innumerus ille numerus constet; sed vbinam virtutes naturales rerum in scriptura Angelos dici inueniet Rabbinus? nec vllibi homines dicuntur Angeli absolute, sed solum vbi ex adiunctis officij, non naturæ angelicæ rationem habere, denotari significatur; locis autem pro nostra conclusione datis, & innumeram Angelorum multitudinem signantibus, de proprie Angelis, non autem de similitudinariis est sermo, nec, nisi inepte esse posset, alioqui, & plures, & innumeri Dij possent absolute dici, si omnes, qui Dei perfectionem aliquatenus imitantur possent in numerum, cum Deo absolute censeri, eumque cum ipso absolute constituere. De numero etiam non absoluto, sed comparatiuo, ad corporum omnium, vel saltem sublunarium, vel denique hominum, si de determinato comparatiue ad horum numerum, fit quæstio, non absimili diuinatione definietur. Plato apud S. Thomam, citat. quæst. 50. art. 3. substantias illas separatas, (quas ideas, & species rerum sensibilium dixit Angelos intelligere refertur, atque eo sensu videtur impugnatus ab Arist. 1. metaph. text. 31 ac deinceps,) numerum specierum materialium, & sensibilium non prætergredi ait: quod vt pote falso innixum fundamento & sacris scripturis aduersum exulare ab scholis debet.

CERTAMEN VI.

De numero Angelorum comparatiuo.

1. SAnctus Thom. proxime censet numerum Angelorum numero corporum omnium maiorem ex citato Dionysij loco: & quia perfectiora ex creatis numero maiori creata à Deo sunt ob intentam ab eo vniuersi perfectionem maiorem, vt in cælestium corporum excessiua multitudine respectu totius orbis sublunaris patet, quare, & Angelos corporeis omnibus à Deo imperfectioribus, numero, & magnitudine, siue quantitate discreta excedere tenendum est ei consentiunt Dominicani Thomistæ, non vero interpretatione eadem. Caiet. cit. a. 3 & Ferrara. 1. contr. gent. c. 92. non de num. indiuiduorum corporeorum omnium intelligendum putant quia ideo S. Th. duobus locis citatis, & qu. 6. de potentia a. 6. & ruisus, 1. p. q. 112. art. 4 excessum hunc respectu indiuiduorum corporum non dixit; sed *naturarum* corporearum; quo nomine species, non autem indiuidua censentur: contra vero respectu numeri indiuiduorum, etiam corporum Thomistæ alij S. Thomam locurum intelligunt: & sane eius rationi, & Dionysio, siquid probant, consequentiores etenim numero numerato excedere absolute nequeunt corporum numero, præsertim materiali, vt Dionysius ait ni indiuiduorum numero (qui indiuiduorum, vel solus vel præcipue est, cum species abstractæ mente, & cogitatione spirituali, vel formaliter, vel etiam obiectiue non subsistant) corporibus creatis Angeli excedant. Ratio autem à magnitudine, & quantitate continua cælestium orbium, quam sublunarium corporum longè maiore, ad magnitudinem, & quantitatem discretam, & numeralem corporum omnium longè minorem, ad omnem, etiam indiuidualem, omnium corporum extenditur, & probat. si quid etiam probat. Sed nec authoritas Dionysij, nec ratio firmiter probat conclusionem. Non authoritas: qua Dionys. de numero numerante corporeo nostro ad milliaria decena, centena milliaria, & vsque producto, non autem de numero numerato corporeo, seu corporum numeratorum solummodo loquitur: id enim Danielis locus, quem explicat, & ex quo sententiam præfatam deducit solum significat, vt vidimus: nempe Angelorum multitudinem præ sua multitudine esse à nobis innumerabilem, nec sub arithmeticam nostram posse venire. Id etiam immediatior verbis Danielis rexus Dionysij recitato anterior, expressit. *Multi sunt enim Beati cælestium exercitus, qui infirmum, & contractum numerorum corporeorum quibus vtimur, modum superant, & transeunt: atque scienter definitur à sola earum summa, cælestique intelligentia, qua eis feliciter conceditur, à Diuina sapientia.* Quibus postremis verbis Beatis etiam Angelis, Dei dono, suum numerum notum Dionysius ait, vt benè Albertus, & Lincomiensis, & Vazquez iam citandus contra Hugonem victor.

2. Nec firmior est ratio: etenim Deum in rerum creatarum productione intendisse vniuersi perfectionem maiorem positiuam (vt opus ad illationem erat) pietatis affectiuæ, quam veræ rationis assumptum, & fundamentum est: cum dubium non sit plura potuisse producere in mundo, quam produxerit, in specie quauis, quibus, quoad amplitudinem maior, perfectiorque mundus euaderet, & si non quoad intensionem, quæ neque plurium Angelorum numero augetur: & si autem maiorem perfectionem negatiuam mundi in rerum productione Deus intendat (vt scilicet nihil imperfectionis positiuæ rebus productis insit, rectaue ratione in ipsis inueniantur, quidquamve debitæ perfectionis creaturis contra earum exigentiam, quatenus à Deo sunt, neque aduersa agentium, ac dispositionum contrariarum exi-

gentia

gentia debita alias rebus perfectio impeditur) nihil ad intentum concludendum præstat: cum species nulla rerum quantumuis perfecta numerum indiuiduorum, exigat tantum, vel tanto maiorem, vel minorem. Imo cum exigentia realis, & physica status realis rerum, (qui solus indiuiduorum, non autem specierum est) solummodo sit, ac de se, & conceptu suo species nullum determinatum indiuiduum exposcant, nec plura, nec pauciora aliæ aliis possunt exigere. Exemplum vero, quo assumptum idem confirmatur, ex ampliori cælestis orbis, quam sublunaris imperfectioris magnitudine, illud non confirmat. Neque enim ideo est: quia corpora cælestia perfectioris speciei, quam sublunaria sint, in quibus viuentia, & animalia sunt, quæ omnia (etiam vilissima) non specifica solum, sed generica etiam, perfectione cælos antecessunt; atque in gemmis vnionibus, pretiosisque lapillis natura sua adeo saxo, & rupe quauis minoribus, & continua, & discreta quantitate, & si adeo perfectioris speciei sint, manifeste patet. Ratio ergo amplitudinis cæstium orbium maioris est, quod ad influxus in sublunarem orbem totum, quibus hic constat, productioni, & conseruationi necessarios, illum vndequaque debeant circumdare, & continere, totque & tantis astris constare, quæ nequeant capi magnitudine minore: cui tandem ratione annuit Molina, art 3. commentario, à versu 3. 6. *Ad hæc*, vt respondeat obiectionibus contra suam solutionem ad argumenta petita ex mixtis: quod scilicet de elementalibus corporibus, S. Thomæ ratio procedat, cui ex aqua nobiliori terra in eaque contenta, subinde ipsa minori, & in sole cælis superioribus perfectiore, & saltem cælo, quo continetur, aperte occurritur, atque hac nostra ratione respondet.

3. Bubalus noster citat. 2. 3. quæsito vn. diffic. 4. §. 1. multa eruditione, & discursu contendit Angelorum numerum, numero indiuiduorum corporum omnium longe esse maiorem. Pro qua sententia refert, Carthusianum de quatuor nouissimis, S. Antonin 3. p. tit. 3 1. c. 6. §. 1. dicentem. *Excedere omnem multitudinem rerum materialium*, & Æneam gazeum Platonicum philosophum Christian. Zenone imperatore libro. *Theophrastus*, t. 8. Biblioth. Patrum: cuius hæc ad præsens verba. *Plenum est totum cælo, plenus etiam æther. Angelorum, atque dæmonum, itemque plenus aer, plena terra. plenum mare, plena denique, quæ subterranea sunt omnia; ac quemadmodum quidam sapientium nostratum adeo nihil est, in rerum natura vacuum, vt ne sit quidem, quo capillum inicias.* Refert etiam Ægidium Roman. S. Thomæ auditorem, & germanum discipulum in 1. d. 1. p 1. qu. 2. a. 1. resolut. dubij 1. quare & hanc esse S Thomæ mentem, vt nu. 6 sub init. censui, mihi dubium non est; idque multis aliis, præter rationem à nobis datam probat Bubalus à versu, *vnica propositio*, aduersum *his positis* tum ex qu. 50. a. 3. corp. vbi, *Angelos esse, in quadam multitudine maxima omnem materialem multitudinem excedente*, & eodem discursu, vsus 2. contr. gent. c. 92. citato similiter concludit, *excedunt igitur in num. intellectuales substantiæ separatæ omnium rerum materialium multitudinem.* Nec quod duobus illis, q. 112. a. 6. & q. 6. de pot. a. 6. speciei, & naturæ corporeæ, nominibus vtatur expresse huius doctrinæ restrictio, ad speciem numerum putanda es, in iis enim, quæ omnibus naturæ indiuiduis, & singulis non conueniunt natura, & species abstractè sumpta non sumitur; sed pro tota eius massa ex suis cunctis indiuiduis conflata. Sic dicitur natura humana, Adæ peccato, & originali corrupta, ac sanguine passione, & morte Christi redempta, à S. Thoma Patribus, & scholasticis, & conciliis frequentissime. minus benè insistit Bubalus citato versu *his positis*, testimonio ex c. 14 de cælesti Hierarchia à Vazquez, & nobis aperte, reiecto, & si eo, non solum. S. Thomas, sed & S. Bernardinus Senensis, t. 4. serm. 48. de amore misericordiæ fol. 272. ad eandem conclusionem tuendam vtatur: efficacior est textus à Bubalo pro eadem conclusione eodem versu adductus, ex Cyril. Hierosol. Catechesi, 15. sic scribente. *Nam pro locorum magnitudine cogitandum est. Si hæc nostra terra tanquam centrum est in medio cæli, & tantam habet multitudinem, quantam habebit multitudinem cælum, quod terram ambit? & cæli cælorum habent certe immensam multitudinem, scriptum est enim millia millium &c.* (Daniel. 7.) *Non quod hæc solum esset multitudo; sed hac maiorem Propheta dicere non potuit.* Sed certe conclusio hic tradita non alia est, quam Danielis conclusio, de absoluta innumerabilitate Angelorum à nobis, numerisque nostris, non autem de comparatiua; tametsi ratio à Cyrillo insinuata illis primis verbis ad comparatiuum etiam excessum ire videbatur. Tenuit tamen illa merito Cyrillus, atque ad suam, & Danielis conclusionem, restrinxit: quia ad excessum, comparatiuum multitudinis Angelorum respectu corporum indiuiduorum omnium inferendum viribus eam destitui vidit.

4. Primo quia cælo non solum Angelis, sed etiam hominibus habitatoribus prouisum est, non solum, qui erunt sed quibus, vt possent illud incolere Deus, de axiliis mediisque, siue proximis, siue remotis prouidit, voluit que serio, & si inefficaciter, saluari; ij vero omnes homines sunt, vt hoc controu. 1. in ordine 4. de Deo vno, iis igitur omnibus de habitatione, spatio, nec quidem Angusto, sed decente, & amplo, vti & innumerabilibus Angelis prouisum est, vt iam dicam. Tot autem Angelis 6. etiam si minutissimis omnibus corporibus numero, non æquent nedum, excedant) & hominibus decenter capiundis amplissimi ex corporibus empyrei, Beatorum sedis, magnitudo non redundat. Secundo neque Dei summi imperatoris, neque cælestis aulæ suæ maiestatem, & ornatum, neque beatorum Angelorum, ipsius incolarum principum dignitatem, decet illam quasi farciminatam Angelis esse: vti ex creatis Principum aulis patet, quibus, & ampliora ædificia, & cuiusque muneris, & ministrantium habitacula, & officia, quam vt Reges, & ministrorum, & ministeriorum operibus opus sit, & Principum, & Palatiorum maiestatem, & ministrorum, pro vniuscuiusque gradu, dignitatem commendant: eoque magis, quo fuerint ampliora quod si, & Angelos, & homines propria voluntate damnatos, non autem, quia in Dei voluntate, cælestique illa aula paratum locum non haberent, recenseas, quantum ratio hæc virium habeat facile recognosces; qua discursus Bubali nostri disparent. Nec satis est, cum Angelos natura sua, tum homines, ex beatitudinis conditione penetrabiles esse, & vt Deo commodius decentiusque assistant, debere esse confertim coniunctissimos, vti principi semper eorum ministri solent. Ea enim locorum amplitudo, ne miraculose penetrentur, alteriue extra locum alterius necessario esse debeat non designatur; sed vt alter extra alterius locum, vt velit esse, pergereque suo modo, & quasi deambulare queat: atque tantis Principibus habitatio intra Palatium tantum Dei maiestate, & ipsorum excellentia digna assignetur, Deo vero, cum vniuersi loca immensitate sua indiuisibili, tum speciali assistentia empyreum replenti intimi, ac propinquissimi, Beati omnes, Angeli & homnes sunt, essentque reliqui, si, vt potuere, saluarentur. Idque solum nobis confertissima, illa Angelorum turba Deum, quam prope circundante, quo possunt modo significant, certe, si hac de re indicium tandem meum proferendum sit: cum affirmatiua sententia ab authoritate (cui inniti eius Patroni volebant) scripturæ & Patrum, nil habebat firmitatis, & rationes, quas tactas à Patribus putabant, vel à se inueniebant, sint adeo inbelles; nec pro negante sententia, quidquam præter immeritam admirationem de maiori numero Angelorum quam sit, multitudinis coniunctæ ex arenis, foliis, floribus, stellis, herbis cunctis, afferatur breui me expediam.

5. Censeo rem nobis prorsus dubiam, & incertam, atque soli Deo notam, & Beatis (vt de absoluto numero Angelorum aiebat Dionys. Areopag reci-

tatus, num.6.) nusquamque, à nobis definibilem, ita Recentiores, ac non admodum priscos Doctores scholasticos censuisse fatetur Bubalus, præcipuus affirmatiuæ sententiæ, adstipulator, patetque, ex Caietano, & Ferrara, citatis, num. 6. & si immerita admiratione proxime memorata ab Angelico Doctore (vti eis tacitus consentiens Molina notet ad citatum art. 3. d. 1. §. *Conclusio D. Thomæ*) & alij defecerint, item constat, ex Valentia ad qu.50. art.3. punct.3. Vazq. disp.180. c.2. Ioan. Præpol. ad eundem art. 3. § *verum nihil*. Soarez supra citato, c.12. & 13. atque infra citandus, ex. 1. p. lib.6. de prædestinat. Quiros citat. d.52. sect.5 §. *quantus sit*; quamuis tam hic, quam Molina, & Thomistæ, & reliqui Dominicani cum Caietano, & Durando admiratione illa in debita perculsi rem nobis incertam esse, non ita simpliciter doceant, vt non potius, affirmantem sententiam, S. I hom. indignam iudicare, & horrere videantur. Reliquis vero citatis pro nostra conclusione consensit Arriaga, d.1. sect 4. n.13. §. *vltimo de numero*. Certe cum S. Thomas, Antoninus, & Bernardinus Dionysij Areopagitæ (cuius tanta in rebus angelicis authoritas) sententiam illam esse censerent, pie, & laudabilissime discursus illi pro ea tuenda instructo institerunt; tametsi postea Dionysij mente meditatius indagata, eius discursus firmitatem per otium tentantes scholastici, pietate, simili inuenerint, imbellem, etiam si Angelis multitudo dæmonum addatur.

6. Denique duo restant obseruanda. Primum contra sententiam memoratam Caietani, Ferrariæ, & reliquorum Recentiorum Dominicanorum ex mente S. Thomæ distorta, vt vidimus. Nempe Angelorum numerum, excedere cunctis speciebus corporeis simul sumptis. Cum enim asserant iidem indiuiduum quemque Angelum simul specie à reliquis omnibus differre innumeræ Angelorum species absque vllo fundamento inducentur de facto ex vsu hoc multitudinis specierum; cum tamen vix hierarchiarum, & chororum graduumque in his diuersitas ab scriptura tradita ad eorum species multiplicandas sufficiens fundamentum doctis cordatisque aliquibus Theologis sit, alijs adhuc non indoctis, repugnantibus, vt qui, sequente, patebit. Quæ planè ratio vrgentius premit Thomistas Dominicanos reliquos, quia reliquorum omnium indiuiduorum numero Angelorum multitudinem excedere putabunt cum iidem quasi ex S. Thomæ mente de multiplicatione specierum pro indiuiduorum Angelorum diuersitate cum Dominicanis illis conueniant.

7. Secundo: contra innominatos aliquot apud nostrum Arriagam, qui excessum numeri Angelorum respectu indiuiduorum omnium corporeorum coniunctim sumptorum docente, vt illud incredibile atque ipsis proinde absurdum, illarum de excessu multitudini, arenarum, foliorum atomorum euitent, addunt S. Thomæ, & suam hanc sententiam, de indiuiduis corporeis de se totalibus, & incontinuis ac, separatis, quia determinatam magnitudinem requirunt (cuiusmodi animalia, & viuentia omnia sunt) non autem de indiuiduis totalibus, & per accidens separatis, vt arenis, atomis contingit intelligendam esse: quasi in seminum omnium granis, vermiculis, & animalculis minimis, pediculis, cimicibus, pulicibus, herbis floribus, & aliis, minutissimis piscículis, &c. quæ omnia de se indiuidua totalia, atque à similibus speciei eiusdem separata, & minutæ determinate magnitudinis sunt) satis incredibilitatis, & absurdi, quod reputant, non maneret, sed & illud mirabilius est quod iidem addunt. Nempe, conclusionem hanc suam de excessiua magnitudine, hac Angelorum numerica verum habeat casu, quo specie eiusdem Angelicæ plura indiuidua sint, secus, si vnum tantum speciei cuiusque sit. Numerus quippe hic comparatiuus Angelorum, si cum aliquo quali quali, adhuc apparenti fundamento asserendus de facto est, cum puri arbitrij diuini tandem sit, ex scriptura solum, & Patribus, vtcumque, vmbratice, intellectis asseri debet in quibus de numero eorum hoc comparatiuo (si velis) absolute est sermo, quin eius conditionis, quod eiusdem speciei atomæ plures Angeli sint, aut non sint, vel vmbra reperiatur. Secundo valde mirum etiam ex ea conuenientia in specie atoma Angelorum plurium, quæ duobus solum productis verum de facto haberet adeo eorum numerum de facto crescere, vt immensam iliam corporum, inanimium, & viuentium, & animalium indicatorum multitudinem de facto superet, & excedat: quare opinio hæc inanis delirij cogitatio, & dormientium potius, insomnium, quam Theologica sententia est.

CERTAMEN VII.

De numero comparatiuo Angelorum cum tota hominum collectione aliorum sententiæ reiectæ.

1. DE numero comparatiuo Angelorum secunda difficultas est, an multitudine omnium hominum sit maior? in qua prima sententia sit verum, aliquot Athanasio, vt minimum coæuaeorum vtrorumque numerum æqualem existimantium, vt ipse refert, qu.2. libri quæstionum ad Antiochum pro qua inducebant illud Deuteron. 32. *Constituit terminos populorum iuxta numerum Angelorum*, vt legunt Septuaginta interpretes, verum vulgata lectio ex hæbraica fundamentum euertit, legit, *iuxta numerum filiorum Israël*, & alterius lectionis sensum nobis aperuit, filios Israël, & subinde speciales filios Dei præ populis gentium, Angelos vocans, qui filij Dei non semel in scriptura leguntur: id quod patribus aliquibus occasionem (vt supra vidimus) dedit aberrandi, vt Angelos mixtos mulieribus crederent, ex eo quod filij Dei ad filias hominum ingressi ab scriptura dicantur. Secundo euertitur sententiæ huius fundamentum ex intento capitis, & versu 6. exprobrandi Israelitis in adeo benè cum patrem suum Deum ingratitudinem. Primum speciale beneficium Israelitico populo refert numero illo 8. quod scilicet, *quando diuidebat altissimus gentes quando separabat filios Adam*, cuique de terra & regione in qua viueret, & habitaret prouidens; regionem opimam, quæ multitudini filiorum Israel non ad necessaria modo, sed ad delicias sufficeret, ac superesset, quasi filiis dilectissimis, vt narrate minutim pergit textus, ob fundamenti debilitatem scholasticorum nemo huic sententiæ adhæsit.

2. Secunda sententia, operæ maioris (an vero maioris veritatis nescio) nullum nominarum scholasticum habet Patronum; refertur tamen ex veteribus nescio, quibus ab eodem Athanasio ibidem. Docet autem, Angelorum numerum omnium hominum multitudine esse minorem, fundamentum duplici ex capite sumitur. Primum, ex vulgata Patrum sententia de Angelorum apostatarum sedibus, ex prædestinatis hominibus separandis. Secundum, ex multitudine Angelorum apostatarum, quæ tertia creatorum omnium esse putatur, ex Apocalypsis, 12. vbi draco, seu lucifer tertiam stellarum partem, id est Angelorum, cauda secum è cælo traxisse fertur. Primum docent August. 22. de ciuit. c.1. med. & c.28. 6. & 61. Enchirid. Athan. vbi proxime, Beda in id, ad Ephes. 1. *Propterea fuit restaurare omnia in Christo*. Anselm. 1. *Cur Deus homo?* c.28. addens, oppositum, *sine anima periculo*, non posse defendi, Isid. 1. de summo bono, c.12. n.13. Greg. Magn. 31. moral. cap.19. & hom.34. & 24. in Euangel. secundum autem Ecclesiæ sententia videtur: quæ ex verba de bello ab Angelis Michaële duce, cum Diabolo, & dæmonibus è cælo in barathrum detrusis, in illius festo intelligit, illique applicat. Cum autem tertia hominum parte minor multitudo prædestinatorum, saluandorumque sit, (vt Patrum communis sententia

tentia fert, & proh malum fere oculis cernimus,) fit plane: duas alias hominum præscitorum partes Angelorum bonorum numero valde excedere, ac minuta sui parte Dæmones æquare: ac proinde totum creatorum Angelorum cætum omnium hominum conuentu longe esse minorem.

3. Verum argumentum hoc parum roboris habet, & assumit incerta. Nam illud de tertia parte stellarum Draconis Cauda è cælo deturbata, non de Angelis & lucifero, & cælo, in quo sunt conditi; sed de cælo mystico Ecclesiæ, ex hominibus, qui in Ecclesia Dei, vt stellæ lucebunt interpretatur Ricard. 4. in Apocal. glossa S. Ambrosij in eum locum prælium hoc fuisse Christi, & Apostolorum, Michaëlis, & Angelorum nominibus signatorum, cum Dracone, & Angelis eius Iudæis in Christum certantibus determinate intelligit. Communis interpretatio Michaëlis, & Angelorum, cum Diabolo, & Dæmonibus homines internis motibus instigationem horum in malum, & illorum contra inspirationibus in bonum trahentibus prælium designari in quo Diabolus tertiam partem, id est magnam hominum copiam, traxerit secum Patres, & interpretes copiose referunt Vasquez d.215. c.2. Viegas. in Apocalyps. 12. vbi etiam Ribera, prælium hoc Angelis cum Antichristo, eiusque satellitibus, sub mundi finem iuuando fideles, vt ipsos superent, neque gloriæ consecutione frustrentur futurum describi putat. A qua interpretatione parum distat Alcassar noster, ibi q. 3. eum locum de bello contra Idololatras nomine Diaboli, & Angelorum eius significatos à Christo Domino, & fidelibus, Michaëlis, & Angelorum nomine significatis habito, & habendo, quam interpretationem fuse probat, & Cyrilli, Nazianzeni, Basilij, Augustini, Gregorij, & aliorum testimoniis confirmat. Magnus Gregor. de bello, de personis, & materia discordat. Censet enim Angelicum dæmonibus, tunc fore, vt hos in infernum, præcipitent, sic enim ait, hom. 34. in Euang. *Vnde & ille antiquus hostis, qui Deo esse per superbiam similis concupiuit, dum in fine mundi reliquetur extremo supplicio perimendus cum Michaële Archangelo praliaturus esse perhibetur.* Quod si, nec de prælio in cælo bonis Angelis contra Apostatas, iuxta has interpretationes, & earum quamuis, præcipuæ, & communis appendiculum, sit sermo deturbata tertia Angelorum pars firmo aliquo fundamento non constat, sed hominum potius, & sententiæ huius probatio euanescit. Verum & si de prælio in cælo inter Angelos, ac Dæmones eorumque ducem & Apostatas detrubatione (de quo non ex institituto inferius) sit sermo. *Vt vulgus putat* (inquit Ribera) ab Ecclesia intelligi, argumentum aliunde euanescit. Primo enim tertia stellarum, seu Angelorum pars Draconis è cælo tunc tracta dicitur certa parte, & numero comparatiuo sumpto, pro incerto, & indefinito frequenti scripturæ locutione, vt multitudo eorum magna tracta significetur, vti multa eruditione sacra obseruarunt. Maldonatus, in id Ioannis 10. n. 12. *Ecce totus mundus abit post eum*, Lorinus. Psalm 89. ad ea verba. *Mille anni ante oculos tuos*, Psal. 104. ad illa verba, *quod mandauit in mille generationes.* Quo etiam pacto, nil eo argumento, pro præfata sententia concluditur: cum tertiam determinate partem Angelorum è cælo electam supponat.

4. Secundo lapsorum numerum, saluandis hominibus explendum (sine quo nil ratio probat) incertum etiam est Athanasio, Isidoro, & Anselmo locis citatis, solique Deo cognitum. Nec locus ad Ephesios 1. & aliis ex Psalm. 109. *iudicabit in nationibus implebit ruinas*, ex quibus Patres memorati, atque alij aiunt explendas sedes vacuas Dæmonum, satis non vrget. Tum quia pro instaurare. Hieron. vertit *recapitulare*, id est ad vnum caput scilicet Christum omnia, siue omnes tam Angelos, quam homines in Christo redigere significat, vt ipse Chrysost. Theophilact. Anselm. & alij apud Cornel. à Lapide. Sed instauratione, vt contenditur admissa restauratione, non æqualitate numeri, sed qualitate virtutum, & gloriæ à malis Angelis perditarum censent aliqui Doctores ignominati, nec reprobati à Bubalo ad citatum art. 3. quæsito vno diffic. 3. § 3. versu, *non desunt etiam*, id, quod videntur satis indicasse Augustinus in Enchirid. cillo 62. sit fatus; *in Christo instaurantur, qua in cælis sunt, cum id, quod inde lapsum, est, ex hominibus reædit*, quæ non tam numerum personarum, quam aliquid in cælo per lapsos perditum, atque in cælo per ipsos habendum, si stetissent, videntur innuere. Et Gregorius adhuc clarius cit. lib. 31. moral. c. 19. *in ipso instaurantur ea, qua in cælis sunt, vnde Apostatæ Angeli superbiendo recesserunt.* Huiusmodi autem instaurationi, vel sola præipara, non solum sufficit, sed excedit. Denique tertiam illam partem Angelorum chori, vnius, & respectu illius, non autem Angelorum omnium fuisse probabilis S. Thomæ opinio est 1.p.q.63. a.9. ad 3. Nec cum eius ratione, pro longo maiore numero Angelorum, quam sit corporum omnium multitudo potest oppositum defendi, neque lapsorum Angelorum, numerus tota cunctorum (nedum prædestinatorum tantum) præsertim hominum multitudine expleri. Postrema hæc duo præsertim illam Psalm. 109. Confirmationem æque debilitant, & si intentus sensus eis verbis contineatur, ac non alij valde diuersi, de ruinis infidelitatis, & peccatorum hominum, vt ait Molina citato a.3. d. 2. fine.

5 Difficilis locus Gregorij hom. 34. in Euang. pro hac supereſt sententia, communiter ab eius impugnatoribus dissimulatus, sic habet *Superna illa ciuitas, ex Angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contingit Angelos remansisse:* quod si pauculus prædestinatorum, saluandorumque hominum, præ reprobis numerus saluatos Angelos, duplo, vt minimum, lapsis plures, numero exæquat, lapsisque subinde plus duplo, triploque, reprobi homines numero excedunt: tota hominum collectio, creatis Angelis cunctis longissime excedet. cui fauent. Anselmus lib cur Deus homo c. 18. & Augustinus citatis locis, putantes plures homines saluandos, quam Angeli perierint, & indefinite plures. Notanda præsertim sunt hæc, ex c.19, Enchiridij, & 22. de ciuit. c.1. de gratia Dei hominibus collata: *Vt inde suppleat, & instauret partem, qua lapsa est, Angelorum, ac sic, illa delecta, ac superna ciuitas, non fraudetur suorum numero ciuium, ac foriasse vberiore latetur.* Cæterum quantus linguæ Latinæ peritis, non numerum, sed magnitudinem, & excellentiam in aliquo substantiui; cui adiungitur, significat. & ipso Gregorij textu satis denotatur, si enim minus proprie loquens, vtrorumque numerum vellet æqualem denotare *tantos* homines dixisset, *quantos* remansisse Angelos contigit, nec tantum ascendisse, sed auctam esse numero humanam naturam, loquitur ergo de magnitudine, & excellentia sanctitatis, virtutum, & gloriæ, ad quam in prædestinatis euecta est, & ascedit humana natura, vt eam, ad quam, quantumuis, magnam Beati Angeli pertigerint exæquet, quæ sententia non est alia ab ea, quam ex ipso recitabamus, proxime n.4. Anselmi, & Augustini loca, nil huic sententiæ, fauent: siquidem non definiendo; sed pie ac sub dubie discurrentium de iis, quæ fieri possent, verba sunt, quamuis de æquo saluandorum hominum, & lapsorum Angelorum, numero assertionem particula fortasse non præcedat. Ac tandem illa particula *vt inde* factum non denotat; sed Dei intentionem in gratiæ donis homini collatis, quæ efficax finis gloriæ absolute non fuit, neque esse. vt vidimus controu. de voluntate potuit: quare neque ex ea præfatus numerus prædestinatorum de facto asseritur ab Augustino: sed quatenus ex Deo, eius voluntate, & gratia, quam ex ea intentione, & voluntate, vt impleatur, ex his & instauratur, tantum gratiæ sit hominibus impertitum vt equus saluandorum, imo excedens lapsorum Angelorum multitudini numerus foret si omnes responderent.

6. Tertia sententia absolute docet rem hanc, siue ab authoritate scripturæ, & Patrum, siue à ratione, esse nobis prorsus indefinibilem, & incertam, æque,

ac de numero comparatiuo eorundem cum corporum omnium collectione diximus cert. 5. num. 4. ita censet Molina ad citatum art. 3. d. 2. fine Soarius 1. p. lib. 6. de comparatione prædestinatorum, & reproborum c. 3. Quiros citat. sect. 5. n. 51. & 52. & si enim de numero absoluto videatur locutus, tamen cum relatis prius sententiis de numero comparatiuo suam conclusionem statuat (atque sine numeri 52. earum fundamenta præ eorum leuitate asserat solutione non egere, de comparatiuo etiam loquitur eidem sententiæ consensit Vasquez citata d. 181. c. 3. si tamen S. Brigitæ reuelatio à Dionysio Carthus. memorata, ac postmodum à nobis referenda, non adest; cuius sanctitati tantum merito tribuit, vt quamuis rationi, & authoritati standonihil definiri cum fundamento, posse arbitretur, tamen ex ea reuelatione pro maiori valde Angelorum, quam hominum numero demum steterit. Sententiæ huius fundamentum positum ab ipsis, & fusius à nobis hactenus, est duarum sententiarum à fundamentis difiectio. Solum restat fundamenta sententiæ asserentis Angelorum numerum maiorem omnium hominum numero esse difficere, id Molina, & Vasquez factu facile factumque esse putant ostendentes hominum cuiuis & si Angelorum ex infima hierarchia, & superioribus aliis numeri minutioris, & vt plurimum, choro eius infimo (qui angustior adhuc reliquis eiusdem Hierarchiæ choris est) custodia deputetur. Nihil tamen inde potest, pro maiore Angelorum, quam hominum, numero concludi: cum idem Angelus pluribus hominibus custos deputari à Deo possit, saltem successiue, vt defuncto primo eius cliente, & pupillo homine aliis, atque aliis succedentibus, possit iterum, atque iterum, eorum custodia delegari cæterum neque hoc vnicum, ex Patribus, & ratione Theologica pro maiore Angelorum, quam hominum numero augmentum est, vt cert. 8. iam ostendam. Nec, si vnicum foret, demonstrationem certumque, & irrefragabile fundamentum non esse solum modo probaret euasio: cum tamen ab eius sententiæ Patronis probabilius tantum esse, & probabiliorem illam reliquis ostendere contendatur; & quidem Vasquez ipse, sic respondens, amplius aliquid Paulo superius dedisset ibidem §. *si numerum* ex dicendis à se d. 245. dixerat enim. *Non est autem verosimile eundem Angelum successiue diuersorum curam habere.* Quo à verisimilitudine, & proinde à probabilitate euasionem, quam postmodum huic argumento adhibuit anticipato excluſit, & consectarie ad ea, quæ d. 245. c. 1. n. 2 §. *Verum communis sententia Patrum, & scholasticorum* erat dicturus: nempe singulis hominibus, singulos Angelos deputatos negari, sine temeritate non posse. Cui consone censet Molina q. 113. d. vp. quæ est vltima de Angelis §. *quod autem vnicuique*, ex communi, & expressa Iustinini Martyris sententia.

CERTAMEN VIII.

Magno valde numero creati Angeli cunctis hominibus excedunt; excessus tamen determinatus nobis ignotus omnino, & indefinibilis est.

1. INteger titulus communis sententia Doctorum scholasticorum, & sacrorum interpretum est, tametsi primam eius partem magis expresse tradiderint, secunda parte, seu conclusione, vt plurimum, ab eis omissa; quia ea de re non solum decerni nequeat, sed, ne quidem disputari, cum probabilitate pro aliqua parte possit, vt mox ostendam. Primam igitur partem seu conclusionem præfixam docet Valentia d. 4. q. 1. punct. 3. §. *Secundo probatur* iunctis his quæ de Angelis tutelaribus, ac Dæmonibus hominum tentatoribus docet, d. 8. q. 6. p. 4. Vasquez, vbi proxime. Bubalus citata diffic. 3. per totam. Ioan. Præpositus, ad citatum a. 3. §. *Hanc igitur*, sub fin. iunctis maxime, quæ docet ad. q. 64. post dubia, ad. a. 4. tract. vltim. de Angelis, quod inscribit. *Brevis tractatus ex eodem* dub. 3 §. *Certe communem.* Arriga citat. d. 1. sect. 4. num. 15. §. *Adverto secundo*, stant pro eadem Raymundus Sabaudius in sua Theologia naturali tit. 219. licet aliquot non adeo solidis rationibus vtatur, Iodocus Lorichius Thesauro nouo vtriusque Theologiæ verbo *Angelus* num. 4. Æneas Gazeus Platonicus, & Christianus Philosophus Cenone Imperatore libro inscripto Theophrastus, t. 8. Biblioth. Veter. Patr. illis verbis, *sed & si mortalium in decies millies annos hac externis sensibus exposita vita producatur, nunquam tamen opinor tanta Angelorum, & Dæmonum multitudini humanarum animarum numerus par erit.* Nec, quod de æternis Beatorum Conuiuiis apud Elysæos campos addit, ex propria sententia, sed ex Platone, & Socrate & metaphorice, laudatque, quatenus Catholicæ veritati, quam vbique tradit explicandæ inseruiunt, & si pia interpretatione vir philosophicis locutionibus assuerus egeat quandoque. Pro eadem quoque sententia stat Ægidi Rom. supra, & quotquot Thomistæ certam. 5. numerum Angelorum omnium corporum multitudini præferebant; quotquot item omnibus & singulis hominibus singulis Angelos custodes designant: & commune Patribus ac Theologis esse, & oppositum, subinde temerarium Vasquez noster aiebat: quod ipsum de Dæmonibus tentatoribus censetur Patribus, & Theologis, & Philosophis pluribus, quos d. vlt. de vtrorumque officiis, & ministeris agentes recitauimus; inde ergo probationes, à ratione Theologicas inchoemus.

2. Idcirco prima sit. Angeli custodes, vt plurimum, omnibus, & singulis hominibus singuli, & proprij vnicuique, nec vnus pluribus simul, nec successiue adsunt: ergo Angeli infimæ Hierarchiæ, & chori etiam infimi, numerum omnium hominum exæquant. Probatur consequentia, quia ex eo infimo choro omnes hominum custodes, vt plurimum deputantur, ex communi Theologorum sententia: quare tot in eo choro Angelos, vt minimum esse, quot homines omnes sint, necessarium erit, si verum sit antecedens. Dixi, autem, *vt minimum*, quia eius chori Angeli plures aliis ministeriis pro Dei, nutu obeundis creati atque nati sunt: inde vero infertur rursus: ergo multitudo tota hominum superatur ab Angelorum numero, minore, quam octo chori Angelorum, reliqui & superioris, ipso constituunt. Antecedens, ex quo vtrumque legitime infertur, probandum per partes est. Et primum, quod singulis, & omnibus (abortiuis excipe) hominibus custos Angelus à Deo deputetur ad dogma Catholicum Theologicum, ac fors fidei nostræ formaliter, vel saltem proxime spectat: quod autem, vnus Angelus pluribus hominibus custos non detur, certum est. Cum hi pro suo arbitrio, quisque ab alio disiungi possit, ac de facto sæpe ad tantam distantiam disiungatur, & migret, vt nequeat Angelus vtrumque simul custodire, atque opportune vtrique pro periculis, occasionibus, casibus, & tentationibus succurrere. Quod vero, nec pluribus vnus idemq; custos successiue deputetur, expressa sententia est Iustini, Martyris, q. 30. ad gentes, & oppositum vero simile non esse censuit Vasquez huius argumenti euacuator, ac cæteris Theologis est commune, vt omnes probabile doceant, nemoque oppositum sequatur. Est insuper Thomistarum omnium vtriusque scholæ Dominicanæ, & Iesuiticæ cum suo præceptore Angelico q. 113. a. 2. vt videbimus D. vlt. citata. Sed eius rationes hic perstringam. Primam ex corp. articuli, vbi ait: Angelos, vtpote Diuinæ prouidentiæ ministros executores, quæ corruptibilibus, in ordine ad rerum perpetuitatem præcipue attendit, speciebus horum à Deo singulis deputari: quare & hominum singulis animis perpetuus deputari etiam debere Angelos singulos eius verba sunt: *Prouidentia Dei comparatur ad singulos homines, sicut comparatur ad singulas species rerum*

rerum corruptibilium, non autem, ad earundem specierum singularia: sed diuersi ordines Angelorum deputantur, secundum Gregorium diuersis rerum generibus: vnde etiam rationabile est, vt diuersis hominibus, diuersi Angeli ad custodiam deputentur. Secundam ex solutione ad 3. *quia ex diuersa hominum dispositione ad vltimum finem media, & præsidia diuersa Angelorum adhibenda sunt vnde custodum Angelorum custoditus aliorum resistentia, & discordia Angelorum circa, homines sibi commissos obseruata ex scriptura à Gregorio 17. moral. in Iob. cap. 8. contigit: dum quod commisso Petro huic, Angelo ob eius dispositionem prodiit, alteri, cuius custodiam alius Angelus agit, ob eiu dispositionem diuersam obuerit, ad finis consecutionem: quare & singulis diuersa Angelorum præsidia, & custodia debent designari: sicut, ob motuum diuersitatem, calis diuersis Angeli tribuuntur*

3. Tertia ratio, quæ & proximam confirmat, est. Quia in naturæ siue in naturali prouidentia diuersis vsibus etiam successiue habendis idem instrumentum non præstat, ne naturæ seu prouidentiæ naturalis Dei instrumentum inopia absurda arguatur, atqui eademinopia Deo indigna arguitur, si vnus Angelus, qui Petri, v. g. curam, & custodiam egit, eo vita functo succedenti Francisco custos designetur, quasi aliun non habeat Angelum Deus, vel præ prouidentiæ & voluntatis curtitate nolit alteri Angelo custodiam Francisci committere: ergo nec successiue eidem Angelo alterius ab eo, qui custos primùm designatus est, cura à Deo committitur. Maior fuit Aristotelis digna obseruatio, ex diuersitate organorum vitium in animalibus ad diuersa munia obeunda 4. departib. animal. c. 7. hæc verba. *Instrumentum non idem ad vsus dissimiles haberi, si fieri potest &c. Nil enim tale natura facere solet, quale per inopiam as.* Quarto probarur: Cum ex Dei erga omnes homines amore, & salutis eorum desiderio, tum ex Angelorum excellentia, & dignitate. Primum enim valde commendatur, si in cuiusque salute vnum Angelum custodem, & officia eius, in totum, vt sic diam, impendat; minuitur autem, si eum alteri custodem designet, cum quo, custodiæ officia partiatur. Maxime cum ex custodiæ, erga primum prouector ad custodiam, eiusque officia erga alium obeundi, Angelus non euadat: ex qua solum prouectione, in hominibus, qui alterius Pædagogus probatus fuit, solet à Patre filij sui eligi Pædagogus; tametsi alias decentius eligeretur alius, qui alteri, in eo muuere non seruisset; excellentia vero, & dignitas Angelorum exigere videtur, ne pupillo primo defuncto, alterius pupilli post modum, quasi mercenarius Pædagogus, cuiuis custodiendo expositus, curam significat, & si enim, ex obedientia, & obsequendi Deo amore, & humilitate hominum custodiam Angelus suscipiat, satis eius in Deum amor obsequentissimus, & humilitas, in vnius hominis custodia suscepta exercetur: vt Hieronymus, Bernardus, aliique Patres expendunt. Quibus etiam virtutibus, & si superioris chori Angeli non minus vigeant, eorum tamen dignitas ita à Deo attenditur, vt ad nullius priuati hominis custodiam præcise vllus vnquam sit missus. His igitur rationibus satis antecedentis illius primi veritas suadetur: ex quo legitimis, vt vidimus illationibus, octo, vt minimum partibus Angelos cunctos multitudini omnium per cuncta sæcula hominum excedere monstratur. Dixi autem, *vt minimum*, quia, si quo gradu chori, & hierarchiæ superiores sunt, eo inferioribus Angelorum numero excedunt, (vt probabilis plurium sententia fert) maior longe hic erit excessus; quod si Sanctæ Brigittæ reuelatio inferius subiicienda (quam tanti Vasquez noster merito facit) de Angelis pro quouis homine decem, de creatis ad custodiæ hominum ministerium (vt æstimo) intelligatur, decies, & amplius multo, (certo numero pro incerto, vsurpato) excessus Angelorum, in numero hominibus vniuersis esse coniungetur; & is quidem, ex Angelis custodibus hominum solummodo arguendo, qui infimo hierarchia & choro sunt.

4. Amplior enim valde excessus iste deprehenditur Angelis regnorum, Nationum, Prouinciarum, vrbium, specierum omnium corruptibilium custodibus, & præfectis: quos esse ex scriptura, & Patribus didicimus, quis, & de quibus, d. vlt. citata eruditione, non pauca ab antecessoribus Theologis nostro præsertim Bubalo collecta, cit. a. 3. quæst. vnic. dissic. 2. §. 1. & vnico: satis nunc proinde sit Patrum loca indicasse Dionys. de cælesti Hierarchiæ c. 9. iuxta accuratam præsertim nostri Lansel. diuisionem Clement. Rom. 2. Recognit. Athenagoras Legatio pro Christian. Nazianz. orat. 32. ante med. Basil. 3. contra Eunom. sub init. Hieron. Dan. 10. ad id *Princeps Regni Persarum restitit mihi.* Isidor. Pelusiota lib. 2. ep. 55. Theodoret. q. 3. in id Genes. *Statuit terminos gentium pro numero Angelorum Dei.* Gregor. 17. moral. c. 8. Isidor. 1. sententiar. c. 10. alias 12. qui de gentium, Regnorum, Prouinciarum, custodibus expresse loquuntur; de Angelis vero specierum corruptibilium eadem claritate Origen. hom. 14. innumeros Augustin. q. 79. ex octoginta tribus, init. Damas. c. 2. de fide c. 4. init. Andreas Cæsarien. qui floruit circa annum Domini quingentissimum, id explicans Apocal. 14. *qui habebat potestatem supra ipsum.* Nec dissensit Hieron. in id Abacuc. 1. *Mundi sunt oculi tui &c.* stultitiæ damnans librum, qui Angelum *Tyrum* nomine præesse reptibus, & alios aliis generibus piscium, animalium, & plantarum ait. Diximus enim de omni scientia, & omni prouidentia Dei agentes specialem Dei, & Angelorum erga homines prouidentiam, erga alia etiam à Hieronymo, solummodo negari, vt Molina Vasquez, & Theologi reliqui eius restimoniis ostendunt. Horum omnium custodiam proinde, & præfecturam Angelis deferunt S. Thom. q. 113. a. 1. corp. ex Platonicis, & Philosophis sapientioribus, & a. 2. Ampliatur secundo Angelorum numerus comparatiue, ad homines ex numero Dæmonum tentatorum, qui totidem, ac custodes sunt, & singulis hominibus singuli ex Patrum, & Ecclesiæ Catholicæ perpetua sententia. Ita Hermes Pauli Discipulus t. 5. Biblioth. circa annum Domini 120. lib. 2. mandata 6. Gregor. Nyssen. de hominis opificio versus lib. med. Cassian. Collat. 8. Abbat. seren. c. 17. Theodoret. ad. c. 10. Daniel. Origen. 3. periac. c. 2. ex peruetusto libro de *Pastoribus*, maximæ apud Patres, authoritatis, & ex epistola S. Barnabæ; & si apochrypha, Tertullian. lib. de anima. c. 39. S. Antiochus ante annos mille circa annum Domini 614. Florens lib. homiliar. homil. 61. t. 2. Bibliot. Veterum Patr. Lactant. Firmianus lib. 2. c. 14. Greg. moral. in Iob. 16. indicat satis imperfectus hom. 5. in Matth. Chrysost. hom. 3. in caput 1. ad Coloss. Hieronym. in caput 6. ad Ephes. ad id. *Non est nobis colluctatio &c.* S. Bernardin. Senens. t. 4. serm. 48. de amore misericordiæ, & est communis & stata scholasticorum sententia cum Magistro in 2. d. 11. & S. Thoma q. 113. citat. nostri omnes Valentia d. 8. q. 6. pu. 4. & Vasquez d. 245. c. 2. censent posse probari etiam, ex illo 2. cosint. 12. *Datus mihi stimulus Carnis meæ Angelus Satanæ &c.* Patres hosce & Philosophos, non paucos recitabimus d. vlt. Sæman. excessus iste adeo magnus determinati, seu determinabilis à nobis numeri sit videamus.

5. Dico secundo. Numerus, quo creati Angeli, cunctis hominibus, excedunt incertus nobis prorsus est, nec nisi absque fundamento, à nobis determinabilis, siue absolute, siue comparatiue. Tot v. g. decem, viginti, centum, vel mille partibus, sunt Angeli plures: est communis Theologorum conclusio, & a ratione, eius prima pars demonstratur. Nequit nobis esse notus, aut cognoscibilis numerus, determinatus quo, vna multitudo rerum, alteri excedit, nisi notus noscibilisue nobis sit numerus determinatus vtriusque multitudinis: atqui numerus determinatus hominum pro quauis, & omni duratione mundi aliquando absolute existentium, nec ratione, nec reuelatione notus est, neque ratione à nobis vllatenus cognoscibilis: itemque etiam de numero absoluto multitudinis

titudinis Angelorum, vt vidimus supra: ergo neq; numerus absolutus illius excessus determinatus notus nobis, aliquo modo est, nec à ratione cognoscibilis, quare neque est, nisi per temeritatem determinabilis. Secunda conclusionis pars de numero comparatiuo excessus illius, viginti, centum, mille partibus pluribus, quam hominum multitudo contineat, si à ratione pura, & discursu, ex causis, principiisque naturalibus eadem certitudine, & firmitate, discursu eodem. Demonstratur, ac pars prima demonstrabatur: cum ad certum illum excessum comparatiuum absolutus, determinatus vnitatum, partiumue tot vnitatibus constantium absolutus vtriusque multitudinis, numerus cognosci debeat; quod quidem, ex pure naturalibus assequi minime possumus, cum vtriusque multitudinis productio, & existentia, quæ de facto est, ex libera Dei voluntate à nobis de se se ignota, & naturaliter innoscibilis, omnino pendeat: quare solum posset esse nobis notus, numerus ille, comparatiuus excessus multitudinis Angelorum hominum, multitudini ex Dei reuelatione; atqui nulla ex tot numeris, determinati comparatiue excessus illius Dei reuelatio: ergo numerus comparatiuus determinatus illius excessus ignotus nobis prorsus est, ac subinde non, nisi per temeritatem determinabilis, ac definibilis. Minor proxima nullo alio medio, aut modo efficaciori probari potest, quam ostendendo eas, quæ determinati numeri comparatiui excessus illius à nonnullis reuelationes putantur, nusquam esse determinati numeri comparatiui illius reuelationes.

6 Primam affert Dionys. Carthusian. in caput 14. Dionys. Areop. ex S. Brigitta, quæ reuelatum sibi à Deo ait, plures adeo hominibus Angelos esse, vt cuiuis hominum decem ad eius custodiam possint designari. Extat reuelatio hæc apud S. Brigittam l. 4. c. 11. quare nouem determinate ex hac reuelatione S. Brigittæ (cuius reuelationes tanti ab Ecclesia Catholica habentur) Angeli hominibus cunctis excedent. Reuelationem, (vt par est) veneror, & admitto; illationem tamen vt illegitimam multo ex capite detrecto. Primo: ex vsitata, scripturæ etiam reuelationibus, vt vidimus, numeri certi pro incerto vsurpatione, quod ad illationem infirmandam satis esset. Secunda: quia simile, & amplius Angeli pro quouis homine sint, possent cuiuis homini decem designari; quare, vt, illatio, aliquatenus teneat, oportet addere reuelationi, non posse vnicuique homini plures decem Angelis custodes deputari. Tertio: quia eo etiam addito illatio, non tenebit. Cum enim Angeli in custodiam hominum, ordinaria, & connaturali prouidentia deputandi ex infimis Hierarchia, & choro sint, infimi huius chori Angelos nouem partibus plures hominibus esse; solummodo inferretur: non autem Angelos cunctos ex choris reliquis hierarchiæ illius, & duarum superiorum, quorum quemuis, quantoque Angelorum numero, suo gradu inferiori, ac infimo excedant, an vero omnes hierarchiæ, & chori superiores, inferioribus Angelorum numero æquentur, incertum nobis, ac puræ diuinationis negotium est.

7. Secunda reuelatio, non quidem formalis, sed interpretatiua, à nonnullis affertur ex Lucæ 15. parabola de pastore relinquente nonaginta nouem oues in deserto, id est Angelos in cælo, vt vnam ouem errantem, id est humanam naturam peccato Adami, vt omnes complectitur homines, corruptam, quæreret, inueniret atque humeris impositam labore, & sudore multo suo ad gregem reduceret. Ex quo loco numerum Angelorum hominum numero nonaginta nouem partibus excedere à Christo Domino reuelatum virtualiter putant: atque à Deo ita esse verusti aliquot Doctores defenderunt, vt refertur ab Athanas. citat. q. 2. ad Antiochum. Ex nouis autem, & nostris Bubalus diffic. 3. citat. sentire hoc ipsum videtur, dum recitanda Patrum hunc locum interpretantium testimonia perpendit, § 1. toto. Primum testimonium est Cyrill. Hierosol. Catechesi 15. vbi, hominum multitudine à mundi exordio ad sua vsque tempora inspecta, addit: *Magna quidem hæc multitudo, sed hæc tamen* (comparatione Angelorum) *pauca est. Plures enim Angeli nonaginta nouem oues sunt illæ, tu vero centesima, quoniam vnum tantum est genus humanum.* Eucherius Lugdunens. Episc. florens, circa annum Domini 450. Dominica 3. post Pentecost. *idem significant decem drachmæ, quod centum oues: vna quoque drachma, & vna ouis perdita idem significant, Nouem vero quæ restant nouem ordines Angelorum sunt.* Hilar. in Matthæ. Can. 18. *Ouis vna intelligendus est homo: & sub homine vno vniuersitas sentienda est: sed in vnius fide errore omne hominum genus aberrauit; ergo nonagenti nouem non errantes multitudo Angelorum cælestium opinanda est, quibus in cælo est lætitia, & cura salutis humanæ.* Ambros. lib. 7. in Luc. cap. 15. ad eam parabolam: *dimes igitur pastor, quibus omnes nos centesima pars sumus. Habet Angelorum, haec Archangelorum, Dominationum, Potestatum, Thronorum, aliorumque innumerabiles greges, quos in montibus dereliquit* S. Gregor. hom. 34. in Euangel. *ipse enim oues habet, cum Angelorum substantiam, & hominum creauit; sed vna ouis tunc periit quando peccando homo vitæ pascua dereliquit in cælo.* Athan. serm. in Christi verba: *Profecti in pagum inuenies ibi.* id. circo *veniet saluator relictis nonaginta nouem ouibus, qua non errauerant* (vtique in cælo) *vt ade profectus, quæreret ouem errabundam.* Tot autem, tantorumque Patrum consensus, in eius loci interpretatione, & intelligentia numerum excessu Angelorum comparatione ad homines facta virtute, & implicite saltem ibi contineri satis superque suadet,

8. Sed certe argumentum hoc adeo leue est, vt rigidissimus, ex scholasticis argumentorum vsu, ab scripturæ, vel Patrum authoritate, ad rem Theologicam petuntur examinator Vasquez, cum hoc ipsum, pro sententia affirmante plures absolute Angelos, quam homines esse produxisset cit. d. 180. c. 3. Refert etiam, atque aliis productis pro sententis aliis respondisset, § *quare, & ego*, immediate sequente, huic tamen per neglectum, vti solutione prorsus leuitate indigno, respondit sub eiusdem paruphi finem. Maldonatus vero noster accuratissimus scripturæ interpres (primus ex nostris Theologiæ scholasticæ, & controuersiarum publicus Professor, nullis seu veterum, seu Recentiorum, secundus, & qui gloriam commentariorum in Euangelia, reliquis Augustinus videtur) ad caput 18. Matth. n. 12. à quo eadem parabola etiam inchoatur relatis pro præsata intelligentia centum ouium præter recitatas Patribus, iterum Ambrosio Apologia Dauidis c. 5. Ireneo l. 3. c. 21. & 39. & Theophilacto, nihilominus subdit. *Sed dubium non est, quin de solis hominibus Christus loquatur, nisi.* (quod absurdissimum est.) *Cum Origene dicamus etiam propter Angelos, qui peccauerunt Christum venisse* (quia scilicet, & illi oues perditæ, & errabundæ tunc fuere) *sensus igitur est non quidem eum reliquisse nonaginta nouem oues, qua non erauerunt, vt vnam, quæ sola erauerat, quæreret; sed tanti, vel vnius hominis salutem facere, vt si tantum essent centum homines, quorum vnus tantum erauisset, nonaginta nouem relicturus esset, vt illum vnum quæreret: quemadmodum boni pastores facere solent.* Confirmat, ex sequenti versu 14. vbi ex parabola ita Christus concludit. *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est,* (sicut nec boni illius terreni pastoris, *vt pereat vnus de pusillis istis*: scilicet abiectissimis ac perditissimis peccatoribus, & caret ex præposita, immediata sententia, quam discipulis, ea parabola intendebat suadere. *Venit enim filius hominis saluare, quod perierat.* Lucæ vero 15. eadem parabola duabusque aliis drachmæ decimæ perditæ & filij prodigi respondit murmurantibus Scribis, & Phariſæis, *quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis*, quin ad ipsos, qui iusti sibi videbantur ea familiaritate diuerteret: vnde constat aperte Christum Dominum, permissa Scribis & Phariſæis falsa de iustitia sua æstimatione, illos nonaginta ouibus non errantibus comparasse, vt ipsorum inuidiæ, & querelæ

querulæ murmurationi satisfaceret, quin numeri ouium cum eorum numero æqualis (quod ad rem non faciebat) rationem haberet, sed ex iis, quæ in rebus, ex quibus Parabolæ assumebantur frequenter inueniunt, in vnaquaque numerus taxabatur, vt recte Maldonatus ad. 15. Lucæ n. 8. atque ex adeo minore drachmarum numero parabolæ secundæ, & ex vno filio prodigo, & altero solum frugi Patris familias parabolæ tertiæ ad idem probandum à Christo assumptarum patet. Ex quo patet rursus: illas sanctorum recitatorum Patrum interpretationes pias, & allegoricas meditationes esse condonatoriis discursibus laxioribus, quam rigidis scholasticæ Theologiæ, aptas, neque ad hanc etiam permissas numerum excessus Angelorum cunctis hominibus determinatum euincere, cum tanta sit numerorum in his parabolis ad idem intentum diuersitas.

9. Quoniam vero numerica pluralitas cum entitatiua etiam indiuiduorum inæqualitate indiuidua (vt non debeat) esse, vt plurimum solet, de indiuiduorum Angelorum entitatiua inæqualitate perfectionis disputare proximum videtur. Et quidem de omnibus existentibus (nedum de possibilibus reliquis) puræ diuinationis disputatio esset, cum vno vel altero excepto nullum ex nomine adhuc, noscamus: pauculorum vero, quos in scriptura nominatos videmus, pauculæ operationes, ex quibus indiuidua cuiusque, virtus, & perfectio maior, minorue, quam aliorum taxari queat, nobis innotescunt, quare solum de maiore, minoreue virtute, & perfectione entitatiua indiuidua Michaëlis, & Luciferi inter se comparatorum, quæstio à Patribus, & scholasticis versatur: statuentibus communiter vtrumque ad supremum chorum, gradum, & speciem entitatiue perfectissimam supremæ hierarchiæ Angelicæ, vel Dæmoniacæ pertinere, vt vtriusque suarum quisque partium ducatus, Principatusq; satis (iuxta connaturalem Dei prouidentiam, contra quam nil ex scriptura, & Patribus constat) euincit. Nec cõtra hanc Michaëlis excellentiam facit, quòd Archangelus, & quandoque Angelus Michaël in scriptura nominatur; cum ea nomina Angelorũ infimæ hierarchiæ propria sint vt q. sequenti videbimus. Non enim eis locis ea proprietate significationis specialis in hierarchiarum & chororum diuisione (de qua nullatenus ibi,) sed vnius soli Angeli, & Archangeli, seu Angelorum Principis acceptione ea nomina vsurpantur, & per antonomasiam de Michaële dicuntur, generali nomine, ei, qui præcipuus Angelus, & Archangelus & antonomastice attributo: vt de nomine hypostasis & suppositi homini, cum reliquis substantiis irrationalibus communi, ei tamen, vt principaliori attributorum applicitumque semper à Patribus fuisse (vt semel tantum de boue à Damasceno dictum legatur) obseruarunt Boëtius, eiusque commentario S Thom. à nobis recitati 1. de Trinit. & Incarnat. d. proœm q 1. cert. 2. n. 1. & si autem Damascenus 2 de fide c. 4 luciferum malorum reliquorum Principem, infimæ solum hierarchiæ supremum Angelum censeat, cui ad fauentes alios Patras refert Soar. c 16 eamque sententiam referat Augustin. lib. 3. de Genesi ad litter. tamen ad fauentes Patres non ita expresse fauent, vt aliam interpretationem absque vlla violentia, non patiatur, imo vero germaniorem, vt eos legenti apparebit, secundo, & si alium sensum non paterentur pauculi illi sunt, vt iam citandorum Patrum, & Theologorum multitudini, & rationis momento præponderent iamcemue, in stateræ æquilibrio constituant, vnde merito S. Thom. veteres schoiastici, & recentiores apud Soar. & Arriaga citat. d. 24. sect. 10 n. 27. §. *Secundo dico* cum Soario luciferum è suprema hierarchia, & choro, gradu, & specie fuisse censent.

10. An vero indiuidiæ perfectionis entitatiuæ maioris, quam Michaël (atomæ speciei eiusdem supremæ Angelus, vt diximus) lucifer fuerit? difficilius definitu est. Affirmant Gregor. Magnus sæpe. Hieronym. Tertullian. Nazianz. Chrysostom. Nyssen. Cyrill. Isidor. Bernard. Hugo Victorin Sanct. Thom. apud Soar & Arriagam supra n. 71 §. *Vt vero, & Christoph. de Ortega, de Deo Vno.* Tomus II. *alios*, estque apud Theologos sententia communior. Videtur satis insinuata, ab Ezechieli, & Isaia, vbi de eius lapsu in culpam, ac de cælo agunt, eiusque ornamenta cum naturalia, tum supernaturalia præstantissima, ac fere hyperbolice, quasi ei singularia recensent. Luciferumque, vti Angelum splendore cæteris præeuntem, appellant. Accedit ratio: quia cum luciferi peccatum superbia fuerit, qua Deo, saltem Incarnato, subiici detrectauerit, vel ei æqualem esse, vel vnionem hypostaticam, aliamue grauiter immoderatam Angelus hominibusque cunctis præcellentiam, Præsidentiamque appetierit: ea quidem superbia in præstantissimo omnium Angelo locum potissimum habere connaturalius potuit, habuisseque de facto in lucifero citati Propheræ significant. Addit Granados ex suo illo principio de necessitate Dei ad optimum (fuse à nobis confutato, controu. de volunt.) Deum non fore Deum, ni summus perfectione Angelus peccasset. quod & falso principio, & vitiosa consequentia deducit; multo enim melius, & facilius supremum Angelum non peccasse intulisset.

11. Censeo Michaëlem Lucifero indiuidua entitate perfectiorem, & præstantiorem; quamuis vterque speciei atomæ summè perfectæ Angelicæ sit: in quem sensum citatos Patres, & communiorem Theologorum sententiam interpretor: vt summum, id est, è supremis in ea perfectissima specie contentis vnum luciferum dicant. nec alios eadem specifica præstantia supremos excludant; idem dicto ad Isaiæ, & Ezechielis loca. Vere enim, ac merito Luciferi, cum naturalem, tum supernaturalem ex domo Dei, inquaconditus fuit perfectionem extollunt; tantam vero, imo indiuiduo maiorem in alio speciei eiusdem non negant, & si de ea sileant, quia de lapso Lucifero solummodo agebant. Positiue autem non leuiter Michaëlis perfectio entitatiua indiuidua maior probatur ex Iudæ Epist. n. 9 vbi contra hæreticos, iam tunc aduersus legitimos superiores suos inobedientes, & per contemptum etiam contumaces, (vt n. 8 dixerat. *Dominationem autem spernunt; maiestatem autem blasphemant*) Michaëlis modestiam producit verbis hisce. *Cum Michaël Archangelus cum Diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ &c.* Cum tamen eo esset superior: quanto igitur magis hi inferiores cum sint superioribus suis modeste, & humiliter debebant obedire, nec eos contemnere, quod argumentum, si omni ex parte, etiam indiuiduæ naturæ, superior Michaël Lucifero sit, maius, totumque robur habet, secus, si natura indiuidua superior negetur. Confirmatur: quia ideo Archangelatus Michaëlis, seu Principatus, & primatus, militiæ totius cælestis, Daniel. 10. Apocalypsi. 12. & ab Ecclesia tota in hymno attributi, meminit Iudas, vt Lucifero superiorem ostenderet. Neque enim par connaturali prouidentia erat, vt sanctis Angelis hierarchiarum omnium Princeps perfectioris naturæ, quam Dæmonum Princeps Lucifer, non constitueretur. Vrgeo: quia cum indiuiduæ naturæ æqualitas plurium identitas perfectionis in natura est, quæ cum indiuidua esse non possit; quia conueniret pluribus, specifica esset, atoma saltem, de qua non disputamus; ergo indiuiduario plurium, entitatiue inæqualis sub specie atoma esse debet: ergo si Michaël indiuiduè perfectior Lucifero non est, erit indiuiduè imperfectior; quod omnium Angelorum Principem dedecet magis demum, vt, rigidius de superbia sua Lucifer iudicetur, oportuit exemplo humilitatis Michaëlis, qui natura, & donis longe illo præstantior sit redargui, & condemnari. quin excellentiæ suæ possit Lucifer excusationem prætendere.

QVÆSTIO V.

De Angelorum in suas Hierarchias & choros diuisione.

QVÆSTIONEM hanc quartæ proxime immediatam subiungimus, & si ab aliis disiungatur non parum, nimirum post disputationes de eorum merito, ac demerito, pœnaque, & supplicio: quia Hierarchiarum, & Chororum diuisio, & coordinatio à Patribus, & Theologis memorata ex solis Beatis est. Sed tamen, quia ea diuisio, & coordinatio, per superiores, & superiores hierarchias gradus, & choros ab infimo ad summum iuxta minorem, vel maiorem naturæ ipsorum perfectionem disposita à Deo à nonnullis, nec sine fundamento, & verisimilitudine iudicatur, iure quæstionibus de diuisione, quoad intrinseca naturæ Angelorum, hanc quæstionem adiungimus, vtpote de ipsam subsequentibus, perfectionibus, & ex cuius examine diuisio specifica, quæ de facto est in Angelis maiori fundamento definietur ac de gradibus hierarchiæ Angelicæ oppositis, per quos Dæmones dispositi sunt ad plenam de Angelis cunctis (quatenus haberi pro hoc statu potest) intelligentiam disputandi aditus patebit.

CERTAMEN I.

Hierarchiarum Chororumque cælestium vulgata apud Patres, & Theologos constitutio, diuisio, & nominum ratio.

1. HIerarchiæ græcum nomen compositum *à hieros*, quod idem ac *sacer*, valet, & *archos*, quod *Princeps* significat, tantundem valet, ac sacer principatus. Tres omnino hierarchias Angelorum esse ex Magistro suo Paulo didicisse fatetur Dionys. Areop. atque Ecclesiam, quasi ex Pauli ore docuit lib. de cælesti hierarchia c. 6. & vnamquamque earum in tres choros esse diuisam. Primæ, & supremæ hierarchiæ chorum, summum, & excellentissimum Seraphinis huic proxime inferiorem Cherubinis, atque eius hierarchiæ infimum thronis ad purum constare nos docet. Mediæ vero hierarchiæ choros primum virtutum secundum dominationum, tertium, & vltimum potestatum recenset. Tertiam, vero, & infimam hierarchiam totidem etiam choris componit. Quorum primus, ex Principatibus, secundus, ex Archangelis, postremus, ex Angelis confletur: quia nulla respectu Angelorum aliorum inferioris ordinis (qui nusquam est) præcellentia eis adest, quare solo generali nomine Angelorum designantur inde vero constat tres cælestes hierarchias in nouem choros Angelorum diuisas, & coordinatas esse id quod ita est à Patribus, & vniuersa Theologia receptum, vt negari citra ingentem temeritatem nequeat: imò citra hæresim iuxta aliquos Doctores. Siquidem Genes. 3. fit Cherubinorum mentio: Seraphinorum Isai 6. Dominationum, Principatuum, & potestatum ad Ephes. 1. eorumdemque ac thronorum, ad Colossens. 1. Archangelorum 1. ad Thessalon. c. 4. ac rursus Angelorum Archangelorum, & principatuum ad Rom. 8. vnde Gregor. Magn. hom. 34. in Euang. ait. *Nouem Angelorum ordines dicimus: quia videlicet esse, testante sacro eloquio, scimus, Angelos, Archangelos, virtutes, potestates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim, & Seraphin*, ac satis ex datis scripturæ locis probat: quare in reuelatis à Deo eam veritatem, contineri, ac subinde esse de fide censet, & quæ negari citra hæresim, nequeat. Nec temperati ea censura potest. Authoritate Augustini c. 18. Enchiridij fatentis se ignorare, quid ea nomina *Potestates, Dominationes, & Principatus* significent, neque enim eorum ignorat ordinem, numerum, & diuersitatem, sed quo vnius ab alio differentia, eis nominibus significata, consistat: illam enim certa fide tenere se ait, quid autem sit quo differant, fatetur iterum ignorare lib. contra Origenistas, & Priscillianistas c. 11. recitato à nobis textu q. 4. cert. 2. n. 1. fine.

2. Confirmatur censura ex Patribus reliquis vltra citatos, Martiali epist. ad Tolosanos c. 12. Clemente Romano 8. constitutio c. 12. Hilario in Psal. 134. Ignatio Martyre, epist. ad Trullian. Aut. Abb. epist. 3. t. 3. Biblioth. Athanas. serm. 3. & 4. contra Arrian. & q. 4. & 14. ad Antiochum Irenæo lib. 2. aduersus hæres. c. 54. Chrysost hom. 2. de incomprehensib. Dei natura & hom 4. in Genes. Basil. in sua Liturgia. Damasceno lib. 2. de fide c. 3. Cyril. Alex. 1. in Genes. Innocentio Pap III. 2. de mysterio Missæ c. 61. Laurentio Iustiniano serm. de Angelis apud nostrum Soarez supra à cap. 13. Bernardo 5. de consideral. & aliis apud Estium in 2. d. 9. §. 1. Cum autem hanc sententiam Patres omnes, ex citatis scripturæ locis tanta concordia contineri asserant, vel supponant, eam de fide esse dubium mihi non est: quare, & oppositum hæresis esse damnandum. Nec obest aliquando Angelos, qui chori, & hierarchiæ inferioris esse videntur, nominibus superiorum, & contra Angelos, qui videntur superiorum, inferiorum, & nominibus quandoque à scriptura nominari, vt enim recte Molina ad quæst. 108. d. vni. § *Illud notarim* & Atriaga citat. d. 4. sect. 3. §. *quæri tamen potest* & Theologi reliqui ea nomina ex officiis, & actibus Angelis cunctis communibus absolute (& si specialiter huic choro, & perfectius, atque, vt sic dicam connaturalius conuenientibus) hierarchiis, & choris singulis tribuantur: vt ex ardenti amore in Deum choro Seraphinorum, ex sapientia Cherubinis; & quia & si absolute Angelis omnibus conueniunt, ea nomina, & reliqua, etymologia eorum absolute attenta, tribui absolute hoc vni choro, aliud vero alteri specialiter possunt: maxime, cum aliquid circa homines exercent, quod non nisi ex præcellenti illa actione, alterius chori pro priori, ex qua nomen illud inditum ipsi est Angelus chori alterius exercet. Hinc Michaël quia Ecclesiæ Dei, cum antiquæ Hebræorum Danielis 10. tum Christianæ Præses, Princepsque ab ipsa habetur, Archangelus dicitur; cum tamen ex primo Cherubinorum choro merito censeatur: & cum cælestis militiæ teneat Principatum, & cum Dæmonum Principe Lucifero, seu Dracone, & Angelis eius, vt bonorum Angelorum caput, & imperator pugnasse, in cælo, vero in terra pugnaturus dicatur. Apocal. 12 iuxta varias Doctorum sententias datas supra à nobis, quia scilicet Archangelorum officium est populis, & communitatibus, præesse, quod Michaël respectu Ecclesiæ, maximæ apud Deum Reipublicæ, exercet. Gabriel etiam ex Seraphico choro sentiendus est, cui mysterij tanti Incarnationis denuntiatio fuit commissa; & tamen Angelus nominatur: quia ad personam determinatam delegatur, quod est Angelorum stricte dictorum proprium munus, ea item de causa Raphaël, se Angelum nominauit & simul fassus est esse vnum ex septem spiritibus, qui adstant ante Deum, Tobiæ 12. n. 15. quos tamen ex superiori choro esse, quam stricte dicto, ac non infimo Angelorum choro, interpretes ibi, & ad repetita illa Ioannis verba, in suis epistolis, *& à septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt communiter censent.*

3. Et si autem ex scriptura Patrum concordi interpretatione & intelligentia & Theologorum omnium consensu cum Magistro in 2. d. 9. & S. Thom. 1. p. q. 108. de ternario hierarchiarum, & nouenario chororum Angelicorum numero dubitare non liceat, ac proinde, an ex naturali diuersitate specifica Angelorum vnius chori, vel ex eorundem maiori gratia, & meritis, in quibus eorum aliqui cum aliis eiusdem chori conueniant, ab aliis vero chori eiusdem differant

rant (vt Dionys. docet c. 17. cuiuis choro Angelos intra illum summos, ac medios designans) ea tamen diuersitas gradus diuersos illius, non vero choros diuersos proprie & Theologica acceptione constituit: cum intra eundem chorum, ex enumeratis à Dionys. & Patribus claudatur: quare præter diuersitatem graduum, etiam specificam naturæ, vel gratiæ, aut meritorum (iuxta diuersas Doctorum sententias inferius referendas) aliquid aliud chori constitutio, & ab alio distinctio requirit. Quid autem illud sit, apud scholasticos, nec definitum, neque in terminis examinatum inuenio; tametsi eius indagandi, atque inueniendi viam indicauerit Magister in 2. d. 9. sic speciales hos ordines, seu choros Angelorum definiens: *Est multitudo cælestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ similantur, sicut in naturalium datorum munere conueniunt*, Postremum addit, quia gratiam proportione ad cuiusque naturam esse illis concessam censebat, cui annuere plures eius interpretes, (in quibus S. Thom. 1.p a.4.) de quo inferius agemus. Notanda vero conuenientia *in aliquo* munere Magistri definitione posita, ea quippe denotatur conuenientiam Angelorum chori cuiusuis in speciali munere, non in generali illo, per quod hierarchiæ constituuntur, & tribus, cuiusque choris, conuenit) multoq; minus in generalissimo cunctis hierarchiis, & Angelis communi; sed in speciali choro cuiuis eumque conuenientia speciali, specialissima, & infima conuenientia, cuiusque gradus, ex tribus in quouis choro contentis, differentia, etiam infima à cunctis Angelis intra eundem chorum clausis, gradus tamen alterius, habeat locum. Cum ergo chorus conuenientiam hanc specialem, & si non infimam, sed, quæ det locum infimæ conuenientiæ communi aliquibus Angelis inter se se, & disconuenientiæ, etiam infimæ, communi horum ab Angelis gradus alterius, constat, inter se se gradus hosce posse secundum communem pluribus rationem, siue naturalem siue donorum gratiæ coordinari, ac subinde summi, medij, & infimi, gradus constituere: quem ordinem chorus essentialiter importat, ex Magistro, & Dionys. citatis, cum vero contra omnium Angelorum gradus cuiusque ex his conuenientia infima specificæ, vel quasi specificæ sit, disconuenientia eorum inter se individualis, vel quasi individualis solummodo esse potest, quæ proinde conuenientiam multitudinis in aliquo alio munere, ac subinde secundum illam ordinem alicuius multitudinis cum alia, in aliquo speciali communi munere excludit necessariam esse, vt chorus proprie dictus Angelorum constituantur. Conuenientia siquidem, & ordo vnius ad se ipsum repugnat. Nec si vnum individuum ex suis individualibus alteri excedat, ad gradum constituendum superiorem, & inferiorem, intra chorum eundem satis est, vt patet, alioqui infinitis pene gradibus Angelorum chorus quiuis constaret, nec solum tribus, supremo medio, & infimo, quos taxato Dionys. vbi proxime recensuit.

4. Verum, & si chororum & hierarchiarum, neque augeri Catholice, nec minui numerus, valeat; ast quinam chori ex enumeratis vnamquamque hierarchiam componant? à Catholicis Doctoribus in examen vocatur, quia nec ab scriptura exprimitur, neque ex Patrum consensu traditum videtur, quare, & libera scholasticis Catholicis disputatio videtur, & opinio. Vltra eum ordinem, quem ex Dionys. retulimus num. 1. Sanct. Bonauent. in 2. d. 9. litteram exponens, & Gabr. ibidem, mediæ hierarchiæ choros eosdem assignant eorum tamen ordine inuerso; vt primo loco Dominationes (quæ secundo ibi) secundo potestates, (quæ ibi tertio) infimo, seu tertio virtutes, (quæ ibi primo, recenseant ex Dionys. in quo tamen, vel Græco, vel quomodocunque in Latinum verso nullum fundamentum est Sanct Thomæ ab ordine chororum, mediæ hierarchiæ à nobis, ex Dionys. proposito ipsum discordat, quod Dominationes virtutibus anteponat, cui tandem Dionysius Carthus. consentit commentario in caput 6. Dionys. idemque docuisse, refertur à Sanct. Thoma Abbas Vercellensis sua paraphrasi in Dionysium ad idem caput 6. & constat, ex paraphrasi ipsa, quæ extat apud Dionysium Carthusianum post commentaria ipsius. Sed tamen Perionij, & tres aliæ versiones adductæ à Carthus. ab ordine relato à nobis ex Dionys. Areopag. nullatenus discordant. Gregor. Magn. & Bernard. supra (quibus annuere Ecclesia visa aliquando est, in Breuiario, trium lectionum, quo vtebatur ante Tridentinum lect. 3.) mediæ hierarchiæ, & infimæ choros sic ordinant; vt secundi chori primum locum Dominationibus, secundum Principatibus infimum potestatibus, excluso ab ea hierarchia virtutibus, vt in prima primum locum teneant, & ex illo adsci is Principatibus, vt tenerent mediæ hierarchiæ, vt vidimus locum secundum. Huic chororum dispositioni, alteri Dionysij aduersæ, ansam dedit Paulus ad Coloss 1. quatuor choros memorans, alterum, ex suprema hierarchia, postremum, atque ei tres alios immediate suo ordine connectens quasi primum chorum secundæ hierarchiæ ordine præfato componant, *siue throni*, inquit, *siue Dominationes, siue Principatus*, verum, & si choros aliquot Angelorum, & ibi, & alibi memoret, nullibi tamen eorum ordinem, seruat, aut recenset, ne sibi ipsi aduersari dicamus, vt, patet, ex illo ad Ephes. 1. *Supra omnem Principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem*, & locis aliis notatu à Dionys. Car. hus. supra qui cum S. Thom. & S. Bonauent. ordini recitato num. 1. ex Dionys. Areopag. standum esse ait, vt illi à Paulo tradito: ac propterea aliquando aduersatum, vt vidimus, Bernardum tandem oppositionis ante actæ pœnituisse opusculo scripto, quod se vidisse testatur Carthusianus idcirco, & ob consensum Theologorum ab ordine præfato Dionysij Areop. discedere (quem & Pauli esse, Authoritate Dionysij eiusdem didicimus) sine temeritate non licebit.

5. Tam de ratione distinctionis hierarchiarum, chororum nouem & diuersitatis vocum, quibus significantur, agendum est: abstrahendo tamen nunc ab ea quæstione, an eorum diuisio, & coordinatio in gradus suos inferiores, & superiores, ex naturalibus, vel omnino, vel saltem radicaliter, seu fundamentaliter, an ex donis gratiæ, an ex meritis proueniat: deque ex instituto cert. 2. est quippe digna integro, ac seiuncto examine difficultas, & ad prætentem supponendo, cū voces, hæ, quibus chori Angelorum insigniuntur sinonymæ non sint, ac eorum supponunt in aliquo diuersitatem: ex eius vero difficultatis examine accurato plurium aliarum decisiones expeditiores, securioresq procedent. Nunc igitur, quidnam in chori vnius cuiusq; Angelis sit vnde proprium nomen cuique inditum à Deo (qui non mere arbitrario, sed, vt speciale aliquid, in quo vniuscuiusque chori Angeli conueniunt, nobis significaret, nomina singulis imposuit, & nobis reuelauit) fuerit, videndum est. Et quamuis substantiuis propriis nominibus hierarchiarum diuersitas non denotetur, tamen ex adiectiuis supremæ, mediæ, & infimæ denotatur satis. Cum enim Angeli omnes Dei creaturæ, serui, ac ministri sint, qui circa Deum proximius, intimiusque versantur, suaque ministeria de lege ordinaria, specialiter obeunt, primam hierarchiam componunt; sunt quippe Deo cubicularij (vt sic loquar) Hispane *de la camara* & continui assectores, & cæteris subinde familiariores: id, quod nobilissimum ministerium, est: ex quo secreta Dei plura, perfectiusque ipsis reuelantur, & innotescunt; vti amicis familiaribus inter homines contingit, stata adeo lege, vt aliter fieri iniuriæ loco apud amicos reponatur: vt patet ex querela Dalidæ ad Sansonem, multoque magis ex illis Christi Domini ad discipulos, Ioan. 15. *Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui à patre nota feci vobis.* Inde illis a mediæ hierarchiæ, de immediate, sibi reuelatis à Deo Angelos illuminandos (qui de lege ordinaria, non, nisi per Angelos supremæ quidquam secretorum suorū Angelis mediæ reuelat) ius competit. Taceo nunc de naturali potestate instruendi, ac docendi in naturalibus inferiores hierarchia, & choro Angelos, quæ superiorib. An-

gelis competat: id enim ex dicendis cert. 2. melius examinabitur: & si autem hierarchiæ huius primæ Angelis specialis hæc assistentia, familiarior, coniunctior, viciniorque (vt sic loquar) Deo de lege ordinaria conueniat, nihilominus, vt ab eo pro Ecclesiæ, vel hominis priuati bono mittantur, exempti non sunt, vt Paulus supra de Angelis aiebat. *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Et facto ipso in Michaële, Gabriele, & Raphaële, supra etiam comprobauimus; tametsi ad Ecclesiam, & mundum hunc visibilem, eiusque incolas missio ad duas inferiores hierarchias ex munere, & quasi de lege pertineat. Media hierarchia secundum ordine, & dignitate locum tenet; quia, & si eius Angeli de lege & munere suo pro Ecclesiæ, & hominum bono mittantur, sicut Angeli tertiæ, & infimæ hierarchiæ, non tamen ad priuatæ alicuius personæ, sicut infimæ Angeli, sed ad commune aliquod, & vniuersale Ecclesiæ bonum, neque item immediate à Deo mittuntur, sicut Angeli supremæ, vti neque de Dei secretis immediate vt supremæ Angeli illuminantur, sed immediate, ab his mittuntur, vti, & illuminantur: quare non, nisi mediate, & per hos à Deo mittuntur, quod pro dignitate, & primatu hierarchiæ Gabrielis, & Raphaëlis intimando cautum scriptura voluit, dum à Deo missos expressit. Denique infima, & postrema hierarchia Angelis constat, quibus speciale aliquod, nec adeo vniuersale bonum curandum committitur: ad illudque, mediarius adhuc à Deo mittuntur, Angelis scilicet secundæ etiam hierarchiæ, nec solum primæ, per se à Dei voluntatem, de agendis per ipsos significantibus, & negotiorum executionem demandantibus.

6. A Dionysio Areopagita locis iam citandis, in iis, quæ ad Angelos spectant, luce, & duce communi Theologi omnes hæc omnia didicerunt, & concordes sentiunt, & docent: atque ex quauis bene ordinata republica, imperio, Regno, Monarchia, & Ecclesiastica hierarchia (quæ si bene ordinatæ sint cælestis illius Angelorum Reipublicæ ordinem imitantur, & eo magis quo sunt ordinatiores, ab exemplo, & à posteriori valide confirmantur, etenim Principes, & capita Reipublicæ, Regni, aut Monarchiæ, cuiusuis, tam sæcularis, quam Ecclesiasticæ immediatioribus, suis, & subinde, dignioribus, ac nobilioribus, quibus si res ordinate procedant) maiori ornatui splendori, & viciniotibus circa Principes ipsarum ministeriis inseruiunt, familiarius vtuntur, & si capacitate, scientia, & prudentia, cæteris præstent, eisdem primum, quæ ad Reipublicæ commodum agenda Princeps apud se decreuit, communicat, per eosque Ministris Gubernationis primis, vt id ipsum immediate inferioribus intiment, & per hos inferioribus, & inferioribus, vsque ad infimos ministros executuros, decreti Principis sui notitia perueniat; & quamuis in Principibus, & Ministris creatis tot gradus Ministrorum, totque Ministri, ex Principis, & Ministrorum indigentia, & imperfectione interueniant, vt decretum pium in singularibus personis executioni debitæ mandetur, quibus omnibus, neque adesse Princeps, neque vllus singularis Minister potest, nec attendere, nec pro cuiusuis genio, conditioneque indiuidua, & pro occurrentibus occasionibus, de mediis, ac remediis, vt Regis decreto executiue à cunctis, & singulis Regni obediatur, imo, nec scire, quinam obedierint; quod secus in Deo habet, qui omnibus, & singulis, creatis, & præsens intime est, ac sine labore prouidet, nullaque attentionis & cognitionis pro creatorum turba, ab aliis distractione singula, & perspicit, ac simplicissima visione intuetur; tamen ad maiestatis suæ, & dignitatem Angelicarum diuersarum (vndecunque proueniant) suæque erga homiaum salutem prouidentiæ, & amoris excellentissimi ostentionem innumerorum Ministrorum gradus diuersi fuerunt in Euangelica Republica creandi, & disponendi. Similibus enim in Principe, quouis creato ostentandis tot aulicorum, dinastarum, & Ministrorum, suis gradibus disposita turba sub seruit: eoque amplius, quo vltra necessitatem præstatam crearentur à Principe plures, & propriis eius non vasallorum expensis disponerentur, atq; decenter suam dignitatem conseruarent: explicatis hisce tribus hierarchiis Angelorum totidem, in militante Ecclesia, similes ex hominibus, in sui obsequium, & ad hominum salutem procurandam disposuit Deus, vt statim singulos hierarchiarum choros Angelicos sanctis Ecclesiæ hominibus applicando clarebit.

7. Ergo in primo choro hierarchiæ primæ teste Dionys. c. 7. *Seraphini* à nimio claritatis in Deum ardore, ita nominati, ipsique subinde magis familiares, & coniunctiores, in secundo vero choro *Cherubini*, à scientiæ plenitudine, infimi eius hierarchiæ chori sunt *Throni*, quasi Dei pacatissimæ tranquillissimæ, opulentissimæ, dignæque maiestate diuina, sedes quæ eis, exteris etiam Angelis, & hominibus Beatis in se ostenditur, ac æternum ostenderur. Neque ab hac Dionysij doctrina aberrant Doctores qui censent à tribus dotibus, quę tribus virtutibus Theologalibus, viæ excellentissime in ea exercitis respondent tres hosce choros denominari, nempe charitatis viæ ardenti Angelorum primi chori ardor charitatis beatæ, fidei Angelorum, secundi visio excellens spei vero Angelorum, tertij chori possessio Dei ipsis insidentis, & quasi in proprio throno habitantis: solum enim præmiorum specialium cuiusque chori Angelis, cum eorum meritis, meditantur, & explicant proportionem, quin varient denominandi rationes. Nec te moueat contra has denominandi rationes, à Dionysio datas, & ab vniuersa Theologia receptas amorem Beatorum, in Patria, comm visioni proportionari debere; cum in Deo amando nulla fit Deum videntibus Beatis libertas, ac proinde plenius Deum videntes Cherubini ardentius Deum videntur amaturi, & ardentius amantes Seraphini plenius Deum visuri videntur: quare, & vterque chorus, si assignatæ rationes denominandi attendantur, in vnum erit chorum Angelorum confundendus, qui iidem duplici illo nomine insigniantur. Huic difficultati Doctores, memorati, qui correspondentiam virtutum Theologalium in via cum specialibus, cuiusque chori dotibus meditabantur videntur tacite occurrere voluisse: nempe, vt Angelis chori, cuiusque specialis excellentia actuum Patriæ excellentiæ actuum viæ respondens donetur: ac proinde, qui plus in via amarunt amplius ament, & qui amplius crediderunt plenius videant; verum, cum præmium patriæ visio Dei sit meritis viæ proportionata, & charitas præcipue virtus, magisque meritoria viatorum sit: Angelis viatoribus ardentius, quam reliqui, amantibus plenior visio Dei in Patria donatur, quam Cherubinis donetur, indeque, & ardentior etiam Dei amor, in eis suborietur: iidemque subinde, & Cherubini, eodem gradu, & ratione, quo Seraphini dicentur, neque alio Cherubini ob scientiæ plenitudinem suam tales dicentur, quam ob æquam plenitudinem amoris inde ortam Seraphini dicantur. Respondere tamen adhuc ij Doctores possunt eas nomenclaturas, non ab eis actibus, quos Angeli in Patria exercent secundum se absolute, & præcise sumptis impositas esse; sed ab actibus, in via exercuerunt, vel saltem ab actibus Patriæ, vt relatis ad eos, qui ipsis respondent in via.

8. Plenior sane; planiorque solutio hæc, ea erit, quam ex Soario cap. 13. difficultati oppositæ exhibet Quiros citat. sect. 5. n. 48. §. *Diuersitatem hanc.* Nempe: ob primatum charitatis imperfectione, & gratioti subinde acceptione, & æstimatione apud Deum Seraphinis, & si scientia, & visione Dei pleniores Cherubinis, non sint, quasi de excellentia sua prima, & radice beatificæ Visionis debuisse primos Angelos nominari Seraphinos, denominatione Cherubinorū, ex secundo in perfectiore actu scientiæ, & visionis Dei, secundi throni Angelis relicta. Sed nescio, quid isthic faciat illa, charitatis prærogatiua, quod scilicet visionis beatæ *sit radix*; siquidem, si de actu charitatis viæ verū sit esse visionis beatæ radicem, quatenus illius actus meritiuus est, falsum tamē est de actu charitatis in

in Patria (de quo solum hic Author loquitur), qui potius effectus, & fructus visionis beatæ est; quam eius radix. Secundo, Plenitudo amoris, ac plenitudo scientiæ, ex quibus hi chori denominantur, excellentiam Angelorum chori alterutrius, non qualemcumque, sed cui nihil excellentiæ in linea scientiæ, & charitatis, quæ in Angelis, eius saltem hierarchiæ, si deficiat, importat; plenitudo enim in aliquo genere non est, cui aliquid, in eo genere deficit. Neque is plenus in communitate, seu Republica, & Hierarchia, aliqua haberi, dicique absolute potest, (cuiusvis generis plenitudo sit) si alij eiusdem communitatis inueniantur in eo genere pleniores, nisi maioris augmenti in illo genere capax non sit: Quod de Angelis secundi chori respectu visionis, & amoris Dei dici non potest: imo vero, cum ea nomina ab excellentia plenitudinis intra hierarchiam illam primam in actu alterutro sint imposita, (vt vox ipsa sonat, & cunctis hactenus Theologis sonuit) non autem ab eorum actuum inter se physicum, vel metaphysicum primatum perfectionis, (quem nusquam sonuit, nec sonat plenitudo nisi excedentibus in amore seraphinorum nomen, & in scientia cherubinorum congruè aptari non potest. Melior, est igitur præmissa, iuxta Doctorum illorum principia, difficultatis propositæ solutio; sed veto quia ab actibus scientiæ, & charitatis, in Patria absolute sumptis, ita Angelorum choros dispositos, & nominatos Theologi supponunt, & verba Dionys. præ se ferunt, eidem difficultati ex iam dicendis respondeo. Amplius ardere charitate in Deum Seraphinos, in Patria, cum scientia, & visio minore quam Cherubinos cum maiore ardeant, & si enim visio beata Beatos sui impotes in Dei amorem rapiat, non tamen ad omnem etiam intensionem amoris, ad quam potest; cum autem amoris illius adæquatum principium, visio non sit, sed partiale, & essentialiter respectiuum comprincipij alterius, nempe voluntatis, ex visionis intensione maiore amor æquè intensus in sua linea, non infertur, nec maior in eo, qui intensiorem habet visionem, quam alius, neque è contra ex maiore charitatis intensione intensio visionis, maior; imo neque æqualis ei, quæ sit, in alio, inæquale etiam, in vtroque comprincipium alterum: vnde ingeniosiores eisdem principiis, vel traditis ab alio, vel casu, aut labore adinuentis, magis, facilius, longius, & viuiduis, minus ingeniosis aliis discurrunt. Ad præsens proximus. Perfectioris intellectus Beati cum lumine gloriæ æquali perfectius aliis intellectus imperfectioris Beatis Deum vident, vt bene Vazquez cum tota sua schola, & aliis antiquioribus defendit: atque æque cum lumine minori: & in visione obiecti, cuiusvis, id quotidie, experimur imperfectiorem potentiam visiuam, siue ex naturali, siue ex accidentali dispositione æque intensa specie remissiuæ, imperfectiusque obiectum videre, quam perfectior alia potentia, & expeditior, & si in his nulla, quoad intensionem, etiam actus videatur videntium, & potentiarum libertas.

9. Ratio autem est quia actus, non ab vno principio partiali solo, sed ab altero etiam, ac simul debet procedere: ac proinde in ea solum intensione, & perfectione potest, procedere, ad quam in coniuncto, vtriusque comprincipij essentialiter, atque inuicem subordinati in operando, absoluta virtus, & facultas, est: quæ ex alterius comprincipij debilitate, absolute minuitur, & si comprincipium alterum, sit validius, & quod, cum comprincipio altero fortiori, ad longe maius possit: vt patet in homine robusto, lapidem, prægrandem mouendum, quem se solo nequeat mouere, ni si ab alio adiutus; cui si æqua robustus contingat adiutor, non solum illum mouere, ferreque poterit, sed lapidem alium adhuc maiorem; sin autem à femina, vel puero iuuetur mouere illum lapidem non poterit, ita ergo in re præsente, contingit: cum enim visio beata adæquatum principium charitatis non sit, non, nisi iuxta alterius comprincipij, cui essentialiter ad eam eliciendam subordinatur, vires, & naturalem dispositionem, & expeditionem, charitatem, tam quoad substantiam, quam quoad intensionem elicere absolute potest. Est autem in naturis, & voluntatibus Angelorum alia ad amorem de se se promptior, aptior, expeditior, & valentior: quare, & eum æqua, imo minore, visione poterit ardentius amare Deum, & necessario ardentius amabit, quam alterius Angeli voluntas minus de se apta, nata disposita, & ad amandum expedita, Deum necessario amet, aut posset amare, cum maiore visione. Id quod in affectibus voluntatis clarius est, ad quos cognitio, non physicè actiuè, sed vt conditio, & applicatio motiui intentionalis, quod in obiecto per ipsam proposito est, solummodo concurrit, ac proinde tota actus, seu affectus physica actiuitas penes voluntatem est: ac subinde eius naturali dispositioni, & inclinationi maiori affectus ardor, & intensio maior tribui citius debet, quam cognitioni. Hinc videmus quoidam iisdem positis ad amorem promptiores, alios ad odium: quosdam, ad pietatem, deuotionem &c. quam alios; imo leuioribus motiuis remissiusque valde propositis quasi effrenem, suique impotem vnum quemque in affectus, ad quos eius naturalis conditio, vel habitualis fert, vel suopte genio fertur prosilire, in quos, aduersi genij alij, potentioribus longè motiuis, viuidius repræsentatis, multiplicatis, atque instanter enucleatis, ac repetitis vix possunt moueri, quod autem de connaturali conditione, inclinatione, & propensione (vel habituali quæ naturalem imitatur) voluntatis ad actus, seu affectus, naturales diximus, & experimur, id ipsum de voluntate instructa super naturalibus sit absolute potens, respectu eorum etiam intelligendum est: & simili experimento in pluribus hominibus sanctis comprobatur. Præsertim in sancto illo fratre Iunipero Franciscano Laico, simplicissimo, qui in Deum adeo vehemente affectu, quouis de ipso, eiusque amore audito, non corde solum, sed corpore etiam sursum ferebatur, & minus sapientes, magisque simplices, & idiotas homines citius, frequentiusque, iis cordis, & corporis in Deum motibus agi, quam sapientiores experimento innotescit, quod inde tamen euenire puto, quia genij magis speculatiui aridiores minusque affectiui sunt, atque vero, quam bono inueniendo, magis natura sua propensi, & inclinati, ex quo etiam non parum solutionis nostræ veritas, firmatur, ne eparum lucis dicendis, cert. 3. præmittitur, iam vero ad choros secundæ, seu mediæ, ac tertiæ, & infimæ hierarchiæ veniamus.

10. Secundæ, seu mediæ hierarchiæ, (ex qua Angelorum, erga hominum ministeriis deputatorum chori inchoantur,) primus, & supremus chorus est Angelorum, *Dominationum*, quorum est cæteris inferioribus præsidere, atque ex intimata sibi per supremæ hierarchiæ Angelos voluntate, & decreto Dei mandanda executioni statuere, ac inferioris chori Angelis demandare. Secundus, ac medius est Angelorum *virtutum*, quorum est miraculis inseruire in fidei confirmationem, & commune ecclesiæ totius bonum cedentibus. Tertius, & infimus chorus est Angelorum *Potestatum*, quorum est dæmones cohibere, alligare, & arcere. Postremæ, & tertiæ hierarchiæ chorus primus est *Principatuum*, qui Regibus, principibus, Episcopis, & Prælatis similibus Ecclesiæ præsunt, & assistunt: ex quibus illi sunt, qui Regni Persarum, & Græcorum Principes Danielis 10. præesse dicuntur, secundus chorus est *Archangelorum*, qui scilicet regnis prouinciis, regionibus, & ciuitatibus præsunt, ac mediis variis ipsarum bonum prouident: quo à Principatibus differunt, quibus per Principes solum, quibus assistunt, inspirationibus, & aliis erga ipsos actis, earundem commodis indirectè prospiciunt. Tertius, & infimus chorus *Angelorum est*, ita specialiter dictorum, quia priuatis, quibusque hominibus custodes adsunt, & præsunt. [illegible] ita ex Dionysio explicatis de hierarchiis, ch[illegible] cælestibus, Angelorum, totidem in Eccle[illegible]cante illis respondentium, explicatio non erit difficilis, etenim

prima, & suprema hierarchia Ecclesiastica, eis hominibus constat, qui puritate vitæ, & sanctimonia contemplationi vacant, eaque charitate ardent, vt in Dei familiares, & aulicos ab ipso admittantur, atque in eis, vt pacatissima sede, ac throno quiescat, & glorietur: Horum chorus primus ardentius amantium est: Secundus eorum, qui contemplatione Dei excedunt. Tertius eorum, qui paccatiori animo, ac nusquam mundi, ac creatorum studio, & curis distracto excellunt. Secunda hierarchia, eis viris constat, qui hominum reliquorum, spirituali bono incumbunt, ea ex Dei spiritu, & voluntate statuendo, ac demandando, quæ ab aliis exequenda sunt, ac per quos miracula in fidei confirmationem, & commune bonum Ecclesiæ cedentia peragere, & impetrare, dæmonesque cohibere, ne publico noceant, quasi ex lege, munereque, & gradu competit suo, ni prauis moribus, eas virtutes, sibi adesse, impediant, quod Prælatorum maiorum munus & obligatio est, quandoque à viris sanctitate, & zelo salutis animarum insignibus, melius, quam à nonnullis Prælatis impletur: quare, & si hæc Ecclesiastica Hierarchia Prælatorum, ex officio, & obligatione, eorum tamen solum de facto est, qui suis prælaturis satisfaciunt, atque ad illam pertinere, alios Priuatos, & pauperculos viros, qui, vel ex professione, vel affectu, & zelo, de facto, & ex instituto, eis operibus, ac ministeriis incumbunt. Id postremo iudicio, patebit, ac de non paucis Canonizatis, viris sanctissimis, satis iam Ecclesia declarauit. Tertia Hierarchia Ecclesiastica, ex eis viris constat, qui particularem aliquam curam erga homines, eorumque salutem spiritualem gerunt. Chori autem Hierarchiæ huius, pro personis, quarum curam quisque habet, & Prouinciarum, vel personarum particularium diuiduntur, Regionum, & ciuitatum. Neque Hierarchiæ Ecclesiasticæ obest, quod ij, qui mixtum hoc vitæ genus ex contemplatione Dei, & actione in bonum proximorum, perfectiorem, purè contemplatiuis, vitam spiritualem exerceant, vt pote vitæ, quam Christus Dominus, inter nos viuens elegit, & exercuit conformioris, id enim verum est, quia vtriusque vitæ actus exercentur, & ex contemplatiuæ actibus, & ardoribus magnis charitatis, ad actionem erga proximos discenditur: vt in Christo Domino Apostolis, & viris, verè Apostolicis contingit, id autem opus non est ad secundam Hierarchiam Ecclesiasticam constituendam vt in Angelis secundæ Hierarchiæ, cui Ecclesiastica respondet, & infimæ cui tertia Ecclesiæ respondet, licet videre, qui procul dubio minus videntes, & ardentes. Deum sunt, ex cuius tamen amore Ecclesiæ, & fidelium bona procurant.

CERTAMEN II.

Cuius generis excessu superioris Hierarchiæ, chori & gradus intra eundem Angeli inferiorum Angelos antecedant, vt suo loco, & gradu quisque locetur.

1. OStendimus hactenus, ex Dionys. Areop. Patribus, & Theologis tres Hierarchias, tribus quamque choris constantem, Angelica Republica contineri, nec plures, neque pauciores: ac rursus chorum vnumquemque tribus Angelorum gradibus, supremo, medio & infimo componi ex Dionys. eodem, c. 7. Est item certum, hierarchias, choros, & gradus hosce, à Dionys. & Theologis assertos bonorum tantum Angelorum, ac beatorum esse, nusquam autem malorum damnatorum. Cum enim, communi hominum, & priuato cuiusvis hominis spirituali bono, & saluti procurandis Angeli omnium hierarchiarum, chororum, & graduum, suo quisque ordine, & loco dispositi à Deo, ac destinati sint, non meliore prouidentia, dæmones ad eas hierarchias, choros, gradusque admitterentur, quam si à gregis Domino lupi infestissimi ouibus pastores præficiantur, certum item tertio inde est, hanc hierarchiarum, graduum, & chororum ordinationem absolutam, & completam, non solum Angelorum creationem, & naturæ cuiusque absolutam existentiam, verum, & supernaturales dotes, gratiamque, tum iustificantem, tum auxiliantem, cuique eorum à Deo donatam, ac rursus vniuscuiusque merita supposuisse, vt alij ex bonis ad præfatos ordines suæ cælestis hierarchiæ (malis Angelis omnino, reiectis) à Deo eligerentur, aduocarenturque ad ministeria hierarchiæ, choro, & gradui suo propria; ita vero, vt quamuis, hæc omnia, cuique, ex electis, aduocatisque ad gradum quemuis, & ministerium adfuerint, non eligi absolute ad illum; sed ad alium; imo, & non eligi ad illum à Deo pro suo Dominio, & arbitrio supremo absolute potuerit: quare in alio gradu hierarchico, vel in nullum quemuis Angelum esse absolute potuisse, cum sola Dei illos, ad hanc, vel illum ordinem, & ministerium hierarchicum eligentis voluntate, tanquam adæquata forma, in suo quisque gradu, & ministerio collocetur, id omnibus Theologis in confesso est, (& si nonnulli minus proprie, vltimum complementum, eius collocationis Dei voluntatem appellent, quasi aliis rebus, vt partialibus constituendis formalibus collocatio ipsa formaliter constetur) quare reliqua omnia materialiter, ex parte subiecti, vt quid eligendos, & electos Angelos, ad suum quemque gradum magis adaptans, proportionatiusque disponens, vt ad illos eligantur, in eisque electione ipsa collocentur se possunt habere, & de perfectione naturali, Angelorum reliquisque donis gratis datis, quæ ad eorum ornatum supernaturalem pure inseruiunt, certum vtique est eo solummodo Angelorum electioni, & collocationi in suis gradibus hierarchicis posse inseruire.

2. De actibus vero virtutum in via ab Angelis exercitarum, quoniam non solum eos, in supernaturali ordine, & glorioſius ornant, sed etiam meritorij, supernaturalis præmij sunt, dubium esse potest: an non solum quatenus Angelos magis ornant ad eorum electionem, & locationem in suis gradibus hierarchicis materialiter, & ex parte subiecti solum etiam meritorie, & actiuè intentionaliter formaliter proxime conducant, & iuuent? quæstionem hanc indisputatam à Theologis inuenio; cum tamen, rigidum eius examen ad aliarum in præsente materia cordiatiorem, veroque similiorem decisionem maxime conducat, conducere Angelorum virtutes in via exercitas, vt realiter formaliter meritorias, à plerisque Theologis supponitur, vt videre est, apud Molinam, Valentiam, Vazquez, Ioan. Præpositum, Soarez, Arriagam, & reliquos de Hierarchiis cælestibus disputantes. Mihi vero non aliorum dicta recapitulare, atque in fide, vt aiunt parentum sequi, & superfluo subinde transcribere, (in iis præsertim, quæ sine examine dicuntur) sed vtiliter scribere studium est, censeo, eiusmodi actus virtutum viæ Angelorum, qua illos ornant in viâ, & in Patria ad ipsorum hierarchicos suos gradus collocationem, materialiter, & ex parte subiecti, formaliter proxime, summodo concurrere, non autem, qua merentur actiue, intentionaliter seu meritorie. Moueor, quia eiusmodi actus virtutum eatenus solum ad gradus hierarchici electionem conducunt quatenus munetibus obeundis, ac ministeriis in eo exercendis, Angelum quemque aptiorem, & hoc, vel illo gradu digniorem reddunt: non reddunt autem illum talem, quatenus præmium supernaturale Angelo, cui in sunt, merentur: ergo solum influunt, in eius electionem ad proprium gradum hierarchicumquenus insident Angelo formaliter, cumque ornant, non autem quatenus præmium ipsi merentur, consequutia est legitima, & minor claræ ac notissimæ veritatis. Maior probatur primo, communi Patrum, & Theologorum doctrina, ex Dionysio Areop. notato, cen-

cert. 1. num. 2. nempe ex perfectiore actu aliquo Angeli in Patria, seu iam Beati illum ad hunc gradum hierarchicum, alium vero Angelum, & perfectiore altero, patriæ etiam actu, ad alium gradum eligi, atque adeo choros subinde his, vel illis, nominibus insigniri, vt in Seraphinis, & Cherubinis patet, atqui actibus patriæ, nullum est meritum neque ipsis, vt in via præexistentibus, vt in Patria iidem persistant vllum meritum adest, vt patet: ergo, neque conducunt ad electionem Angelorum in suos gradus hierarchicos, quatenus meritorij sunt, sed quatenus secundam entitatem suam Angelos, quibus insunt ornant aptioresque ad munera, & actus suæ hierarchiæ, & gradus proprios exercendos constituunt.

3. Secundo probatur à priori quia, cum is sit constituendi, diuidendi, ordinandi, ac distribuendi Angelos beatos in choros ac hierarchias diuersas finis, non præcipuus solum, sed totalis, eo solum, quo ei consequendo actus inseruire possunt, ad eiusmodi constitutionem, & ordinationem, hierarchias, choros & gradus possunt conducere: ast solum, qua ornant, & aptiores reddunt Angelos propriis gradibus, & ministeriis eorum exercendis, ei fini possunt inseruire, non autem, quà meritorij sunt præmij supernaturalis, Angelis, quibus insunt, & à quibus exercentur; ergo non meritorie seu actiue intentionaliter in Angelorum, in suas hierarchias, & gradus constitutionem, ordinationem, ac dispositionem conducunt; sed solum materialiter, & ex parte subiecti quatenus Angelis insidendo propriis sui gradus hierarchici, ministeriis, & actibus obeundis exercendisque eos reddunt realiter, formaliter, aptiores, & digniores. Confirmatur: quia positis meritis, quantumuis magnis quorumcumque actuum cum minore aptitudine, seu ineptitudine ad ministeria propria gradus cuiusvis hierarchiæ cuiusvis, siue Ecclesiasticæ, siue cælestis obeunda, & exercenda irrationabiliter, vel saltem minus rationabiliter aliquis ad eum gradum eligeretur, illud enim de electione digni, relicto digniore iuxta Doctores aliquot licita, vt excusset à culpa, vt summum valet; non autem, vt secundum totam perfectionem rationis fiat electio vt fieri à Deo debet, nec cum ob excellentiam in aliquo facienda est, vt facta à Deo est hierarchica Angelorum electio, & dispositio: ergo, ad gradus hierarchicos: constituendos, & ordinandos Angelorum non mouent Deum actus eorum, qua meritorij: sed qua melius disponentes ad sui gradus munia, & operationes: meritis enim, quibusque cum eorum actuum, tum aliorum omnium operum præmium commune Angelis cum hominibus est plenissimum, & redundans; quin ad gradum hierarchicorum dignitates recursus necessarius Deo sit, vt abunde omnes præmientur, vt de facto præmiantur, vti ob præmiorum inopiam, ad officiorum, ministeriorumque reipublicæ gradus, & dignitates Principes creati recurrunt, nec tuta sæpe conscientia, cum adeo exercenda, non satis apti eliguntur, & si aliunde dignitatis, & honoris, qui officiorum, & ministeriorum non sit aliique ad ea ministeria dignioribus aptioribusque præferuntur.

4. Huic tamen doctrinæ nonnulla incommodare videntur. Primum hierarchici gradus Angelorum, non solum ministeriales sunt, sed dignitates etiam minoris, & maioris Angelorum Beatorum inter se se, vt alij aliis dignitate in patria præcedant, hæc autem præcedentia, & inæqualitatis dignitatis in Patria nequit esse, nisi ratione gloriæ substantialis, & accidentalis ipsam sequentis in quam non solum præfati actus, quibus distinguuntur, ac denominantur hierarchici gradus; sed reliqui actus meritorie concurrunt; ergo ij actus, omnes ad electionem gradus hierarchici non solum quatenus seipsis Angelum ornant, & disponunt materialiter, & ex parte subiecti, sed meritorie actiue intentionaliter conducunt. secundo, in omnia materia virtutum in via ab Angelis exercitatarum ad gradus hierarchicos eorum in superiores, & inferiores coordinandos attendantur; sed solum, actus illi distinctiui, & denominatiui eorum graduum, quatenus ornant, & disponunt Angelos ad officia obeunda, contingere potest, vt Angelus minoris perfectionis, & sanctitatis in via, superiori gradu hierarchico, quam sanctior, in via altus, & perfectior collocetur tertio demum cum gradus isti ministeriales cessaturi sint post iudicij diem, ex quo ministeria omnia, vel pleraque (scilicet quæ erga homines, eorum que salutem versantur) otiabuntur, vt communis Theologarum sententia fert, in Angelorum hierarchici gradus ex dignitate, habita ex meritis eorum in via disponentur fiet, vt post iudicij diem, vel nullus ordo hierarchicus, intra Angelos sit, vel si ex tunc alter meritis cuiusque, & dignitate sanctitatis attentis ordo disponendus sit, poterit Angelus qui ob excellentiam actus, & habitualis inclinationis, ad vnius gradus hierarchici: superioris ministeria exercenda ab initio ad finem mundi euectus ad illum fuit, post finem mundi Angelis inferioris ordinis gradu cedere debeat, & inferiori eorum gradu collocari; quod sine absurdo mutationis sedium beatarum, nequit admitti, id autem probatur quia potest Angelus, qui ex actu, & habituali inclinatione, ad exercendum ministerium superioris gradus, maiore, & potentiore ad eum eligitur, minoris absolute meriti, sanctitatis, & dignitatis esse; ex qua ministeriorum vsu cessante post iudicij diem hierarchici gradus superiores & inferiores disponendi sunt, vt tota deinceps æternitate ordinate persistant; nec indigniores dignioribus Angelis loco, & gradu præcedant.

5. Hæc tamen omnia ex minore conclusionis nostræ intelligentia opponi solummodo possunt. Neque enim negamus ex maiore etiam, & præcellenti sanctitate, gratia, & reliquis donis, siue gratuito, siue ex meritis viæ à Deo donatis, & post viam in Patria cuiuis Angelo assistentibus ipsumque ornantibus, eum in superiore gradu hierarchico à Deo etiam constitui: nec solo titulo præcellentis actus, & inclinationis habitualis potentioris ad ministeria gradus illius hierarchici exercenda, etsi ex illis gradus præfati insigniantur, ac denominentur, solum enim negamus actus illos meritorie ad eam graduum electionem Dei voluntatem, proximè, & formaliter mouere (materialiter enim, & remote mouere, quatenus gratiæ ex meritis, augmentum, gloriamque merentur, & ad eam electionem conducere de facto dubium, nec nobis, nec Theologo alicui esse potest,) imo, & de possibili: Etenim ea dignitas, ex gratia habituali, actibus, & habitibus, donis que reliquis conflata, in quouis gradu sit, & vndecumque proueniat, siue mere gratuito, siue ex meritis, eo præcise, quod Angelo realiter formaliter in sit, eum dignum in tali gradu, constituit, & si maior dignitas sit, quam quæ alteri Angelo ad est, eum constitui digniorem, vt ad altiorem gradum hierarchicum eligatur: vt patet in gratia, & reliquis donis mere liberaliter, & gratuito Angelis bonis à Deo, in instanti creationis concessis, & non amissis, sed seruatis, quæ cum aliis in via ex meritis aucta, æque Angelorum dignum ex parte reddunt, atque illa, quæ ex meritis parta sunt, atque ad gradum hierarchicum pro dignitate illi designandum æque Deum proximè formaliter mouent: imo, si tota dignitas Angeli ex gratia, & domi reliquis mere gratuitis constaret (vt infantibus cum baptismo decedentibus contingit) maiorque, quam in aliis esset, quatenus per dignitatem est ad superiorem gradum hierarchicum à Deo eligeretur. Inde secunda, & tertia obiectio euanescunt; tum, quia à Deo Angeli supetioris ordinis hierarchici, maiori gratia, & donis supra naturalis creati sunt, iuxta Magistri sententiarum, & sanctæ Thomæ, & veterum, ac Recentiorum doctrinam, communiorem, qui gratiæ dona gratuita omnia Angelis in creatione porportionate ad eorum naturalem perfectionem, maiorem, vel minorem concussa à Deo fuisse defendunt (vt nos etiam dicemus, disputatione sequente, quæstione 1. gratiæ, Auxiliis

excep

exceptis) atque Angelis cuiusvis chori superioris perfectiorem specie naturam concedunt, (vt nos statim etiam concedemus): vnde rursus dici optime ad easdem obiectiones potest. Angelos hierarchiæ superioris omnes plus meriti semper habuisse, in via; quia præter communem Angelis bonis præcepti diuini obseruantiam actibus sui superioris chori distinctiuis, ac denominatiuis moraliter perfectioribus, magisque subinde ex specie sua meritoriis se via exercuerunt: ac præterea intensioribus, quam in illis Angeli inferioris hierarchici gradus se exercuerint: quia, vt dixi, cert. 1. num. 8. & 9. cuiusvis chori, & gradus hierarchici Angeli magis idoneam propriis sui gradus ministeriis, & actibus exercendis, magisque dispositam, & expeditam naturam sortiuntur: quare intensius eos, ex libertate etiam suæ voluntatis, exercent.

6. Igitur conclusionis nostræ primæ veritas, eis obiectionibus, minimè nutat, scilicet actus viæ, qua meritorios formaliter proximè ad electionem graduum hierarchicorum actiuè intentionaliter (propria scilicet motione meritoria) non concurrere, sed materialiter remotè solum, quatenus gratia, & dona reliqua supernaturalia, ex quibus Beatorum cuiusque gradus Angelorum dignitas conflatur ex meritis aliqua sui parte donata Angelis fuit: quod non solum materialiter, & remotè, sed per accidens ad electionem Angelorum in suos gradus hierarchicos se prorsus habet: siquidem, si gratia, reliqua dona supernaturalia omnia, quibus Angelorum adæquate sumpta dignitas constant, mere gratuito, & absque vllo merito à Deo collata essent, eodem prorsus modo; ad Angelorum in suos gradus hierarchicos electionem, & ordinationem conducerent, quia eadem eos æquè dignos constituerent, ac modo cum gratiæ, & eorum donorum pars meritis Angelorum in via collata est, imo & cum ea omnia, ex eorum meritis conferrentur, in iis autem supernaturalibus donis, quæ dignitatem ex parte subiecti ad electionem, cuiusque ad suum gradum hierarchicum suppositam constituunt, illi actus excellentes, qui cuiusque gradus hierarchici constitutivi, distinctiui, denominatiui, & quasi speciales, quædam notæ, & characteres, vt diximus sunt locum habent specialissimum, si ex eis sint, qui iidem in Patria perseuerant: vt ab ea nunc, quæstione intempestiuè examinanda abstineant, de actibus virtutum viæ cum Angelorum, tum hominum, qui Dei visioni possessioni, & fruitioni Beatorum in Patria non repugnant. Si autem, iidem in Patria non persistunt, dona, & insignia, quæ pro eis in Patria perstant, vt illorum actuum viæ specialem excellentiam, in Angelis Beatis perpetuo ostentent, eundem locum ad electionem, atque actus, pro quibus donantur & substituunt, absque dubio habebunt, an verò non solum supernaturalis hic ornatus, & dignitas, ex actibus, habitibusvè, notis, ac donis supernaturalibus, compacta, atque cuiuis gradui hierarchico proportionata, & ex parte Angeli eligendi supposita, materialiter, & ex parte subiecti ad eius in suum gradum electionem concurrens, sed natura etiam ipsa Angelica, cuiusvis gradus hierarchicum, Angelis communis ex parte subiecti, & materialiter, ad eiusmodi electionem specialiter supponatur, & conducat quæstio esse scholasticis potest.

7. Dixi autem *specialiter*: communiter enim & remote cuiusque Angeli naturam etiam indiuiduam, ac proinde, & communem Angelis reliquis, in ea, inclusam, materialiter, & ex parte subiecti supponi certum, ac citra quæstionem est: tum, quia ad dignitatem supernaturalem Angeli, ad suum gradum hierarchicum, eligendi ex supernaturalibus donis, & actibus illius gradus propriis conflatam, Angelum eiusque naturam totam, vt subiectum, cui illa insit supponi, ac subinde, remote materialiter, & ex parte subiecti ad eam electionem concurrere, notissimum est. Tum etiam, quia ad electionem alicuius de facto, ad quemuis gradum obtinendum, munusque, & ministerium, quodvis obeundum, illum in se, & sua natura, & entitate supponi ex parte subiecti debere, æque est omnibus notum, de speciali ergo alio, & proximo naturæ Angeli cuiusque chori, & gradus hierarchici materiali, & ex parte subiecti ad cuiusque in suum gradum electionem præsens est difficultas: quæ ita, explicanda, & intelligenda est. Diximus dignitatem talem, ac tantam Angelorum conflatam, ex gratiæ donis, & excellentia actus proprij gradus hierarchici cuiusque ex parte subiecti eligendi, & materialiter conducere, & concurrere, vt hic ad hunc gradum hierarchicum specialiter eligatur, ac non ad alium: dubitatur an idem, eodemque modo naturis, & physicis entitatibus Angelorum chori, & gradus hierarchici cuiusvis eueniat, vt nisi eius naturæ, & entitatis physicæ essent, ad eum chorum, de facto, & quasi connaturaliter, non eligerentur? ita, vt licet accidentaria reliqua supernaturalia, ex iisque talis, ac tanta dignitas huic gradui hierarchico proportionata adesset, si tamen talis, natura deficeret ad illum chorum, vel gradum Angelus non eligeretur: non secus, ac si talis, ac tanta dignitas supernaturalis deficeret, & si talis natura Angelo adesset nusquam ad eius gradum hierarchicum, assumeretur, vt malis angelis euenit: quibus, & si aliquorum natura, naturæ Angelorum chori vnius, aliorum veto naturis aliorum naturæ conueniant, ac proinde ex omnibus choris decidisse dicantur; tamen, quia eis supernaturalis dignitas præfata defecit, electi ad gradum vllum hierarchicum, non sunt; itaque illud demum quærimus: an naturæ Angelorum excellentia maior inadæquate, ex parte subiecti, & materialiter, ad eius electionem, ad chorum, & gradum hierarchicum superiorem conducat, æque, atque excellentia d norum supernaturalium, & actuum eius gradus proprium, vt ex vtraque excellentia, & dignitate naturali, & supernaturali, ad æquata causa, ex parte subiecti eligendi, & dispositio, & proportio ipsius cum illo gradu hierarchico confletur?

8. Dico secundo, excellentia etiam naturæ Angelicæ talis, ac tanta, maior, aut minor, causa materialis, & dispositiua, ex parte subiecti est, ipsum gradui huic, hierarchico, inadæquate proportionans, superiori scilicet, vel inferiori, provt maior, vel minor dignitas naturæ in Angelis fuerit; ita censet Soarez, noster supra capite 14. Ioannes Præpos. ad quæstion. 64. articulo quarto, tractatu breui de hierarchiis, vltimo de Angelis dub. 3. fine §. *Notandum*, vers. 19, Alarcon. 1. parte, tractatu sexto, disputatione 1. cap. 8. num. 13. & 14. quatenus asserunt gradus hierarchicos, & choros Angelis speciei alios ab aliis distinctis constare: id quod iidem authores communem sententiam scholasticorum reputant cum Magist. in 2. d. 9. & S Thom. 1. p. qu. 108. ac tandem post multas impugnationes fundamentorum, quæ pro hac sententia collegit Soarius, eidem, vt probabili subscribit Arriaga, citat. disp. 4. sect. 4. subsect. 1. num. 28. absolute; etsi censeat simul probabilius deduci ex suppositione, quod de facto Angeli specie diuersi existant ex hac vero communi opinione certo deducitur, ad gradus hierarchicos ordinandos excellentiam naturæ Angelorum à Deo etiam attendi, vt ij in superiori gradu hierarchico constituantur, quorum natura præstantior, & in supremo, quorum natura præstantissima; tum, quia ideo diuersitatem hanc specificam penes superiores, & inferiores gradus hierarchicos Doctores assignant, vt naturæ perfectioris, & perfectiores Angelos ad superiores, & superiores gradus à Deo aduocatos debita pro-

pos-

positione ostendant : Tum etiam, quia posita specifica diuersitate naturæ in Angelis, nequit, non inæqualitas perfectionis inter ipsos admitti iuxta Aristotelem, & vniuersam philosophiam asserentem essentias rerum esse, sicut numeros, quorum nullus diuersus ab alio esse potest, cui non sit inæqualis vt patet in æqualibus autem in naturæ perfectione naturalius maior naturæ perfectio debet attendi connaturaliter loquendo, vt quis præferatur gradu alteri speciei, & naturæ inferioris. cui naturæ ipsius gradibus prælatus est, si excellentia supernaturalis dignitatis ad gradum Hierarchicum requisita adsit ; & forte solum æqualis, & proportionata perfectioni naturæ Angeli cuiusvis est (vt postea dicemus) in iis præsertim donis supernaturalibus, quæ ad gradus, eiusque ornatum attinet, non ad ministerium.

CERTAMEN III.

Reliquæ probationes conclusionis eiusque amplior explicatio.

1. PRobatur secundo ex communi Theologorum sententia, cum Magistro & Sancto Thoma locis citatis, asserentium : dona gratiæ excellentiora minusve excellentia, cum proportione ad naturæ Angelorum dignitatem, & excellentiam fuisse ipsi à Deo concessa : ergo cum hæc requirantur, specialiter ad electionem connaturaliorem Angelorum in gradus Hierarchicos superiores, vel inferiores naturæ excellentia, quæ ad ea supernaturalia concedenda requiritur, requiretur. Obiicit huic rationi Arriaga : minus verum videri antecedens : quia Deus dona gratiæ non dat iuxta maiorem, vel minorem perfectionem naturæ, cui nihil debet, nec, si ex debito naturali donaret, dona gratiæ absolutè essent vt contra Pelagianos subdolè gratiam solum creationis fatentes, & gratiam absolutè talem, & per Christum volentes intelligi, Patres. & Concilia reclamarunt : friget tamen obiectio. Aliud enim est non dare dona gratiæ iuxta naturam eiusque perfectionem exactiue, quod solum probat obiectio ; aliud non dari æstimatiuè, & proportionatiuè : vt scilicet donis, & ornatu maiori ipso, pluris ab eo fiat natura perfectior, quam imperfectior, fierique ostendatur, quod nullatenus probat : decet serica vestis non magis aureis vittis, quam lanea, quæuis petit exactiuè ornari, & æstimatiue, & proportionatiuè aureum ornatum serica præ lanea reposcit : ita, vt, si lanæa vili adiungatur dissonet ; si autem serice consonet. Tugurium sericis, aureisque peristromatibus ridiculum spectaculum esset : Regia vero aula eis ornata esset spectatissima ob ornatus, & aulæ proportionem : ita ergo : nulla angelica natura, quantumvis perfectissima, dona vlla gratis exactiue tanquam passiones & iure naturæ debitos effectus suos reposcit, nedum perfectissima dona : æstimatiuè vero, & proportionatiue, quæ perfectior est, petit perfectiora, quæ magis in illam quadrant, quam in naturam imperfectiorem, sic hispane. *Esta tela rica pideguarnicion de oro : Este talle, vicarria, y hermosura ecuerpo tales galas, y jocias :* hoc est : *diranle, iestaranle muibien, y como naeidas* : Quæ de minus eleganti corpore minime dicuntur.

2. Obiicit secundo Arriaga (desperata solutione) contra eiusdem antecedentis veritatem. Auxilia gratiæ excitantis dona gratiæ sunt, æque atque reliqua gratiæ dona : & tamen data Angelis à Deo non sunt proportionate ad perfectionem naturæ ipsorum, nimirum, maiora auxiliorum dona perfectioris naturæ Angelis imperfectioris vero minora : ergo falsum ab solutè est dona gratiæ collata Angelis à Deo fuisse iuxta maiorem, minoremve naturæ ipsorum perfectionem : Secundo dona gratiæ anxiliantis data, non sunt iuxta perfectionem, maiorem, vel minorem naturæ Angelorum : ergo, nec reliqua gratiæ dona. Cedo, si potes, disparitatem. Minor primi syllogismi (quod entimematis secundi est : antecedens) probatur ex communiori Theologorum sententia de Angelorum lapsu ex omnibus, vel plerisque Hierarchiis, luciferi ex suprema Hierarchia, & chori, & sic aliquorum, ex inferioribus, vt sequente d. videbimus. Eis quippe omnibus auxilium gratiæ efficax ad obediendum, standumque datum non est : cum eorum plurimi, in naturæ excellentia cum Angelis Hierarchiæ, & Chori superioris, & supremi conueniant : & tamen datum est plurimis Angelis inferioris, & infirmæ etiam Hierarchiæ, & Chori : auxilium autem ad perseuerandum efficax cuiuscumque entitatis, & intentionis, ac perfectionis, physicæ etiam minutulæ, sit maius donum gratiæ esse auxilio quantumvis physice intenso, & perfectissimum, certum Theologis est : Respondetur tamen, non ita difficulter : antecedens esse verum de gratiæ donis ad naturæ, supernaturalem ornatum spectantibus, atque ex mero Dei arbitrio, adhuc materialiter, dependentibus : auxilia vero efficacia, etsi, quoad entitatem considerata, ex mero Dei arbitrio, & independenter à nostro donentur : tamen, quoad efficaciam, non ex illo solum, sed ex nostro etiam pendent, non quidem, vt quæ efficacia sunt donentur, sed, vt efficacia sint : id enim à creato consensu conditionate futuro extrinsecus habent : à quo proinde, tanquam à præbente, & offerente Deo materiam auxiliorum efficacium, qua talium, non autem tanquam ab offerente meritum, aut dispositionem aliquam motiuam moraliter, vt ea auxilia efficacia, præ aliis, vel his potius, quam aliis creaturis rationalibus donet : vnde ad alia gratiæ dona patet disparitas petita, & distinctio adhibenda maiori primæ obiectionis : efficacia enim auxilia, ita gratiæ dona sunt, vt ratione efficaciæ, ex qua sunt maiora gratiæ dona à nostro etiam arbitrio pendeant, cum ab eius bono vsu illorum efficacia reddantur ; quod aliter in aliis gratiæ donis ad ornatum supernaturalem, instructionemque naturæ in actu primo spectantibus euenit : quorum maioritas intrinseca est, & à solo Deo omnino proueniens, atque eo sensu speciali à Deo solo proueniunt, & Dei dona maiora, specialiter dicuntur, & proportionatè, ad naturæ perfectionem à Deo donantur.

2. Quod tertio loco idem Arriaga obiecit (nimirum, nec gratiam habitualem, & reliqua, supernaturalia dona ad ornatum supernaturalem, & instructionem naturæ in actu primo præcisè spectantia, pro maiore animorum indiuidua perfectione maiora donentur, quare nec danda Angelis esse maiora pro maiore specifica perfectione) ipse diluit, numero 16. §. *Quod vero additur* : quia nobis, non nisi per Sacramenta, vel merita gratia, & dona supernaturalia à Deo donantur, nullatenus attenta naturæ perfectione, quod secus in Angelis est factum. quibus independenter, à meritis, & sacramentis (quæ pro illis non extitere) ac proinde in eorum donatione maior, minorque naturæ dignitas potuit attendi : atque à Deo spectata est, vt dona gratiæ præfata pro naturæ Angelorum dignitate, maiora, vel minora donaret asseri facile potest. Verum quid dicet, depositibili, & de facto, & Protoparentibus in statu innocentiæ, quibus gratia, & dona supernaturalia independenter à meritis, & sacramentis (quæ pro eo statu nullatenus ipsis adfuere) donata à Deo sunt ? An pro maiore perfectione Adami, eiusque animi, quam Euæ ampliorem gratiam datam : negabit ? an asseret ? si negat : nulla est disparitas, assignata : nam tunc in gratiæ, & donorum supernaturalium elargitione sola natura potuit attendi : quare, & locus fuit attentioni maioris, & minoris indiuiduæ perfecti onis naturalis vtriusque, vt de specifica Angelorum respondebat ; si asserat : nulla est obiectio, non tamen ob disparitatem, ab ipso assignatam, sed ob falsitatem absolutè sumpti antecedentis, quod ipse absolute admittit, potrò de æqualitate, & inæqualitate gratiæ, & donorum, in quibus Protoparens vterque primum productus à Deo fuit importunè nunc à nobis definiretur : cum propriam controuersia 9. de opere sex dierum, & statu innocentiæ d. 2. eius, quæstionis examen, & decisio sedem habeat : illud satis ad

præsens fuerit assertain æqualitate, argumentum hoc nostrũ secundum pro 2. nostra concl. potius confirmati, quã euerti, vt patet, sed negata inæqualitate in eo etiã innocẽtiæ statu, ac proinde absolutè, & vniuersim pro omnibus hominibus, & animis, in quocunq; statu sint, potest tamẽ disparitas alia præter datam ab Arriag. & à nobis reiectam, nec in statu innocẽtię Protoparentes complectentẽ, etsi in eis pro eo statu inæqualitas donorum pro indiuidua inæqualitate, negetur: connaturali enim prouidẽtia naturæ specificę rerũ amplius, quam indiuiduis, Deus attẽdit, etsi clare, & æque indiuidua, atq; species scientia sua penetret, & comprehendat. Patet in naturalibus: in quib. perpetuitatẽ & incorruptionẽ specierũ corruptibiliũ à Deo curat, secus indiuiduorum: & in supernaturalib. speciem aliquã naturæ rationalis secundum se totã à gratia, salute, & vita ęterna decidere, atq; eo genere perire, nusquã permittit, vt supra cum communi Theologorũ dicebamus: permittit autẽ eius indiuidua quamplurima cuiusvis speciei rationalis eo mortis genere mori. Ratio autem est: quod specie commodum maius, & amplius est, ad pluraq; extenditur, omnia scilicet indiuidua: indiuidui autẽ commodũ angustissimũ atq; in ipsum quasi carceratũ, subindéq; non à Deo curandum, ac naturæ, & speciei cõmodum, quo simul indiuiduorũ omnium commodo prouidetur: ecce aliam disparitatem ad rem præsentem speciei ab indiuiduis naturis, quam inuentu impossibilem etiam iudicabat Arriaga, vbi proximè n. 26. §. *Quod vero additur*, citato.

4. Tertio probatur conclusio, ex communi etiam Patrum, & Theologorũ sententia, asserentium: Dęmones lapsos ex omnibus Hierarchiis, & Choris Angelorum fuisse: cum autem hierarchiæ pro priori naturæ ad Angelorũ, vel transgressionem vel obedientiam constitutę non essent, de aptitudine, & dispositione ipsorum, ex parte subiecti, ad hanc, vel illã potius hierarchicam, & chorũ, quam ad alios plane loquũtur: ergo de maiore aptitudine, ac dispositione naturæ horũ Angelorum ad hanc hierarchiã, & chorũ, quam ad alium. Negabis consequentiã, quia maior aptitudo, & dispositio subiectiue ex maiore, vel minore dignitate supernaturali per dona gratiæ, in quib. creati Angeli sũt, superiori hierarchiæ, & choro respõsura, satis intelligitur, cõstituta, quin maior naturę Angelorũ aliquorũ, quam aliorũ sit necessaria. Sed effugium hoc pręclusum est argum. 2. hactenus statuto, de proportione magnitudinis donorum gratiæ Angelis collatorũ cum maiore naturę vniuscuiusq; perfectione: cõtra secundo, quia dona gratiæ merè arbitraria nullóq; respectu habito, ad naturam à Deo Angelis concessa æqualia plurib. Angelis fuisse, vt huic gradui hierarchico præ aliis proportionentur subiectiue, nullo fundamẽto dici à Patrib. potuit, vel supponi, cum id ex mera & libera Dei voluntate pendeat, de qua, nisi ex eius reuelatione, nil possumus scire, vel asserere, quin vane diuinemus: nulla autẽ est de eo reuelatio, sed solũ esse hierarchias, & choros superiores, & inferiores assertos: solũ ergo potest firmo fũdamẽto aliquo ea æqualitas dignitatis aliquorũ Angelorũ in donis supernaturalib. huic determinato gradui hierarchico potius quã alteri proportionata adeo cõmuni Patrũ, & Theologorũ cõsensu asseri vel supponi, ex eo, quod naturę Angelicę perfectioni intrinsecę, & plurib. cõmuni proportionata cõcessa à Deo Angelis fuerint cũ creabãtur: ac proindè ex naturæ etiã perfectione maiore, & excellẽtia Angelos in statu vię aptos, natos ad hũc potius gradũ, quã ad aliũ hierarchicũ, & ex parte subiecti idoneo partialiter cõstituit: à quo gradu Dęmones, à suo quisq; lapsi dicũtur cum transgressione sua gratię dona amittẽtes excellẽtiã supernaturalẽ, qua partialiter & cõpletiuè apti ad suum gradũ constituebantur, atq; destinati erant, si obedirent, illo præua sua voluntate priuati sunt: confirmatur, quia ordinaria prouidentia capacitati aptitudini: imò, & naturali cuiusque conditioni, etiã indiuiduæ, nedum specificę gratię suæ dona adaptare, & accõmodare Deus consueuit. Confirmatur vlterius: quia si sola dignitas supernaturalis hanc dispositionẽ, & aptationẽ subiectiuã Angelorum ad inferiores, vel superiores gradus constitueret, fieri sane connaturali prouidẽtia posset, vt inferioris speciei Angelus ad superiorem gradum, quã Angelus speciei superioris, aptior, dispositiorq; ex parte subiecti à Deo cõstitueretur: quod connaturalis prouidẽtia non patitur, nec fieri à Deo consueuit: in his præsertim gradibus, in quib. ministerium aliquod, industriæ eligendorum obeundum, exercendumq; est, vt in gradib. hierarchicis contingit; nisi forte (quod hic deficit) Deus se eorum operum, specialem authorẽ velit specialiter ostentare, vt in electione Apostolorum de qua Paul. *Infirma mundi elegit Deus, vt confunderet fortia, &c.* Insuper apparenti (etsi non iustę) quę relæ occasio Angelis speciei superioris daretur, quod citra naturæ, & capacitatis suæ aptitudinem maiorem, alij vero supra suam minorẽ ad gradus hierarchicos disponerentur, aptarenturque. Deniq; iam subiiciendæ 4. & 5. concl. probationes rationis huius non imbelles propugnationes sunt.

5. Probatur quarto conclusio: quia ea excellentia, quę dat aliquib. Angelis superioritatem aliquam eiusve fundamentum respectu aliorum Angelorum, attendi, atque æstimari Deo debet ad gradum hierarchicum superiorem eis assignandum, vel disponendum ad illum, magis accommoda, connaturaliori, & suauiori prouidentia ipsi in rerum dispositione consueta: atqui perfectior natura dat aliquibus Angelis superioritatem aliquam: eiusve fundamentum respectu aliorũ Angelorum: ergo excellentia naturæ Angelorũ attendi ac æstimari in cõnaturali prouidẽtia à Deo debet, vt ei gradus hierarchicus superior donetur. Maior probata fere iam est: Etenim alias gratia non perficeret, sed inuerteret naturam, eiusque ordinem protereret, ac destrueret. Minor suadetur: quia in Angelis malis, nulla supernaturalium donorum dignitas, & excellentia est, & tamen est in aliquib. eorum, aliqua superioritas vt supra ex Euangelio, vidimus, etsi in ea, à Deo in pœnam, an ex Dæmonum consensu collata, eo titulo formaliter completè & absolutè sit: restat examinandum cert. vlt. ergo ex superioritate & excellentia naturę eorum respectu aliorum, qui imperfectioris naturæ sunt: ergo & Angelis bonis (eiusd. quidem naturæ, cum Dæmonib. naturæ perfectioris respectu Angelorũ naturæ imperfectioris & eiusd. cum Dęmonib. naturæ imperfectioris superioritatẽ aliquam, eiusve fundamentum dabit ac subinde cõnaturaliori Dei prouidentia attendi debet, attentaq; de facto fuit, vt ad superiorem gradum hierarchicum eligerẽtur. Quinta & vlt. concl. probatio est eiusmodi. Gradũ inferiorum, & superiorum hierarchicorum dispositio, & ordinatio lumitur vltra ornatus supernaturalis dignitatem, ex diuersis affectuum erga Deum excellentia ex qua ad diuersa ministeria cum erga Angelos alios, tum præsertim erga homines, eorũque salutem exercenda, prõptiores potentioresq; reddantur, non actualiter, & exercitio ipso formaliter tantum, id enim actus, & transiens de se est, nec potẽtes habitualiter, & permanenter seipso constituens, nisi principiũ aliquod permanens de se supponat, quod ita in eiusmodi actus excellentes & proprios hierarchiæ, & gradus vnius erga Deũ, alios Angelos, & homines inclinet, & feratur, vt prõpte, & præ cęteris Angelis hierarchiæ, & chori alterius expeditissime, excellentissimos illos actus concipiat, & inde ministeria sui gradus exerceat. Patet, quia gradus illi hierarchici permanentes, natura sua sunt, ad eiusmodi actus, & ministeria erga Deum, Angelos alios, & homines exercenda, quare permanens illorum principium nec solum actum aliquem, aut exercitium actuale, debent natura sua ex parte subiecti, siue Angeli ad gradum hierarchicum eligendi supponere.

6. Verum istud permanens principiũ, nec auxilium efficax est, cognitio sancta: tum, quia natura sua permanẽs non est, sed cognitio sancta æque, atq; actus reliqui transiens: tum, quia quà efficax principium actus non est, sed potius actu formaliter constituitur: tum denique, quia de se quibuslibet Angelis, cuiuscunq; gradus, commune, nec magis ad Angelos vnius gradus, quam alterius determinatum, sed indifferens, meróq; Dei arbitrio determinatum, ac determinabile: sed nec potest esse habitus ex repetitis actib. propriis, cuiusq; gradui Angelico acquisitus: cum vię status Angelis breuis valde fuerit (etsi non duorum solum instantium, seu momentarum durationis, vt à pleriscq; censetur) vt à Deo intensus habitus adquireretur: sed nec potest esse, habitus adquisito similis, & per accidens à Deo infusus Angelis cum crearentur, ob rationes datas contra maiorem dignitatẽ supernaturalem his Angelis præ aliis naturæ dignitate, non attenta à Deo in creationis instanti concessam: ergo principium illud permanens potẽtius, promptiusq; ad eiusmodi actus in suo genere excellentissimos, & cuiusq; gradus hierarchici, proprios & Angelorum ipsorum natura, horum ad actus hos aliorũ ad actus alios, vt diximus cert. 1. n. 9 cum ergo ad gradũ quęq; Angelis designandum, maior eius, & expeditior promptio, atq; inclinatior potẽtia ad proprios actus, & ministeria gradus cuiusuis hierarchici connaturaliori prouidentia attendi à Deo debeat, atq; cum ea in naturis ipsis Angelorum non autem in habitu, adquisito, vel simili per accidens infuso, neque

neque in auxilio, sed in natura Angelorum consistat; infertur necessario Angelorum naturam huic actui, & ministerio proprio huius gradus hierarchici, excellentissime exercendo promptiorem de sese, & quatenus ex parte sua est, inclinatiorem attendi à Deo connaturali prouidentia debere, ac similiter de aliorum Angelorum naturis ad alios actus, & ministeria gradus alterius hierarchici exercenda promptioribus, inclinationibus: quare naturarum etiam Angelicarum diuersitatem, & excellentiam ad eiusmodi actus & ministeria exercenda vel superiora, vel inferiora) ex parte Angeli seu subiecti ad gradum inferiorem, vel superiorem hierarchicum à Deo eligendi, ad eius electionem materialiter concurrere, vt proposita conclusione secunda contendimus.

7. Dico tertio: naturæ Angelicæ excellentia, non vtcumque specialiter, ex parte subiecti, seu Angeli ad gradum suum eligendi materialiter ad eius electionem absolute concurrit, sed immediate, & proxime, nec solum remote quatenus actus, excellentissimi proprij distinctiui, ac denominatiui, illius chori, ac subinde ministeriorum in eo exercendorum principium, & causa actu, & exercite est, vt supra diceb amus. Hanc conclusionem probant quarta, & quinta probatio conclusionis, secundæ, quas dedimus n. 5 & 6. in eamque facilis veniet Arriaga citato loco n. 28. vbi air: Angelum vnum gratia, & donis alteri perfectioris naturę æqualem nullatenus, quod huic alteri gradu hierarchico postponatur, conqueri posse: quia eo coniuncto ex natura perfectiore, & donis gratiæ æqualibus excellentior, dignioreque absolute hic alter est, qui ad superiorem gradum hierarchicum assumatur: in quo aperte, & vere supponitur naturalem excellentiam, & perfectionem naturæ Angelicæ dignitatem, quæ ex parte subiecti à Deo, immediate, & proxime attenditur, vt ad superiorem gradum hierarchicum assumatur, qui eam habet maiorem, cum supernaturali gratiæ, & donorum dignitate, tanquam cum comparte, integrare, & constituere id quod probatione. 4. conclusionis. 2. speciatiori discursu probauimus, n. 5. id ipsum probat, quinta nostra peculiaris probatio eiusdem secundæ conclusionis ab eius numeri medio, & n. 6. concluſa. Cum enim, promptior, expeditiorque, atque inclinatior potentia, permanenter talis, ad actus proprios, & munera specialia cuiusuis gradus hierarchici, præcipua, vel in præcipuis numeranda, dispositio seipsa sit, etsi nullum actum hierarchicum, effecisset, vt ad hunc gradum, præ alio, ad cuius actus, & ministeria ita prompta, expedita & inclinata potentia non esset, Angelus eligatur vt in electionibus omnibus ad dignitates, quæ imbibitum officium, vel annexum habent, patet, in quibus non solum aliarum prærogatiuarum, sed præcipuæ aptitudinis maioris ad illud exercendum ratio habetur) promptiorque, & expeditior, magisque inclinata, & propensa potentia Angelorum ad hunc actum, & ministerium proprium alicuius gradus hierarchici, nil aliud sit, quam Angelorum natura: hanc secundum se etiam, nec solum mediate, & remote, quatenus actum aliquem gradus alicuius hierarchici elicuit, immediate, & proxime à Deo, ex parte subiecti ad Angelos huic gradui hierarchico, potius quam alteri, destinandos & eligendos attendi certum esse debet: quare & Angelorum naturam perfectiorem de sese ad actus excellentiores superioribus gradibus hierarchicis proprios, aptiorem, promptiorem, ac propensiorem, ad eorum in superiores gradus hierarchicos assumptionem materialiter ex parte subiecti immediate, & proxime concurrere: vt tertia hæc conclusio contendit, quam Theologorum pro secunda citatorum esse censeo, etsi non adeo expresserint, & in terminis vt aiunt, eam docuerint.

CERTAMEN IV.

Conclusio quarta, & specierum Angelorum numerus.

1 Deo quarto excellentia naturæ Angelicæ, quæ ad Angelorum in gradus hierarchicos diuersos inferiores, & superiores ab infimo ad supremum assumptionem attenditur à Deo, & materialiter ex parte subiecti specialiter, & proximè concurrit naturæ specificæ est non individualis. Hæc etiam conclusione secunda, vbi diximus excellentiam naturæ communis Angelis ad quemuis gradum electis materialiter, ex parte subiecti specialiter concurrere, continetur, atque ab omnibus eius Patronis traditur, expressionem vero hanc conclusionem de eo ponimus: cum quia Arriaga minus firmiter, quam præcedentes, probari putat citata sect. 4. subsect. 1. & si obrationes à nobis disiectas. n. 3. cum etiam, quia alias speciales difficultates ex quarta peculiari nostra probatione, data pro conclusione secunda pati poterat, nec, nisi ex ratione quartæ huius conclusionis diluendas. Probatur ergo conclusio; quia ea dignitas naturæ, & essentiæ Angelorum vnius gradus hierarchici communis est omnibus individuis Angelis eius gradus, & subinde de eis prædicabilis inquid: ergo est dignitas naturæ specifice, vt minimum, communis. Patet consequentia à definitione speciei ad definitum. Secundo, ex eodem antecedente pro maiore posito, arguo hac minore sumpta, sed implicat individuam aliquam dignitatem naturæ singulares qua individua, & singularis est, aliis individuis naturis Angelorum esse communem; ergo implicat dignitatem illam naturæ Angelorum eiusdem gradus hierarchici, cunctisque illius gradus communem, esse dignitatem individuæ alicuius naturæ, vel omnes individuas dignitates naturarum individualium eorum coniunctim sumptas. Minor euidens, est in bona Metaphysica, & Logica. Siquidem prædicatum, seu differentia individua essentia sua tota infectilis, adhuc metaphysice, & individuabiliter propria, & singularis huius individui est, quin aliqua sui parte metaphysica, cum prædicato seu differentia individuali alterius conueniat, vnde, & prima consequentiæ pars demonstrata manet. Secunda vero illationis pars probatur. Quia coniunctum, singularitatum, siue vnitatum numerum quidem, seu aggregatum potest constituere, nusquam autem physice, vel metaphysice vnum vel commune, ideo enim aggregatum, ex pluribus, qua talibus, quantitatem discretam solummodo dicitur constituere. Confirmantur duo hæc argumenta, ex aliis metaphysicis principiis (nobis quidem euidentibus, nescio an aliis) ex quibus in controuersiis metaphysicæ, & animæ deduximus nullum individuum speciei alicuius, nullamque animam posse esse individualiter æqualem in natura, & essentia individua. Ratio desumitur ex doctrina Aristotelis, de essentiis, & naturis cõmunibus: quod scilicet hæc sicut numeri suat, quibus essentia sua repugnat, æqualitas, ac proinde, & repugnat speciebus: vnde infertur individuis etiã repugnare.

2. Ratio enim in speciebus probans, æque etiam probat in naturis individuis; ea enim est. Quia æqualitas ita essentialibus prælicatis est essentialis conuenientia in illis, sed essentialis conuenientia repugnat essentiali disconuenientiæ, & diuersitati, quam species diuersæ essentialiter etiam important ergo specierum diuersarum æqualitas repugnat: quod æque probat contra æqualitatem essentialem individualiter duarum naturarum individuarum ex qua individualis, earum conuenientia ipsarum diuersitati individuæ repugnas, æquo robore, & (me iudice) euidentia infertur. Atque hinc valide statutum manet antecedens illud primum: quod vtrique nostro argumento inseruit. scilicet excellentiam, & dignitatem naturæ debere esse communem, siue naturæ communis omnibus Angelis, cuiusvis gradus Hierarchici. Debet enim esse, in omnibus

nibus æqualis: esse autem æqualem, quoad indiuiduas eorum naturas repugnat, vt vidimus cum essentiali earum indiuidua diuersitate. Deus æqualitatem hanc dignitatis, & excellentiæ in natura Angelorum omnium gradus cuiusque Hierarchici, non debere esse formalem, & metaphysicam argumentis factis, reiectam, sed æquiualentem, & moralem: quam nusquam reseluunt: quemadmodum, etsi in natura indiuidua duo homines æquæ dignitatis naturalis formaliter, & metaphysice esse prorsus nequeant) ac sæpe, ne in dotibus quidem, & perfectionibus accidentariis, siue naturalibus, siue adquisitis æquæ dignitatis, & perfectionis physicæ requisitæ directè ad aliquam dignitatem munus, aut ministerium; tamen ex coniunctis, aliis, qui minor in illis est, æquiualentet, & moraliter, seu prudenti nostro iudicio censetur obteri, qui in illis excedit, æqualis vt ad illam dignitatem munus, aut ministerium eligatur. Cæterum id nostro casu non habet locum. Primo: quia nos gaudentibus solum coniecturis ducimur: quia cum naturalium, tum adquisitarum perfectionum in se ipsis inspectarum notitiam, & scientiam habere non possumus: ac proinde, vt de eis omnibus prudenti discursu, & coniectura æqualitatem, vel inæqualitatem aptitudinis hominum, & dignitatis ad hunc gradum, vel ministerium iudicamus: quod secus in Dei iudicio, qui omnia intuetur nec duci coniecturis, ad iudicandum potest, dici necessario debet. Secundo: cum, quidquid dignitatis, & excellentiæ, in Angelis ad gradus Hierarchicos est, naturæ ipsorum intrinseca sit, & ex supernaturalibus Dei donis, à se solo datis, vel eorum actibus propriis Hierarchiæ vniuscuiusque conflata: ac Dei dona iuxta naturæ perfectionem fuerint cuique largita, vt hactenus ostendimus: insuper nil aliud in Angelis fuit, vnde naturalis defectus posset in morali æstimatione suppleri, & compensari, vt æqualitatem moralem dignitatis, minus perfectius indiuiduali sua natura cum Angelis indiuiduè perfectioribus asequi possit: moraliter etiam inæqualis Angelo indiuiduè perfectiori manebit.

3. Oppones: Tota differentia naturarum angelicarum per nos, est penes exigentiam naturæ vnius, non exactiuam sed decentiæ, & conuenientiæ donorum supernaturalium intentiorum, non autem speciei diuersæ ab aliis remissioribus, quæ naturæ aliorum imperfectiorum Angelorum donantur: vnde in illis resultat dignitas maior supernaturalis: insuper maior naturalis dignitas specialiter ad hunc gradum Hierarchicum potius quam ad alium conducens, stat per nos in maiore promptitudine, expeditione, ac propensione naturæ ad actus feruentiores, ac intentiores: aptitudines autem, & potentiæ ad maiorem, intentionem accidentium, & operationum, quam sint aliæ, ad accidentia, & actus, siue operationes speciei eiusdem in gradu, tamen remissiori, ex eo præcisè differre ab his specie non arguuntur: maximè cum ad æquam accidentium, & actuum intentionem vnaquæque aptitudo, & potentia absolute est, solumque differunt, quod connaturalius, breuiusque, & facilius eam actuum intentionem altera concipiat, quam alia, vt in Angelis omnibus euenit: etenim actus omnes tam intellectiuos, quam affectiuos voluntatis, secundum omnem intentionem, & feruorem ad quemvis gradum Hierarchicum requisitos, vt eius proprij actus sint concipi absolute, à quovis Angelo posse certum prorsus est: eóque solum vnius natura, & potentia, ad eos actus eliciendos differt, quod altera propensior faciliorque de se sit, ad eam actus intentionem, & feruorem concipiendum, vt diximus: atque item donorum supernaturalium in tota intentione, vtraque absolutè est capax. Confirmatur: quia fœminæ natura sua vt plurimum aptiores, promptioresque hominibus, ad actus misericordiæ, pietatis, & deuotionis, feruentiores, & intensiores sunt, quam viri, à quibus tamen non specificè, sed indiuiduliter, solummodo distinguuntur: idcirco deuoti cognomen apud Ecclesiam totam hic sexus obtinuit, vt quotidianæ illius Antiphonæ verba declarant: *Intercede pro deuoto fœmineo sexu.* Nec satis respondeas: non ita generale fœminis esse, vt ex eis plurimæ immites, impiæ, indeuotæ, ac diræ non sint, vt experimur: ac proinde, eam promptitudinem, & propensionem ad pietatem, misericordiam, non ex naturali, & stata naturæ eius sexus lege, omnibus communis prouenire, sed quasi ex casu naturæ communi adiunctis indiuiduationis: Etenim multo plures Angeli ex Hierarchia quavis, choro, & gradu, quovis Hierarchico lapsi (ex omnibus quippe lapsos esse supponimus, ac suis actibus Hierarchicis sui gradus propriis defecerunt, atque vehementer, & intense in actus aduersos abierunt: Ergo non naturæ, communis Angelis, ad eum gradum Hierarchicum ad illam aptioribus, sed ex indiuiduationibus cum illa identicè (metaphysicè loquendo) quasi casu coniunctis ea maior aptitudo, promptitudo, & expeditio naturalis ad eos actus bonis Angelis obuenit. Ne vero quis his argumentis pressius ad ministeria propria gradium, Hierarchicorum recurrat, vt pro eis species Angelorum diuersas, nihilominus tueatur, aduertat: Ministeria etiam omnium graduum Hierarchicorum omnia, cuiuscumque speciei sint, à quovis Angelo exerceri absolutè perfectissime intra speciem suam posse, solumque esse differentiam penes promptitudinem, expeditionem, & propensionem vnius naturæ, quam alterius ad perfectius, eadem specie ministeria obeunda, vt de actibus intellectus, & voluntatis Angelicæ diximus.

4. Strinxi difficultatem quam potui arctissimè, in vulgatiori opinione, quæ in entibus realiter transcendentaliter respectiuis, non nisi in ordine ad terminos specie diuersos specificam diuersitatem admittunt, vt autem ea se difficultate liberent, qui nostram conclusionem tuentur, variè terminos specie diuersos naturæ, & potentiæ Angelorum, ad vnum gradum Hierarchicum spectantium, à terminis naturæ Angelorum gradus alterius venantur, & designant. Communius, cum Suario proximè, naturæ Angelicæ specie perfectiori vniuersaliores species impressas, aut expressas cognitiones, quæ in se, simplices cum sint, plura obiecta, vel virtualiter, & actiue, vel formaliter, & expresse representent; quæ tamen inferioris naturæ Angelis non, nisi diuersis, speciebus, vel cognitionibus alterutro modo repræsentari debeant, eas vero species, cum impressas vniuersaliores tum expressas, ac minus vniuersalibus specie differre extra dubium est. Postremum hoc, etsi verum, ac mihi certum, ægre in sua vulgatiore sententia de necessitate diuersitatis specificæ terminorum, ad specificam diuersitatem entium transcendentaliter relatorum (cuiusmodi species vtraque ad sua obiecta est) potuerunt ita respondentes deffendere: cum, siue plurium, siue paucarum obiectorum species istæ vtriusque gradus Hierarchici sint debitæ, obiecta tamen intra eundem ordinem, & speciem sunt, à qua, nec pluralitate, nec vnitate sua retrahuntur, vel abscedunt. Arriaga citatis sectione quarta, subsectione prima, numero vigesimonono, paragrapho. *Fateor ergo libenter*, duas alias rationes assignat. Prima: quod Angeli gradus Hierarchici, & naturæ superioris habeant vitales potentias, realiter identificatas, inferioris vero gradus, & naturæ non habeant identificatas realiter, sed realiter distinctas: in primo enim ait, nulla apparet repugnantia, & hoc postremum certum mihi est: non solum ex fundamento negatiuo, quod repugnantia, non appareat, sed positiuo, quod distingui, ab Angelo realiter eius vitales potentias repugnet, vt controuersia de anima, d. de potentiis, eius non admodum legenter ostendebamus. Iude vero constat, differimen hoc naturæ superioris, & inferioris, angelicæ esse impossibile: cum non possint, non omnium Angelorum naturis potentiæ earum identificari. Secundo: certa hæc ratio est, cum solum possit duos gradus Hierarchicos, qui plures certè sunt, distinguere, secunda

secunda eiusdem Authoris ratio est. Angelum, qui species seipso sit possibilium multorum, non repugnare. Et fortassis non magis, minusue repugnat, quam substantiam, accidensque realiter identificari de quo tamen superfluunt plura. Hæc autem, & difficilia æqualia à nostra conclusionis patronis excogitantur & terminos specie diuersos naturis, Angelorum pro gradu hierarchico vnoquoque diuersis specie designent, vt ad specificam distinctionem transcendent aliter relatorum necessarium putant.

5. Sed à Philosopho Discipulo falsum id prorsus reputaui semper: etenim Petri cognitiones singularis huius obiecti, à Pauli cognitionibus de obiecto eodem specie differre, certum mihi est: cum illæ plures indiuidualiter sint, & in eo conueniant vniuoce, quod sint essentialiter cognitiones Petri, non autem Pauli: vt sunt essentialiter, & vniuoce Pauli de obiecto eodem indiuiduæ plures ipsius cognitiones. Idemque est de vnionibus, animæ, & materiæ solùm indiuidualiter diuersæ, quo solum principio vniuersa præfatarum oppositionum, & confirmationum machina à fundamento subruit. Sed, & pleraque in eis contenta principium hoc nostrum confirmant. Siquidem è sola diuersitate intentionis optimarum qualitatum, quas formæ corporum specie, & genere diuersę pro sui dispositione requirunt, vt in summo, vel prope summũ, aut proportionate, ad sui, & compositi conseruationem tuentur, eiusque imminutiones instaurant, & amissam intentionem recuperant, atque ab alio sola diuersitate intentionis, vel remissionis huius, vel illius qualitatis primæ differt, quin diuersitas specifica vnius ab alio interueniat; rectæ igitur naturæ vnius Angeliæ ab alia specifica diuersitas extrinseca exigentia decentiæ (& si non ex actiua) dignitatis maioris supernaturalis, eisdem specie donis intentioribus constantis, & specie differre, & specie perfectior superiorque esse poterit, quam illa, quę natura sua minori dignitati supernaturali ex eisdem specie donis minus intensis constant proportionetur. Quod autem de maiori promptitudine expeditione, & propensione naturæ huius Angelicæ ad actuum propriorum sui gradus intentionem & feruorem concipiendum ad specificam naturarum Angelicarum gradum diuersorum satis non esse, exemplo fœminarum ad deuotionem pietatem, & misericordiam promptiorum, ac propensiorum, quam hominĕs, à quibus solum indiuidualiter differunt, respondetur: adhuc sub iudice lis tem esse, an specie saltem infima hic sexus differat à virili. Secundo: à fœminis ad Angelos paritas non tenet: illis enim, non ex substantiali, essentiali natura, sed ex complexione earum corporea, maior aptitudo expeditio, & propensio ad eorum effectuum feruorem concipiendum prouenit. Quod si ex intrinseca natura animarum, quibus fœminæ constare naturaliter debeant, ea, ad intentiores, ac feruentiores affectus illos aptitudo, & propensior maior prouenirent (vti ex natura Angelica ad actus proprios sui gradus prouenit) earum sexum à virili differres specie infima non dubitarem. Demum: quod ad totam actuum cuiusuis gradus hierarchici intentionem, & feruorem, quiuis Angelus natura sua possit Dei gratia adiutus, solaque differentia penes maiorem celeritatem, & facilitatem concipiendi eam intentionem, & feruorem actuum sit, quæ ad distinctionem specificam naturarum satis non videtur. Respondeo: satis, superque non videri solum sed esse: dummodo æqua, & essentialis pluribus naturis indiuiduis sit; quia pluribus indiuiduis erit eadem vniuoce, & essentialiter communis: quam æquam, & essentialem pluribus, indiuiduationibus solum adesse repugnat. Quod adeò verum est, vt maior naturæ promptitudo deliberandi, circa obiectum remque propositam, generis etiam differentiam à natura de se ad deliberandum tardiore possit inferre. Imo summa deliberandi promptitudo instantaneæ, siue instanti eodem, quo obiectum proponitur adeo superiorem, & perfectiorem naturam arguit, vt ne supremo genere cum reliquis, non nisi cum tempore de se & natura sua deliberaturis, conueniat, ac diuinam probet, vt d. proxima videbimus.

6. Iam vero inde facile constat Angelorum species viginti septem numero, vt minimum, esse, nec solum iuxta Chororum numerum nouenario (qui Ioanni proposito supra, & communi Theologorum nimis cuctus, nec Patribus consonans videtur) contineri. Ratio ex dictis est in promptu: quia species Angelorũ, pro graduum, hierarchicorum numero multiplicantur, sed gradus hierarchici diuersi sunt viginti septem: ergo sunt Angelorum species. Minor constat, quia, ex Dionys. supra, intra quemuis ex nouem Choris tres gradus Angelorũ, Hierarchici etiam, sunt videlicet supremus medius, & infimus: nouem autem terducta, viginti & septem efficiunt, id satis indicat (vt non expresserit Dionys. c. 5. asserens Angelos superiores pro graduum celsitudine differre, scilicet se ipsis, & natura sua, cum non dicat gratia, & domi supernaturalibus, sed dicit nude, quare, & secundum se sumptis absolute loquatur. Clarius adhuc, & expressius id asseruit Nazianz. orat. 34. 2. de Theolog. etsi autem orat. 40. asserat se non posse, quæstionem denumero specierum Angelicarum definire, non quoad positiuum numeri à se pro gradibus diuersis asserti, sed quoad eius numeri negatiuum, quo plures species Angelorum neget, intelligendus est ne sibi, ac suæ rationi propriæ contradicat. Damascenus. 2. de fide. cap. 3. qui, & si de specifica Angelorum diuersitate dubius furere videatur, non tamen de ea, sed de ratione differentiali specifica assignanda, & explicanda dubius hæret: sicut etiam Augustinus, vt ex eorum testibus, accuratius inspectis ostendimus. quæst. 4. cert. 2. num. 1. An vero vltra 27. species Angelorum, ex totidem hierarchicis gradibus probatas, sint de facto plures, certum prorsus nobis est, vt de se Nazianz. citata orat. 40. fatebatur. Solus Chrysostomus homil. 2. de incomprehensibili Dei natura Angelos innumerabilia genera, id est species, appellat. Et Theologi multi innumerabiles etiam esse censent: eo quod in sublunari etiam, & corruptibili mundo, innumeras Deus species posuerit, quare è potiori iure in amplissimo orbe, & nobilissimo cœlesti plures adhuc posuisse censendus sit. Sed hæc ratio parum vrget: est quippe congruentia, cui si oppositum fieret alia, ac fors maior Deo non deesset. Chrysostomus ibi de facilitate summa, qua Deus tot Angelorum millia innumerabilia, creauit, negamus ibi logica stricta, & scholastica acceptione vsurpauit, sed vt eius instituto satis erat, quatenus vulgari acceptione significat diuersitatem.

7. Denique: an Angeli Hierarchiæ vnius genere subalterno, nec solum specie infima ab aliis cæterarũ Hierarchiarum differant à recentioribus disputatur, cum Soario, qui affirmatiue iure respondet. Siquidem cuiusuis Hierarchiæ Chori, constare Angelis debet, vt vidimus in aliquo conuenientibus vniuoce cum Angelis reliquorum Chororum Hierarchiæ eiusdẽ, ac rursus disconuenientibus, ab eisdem in aliquo proprio Angelis, cuiusque Chori ab Angelis duplicis alterius Chori eiusdem Hierarchiæ. Ac proinde genere proximo, vt minimum à cunctis Angelis Hierarchiæ alterius differre debent. Voco autem genus proximum diuisum Angelorum in species infimas suas, quod infimum merito dicetur, quia sub illo nullum aliud genus est; sed solum species Angelorum infimæ. Dixi autem, hoc, vt minimum, genere infimo Angelos vnius Hierarchiæ ab aliorum Angelis differre; æstimo enim non proximo hoc, & infimo genere, sed remotiori, & superiori alio metaphysice distingui: id quod ex dictis facile probatur, & enim Angeli cuiusuis Hierarchię vt diximus in natura communi vniuoce Angelis omnibus triplicis Chori in ea inclusi, cõueniunt, & ab Angelis omnibus reliquarum Hierarchiarum differunt: rursus intra Chorum quẽuis tres alij gradus Hierarchici sunt, supremus medius, & infimus, quorum Angeli in prædicato, & natura, communi, & necessaria, vt intra illum Chorum quouis ex tribus hisce gradibus admittatur, vniuoce cum aliis ad duos alios gradus Chori eiusdem spectantibus conueniant; & adhuc tamen ab eis specie infima pro eorum graduum diuersitate, differunt: ergo infimum genus, sub quo non genera alia, sed species infimæ solum modo sint est natura Angelica communis vniuoce Angelis cuiusque Chori Hierarchiæ huius, quod rursus per naturas specificas infimas Angelorum ad gradum vnumquemque Hierarchicum ex tribus, quibus Chorus ille constat; proxime diuiditur, ergo Angelorum natura communis vniuoce ac necessaria, vt ad vnam ex tribus Hierarchiis, in quouis eius Choro admittatur, natura generica, seu genus superius, & remotius est diuisioni eorum in species suas infimas: ac proinde genera alia, infima, &

huic diuisioni proxima, & immediata sub se coërcēs. Genus ergo primum naturæ Angelicæ in tria genera subalterna naturarum pro tribus Hierarchiis immediate diuiditur, & harum quæuis in angustiora alia tria genera naturarum, pro suis Choris tribus, quæ infima sunt, & in naturas specificas infimas graduum cuiusque supremi medij, & infimi immediate diuiduntur. Porro in ordine ad quos actus, & munera hæc generum diuisio in Angelis sit multum, à Soario, Arriaga, & aliis in cassum laboratur, vt vidimus num. 4. Nos autem. num. 5. viam assignandis tutiorem, latioremque penas, modos agendi, & exercendi actus, & ministeria Hierarchica aperuimus, qui clariora adhuc desideret custodem suum Angelum roget, & oret, vt ea sibi ostenderi dignetur.

CERTAMEN V.

Dubia reliqua expediuntur.

1 PRimum est, de tempore, & duritate Hierarchiarum à principio ad finem inclusiuè. Et initium quidem in primo creationis instanti fuisse, si naturæ Angelorum diuinæ, & inæquales, ex quibus dona gratiæ, & merita proportionato excessu donantur ad electionem Angelorum, in gradus suos Hierarchicos requirantur, saltem inchoatiue, & in actu primo, etsi non quoad exercitium actiuum, & ministeriorum, cuiusq; Hierarchię consequenter asserendum censent Arriaga cit. sect. 4. subsect. 2. n. 32. §. *Hinc potest dici*, Immo quoad exercitium etiam illuminandi alios Angelos tunc etiam cœpisse probabiliter in ea sententia dici posse; siquidem, vt Lucifero, assecliſque inferiores resisterent connaturali modo per superiores Deus illuminauit. Cæterum ego, qui inæqualitatem naturarum Angelicarum necessariam ad Angelorum in suos gradus Hierarchicos electionem reputaui, & habita maioris minorisue perfectionis intrinsecæ ipsarum ratione dona supernaturalia gratiæ (auxiliis exceptis) maiora, vel minora à Deo concedi, nihilominus nullam pro instanti creationis, neque partialem, & inchoatam electionem Angelorum ad gradus suos hierarchicos, neque in actu primo inde inferri censeo; immo factam nego. Primo: quia, etsi ea omnia Angelis creatis omnibus, ac proportione ad cuiusque naturam perfectiorem, vel imperfectiorem, graduique Hierarchico superiori, vel inferiori conformiorem data à Deo sint; attamen nulla facta est electio hierarchica Angelorum, maiorum, qui æque perfectæ naturæ, ac subinde æque ornati donis supernaturalibus creati sunt, atque boni Angeli, ad quorum gradus omnes Hierarchicos accommoda distributione alij ad superiores, alij ad inferiores pertinerent, si non peccassent: ergo, neque in bonis, qui fuerunt, inchoata: & in actu primo electio Hierarchica facta in eo instanti fuit. Secundo: ea electio Angelorum in gradus Hierarchicos, & ad officia, & obsequia erga Deum ab Angelis tanquam à ministris perpetuæ suæ cœlestis aulæ, ac perpetuis familiaribus amice, & amantissime perpetuo exhibenda fuit: ergo vltra naturam, & gratiæ dona reliqua expectandus fuit status fixæ, firmæque in perpetuum amicitiæ, & gratiæ Dei in Angelis etiam ad gradus, & ministeria Hierarchica in actu primo erga Deum ipsis designanda, vt cordate eligerentur, ac sine contingentia vllâ frustraneæ electionis: ille autem status Patris & beatitudinis est, non autem viæ & contingentiæ absolutæ peccandi & amittendi amicitiam, & dona reliqua supernaturalia Dei, & eius status primum viæ instans creationis cunctis Angelis fuit: ergo, in instanti creationis Angelorum Hierarchica electio, ad ministeria, in actu primo adhuc non fuit.

2. Simile argumentum fit ex alio ministerio illuminandi Angelos inferiores dirigendi, & custodiendi homines: vt omni contigentia deceptioni, & perditionis inferiores Angeli, viatoris designati tolleretur, & pater. Tunc enim, & inferiores Angelos deciperent, tanquam, ex Dei reuelatione, præscriptoque ipsos ex suo munere deleganes praua dogmata docerent, & scelestissima quæque suaderent, fortiusque ex sui gradus, & muneris inferioribus noti, prærogatiua, & authoritate, quam Angelis inferioribus, quos prauis suggestionibus, sine ea prærogatiua, & authoritate, secum in tartarum traxerunt, & solo astu, & suggestionibus, homines quotidie in infernum deturbant: quibus etsi Angelos eorum esse vlterius suadeane. Dices electionem inchoatam in actu primo pro illo primo instanti, & viæ his absurdis, & incommodis obnoxiam non esse. Sed explica mihi quidnam sit, aut præster Angelis viatoribus hæc inchoata electio? aut cum absoluta electio statum patriæ expectare debeat, qua necessitate aut fructu, hæc inchoata electio in via anticipetur? quod enim pars motiui ex parte subiecti, & materiæ requisiti in Angelis ad ipsorum in Hierarchicos suos gradus electionem eis adsit in via potius euincit electionem, tunc minime futuram adhuc partialiter; nulla enim pars causæ requisitæ, ad effectum, siue influxu physice, siue intentionali efficientem, inchoatiue causat illum seu illius partem ponit in rebus. Dices/ vt supra Arriaga Angelos superiores ac per ipsos Deum illuminare inferiores Angelos, vt Lucifero, & assecliis male suadis resisterent ita enim connaturaliori modo illuminarentur: ea vero illuminatio inferiorum actus gradus Hierarchici superioris proprius est: ergo supponit in Angelis superioribus illuminantibus, eum gradum, siue eos in illo gradu in actu primo constitutos, vti omnes actus, secundum suum actum primum. Respondetur illuminationem inferiorum Angelorum per superiores, ex officio, & munere proprio, habituali, & permanenter, esse actum secundum proprium gradus Hierarchici superioris; transeunter, & ex Dei decreto speciali posse actum Angeli cuiusuis esse, etiam ex gradu hierarchico inferiore, nec solum superiore ad quem ex munere, & ministerio proprio alias pertineret vt patet in Angelo, per quem Deus alium Angelum etiam superioris naturæ illuminat. Quemadmodum diximus de Cherubinis, & Seraphinis propria quandoque ministeria inferioris gradus, & Hierarchiæ ex Dei voluntate exercuisse, quin gradu cederent, atque ad inferiorem descenderent, cuius propria ea ministeria erant. Quod autem superiores natura Angeli inferiores, contra Luciferi, & assecliarum suggestiones connaturalius illuminarint, ex gradu, & coordinatione hierarchica, quæ tunc non erat, falsum est: ex natura aliqua, seu superioritate rerum quia quos intelligentia inferiores, aut non superiores nossent Angeli alij, non ita facile audirent.

3. Quandiu autem Hierarchicus hic ordo Angelorum duraturus sit; an cum mundo corporeo, & iudicij postremi die finiendus? an æternum permansuri? dubitatur? finiendus asseri à Paulo videtur. 1. Corinth. 15. Docente Christum *euacuaturum omnem principatum, & potestatem, & virtutem, cum tradiderit regnum Deo, & Patri.* Molin. q. 108. cit. d. vn. §. penult. cum sancto Thom. ibi. a. 7. Arriaga citat. subsect. 2. num. 32. §. *Sextum dubium*, & scholastici reliqui cessaturum quoad actualia ministeria; erga homines, quæ ex inde necessaria non erunt, cum ex tunc tentationes, & malitia hominum rectori, qui, vel casus hominum incertitudo, & periculum cesset; quibus, etsi post illum diem Limbi infantes purgatum innouatum amenitatibus, deliciisque naturalibus plenum mundum habituri sint (probabiliter à pluribus iudicatur) obnoxij non erunt; sed pacatissima Republica perpetuo fruentur. Similiter cessaturum, quoad illuminationis ministerium, quæ deinceps nulla, denno erit; cæterum, quoad prælationem cum indiguitate naturæ, gratiæ, & meritorum, tum præmij, & gloriæ cum graduum superiorum, & inferiorum ordinem æterne in Angelis, permansurum. Sed communis hæc doctrina absque explicatione maiore, non placet: siquidem solum admittit dignitatem ex naturali, & supernaturali conflatam, quæ ex parte subiecti, & materialiter ad electionem in gradus suos Hierarchicos Angelorum concurrit; non autem gradus ipsos hierarchicos Dei electione formaliter vltimo constitutos, perpetuo permansuros, sed hanc Dei electionem pro limitata duratione. vsque ad iudicij postremi nimirum Diem fuisse. Censeo ergo gradus ipsos hierarchicos ministeriales, nec solum, quo ad dignitatem ob quam electi à Deo Angeli sunt, & quoad gloriæ superioris, & inferioris, quam quisque pro gratia iustificante in qua

in qua viæ statum timuit æterne duraturos, nec postremi iudicij die finiendos. Ratio est, quia actus ministeriales, erga Deum, cuiusque gradus hierarchici supra à nobis memorati æterne ab eius gradus Angelis exercebuntur, ex proprio eius gradus officio, & ministerio. Secundo: quia eiusdem facultatis, & appetitus est desiderium, siue physice, siue affectiue, effectuum faciendorum & gaudium de factis. Gaudium autem Angelorum de illuminationibus aliis Angelis inferioribus, & de factis erga hominum, viatorum custodiâ ac gloria per illas ab vtrisque adepta æternum, ex proprio cuiusque munere, & gradu erit. Tertio demum: quia potestas quæuis, alicuius effectiua physica, etiam pro duratione, qua illud efficere absolute nequit, dummodo pro aliqua absolute possit, aut potuerit, absolutè perseuerat: est quippe, vt bene Caietanus potestas faciendi non semper, & vbique, sed quando oportet, & vbi oportet: id quod in potestate politica & ciuili clarius apparet.

4. Dubitatur secundo: an homines beati in gradus hosce Hierarchicos pro meritorum, & iustitiæ finalis maioris, in qua decedunt, & gloriæ retributæ dignitate admittuntur? Molina, ex sancto Thoma. a. 8. affirmatiue respondet, etsi an ad valde superiores gradus, & Hierarchias assumendi aliquot homines sint? non definiat: quia, an gratia meritis, & gloria futuri sint, graduum superiorum Angelis æquales, videtur incertum, etsi inferiorum Hierarchiarum, & graduum Angelis æque gratiæ, & gloriæ homines aliquos beatos fore supponat, ac subinde illorum gradibus Hierarchicis inferendos: imo infantes, qui gratia solum baptismali, vel remedij maculæ originalis in naturali, vel scripta lege decesserunt, & adultos, qui pœnitentes obierunt cum æqua plus, minusve parum gratia infimum Angelorum chorum iudicat ingressuros. Ego vero in re hac iudico, neminem hominum, ad vllum gradum proprie Hierarchicum ex hactenus explicatis esse assumendum. Huic conclusioni consentit reipsa Arriaga citatus, num. 34. §. *Vltimo dubitari potest*. Tum, quia naturæ Angelicæ essentialis dignitas, ex parte subiecti, & materialiter, ad electionem, & assumptionem cuiusuis, in quemcumque Hierarchicum gradum, & specialiter proxime concurrit non solum, qua dignitatem constituit, sed qua potentia, aptior, promptior, atque propensior est ad actus proprios, gradus Hierarchici cuiusque: ad hanc vero essentialem dignitatem, & potentiam Angelorum hominis nullius natura potest pertingere: esto habeat supernaturalis ordinis ex gratia, donisque Dei dignitatem aliorem tum etiam quia ad ministeria Angelorum gradus alicuius Hierarchici, ex munere, & officio habituali exercenda assumendi homines non sunt; tametsi quandoque eis, vel eorum animis beatis ex Dei decreto committi eorum exercitium possit, & de facto sit aliquorum animis commissum, & fors deinceps committendum. Alioqui iam in ministerio Hierarchico Angelorum animas beatas, ex munere, & officio æque, atque ipsis proprio esse constitutas, eaque exercere admittendum est, aliasque ab aliis subinde illuminare, & hominum curam, & custodiam habitualiter, atque ex officio exercere; quod, & frustraneum erit, & absque fundamento vllo dicetur. Illud igitur certum est alio Hierarchico ordine pro gratiæ, & iustitiæ, siue gratis à Deo infusæ, siue meritis, Deo auxiliante, partæ magnitudine posse homines ad gradus omnes etiam supremum Angelorum, & vltra etiam, conscendere; eoque sensu, & ordine Hierarchico, & Christi Domini humanitas in primis, atque eius Mater Deipara Virgo Maria, super Choros Angelorum ad cœlestia regna assumpta, & exaltata dogmatice ab Ecclesia dicitur.

5. Denique, vt quidquid de propriè acceptis Angelorum Hierarchiis (de quibus hactenus) dubitare Theologice potest, absoluatur, duo breuissime definienda restant. Primum: an in quauis Hierarchia, & choro, & gradu Princeps aliquis Angelus sit à Deo constitutus? In quo affirmatiue respondeo. Ita enim melius ordinata Hierarchia erit, eiusque chori, vt in choris castrorum, & militaribus exercituum nostrorum (quorum ad instar Angelorum ordinata Respublica cœlestis ab Scriptura, Patribus, & Ecclesia nobis proponitur, & explicatur, cum militia, & exercitus cœlestis dicitur) videmus: in quibus supremus aliquis militiæ Magister, & generalis Dux perficitur, deinde minoribus, exercitus, partibus plures tamen cohortes continentibus, coroneli: cohortibus singulis Duces particulares, qui suis quique gradibus præsunt, ac reliquis subditis militibus robore, & arte militari præstant. Ita ergo, & in Angelico exercitu oportuit fieri, vt, qui aliis cunctis sui gradus hierarchici, cum quibus specie conueniebat, individua natura perfectior est præcederet, eis omnibus præficeretur. Quis autem pro quouis gradu Hierarchico sit solus Deus nouit. Omnibus autem ex Hierarchiis, choris, & gradibus cunctis, vt generalem Ducem, magistrum supremum cœlestis exercitus, & totius Angelicæ militiæ Principem à Deo constitutum iudico esse Michaëlem ex supremo choro hierarchiæ primæ Angelum, (vt supra ostendimus) præstantissimum: siquidem ex variis scripturæ locis deducitur, & ab Ecclesia in animæ moribundi recommendatione expresse is fuisse asseritur, *qui cœlestis militiæ meruit Principatum*. An vero in viæ statu natura individua, & donis aliquot priuatis gratiæ Lucifer ipsi præcesserit, ac subinde principatum hunc militiæ cœlestis obtineret, ni à gratia in peccatum laberetur? atque in eius defectum Michaëlem individua natura, & priuatis Dei donis ipsi perfectione præ reliquis proximum, ad eam principatum electum à Deo fuisse? negandum prorsus est ob rationes, quib. supra Michaelem individua natura probauimus Lucifero præstantiorem.

6. Postremum dubium est: an Angeli omnes vnius gradus æque intense respondent, vocationi diuinæ, ac subinde fuerint æque promeriti; minus tamen perfecte, intense, & meritorie Angelis graduum superiorum? pertinebat hoc directius ad disputationem sequentem de statu viæ Angelorum; sed hic à recentioribus, quia sub graduum Hierarchicorum vocibus proponitur quæstio disputatur, atque adeo huc etiam, non importune, aduocari eius examen potest. Soarius supra, & recentiores alij affirmant: quia non solum gratiæ dona reliqua, sed etiam merita perfectioni, naturæ specificę (iuxta quam graduum hierarchicorum diuisio, & ordinatio facta à Deo demum est) debent proportionari. Huic autem proportioni, quasi connaturali, meritoram naturæ specificæ Angelorum ad gradum vnumquemque hierarchicum spectantium, & excessui respectu Angelorum gradus remissionis opponit se merito Arriaga citat. sect. 4. sub sect. 1. num. 25. §. *Hinc constat à fortiori*, etsi enim id fieri à Deo absolute potuerit, vt ipse merito etiam docet num. 28. §. *Quoad punctum* (imo, & quod omnes inferioris gradus Angeli fortius, intentiusque Deo vocanti, quam superioris gradus Angeli respondereut, id tamen ex connaturaliori prouidentia, & correspondentia perfectiori naturæ factum, faciendumve dici cum fundamento, non potest. Siquidem (vt supra ostendimus) auxilia gratiæ pro Dei, arbitrio, ac sine vlla ad naturæ perfectionem maiorem aut minorem attentione à Deo donantur: quorum donatione solummodo donari à Deo merita Angelis possunt, nec dubium alicui erit) non ita proportionate ad naturam Angelorum gradus cuiusuis esse à Deo merita eis omnibus auxilij congrue, seu radice bonæ voluntatis, (vt Augustinus ait) donata, (vt donarentur de facto, si connaturaliore prouidentia naturæ dignitas attendenda foret) patet; quia Angelis multis æque perfectæ naturæ, qui peccauerunt, atque ad gradus hierarchicos omnes pro naturæ dignitate, spectarent, ni peccassent nullum efficax auxilium, vt non peccarent dedit; quare multo minus connaturaliori prouidentiæ præiudicaret Deus, si Angelis bonis, eiusdem naturæ, & gradus inæqualia intensiue merita, imo minus intensa, & minora quam Angelis inferioris gradus, donaret.

CERTA

CERTAMEN VI.

Demonum Respublica pessima eiusque gradus.

1 DEnique de sacrilega, & iniquissima dæmonum Republica videndum restat, an suis gradibus, superioribus, & inferioribus, quaue electione ordinatis, & dispositis constet? Atque esse inter illos superioritatem, & inferioritatem constans apud Doctores cum S. Thoma 1. p. quæst. 109. & in scriptura expressum. Matth. 9. 12. vbi Beelzebub Princeps dæmoniorum dicitur, Pharisæis, quibus, quoad Beelzebub principatum Christus annuit, respondens, *Si satanas Satanam eiicit, quomodo stabit regnum eius?* & c. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius*, id est, qui ipsius ministri sunt ad nutum subditi, & ad nutum obedientes & exequentes, vt etiam Apocalyps. 12. significatur verbis illis, *Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt.* Legionum autem ordines in nefario isto exercitu & principatu esse patet ex Marci 5. & Lucæ 8. eas vero legiones, seu dæmonum hierarchiis oppositos, atque aduersis ministeriis in Dei, & hominum odium, & inuidiam, nostram ruinam designatos destinatos, ab scelestissimo eorum Principe in malum hierarchicos ordines, & nomina imitantes esse satis, significat Paulus ad Ephesios 6. scribens. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & potestates, aduersus mundi Doctores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Id est Spiritus nequam, qui in cœlis peccarunt, vel super cœlestibus nos oppugnant, & 1. Corinth. 15. *Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum euacuauerit, omnem principatum, & potestatem, & virtutem.* Quæ de dæmonibus etiam iure intelligit Molina, ac. q. citat. 109. disput. §. *Finita vero*, iuxta glossam, quæ sic eum locum interpretatur. *Quamdiu durat mundus Angeli Angelis, homines hominib⁹, & dæmones dæmonibus præsunt*, ex quo loco opportuniorem, quam existimauit Arriaga cita. sect. 4. subsect. 2. n. 33. esse textum ad Ephes. 6. ad probandos gradus Reipublicæ dæmoniacæ facile constat: adiuncto præsertim, quod iam de eo, à quo iurisdictio, & potestas aliorum dæmonum in alios, atque Belzebub, Satanæ, seu Luciferi, in omnes fuerint facta; quod postrema dubij huius postremi pars est.

2. Super hac vero parte, qui ordines, & gradus omnes Angelorum ante obseruationem aliorum, & aliorum transgressionem dispositos censent, perdenominationem extrinsecam à dispositione illa præterita, à Deo in instanti creationis facta ex eis gradibus, & nominibus censeri, etsi nullum ius perstet aliorum in alios, dicere consequenter posse censet Ariaga vbi proxime, ac subinde à Deo factam esse eam dæmoniacæ Reipublicæ, & graduum eius, qualem qualem, & prædenominatiuam dispositionem. Sed præter illius sententiæ suppositæ falsitatem, ea extrinseca denominatio electionis dæmonum in gradus suos pro statu viæ, vt præterita, satis non est, ni in ipsis conseruetur, & permaneat, vt esse illos in gradus suos superiores, & inferiores dispositos dici absolute possit, sed solum me defuisse, etsi aliis alij naturæ perfectioris sint: id enim ad gradus metaphysicos superiores constituendos, & inferiores satis erit, non autem ad disponendos gradus eiusmodi Reipublicæ dæmoniacæ. Secundo gradus isti iurisdictionis sunt, vt ex scripturæ locis datis colligitur. Tertio Arriaga idem ibidem, & num. 34. §. *Dices qui alios*, ait probabile ex eo, quod alij alios traxerint ad peccatum, superioritatē gradus, & iurisdictionis in hos illis concedi: & videtur censere esse illis à Deo concessam; siquidem ait non obesse quod grauius alios trahendo peccarint, cum iurisdictio hæc illis in malum, vtinam sit, quæ augetur ipsis ex iurisdictione admittendum alios, eorumque missione ad homines tentandos; sicuti & dæmonibus ad id missis, ex quauis hominum peracta tentatione, & amplius, si illi homo succumbat, & peccet. Mala ac dedecens Deum doctrina, quæ vltra permissionem tentandi, potestatem, & iurisdictionem positiue à Deo factam dæmonibus docet, quæ ad malum, & peccatum determinate est, etsi in dæmones, inde maior pœna redundet.

3. Dicendum ergo est: hos gradus iurisdictionales Reipublicæ dæmoniacæ, ab infimo ad supremum, ab ipsis dæmonibus falsos, dispositosque in Dei, vt dixi, odium, hominumque, inuidiam, & perniciem. Vbi enim primum, peccarunt, obstinationem in malo incurrentes, in Dei, & hominum odium, & inuidiam, ita exarserunt, vt Dei augendis offensis, malisque hominū & perditionibus omni ante, & studio procurādis, se totos deuouerint. Hinc qui alios dæmones de natura, & malitia præstantiores, magisque obinde ad ea disponenda, & peragenda industriores recognoscebant atq; ité experimento suę ab ipsis deceptionis didicerant seipsos eis ad ea perpetranda gubernandos vltro summiserunt, ac iniquissimo, & præstantissimæ naturæ, cum specificæ, tum indiuiduæ Lucifero dæmones omnes. Ex qua omnium dæmonum, conuenientia, & electione graduum superiorum, & inferiorum iurisdictionata eis, qui ad eum consensu omnium ad aliquem eorum suat electi ac Lucifero, in gradus & Angelos omnes si quemadmodum etiam ex populo, vel ab eo deputatis magistratuum superiorum, & inferiorum, imo, è principiis, Regisue, aut imperatoris electio, ius potestatis, & iurisdictionis, suo cuique gradui vbique gentium facere consueuit, quin opus sit, vt Deus aliquo gradu & loco, etsi remotissimo, eam positiue velit, aut causer; sed solum permissiue segerat, eam eiusque exercitium, vt poterat, non impediendo, sed tum ad maius hominum honestum exercitium, & victoriam tum in dæmonum pœnam maiorem vtrumque permittendo.

4. Inde constat gradus hosce iurisdictionales dæmoniacæ Reipublicæ postremi iudicis die finiendos, cum solum dæmones alij aliis, in hominum inuidiam, & perditionem, quæ vltra iudicij diem disponi, peragique à dæmonibus non poterit) se coniurato subdiderint, vt Paulus. 1. corint. 15 glossa, & Molina, recitati. n. 1. de cætero odiis, se mortalibus, alij alios prosequantur, nullatenusque alia in re inter se concordent, nisi quod (vt Philo Hæbræus sapienter de quartanis febribus) *pariter discrepant*. Quare in id solum temporis, quo status viæ hominibus durabit alij dæmonis in alios, atque omnes in seipsos Lucifero iurisdictionem, & potestatem fecerunt, quit sane status, ac subinde aliorum demonum in alios, & Luciferi in omnes iurisdictio, postremi iudicij vniuersalis die finietur. Deinceps vero nulla eis concordia, sed discordia omnimoda, rixæ, atque odia implacabilia æterna relinquuntur.

5. Etsi autem dæmones alij in alios pro mundi huius duratione iniquissimam hanc potestatem, & iurisdictionem, habeant, & exerceant. Angelorum tamen potestati & iurisdictioni subduntur à quibus pro nutu, vel coercetur vel permittuntur hominibus insidiari Ecclesiam eiusue partes, & loca infestare, prout expedit, atque è Dei voluntate, permissiua saltem, esse cognoscunt, illis etiam interdum aliqua manifestant, præcipiunturque, vt tanquam, diuinæ iustitiæ ministri, aduersus homines exequantur, ac non semel vera bonaque plura hominibus manifestent, eosque ad pœnitentiam, fidem, & pietatem omnem hortentur, vti sæpe à dæmonibus factum authenticis Ecclesiasticis scripturis legimus, atque energumentorum experimentis didicimus: cuius rei optę nostra ætate exemplum fuit, vbi energumena de extremo iudicio & pœnis inferni in nostri collegij Ecclesia concionem ad populum viuidissimam habuit, de ea dæmonum Angelis subiectione conueniunt Theologicum §. Thoma. q. 110. ar. 4.

DISPV

DISPVTATIO III.

De iis quæ Angelis in creationis physico instanti adfuerunt.

MVLTA disputationi huic Theologicæ, eiusque quæstionibus præmittenda essent de speciebus impressis Angelorum, vndeque, & quando, & quorum obiectorum eas naturaliter habeant: ac insuper de naturalibus eorum cognitionibus, nisi ea pure philosophica essent, sicut reliqua quæ idcirco tomo secundo controuersiarum philosophicarum controuersia vltima de Angelis disputauimus. In præsenti ergo ea solum disputanda sunt, quæ præter naturalia, ad viæ statum Angelis, indebite omnino, ac super naturæ debitum, eis sunt à Deo ornata, vt æternam beatitudinem mereri de condigno, demererique potuerint, atque ea item quibus fuerint de facto promeriti, vel quæ & si naturalia, ad merendum, demerendumque necessaria sint, vt libertas, atque exercium ipsius, prius autem de habitualibus deinde de actualibus donis, ac demum de libertatis exercitio in instanti illo primo, meritoque subinde, ac demerito pro instanti eodem agemus.

QVÆSTIO I.

De donis supernaturalibus, in quibus Angeli ex parte actus primi ad operandum creati à Deo sunt.

DOna supernaturalia hæc diuisimus in ea, quæ à Deo, nil creatura rationali, ac in re præsenti, Angelo cooperante, se ad illa disponendo, vel quouis alio, quam receptiuo modo concurrendo infunduntur: atque in ea ad quæ recipien.la sese, Angelus, aut quæuis alia creatura rationalis disponit vel aliquo, alio modo concurrit, præterquam donorum receptione, vti, etsi non dispositiue, & meritorie, ast materiæ aptæ appositione ad prædestinationem suam, & auxilij efficacem, eiusque, qua talis, liberam, ac prorsus liberalem, & omnino gratuitam donationem à Deo prædestinati concurrunt. Similiter auxilij huius efficacis donatione, opera etiam bona, ex ipso à nobis effecta donare Deus, & vere dicitur, scilicet in radice congruæ vocationis, vt sæpe Augustini phrase, & explicatione docuimus, & hæc quidem ita à Deo donantur, vt se solo, ac sine nobis amplius, quam receptiue concurrentibus, donari à Deo nequeant, vt de se patet. Prima vero alia supernaturalia dona, etsi, sine nobis plus aliquid, quam receptiue concurrentibus donari à Deo absolute possint, tamen etiam amplius concurrentibus nobis (& idem de Angelis esto) possunt à Deo donari, vt patet in gratia habituali & gratum formaliter faciente, ac reliquis per se infusis supernaturalibus donis, & auxiliis entitatiue sumptis, quæ nihil nobis vltra eorum receptionem apponentibus à Deo sæpe donantur, vt in baptismo paruulorum cernitur: quibus, & gratia, & fidei, spei, & charitatis habitus à Deo infunduntur; adultis vero tam extra, quam intra sacramenta, nec gratia nec supernaturales illi habitus deferuntur, ni præscriptam dispositionem ex Dei auxiliantis gratia de suo vlterius apponant. Duo igitur examinanda hîc erunt. Primum: an in instanti creationis suæ præfata supernaturalia dona Angeli omnes à Deo receperint? secundum an, vltrà receptionem, plus aliquid voluntatis propriæ arbitrio de suo posuerint, quo se dispposuerint, vel aliquo alio modo, vt ea à Deo donarentur, concurrerint.

CERTAMEN I.

Habitibus supernaturalibus, & auxiliante gratia ornati Angeli in primo suæ creationis instanti extiterunt.

1 PRima sententia docet: Angelorum nullum gratia sanctificante, ac subinde eam consequentibus supernaturalibus donis, & habitibus ornatum in primo suæ creationis instanti extitisse, etsi boni postmodum ea fuerint ornati. Sic censent Hugo Victorin. 1. de sacrament. p. 1. c. 19. &. 12. Rupert. 1. de Trinit. c. 16. Magister in 2. dist. 34. & expressius 35. c. 2. Bona. dist. 4. a. 1. q. 2. 1 Ricardus, a. 2. q. 2. Argent. q. 1. a. 2. Bassolis. q. 1. a. 1. Ægid. q. 1. a. 4 Antisiodorens. 2. Hom. tract. 1. c. 1. Henric. quodl. 4. p. 10. sub med. Marsil. in 2. q. 4. a. 1. Alex. Alens. 1. p. q. 19. m. 2. id quod probabile reputat Gabriel in. 4. d. 5. q. 1. a. 2. vti & eius oppositum: Scotus vero præfata, d. 5. q. 1. §. *Ad inquirendum*, anceps hæret: sicuti, & in eo, an dæmones in via ante lapsum fuerint gratiam consecuti? huius sententiæ fundamenta à ratione, non tam absolutam hanc conclusionem probant; quam aliam: nempe, non nisi ex meritis suæ propriæ operationis, ex Dei auxilio gratiam, & reliqua dona, ipsam consequentia, obtinuisse, quod erit postea examinandum: & an inde bene inferant dari à Deo non potuisse, in primo instanti creationis, se ipsis ex meritoria dispositione fuerunt donata? quod ex dicendis, q. 3. subtilius & clarius, quam hactenus ab scholasticis, examinabitur. Cæterum ab authoritate præsentem conclusionem probant ex Ioann. Pap. c. *visis*. 16. q. 2. *dolet* (inquit de diabolo) *& erubescit charitatem, quam in cœlo nequiuit habere, homines constantes ex lutea materia tenere in terra*, non ergo habuit charitatem, quam non potuit, Gregorius. 32. Moral. c. 25. alias. 18. editionis Paris. anno 1572. id Ezechiel. 28. *Aurum quoque decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es præparata sunt*: ita de lucifero Angelorum ornatissimo exponit. *Huius lapidis foramina præparata sunt: quia videlicet capax charitatis est conditus: qua, si repleri voluisset, stantibus Angelis, tanquam positis in Regis ornamento lapidibus, potuisset inhærere.* Sub inferius. *Habuit ergo lapis iste foramina; sed per superbiæ vitium charitatis auro non sunt repleta*: cui expositioni Patres, & interpretes alij consentiunt approbati à nostris Gaspare Sanchez, & Cornelio à lapide, ad eum locum.

2. Et quamuis hæc de malis Angelis, in eorum capita lucifero, dicantur, eum tamen in instante creationis, nondum mali, & dæmones erant, à bonis discreti, sed conditionis cum his communis, idem ipsum de bonis Angelis in hac q. videntur Patres censere. Verum hæc actum charitatis, vt summum, non habitum Angelis malis negarint. Secundo: nullam negant, sed cum perseuerantia, seu perseuerantem. Illud enim sonat verbum illud *tenere* (iuxta id *tene quod habes, ne alius accipiat* &c. Quod primo loco de hominibus dicitur à Ioann. Pap. & contraponitur illi *habere*, quod Angelo negatur, imo, & potentia charitatem habēdi, seu conseruandi, potentia, non quidem absoluta, & antecedens; sed dæmonis vitio, & inertia consequens negatur, quemadmodum Discipulis exprobrans Dominus aiebat. *Non potuistis vna hora vigilare mecum*; & hispane dicere de eo, qui negligentia, magnæque fortunæ abusæ eam amisit. *El no pudo cõseruarse en su fortuna*, id est, *no supo por su mala industria conseruarse* Gregorij sententia, & eius loci interpretatio, nisi aliud continet; vt patet ex illis verbis. *Stantibus Angelis bonis* scilicet; qui stant, quia steterunt, in

charitate, quam habebant: stare enim alicubi supponit mihi fuisse, non autem locum denuo adquirere, id etiam significant *verba repleri, & repleta*, quæ complementum important, seu perseuerantiam, qua charitatis aureo filo Regis Dei vesti cum Angelis bonis affigerentur, nec aliud potuit Gregorius asserere, qui eodem libro pro sententia opposita expressus est, vt iam videbimus.

3. Dico primo: Angeli in primo creationis instanti habitum gratiæ, & charitatis, fidei, & spei, & reliquos infusos habuerunt. Ita docet Gratianus de pœnitentia d. 2. c. *citius* Durand. in 2. d. 4. quæst. 2. Maior ibi q. vn. Gregor. quæstione prima, articulo tertio conclusione prima. Sotus de nat. & grat. capite quinto S. Thom. 1. p. q. 62. a. 3. vbi eius interpretes Molina. §. *Contraria sententia*, Valent. Caiet. cum Dominicanis reliqui. Abert. secunda parte, tractatione quarta, quæstione vigesima octaua, num. 1. Caprenl. in 2. d. 4. q. 1. a. 3. ad. 1. Holcot. in 2. q. 3. Iodocus Clithoue. 6. in Ioannem. capite sexto, extat inter commentarios Cyrilli. Vasquez. d. 227. c. 2. Soar. 5. de Angel. cap. 3. & lib. 7. c. 19. Alarcon. 1. p. tract. 6. d. 8. c. 1. Ioann. præpos. ad cita. q. 65. a. 3. dub. 1. n. 9. Arriaga de Angel. d. 20. sect. 1. §. *quarto quæri posset*. Amicus d. 18. sect. 3. Quiros citato tract. 6. d. 68. sect. 1. num. 3. eidem sententiæ suæ insistit, S. Thom q. 63. a. 5. & 22. q. 5. a. 1. Probatur conclusio primo ex Isaiæ. 14. num. 12. *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo in cœlũ conscẽdam, super astra Dei exaltabo solium meum sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo; verum tamen ad infernum detraheris in profundum loci.* Hoc loco Balthasaris Regis Chaldeorum superbissimi casum sub typo, & historica parabola casus Luciferi dæmonum principis, prefatis verbis expressi ab Isaia narratum concors Patrum, & interpretum, & Ecclesiæ interpretatio, & genuina quidem, est, vt fuse ostendimus. d. 1. quæst. 3. cert. 2. eo vero nomine Luciferi in primis significat Isaias, eius primam creationem primo, vt dicitur, mane, seu diluculo hebræa lectio *Lucifer filij auroræ*: Arabica, & Alexandrina, *stella aurorę de cœlo oriens in diluculis*: & vox *helel hebræa*, cui latine respondet *Lucifer*, & Græce φωσφόρος. id est *Auroræ fer*, & primæ lucis ex qua dies & duratio rerum cœpit: Syriaca versio. *Quomodo cecidisti de cœlo? vlula mane corruisti*: Arabica Antiochena. *Quomodo cecidisti de cælo in aurora mane isti*, idem Valent. secundo: significat primatum splendoris, non solum naturæ eius, seu & donorum gratiæ, quibus in eo creationis suæ instanti refulsit. Id passim patres, & interpretes docent. Primus Chrysostomus Homil. 22. in genes. eos confutans, qui dæmones ob carnalem ad mulieres accessum lapsos, cœloque eiectos effutierant, quia ante hominum primorum lapsum, & formationem, ne dum ante hominum filias longa, ex ipsis serie propagatas Diabolum peccasse scriptura testatur sapientiæ 1. vbi dicitur inuidia diaboli mortem per Adami *peccatum, intra se in mundum*, & hac rursus ratione confirmat. *Nam nisi antefactum hominem excidit, quando in tanta dignitate manens inuidit homini?* Ea vero dignitas, non solius naturæ, à qua, nec post peccatum excidit, & in qua (absque dubio, manfit, & manet: quare ea, in qua non manfit peccando, gratiæ, & donorum supernaturalium est, quam per peccatum amisit, ex Chrysostomi sententia, vt ipse expressit, immediate subdens. *Neque enim consentaneum est Angelum incorporeum & in tanta dignitate* (vltra incorporeitatem, seu spiritualitatem naturæ supernaturalium scilicet donorum gratiæ &) *constitutum inuidisse homini corpus gestanti; sed inuidit, quod ex superna gloria in extremam ignominiam deiectus fuerat.* Vocat autem supernam gloriam, non beatitudinis (à qua lapsus, ac deiectio esse nequit) sed supernaturalem prædictæ gratiæ, & donorum excellentiam, & dignitatem, qua fuit peccando priuatus; idem censet Bernard. serm. 3. in vision. 1. Isaiæ. cap. 5. & tracta. & 12. gradibus humilit. gradu. 1. fine litteraliter de diabolo dictum & Aquilonem mistice, de illis, qui à iustitia finaliter decidunt elegantes explicat. *O Lucifer, qui mane oriebaris, imo iam non Lucifer, sed noctifer, aut etiam mortifer. Rectus tuus cursus erat ab oriente, in meridiem & tu prapostero ordine tendis in Aquilonem; quanto magis ad alta festinat tanto celerius ad occasum declinans. Nimirum Aquilo hic frigidus sunt reprobi, sedes tua, potestas in illis.* Denique de Lucifero diabolo donis supernaturalis gratiæ & reliquis superbiente, exemplum casus Balthasaris ab Isaia, desumptum verbis recitatis docent Patres omnes à nobis relati. d. 1. q. vlti. cert. 2. n. 2. confirmatur: quia eodem exemplo vt gloriabundos, de potestate supernaturali fugandi dæmones, discipulos compesceret, atque in Christiana modestia, & humilitate teneret, vsus Christus Dominus est Lucæ 10. illis verbis. *Videbam Satanam, tanquam fulgur de cœlo, cadentem*, ex Gregorio 23. moral. cap. 7. & aliis citatis d. 1. q. 3. cert. 2. dicente *dum de naturæ, & præcipue supernaturalium donorum excellentia superbe gloriatur, quem vos, cum de supernaturali potestate gloriamini cæpistis imitari.*

4. Tertio probatur conclusio, ex illo Ezechielis. 28. num. 12. *Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: Sardius, Topasius, & Iaspis, Chrysolitus, & Onix, & Beryllus, Sapphirus & Carbunculus, & Smaragdus. Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es: preparata sunt: tu cherub extentus, & protegens. Posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis à die conditionis tua, donec inuenta est iniquitas in te, in multitudine negotiationis tua repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti; & eiect te de monte Dei, & perdidi te ô Cherub protegens de medio lapidum ignitorum.* Hæc de diabolo Lucifero ad litteram ab Ezechiele dici, & sub eius typo figurate solum de Syri Rege, sicuti & textum Isai 14. ostendi cita. d. 1. q 3. cert. 2. num. 4. cum multis Patribus (quibus adde Rupertum. 1. de victoria verbi Dei. capite octauo) & interpretibus, præsertim nostro Cornelio à lapide; tametsi, id non de toto Prophetiæ huius textu censuerim, sed de aliquibus, eius partibus, cum Apollinari, & Theodor. maxime de recitatis verbis. Itaque sermonem & Prophetiam hanc totam ad Tyri Regem Hiram gloria, opibus, ac splendore tandem vltra homines superbientem dirigi fatebamur, ibi, & fatemur, nec dubio locum textus reliquit, cum n. 2. dicat *fili hominis dic Principi Tyri, &* num. 11. *Fili hominis leua planctum super Regem Tyri, & dices ei, hæc dicit Dominus Deus, tu Signaculum.* Verum ab his verbis Luciferi prototypi, tam gloriæ, quam superbiæ, & ruinæ Hiram, historia ad litteram inserta faustam vitam splendorem, & gloriam, ac insuper insolentem, & contra Deum insultantem ipsius fastum figurate describit Prophetа, atque ex eis auctam duritiem, excedis eius miseriam, & ignominiam lamentatur: quibus, eleuantur, quæ huic interpretationi ex proxime recitatis opponi ab aduersariis possunt, imo à Vasquez nostro opponuntur citato capite quarto. §. *Postremum tellimonium* numero vigesimo quinto & vigesimo sexto, quod si (vt hoc numero ipse admittit) illa verba. *Tu Cherub extentus & protegens.* De Rege Tyri non proprie, sed solum addita imitationis particula, *vt quasi Cherub*, ac illis. *Posui te in monte sancto Dei*; addendum esse, *ac si positus esses*, addito semel historiæ Luciferi recitatis verbis insertæ initio. *Tu quasi signaculum similitudinis Dei*, facilius, planiusque sensus litteralis eorum verborum, & germana nostra interpretatio constat: quod autem decimum opponit Angelos proprie non in paradiso creatos, & positos, vt hic dicitur, sed in cœlo, æque contra Regem Hiram, qui in paradiso, nec gemitus, nec positus fuit, ac subinde contra litteralem suam eorum verborum de illo interpretationem faciunt: imo paradisi nomine absolute posito, Cœlum absolute, & recte cum Christo Domino intelligemus ad felicissimum Cauciſtonium latonem aiente, *hodie mecum eris in paradiso*, vt obstenduimus d. 1. quæst. 3. cert. 2. toto.

5. Demum de Tyri Rege nullum fere verbum, nisi figurate, & per tropum intelligi potest, cum tamen *Cherub* nomen de quo sermo ibi, à Prophetа, & scholasticos vsitata, diabolo Lucifero, non vero Tyrio Regi conueniat. Omnia vero, & nomen hoc ipsum

Regi

Regi huic aptari aliquomodo à Vasquez, & reliquis, non probat de eo esse ibi litteralem sermonem, siquidem, vt de eo figuratus sermo, & sensus à Propheta intentus, vt diximus, sit, adaptari, ea omnia aliquomodo debent, vnus restat alicui scrupulus contra hac litteralem textus huius de diabolo interpretationem posset ex illis verbis, suboriri. *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti* quæ Regi Tyri in mari positæ, ac subinde mercium negotiationi oportunæ vtbis, conuenire videntur, quam diabolo Lucifero maxime cũ vna ambitus, vt superbiæ negotiatione, & peccato, non autem pluribus peccatisue liquerit, eiectusque de cœlo fuerit, vt plutibus placet. Verum citati, pro hac interpretatione nostra Patres nominatim Hieronym. Theodor. & Apollinar. cupiditate nullam ambitiosam qua Dei similitudinem, & æqualitatem lucifera petiit significari aiunt, & quamuis difficulati ex verbo *multitudine* tactæ non occurrant, quia nec ea ipsis occurrit, facile respondeo, Primo non vno solo peccato Luciferum in viæ statu deliquisse, sed multis, vt d. 4. & 5. ostendam. Secundo: esto vno solo peccasset: at multitudinem Dei magnitudinem propriè, & elegãter apud Latinos significare, præsertim, cum de animi affectibus, vt in præsenti est sermo: vt de addictissimo pietati, & cultui in Deum, Sanctosue, aut in pauperes animo elegantissime, multus in pauperes, Sanctos, ac Deum atque in se quapiam quam vehementer desiderat, anxieque procurat, multus dicetur, qua etiam acceptione & phrasi, *multus ad ignoscendum Deus dicitur* Isai. 55. num. 7. Hic ergo multitudo negotiationis Luciferi ad æqualitatem cum Deo magnitudinem vehementiæ, & ardoris, quo eam desiderabat eleganter significat, iam vero sapientia decore, & lapidibus nouem ornamenti, & comitatu ignitorum lapidum, in quorum medio conditus fuit & per peccatum eiectus, ornamenta gratiæ, virtutum, ac supernaturalium donorum significari docent passim Patres (profusius Gregor. 32. moral. cap. 18. alias 25.) & Scholastici, atque interpretes omnes etiam, qui litteralem sensum eis verbis de diabolo esse negant, & figuratum solum de eo admittunt. Ex quo conclusio nostra, omnium Patrum, & Doctorum Catholicorum esse ad hunc locum probatur. Cui non opponitur Augustinus. 11. de Genes. ad litter. c. 25. solum enim contendit non posse hunc locum de dæmone intelligi, neque inde colligi illum prius in gratia fuisse: intelligit enim primum de literali sensu, ac inde secundum vt fidei dogma probari non posse, tanquam ibi ad literam traditum. Cyrill. vero Alexandr. 3. & Ioannem, cap. 39. etsi litteraliter de Tyri Rege doctum censeat figurato sensu de diabolo ab Spiritu sancto dictum docet illis verbis. *Quod, & necessaria quadam ratione diabolo accommodare persuademur.* Nisi vero his figuratus sensus intentus ab Spiritu sancto, & eius Prophetæ eo loci fuerit nulla applicationis ad diabolum necessaria ratio nobis erit. Quare ex hoc loco diaboli, & reliquorum subinde Angelorum malorum, vti & bonorum omnium) creatio in excellentia gratiæ, & donorum supernaturalium (quam non autem naturalem, peccato amisserunt) certò, inferri Cyrillus docet, cum aliis, qui locum litterali sensu & diabolo intelligunt, & in eo aduersaretur Augustino, nisi, hic, vt dixi, de litterali solum sensu, non autem figurato loqueretur.

6. Probatur quarto: ex B. Iudæ epistola canonica. num. 6. *Angelos vero, qui non seruauerunt, suum principatum; sed dereliquerunt suum domicilium* &c. Eo quippe loco principatus, & excellentia naturæ, & connaturalium ipsi donorum (quem dæmones adhuc retinent, & seruant) intelligi nequit, vt patet: quare gratiæ, & donorum supernaturalium excellentia, & principatus, quem peccato amiserunt, ac boni Angeli seruarunt procul dubio est. Quinto probatur ex Ioan. 6. vbi de diabolo dicitur. *In veritate non stetit.* Veritas, autem scripturæ (& præcipue apud Ioann.) phrasi, idem, quod gratiæ, & dilectionis Dei status est, vt constat ex eius epist. 1. cap. 3. & epist. 2. & 3. sæpe: stare vero persistentiam in eo, quod quis habuit, & vocis proprietate, & scripturæ etiam phrasi significat iuxta illud. 1. Corinth. 1. *Qui stat videat, ne cadat.* Nec satis est stare in scriptura idem tantum, quod habere aliquando significare. Id enim solum probat aliquando à proprietate voces in scriptura distrahi: cum scilicet ex adiunctis, absurdóue aliquo Theologico, si propriè accipiantur, in sua proprietate non vsurpari iuxta sæpe ab Augustino, & à nobis, Theologisque reliquis memoratam, peruetusti. Tironij regulam interpretanti sacram scripturam, quæ in Iudæ testimonio, non eueniunt, neque in versu illo Psalm. 1. *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum, non stetit*, vbi *stare* idem quod ingredi, ac primo habere peccatum, valere contendit Vazquez, atque in illud abire, vt synonyma primæ secunda hæc clausula sit, cuius tamen oppositum, tertia eius versus clausula suadet, & *in cathedra pestilentiæ non sedit*: quæ permanentiam in peccato significat, imo & aduersantis sententiæ versus sequentes. *Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte, & erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum* &c. Qui singula & omnia perseuerantiam in bono persistentiæ impiorum in malo, de iustis negatæ aduersam plane significant. Ex Patribus probatur conclusio Basil. in id Psalm. 32. *Verba Domini cœli firmati sunt*, scribit. *Angelos initio vt essent verbum opifex omnium condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus* subinferius. *In prima constitutione, & quasi quadam conspersione suæ substantiæ simul insulam habuerunt sanctitatem.* Damascen. 2. de fide cap. 3. *per verbum igitur Angeli omnes creati sunt, ac per sancti Spiritus sanctificationem: omnes perfectionis numeros acceperunt.* Addit & c. 4. diabolum amisisse honorem, & splendorem, in quo à Deo creatus est: ex naturalibus autem nil amisit similiter Anastas. quæst. 61. sacræ Scripturæ. t. 6. Biblioth. Patrum. dæmones à melioribus ad deteriora prolapsos, & honore, in quo sunt creati, priuatos ait. Theodoret. ab ipso citatus, lib de Dei cultu, & lib. 5. hæreticar. fabul. c. de diabolo, & dæmonibus eos ab statu suæ creationis excidisse docet ex illo Ioan. 8.

7. Hieronym. in id Osæ. 3. *Dilexerunt vinacea vuarum de filiis Israël*, ait *sicut dæmones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antiqua gratia possidentes aridi sunt*, & in id Iob. 4. *& in Angelis suis reperit prauitatem.* Dictum de diabolo ait, *qui quondam sanctus ab ea sublimitate Angelica decidit* Magnus Gregorius vbi proxima ad Ezechiel. 28. *In medio lapidum igniorum perfectus ambulasti.* Explicat. *Quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa clarus gloria conditionis extitit*, & subinferius recte *eum Cherub extentum* dici ait, *quia comparatione claritatis suæ cæterorum claritatem obscurauit.* Eo item capite decimo, octauo alias 24. ait, *quid namque boni non habuit, si signaculum similitudinis Dei fuit.* Prosper 1. de vita contemplatiua capite tertio, scribit Angelos fuisse, *sine peccato creatos & ad seruiendum Deum feliciter institutos*, sine gratia vero, cum auxiliante, tum sanctificante, absoluta illa, & felix institutio esse non potest. Isidoro primo sententiarum seu de summo bono, capite duodecimo sententia septima *fuit quidem* (diabolus) *in veritate conditus*, id est in gratia, vt vidimus numerum sextum, *sed non stando statim à veritate est lapsus.* Anselm. de casu diaboli capite quarto, decimo septimo, vigesimo septimo, omnes Angelos in gratia conditos supponit quam mali initio, id est sub initium, amiserint. Augustinus 11. de ciuit. Dei, capite decimo tertio. *Nullo modo secundum aliquod temporis spatium prius erant illi spiritus tenebræ* (*Angelos diximus*) *sed simul, vt facti sunt, lux facti sunt; non tamen ita tantum creati, vt quomodo essent, & quoquo modo viuerent, sed etiam illuminati, vt sapienter, beateque viuerent ab hac illuminatione auersi quidam, Angeli non obtinuerunt excellentiam sapientis, beateque vitæ, quæ procul dubio, non nisi æterna; æternitatisque suæ est certa, atque secura, sed & rationalem vitam (licet insipientem) sic habent, vt eam non possint amittere, nec si velleni.* Quatenus autem antequam peccassent,

illius sapientiæ fuerint participes definire quis potest. Qui non solum de illuminatione gratiæ auxiliantis ad æterne beateque viuendum ; sed & iustificantis,& gratum facientis intelligi necessario debent:tum,quia hic solum gratiæ, vt lux, tenebris peccati contradicens, quam initio Angelis tribuit : tum, quia absque ea vitam æternam suo etiam bonorum operum industria, & bono auxilium vsu adhibitis absolute obtinere de facto , & condigno non possent vt potuisse absolute tam bonos, quam malos Angelos asseritur capit. 15. etiam malos Angelos in vetitate , seu gratia creatos ait , & lib. 12. cap. 9. sub init. Omnibus Angelis naturam , & gratiam Deique amorem simul cum natura datum ait:*Vnde* (subdit.) *sine voluntate , hoc est , Dei amore , nunquam Sanctos Angelos fuisse credendum est:isti autem,qui cum boni creati essent , tamen mali sunt , mala propria voluntate, quam bona natura non fecit &c. Aut minorem acceperunt diuini amoris gratiam , quam illi , qui in eadem perstiterunt ; aut , si vtrique boni aqualiter creati sunt , istis mala voluntate cadentibus , illi , amplius adiuti ad eam beatitudinis plenitudinem , vnde se nunquam casuros certissime scirent , peruenerunt.* Quibus , & cum gratiæ auxiliantis adiutorio , & diuini (saltem habitualis) amoris gratia maiore , vel minore , vel æquali creatos Angelos omnes ait , denique de correpr. & gratia. capite decimo in naturali beatitudine (quæ absque iustitia , & sanctitate operum , saltem habituali esse nequit) eos omnes creatos docet.

8. Porro à ratione Theologica naturali quæstio hæc (vti , & reliquæ de facto)probari satis solide nequit , etsi aliquæ sint satis verosimiles certam. 2. commodius producendę ; ex quibus robur etiam accipiet Theologica hæc , quæ communiter pro hac conclusione à paritate producitur. Etenim protoparentes homines in iustitia , & sanctitate , ac reliquis donis supernaturalibus ad opera condigna vitæ æternæ , ad quam vti ad finem condebantur creati à Deo sunt , vt controu. Sequente, & vltima. d. 1. quæst. 1. multo ex scriptura, Patribus , & conciliis robore adiuncto, ostendimus. Cuius ratio est : quia in iis, quæ à Deo prosus , & à nostro arbitrio independenter , fiunt, & ad finem aliquem ordinantur , & in se perfecta , & omnibus , ad finem consequendum necessariis instructa producuntur de facto: vt in creatis cunctis patet , & ex axiomate dogmatico, *Dei perfecta sunt opera* , quatenus scilicet , ex parte eius , siue per ipsum est ; atqui gratiæ , & supernaturalia dona ad naturæ rationalis perfectionem , & finem æternæ vitæ, ad quem,tam Angeli, quam homines creati à Deo sunt, necessaria sunt , & dese vtrisque independenter à suo arbitrio à Deo donantur , & ad eum finem ordinantur:ergo æque Angeli, atque homines primi gratiæ,eisque donis instructi , creatique sunt. Ex hac vero ratione paritatis ab homine ad Angelos, cum aliis donis habitualibus virtutum tam intellectus, quam voluntatis per accidens etiam in fucis. (de quibus cita. q. dicemus) creatos Angelos fuisse consequens est. A ratione, nil solidum huic conclusioni aduersatur. Illud enim vetustiorum argumentum à pari etiam: quod si scilicet homo, in sanctitate & gratia Dei creatus non fuisset, ni maiora incitamenta , & infirmiorem naturam ad malum haberet : ergo nec Angelus. Sed antecedens falsum est: parumque in fide tutum post Tridentinum à nonnullis reputatur , de quo loco citato. Quod autem primus homo , ad malum , ac debilioris naturæ ad resistendum tentationibus sit , (vnde consequentia nostra posset debilitari) in vitiis pure spiritualibus est etiam falsum : nec,si verum foret, gratia habituali formaliter sanctificante carnis rebellio tollitur , sed auxiliante intrinsecus , vel extrinsecus externa protectione , vel ea demum gratia,qua peccati fomes extinguitur , aut ligatur, vt controu. de incarnatione diximus,& controu sequente dicemus : quare maioris incitamenti ad peccandum, & infirmitatis naturæ humanæ titulo gratia habitualis ei potius , quam Angelicæ , prouidenda à Deo non fuit.

9. Neque vero Augustinus. 11. de ciuit. c. 12. qui pro antecedente firmando,ab aduersariis adducitur, dixit : Iustos quosuis in natura lapsa homines, quoad spem futuri boni beatiores esse Adamo in paradiso , quod fieri non posset, si in gratia, & sanctitate Adamus tunc fuisset ; sed solum iustos, qui certi ex Dei reuelatione de futuro bono & beatitudine essēt,de qua Adamus certus in paradiso non fuit. Sed nec ratio, secunda aduersariorum, quidquam præstat:quod scilicet, si creatus in gratia Angelus fuisset illam se habere , & medium necessarium sibi ad æternam vitam consequendam esse optime nosset ; quare nec peccasset superbiendo delectatione propriæ potestatis,vt Augustinus ibi proxime.& alij Patres & scholastici docent, sed cognitio euidens , & certa sui illius status in gratia,vbi primum fuit in viæ statu sub lite est:maxime si in primo illo instanti dilectionem actualem Dei super omnia deliberatam, non habuerunt,vt verius censeo,) de quo infra ex instituto propria quæstione) eo vero admisso , potuerunt absolute peccare , non solum de propriæ potestatis naturalis, sed & donorum illorum , etsi à Deo acceptorum, arrogatione,dilectatione,& superbia. vt postea de eorum peccato agentes , ex multis patribus , & scholasticis dicemus. Sola enim Dei visio clara est , quæ ex parte actus primi creaturam rationalem ad Dei amorem super omnia eiusque gratiæ , & amicitiæ habitualis conseruationem determinat, atque ab eis abscedendi, & peccandi abolet potestatem. Tertia ratio,quod, sicut post primum peccatum statim Angeli damnati , sunt , ita , & boni post primum meritum essent beatitudinem consequuti: adde,& malos(quos aliquem,vel aliquot actus meritorios in via elicuisse commune apud Doctores est) eam etiam consecuturos statim videri , nec labi permitēdos;& enim gloria,aut damnatio non,nisi peracto viæ statu,& post eius terminum, conferenda Angelis, vti nec hominibus, fuit. De status vero spatio viæ Angelorum, eiusque termino accurata restat disputatio. Illud certum nunc sit:non quouis meritorio actu Angelico eum finiri, sed eo solum vt summum , qui præcepti ipsis specialiter impositi obseruatio esset,aut transgressio : quo dicta euanescunt. Cætetum conclusionem , nostræ huic aduersam præcisè,plusquam temeritatis , notare (ne nunc quidem) minime licet. Asserere autem , in primo instanti creationis peccatores extitisse aliquos (adhuc dæmones) non temeritatis solum sed temeritatis eximiæ notat Soar. lib. 7. cap. 1. 9. num. 6 Vazquez d. 236. cap. 1. num. 6. *Alterum testimonium* esse graui censura dignum : Sanctus Thomas esse erroneum. Sanctus Bonauentura ad hæresim accedere : quæ magnum fundamentum habentes concilio bracharensi. 1. can. 7. (qui est. 6. epistolæ. 91. Leonis magni contra Priscillianistas , ab eo concilio approbatæ) vbi hæc , *Si quis dicit diabolum, non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum &c. anathema sit* , & quamuis articulis erroris Priscilliani interserantur , cum ea omnia damnentur , negare diabolo prius bonum, cum primum saltem creatus à Deo fuit , aperte damnatur , & bonitate non solum physica, sed morali iustitiæ, saltem negatiuæ per carentiam peccati aperte damnatur : quare Augustinus, qui Angelis malis in creationis instanti peccatum affixit , merito graui multatur nota à nostro Vazquez proximæ , & aliis.

CERTAMEN II.

Angeli,pro naturæ perfectione, inæqualiter gratiæ , & donorum habitualium participes fuere in instanti creationis , non autem ex merito , aut dispositione aliqua , quouis modo propria.

1 DVas difficultates Theologicas hoc certamine profligabimus , vti ex præfixo titulo patet. Prima est:

ma est : an pro naturæ, & speciei Angelicæ perfectione, entitatiua maiore, vel minore maior contentis Angeli sub perfectiore, gratia habitualis, & dona ipsam consequentia, minor autem, sub imperfectiore contentis obtigerit. Secunda: an ad eam inæqualitatem participationis gratiæ, gratum facientis, & donorum, eiusmodi, aliqua aliave vltra maiorem, & minorem naturæ perfectionem liberas ex parte Angelorum dispositio, sui è positiua, siue negatiua, meritiua, vel obicis tantum remotiua præcesserit? & dicendum est primo circa difficultatem primam, Angeli pro naturæ, & speciei suæ inæqualitate, inæqualiter gratiam gratum facientem habitualem, & ipsam consequentia supernaturalia dona participarunt, perfectioris speciei maiorem minorem vero, Angeli naturæ, & speciei imperfectioris. Est Theologorum omnium, qui hac de re disputarunt, qui tamen ex priscis præter magistrum, & Sanctum Thomam non fuerunt. Magister vero in 2.d.3. & S.Thom. 1.p.q.62.a.3. & 2.2.q.24.a.3.ad 3. vbi Caiet. & recentiores Thomistæ Dominicani ad primum locum ex nostra vero schola Thomistica, Iesuitica Molina ad citatam 9. 62. a.3. Valentia d.4. q. 13. punct. 3. (quamuis hîc de gratia tiam auxiliante videatur id ipsum probabile iudicare. De quo diuersa est difficultas vt supra tetigimus. Atque ex aliis principiis expedienda & maiori quam hactenus ab scholasticis meditatione, expedienda Vazquez ad eundem articulum. d.228. c.2. Marcon tract. 6. d 8. c. 5. (quamuis inter gratiam gratum facientem, & auxiliantem non distinguat) Soar. lib. 5. c. 16. Granado. 1.p. tract. 11. d.2 Ioan. Præpos. ad eundem artic. 3. dub. 2. Arrub. & reliqui ex nostris S. Thom. interpretes Franciscus Amicus. d.20. n.84. Quiros d.72. sect. 2. init. etsi tam hi, quam alij ex relatis circa secundam difficultatem, de modo, quo à Deo data tunc Angelis gratia habitualis gratum faciens, & formaliter sanctificans fuerit, dependenter, aut independenter ab Angelorum dispositione inter se dissideant. Noster Arriaga cita. disput. 20. vbi creatos in Angelos, vt vidimus, docet de hac difficultate nihil. d. vero 4. sect. 4 subsect. 1. nil sibi firmum pro hac conclusione censet; & si pro hierarchicorum graduum diuersitate differre specie, Angelos probabile tandem censeat. n. 28. §. *Hinc constat.*

2. Probatur conclusio ex Dionys. cap. 6. de cœlesti hierarchia, cap. 6. à suprema. *Nullam esse diuinorem ait, & quæ maiori studio in diuinis illustrationibus occupetur.* Ac de eadem cap. 7. *Iure igitur, ac merito cœlestium hierarchiarum prima à summis, excelsissimisque naturis administratur.* Eisque capitibus, Hierarchias, & choros omnes Angelicos, secundum mensuram naturalis perfectionis Angelorum distribuit: gratiam gratum facientem, cui beatitudinis gradus respondent, naturæ perfectioni commensuratam esse supponens. Quem Patres communiter imitantur, consonat Basil. de Spiritu sancto cap. 16. sub init. dicens: Angelos *iuxta eminentiam inter se ipsos proportionem sanctificationis mensuram ab Spiritu Sancto accepisse.* Ita Mascen. 2. de fide. cap. 3. recitatus. certam. 1. num. 6. verbis hisce immediate subiunctis, ad ibi recitata: *ita tamen, vt pro sua quisque dignitate, & classe luminis, gratiaque participes sint.* Quo in loco, tametsi, an specie perfectiores alij Angeli aliis sint definire non audeat, sed eius definitionem Dei scientiæ remittat, cuiuscumque tamen naturæ perfectionis, classisque naturalis quisque sit, iuxta eam lumen, & sanctificationem, siue gratiam auxiliantem, & gratum facientem, ab Spiritu sancto accepisse, cum creatus à verbo fuit disertissimis verbis recitatis docet. Idem probant primum Hieronymi testimonium ibidem recitatum illis verbis *Lapsi de propria dignitate*, cuique scilicet iuxta propriæ naturæ perfectionem, non cunctis communi, & illud Gregorij ibidem recitatum ex 32. Moral. c. 18. alias 24. vbi Ezechielis. 28. recte diabolum Luciferum. *Cherub extentum* dici ait: *quia comparatione claritatis suæ cæterorum claritatem obscurauit.* Probatur à ratione præter data d.2. q.5. cert.3. num. 1 ea solum reddi potest, quam pro sequente conclusione super difficultate secunda subiiciemus, exhibitaque fuit à S. Thom atque à Patribus pro ea conclusione recitandis satis indicati: imo & à Doctoribus, contra quos ibi agemus, non nisi inconsequenter reiicienda.

3. Dico secundo: gratia gratum formaliter faciens, iustificans, & supranaturales habitus, & dona ipsam consequentia & in creationis Angelorum instanti simul à Deo infusa, vt diximus independenter prorsus, nec spectata, inspectaue, pro priori naturæ libera aliqua eorum dispositione pure naturali, infusa à Deo sunt. Est omnium Doctorum Catholicorum, & fidei dogma contra Pelagium, & semipelagianos, quomodocumque ea libera dispositio positiue, negatiue, inchoatiue, ac velut ansula Deo oblata, & quasi arrepta, dummodo aliquo modo cõnaturaliter, ad gratiæ eius infusionem, ac receptionem præsuponatur (ex libero enim Dei decreto me de arbitrario prærequiri naturale quidpiã posse quantũuis infusioni gratiæ improportionatum, & ab ea, vt aiunt, disparatum certum est: quemadmodum. 4. Reg. 13. num. 19. *Si percussisses terram iaculo quinquies, aut sexies, aut septies percussisses Syriam vsque ad consumptionem: nunc autem tribus percuties eam*: quia totidem vicibus tantum terram iaculo percusserat, cum ab Eliseo terram percutere iussus fuisset vt ex Dei mere arbitrario decreto Syriæ percussio percussioni terræ iaculo à Rege Israël Ioas fuit alligata, quæ nullã de se cum Syriæ percussione naturalem proportionem habebat: quam etiam ex Dei decreto mere arbitrario, quæuis actio libera naturalis, nullatenus etiam honesta, Angelorum cum gratia ipsis in quouis instanti infundenda, aut infusa, poterat habere) sed quoniam nullum eiusmodi mere arbitrarium decretum Dei extitit proportio, quouis modo dispositiua actus, seu omissionis liberæ pure naturalis, & honestæ, quæ assignare ex parte Angelorum potest ad gratiæ, in instanti creationis infusionem, & receptionem pure etiam naturalis proportio cum gratia esse debeat, ac subinde, hæretica pelagiana vel semipelagiana proportio, quam, vt dixi, & fides, & Doctores omnes Catholici conspirato, & fideliter reiectant, vt fuse ostendimus t. 2. de Deo vno. De initio prædestinationis agentes. & t.1. cont.2. cum de obiectis materialibus extrinsecis diuinæ scientiæ mediæ, tum cont. 3. d.1. quibus locis Pelagij, & semipelagianorum errores, multa, accurata, & exactissima eruditione explicuimus. Tota ergo circa secundã difficultatem propositam, quæstio esse potest, an præfatam gratiæ gratos formaliter, & iustos facientes Angelos, & consequentium donorum infusionem, pro naturæ cuiusque dignitate, in suæ creationis instanti primo, aliqua ex parte ipsorum dispositio libera ex gratiæ Dei auxilio naturæ ipsorum indebito, præcesserit, & de instanti primo creationis Angelorum est quæstio & de primæ gratiæ & donorum infusione, nam de gratiæ augmento ex operibus sanctis, quos in sequentibus partibus durationis viæ ipsorum, non solum, vtcumque dispositiue, sed meritorie de condigno, concessum à Deo fuisse certum apud omnes Doctores est.

4. Dico tertio: Nulla libera dispositio, siue dispositiua, siue negatiua, & gratia etiam auxiliante ex parte Angelorum præcessit, expectata attentaue à Deo fuit vt gratiam gratum facientem, & formaliter iustificantem, ac ipsam consequentia dona pro naturæ dignitate in primo creationis instanti ipsis infunderet, est expressa veterum scholasticorum, qui hac de re vel obiter egerunt, vt ideo Molina, ad quæst. 62. articulo tertio neminem pro opposita nominet, sed aliquos esse qui eam velint defendere additamentis nonnullis minus aptis, vt constat ex §. *Sunt aut velint*, est igitur conclusio nostra Sancti Thomæ citato articulo tertio, vbi egregiam rationem mox à nobis instruendam affert, & quæ de eius mente dubium omne propellat, tametsi ex aliis locis pro opposita à recentioribus citetur. Nempe ex articulo secundo ad. 3. & ex articulo 3. ad. 6. ex quæst. 64. ar. 5. ad. 3. quia ait perfectioris naturæ Angelis maiorem gratiam datam esse, quia fortius, & efficacius, seu intensius, & impensius se ad Deum conuerterunt. Verum, nec de gratia prima in instanti creationis ipsis infusa loquitur, nec de gratia gratum faciente fide infusa in primo instanti loquatur, sed de auxiliante (quas in hac controuersia non satis ab antiquis distingui supra monui) & de auxi-

liante maiore non apriore ex conuersione eam colligit, ita, vt illud, quia conuersionis in gratiam auxiliantem causalitatem causalitatis nota sit; sed illationis; quia vehementior, & intensior conuersio interius auxilium gratiæ vehementiorem arguit, vocationem, cum omnibus naturæ, & gradus eiusdem conuenire deprehenditur, idcirco veteres Thomistæ, tanquam præceptoris sui doctrinam, nostram conclusionem sectantur teste Vasquez 2. 2. 8. cap. 1. num. & §. 1. Bannez ad citatam q. 62. a. 3. dub. 2. varios nominans. Sic censet Capreolus in 2. d. 4. quæst. 1. a. 3. ad 1. contra 4. concluſ. & ad. 1. contra 5. concluſ. Sotus de natura, & gratia, cap. 5 cum quo citantur à Bannez proxima §. Prima docet insignis, si quis alius, Thomista Dominicanus Magister Victoria, Ioannes Arboreus. lib. 1 suæ Philosoph. sub finem, & Theologi alij recentiores. Ex nostra Thomistica schola Iesuana accedunt Molina vbi proxime §. *longe probabilius existimo.* Alarcon. tract. 6. d. 8. cap. 5. num. 3. §. *Secundo certissimum.* Vbi certissimam iudicat hanc nostram conclusionem, Arriaga. d. 20. de Angelis sect. 3. n. 15. §. *Dico tamen secundo.* Amicus de Angelis d. 18. sect. 4. ex Scotica schola Philip. Faber in 2 dist. 4 d. 28. num. 18. § ad Concilia & authoritates, vbi eam tanquam doctrinam scholæ suæ supponere potius videtur, quam disputet ex instituto. Est autem conclusio huic opposita Ferrariæ 3. contra gent. cap. 110. Caietan. 2. 2. quæst. 24. a. 3. circa solutionem tertij Bannez proxime §. *Alia est sententia*, eos, & datos sui temporis Thomistas alios referentis, ex nostra etiam schola, eis accessere Valentia, ad citatam q. 62. d. 4 quæst. 13. punct. §. *Tertiam assertionem.* Vasquez cita. d. 228. cap. 1. n. 2. §. *Ego vero.* Arrubal d. 27. c. 1. Moncæus. t. 1. d. 7. c. 3. §. *Verum contra ita sententia.* Tannerus de Angel. 5. q. 6. dub. 1. concluſ. 3. Ioan. Præpoſit. ad citat. art. 3. dubio 2. referens etiam Pesantium d. 2 Soar. lib. 5. de Angel. c. 7. Granad. tract 10. d. 4. Quiros cita d. 62. sect. 2. sunt tamen pro nostra conclusione validiora longe fundamenta.

5. Probatur primo: ab authoritate Patrum Basil. in Psalm. 32. *Ad id verbo Domini cœli firmati sunt*, dicens: *Angelos namque initio, vt essent, verbum omnium opifex condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus. Non enim in infantili statura sunt creati: deinde paulatim excitati, atque perfecti, sui spiritus susceptione digni sunt habiti; sed prima constitutione, & quasi quadam conspersione sua substantiæ, simul insusam habuerunt sanctitatem. Deinde conspersione sua substantia, & simul, neque expectata perfectione maiore ea*, quam eorum natura afferebat, *vt digni Spiritus sancti susceptione*, siue sanctificatione haberentur. Damascenus idem docuit. 2. de fide, cap. 3. verbis recitatis, num. 2. *Vt pro sua quisque dignitate & clase* (naturæ scilicet solius) *luminis gratiæque participes sint*, ante gratiam vero, & lumen nihil dignitatis operum, aut classis superiori, aut inferioris, nisi naturalis, ob cuiusque, scilicet maiorem naturæ perfectionem, quæ attendi à Deo posset, vt gratiam, & lumen, (quod omnem honestam dispositionem præcedere debet, ne pure naturalis, & pelagiana sit, posterius, & subsequenter infunderet, id ipsum confirmant verba Prosperi 1. De vita contemplatiua, cap. 3. de Angelis dicens creatos non solum, sine peccato, *sed ad seruiendum Deo feliciter institutos*; sine gratia vero cum gratum faciente, feliciter, & sine auxiliante sufficienter ad seruiendum Deo instituti esse non poterant: cum autem, ad seruiendum Deo, tanquam finem feliciter instituti tunc fuerint. Dei obsequia, quibus se ad gratiam vtramque, vel alterutram recipiendam, non potuerunt, eiusmodi institutionem per gratias præfatas, vt dispositiones præcedere quin principium meriti sub meritum contradictorie cadat, recurratque irrefragabilis illa Augustini consequentia ex verbis Pauli. *Elegit nos in ipso vt essemus sancti: ergo non, quia futuri eramus sancti.* Eandem vim pro nostra conclusione habent verba Augustini recitata cert. 1. num. 7. ex 11. de ciuit. cap. 13. *Non tamen ita tantum creati* (ad simul lux facti vt dixerat immediate, *vt quoquo modo essent, & quoquo modo viuerent, sed etiam illuminati, vt sapienter beateque viuerent*, id est secundum rationalem, honestamque vitam actualem & exercitam æternæ, ac beatæ illius principium, & semen quare exercita, & actualis, honestaque vita, illuminationem, & gratiam, tum habitualem, tum auxiliantem, ex quibus, vt æternæ huius semen, & principium debent procedere, vt finis, quidem intentus, nec pro naturæ priori aliquo absolute existens præcesserit, non autem, vt dispositio, ad illas recipiendas; ita enim, nisi absolute existens illas pro naturæ priori contradictorie præcedat, esse non potest. Quod ipsum argumentum ex multis aliis passim occurrentibus, apud Augustinum & Patres alios de Angelorum creatione in gratia eodem robore pro nostra conclusione repeti, & instaurari facile potest: denique quia creatos Angelos in gratia Patres, & Doctores aiunt, quod sonat, eam non esse ab ipsis adquisitam.

CERTAMEN III.

Tertiæ conclusionis à ratione probatio.

1 INde probatur primo à ratione conclusio gratia prima auxilians in qua, siue cum qua, in primo instanti Angeli creati sunt; pro naturæ, & speciei dignitate, maior, vel minor, de qua conclusione 4 subiungenda, absque omni prorsus libera, & honesta dispositione data à Deo fuit, atque ab Angelis recepta; ergo, & gratia habitualis, gratosque illos, ac iustos formaliter faciens, absque vlla eorum libera & honesta dispositione data à Deo, atque ab ipsis recepta, pro instanti illo primo, suæ creationis fuit. Antecedens est certum ex nuperrime dictis, quia de auxilio gratiæ primo, natura etiam, & causalitate ad honeste operandum de quo est antecedens, negari nequit quin principium meriti sub meritum cadere contradictorie admittatur: cum illud auxilium primi actus honesti principium sit, Consequentia vero legitima, Caietano, & Bannez visa est, vt ad vitandum antecedens, eiusque veritatem, & probationem illudendam, se totos accinxerint, atque ideo alios à sua sententia nostræ huic aduersa retractos nostræ consensisse dicant: quod mutuam dependentiam, & causalitatem actus honesti liberi, quo se Angelus ad gratiæ auxilium primum, ex quo oritur, disponat, & auxilij huius primi componere non potuerint: eum autem ipsi componunt: quia causalitas auxilij in actum illum honestum, & liberum in genere causæ efficientis sit, actus vero illius in auxilium in genere causæ materialis, ex cuius parte ad auxilij receptionem se solummodo tenet: in diuerso autem genere causæ mutua duorum causalitas non repugnat: cui doctrinæ Vazquez etiam noster consentit citat. d. 228, capite primo, numero quinto. §. *Dicitur quoque*, ad similis difficultatis. De habitu, & actu perfectæ charitatis, & contritionis, quo se ex parte subiecti ad illum recipiendum ex parte subiecti disponit recipiens, ad solutionem similem suam 1. 2. quæstione 113. articulo octauo recurrens. Mutuam vero hanc causalitatem duorum, quæ absolutam existentiam, vt alterum alterum causet, requirant, implicatoriam prorsus esse absolutam, & vniuersim ostendimus in physica controu. de causis, deinde dum positio hæc Angeli per actum liberum, & honestum ad auxilij, à quo efficienter procedit cum physica dispositio non sit, sed moralis solum, Deumque sua honestate, mouens, aut auxilium Angelo donet, in genere causæ efficientis moralis eius à Deo donationem præcedit; non secus, ac meritum præcedit præmij donationem: quare mutua hæc causalitas auxilij in actum, & actus in auxilium ipsum, à quo procedit, in eodem genere causæ efficientis erit, quam ita respondentes reputant merito impossibilem; tametsi, vt verbis repugnantiam eludant, causalitatem actus in auxilium esse causalitatem

sitatem dispositionis, ex parte subiecti ad formam, ac subinde in genere causæ materialis appellent. Demum eadem vocum elusione principium meriti sub meritum cadere posse facile à quovis contra ipsos euincetur: etsi autem, vt diximus, consequentia ab infusione, donatione, & receptione auxilij primi gratiæ independenter ab actu aliquo libero honesto, tanquam dispositione, ad gratiæ gratum formaliter facientis, & iustum independenter ab eodem actu infusionem, & receptionem consequentia legitima, ab aduersariis etiam reputetur, probatur ad omnes.

2. Quia naturæ Angelicæ dignitas sola satis fuit diuinæ voluntati, & munificentiæ in suas hasce creaturas rationales (Angelos scilicet) ac prouidentiæ ad finem supernaturalem beatitudinis, ad quem illos ordinauit, cum creabat, vt, tunc etiam media supernaturalia auxiliorum primorum independenter à libera vlla ipsorum dispositione conferret: ergo in sola etiam naturæ Angelicæ dignitate satis etiam diuinæ voluntati munificentiæ & prouidentiæ erga eosdem Angelos fuit, vt gratiam etiam gratum, & iustum formaliter facientem independenter ab vlla eorum dispositione libera cum reliquis domi consectariis, tunc etiam conferret: maxime cum habitualis etiam gratia, gratum formaliter, & iustum faciens, æque, atque auxilium primum, ad condignitatem, & quasi connaturalem correspondentiam meritiuam actus honesti, cum fine beatitudinis, per merita ab Angelis consequendæ requiratur, ac medium æque necessarium subinde sit: confirmatur hæc consequentiæ probatio, ex Patribus omnibus recitatis certamine 1. numero 6. & 7. & certam. 2. numero 2. & 5. quia, cum simul cum gratia gratum faciente, seu charitate habituali, siue veritate, & illuminatione, seu gratia auxiliante creatos Angelos doceant, ad naturæ Angelicæ dignitatem recurrunt, & ad maiorem, aut minorem, vt vtraque maior, vel minor vnicuique in instanti creationis conferretur nulla dispositionis liberæ Angelorum ad alterius receptionem: immò neque ad vtramque recipiendam facta mentione: quare in naturæ Angelicæ dignitate sola æquam, & totam vim motiuam ad vtriusque gratiæ auxiliantis, & gratum facientis, & huius consectariorum donorum infusionem Deo extitisse Patres, vnanimiter censent: ac proinde ab vnius infusione independenter à libera Angelorum dispositione ad alterius cum eadem independentia infusionem in instanti eodem consequentiam tenere. Rationem, & illationis huius; & conclusionis probandæ me iudice optimam dedit nobis S. Thom. sæpe citat. quæstione 62. articulo 3. corp. quia Deus rerum omnium opifex, nihil non perfectum, & cum virtutibus, facultatibus, ac seminibus ad finem, vnicuique præstitutum consequendum, quatenus ad Deum solum spectat, consequendum, è sua omnipotentia, atque, vt sic dicam, manu nullo alio expectato prodire permittit: vt in reliquis omnibus patet, quæ se solo producit, vt summi artificis sapientia, potentia prouidentia, & ast reposcunt, quas dubio procul maximè decet perfectum atque omnibus numeris (quatenus ad ipsas spectat) opus, ex eius manibus prodire, atque cum mediis, & facultatibus, necessariis ad finem ipsi præstitutum consequendum: id quod dogmaticum illud axioma Theologicum docet. *Dei perfecta sunt opera*: quatenus, scilicet, ad ipsum attinet, etsi in iis, quæ interuentu causarum creatarum ab ipso fiunt; earum defectu non autem potentiæ, & artificij diuini, monstrosa quædam, & sine aliquibus perfectionibus, immò cum imperfectionibus aliquoties producantur: quæ in Angelis à solo Deo creatis locum non habent. Atqui Angelus à solo Deo, & ad finem æternæ vitæ & gloriæ creatus est: ergo cum facultatibus mediis, ac seminibus necessariis ad eam consequendam, quatenus ad Deum solum spectat, nullo alio expectato creatus à Deo Angelus est, sed gratia vtraque, & auxilians, & habitualis facultates, media, ac semina sunt necessaria ad finem gloriæ ab Angelo consequendum: ergo eis instructus, & ornatus à Deo solo, & nullo alio expectato creatus Angelus est. Minor est dogma fidei, ex qua constat, sine gratia auxiliante nullum gloriæ meritum esse posse, nec sufficiens, de se, & condignum, vt gloria obtineatur, sine gratia habituali de qua 1. Ioann. capite 3. *Omnis, qui natus est ex Deo peccatum non facit; quoniam semen eius in eo manet.* De auxiliante vero Isai. 1. num. 9. *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.*

3. Confirmatur hæc ratio: quia, ita à Deo creatus Angelus ad gloriam fuit suis operibus, ex Dei auxilio promerendam, ac de facto obtinendam, vt nihil vltra industriam, & bonum vsum auxilij de suo Angelus apponeret, vt eam de condigno (mediatè saltem, & immediatè gratiam habitualem, & gratum formaliter facientem, quæ ius & semen formale proximum ad gloriam est & sufficienter de se se, nec ex Dei mera benignitate, vtcumque moti, vt gratiam, & gloriam donet, non autem quasi, ex iustitia, & ad æqualitatem mereretur, & adiuncta perseuerantia de facto obtineret: ergo nullum Angeli opus, seu actus liber, & honestus fuit, quin meritorius de condigno gratiæ habitualis immediatè, & saltem mediatè gloriæ fuerit; at, si primæ gratiæ infusio in instanti creationis expectauit dispositionem Angeli, per aliquem actum liberum, & honestum, aliquis actus liber, & honestus Angeli fuit, qui nec gratiam habitualem, immediatè, nec gloriam saltem mediate mereretur de condigno: ergo cuiusmodi dispositio ad primæ gratiæ habitualis infusionem expectata à Deo non fuit. Probatur minor, quia meritum condignum gratiæ habitualis, & gloriæ non est, ni actus honestus à gratia habituali operantis dignificetur: ille autem actus Angeli dispositiuus ad primæ gratiæ infusionem à gratia nulla dignificatur: siquidem nulla alia anteriore ad primam (alioqui hęc prima non esset) non à prima, ad quam actus ille disponit, & natura antecedit: nullus quippe actus dignificatur à gratia habituali ipsum subsequente, & quam quomodocumque meretur, & cuius intuitu illa infunditur, vt contouersia de merito tom. 2. de ente supernaturali demonstramus. Neque enim dignificare potest actum ad primam gratiam, quæ eius intuitu datur, ne ad seipsam dignificet, atque sibi natura præcedat, & contradictione manifesta, seipsa prior, & posterior sit: neque ad vlteriorem alium gratiæ gradum, quo augetur: tum quia est supra quantitatem valoris intrinseci actus: tum, quia minimo opere honesto primæ gratiæ de congruo meritiuo, & dispositiuo Angelus omnem gratiam habitualem sibi possibilem de condigno mereretur: maxime in sententia Quiros, qui ad dignificationem actus Angelici dispositiui ad gratiam primam ob eum infusam recurrit, vt argumento nostro satisfaciat: cum tamen, cum communi Castellanorum nostrorum sententia ex intensiori gratia dignificante operis valorem condignum, ad maius præmium vlterius doceat augeri: quod si posterioritas naturæ ad opus actumve honestum non obest gratiæ, vt ipsum dignificet (dummodo in eodem instanti durationis cum actus exercitio coniungatur) ad vlteriorem gratiam fiet planè, vt idemmet actus vlteriorem gratiam de condigno, in eodem instanti obtineat & ab hac, ad vlteriorem dignificetur, & ex huius dignificatione noua ad vlteriorem, & sic ad omnem gratiam habitualem operanti possibilem in eodem instanti & eodem & vnico actu dispositiuo, quantumvis minutulæ honestatis obtinendam. Ex eodem vero discursu conficitur: actum illum Angeli ad primæ gratiæ habitualis infusionem dispositiuum semper congruum solummodo mansurum: eum nec prima gratia ipso posterius natura infusa, quare nec vlla alia posteriore possit dignificari: vnde rursus necessario fiet: Angelos omnes gradus aliquot gloriæ essentialis à Deo obtinere, quos in via nusquam, fuerint condigne promeriti, nempe, eos, qui primæ gratiæ habituali dispositiuo illo actu à Deo ex congruitate solum quadam infusæ respondet, quare nulli Angelorum gloria essentialis tota, & integra, corona institiæ à Deo reddita erit: vti futura in eis est, sicut in nobis ait Paulus 2. Corinthior. quarto, cum tamen vtrisque coronæ adamussim meritis respondentis ratio sit communis, ex quo postremi huius discursus absurdo, primi antecedens amplius firmatur.

4. Quarta, & vltima probatio conclusionis à ratione

tione de principio, quo citati aliquot certamine primo, numero primo vſi ſunt, vt Angelos in inſtanti primo ſuæ creationis gratiam, & conſectaria dona ſupernaturalia à Deo accepiſſe negarent, deſumitur, quod ſcilicet in primo inſtanti non potuerint actum liberum plene, ſeu deliberatum, ac ſubinde honeſtum quo ſe diſponerent, exercere: cum tamen, ita diſponi neceſſarium fuerit, vt connaturali modo, gratia, & reliqua dona à Deo, ac ſubinde de facto recepiſſe bona, & rationali Theologia dicantur: ex quo principio, contra aduerſarios, qui in eo inſtanti creationis gratiam, & conſectaria dona Angelos accepiſſe nobiſcum defendunt, à ſuo ſic, ciuſmodi diſpoſitio, ad gratiam, & dona conſectaria, in eo inſtanti recipienda, non aliter per vos fit, eſſeve potuit, quam per actum plenè liberum, ſeu deliberatum, & honeſtum, ſed actus planè liber, ſeu deliberatus, ac honeſtus, non ſolum habitus non fuit, ſed nec haberi, elicique ab Angelis potuit in primo inſtanti ſuæ creationis: ergo nec diſpoſitio ad primæ gratiæ in eo inſtanti, infuſionem: cum autem aduerſarij, cum quibus certamus, in eo primo inſtanti creationis ſuæ gratiam, & dona præfata Angelos à Deo accepiſſe nobiſcum fateantur, ea omnia à Deo infuſa, atque ab Angelis abſque vlla diſpoſitione ſua accepta fateri coguntur. Argumentum hoc parui à pleriſque aduerſariorum fieri, & quaſi, per neglectum principium illud negari, cum pro præſenti concluſione, cum pro illa veterum ſchoaſticorum negante Angelis gratiam habitualem, & conſectaria dona increationis inſtanti infuſa, tum denique pro eorundem ſententia negante Angelis in primo inſtanti peccatum, non ſolum de facto, ſed etiam de poſſibili ob impotentiam abſolutam Angelicam exercitij plene liberi, ac deliberati in actu vllo in inſtanti vnico, cum tamen ad peccatum lethale ſaltem (cuiuſmodi Angelicum peccatum fuit) plena libertas, ac deliberatio exercita eſſentialiter requiratur: ſed tamen principium illud de abſoluta Angeli impotentia, ad plene deliberandum, in inſtanti creationis: immò, & in quouis vnico, in quo primum cogitationes in contrarium trahentes recurrunt, non ita debilibus fundamentis inniti: vt negligi, & per tranſenam, & libitum, cuiuſque negari poſſe diximus controuerſia de Incarnatione d. 2. de merito Chriſti quæſtione prima de merito eius reſpectu Angelorum, agentes, & ex inſtituto hic oſtendemus quæſt 3. ex quo loco nunc, vt probabilius, nobiſque verum id principium ſuppono.

5. Vrgeri maxime pro hac noſtra concluſione, argumentum ſimile, ex abſoluta ſcilicet Angeli impotentia peccandi in inſtanti primo creationis contendit Quiros citat. d. ſectione ſecunda, numero 7. §. *Obiectum quarto*, præcipue ad finem vſque ſectionis contendens incaſſum inſtantiolis, & argumentatiunculis variis, eandem eſſe potentiam ſe diſponendi, ad gratiæ, & donorum conſequentium in Angelis, ac potentiam peccandi: tum, quia in præſenti prouidentia idem ipſum reipſa ſit, non eſſe, in gratia, ac eſſe in peccato: tum quia diſponi ad gratiam præceptum Angelis ſit: ſed prouidentia præſens, in qua idem ſit non eſſe in gratia, atque eſſe in peccato, erga homines in natura lapſa eſt, non autem erga illos, in inſtanti primo creationis, & ſtatus innocentiæ hominum Protoparentum noſtrorum, de quibus, atque Angelorum in primo inſtanti creationis ratio eſt eadem: ſecundum de præcepta Angelis diſpoſitione in inſtanti primo eſt aperte falſum, atque abſque fundamento: ſiquidem nec præcepto poſitiuo, quod de alio longe diuerſo à diſpoſitione ſui ad gratiam Angeli ſolummodo habuerunt: nec naturali: quia in ſtatu puræ naturæ rationalis (quomodo Angeli abſque omni gratia ſupernaturali, in inſtanti creationis pro naturæ priori ſupponi debent ab his, qui per actum diſpoſitos eſſe aiunt) nullam potentiam ad ſe diſponendum ad gratiam habuerunt: quare, nec potuit eis eſſe diſpoſitio illa iure naturæ præcepta, vt eius omiſſio realiter formaliter peccatum foret, ac ſubinde, eadem ipſa eſt impotentia abſoluta libera peccandi, atque impotentia ſe diſponendi. Quod ſi prius aliud conſtituatur ex gratia auxiliante naturam, ad eiuſmodi diſpoſitionem ad gratiam per actum liberum honeſtum, cum hic ex quocumque motiuo honeſto ex Dei gratia ad illud proſequendum elicitus ſit ſatis, quia cogitatio ſe diſponendi ad gratiam vllatenus Angelo occurrat, abſoluta poteſtas, & libertas ad eum actum diſpoſitiuum, eiuſque omiſſionem abſoluta & libertas, & potentia eadem ad peccandum & non peccandum, eius diſpoſitiones appoſitione, aut omiſſione, non erit: cum nemo teneatur, ad procurandum bonum quod prorſus ignorat: & quidem etſi gratia tantum vnicuique noſtrum bonum ſit, tantumque malum ſtatus peccati, nemo audebit dicere, (neque ipſe Quiros audet) peccatores ſtatim ac id cognoſcunt teneri illico ſub mortali, vel contritione perfecta extra Sacramentum, vel imperfecta in Sacramento ſe diſponere ad gratiam habitualem recipiendam, & ab infæliciſſimo ſuo ſtatu recedendum: imò, nec ſub veniali, pro illo vnico inſtanti indiuiſibili peccator tenetur: Præceptum enim nullum naturale, vel poſitiuum eis temporis, vel potius indiuiſibilis vnius, anguſtiis vrget creaturas rationales nec poteſt vrgere, aut imponi, adhuc ſub veniali: & demus noſtro Quiros vrgere pro primo & vnico inſtanti, aduertentiæ ſui peſſimi ſtatus peccatores ſub veniali vt diſpoſitione ad gratiam illo egrediantur: an inde Angelos, qui ſub tanto malo creati non ſunt, pro illo inſtanti vrgeri, ſub veniali, vt ad gratiam ſe illico diſponant legitime inferetur? Alio modo ipſe hoc argumentum enernat, numero 10. quem non probo, etſi ſolutionis eius fundamenta improbandi locus hic opportunus non ſit.

6. Iam, quæ contra 3. hanc noſtram concluſionem opponuntur, poſſunt ve opponi, & effugia rationum, quibus ea hactenus probauimus eo omnia tendunt, vt gratia habitualis, gratumque faciens connaturalius, intra ſupernaturalem prouidentiam, non, niſi diſpoſitis, per actum proprium liberum, & honeſtum ex gratiæ ſupernaturalis auxilio à Deo donetur: etſi indiſpoſitis, ſine nulla eiuſmodi diſpoſitione eorum ſpectata, & attenta à Deo (vtpote ſuorum ſupernaturalium donorum abſoluto Domino) conferri pro libito abſolute poſſit: quod enim connaturalius eſt, de facto à Deo fieri, vbi de extraordinaria eius prouidentia (vt hic euenit) non conſtat, aſſerendum in bona Theologia erit: connaturalior autem prouidentia Dei in donatione gratiæ habitualis non, niſi per actum liberum, & honeſtum diſpoſitæ rationali creaturæ multipliciter probari ab aduerſariis contenditur. Primo ex nobis: quibus non, niſi diſpoſitis per actum honeſtum contritionis perfectæ extra Sacramentum, vel attritionis, intra illud, gratia habitualis, & formaliter iuſtificans, donatur, nec infantibus adhuc, amentibusque, qui proprio actu diſponi nequeunt, niſi ex meritis Chriſti, & alterius actu, qui eis applicet Sacramentum) in quo ad ipſorum iuſtificationem merita Chriſti applicita ſunt, & continentur: ſed enim oppoſitio, ſeu euaſio argumentorum noſtrorum ab antiquis aduerſæ ſententiæ Patronis excogitata debilis valde de ſe eſt, & quam minoris à Recentioribus, qui poſt noſtrum Molinam ſcripſerunt tentari adhuc, & opponi cum ſit ab eo aperiſſime diſſecta, & confutata §. *Primo parente*, & §. *Ad primum*: etenim ad iuſtificantionem noſtram in natura lapſa iam, & per peccatum corrupta, & impia mirum non eſt amplius Deum requirere, quam in pura, & integra natura, vt prodiit è manu conditoris: vt, ſcilicet: qui proprio actu, iuſtitiam, & gratiam, in qua & ſibi, & aliis naturali generatione propagandam Protoparentes conditi à Deo ſunt, amiſerint, non, niſi actu proprio recuperent, qui autem actu non phyſicè, ſed ſolum moraliter proprio, & phyſicè alieno Protoparentum iuſtitiam perdiderint, alieno etiam actu meritorio Chriſti, & applicationis Sacramenti ipſam continentium iuſtificentur. Non ſecus, inquit Molina, atque legem Hebræis dolatis à ſe tabulis dedit primum Deus eis vero ob ſcelus populi à Moyſe confractis dolatas ab homine tabulas petiit, vt ſecundo legem ſcriberet: demum argumentum, & euaſio tentata noſtris probationibus eſt huiuſmodi: iuſtificatio naturæ Deo infenſiſſimæ, maximèque odibilis diſpoſitionem aliquam, liberam, & honeſtam de facto, & connaturaliter requirit, vt Deus odium in illam deponat, eamque ſibi reconciliet

reconciliet, & gratiam habitualem largiatur: ergo, & natura pura, & integra, in qua ita sumpta complacet, & ob eius naturalem bonitatem cum eam condit, dispositionem similem de facto requiret, nec satis habebit, vt gratia habitualis infundatur ob eius capacitatem naturalem, tanquam ob motiuum, (non quidem ex actiuum, sed decentiæ, cum eius, tum opificis Dei, è cuius illa tota prodit arte, & manu ad finem supernaturalis beatitudinis, ad quem insufficiens de se se, atque operibus suis, æque, atque habituali gratia, atque absque auxilante gratia, siue vlla dispositione alia à Deo indita prorsus erit.

7. Alij aliter connaturalitatem dispositionis præfatæ ad gratiæ habitualis infusionem probant. Quiros primo: quia, cum non sit Angelicæ naturæ absque operibus connaturalis, ac debita beatitudo, nec gratia habitualis, quæ ius ad illam est, debita, absque operibus erit, fateor: sed quid contra nos? immò vero nec naturæ cum operibus gratia habituali pro naturæ priori, vel saltem, non pro naturæ posterioris infusa non dignificatis, est debita connaturaliter: ergo infusio gratiæ naturæ Angelicæ, siue puræ, siue coniunctim cum operibus, è Dei etiam supernaturali auxilio profectis, gratiam habitualem antecedentibus debiti exactiui, iurisve naturalis non est, sed decentiæ, & congruitatis cuiusdam, cum naturæ ipsius, & operis, tum summi opificis, & artificis Dei, è cuius manu perfectam illam, atque omnibus numeris, absolutam, & facultatibus, mediisque necessariis ad finem beatitudinis, ad quem à Deo creatur per opera obtinendum sufficienter instructam prodire decet: qua solum ratione indebita etiam gratia auxiliante supernaturali instructam creari Quiros ipse, & aduersarij reliqui fatentur, nec possunt diffiteri: secundo probat: quia, cum gratia non destruat naturam rationalem angelicam liberam, sed perficiat: eius libertatem ad peccandum, vel non peccandum, in eo instanti creationis nequit destruere: ergo neque ad amorem Dei super omnia, & supernaturalem, qui pro vnico illo, & indiuisibili instanti creationis, præceptus angelis fuit, & cuius subinde omissio mortale esset omittendum: atqui si gratia habitualis infunderetur independenter, & anterius ad liberam Angeli dispositionem libertatem ad peccandum amoris Dei omissione impediret, pro instanti creationis: Ergo pro eo instanti creationis infusa ipsi non fuit independenter, & anterius, ad liberam eius dispositionem, sed argumentum hoc supponit falso præceptum amoris Dei supernaturalis super omnia, pro instanti vnico, & indiuisibili creationis implendum, impositum Angelis fuisse, eáque vrgere. Secundo: conclusionem de connaturalitate infusionis gratiæ habitualis per liberam eorum, & honestam dispositionem, quam cum aliis defendendam proposuit, eiusque anteriores probationes contendunt, magna ex parte deserit: illa enim de dispositione, per quemvis actum liberum, & honestum Angeli est; hoc autem argumentum ad actum supernaturalis amoris Dei super omnia necessariam hanc connaturalem infusioni gratiæ dispositionem limitat; alioqui enim, super quemvis alium actum honestum, & liberum satis disponi Angelum, ad connaturalem gratiæ habitualis infusionem admittat, fieri plane potest, vt eo anterius natura elicito gratia connaturaliter infundatur anterius ad amoris præcepti elicientiam: tunc autem æque destruet illius ommittendi libertatem: cum ex parte actus primi, ac prorsus independenter ab exercitio libertatis in amore eliciendo gratia habitualis omissioni amoris præcepti repugnans, etsi dependenter ab exercitio libertatis circa alium actum honestum, cuius dispositione gratia infusa est, supponatur.

8. Ac demum singularis hæc restrictio dispositionis liberæ, & honestæ Angeli, vt gratia connaturalius ipsi à Deo in instanti creationis infundatur ad actum amoris supernaturalis Dei super omnia pro illo eodem instanti vrgenter, & instanter, absque vllis durationis inductis implendum, vel inde apertissime confutatur, quod ad connaturalem infusionem gratiæ actum, ad quem gratia habitualis natura sua debet præcedere, pro naturæ priori, atque, vt connaturalem eius dispositionem requirat: Etenim habitualis gratia, vel habitus charitatis est, à quo amor supernaturalis Dei super omnia debet connaturaliter immediate procedere, vel habitus illius, (sicut, & supernaturalium reliquorum) connaturalis radix, & principium, ac subinde cum amoris actum, vel immediato, vel huic proximè anteriori gradu, pro naturæ priori, natura sua, & connaturali prouidentia præcedet: vnde, & eius amoris, & dispositionis connaturaliter eliciendæ abolebitur libertas, ex qua solum, libera dispositio esse poterat; & sane, cum actus ille amoris, vel ab habitu gratiæ, vel ab auxilio extrinseco Dei extraordinario habitus illius vices supplente miraculose, debeat procedere, nec aliter fieri possit, neque præceptum vrgere, & subsistere (ne sit præceptum de re impossibili) connaturalis prouidentia infusionis gratiæ habitualis Angelis ab hoc authore asseritur, quæ esse nequit, ni miracula intercedant. Memorandæ (obiter solum) sunt duæ aliæ aduersariorum rationes reliquæ. Prima: quod glorioſius ab Angelis habeatur gratia habitualis ex propria dispositione meritoria congrue, quam sine illa distingue: glorioſius Deo eorum creatori, & opifici ad beatitudines finem nego, vt ex dictis patet: Angelis transeat, quorum decentiæ minus quam diuinæ ratio est habenda. Dixi autem transeat: tum, quia aliunde ea maior gloria compensari potest ob summam æstimationem naturæ Angelicæ, quæ tantæ naturalis dignitatis habita à Deo est, vt nullo alio expectato digna reputata fuit, quæ tantum ornatum reciperet: tum, quia humanitati Christi Domini summa, & infinita vnionis gratia, sine vlla meritiua dispositione data à Deo fuit, quin contra eius gloriam fieret: secunda (& cui specialiter noster Granados insistit) ex dispensatione Dei cum creatura rationaliter gratiam habitualem sæpè in scriptura asserta desumitur: desponsatio vero propriè, sine vtriusque sponsi consensu libero non est: sed hæc ratio plus probat, quam Granados cum reliquis aduersariis intendat, vt de secunda Quiros probatione dicebamus. Nempe, solo actu charitatis, & amoris in Deum disponi ad gratiam creaturam posse: talis enim consensus sponsalium, & matrimonij in contrahentibus est, vt se sponso, sibique sponsum, nec amplius velint. Secundo instatur: vnionis gratia, qua arctius, perfectiúsque cum Christi humanitate desponsatus (sensu quo ab scriptura desponsari cum creatura rationali per gratiam dicitur) Deus est: instatur item in gratia baptismali infantium absque vllo ipsorum consensu, cui, si rigida desponsatio, & propria per gratiam fiat, Parentum (qui sæpe abest) vel baptizantis consensus, & voluntas nequit substituere: est ergo desponsatio illa Dei cum creatura rationali metaphorica, allegorica, mistica, & similitudinaria: qua nimirum affectiuam Dei erga creaturam gratia ornatam coniunctio, atque huius cum Deo per adoptiuam filiationem, formaliter gratia ipsa inductam, cum Deo coniunctio arctissima, qualis ex sponsalibus, & matrimonio sponsis obuenit, significetur: quin reliqua sponsalibus, & matrimonio, essentialiter necessaria gratiæ ab scriptura tribuantur, tribuive vllatenus possint: vt patet in perpetuitate, & fine propriis eorum contractum, & aliis, quæ desponsationi Dei, cum creatura rationali, ex fide repugnant, nec, nisi blasphemè possunt cogitari.

CERTAMEN IV.

De gratia auxiliante Angelis in instanti creationis à Deo donata, examen, & decisio.

1. Dico quarto: de gratia auxiliante, Angelis in creationis suæ instanti absque vlla ipsorum libera dispositione (vt cum omnibus Doctoribus docuimus) à Deo collata: gratia auxilians Angelis naturæ & speciei superioris, quam inferioris naturæ Angelis, data non est maior in ratione gratiæ, & beneficij. Conclusio hæc vti, & sequens supponit diuersitatem, & inæqualitatem physicam, & entitatiuam naturæ, & speciei Angelorum, cuiusvis ordinis, & gradus hierarchici ab Angelis reliquorum graduum & ordinum hierarchicorum, vt qui altioris, superiorisque gradus hierarchici sint naturæ, & speciei physice, & entitatiue perfectioris, vt d. 2. quæstione 4. & 5. statuimus: eo vero supposito, & rursus ex omnibus gradibus, seu speciebus, & naturis Angelicis lapsos aliquos fuisse (vt eis locis obiter diximus, ac deinceps de peccato Angelorum disputantes, cum communi Patrum, & Theologorum ostendemus) certa, & legitima est præsentis conclusionis probatio: etenim gratiæ auxilium, efficax, & consensum logice concernens, ac secum deuoluens vbi primum absolute à Deo confertur, & existit: quia extrinsecus à futuritione conditionata consensus, si ipsum donetur efficax in nostra, ac vera sententia constituitur, maius auxilium, & gratia est, in ratione gratiæ, & beneficij quovis auxilio inefficaci quantumvis intenso, & ex parte actus primi physici entitatiue potentiori, ad intensius, perfectiusque operandum, & consentiendum: atqui auxilium hoc efficax ad consensum præcepto Angelis omnibus imposito in instanti creationis multis superiorum, & supremæ etiam hierarchiæ, & ordinis, futuris, si obedirent, ac proinde superioris, & supremæ perfectionis specificæ, & naturæ Angelis datum à Deo non est; siquidem ex eis plures Dei præcepto non consenserunt: datum autem est pluribus Angelis inferiorum, & infimæ etiam hierarchiæ, & gradus hierarchici, ac subinde imperfectioris, & infimæ speciei, & naturæ angelicæ: siquidem ex bonis Angelis infimæ hierarchiæ, & gradus hierarchici Angeli custodes, singulis, & omnibus, ex vulgo, hominibus singuli custodes Angeli deputati à Deo sunt: ergo maius auxilium in ratione gratiæ, & beneficij perfectioris naturæ, & speciei Angeli præ Angelis speciei, & naturæ imperfectioris, datum in instanti creationis à Deo non fuit.

2. Maior est dogma Theologicum. Tum quia auxilium gratiæ efficax, quantumvis tenuis, & remissæ entitatis physicæ sit, spectat ad prædestinationem, quæ amicissima, gratiosissima, & beneficentissima, Dei erga rationales creaturas est; sufficiens vero tantum, ac non efficax auxilium, quantumvis intensum: & entitatiuè perfectius, maiusque, & potentius ex parte actus primi physici ad consensum, & operationem in bonum, ad prouidentiam Dei, non prædestinatiuam, sed communem, reprobis etiam, attinet, non adeo amicam, gratiosam, & beneficam erga rationales creaturas: tametsi benefica, gratiosa, & amica Dei erga illas prouidentia sit, eoque magis, quo intensius, perfectius, potentiusque physice, & entitatiuè auxilium ex parte actus primi physici ipsis affert. Secundo: quia cum auxilium gratiæ bonum, ac beneficium rationali creaturæ sit, in ordine ad gloriæ, & beatitudinis finem, ad quem consequendum creata, à Deo illa & ordinata per eius prouidentiam est, medij bonitate bonum, & beneficium creaturæ rationali erit; nempe, quatenus vtile, conducensque ad illum finem mediatè, & consensum meritaque, per quæ consequendus est immediatè obtinenda: atqui vtilius, & conducentius medium est, auxilium efficax, quo de facto ea omnia obtinentur (qualiscumque physicæ entitatis, & perfectionis minutulæ sint) quam alia auxilia (quantavis entitatiua perfectione, & intensione maiora) quibus tametsi præfata merita, & finis de facto, non obtinebuntur: ergo auxilia efficacia qualiscumque physicæ entitatis intentionis, & perfectionis sint, maiora in ratione gratiæ, & beneficij sunt, quam non efficacia, & sufficientia, quantumvis intentione, & entitate physica perfecta. Quod autem in instanti creationis collatum à Deo Angelis aliquibus auxilium efficax, aliis vero, inefficax fuerit supra ostendimus, & omnes supponunt, qui in eo instanti mediis necessariis ad finem beatitudinis per merita (quæ absque auxiliis gratiæ habeti non poterant) consequendum, instructos, & constitutos à Deo creari oportete docuerunt: ersi autem aliis actibus, quam obedientiæ præcepto impositò, aliquid amplius gloriæ vltra id, quod gratiæ habituali, per obedientiam conseruatæ responderet, promereri in via Angeli potuerint, etiam, ij, qui tandem, per inobedientiam lapsi in gratia, & veritate, non steterunt, idem de auxiliis ad eiusmodi opera censendum probabilius videtur, vt ex iam dicendis clarebit.

3. Dico quinto, & vltimo Angelis omnibus naturæ, & speciei superioris, & entitatiue perfectioris maior physice, & entitatiue perfectior, & intensior gratia auxilians, quam aliis naturæ, & speciei imperfectioris collata à Deo, in eo instanti creationis suæ fuit. Conclusioni huic consentient Doctores omnes, qui primæ nostræ conclusioni certaminis secundi numero 1. consenserunt: tametsi non ita diffinctè, & in terminis, vt aiunt, ipsi disputarint: est autem ex dictis pro ea conclusione prima quintæ huius ratio procliuis: etenim præstantiori Angelorum, ac perfectioi naturæ decentiæ (& si non ex actionis, naturalisque iuris) titulo: supernaturalia reliqua dona à Deo solo, ac sine vlla dependentia à bono creati arbitrij vsu, prouenientia, atque eam in actu primo physico ad eius ornatum, & condignam operationem vitæ æternæ (ad quam vt finem creati Angeli sunt) constituentia debentur maiora entitatiue, vt physicè perfectiora, vt ibi ostendimus, Angelis speciei, & gradus hierarchici perfectioris, & superioris: atqui auxilia gratiæ physica interiora, & entitatiue perfectiora pertinent ad actum primum physicum, vt condigne ad vitæ æternæ finem (ad quem creati Angeli sunt) à Deóque solo independenter à bono vsu creati arbitrij prouenium: ergo ea debentur Angelis speciei, & naturæ perfectioris. Confirmatur: quia Angeli naturæ perfectioris, altioris, maiorisq; gloriæ finem per merita, quam alij inferioris naturæ, quatenus per Deum est, consequendum fuere creati: atqui id connaturalius euenit, si quatenus per Deum stat, maioribus, intensioribus perfectioribusq; physicè auxiliis gratiæ ad merita maiora condigna gloriæ in actu primo physico ad bene operandum & merendum præueniantur: ergo ita à Deo præstitutum de facto fuit. Patet consequentia: quia in prouidentia, quavis, siue naturæ, siue gratiæ, id quod connaturalius est, præstitutum de facto à Deo affici debet: vbi cum extraordinaria prouidentia vsum aliunde non constet, vt necunde hic constat. Maior probatur. Tum quia, ampliori, maiorque gloria magis decet naturam Angelicam perfectiorem, ac proinde, cum finis gloriæ, ad quem Angelos creauit præstitutio, atque magnitudinis eius taxatio penes Deum solum fuerit, tametsi eius executiua affecutio ab eorum meritis pendere debeat, perfectiori naturæ Angelicæ amplioris gloriæ finem præstitutum à Deo fuisse censendum iure optimo est. vti eadem ratione cum maioribus gratiæ donis eam condidit. Tum etiam: quia cum Deus ex Angelis naturæ perfectioris superiores gradus hierarchicos constituere statueret, atq; hi gloriæ præstantioris finem præstantioris esse deberent, ad gloriæ præstantioris finem Angelos præstantioris naturæ condidisse, probabilius longè est.

4. Minor

4. Minor probatur : quia connaturalius valde est Angelos cuiuscumque præstantioris naturæ maioribus intensioribusque physice, & entitatiuè gratiæ auxiliis preuentos intensius, perfectiusque operari cum pro sua libertate eis consentiant, ac bene vtantur, nec, vt absolute possint, abutantur, ac reluctentur, quam minoribus, & remissioribus. Dices : supposita præstantiore, & perfectiore physice natura, & voluntate Angelorum, opus non esse præstantiori, ac intensiori auxilio gratiæ, vt connaturalissime intensius, & perfectius operentur, quam Angeli naturæ imperfectioris, supplente nimirum, voluntatis naturali præstantia, quod deficit intentionis gratiæ auxilio : vt boni genij, & voluntatis naturalis hominibus etiam vsu venit : quos quavis pia cogitatione, auxilio gratiæ, atque exhortatione connaturalissime intensius aliis, genij, & indolis naturalis alterius, in bonum moueri experimur : Confirmatur, ex dictis à nobis supra : scilicet, Angelos cuiusvis hierarchiæ adeo aptæ, ac dispositæ naturæ esse ad sui gradus hierarchicos actus ardenter concipiendos, vt, vel minutulo gratiæ auxilio tactos, non secus, ac sulphureus puluis scintilla quavis ignis, ardescat : sed postremum, de eis solum actibus hierarchicis, cuiusque gradus hierarchici, vt summum probat, non de aliis omnibus communibus Angelorum, & gloriæ meritoriis; sed, nec de eis, nec de aliis hæc, nec præcedens obiectio quidquam contra minorem eiusque probationem præstat. Etsi enim, qua velis facilitate, & connaturalitate boni genij, indolisque, natura intense respondere auxilio gratiæ demisso, ac minutulo apta, nataque sit: ast auxilio intensiori, ac physice maiori, & potentiori, connaturalius, faciliusque, eandem naturam responsuram intensius, certum est, vbi ei pro sui arbitrij libertate responderit.

5. Denique vtrique rationi primæ respondebis, vel contra vtramque obicies, ex supra etiam à nobis dictis, ex maiori gratia in instanti creationis Angelis naturæ, & speciei perfectioris, independenter ab omni eorum, merito, & libera dispositione à Deo infusa, ampliotis gloriæ ius ex tunc ipsis parari, si perseuerent, quam Angelis naturæ imperfectioris, quibus infusa tunc fuit, gratia habitualis minor, etsi illi nec intensius, perfectiusque operentur : atqui auxilium gratiæ intensius physicè maius, & intensius solum, ad intensius, perfectiusque operandum magisq; merendum gloriæ, ad quam ampliorem, quam Angeli imperfectioris, speciei, & naturæ creati à Deo sunt : ergo otiosè ac de superfluo maioribus auxiliis perfectior natura Angelica tunc in actu primo physico ad amplioris gloriæ finem per merita quatenus per Deum stat consequendum præueniretur : cum in maiori gratia habituali prima anterius, & independenter à meritis infusa; etsi posterius eorum merita æqualia, & fors aliquantulum remissiora, quàm ab imperfectioris naturæ Angelis haberentur, satis perfectioris naturæ Angeli haberent, vt ampliorem gloriam consequerentur. Respondetur facile Angelos ad gloriam per merita obtinendam, tanquam ad finem conditos à Deo fuisse : quia illam industriæ suæ ad auxilia gratiæ adiunctione, meritisque obtinere, ac, non purè otiosis, à Deo donanda erat : vnde, etsi gratia prima habitualis, ius semenque gloriæ ipsis fuerit, non tamen, nisi, vt coniuncta perseuerantiæ, ex Dei auxilio, & ipsorum industria subortæ ius, semenque de facto, & absolute obtinendæ gloriæ esse voluit Deus : insuper præcipuam gratiæ habitualis iurisque ad gloriam ac gloriæ ipsius portionem non mere gratuitam, sed ex cuiusque meritis esse, & quæ multum, gratiæ portioni gratuito iuxta naturæ dignitatem, vnicuique donatæ excederet : vnde, quatenus ex Deo ipso est, maiora merita perfectioris naturæ Angelis per auxilia gratiæ maiora, & porentiora physicè præuenire, congruum intentioni huic suæ fuit.

6. Adde ex perfectioris naturæ Angelis superiores hierarchias, & gradus esse constituendos, & quamvis naturæ excellentia, & gratiæ primitus collatæ, eis satis esset, vt imperfectioris naturæ Angelis, meritorum tamen æqualium, sine horum iusta querela præferentur : ast cum gradus hierarchici, non solum præcedentiæ in dignitate honoraria, sed ministeriis etiam, & potestate iurisdictionali sit, qui in meritis ministerij non excellerent, minus congruè aliis præferentur : ex fine ergo amplioris gloriæ, ad quam conditi, & ordinati Angeli perfectioris naturæ sunt, & ex gradibus hierarchicis, superioribus, quos occupaturi erant, qui in gratia starent, congruum, consentaneum, & connaturalissimum fuit, Deum maiora eorum merita, quatenus per ipsum solum stabat, maioribus physice, & entitatiuè auxiliis in actu primo physico ad operandum collatis præuenire. Porrò concluso vtraque ex iis, quæ de primis Parentibus nostris in statu innocentiæ Patres, & Scholastici communiter docent, nosque cum ipsis controuersia sequente d. secunda docebimus; non leuiter confirmantur : eos siquidem ampliori gratia, non solum habituali, sed auxiliante, illustrationum, & scientiæ, non solum speculatiuæ, sed practicæ, atque ad perseuerandum, ac merendum pro naturæ capacitate, & decentia, ornatos, & instructos, in instanti suæ conditionis primo, à Deo fuisse concors Patrum, & Theologorum sententia est.

7. Quod autem ex conclusione nostra quarta contra hanc quintam obiici poterat : scilicet, Angelis, non paucis perfectioris naturæ de auxilio efficaci (quod maius longe in ratione gratiæ, & beneficij est, quantumvis physicè intensis sufficientibus solum, & certo maiora merita Angelorum, & gloriam maiorem deuoluens) prouisum à Deo non fuisse : ergo nec auxiliis physicè maioribus, & intensioribus, ex fine amplioris gloriæ per maiora, merita obtinendæ, neque, vt meritis, pro gradus hierarchici sui excellentia, imperfectioris naturæ, & gradus Angelis præcedant. Hoc inquam præuentum sæpè à nobis est verbis illis (quatenus per Deum solum stat) decentiæ titulo de auxiliis potentioribus, & maioribus prouidisse; auxilia vero efficacia, quà talia per Deum solum non stant, sed à bono vsu creaturæ rationalis per quem, in statu conditionato, tandem efficacia constituuntur, pendent : etsi autem, ex auxiliis gratiæ, ita constitutis, & scientia media cognitis conferre, ac non ex sufficientibus penes Deum solum sit : ast, nec decentiæ, naturæ titulo, nec ex fine gloriæ, nec ex eorum electione in gradus hierarchicos superiores futura, ea conferre, quæ connaturaliter, tenetur; sed solum magis, & ad maius meritum, & præmium in actu primo physico naturæ, & speciei perfectioris rationales creaturas constituere : in quo, per physicam solum, & entitatiuam auxilij intentionem, & perfectionem maiorem, non autem per efficaciam quæ ad actum primum physicum, nec spectat, nec spectare salua libertate rationalis creaturæ potest.

8. Ex his tandem constat, quam bona, & connaturaliori consequentia conclusionis certaminis huius cum doctrina communi Patrum, & Scholasticorum, asserentium gradus hierarchicos superiores, ex Angelis natura, meritis, & gloria etiam, excellentioribus, quam Angeli, inferioris hierarchici gradus esse constitutos : Etsi enim superiores illi Angeli maioribus physice auxiliis in actu primo physico ad operandum, & merendum gloriam ampliorem instructi à Deo, ac subinde ad intensius, & perfectius operandum, & merendum potentiores in actu primo physice à Deo constituti, æque, atque inferiores, Angeli indifferentes, ac liberi absolute maneant, cum ad non operandum, & merendum, & consequendam gloriam (vt patet, ex Angelis superiorum, & supremæ etiam hierarchiæ lapsis) tum etiam ad remissius operandum, & minorem gloriam merendum, vt ex primo patet) si enim nullatenus operari, ac mereri, sub auxiliis illis potentioribus, & physice maioribus absolute potuerunt citius non adeo intensè operari, minusque proinde, mereri absolute potuerunt, quam sub eis absolutè, operari ac mereri poterant) tamen cum Angelis superioris, perfectioriisque naturæ, prædestinatis potentiora, maioraque entitatiue, & physice auxilia, sicut æqualis naturæ reliquis collata à Deo sint, atque ex ita potentibus physice auxiliis, efficacia, & quæ habitura effectum, cum maiorum meritorum, tum

gloriæ amplioris (vti ex potentioribus auxiliis connaturalius est, quam, ex minus potentibus, casu, quo eis consentiatur) scientia media prænouerat, Deus contulerit; fit planè Angelos, superioris perfectionisque naturæ connaturalissimo, prouidentiæ, & prædestinationis, supernaturalis modo, intensius operasse, ampliusque gloriæ promeritos assequutosque fuisse, quam inferioris naturæ Angelos reliquos, ex quibus inferiores hierarchiæ componerentur, ac demum superiores hierarchias Angelis naturæ, gratiæ, & gloriæ donis; præstantioribus naturaliori prouidentia, ac subinde de facto (vt Patres, & scholastici communiter docent) constare.

QVÆSTIO II.

De donis actualibus, siue actibus supernaturalibus in instanti creationis suæ Angelis à Deo donatis.

DIcimus quæstione prima de donis habitualibus, quæ à Deo in suæ creationis instanti primo, simul cum absoluta sui existentia Angeli receperunt, & gratia auxiliante, quæ etsi sancta cogitatio sit, tamen ex parte actus primi ad eorum actus, & operationes se tenet: iam de actibus, & operationibus, quæ ab illis habitualibus donis, & gratiæ auxiliis, vel proximè, vel remotè proueniunt agendum recta methodo est: ex eis autem, quidam actus intellectus sunt, quidam actus voluntatis ab eis donis habitualibus prouenientes: & quoniam habitus intellectus à Deo tunc infusi alij per accidens infusi sunt, scientiæ abstractiuæ scilicet naturalis, ab ipsis adquiribilis, de obiectis quorum tunc species propriæ debitæ ipsis non erant (vti Adamo in statu innocentiæ infusi fuere) & hi quidem, vel propriæ, & strictæ, atque euidentis scientiæ, ex certis, & euidentibus, collecti actus sunt, vel non, ex euidentibus, & certis deducti, ac proinde nec scientiæ strictæ, & propriæ actus: alij vero sunt actus supernaturales, intellectus, & fidei, de omnibus an pro primo creationis instanti Angelis adfuerint, vti & de supernaturali, beatitudine, siue perfecta patriæ, siue imperfecta viæ) à Theologis disputatur; de actibus vero voluntatis à Deo Angelis donatis disputant etiam Doctores, in præsenti, & in primis de amore Dei super omnia, vel naturali, vel supernaturali, deinceps de actibus erga obiecta reliqua honesta spei, & reliquarum virtutum moralium. De his igitur omnibus suo ordine, & seorsim de singulis agendum, ac definiendum, hic à nobis erit, & primo de actibus intellectus, secundo de actibus voluntatis. Tertio de actu beatitudinis, tam naturalis, quam supernaturalis, siue imperfectæ, siue perfectæ, de qua an in actu intellectus, an in actu voluntatis consistat definire huius loci non est. De his, inquam, secundum physicam suam entitatem sumptis, non autem qua mediatè, vel immediatè liberi honesti ac meritorij esse possunt, de eis enim ita sumptis, tota quæstione tertia, ex generali principio, ibi examinando, facile, quid sit censendum constabit.

CERTAMEN I.

De actibus scientiæ, & cognitionis abstractiuæ Angelorum in primo instanti suæ creationis.

1. EGimus de abstractiua solum Angelorum in primo instanti cognitione & scientia, de intuitiua quippè, & visione obiecti, cuius in eo instanti species habuerit (de quo non hic, sed tom. 1. nostræ philosophiæ controu. vlt. de naturalibus ac purè philosophicis Angelorum disputamus) certum est eam, ex tunc singulis adfuisse, quin dubitandi, ambigendive ratio vlla posset occurrere: scientiam vero, & cognitionem abstractiuam Angelorum diuidimus in per se naturalem, cuiusmodi est scientia omnis natura sua per discursum ex vno obiecto cognito ad aliud ab Angelo adquiribilis: (quam in propriè strictéque, & perfectè scientiam, euidentem scilicèt, & ex euidentibus deductam legitimè, & in non ex ita euidentibus, aut non ita legitimè deductam subdiuidimus) & in scientiam, & cognitionem supernaturalem fidei, ob Dei reuelationem: hoc vero nostræ diuisionis, membrum, ad rem præsentem oportune subdiuidimus in actum fidei ob reuelationem, & testimonium Dei obscurum, siue non euidenter notum, crediturо Angelo (sicut vulgo hominibus, qui in via credimus contingit & in actum fidei ob testimonium, & reuelationem Dei certo, & euidenter Angelo crediturо notam: non est enim de vtroque modo habito fidei actu eadem in re præsente decidendi ratio. Ne tamen actus, secundo modo assignatus dicatur impossibilis: suppono, ex tom. 2. de ente supernaturali controu 1. (quæ eti de fide) actum fidei cum euidentia, & intuitione reuelationis posse, non solum de potentia Dei absoluta, sed connaturalissimè consistere, vt satis, etsi summatim ostendi disputans de scientia humanitatis Christi: quare, ex impossibilitate actus fidei, cum euidentia reuelationis, neq; in Angelis, eiusmodi actus fidei repugnabit.

2. Suppono secundo euidentiam reuelationis Angelis in primo instanti creationis, & mediatam, ex discursu, & motiuis signique locutionis, & reuelationis diuinæ, in se euidenter notis, absque Dei visione clara, & absque euidentia, adhuc abstractiua, locutionis Dei extemæ per eius species abstractiuas, vel propriàs ex modo autem concursus diuini temperatas, vt eius locutionis Dei solum abstractiuam cognitionem euidentem immediatam, & certam Angelis ingererent, fieri posse, vt non inuenio censet Arriag. d. 20. sect. 2. subsect. 1. & 2. contra Soar. c. 1. n 17. & quidem, quoad certitudinem cognitionis de locutione Dei indubitatum esse debet: cum hominibus etiam viatoribus, pluribus, quibus immediatè, & per quos Ecclesiæ suæ veritates, quas voluit Deus, reuelauit, certam abstractiuam reuelationis, & locutionis Dei cognitionem adfuisse negari nequeat: ex qua, ita firmiter reuelatis credidерunt, vt miracula statim in eorum reuelationis Dei argumentum obtulerint, & illico patrarint, quin ab alijs quam à Deo de Dei locutione, & veritatibus reuelatis fuerint instructi miraculâve, aut signa alia, quibus in eam certitudinem reuelationis, & locutionis diuinæ ad ipsos induci possent, præcessissent. Ac de sanctissimo nostro Patriarcha Ignatio, nouimus de suis priuatis reuelationibus mysteriorum, & veritatum fidei à Deo immediate Manesæ, vbi perfectionis tyrocinium potuit, habitis adeo certum fuisse vt non extantibus communib. pro Ecclesia tota certo ipsum ea omnia creditурum doctuumq; asseuerit. Nec dubiú esse debet, quin Deus mysteria plura Angelis ita immediata reuelatione, & euidentia ipsis, aut certa abstractiuè cognitione indita in instanti suæ creationis reuelauerit. cum eo modo de aliquibus veritatibus homines viatores instruxerit ac præduratorionis vię Angelorum breuitate institui illico eos de credendis oportuerit, vt deliberato in via, ac meritoriè credere possent.

Denique

3 Denique suppono, opus non fuisse, vt omnibus Angelis, ea immediata reuelatio à Deo fieret, ac certa eius cognitio simul infunderetur, sed satis fuisse, vt aliquibus summæ dignitatis natura, & gratia iuxta superius dicta immo Angelo ex eis summe in vtraque perfecto, & immediata reuelatio fieret, eiusque certa, & euidens cognitio à Deo infunderetur, ac per ipsum reliqui, etiam eiusdem gradus hierarchici, pro eodem instanti creationis de reuelatione, & reuelatis à Deo mysteriis instruerentur. Ratio autem est, quia tunc gradus hierarchici instituti dispositiq; non erant, qui post exactam viæ Angelicæ dutationem, ex bonis solum Angelis erant instituendi, institutique demum sunt: quare nec illuminatio Angelorum inferiorum graduum per Angelos superiorum, quasi iurisdictionalis, & ex lege erat à Deo instituta: vnde nec immediata Angelorum supremi gradus hierarchici à Deo illuminatio: ac proinde liberum prorsus, nec vlli suæ legi, aut statuto, quod nondum erat, aduersum Deo fuit Angelum seu Angelos, quos vellet alloqui, immediato, & illuminare, ac medio, mediisue illis reliquos, non solum pro instanti creationis; sed pro reliquis totius durationis, qua viatores extiterunt. Fuit autem connaturaliori prouidentiæ congruentius, vt his, qui dignitate vtraque cunctis præcellebat, ad immediatam illuminationē, & reuelationem eligeretur, & vt reliquos de reuelatis sibi à Deo instrueret, cessat absurdum inde quo ab hac cogitatione, in quam, inclinauit Arriaga, recessit citata subsect. 2. num. 23. §. *Hinc dubitatur primo*: quod, scilicet, omnes Angeli supremæ hierarchiæ æque immediate illuminari à Deo debeant: cum immediate vero euidentia illuminationis, reuelationisque à Deo fidei actum stare non posse, ac proinde nullus Angelus supremæ hierarchiæ (tertia scilicet, vt minimum Angelorum pars) fidei actum habuisset; quod est improbabile, & absonum, tametsi de vno, vel altero Angelo asseri probabiliter, & citra dissonantiam putet. Vidimus namque, ab immediata illuminatione supremi Angeli hierarchiæ supremæ ad reliquos eiusdem pro viæ statu consequentiam non tenere. Item: in nullo actum fidei, secundum suam substantiam, & entitatem, cum euidentia reuelationis, etiam clara immediata, & intuitiua repugnare, nedum cum abstractiua cognitionis euidentia, aut certitudine, qualem Angeli adhuc viatores haberent. An vero cum fidei libertate, & merito pugnent, q. 3 definietur his positis.

4. Dico primo Angeli omnes in primo instanti creationis actus scientiæ naturalis, cum propria, & stricte talis, tum impropriæ, & latæ, proprio discursu ex naturaliter notis acquiribilis, & per accidens infusa secundum suam substantiam, & entitatem sumptos habuerunt. De actibus scientiæ propriæ, & stricte talis, probatur irrefragabiliter conclusio, ex scientia visionis, & intuitiua obiectorum omnium (quæcumque ea sint) quorum in primo instanti creationis Angeli species proprias habuerunt; eorum quippe pro eo etiam instanti visionem claram, & intuitionem habuisse certum, & indubitatum, vt diximus, cunctis scholasticis est: quia scilicet intellectus angelicus propria obiecti specie instructus, est causa naturalis completa expedita, & determinata de se ad eius visionem eliciendam, non minus, quam ignis applicitus materiæ ad productionem caloris, & quæuis alia causa naturalis completa, & expedita, ad proprium effectum producendum: ergo illico, eius obiecti visionem eliciet; non secus, ac reliquæ causæ naturales completæ, & expeditæ, vbi primum sunt, suos proprios effectus producunt, quin, ne vnius quidem instantis mora trahatur, vt eos producant: quia in eo, nil amplius virtutis promptitudinis, expeditionisq; ad eos producēdos repetietur, quam in primo. Tum sic, vt intellectus Angelicus in primo creationis instanti cognitionibus hisce euidentibus obiectorum, ex quibus euidenter alterius obiecti, seu obiectiuæ veritatis cognitio, & conclusio deducitur, est causa naturalis completa, expedita, & determinata, eius cognitionis & conclusionis eliciendæ, ergo illico, in eodem illo instanti proximo suæ creationis illam eliciet, quin, vel vnius instanti moram trahat, illudque instans, immediate sequens ad eam eliciendam expectet. Perspicua proinde, vt dixi, prima hæc conclusionis nostræ pars est. Secunda vero pars non adeo est perspicua; pro qua proinde illud addidit. *Secundum substantiam, & entitatem actus scientiæ.* Est quippe secunda hæc conclusionis pars de scientia Angelica probabili solum, neque ex euidentibus præmissis cognitionibus aliorum obiectorum per legitimam illationem, & discursum Angelorum adquiribili, vt in nobis nostrarum scientiarum quas dicimus, conclusionibus maiori ex parte earum (Philosophia. v. g. & Theologia) vsu venit, quarum plerumque conclusiones probabiles solummodo sunt, atque ex præmissis probabilibus tanquam deductæ. Vnde sit, vt ratio pro prima parte conclusionis de scientiæ propriæ, & strictæ actibus, seu conclusionibus euidentibus, locum, pro secunda habere nequeat; siquidem intellectus causa naturalis completa, & determinata de se conclusionis eiusmodi inferendæ non est, vti nec intellectus noster præmissis tantum probabilibus instructus: quare eis etiam habitis possumus conclusioni non illico assentiri.

5. Vt autem conclusionis pars hæc, vt à nobis proponitur perspicue intelligatur, & à nobis probetur, ac de actu fidei Angelicæ in instanti, primo creationis mox dicendis, & probandis sternatur complaneturque via, aduertendum est: hanc intellectus Angelici (sicuti & nostri) præmissis solum probabilibus instructi indeterminationem ad assentiendum conclusioni, seu indifferentiam in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum conclusioni ab intellectu ita constituto præcise eiusue actu tolli, & determinationem in actu primo ad assentiendum conclusioni induci non posse: quia intellectus potentia libera non est, quare, nec sibi ipsi actum imperare, nec sine imperio indeterminationem & indifferentiam suam ad actum, eiusue omissionem actu ipso elicito immediate in actu secundo determinare potest. Id enim voluntatis liberæ, & arbitrij in actu primo solius proprium est. Ea igitur indifferentia & indeterminatio extrinsecus, actiue, aliunde, quam ab intellectu, qua tali, eiusque actu tolli in actu primo debet, vt probabili conclusioni assentiatur: ab actu, scilicet, voluntatis assensum imperantis, cum præmissæ ex quibus discurrit atque ex ipsis illatio solum probabiles esse cognoscuntur, & fallibiles, vel obiectiue, cum præmissæ, etiam de se fallibiles, & probabiles saltem negatiue, euidentes intellectui non apparent: id est nulla fallibilitatis earum ratio intellectui repræsentatur, cuius rationem in assensu, cum præmissis ipsis tum conclusioni præstāda hæreat: quemadmodum in subitis motibus voluntatis, erga obiecta aliqua de se etiam mala, sæpe contingit, vbi nondum malitiæ cognitione voluntas præuenitur. Cum autem tota, & adæquata actiuitas ad conclusionem ex probabilibus principiis, ac præmissis inferendam penes intellectum, ita eis præmissis etiam, vt probabilius, & subinde fallibilibus cognitis instructum sit soloque ei ita instructo determinatio ad essentiam illatiuum conclusionis, vel actiue, ex actu voluntatis assensum illatiuum imperantis, aut obiectiue ex amotione cognitionis de præmissarū & illationis fallibilitate, qua ab assensu ex parte obiecti detineretur, possit obuenire, sit plane eundem actum secundum substantiam, & entitatem assensiuum conclusioni fore, siue ex libero voluntatis imperio in actu primo determinetur, liberque mediate actus assensiuus conclusioni subinde cuadat siue obiectiue seu ex parte obiecti vndecumque obueniente à notione cognitionis de fallibilitate principiorum, in se solummodo probabilium, & illationis ex ipsis, negatiue saltem, euidentia ea omnia intellectui cuiusuis, (& ad rem præstantem Angelico) repræsentetur, atque adeo nullo adstante retardatiuo ex parte actus primi ad assentiendum conclusioni probabili necessario intellectus terminetur, quemadmodum agens quoduis nullo adstante contrario, aut impedimento, si plenæ, & completæ actiuitatis naturalis sit, necessario operatur.

6. Ex his facilis est secundæ huius partis conclusionis probatio, quia ex sola necessitate deliberationis voluntatis ad imperandum intellectui instructo præmissis solum probabilibus ac subinde indeterminato in actu primo ad assentiendum, vt per eiusmodi imperium in actu primo determinatus assentiatur eiusmodi conclusioni probabili non posset Angelus in primo instanti suæ creationis conclusioni probabili solum assentiri, actumque abstractiue scientiæ minus propriæ & latæ sumptæ haberi: atqui sola amotione cognitionis omnis de sola pro-

probabilitate, fallibilitateque præmissarum, & conclusionis inde inferendæ (vndecumque extrinsecus, ac sine vlla deliberatione voluntatis amotio illa proueniat) tollitur ex parte actus primi eiusmodi indeterminatio, & indifferentia intellectus instructi præmissis illis, re vera solum probabilibus, & fallibilibus, atque inducitur determinatio opposita ad assensum conclusioni, ex eis præmissis (vt proxime à ratione, & à paritate subiectorum motuum instantaneorum voluntatis in obiecta de se mala, vbi nulla adest ab eis retrahens cogitatio ostendebamus) ergo in primo illo instanti creationis suæ potuit Angelus conclusioni ex præmissis, re solum probabilibus, assentiri, atque actum abstractiuæ scientiæ impropriæ, & latæ dictæ habere; vt secunda parte conclusionis dicebamus. Discursus est legitimus, & satis probata minor. Maior mihi est certa: alia quippe ratio verosimilis non apparet, ob quam vnico, & primo creationis instanti nequeat Angelus conclusioni probabili, ex præmissis probabilibus assentiri (sicut euidenti, & ex euidentibus deductæ posse, & de facto assentiri, prima parte conclusionis diximus, & probauimus) nisi, ex indeterminatione, & indifferentia intellectus præmissis solum probabilibus instructi in actu primo ad assentiendum, vel non assentiendum, conclusioni, quæ, non nisi per actum deliberarum (intellectui, quà tali impossibilem) à voluntate possit auferri: quod, si esset verum, cum deliberatio, seu libera determinatio voluntatis creatæ in vnico instanti magnis fundamentis censeatur impossibilis, (vt quæstione tertia videbimus) efficaciter conclusio impugnaretur, est igitur assensus Angeli conclusioni probabili in creationis instanti secundum substantiam possibilis; ergo, & habitus de facto, est quippe perfectio, & per se naturalis absolute, ac proinde pro illo tunc per accidens infusa, & supernaturaliter, quoad modum, dispositа. Sed consequentiæ huius probatio, erit solutio imperfectionum, quæ in eo actu scientiæ videntur apparere: quæ erit etiam conclusionis, & veritatis eius explicatio pro rudioribus maior.

7. Prima scientiæ latæ actus solum probabilis est de se fallibilis, ac proinde esse de se error potest, & de facto, in pluribus eius scientiæ, actus erronei erunt: ergo à Deo in naturæ Angelicæ ornamentum pro eo instanti eiusmodi scientia curatum, ac dispositum non fuit. Ecquid enim ornatus, imo non indecentiæ, habet erroneus actus. Respondetur: probabilitatem præmissarum, & conclusionis, ex genere suo, nec veritatem earum, nec falsitatem claudere determinate, nec excludere; sed solum veritatis, aut falsitatis earum euidentiam ex terminis, & obiecto ipso, vel ex mediis, quibus eis assentimur: quare ratione materiæ actus probabilis assensus re ipsa esse possunt quandoque reipsa falsi, & errores, quin veri esse reipsa queant. Illos ergo, reipsa veros, actus probabiles scientiæ late dictæ amotione cognitionis omnis de eorum fallibilitate prouidit, disposuitque Deus Angelis in instanti creationis, eorum ornamento, non exiguo: verum quippe, & quod reipsa falsum nequit attingere, probabiliter adhuc, perfectio est, cum veritatis eius ignorantiam, etsi non positiua euidentia veritatis absolute propellat; assensus vero probabiles, re tamen ipsa falsos, & erroneos Angelis pro creationis instanti, non ita prouidit Deus, sed fallibilitatis eorum cognitione adiuncta, ne eis tunc assentirentur, disposuit, vt erroris ignominia physica eos, cum primum, è sua manu, & arte prodibant, liberaret. De scientiæ igitur probabilis, & late dictæ actibus veris conclusio nostra intelligenda est, non de falsis, & erroneis, qui sub scientiæ nomen, non veniunt, sed erroris & turpissimæ ignorantiæ, scilicet positiuæ. Secunda obiectio esse potest. Angelos in statu etiam, & durationе quauis status viæ (cuius pars est primum instans suæ creationis) solum, ex notis euidenter discurrere posse: tum, quia ex eis solum discursum Angelis videntur scholastici tribuere: tum, quia alias erroris periculo essent expositi: tum denique, quia cum probabilia media non per se, sed per alia media probabilia fiant, processus infinitus repugnans in hac probabili solum Angelorum scientia, videtur admittendus: atqui ex euidentibus præmissis, & principiis repugnat scientia non euidens, ac solum probabilis: ergo, & secunda hæc pars conclusionis est de subiecto repugnante, & non supponente, ac subinde facultatis necessariæ. Negatur antecedens, cuius prima probatio, ex communi scholasticorum est falsa. Ij enim de Angelis solum beatis, non autem de cunctis Angelis, in statu viæ agunt, dum eis discursum, ex quidentibus solum concedunt. Imo neque de eorum discursu ex probabilibus disputant: quare neque beatis Angelis negant, quibus modo, & prouidentia Dei supradicto, & ex imperio etiam deliberato ipsorum assentiendi conclusioni, cum assentiantur, erroris periculum satis præcauebitur, quo secunda probatio euanescit. Vltima probatio antecedentis ab absurdo processus infiniti æque nostram scientiam late dictam ac solum probabilem, atque Angelicam impugnat, solumque probat deueniendum in ea tandem esse ad prima aliqua principia de se, ac suis terminis probabilia, sicut in scientia stricta ad principia per se, & ex terminis nota, & euidentia. Id, quod ita esse sæpe docuimus: in quorum veritate, & probabilitate ex terminis penetranda & deprehendenda acutiora, & profundiora ingenia multum reliquis minus robustis, & profundis præstare ostendimus: quare earum penetratio, & comprehensio clarior, maiorque Angelis, qui à Deo intellectu hominibus præstant erit concedenda.

8. Dico secundo: actum fidei secundum substantiam, esto non vt liberum, & meritorium ex pio affectu libero credendi, de quo q. 4. ex generali principio definitur) omnes Angeli in primo instanti suæ creationis habuerunt. Supponit conclusio Angelis cunctis aliqua saltem fidei mysteria in instanti creationis fuisse reuelata saltem Dei vnius & trini (quod Trinitatis mysterium est) de quo dubitat nemo: etsi enim Dei vnius iuxta conclusionis primæ partem primam euidentem scientiam habuerint, cum qua & fidei de Deo vno actum repugnare nonnulli immerito putant, ac subinde eius reuelationem superfluere possent censere; ast Deum hunc vnum tribus personis identificatum reipsa esse, ne probabiliter, discurrere, imo ne suspicari quidem naturæ viribus, lecta reuelatione, possent. Oportuit autem mysterium hoc Angelis ex tunc reuelari, vt, quamuis tunc deliberato Deum Trinum, & vnum venerari, amareque super omnia non possent, quia deliberatio creata tempus requirat, saltem ex tunc deliberandi principia, quæ in eos actus obsequia erga Deum inducerent, & quibus præuenirentur adesse eis oportuit, vt, cum primum deliberatio haberi, peragique ab eis posset debitis eis creatori suo Deo Trino obsequiis amoris, adorationis, & gratitudinis possint satisfacere. An vero mysterium etiam Incarnationis in instanti creationis suæ fuerit Angelis reuelatum, incertum mihi est, nec solido fundamento definibile, nisi ex suppositione quod præceptum Angelis impositum fuerit, vt Christo Domino, seu Verbo incarnato, eiusque humanitati obsequium, obedientiam, & adorationem præstarent, de quo inferius agendum. Si enim de eo præceptum Angelis fuit à creatione initio impositum, (vt ob rationem proxime datam æstimo) probabilius est, cum tunc præcepti capaces essent, ipsorumque via, & deliberandi diuratio necessaria cœperit; imponi autem illis præceptum, non potuit nisi mysterio Incarnationis simul reuelato: quare in creationis instanti reuelatum hoc mysterium fuisse, & aliorum mysteriorum in eo instanti fit, actum fidei secundum substantiam, etsi non libere, sed necessario ergo reuelata, tunc præstitisse, secunda hæc nostra conclusio fert. Probaturque facile ex dictis, quia vel loquimur de (Angelis supremæ hierarchiæ, vel vt probabilius reputo, & asserui num. 3.) de eius hierarchiæ Angelo supremo, cui immediate Deus est loquutus, & mysteria reuelauit, ac immediata hæc reuelatio à Deo certa, atque abstractiua euidentia, innotuit; vel de aliis, quibus, vel per hunc Angelum, vel per alios mediate, aut mediatius cognita Dei reuelatio fuit? & quidem postremis hisce omnibus amore Dei prouidentia fuere pro illo instanti cogitationes, quibus de existentia reuelationis diuinæ possent ambigere, hærere, atque illos ad deliberandum voluntate, si an crederent, totos occuparent, ex motiuis aliis atque suspensos ab assensu, tam magno, & potenti motiuo reuelationis dubitatæ detinerent: quare, & imperium proprij affectus, qui etiam dubitantes de existentia reuelationis ad credendum determinaret, ageretque necessario, si ipsis adesset opus non fuit; ergo necessario statim atque

atque illico reuelatis crediderunt: quod ex dictis de scientiæ late dictæ actibus valde confirmatur: & pro his, vel illo Angelo supremo, cui immediate facta à Deo reuelatio fuit, & Dei locutionem illam esse certo, & euidenter abstractiue inhotuit, confirmatur vigentius. Habuit enim adiutorium discursus naturalis euidentis: quidquid Deus dicit verum est, vt reuelatis discursiue necessario assentiretur, cuius assensus euidentia non obest (vt nonnulli putant) sed iuuat potius, vt simul ob motiuum indubitatæ reuelationis motiuo connexionis præmissarum cum conclusione longe fortius, & indefectibilius, atque vt tale cognitum, in eius discursus maiore præmissa iterum firmius eidem veritati assentiatur. De quo latius controu. de fide. t. 2. de ente supernatur. Probatur secundo conclusio, quia Angelis cunctis indeliberatis etiam pius effectus credendi in instanti creationis adfuit (vt iam cert. 2. concl. 1. dicamus) quo ad credendum ex parte actus primi efficaciter determinaretur.

CERTAMEN II.

De actibus voluntatis Angelorum in primo instanti creationis.

1 ACtus voluntatis Angelorum in actus virtutum, ex obiecto moralium, & theologalium diuidi possunt. Primi rursus in suas satis notas species, quorum Angelica natura capax est, nusquam ad præsens singulatim recensendæ, quia de eis omnibus eadem est difficultas, & decidendi ratio communis. Actus vero Theologales, nempe Spei, & Charitatis seorsim recensendi, & examinandi hic erunt ob speciales eorum naturas ex quibus diuersæ subortiri possunt difficultates. Est autem sciendum de his omnibus actibus voluntatis, Angelicæ in primo creationis instanti secundum substantiam sumptis solummodo agi: sicut de actibus intellectus cert. 1. egimus. De eis quippe, vt liberis, & meritoriis, non nisi, ex principio generali de necessaria duratione, vt rationalis creatura, etiam Angelica, deliberet (an scilicet diuisibilis, & temporis necessaria sit, an instantanea; & indiuisibilis sufficiat?) definiri cordate potest: de ea vero quæstione, ex instituto, vt diximus. q. 3. agetur: ex cuius decisione actibus omnibus siue moralium, siue theologalium virtutum, quoad eorum libertatem, & meritum vnica conclusione, simul & facile definiemus. Postremo loco de Angelorum beatitudine disputandum est cert. 3. quia sub lite adhuc Doctoribus Scholasticis est, in quibus, intellectus ne, an voluntatis actibus consistat, neque eam decidendi locus hic opportunus, sed. t. 2. de ente supernaturali controu. vlt. de beatitudine perfecta, & suprema Sanctorum in Patria, cuius ad instar imperfecta, & imitatiua status viæ beatudo, siue naturalis, viribusque naturæ solis habita, siue supernaturalis, quæ etiam fidei cognitionis supernaturalis actibus natura rationalis adiuta habere, in via possit, cogitanda, statuendaque necessario est: tum etiã quia, in quocumque actu, siue intellectus, siue voluntatis, siue vtriusque beatitudo vtraque consistat, cum de vtraque, post examen, & decisionem, de vtriusque facultatis actibus disputatio, & examen hoc veniat, eorum difficultatibus, iam exploratis, ac dilucide definitis, retardari, turbariue atque implicari nullatenus poterit, eius examen, ac definitio, solisque difficultatibus, quæ ex beatitudinis propriæ perfectæ, & patriæ vel impropriæ imperfectæ ac viæ (in cuiusuis facultatis actibus consistant) prædicatis specialibus, suboriuntur dilucide examinandis, ac definiendis discursus incumber.

2. Dicendum est primo: actus omnes virtutum moralium quorum natura Angelica est capax) ex obiecto, secundum substantiam sumptos, omnium Angelorum voluntates in primo creationis instanti exercuerunt: pium etiam affectum credendi, siue actum imperij ad intellectum, vt illico credat, etsi supernaturalem, secundum substantiam comprehendo. Conclusio hæc, etsi in terminis nullum hactenus habeat Patronum; nullum tamen aduersarium habet: imo virtute, & implicite communis est plurium Theologorum, qui actus voluntatis, etiam, supernaturalium virtutum & amoris Dei super omnia deliberatos, ac meritorios voluntatibus omnium Angelorum in creationis instanti concedunt: quod & conclusionem præsentem continet, & amplius, ac difficilius de eorum actuum libertate addit, & æqualis cum ipsis erit. q. 3. Probatur conclusio: quia id adeo disponi potest, prouidentia, qua diximus cert. 1. amotione cogitationum retrahentium ab honesti prosecutione, & immissione cogitationum, saltem quoad modum, supernaturalium (si aliqua earum supernaturalitas necessaria ad honestum obiectum virtutis moralis prosequendum) in eam inducentium, vnde subiti illi motus, & instantanei voluntatis Angelicæ indeliberato subsilirent: si autem ita à Deo fieri potuit, factum esse censendum est: tum, quia ad ornatum, & decentiam naturæ Angelicæ quem attendisse, prouidisseque Deum, quatenus ex ipso solo erat, neque ex libero arbitrij Angelici vsu, & industria pendebat, vt in motibus hisce indeliberatis pendere non potuit, pro instanti creationis; quo primum ex eius arte, & manu illa prodibat, statutum q. 1. fuit. Confirmatur, quia subiti isti motus instantanei, & indeliberati in obiectum honestũ, omnem voluntatis deliberationem, & præconsiliationem præuenientes magnopere iuuant, roborantque ex parte actus primi voluntatem vt post deliberate, etiam obiectum honestum prosequatur: vt omnes scholastici fatentur, præsertim Vasquez, multa, & accurata Patrum, ac inprimis Augustini, eruditione, & à contrario subditorum motuum in turpia ex appetitu inordinato rationis consilium præueniente subortorum experientia indubitata demonstratur. Cum autem ex fine beatitudinis, ad quem per merita obtinendum Angelos Deus condidit, auxiliis gratiæ, quibus possent, & habitibus, quibus facilius, potentiusque, possent, actus deliberatos ac meritorios exercere instructos de facto in primo creationis instanti fuisse communiter à Doctoribus censeatur: ergo, & his subitis in honestum motibus, quibus ad actus deliberatos, & meritorios exercendos amplius, potentiusque, quem habitibus, ex parte actus primi Angeli præueniuntur, instructos Angelos in creationis instanti adeo fuisse, eadem, potiorique ratione cẽsendũ est, quod ipsum de pio affectu credẽdi reuelatis indeliberato eadem ratione probatur, vt patet.

3. Dicendum secundo: Angeli non habuerunt spei supernaturalis, & Theologalis actus, secundum substantiam sumptos adhuc, in primo instanti creationis. Huic conclusioni Theologi aliqui facile adhærerẽt, qui, scilicet, putarent in eo instanti beatos perfecta patriæ beatitudine fuisse, cum tamen obiectum spei debeat esse positiue absens, & durationefuturum: quod in vnico illo indiuisibili instanti durationis in quo haberetur, est impossibile; alij facile aduersabuntur, qui vel non requiri absentiam absolutam positiue, & futuritionẽ durationẽ, sed absentiam sperãdi boni præcisiue solum pro naturæ priori ad actum spei, & possessionem boni posterius adhuc natura obtenti: nec nisi in ordine ad hæc instantia priora, & posteriora requiri futuritionem boni, ac de ea iudicium, vt spes concipiatur: quare, etsi pro eo instanti creationis visio beata data Angelis fuerit, dummodo, non in priori naturæ ad spei actum concipiendum, sed posterius natura ad ipsum futura concipiatur, haberi ab Angelis spes beatitudinis perfectæ, (atque eodem modo etiam imperfectæ) potuisse. Hanc tamen subtilitatem scholasticam reieci, ex instituto t. 2. de ente supernaturali, controu. 2. de spe: quare, si in te instanti creationis beatitudine perfecta, & idem est de imperfecta, si qua est viæ, donati Angeli sunt, de ea spem, nec in eodem instanti concepisse illos, nec concipere potuisse defectu iudicij futuritionis propriæ, & temporariæ ad actum spei concipiendum necessarij certo colligeretur. Sed quoniam de perfecta beatitudine, ea suppositio mihi & communi Theologorum sensui falsa est, de imperfecta vero, & viæ, non item (vt cert. 3. ostendam) & pro qua ratio illa vim habet: probabo indepẽdẽter ab eo, quod habita ab Angelis, vel altera, vel vtraque, in creationis instãti fuerit vniuersaliter à priori.

4. Nullus actus voluntatis deliberatus, atque plene, & absolute liber creatura rationali essentia sua impote plene, & absoluti exercitij libertatis in vnico instanti, vt quæst. 4. ostendam, elici potest: quare nec ab Angelo in instanti creationis, atqui omnis actus spei propriæ & theologalis essentia sua est absolu-

te

te liber: ergo nullus actus spei propriæ & theologalis haberi ab Angelo potest in instãti suæ creationis. Discursus est legitimus. Maior probanda ex q. 3. ac hic probationes prolixe, & intempestiue anticipemus difficultatis ex instituto ibi examinandæ, & decisionis contra plerosque, ex antiquis, & recentiores omnes statuendæ. Minorem ex principio apud omnes fixo, & dignitate proinde Theologica, sic probo. Spes propria, & essentia sua, prout à desiderio specialiter, & stricte dicto differt, non solum in bonum absens tendit, sed etiam arduum; ita, vt, in arduum fit, & cogitetur, ac proponatur actus spei propriæ erga illud concipi omnino repugnet: nequit autem cõcipi actus spei essentia sua ex propositione, & cognitione boni, qua etiam ardui, siue arduitatis in eius assecutione, quin essentia sua concipiatur absolute, & plene liber: ergo omnis actus spei propriæ, & Theologalis essentia sua est absolute liber, vt in minori assumebamus. Maior proximi huius syllogismi, est commune axioma, & dignitas Theologica in materia de spe. Minor probatur: quia vt dixi citato loco, & controu. de spe, arduitas obiecti (in quouis stet) necessario proponenda ex parte, ipsius, vt illud sperare propriæ spei actu, absolute possimus, nequit necessario requiri proponenda, ex parte obiecti, vt motiuum, & ratio, ad illud prosequendum inducens (ex quo recentiores aliquot, qui minus rem, & essentiã actus spei propriæ Theologalis illam ex parte obiecti præpositionem necessario, & essentialiter ad eum concipiendum contra Theologicum axioma negare tentarunt) sed vt quid ab illo obiecto prosequendo retrahens voluntatem, & contra quam animi, & voluntatis erectionem, specialem, & propriam actus spei essentialiter importat, in qua eius præ aliis desiderii actibus nobilitas perfectio, ac meritum maius consistit: ergo actus propriæ, & Theologalis spei essentia sua ab vna propositione bonitatis obiecti inducente ad eius propositionem, altera vero retrahente ab eiusmodi prosecutione procedit. Atqui omnis actus voluntatis ab vna propositione retrahente, altera vero inducente, ad sui obiecti prosecutionem, est actus plene, & absolute liber, vt ex definitione actus liberi voluntatis statum, Philosophis, & Theologis cunctis axioma & dignitas est: ergo omnis actus spei propriæ, & Theologalis essentia sua plene, & absolute liber est, ac procedit: ac subinde nullius actus spei propriæ, & Theologalis non plene, & absolute liber esse potest: quod in minori assumebamus: atque ad demonstrationem nostræ conclusionis ostendendum restabat. Nec recurras ad actum imperantem actum spei diuinitus in Angelorum voluntates tunc immissum, quo indifferentia illa voluntatum ex arduitatis propositione determinaretur in actu primo ad sperandum, vt de actibus intellectus ad quos de se, & obiecti propositione ipse esset indifferens dicebamus, & de aliis voluntatis saltem à voluntate ipsa imperabilibus dici potest erectio illa quippe animi, & voluntatis contra boni arduitatem spei actui essentialis dicit voluntatis à se ipsa motum, & conatum, quo se ipsam ad bonum, etsi arduum agat, qui plane deficeret, si à Deo immediate, vel medio imperij actu ad illud arduum prosequendum ageretur, ac proinde, & animi erectio spei essentialis illi actui imperato deficeret, qui subinde, non spei actus, sed stricte dicti desiderij foret: quod secus haberet, si voluntas ipsa deliberate actum spei contra boni arduitatem imperaret: tunc enim manere voluntatis se ipsam agentis contra arduitatem erectio: sed tamen in illo solo creationis instantis ad deliberandum de imperio illo, quo se proprie agerent, duratio necessaria non erat.

5. Dicendum est secundo de actu voluntatis amoris Dei super omnia. Nullus actus amoris Dei, super omnia formalis & explicitus Angelis adfuit in primo instanti suæ creationis. siue naturalis formalis & expressus. Amor Dei super omnia, siue supernaturalis solũ secundum substãtiam, & modum, ex actu fidei supernaturalis ac diuinæ (quod verius reputo) admittatur possibilis. Dixi de *amore Dei super omnia* de quo solum esse potest difficultas, quia de velleitate, & complacentia, quadam leui & prorsus inefficaci in Dei bonitate quomodocumque, etiam naturaliter abstractiue, tunc ab Angelis cognita dubium nõ est, quin tunc eam habuerit, quam ab scholasticis supponitur potius, quam disputatur. Dixi *etiam de amore formali, & expresso, seu explicito*, quia de virtuali solum, & implicito alia est ratio, vt videbimus concl. 3. ita vero intellecta & explicata cõclusio probatur ex dictis proxime, facillime. Nullus actus plene, & absolute liber, pro vnico, & indiuisibili instanti creationis haberi ab Angelis potuit, vt ex q. 3. supposuimus; ast omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus essentia sua est plene, & absolute liber; ergo nullus amor formalis, expressus, & explicitus potuit haberi ab Angelis, pro illo vnico, & indiuisibili instanti suæ creationis, quare nec habitus ab Angelo pro eo instanti fuit. Minor sola nunc probanda in hunc modum erit. Omnis actus amoris Dei super omnia formalis expressus, & explicitus, est actus voluntatis essentia sua comparatiuus bonitatis Dei, cum bonitate creaturarum, quæ possent voluntatem Angeli à Dei amore diuertere, atque prælatiuus bonitatis illius Dei bonitati huic creaturarum, etsi non in particulari, & indiuidualiter sumptæ, saltem sub communiori conceptu bonitatis delectabilis (non quidem materialiter, & sensibiliter, quod in Angelis locum non habet) cum prosecutiones bonitate Dei incompossibilis: ergo amor Dei super omnia formalis expressus, & explicitus, qua talis essentialiter procedit à duplici cognitione altera retrahente, altera inducente, in eiusmodi amorem, ac subinde, vt plene, & absolute liber, quare nullus actus eiusmodi amoris non plene, & absolute liber haberi ab Angelo potest, vt de actu spei nuper concludebamus. Eadem ex recursu ad actum imperij à Deo immissum tunc voluntatibus Angelorum: præclusa enim est in simili de actu spei n. 4. sub finem.

6. Dicendum est tertio, actus amoris Dei super omnia, virtualis, & implicitus, supernaturalis, & ex fide supernaturali proueniens Angelis adfuit, in suæ creationis instanti; secus naturalis Dei super omnia, amor virtualis adhuc, & implicitus. Sola fere intelligentia, & explicatione amoris Dei super omnia virtualis, & impliciti conclusio tota, quoad vtramque, eius partem probata efficaciter (me iudice) manebit. Est igitur amor Dei super omnia virtualis & implicitus amor, seu affectus complacentiæ in Deo, eiusque bonitate à Deo adhæsiuus voluntatis ad ipsum affectiue (nulla adhuc comparatione prælatiua facta, cum bonitate creata delectabili qua posset à Diuinæ bonitatis, ac Dei ob illam amore, & affectu illo complacentiæ in illis distrahi, ac diuelli) vti nulla bonitate, bonóve delectabili, tunc etiam pro naturæ posteriori occurrente à semel sam pro naturæ priori concepto amore Dei, & affectu complacentiæ in ipso, eiusque bonitate à Deo adhæsiuo affectiue, non solum auelli, sed ne distrahi quidem, suspendiue inchoatione deliberationis vt eo postea abstinere vltatenus posset: neque enim pro eo instanti durationis, in quo, & si pro naturæ prioris amor ille & complacentia affectiua in Deo, eiusque bonitate concepta semel est, pro posteriori adhuc naturæ citra contradictionem, quam affectiua illa adhæsio affert, potest Angelo ipsi non adesse: Hinc prima conclusionis pars affirmatiua, facile probatur. Siquidem in illo creationis instanti, ita per cognitionem supernaturalem fidei proponi Angelis summa Dei bonitas potuit, vt nulla bonitas delectabilis, creaturæ, qua à complacentia, in Deo, eiusque bonitate, ita tenaciter adhæsiua diuerteret, si pro toto illo instanti vel saltem pro naturæ priori ad eius elicientiam proponeretur: ergo ea complacentia, in Deo, eiusque bonitate, seu virtualis, & implicitus Dei amor supernaturalis per fidei supernaturalem cognitionem potuit concipi subito, & indeliberate ab Angelo pro eo instanti, fidei etiam habitu instructo, cum ex parte potentiæ, & cognitionis supernaturalis fidei proportionata obiecto proportio ab omni cognitione, & motiuo retardante experiri facultates, & principia necessaria Angelo adfuit: ergo & fuit de facto in Angelis in eo instanti creationis, vtraque consequentia probata est in simili conclusione prima num. 2. & cert. 1. concl. 1. num. 4. & concl. 2. num. 8

7. Negatiua pars, & secunda nostræ conclusionis probatur, quia amor Dei super omnia non solum formalis expressus, & explicitus, sed virtualis, & implicitus ordinis (de quo nunc). Non solum quoad modum sed quoad substantiam adhuc, naturalis prorsus repugnat, vt late de Charitate Theologali agentes ostendimus. n. 1. de cuius supernaturali

supernaturali controu. 5. atque si tenacissima illa adhæsio creaturæ rationalis Deo, eiusque summæ bonitati, quam complacentia in ipsis explicata, & amor Dei super omnia implicitus, & virtualis continet, satis perpendatur, & penetretur, ex terminis ipsis naturalem, secundum substantiam adhuc, esse non posse deprehendetur, cum ex defectu facultatis natiuæ voluntatis creatæ nudæ, nec habitu supernaturali charitatis adiutæ, tum defectus supernaturalis propositionis, obiecto proportionatæ, per fidem faciendæ iuxta Paulum asserentem impossibile esse nobis (idemque est de quauis rationali creatura) sine fide Deo placere, illam vero adeo tenaciter, & firmiter adhæsiuam voluntatis Deo, eiusque bonitati, (quem amorem Dei super omnia implicitum, & virtualem esse diximus) vt creatæ omni bonitati delectabili ipsi aduersæ, Deoque infensæ affectiuam adhæsionem, & amorem necessario, quamdiu est, ac potenter reiiciat, amorem amicitiæ, ex parte nostri, & cuiusvis rationalis creaturæ esse, & quæ amorem, & complacentiam amicitiæ in nobis ex parteque nostra Deo afferat dubium esse non potest: insuper, si ad eam tam arotam, affectiuam coniunctionem cum Deo creatæ voluntatis natiua facultas propositione bonitatis diuinæ substantialiter naturali potest assurgere, quidnam aliud nobilioris perfectioris, excellentiorisque coniunctionis cum Deo, quæ supra omnem facultatem, & propositionem cognitionis naturalem sit, in ea affectiua coniunctione cum Deo, quam supernaturalem vocas, erit, ratione cuius supernaturales, & habitus charitatis, & propositio bonitatis diuinæ requirantur? si enim, neque cum his supernaturalibus adiumentis ad excellentiorem specie sua, arctioremque & firmiorem cum Deo affectiuam coniunctionem creata voluntas potest, quam possit, sine illis, principia illa ad eam affectiuam coniunctionem non requirentur, sed de superfluo, & supererogatorio concurrent. Ac demum. Cum eiusmodi affectiua, adeo firma, cum Deo coniunctio & virtualis ac implicitus Dei super omnia, amor (quem naturalem dicis) peccato, & inimicitiæ Dei essentia sua repugnat, detur mihi, & principiis illis, & adiumentis supernaturalibus, amorique supernaturali tuo illico, & promptissime, ac libentissime renunciabo.

CERTAMEN III.

De Angelorum in creationis instanti Beatitudine.

1. BEatitudo propriè, ac perfecte talis, & minus proprie, & perfecte sumpta, examinanda in præsenti cum S. Thoma, & scholasticis reliquis est, illa est patriæ secura, & æterna hominis, vel Angeli fælicitas, & quæ, seu in clara Dei visione, siue amore, siue fruitiones siue in his omnibus essentialiter adæquate consistat, præter actus hosce perpetuitatem importat: quam Recentiores plures volunt Dei visione beata, vt eo à visione, clara etiam essentialiter repræsentari in eaque includi Dei possibili in via, & limitato tempore duratura essentialiter specifice differat: quod tom. 2. de ente supernaturali controu. vlt. confutamus, & obiter tomis de Trinit. incarnat. ac Deo vno sæpe reiecimus. Propria item Beatitudo semel habita peccato repugnat: quod etiam de visione clara Dei amore, & fruitione, ex illa ortis, quæ in viæ statu haberentur pro tempore, quo durarent, verum etiam est; & si perpetuitatis, defectu, à propria, & perfecta beatitudine deficerent. Beatitudo, quæ creaturis rationalibus, tam Angelis, quam hominibus etiam, frequenter, & ordinaria prouidentia, vel naturali, vel supernaturali, potest in via contingere, imperfecta, & impropria multo ex capite est: cum defectu perpetuitatis, & inamissibilitatis; tum si naturalis solum sit, secundum intrinsecum actuum, quibus constat sumpta, defectu repugnantiæ cum peccato; tum etiam, quia, & si Dei cognitionem amorem, & fruitionem essentialiter claudat vel concernat, vt de perfecta patriæ beatitudine (cuius imitatiua beatitudine (cuius imitatiua beatitudo solum hæc est) diximus; ast cognitionem solum bonitatis Dei abstractiuam, vt sui partem, vel essentiale fundamentum supponit, quoniam vero abstractiua Dei cognitio, ipsamque sequentes amor, & fruitio Dei vel pure naturales, ac solis naturalium facultatum intellectus, & voluntatis creatæ viribus habitæ esse possunt, vel esse possunt supernaturales, ex habitibus, & principiis supernaturalibus essentialiter oriundæ; impropria hæc, imperfecta, & imitatiua solum, viæ beatitudo bipartienda adhuc in naturalem, & supernaturalem est, vt debita claritate impræsentiarum agatur.

2. De vtraque viæ beatitudine opportune obseruandum est, quod de naturali (de qua solum ibi agebat) Molina noster quæst.62. comment. articul.1. § *sunt autem nonnulla*: obseruauit: vtramque, scilicet, & si beatitudo propria, & perfecta patriæ in Dei visione stet, ac subinde imperfecta, & imitatiua vtraque viæ in eius abstractiua, vel fidei, vel naturali cognitione, & speculatione, quantumuis euidenti cognitione secundum rectum significatum consistat (vt de speculatiua, qua tali, ac non practica fatendum omnibus est) nihilominus in obliquo, & de connotato, vt aiunt; petere exclusionem peccati, & virtutis, ac iustitiæ exercitium essentialiter importare æque, atque curuiras simitas sit; nasum, vt subiectum aptum essentialiter requirit, ac insuper Dei amorem, ac de ipso fruitionem essentialiter etiam concernere. Primum probat bene Molina, ex Aristotele, qui nouem totis libris Ethicorum de actiua; seu practica, & morali felicitate, & beatitudine tractatum præmisit, ac lib.10. de contemplatiua disseruit, ostendens illam ad contemplatiuam hanc beatitudinem naturalem, vitæ huius, quam solum nouit, & examinabat necessario ex parte subiecti; requiri, atque essentialiter supponi: quod ipsum de supernaturali, per fidem pro hoc viæ statu habenda diceret, si eam assecutus esset, dicique à nobis debet, qui eam sumus Dei gratia assecuti, cum sit de vtraque ratio euidens, & communis: etenim fœlicitas, & beatitudo rationalis creaturæ in nullo eius statu esse concipive potest cum aliquo, quod summa miseria, & disconuenientia creaturæ illius, quæ rationalis sit (cuiusmodi peccatum, & iniustitia essentia sua est) imo nec sine consonantia, & conuenientia cum ipsa, quæ est rationalis, in virtutis, & iustitiæ exercitio antea, vt minimum, habito, ac non retractato moraliterque perseuerante: quocirca & si directe beatitudo vtraque naturalis absolute talis, vel speculatiue solum, directe in alterutra bonitatis Dei naturali, vel supernaturali cognitione consistat, tamen ex parte subiecti peccati exclusionem ac virtutis, & iustitiæ exercitium absolutum essentialiter supponit. Secundum vero æque facile probatur, quid enim fælicitatis, & beatitudinis Dei bonitatis, vel euidens naturalis, vel fidei supernaturalis cognitio rationali creaturæ afferre potest, quæ non amicum Deum, aut amet, aut saltem probabiliter repræsentet; sed potius certo inimicum, quem odio habeat, & suorum criminum, in viæ adhuc statu iudicem timeat? nec potius eo, eiusque cognitæ bonitate fruatur, & si nondum pœnis inflictis ditum; & infensissimum patiatur, & doleat altorem?

3. Dicendum est primo Angeli in primo instanti creationis habuerunt imperfectam viæ beatitudinem naturalem, & supernaturalem beatitudinis patriæ imitatiuam: est communis Theologorum conclusio, & si veteres de naturali solum viæ beatitudine egerint, etiam S. Thomas, quæstione cit. 62. a. 1. fors quia ea de beatitudine super-

naturali, virtute definitum à se putabant. Molina vero ibi. §. *secundum est*, & Recentiores reliqui, de supernaturali ex fidei cognitione, & aliis principiis, & habitibus, donisque oriunda expresse etiam affirmant. Probatur ex dictis quia Angeli, & naturalem euidenter, & supernaturalem fidei de bonitate Dei cognitionem, indeque Dei amorem, & fruitionem ordinis vtriusque in instanti creationis habuerunt: item gratiam gratos illos Deo, & iustos formaliter, atque innocentes facientem, & actus omnium virtutum moralium secundum substantiam sumptos, vt hactenus ostendimus: ergo in eodem instanti vtramque, & naturalem, & supernaturalem viæ imperfectam, & imitatiuam beatitudinem habuerunt: siue in eis actibus omnibus, quæuis ex illis adæquate essentialiter consistat, siue in altera solum reliquos, & iustitiam, ac innocentiam, & virtutum moralium actus ex parte subiecti essentialiter concernat, ac supponat; & de vtraque præsertim de supernaturali probatur ex Ezechiel. 28. *tu signaculum similitudinis plenus sapientia, perfectus decore in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ donec malitia inuenta est in te*, quæ de Lucifero ad litteram, & figurate ad Tyri Regem (cuius historia, à Prophera anticipato, & prophetice texebatur) applicita ostendimus supra: ex defectu autem, tum dispositionis subiectiuæ, tum actuum reliquorum, quos naturalis beatitudo, vel absolute talis, vel speculatiua, stricte dicta claudit, aut essentialiter, vt diximus concernit, fit Angelos malos, non solum ex quo damnati æternum sunt, sed ex quo diliquerunt, naturalem etiam viæ beatitudinem, nedum supernaturalem, quam cum bonis à principio creationis habuerunt, amisisse; tametsi euidens Dei cognitio naturalis ei, ne quidem in inferno, defuerit, nec defectura vnquam sit: qua etiam de causa Philosophorum, qui demonstratiue Deum eiusque bonitatem, & perfectiones sunt assecuti, nemo absoluta, adhuc speculatiua præcise, beatitudine naturali fuit beatus.

4. Vt de Beatitudine patriæ & summa ex genere suo rationalis creaturæ an Angelis fuerit in creationis instanti concessa dilucide examinetur, ac definiatur, de ea sub duplici consideratione agendum est. Primo, vt perpetuitatem, æternamque sui durationem, & absolutam indefectibilitatem vndecumque, siue intrinsecus, & ex essentialibus visionis patriæ, prædicatis, siue extrinsecus, ex Dei de eius perpetuitate (de quo alius locus disputandi est) decreto proueniat. Secundo de visione clara Dei, ac reliquis eam consequentibus actibus amoris, & fruitionis, in quorum aliquo, vel omnibus adiuncta, siue intrinsecus, siue extrinsecus, perpetuitate, beatitudo patriæ propria perfecta, & ex sua specie summa consistat. Rursus de alterutro modo sumpta beatitudine agendum primo de possibili erit, vt postmodum, quæstio de facto seorsim firmiusque definiatur, in quæstione ergo Beatitudinis summæ perpetuæ indefectibilis, ac propria Angelorum in patria per merita obtinendæ possibilem absolute in primo instanti creationis Angelis fuisse plerique Recentiores putant. Arriaga citat. d.20. sect.5. subsect.1. num.25. §. *& quidem præmium*. Alarcon. tractat.6. disp.8. c.7 num.3. cum Granados, tractatu 12. disputatione tertia, numero quinto. Quiros, disputatione 72. sectione 4. num.18. & cum Amico d.18. n.116. quibus ex suppositione, quod creati in gratia Angeli fuerint præiuit Ægid. in 2. d. 5. qu.2. art.2. dummodo meritum prioritate naturæ præmio beatitudinis (vt citati omnes supponunt) præcedat. Probant, quia præmium æternæ gloriæ in eodem instanti, atque vbi primum meritum adest, conferri potest, potuisse autem absolute Angelos in creationis instanti mereri commune scholasticis, iam est. Primum autem de coëxistentiæ præmij gloriæ, & meriti absoluta possibilitate probant ex gratiæ habitualis, vbi primum quis ex nobis eam meretur, infusione posteriori oratione ad meritum, etenim, nec visionis necessaria incompossibilitate antecedente natura, cum peccato, neque eius perpetuitate, & indefectibilitate libertas contrarietatis, ad merendum, vel demerendum, præcepti obseruatione, vel transgressione pro illo eodem instanti abolebitur: dummodo prius natura exercita præcepti obseruatione supponatur, ad beatitudinis in præmium collationem: quem admodum, nec odium ex libertate exercita contrarietatis ad ipsum, vel amorem, apositum eam pro illa ipso instanti ad vtrumvis potest abolere. Nec quidquam præstat: amorem, & odium, neutrum alteri natura precedere, sicut visio beata, eiusque perpetuitas, peccato, & transgressioni præcepti Angelorum id enim solum probat re integra, & anterius natura ad exercitium libertatis eius aduenientes, funditus euertendam; at vero, si posterius natura, ac dependenter ab eius libertatis exercitio aduenial (vt fieri Dei potentia, & voluntate absolute potest) nullatenus eam impediet, id quod argumento à contrario ex gratia petito aperte ostenditur, etsi enim natura sua formaliter solum, non vero antecedenter, ex parte actus primi opponatur peccato, sed solum, vt extremum contrarium, vel contradictorium libertati in actu primo ad peccandum, peccato aduersetur, quam exercitam plerumque, & connaturali modo supponit, at vero si in dependenter à libertatis nostræ exercitio adeo, (vt absolute potest) donetur, illudque anteuertat, libertatem ad peccandum euertit, quemadmodum, nec vnio hypostatica libertatem absolutam humanitatis ad peccandum, si ex merito congruo, eiusdem humanitatis (vt fieri posse plures censent) donaretur.

5. Quod autem de perpetuitate beatitudinis additur: etsi visione claræ & intuitiuæ Dei (quæ, vel sola adæquata beatitudo sit, vel pars aliam constituens; ad illamve saltem essentialiter prærequisita) intrinseca, & essentialis sit, ac proinde, eius permanentia instanti, & æternitate sequente, libertate eius, qui eam primo habuit, non subiaceat; ait in primo instanti sui esse, in quo primum à Deo ex meritis alicui donaretur, abs dubio, cum visio, tum eius perpetuitas, ac subinde eius in sequenti instanti, & æternitate à præsuppositio exercitio libertatis eius, qui eam fuit promeritus, penderet, nec eam magis impediret, quam si non, eo instanti in quo liber, & meritorius ipsius actus exercitus est, sed in sequenti instanti, & durationc donaretur: vt libera nobis visio beata, & perpetua (esto essentia talis sit) etsi tota ex actis antea, (& magna sui parte, multis retro annis) meritis nostris donetur, si autem beatæ visionis perpetuitas, essentialis ipsi non sit (vt me iudice non est, neque esse potest) nil ex eius perpetuitate contra eius, ac beatitudinis ex meritis in eodem instanti, quo haberi, & primo etiam merens existit obtinendæ libertatem obiici potest, tunc enim visionis beatæ, atque absolutæ beatitudinis perpetuitas, ex Dei decreto proueniet: quod non solum, ex libertate merentis, in primo instanti meriti, & existentiæ ipsius, sed & in sequentibus, quibus Deus vellet, absolute exercita concipi, haberique ab ipso potuit: cum temporis posterioritas, in quo libertas illa exercenda erat, prioritati naturæ ad decernendam, donandamque anteriori durationc visionem, atque eius perpetuitatem Deo absolute arbitrariam, non officiat, vt ex perpetuitate Deo absolute etiam arbitraria vnionis hypostaticæ pro instanti primo, quam per subsecuta tempore opera potuisse Christum, eiusque humanitatem promereri, communis iam scholasticorum sententia fert, quibus controu. de incarnatione subscripsimus.

6. Alia quæ pro repugnantia præmij beatitudinis collatæ merenti, in eodem instanti in quo meritum exercetur, ac subinde Angelis in primo instanti creationis adduci à negantibus, eius rei absolutam possibilitatem solent, leuiora sunt, partim disiecta,

disiecta, & partim mox facile disiicienda. Primum, quod fides (ex qua solum meritum vitæ æternæ est possibile) in eodem visionis instanti in Angelis esse posset, disiecimus sæpe, ostendentes posse esse vtramque cognitionem simul, insuper ex natura Dei meritum absque side non repugnat; dummodo supernaturalis alia cognitio præcedat, vt in pio affectu credendi patet, qui ab actu fidei, nequit procedere, cui natura præcedit, imo ad actum meritorium supernaturalem amoris Dei, super omnia fidei actum essentialiter non requiri, sed potentia absoluta Dei, ex naturali cognitione posse procedere, censet Alarcon, vbi proximè numero 4. cui non annuo, tamen è principio altius fundato, quam hactenus. Secundum, quod repugnet status viæ necessarius ad meritum cum statu patriæ, & beatitudinis simul, quod variis contradictoriis expenditur, est falsum, cum via localis non est, sed metaphorica meriti, & præmij nec per temporis instantia, sed naturæ priora, & posteriora constituens. Tertium potentia peccandi est miseria, cum qua beatitudo, omni miseriæ repugnans stare nequit: est autem potentia hæc merendi, obseruatione præcepti potentia peccandi; ergo nequit simul, & in instanti eodem creationis Angelis adesse. Respondetur tamen facile. Miseriam, cui vniuersim beata visio, & beatitudo repugnant, non esse miseriam pure physicam, & quæ physicam solum dicat beati imperfectionem; alioqui naturæ omni creatæ, quæ physicas imperfectiones plures essentialiter imbibitas habet, & quas proinde, nequit exuere, Beatitudo repugnaret. Repugnat ergo miseriæ aduentitiæ, vel pœnæ, vel culpæ, de quibus possit dolere, ac tristari rationalis creatura; de potentia vero, pœnæ & culpæ indifferente in actu primo, ad meritum, ac demeritum, pœnamque, & præmium, secundum se adhuc sumpta, dolere, ac tristari, nemo merito debet; vt coniuncta vero, cum merito, & æterna fælicitate per illud obtenta, nec nisi per illud, ingens gaudij materia est merendi, ac demerendi potentia illa, sine qua nec meritum nec beatitudo, obtineri per merita posset. Tannerus iam citandus eam repugnantiam affert quod, scilicet, gratia viæ perfectibilis, mobilisque, & defectibilis sit, secus gratia, & visio patriæ: ac proinde hæc nequeat, cum absoluta defectibilitate, & perfectibilitate gratiæ in instanti meriti, & creationis Angelorum, coniungi, verum, mobilitas, ac defectibilitas vel sumitur proprie, & ex suppositione quod sit, & sic in ordine ad sequentia instantia, solummodo est, vt patet: nam in ordine ad instans temporis, in qua vtraque gratia est neutra est defectibilis, ex suppositione, quod simel in eo sit, nec respectu eius permanentia, ac perduratio esse potest: quare obiectio hæc, non est alia ab ea, quam ex perpetuitate visionis beatæ, & beatitudini supra disiecimus, si autem immobilitas, & indefectibilitas, gratiæ, & visionis, seu beatitudinis patriæ impropria, & mobilitas, ac defectibilitas gratiæ in via impropriè, & respectu eiusdem instantis creationis, in quo habita primum vtraque est, potuit ratione libertatis in actu primo ad eam promerendam, vel demerendam absolute non esse, atque Angelis absolute in eo instanti deficere vtraque, siue gratiæ cuicumque illius status competit defectibilitas, dummodo vtraque dependenter ab exercitio libertatis, ac meriti angelici, & posterius natura ipso habeatur, vt obiectioni primæ impossibilitatis respondi.

7. Dico nihilominus secundo. Nec beatitudo, nec beata visio ex meritis in creationis instanti dari Angelis potuit; potuit autem, non ex meritis eo instanti dari in extrema parte conclusionis: Doctores omnes conueniunt: quia nil prohibet Deum, qui suæ gloriæ pro quouis instanti donandæ Dominus est, eam Angelis pro quouis etiam primo creationis absque vllis meritis pro suo arbitrio, & libito eam absolute donare, & solum gratuito. Docent Soarez, lib. 5. cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 2. & 3. & libro 8. de malis Angelis. Granado tractat. 12. disput. 3. numero 5. qui ex suppositione prouidentiæ, vt beatitudinem Angeli obtinerent, per merita, & ex libertate contrariam primam docent & Molina, quæst. 63. a. 6. §. *Sit nihilominus primæ nostræ*, ad quem articulum se remiserat, quæst. 62. art. 3. Vazquez, d. 226. cap. 4. num. 15. §. 1. & 2. vbi, & si conclusio de facto solum sit, ex impossibilitate donationis præmij visionis beatæ, ac beatitudinis in eodem instanti creationis, in quo eam sunt promeriti, eam probat, cui impossibilitati coniunctionis, præmij beatitudinis in eodem instanti, in quo meritum eius exercetur, disput. 229. cap. 6 §. *Verum ostendamus*. Soar. & Granad. proximè Tannerus, d. 5. de Angel. quæst. 6. dub. 2. Martinon. disputat. 4. num. 10. apud Quiros citata, disp. 72. sect. 4. qui refert etiam S. Thomam, & Scotum, cum suis, ex Soario citato, lib. 6. cap. 1. Hi tamen omnes fundamentis supra nobis reiectis, pro absoluta repugnantia donationis præmij beatitudinis, aut visionis beatæ. Ac insuper conclusionem, absolute & adæquate non probant; sed solum de impossibilitate obtinendi, beatitudinem, ac visionem beatam in eodem instanti, quo illam merentur, meritis ortis ex libertate contrarietatis, ad merendum, vel demerendum (quam in Angelis fuisse certum est) non autem probant meritis aliis, quorum omissio peccatum, ac demeritum, non esset: quia nec actus meritorias, non præceptos, (vt plures, quos Angeli in via exercuerunt) non posse simul, ac in eodem instanti præmium beatitudinis, visionisque beatæ obtineri, vt opus erat ad probandum, Angelos in creationis instanti visionem beatam, seu patriæ beatitudinem, ex meritis obtineri non potuisse, non probant. Aliunde igitur conclusio probanda à nobis est, vt absolute, atque in tota sua latitudine simpliciter probetur fatemur ingenue aduersariis præmium beatitudinis etiam patriæ, ac visionis beatæ posse absolute rationali cuiuis creaturæ, ac subinde Angelo, simul ac illam meretur, & in eodem ipso instanti conferri, vt repugnantiarum omnium exclusione satis ostendimus à numero quarto, & ab aduersariis, pro maiore sui discursus propositione assumebatur; negamus autem Agelos, vllamve rationalem creaturam in primo instanti absolutæ suæ creationis, & existentiæ posse absolute, mereri, vt in minori ad legitimam oppositæ conclusionis illationem, opus erat, & ab aduersariis assumebatur. Nec solum nego possibilitatem meriti Angelorum respectu beatitudinis, & visionis beatæ, sed eius repugnantiam respectu præmij cuiusque, positiue, & à priori sic probo: implicat meritum præmij cuiuluis, sine absoluta deliberatione, & libertate exercita operantis; ast implicat absoluta deliberatio, & libertas operantis, creaturæ cuiuis rationali (ex quibus Angelus est) in vnico instanti: ergo implicat Angelo meritum in primo, & vnico instanti suæ creationis: Maior propositio, est philosophicum & Theologicum Dogma, & discursus legitimus: Minor contra communem non admodum antiquorum Doctorum sententiam statuenda, quæst. 3. vbi oppositionibus contra ipsam faciemus satis.

CERTAMEN IV.

In quæstione de facto negatiua decisio.

1. IN quæstione de facto dicendum est secundo. Angeli in instanti suæ creationis, nec patriæ beatitudinem, nec Dei visionem, quoad intrinsecum sumptam, atque à perpetuitate etiam seiunctam, habuerunt. Est omnium Theologorum conclusio cum Magistro, in secundo, disputatione quarta, & sexta, & Sancti Thomæ citata, quæstione sexagesima secunda, articulo secundo, Alexandro, 2. part. quæstion. 25. m. 1. & 2. à quibus grammaticale sua audacia, & praua locorum Augustini intelligentia temere recessit, Ludouicus Viues commentar. ad eius librum 11. de ciuitat. c. 9. merito reprehensus à nostro Vazquez, d. 226. c. 4. §. 1. qui otiosum veteres scholasticos singulatim referre merito putauit ibidem, cum sint omnes, qua etiam de causa prolixo Elencho omnium, qui post ipsos sententiarios, vel in S. Thomæ primam partem scripserunt abstineo: est expressa Augustini sententia, c. 10. & c. 11. de corrept. & Grat. sub med. docentis: malos Angelos ab statu illo felici (gratiæ nimirum) in quo conditi sunt culpa sua cecidisse, in quo merito, obedientiæ nimirum perseuerarent. Sicut, inquit, *Fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis, per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi. & huius mansionis debitam mercedem receperunt.* Accinunt M. Gregor. 34. Moral. c. 7. Ansel. de casu Diaboli, c. 5 & 6. & alij, PP. frequenter Beatitudo autem patriæ cum perpetua sit, nequit per peccatum committi absolute, multo que minus per peccatum, ad quod perpetrandum visio Dei beata, quà visio Dei, præcise, ac secundum se sumpta, secluſa etiam perpetuitate ex parte actus primi abolet potestatem, ac subinde libertatem, sine qua, eiusque exercitio absoluto peccatum, ac demeritum esse non potest; quam tamen, in Angelis, tam bonis, quam malis fuisse Augustinus ait, ac Dogma Theologicum fert. Huic rationi in Augustini testimonio contentæ respondere possent primum. Beatitudinem patriæ, ac visionem claram Dei in instanti creationis, ex meritis instantis eiusdem datam, pro naturæ posteriori Angelis fuisse. Id quod, & si impossibile non esset (vt nu. 7. ostendimus) adhuc de facto ita contigisse absque fundamento diceretur: quod si recurras ad merita tempore subsequente habenda, vt anteriori instanti creationis donaretur, locum in pluribus Angelis, malis scilicet, non habet; cum potius eius demeritum in eis inueniatur, conclusio autem de Angelis omnibus, ac donis actualibus visionis Dei, ac beatitudinis patriæ, vel affirmatiue, vel negatiue sit vniuersim statuenda.

2. Secundo, vel in sequente duratione ad instans creationis Angeli absque visione Beata, saltem præcisiue, per obedientiam, obtinenda, ac solum fidei actu instructi, ad illam promerendam, seu non demerendam transgressione præcepti ponuntur, vel cum visione etiam Dei si hoc postremum: difficultas de impotentia demerendi, & peccandi pro primo instanti creationis, in secundo hoc etiam integra perseuerat si primum: in primis pro primo instanti data, Angelis beatitudo propria non est ex meritis adhuc durationis, sequentis: cum data eis non sit, cum absoluta, & positiua perpetuitate, quam beatitudo (in quouis actu, intellectus, vel voluntatis consistat) essentialiter claudit. Patet: quia pro actu illo primo ad meritum, ac demeritum, ex actu fidei posset absolute deficere, quod positiuæ ipsius perpetuitati contradicit. Secundo. Nec visio beata secundum se præscindendo à perpetuitate ita de facto data asseri cum fundamento potest, quod solum ex Diuina reuelatione, quæ omnino abest, posset haberi; cum non perpetua ac beata, subinde visio clara Dei ex specialissimo rarissimoque priuilegio rationali creaturæ pro viæ duratione, donari possit. Tertio d. 1. quia permanens natura sua qualitas est, ac subinde, natura sua perdurans, ex eo præcise quod semel extiterit. Denique quia, cum natura sua pugnet antecedenter cum peccato, ac demerito, in instanti, in quo est, natura sua, & connaturali prouidentia, nequit dari dependenter, ab exercitio libertatis contrarietatis, erga meritum, & demeritum ipsius, quam natura sua solum formaliter contrarie, vel contradictorie ex parte actus secundi exercitio libertatis, erga peccatum aduersatur, & si dari independenter ab eiusmodi exercitio possit; tamen connaturali prouidentia, (iuxta quam dari de facto in bona theologia, ni de oppositio, & per extraordinariam prouidentiam constiterit, censendum est) fieri nequit, demum recursus ad eam sententiam quod meriti principium sub meritum cadat, est recursus ad principium repugnans, & impossibile, ac subinde necessariæ falsitatis est vt ostendimus controuersia de incarnat. vbi argumentum de milite, armis, & equo exmauimus, & Fusius, tom. 1. de ente supernatur. controu. vltima, quæ est de merito. Secundo, locum ad rem præsentem, ea solutio non habet, nisi Deus de se se, ac independenter, à merito, vel demerito durationis sequentis, visionem sui abnaturus dicatur, vt de merito locum expediat, quod est mere arbitrarium, atque ex nuper dictis explosum.

3 Opponuntur autem contra hanc secundam conclusionem aliqua Augustini testimonia, & in primis illud, ex. 11. de ciuit. c. 9. ad quod, Ludouicus Viues offendit, vbi de Angelis bonis ait, *& magna pars est, & eo beatior, quo nunquam peregrinata.* Scilicet à Deo; cum autem ea peregrinatio per fidem sit iuxta illud 2. ad Cor. c. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino per fidem enim ambulamus, & non per speciem:* constat bonos Angelos semper per speciem, seu claram Dei visionem Deo fuisse coniunctos, ac nunquam per fidem cum: autem in primo creationis instanti, mali à bonis discreti Dei donis non fuerint, & malos Deum in eo instanti vidisse ex sententia Augustini, consequens inde est, insuper ex comparatiuo illo nomine *beatior*, in altera parte malorum Angelorum positiuum beatitudinis proprietate sermonis supponit, & affirmat. Respondetur tamen: peregrinari à Deo, non solo sensu Pauli in scriptura dici, vt benè Vazquez, disputatione 226. capite quarto, numero 27. §. *difficilior est locus*, ex Sancti Petri, capite 5. *Nolite peregrinari in feruore qui ad tentationem vobis fit*, id est extraneam & alienam à vobis feruidam tentationem patantes, atque ad rem, & Augustini sensum accommodatius de filio prodigo *peregre profecto*, seu peregrinato à Patre Deo per culpam dicitur Marci, 12. & Lucæ 15. idest alienus à Deo, eiusque amicitia, & paterno amore factus per culpam, qua boni Angeli nunquam peregrinati à Deo sunt: eoque eorum pat beatior, id est fælicior, & quamuis beatior beatitudinis comparatiuum, non eo beatitudinis, sed laxo valde sensu, quo hæc cum quauis fælicitate confunditur, iuxta id Psal. 143. *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt*, scilicet eo, quo ait statim Dauid *Beatus Populus cuius Dominus deus eius*, per populum erga ipsum fidem, cultum, & amorem, & obsequia, in quibus supernaturalis, & si imperfecta viæ, summique boni fruitio consistit: & hanc solum, in qua creatos omnes Angelos diximus, nunquam bonis defuisse, ac subinde feliciores beatioresque, eo beatitudinis genere fuisse, quam malos, & ob eius beatitudinis permanentiam, & ob illius cum patriæ perpetua beatitudine coniunctionem; constat etiam hæc mens Augustini, ex cap. 13. vbi ait Angelos, etiam malos, aliquam, seu quamdam (quod tantundem, ac non perfectam valet) habuisse beatitudinem, si quando, id est initio, sine peccato fuere, & si perpetuitatis eius igno-

ros

ros & ex. 11 de Genesi ad litter. cap. 14. ex quo ad 26 disputat. An mali Angeli aliquando in cætu bonorum fuerint iusti, & pariter beati? & negatiue concludit, quia ab initio peccarunt, atque à beatitudine non habito, sed habenda, ni peccarent peccādo excidisse, *nisi dicatur*, inquit Angelos, *inferiores generis aliquos in mundo hoc sublunari fuisse creatos* (quod reiicit, vt c. 19. refutauerat) *inter quos Damon vixerit, in aliqua beatitudine ipsis communi sui tamen casus ignarus.* Pergit autem Augustinus.

4. *Quod si inter illos superiores, cælicolas, & bonos Angelos aliquando iustus Diabolus pariter, & beatus cum sociis vixerit, mirum valde fore, si ratio reddatur, cur ipse cum suis ignarus sui casus tunc fuerit; boni vero sua perseuerantis fœlicitatu non ignari? vel erit dicendum, nec bonos perseuerantis fœlicitatis, ac perpetuæ beatitudinis nec malos Angelos casus ab illa ante horum casum conscios fuisse, sed post ipsum.* Ast quæstio hæc scientiæ bonorum Angelorum de perpetuitate beatitudinis, in qua pariter cum aliis initio fuerint ignorantiæ horum de suo ab illa casu, videtur ad beatitudinem propriam patriæ Deique visionem spectare, non autem ad impropriam, etiam supernaturalem viæ per fidem habitam, ac proinde de visione Dei, & beatitudine patriæ Augustinum agere, & intelligi debere, cum bonis Angelis, illam concedit, & quasi exploratum supponit. Sed vero cum ipse, lib. 11. de ciuit. c. 11. (& vbiuis de patriæ beatitudine agit) expresse ad propriam beatitudinem patriæ securitatem ex perpetuitatis scientia cum eius ignorantia, aut errore de oppositio incompossibilem requirat: eo ipso, quod, an eam scientiam Angeli habuerint? eis locis dubitat, & definitu difficile esse ait, non de propria beatitudine patriæ, se loqui satis ostendit, sed de impropria, & de imperfecta beatitudine viæ, siue supernaturali per fidem, & iustitiam habita, quam ibi synonyme beatitudinem appellat: beatitudo autem, quæ iustitiæ synonyma est, propria, & perfecta patriæ beatitudo, & si non est, sed imperfecta & viæ, & quam *aliquam seu quandam*, dixerat, &, si aliquando, siue initio, cum iustis, & beatis vixissent, malis concederet, & si, quia ab initio peccasse, censet, neque eam habuisse aliquando, neque ab ea semel habita cecidisse, sed solum ab habenda, nitente peccassent, admittit de visione autem Dei ab Angelis tunc habita, transeunter adhuc, nulla ibi, aut alibi, apud Augustinum mentio, nisi quatenus propriæ beatitudinis voce indicaretur, quod eis locis non poterat: siquidem hæc visionis perpetuitatem ex August. dicit, quæ transitionis visionis repugnat. Erat igitur Augustini sermo de beatitudine viæ per iustitiam, & sanctitatem, qua perfectam, & absolutam, scilicet, patriæ, adquirimus: quam eodem lib. 11. de ciuit. c. 12. merito tribui iustis omnibus docet, *& hodie non imprudenter, beatos vocamus, quos videmus iuste, ac pie, cum ipe futuræ immortalitatis hanc vitam ducere, sine crimine.* Eaque beatitudine Protoparentes in Paradiso beatos fuisse absolute concedit: sicuti & 11. de Genesi ad litter. c. 18 de Adamo in Paradiso asserit fuisse beatum, vitam spiritualem, iustitiæ, & rectitudinis vitæ, quam ibi ante peccatum Adamus habuit, beatitudinem intelligens, & explicans, vt nuper ex alio eiusdem loco recitauimus.

5. Ad id vero de quæstione scientiæ Angelorum de beatitudinis, in qua ab initio fuerunt, perpetuitate, & ignorantia Dæmonum sui ab illa casus, si initio iusti, ac beati cum bonis vixissent, quæ de propria beatitudine, ad quam perpetuitas ac de ea scientia, & securitas beatorum spectat, non autem ad beatitudinem imperfectam viæ per iustitiam, & vitæ rectitudinem diximus proximo numero sub initium: vel inde maxime demonstrari, Augustinum ibi de propria, & perfecta patriæ beatitudine, non egere; cum vbiuis de essentia propriæ, ac perfectæ beatitudinis perpetuitatem, eiusque scientiam, ac inde ortam beati securitatem esse doceat: quare nullus ipsi, si de hac beatitudine loqueretur dubitationis & quæstionis eius locus esse posset: vnde de imperfecta viæ (de qua solum poterat dubitare) quæstionem mouit, an, & cur eius permanentiam, & quando boni Angeli scierint; mali vero ex suppositione, quod aliquando iusti (initio) inter bonos vixerint, & pariter subinde beati, tunc, & ante lapsum ab ea beatitudine fuerint sui casus ignari? quæstionis vero huius, ea solum tunc proposuit, quæ decisionis difficultatem, ostenderent, vt retulimus, lib. autem de corrept. & gra. c. 10. ei quæstioni respondit, ac simul, de qua beatitudine loquebatur, dum eam proposuit, explicuit: nempe de beatitudine viæ per iustitiam, & vitæ rectitudinem, non autem de propria, & perfecta beatitudine patriæ perpetua, & quæ à Deo immobiles, ac inseparabiles reddit Beatos, eius verba sunt. *Diabolus vero, & Angeli eius, & si beati erant, antequam caderent, & se in miseriam casuros nesciebant: erat tamen adhuc, quod eorum adderetur, beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent* (id est insitæ rectitudine, & iustitia, qua scilicet beatos fuisse dixerat antequam caderent) *donec illam summa beatitudinis plenitudinem* (quæ addenda illi non plena, ac summæ beatitudini, qua beati in via erant) *tanquam præmium permansionis acciperent: id est vt magna per Spiritum S. data abundantia charitatis Dei cadere vlterius, non possent, & hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant. Sed, quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine, sine vllo vitio* (id est) *iustitia, & vitæ rectitudine fruebantur.* Nec aliud voluit Gennadius author libri de Ecclesiasticis dogmatibus adscripti, & inserti operibus Augustini verbis illis ex c. 28. *Tales creati sunt Angeli, vt si vellent in beatitudinis luce persisterent; si autem vellent, etiam tali potuissent, vnde Satan cum sequentibus se legionibus cecidit.* Ex illis ex. c. 59. *Angeli, qui in illa, qua creati sunt beatitudine perseuerant.* Et idem est de aliis Patribus, ita loquentibus.

6. Opponitur denique idem Augustinus ex lib. 4. de Genesi ad litter. c. 24. dicens primo Angelos ab initio *beatos fuisse beatitudine, quam nos speramus*, sed in primis non solam patriæ beatitudinem speramus, sed iustitiæ, rectæque vitæ toto eius tempore, neque ad mortem. Secundo: de beatitudine obiectiue, non formaliter sumpta intelligit, nempe Deo ipso, quem, & si visione clara non tenuerint, possederint tue adeoque ardenter, & immobiliter Angeli amauerint in via, neque adeo iucunde, & secure fruiti ipso fuerint, fide tamen tenuerunt, charitate amarunt, eoque iucundissime delectabantur, vti, & homines, qui vnionis cum Dei affectiuæ statum in hac vita assecuti sunt experiuntur, atq; vtriq; Deum ipsum in se ipso visione clara tenere, & immobiliter amare ardenter obinde sperant. De quo eodem c. 24. docere videtur Augustinus Angelos prius habuisse cognitionem matutinam, (quam ipse in clara Dei visione ponit) quam vespertinam, quam abstractiuam esse docet: cui videtur annuere S. Thomas q. 62. a. 1. argumento, *sed contra*, verum (quidquid de mane, & vespere dierum creationis mundi nunc sit, & de Augustini allegorica intelligentia per claram Dei, & creaturarum, in Deo, & verbo cognitionem, quæ mane fit, & abstractiuam eorum obiectorum, & imperfectiorem, quæ vespere intelligatur) hoc certum, ea intelligentia, Augustini supposita, & perstante, neque ipsum, neque vllum alium posse sine inconsequentia, & contradictione docere, visionem Dei claram, & creaturarum in ipso, quæ, ea intelligentia cognitio matutina, seu mane est, abstractiuæ, seu imperfectiori eorundem obiectorum cognitioni præcessisse in durationc: tum, quia ea intelligentia, & interpretatio durationis, ac temporis, non est: quare, nec prius, & posterius temporarium capit. Secundo: quia, cum scripturæ textus vesperam præcessisse, ad mane singulis creationis diebus apertissime referat, ea etiam allegorica intelligentia admissa, vespertinæ Angelorum cognitio matutinæ, in ordine ad temporis, aut naturæ instantia iuxta textum præcessisse, dicendum necessario erit, nec, nisi ordine dignitatis matutinam vespertinæ cognitioni potuisse precedere,

sed subsequi; & sane Augustinus in sua allegoria textus ordinem seruat, priusque Angelorum cognitionem abstractiuam, & obscuram, vesperi imitatiuam posuit, post vero claram visionis in verbo, bonorum vtique Angelorum, quibus post viæ cursum, & statum, ac proinde tempore posterius in præmium clara Dei visio, & creaturarum in verbo sine vlla abstractionis obscuritate matutinæ adinstar claritate donata fuit. Dixi n. 1. neminem scholasticorum huic conclusioni fuisse aduersatum, & si sciam, pro opposita à Recentioribus nonnullis referri, Alexandrum Hugonem, & Gabrielem, & Gregorium, quia teste nostro Vasquez exactissimo Doctorum, ac mentis ipsorum scrutatore, & examinatore tres priores, ne ansam quidem vnde trahi pro opposita conclusione possent scriptis suis obtulerunt. Gregorius vero in 2. d. 4. a. 1. solum docet, nec bonos, nec malos Angelos in perfecta beatitudine fuisse creatos, ex quo non censet in visione clara Dei transeunter fuisse creatos, sine perpetuitate, ad perfectam beatitudinem necessaria, siquidem ex defectu claræ eius visionis æque, atque ex defectu perpetuitatis imperfecta esset eorum beatitudo. Secundo, quia inde solum, à perfecta beatitudine in bonis Angelis (quibus adfuit beatitudinis in qua creati sunt perpetuitas) potuit deficere.

QVÆSTIO IV.

De exercitio libertatis Angelorum in primo instanti creationis.

ANGELOS omnes, siue malos, siue bonos libertate arbitrij conditos esse, eamque in via, cum ad gratiæ augmentum, tum ad gloriæ præmium promerendum; tum ad gratiam præhabitam perdendam demerendamque gloriam, atque inferni pœnas incurrendas exercuisse dogma Catholicum est, oppositumque, vt non hæresis formalis, ast hæresi proximus error est: quia de fide est Angelos bonos in iustitia contra tentationem perstitisse, & perstitentia gloriam fuisse promeritos; malos autem tentatione cessisse, atque peccasse, vt d. sequente videbimus: quorum neutrum sine libertatis propriæ exercitio, ac plena, & absoluta deliberatione fieri potuit. Solum ergo exercitio libertatis absoluto ac plena deliberatione, in actu secundo, an Angelis in primo creationis instanti fuerit, vel potuerit adesse? disputari à Doctoribus Catholicis potest, atque à nobis præsenti quæstione fuse, & seorsim examinabitur, ex eius enim quæstionis rigido examine, & decisione lux ad plura, deinceps examinanda, ac solide decidenda parabitur non exigua, inquirimus autem de possibili solum non de facto: quia, & si de libertate ad meritum, ac demeritum gloriæ, seu peccandum alia de possibili, alia de facto quæstio, & ratio decidendi sit: sed vero admissa possibilitate, exercitij absoluti, libertatis, ac plenæ deliberationis, quæ ad alterum extremum, peccati non sit, in eo creationis instanti adfuisse de facto Angelis certum esse debet, quin vel vmbra fundamenti sit, vt eis negetur, & faciat locum, quæstioni: cum ex ea libertate affectus erga obiecta, vel eius omissio adesse tunc debeat.

CERTAMEN I.

Duplex opinio scholasticorum, earumque fundamenta debilia reiiciuntur.

1. PRima ergo in quæstione proposita scholasticorum veterum, non paucorum sententia fuit Angelos non potuisse exercitium libertatis plenamque deliberationem habere in primo instanti suæ creationis, & si enim, de possibilitate exercitij libertatis absolute talis, ac plene deliberationis ad peccatum, & demeritum in eo instanti, atque ad materiam determinatam contracti ex instituto his locis disputent, ac definiant, tamen huius possibilitatem, ex impossibilitate plenæ deliberationis, & exercitij libertatis Angelicæ, absolute talis, circa materiam, quamuis negant, & negandam probant. Hi vero sunt Magister in 2. d. 25. c. 2. Alexand. p. 2. q. 19. m. 1. a. 7. corp. & solut. Argumentor. Hugo Victorin. Summa sententiar. t. 2. c. 2. ex dictis à se 1. de sacramentis p. 5. c. 22. Albertus in 2. d. 5. a. 1. ad. 2. 5. Bonan. eadem d. p. 2. a. 1. q. 2. ad. 3. Ricardus a. 2. q. 1. Holcot. in 2. q. 3. ad. 9. Capreol. d. 4. q. 1. a 1. conc. 4. & a. 3. solut. argumentor. contra 4. concluf. Henricus quodlib. 8 q. 10. Mitto alios plures Dominicanos Thomistas, qui impossibilitatem peccati Angelorum in primo suæ creationis instanti non ex impossibilitate plenæ deliberationis ipsorum vniuersim circa materiam peccari, probant, & tuentur, sed aliunde: quare, & si citatis conclusione de impossibilitate peccati Angelorum in primo instanti creationis ipsorum conueniant, non autem in principio impossibilitatis exercitij absoluti libertatis, plenæque deliberationis ipsorum instanti vnico indiuisibili temporis, de qua nunc agimus, & quod præfati Dominicani possibile absolute, & connaturaliter, possibile voluntati Angelicæ, imo, & creatæ cuiuis vniuersim, cum Angelico præceptore docent. Citati vero Doctores, qui possibilitatem exercitij absoluti libertatis, ac plenæ deliberationis creatæ voluntati negant, nec eadem, nec satis firma, plerumque, ratione vtuntur, quare eorum pleræque reiiciendæ in primis erunt, ne is, cui deinceps conclusio placuerit, falsis ad eam tuendam, & probandam principiis innitatur.

2. Probant primo: Magister, Hugo Victorin. & Holcot. quia libertas essentia, est circa futurum duratione: atqui in vnico instanti locus, non est futuritioni durationi exercitij libertatis, vt scilicet non sit in instanti durationi anteriore, qua sine illo causa, & potestas libera existat, vt illud durationi futurum possit respicere; ergo in instanti primo, vnico, & indiuisibili physico creationis Angelorum impossibile est absolute exercitium liberum, ac plena eorum deliberatio. Cæterum ratio hæc merito à reliquis omnibus exploditur: cum saris ad exercitium liberum sit naturæ posterioritas respectu potentiæ indifferentis, ac liberæ, seu libertatis in actu primo, quin ad hanc exercendam obsit simultanea duratione exercitij, & operationis suæ existentia cum ipsa; alioqui non, nisi ea, non existente, postmodum eius operatio exerceretur: quod essentiæ, actiuitatis physicæ, quam potentia libera, seu libertas in actu primo respectu exercitij, & operationis suæ essentialiter claudit, omnino repugnat. Probant secundo: quia nihil productum potest operari in instanti eodem, quo producitur; ast nequit esse exercitium liberum Angelorum, sine ipsorum operatione; ergo nequit esse exercitium liberum Angelorum in instanti illo primo, quo sunt creati. Maiorem probant, quia operationes, quarum vna alteram subsequitur natura sua, vt rei operatio ad eius productionem, nequeunt esse tempore simul, ac est operatio, quæ ad alteram supponitur. Hac ratione vsus est Alexander à S. Thoma, & reliquis scholasticis merito reiectis.

Est

Est enim falsa prorsus maior atque eius probatio, naturalibus experimentis, & ratione contradicens. Ex naturali quippe præsuppositione ordine naturæ, & causalitatis vnius operationis ad aliam (cuiusmodi est in productione rei in se respectu suæ actiuæ operationis vulgari illo axiomate significata, *prius est esse, quam operari*, simultas duratione existentiæ operationis præcedentis, cum subsequente ordine naturæ, & causalitatis nullatenus impeditur, vt patet in luminoso, & agente quouis carente contrario, quod eius actiuitatem, ab effectus sui productione retardet: tunc enim simul, ac in se productum est, primumque existit, suum effectum operari quotidiana experientia docemur, in promptu naturalis ratio est, quia operatio vt statim sequatur, & prodeat, nil amplius, quam suæ adæquatæ causæ absolutam, solutamque, & expeditam actiuitatem requirit, quam agens adæquatum contrario, & impedimento, omni vacans, vbi primum est, habet: solum ergo verum maior, eiusque probatio habere possunt, in motibus, & operationibus aliquibus successiuis, vt in motu locali respectu calefactionis, qui, vt huius causa sit debet ad certum gradum peruenire, ad quem in instanti nequit: ast, vbi primum ad illam peruenit, calefactionis motus simul exercetur; sicque in aliis similibus; non tam in omnibus: etenim motus ictus, seu verberationis motus localis, successiuus est; quem sonus, operatio, & motus simul duratione subsequitur.

3. Probant tertio: quia naturalis voluntas exercita, seu volitio ex inclinatione, naturæ, debet tempore præcedere deliberatam: ac proinde, cum naturalis illa, & ex naturæ inclinatione orta, statim ac rationalis creaturæ natura, & voluntas est, esse debeat, vt de omni agente, maxime naturali, nuper ostendimus. Volitio autem naturalis Angelorum præfata instans primum creationis Angeli occupat, quin in illo operatio Angeli libera possit exerceri. Hac ratione vtuntur Ricardus supra, & Capreolus citato art. 1. probatione conclusionis quarta, & a. 3. solutionib. contr. 4. conclus. quo pacto explicat rationem S. Thomæ de impossibilitate peccati Angelorum in instanti creationis, quam ibi deffendit: quia nimirum cum operatio naturalis, quam solum instans illud creationis Angeli capit, ex naturæ inclinatione sit, atque hæc cum natura ipsa ab eius authore donetur, fiet, vt operatio ipsa ex ea naturali inclinatione orta (quæ sola in eo instanti esse in Angelo potest) Deo, vt authori tribuenda esset tribuive posset, ac subinde peccatum, si in eo instanti peccaminosa actio foret, posseve esse. Consentit huic rationi, & explicationi argumenti S Thom. Caiet. 1. p. q. 62. a. 5. inconsequenter tamen: cum asserat Angelum in instanti creationis mereri potuisse, imo actu charitatis de facto meruisse, ac subinde potuisse exercere, atque exercuisse in eo suam libertatem. Rationis S. Thomæ explicatio hæc atque eius examen est quæstionis sequentis. Præsentis vero ratio, quam pro impossibilitate exercitij libertatis Angelorum in primo instanti suæ creationis adducit merito etiam, ac reliquis (Caietano, vt dixi excepto) reiecta deinceps fuit: & si enim operatio voluntatis è naturalis voluntatis inclinatione, liberæ causa foret, tempore ad hanc præcedere necessarium non esset, nisi ad aliquam ex iam refutatis rationibus recurratur. Accedit, neque ei recursui locum plerumque patere: cum naturalis rationalis voluntatis operatio deliberata, & necessaria nisi in subitis aliquibus eius motibus vsum proprium rationis præuenientibus, non inueniatur: ex inclinatione autem naturali determinatione voluntatis, nulla naturalis, eo sensu, & necessaria operatio potest ab ea prouenire; eum de se, & natura sua indifferens sit ad vtrumvis obiectum propositum, vt aliquo modo bonum prosequendum, quin ad exercitam prosecutionem obiecti alicuius, nisi summi boni Dei clare visi, quoad exercitium determinata de se sit, & si de se sit determinata, quoad speciem ad bonum præ malo (in quod vt tale ferri non potest) prosequendum.

4. Quarta demum ratio Alberti, Bonauenturæ, & Henrici est, quia exercitium liberum absolute tale ex plena deliberatione ortum, nequit in vnico instanti à creata voluntate vllatenus exerceri, sed tempus deliberationi creatæ omni voluntati necessarium, requirit: cum autem in instanti vnico & primo creationis Angelorum, nec tempus ipsis sit, nec præcesserit, fit plane, vt exercitium liberum voluntatis absolute fuerit ipsis impossibile. Hanc rationem video, à plerisque scholasticis, cunctisque Recentioribus reiici, atque Vasquez nostro parum ab hactenus reiectis diuersam censeri d. 236. c. 3. num 13. §. *Hæc tamen ratio*, & obiter, quasi per neglectum, refutari; forte, quia eius robur ostensum à fundamentis, ex instituto ab antiquioribus non fuit: Quare, neque ab eorum impugnatoribus attentione maiore, rationis eius fundamenta perscrutata, & radicitus euulsa, vt constabit ex dicendis cert. 2. vbi eam radicitus à primis fundamentis, & principiis, stabiliemus, quantumque ab hactenus reiectis distat, & quam debilibus impugnationibus ab aliis reiecta hactenus fuerit monstrabimus. Illud tandem pro hac antiquorum, & aduersa scholasticorum iam referenda opinione aduerte: illos de potentia absolute, loqui, dum exercitium liberum voluntatis Angelicæ in primo instanti suæ creationis possibile vel negant, vel affirmant; quin an de potentia ordinaria, & connaturali, an de absoluta, etiam loquantur, suis conclusionibus explicent; tametsi, vtrorumque rationes de potentia absoluta eos loqui satis indicent: sed tamen distingui expresse difficultatis huius decisionem de potentia ordinaria, & absoluta Dei debere, satis apparebit cert. 2.

5. Secunda sententia relatæ contradicens affirmat Angelis in instanti primo suæ creationis absolutum exercitium libertatis suæ, plenamque circa obiectum quoduis deliberationem fuisse absolutè possibilem, imo, & de facto ab Angelis circa obiecta plura habitam; etsi erga obiectum peccaminosum habita non fuerit, ita Scotus cum suis in 2. d. 5. q. 2. § *Respondeo primo*, & in 3. d. 18. q. 1. ad. 4. Greg. in 2. d. 5. q. 1. a. 2. Bassol. eisdem d. q & a. Maior q. 3. conclus. 2. Gabr. d. 4. q. 1. a 3 dub. 1. Marsil. in 2. q 3. a. 2. conclus. respondalia qui omnes æque in primo creationis instanti, atque in sequentibus singulis suam libertatem, etiam circa peccatum, exercere absolute potuisse. Consensit Aureolus apud Thomam de Argentina, inconsequenter negans potuisse exercere libertatem erga actionem peccaminosam, quæ imputaretur ad culpam: siquidem id ipsum est, actionem peccaminosam, libere, absolute, & ex plena deliberatione exerceri, atque ad culpam imputari, & esse peccatum in eadem sententia, sunt nostri omnes Doctores, qui Angelos in primo instanti peccare absolute potuisse docent, & ij etiam, qui variis aliis titulis, quam impossibilitatis exercitij libertatis absoluti impeccabiles in eo instanti creationis docent. Accedunt Thomistæ Dominicani omnes præter Capreolum citatum, qui eo præcise possibilitatem peccati Angelorum in suæ creationis instanti negant, quia eorum Authori Deo impuraretur peccatum. Ac demum pro hac sententia reliqui scholastici à citatis pro negatiua aduersa decertant, qui meriti possibilitatem pro eo instanti Angelis concedunt, imo, & absolutum de facto exercitium merendi. Id, quod ex communi alia Theologorum sententia Deiparæ in instanti physico Conceptionis suæ, atque humanitatis Christi in instanti primo physico suæ productionis, & vnionis ad Verbum meritum eximium concedente, quibus, & nos controu. de Incarnat. videmur consensisse & eos etiam omnes quos sequente referemus. Communis autem eorum omnium ratio est, in instanti creationis Ang. adfuit Angelis voluntas, & cogitatio indifferens, ex parte, ad obiectum trahens, & ex parte, ab illo retrahens; quibus absoluta, solutaque, in actu primo arbitrij libertas constituitur, nec quidquam aliud, ad libertatem in actu primo, absolutam, ac solutam, ad exercitium libertatis in duratione sequente absolute habendum

per

per nos, & per omnes inuenitur requiriue, aut assignari potest: ergo absolutum hoc exercitium libertatis æque, atque in sequentibus, est in primo creationis instanti Angelis absolute possibile.

CERTAMEN II.

Negatiua sententia triplici conclusione explicata statuitur.

1 DIco primo. Nullus Angelus, erga obiecta, quæ clare, & intuitiue, non videbat, potuit habere absolutum exercitium libertatis in instanti primo suæ creationis, siue obiecta naturalia, supernaturalia, honesta, turpiaue sint. Probatur, nequit exercitium libertatis absolute tale, circa vllum obiectum haberi absque plena deliberatione rationalis, & liberæ creaturæ, circa ipsum: atqui hæc nequit haberi, in vnico, eodemque instanti, quo obiectum primo cognitione abstractiua proponitur, à rationali vlla creatura: ergo nequit haberi ab Angelo exercitium libertatis suæ absolute tale, circa obiectum vllum in instanti creationis in quo primum abstractiua cognitione propositum ipsi indifferenter fuit. Maior est certa, tanquam principium, & dignitas in materia libertatis ab omnibus Philosophis, & Theologis admissa. Minor probatur primo ab experientia, cuique nostrum, cum in se, tum in aliis omnibus notissima, experimur enim omnes in nobis, nusquam nos in instanti obiectum vllum indifferenter abstractiue, propositum instantanee deliberato, siue ex plena erga illud, deliberatione, vel prosequi, vel fugere, atque in aliis circa proposita indifferenter abstractiue deliberationi plenæ, vt ea vel prosequantur, vel auersentur, maius minusve temporis expectandum semper, stataque lege fore, pro maiore, minoriue perfectione rationalis cuiusque naturæ, & intellectiuæ, ac volitiuæ facultatis promptioris, vel tardioris in intelligendo, & in volendo: quod autem semper, stataque lege in omnibus euenit, non accidentis, & contingentiæ est, sed naturæ deliberationis circa ita indifferenter abstractiue proposita: id autem, non solum experimur in consultatione, & electione propria mediorum (vt Vasquez proxime ait) sed in prosecutione, vel fuga finis, v. g. honesti, aut delectabilis indifferenter abstractiue nobis propositi. Vrgetur: quia alias, cum post prosecutionis deliberatæ erga obiecta nobis indifferenter abstractiue proposita initium, eorum propositio indifferens abstractiua per tempus aliquod determinatum perseueret, ac subinde libertas, vt in prosecutione, vel fuga eiusdem obiecti persistamus, vel absistamus ab illa: atque in quauis parte determinata temporis infinita instantia, imo, & partes proportionales temporis infinitæ communiore Peripateticorum sententia claudantur, fieret sane, vt quisque ex nobis breuissimo tempore, quo in actu libere concepto honesto, vel turpi, perstat infinita merita, vel demerita habeat; nisi ad plenam deliberationem denuo habendam, vt semel etiam habita continuetur (nedum ad primo habendam) determinata aliqua duratio requiratur, nec solum indeterminata (nedum instantanea) sufficiat, inde vero instans vnum physicæ durationis, in quo primum abstractiue indifferenter obiectum, quoduis proponitur, ac subinde primum creationis, non sufficere plenæ deliberationi, atque exercitio libertatis Angelorum absolute tali consequens est: siquidem, & eis non æqua promptaque intellectiua, & volitiua natura, & facultas adest, vt alij, aliis perfectiorem, promptiorem, expeditioremque ad deliberandum non habeant, ac nemo (saltem de his, quæ abstractiue cognoscunt) in summam summeque perfectam sortiatur; imo, nec possit sortiri. Id, quod probatione secundæ conclusionis manifestius ostendetur, ac fiet: insuper alias infinita merita, ac demerita Angelorum admittenda (vt nuper de nobis diximus) absurde forent.

2. Dico secundo. Nec circa obiecta, quæ intuitiue Angelo indifferenter proposita sunt (quæcumque sint ita eis proposita) in creationis instanti potuit ipse, in eo solo, & vnico instanti exercitium libertatis absolute tale habere. Probatur: quia nec in eo solo, sed duratione diuisibili, nec tantum proportionali, sed aliquota, & determinata haberi, ab Angelo plena deliberatione determinatio circa intuitiue, indifferenter tamen, proposita obiecta potest. Ratio est: quia, & si in solum abstractiue indifferenter, propositis, ex limitatione, & imperfectione facultatis intellectiuæ creatæ, quæ nequit instantanee, nec nisi tempore aliquo, conuenientiam, & disconuenientiam, seu bonitatem, & malitiam, eorum penetrare, &, quantum ad plenam deliberationem latis est, percipere, proueniat, etiam, vt non, nisi tempore aliquo derminato (& pro inæqualitate facultatis intellectiuæ diuturniori, vel breuiori) possit erga ita proposita, obiecta plena deliberatio haberi; non tamen inde solum in nobis prouenit, quod ad eiusmodi deliberationem plenam tempore aliquo determinato egeamus; sed etiam, ex imperfectione voluntatis, eiusque tarditate, & defectu promptitudinis, vt in obiecta proposita. & quantum satis ad plenam deliberationem est, percepta, & penetrata ferantur, hinc est, quod frequentissime, & quotidie experimur: nempe, homines, æque perspicacis, & viuidi intellectus, æqueque perspectas rationis deliberandi, atque alij habentes, tardius his ex sola voluntatis tarditate de rebus propositis deliberare, maiorique ad deliberandum tempore egere; & sane, ficut ex parte imperfectionis, minusque expeditæ facultatis intellectiuæ ad penetranda, quantum ad plenam deliberationem opus ex parte intellectus est, tempus aliquod ad eam concipiendam requiritur, ita etiam ex parte imperfectionis, minusque expeditæ, & promptæ facultatis appetitiuæ seu tardioris natura sua voluntatis in deliberando, tempore etiam aliquo ad plenam deliberationem opus erit, neque instans vnicum in quo obiectum indifferenter intuitiue proponitur sufficiet: quare nec in primo instanti creationis Angeli plene deliberare, atque exercitium libertatis absolute tale habere absolute potuerunt.

3. Nec vim argumenti, & consequentiæ à nobis ad Angelos effugies, dicens: tarditatem deliberandi voluntatum humanarum, non ex ipsarum intrinseca natura, sed ex humorum temperamento, diuersis qualitatibus constante, corpora nostra componente & afficiente prouenire: nimirum ex phlegmate, & melancholia, quibus nostri omnium temperamenta constant & tardos nos esse, & nostram voluntatem, in deliberando: vnde eos, in quibus hi humores prævalent perplexiores, tardiores, morosioresque in deliberando experimur, cum autem in Angelis eiusmodi temperamentum, corpusue vllum non sit, vnde circa intuitiue indifferenter propositia, deliberando detineantur, ac retardentur eorum voluntates nullo quam erit. Sed contra: quia, etsi temperamentum eiusmodi, in quibus nimis prævalent humores præfati maiorem in deliberando tarditatem efficiant; aft in quibus, bilis, & sanguis prævalent, deberent esse instantaneæ determinationes, ni intrinseca voluntatis nostræ in deliberando tarditas obesset: cum adeo eius facultas volitiua eis humoribus ad obiectorum citissimam prosecutionem iuuetur, vt qui nimia buli homines constant in eis prosequendis, nec rationis, nec libertatis vsum expectent, sed furiosorum in morem affectibus suis illum præueniant. Secundo: cum corporum nostrorum temperamenta naturalia, neque ex accidenti aliquo vitiata, ad omnes animæ, & facultatum eius functiones, & operationes obeundas apta nata de se à Deo dispositi sint, nequeunt in omnibus natiuam promptitudinem deliberandi, cum primum ex parte intellectus, proposita obiecta sufficienter ad plenam deliberationem sunt, semper, & quasi stata lege, vti experimur, impedire, ni, si in nullo hominum naturale, ac non, ex acci-

denti

denti vitiatum corporis temperamentum esse, aut fuisse absurde, temereque dicamus: ergo tarditas deliberandi aliqua intrinseca nostræ voluntati est, & si ex corporum temperamento possit etiam augeri: quare & in Angelica voluntate creata æque, ac nostra est, & si independens à temperamento sit, inueniretur. Confirmabitur vrgentius hæc ratio ex probatione 2. sequentis conclusionis tertiæ: quod si dicas rationem hanc solum probare conclusionem, de impossibilitate naturali, & potentia ordinaria exercitij libertatis, & plenæ deliberationis Angelorum in instanti creationis, non autem de absoluta omnino impossibilitate, in primis, eo solum probato oppositæ sententiæ vnicum fundamentum, euanescit, quod possibilitatem naturalem, & de potentia ordinaria probat, si quid probat. Secundo refellit conclusionem affirmantem de facto etiam, quam aduersarij etiam, quasi consectariam supponunt. Tertio conclusione sequente constabit, etiam de omnimoda impossibilitate rationem hanc probare.

4. Dico tertio: exercitium libertatis absolute tale in instanti creationis est Angelis adhuc supernaturaliter, & per potentiam Dei absolutam prorsus repugnans, & impossibile. Probatur primo conclusio, ex nostro principio satis stabilito tom. 2. nostræ Philosophiæ controu. de facultate volitiua, animæ siue de voluntate, & t. 1. de Deo vno contr. 3. d. 1. q. 7. nempe voluntatem solum esse mobilem ab alio intentionaliter, siue ex parte obiecti quod prosequendum, fugiendumue, est: eius scilicet propositione, nusquam vero esse mobilem ab alio, etiam à Deo, physice per qualitatem aliquam ipsi impressam non solum physice prædeterminantem, sed vel leuiter illam physice inclinantem impulsu suo physico, in actum. Hinc ita argumentor, omnis motio voluntatis creatæ ab alio, etiam à Deo, grauis prouidentia ordinaria, & rebus connaturali, vel extraordinaria, & supernaturali, quauisque potentia, etiam absoluta vtente, intentionalis solum esse potest, ergo respectu cuiuscumque operationis exercitij, & motus voluntatis creatæ, & Angelicæ motio intentionalis à Deo fuerit impossibilis, motus, exercitium, & operatio voluntatis prorsus erit impossibilis. Est plane irrefragabilis illatio. Tunc sic. Atque motio intentionalis voluntatis creatæ, cuiusuis, quare, & Angelicæ, ad exercitium liberum voluntatis absolute tale, ex plena, seu per plenam deliberationem habitum instantanee, siue in eo ipso instanti, quo primum indifferenter proponitur obiectum, est omnino impossibilis, & repugnans, etiam respectu Dei, quauis prouidentia, & potentia vtentis: ergo exercitium & operatio libera voluntatis cuiusuis creatæ, & Angelicæ, ex plena deliberatione instantanea, siue in instanti, quo Angeli creati sunt, & primo proposita indifferenter obiecta. Est ipsis prorsus repugnans, etiam respectu Dei, quauis prouidentia, & potentia vtentis. Subsumptum antecedens proximum probatur. Summa ex possibilibus motio intentionalis voluntatis creatæ, à Deo etiam, ad eiusmodi instantaneam deliberationem & exercitium suæ libertatis absolute tale solum potest esse per cognitionem intuitiuam, qua indifferenter obiecta proponantur voluntati creatæ, sed cum hac etiam deliberatio plena, & exercitium liberum absolute tale instantaneum, vbi primum obiecta indifferenter proposita sunt, repugnat, voluntati cuiuis creatæ (vidimus num. 2. & 3.) ergo eiusmodi instantanea deliberatio plena, & exercitium liberum absolute tale, est prorsus repugnans, & impossibile creatæ voluntati, respectu Dei etiam, quauis sua prouidentia, & potentia intentis.

5. Probatur secundo conclusio, ac simul confirmantur valide datæ hactenus conclusiones, & rationes. Promptitudo deliberandi plene, & habendi exercitium suæ libertatis est perfectio agentis deliberatiui, ac liberi, & facultatis per quam deliberat, ac suam libertatem exercet: ergo summa promptitudo deliberandi, & exercendi, seu exercitij suæ libertatis solum potest competere, summe perfecte libero, ac deliberatiuo: atqui summa promptitudo deliberandi, plene, & exercendi absolute libertatem, est promptitudo plene deliberandi, & absolute exercendi instantanee libertatem: ergo solum potest competere summe perfecto libero, ac deliberatiuo. Atqui repugnat creaturæ cuiuis rationali, quare, & Angelis cunctis, esse summe perfecte liberum, ac deliberatiuum æque, atque repugnat creaturæ esse Deum, qui solus summe perfecte liberum, ac deliberatiuum est: ergo repugnat cuiuis rationali creaturæ, quare, & Angelis cunctis, promptitudo deliberandi plene, & exercendi suam libertatem instantanee, seu vbi primum obiecta circa quæ deliberandum plene ipsis est proponuntur: ergo Angelis exercitium suæ libertatis absolute, ac plena deliberatio in instanti creationis suæ, vbi primum scilicet proposita ipsis obiecta deliberationis, & libertatis exercendæ fuere (imo ante quod proponi minime poterant) fuit omnino repugnans. Consequentiæ rationis huius omnes irrefragabiles sunt, ac proinde primum tantummodo antecedens, ex quo illæ suis gradibus deducuntur probandum restat. Illud autem facile probo, ex omnibus agentibus naturalibus, quorum abs dubio perfectio est agendi promptitudo, quin moras temporis trahant, aut expectent, vt effectum suum, vel paulatim, & successiue, vel absolute operentur, ac totam suam actiuitatem exerceant secundo ex Dei omnipotentia, cuius maxima in linea agendi perfectio est in instanti vnico posse creata omnia simul producere, quæ sine repugnantia, ex seipsis nata sibi coexistere simul absolute sunt. Et quidem, quo maior est agentis cuiusuis expeditio, & promptitudo operandi (cæteris paribus eo illum perfectius esse citra dubium est. Ac tandem in præsenti materia, de potentia deliberandi, & exercendi libertatem, constanti, quotidiano, nusquamque in aliquo hominum deficiente experimento didicimus: eos, qui perfectioris naturæ sunt, expeditiores non solum in obiectis percipiendis, & penetrandis, sed, & in deliberando de æque etiam propositis, suamque erga illa libertatem exercendo; contra vero, imperfectiores in naturalibus homines morosiores, tardiores, ac perplexiores in deliberando de æque propositis, & perceptis, atque in exercendo circa ipsa suam libertatem esse.

6 Hinc ratio Aduersariorum à priori (quam sola terminorum apprehensione notam, atque euidentem arbitrantur: quare aliunde probare nemo eorum curat) facile adeo reiicitur, vt difficulter deinceps ab eorum asseclis sit probanda. Arguunt ergo in primo instanti, quo obiectum indifferenter creaturæ rationali proponitur (vti Angelis in instanti creationis) adest, tam ex parte actiuitatis physice voluntatis, quam ex parte propositionis obiecti, quidquid requiritur ad potentiam liberam absolute talem, ac plene deliberatiuam constituendam: atqui statim, ac est potentia adæquata naturalis agentis necessario, ac simul est, eius operatio, & effectus absque vlla mora; in liberis autem potest simul absque vlla etiam mora absolute esse: ergo, & instantanea deliberatio plena, & exercitium libertatis: quare & Angelis in instanti creationis fuit absolute possibile. Confirmatur: quia in sequente duratione primum illud instans (pro qua plenam deliberationem, & absolutum exercitium libertatis Angelo, & cuiuis rationali, ac liberæ creaturæ possibile absolute esse admittimus) nihil aliud præter dicta adest, quo potentia adæquata, & absoluta plenæ deliberationis, & absoluti exercitij libertatis constituatur. Respondetur: distinguendo maiorem primi argumenti. Adest quidquid requiritur, ex parte actiuitatis physicæ voluntatis, si ea actiuitas summe prompta, & expedita ad deliberandum, exercendamque suam libertatem sit (quod, vt diximus creatæ voluntati repugnat) concedo maiorem; si non summe prompta, & expedita ad eas operationes, sed tarda de se, perplexa, & impedita sit, nego maiorem. Minorem similiter distinguo. De potentia adæquata prompta, & expedita ad operandum fateor, tarda, & impedita, nego minorem: vt in omni agente naturali, & alias adæquate constituto, si

impedimentum ad operandum vndecumque proueniens, non absit, sed adsit, tunc enim impedimenti ablatio expectanda deinceps est, vt operetur, & nego consequentiam facillime. Ad confirmationem eadem facilitate, & veritate, nego nihil amplius habere voluntatem creatam in sequente duratione instans, in quo primum ipsi obiecta proposita sunt (quod creationis instans Angelis fuit) quam in instanti illo habuerint: habent siquidem durationis decursu tarditatis, & perplexitatis naturalis, quæ temporis tanti (maioris, vel minoris pro naturæ intellectiuæ, & volitiuæ maiore, vel minore natiua perfectione) decursu aboletur, impedimentum sublatum, ad plenè deliberandum, & libertatem exercendam circa id, quod deliberationi plenæ, & libere prosecutioni, vel fugæ propositum est, & sic de aliis, quæ deinceps proponentur: circa quæ, vt plene deliberetur, à rationali creatura, tempus aliquod expectandum erit, præ eius natiua, & essentiali tarditate.

7. Sed inquies: quidnam tarditas hæc & perplexitas natiua rationalis creaturæ ad plene deliberandum, & absolute exercendam suam libertatem est, quæ tempore ad id eget, eoque lapso eiusmodi impedimentum soluitur, & expeditur? Respondeo in his, quæ solum abstractiua cognitione indifferenter deliberationi, & exercitio nostræ libertatis proponũtur, duplici parte constare tarditatem; altera ex parte intellectus consultationem cuiuis deliberationi plenæ, & exercitio absolute tali libertatis (intelligimus, non strictam etiam, erga finem habendam, nec solam consultationem, quæ communius circa media eligenda talis appellatur) necessario præuiam: altera vero ex parte voluntatis iam explicanda: ac proinde circa ea, quæ abstractiue solum cognoscimus tardius deliberamus, & libertatem nostram exercemus, quæ ex parte intellectus tarditas est, idem ipsum est, quod ruditas statque in quadam intellectus duritie, quæ sicut dura, & callosa, non vno sed reperitis ictibus scinduntur, etsi. sensibilia animantia sunt, viuide dolorem sentiunt: ita rudes mentes non vno veritatis, ac rationis propositæ ictu ad assensum eedunt, ac eam viuide percipiunt; sed repetitis ictibus propositionis earum per alios, vel se ipsis meditatione per aliquod temporis spatium (prout cuiusque mentis ruditas est) maius, vel minus, proculdubio egent, vt eas plene, ac viuide percipiant, id quod instantanee fieri in abstractiue solum cognitis minime potest. Tarditas vero, quæ ex parte voluntatis creatæ est, vt plene deliberet, atque circa obiecta, quæque proposita suam libertatem absolute exerceat, atque perplexitas etiam, & morositas dici solet, præfatæ intellectus tarditati similis, stat in quadam naturali difficultate, segnitie, seu renitentia voluntatis se in alteram partem determinandi, quæ iterata rationum propositione, ac perceptione per earum meditationem temperantia eget, vt eius indeterminabilitas vincatur, atque determinatum, ergà extremum alterum ex propositis affectum concipiat, non secus atque, vt ignem, esca non ita bene disposita concipiat pluribus silicis, percussionibus, & ictibus eget, quam illa, quæ bene disposita est. Atque hæc creatæ voluntatis tarditas, quouis modo, etiã intuitiue, proposito obiecto semper adest, quantumuis perfecta rationalis creatura, eiusque voluntas sit, vt diximus; tametsi ægrius, ac difficilius in alteram partem determinetur, si cognitiones vtramque partem indifferenter proponentes non intuitiue sed abstractiue solum sint. Hæc sane debilitatem argumenti aduersi à priori, & confirmationis eius satis ostendunt.

8. Restat illud, quod ex communiore Theologorũ, & nostri ipsorum sententia de meritis Christi Domini qua hominis siue humanitatis eius in primo instanti, in quo producta, ac simul vnita hypostatice verbo fuit, atq; insuper de meritis Deiparæ in primo instanti suæ corruptionis opponebamus, diluere, ea quippe merita absq; instantanea deliberatione plena, & exercitio suæ libertatis absolute tali in neutro esse potuerunt. quod plane cõclusionibus nobis aduersatur. Respondetur: eam communiorem Theologorum sententiam de meritis Deiparæ, eiusq; filij cõmuniori etiam sententiæ, de possibilitate instantaneæ deliberationis plenę, & exercitij libertatis, absolute talis quæ non ita exacto examine, suppositа hactenus, quam disputata, ab scholasticis fuerat, inniti; ea vero exacto examine & fundamentorum eius conuulsione à nobis nuper præmissis aduersæ fundamentis solidis radicitus penetratis, eorumque firmitate, & robore monstratis falsitatem eorum physice instantaneorum humanitatis Christi, ac Deiparæ, quæ eueriæ illi opinioni innitebantur satis ostendi. Nos autem eisdem vtriusque instantaneis meritis vtrisque, cum plerisque citato loco consentiebamus, ex fundamento eorum suppositо, nec tunc, ex instituto examinando, vbi à nemine, de eius veritate, ne pertranseunam quidem vt aiunt, disputabatur; nunc autem eius falsitate opportune deprehensa, merita Christi, ac Deiparæ instantanea, de instanti physico reiicienda censemus, ac de Theologico solum, scilicet, in quo primum exerceri libertas a creatura rationali, & natura, & Dei donis perfectissima, & ornatissima potest, solummodo esse deffendenda, & de eis intelligenda nostra illa de humanitatis Christi, & Deiparæ meritis in primo instanti suæ productionis, & existentiæ absolutæ conclusio: qua explicatione, & intelligentia conclusionis nil vtrique, eorumque meritis gloriæ derogatur; cum admittantur in vtraque vbi primum esse absolute possunt, nec gloria aliqua vera ex meritis physice instantaneis, falsis, & repugnantibus, vt ostendimus, ipsis posset accrescere.

QVÆSTIO V.

De merito, ac demerito siue peccato Angelorum in instanti suæ creationis.

QVÆSTIO hæc, & de facto, & de possibili ab scholasticis disputatur ex instituto; à nobis autem ex statutis principiis proxime q. 1. art. 2. disputanda seorsim non esset, sed tanquam corollario eius certaminis negatiuę, tam de facto, quam de possibili definienda, nisi negatiuæ eius definitionis quoad demeritum, & peccatum Angelorum rationes aliæ, ab scholasticis, præsertim Dominicanis Thomistis afferrentur, quarum examen Doctrinæ ad alia parandæ vtile foret.

CERTAMEN I.

Negatiua quæstionis, tam de facto, quam de possibili, decisio solida ex nostris principiis probatio, Doctorum circa vtrumque sententiis recitatis.

MEritum Angelis in creationis instanti de possibili, & de facto concedunt omnes, tam Thomistæ Dominicani, quam Iesuitæ nostri, cum S. Thomæ q. 62. a. 2. & a 5. ad 3. & a. 6. vbi meritum eis de facto videtur negasse; sed non negat, nisi casu quo non immediate post peccarent, & beatitudinem, quam per vnum actum consequendam ab Angelis docuerat, omnes consequerentur, nullusque damnatus esset, contra id, quod fides docet. Scotistæ etiam Nominales, exceptis relatis, q. proxima cert. 1. n. 1. qui exercitium liberum absolute tale & plenam deliberationem instantaneam possibilem Angelo, ac rationali cuiuis creaturæ absolute negarunt, circa demeritum vero peccatum Angelorum in primo creationis instanti, non ita vniuersaliter Thomistis, cum Nominalibus, & Scotistis, ac reliquis scholasticis, in vtraque conuenit, quæstione, de facto, & de possibili; esse enim de facto nullum Angelum in instanti creationis peccasse.

casse scholasticis cunctis conueniat; in quæstione vero de possibili in eo instanti peccare Angelos absolute potuisse docuerunt Scotus in 2. d. 5. q. 2. à paragrapho *Respondeo primo*, & in 3. d. 18. q. 1. ad. 4. quem Scotistæ omnes, & Nominales sectantur. Okam quodlib. 2. q. 6. Gregor. in 2. d. 5. q. 1. a. 2. Bassolis similibus q. & a. ad eandem distinctionem. Maior q. 3. concl. 2. Gabriel d. 4. q. 1. a. 3. dub. 1. Marsil. in 2. q. 2. a. 2. concl. responsali. Aureolus apud Argentinam in 2. d. 6. q. 1. a. 2. etsi inconsequentia notata q. 3. cert. 1. n. 5. id ipsum docuere scholæ Thomisticæ nostræ Iesuiticæ Doctores, fere ad vnum. Molina ad citatam q. 63. a. 5. §. *Contrarium tamen* Valentia ad eandem q. d. 4. generali q. sua 14. pu. 4. § *Secunda sententia*. Vasq. d. 236. c. 3. Soar. lib 7. c. 20. n. 47. de potentia absoluta loquendo, etiam de peccato contra legem supernaturalem; contra vero legem naturalem peccare in creationis instanti Angelos potuisse nulla potentiæ absolutæ mentione facta docuerat lib. 3. c. 9. a n. 3. vbi contra legem supernaturalem peccare potuisse negauerat: quare de peccato Angelorum contra naturalem legem secundum ordinariam potentiam, & prouidentiam possibile in eo instanti esse affirmat Alarcon citato tract. 6. d. 5. c. 3. n. 12. § *Dico secundo*, reiecta merito ad rem præsentem distinctione peccati contra naturalem vel supernaturalem legem n. 11 §. *Dico primo*, Becanus tract. 3. c. 4. q. 10. Ioan. Præposit. ad cit. quæst. 63. a. 5. dub. vnic. n. 38 §. *Hæc sententia videtur probabilior*, referens Pesantium ad eum artic. concl. 3. & Estium in 2. d. 3. §. 6. Arriaga d. 24. sect. 12. §. 1. qui incipit. *Angelos in primo creationis instanti*, denique Baccon. in 2. d. 23. a. 3. cum aliquot suis Carmelitis Calceatis.

2. In quæstione vero hac de possibili negatiuam sententiam absolute defendunt S. Thom. citat. q. 63. a. 5. vbi etiam absolute Caietan. & reliqui Dominicani interpretes, inter quos Discalceati Carmeliti Salmanticenses, fusius q. 16. de malo a. 4. & indicat. 3. contra gent. c. 109. vbi Ferrara, §. *Sed circa prædicta*. Capreol. in 2. d. 4. q. 1. a. 1. concl. 4 & a. 3. solut. argumentor. contra concluſ. 4. Durand. d. 5. q. 2. Hervæus q. 1. a. 2. atque Dominicani omnes, qui in sententiarios scripserunt, quibus adde alios antiquos Doctores citatos q. 3. cert. 1. n. 1. (Capreolo excepto) qui octonarium numerum explent, ex nostra schola Thomistica, Iesuana accessere etiam Arrubal d. 179. c. 2. & 4. Ludouicus Turrianus d. 62 dub. 2. & 3. Granados tract. 13. d. 4 n. 6. Amicus d. 10 n. 84. & Franciscus de Lugo d. 17. c. 5. n. 21. qui ex suppositione præsentis status eleuationis, quem de facto in instanti creationis Angeli habuerunt solummodo loquuntur, & Tannerus ad cit. q. 63. a 5. qui de ordinaria potentia, & prouidentia ex rei natura tantum loquitur. Accessit tandem huic sententiæ noster Antonius Quiros citat. tract. d. 68. per sectiones sexdecim multis discursibus de variis speciebus possibilibus Angelorum, atque multiplicibus circumstantiis, quæ earum cuique, & Angelis ab ea contentis singulis possent adiungi, refertas, quæ meliùs quiescerent. De Angelis ergo qui sunt, vel secundum se sumptis, vel cum circumstantiis, quibus de facto creati fuerunt, iuxta communem opinionem de Angelorum essentia, circumstantiis, & modo, quo fuerunt creati, agendum hic est, de aliis Angelis, & circumstantiis possibilibus, vel impossibilibus inutiles, ac Theologo viro indignas quæstiones otiosis, & argutis relinquemus, ex relatis pro hac negatiua sententia de possibili intres classes eorum sententias diuido: quarum duæ de peccato mortali Angelorum ab eis admisso de quo plerique, ex præfatis disputarunt, an in creationis instanti fuerit esseve potuerit? prima est eius possibilitatem de potentia, & prouidentia ordinaria tunc ipsis negans: in qua sunt Soar. citat. n. 1. & Tannerus, ac insuper Amicus, & Franciscus de Lugo, eis vocibus, de statu eleuationis, id ipsum, quod de ordinaria prouidentia, & Angelis connaturali intelligens, quia connaturaliori ipsis prouidentia, cum eleuationis statu titulo, etsi non exactiuo, sed decoroso eis deberi putarunt. Secunda sententia de potentia, etiam absoluta, & quantumuis extraordinaria prouidentia negat, in qua sunt Thomistæ omnes Dominicani, & reliqui Iesuitæ nostri Thomistæ præsertim Quiros Dominicanorum rationem magno conatu, & expensis obfirmans. Tertia sententia, id ipsum de impossibilitate peccati venialis etiam Angelorum omnimoda censet, quam expresse, nec semel d. cit. docet Quiros, & Thomistarum ratio æque, ac secundam earum sententiam probat, si quid probat, vt cert. 2. videbimus.

3. Dicendum est primo Angelorum peccatum, & lapsus, quo corruerunt, lethalis in creationis instanti non fuit, est (contra Rubion. in 7. d. 5. q. 1. a. 1. Alexan. 1. p. q. 98. in vlt. Eugub. 8. peren. Philosoph. c. 38) iam omnium Theologorum conclusio: à qua, sine ingenti temeritate recedere non licet, quare Eugubinum grauissimis censuris. Accipiunt Vasquez, Soar. ac reliqui Theologi, vt vidimus q. 1. cert. 1. sub finem. Probatur: quia Angelos omnes in gratia sanctificante, & iustificante creatos fuisse scripturæ testimoniis, Patrum consensu, & Leonis epistola 91. approbata, & recepta à Concilio Bracharensi statutum est, vt ibi retulimus: ast cum gratia sanctificante formaliter repugnat peccatum lethale: ergo pro eo instanti creationis in Angelis non fuit. Nec præstat mortale non opponi contradictorie physice cum gratia cum qua esse aliqui volunt physice compossibile; etsi enim contradictorie physice non opponatur, mortale gratiæ formaliter sanctificanti, sed solum contradictorie moraliter, & physice contrarie ex infusione gratiæ Angelorum in eo instanti negatio mortalis peccati pro eodem instanti de facto loquendo legitime infertur: siquidem contraria physice solum sibi aduersantia, de facto citra miraculum coniungi in eodem subiecto, & instanti nequeunt, vt constat experimento, atque probatione secundæ conclusionis ostendemus: miraculum autem in coniunctione gratiæ, & peccati Angelorum in instanti creationis, ex sola reuelatione (quæ nulla extat) constare deberet, vt absque temeritate ea coniunctio asseri posset. Si autem mortalis contradictio, non physica inter gratiam, & peccatum, admittatur eodem argumento vrgentius, quam ex physica contrarietate, eorum coniunctio de facto neganda colligitur. Neque enim adeo indecenter, adiungenda gratia peccato asseri connaturali prouidentia potest, nec ab Angelis potest gratiæ peccatum adiungi, quibus ad contraria coniungenda potestas non est. Hoc autem argumentum, æque probat conclusionem; siue independenter, siue dependenter à meritis, & libera Angelorum dispositione donata eis gratia fuerit: etsi enim hoc ad asserendam, vel negandam potentiam absolutam antecedentem Angelorum ad peccandum pro instanti creationis conducat, non autem ad peccatum, pro eo instanti in ipsis asserendum, cum ex formali incompossibilitate, siue contradictoria, siue contraria, physica, vel morali peccati cum gratia, quæ, vnde, & quomodocumque hæc ab Angelis habeatur, æqua, atque eadem inuenitur; vt mittam modo specialem modum nostrum iustificationis formalis creaturæ rationalis, per habitum gratiæ datum t. 1. de ente supernaturali controu. de gratia habituali. Denique scripturæ, Patrum, & Concilij Bracharensis, & Leonis testimonia recitata quæst. 1. certam. 1. à num. 2. hanc gratiam, & iustitiam formalem, in qua creatos Angelos docent, non eis solum, sed bonitatis voce explicant aientes bonos, & cum bonis, siue inter bonos creatos Cacodæmones fuisse; si autem lethale haberent tunc etiam, cum crearentur, non magis tunc tales essent, quam nunc, cum in infernum derrusi cruciantur.

4. Dicendum est secundo Angeli potentia ordinaria, & prouidentia connaturali, neque ex parte antecedentis potuerunt in instanti creationis peccare mortaliter, fuitque proinde illis eo potentiæ, & prouidentiæ ordine peccatum absolute impossibile. Probatur conclusio: Gratia à Deo creaturæ rationali independenter ab vsu libertatis ad peccandum donata abolet ex parte actus primi potestatem ad

peccandum lethaliter, saltem de potentia, & prouidentia ordinaria, & connaturali, qua peccatum cum gratia formaliter sanctificante coniungi in eodem instanti nequit. Cum enim ex parte actus primi in eo instanti gratia (quæ extremum oppositum & repugnans saltem connaturaliter omnium sententia est) absolute, & anterius natura ad exercitium libertatis supponatur, si potentiam adhuc connaturalem, & libertatem in actu primo absolute talem ad coniungendum peccatum cum gratia, relinquat, horum in eodem subiecto, & instanti simultanea coniunctio esset connaturaliter possibilis: quia id, quod naturali potentia creaturæ, & debita ei potentia, & prouidentia Dei fieri potest, connaturale est, & connaturaliter possibile, vt de se patet. Imo vero nulla potentia Angelis in instanti creationis esse potuit, ad peccandum, si independenter ab eorum exercitio libero, seu libera exercitè omissione peccati, à Deo tunc infusa gratia fuit, siquidem nullæ creatæ voluntati potestas vlla coniungendi extrema contraria nedum contradictoria, potest conuenire: verbi gratia, ad coniungendum odium eiusdem obiecti cum amore qui ipsi contrariatur. Vbi ergo potentiam vllam antecedentem absolutam prouidentia ordinaria, naturæ legibus soluta, & absoluta, eisque ligata ad peccatum mortale Angelorum pro instanti creationis inuenies, si independenter, & omnino anterius natura ad exercitium liberum ipsorum erga peccatum mortale in eo creationis instanti infusa à Deo gratia formaliter sanctificans fuit? certe Deum peccati posterioris naturæ infusioni gratiæ eiusque authorem, absolutamque eius potentiam adire hæretice cogeris; quam alitunde etiam, quam ex eius bonitate, iustitia, & sanctitate inuenire in eo non poteris: cum peccatum Angelorum, qua vitalis essentialiter, & libera actio absque potentia, & libertate eorum in actu primo ad peccandum, quæ infusione gratiæ anterius ac independenter ab omni vsu & exercitio libertatis, erga peccatum mortale nullatenus in ipsis manent, vt nuper ostendimus: quare ex suppositione infusionis gratiæ Angelorum in instanti creationis peccatum mortale fuit illis, non solum connaturali prouidentia, & potentia, sed, & extraordinaria, & absoluta etiam potentia, & prouidentia Dei prorsus impossibile; conclusio vero de connaturali solum prouidentia est, quia non aliter à Deo gratia Angelis infundi absolute potuit.

5. Hoc autem statuto principio pro syllogismi maiore pergit argumentum, atqui gratia habitualis, siue formaliter sanctificans, infusa Angelis à Deo fuit in instanti creationis omnino independenter ab exercitio libertatis ipsorum erga peccatum mortale, idque, connaturali prouidentia est factum: ergo connaturali prouidentia, & potentia Dei fuit Angelis peccatum mortale in instanti creationis ex parte etiam antecedentis, & actus primi absolute impossibile. Consequentia est legitima. Minor probata, q. 1. certam. 2. conclu. 3. n. 4. ex Patribus, & certam. 3. à num. 1. à ratione: scilicet Angelis, absque vlla libera dispositione sua gratiam infusam in creationis instanti fuisse, libera autem peccati omissio aliqua dispositio esset. Et quidem gratiæ, & donorum supernaturalium in quibus creatus Lucifer fuit descriptio, ex Isaia, & Ezechiele, atque à Patribus, & interpretibus perpensa (vti à nobis etiam citat. q. 1. cert. 1.) non solum vesaniæ Luciferi & sequacium irrisoria exprobratio & demonstratio est, ostendens ex qua supernaturali felicitate, dignitateque in tantam miseriam proprio vitio voluntaris, & amentiæ suæ fuerint prolapsi, sed ingentis etiam ingratitudinis eorum in Deum ponderatio in quem, tot, è sola ipsius bonitate, liberalitate & magnificentia, donis supernaturalibus, cum primum crearentur, præuenti, nihilominus rebellarint, vt Patres, Doctores, & Catholici omnes mirabundi perpendunt: ea vero ponderatio magnopere euacuatur, si ob eorum liberam dispositionem, & honestum exercitium libertatis suæ in præcepti præsertim grauis obseruatione, gratia & supernaturalia dona fuerint ipsis à Deo in instanti creationis in præmium donata. Sed tamen hæc, & alia, quæ ex Patribus, scriptura, & ratione certaminibus citatis produximus, gratiæ infusionem in instanti illo independenter ab omni exercitio, libero, & honesto Angelorum, nec solum circa præcepti obseruationem, aut peccatum fuisse vniuersim probant; atque ita iuxta connaturaliorem prouidentiam à Deo factum cit. cert. 3. à num. 2. tribus rationibus minime leuibus ostendimus: ex quibus secunda, quæ extat n. 2. gratiæ pro primo illo instanti infusionem connaturaliori prouidentia, independenter ab exercitio libero Angelorum in obseruatione præcepti, eiusue transgessione, seu peccato fuisse, ad hoc exercitium restricta, & paulo explicatius accommodata (vti à S. Bonau. tangitur in 2. d. 3. p. 2. a. 1. q. 2. § *Sed contra*, & scholasticis aliis) ex indecentia artifici tribuenda, si, cum primum opus arte factum ab eius arte, absoluitur, soluiturque, manu vitiosum, ac defectuosum, primum suum vsum habeat: quin potius ad Artificis Dei decentiam spectat specialius suis creaturis rationalibus, & Angelis, tam pro illo primo instanti potius, quam pro reliquis prouidere, ne deficiant ac peccent; & si in illo plenam deliberationem, atque exercitium liberatis absolute tale habere possent, quemadmodum Principem, & superiorem decet specialius prouidere, ne subditus, quem in munere aliquo constituit in prima muneris functione erret, quem in reliquis, quæ deinceps muneris, & temporis successu occurrent.

6. Etsi autem auxiliorum efficaciorum prouisione copiosa pro instanti eo creationis, ne peccarent, satis peccatum pro illo instanti præcautum ab Angelorum Artifice, & conditore Deo fuisse iuxta decentiæ prospectum videatur, vt in eximie prædestinatis comparatione cum vulgo prædestinatorum factum specialiter, & præcautum peccatum, ac ne in illis sit censetur; tamen, vt ipso creationis modo cunctis etiam rudioribus indubitatum semper esset, non à Deo, naturaque ab ipso condita, sed à malo libertatis ipsorum vsu Angelorum peccatum promanasse, oportuit condi à Deo eos in primo illo instanti cum gratia, & in gratia simul concreari: cum enim ita à Deo tunc creata natura Angelica deprehendatur, si postea deliquerit, propriæ voluntatis, & libertatis abusu, ac vitio deliquisse, non autem naturæ determinatione, ad peccandum, eiusque authori Deo, ab aliquo, non nimis stolido, ac vesano, tribui minime potest, siquidem ea gratiæ infusione, pro illo instanti, quo creata natura fuit non solum, natura à peccato immunis (quod habere quibusuis etiam efficacibus auxiliis ad non peccandum absolute tunc etiam poterat, ni gratia habituali, independenter ab exercitio libero peccandi præueniretur) sed, & absolute, & ad peccandum in post creata tunc adeo aperte monstrabatur, vt clarius, longiusque ab Authore Angelorum Deo causa, & Authoris peccati indecentia, omnium æstimatione abigeretur: id, quod eius decentiæ congruentius connaturaliusque fuit. Hunc discursum pro creatione Adami in gratia, & concreatione cum ipsa posuit Ecclesiast. c. 15. & c. 7. illis verbis. *Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infuscuerit miscuerit quæstionibus.* Ad quæ Hieron. *Ne videretur communem hominum damnare naturam, & Deum authorem mali facere, dum talium conditor est, qui malum vitare, non possunt arguit præcauit, & autbonos nos à Deo creatos; sed quia libero sumus arbitrio derelicti vitio nostro ad peiora labi.* Eidem rationi insistunt Epiph. hær. 12. sub titulo. *Epistola ad Galatas*, confutat. 6. & hær. 66. specialiter de Angelis, de verique vero, eandem rationem prius dederat Dion. 4. de Diuin. nomin. vbi & S. Th. lect. 19. sub init. Aponius in cant. col. 8. ad id *si ignoras te.* Cyr. Hierol. Catech. 2. sub init. Theodoret. lib. 5. Epitomes diuinor. decret. c. 10. Ambros. 1. exhamer. c. 8. post init. scribens, *in constitutione mundi opinio malitia interim sequestretur, ne diuinæ operationi & pulcherrimæ creaturæ, quæ decoratæ sunt admiscere videamur.* Et hanc fors solum conclusionem rationesue (duriori quo eam

Domi

Dominicani Thomistæ volunt ; sensu statim confutanda) S. Tho. contendit : vt scilicet connaturaliori & generaliori apud omnes omnino rationales creaturas Angelos creauerit cum gratia independenter ab exercitio libertatis, ipsorum ad peccatum, ex quo peccati pro illo instanti absolute, & antecedenter impotes fierent, ne à Deo cum peccato, aut natura ad illud determinata creatos posset aliquis euentu aliquo absolute possibili apparenter adhuc ratione, aut errore suspicari. Ità verò censere de S. Thoma debita in primis ipsi obseruantia me cogit, ne scilicet ipsi adeo inefficax, & falsa sensu horum explicata ratio tribuatur : secundo, ne sibi citata lect. 19. ad caput Dionysij citatum contradicat.

7. Dicendum est tertio, implicat absolute, potentia, & prouidentia quauis Angelorum vllum (idemque esto de quauis rationali creatura) in instanti ipso creationis lethaliter peccare aut gloriam, absolute promereri. Probatur conclusio ex dictis, quæst. 4. proxima cert. 2. etenim nec lethale peccatum, nec meritum vitæ æternæ absque plena deliberatione, & exercitio libertatis esse potest, vt omnibus est notum : atqui Angeli in illo ipso vnico, & indiuisibili instanti creationis suæ nullatenus, nullaque potentia, & prouidentia, quantumuis absoluta, extraordinaria & miraculosa plenam deliberationem, atque exercitium libertatis absolute tale, habere potuerunt, vti nec creatura rationalis vlla in instanti indiuisibili, in quo primum materia deliberationis, & exercitij libertatis, proponitur (si vera sunt, quæ citato cert. 2. concluimus à num. 3. concl. 2.) ergo Angelus in instanti creationis suæ nullatenus, nullaque, quantumuis etiam extraordinaria, & absoluta potentia, & prouidentia, potuit lethaliter peccare, aut gloriam æternam promereri. Huc trahere rationem S. Thomæ cert. 2. examinandam vellem, vt vim de absoluta etiam Dei potentia haberet ; obstat autem, quod deliberationem plenam, & exercitium libertatis absolute tale, in instanti quo primùm materia exercitij vtriusque proponitur posse rationali creaturæ cuiuis etiam potentia, & prouidentia ordinaria naturaliter competere expresse docuit, vt vidimus citat. qu. 4. cert. 1.

CERTAMEN II.

De peccato veniali obreptitio Angelorum in creationis instanti.

1. DIxi de peccato mortali hactenus, ac de merito absoluto vitæ æternæ, quæ absolute, & plene liberum exercitium voluntatis angelicæ requirunt, & quibus gratia, in qua à Deo conditi Angeli sunt, repugnat : quid autem dicendum de venialibus peccatis erit ? quæ nec plenam absolute deliberationem & exercitium libertatis absolute tale, requirunt, & surreptitia proinde vocantur, nec gratiæ, & amicitiæ Dei aduersantur, sed cum ipsa facile, & frequenter in omnibus, iustis (Christo Domino eiusque Matre exceptis) componuntur ? de aliis enim venialibus, ex obiecto, & materia cum plena deliberatione admissis possibile Angelis nullatenus tunc fuisse probat ratio postrema ; de his enim rationes datæ pro conclusionibus de facto, & de possibili negatiuis nihil prorsus euincunt sola illa de creatoris Dei decentia, ne peccata eiusmodi defectui artis, & sapientiæ, qua eos condidit, tribui possent si ea cum primum fuerunt, admiserint, negatiue de veniali videtur fauere ; quare posset in quæstione hac de venialibus, non satis neque ex instituto à Doctoribus versata, vixque ab aliquo eursim tacta os proximam rationem negatiua definitio aliquibus placere : placuitque nostro Quiros, qui tam de mortali, quam de veniali negatiuam conclusionem Doctorum, etiam de potentia absoluta intelligit, citat. disput. 68. tam aduersas rationes impugnans, quam negatiuam probans, satis debili ratione in quam discalceati Carmeliti primum inciderunt.

2. Alij vero dicere possent : esse de subiecto non supponente hanc de obreptitiis venialibus, ex aduentitiæ, & libertatis plenæ de facto quæstionem : etenim rationis, deliberationisque plenæ defectus, in nobis nostræque voluntatis affectibus, ex eo prouenit, quod appetitus sensitiuus rationem, ac rationalis appetitus affectus, & deliberationem suis motibus sensibilibus præuenit ; quod Adamo in statu innocentiæ contingere non potuit, nec nobis, si cum innocentiæ statum essemus sortiti : cum ergo Angeli in gratiæ, & innocentiæ statu conditi fuerint, nec sensitiuum appetitum habeant cuius motibus rationalis suus appetitus præuentus à rationis deliberatione, in suis affectibus turbari, distrahique possit, veniale eorum peccatum ex rationis, & inaduertentiæ defectu videtur, Angelis pro creationis instanti æque, atque Adamo pro statu innocentiæ, impossibile : sed omnia ad rationis trutinam vocanda vt non nisi ex plena aduertentia, ac deliberatione voluntas angelica affectus suos circa obiecta proposita eliceret. Accedit, quod ad peccandum venialiter ex inaduertentia proponi aliqualiter malitiam obiecti, vt ab eo retrahi voluntas absolute possit necessario debeat ; alioqui, nec cum aliquali imperfecta libertate secundum quid in prohibitum ; & malum obiectum voluntas ferretur, nec venialiter peccaretur ; non autem videtur quomodo proposita Angelo malitia obiecti retrahente ipsum ab eius prosecutione eam plenè, & perfecte in quouis cognitionis, quæ siue intuitiue, siue abstractiue proponatur, genere, non cognoscat, & penetret, vt inaduertentiæ erga ipsam locus relinquatur, ex qua solum venialiter defectu deliberationis peccet, cum adeo puræ, ac perfectæ intelligentiæ Angeli omnes sint.

3. Dicendum est primo quæstionem de subiecto non supponente non esse, quia defectus plenæ aduertentiæ, ac deliberationis erga malitiam obiecti ab eius prosecutione retrahentem est in Angelis possibilis. Probarent forte aliqui conclusionem : quia anima rationalis perfectius intellectiua Angelis non repugnat, aliquorum recentiorum iudicio, aliorum vero sententia an repugnet an possibilis absolute sit ? incertares est : neque ex perfectione totalitas substantiæ, quæ Angeli animæ rationali natura sua substantiæ partiali excedunt, ea repugnantia efficaciter ostendetur ; Si autem in anima rationali perfectius intellectiua is aduertentiæ, deliberationisque plenæ defectus locum habere potest vtique, & in Angelis poterit habere locum. Hac tamen ratione non vtor. Tum quia perfectius intellectiuæ animæ, quam Angeli, adhuc aliqui sint, possibilitas positiue cum verisimilitudine aliqua non probabitur. Tum : quia de omnibus Angelis creatis superiorum Hierarchiarum, maxime Hierarchiæ supremæ Cherubinorum, ac Seraphinorum improbabile prorsus est. Tum denique, quia nec de Angelis infimæ hierarchiæ, & gradus intra eam infimi probabiliter asseri potest : cum ex his sint qui hominibus præsint, eorumque bono prospiciant, ac prouideant : æquum autem, & connaturale non est, Præsides, ac bonorum prouisores, & prospectores hominibus, animabusque deputari Angelos ipsis natura sua minus intellectiuos & rudiores. An vero, vltra creatas animas, homines, & Angelos omnes in omnipotentiæ penu possibiles alij claudantur, in quibus ea animarum creatis perfectiorum, præ Angelis imperfectioribus, quam infimi ex creatis excellentia esse possit ? ex inutilibus (in quibus recentiores non pauci laborare & diuinare vitiose amant) quæstionibus est, & extra præsentem, quæ de Angelis, qui creati sunt, non autem de pure possibilibus procedit.

4 Probatio noſtra eſt, ex principio ſatis Philoſophis, & Theologis communi, quare, ad hominem contra eos, efficax, etſi non ſatis firmum nobis, principium ſit, vt diſputatione 4. quæſtione 5. cert. 5. à num. 8. conſtabit, quia Angelus perfectiſſime etiam intellectiuus, non ſolum ex creatis de facto, ſed etiam ex poſſibilibus, eſſentia ſua eſt creatura, & facultatis virtutisque intellectiuæ limitatæ, & quæ neque omnia obiecta ſimul percipere, neque æque magna intenſione pluribus eorum ſimul poſſit attendere, ac ſi pauciori-bus, aut vni ſolum attenderet, vt de ſe, & experientia notum eſt: vnde illud axioma philoſophicum manauit, *pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus*, quod non de facultate ſenſitiua ſolum, ſed cognoſcitiua quauis creata intelligitur: ita enim omnibus æquéque intenſe, & perfectè mentaliter etiam attendere, ac ſi vni tantum obiecto percipiendo attenderetur, non quidem limitatæ & creatæ, ſed infinitæ, & increatæ mentis diuinæ, Deique ſolius proprium eſt: de quo proinde Tertullianus, qua ſolet profunditate, merito aiebat: *Deus ad omnia (obiecta) ſufficit, nec poteſt eſſe ſuæ perſpicacia prævaricator.* Iam vero, ſi ita res in Angelis eorumque creatis ac limitatis mentibus habet, vt attentione ad plura obiecta, ſimul in eodem inſtanti percipienda, ſingulis attendat minus, minusque adhuc, & minus, quo plura, & plura ea obiecta ſint: atque ita intenſe, vni, vel alteri obiecto percipiendo, ac penetrando poſſit intendere, vt vix aliquid, ac, ne vix quidem, virium facultati eius intellectiuæ, pro tunc, relinquatur otioſum, quod alteri obiecto percipiendo poſſet impendere, fieri plane poteſt, vt malitiæ retrahentis, ab obiecti mali proſecutione attendendæ, nil, aut perexiguum virium facultatis intellectiuæ Angelo relinquatur, & tota tota, vel fere tota, aliis obiectis, ſimul impenſe, percipiendis, vel bonitati obiecti attrahentis occupata, libertati, ac deliberationi ad eius proſecutionem, vel fugam nullus, vel perexiguus, ac fere nullus locus relinquatur; ac proinde ex plenæ aduertentiæ defectu veniale ſurreptitium poſſit incurrere. Hinc vero ratio, pro oppoſita non ſuppoſitione ſubiecti quæſtionis huius facile euaneſcit, iam ad quæſtionis deciſionem, mihi difficilem, ac prorſus dubiam, veniamus.

5. Dicendum ſecundo eſt. Angelus in primo inſtanti creationis ſuæ, peccatum veniale ſubreptitium, ex inaduertentia, ſeu defectu aduertentiæ, ac deliberationis plene in obiecto malo proſequendo potuit abſolute admittere. Eſt contra noſtrum Quiros loco citato, qui Angeli impeccabilitatem, peccato etiam veniali quouis, quo inſtanti creationis intelligit, atque vniuerſim docet. Probatur, quia gratia habitualis in inſtanti creationis Angelo quomodolibet infuſa à Deo, nec antecedenter, nec conſequenter adhuc veniali peccato, aduerſatur, vt omnibus eſt notum. Rurſus obreptitium, ac ſubreptitium veniale ex defectu plenæ aduertentiæ, ac deliberationis inſtantanea eſſe poteſt, cum ſolum ad plenam deliberationem rationalis creaturæ diuiſibilis duratio, à quo primum deliberationis materia propoſita eſt, requiratur, non autem ad deliberationem ſecundum quid ſolum talem, & quæ præ inaduertentia ad alteram partem vix deliberationis nomen meretur, atque ad ſubitos inſtantaneos voluntatis motus, quam ad deliberatos propius valde accedit, quæ ſatis, vt dixi, ad hominem contra plerosque (ne dicam omnes) Doctores efficax eſt, tametſi nobis non admodum firma, vt videbis diſput. 4. quæſt. 5. cert. 5. à num. 8. Denique: ratio illa indecentiæ artis ſapientiæ, & ſummi Artificis, & conditoris Angelorum Dei in venialibus hiſce ſurreptitiis defectibus pro creationis, inſtanti primo etiam connaturaliter Angelo poſſibilibus non probat. Tum quia fini ad quem, opus nempe Angelus conditum eſt non opponuntur, nec ferè eius aſſecutionem retardant; tum, quia opus, ſiue natura Angelica, non adeo perfectum eſſentia ſua opus eſt, quod vel minutulus, vixque perceptibilis defectus, næuulve dedeceat, debeatque ab Artifice, & arte, eius etiam abſoluta poſſibilitas præcaueri: maxime, cum ſurreptitia venialia ex natiua potius naturæ rationalis debilitate, & facultatis intellectiuæ curtitate, ac limitatione, quæ pluribus æque, & perfectè attendere ſimul nequit, quam ex voluntatis, & vſus libertatis vitio proueniant, demum adeo minutili defectus, nec operis, nec Dei artificis, ac diuinæ ſuæ artis indecentiam concernentes ſurreptitia venialia ſunt, vt, ne in viris quidem perfectiſſimis, quos ad quam maximam perfectionem, & abſolutiſſima Eccleſiæ vtriuſque militantis, & triumphantis exempla amiciſſima, & accuratiſſima prouidentia, & prædeſtinatione elaborauit Deus, ne de facto plura quotidie fuerint, nedum abſolute potuerint, præcaueric adhuc in eorum aliquo, ad potentiæ, & gratiæ ſuæ oſtenſionem. Deiparam, eiuſque vnigenitum filium Ieſum, vt diximus, excipe: in quibus, vel vnionis hypoſtaticæ, vel maternitatis ſummæ dignitatem tantillus defectus ille dedecebat; quæ ex ratione Dominicanorum, quomodocumque explicata, & contra hanc concluſionem extenſa, opponi poſſent, eius rationis confutatione excludentur.

CERTAMEN III.

Dominicanorum Thomiſtarum & ea in re ſequacium pro impeccabilitate Angelorum in inſtanti creationis quouis modo ab eis explicata infirmæ confutantur rationes.

1. NIhil Doctoribus maiori attentione curandum, prouidendumque eſt, quam debilia, falſaque concluſionum ſuarum fundamenta detegere: præſertim, quæ à pleriſque, nec contemnendæ authoritatis viris animaduerterint circumferri; ne eorum fundamentorum infirmitate concluſio, alias firma, nutet, atque in diſputationibus à viris ſapientibus contemnatur, ex eis plane eſſe cenſeo rationem Dominicanorum Thomiſtarum pro aſſerta à nobis etiam abſoluta impoſſibilitate peccati mortalis Angelorum in inſtanti creationis deſumptam ex S. Thoma citata qu. 63. a 5. corp. ſcribente, *quamuis enim res aliqua in primo inſtanti, quo eſſe incipit poſſit operari; tamen illa operatio, qua ſimul incipit cum eſſe rei, eſt illi ab agente, à quo habet, eſſe: ſicut moueri ſurſum ineſt igni à generante, vnde ſi aliqua res habeat eſſe ab agente deficiente, quod poſſit eſſe cauſa defectiuæ actionis, poterit in primo inſtanti in quo incipit eſſe habere defectuoſam operationem*, (vt tibiæ curuæ, ac defectuoſæ ex qua claudus animalis motus procedit exemplo ſtatim confirmat,) pergit, *agens autem, quod Angelos in eſſe produxit (ſcilicet Deus) non poteſt eſſe cauſa peccati, unde non poteſt dici, quod Diabolus in primo inſtanti ſuæ creationis fuerit malus.* Fateor verba hæc rationem à præfatis Doctoribus intentam planiori intelligentia ſonare; tametſi Doctoris Angelici reuerentia ipſius mentem benignius fuerimus interpretati, cert. 1. num. 6. ſub fin. ne debilem adeo rationem ipſi tribuamus, quod ſi noſtra illa interpretatio textui recitato, non congruat, nil moleſtius dici à nobis poteſt eo, quod dictum à noſtro Vaſquez fuit citata diſp. 236. c. 3. §. *Ego quidem fateor*: nempe altiorem S. Thomæ ſenſum eis verbis contineri, quam nos aſſequi poſſimus, certè Capreolus inter Dominicanos Thomiſtas non contemnendus, ra-

tionis,

tionis, quæ eis verbis sonat infirmitatem recognoscens alio eorum verborum sensum, non tamen felicius traxit : cui accedere doluit Caietanus, & si demum abscesserit, vt vidimus, quæst. 3. Carmelitani discalceati citato loco, cert. 3. & si rationem S. Thomæ Thomistico sensu communiori tuetur profitentur valde ab eo recedunt : quo eum rationis sensum, Dominicanorum Thomistarum taciti etiam impugnat, eiusque falsitatem satis declarant. Sed horum etiam ratio & sensus firmior, veroque similior nequaquam est Thomistico communi, quem reiiciunt, etsi discursibus nostri Quiros, eorum ratio fulciatur, vt inferius ostendemus.

2. Communis rationis Thomisticus sensus, quem S. Thomæ verba sonat (nempe, quod omnis operatio, quæ incipit cum ipso esse effectus tribui debeat efficienti, & authori effectus ipsius, ac subinde agenti, & authori Angelorum Deo operatio praua, quæ in primo creationis ipsorum instanti ab eis fieret) facillime exploditur. Etenim operatio prima effectus cuiusvis, & quæ cum eis esse incipit, tunc solum authori effectus illius tribuitur, cum ab eo effectus, eiusque natura cum ipso suo esse accipit determinationem ad eiusmodi operationem, à qua ipse de se nequeat absolute se cohibere, & abstinere, vt patet in igne ad motum sursum, & terra ad motum deorsum, & reliquis agentibus naturalibus ad suas operationes naturales, atque ab ipsis necessario, & irresistibiliter exercendas : Atqui Angelus neque in se, nec in sua voluntate, neque in cogitationibus vtramque partem indifferenter proponentibus in primo illo instanti creationis suæ accipit à suo authore Deo determinationem, ad operationem pravam, cui de se nequeat absolute tunc resistere ; sed debeat, ex necessitate naturæ ex parte actus primi consideratus, in operationem pravam despotice obedire ; ergo, etsi eam tunc eliciant, & peccet, author, & conditor Deus, peccati illius causa, & author non erit, cui proinde tribuatur Angeli peccatum, sed Angelo, qui solus ex indifferenti sua potestate antecedente, & arbitrij libertate se tunc determinat in actu secundo, & libertatis illius exercitio, per pravam ipsam operationem. Confirmatur, quia per hosce in sequenti durationepotest Angelus peccare, quin Deo, vt authori eius peccatum tribuatur, tribuire vllatenus possit : cum tamen pro ea duratione in qua cum Angeli esse, seu existentia coniungitur simul eius peccatum existentiæ, & esse Angeli ipsius, æque atque, in instanti creationis, causa, & author Deus sit, & cogitationis indifferentis præparator, ac dispositor, & solus quidem, si tunc primum obiectum & materia deliberationi subiecta Angelo proponitur, ac prima subinde cogitatio indifferens sit, quæ in negotio quouis non à creatura rationali, sed à Deo ex Aristotele Philosophis, & Theologis est : ideo autem in sequenti duratione prauæ operationis Angeli per hosce causa, & author Deus non est, etsi eorum omnium, quæ diximus causa, & author sit, quia ex omnibus determinationem, ad praue operandum Angelus à Deo non recipit, sed potius indifferenter ad id, vel eius oppositum potestatem, & libertatem, ex qua seipsum operatione ipsa praua exercite, & in actu secundo determinat ad peccandum ? ergo nec peccati ab Angelo admissi in instanti creationis causa, & author Deus esset, in quo nihil aliud Deus ex parte actus primi determinationis ad peccatum, quam in sequente duratione Angelo præstat, sed solum eius indifferentiam, & libertatem in actu primo constituit, ex qua seipsum pro arbitrio suo operatione ipsa praua determinare possit, atque exercite determinat ad peccatum : quod enim Angelus primo esse tunc incipiat, vel non incipiat, siue influxus, & causalitatis negationem (cæteris, quoad influxum, & causalitatem, cum peccat, ad actionem eius pravam ex parte Dei paribus) nil ponere, auferreve potest, vt Deus sit, vel non sit operationis Angeli praua, ac peccati causa, & author. Hoc patet de se, & exemplo motus ignis sursum, qui non solum in instanti quo primum ignis est, atque producitur, sed quo post conseruatur, fursumque mouetur agenti, & conseruanti ignem, vt causæ, & authori tribuitur, quia ab alterutro à quo, vel primo fit, vel conseruatur, recipit ad sursum se mouendum determinationem.

3. Vrgetur ad hominem contra Thomistas præfatos, quia multo minus determinationis, & influxus in Angeli peccatum in instanti primo creationis, adhibet, ponitque de suo Deus eius naturam, voluntatem, & indifferentem cogitationem causando, quam physice eius voluntatem prædeterminando ex parte antecedentis ad actionem pravam, vt ab Angelo est progressura, estque materiale peccati, prædeterminationem autem voluntatis ad actionem pravam Angeli, quem primo producit, nequaquam de suo ponit Deus, sed solum vsum omnipotentiæ suæ in eo instanti arbitrio voluntatis Angelicæ permittit ad pravam actionem æque atque ad eius oppositum : & tamen iidem Thomistæ nec addita à Deo physica prædeterminatione, qua velit nolit, prorsusque irresistibiliter, atque infallibiliter ex parte actus primi trahitur ad peccatum Deum authorem peccati fatentur, sed (vt Catholicos decet) mordicus negant, quia nihilominus cogitatione indifferenti adstante libertas Angeli persistit : ergo multo magis peccati angelici, si in primo instanti daretur, author Deus, & causa non foret, ex productione naturæ voluntatis angelicæ, & indifferentis cogitationis (quæ omnia coniungibilia de se, ac natura sua sunt, cum actionis pravæ omissione) ex immissa ab eo prædeterminatione, ex parte actus primi connexa essentialiter cum actione praua, & peccato, & inconiungibili, ac prorsus pugnante cum omissione peccati ; irrationale enim assertu videtur, ea quæ adeo essentia sua indifferentis principia sunt, vt adesse nequeant, quin libertatem voluntatis Angeli, & cuiusvis creatæ, constituant, etsi adsit voluntati creatæ comprincipium aliud, ex parte antecedentis physice illam prædeterminans ad pravam actionem, ac subinde, ad peccatum, atque ob eius libertatis persistentiam in sic etiam prædeterminata voluntate creata huic solum, vt causæ actionem pravam tribui, non Deo, & tamen è solo defectu physicæ prædeterminationis à Deo (vt dixi, tomo 1. de Deo vno controuers. 3. disputatione 1.) eadem illa principia libertatem voluntatis non constituere, vel ea constituta non ita tribuendam Angelo totam actionis pravæ, ac peccati, quod increationis instanti admitteret causalitatem, sed esse vlterius refundendam in Deum. Arguo ad hominem, sed rationem illam, & alias excusandi Deum physice prædeterminatorem ad materiale peccati, (Thomistæ Recentiores Dominicani volunt) ab eius causalitate exclusi fuse, & efficaciter loco citato disputatione 3. Nec valet physicæ prædeterminationis compositionem cum libertate creaturæ, & excusationem subinde Dei à causalitate peccati, non esse peccati creaturæ cum primum est, atque à Deo producitur, sed insequente duratione, in qua conseruatur. Hoc enim disiecimus, numero 2. Deinde quidnam temporis, aut instantium diuersitas constitutioni libertatis in actu primo, atque inde quæsitæ excusationi Dei à causalitate peccati præstare potest ? Tertio, cur non poterit Deus prædeterminationem ad materiale peccati cum reliquis, quæ diximus, in instanti creationis simul producere, vti ad actionem honestam liberam, & meritoriam per hosce in instanti creationis Angeli simul producit : Quarto, quia prædeterminationem ipsam primo producit Deus, cum qua, vbi primum est, actio praua, & peccatum simul existit, tam in Angelo, quam in homine : ergo argumento, & ratione tua causa erit, & author peccati Deus, si quid ea ratio tua probat.

4. Alia

4. Alia veterum aliquot Theologorum ratio fuit. Nullus Angelus in creationis instanti peccauit, vt vidimus: ergo nec potuit in eo instanti peccare. Probant consequentiam, quia vero simile non est, nullum peccasse, cum omnes absolute possent peccare. Maxime, cum in sequenti duratione in qua, absque dubio peccare omnes potuerunt, non vnus tantum, sed adeo multi Angeli peccarint. Probat Soar. supra, c.20. consequentiam, quia, quod omnibus conuenit, id ex communi aliquo naturæ ipsorum competenti conuenit; ac similiter, quod ab omnibus abest, ex connaturali saltem repugnantia naturæ ipsorum communi abest, ac deficit: ergo defectus peccati lethalis in instanti creationis, qui omnibus Angelis conuenit, ex repugnantia, & impotentia naturæ Angelicæ, cum lethali peccato in instanti illo prouenit. Negatur consequentia prima: etsi enim vim habeat probatio prima in iis in quibus ex suppositione rerum aliquot naturalium, Dei voluntas potentia, & pouidentia eorum naturæ, exigentiæque legibus coarctatur, secus in iis in quibus nil naturale supponitur, cuius exigentiæ, connaturalique, vt sic loquar, iuri Deus attendere debeat, vt connaturaliter prouideat, & operetur: sed integrum prorsus eius arbitrio est sic, vel secus prouidere, & operari, quin iuri, aut exigentiæ precariæ alicui naturæ aduersetur. Huiusmodi autem est productio Angelorum omnium ex illis, quos nouit gratia sua efficaci suffultos tentationi praui in illo instanti, quo creati sunt, non consensuros, vel ex eis, quos cessuros nouit in eo instanti, si crearentur: ecquid enim iuris in natura rerum erat, quod alterum exigeret, & alterum, etsi precatio, à Deo fieri prohiberet? Hinc etiam Soarij probatio euanescit: quæ solum probat in iis, in quibus ius aliquod naturale, nec purum Dei arbitrium nulla naturali exigentia adstante intercedit. Maxime in re præsenti: in qua, vt peccatum in hoc instanti, vel in omnibus, vel in singulis Angelis vitetur, gratia auxiliante efficaci supernaturali, ac toti etiam naturæ indebita opus est, ex catholica fide: quam conferre, pro instanti creationis, vel omnibus, vel aliquibus, vel nulli ex creatis Angelis non tenetur. Omitto aliam Soari confirmationem, quæ contra hoc dogma catholicum de necessitate gratiæ supernaturalis auxiliantis, vt pro quouis instanti creationis lethale peccatum à rationali creatura vitetur impingit. Arguit enim Soar. creaturæ rationali deberi carere aliquando peccato: miserrima quippe esset, cui, nec per instans vnum carere peccato, præsertim mortali, debeatur; quod si pro aliquo debetur pro primo suæ existentiæ, & creationis, quo è Dei manibus Angelus prodit deberi conformius rationi est. Sed debitum hoc carendi peccato, mortali saltem, dogmati præfato catholico contradicit.

5. Discalceati Carmelitani Salmantini probant, quia debitus est Angelis in instanti creationis Dei amor, cum quo pugnat peccatum, saltem mortale: vti, & hominibus, vbi primum physicè ad vsum rationis perueniunt, cum quo creati Angeli sunt: Alioqui cum de diligendo statim Deo præceptum homines habeamus, dubij semper de eius obseruatione in instanti illo proximo physico vsus nostræ rationis essemus, ni ex debito tunc nobis Dei amore iudicij de eius obseruatione conciperemus securitatem: si autem ita debitus amor Angelis in creationis instanti à Deo negetur, peccatum ex Deo veniet negante id, quod peccato repugnat, ac subinde Deo tribuitur peccatum. Hoc debitum amoris Dei, qui, cum mortali adhuc, pugnet, ac subinde super omnia Dei amor sit, eidem dogmati catholico contradicit æque ac debitum auxiliantis gratiæ. Confirmatio, ex simili debito nobis eodem vitio laborat. Eiusque confirmatio nihil non falsum supponit, in primis præceptum de diligendo Deo super omnia in instanti primo physico, quoad vsum rationis peruenitur, pro instanti primo physico vsus rationis à nullo asseritur; imo repugnat, ex repugnantia deliberationis creatæ in vnico instanti physico, & physice indiuisibili à nobis ostensa. Secundo, eo admisso securitas nostra de eius adimpletione non solum necessaria non est, sed de facto non admittenda, si dogmati de incertitudine status nostri in gratia quandiu sumus in via consonè discurrendum, & iudicandum sit. Siquidem, & nunc securi essemus in eo instanti primo vsus rationis in Dei gratia, & iustitia fuisse, & tunc fuissemus de nostra iustitia certi: siquidem de amore Dei super omnia, qui vel forma iustificans est, vel ipsam secum affert, pro eo instanti certi, ac securi, contra præfatum dogma, essemus.

6. Ratio altera Durandi fuit. Cogitatio prima illius instantis vt peccatum ab Angelo admitteretur defectum aduertentiæ, & ignorantiæ alicuius, absque quo non peccatur, ex vulgari illo, *omnis peccans est ignorans*, ac demum defectum congruitatis habebit: Cum autem prima illa cogitatio à Deo excitante, & producente species ad ipsam sit, vt à causa particulari determinante per illas intellectum ad eam cogitationem, atque ipsi connaturalius sit cogitationem mediis illis speciebus absque defectibus ignorantiæ, inaduertentiæ, & congruitatis producere, fiet sanè, vt connaturaliter produci debeat cum aduertentia, & congruitate, cum quibus nequeat esse peccatum: ita rationem Durandi explicat, & confirmat Quiros sect.2. nu.16. adiungens plura quæ Durandi non sunt. Sed Arrubalis, & Ludouici de Torres locis citatis, nempe, non posse esse peccatum, quin viuacius, & efficacius proponatur bonum delectabile, & apparens, quam honestum, vt idcirco peccans dicatur ignorans quod à solo Deo in prima illa cogitatione fieri posset, & contra Angeli creati naturam, eiusque propensionem in honestum, quam in delectabile maiorem: quare, vti efficacior, ac viuidior cogitatio illa delectabilis boni, vt causæ particulari, nec iuxta naturæ exigentiam, sed contra potius, de se suoque arbitrio puro operanti Deo tribueretur, ita & tribueretur Angelorum procreationis instanti peccatum. Hunc vero præfatorum discursum, quod rationi Durandi addidit Quiros de suo tantillum immutauit, nec tantillum, sed *multum* apparentiæ eorum discursui ademit: exigentiam, quippe, & propensionem naturalem cogitationis illius viuacioris in bonum honestum, præ tutpi delectabili in Deo, qua particularis eius causa est, ponit, non in Angelo creato. Addit etiam maiori viuacitatem cogitationis illius primæ congruitatem, atque ad vtramque, è naturali propensione, & modo operandi suo, vt causa particularis, ac determinans ad ipsam est, propendere, ac tenere Deum, ne causa, & author peccati sit: Id autem falsum, nec satis dogmatibus Theologicis, & Catholicis congruum est, nec Arrubal, nec Turrianus docent, sed maiorem viuiditatem, & efficacitatem physicam cogitationis honesti, quam sit boni turpis delectabilis, subiectum quidem congruitatis esse, non vero congruitatem: siquidem posse tunc viuaciori non consentire (quo & illa viuacior congrua non erit) vt remissiori intendendæ se deinceps applicare, vt tunc etiam, cum intensior opposita, ac viuidior illa est seruetur contradictionis libertas, vt eius doctrinæ de maiore viuacitate cogitationis Author Valentez explicuit semper, 1.2. disp.43. cap.2. & 3. & d.118. cap.5.

7. Verum ratio hæc nullius est ponderis quomodocumque explicata, & instructa; illud enim de necessitate viuacioris cogitationis alterius extremi, nempe boni delectabilis, quam honesti, vt peccetur, eoque sensu *omnis peccans sit ignorans*, falsum est, ac libertatem contrarietatis ferè, ex terminis ipsis euertit, nec per consequentias multas contradictionis libertatem tollit, vt tomo 1. de ente supernaturali. controuers. de gratia de de entitate physica auxilij efficacis ex instituto ostendimus, ac nobis prior Soarez, libro primo, de

de grat. cap. 12. & 7. de Angelis, cap. 5. Secundo; quidnam iuris, siue exigentiæ precariæ in Angelo aliaue creatura naturæ totius, vt Deus (quem eius primæ cogitationis authorem fatemur) speciebus intensioribus honesti, quam turpis ad intensiorem, viuidiorem, ac physicè efficaciorem honesti, quam turpis delectabilis cogitationem primam determinet? Angelus enim indifferentis ad vtrumvis voluntatis est, nec amplius subinde petit, quam ex parte obiecti in actu primo proximo sufficienter ad vtrumvis constituti: id, quod remissis æquè cogitationibus, vel remissiore altera (dummodo ad suum obiectum prosequendum mouere sufficienter minimo etiam sufficientiæ, valeat) satis à Deo præstatur, quin naturalia naturæ, & voluntatis Angelicæ iura despiciat, ac proterat, sed attendat, quod si non solum viuacitatem physicam, maiorem cogitationis ad honestum, sed & congruitatem deberi Angelicæ naturæ contendant, Dei gratiam auxiliantem: & in genere gratiæ, ac beneficij, quam maximam, rationali creaturæ deberi, ac prorsus naturalem esse hæretice, contra fidei dogma contendent. Quod, etsi de humana creatura, seu homine in speciali materia contra Pelagium, eiusque reliquias fuerit damnatum, de omni creatura rationali per Patres, scholasticos, & rationes omnes cum ipsorum, tum textuum scripturæ, ex quibus statutum illud fuit vniuersim definitur, idem etiam absurdum incurritur, si Deum ita ad primam illam cogitationem etiam, vt causam particularem determinantem, sibi suæque perfectioni debere congruam illam prouidere dicas. Cum gratia non sit id præstare, quod quisque (ac Deus maxime) debet, ne sibi, aut perfectioni suæ cum indecentia, & indignitate deficiat.

8. Sed tamen inde constat. Deum non è puro arbitrio suo, & subinde vt causam particularem, sed vniuersalem naturæ rationalis, angelicæ prouisorem vt illam in actu primo proximo etiam ex parte principij intentionalis, & obiecti intentionaliter mouiui, ad vtrumuis amplectendum, vel respuendum adæquate sufficienter constituat productiones specierum ad eam cogitationem, seu cogitationes vtrumque obiectum voluntati, & arbitrio angelico proponentes in eo creationis instanti Angelicum intellectum determinare: quo argutiæ omnes, nedum rationis huius, apparens adhuc difficultas, cessant. Rursus Deum posse viuaciorem cogitationem obiecti turpis, quam honesti ab eo retrahentis, & vrgentiores occasiones peccandi ad iustorum ampliorem victoriam, & gloriam: imo, & eas quibus, de facto rationales creaturæ labantur, & congruæ, siue efficaces ad malum sint disponere, quin ipsi, vt authori, ac tentatori, & suasori earum peccata tribuantur, sed ea solum permittat abvsui libertatis, à qua eis ita positis ac dispositis proueniant concors Patrum, & scholasticorum sententia est expressa ad Rom. 1. Ezechiel. 14. Exodi 4. textu 10. & aliis innumeris locis, quæ sæpe ex Patribus ita explicuimus. Ac demum, cum omnium primarum cogitationum in quouis negotio denuo Angelis, vel hominibus post instans primum creationis, & productionis ipsorum, causa determinans, & disponens, & author Deus sit æque, atque in instanti, productionis, & creationis ipsorum primo, vt diximus ita arguentes negare, non possunt, vel nec post primum instans posse Angelos peccare duratione, sequente contra fidem, vel posse peccare in primo contra rationem, & conclusionem hanc suam tenentur fateri.

CERTAMEN IV.

Prolixa nostri Quiros ratio, & meditatio postrema nusquam est reiectis proximè firmior.

1. POstremam rationem conclusionis labore, & discursibus prolixis, & multis, nec vsque (vt rebar) finiendis adhibuit noster Quiros, d. 68. à sectione 4. ad 15. inclusiue, ac sect. 16 quam de Angelorum compositorum ex materia & forma, quare à causa secunda creabilium (quos non repugnare censet) impossibilitate peccandi in primo instanti creationis instituit, §. vltimo in cuiusdam obiectionis examine ad eandem rationem, vt firmissimam, recurrit: ea vero ad summam, quam potest, redacta sic habet: creatio Angeli est gratia pure liberalis, & supernaturalis Dei, qua proinde, vt proprium eius opus Angelus primum prodit, quod non habet eius conseruatio: ergo in creationis instanti Angelus est gratia pure liberalis, & supernaturalis Dei, ergo pro illo peccarum Angeli repugnat. Antecedens primium probat, quia Deus, nec sibi debet Angeli creationem, cuius neque ad esse neque ad connaturalem statum nihili creatum aliquid refert; alioqui creatura aliqua indigeret; contra id Psal. 15. versu 2. nec in connaturali statu ex æternitate mundi creationem antecedente extitisset, & si absolute absque omni creatura esse posset: vt homo alimento, in connaturali statu indiget, vt viuat, etsi absolute, absque illo conseruari diuinitus possit: sed nec debet creare Angelo ipsi, quem primo creat (& si semel creatum debeat connaturali debito rei natura sua permanentis, carentisque contrario illum conseruare) vt benè Recupitus, tom. 1. de Deo lib. 4. qu. 19. tota, maxime, à §. 6. tom. 2. in 1. p. 8. 7. sect. 3. à toto § 39. & si male oppositum teneat (saltem de aliquo Angelo possibili) noster Henao, tom. 1. Empyrolog. lib. 3. exercitat. 12. sect. 6. leuibus satis argumentis, & hoc vnico perspicuo principio disiectis: quod absolute non existentium nulla absoluta exigentia, iusve absolutum naturale physicum, & reale esse ad aliquid possit, vt in omni exigentia physica actiua, materiali formali, & reliquis patet.

2. Sed nec debetur Angeli creatio reliquis vniuersi, & naturæ totius partibus, totive vniuersa ac naturæ, quæ Angelo, vt sui parte, constare debet. Tum: quia ex nullius partis, aut rei, ex quibus natura hæc tota, atque vniuersum constat exigentia naturali, & præuisione Deus Angelos creat: multoque minus, ex naturali exigentia, & præuisione naturæ huius, & vniuersi totius, quod ante Angelorum (quibus tanquam partibus essentialiter integratur) creationem natura tota, & vniuersum hoc absolute non est, vt qua totum, & vniuersum, aliquid possit naturaliter exigere: multoque minus partem, quam vt totum hoc absolute sit, absolute existentem supponit: exigeret enim quod, vt absolute sit, & exigat præhabet, vnde Athanas. orat. 2. contra Arian. Hieron. ad Ephes. 3. Damasc. 1. de fide, cap. 8. ac Patres alij omnia præter Verbum Dei gratia, & gratuita voluntate condita esse contra Arianos docent, & creationi rerum, præ conseruatione earum nomen gratiæ, & principij, seu fundamenti gratiæ totius nomen tribuunt Anselmus de concordia prædestinat. cum creata liber. toto cap. 5. Augustin. epist. 95. Hieron. Epist. 189 Bernard. tract. de gratia, inde vero instans creationis, & Angelus ipse pro eo instanti gratiæ pure liberalis, gratuita, & supernaturalis probatur: cum nulli debito exigentiæve naturæ, siue totius, siue partis eius donetur, sed à Deo, eiusque puro libito,

& particulari causa, & proprio Authore, tanquam proprium opus eius creetur, ac prodeat, ergo Deo imputaretur Angeli pro instanti creationis peccatum: illationem, sic probat. Angeli creatio, & Angelus in illo instanti est gratia Dei mere gratuita, & supernaturalis: ergo eius peccatum pro eo instanti imputaretur gratiæ Dei: ergo, & Deo, quod aperte repugnat: ac subinde pro eo instanti repugnat Angeli peccatum. Prima consequentia probatur. Peccatum pro instanti creationis ab Angelo admissum imputaretur Angelo, atqui Angelus, pro eo instanti, est gratia Dei mere liberalis gratuita, & supernaturalis, ergo imputaretur peccatum pro eo instanti admissum gratiæ Dei mere gratuitæ, & supernaturali, quod autem inde consequentia secunda deducit (nempe Angeli pro eo instanti peccatum Deo esse imputandum) ita probat.

3. Nequit tribui gratiæ supernaturali Dei peccatum, quin Deo ipsi imputetur, verbi gratia si auxilio gratiæ Dei peccati causatio imputaretur, Deo, etiam, qui de se se, & motu (vt sic dicam) proprio, illud, vt causa particularis, nec solum, vt muneri causæ vniuersalis, naturæque exigentiæ, & necessitati non deficiens satisfaciat, produceret: tunc enim auxilium illud produxisse ex intentione, vt esset peccatum meritò censeretur. Eodem autem modo producit primo, ac creat Deus Angelum in instanti creationis eius, scilicet, vt causa particularis, non autem vt causa vniuersalis, ac ne exigentiæ, aut necessitati naturæ deficiat, vt num. 1. & 2. ostensum est. Confirmat, quoties Deus concurreret, vel physice causando, vel moraliter permittendo peccatum, vt causa particularis, ac non ex iure, & obligatione causæ vniuersalis, sine authoris, & prouisoris causarum secundarum de necessariis, vt suos vnaquæque effectus edat, muniaque obeat (quod quidem ius, & obligatio causæ vniuersalis prævalet in Deo) esset causa peccati creaturæ illud, etiam pro sua libertate, admittentis non secus ac causa particularis secunda illud physico influxu, vel morali permissione causans, & nullo iure, aut obligatione valentiore permittens: atqui Deus, vt causa particularis causans Angelum in instanti creationis, sua etiam libertate pro illo peccaturum, saltem moraliter, & permissiue, vt causa particularis causaret peccatum: ergo ipsi imputaretur peccatum pro eo instanti creationis ab Angelo, sua etiam libertate commissum. Maior probatur de concursu, & physica causatione actionis prauæ, & peccati nostri, ad quod si puro suo libito, ac non ex iure tituli, & obligatione causæ vniuersalis Deus concurreret causa physica actionis prauæ, & peccati nostri esset, & cui, vt tali imputaretur nostrum peccatum quia enim, titulo causæ vniuersalis, & naturæ totius, ac singularum, eius partium author debet causis liberis suam omnipotentiam paratam ad concurrendum adiungere, vt vtrumvis possit, & subinde concurrere, vt alterum exerceant, à peccati causatione physica, & si physice concurrat ad actionem prauam, excusatur à causatione.

4. Verum à causatione eius morali, cum peccatum nostrum permittit auxilij, sub quo illud prouidet futurum, donatione, eodem iure causæ vniuersalis valentiori, & obligatione seruandi causæ liberæ creatæ libertatem excusatur; quia ex ea obligatione non tenetur huius peccata impedire, & donatione efficacium (quæ in sua potentia habet, & certissime sua scientia talia prænouit,) ea non permittere; tametsi eis, quia ab intrinseco efficacia non sunt, creata libertas absque vlla læsione constitueretur, atque ex ea parte muneri causæ, & vniuersalis creaturarum de necessariis prouisoris satisfaceret; etenim (inquit Quiros) & si moraliter loquendo respectu omnium, & singularum creatarum voluntatum auxilia aliqua efficacia Deo nequeant deficere; cum tamen hæc omnia, & singula physice, atque potestate physica creatæ voluntatis frustrari effectu, atque inefficacia reddi absolute queant, si ad impedienda peccata creatæ voluntatis Deus teneretur ad impediendam physicam eius libertatem casu, quo omnia auxilia, (vt physicè possunt) ab eius physica potestate effectu essent frustranda, atque inefficacia redderentur, paratus esse deberet, quod muneri illi causæ primæ, & vniuersalis prouisoris creaturarum de necessariis ad suas omnes naturales functiones obeundas, cui nullum prævalere potest sed cedere potius debet, non congruit: quare sufficientium auxiliorum prouisione, quibus creata libertas in actu primo constituitur, & ad quam voluntas creata, ius habet, opusque, vt se libere exerceat, ei muneri Deus satisfacere poterit; quin ex eo, ad efficacia donanda eisque impedienda, ac non permittenda peccata teneatur: concludit autem ex his discursum Quiros. Quoties nullo iure fortiori prævalente causa secunda, vel Deus, vt causa particularis, & propria aliquid producit, ex præuisione peccati futuri, si producatur, ipsi, vt causæ imputatur peccatum: atqui Deus, vt causa particularis, & propria produceret, crearetve Angelum in instanti creationis ex præuisione peccati pro instanti illo futuri, si pro eo esset (vt in aduersa sententia absolute poterat) peccaturus: ergo, & Deo, vt causæ imputaretur peccatum Angeli, si pro eo instanti foret, posseve imputari, quod esse pro illo instanti foret, posseve imputari, (absolute, iuxta aduersarios poterat, vltimo variis, explicationibus arguit, quia Deus, vt causa propria, & particularis, Angeli in instanti creationis ex præuisione peccati eius pro eo instanti futuri, poneret de se, motuque proprio connexionem, & determinationem aliquam cum peccato; ac prudenti, moralique æstimatione, æque, ac si physicam, & necessariam (quam adeo Thomistica nostra Iesuana schola exhorret) indecenter suæ sanctitati, & virtuti, nec aliam ab ea, quam Maritus, & Pater peccata vxoris, & filiorum præscions, si aliquid agat, vel aliud, non amoueat, & nihilominus illud præstet, vel hoc non amoueat, ac subinde, ea peccata solum permittat: & tamen ob hanc solam determinationem, & connexionem cum peccati permissione pura ab eis appositam, eorum peccata, vt causæ Marito & Patri omnium sententia imputantur.

5. Hæc summatim omnia sunt, quæ per vndecim totas sectiones, cum, vt peculiarem hanc suam meditationem suadeat, tum vt eam contra varias hinc inde quæsitas instantias aduersas obfirmet, versat, inculcat, & voluit præfatus Quiros. Sed tota hæc meditatio in primis despecta à Patribus cunctis fuit (vt contra ipsos esse non censeatur) imo vero adeo extra hominum iudicium rationabile est, vt, ne paganis quidem aliquantulum sapientibus, in mentem venire potuerit, celebris enim, & vetus illa inter alias quæstio, Paganorum antiquis Patribus proposita fuit cur Deus præsciens Angelum, & hominem peccaturos, si crearentur, eos nihilominus creauerit? Nemo autem ex Patribus, imo neque ex Paganis, eam quæstionem, proponentibus dubitauit (nedum censuit) ex creatione Angeli eius peccatum in quocumque instanti esset (de quo vt inutili ad quæstionis decisionem, non curant) fore, vt causæ, & authori tribuendum Deo, sed vt summum ex præscientia futuritionis peccati si condoneretur, ex qua conditus, & creatus à Deo fuit: quod si ex ea non conderetur nullam esse quæstionem Patres, & Pagani ipsi eam proponentes putarunt. Secundo, eandem esse difficultatem in creatione Angeli, & primi hominis, Adæ, & Angelorum, tam Pagani proponentes, quam Patres respondentes putarunt, cum tamen hic Recentior longè aliam esse de primo instanti creationis Angeli, & prima conditione hominis; quia ad exigentiam materiæ dispositæ infusa anima, simulque fuit ipse productus, Deo eius peccatum imputandum non sit; vti Angeli peccatum pro primo instanti creatori Deo imputatur, quia de se se, nullo exigente, ac subinde

subinde pure gratuito, & eo sensu supernaturaliter, illum Deus creauit, secus Adamum, vt exigentiæ materiæ, atque prouisoris naturæ non deficeret. Tertio quam vtile discrimen, hoc, & ratio huius, Recentioris pro impeccabilitate absoluta Angeli in instanti creationis, vel inde constat: quod Patres, ac viri spirituales omnes æque gratiosam nobis liberalem, & misericordem nostram primam productionem, atque Angelis creationem reputant) cuiuscumque generis, & ordinis prima vtrorumque productio sit: nec minorem nos pro nostra prima productione, quam Angelos pro sua creatione gratiarum, actionem proportione ad naturam ab ipso acceptam debere; tametsi ad nostram productionem exigentia præfata præcedat, secus ad Angeli creationem.

6. Ratio autem huius est, quia & exigentiam ipsam Deus de se donat, cum materiam, & dispositiones, (quæ tota exigentia præfata sunt) produxit, atque, vt essent aliarum etiam causarum interuentu, & concursu dispouit: sic enim totum tandem de se solo gratuito, liberaliterque, quod homo est donat, cum quidquid exigentiæ productionem eius antecessit, vnde naturæ iure aliquo conditus à Deo homo contenditur, Deus ipse donauerit; quæ ratio clarius robur suum ostendit, in Protoparentum nostrorum Adæ, & Euæ prima conditione in qua nullius agentis naturalis interuentu, & actione media, simul semelque, & dispositiones, & animum rationalem materiæ induxit, atque hominem produxit. Vlterius Recentioris huius meditatio tota prauæ intelligentiæ gratiæ, & diuisionis eius in gratiam creationis, seu naturalem, & supererogatam naturæ, eiusque viribus, seu supernaturalem, & quæ Deo, vt naturæ authori, & prouisori tribui nequit, subnittitur; etenim quidquid naturam totam integrat, à Deo, vt naturæ authore primo producitur; tametsi nullo exigente, libereque & gratuito producatur: quare rerum omnium, naturalium, seu naturam integrantium productio: & subinde Angeli creatio, gratia quidem, sed creationis gratia est quæ etsi à solo Deo, tamen, vt naturæ authore, non minus, quam conseruatio, ac reliqua, quæ postmodum ad naturæ exigentiam à Deo proueniunt: vnde Angeli, vel cuiusvis alterius intra creatam naturam contenta productio propria, etiam pro instanti primo, atque vt ab eius conseruatione distinguitur, supernaturalis gratia non nisi abusve de Pelagij sensu dici potest, qui ea voce gratiam Dei ad meritorie, & honeste operandum requisitam admittere simulauit, Patres vero vbi eius simulationem dispexerunt non de creationis gratia, sed de supernaturali necessario, & catholice admittenda, ne hæresis damnarentur cum ipso, contendere reclamarunt, video hunc Recentiorem, non eo sensu stricto creationem Angeli gratiam supernaturalem appellasse, sed quatenus nulla naturæ exigentia Angelus creatur vti etiam gratia supernaturalis nullo ex naturalibus exigente producitur; sed tamen, cum Angelus ipse eiusque prima productio, seu creatio, intra naturam omnimode sint, supernaturalem creationem nullatenus dicere deberet: & si, tam ipse, quam gratia supernaturalis nullo ex naturalibus exigente, sed quasi proprio Dei motu, ac subinde liberaliter, ac mere gratuito producantur.

7. Porro ex his præcipua ratio huius Recentioris euanescit, siquidem constat Deum, vt vniuersalem naturæ authorem Angelos, in primo etiam instanti creasse, ac proinde, ex præualenti hoc iure (vt hic Recentior fatetur creare eos potuisse) etsi pro eo instanti peccaturos, quin ipsi eorum peccatum, vt causæ, & authori imputaretur: insuper, & si omnino gratuito prima rerum productio, & Angeli in instanti primo creatio, ex nullo debito, vel sibi, vel creaturæ alicui naturali à Deo proueniat, ac proinde Deus ex se solum, puroque libito suo, ac proprio motu ipsos pro eo instanti, atque, vt causa particularis eo sensu creet, ideo tamen est, quia habet erga creata omnia, etiam naturalia, particulare dominium absolutum, & ius sibi speciale, ad ea producenda, vel non producenda, quod æque aliis iuribus præualeat, atque ius causæ vniuersalis, vt non debeat vitare, aut impedire peccatum creaturæ, quam producit, sicut nec causæ particularis creatæ tenentur actionibus abstinere, ad quas ius habent, ex quibus alterius peccatum futurum prænoscunt vt illud impediant, ne ipsis peccatum imputetur, verbi gratia, fœmina egressu domo non deuotionis, & pietatis solum, sed animi etiam gratia, abstinere non debet, etsi in via occursurum hominem, & in aff. ctum eius turpem incursurum prænouerit, vt hoc peccatum impediat, ne sibi imputetur, quod vrgetur ex huius Recentioris doctrina memorata, num. 4 Deum scilicet non teneri impedire peccata creaturæ rationalis auxiliorum efficacium, vt non peccet, collatione, idque titulo causæ vniuersalis, (quod etsi mirabili discursu ibidem recitato, neque ab aliquo Theologo hactenus excogitato, nec deinceps admittendo probat) inde eius manifeste contra huius Recentioris intentum, & conclusionem euincitur: Deum non teneri abstinere Angeli pro primo instanti peccaturi creatione, vt eius peccatum impediat, ne ipsius creatori Deo, vt causæ imputetur.

8. Confirmantur hæc omnia ex collatione auxilij gratiæ sufficientis ad non peccandum, ex quo futurum creaturæ rationalis peccatum Deus optime & infallibiliter prænouit, quod ex iure supremi Dominij in supernaturalia dona sua de se solo, nulloque alio exigente, ac motu proprio. Deus producit, ac donat; & tamen peccati illius author, & causa non est, quia ex iure, & titulo hoc præualenti operatur: ac subinde non tenetur creaturæ peccatum impedire, ne ipsi, vt eius causæ imputetur; tametsi merito, & patri, filij, & vxoris peccata quæ non impedit cum potest, imputantur, in iis circunstantiis, in quibus, ex capitis, & superioris ipsorum munere, ea impedire, ac non permittere tenetur: quare nec gratiæ illi sufficienti imputantur, neque vlli gratiæ, aut enti supernaturali relinquenti creatæ voluntati potestatem physicam, & libertatem in actu primo ad non peccandum imputari creaturæ peccata possunt, quantumvis à Deo de se, & proprio motu, scientiaque coniunctionis cum peccato, si ab ipso producantur, ea producat; dummodo non ex intentione peccati, & quia coniungendum cum peccato est, si donetur, sed potius ex seria intentione, vt tentatio vincatur, & vitetur peccatum. Neque enim præscientia illa in entis supernaturalis cum peccato coniungendi productionem, donationemque influit, sed solum eius donationem, vt posset, non impedit; quæ ex sola scientia simplicis intelligentiæ de potentia vitandi peccatum, quam creaturæ affert, à Deo exercetur, vt de peccati permissione agentes ostendimus. Verum igitur est Deo de se se, ac proprio motu, nulloque ex naturalibus exigente, producenti, aliquid siue naturale, siue supernaturale imputandum peccatum si reiicit ab ipso productæ imputetur, falsum autem rei ita à Deo productæ imputandum, etsi coniungenda cum peccato creaturæ infallibiliter sit; ni peccatura creatura, per rem ita productam ex parte potentiæ, & actus primi physici ad peccatum prædeterminetur.

9. Id vero Angelo de se indifferenti ad peccandum, vel non peccandum pro instanti creationis, nequit natura sua conuenire; nempe se ipso prædeterminatum, vel prædeterminationem ad peccandum pro eo instanti esse ac produci: quare, nec eius creationi & creatori, sed proprio vitio, & libertatis ab vsui eius peccatum pro eo etiam instanti tribui debet, aut potest, sicut, & pro instantibus reliquis durationis suæ, quod autem contra hoc ait ex nescio quibus Doctoribus, qui substantiam supernaturalem repugnare docent, quia peccabilis esse non posset, quin Deo esset imputabile peccatum, vt eius causæ, & authori, etsi libero arbitrio suo substantia illa peccaret, ratio non Doctorum communis, nec alterius, quam

recentioris huius est ad substantiam supernaturalem negandam ; communis autem eam negantium est, quia impeccabilis, ac nusquam libertatem haberet ad peccandum. Postremum argumentum, quod poneret Deus determinationem logicam (quæ prudenti æstimatione, moraliterque tantundem valet, ac physica) si Angelum in instanti creationis peccaturum creasset contra peccati permissionem, in quauis sequenti duratione militat directius. Cum determinatio logica peccandi proxima, & completa donatione auxilij sufficientis constituatur, non autem sola substantiæ peccaturæ productione ; quantum vero inter logicam, & physicam determinationem creaturæ ad peccandum, non solum physice, sed morali prudentum Theologorum æstimatione intersit, is solum nesciat, qui discrimen efficaciæ auxiliorum duplicis scholæ Thomisticæ, nempe Dominicanæ, & Iesuiticæ prorsus ignoret.

DISPVTATIO IV.

De statu viæ Angelorum, & iis quæ ipsis in eo statu acciderunt.

VIATORES aliquando Angelos omnes fuisse, atque in viæ statu, vt mortem, vitamve æternam benè à se, maleve gestis mererentur Dogma fidei est, quod nequeat, nisi hæretice negari, sed quibus instantibus, naturæne, & operationum Angelicarum, an temporis, & durationis physicæ viæ angelicæ status constiterit, quandiuque duranerit, ac demum, quid in eo statu boni, malive Angeli egerint disputationi Theologicæ subiacet. Deinde quidquid Angeli statum illum nondum egressi egerint, oportet distinctè examinare.

QVÆSTIO I.

De instantibus status & viæ Angelorum eiusque duratione.

DEFINIENDA tria in hac quæstione sunt. Primum de instantium, quibus via Angelica constat, quidditate. Secundum quot instantibus constiterit, an pluribus, quam duobus. Tertium de tota duratione, qua constitit de facto is viæ Angelicæ status.

CERTAMEN I.

Instantia, quibus Angelicus viæ status constitit quæstionibus Theologicis decidendis vtilia physicæ durationis fuere, essequeinceps Theologicis disputationibus debent.

1. HAc de re disputandum non esset, nisi ex antiquioribus scholasticis aliqui morulas quasdam, seu instantia viæ Angelorum, quæ proidde Theologica vocari solent, a physicæ durationis instantibus diuersa in scholas induxissent, ea verò singula instantibus, seu partibus physicæ durationis, quandoque pluribus, quandoque paucioribus, neque omnium Angelorum viæ æqualibus, sed breuioribus, in Angelis quibusdam, longioribus in Angelis aliis, pro cuiusque Theologi libito constant ; vnde inter se se æquiuocè, cæcoque marte, siue Andabatarum, vt dicitur, more, in quæstionibus pluribus ad viam Angelorum spectantibus decertant, instantia ergo Theologica viæ, ex actionibus, seu operationibus, siue instantaneis physice, siue duratione diuisibili, etiam die integro perseuerantibus componunt communiter ; ita, vt earum quæuis quandiu durat, nec aduersa operatione destruitur, vna morula, vnumque instans Theologicum sit : aduersa vero illam destruens, & succedens operatio, quandiu fuerit, & perstiterit morula alia, seu instans Theologicum viæ Angelorum : intelligunt autem, ex iis instantibus viam Angelicam componentes, per diuersas, & aduersas operationes, non quascumque, & quomodocumque diuersas, & aduersas, sed eas solum, quibus Angeli, ad patriam seu beatitudinem (quo quasi in via positi tanquam ad terminum tendere possunt, ac debent) rectâ progrediuntur ; vel quibus contra à via aberrantes ad tartarum, & mortem æternam viam capessunt. Viatorum quippe est rectâ ad terminum incedere, vel à via recta declinantes ab eo discedere, atque ad oppositum terminum pergere. Hinc constat actiones Angelorum indifferentes (si quæ sint) quibus nec ad patriam accederent, neque ab illa recederent instans seu morulam Theologicam status viæ Angelicæ iuxta hos Theologos non constituere.

2. Constat secundo, operationum meritoriarum gloriæ non solum, indiuiduam, sed specificam etiam, vel genericam diuersitatem, etsi eis, ad vitam æternam Angeli pergant in eadem duratione siue instantanea siue diuisibili, quia aduersæ non sunt, & quæ se mutuo destruunt, sed quasi gradu vno ad vitam æternam, seu terminum viæ obtinendum incedunt, diuersa instantia Theologica non constituere ; eodemque pacto operationum prauarum, ac beatitudinis demeritoriarum, quibus ad æternam itur damnationem, ab Angelis malis pluralitas eadem duratione, siue diuisibili, siue indiuisibili amice coniungibilium, ac de facto coniunctarum instantium Theologicorum, seu morularum viæ Angelicæ apud prætatos Theologos pluralitatem non facit, ob eandem rationem : quia, etsi eæ operationes diuersæ physicè sint, tamen in ordine ad terminum, ad quem eis malii Angeli pergunt, nempe æternam damnationem, & à quo recedunt, beatitudine scilicet æterna aduenantur, & continuantur : quare, neque adæquate distinguuntur, vt plura absolute instantia Theologica horum Doctorum sensu nec dici absque inconsequentia queunt, quam eorum non pauci incurrunt. Est autem ratio assignata : quia instantia propria physica (quorum ad instar Theologica hæc meta

metaphorica viæ Angelicæ ab his Doctoribus excogitata sunt) successum vnius ad aliud, quo succedente excludatur, & supponatur transiisse essentialiter importet; quare operationes, seu actus Angelici, qui in ordine ad terminum ad quem ipsis tenditur, sibi non aduersantur, & mutuo repugnant, sed amice fœderantur, & sibi coexistunt, instantia Theologica, & physicorum instantium temporis imitatiua, esse non possunt.

3. Inde Theologi alij instantia seu morulas Theologicas Angelicæ viæ, voce statuum, in quibus Angeli ab instanti creationis, vsque ad bene maleve authorum retributionem, ac præmij, pœnæve mercedem iustam extitere, explicarunt, triplicemque designant. Primum gratiæ, in qua creati à Deo sunt. Secundum quo bonis operibus meritoriis, ac præsertim præcepti ipsis impositi obseruatione boni Angeli in illa perseuerarunt, & auxerunt; mali vero contra demeritis suis, ac præcepti transgressione ab ea excidere. Tertium: quo boni in gloria æterna collocati sunt: mali vero in infernum detrusi. Ex his autem tribus statibus, tertius non ad viam, sed ad terminum ad quem per illam Angeli peruenerunt spectat, quare duobus solum statibus, siue instantibus Theologicis sensu explicato, via Angelica, proprie via, constitisse censenda est: altero scilicet creationis in gratia, altero meriti, aut demeriti, in quo aliqui Angelorum in ea perstiterunt, altero, quo alij ab ea receßerunt. Dixi autem idem hos Doctores intelligere nomine statuum viæ Angelicæ, atque alios nomine instantium, ac morularum: cum vtrique per ea, quæ in instanti creationis Angeli habuerunt statum, seu instans primum Theologicum viæ intelligant. Secundum vero per actus meritorios, aut demeritorios, quibus ad patriam progressi sunt, vel ab ea deuiarunt. Cæterum ex hac instantium, seu statuum viæ Angelicæ intelligentia, & acceptione cæco, & inconsequenter, vt dixi, eorum plerique (ne dicam omnes) in rebus hisce discurrunt, vt generalioribus notatis, ne cuiusque singularia prolixe, & inutiliter referam, ac refellam iam ostendo.

4. In primis ex eis plures gratiam, & reliqua dona supernaturalia præter auxiliantem gratiam meritis, & libera sua dispositione in instanti suæ creationis Angelos obtinuisse docent (imo, & gratiam ipsam auxiliantem docuerunt non pauci, qui meriti principium sub meritum ipsum cadere posse, ac de facto venisse, censebant, vt supra retulimus, & cursim confutauimus, ex dictis controu. de Incarnat. & controu. de merito. Hi vero duo illa instantia, seu status viæ primum instantis creationis, & secundum meriti, aut demeriti vitæ æternæ admittere non possunt, quin instans, seu statum viæ Angelicæ diuersimode magna, & indigna æquiuocatione, vsurpent. Etenim in instanti creationis actiones meritorias gratiæ, ac subinde gloriæ horum sententia in bonis Angelis fuere, quibus ad gloriam, & patriam gradiebantur, æque atque in instanti, & duratione sequenti: ergo in eo instanti æquæ atque in sequentibus fuit instans, seu status Theologicus, secundus, quem ex actibus meritoriis constituunt: ergo ita acceptis instantibus, & statibus, Theologicis viæ Angelicæ, non duo instantia, seu status viæ Angelicæ, sed vnus, & idem diuisibili duratione continuatum, ac duplex status, seu instans Theologicum in creationis indiuisibili instanti physico inclusus asseri debet; ni primum instans creationis physicæ durationis accipiatur, & ex physico hoc instanti, & alio Theologice accepto in duratione sequente indigna æquiuocatione instantium, seu statuum viæ Angelicæ binarium illud componant.

5. Secundo ni, Doctores omnes alios secum in compositione viæ Angelicæ, per status seu instantia hæc Theologica conuenientes, addentesque præmium, vel pœnam in eodem instanti, quo alteruttum meruerunt, bonis, ac malis Angelis obtigisse reiiciunt, quod vnum tantum instans, & statum viæ Angelicæ, etiam vt terminum claudit, admittant (id autem, si instantia, & status viæ Angelicæ Theologico sensu, quo vtrique volunt accipiatur, non infertur, cùm meritum præmio, ac pœna prius Theologica acceptione sua instantium, & statuum naturæ & causalitatis, ac subinde diuersum instans ab effectu, præmij, vel pœne proculdubio sit, & quod in eodem instanti physicæ durationis cum effectu, seu instanti illo, præmij, vel pœne coniungi per obiicientes, ipsos non repugnat: ac subinde, nec vnico solum instanti physicæ durationis vtrumque instans Theologicum viæ Angelicæ, & termini coniungi (quidquid Vasquez d. 229. cum asseclis reclamet) quorum fundamenta, hoc instantium Theologicorum, viæ Angelicæ sensu, & acceptione vim non habent, vt ostendimus supra, tametsi sensu, alio viæ eius per instantia physicæ durationis diuersa constitutæ vim eorum aliqua haberent, certe Vasquez ipse c. 11. §. 1. fine fatetur recte, quod supra contra reliquos inferebamus, nempe, in Angelis bonis vnicum tantum instans viæ ob meritoriam actionem sequenti duratione continuatam, ac perseuerantem fuisse, in malis vero, qui sequenti duratione ad instans creationis à gratia, & actione, meritoque vitæ æternæ defecerunt, duo esse instantia assignanda, quod tamen, & si in ea instantium acceptione legitime, vt diximus, inferatur, æquiuocationibus obnoxium est, cum breuiorem viæ statum bonis, quam malis constitutum sonet. Idem item Vasquez cap. 10. citato num. 43. instantia hæc Theologica per operationes Angelicas non interruptas designari ait: quia duratione intrinseca ipsarum operationum Angeli, indiuisibili in se, & à successiuo, indiuisibili tempore independente, tametsi coexistente, & quæ maiori, vel minori tempori, pro Angeli arbitrio, vel aliunde, tamen intrinsecus inuariata coexistat, tanquam instantibus, quibus potest, æuum Angeli intrinsecus etiam indiuisibile, etsi extrinseco tempori diuisibili coexistens, ac mensurabile componitur, vt docuerat d. 35. cap. 2. quare viæ Angelicæ intrinseca instantia per operationes Angelicas possunt solummodo recenseri. Verum doctrina hæc de indiuisibili duratione in se, ac tempore mensurabili, cùm æui, tum operationis Angelicæ, vel rei cuiusuis creatæ, mysterium mihi semper fuit, nunquam vero credendum, ac nusquam credibile, vti plura alia de naturalibus Angelorum facultatibus actibus, & affectionibus vulgo asserta de quibusuis exacta discursione, nec sola ex aliis transcriptione tom. 2. nostræ Philosophiæ, controu. vltim.

6. Denique Soar. noster multus hac in re, vti in reliquis, nec semel durationis siue instantium viæ Angelicæ variam, incertam, nec satis cohærentem doctrinam, & regulas tradit lib. 5. c. 11. & 12. lib. 6. cap. 12. & 13. & lib. 8. de malis Angelis. Aliquando enim eam per nostri temporis instantia explicat: aliquando per Angelorum actus, seu operationes: aliquando vero actum vnum supremi Angeli, vnum instans, pro omnibus actibus appellat, vt bene obseruauit Arriaga d. 20. sect. 5. initio. Censeo ergo, cum hoc Doctore de duratione, & instantibus, seu morulis viæ Angelicæ (quidquid de diuisibilitate, vel indiuisibilitate durationis intrinsecæ Angelicorum actuum, & operationum, æuique Angelorum sit) disputantes, non nisi de instantibus, seu morulis, & partibus temporis, nostri, quibus viæ status Angelicus coexistit, ac respondit disputare debere. Tum, quia, quouis modo intrinseca instantia morulæ, & duratio viæ constituantur instantibus morulis, seu partibus temporis nostri pluribus, vel paucioribus, vt mox videbimus cert. 2. coexistisse, eisque fuisse viæ statum totum commensuratum certum apud omnes est. Tum, quia nos, pro hoc statu, status & morularum durationis viæ Angelicæ magnitudinem mensurare, atque hucusque peruenisse, nec vltetius protractum definire aliter non possumus. Tum, quia aliter singulis quæstionibus ad statum eius viæ attinentibus in æquiuoco laboratum plerumque à Doctoribus fuit, ac deinceps laboraretur, vt vidimus. Tum denique, quia quæstiones pleræque ex præfatis aliorum instantium, & morularum viæ Angelicæ

intelligentiæ inanes, & ridiculæ sunt v.g. An in eodem viæ instanti meriti Angelorum potuerint habere præmium beatitudinis? quæ sane alio instantium Theologicorum sensu eadem cum hac quæstio erit: an actio Angeli meritoria beatitudinis possit, cum suo effectu scilicet beatitudine identificari, ac proinde ad idem instans, & prius naturæ, quod supponit pertinere? quo nihil ineptius, & repugnantius vocari in quæstionem potest.

CERTAMEN II.

De duratione temporaria viæ Angelicæ instantibus morulis, & magnitudine vniuersim definitur.

1. Dico primo: status viæ Angelicæ instanti vnico creationis, quo primum Angeli absolute existere absolutus non fuit. Probationi solidæ suppono (quod omnes supponunt, nec potest vllus diffiteri, quia in statu viæ, & via, de quibus agimus, essentialiter claudituꝛ) statum viæ esse statum bene, maleue merendi, ac viam ipsam esse meritum, vel demeritum, quibus, vel ad patriam, & beatitudinem, vel ad tartarum, quasi, quibusdam gressibus rationalis creatura in viæ statu posita ambulat & contendit. Probatur communis omnium Theologorum (vno, vel altero, ex vetustioribus excepto) conclusio. Primo, quia via Angelica in Dæmonibus instanti illo primo creationis finita non fuit. Patet quia in primo illo instanti demeritum, & peccatum non habuerunt sed gratiam independenter prorsus à meritis peccato, non solum formaliter & consequenter, sed ex modo eam habendi antecedenter etiam repugnantem, & incompossibilem: ac subinde instans seu duratio alia sequens viæ malorum Angelorum designata, dataque à Deo de facto fuit, in qua demereri, peccareque possent, ac deficere, vt de facto peccarunt, ac defecerunt; ergo nec via Angelorum instanti illo primo creationis absoluta fuit. Probo consequentiam: quia in gratia etiam independenter prorsus à meritis creati Angeli boni reliqui sunt, ac proinde, cum impossibilitate, non solum consequente, sed, & antecedente peccandi pro illo instanti creationis: atqui Angeli boni reliqui ita in gratia creati à Deo sunt, vt ab ea deficere, & gloriam demereri peccato suo, ac infernum mereri in via absolute potuerint, æque, ac Dæmones, qui defecerunt, vt Augustinus sæpe Patresque alij, atque Theologi constanter docent: ergo Angelorum omnium, etiam bonorum, viæ vltra primum instans creationis sequens aliud instans, seu duratio donata, ac designata à Deo fuit. Secundo probatur conclusio: quia æquum fuit, vt tempus aliquod Angelis daretur, vt constantiæ, & perseuerantiæ in bono, in quo creati à Deo sunt, vel inconstantiæ experimentum caperetur: maximè, cum ex alterutro summæ fælicitatis vel infælicitatis pondus tantum penderet. Tertia, & efficax probatio est, quam statim subijcio pro secunda conclusione negatiua adhuc de possibili à qua ad negatiuam de facto est ineuitabilis consequentia etiam logicis puerulis nota.

2. Dico secundo. Conclusio viæ Angelicæ intra vnicum instans, est absolute, adhuc diuinitus, impossibilis. Non habet tot Patronos, ac conclusio præcedens. Imo ex non adeo antiquis scholasticis nullum, vt ex eius probatione, & fundamento vnico clarebit, est tamen non paucorum, nec leuium Doctorum ex antiquis, & vi fors consequentiæ iure Granados, & Arriaga deberent consentire, vt mox ostendam. Probatur conclusio: status viæ rationalis creaturæ cuiusuis est status merendi, vel demerendi, & via ipsa actualis exercita operatio, eius honesta, & meritoria, vel demeritoria, & turpis, siue actuale meritum, vel demeritum: ergo status viæ Angelicæ, & via Angelica ipsa debet esse status, qui eam durationem claudat, in qua meritum vel demeritum Angelorum absolute, & prorsus non repugnet, sed potius sit absolute possibile. Patet: quia alias esset status possibilis, viæ seu meriti, ac demeriti, repugnantis contradictione manifesta. Atqui status viæ Angelicæ, qui solum claudat vnicum instans creationis primum, quo via tota Angelica claudatur, non importat durationem, in qua meritum, vel demeritum, sit absolute possibile; ergo status viæ Angelicæ primo, & vnico instanti creationis inclusæ, nec ad vlteriorem durationem extensæ est prorsus impossibilis. Subsumptum antecedens proximum probatur. Implicat prorsus meritum, ac demeritum operationis Angelicæ sine libertate absolute exercita: implicat autem libertas absolute exercita operationis in instanti vnico: ergo status viæ vnico instanti creationis conclusæ, ac finitæ non importat, durationem, in qua sit meritum, vel demeritum absolute possibile, sed prorsus repugnans, & impossibile: quare status viæ Angelicæ non potest, non ad vlteriorem aliam durationem post instans primum creationis extendi. Minorem proximi syllogismi stabiliuimus, d. 3. eiusque veritati nescio, quo pacto nostri Granados tract. 13. d. 2. & Arriaga citat. lect. 5. subsect. 2. n. 58. §. *Dico secundo*, non annuerint, docent enim actum liberum, qua talem, sibi vendicare tempus, seu durationem diuisibilem, qua perstet, ac perseueret; si autem iuris, & potestatis arbitrij & creatæ libertatis est, posse absolute in vnico instanti plena deliberatione, libere operari: idem ius, & potestatem absolutam in instanti, & duratione, quauis minutula immediate sequente elicentiam suæ liberæ operationis habebit: ac subinde poterit ab ea illico cessare, cum quo repugnat operationem liberam de se se per durationem aliquam sibi vendicare: solum ergo id verum habere potest ex impossibilitate plenæ deliberationis, & exercitij creati liberi, absolute talis, à creata voluntate in vnico solum instanti, ex quo secundum conclusionem præsentem, & aliam de impossibilitate meriti Angelorum in instanti suæ creationis irrefragabiliter, contra hos etiam Doctores intulimus.

3. Dico tertio: status viæ Angelicæ instanti physico durationis, vel immediata parte proportionali sequente addita finitus, & adæquate conclusus, atque absolutus non fuit. Nolui alligari conclusionem sententiæ componenti continuum, siue permanens, siue successiuum, ex puris indiuisibilibus (tametsi ei subscripserim, dummodo non finita cum Cenone, sed infinita cum Aristotele, vt æstimo, esse dicantur) vel sententiæ aduersæ illud componenti, ex indiuisibilibus, & partibus proportionalibus: tum, quia alias Theologica, hæc disputatio magnam partem, ni tota, vt apud alios video, physica redderetur: tum quia eius veritas, & ratio ex alterutra continui compositione, non pendet. Sic censet Soar. noster citat. c. 12. Quiros citat. d. 72. sect. 1. n. 2. eſique iam omnium, non admodum veterum Theologorum conclusio, eam probat Arriaga vbi proxime iuxta suum illud, & citati Granados principium de necessitate aliquandiu perdurandi, semel elicitæ liberæ operationis creatæ, ac subinde Angelici in instanti creationis; vnde Angelos non habuisse libertatem ad peccandum, in sequente immediata duratione, siue diuisibile, siue indiuisibili certo infertur: cum actus v. g. ille amoris Dei super omnia libere ab Angelo in creationis instanti elicitus per durationem sui productione aliquam immediate sequentem independenter à nouo exercitio libertatis Angeli eiusdem ex primo illo creationis instanti deferat: quare quousque duratio illa immediata exacta fuerit nulla Angeli illius libertas abscendendi ab amore Dei super omnia & peccandi esse absolute potuit. Atqui certum Patribus, & Theologis est Angelos omnes tam bonos, quam malos potuisse dum in statu viæ fuere absolute peccare: ergo Angelorum via, eiusque status vltra durationem illam sequentem immediate, & instanti creationis

adiun

adiunctam, & continuam totam, per quam amor ille Dei perduraturus de se necessario est porrectus, extensusque, quoad durationem, fuit, vlterius aliquid durationis addit, certe, ni principium illud, cum elicientia absolute libera amoris Dei super omnia, ab Angelo habita in primo illo, & vnico instanti creationis pugnaret, vt vidimus n. 2. legitime præsentem conclusionem inferret, sed neque ex ptincipio nostro (cui Arriaga, & Granados inconsequenter defecerunt) de impossibilitate absolute liberæ, & meritoriæ operationis Angelicæ, & creatæ cuiusuis probari posse hæc conclusio videbitur. Siquidem operatio Angeli præcepti in primo creationis instanti propositi obseruatiua, vel transgressiua, immediate sequente instanti, vel durationc elicita non instantaneæ deliberationis, & exercitij libertatis, sed diuisibilis durationc (in qua plena deliberatio, atque libertatis exercitium absolute esse potest) haberetur. Sed de hoc conclusione 4. de possibili.

4. Hæc vero tertia (quæ de facto solum est) melius à citatis Doctoribus, atque ab aliis communiter probatur, eis, quæ in via, eiusque statu Angelis contingente, nec adeo breui durationc instantis primi creationis, & immediate sequentis instantis alterius vel proportionalis solum partis temporis, agi, atque euenire potuerunt, fuit enim prælium illud Michaëlis, & Angelorum, cum Diabolo, & sequacibus memoratum Apocal. 12. in suas partes variis suasionibus, ac motiuis alios trahere conantibus, non solum eos, qui circa præcepti transgressionem, vel obseruantiam nondum plene deliberauerant, sed qui ex plena etiam deliberatione obedierant, vel violauerant præceptum, & peccauerant, his peruertere bonos, bonis vero malos à peccato auertere contendentibus. Hoc autem totum breuicula adeo durationc, & quæ duorum indiuisibilium instantium, vel proportionalis præcise pars temporis est, fieri non potuit. Etenim initio deliberationis nullius suasione, à Deo solo cogitationes, ad vtrumque, & motiua proposita sunt, atque, vt diximus, non instantanee, sed necessario durationc aliqua diuisibili habita, habendaque, vt absoluta plena deliberatio transgressionis malorum, & obedientiæ, & obseruationis bonorum esset, quin ad primam aliorum deliberationem, vel bonam, vel malam, aliorum deliberatio vllatenus influxerit, sed solum comitanter, & simul tempore quisque suam deliberationem habuerit: simul autem dico de Angelis, non omnibus, sed iis, qui æque perfectæ naturæ, tam in bonis, quam in malis fuerint, cæteris ad deliberandum requisitis entitatiue, ac physice paribus. Etenim perfectioris naturæ Angelos tam ex parte intellectus (saltem, cum ex cogitationibus, non intuitiuis, sed abstractiuis consultatio, & deliberatio, vt in re præsente habetur) quam ex parte voluntatis, expeditiores in deliberando, ac cæteris ad id requisitis paribus promptius deliberaturos ostendimus: supra cætera vero ad deliberandum requisita Angelis perfectioris naturæ paria fuisse, & quam aliis naturæ imperfectioris, perfectiora certum est? cum id ex rei natura proueniat, iuxta quam de facto prouisum à Deo cuique Angelorum fuisse tenendum est: maxime, cum gratiam & dona supernaturalia (quæ Angelis naturæ iure nullatenus, debebantur exactiuo) tamen plura, & maiora, minoraue, & pauciora, iuxta naturæ cuiusque perfectionem maiorem, vel minorem Angelis donata in instanti creationis fuisse cum communiori Theologorum sententia docuerimus.

5. Cum ergo prima deliberatio, tam in bonum, quam in malum perfectissimorum in natura Angelorum durationem diuisibilem requisierit in qua tota deliberationi propriæ Angeli intenti fuere, quin eorum aliquis alterius deliberationem suasionibus sollicitauerit, vel attenderit, infertur: vltra durationem aliquorum instantium (nec duorum, vel trium solum, partis, vt ex conclusione 4. patebit, partisue proportionalis instanti creationis immediate adiunctæ, & continuæ) insumptam in propria, cuiusque deliberatione circa præcepti obseruationem, vel transgressionem ab Angelis chori, & gradus hierarchici, etiam supremi (ad quem Michaël, & Lucifer pertinebant) aliam durationem viæ Angelorum addendam, in qua obedientes, & transgressores gradus hierarchici eiusdem motiuis meditati propositis, suasionibusque in suas quique partes alios trahere contenderent, atque aduersas reiicerent, & confutarent: id quod, nec instanti vnico, nec admodum paucis, nec breuicula alia durationc fieri potest. Accedit: quod prælium non fuit solum inter Michaëlem, & Luciferum, & Angelos eiusdem gradus hierarchici cum ipsis, sed inter alterutrius assecias & sequaces graduum etiam inferiorum, quibus, & ad deliberandum, & sequendum ex iis alterutrum, durationc maiore, pro cuiusque inferioritate opus fuit. Tum etiam, vt aliis suaderent duratio vlterior opus vnicuique fuit, & iis, quibus suadebant, vt denuo deliberarent, & à præhabita deliberatione absisterent, & oppositum suadentibus acquiescerent, vel in præhabita perseuerarent: ex quo plane deducitur, iis omnibus prudenti iudicio perpensis, non qualicumque parte proportionali durationis, nec qualibuscumque, sed durationc determinata, & aliquota instanti creationis adiuncta viam Angelorum constitisse. Porro non solus Lucifer, & Michaël, ipsisque coæquales in naturæ perfectione præfato modo pugnarunt, sed alios alterutrius sequaces (quorum plures inferioris naturæ fuere) atque alios ad suas partes trahere donati sunt, quousque demum absoluto viæ tempore, & statu, qui in malo perstiterunt, è cælo sunt cum suo Duce deiecti.

6 Dico quarto. Nec de potentia absoluta via Angelica potuit duobus tribuere, aut paulo pluribus durationis instantibus, aut minima (si est) parte proportionali finiri. Probatur facile ex iacto supra & proxime repetito principio: quia in Angelis, qui de facto sunt, viginti septem Angelorum species perfectiores, ac perfectiores ab infimis Angelis ad supremos inueniuntur: qui pro speciei suæ perfectione maiore expeditioris, promptiorisque deliberationis sunt, aliis specierum inferiorum, ac proinde, qui minore durationc, quam inferiores possint deliberare; nemo autem, etiam speciei supremæ Angelicæ absolute possibilis, potest instanti vnico, & creationis deliberare, sed diuisibilem durationem (saltem duorum in tantum, vel minimè partis proportionalis) ad plenam deliberationem essentia sua requirit indispensabiliter, vt vidimus: ergo viginti sex species inferiorum amplius, & amplius durationis essentialiter, & indispensabiliter requirent, vt plene deliberent. Cum ergo viæ duratio, & terminus cunctis Angelis idem, & communis præstitutus à Deo sit (vt cert. 3. n. 2. concl 5. videbimus) oportuit tot instantibus, seu maioribus partibus proportionalibus durationis viam Angelicam constantem præstitutam fuisse, quot infimæ hierarchiæ, & speciei Angeli ad plene deliberandum, præ naturæ suæ imperfectione maiore opus habebant, nimirum viginti sex partibus, seu instantibus extensiorem. Vrgetur: quia inter quamuis speciem, & proximam aliam, siue inferiorem, siue superiorem quæ de facto sunt) infinitæ aliæ sunt possibiles, inferiores, & superiores, quibus maior, vel minor duratio, ad plene deliberandum est opus. Vrgetur secundo: quia nec species suprema, Angelorum qui sunt, est suprema ex speciebus possibilibus, sed infinitas superiores possibiles habet, quare, & ipsa infinitis, instantibus, seu partibus proportionalibus pluribus eget, vt plene deliberet, quam suprema species possibilis, quare infima ex creatis infinities infinitis, egebit: quare determinata & aliquota duratio viæ necessaria erit.

CER

CERTAMEN III.

Viæ Angelicæ durationis extensio, quantum absque diuinatione potest, determinata taxatur.

1. QVantum vero fuerit tempus illud viæ Angelicæ præfitum, & an fuerit Angelis omnibus commune? inquiri adhuc potest, & quoad communitatem durationis, status viæ pro Angelis omnibus negandum forte alicui videatur, quia, cum Angeli naturæ perfectissimæ, quam citissime, siue in obseruatione, siue in transgressione deliberauerint, & reliqui, quo perfectioris naturæ, quam alij erant, citius, & citius imperfectioribus deliberaturi minori viæ duratione, quam alij imperfectiones opus habebunt, vt actibus suis æternam salutem, vel pœnam de condigno mererentur, imo, & immerito, ac demerito malitiaque sua perseuerarent: tandiu, quandiu, imperfectioris, tardiorisque deliberationis Angeli perseuerate in alterutro possent termino durationis viæ eodem, & communi statuto: ac proinde, vltra tempus necessarium deliberationi vniuscuiusque, reliquum otiose, ac de superfluo ipsius viæ tr bueretur: maxime, cum iuxta vulgatiorem opinionem locus, seu tempus pœnitentiæ Angelis malis datus non sit, ac subinde nec fuerit eorum in malo obstinata perseuerantia, & diuturnitas peruicax expectanda, vt damnarentur. Confirmatur: quia, plurium sententia, natura sua inflexibiliter, obstinantur Angeli mali in malo, quod semel admiserunt: quare nec pœnitentiæ locus, nec experimento persistentiæ in mala voluntate durationis extensione post peccatum admissum captando necessitas esse potuit: siquidem ex eius admissione semper perduraturum certo, certo ex eius inflexibilitate naturali à Deo cognoscebatur: quod si statim, atque quiuis Angelus malus deliquit, status viæ finitus vnicuique est, & damnationis æternæ inflictum supplicium, bonis etiam Angelis vbi primum præcepti obseruatio peracta ab vno quoque est, viæ etiam status ipsi finietur, atque æternæ gloriæ præmio donatus iure censebitur: ne morosior, difficiliorque Deus in præmio donando, quam in supplicio infligendo putetur. Diuersa ergo cuiuis Angelo viæ duratio non eadem æqua omnibus fuit, aut æqualis, sed cuique propria, maiorque vel minor, prout cuiusque deliberatio longior fuit, aut breuior, vt constat.

2. Dico tamen primo: viæ Angelicæ duratio, æqua, & eadem fuit Angelis cunctis, & communis. Probatur ex memorato prælio bonorum malorumque Angelorum Apocalyps. 12. & hactenus explicato certam. 2. constat enim illud à Michaële, & Angelis eius cum Dracone Lucifero, & eius Angelis apostatis, & transgressoribus fuisse commissum, vt quisque alios in suas traheret partes: id quod nisi in viatoribus Angelis fieri non potuit: constat item ex eodem Apocalypsis capite eorum omnium concertationem, ac subinde viam durasse, quousque damnati postremo, ac cælo Lucifer, & assectæ contumaces deturbati sunt: quare dæmonum via æquæ, eiusdem, & communis ipsis durationis fuit, cum autem totum id viæ tempus prælio illi ancipiti, & cunctis Angelis communi datum à Deo sit, cum, vt bonorum constantia, & perseuerantia vel, si qui lapsi ex eis aliquando, pœnitentia, resipiscentiaque innotesceret & sanctis eorum partibus horum hortatu, & suasionibus accederent: eo prælio peracto, ac Dæmonibus Angelorum ministerio cælo detrusis, vlterior via bonorum expectanda non fuit, vt qui in eo se adeo strenue gesserant æterno præmio afficerentur, quam ea, quæ æterna pœna damnandis Dæmonibus satis Deo fuit, ne difficiliorem, ac morosiorem ad præmium, quam ad supplicium se Deus præberet. Iam aduersæ rationes nullius ponderis sunt. Prima: quia nec in nobis condignitas meriti, vbi primum est, viam finit nostram, sed perseuerantiæ bonorum, & lapsorum pœnitentiæ locus datur. Secundo, etsi doctrinæ non paucorum, ex veritioribus de inflexibilitate Angelorum à semel concepto malo innitatur, vnde pœnitentiæ lapsis nec datum locum esse, nec dari potuisse legitime inferretur; ea tamen doctrina falsa est, & sapientioribus Theologis iam displicet; atque à ratione discordat vt quæst. 2. ostendimus. Postrema ratio à paritate viæ nostræ (quæ eiusdem, aut æquæ durationis pro omnibus non est sed diuersæ, & inæqualis, pro vno quoque, prout longior, breuiorue cuiusque vita est, morisque remotior, vel propinquior) puritatem non habet, sicuti, nec status viæ nostræ cum Angelica, vel contra, nec decreta libera Dei duratione viæ vtriusque vllam habent connexionem.

3. Quoad determinatam durationem tantam, vltra quam via Angelica non processerit, & citra quam finita non fuerit. Dico secundo: via Angelorum vltra diem, quo Protoparentes nostri tentati per serpentem, lapsique sunt extensa non est. Hæc conclusio certa mihique fere dogmatica est, & opposita, non solum temeraria, sed erronea. Probatur, quia eiusmodi tentatio, cui Protoparentes succubuerunt) fuit ab Angelo malo iam damnato, & Dæmone felicitatis humanæ inuido, atque hominum infensissimo hoste, qui Æuæ locutus per serpentem fuit, atque pomi esum, ac per ipsam viro Adæ suasit, vt Patres omnes consentiunt: hæc autem omnia, ac malis Angelis in via adhuc existentibus, nec facta sunt, nec contigerunt: ergo tunc est, vt minimum eorum via finita erat, nec vlterius eius duratio processit. Porro huic conclusioni, nemo Cath. licorum, imo nec hæreticorum Doctorum, aduersatur, tametsi, quoad supplicij Dæmonibus exercite inflictis tempus post id temporis inflictum, eosque in inferum detrusos censeant nonnulli, de quibus, eorumque fundamento disput. 5. Dæmones autem iam tunc, & damnatos malos Angelos esse cum Æuam, & per ipsam Adamum tentarunt, nemo est, qui ambigat, nedum neget: iam vero, si malorum Angelorum via tota exacta tunc erat bonorum etiam Angelorum via tota peracta etiam erat: tum quia vtriusque viæ duratio eadem, æqualis, & communis fuit, vt conclusione 1. monstrauimus: tum quia, ex quo tentatores Diabolos, & custodes, ac tutelares Angelos homines habuerunt: custodes autem non, nisi ex Beatis iam patriæ Angelis viam egressis hominibus deputantur, vt superius diximus, & d. 7. de Angelorum Beatorum officiis disputantes iterum dicemus.

4. Dico tertio: sexto (vt minimum) creationis die Angelorum omnium via finita est. Conclusio hæc æque fere mihi certa est, ac præcedens: nec vidi Doctorem, qui ei expresse aduersetur; quamuis Quiros noster ob textum Geneseos, quem obiiciam videatur tacitus, & cursim in oppositum inclinare citat. disput. 72. sect. 1. num. 2. Probatur: quia ex quo primum homo vsum rationis, & potestatem absolute liberam ad peccandum habet, tutorem, & custodem Angelum habet, vt à malo eum arceat, adiuuetque, moueat, & promoueat ad bonum: atqui Protoparentes sexto illo die, cum libera absolute potestate ad bene, maleque operandum, seu peccandum conditi à Deo sunt: ergo ex tunc Angelos habuerunt custodes: sed custodes Angeli, non, nisi ex beatis, ac via egressis deputantur: ergo Angeli eo, vt minimum, die via egressi, ac beati erant. Vrgetur: quia Pueris nondum ad vsum rationis peruenientibus sui Angeli custodes singuli singulis deputantur, imo à Conceptionis die, hora, & instanti, Angelo Matris custodi, & cuiusque infantis cura, & custodia à Deo mandatur: citius ergo Protoparentibus cum rationis

rationis absoluto, & perfecto vsu die sexto conditis vnum saltem ante tentationem, & eorum peccatum, oppones illud Genes. 1. fine, *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, quæ de die sexto, in qua conditi homines sunt dicta fuere: atqui aliquid, ex factis à Deo Angelis erant; ergo eo die, non mali, sed boni, & valde boni omnes Angeli erant: ac subinde nec dum vllus peruersus, nec eorum via, in qua peccarunt, finita. Plus probat obiectio, quam nunc disputatur, & contenditur, si quid probat. Nempe neminem Angelorum ante elapsum diem sextum peccasse, quod & dupradictis, & Patribus, & rationi, non congruit. Sed nihil ad præsens adhuc probat: Nam de iis, quæ à Deo sex diebus facta textus expresserat, & narrauerat, nempe de corporeis, ea verba expresse sunt, non de incorporeis, & pure spiritualibus, de quorum creatione toto hoc capite nihil; tametsi ibi, & capite secundo, ea dicat, vnde Angelorum creatio legitime à Patribus, & Theologis inferatur, vt vidimus. Secundo: sextus ille dies diuisibilis, & determinatis partibus aliquotis constans, multis, & magnis (scilicet vespere, & mane, in quibus horæ viginti quatuor, quadrantes nonaginta sex continentur, minuta vero innumera) & si de factis omnibus, etiam Angelis, is locus intelligatur, vidisse etiam illos bonos, in sexto illo die, licet postea aliqui peccarint horis, vel hora postrema, & facti fuerint mali, viamque egressi, verum haberet. Certum igitur sit viam Angelorum sextum creationis rerum diem non transisse.

5. Quo vero intra sex illos dies tempore fuerit determinate finita: an sexto illo die, quinto &c. vel primo, &, an diei quo finita via Angelica fuit, vespere, vel mane, aut qua demum eius hora, minuto, aut instanti, puræ diuinationis negotium videtur: de quo facilius aliorum sensa referam, quam propriam sententiam dicam. Gregor. Nissen. orat. Cathechet. capite sexto, Angelum hominis, ad imaginem, & similitudinem Dei conditi, inuidia peccasse sensit: quare die sexto, inuidia adhuc stetisse cum vltimo eius Dei, & opus Dei postremum homo fuerit. Sed, etsi hominis inuidia Angeli peccarint, de quo quæstione vltima, cum futurum, & creandum, ad similitudinem Dei absolute anterius præuidisse, satis esset, vt ipsi inuideret: quare, eo Angelorum peccato admisso, multo ante sextum diem potuit eorum via finiri. Cyprian. de ieiunio, & tentationibus Christi, Chrysost. Homil. 22. in Genes. Author de mirabilibus sacræ Scripturæ capite secundo, apud Aug. tomo tertio, Isidor. 1. de sum. bon. capite duodecimo, sent. 7. Beda tom. 8. lib. quæstionum, quæstione nona ante sextum diem, quo conditus homo est peccasse, ac via finita cecidisse aiunt, quod commune Patribus, & Scholasticis. Cæterum Isidorus, & alij, id non satis solide probant ex illo Ioan. 8. ille *homicida erat ab initio, & in veritate non stetit*, ex quo oppositum potius probatur. Non quidem, quia *in veritate non stetit*; de deceptione Euæ per serpentem verbis illis, *Eritis sicut Dij*. Quæ post conditos homines peracta à diabolo fuit intelligi debeat (vt censet Vas. citat. d. 229. contra quem ostendimus supra veritatis nomine gratiam intelligi) sed quia illud *homicida erat* Angelorum peccatum, ob quod dæmones effecti sunt non fuit, vt bene Vasquez ibi, capite vndecimo, versus fin. sed neque esse potuit homicidium antequam conditi homines sexta die essent; vt eo textu contenditur probari. Dicitur ergo homicida, quia ad primum mundi homicidium, Abelis scilicet, fratrem Cain induxit iam diabolus peccato proprio, effectus: dicitur autem ab initio, non prout initium instans primum creationis rerum, aut Angeli significat, sed primam mundi tandiu, vsque permanentis partem vulgari initij mundi acceptione, quæ non solum durationis partes aliquotas plures continet, sed annos. Sed facilius, planiusque intelligitur, si homicidium, non actu, sed aptitudine, germanius ad eum textum intelligatur pro mortalitate hominum in mundum inducta per peccatum, quod primis hominibus diabolus suasit, iuxta id, Sap. 2. *Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum*, quod sane post sextum diem fuit. Sed quidquid de hac probatione sit, tamen sententia hæc diem, & determinatum intrinsece tempus viæ Angelicæ non designat, quod inquirimus, sed tempus, seu terminum solum eius extrinsecum, quo scilicet Angeli iam extra viam erant.

6. Glossa in id Genes. 1. *Diuisit Deus lucem à tenebris* censet: primo creationis mundi die malos Angelos tenebricosos peccasse, ac cœlo deturbatos, à bonisque, & sanctitatis splendore perpetuo illustribus, ac splendentibus, sicut lucem à tenebris æternum seiunctos, ac diuisos: quare vsque ad tempus diuisionis lucis à tenebris Angelorum vtrorumque viam durasse. Bernard. sermone primo, de aduentu. Diabolum in ictu oculi verbis illis *eritis sicut Dij*, & in momento cecidisse docuit, ac proinde eius viam fuisse finitam. Arctius eam terminatam asseruit Isidorus. 1. de summo bono. capite duodecimo, sententia septima citata illis verbis. *Nam mox, vt factus est in superbiam erupit, & statim, vt factus est cecidit*, nisi illud *mox*, & *statim* morali, & vulgari, quam physica & stricta acceptione Isidorus vsurpauerit: sic enim idem atque Bernardus intellexit. Porro Nissenus. 1. philosophiæ, capite tertio, seu potius Nemesius de natura hominis, capite primo, apud tomum quintum Biblio. Patrum, part. 3. & Damascen. 2. de fide. capite quarto, assererunt, idem Angelis lapsum, seu peccatum fuisse, atque mors hominibus est. *Post lapsum enim præclusa iam est (inquit Damascen.) illis omnis respiscendi facultas; quemadmodum, & hominibus, postquam ex hac vita migrarunt.* Quod ipsum æquiualentibus verbis expressit. Sed, cum non dicant, quandiu mali Angeli ante suum lapsum steterint, nihil ibi de viæ Angelicæ duratione definiunt: solumque pœnitentiæ locum datum eis in via non fuisse docent, sed statim immediate post lapsum, sicuti, & hominibus post mortem, siue vbi primum mortui absolute, & in facto esse, sunt, supplicium inflictum. Hoc etiam solum voluit Elias Cretens. orat. 3. Nazienzeni contra Iulian. ad ea verba: *quo circa cum potentia* &c. scribens. *Post lapsum nullus est Angelis pœnitentiæ locus quemadmodum, nec hominibus post mortem.* Quare hæc testimonia, non ad præsentem, sed ad sequentem quæstionem spectant. Sicut & aliud Fulgentij capite tertio de fide ad Petrum: *Æquitatis suprema iudicio initium damnationis in ipsa auersione voluntatis*, pars Angelorum à Deo auersa, *inuenit: vt non aliud ei esset incipere eam puniri, quam illius beatifici boni dilectione destitui.* Hoc præter negatum Angelis pœnitentiæ locum, aliam difficultatem tangit examinandam. d. 5. quæstione prima de tempore, seu instanti quo dæmonum pœna cœpit: an in ipso, quo lapsi in peccatum fuere: nam lapsum ipsum, vt primo fuit eius supplicium, & pœnam fuisse, vt verba sonant, omnino repugnat, de quo ibidem. Sed quidquid de hoc sit: cum nihil tibi de duratione, qua post instans creationis Angeli lapsi fuerint, dicatur testimonium hoc (vt de aliis diximus) è re præsente non est.

7. Concludo ergo in re certa de assignatione determinatæ intrinsecæ durationis, viæ Angelicæ, vltra quam progressa non fuerit, breuem quidem fuisse in quo æque, atque in incertitudine terminationis intrinsecæ illius, scholastici omnes conueniunt. Rigide vero loquendo non fuisse breuissimam, & qua minor à nobis designari, explicarive non possit, & duratione ictus oculi necessariæ, vt Bernardi verba sonant, respondeat. Etsi enim Angelis perfectissimis hierarchiæ, chorique, & gradus Hierarchici supremi, ea duratione plene de re tanta deliberandum, & paululum etiam minor, satis esset, ac subinde eorum viæ (quæ absque sufficiente ad plene deliberandum duratione, nequit absolui) sufficeret; ast pene innumerorum Angelorum Hierarchiarum, chororum graduumque inferiorum plenæ deliberationi, ac subinde viæ id solum temporis satis non esset. Cum autem supremorum infirmorumque Angelorum via æque, eiusdemque durationis physicæ fuerit, vt supra diximus, atque omnes scholastici docent, (etsi de moralis viæ, & in instantibus Theologice acceptis aliter loquantur) id temporis viæ etiam supremorum Angelorum Hierarchiæ & chori supremi datum esse, quantum plene infirmorum

morum Angelorum infimæ hierarchiæ deliberationis sufficeret, tenendum est. His autem ictus oculi, ad plene deliberandum, & viæ proinde absolutionem non esset sufficiens. Accedit viæ, & deliberationis plene tempus non adeo ante curatum Angelis à Deo credi prudenter posse, vt nil amplius, eo, siue quo deliberare absoluta non possent, concessum ad deliberandum de præceptis tam grauibus cum rigidus, anxiusque temporis exactor, & deliberationis nostræ executor Deus nunquam fuerit, vt nec diuersioni, otio, respirationiue alicui locum faciat, nec tempus relinquat, sed deliberare vrgeat anhelo denique. Cum, vltra tempus necessarium non solum physicæ, sed morali prudentique, ac non nimis dura, & exactrice prouidentiæ deliberationi primæ Angelorum de re ipsis præcepta, prælium deinceps inter primo obseruantes, & primo transgressores Angelos fuerit, successiue bonis, malisque suasionibus inuicem habitum fuerit (vt vidimus, & quæstione quarta, iterum minutius videbimus) deliberationibus aliis notis Angelorum, vt in alterutra prima persisterunt, tempus amplius viæ Angelicæ prouisum fuit, duratio prolixior. Certe his omnibus inspectis glossæ sententiæ memoratæ, ex allegorica eius textus interpretatione, & diuisit Deus lucem à tenebris, in re à Deo incertæ decisioni libentius adhærebo; tametsi subdubius, & hærens adhuc: cum neque pro ea sententia firmum aliquod fundamentum inueniam, vbi pedem figam, nec nisi suspensus, & hæsitanti similis gradiar.

QVÆSTIO II.

De loco pœnitentiæ Angelorum in statu viæ.

DVplex de loco pœnitentiæ Angelorum in via est apud Theologos difficultas. Prima de possibili: an scilicet is locus pœnitentiæ dari in via, Angelis absolute potuerit? secunda, an eis datus de facto fuerit? Prima ex naturæ, & voluntatis Angelicæ flexibilitate, vel inflexibilitate ab eo affectu, quam semel concipit, omnino pendet: cum pœnitentia conceptum iam affectum de quo habenda est essentialiter supponat: quare: ni à semel concepto flexibilis absolute Angelis sit, eius de affectu prauo pœnitentiæ ipsi absolute erit impossibilis. Ne vero in hac difficultate æquinoce laberetur, &, vbi nulla est, quæstionem moueamus; de absoluta impossibilitate pœnitentiæ, & inflexibilitate naturæ, & voluntatis Angelicæ à semel debito deliberato affectu inquirimus. Nam de morali quadam inflexibilitate, seu difficultate, à prima deliberatione absistendi, quam sapientiores etiam, homines habent qui ægrius à dictamine, & proposito primo absistunt, quia perfectiori vtriusque partis notitia, & cognitione de rebus deliberant, quam minus sapientes, eoque difficilius, ac difficilius, quo sapientiores, & sapientiores sunt, dubium non est. Quin Angelis ea moralis inflexibilitas, atque à semel concepto, ex plena deliberatione proposito abscedendi impossibilitas adsit: cum infimæ hierarchiæ, & chori Angeli hominibus sapientissimis (quorum, eis custodia à Deo mandatur) intelligentia, & sapientia longe præstent. Accedit malorum Angelorum, qui lapsi fuerant in peccatum, ac subinde solos pœnitere poterat, superbia, qua, vel ex qua peccauerant factos esse in malo proposito obfirmatiores, immobilioresque ab illo: superbis enim valde difficilior est dictaminis, & propositi primi tractatio, vt experientia quotidiana docemur. Secunda difficultas de loco pœnitentiæ Angelorum in via de facto datis suppositis etiam eorum flexibilitate à proposito primo, & semel admisso peccato, quam statuemus seorsim, quia est ex aliis principiis ditimenda.

CERTAMEN I.

Absolute Angelorum in via inflexibilitatis, Patroni fundamenta disiecta.

1 ABsolutam physicam Angelorum à semel habito proposito inflexibilitatem, ac recedendi impotentiam, ac subinde, si peccaminosum illud fuit, locum pœnitentiæ absolute, in via etiam impossibilem multi scholastici docuerunt; non tamen, qui vulgo referuntur, omnes. Sic docuit Alex. 3. p. q. 1. m. 1. Capreol. in 2. d 7. q. 1. a. 1. concl. 2. & a. 8. ad argumenta Scoti tertio loco adducta contra eam conclusionem. Ferrara 4. contra gent. c. 95. §. *Aduertendum secundo*: Caietanus 1. p. q. 64. a. 2. quem Dominicani Thomistæ recentiores sectantur, & noster Granados tract. 14. a. 1. sect. 2. eorum (ac præcipue S. Thomæ) conclusionem de potentia solum ordinata, atque naturæ Angelicæ accomodata intelligi debere, non autem de potentia absolura Dei, quasi à proposito primo Angelum nullis in sua omnipotentia contentis auxiliis gratiæ suæ possit auertere, sed solum id efficere non posse, si se naturæ, ipsorumque immobili de sese & natura sua vt à proposito ex plena deliberatione semel habito accommodet: quare vt auxilio efficaci gratiæ suæ lapsos deinceps priuaret, vt à malo concepto conuerterentur congruum Angelorum natura istiimo, & cogitationibus, quibus à proposito, quouis fitterent; quo etiam pacto S. Thomæ conclusionem & rationem benigne interpretatus fuerat Marsilius in 2. quæst. 3. articulo quinto, vterque petitionem principii in ea ratione ita intellecta recognoscit: cum denegationis gratiæ Angelis ad pœnitentiam connaturalitatem ratio reddatur, quod adhæreant natura sua immobiliter affectui, & obiecto, cui semel deliberate adhæserunt: quæ eorum conclusio est, & cuius ratio quæritur. Sed hanc ita videntur reddere ex S. Thoma, præfati Doctores; quia Angelus omnia ea singula cognoscit simpliciter è terminorum apprehensione, absque discursu vllo; non secus, ac nos prima, ac per se nota principia cognoscimur: quare, sicut nos in horum assensu immobiles natura nostra sumus, ita, & Angelus ab assensu cuiusuis obiecti immobilis natura sua est. Cum autem facultas appetitiua, seu voluntas proportionem debeat habere cum facultate intellectiua, eiusque operatione à qua mouetur, sicut mobile omne cum suo motore eam debet proportionem in operando habere, sit: vt voluntas Angelica obiecto, cui semel deliberate adhæsit, suoque erga ipsum affectui, immobilis adhæreat, sicut eius intellectus veritati seu obiecto, cui semel adhæsit, & assensui, quo ei adhæsit semel. Hanc rationem tradidisse videtur S. Thomas citato loco, ex prima parte, eam vero explicatius confirmare, & proportionem in operando seruandam inter voluntatem Angelicam cum suo motore Angelico intellectu, quoad assensus, & affectus semel habiti immobilitatem probate videtur citato capite 95. ex lib. 4. contra gent. quia finis respectu motionis voluntatis ita se habet, atque prima principia respectu intellectus: quare sicut error in primis principiis (vtpote solum ex praua intellectus dispositione proueniens) nequit emendari, nisi ea praua dispositione ex parte intellectus sublata: ita error ex parte voluntatis, naturaliter vltimum finem appetentis, & qui proinde, nisi ex collocatione vltimi finis in aliquo, quod reuera vltimus finis non est, nequit prouenire; nec nisi ex praua aliqua dispositione voluntatis, & appetentis (iuxta illud Aristotelis axioma tertio Ethicorum, capite quarto, *qualis vnusquisque est, talis ei finis videtur*) ideo nisi ea praua dispositione ex parte voluntatis, & appetentis sublata, nequit

quit error affectus illius corrigi, ac emendari : nequit autem ea praua voluntatis, & appetentis dispositio, in Angelis, animabusue separatis tolli, etsi ab homine in hac vita, & statu tolli possit, & quotidie tollatur ; ergo nec Angelus (& idem est de anima separata) potest ab illo praue, & erroneo primo affectu corrigi, atque emendari aliaue ratione dimoueri.

2. Hæc summatim sententiæ huius fundamenta omnia à ratione sunt : & rigide pro physica immobilitate voluntatis Angelicæ accepta, sunt plane leuissima, ac prorsus Angelico Præceptore indigna : quare alia, quam rigida hac physicæ immobilitatis ipsum loqui, & discurrere debita in S. Thomam reuerentia, & nos, & germanos ex antiquis etiam eius Discipulos iudicare compellit, vt inferius videbimus, etenim proportio illa in operando, inter motorem, & motum vniuersim, & in omnibus, vt principium à Thomistis istis accepta, & asserta ex eis principiis, & axiomatibus est, quibus vti pro difficillimis suis aliquot conclusionibus solent, & quorum negatio, & confutatio cuilibet, etiam non nimis instructo discipulo in promptu sit : vt sæpe alias ostendi. Speciatim autem in re præsente ostenditur facilius : siquidem, cum alter, ex motoribus, atque ab eo motis liberum agens, alter vero necessario agens est, quoad modum operandi, vel necessario, vel libere, debere inter se proportionari, siue initio, siue in actionis conseruatione ex terminis ipsis repugnat ; ex quibus constat alterum ex ipsis necessario, alterum vero libere esse operaturum : quare, cum intenta hæc ad illationem conclusionis proportio inter modum operandi intellectus in assensu primis, & per se notis principiis, ac persistentia necessaria, & immobili in illo, & voluntatis, quæ libere obiectum prosequitur, omnino sit, constat medium prorsus falsum esse, ad eiusmodi illationem, & probationem conclusionis ab his authoribus intentam. Secundo : etsi absque discursu, atque ex sola apprehensione terminorum Angelus obiectis omnibus, quæ cognoscit assentiatur (quod falsum etiam est) atque in eo assensui nostro primis, & per se notis principiis omnis assensus. Angelorum obiectis assimiletur intentum horum Doctorum non probat ; quia euidentia assensus nostri primis, & per se euidenter notis, (vnde immobilitas ab eorum assensu nobis obuenit) similis necessario, & erga omnia obiecta sua non est : quare neque inde immobilitas assensus Angelici, si euidentia desit, colligi poterit, & cuius patricate ad immobiliratem voluntatis Angelicæ à primo suo affectu deliberato arguatur. Assumptum probo. Primo ex assensu nostro principiis primis per se, & ex terminis probabilibus, ex quibus plures, tam in Philosophia, quam in Theologia sunt, vt sæpe, cùm hic, tum aliis nostris tomis animaduertimus, absque vllo discursu exhibito : huic autem simílem assensum solum probabilem ex terminis ipsis, & absque discursu vllo potest Angelus elicere circa obiecta plura, quorum species proprias non habeat, nec propterea eorum ipsi intuitio debeatur. Probo secundo : quia deliberatum affectum peccaminosum primo ab Angelo conceptum necessario præcedit iudicium practicè erroneum de bonitate delectabili obiecti turpis, quod prosequitur, præferenda bonitati obiecti honesti, quod aduersatur : id vero dictamen, neque per se, & ex terminis notum, & euidens est, sed omnino falsum, &, cui subinde nequeat immobiliter Angelus adhærere ; imo vero variis multisque rationibus occurrentibus. Potest ab illo desistere, tamersi absque discursu vllo in id dictamen incurrerit ; falsum igitur est Angelum ita immobiliter semel cognitis & iudicatis adhærere, vt iudicium primum deponere nequeat : quare neque ex hac iudicij Angelici immobilitate generali, ad immobilitatem voluntatis Angelicæ à semel habito affectu discurri à paritate potest, nisi ex falsis discurratur. Ex quibus concluditur, rationem hanc Thomisticam, si de absoluta immobilitate physica intelligatur, ex immobilitate intellectus Angelici à semel iudicatis, (vnde paritas ad immobilitatem absolutam physicam Angelicæ voluntatis à semel conceptis affectibus sumitur) tam ex assumpti falsitate, quam ex defectu paritatis, & legitimæ illationis, nullam esse.

3. Vtrimque etiam eius rationis confirmatio, & explicatio seu conclusionis probatio vlterior, ex S. Thoma citato loco, contra gentes plane deficiet, si pro absoluta physica immobilitate voluntatis Angelicæ efformetur. Vt enim error in primis principiis ex parte intellectus, si ea ex terminis nota, & euidentia sint, ac subinde assensus euidens circa illa nequit, nisi amenti & vesano habituali, vel saltem ex fasa aliqua apprehensione actualiter decepto contingere : quæ praue dispositiones, si ex parte intellectus absint, sicut non potest, non primis principiis per se, & ex terminis notis, & euidentibus assentiri, ita neque ab eis, ni amentia vel habitualis, vel actualis præfata verset, ab eiusmodi assensu diuelli valebit. Cæterum, si prima principia solummodo probabiliter ex terminis vera sint, vel error circa per se nota : & euidentia, ex praua intellectus dispositione aliqua ex præfatis contigerit, ea vndecumque sublata à falso, & erroneo assensu poterit inde intellectus amoueri, sicut ea non adstante, in erroneum, aut falsum iudicium circa prima principia nusquam primo incurrisset, vt diximus, & ratio hæc Thomistica supponit : id quod tam respectu intellectus Angelici, quam respectu nostri verum æque habet : quare mobilitati physicæ ab assensu erroneo, vel falso circa prima principia, vel ex terminis euidentia, vel solum probabilia praua ex parte intellectus vtriusque dispositione sublata à falso illo, vel erroneo circa principia iudicio vterque desisset. Cum autem praua illa dispositio ex parte intellectus physice auferri ab alterutro intellectu absolute possit, vterque sane intellectus physice mobilis à iudicio illo erroneo, vel falso, circa prima principia absolute erit, vt de se patet, & ratio S. Thomæ supponit. Hinc autem, licet finis respectu voluntatis se habeat sicut prima principia ex parte intellectus ad obiectorum prosecutionem, vel assensum, errorque seu vitium, ex parte voluntatis circa obiectorum prosecutionem, & appetitum nequeat nisi ex praua dispositione voluntatis, & appetentis contingere : cum tamen ea praua dispositio naturalis intrinseca, & essentialis physice Angelo, eiusque voluntati non sit æque atque ab homine, eiusque voluntate, physice ab Angelo eiusque voluntate amoueri absolute posset : æque esset physice absolute mobilis, à præhabito deliberate affectu praue suo atque homo absolute sit ; quod male ex ea ratione, si de absoluta physica immobilitate intelligenda sit, ab hisce Thomistis, negatur. Id quod vlterius ostendo ; etenim praua illa dispositio, de qua Aristoteles ex parte voluntatis, & appetentis peccatoris, siue à fine vltimo aberrantis in turpis obiecti prosecutione intelligitur de praua dispositione solum obiectiua errore positiuo, vel (si in Angelis positiuum errorem non admittas) negatiuo ignorantiæ, & inaduertentiæ, aut maiori intensione, & efficacia qua ponitur ab intellectu Angelico obiectum delectabile, turpe tamen, atque fini reuera vltimo, & summæ suæ felicitati aduersum quam finis reuera vltimus, & obiectum honestum ipsis obtinendo conducens, atque sui prosecutione ad ipsum ducens ; hæc autem praua dispositio voluntatis obiectiua solum siue ex parte propositionis obiecti erroneæ positiue aut negatiue, aliquoue modo ex dictis defectuosæ æque ab Angelo, atque ab homine tolli physicè absolute potest variis mediis, quibus error ille, vel positiuus, vel negatiuus, vel inaduertentia, vel intentionis, & efficaciæ minoris repræsentandi verum vltimum finem & obiectum honestum præ turpi auferatur.

4. Imo vero cum obiectiua eodem dispositio praua, erronea positiue, aut negatiue, ac defectuosæ propositionis obiecti non obstiterit, quominus ita propositis obiectis primus affectus erga turpe libere prorsus sit habitus, poteritque absolute physice erga honestum haberi : neque ex simili erronea positiue aut negatiue quo-

visve modo, defectuosa obiectorum propositione fieri poterit, vt in eadem prosecutione obiecti ita ab Angelo postea perstetur, vt physice non perstare absolute non possit, ac subinde Angelus possit ab eiusmodi prosecutione absolute physice absistere, ac dimoueri. Si vero ea dispositio error circa finem appetentis, voluntatis, non obiectiua solum, sed subiectiua sit, nempe ex qualitate habituali insidenti voluntati (vt plane Aristoteles intelligit) vel actuali, siue actu eius, quo finis in obiecto creato ponitur, nequit intelligi, nisi quatenus habitu vel actu amatur obiectum turpe, & dissonum rationi, & præcepto Dei propter ipsum, suique gratia, seu tanquam finis, ac non propter aliud, cum quo amor Dei veri vltimi finis, summæque fœlicitatis creaturæ rationalis super omnia, nequit cõsistere: ac proinde subiecti turpis amore, vel actuali, vel habituali voluntas peccatoris grauis, vel actualiter, vel habitualiter, à suo vero vltimo fine aberrat. Etsi enim, aliquis vel errore intellectus, vel voluntatis extraordinaria prauitate, nec, nisi in damnatis excogitabili, vltimum suum finem expresse auersetur, in via tamen solum præfato modo communiter homines à vero suo fine aberrant, neque aliter, de Angelis in via ab eo aberrasse credi vlla ratione potest. Hic autem error prauaue dispositio, ex parte voluntatis multifariam ab Angelis (æque, atque ab hominibus tollitur) potest physice auferri, siue ex errore intellectus, siue sola malitia voluntatis actuali, vel habituali proueniat: etiam habitualis, quæ praui affectus retardationem, durationem etiam sequente ex parte antecedentis posset, vel maxime impedire: tum, quia habitus vitiosus physicam libertatem ad actum omittendum, & oppositum eliciendum absolute non abolet: præsertim si summæ intentionis non sit, ad quam vno affectu peccaminoso vnius instantis, quo primum Angelus peccauit peruenire vitiosus eius habitus non potuit, quouis conatu obiecto prauo, eo affectu Angeli voluntas adhæserit, cõcludo ergo rationes hasce S. Thomæ de absoluta immobilitate physica Angeli à semel concepto affectu prauo, quod ipsum de aliis affectibus primo conceptis est) nullatenus probare neque de ea sanctum Thomam intelligi debere, sed de morali impossibilitate, & difficultate retractationis vtriusque erroris, seu defectus, tam ex parte intellectus quam voluntatis, quam ei, & præstantia intellectus, & superbia, ex qua primo peccauit, ipse fecit. In quæstionis vero præstatione diximus difficultatem præsentem de morali hac impossibilitate non esse. Ita plane præcipui eius discipuli Sanctum Thomam interpretantur Ægid. S. Thomæ Discipulus auditor Paludan. & Magister Victoria relati à nostro Ludou. Turriano infrà. Noster etiam Granad. suprà, eo serm. sancti Thomæ rationem, & conclusionem sectatus, item Vasquez, & Soar. & Magist. Zumel, & recentiores plerique sic iam sanctum Thomam intelligunt. Et quidem Sancti Thomæ mentem, & rationem rigore physico accipiendam non esse constat ex q. 16. de malo. a. 5. ad. 2. vbi de dæmonibus iam damnatis ait. *Deus est causa status Angelorum, in quo sunt obstinati in malo, non quidem sicut causando, vel conseruando malitiam, sed sicut non impertiendo gratiam, sic enim dicitur aliquos indurare*, inde ergo obstinatio Angelis vti & hominibus, non ex naturæ immobilitate, quæ consonant dictis à sancto Thoma cit. q. 64. a. 2.

§. Nec silco recentiores aliquot Thomistas memoratos à Vasquez. d. 235. c. 5. num. 13. §. *Caterum nulli Thomistæ*, qui prauam hanc dispositionem Angelorum, ex primo peccato, ob quam ei immobiliter deinceps adhæreant, esse aiunt; quod per illud in suo termino seu centro, quod elegit constituatur: nec magis ad vlteriorem motum concursus diuinus debeatur quam lapidi, qui in suo centro est; cui tamen extra centrum posito, concursus Dei, vt ad illud tendat, debetur. Sed tamen alia ratio, hæc est Theologo sano (nedum S. Thomæ) indigna. Quia, cum homo creatura rationalis, & libera sit, ac proinde peccato suo finem sibi, & centrum in creatura, quam turpiter prosequitur, libere eligat, & constituat, æque illi concursus Dei ad motum vlteriorem non debebitur, sed potius ad quietem: vnde à prauo affectu semel ex plena deliberatione concepto æque immobilis physice homo quiuis, atque Angelus naturaliter erit; cum tamen discriminis ratio physicæ immobilitatis, absolute, vel saltem naturalis, Angeli à semel concepto affectu prauo, etsi homo mobilis ab eo sit, inquiratur, & præfato discrimini assignari ab his Thomistis tentetur. Secundo: Angelum, & creaturam rationalem affectu suo turpi deliberato, quo obiectum creatum inhonestum amat, in suo naturali centro æque, atque lapidem in centro suo naturali, constituti, & quiescere, non, nisi absurdissime, & contra scripturam, & Patres pacem & quietem peccatoribus in statu culpæ frequentissime, & expressissime negantibus dicetur. Maxime in statu non solum peccati, sed, & damnationis, & cruciatuum æternorum, in quo ea ratione præfati Thomistæ malorum Angelorum immobilitatem physicam à peccato, & pœnitentiæ impossibilitatem defendere contendunt.

CERTAMEN II.

Absoluta physica Angelorum à præhabito affectu flexibilitas statuitur.

1 Dicendum est: Angelos in via à semel concepto affectu voluntatis quocunque, etiam prauo physicæ mobiles absolute ac proinde flexibiles ad pœnitentiam esse. Ita M. Albert. 2. p. tract. 5. q. 15. a. 4. Scotus. in. 2. d. 7. q. 1. §. *Secundo dico.* & in reportatis eadem distinct. q. 3. cum sua schola S. Bonau. eadem distinct. p. 1. a. 1. q. 1. Richard. a. 2. corp. & solut. argumentor. Ægidius, & Gregor. q. 1. a. 2. Bassol. q. 1. a. 2. Maior. q. 1. Marsil. in 2. q. 2. a. 3. Paludanus in quæst. 4. d. 50. q. 1. quibus addendi Oramus. in. 2. q. 19. & quod lib. 1. q. 14. Gabr. in. 2. d. 7. q. 1. a. 1. post. 2. conclus. quatenus dæmones in inferno eo solum pacto in suo peccato obstinatos perstituros, quatenus Deus sui ipsius odium, cum quo peccati pœnitentia repugnat, sua absoluta potentia vtens in eis perpetuo conseruat: ac proinde, non natura sua adpœnitentiam inflexibiles, etiam in statu damnationis, atque à semel concepto affectu immobiles sed mobiles censent: eandem conclusionem tradunt Valentia citata quæst. 64. primæ part. a. 2. quæst. 15. pun. 2. Molina ibid. d. 2. §. Reflectio & §. *Dubium.* etsi sub tractione concursus Diuini immobiles à malo dæmones asserat, vbi etiam Vasquez citat. d. 239. à cap. 3. ad. 7. inclusiue Soar. lib. 3. cap. 20. & lib. 8. cap. 1. num. 15. Arrubal. d. 180. cap. 2. Beccan. tract. 3. cap. 6. quæst. 12. Ludou. Turrian. d. 64. dub. 1. Alarcon. tractat. 6. d. 5. cap. 4. num. 3. & d. 9. c. 5. num. 6. Ioan. præposit. ad citatum art. 2. dub. vn. à paragrapho *Verum ni etiam fatetur.* & §. *dicendum verum* citatus vltra memoratos Hacherum tract. 4. q. 64. d. 1. num. 9. quibus addendi etiam Magistrum Bannez Dominicanum citatos. a. 2. dub 1. parte priore concl. 2. §. *Secunda pars*, vbi conclusionem negantem vix ab alio præter citatos defendi testatur. Est autem pro nostra hac conclusione notandum præfatos omnes Doctores Angelorum malorum, seu dæmonum, statu etiam damnationis adiuncto, physicam mobilitatem ab affectu prauo, atque ad pœnitentiam flexibilitatem natura ipsorum considerata absolute docuisse, tametsi eos aliis titulis, quam physicæ immobilitatis naturalis inflexibiles ad pœnitentiam, in eo statu, ex decreto Dei denegandi auxilia efficacia, vel etiam sufficientia, vel non concurrendi, ad eorum pœnitentiam asserant, quæ in malis Angelis, viatoribus adhuc, de quibus nunc agimus locum non habent. Idcirco, nosster Arraga. d. 25. sect. 5. sub sect. 1. etsi dæmonibus damnatis iam & pro eo statu potẽtiam, absolutam ad pœnitendum neget, tum ex gratiæ adhuc sufficientis, & diuini concursus ad pœnitentiam denegatione, æque omnia peccato suo mortali demeriti de condigno sunt, vti, & homo quiuis simili peccato graui demeretur; tamen in loc. & in aliis damnatos omnes homines, & Angelos facit æquales, ne vtrorumque naturæ immobilita-

tem

rem physicam ab affectu prauo ad pœnitentiam tribuit, neutrisque, in via adhuc ex peccati demerito, earum denegationem tribuit: immò vero, neutris pro statu viæ adesse in his, quæ ibi docet sæpè supponit: quare pro hac etiam inclusione (de qua in terminis non agit) citandus venit denique noster etiam Quiros d. 74. sect. 2. expressus pro nostra hac sententia dum Angelis pœnitentiæ locum datum à Deo in via fuisse docet, vti, & alij ex nostris quos certamine tertio referemus.

2. Probatur conclusio ex Patribus ita apertus pro nostra conclusione extat Damascenus 2. de fide c. 3. sub init. vt de eius sententia dubitari non possit: sic enim scribit. *Est igitur Angelus natura rationis particeps intelligens perpetuo motu* (siue ex Græco *semper mobilis*, quod tantundem valet) *arbitrioque libertate voluntatis præditus, ac sententiæ ratione mutabilis* (ad verbum ex Græco *mutabilis secundum sententiam*) *hoc est liberam in vtramque partem voluntatem habens.* Ne vero dicas ob extrema hæc verba, quibus totam sententiam collegisse videtur, solum contendere liberum, & quoquo versum vertibilem voluntate sua Angelum esse, dum arbitrio, & voluntate, ac sententia mutabilem dixit, idque saluari, si cum primo aliquid eligit, possit non eligere, vel eligere oppositum, etsi à semel habita libere electione non possit dimoueri, obstant primo illa *perpetuo motu, vel semper mobilis.* Si enim semper mobilis, ac perpetuo motu arbitrij, & libertatis voluntate præditus, etiam cum elegerit primo, mobilis esse ac mutabilis à primo concepta voluntate esse debet: alioqui non semper, ac perpetuo mobilis, & mutabilis: imò nunquam mobilis, mutabilisque erit, vti Deus, etsi in concipiendis decretis suis liber sit, quia semel conceptis absistere, & mutare sententiam nequit mutabilis dici non potest, eadem impugnatio continetur illis verbis, *ac sententiæ ratione, siue secundum sententiam* (quod tantundem ac propositum valet) continetur. Tertio, ne mobilitatem, seu mutabilitatem abusiue, pro potestate ad vtrumvis, à se acceptam quis putaret, sed proprie pro potentia se à præhabito affectu ad oppositum mouendi, atque absistendi ab illo præcauit statim Damascenus, rationem mutabilitatis huius voluntatis Angelicæ subiungens, *Quidquid enim creatum est mutationi quandoque subsit necesse est: id enim vnum extra mutationis aleam est, quod nihil habet, à quo sit creatum*: Deus scilicet, qui tamen liber, & quoquo velit vertibilis voluntate sua est. Non ergo mutabile pro libero, & ad vtrumvis vertibili solummodo, sed pro mobili, ab vno extremo in aliud propria acceptione vsurpauit, ex plicatius autem suam hanc mutabilitatis acceptionem, & mentem, iterum dedit: rationem, ob quam libero arbitrio præditum, & ob quam mutabilis arbitrij, & voluntatis Angelum dixerat, ita subnectens. *Angelus itaque, vt rationis, & intelligentia particeps liberi arbitrij est, vt autem creatus in ea conditione erat, vt mutationem recipere posset, liberumque ei esset, vt in bono manere, ac progressum facere*: quod autem textus primi fine mutabilitatem voluntatis Angeli à se dictam, breuius quasi colligens, & tradens concluserit. *Hoc est liberam in vtramque partem voluntatem habens*, quæ libertatis solum definitio est, si præcisè poneretur verum haberet; cum autem sententiæ, & voluntatis præhabitæ mutabilitatem præmisserit vtraqi parte ad quam liberam voluntatem haberi Angelum ait, præhabita iam sententia, & voluntas, vtriusque pars altera continetur, vt liberæ voluntatis angelicæ esset Damasceno, vel illam conseruare, vel abiicere, atque ire in aduersam, vt proxime ex ipso recitabamus. Secundo, etsi hoc ita non esset, sed solius libertatis definitione, sententia concludatur à Damasceno nil aduersariis prodezit: concluderet enim, non periphrasi sententiæ prodimisse, sed eius efficacissima ratione ex Angeli, creata scilicet libertate voluntatis, eius mutabilitatem physicam à se immediate assertam probans, vt deinceps à ratione agenter ostendemus. Confirmatur si fieri potest apertius ex eodem Damasceno sub fine capitis eiusdem, vbi ait: Angelos ad malum, licet cum difficultate suapte tamen natura posse absolute moueri, de bonis vero, qui & Angeli permanere, nec peccato viæ Dæmones, ac Diaboli effecti sunt, sed potius Beati: subdit. *Hunc vero ea iam conditione* (status scilicet beatitudinis) *vt, ne vix quidem, moueri, atque inflecti* (in malum videlicet) *queant quod tamen non eorum naturæ, sed gratiæ tribuendum est.* Quo loco Angelos omnes à bono semel concepto in malum extra beatitudinis statum, moueri, etsi difficulter, physice, & absolute posse docet: ac subinde physicam eorum in statu beatitudinis absolutam à bono in malum immobilitatem, non à naturali eorum à semel concepto affectu, etiam bono, in malum inflexibilitate, sed ex Dei gratia prouenire. Confirmatur, ex eodem Damasceno Dialog. contra Manichæos versus finem aiente. *Quin Deus Diabolo quoque semper bona præbet* (quatenus ex se est, vt dixerat) *verum ille accipere recusat, atque in futuro duo Deus omnibus bona fundit, ac vnusquisque prout capacem se reddidit boni particeps efficitur.* Citius ergo in statu viæ malis Angelis conuenit recusare, bonum Dei recipere, quod liberè recusant, cum recipere absolutè possent, ex sententia Damasceni ex his plane constat, quo sensu eodem capite Damascenus de Dæmone dixerit. *Pœnitentia porro ea ratione minime capax est quia corpore vacat.* Neque enim ideo dixit quia purè spiritualem naturam, & substantiam (cuiusmodi Angelum esse nouerat, & quem mobilem natura sua ab affectu quovis præhabito ad oppositum toties, eo capite, atque difficillus à bono in malum, quam à malo in bonum mutabilem docuerat) natura etiam sua pœnitentiæ, & retractationis cuiuscumque male assertorum, sibi contradicens, incapacem subiectiue assereret, sed obiectiue, & salutaris pœnitentiæ solum, quæ Dei donum, atque ex eius gratia necessario oriundum esset: qua nimirum, quia absque corporis incentiuis, & ruditate, atque à Deo maiori perspicacitate, & aduertentia purè spiritualis Angelus peccauit indigniorem se homine, qui corporis incentiuo, etiam deliquit reddiderat: incapacitatis nomine maiorem obiectiuam doni pœnitentiæ indignitatem Angeli, quam hominis, non autem absolutam illius incapacitatem intelligens, quam rationem obdurationis Angeli præ homine, in peccato, quæ in denegatione auxilijs efficacis ad salutarem pœnitentiam consistit dedere. Nyssenus 1. Philosoph. c. 3. Cassianus collat. 4. cap. 24. Gregorius Magn. 4. moral. c. 9. Isidorus de summo bono c. 12.

4. Secundo probatur conclusio ex Fulgentio de fide ad Petrum c. 3. ante med. vbi ita Angelis, & hominibus cognitionis Dei facultatem concessam ait, vt eam quisque habere, aut perdere posset: subdit vero. *Si quis tamen eam perderet, suo deinceps arbitrio resumere non valeret: vt illius esset, sanctæ cogitationis initium gratuitæ dono voluntatis denuo reuocandis, quibus vellet infundere, cuius fuit in ipso creationis exordio, nullis præcedentibus meritis spiritus, & corporis loci, atque affectionibus, prout ipse sapiens voluit congrue, & mirabiliter ordinare.* Ergo in vtrisque vna eademque ratio impotentiæ reuocandisse à peccato ad iustitiam per salutarem illius rettractationem, & pœnitentiam est: quod hæc ex Dei gratia necessario veniat, nequeat autem ex alterutrius natura. Non ergo ex naturali alterius, scilicet Angeli, inflexibilitate: impotentiam autem, & insufficientiam naturalem hominis ad habendum sanctæ cogitationis, & bonæ voluntatis, initium sic deinde probat. *Bonæ quoque voluntatis, & cogitationis initium non homini ex ipso nasci, sed diuinitus, & præparari & tribui, in eo Deus euidenter ostendit: quia, neque Diabolus, neque aliquis Angelorum eius, ex quo ruina illius merito in hanc inferiorem sunt detrusi caliginem, bonam petuit, aut poterit resumere voluntatem: quod si possibile esset, vt humana natura post quam à Deo auersa bonitatem perdidit voluntatis, ex ipsa rursum eam habere potuisse multo possibilius hoc haberet Angelica: qua quanto minus grauatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset præditus facultate.* Nisi autem Angelus à semel habita voluntate physice nobilis, & flexibilis absolutè esset, atque à Fulgentio censeretur male probaret hominem bonam voluntatem natura sua recuperare per pœnitentiam non posse cum naturæ physicè, & absolutè à malo in bonum, & econtra flexibilis, mobilisque sit, ex eo, quod illam Diabolus natura sua ad semel perdita,

bonam, per malam voluntatem immobilis physice, & inflexibilis absolute rursus reuocari per pœnitentiam salutarem absolutè nequeat. Secundo male etiam inferret citius Angelo natura sua à semel habita voluntate absolutè physicè inflexibili facultatem se abilla ad bonam recuperandi, quam homini natura sua mobili, & flexibili, fore concedendam.

5. A ratione probatur primo conclusio, quia Angeli à bona voluntate, in qua deliberato (siue in instanti primo creationis, iuxta aduersæ sententiæ Patronos vel tempore, vbi primum deliberatio fuit ipsis, iuxta nostram doctrinam possibilis) extiterunt physice ad malam voluntatem, & peccatum fuere mutati: ergo, & sunt physice mobiles, & flexibiles natura sua à semel concepto deliberato affectu voluntatis: siquidem ab actu ad potentiam affirmatiue legitima est consequentia. Dices à bono in malum Angelos esse flexibiles, & mobiles physice absolute natura sua: inde tamen non probari à malo in bonum natura sua physicè absolutè mobiles, & flexibiles esse: quare conclusionem nostram non posse vniuersaliter de mutabilitate voluntatis Angelicæ ab affectu quouis præhabito intelligi. Contra primo: quia nihil assignari potest pro flexibilitate angelica à bono in malum, quod pro eadem à malo in bonum non faciat; nec pro immobilitate à malo in bonum, quod similem, à bono in malum non probet. Secundo: quia cum angelicæ creaturæ, & voluntatis, & libertatis perfectio sit, à malo in bonum flexibilitas, maiorque quam flexibilitas à bono in malum secundum se alterutra (spectata: imò ideo solum à bono in malum flexibilitas bona est; quia eadem est, ac potentia indifferenter se conuertendi liberè à malo in bonum: vti de potentia libera bene, maléq; agendi dicitur (quæ si ad male solum agendum, ac non eadem ad bene agendum esset non bona, sed pessima potentia foret, & miserrima) fieret sane: Angelicam naturam, & voluntatem humana, quæ à malo ad bonum flexibilis ex fide est, atque ex fide etiam imperfectior, longe esse imperfectiorem. Contra tertio: quia vt absolute vera conclusio sit, & negatiua absolute falsa, sat ab aliquo præconcepto affectu physice mobilem voluntatem Angelicam absolute esse. Quarto mobilitas physica, & absoluta Angeli à semel habito affectu natura sua, à nobis asseritur, non accepta particula *naturæ suæ* pro adæquato principio intrinseco in ipsa natura Angelica, eiusve falcultatibus naturalibus, aut aliis ipsi iure naturæ debitis, quibus adæquata potentia ad opus meritorium, & in casu nostro salutarem pœnitentiam de anteacto peccato, quæ absque indebita naturæ gratia auxiliante Dei fieri nequit, compleatur: ita enim accepta particula *naturæ suæ*. Neque primo concipere opus bonum meritorium natura sua, atque eius viribus posse, nec mortale ad quod teneatur vitare; neque alia est Angeli, quam hominis à malo in bonum natura sua, eiusque viribus physica absoluta immobilitas, & inflexibilitas à malo, quod semel admisit, absque gratia auxiliante, Dei: cum tamen eo sensu, quo Angelus natura sua physicè immobilis, & inflexibilis natura sua absolute à semel admisso peccato ab aduersariis dicitur, homo natura sua physicè mobilis, flexibilisque à suo anteacto peccato absolutè ab eisdem, atque omnibus Doctoribus asseratur: illa ergo particula *naturæ suæ*, in præsenti quæstione de Angelorum physica mobilitate, & flexibilitate, vel oppositæ inflexibilitate physica absoluta natura sua idem non valet, ac solis naturæ Angelicæ viribus gratia omni auxilianti Dei seclusa: sed quatenus dicit speciale genium naturæ angelicæ, quod naturæ humanæ non adsit & quo Angelus semel à se conceptis affectibus ita immobilis affigatur, & adhæreat, vt diuelli ab eis, etsi requisita reliqua adsint, vt abscedat, natura sua non possit.

6. Ad hæc potestate antecedente ex naturæ debitis auxiliis sufficientibus opus morale honestum elicere, tam hominem, quam angelum (tametsi potestate consequenti nequeat, ni auxilium gratiæ Dei supernaturale, quoad modum solum naturæ indebitum adsit) Vasquez etiam vbivis, & nostri Alarcon. d. 8. num. 1. & Vasquianorum doctrina est: cum autem ob moralem honestatem virtutis pœnitentiæ possit ante actum peccatum æque ab Angelo, atque ab homine retractari, atque ex antecedente potestate absoluta ad aliquid agendum denominatio absolutè potentis, ad illud præstandum desumatur, fit sane: Angelum absque gratia Dei, atque eo etiam sensu natura sua peccatum ex fine etiam honesto morali retractare absolutè posse: quare, & physice mobilem à malo ad bonum, & flexibilem absolute esse dum erat viator: id quod in Soarij, & aliorum sententia, qui ad opus bonum morale gratiam Dei auxiliantem, nullatenus requirunt, maiorem vim habet. Confirmatur, quia vt physicè mobilis, flexibilisque à peccato etiam admisso Angelus absolutè sit, opus non est, vt ex bono, adhuc morali fine peccatum retractet, sed vel ex indifferenti fine, vel etiam vitioso, prauoque, & peccaminoso alio affectu, præhabito affectui prauo repugnanti, & incompossibili (vt in malis Angelis iam Dæmonibus, & damnatis contigisse statim ostendimus) ad quemvis autem actum, vel indifferentem, vel prauum auxilium gratiæ necessarium non esse, sed naturam rationalem sufficere, ex qua mendacium, & peccatum iuxta scripturam, Patres, & Concilia possumus certissimum est. Denique tota obiectionis, & solutionis huius doctrina sensu, de quo nuper disputari in præsentiarum ostendimus, nempe naturam angelicam difficilius mobilem de se, immo absolutè immobilem physice à malo ad bonum esse, contra vero à bono ad malum absolutè mobilem physice militat expresse contra Fulgentij proximè recitati verba postrema, *quod sit*, &c. quibus docebat, citius potuisque homine Angelum aptum, ac potentem natura sua esse, vt semel à Deo auersus ad Deum conuerteretur. *Multo* inquit, *possibilius hoc haberet angelica natura, quæ quanto minus grauatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset præditus facultate.* Militat, expressius adhuc, contra rationem: siquidem natura humana è naturalis libertatis suæ perfectione non solum à bono in malum, sed etiam à malo in bonum physice mobilis, & absolutè flexibilis est, si necessaria ex parte gratiæ auxiliantis Dei adsint: immò postremum hoc est de se libertatis naturalis magisque per se, quam primum ad perfectionem naturalis libertatis, eius spectat: atqui naturalis libertas naturæ angelicæ, ad bonum vel malum perfectior de se est naturali libertate humana, ac longe mobilior à malo ad bonum (si gratia auxilians necessaria ex parte Dei adsit) quam humana natura de se imperfectior: imò quam ipsa angelica natura de bono ad malum physicè, mobilis absolutè sit.

7. Probatur secundo à ratione: quia de facto mali Angeli etiam, in statu damnationis, mutauerunt malam voluntatem, circa idem ipsum obiectum, per noluntatem aliam illi oppositam, & aduersam; tametsi non bonam, & honestam, sed prauam: Ergo physicè mobiles natura sua absolute sunt à voluntate mala quam semel conceperunt, in statu obstinationis in malo, propriæ damnatorum, ac Dæmonum: citius ergo, à quavis præhabita voluntate physicè mobiles, & flexibiles absolutè natura sua fuerunt in via, cui obstinationis in malo status annexus non est. Prima consequentia ab actu ad potentiam euidens est, vt patet. Secunda vero, & postrema est etiam manifesta. Antecedens probatur. Primo ex Euangelio: ex quo constat Diabolum, passionem, mortémque atrocissimam Christi, non vtcumque, sed efficacissime voluisse, ac subinde per Iudæos, Scribas, Pharisæos, Sacerdotes, & Magistratus, ac Principes populi sollicitasse de eo quippè dicitur. *Cum Diabolus iam misisset in cor Iudæ Simonis iscariotis, vt traderet*, & Ioann. 13. Ex Euangelio vero etiam constat, Diabolum etiam, eiusmodi voluntatem retractasse, habuisseque aduersam, ac instantem mortem Christi demum omni etiam studio, & arte impedire procurasse, iudicaturi iam Pilati vxore in somnis perterrita, ob quæ ipsa ad maritum Matth. 27. *Nihil tibi, & iusto illi: multa enim passa sum hodie per vilum propter eum.* Etsi enim eiusmodi somnia missa censeant Leo. sermone 11. de passione. Origen. Chrysostomus, Hieronymus, Euthymius, & Theophylactus, ad eum locum, quibus adeo firmiter adhæret Maldonatus noster ibidem; est ex Diabolo, ea somnia fuisse, vetus, & receptissima opinio est. Sancti nimirum Ignatij, epistola 5. ad Philippenses, Bedæ,

Bedæ ad eum locum, Authoris historiæ scholasticæ, & aliorum, quibus accedunt Molina supra §. *Secundò Angeli*, Vasquez etiam supra capite 4. §. *Contra fundamentum*, numero 13. atque Scholastici alij ex rigidioribus. Ratio autem, qua Maldonatus huius sententiæ probabilitatem excludi putauit, efficax non est: facilius quippè, Diabolo visum merito fuit Pilatum Iudicem innocentiæ Christi iam conscium, adeóque ad eius libertatem inclinatum, & propensum, eo vxoris nuntio ad Christum postrema sententia definitiua, ex qua eius, libertas omnino, iam, & vnicè pendebat, obfirmare, quam Phariſæos, & Principes Sacerdotum, cum immissis cogitationibus, tum adeo iauidos, ac subinde minimè retrogrados, ad Christi necem procurandam odio obstinatos, obfirmatosque ab eo proposito diuertere, & ad procurandam Domini libertatem, oppositis nouis suasionibus perducere, qua ratione etiam in hanc ego sententiam inducor. Secundo probatur, citra controuersiam antecedens: dubium quippe esse nequit, quin Diabolus expoliatum Christi morte infernum expertus, multosque iustos rediuiuos, ac Dominum resurgentem, seque potestate tyrannica in homines priuatum, ac deturbatum videns, & hominum redemptionem, ea etiam morte peractam recognoscens, eamve à se procurat vehementissimè, præ inuidia doluisse. Tertio demum probatur antecedens, ipsum, quia experientia ipsa pœnæ, cum priuatiuæ, & essentialis, tum positiuæ, quam patiatur, atque æternæ passurum, se nouit, de peccato, ob quod, ea patitur passuruſque æternum est, sibi summoperè displicere, doleréque, etsi non honestè, & fructuosè, sed turpiter, & infructuosè Diabolum extra controuersiam cunctis Doctoribus est.

CERTAMEN III.

Efficax ratio à priori.

5. PRobatur tertio conclusio ratione à priori data à Damasceno postremis verbis testimonij ex ipso recitati à nobis certamine 2. init. vt obseruauimus num 3. sub init. Angelus libet (saltem in statu viæ) est in prima electione ex plena deliberatione, circa obiectum, quodvis habita, seu habenda: ergo ea etiam habita, liberè, ac ex deliberatione in prima duratione, quæ ad deliberandum, satis ipsi fuit, liber etiam in statu viæ fuit, in eius conseruatione, duratione sequente, sufficiente etiam ipsi Angelo ad nouam deliberationem habendam circa idem obiectum: ergo Angelus natura sua physicè mobilis, & flexibilis absolutè in via fuit à semel habita libera, atque ex plena deliberatione voluntate. Consequentia hæc vltima euidens est: si enim absolutè, & physicè immobilis ab illa præhabita voluntate Angelus natura sua esset, non posset, non in quavis duratione, subsequuta prius habitam deliberatam voluntatem, & electionem primam circa obiectum illud conseruare; cui repugnat illam conseruare, vel non conseruare pro libito in aliqua duratione posse, vt opus est ad libertatem absolutam conseruandi illam præhabitam, deliberatam voluntatem, & electionem, circa illud obiectum in duratione sequente sufficiente ad plenam deliberationē circa obiectum illud iterum habendam. Prima consequentia (de qua lis cum aduersariis esse solummodo potest) probatur: ideo Angelus liber absolutè fuit in præhabita prima deliberata voluntate, & electione prima circa obiectum illud, quia voluntati eius adfuit, cogitatio duplex altera bonitatis obiecti ad eius prosequutionem inducens, altera malitiæ ab eius prosequutione retrahens, atque ad eius fugam suadens: atqui illa ipsa duplex cogitatio æque retrahens, & inducens in sequente duratione sufficiente ad plenam deliberationem iterum habendam circa obiectum idem perseuerat: ergo æque liber fuit Angelus pro statu viæ in eius voluntatis, & electionis conseruatione, duratione sequente sufficiente ad habendam iterum plenam deliberationem circa obiectum illud prosequendum seu fugiendum, ac fuit, cum primum illam deliberatam voluntatem, & electionem habuit. Dices: cum primum electionem, & deliberatam voluntatem habuit, non ideo solum fuisse Angelum liberum ad eam habendam, quod vtraque cogitatio retrahens ab obiecto & ad illud inducens adfuerit: sed, quia defuit præcedentia deliberatæ illius voluntatis, & electionis, quæ nondum habita præextiterat: ex qua indifferens de se, & re, vt aiunt, integra voluntas ita præhabitæ voluntatis conseruationi deinceps affigitur, & immobilis physicè adhæret, vt nequeat ab eius conseruatione cessare, aut resilire.

2. Petitur apertè ea solutione principium, vt supra cum Ægid. Marsilio Vasquez, & aliis Scholasticis politioribus contra Thomistas aliquot Sancti Thomæ conclusionem negatiuam, & rationem de physica Angeli immobilitate absoluta à præhabita voluntate deliberata, & electione intelligentes obseruabamus certamine primo, ea siquidem ratio conclusio ipsa aduersariorum est, vt patet: quam ex natiua voluntatis Angelicæ circa obiectum vtraque illa cognitione indifferenter propositum duratione sequente non minus quam in anteriore, in qua primum elicita, & libere, ac deliberatè habita electio circa illud obiectum fuit, efficaciter impugnamus. Contra secundo: quia si quid ea ratio, & solutio præstaret, æqua facilitate voluntas humana eisdem cogitationibus, in sequente duratione indifferenter obiectum proponentibus physicè absolutè immobilis, ac inflexibilis à semel habita deliberata voluntate contra aduersarios defendetur, vt cuivis patebit: vtraque vero confutatio fortior, & efficacior apparebit, si rem euasionis eius euoluamus. Etenim physica absoluta potestas voluntatis cuiusvis de se se liberæ, ac indifferentis, ad prosequutionem, vel non prosequutionem, seu fugam obiecti indifferenter propositi, in quavis duratione sufficiente ad plenam deliberationem habendam solum potest aufferri per aliquid adiunctum voluntati ipsi ex parte actus primi, siue pro priori naturæ physicè connexum cum affectu eliciendo, ac subinde physicè voluntatem determinans ad eum circa obiectum illud in ea duratione habendum. Patet ex statis apud Boëtium, Anselmum & reliquos Patres, & Scholasticos principiis libertatis: inde enim solum aduenire voluntati cogitationibus indifferentibus circa obiectum instructæ necessitas, quæ eum affectum ab ipsa esse, elicique facit, aut cogat, atque illum non esse, vel oppositum affectum esse impediat, ac prohibeat: quæ sola necessitate absoluta, ac simplex, siue simpliciter talis, absolute, ac simpliciter tali voluntatis libertate aduersatur. Atqui ex præcedentia electionis, seu voluntatis deliberatæ duratione anteriore circa obiectum aliquod æque indifferenter proponendum duratione sequente sufficiente voluntati angelicæ ad plenam circa illud deliberationem habendam, nihil additur voluntati physice connexum ex parte actus primi seu prioris naturæ cum affectu præhabito, ad ipsumve habendum, seu conseruandum duratione sequente sufficiente: ad plenam deliberationem rursus circa idem obiectum habendam physicè determinans. Ergo ex præhabito affectu deliberato, & electione circa illud obiectum à voluntate Angelica duratione anteriore eius absoluta libertas, & potestas indifferens ad eum affectum, & collectionem conseruandam, & habendam duratione sequente circa idem obiectum æque indifferenter propositum nullatenus aufertur: quare, & ab ea physice, & absolute mobilis Angelus, eiusque voluntas natura sua est.

3. Minor sola probationem apud aduersarios desiderauit, quam, nec leuem sic præsto. Actus voluntatis angelicæ semel habitus, ac præcedens duratione anteriore, ea præcedentia temporaria præcisè, non præcedit natura, & causalitate, siue ex parte actus primi, actum, seu affectum ab eadem voluntate eliciendum duratione sequente sufficiente ad plenam deliberationem, iterum habendam, circa idem obiectum æqua indifferentia propositum: ergo præcise è sui temporaria, præexistentia nihil adiit voluntati angelicæ ex parte actus primi physice connexum cum eiusdem elicientia duratione sequente, ac physicè determinans voluntatem Angelicam ad eius conseruationem duratione perfata sequente antecedens

cedens probatur actus liberi, cuiusvisve alterius, præexistentia in duratione temporaria præcisè, non est præexistentia, ac præcedentia, naturæ, & causalitatis, siue ex parte actus primi ad actum aliquem, siue alium à voluntate eliciendum, vel ipsummet durationè sequente conseruandum. Primo: quia alias præcedentia temporaria, & durationis cum præcedentia naturæ, & causalitatis contra Patres, & Theologos omnes, magno Theologiæ & dogmatum fidei damno confunderetur, vt vidimus controuersia de scientia, de voluntate, & de prædestinatione. Secundo probatur: quia nihil potest aliquid agere, ad illudve agendum absolute, & actu conducere, vel iuuare seu agendum impedire, nisi actu, & absolutè existens, eo vero, quod aliquid durationè antecedente actu absolutè fuit sequente durationè præcisè affectus alicuius ad affectionem physicè absolutè concurrere, ac iuuare, eamve absolutè impedire durationè sequente non potest: solum ergo ex anteriore sui absoluta existentia, & durationè poterit ad sui conseruationem, & persistentiam, in sequente durationè conducere, quatenus durationè illa anteriore sui existentiam, & permanentiam durationè sequenti, exigit, & natura sua precatur, vt creatis entibus natura sua permanentibus diximus verum hoc modo nequit natura sua actus ille liberè, & deliberatè semel ab Angelo habitus ad sui persistentiam, & & conseruationem durationè sequente sufficiente ad plenam deliberationem iterum circa obiectum idem indifferenter propositum habendum conducere, nedum determinare, ex durationè sua prima Angelicam voluntatem: dixi autem, ac toto hoc discursu, sæpè, ac semper repetiui. *Durationè sufficiente ad nouam plenam deliberationem*: minore enim durationè sequente, quam ad plenam deliberationem sufficiat perstiturum, conseruandumque actum, siue motu subito, siue deliberato habitum à voluntate, tam Angelica, quam humana, certissimum est: quia cum pro ea insufficiente durationè exercitium nouum libertatis voluntati creatæ, sit impossibile, ab eo actu, non secus, atque agens quodvis naturale à sua prima operationè cessare non poterit.

4. Quod autem durationè sequente sufficiente ad nouam deliberationem actus liber semel habitus à voluntate Angelica ex prima sui existentia, & durationè persistere, & conseruari natura sua absolutè non exigat: quare, neque eo modo, ad sui conseruationem vlteriore illa durationè conducere, nedum angelicam voluntatem determinare queat, probatur. Primo: quis actus liber primo habitus, à voluntate humana sui conseruationem ex prima sui existentia & durationè pro durationè sequente sufficiente ad nouam deliberationem circa obiectum idem indifferenter propositum, ita absolutè natura sua, exigit, & conducit nedum voluntatem determinat humanam, vt physicæ immobilis ab illo pro vlteriore durationè illa sit, vt omnes experimur: & tamen eund. permanentię, & perdurandi vlterius, semel existens, & primo productus actus ille habere natura sua debet, atq; actus primo existens, & productus à voluntate angelica, quin hic præ illo titulum permanẽdi natura sua habeat, possitve habere maiorem: ergo neque actus voluntatis Angelicæ prædeterminat exigentia sua naturali ipsam ad sui conseruationem. Secundo actus voluntatis angelicæ subitus, & indeliberatus non affert natura sua voluntati eidem physicam immobilitatem absolutam ab ipso, nec eam exigentia sua naturali permanendi determinat, vt sequente durationè sufficiente ad denuo deliberandum circa obiectum idem indifferenter propositum, semel elicitum conseruet: Ergo nec actus deliberatus semel elicitus ab angelica voluntate, natura, & exigentia sua naturali permanendi determinat illam ad sui conseruationem vlteriori durationè sufficiente ad denuo deliberandum circa idem obiectum indifferenter propositum. Antecedens, ab experientia subitorum, & indeliberatorum motuum nostræ voluntatis, quos accedente postmodum indifferente obiecti einsdem propositione, & aduertentia quotidie tentactamus. Secundo, ex aduersariis ipsis, qui immobilitatem physicam & absolutam voluntatis Angelicæ, ab actibus semel habitis deliberate solum asserunt, non autem ab actibus indeliberatis subitisque motibus suis, quia scilicet ita sententiæ, & deliberationis, suæ primæ angelus, eiusque voluntas immobilis natura sua adhæreat, vt ab eadiuelli nullatenus possit, quod in subitis eius actibus motibusque indeliberatis non habet locum consequentia, ergo sola probanda restat: sic ergo eam probo, ac simul assignatam discriminis rationem impugno: quia libertas, quæ entitati actus subiti, & indeliberati voluntatis angelicæ additur, cum liberè, ac deliberatò ab ea producitur, solum addit potentiam voluntatis, in actu primo ad eum absolute non producendum, cum eum producit: ac subinde actus subiectionem, & dependentiam, ab arbitrio, & potestate indifferente voluntatis angelicæ, in actu primo, vt ab ea non elici, atque impediri ne sit, absolutè possit: atqui ex dependentia hac, & subiectione libertati, & arbitrio voluntatis in essendo, siue, vt absolute sit tunc, cum pro eius libito est, ac producitur, nequit illam, sibi subiicere, vt ipsummet actum necessario producat: quia potius, instar eius eidem voluntati, reliquis ad eius libertatem in actu primo constituendam necessariis instructæ subiectio, & dependentia, vt absolutè pro quavis durationè habita instructa voluntate, sit futurus, vt patet: ergo, si actus secundum entitatem suam, atque libertatis rationè secluſa, non ita permanens natura sua est, atque naturali exigentia sua perdurandi, vbi semel productus est, vt nequeat non à voluntate Angelica necessariis ad libertatem, in actu primo alias constituendam instructa, pro sequente vlteriore durationè conseruari, ex adiuncta ei libertate, & deliberata sui productione qua à voluntate absolutè producitur, ita permanens, ac sui perdurationem exigens, vt necessario à voluntate angelica, conseruari vlterius debeat nequit euadere.

5. Tertio denique à priori probatur eadem minor, & datæ hactenus eius probationes confirmantur. Actus natura sua ab alterius libito arbitrio, & libera potestate absolutè pendens, eique subiectus, vt in se absolutè sit, nequit natura sua absolutè permanens, & exigens sui perdurationem esse respectu agentis illius, vt, velit nolit, ipsum sit vlterius producturus, seu conseruaturus; sed potius imbibitam eam conditionem natura sua habet perdurandi vlterius, si illud alterum agens liberum à quo, qua tali natura sua in sui productione, & existentia absoluta dependere aptum est, ac de facto depender ipsum conseruare pro libito velit: ergo respectu illius agentis liberi nequit habere exigentiam perdurandi absolutam natura sua, vt ex prima sui existentia, & durationeabsoluta illud agens liberum in actu primo constitutum ad sui conseruationem natura sua absolute determinate necessiret, atque exigentia naturali absoluta cogat ad sui conseruationem: atqui actus liberè, ac deliberatò, ab Angeli voluntate productus natura sua apus est dependere, ac de facto pendet in sui productione, & exigentia absoluta à voluntatis Angelicæ, qua libera in actu primo est, libito, arbitrio, & libera potestate: ergo nequit esse, ita absolute permanens, exigensque suam conseruationem natura sua respectu eiusdem voluntatis, cum requisitis ad eius libertatem in actu primo constituendam, vt, velit nolit, cum conseruare debeat durationevlteriore, ac subinde, nequeat hæc à semel concepto actu suo dimoueri, Antecedens primum absolutè, & vniuersim est, verum etiam respectu Dei primi agentis liberi increati quoad effectus, qui ab ipso reali physica, nec solum intentionali causalitate verè dependent, cuiusmodi creata omnia sunt: de eius enim decretis, & actibus liberis, ab eius voluntate libera, verè quidem, sed solum intentionaliter: quare nec propriè dependentibus alia est ratio: est siquidem ab eis semel habitis, prorsus immobilis, non tamen, ex actuum ipsorum liberorum exigentia, sed ex attributo immutabilitatis ex quo ab actu nullo suæ voluntatis, siue intellectus, siue libero, siue necessario semel habito quiescere, absistereve potest: quod attributum, si Deo abesset, semel habitus actus liber voluntatis diuinæ de se suisque prædicatis posset ex voluntatis diuinæ libito desficere, ac proindè intentionali suæ dependentia à Dei arbitrio, in sui conseruatione penderet: cum autem Angelo, eiusque voluntati immutabilitatis absolutæ prædicatum repugnet (quia Dei attributum creaturæ omni repugnans ea immutabilitas est) nequeit vnde actus à voluntate Angelica libera in sui productione, & existentia absoluta pendens, ita sui conseruationem pro durationè, vlteriori ab eadem exigat voluntate, reliquis ad eius libertatem in actu primo constituendum

ORTEGA
In I. part.
DVIa.

tuendam instructa, vt eam ad sui conseruationem determinet, & cogat, sed conditionatè solum; scilicet, si ipsum velit pro suo libito, libertatisque arbitrio conseruare: quare æque in sui conseruatione, atque in prima productione pendebit, mobilisq; physicè à semel producto actu in sequente duratione sufficiente ad nouam circa idem obiectum eadem indifferentia propositum deliberationem voluntàs Angeli absolutè erit æque, atque in prima eius productione fuit.

6. Probatur secundo idem antecedens, ex quo consequentiæ omnes rationis huius à priori inoffenso current: etenim entia permanentia natura sua, quæ contrarium habent, atq; destrui, sequente duratione absolute possunt & quo præsente non producerentur, nec primo absolutè essent, & existerent, non exigunt natura sua absolutè prorsus sui permanentiam, & cõseruationem pro duratione sequente primam in qua primo absolute existunt, sed conditionate, si scilicet contrarium fortius, à quo destrui possint pro sequente duratione non adsit: atqui actus natura sua capax, aptumque, vt à potentia, & agente libero, cuiusq; arbitrio producatur, & absolutè sit, habet potentiã sui pro eius libito efficaciter impeditiuam, ne primo absolutè producatur, & sit, eandemque, nec virtutis, & potentiæ minoris, vt destruatur duratione sequente pro eius libito (dummodo æqua indifferentia proponatur idem obiectũ) ergo illius actus permanẽtia, siue exigentia naturalis perdurationis, & conseruationis pro vlteriori duratione illa nequit esse absoluta à libito agentis liberi, cuiusq; arbitrio, à quo primo productus est, sed conditionata, si eidem libero agenti libuerit: quod si naturalis permanentia exigentiæ perdurandi rerum, quas natura sua permanentes, & perdurare exigentes dicimus, vim penitius rimemur, & naturam, pleniora prædicta fient: eius enim permanentiæ vis physicè actiuitatis intrinsecè rei permanẽtis ad suam vlteriorem persistentiam duratione vlteriore, non est vt supra monstraui n. 3. sed solum intentiua alis motionis. & precariæ ad causam, plerumque primam à qua conseruandę res natura sua permanentes sunt, & quæ eius tituli permanẽtiæ cognitionẽ potest habere, eoq; moueri, vt eas, pro suo libito conseruet, etiam vbi contrarium fortius eius destructiuum non adest: quia supra exigentiam omnem naturæ supremi sui increata omnia, & libertatis diuinæ ius præualet. quo circa, cum earum semel productarum naturali permanentiæ, & perdurandi exigẽtiæ Deus pro libito annuit, easq; conseruat ratio, & propositio alia tituli illius præter eam, quæ vt eas primo produceret præcessit, Deo, ex parte actus primi aberrat, vt eas conseruet; non vero ex qua ad eas conseruandas, velit, nolit, cogatur, atq; ex parte actus primi determinetur: etsi ergo exigentia, & precarius titulus non solum respectu Dei causę primę, & vniuersalis, sed etiã causæ 2. & particularis, nempe angelicę voluntatis à qua etiam actus ille productus fuit, atq; ex eo conseruaret Angelus intentionaliter moueretur, nusquam ad eius conseruationẽ, ex parte actus primi absolute determinaretur, sed liber ad illam absolute persisteret, etsi aliud motiuum, & propositio ad eius conseruationem, vltra eam quã, ad eius primam productionem habuit, non tamen indifferentem proportionis ad obiecti eiusdem propositionem, vel fugam abolens, tum adesset.

7. Precaria tamen illa exigentia permanendi respectu causæ 2. seu voluntatis Angeli sufficienter ex parte actus primi liberæ const, tutæ pro vlteriore duratione, ex qua primo productus actus ille fuit, haudquaquam est, sed solum respectu Dei, cuius est semel creata conseruare cogitari posset: quia, vt dixi, proximè, respectu agentis liberi pro nulla duratione in qua liberum in actu 1. absolute est absolutum permanentiæ ius, aut exigentiam absolutam eius actus, & effectus potest habere. Dixi respectu Dei illud habere, posse excogitari: quia reuera, nec respectu Dei, ad quẽ naturales illas preces pro sua conseruatione fundat, absolutam exigentiam, & ius perdurandi absolutum habere magis potest, quam permanendi in præsentia contrarij potentioris ad ipsius destructionem, ac subinde exigentiæ fortioris ad aliquod contrarium, quo res semel producta destruatur: siquidem ius libertatis causæ secundæ in actu primo absolutè liberæ pro sequente duratione actus producti durationem qua productus est, atq; existit primo, & qui causæ suæ libito, quandiu libera in actu primo, absolutè est, in sui absoluta existentia, & effectione subsicitur, nec amplius expectat, vt libere ab ea procedat, sitq; absolute liber, fortius quidem ius, & exigentia est iure, & exigentia quavis permanendi, ac perdurandi. ex parte actus vlteriore duratione conseruandi: ac subinde adstante iure absoluto libertatis in actu primo causę à qua productus primo actus ille fuit (vt sequente duratione adest) nullum ius absolutum ad suam conseruationem actui illi, ex prima sua productione, adhuc respectu Dei, qui efficacioti, potioriqiuri debet in sua connaturali erga res creatas debet attendere, vllatenus esse potest. sed demus gratis aduersatiis exigentiam. & ius permanendi actus semel, à voluntate angelica producti, etiam respectu Angeli, nec solum Dei esse, ad ipsumque pro sui conseruatione actum illum naturales suas preces fundere: certe illæ indifferentiam propositionis, ad prosecutionem, vel fugam obiecti eiusdem non abolent, etsi motiuum aliud, vt in semel concepto. & habito affectu alterutro Angelus duratione sequente perseueret: ergo adhuc eo, absistere absolute potest: ac proinde ab eo physicè absolute mobilis natura sua Angelus est. Secundo potest absolute, & naturalissime ius, & exigentiam illam permanendi actus illius Angelus non attendere, sed solum obiecti, circa quod versabatur indifferentem, & eandem propositionem, seu æqualem, vel maiorem, vt nobis sæpe, ac semper contingit. cum autem titulus ille, sicut motiuum quodvis, absque sui propositione voluntatem mouere absolute nequeat, nedum absolute physice determinare, naturalissime eque, ac primo actum illum & poruit non producere, poterit eum duratione sequente non conseruare, tametsi titulum, & ius permanendi absolutum respectu voluntatis liberæ, à qua semel productus est, haberet.

8. Sed inquies si ita hæc sunt, vnde Angelus difficultatem illam maiorem absistendi à semel habito deliberato actu, quam primo illum producendi naturaliter habet, quam moralem impotentiam ab eo abscedendi diximus, si naturaliter titulum, & ius illud perdurandi potest non attendere, imò & sæpè non attendi? Respondeo, ex maiore perfectione potentiæ suæ intellectiuę, ex qua perfectius de propositis iudicat consultat, & practicum iudicium de agendis demum efformat: a quo proinde difficilius abscedit, nouisq; rationibus in aduersum opus moraliter, & vt res vsu veniunt, frequenter habet, vt ab eo dictamine remoueatur, vt in hominibus perfectioris, perspicaciorisq. intellectus euenire experimur. His enim, qui perfectius obiecta de quibus deliberatum primo fuit, maiores, potioresq; rationes in aduersum occurrere, quam occurrerunt, cum primo deliberarunt difficilius est: ac eitdem illis primis solum perstantibus, difficile etiam est à præhabito dictamine practico recedere: eo vero perstante, pro suo voluntatis arbitrio, à primo habita deliberata voluntate, & electione absistere est item difficile: ex harum autem trium difficultatum coniuncto maior illa difficultas, quam moralem impotentiam vocamus, magna sui parte conflatur. Accedit connaturalis quædam, inditaq; intimæ perfectioribus mentibus proprij iudicij æstimatio, qua rationib. pro opposito additis minus naturaliter, ac sæpe sine culpa, minime attendunt, vt iudicium practicum mutent, quin de eo habita iam deliberatione ita sibi natiua illa, nec deliberata inclinatione blandiuntur, vt à dictamine, & deliberatione illa prima mutationem, vt quid suam perfectionem dedecens, detrectent: idque, nisi studiosa valde humilitatis frequentis, ac propriæ cognitionis virtute præueniatur (quod quam arduum sit, nemo non videt) semper, & dictaminis, & electionis semel habitæ mutationem præcelsis mentibus impediet: quod si huic natiuæ præfatarum mentium, ac indeliberatæ præsumptioni vitiosæ in turpem elationem, & superbiam illæ inciderint, desistendi à dictamine, & proposito semel habitis, mutandique illa, valde augescet difficultas, eoque magis quo vehementiore affectu in eiusmodi vitia ferantur. Vnde transgressoribus præ superbia Angelis malis, ac præcipuè superbissimo eorum Lucifero pœnitentiæ de peccatis suis etiam in viæ statu, quam magna suborta est difficultas, & quæ impotentia moralis iure optimo à Theologis censeatur; non autem physica absolute impotentia, cum physicam pœnitendi potentiam ab eis, vt vidimus, non aboleat, atque vehementioribus auxiliis ad pœnitentiam absolute possibilibus, possit fortius Angelus ad illam impelli,

quam aduersis natiuis, ac vitiosis inclinationibus, & affectibus in primo dictamine, & affectu detineatur: vt de se se claret, & numero sequente amplius clarescet: ex quibus constat, actum deliberatum primo ab Angelo conceptum, & habitum ex prima sui existentia præcisè, ex duratione nil in sui existentiam, & conseruationem durationè sequenti physicè, nec intentionaliter, & motiue intrinsecè sibi absolutæ permanentiæ titulo conducens, nedum determinans voluntati Angeli ex parte actus primi afferre (vt hactenus contendebamus) sed aliunde ex inclinatione natiua, ac superba adquisita in malis substantiæ rationalis intellectiuæ, & volitiuæ Angelicæ perfectione eorum concepto semel dictamini practico, & deliberationi primæ adhæsionem, & ab eis abscendendi maiorem, quam in homine, minus perfecto, & intellectiuo, & volitiuo, difficultatem (quæ moralis impossibilitas sit) Angelis suboriri, & malis Angelis adhuc in viæ statu, quam bonis maiorem; eam vero physice iusuperabilem absolute non esse: quare, & Angelos omnes, pro statu saltem viæ à sententia, & proposito primo physicè mobiles duratione sequente sufficiente ad nouam deliberationem absolute esse.

9. Sed neque ex aliquo habituali, quod ad eundem actum & deliberationem primo habitam sequente duratione prefata tuendam physicè ex parte actus primi determinans in Angelo, eiusq; voluntate relinquat, eumq; physicè absolute à sententia & deliberatione prima immobilem reddat: etenim habitualis illa adeo vehemens inclinatio, siue habitus physicè irresistibiliter, ad eum primo habitum actum deliberatum tuendum potenter mouens, & physice inclinans, solum ex maxima adhæsione Angeli ad obiectum illud primo habito actu, eique intrinseca, vel indiuiduali, vel intensiua potest prouenire; nequit autem ab vlla ex iis prouenire: ergo nullatenus ex primo habito actu Angelo, eiusque voluntati relinqui irresistibilis physice & absolute habitus ille, & inclinatio potest. Maior est aperta: siquidem deliberatio, & libertas actus illius extrinseca denominatio actus illius à deliberatione, & libertate voluntatis, in actu 1. est, non vero intrinsecũ actus ipsius prędicatũ. Minor probatur primo, quia maior illa adhæsio vel indiuidualis, vel intensiua primo habiti actus intrinseca est actui illi: ergo siue actus ille indeliberato, siue deliberato habeatur, què intensum, & magnum habitum, & permanentem inclinationem physicam ad eundem actum duratione sequente tuendum, & conseruandum generabit, atque Angelo imprimet, eiusque voluntati: ergo, etsi indeliberato, & subito actus, & motus ille ab Angeli voluntate prima habeatur æque illam, & Angelum physicè absolutè immobilem ab illo, ac determinatam ex parte actus primi ad eum duratione sequente tuendum conseruandumque reddet. Hoc autem negant expresse de actu indeliberato aduersarij. Antecedens primum probationis minoris Syllogismi primi est in re præsente certum: etsi enim habitus seu habitualis physica inclinatio ad actus similes eliciendos ex actuum intentionis & adhæsionis physicæ cuiusvis repetitione sæpe possit generari; ast ex actu non repetito, sed vnico (vt in casu præsente) ex sola eius intrinseca adhæsione maiore ad obiectum illud siue indiuiduali, siue intensiua prouenire potest. Consequentia vero inde deducta constat ex probatione maioris syllogismi primi. Siquidem ex indeliberatione, vel deliberatione actus non mutatur intrinseca, siue indiuidualis, siue intensiua eius actus ad obiectum adhæsio. Vrgetur: quia indeliberata productio eius primi actus, seu motus voluntatis in obiectum prouenit solum ex defectu cognitionis, qua ab eo affectu retrahatur, detineaturque ab illo, ex parte actus primi voluntas: ac proinde expeditior promptiorque sit ad eum eliciendum voluntas: quare, & maiore intentione, & adhæsione ad obiectum, quam si deliberato procederet, eliciendum à voluntate esse connaturalissimum est: inde motus subitos, & indeliberatos voluntatis in bonum à Deo immissos voluntari ex parte actus primi inclinationem habitualem ad actus similes deliberate, & honeste postmodum edendos imprimere valdèque proinde ad efficaciam gratiæ auxiliantis conducere frequens, & constans Augustini doctrina est, à nostro Vasquez primum erudite obseruata, ac postea à reliquis Theologis Scholasticis recepta. Probatur secundo: quia in hominis actibus, vel indeliberatis, vel deliberatis primo habitis æque magna adhæsio ad obiectum intrinseca intensiua, atque in Angeli actibus primo habitis esse potest, atque æqua subinde in homine, atque in Angelo inclinatio habitualis ex illis generari, ac relinqui: & tamen per aduersarios nequit homo ex primo habitis actibus vllis absolutè ad eos tuendos, & conseruandos duratione sequente prædeterminari, ab eisque physice absolute immobilis reddi: ergo neque Angelus. Probatur tertio: quia habitualis inclinatio voluntatis ad actum, propositionis viuiditate, & efficacia maiore in aduersum addita (quæ angelo etiam aduenire absolutè postmodum potest) vinci absolute potest, superataq; in Angelis malis absolute fuit, vt vidimus cert. 2. n. 7. tametsi in absceedẽdo à malo effectu fuerint difficilius mobiles, iuxta dicta nuper n. 8. post med. id quod in nostra verosimiliori sententia habitus, cùm intellectus, tum voluntatis in viuidioribus speciebus, ex actibus relictis constituente, apertius adhuc erit. Quarto demum probatur: quia habitualis naturalis inclinatio ex actu quomodocumque relicta ad similes solum actus, non ad eundem est: immo, neque esse potest: cum indiuiduationis determinatio causarum naturalium non fit, sed ad causam primam Deum solummodo expectet, vt suo loco affatim ostendimus.

CERTAMEN IV.

Quæstionis directæ de loco pœnitentiæ Angelis in via à Deo facta nostra decisio.

1. PHysica absoluta Angeli cuiusvis, ac voluntatis eius à semel concepto, & habito affectu quouis mobilitate minutius, fatiusque (nescio an firmius) quam hactenus statuta potuisse illis, in via saltem pœnitentiæ locum à Deo fieri dubitari non potest: quare ipsis in statu viæ locum pœnitentiæ possibilem absolute fuisse censent omnes, quia semel elicito actu physicè absolutè mobiles & flexibiles Angelos decuerunt, certamine 2. num. 1. Nec iam inter mediocris alicuius bonæ notæ Scriptores vllum est, in quæstione de possibili ab eis, & nobis dissidium: quare affirmatiuæ conclusioni de possibili statuendæ otiosè, de superfluo, & inutiliter laboraretur: cum ex absoluta physica mobilitate angelicæ, voluntatis à semel concepto affectu pœnitentia de eo, cum infructuosa, atque ad salutem inutilis ex non honesto, & turpi etiam fine, vel fructuosa ex Dei amore, & supernaturali gratiæ auxilio possibilis absolute Angelo demonstretur: de facto igitur, & fructu, quo pœnitentiæ locus datus Angelis sit, est iam inter Doctores Scholasticos controuersia. Ne vero, quæstiones multiplicem, aduerto: eandem esse difficultatem de loco pœnitentiæ, siue vtilis, ad salutem ex gratia Dei, siue inutilis, ex non honesto, sed prauo fine, a transgressione præcepti malis Angelis transgressoribus à Deo facto, ac de loco retractandi obedientiam, atque non perseuerandi in bono etiam, facto à Deo obedientibus primo Angelis, dum in via steterunt: vti hominibus in statu viæ ad vtrumque pœnitentiæ genus, siue retractationis, bene primum, malève actorum, datus simul locus est: si enim status viæ angelicæ pro tempore diuisibili datus à Deo fuit, vt vidimus ac Theologi, ex Patribus, & scriptura consone docuerunt, nec semel concepta ab eis vel obedientia, vel obstinatio in malo, & in pœnitentiam pro vlteriore viæ duratione fuit retractatu impossibilis: imò ad vtrorumque cautam concludendum absolute, & promittis, demittisve eorum, præmium vel supplicium expectatæ à Deo sunt vtriusq; retractandi, primo habitas voluntates fieri potuisse locum: imò & æquè fors factum dubium esse nequit: id quod ex prælio bonorum, malorumq; Angelorum in statu viæ habito de quo in suo Apoc. Ioan. c. 12. & nos q. 3. agemus, satis claret.

2. De

2. De loco ergo pœnitentiæ salutaris ex gratiæ Dei supernaturali auxilio à Deo de facto dato malis Angelis in via negant relati omnes cert. 1. numero 1. pro physica absoluta Angelorum à semel conceptis actibus immobilitate, ab eisque absistendi impossibilitate: idemque ex eodem principio censent de loco Angelis bonis à Deo facto, in via à bono recedendi, vt liberè perseuerarent. Huic etiam sententiæ accedunt Doctores alij, qui, licet Angeli voluntatem physicè à semel concepto affectu quovis absolutè mobilem censeant: viæ tamen statum, & tempus illud, quod ad primo deliberandum circa obseruationem, vel transgressionem præcepti datum est nullatenus eorum, vel obedientiam, vel transgressionem prætergredi arbitrantur: immò verò instanti eodem, quod, vel obedierunt boni, vel mali transgressi sunt præmij, vel supplicij mercedem æternùm, & irreuocabiliter duraturam recepisse: quare vel pœnitentiæ de transgressione, vel retractationi, de obedientia duplici ex capite locum fuisse præclusum. Primo: quia in eodem instanti affectus alteruter, cum sui ipsius pœnitentia, & retractatione ex quovis fine, contradictorie pugnat. Secundo ex statu, vel gloriæ Angelorum, vel damnationis Dæmonum, ex quo nulli eorum, vel ad peccandum, vel ad salubriter pœnitendum siue à bono, siue à malo patet regressus: ex eis vero Doctoribus, qui nobiscum, & physicè absolutè mobiles à semel conceptis affectibus Angelos docent nec tempore, quo primum deliberato transgressi præceptum mali Angeli sunt, vel boni obedierunt, viæ angelicæ statum fuisse finitum Soarius noster lib 8. c. 1. n. 4. negat Angelis in viæ eius durationè obseruantiæ, vel trangressionis locum retractationis ab alterutra, & pœnitentiæ salutaris Angelis transgressoribus datum. Consentit in eo Molinæ q. 63. art. 6. concl. 5. & vtrique Arriaga d. 25. sect. 1. n. 3 §. *Dices contra suppositionem*, in vtroque vero consequentiam desidero. Soarius quippe rationes singulas, & omnes quibus negatiua sententia nititur refellit, ac postea ex illis coniunctim sumptis rationem pro illa instruit à num. 21. qua moralis solum impotentia pœnitentiæ salutaris malorum Angelorum vlteriore viæ durationè post peccatum admissum, non autem physica, & absoluta, probatur: quin eo ipso n. 21. ad finem vsque capitis malis Angelis vlteriore viæ suæ durationè auxilium absolutè sufficiens ad salutarem pœnitentiam, etsi perexiguum, & minimum, datum asserit: quia statui viæ ad terminum supernaturalem auxilium eiusmodi censet esse quasi connaturale: inde vero absolutam potentiam physicam eorum ad salutem pœnitentiam pro durationè peccato vlteriore ipsis in via, & locum subinde pœnitentiæ salutaris datum de facto fuisse euidens est: cum tandem Soar. concedat moralem solum impotentiam pœnitentiæ ex adiunctis, & conglobatis concludens, vti, & ex eisdem Arriaga vbi proximè, & toto n. 4. si eius rationes omnes attendantur citatur à nonnullis pro ead. sententia Vasq. d. 239. n. 28. qui tamen de malis Angelis, non in via, sed in statu damnationis loquitur, vt ex contextu patet, & ex d. 140. n. 12. & 141. n. 17.

3. Dicendum nobis est Angelis malis pœnitentiæ locum datum de facto, pro viæ statu, à Deo fuisse ita docent Scotus in 2 d. 6. q. 2 art. 2. §. *Ad argumenta* solut. quarti. Gabriel ibi art. 2. vbi etiam Lychetus, Salmeron noster t. 4. & postremo in epistolas canonicas ord. 16 in 2. Petri c. 2. vers. 4. d. 3. ad dub. 5 à § *Ad aliud pro oppositum dubium*, ac deinceps Lorinus in idem caput eundemque Petri versum, Alarcon. d. 5. c. 4. remissiue ad d. 9. c. 5. vbi ex instituto n. 6. § *Ego vero probabile puto*. Quitos a. 74. sect. 2. Vasq. pro eadem sententia stare videtur locis citatis, vbi de possibilitate pœnitentiæ Dæmonum in statu damnationis disputat, præsertim d. 141. n. 17 vbi lapsis Angelis spem salutis veram (quam in statu damnationis habere nequeunt) in viæ statu concedit, eam vero nisi ratione auxilij sufficientis, ad salutarem pœnitentiam habere non poterant, sed inanem solum præsumptionem quæ à vero Theologico spei habitu prouenire nequibat. Hanc sententiam præfatus Salmeron adeo ab authoritate, & ratione fundauit, vt mirum sit ab aliquo, qui ipsum legerit, oppositam defendi. Probatur primo: ex Patribus Cyril. Hierosol. Cateches. 2. illuminator. homines ad pœnitentiam experimentis diuinæ in peccatores misericordiæ frequentissimè adhortans scribit. *Dicimus sane nos ex parte quadam ex illius erga homines benignitate: sed nescimus, quanta ille, & Angelis condonauerit (indulget enim, & illis) quandoquidem ipse tantum vnus est, qui peccare non possit, qui purgat peccata nostra Iesus.* Ergo indulget, & condonat Angelis, vti, & hominibus post admissum peccatum; quod nisi de auxilio sufficienti, ad pœnitentiam, in via saltem, intelligi nequit, quo se, peccato suo, illi indignos reddiderant, vt locum propria condonatio, in eius collatione haberet, sed dices condonationem hic præseruatiue intelligi, vti de Virginis Matris redemptione Patres, & Doctores scholastici loquuntur, etsi, ne originale quidem peccatum, eiusve debitum incurrerit: quia ne alterutrum incurreret gratia Redemptoris filij præuenta fuit: ita ergo, & Deus Angelis peccatum condonauit in actu primo auxilij sufficientis, quo illud vitare absolute possent, vitarentque de facto, si vellent gratuita, & misericordi donatione, id, quod subiuncta Cyrilli ratio. *Quandoquidem ipse tantum vnus peccare non potest & Iesus*, quibus de potentia non peccandi in cæteris, & impotentia peccandi in Christo videtur locutus.

4. Cæterum solutio est nulla. Primo: quia potentia non peccandi, atque ad vtrumvis indifferens in actu primo præcisè, etiam per gratiam facta, condonatio actualis, adhuc præseruatiue, non est peccati illius: ni aliud peccatum supponat ob quod gratia illa indignus præsupponatur recipiens, vt nos per originale saltem indigni præsupponitur. Sed necesse est, vt gratiæ collatæ donatio vltra sufficientiam, qua indifferens potentia ad non peccandum constituitur gratiæ efficaciam è non futuro peccato alias futuro habeat adiunctam, potentiæ siquidem indifferentis ad vtrumvis donatione neutrum extremum præ altero donatur, vt patet: quare nec præseruatiuè condonatur. Confirmatur: quia, nec Deus donatione auxilij sufficientis ad opus bonum, ex seria etiam intentione, vt illud exequamur, opus bonum nobis donare dicitur cum nec auxilium, quod nobis donat, ratione efficaciæ quæ illi deest, & congruitatis adiunctæ. & è cuius præscientia nobis confertur bonum opus de facto deuoluat (vnde Dei gratia etiam, & donum dicitur bonum opus ab Augustino in radice congruæ vocationis) ergo nec peccatum condonatur præseruatiuè donatione gratiæ sufficientis, vt vitetur, nisi ratione congruitatis, & efficaciæ adiunctæ, ex cuius præscientia à Deo donetur, eius vitatio deuoluatur. Confirmatur ex Redemptione præseruatiua Deiparæ ab originali, eiusque debito, ex qua arguitur; quæ talis non fuisset effectu non sequuto neutrum incurrendi, ex sola potentia præseruandi eam in actu primo considerata. Nec satis est Angelis bonis, qui non peccarunt, præseruatiuam peccati condonationem gratiæ efficacis ad non peccandum donatione locum habere, Cyrillus quippe exemplo condonationis, & indulgentiæ Angelis peccatoribus à Deo factæ peccatores homines bono animo esse iubet, & ad spem diuinæ indulgentiæ exigere contendit, atque ad pœnitentiam hortatur: vnde, & solutionis præfatæ confirmatio euanescit: illud enim, quod solus Iesus ex creaturis rationalibus peccare non possit, solum adducit, aut Angelos aliquos, (in quos indulgens, & condonans in via Deus fuit, auxilia ad pœnitentiam sufficientia quantumvis indignis tribuens,) peccasse facilius suaderet.

5. Probatur secundo ex Nysseno primo, Philosophiæ capite tertio seu potius, (vt sæpè, ex nostro Bellarmino monui) Nemesio apud tom. 5. Biblioth. veter. Patr. parte tertia, de natura hominis capite primo, vtrobique autem eadem habetur sententia apud Nysseum, ex quo ea Salmeron recitat his verbis. *Solt hominì hoc donatum est, & omni, & semper secundum huius vitæ tempus; post mortem autem concessum est nemini scilicet post casum pœnitentiam agere de peccatis. Iam vero Angelis voluit post casum minime ea, qua ex pœnitentia est venia potiri: mors enim horum est casus. At ante casum ad similitudinem vitæ hominum, num etiam gratia illos dignos efficit,*) scilicet vt sicut homines in vita eos peccasse pœniteat) *Quod quia non fecerunt irremissibilem ac perennem deinceps nequitiæ suæ conuenientem habebunt vindictam* ex Nemesio vero apud Biliotb. ita Alarcon. *Proprium hominis esse pœ-*

nitere, dum est in hac vita; morte autem obita, non item: quia post mortem non conceditur pœnitentia de peccatis. Quomodo etiam Angelos nonnulli volunt non amplius postquam lapsi sunt consequi veniam per pœnitentiam; mors enim illorum lapsus est: sed ante lapsum ad similitudinem vitæ hominum etiam ipsis veniam Deum daturum fuisse, si pœniterent, Hunc vero cum non pœnituerit eos erratorum suorum æternis nec vlla venia remittendis supplicijs meritis suis congruentibus mulctantur. Vtrumque textum exaraui triplici de causa. Primo: quia in eadem sententia vtrumque Patrem fuisse censeo. Quia Nemesij opus ne fecatis nonnullis, quæ apud illum sub proprio titulo de natura hominis, & animæ facultatibus minus propriæ, quandoque dicuntur, sub titulo alio philosophiæ proprium etiam à Nisseno factum, vel contra illis paucis additis Philosophiæ Nisseni libro alio suo proprio, Nemesiũ efficisse reor, secundo: quia ex vtroque contextu cõstat lapsum casumq; Angelorum (quo eorum via vt hominum via morte finita est) non quidem peccatum lapsumq; moralem ex gratia in culpam, sed ex cælo, & localem significare. Tertio: quia ex vtroque constat præfatam sententiam vtrique Patri communem, & eandem de venia per pœnitentiam (quæ non, nisi de admisso peccato est, fuitque illis vtique post peccatum possibilis, ab eisque neglecta, quare & ipsi è cœlo in æternam, atque irremissibilem damnationem, & pœnam sunt missi) intelligi, ac sine vlla tergiuersatione, debere. Tertio probatur ab eodem Salmerone, ex Basilio in cap. 14. Esaiæ, & Hieronimo in cap. 1 ad Ephes. atque alias etiam, docentibus pœnitentiæ locum Angelis malis factum, quoad vsque creato iam homine (die scilicet creationis sexto) inuiderunt, quo, & die, & peccato pœnitentiæ locus clausus, & viæ terminus positus fuit, cum autem breuiori, quam sex dierum, imo breuissimo spatio, tam boni, quam mali Angeli, per eosdem ac Patres, & Doctores reliquos circa præceptum ipsis impositum, eiusque obseruantiam vel transgressionem deliberauerint, multo iuxta hos Patres tempore post peccatum potuisse pœnitentiam agere Angelos malos compertum est.

6. A ratione vero Theologica Probatur conclusio: quia, cum Deus, è sua misericorde benignitate, erga reliquas suas rationales creaturas, (homines scilicet) non solum ad pœnitentiam de vno, sed de pluribus grauibus, & grauissimis quantumuis peccatis, nec semel solum admissis, sed multoties repetitis, ex ea misericordia, & benignitate remissis, & iterum atque iterum grauius proinde commissis in multa patientia expectat: idque ex sua ad ignoscendum, quam ad puniendum, quasi natiua, & impote inclinatione maiore, vt proinde in suis proprietatibus veniam peccatorum, quasi indefectibilem, velit haberi (vt Ecclesia oratione illa, *Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere* testatur,) locum pœnitentiæ Angelis de vno saltem primo illo peccato in viæ statu fecisse antequam irreuocabili, & definitiuo causę ipsorum iudicio damnarentur ęquum Theologis censere, ac de Dei bonitate, & misericordia sentire procul dubio est; neque aliter citra imprudentiam, nec satis piam temeritatem poterit iudicari: ni aliter à Deo factum (vt fieri absolute potest) ex scriptura, & constante Patrum intelligentia, & iudicio, quæ absunt, nobis innotescat. Vrgetur: quia opinio illa, non paucorum asserentium ad eum gradum, & ad cumulum peccatorum præ grauitate, & multitudine peruenire posse, vt eis adhuc in via, vitaque perstantibus, gratiam vt de eis pœnitere valeant, ac resipiscere deneget, ac subtrahat, male apud Doctores reliquos audit, minorisque in Deum pietatis merito notatur: est autem minus longe pium, atque adeo valde dissonantius, vnum tantum illud primum Angelorum peccatum, expectatum à Deo fuisse, vt auxilium gratiæ sufficiens, & necessarium, vt de eo pœnitere illos absolute posset deinceps denegaretur, ac tota eorum de æterna salute, vel perditione stata lege omnibus Angelis communi eorum causa definiretur. Dixi *stata, & communi omnibus lege*, quia indiuiduo alicui Angelo, ita ex Dei liberrate constitui, vt peccato primo mortali eorum via finiretur ac locus pœnitentiæ præcluderetur, ad gratiæ dominium suum ostendendum, fieri à Deo, absque eiusmodi nota posset, vt factum in aliquot hominibus, absq; ea fatemur, qui peccato primo mortali vitam, viamq; subinde suam finierunt quin pœnitentiæ locus datus eis in via fuerit, quæ vlterius, nõ processit. Aut aliquib. adhuc in via perstituris, vti Angeli omnes post primum peccatum perstiterunt (vt vidimus q. 1.) gratiam sufficientem, & necessariam absolutè, ad pœnitentiam post vnum: imò post multa, eaq; grauissima peccata, quantumvis iterata dein ipsa, à Deo denegari communiter Theologi exhorrent nedum stata lege commune omnibus hominibus in statu viæ permansuris, & ob primum peccatũ, vt aduersarij Angelis communi, & stata lege omnibus factum à Deo volunt: immò vero ita cum perstituris in via post peccatum fieri prorsus repugnat cum viæ statu, siue Angelorum, siue hominum eorũmq; via, quæ ad æternam salutem est, & in qua, ni possint per pœnitentiam incedere esse non possunt: nequeunt autem absq; gratiæ auxilio ad pœnitentiam progredi: ergo vt in via adsint illud eis datum, ac subinde pœnitentiæ locus.

7. Etsi vero id fieri à Deo absolutè posset, factum tamen ita fuisse nullo scripturæ, & Patrum fundamento, & intelligentia communi nititur: ac proindè pro natiua Dei misericordia, & ad veniam, quam ad supplicium propensione maiore ab Ecclesia asserta, atque in nobis frequentissimo experimento comprobata standum pio, prudentiq; Theologo esset, vt diximus, probandum restat. Porrò quamvis eius probationi satis esset testimonia ab aduersariis rentata diluere (ipsis enim incumbit probatio, nobis autẽ negatiua sufficeret) de superfluo tamẽ, positiuè probatur, quoad scripturam attinet (ex patribus n. 4. & 5. probatum est) ex prælio illo Michaëlis & bonorum Angelorum sequacium cum Lucifero, & reliquis Angelis apostatis in cælo empyreo, in quo creati omnes fuere priusquam inde in caliginosum hunc aërem damnatiam Dæmones ab illis eruterentur. Neque enim prælium illud fustibus, & armis, sed benesuadis honorum ad malos rationibus, & adhortationibus, vt resipiscerent, contra vero malesuadis fucosisque suggestionib. & disputationibus, vt à bono recederent habitum fuit, vt q. 3. ostendemus ac 1. tetigimus, id quod ni malos de peccato pœnitere salubriter absolutè posset, locusq; & pœnitentiæ potentia absoluta antequam cælo ob impœnitentiam, & contumaciam demum damnati eiicerẽtur persufficiens gratię auxiliũ factus à Deo fuisset, haberi fieriq. minimè poterat. etsi autem Lucifer à nullo seductus peccauit alij notæ inferioris Angeli ab eo, & aliis seducti deliquerunt: cum autem viæ tempus omnib. taxatum idem fuerit, & æquale post lapsum vlteriorem viæ durationem Lucifer habuit, quo, & alios decipere potuit deinceps vel conuerti.

CERTAMEN V.

Aduersæ sententiæ fundamenta conuelluntur.

1. NEgatiua vero probatio ex Patribus sit, quod eorũ nemo pœnitentiæ locum in via malis angelis negauerit, qui vero ob primum peccatum damnatos angelos aliquando aiunt, contumaciam, qua in vlteriore duratione ab eo recedere, ad Deumq; conuerti noluerunt, non excludunt; nec si statim post peccatum dicant damnationẽ secutam: sumitur enim statim pro eo, quod breui, etsi diuisibili tempore: actum est, vt frequenter non solum apud homines, sed apud scripturam, & Patres vsu venit: sed ex verbis epist. 2. Petri c. 2. *si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit sed rudentibus inferni detraxit.* Inferunt ergo nec dedit, eis locum pœnitentiæ: consequentia probatur primo quia non dixit, *qui peccarunt* de præterito, sed *peccantibus*: quasi peccato ipso veniæ, ac pœnitentiæ via ipsis fuerit occlusa. Nec valet, sic etiam de hominibus, quibus pœnitentiæ locus datur. Iob. 9 dici. *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parcere delinquenti*: quia conditio, ni pœniteat subintelligitur, voluit enim speciale aliquid Petrus de Angelorum damnatione dicere, quo iustitiæ diuinæ horrore, nos à peccato deterreret, si autem respectu peccantium, vti, & hominum ni pœniteant, intelligatur,

intelligatur, nisi specialis horroris iustitiæ Dei in Angelos exercitæ dixisset. Secundo probatur consequentia: quia ea nulli Angelorum peccantium veniam datam dicitur, quare nullum Angelorum venia donatum salubriter pœnituisse, eo loco, vt dogma fidei à Petro creditum censent nonnulli, nec oppositum Doctor, aliquis Catholicus ob eum locum audet asserere, vt q. sequente videbimus. Tum, quia ea verba, doctrinalia cum sint vniuersaliter intelligi debent iuxta expositores omnes. Tum, quia, inde omnibus Angelis, nullo excepto, intelligatur, nihil speciale de iustitia tremenda, & vindicta de Angelorum peccatis à Deo sumpta diceret Petrus: cum eodem rigore, & securitate in peccatores homines quam plurimos, & fere omnes. Si cum numero eorum quibus peccatorum venia à Deo exhibetur, conferantur. Iam vero, quod omnibus individuis generis alicuius de facto conueniat, id nusquam contingenter euenire certum videtur: cum quidquid contingenter euenit contentis sub aliquo genere, aut cæterorum, cunctis omnibus, & semper nusquam eueniat; at si Angelis peccantibus pœnitentiæ locus datus esset venia eius fuisset absolute coontingens: ergo eis pœnitentiæ de peccato locus per auxilium gratiæ, vt ad Deum conuerterentur, factus adhuc non fuit.

2. Strinxi difficultatis ex Petri loco ab aduersariis propositæ nodum, quam potui arctissime; sed, vt planius faciliusque soluam, vt hic etiam verum prouerbium illud habeat. *Qui bene stringit, bene dissoluit*, seu vulgari nostro idiomate Hispano, *Quien bien ata bien desata*. Negatur igitur consequentia ex hoc loco deducta, quod autem pto vtraque eius probatione expenditur, & tanquam litteralis sensus, & mens sancti Petri, eo loci & capitis supponitur (scilicet in vindictæ de peccato Angelorum sumptæ exemplo speciale, & horridum, quod in vindicta de peccatis hominum sumpta inueniri nequeat, Petrum proposuisse vniuersim, & in omnibus falsum est, ac præsertim in eis quæ probationibus consequentiæ possunt inseruire. Intentum siquidem Petri eo capite, aut textu, eius contextu liquet, fuit horribilibus Dei supplicijs ab Scriptura sacra memoratis durissimum iudicium mendacibus magistris, & impostoribus verbo, & exemplo sceleſtorum morum in Ecclesia Christiana futuris prædicere: quod scilicet euasuri nequaquam sint, siue potentia, opulentia, & dignitate, siue multitudine, & frequentia consimilium. Idcirco Angelorum malorum potentia, & dignitate naturæ hominibus cunctis longe præstantiorum, numero vero plurium valde horrendo supplicio: deinde in mundo perdito, toto aquis diluuij immerso, in ciuitatum Sodomæ, & Gomorræ combustione; tertium exemplum posuit cum tamen tot mundi incolas diluuio suffocatos diu ad pœnitentiam expectatos fuisse, ex scriptura constet: Non ergo in eo, quod dire, & dure adeo Dei supplicijs notissimis, vt timorem diuinæ in peccatores generis, & conditionis cuiusuis nefariis impostoribus illis ingeneraret ex denegato Angelis pœnitentiæ loco (quod notum hominibus tunc non erat. imo, & nunc à sapientioribus rem ex instituto versantibus minus probabile, & pium iudicatur) diuinæ vindictæ de illis sumptæ magnitudinem ponderauit: maxime, cum allatis hominum exemplis ad pœnitentiam dici expectatorum, quidquid inde horroris induci posset, hominibus euanesceret: æstimantibus idem sibi; quod Angelis non euenturum, sed potius, quod illis in exemplum adductis, & hominibus aliis, communiter viu venerat: speciale quod secunda probatio consequentiæ addit; scilicet eo textu nullum Angelum, qui semel peccauit, resipuisse, contineri, atque ex illo, vt fidei dogma esse tenendum tangit aliud quæst. 3. ex instituto examinandum: nempe, quem fructum ex loco pœnitentiæ dato transgressores Angeli, aliqui saltem, perceperint; illud nunc non silebo (ne ibi rursus hunc Petri textum repetamus) nusquam ex illo eam propositionem esse de fide, nec sensu doctrinali, & vniuersali de omnibus Angelis, qui peccarunt pro statu viæ intelligi necessario debere. id quod patet ex probatione subiuncta. Quæ enim textu aliquo scripturæ formaliter continentur, vt quæ per illum de fide sunt, oportet contineri, textus intelligentia, & explicatione sola non autem discursu, & argumentatione opus habent. Secundo: ex argumenti tacti debilitate.

3. Nititur enim in eo quod præter atrocitatem supplicij Angelis inflicti specialemque hominum ibi memoratorum suppliciis non conuenerit rigorem proponi à Petro. Quod, nulli illorum pepercerit; cum veniam dederit hominum pluribus. Sed præter dignitatem naturalem Angelorum potentiam, & perfectionem malorem, & atrocitatem tormentorum, quæ intento Apostoli, in eo capite inseruiunt, nil aliud speciale in eorum supplicio ponderatur, vt constat ex his quæ subdit Petrus, num. 11. *Vbi Angeli fortitudine, & virtute, cum sint maiores, non portant* (id est vix sustinere, portareque possunt, *aduersum se execrabile iudicium*; & certe cum suæ conditionis homines peccatores omnes ad vnum damnatos non fuisse, adductis etiam à Petro exemplis videamus: quidnam iudicij Angelorum vniuersalis ille rigor timoris specialiter hominibus incuteret, qui hominum iudicatorum, non Angelorum iudicium passuros se esse merito crederent. Sed quoniam: etsi id ex hoc aliove scripturæ loco de fide non sit, est tamen communi Doctorum calculo, & rationibus aliis longe probabilius, ac verum; admissa vniuersali Angelorum peccantium, nullo excepto, pro viæ etiam statu impœnitentia, negatur illatio inde facta ad impotentiam pœnitentiæ absolutam ipsorum pro statu viæ, etsi enim, quæ omnibus cætus, & conditionis vnius, semper deficiunt, non contingenter, sed ex defectu potentiæ deficiant, sicut, quæ semper & vbique omnibus cætus, & conditionis vnius adsunt, non contingenter, sed ex intrinseca, & naturali, ac determinata ipsorum potentia & facultate adesse dicuntur; id tamen verum habet in iis, quæ ex natura rei, & connaturali rebus, prouidentia, vel adsunt, vel deficiunt; secus in iis, quæ supernaturalem prouidentiam Dei, in ordine ad auxiliorum gratiæ, vel donationem, vel denegationem, quæ potentia absoluta pœnitentiæ salutaris Angelis peccantibus, vel defecerit, vel adfuerit in via constituenda esset. Reliqua, quæ ex physica Angelorum à semel habitis affectibus, absoluta immobilitate, vel terminatione viæ Angelicæ præcepti impositi obseruantia, vel transgressione prima, disiecta manent q. hac, & antecedente, & q. 3, iterum dissicientur, & quæ ab aduersariis contra conclusionem obiici possent, ex eorum principiorum falsitate subruunt.

4. Duo denique opponit Molina. Primum ex Nysseno, seu Nemesio, vel vtroque, recitatis numero quinto, Damasceno 2. de fide, cap. 4. Cassiano collat. 4. cap. 14. Gregor. 4. Moral. in Iob. c. 9. & 10. Isidoro. 1. de summo bono, cap. 12. sent. 11. Fulgentio de fide ad Petr. c. 3. Authore de mirabilib. sacræ scripturæ, & communi Patrum, qui aiunt: idem Angelis lapsum, & casum (in culpam) fuisse, quod hominibus mors, quæ nempe his locum pœnitentiæ non relinquit. Sed non è gratia in culpam lapsum moralem, significare, sed localem ab empyreo cælo intelligi diximus. Secundo: si de casu, lapsuque morali intelligantur contra quartam conclusionem Moling. 5. immediate antecedente ipsius & maxime contra eius secundam probationem, actius Patres pugnabunt. Cum enim hominibus viæ status, ac subinde merendi, ac demerendi morte cesset, lapsu illo mortali, seu peccato status viæ merendique, ac demerendi ex Patrum sententia cessauit contra præfatam Molinæ conclusionem 4. qua docet: secundum instans, seu momulam Theologicam vim Angelorum malorum ante tertium damnationis, & supplicij diuisibilis durationis fuisse: tum quia, in eo plura, & successiue peccata, ob quæ in tertio fuerunt damnati, ac subinde demerita habuerunt, quæ post lapsum primum moralem (qui viæ eorum, sicut mors nobis terminus esset,) locum non haberent. Tum etiam: quia prælium bonorum, malorumque Angelorum disputationum, & rationum, quibus quisque alios in suas partes trahere contendebat in cœlo esse docet, quod instantaneum fuisse *ridiculo*, inquit, *dicetur*: sed æque ridicule, in quam ego, dicetur non fuisse in via, & cum malis, quibus pœnitentiæ locus datus post lapsum, non esset, ac subinde, nec pœnitentia, & ad Deum conuersio possibilis: ergo lapsus moralis Patrum sententiam viam Angelorum non clausit, nec locum pœnitentiæ occlusit, ni inde arguentem Molinam

impugnent. Secundo arguit, quia auxilia supernaturalia quibus pœnitentiæ salutaris locus, & potentia facienda Angelis malis erat, esset gratia supernaturalis lapsis Angelis, etiam inimicis data; ergo gratia Redemptionis, ac per Redemptorem Christum: at Deus, nec redemptionem, nec Redemptorem Christum à peccato Angelis dare voluit: ergo nec gratiam supernaturalem dedit, qua locum lapsis pœnitentiæ faceret, & pœnitere eos de peccato salubriter absolute posset. Respondetur: Angelis lapsis pauculis, (protoparentum tentatoribus exceptis redemptionis) gratiam, & per Christum, sufficientem solum, vt pœnitere salubriter eos absolute posset pro viæ statu prouidisse: vt diximus controu. de Incarnat. tam eis, quam bonis Angelis, protoparentum custodibus exceptis, primam gratiam auxiliantem, vt obedirent ex meritis Christi fuisse donatam, quia id non repugnat; ex primaria vero intentione vt primam gratiam Angelis mereretur, aut sufficientem redemptionis, quibus pœnitentiæ locus, & possibilis eis absolute pœnitentia fieret, Deus incarnatus non fuit, mereriue, ac Redemptor Christus extitit, sed, vt lapsis hominibus gratiam, & redeptionem meritis, & satisfactione à Deo obtineret offenso: quare hominum deficiente peccato, neque extitisset Christus, vt controu. de Incarnatione cum Patribus docuimus, nec vllam gratiam bonis, aut redemptionis malis fuisset promeritus, neque vt Angelis gratiam redemptionis, aut non redemptionis mereretur Christus veniret, neque eis voluit Christum Redemptorem; secus secundaria voluntate.

5. Semel enim iam existente Christo occasione peccati hominum, atque in eorum redemptionem, eis omnibus Angelis, quorum gratia, vel redemptionis, vel non redemptionis, pro naturæ priori, eiusmodi hominum peccatum non præcessit, vt reliquorum à Protoparentum custodibus, & tentatoribus Angelis gratia non antecessit vtriusque conditionis gratiam eius merita pertigêre; quia, infinita cum fuerint, omnem gratiam, quam propiori natura ad ipsa donatam non supponebant, in præmium complexa sunt, atque cunctis donatio oportebat, & quanquam illud Apostoli *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*, id est hominis, *apprehendit* de apprehensione redemptoria, cum aliquot Patribus, & interpretibus, quæ tamen de apprehensione per vnionem hypostaticam, germanius intelliguntur, de apprehensione ex primaria intentione, & per se intelligi debent, vel de apprehensione redemptoria, quoad efficaciam solum: cum enim nullum Angelum de facto redemerit, atque effectu redemptionis, absolute verum est, nullum Angelū quare nec naturam Angelicam redemisse, aut recuperasse, vel apprehendisse aut redemptione, sicut humanam, & homines recuperauit, ac redemptorie apprehendit, cum plures recuperauit, & apprehendit de facto, etsi alios, quoad sufficientiam solum redemerit. At tentatoribus Protoparentum, quibus pœnitentiæ salutaris locus, & potentia absoluta, sicut cæteris per gratiæ supernaturalis auxilium facta etiam pro statu viæ, ac non per Christum, eiusque merita, & redemptionem à Deo fuit, idemque erit, si idem de reliquis Angelis transgressoribus dici malueris, an redemptionis, quoad sufficientiam respectu seruitutis peccati, & diaboli dici debeat, & si respectu Dei ea auxilia dantis, & condonantis Angelis indignis remissio potius debiti carendi illis, quam redemptio debeat nominari quæstio de nomine erit, non multum curanda. Admisso vero, quod gratia redemptionis nominanda sit, ac per Christum, eiusque merita & redemptionem data non fuerit, nil absurdum, & contra doctrinam Patrum, & Theologorum admitteretur. Dum enim omnem gratiam redemptionis, tam, quoad sufficientiam, quam quoad efficaciam indignis peccatoribus per Christum Redemptorem datam docent, de gratia redemptionis data hominibus, quorum omnium Christus explorata, atque ex fide Redemptor est, loquuntur, nihil prorsus examinantes, nec cogitantes de redemptione hac Angelorum, quoad sufficientiam ex meritis & satisfactione Christi, eorum etiam secundario Redemptoris, vel mere gratuitæ redemptionis à duplice illa seruitute à Deo Angelis, quoad sufficientiam facta. Denique illud, cui solum, multumque pro aduersa sententia fidit Arriaga, de impossibilitate satisfactionis pro mortali à creatura, etiam ex auxilio gratiæ supernaturali exhibendæ, extra rem prorsus est. Vt enim pœnitentiam salutarem exhibere absolute in via Angelus possit satis esse gratia supernaturali sufficiente ad illam eliciendam Angelos peccatores in statu viæ instructo à Deo fuisse certum omnibus est: esto; pœnitentia perfectissimæ contritionis, ex Deo summe, & super omnia dilecto non fit pro mortali satisfactio. Secundo: si quid ea ratio probaret neque peccatoribus hominibus in via ex Dei gratia locus pœnitentiæ salutaris à Deo fieret, fictive vllatenus posset. Id quod contra ipsum Arriaga, omnesque Theologos, Patres, Concilia, atque fidem Catholicam est, vt patet.

QVÆSTIO III.

An aliqui Angeli peccati vel obedientiæ aliorum causa fuerit? vbi de prælio inter bonos malosque, pro viæ statu in cœlis habito, ac eius exitu.

CVrtius titulo quæstionem versant Theologi cum sancto Thoma, prima parte, quæst. 63. articulo secundo, tertio, sexto, & octauo, præsertim. Vtrum scilicet peccatum primi Angeli aliis peccandi causa fuerit? cum idem de aliis malis Angelis respectu aliorum malorum quæri possit, atque ex iisdem principiis proportione seruata, de eis, ac de primo Angelo debeat definiri. Ex similibus vero principiis definiendum etiam est, an Michael, alique boni Angeli, qui in bono perseuerarunt perseuerantiæ aliorum causa exterint?, id quod explicatione prælij bonorum Angelorum cum malis in cœlis finiti, apertius ostendetur. Idcirco vniuersaliori titulo, quæstionem proposui, & cum ea de Angelorum prælio in empyreo habito merito coniunxi, supponit autem quæstio non vnum Luciferum, sed plures etiam Angelos peccasse.

CERTAMEN I.

Affirmatiua sententia conclusionibus aliquot distincta eligitur, & fundatur.

1 ALbertus in. 1. d. 6. a. 3. Guillielm. Paris. 2. P. 2. partis. principalis de vniuerso. c. 112. Castro aduers. hæres. verbo *peccatum* hæresi 3. negant superbum ex malis Angelis, ac subinde inferiores ipso, aliosve ipsis inferiorum causam peccati, siue exemplo, siue suasione aliqua fuisse. Referuntur etiam pro hac negatiua sententia Alex. 2. p. q. 99. num. 1. Antisiodorens. lib. 2. tract. 2. c. 5. qui tamen potuisse Luciferum, & alios ex superioribus alterutro modo causam peccati inferioribus esse affirmant; ita vero factum, nec affirmant, nec negant. Affirmatiuam vero sententiam docuit sanctus Thomas citat. quæst. 63. articulo octauo, vbi Caietan. & interpretes serie omnes. Molina vbi proxime. Ioan. Præpos. ad eum articul. 5. *Sed longe communius*, & Pesantius ex sententiariis. Sanct. Bonau. in 2. d. 5. a. 2. q. 2. Ægid. d. 6. q. 1. a. 2. vbi, & Argentina conel. 1. Gabriel. 9. etiam. 1. 2. 5. dub. 3.

dub. 3. Maior. q. 2. sub fin. ad 2. dub. Arriaga d. 24. sect. 11. subsect. 1. §. 1. num. 76. Soar. lib. 7. c. 17. num. 15. Tertia sententia docet in quæstione de facto incertam, nec fundamento vero simili alterutram sententiam defendi, aut asseri posse. Ita Durand. in 2. d. 6. q. 2. etsi affirmatiuam communem esse fateatur. Ita etiam (me iudice) Alex. & Antisiodorens. proxime, quæstionem de possibili affirmatiue definientes secus quæstionem, quam versamus, de facto, & Vasquez ad citatum art. 8. d. 237. cap. 2. init. §. *Ego quidem in hac contro.* numero tertio, quia nihil fundamenti in scriptura est, vnde factum, infectumve concludatur, quod fieri, vel non fieri absolute potuit.

2. Dico primo: Angelus ex malis supremus, scilicet Lucifer, peccati aliorum causa fuit. Est Doctorum, quos dedimus pro sententia secunda, & communis Theologorum pauculis exceptis, & (aduersariis fatentibus) conclusio à pluribus Patribus expressa. Damascen. 2. de fide. cap. 4. *Vna porro cum eo malitia est, atque comitem se adiunxit simulque corruit innumerabilis subiectorum ipsi Angelorum multitudo.* Ambros. epist. 84. ante med. *Hac superbia à diabolo sumpsit exordium: qui, quoniam sua, quam à creatore acceperat, potentia, & dignitate, sibi placuit, cum eis Angelis, quos in consensum impietatis suæ traxerat à cœlesti sublimitate deiectus est.* Vide apud Soar. supra. Gregor. 3. Moral. cap. 18. alias 23. Nazianz. Cæsarium. Origen. Chrysostom. Cyrill. Euseb. Hieronym. Lactant. Arnobium. Augustin. Prosper. Bernardum. Ecquid autem fundamenti solidi pro affirmatiua hac conclusione in quæstione de facto desiderari potest vltra tot, tantorumque Patrum concors iudicium? Ex eo vero constat vlterius eandem conclusionem in scriptura contineri. Primo: quia, etsi id tot Patribus singulatim ab Spiritu sancto reuelari, suggerique potuerit, cum id valde extraordinariæ prouidentiæ sit, eo omnes ex Scriptura tori Ecclesiæ communi edoctos fuisse censendum est. Secundo: quia præfati Patres citatis locis sententiam hanc scripturæ testimoniis formaliter, aut æquiualenter insertis, vel adiunctis, tradunt. Tertio ex iam subiiciendis scripturæ locis, quæ ab aduersariis ad rem hanc negliguntur id ipsum facile constabit.

3. Probatur secundo: ex sacra pagina vbi Math. 25. dicitur de æterno damnatorum igne, *qui paratus est diabolo, & Angelis eius*; vbi reliquorum malorum Angelorum Diabolo, seu Lucifero subiectio ac huius in illos dominium asseritur: quod cum ex eo, quod grauius cæteris peccauerit parari ipsi, nec debeat, nec merito possit, sed potius cæteris minus peccantibus subiectio; ea solum ratione competere ipsi potuit, quatenus vel exemplo vel suasione cæteris dux; & causa peccandi fuit, eique facto ipso peccandi, se subdiderunt, dignæque subiectionis ad ipsum fuere constituti. Secundo: probatur ab Ægidio ex Iob. 41. *Ipse est Rex super omnes filios superbiæ.* Quia scilicet in superbos omnes, quales apostatæ reliqui Angeli fuere, dominium, & iurisdictionem, ducatumque voluntate sua exercuerit, superbia sua illos superbos, vel exemplo, vel suasione progignens. Nec satis est, hic deleuiatam marina bestia prægrandi à Iob. ad litteram dici, maximam esse inter alias proceras belluas matinas, quæ ob eximiam magnitudinem, vt opus quoduis aliud magnum, superba eleganter dicitur. Sed tamen cum magnus Gregorius, & Patres sub eius pisci typo de diabolo figurate dicto à Iobo putent, figuratus ille, & allegoricus sensus intentus ab Spiritu sancto, & à Iobo fuit. Etsi autem superbum quidquid magnum est eleganter dicatur, non autem superbiæ filius, phrasi adhuc hebraica, & Scripturæ dicitur, sed de rationalibus solum creaturis, quæ vitium superbiæ incurrunt. Attamen locus hic aliunde debilis est. Rex quippe, & Princeps inter aliquos conditionis, qualitatis, & generis eiusdem, qui in eo cæteris eminet eleganti, & vulgari etiam phrasi dicitur, quin in eos imperium, dominiumve aliquod habeat, & exerceat, cosve, vt tales essent, ac fierent induxerit. Secundo Ioab sub eo typo de diabolo non pro viæ statu, sed pro statu damnationis loquitur: quare extra rem adducitur.

4. Sit ergo secunda probatio ex scriptura illis verbis Isai. 14. *Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes*, id est Angelos reliquos, & præsertim sequentibus. *In terram tuam perdidisti, & populum tuum occidisti.* Id est causa fuisti, vt perirent. Quamuis enim de Rege Babylonis ibi sermo, & historia texatur, nemo autem Patrum, & interpretum, dubius adhuc, negat Luciferi casum sub eius typo à Propheta referri: ex quo æque firmiter conclusio nostra probatur: cum non minus certa esse debeant, quæ figurate, & intento sensu ab Spiritu sancto per Prophetas suos sub alterius typo dicuntur, quam quæ litterali materiali: ex intento enim sensu vterque litteralis est, & à Deo reuelatus. Secundo Isaiam similem casum Regis Babylonici reuelatæ etiam sibi historiæ casus diaboli, ad litteram etiam relatæ exemplo explicuisse, & à maiori ad minus comprobasse satis ostendimus supra, vt etiam de loco alio Ezechielis. 28. vbi etiam de Tyri Rege Prophetia erat eadem Luciferi historia inserta, illustrata, & comprobata. Ex ita vero intellecto etiam Ezechiele probatur, tertio conclusio illis verbis *in multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate*, num. 28. ecqua enim negociatio Diaboli in via esse potuit, nisi alios peruertere, vt sequacium copia, & multitudine potentior, fortiorque, erroneo suo iudicio, contra Deum fieret, vt dictum fuerat, numero quinto, *in multitudine sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicasti tibi multitudinem?* Quod autem ab aliquibus ex eiusdem Ezechiel. 31. adducitur verbis illis. *Emulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.* Non est ad rem: quia nec figurato sensu ab Spiritu sancto, & Prophetia intento de Lucifero sermo est, sed de Pharaone, Ægypti Rege iuxta Patres, & interpretes.

5. Probatur quarto ex Apocalypsi. 12. vbi prælium Michaëlis, cum Lucifero, seu dracone refertur, dicturque, n. 4. *Et cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram.* Quo sane loco Draco Lucifer, stellæ verò reliqui Angeli Apostatæ, qui eius, vel exemplo vel suggestione seducti peccarunt, ac proinde tracti ab ipso tanquam peccati eorum causa dicuntur. Si enim ex se ipsis nulloque eius influxu peccassent, simul cum ipso in culpam è cœlo laberentur, non autem traherentur magis, quam ab ipsis haberetur Lucifer, vt patet: tam enim eius lapsus, cum lapsibus eorum, quam horum lapsus, cum lapsu Luciferi contingenter, casuque, ac disparate, vt aiunt, absque vlla coordinatione coniungeretur. Dicunt aduersarij (imo, & ex nostræ conclusionis Patronis Ioan. Præpos. vbi proxime. §. *Verum.*) *ex eo loco* probari conclusionem efficaciter non posse: quia ibi, non de prælio Michaëlis, cum Lucifero, sed cum Antichristo per draconem significato dictum postremo sæculi tempore pro iustorum congregatione, & Ecclesia (cuius princeps, duxque Michaël est) ad litteram agitur: ac subinde Angelorum nomine, non solos Angelos bonos ipsum in eo prælio iuuantes, sed & eximios doctrina, sanctitate, gradu, & dignitate viros, vti stellas obinde, in Dei Ecclesia fulgentes, qui ei etiam contra Antichristum suppetias ferent, intelligi: ex quibus seducenda ab Antichristo, tertia pars à Ioanne prænuntiatur. Verum eo loci prælium Michaëlis, & Angelorum eius cum Lucifero ad litteram referre, tametsi sub eius typo postremum, cum Antichristo, & malis Angelis, ac eius assectis sceleftis hominibus Michaële ipso, & eius auxiliaribus, cum Angelis, tum hominibus iustis doctrina, dignitate, &c. in Ecclesia præfulgentibus, ostendi superius, fusiusque, & explicatius adhuc ostendam cert. 2. vbi ex instituto de eo prælio eius loci sensu: quo cuasio præcluditur.

6. Dico secundo: mali Angeli Lucifero non solum indiuidue, sed gradu etiam hierarchico, & subinde specie inferiores, & imperfectiores aliis apostatis Angelis fuerunt causa peccati, & transgressionis. Pro hac conclusione hactenus à scholasticis, nec tradita, nec negata (quia nec quæstionem disputandam sibi proposuerunt) loca scripturæ, & Patrum plura non suppetunt. Tametsi, cùm Patres, tum interpretes, tum scholastici, qui prælium memoratum Apocal. 12. inter Michaëlem, & Luciferum, atque vtriusque Angelos assectas habitum censent, etsi non expresse, & in terminis, virtute tamen

sieri

men hanc etiam conclusionem tradant. Qui vero, quot, quantique illi sint cert. 2. constabit. Ea vero prælij illius intelligentia, eo certamine ex instituto probanda, nunc supposita, probatur conclusio. Quia in eo prælio non solus *Draco*, seu Lucifer cum Michaële, & eius Angelis pugnabat, sed, *& Angeli eius*, atqui hæc pugna, ac prælium Draconis, seu Luciferi, fuit contra nondum malos, & lapsos exemplo, vel suasionibus in suas partes, & peccati iam ab ipsis admissi societatem trahere, vt mox cert. 2. dicemus: ergo non solus Lucifer, sed alij etiam Angeli apostatæ inferiores, & imperfectioris naturæ causa aliis, qui in eo certamine lapsi alterutro modo, seu vtroque, peccati transgressionis extitere. A ratione vero vtraque conclusio congruenter solum probari potest eorum, quæ in nobis frequenti experientia deprehendimus, fortiusque in Angelis militat. Experimur enim homines, quò potentiores, & iudicij accutioris, ac propositi propri tenaciores proinde sunt, suarum partium studiosos, & industrios valde, ac reliquos omni arte ad se, suumque iudicium, & propositum trahere conari: quod potiori iure multo potentioribus, & sapientioribus intelligentiis, præsertim superbiæ peccato elatissimis, contigisse censendum est. Recedit alia ratio, quod recitatis, numero quarto, verbis Ezechielis, 28. continetur, quo enim quisque aduersam sibi partem potentiorem recognoscit multitudine sequacium partes suas potentiores, quam natura sunt facere toto studio conatur: cum autem mali Angeli non vtcumque potentem aduersam sibi partem, sed potentissimum, omnipotentem Deum haberent, haud dubio, non solum lapsos de facto, sed Angelos omnes ad suas partes trahere conati summopere sunt.

7. Dico tertio: è contra non solus Michaël, sed & alij Angeli obedientes inferioris gradus, & speciei, nec solum indiuiduationis ipso imperfectiores; fuerunt aliis bonis Angelis, causa, vt iustis, sibi à Deo starent, atque obsequeretur. Conclusio hæc citato Apocalypsis loco continetur, ab eisdemque interpretibus scholasticis, & Patribus virtualiter traditur, qui eum locum de prælio mutuo bonorum, malorumque Angelorum in cœlo empyreo, scilicet in quo creati omnes fuere, antequam malorum causa fuiretur, fuerintque cœlo deturbati, interpretantur. Etenim, eo loci dicitur, *Michaël, & Angeli eius prælibantur cum Dracone* &c. Ergo non solus Michaël, sed, & inferiores ipso Angeli boni cum Lucifero, & reliquis pugnarunt: at pugna hæc fuit contentio, & conatus, quo boni cum iam malos, & inobedientes, tum reliquos nondum lapsos, & transgressores ad suam sententiam, & propositum, Deoque summissionem & obedientiam debitam omni arte, studioque trahere satagebant, ac bonos iam, & obedientes inobedientia semel præstita, & perseuerantia contra Luciferi, & sequacium suggestiones, & tentationes obfirmare: ergo horum perseuerantiæ illorumque, qui nondum plene deliberauerant obedientiæ causæ Michaël, & aliqui saltem Angeli eius inferioris gradus, & speciei, nec solum indiuiduationis imperfectionis extitere, quod ipsum de obedientia iam malorum aliquot dicendum eadem ratione esset, siqui ad eam respiscentes transissent; de quo cert. 3. vbi de prælij, cuius exitu, & fructu. A ratione eodem modo conclusio hæc probatur, ac præcedens, proportione tamen decente seruata, vt scilicet ex ardente bonorũ Angelorũ in Deum charitate, & in proximos Angelos propter Deum, ex qua solertia industria, atq; efficacia maiore è lapsu malorum respiscentiam, & bonorum perseuerantiam; ac reliquorum obedientiam, qua mali Angeli omnium peruersionem ex naturalibus inclinationibus, & vitiosis fomibus procurarint; neque id solum, sed maiore, etiam fructu, & exitu pugnæ fœliciore, vt merito victores citato Apocalypsis capite nuncupentur.

8. Dico quarto: Angeli omnes superiores, vel æquales æqualibus, vel inferiori aliis causa peccati, & obstinationis vel obedientiæ, & perseuerantiæ extitere, non autem Angelis aliis, speciei, & gradus superioris. Probatur primo: quia Angeli superioris naturæ & speciei cum naturalibus illustrationibus, melioribus, maioribusque, quas intellectus facultate naturali adquirunt, vel supernaturalibus, quas à Deo accipiunt inferiores illuminare, & æqualium Angelorum similium rationum colloquio, atque item exemplo in bonum mutuum se fouere, & firmare ac malos retrahere ab inobedientia possunt; mali vero etiam naturalibus suis prauis, & erroneis dictaminibus, quæ secuti sunt, & exemplis etiam, similiter inferiores possunt in malum & bonos, ac necdum determinatos impellere, maloque in obstinationem, & contumaciam, ac similiter prædicto modo, cœquales. Quod vero id inferiores respectu superiorum agere nequeant, probatur primo: quia neque illuminare superiores possunt, nec potiores rationes, quas non habent, sed multo ad vtrumuis imperfectiores, & imbecilliores iis, quas superiores tam naturales, quam supernaturales habeat eisdem proponere, aut vllo modo, siue naturali, siue supernaturali illos illuminare; suoque illos exemplo magis, quam inferioris conditionis, plebejque homines exemplo suo proceres; multoque sapientiores homines moueant. Id quod in transgressoribus Angelis superioribus superbia tumidis, atque vsque ad diruptionem inflatis maiorem vim habet. Probatur secundo eadem negatiua conclusionis pars, quoad obedientiam vel transgressionem primo ab alterutrius partis Angelorum superioris gradus, & perfectioris speciei, & naturæ specialius ex nostris principiis. Quia hi prius dutatione siue in bonum, siue in malum deliberarunt, bonique, vel mali fuere, quam Angeli inferiores obedirent, vel exobedirent; malique hærent, vel boni, atque alteri Angelorum parti adscribentur: siquidem minori durationc est opus Angelis superioris gradus & naturæ, quam inferiori, vt supra monstrauimus: at, atqui nec prælium, nec partes eius aduersæ Angelos trahere conantes, nisi ex iam bonis, vel malis Angelis constiterunt: ergo obedientiæ primæ Angelorum superioris gradus, & naturæ inferiores eo operati non sunt, nec de eo decertarunt. Quot autem Angeli, & ex quo gradu, & perfectione specifica prælium hoc inchoarint, conseruerintque manus primi, & quibus auctæ alterius partis copiæ sint, quibusq; mediis & armis, an solis suasionibus an solis exẽplis cert. 2. examinandum statuẽdumq; erit. Certe, quæ contra causalitatem peccati vnius Angeli in peccatum alterius, (& idem est de obedientia vnius, in obedientiam alterius) scholastici aliis difficultatem faciũt ex eo, quod nec in eodem instanti vnius determinatio determinationi alterius causa esse potuerit nil præstat. Successiue enim peccasse Angelos constat ex dictis, & amplius ex dicendis cert. 2. quo quæsunt difficultates motæ ab Aeriaga citat subsect. 1. 2. n. 80. vt ipse fatetur n. 83. solutionem suam ad eas difficultates retractans: quæ tamen, non graues, sed leuissimæ sunt; etiã earum solutio, ex eo quod Angelus solo exemplo alios ad peccandum impulerit, non autem alia, suasione minime pendeat, cum eodem instanti, quo suam quisque inobedientiam aliis reuelabit, vt ea, ad imitationem motiuaque alia inobediendi posset, rationes, innotescere illis, moueretque absolute posset, rationes, simul eisdem proponere de quo d sequente. q. 2.

CERTAMEN II.

De prælio Angelorum in empyreo inito, & memorato Apocalypsis. 12. eiusque initio armis, & progressu conclusiones nostræ.

1 PRælium ex positiuo, & scholastico rigore ad litteralem, vel figuratum sensum ab Spiritu Sancto intentum, ac per Ioannem Euangelistam euulgatum Apocalypsis. 12. examinandum, & explicandum, vt scholasticis quæstionibus post dicendis etiam aperiat, ita refertur. n. 7. *& factum est prælium magnum in cœlo: Michael & Angeli eius prælibantur cum Dracone: & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cœlo.* Dixerat autem n. 4. quo effectu Draco pugnauit illis verbis: *& cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli.* Hoc prælium, ad litteram & prælia à paganis Principibus Romanis cum Christi fidelibus, eius nascente Ecclesia, per mulierem parturien-

tem

tem initio capitis descriptam, figurata, interpretantur. Ac demum cum Antichristo, sub mundi, & Ecclesiæ nostræ militantis finem interpretantur omnes ex quibus Alcazar. Mariana noster, in suis scholis ad hunc, & sequentes textus ita per varios tyrannos initum, & continuatum, & per Antichristum finitum significari voluit, vt nihil de prælio Michaëlis, & Angelorum bonorum cum draconе diabolo, & malis in cœlis inito significetur: nec *Michaël*, Angelum ea voce notissimũ sed Christum, *draco* vero tyrãnum quemque Ecclesiæ suo tempore persecutorem, ac præcipue Antichristum, significent. Ribera etiam noster ad eum textum præfatum Angelorum prælium hic memorari negat, & vulgus solum illud hic referri putasse; in eo vero à Mariana diuersus est quod Michaëlis, & draconis, Angelorumque nominibus Angelos, & partium aduersarum duces, & eorum sequaces significari, cum reliquis interpretibus, & Patribus merito censeat; tyrannos verò & Antichristum, quibus, tanquam instrumentis, draco Lucifer, seu diabolus, & Satan ad Christi Ecclesiam debellandam, euertendamque vsus est, & vsque vtetur, horrendo capitis eius ornamento, & cornuum, & coronarum significari. Quo iure Augustinum, & Patres alios, qui tyrannos singulis cornibus, & coronis significatos explicant singulatim, imitantur. In eo facilis ipsis acquiescam, etsi non grauer eosdem Angelorum dracones, sicuti Angelorum Michaëlis nomine Doctores, & Sacerdotes, ac Prælatos, qui contra diabolum, eiusque ministros fortiter, strenueque in hoc prælio verbo, & exemplo decertantes Christianum populum in fide, & officio confirmarunt, tenuerunteque nominibus eis significari: vt ex ministerij consimilis vnitate, quod proprie vox Angeli significat, tam Angeli, quam homines eadem voce significentur. Quod autem Michaël, & Angeli sequaces, & Imperatoris, & Ducum, & strenuorum militum, in hoc prælio, pro Christi Ecclesia partes præcipuas obierint, contra vero diabolus Lucifer, eiusque Angeli sequaces: ac subinde debuerint, à Ioanne eis vocibus intelligi, & nominari, neque in prælij huius Ecclesiæ Christi militantis omiti nullatenus potuisse ex eorum officiis aperte probatur. Nam, & Michaël Ecclesiæ huius Princeps, & boni Angeli custodes, cum singulorum hominum, tum particularium Ecclesiarum, regionum, & prouinciarum eius, atque in æternæ salutis hominum procuratione præcipui adiutores, & auxiliares sunt à Deo constituti; Contra verò diabolus, & mali Angeli affectæ superbia, inuidia, & malitia sua, suo quisque gradu, hostes infensissimi hominum in eadem salutis eorum causa sunt effecti.

2. Dicendum primo nobis est. Prælium Michaëlis, & Angelorum eius cum Dracone seu diabolo, & Lucifero, ipsisque Angelis Apocalipsis capite duodecimo, memoratum non vnum, & idem sed duplex esse. Alterum Ecclesiæ, siue in Ecclesia hominum militante initum, continuatum, & vltima Antichristi persecutione absolutum: alterum, sub mundi initium inter Angelos ipsos habitum, & ex versu septimo relatum. Prima conclusionis pars omnium Patrum, & interpretum est, satis, & eorum consensu, & subiuncta proxime ratione. Probatur secundo, quia relati hoc capite successus omnes, non prælio illi pure Angelico, sed magnam partem prælio Christianæ hominum militantis Ecclesiæ habito, & ad finem mundi continuando, & vsque duraturo conueniunt. Secunda vero conclusionis pars de prælio pure Angelico primitus in cœlo empyreo habito, etiam memorato in eodem capite, & summatim relato, verbis recitatis ex numero eius septimo. Et si præfatis interpretibus aduersatur magnum authoritatis, & rationis pondus habet. Et in primis contra Alcazarem, & Marianam nostrum arguo: Etenim cui Michaëlis, & Angelorum eius vocibus, non ipse Michaël, & Angeli, sed Christus Dominus, & Doctores Ecclesiæ alios homines in fide obfirmantes, ac tenentes, ne in tam duro certamine hostibus cedant, & succumbant, & draconis, seu serpentis antiqui diaboli, & Satanæ, vt mox nominatur) & Angelorum sequacium vocibus, tyranni, eorumque ministri fidelium, & Christianæ Ecclesiæ persecutores figurate, & allegorice, significentur, nisi, quia ita nominati Angeli, in Ecclesia militante Angelica prius, primitusque pro eius fidelibus Angelis, & Ecclesia Dei Angelica boni, contra illum vero mali acerrime pugnarunt, eosque postmodum homines vtriusque partis prælio, pro, & contra fidem, & Ecclesiam hominum fidelium militantem imitati sunt? Ergo ea ipsa allegorica eorum nominum per eas voces nomenclatura prælium pure Angelicum primitus habitum ab Spiritu sancto per Ioannem asseritur, vt cum strenuum aliquem Ducem Alexandrum dicimus, hunc strenuissimum Ducem, & ducum exemplar fuisse simul asserimus. Quod vero vulgi Ribera dixerit textus relati de prælio pure Angelico interpretationem, minus modeste, ac vere videtur dictum. Siquidem scholastici Doctores fere omnes de Angelis disputantes, nec semel vnusquisque de prælio pure Angelico textum illum interpretantur. In quibus doctissimi, & rigidissimi textuum interpretes Salmeron citatus in. 2. Petri. 2. & Molina vbi proxime. Quod si vulgus, ibi, non infimam ita censentium sortem, sed interpretationes, & intelligentiæ apud Ecclesiam, & Doctores, eius communitatem, & concordiam significet; Verum, quidem dicit, sed quod maxime sententiam nostram confirmet, atque oppositam negatiuam fere improbabilem reddat.

3. Sed minutius huius nostræ, & communis ad eum textum interpretationis fundamenta ab authoritate, & ratione videamus: & imprimis præter scholasticos memoratos Arethas peruetustus interpres apud Riberam, ibi. *Cum itaque Michaël dux exercitus non tulerit diaboli superbiam, & bellica virtute illum sua in cœlo conuersatione, iam olim obiecerit, rursum in aduentu Antichristi vnà cum Iudæis, & Angelis ministrantibus per tentationes aduersus fideles, & sanctos perfectius excidet diabolus: nempe ignominiosior redditus ab eius seruis, qui ipsum deiecerat.* Quibus primum illud prælium Angelicum, & exitum relatum hic censet, vt alterius prælij, & euentus apud fidelium hominum Ecclesiam eodem Michaële duce, eiusque Angelis, certantium etiam hominum, auxiliantibus contra diabolum, eiusque Angelos, & ministros infideles veritatem ab eodem prænuntiatam confirmat. Ita censet noster Cornelius ad eum textum numeri, septimi, paragrapho, *Dico historice*, vbi, etsi summatim Angelici illius prælij historiam litteraliter, & historice clarissimi perstrictam à Ioanne censet, vt eius verba proprie, ac sine vlla figurata significatione, & locutione demonstrant: atque eis verbis, non, nisi symbolyce, prælium aliud Ecclesiæ nostræ militantis præcipue, sub mundi finem eum Antichristo habendum significari: etsi prophetice ad litteralem etiam, & genuine postremum hoc prælium etiam significetur, cuius minutior progressus, & exitus, cum hoc, tum sequentibus capitibus descriptio ponitur à Ioanne, vt præcipuus Prophetiæ huius scopus. Hoc ipsum censet Tirinus etiam noster, tomo secundo, in scripturam ad eum, numer. septim. Ita eum explicans. *Sicut olim in cœlo empyreo, ita sub finem mundi in cœlo aëreo, seu in ipso aëre id est immundo factum est prælium magnum.* Quibus hunc postremum per illud primum figurate, & symbolice describi docet. Nec reor interpretem, aut expositorem aliquem de litterali historico eius numeri sensu id negasse, sed de Prophetico solum sensu, cui erant intenti vt difficiliori, (historicus enim prælij Angelici primitus habiti in aperto erat) suam sententiam dixisse. Et quidem, cum prælium primitiuum pure Angelicum certum adeo sit, vt ad fidei dogma, vel formaliter, vel virtualiter pertineat, neque alius sit scripturæ locus vbi contineatur, hoc loco esse narratum, & summatim perstrictum certum esse debet. Demum, quidquid de litterali eius textus sensu esset. Prælium hoc pure Angelicum Michaëlis, & Angelorum bonorum cum Lucifero, eiusque malis Angelis primitus habitum, & totius Ecclesiæ consensus, & Michaëlis Ducis bonorum nomen, quod idem, ac *quis sicut Deus* valet, in via contra rebelles Deo, ac superbos Angelos habitum fuisse, atque hoc textu contineri certum, nec citra ingentem temeritatem, negabile facit. Quod

satis est, ac de eius initio progressu, & exitu congruè, & vtiliter discurri Theologice possit.

4. Dicendum est secundo. Prælium hoc Angelorum in via non totis militum copiis, quibus vtraque pars demum constitit initium primo fuit; sed Angelis gradus Hierarchici, & speciei suprema intra supremam hierarchiam: ac fors à solis Michaële, & Lucifero cœpit, quarum copiæ, vbique alterutri deinceps & successiue adhæserunt militibus pro alterutra Angelis accedentibus auctæ sunt. Totius conclusionis probationi præmittendum est principium illud quod d. proxima, quæstione secunda, fuse ostendimus Nullam, scilicet, rationalem creaturam posse de re, & actione vlla sua plene in instanti deliberare, sed ad plenam circa rem quampiam deliberationem durationem diuisibilis, & aliquota creaturæ cuiuis rationi opus esse, eoque subinde maiore, quo deliberatura rationalis creatura imperfectioris naturæ, & speciei sit. Præmittendum secundo (quod indubitatum Theologis est) ad peccatum graue, meritumve operis condignum vitæ, mortisve æternæ (cuiusmodi inobedientia, vel obedientia Angelorum in viæ statu fuit) necessariam plenam deliberationem obedientiæ, vel inobedientiæ vtrorumque fuisse. His memoratis probatur pars prima conclusionis. Quia nullus Angelus inferioris speciei, & gradus hierarchici potuit plene deliberare circa obseruantiam, vel transgressionem præcepti in tempore necessario Angelis supremi gradus, & speciei ad plenam circa obseruantiam, vel transgressionem præcepti deliberationem; sed maiore durationc pro maiori speciei suæ imperfectione opus habuit: ergo præter Angelos speciei supremæ nullus alius potuit pro eo tempore grauiter præceptum transgredi illudve condigno merito vitæ æternæ obseruare, malusve, vel bonus suo merito, aut demerito graui fieri, vt alterutri siue bonorum, siue malorum, parti ad pugnandum accederet: omnes autem supremæ illius specificæ naturæ Angelos grauiter, vel obedisse, vel exobedisse tempore illo, sufficienti Angelo speciei illius ad plenam deliberationem, & intra quod deliberato obedire absolute possent: vbi autem primum deliberato obedierunt Angeli boni, exobedieruntque, & transgressi præceptum mali fuere statim suis quique partibus aduincti ad hoc prælium, & pugnam sunt; ergo inter Angelos naturæ specificæ supremæ vt summum prælium hoc primo initum, & inchoatum est.

5. Secunda conclusionis pars (quam dubitanti similis proposui) de pugnæ huius initio per solos Michaëlem, & Luciferum dato, non leuis suspicio, sed satis intra probabilitatem, & prudens iudicum Theologicum solidis fundamentis innixa sententia est. Etenim vterque suarum quisque partium in prælio hoc Princeps, & dux extitit, vt ex verbis illis *Michaël, & Angeli eius, & draco, & Angeli eius pugnabant.* Satis significatur, & Michaëlem cœlestis militiæ Principem, non semel, sed riptura vocat, & Ecclesia docet: Belzebub Luciferum malorum Angelorum, ac dæmonum Principem & Angelum appellat: & de Michaële Principatum illum suum meruisse Ecclesia testatur verbis illis, *qui militia cœlestis meruit Principatum*, quare non solum ob naturæ indiuidualem perfectionem cæteris specifica suprema natura Angelica coæqualibus maiorem, sed ob merita, & strenue seorsim ac personaliter contra diabolum, seu Luciferum gesta prius, quam adiunctis primis etiam Angelorum copiis contra illum, & assectas Angelos nequam pugnaret & à Deo Princeps militiæ illius electus, & ab Angelis suis Imperator appellatus, iure censendus est. contra vero Lucifer ob contumaciam obstinatissimam, qua Michaëlis benesuadis rationibus restitit, imo vero arte, & fallacia omni ipsum peruertere conatus est ab Angelis malis imperator dictus imprimis fuit. Succedat ratio Theologica. Quia tametsi præceptum Angelos speciei supremæ Angelicæ (ad quam Michaël, & Lucifer probabilius pertinent) vsque ad extremum temporis sufficientis cunctis speciei illius ad plenam de obseruantia præcepti deliberationem non vigeret, sicuti, neque Angelis inferioris imperfectionisque naturæ suæ ad plene deliberandum necessariæ: id tamen non tollit quominus perspicacioris indiuidualiter voluntatis Angeli intra eandem speciem contenti, ante extremam temporis illius partem plene deliberare potuerint, ac de præcepti obseruantia plene deliberarint: tempus siquidem illud pro omnibus, speciei illius ad deliberationem de præcepti obseruantia designatum tantum esse debuit quantum omnibus etiam minus perfectis & tardioribus indiuiduaiiter ad plene deliberandum satis esset; etsi aliquibus indiuiduaiiter promptioribus paululum minus sufficeret: id quod in tempore designato nobis ad præcepti cuiusuis impletionem patet, quod maius semper eo, quod promptioribus, & expeditioribus sufficiat. Cum autem Michaël & Lucifer perfectissimi indiuiduaiiter Angelorum summæ perfectæ naturæ, ac speciei Angelicæ fuerint prius aliis deliberare potuisse, ac deliberasse in promptu est: cum vero insuper alter ardentissimo Dei & proximorum amore, alter vero Dei, & proximorum odio, & inuidia illico, simulque flagrarint: illico etiam simulque alter ad reuocandum à culpa Luciferum, hic autem ad Michaëlem peruertendum certarunt.

6. Dicendum tertio, exinde vterque lucrandis ad suas quisque partes Angelis, atque in ea confirmandis, qui nondum deliberauerunt plene circa præcepti obseruantiam, tam speciei suæ, quam inferiorum, & inferiorum specierum magno ardore, arte & industria vsque ad viæ Angelicæ extremum continuo nusquamque interrupto partium studio, ac prælio pugnarunt: auctis successiue Angelorum auxiliantium pro parte vtraque copiis prout successiue alij deliberato obedierunt, alij vero præceptum transgressi sunt. Conclusio tota prona ex dictis est, &, quoad continuum Michaëlis, & Luciferi Studium partium erga Angelos reliquos exercitum ex ardenti vtriusque Dei, & proximorum vel amore, vel odio, & inuidia satis probatur. Quod autem etiam circa Angelos speciei eiusdem, qui nondum deliberantque specierum inferiorum paret. Quia ex eadem specie plures nondum deliberauerunt, & maiorum ex Angelis specierum inferiorum vsque ad infimam Angelicam, iuxta principium supra memoratum. Quod autem successiue statim, ac in alterutrum deliberarunt, vel bene, vel male parti alterutri continuo Angeli reliqui accesserint, constat etiam ex vtrorumque amore vel odio (etsi non à Deo, ac Michaalis & Luciferi, ardenti tamen) in Deum, & proximum vbi primum præceptum transgressi sunt, vel obseruarunt. Quod continuitatem, successionis, & ad alterutram partem accedendi, constat etiam ex dictis; quia perfectiores indiuiduaiiter Angeli indiuiduis aliis speciei eiusdem summæ, etsi posterius paulo Michaële, & Lucifero, tamen anterius paululum, & anterius indiuiduis Angelis imperfectioribus in alterutram partem deliberarunt, & suis quique partibus accessere, in eisque contra aduersos pugnarunt Quod ipsum de Angelis, & specie, & indiuiduatione imperfectioribus eadem ratione probatur. Denique Angelicum hoc prælium toto viæ Angelorum tempore vsque ad extremum perdurasse constat: quia vsque ad victoriam, & triumphum Michaëlis, & Angelorum eius de draconc Lucifero, & Angelis eius horumque è cœlo eiectionem (via nimirum Angelica fiaita) pugnam int r Angelos durasse citato capite Apocal. 12 refertur: & quamuis post infimæ speciei, & indiuiduationis deliberationem Angelorum, omnibus speciei infimæ Angelis alterius viæ tempus pœnitentiæ, & his, & reliquis Angelis datum, factusque à Deo locus fuerit, eo tempore nec arma deposuerunt Angeli, nec a pugna cessarunt, contendentes singuli alios aduersæ iam partis, ab ea se mouere, atque ad suam trahere. Cum autem infimæ speciei, & indiuiduationis Angelis ad deliberandum noua deliberatione ad persistendum, abscedendumve à proposito primo deliberato, maius tempus, quam aliis speciei, & indiuiduationis perfectioris opus sit, non parum inde viæ, & pugnæ Angelicæ tempus fuit auctum: etsi quantum illud determinate fuerit definiri à nobis minime possit.

7. Circa arma, quibus vtrimque ab Angelis pugnatum

tum fuit, nonnihil dissidij scholasticis est. An scilicet exemplis solum aduersis, an rationibus, & suasionibus, & adhortationibus oppositis, vt quisquis alios ad suas traheret partes, pertractoque in eis teneret pugnauerint armis, siquidem materialibus prælium commissum, habitumque non fuisse constans apud Doctores omnes est. Fuit siquidem totum spirituale, atque inter puros spiritus angelicos consertum; tametsi pictores armis corporeis decertantes Angelos depingant, vt spirituale hoc prælium (vt possunt) hominibus repræsentent, vti, & Angelos ipsos corporea iuuenum forma (qua solum possunt) nobis proponunt. Soarius noster vbi proxime, n. 15. rationibus solum propositis, & adhortationibus negotium hoc, & pugnam totam actam, peractamque fuisse censet: quod ipsum Vasquez ac reliqui fere omnes scholastici recentiores docent, habentque pro se Nazianzenum, Cæsarium, Chrysostomum, Ambrosium, & Gregorium apud Soarium. Contra vero Albertus, Alensis, Bonau. Ricard., Ægidius, & Durandus apud eundem Soarium, & Arriaga cit. d. 24 sect. 11. sub sect. 1. num. 78. §. *Porro solo exemplo* censent solo exemplo Luciferum (quod ipsum de reliquis Angelis esset) alios ad suas partes traxisse. Præcipuum fundamentum à ratione est: nihil Angelos alios aliis proponere à ratione potuisse, vt eos in suas partes adducerent, quod adducendi non prænossent, & ignorarét. Sed, ne inani hac super re certamini locus detur, aduerte, obedientiæ, vel inobedientiæ, & transgressionis Angelorum virtutem, aut vitium pure internum, atque, ad cordis Angelici secreta spectans omnino fuisse: ac proinde seipsis, nec virtutem, nec vitium Angelorum aliis Angelis, quam alterutrum admittentibus innotescere potuisse, vt alter alterius exemplo, siue ad obedientiam, siue ad inobedientiam, & transgressionē moueretur mouerive facto ipso, & exemplo alterius posset: quare voluntaria reuelatione facti sui alterius Angeli ad alium, vel alios opus fuisse, vt eos ad sui imitationem facto, & exemplo suo posset absolute mouere. Vnde an vltra hanc facti, & exempli proprij propositionem (quæ abs dubio suasio aliqua & ratio est) rationibus, & motiuis aliis propositis, & alij Angelos alios in suas partes, & sententiam, partemque pertrahere tentarint, ac mutuo contenderint, quæstio inter scholasticos est, nesque solummodo potest, vt patet.

8. Dicendum est quarto, vtroque modo Angeli alij alios ad suas trahere partes contendentes mutuo, ac vicissim pugnarunt: scilicet, exemplo, & facti proprij manifestatione, atque item rationum, motiuorumque aliorum, vt eos pertraherent propositione. Hanc esse non admodum veterum scholasticorū sententiam iudico. Neque enim Soarius, & alij pro prima sententia relati negarunt Angelos exemplo suo seu facti proprij manifestatione ad imitationem mouisse, quos de facto mouerunt. Atque alios mouere absolute potuisse, præsertim Angelos gradus natura, & individuatione inferiores, imperfectioresque, apud quos præstantiorum, & procerum exempla multo amplius præstant, quam æqualium qui aliquid valent tamen, certum est. Quare hæc conclusionis pars, & ratione, & communi omnium Doctorum suffragio indubitata esse debet. Secunda pars conclusionis de aliorum motiuorum & rationum propositione de qua solum disputatio locum, apud scholasticos habuit, & habere, solummodo potest probatur. Et primo quidem inferiores, & imperfectiores natura Angelos non assequi rationes & motiua, omnia, quæ perfectiores, & superiores natura Angeli assequuntur, dubium mihi non est de naturalibus loquendo: quare, & ab his de naturalibus, præsertim discursu adquisitis, illuminantur, possuntque absoluto de adquirendis illuminari, vt suo loco de Philosophicis Angelorum disputantes, t. 2. Philosophiæ nostræ controu. vlt. satis ostendimus. De supernaturalibus vero cognitionibus proportione seruata plures, amplioresque à Deo ipsis, quam inferioribus communicatas, vti, & dona supernaturalia reliqua, iuxta naturæ maiorem perfectionem constat ex dictis, d. antecedent. ergo aliqua Angelis inferioribus proponi à superioribus absolute potuerūt, quæ ante eam propositionem non scirent. Sed est, sint Angeli omnes scientiæ tam naturalis, quoad extensionem æqualis (vt de omnibus speciei eiusdem connaturaliter, & ordinaria prouidentia loquendo verum mihi est, certe quoad intensionem, & entitatiuam perfectionem cognitionis, superiores, & perfectiores non solum specie, sed & individuatione, Angelos inferioribus, & imperfectioribus excedere certum est, atque frequenti hominum, speciei etiam eiusdem, individui, quoad intelligentiā imperfectiorum experimento comprobatum. Hi siquidem perfectioribus viuidius, perfectiusque obiecta, quæ ingenius, & quasi emortuæ perceperant, à præstātia cognitionis suæ illustriora proponuntur illuminant, perfectiusque, ac viuidius, quam antea cognosci ab eis, ac veritatibus, de quibus præcognitionis primæ suæ imperfectione hæsitantes dubitabant, faciunt assentiri: sed demus tandem æqualis, quo ad intentionem; & perfectionem entitatiuam scientiæ omnes Angelos esse: rationis tamen eiusdem inculcatione, ac per tempus nouæ deliberationi datum repetitione, & instantia meritem eandem magis eius perpensioni, & penetrationi, ac subinde deliberationi maturius habendæ applicari; certum itidem, & ratione, & experiētia, quotidiana nobis est, id, quod inter Angelos specificæ, & si velis individuæ perfectioni æquales, Michaëlē, & Luciferū, in re præsente euenisse ipso Michaëlis nomine, & significato satis ostenditur: idem enim valet Michaël, ac *Quis sicut Deus?* quod Lucifer nunquam ignorauerat, & tamen eius veritatis inculcatione, & repetitione vt ipsum à vesano affectu, & peccato ad bonam frugi, & salutarem pœnitentiam reuocaret cum ipso pugnabat: atque obinde tanquam ex præcipuo gladio, quo, nec solum exemplo, præliatus est Michaëlis nomen accepit. Denique à prauis iam Angelis non veris solum, sed falsis, & chimericis rationibus, quas boni adhuc alij nondum cogitauerant, pugnatum est eorum obiectorum simplices apprehensiones, quibus delectarentur excitando, & quibus prosequendis, delectationis, & complacentiæ experimento percepto ad prosecutionem de eo paratam inducerentur, vt Lucifero ipsi contigisse dicemus.

CERTAMEN III.

Quo fructu, & exitu certatum vtrinque ab Angelis fuerit.

1 QVo fructu vtriusque partes Angeli in via pugnauerint, & quis tandem prælij illius euentus fuerit, vtra scilicet ex eis partibus vicerit, examinandum, ac figore scholastico statuendum venit. Cum autem prælium hoc in viæ statu ex parte Michaëlis bonorum Angelorum, principis, ac ducis pro debita Deo obedientia summissione, & obseruantia fuerit; ex parte vero Luciferi, & cacodæmonum sequacium pro oppositis, inobedientia scilicet, atque in Deum rebellione: ac insuper prælium hoc suasionibus, & exemplo, & motiuis aliis, ad Angelos omnes, vel inferiores, vel æquales, siue iam ad alterutrum determinatos, siue nondum præ deliberandi tarditate maiore determinatos habitum fuerit: fructus partis vtriusque in prælio hoc ex his Angelis, quos ad se determinatis, vel necdum determinatis alterutrius partis Angeli produxerint, ac perseueranter tenuerint, & in suis partibus obfirmauerint dignoscendum erit, & iudicandum, exinde vero vtra pars, absolute in via vicerit, facile dignoscetur, & proqua parte palestra, seu pugnæ campus, empyreum nempe cœlum, vt victrice finito viæ statu, & prælio permanserit: ac demum Angelis militiæ cœlestis titulo ex præfata pugna adquisito aliquid aliud, contra dæmonum phalangem sub mundi huius finem, tanquam victoriæ appendiculum restet agendum. De quibus omnibus singulatim eo ordine, quo proposita sunt, rectæ methodi, & claritatis gratiæ, ex instituto disputabimus, quia eorum pleraque intacta, vel aliis difficultatibus cursim ab antecessoribus scholasticis inserta, quare nec pro debita claritate, & dignitate disputantur. Illud solum ex parte distin-

ctius, & dignius à Doctoribus examinatur, quod in quæstione de prælij huius fructu primo loco debet examinari an scilicet Angelus aliquis à susceptis semel partibus aduersantium Angelorum exemplo, beneque, vel malesuadis rationibus à suis partibus defecerit, atque in aduersas transierit? quam difficultatem ex parte vt dixi, scholastici, & rigidi aliquot in secunda Petri. 2. Doctoresque in re Theologica & interpretes sub titulo examinarunt, an lapsi aliquot Angeli egerint pœnitentiam? etsi an de se, vel aliorum industria etiam? ac de semel bonis, an post ex aliorum suasionibus, aut exemplis lapsi fuerint? disputare omiserint, sed de vtriusque generali, & communi titulo nostro agendum est, tum quia de vtrisque eadem est Theologica ratio vel saltem similis: tum vt appareat, ex quibusnam Angelis, an ex iam determinatis in partem alterutram, an ex nondum determinatis solum fructus prælij huius constiterit. Sed quoniam pro negatiua parte, quod determinatos semel in malum, maius in secunda Petri capite secundo fundamentum esse videtur de eius partis certitudine seorsim dicemus, quo negatiua pars, quoad Angelos semel bonos, ac subinde conclusio vniuersalis negatiua iam subiicienda probabilior, firmiorque consistet.

2. Dico primo: nullum Angelum, ex iam determinatis in partem alterutram, partis alterius Angeli ad se traxerunt: quia nullus eorum à semel concepto, vel obediendi, vel exobediendi proposito destitit. Est omnium Theologorum conclusio, quoad semel lapsos, & transgressores expressa (vt statim videbimus conclusione 2.) ac subinde, quoad obedientes conclusio virtualis. Excipe nostrum Arriagam d. 20. sect. 5. subsect. 2. n. 61. §. *Pater Suarez*, qui non solum probabile, sed euidens putat contra Suarez ex eius communibus ac veris principiis Angelos, semel deliberato bonos, demum peccasse, quia non simul omnes Angeli, sed successiue, ac reliqui ex Luciferi suggestione peccarunt. Sed huius Doctoris euidentiæ obscure valde, nec satis probabiles aliis plerumque sunt: hæc vero ex principiis illis illatio mala, & in multis peccans est, vt nostris discursibus clarebit, quin eius vitia singulatim ostendere sit opus. Iam conclusio nostra probatur ratione Theologica, quia etsi nec obedientia bonorum Deum determinauerit, vt eis auxilia congrua, & efficacia ad perseuerandum, ac malorum suggestionibus, & tentationibus resistendum conferret, neque malorum transgressio, vt congrua auxilia, & efficacia ad resipiscendum, & salutarem pœnitentiam deneganda; in his tamen, vt congruo, imo, & sufficientia denegaret satis meriti, condigni etiam, fuit; in illis autem satis meriti congrui: quare æquissima lege sancitum à Deo fuit, vt obedientibus Angelis congrua auxilia ad perseuerandum de facto conferrentur; transgressoribus autem denegarentur congrua ad resurgendum: imo multa Dei benignitate indultum ipsis est in auxiliorum sufficientium, & bonorum Angelorum cos ad pœnitentiam salutarem atte, industria, & vehementia omni adhortantium prouidentia Dei benefica: quæ omnia, condigne etiam, demerebantur. Etsi autem bonorum obedientia, auxilia congrua ad perseuerandum, ac malorum tentationibus obsistendum condigne non meruerit; congruentissime tamen promeruit, valdeque proinde rationabili æquitatis iure prouisum à Deo est, vt ex diuina misericordia, & erga amicos, & obedientes Angelos, quod obedientiæ ipsorum merito condignitatis deerat, titulo amicitiæ eorum deliberatæ, ac Dei beneuolentiæ in eorum auxiliorum efficacium collatione à Deo suppleretur, qui ex pura solaque sua benignitate multa enumerata malis Angelis inimicis deliberato suis non citra, sed contra condigna demerita indulsit. Probatur secundo conclusio, quoad Angelos bonos ex altera parte conclusionis, negatiuæ etiam pœnitentiæ de facto omnium, nullo excepto, Angelorum malorum: ex qua ad perseuerantiam de facto bonorum omnium Angelorum multiplici ex capite consequentia probatur. Primo ex parte Dei, & gratiæ congruæ ipsis collatæ ad perseuerandum ob datam proxime Theologicam rationem. Secundo: quia Angeli natura sua, semel concepti aliquando boni tenaciores, citra naturæ Angelicæ iniuriam, non esse, cogitari non possunt; imo vero ex eius perfectione ad bonum, quam ad malum propensiores, firmiusque adhærentes debent censeri, & quibus subinde minus entitatiue, & physicè sumptum auxilium, vt in bono persistant, atque à malo resipiscant, ad congruitatem perueniat, ac de facto effectum obtineat, longe satis esse, quam sit tentatio, qua de facto, vt in malum trahantur, & in illo obstinentur, & indurescant. Tertio: quia iniurium etiam bonis Angelis est minus ardentes, & industrios, in confirmandis, in bono, Deique obsequio teneudis fratribus fuisse, quam malos Angelos in sociis nequam in malo. Deique auersione, in obedientia, & inimicia pertinaci obseruandis: quàm autem certum, firmumque sit secundi huius argumenti antecedens, ostendet conclusio secunda.

3. Dico secundo: nullum Angelorum, semel transgressorum, & malorum ad salutarem pœnitentiam resipuisse, certum ab authoritate Theologorum est, vt oppositum non singulare solum sit, sed temerarium. Certum, nec de fide est, nec fidem Catholicam proxime vel remote concernens. Prima conclusionis pars indubitata est (vt ex communi illo apud fideles, omnes, & doctos proloquio *humanum est peccare, diabolicum in peccato perseuerare* satis constat) & apud Theologos constans: quorum nemo est, qui mali alicuius Angeli pœnitentiam salutarem de peccato suo vnquam egisse admittat, sed impœnitentes, & in malo obstinatos illos omnes ad vnum fuisse tàdem æternum damnatos. Etsi autem noster Salmeron ad recitatas superius verba ex epist. Petri, 2. c. 2. *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, cruciãdos in iudicium reseruari*, ad tertium dubium (quod a §. *dubitatum tertio loco fuit* versat) eam conclusionem in dubium videatur vocare, & affirmanti aliquorum malorum Angelorum salutarem, in viæ statu, pœnitentiam difficultatibus euadendis viam aperire §. *Quod si quis* sub med. verbis illis. *Deinde quia, si pauci aliqui* &c. & sequente §. *Sed difficile esse videtur certam aliquam sententiam ex his definire*. Statim vero pro hac conclusionis nostræ parte suam sententiam profert, eamque confirmat, cum ibi, tum sequente §. *Fuit igitur*: certam vero non esse dixit ex textu Petri recitato: quem interpretabatur alio ve scripturæ loco, (qui, ne apparens quidem aliter pro ea extat conclusione) id quod verissimum est, & filius adhuc à nobis monstratum q. 2. certam. 5. à num. 1. ad. 3. inclusiue disjectis omnibus eius textus ponderationibus, quæ adducuntur, adducique possunt à contendentibus ibi pro viæ statu traditam à Petro fuisse. Vnde constat secunda conclusionis nostræ pars, quod omnium Angelorum semel, malorum impœnitentia de fide formaliter non sit: cum eo Petri textu, quo solum in scriptura poterat) non contineatur, nec de ea sit expressa, imo, nec virtualis in Ecclesia definitio. Hæc conclusionis pars aliquorum interpretum, & scholasticorum sensui aduersatur, qui putant eius textus Petri sensum vniuersalem, vtpote doctrinalis propositionis de omnium malorum Angelorum impœnitentia, adhuc in via, esse in quibus sunt Soar. libro octauo, capite primo, Alarcon. d. 9. capite quinto, numero sexto, §. *Sed vero Pater Suarez*. Arriaga d. 25. sectione prima, sub init. sed quam debili fundamento nitantur constat, ex dictis ad eum textum citata quæstione secunda certam, 5. Tertia, & postrema conclusionis pars liquet ex eo, quia neq; hoc neq; alio scripturæ loco, neque Conciliorum, & Ecclesiæ definitionibus, est veritas illa reuelata, cuiusllatione legitima, & euidente aliquot Angelorum salutaris pœnitentia in viæ statu aduersetur; tametsi, pro damnatorum iam dæmonum omnium, impœnitentia, loca scripturæ sint, & veritates dogmaticæ, quibus, vel vniuersaliter, vel euidenti, ac legitima illatione, proxime, aut remote aduersatur, de quo postea. Illud tamen certum, & dogmaticum est aliquot Angelos malos salubriter in via peccati sui non pœnituisse, alioqui nulli demum damnati, & dæmones essent, nec diabolo & Angelis eius æternus inferni ignis paratus esset, ad quem impij homines iudicio postremo mittendi in Euangelio dicuntur, nec vllus Petri recitatus textus verum haberet.

4 Dico

4. Dico tertio: Angeli boni malos in hoc prælio viæ Angelicæ superarunt. Est de fide ex textu Apocaly. duodecimo, recitato. certamine secundo, numero primo, illis verbis, *Et draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt.* Quod ipsum est Michaeli & Angelis eius ex aduerso pugnantibus succubuerunt id: quod duplici ex parte, altera speculatiua altera actiua, & practica Super qua certatum vtrimque fuit facile probatur. De speculatiua veritatis, à Michaële, & Angelis eius ostendendæ, nempe Deo obedientiam summissionem, & adorationem ab ipsis, & ab omnibus creaturis deberi, & incarnato etiam, si id mali peccato suo detrectarunt, cum ea omnia, eius humanitati susceptæ exhibere iuberentur, superatos victosque malos à bonis Angelis fuisse dubium nullatenus esse potest: cum rationi illi per se notæ à Michaële, & Angelis eius continuo prælio illo contra malos Angelos ingeminatæ *Quis sicut Deus*, nihil, quo satisfacerent, mali respondere potuerint, etsi nequitia, & prauitate sua obstinato in sua sententia, & præiudicio falso, & erroneo perstiterint: victoria autem in disputando speculatiua est, intentam veritatem ita contra contumaces in suo errore demonstrare, vt nihil habeant, quo probabiliter satisfaciant. De actiua vero, & practica pugna, qua propositis rationibus vtrique boni Angeli malos, & necdum in alterutram partem determinatos, & contra mali reliquos in suas partes trahere contendebant, probatur: quia etsi neutro pars aliquem ex parte aduersa deficere, atque ad ipsam transire de facto obtinuerit, boni tamen Angeli vbi primum quisque, obediit, ac deliberato bonus effectus est, industria exemplo, & hortatu suo, primoque, & primus, & præcipuus Michaël ex nondum determinatis, sed successiue, vt diximus determinandis duplo, vt minimum, plures Angelos, ad suas partes traxerunt, in eisque toto statu viæ tempore tenuerunt, & confirmarunt; iis quos Lucifer, & Angeli eius malis suis artibus ad suas traxerint, atque in eis obstinato tenuerint: ergo boni Angeli malos, pugna etiam practica, & actiua trahendi in suas partes alios Angelos, vicerunt malos, & absolute superarunt. Consequentia patet, antecedens traditur c. illo. 12. Apocalypsi duodecimo, numero quarto, vbi de Draconе, seu Lucifero dicitur, *& cauda eius trahebat tertiam partem stellarum cœli, & misit eas in terram.* Quæ de Lucifero, & Angelis malis communiter prælio illo, pure Angelico, intelliguntur, & allegorice de prælio eorumdem Angelorum per se, & ministros suos homines in Ecclesia Dei militante habendo, & fine mundi persecutione Antichristi postrema finiendo: atque ita intelligi debere ostendimus, quæstione secunda, certamine quinto, numero secundo, & tertio. Denique probatur ex eo, quod malos Angelos boni fugauerint, & eiecerint è cælo empyreo prælij illius palæstra, quæ ipsis, vt patet, victoribus permansit, vt iam ostendo.

5. Dico quarto: Michaële, eiusque Angelis bonis malorum è cœlo empyreo proiectio viæ statu finito, ac sub mundi finem è terra extima, & aëre in tartareum damnatorum locum, & carcerem æternum commissa, mandataque à Deo fuit, atque ab eis mandata executione partim, partimque mundi finem mandanda. Conclusio hæc ex citatis locis 2. Petri. 2. & Apocalypsi duodecimo, rigide perpensis, & penetratis facile probabitur subditur enim immediate recitatis verbis ex Apocalypsi duodecimo, numero octauo, *& non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cœlo*, id est in cœlo ex quo lapsi deturbati, & proiecti sunt, nullum deinceps locum habuerunt & numero nono, ita subiungitur, *& proiectus est Draco ille magnus serpens antiquus: qui vocatur diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem; & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt.* &c. quæ nulli persecutori militantis nostræ Ecclesiæ, Antichristo adhuc, possunt conuenire, vt pote qui nec serpentis antiqui Protoparentes seducentis officium, nec propria diaboli, & Satanæ nomina, sed metaphorice solum habent. Nec proiecti aliunde in terram cuius à suo ortu incolæ sunt, & erunt, quousque in infernum miseris corporibus redituri æternum cruciandi mittantur: id ipsum docet Petrus epistola secunda, capite secundo, verbis illis. *Rudentibus inferni detractos* (Angelos malos nimirum è cælo in quo creati sunt) *in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari.* Id est tradidit, vt iudicio postremo sub mundi finem mittendi in tartarum vbi æternum coniecti, & coërciti, nec deinceps (vt ante illum diem) egressuri cruciarentur, vt Græca lectio Ταρταρώσας clarius expressit, quæ tantundem valet, *Ac tartaros coërcitos*, vt bene Salmeron noster d. tertia ad illud caput, §. *Dubitatum tertio loco fuit*, versus fin. Neque enim ex tunc proiecti è cælo Angeli mali omnes sunt in infernum coniecti, ac perpetuo detrusi: id enim postremo iudicio à Christo Domino habendo exequendum, vt ait Petrus, reseruatur, atque ex sententia ipsius in malos proferenda, *ite maledicti* in ignem æternum, inferni vtique, *qui paratus est* (non datus ibi omnibus æternæ, & inseparabiliter ab illo) *Diabolo, & Angelis eius*, vobiscum ibi ab illo æternum cruciandis: id quod subodorati Dæmones, quoad iudicis personam (nam quoad suum, & postremo iudicio post mundi finem æternum inferni carcerem, & ignem satis erant conscij) queruli Christo Domino clamabant Matthæi 8. *Quid nobis, & tibi, Iesu Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos.*

6. Sed quo, inquies, tunc proiecti sunt omnes, cum fuerunt è cælo depulsi? certe in infernum primo, vt carceris, & ignis ibi infaustam reciperent possessionem: etsi inde egressi, eorum plures incolant aëra, terram, & infernum; nullo tamen ex his locis immobiliter addicti (aliquot exceptis, qui in pœnam specialem aliquibus locis, & regionibus sunt alligati) sed vicissim terras, mare, infernum, & aëra peragrant, vt de Satan ex Iobi historia constat, & ex citato capite duodecimo, Apocalypsi, ibi: *Va terræ, & mari, quia descendit Diabolus ad vos*, & aliis scripturæ locis sexcentis, sed quid *rudentibus*, siue catenis (vt Græca habet lectio) *inferni detractos* significat, nisi eos ex tunc inferni vinculis esse inferno reuinctos? Salmeron infernum ibi pro caligine positum ait, vt tantundem, ac *vinculis*, seu *carceribus caliginis* valeat, sed cuius caliginis, an mentalis, an priuationis lucis huius visibilis (quæ nondum terræ, aëri, & mundo nostro aderat, cum pulsi cælo Dæmones sunt ante lucis, & Astrorum creationem) non explicat: Ego vero, etsi sciam inferni, & tartari voces caliginosa, ac tenebricosa loca proprietate, & etymo earum significare, ac subinde, ea quæ centro terræ viciniora, ac subinde à luce remotiora sunt *Tartarum*, & *infernum* dici: antonomastice tamen voce inferni non caliginis cuiusvis, sed propriè & communiter dicti inferni à Petro intellectas censeo; etsi non quibus ex tunc immobiliter inferno fuerint alligati Dæmones, atque reuincti, sed quibus ex iudicio publico, & postremo (quod ad locum attinet) immobiliter erunt reuinciendi, & alligandi per æternitatem, vt textu ipso dicitur. Rudentes autem illi physica igni inferni Dæmonum valonem eo loci tunc factam, non vt ex tunc ibi immobiliter perseuerent, significant. Ac, si remotius, & figuratè loquamur, æterna carceratio, nil aliud est quam Dæmonum toto viæ suæ statu, & tempore in peccatis, & obstinatione exhausto, à Deo damnatio, qua Michaëli, & Angelis suis victoribus malorum è cælo expulsio, & post iudicium postremum in infernum detrusio, demandata à Deo fuit. vt conclusione hac quarta diximus: ea siquidem immutabili Dei sententia inferni loco, & igni post æternæ, & immobiliter exequendo, & subeundo, quasi rudentibus fortissimis, ac minime dissolubilibus, aut disrumpibilibus reuinciuntur ferroque alligantur: quod si de his, quorum immania, & continuata delicta patibulum, furcam ita merentur, vt illam tandem euasuri, non videantur, etsi nondum per iudicis sententiam damnatis, immo nec ad causæ discussionem

sionem carceratis, dicere vulgari nostro prouerbio solemus, *Traen lasoga rastrango*, citius, potiusque à Petro dici potuit, dictumque fuit de irreuocabiliter à Deo damnatis ad infernum, & ignem æternum, etsi post exequendum, *Rudentibus inferni*, inferno, & æterno igne cruciandos detractos traditos bonis Angelis fuisse.

QVÆSTIO IV.

De colloquio seu locutione Angelorum inter se.

DIfficultas hæc ad Theologicam hanc de Angelis controuersiam non spectabat, sed ad philosophicam aliam de iisdem tomo secundo nostræ philosophiæ controuersiæ de anima separata (de cuius cum alia, vel Angelis locutione, ad ipsam eadem est difficultas) aduectendam: sed, vt in controuersiæ huius præfatione monui reliquorum Theologorum consuetudini, quam rectæ methodo, morem gerens, hic eam versabor ne quis eius examen ex aliorum lectione desiderans difficultatis eius arduitate, timore omissam à me suspicetur, qui clarius forte, & facilius aliis ex peculiaribus principiis ab ea me expediam: sed neque disputationis huius de statu viæ angelicæ prior ea quæstio est, quam disputationis de statu termini Angelorum siue patriæ, siue exilij & damnationis æternæ: siquidem in vtroque statu sibi inuicem Angeli colloquuntur, ac proinde de eorum locutione pro vtroque statu eadem est difficultas: quoniam vero quæstione tertia proxima Angelos, tam bonos quam malos, manifestatione concepti à se propositi, & aliorum motiuorum, & rationum propositione, siue exemplo, & suasionibus alios ad suas partes trahere contendisse docuimus (quod absque aliorum ad alios mutuâ locutione, & colloquiis fieri non potuit) subiungenda statim hæc quæstio fuit: tum, vt dicta melius intelligantur: tum, quia recta methodo de statu viæ angelicæ, quam de statu termini, anterius disputationibus hac de Angelorum locutione necessario & prius occurrit, nec aliquid est, quod de eorum locutione in statu termini sit vlterius addendum.

CERTAMEN I.

Præmonenda, supponendaque cunctis ad quæstionis decisionem.

1. LOcutio vnius cum alio, est actio, qua aliquis alicui quid de re quapiam sentiat, vel desiderium, sciendi quid de ea censeat alter significet: ac proinde vel assertiua, & testificatiua est, vel interrogatiua, aut formaliter, aut æquiualenter tales, seu quæ ad duplex hoc membrum reducantur, vt consideranti patebit. Dixi autem alteri, non quia locutio vnius, ad vnum, solummodo esse debeat, aut ad plures esse non possit. Constat enim vnius ad plures audiendi, & colloquendi capaces esse posse, vt quotidie experimur. Secundo prænotandum est in locutione assertiua creaturæ rationalis cuiusvis nude sumptæ de eo, quod res sit, vel non sit, aut ita se, vel aliter habeat, non solum falsitatitem, respectu rei assertæ, sed etiam respectu assereutis, posse euenire, quæ deceptio, & mendacium appellatur. Primum patet. Quia non posse falli, ac decipi in eo, quod quis de rebus, & obiectis iudicat, ac subinde alteri testificatur, solius Dei, diuinæque suæ scientiæ, essentis suæ veræ, & infallibilis omnino est. Secundum autem æque est certum: quia non posse alium fallere, & decipere ac testificari de re aliqua, suoque ergo illam iudicio aliter, quam de illa censeat, ac iudicet, solius etiam Dei, cui soli peccatum, quantumvis veniale, & leuissimum (quod vt minimum in deceptione illa ex specie sola sua intercedit) prorsus, vti omnino impeccabili repugnat, nec video, cur Angelus, qui peccare adeo grauiter natura sua potest & adeo enormiter peccauit, nequeat vel leuissimum fictionem, & mendacium deglutire: item illud Psalmo 61. & 115. & ad Roman. quod de homine solum sonat, *Omnis homo mendax*, de omni rationali creatura dictum est, homine in exemplum adducto, vt materia sermonis erat, doctrina vero vniuersalis: soli Deo infallibiliter credi, certoque & indefectibiliter in eo sperari solo: quod si mentiri Angelus non posset vere, non esset. Argumentum, quod ex tali productione specierum adeo ad exigentiam mendacij Angelici locutionis ponitur ab Arriaga, diluam certamine 6. numero 6. Dixi autem *nude sumptæ*, quia ex adiuncta ipsi beatitudine, immò, & perfecta contritione in via etiam statu habita quæ ex Dei complacentia leuissimæ cuiusvis culpæ, & offensionis Dei efficax saltem virtualis detestatio sit (vt in statu etiam viæ esse optime potest) Angelus mentiri alteri non poterit: similiter interrogatoria locutione falsitas deceptoria interrogantis cuiusvis creaturæ rationalis, aduæ sumptæ, potest interuenire: cum scilicet, quod scit, vel formaliter, vel virtualiter se nescire interrogatione sua profitetur, ac in eo alium, cui loquitur, decipi intendit, atque ex circunstantiis disponit, quatenus hoc iocose, & animi gratia ab angelo respectu alterius Angeli inferioris naturæ, & intelligentiæ fieri absque culpa queat? Et idem est respectu æqualis; qui id ipsum, quod ab æquali interrogatur, vt fieri potest, ignoret, vti absque culpa, adhuc veniali fieri sæpe amice, & citra offensionem inter nos contingit dubitari possit? cui dubio affirmatiue (ablit tamen interrogantis Angeli vitiosus fastus, & interrogati contemptus) videtur respondendum.

2. Tertio notandum est, ad omnem locutionem, assertiuam præsertim de iudicio præhabito, requiri, ac necessario præsupponi in loquente cognitionem reflexam iudicij alteri manifestandi, siue habiti, si vera locutio ad alterum sit, vel ficti, si sit locutio falsa, & deceptoria, fallensque alterum, cui creatura rationalis loquitur. Constat aperte, quia ad locutionem essentialiter requiritur voluntas actualis loquendi, seu manifestandi alteri, quod quis de re quapiam iudicat, ac quo pacto in iudicio suo se habeat res quam ipsi loquitur: at id nequit velle, ni judicium, siue quod de re illa, manifestanda, vel habet, vel fingit se habere cognoscat (cum voluntas ferri actu in incognitum nequeat) nec id potest cognoscere per ipsam cognitionem, quæ habita, & supposita necessario est ad voluntatem actualem manifestandi illam alteri, cui loquendum est; ergo opus est cognitione alia reflexa, qua directa illa, vt obiectum volendum, & apprendum loquenti, seu ponendum loquuturo proponatur. Confirmatur ex nostro immo vetustissimo principio, à nobis contra Recentiorum aliquot argutias cum sæpe tomis nostris Theologicis tum tom 2. philosophiæ de cognitione intellectuali creata obfirmato: nullam scilicet cognitionem, aut scientiam creatam sui ipsius realem formalem repræsentationem, cognitionemve esse posse. Supponendum est quarto: cuiusvis rationalis creaturæ actus inter nos spirituales non solum liberos voluntatis, sed intellectus & scientiæ, in secretis cordis esse censendos, & qui naturaliter videri à creatura alia rationali nequeant, sesto per coniecturas, & discursum ex circunstantiis, & causis non nullis naturales, & necessariæ quandoque cognosci ab alia creatura queant) vt ex communi Theologorum

gorum, apud Soarium 2. de Angelis capite 25. Amicam d. 12. numero 38. Quiros d. 6. ostendimus tom. 2. Philosoph. controuersia vltima, de extensione obiectiua, scientiæ naturalis Angelicæ disputantes, nunc quæ supponimus contra Vasquez d. 210. capite 2. Petrum Hurtado d. 12. metaph. numero 31. Franciscum Delugo libro tertio, capite 3. numero 3. quatenus censet oppositum esse probabile: vnde, vt scientiæ etiam actus creaturæ rationalis citra discursum, & coniecturam alteri innotescant libera voluntate illius ea alteri manifestãdi opus erit: quoniam vero creatura omnis, rationalis non solum cum alia sed cum suo authore Deo loqui potest, & indiget, aduertendum est: diuersimode illam cum creatura alia rationali loqui posse, & debere, ac cum Deo loquatur. Huic enim omniscientiæ, & vniuersalis gubernationis rerum iure omnia, etiam abditissima creati intellectus, & voluntatis secreta seipsis nuda, & aperta in se ipsis sunt: vt id ipsum Deo obiectiue præsentari sit, quod in seipsis absolute esse: quod dicerim contra aliquos, qui putant à locutione creaturæ rationalis Deo ad loquutionem, seu modum, quo rationali creaturæ loquatur, duci consequentiam posse.

3. Notata hæc communiter à Theologis fere citra controuersiam admissa, atque à pauculis, qui in eorum aliquo discordant velint, nolint admittenda, ex iure rationalis creaturæ secreto neque cordis seruandi prouenium, vt absque libera illius voluntate eiusmodi secrera alteri creaturæ rationali manifestandi, aliis omnibus in occulto, & obscuro posita de se sint, maneantque ignota siue supernaturalia, siue pure naturalia: id autem ius secreti in pleno Dominio, & libertate expedita creaturæ rationalis in liberos actus suæ voluntatis, & intellectus, illis saltem ita connexos, & quasi concretos, vt his cognitis nequeant illi latere, & rationalis Reipublicæ commoda prouidentia, gubernatione, & ordine fundatur: Etenim, si præfatos actus rationalis cuiusvis creaturæ, omnibus rationalibus creaturis independenter à libita, & libera eis aliis manifestandi voluntate elicientis nota de se forent, cuiusque intentiones possent à potentiori alia creatura rationali, cuius referret, effectu frustrari, & impediri, quantumvis de iusto intendentis, vel Reipublicæ rationalis communi commodo præfatæ intentiones essent, ac proinde inferiores minusque potentes creaturæ rationales sub potentiorum aliarum yranide vtique forent: inter æquales vero perturgia, contentiones, & rixas, totum eius Reipublicæ, ptiuatæ cuiusque creaturæ negotium transigeretur: quæ omnia, recto, & rationabili ordini, gubernationi, & commodo rationalis Reipublicæ aperte aduersantur: sed, & pleno dominio, & expedito libertatis rationalis creaturæ in suos actus liberos naturalis eorum, vbi primum à quavis elicerentur, apud reliquos omnes notitia repugnat, vt diximus siquidem ab eis eliciendis, odij & rixarum cum superioribus, aut æqualibus: immo, & inferiorib us (quibus omnibus cognitiones, & actu illi voluntatis suæ statim ac elicerentur, paterent, rationabili timere, merito impediretur, ac prudentissime abstineret: quæ omnia ex his satis constant, quæ in Republica nostra humana euenire experimur, ni eiusmodi actus, seu cordis secreta, vbi oportet, celentur. Secundo probatur: quia externa etiam, quæ in occulto loco, (verbi gratia, cuiusque domo, vel cubili aliorum oculis de se à malo, & recondito) aguntur tantum secreti de se habent, vt nisi de agentis facultate, & consensu ea aliis per rimas, aut arte aliqua speculandi nullum ius sit, aut moralis facultas; nec sine peccato illa speculari queant: ergo ea videndi, quæ in abditissimo cordis, mentisque (naturali cuiusque receptaculo) cogitantur, & aguntur nulla esse potest independenter ab eius voluntate, & consensu physica naturalis facultas.

4. Hinc constat minori fructu (ne dicam ineptè, & inutiliter) aliquos Doctores proportionem horum actuum à creatura rationali habitorum entitatiuam, & naturalem (si naturales prorsus sint) cum facultate naturali intellectiua ad res ius apponere, vt eos aliis omnibus statim, ac à rationali creatura eliciuntur, & absolute existunt debeant naturaliter patere. Nec minus infructuosè, & inutiliter in designandis in proportionibus aliis, & aliis, entitatiuis, facile reiiciendis, quo minus alienis intellectibus patere præfati actus naturaliter non debeant ab aliis Doctoribus insudari. Primi enim ex entitatiua proportione intellectus, & obiecti, proportionem in linea intelligibili, non solum, vt cognosci naturaliter, & necessario debeant, sed, vt absolute possint, vel non possint male probant: vt mille exemplis patet: ecqua enim maior entitatiua proportiõ inter colorem, & visum, quam inter sonum, vt hunc percipere nullatenus valeat, possit vero naturaliter lucem percipere, & colorem? immò necessario, vbi intra sphæram impedimentis nudam, & expeditam sunt duo hæc percipiat? Atque exemplo hoc laboris inutilis in aliis, & aliis improportionibus entitatiuis designandis secundi Doctores clarissimè arguuntur: siquidem proportio obiectiua, & in linea cognoscibili coloris cum visiua facultate, & improportio obiectiua sonus cum eadem solo experimento probatur cui omnia, non solum physica, sed & metaphysica nostra humana principia inniti tandem debent, & solummodo possunt, in naturalis autem improportionis horum, etiam naturalium actuum, qui cordis secreta sunt, & vocantur, independenter à voluntate elicientis, cum intellectu alterius, non solum constanti de nostris experimento, sed & rationibus proximè datis: immò, & apertis, scripturæ & Patrum testimoniis, quæ rem indubiam, & infallibilem reddunt, ostenditur 3. Reg. 8. & 2. Paralip. 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ieremiæ 17. *Prauum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscit illud? Ego Dominus scrutans cor*, ad quæ ibi Hieronymus. *Ex hoc discimus, quod nullus cogitationum secreta cognoscit nisi solus Deus.* Etsi autem de secretis cogitationis cordis quæ humani textus scripturæ sint, ac subinde de eis loqui. Hieronymus credi posset: tamen illis, *ni solus Deus* eam intelligentiam excluserit, sicuti ex illo Lucæ 11. ipse autem vidit cogitationes eorum, ac sua illatione subiuncta: *Ergo Christus est Deus.* Quæ mala esset, si rationalis aliqua creatura vllas posset videre similiter ad ea loca Patres alij concordi sententia, vel inferunt, vel loquuntur, quos citata controuersia Philosoph. ita de Angelis, vbi de hoc fusè, quod nunc obiter, atque adeo breuiter tangendum, ac statuendum fuit: quanto vero iure ex eis locis, quæ de secretis cogitationum, & cordis humani solummodo sonant, ita loquantur, & inferant constat ex rationibus datis numero tertio, sed omittendus Athanasius non est ita quæstione 27. ad Antiochum scribens. *Præscius rerum, & cordium cognitor solus Deus est. Neque enim, vel Angeli cordis abscondita, vel futura audire possunt*: vbi de Angelis expresse loquitur, & cordis abscondita, quoad naturalem, ab alio, quam à Deo, citra elicientis consensum inuisibilitatem, omnino æquiparat: cum tamen, & certum, & dogmaticum sit multi creaturæ futurorum contingentium, præscientiam, & præuisionem naturalem esse posse, vt diximus t. 1. de Deo vno controu. 2.

5. Ex his demum fit. Nullam sententiam, quæ in signo, reve quavis (iuxta statim dicenda) naturaliter ac independenter à voluntate Angeli eius de re quapiam, sententiam, & propositum alteri Angelo manifestiua angelicam locutionem constituat, veram esse posse vt autem sententiarum diuersa de locutione, & colloquiis Angelorum inter se multitudo ad certas quasdam classes redigatur præmittendum denique est. Dupliciter intelligi posse angelicam locutionem fieri. Primò per signa aliqua, obiecta, seu quæ prius cognita & ea quæ Angelus ad alium, vel alios loquitur, eiusque internum de eis iudicium, ipsumque esse, qui loquitur illis manifestet; quia ita cognita, ac percepta signa, in horum omnium cognitionem ducunt ipsa percipientem, & cognoscentem: vt in nostra locutione per voces, natusve vsu venit. Qui loquendi modus, vel per signa aliqua naturalia, ad eorum omnium cognitionem ducentia; vt fumus perceptus ad ignis cognitionem naturaliter ducit: vel per signa ad placitum, & ex libera loquentium conuentione præhabita eo ducentia, vt ramus tabernæ vinariæ valvis præfixus, vel voces, & nutus

ad

ad nostram locutionem præstituti intelligi potest. Secundo excogitari angelica locutio valet, per alia media, quæ in eorum omnium cognitionem ducant Angelum, cui alius loquitur, quin ea media debeant ab illo prænosci: nempe specierum impressione (quas vel impressas, vel expressas vocamus) à loquente Angelo, vel à Deo in auditurum immissarum, quæ in hoc, vel actiue, & virtualiter, vel formaliter, & expresse omnium præfatorum cognitionem in audituro, vel audiente Angelo ponant, quin ipsas prænosci ab Angelo, vel audituro, vel audiente sit opus, etsi posterius natura ab ipso cognosci possint, debeantque, & naturaliter, ac de facto cognoscantur: semel enim habita eorum omnium cognitione, quæ auditio ab alio, qui loquitur, stat necessario, ab audiente cognoscitur ipsum illum, ea omnia ipsi loqui, ac proinde, eius locutio, etiam præterita in memoria audientis asseruatur.

6. Sed ne de re, & subiecto, vel non supponente, vel saltem incerto, tam longa disputatio suscepta, & tandiu ab Scholasticis agitata, à nobisque versanda videatur, Angelorum inter se se locutio, nec solum possibilis sed de facto statuenda est. Et quidem eam de facto esse non solum à ratione, sed ex fide Catholica constat. Primo ex Zachariæ capite primo, numero 11. *& respondérunt* Angeli equis suis variis & albis insidentes, *Angelo Domini, qui stabat inter myrteta, & dixerunt*, &c. capite 2. *& ecce Angelus, qui loquebatur in me egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum*, & 1. Corinth. 13. *Si linguis hominum*, id est idiomatibus, *& Angelorum*, quibus ipsi inter se loquuntur, vt Chrysstom. ad eum locum hom. 32. Ambrosius, Anselmus, & alij Patres, & interpretes œcumen. Theodoretus, & Basilius homil. in initium Euangelij Ioannis circa medium quibus sane consentiunt Theophylactus, & Prosper, epistola ad Demetriadem recitati à Vasquez quæstione d. 211. capite primo, §. *Verum Theophylactus*, Apostolus Iudas in sua canonica epistola, numero 9. *Cum Michaël Archangelus, cum Diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore.* Apocalyps. 7. Angelus ad quatuor alios clamabat. *Nolite nocere terræ, & mari*, &c. à ratione probatur: quia Angeli natura sua rationales, ac subinde sociabiles, & communicabiles inter se creaturæ sunt, atque spiritualem suam Rempublicam perfectam, nostra humana longe perfectiorem constituentes: atqui nec rationalis societas, communicatio, & amicitia, nec Reipublicæ rationalis recta (quoad causas secundas attinet) gubernatio, & dispositio, absque affectuum, & sententiarum, mutuis inter se se cuiusque Angeli ad alios manifestationibus, quæ colloquiis ad inuicem fieri necessario debent, stare potest.

CERTAMEN II.

Doctorum placita varia de Angelorum locutione per signa obiectiua.

1. PRima sententia est asserentium, per signa aliqua obiectiua ad placitum, & ex conuentione Angelorum significantia, id quod, quisque Angelorum significare Angelus, aliis Angelis, ac loqui velit, ac loquatur, eiusque iudicium, & loquentem, siue eum esse, qui loquitur manifestum fieri Angelicam locutionem. Sub hac autem generali sententia speciales aliquot Doctorum sententiæ continentur: quidam enim aiunt corporea signa esse, cæloque corporeo, vel aëri impressa ab Angelo loquente, verbi gratia, figuras, & characteres, vel sonos vocibus nostris similes, quas dubio procul Angelus alter cognoscit. Ita Durandus in secundo, distinctione 11. quæstione secunda, quamvis quoad figuras, & characteres ex ignominatis relatas, ab eis dissideat & impugnet. Quoad sonos verò corporeos, aëri impressos, eam expresse docet. Pro eadem parte noster Molina, sed mala recentiorum ipsum citantium fide, nosterque Arriaga d. 12. sect. 1. n. 2. §. *Omitto argumentum*, planisbiliorem, & ni alia supperet, censet veriorem. Alij vero Doctores signa hæc obiectiua ad placitum, quibus Angeli mutuo, & vicissim proprio ipsis idiomate sibi loquuntur, spiritualia prorsus esse & loquenti inhærentia censent, vt nutus Angelicus, quidve aliud, etsi nobis ignotum, ipsis vero notissimum: ita Ægidius in 2. d. 10. q. 3. a. 1. in cuius resolutione Argentina. q. 1. a. 2. Cliftoueus in 2. Damasceni de fide, c. 3. ante med. Heruæus commentario quodam in epistolam Pauli ad Corinth. citatis verbis, ex cap. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum* Melchior Canus ad eadem verba Molina noster in 1. partem S. Thomæ, q. 106. a. 1. d. vn. concl. 2. Quiros. d. 59. sect. 2. 3. & 4. Motum spiritualē Angelis (v. g. circularem vel quadratum, vel triangularem pro signo obiectiuo, quo alteri loquitur designans. Pro qua etiam sententia referuntur Nicolaus de Lyra, & glossa ordinaria, ad ea verba Apostoli: docent enim Angelo cuius inesse aliquid, alijs naturaliter notum, quod cum ab ipso ordinatur, vt sui cordis secretum alteri, quod alias ignoraret, manifestet, tunc loqui ad eum aiunt, & ita ordinandi facultatem, linguam Angelicam vocant. Quibus naturalia signa spiritualia Angelicam locutionem designant, & in quibus adæquate sumpta Angelica locutio non stet, sed addat potius ordinationem Angeli loquentis, vt auditus, signotum alias sui cordis secretum manifestet: quod si signis illis naturalibus, omnibusque Angelis notis, fieri nequit, quare aliud, quod ex ea libera loquentis ordinatione eis signis naturalibus, & communibus accedit, vt secreti cordis Angelici signa sint non explicant: an vero signa obiectiua ad placitum, an naturalia solum, ac non obiectiua; tametsi eloquentis libito, in ipso vel in audituro, Angelico sint producenda, & apponenda, non explicant. Quare pro hac sententia nequeant hi duo, imo nec pro generali, sub qua specialis hæc secunda sententia continetur, recenseri: siquidem an obiectiuis signis, an naturalibus ordinationis illius an ipsa intrinseca, & libera ordinatione signorum illorum obiectiuorum, naturalium, & communium, ea locutio Angeli vnius ad alium compleatur præfati duo interpretes non explicant.

2. Hanc porro sententiam, vtpote locutioni humanæ nobis familiari, & notiori similiorem, cùm generatim, tum speciatim per signa obiectiua, spiritualia excogitatis cæteris. Propter suam probabiliorem censet Vasquez citat. d. c. 10. num. 57. §. *Quamobrem hæc sententia*. Esse vero possibilem, & vt faciliorem alijs admittendam, ni alia, quam ipse sequitur esset facilior, docet noster Arriaga d. 12. sectione prima, numero tertio, §. *Sit ergo secunda sententia* à quo vsque ad §. *Quodsi dicas*, Soarij, & recentiorum impugnationes, dissoluit, de quibus pauca nos subiiciemus, quæ sufficiant. Specialis autem sententia prima de signis obiectiuis materialibus, & ad placitum, vel characteribus cœlo, vel sonis nostris vocibus similibus aëri impressis non ita absolute reiicienda de possibili, imo nec de facto est, vt à nonnullis reiicitur, quia Angeli linguas omnes humanas, & idiomata, earumque voces, & caracteres perfectissime norunt, ac proinde eis inter se loqui, & audire commode possent, & commodius, quam homines duarum nationum, & linguarum natiuarum, si natiuæ alterius alteruter petius etiam sit, & ita fortasse per energumenos dæmon voles se manifestare: & cum Angelorum colloquia Zachariæ, & Ioanni citatis locis innotuerunt lingua, & idiomate humano, eisdem noto collocutos, Angelos ita inter se fuisse, vt eos vterque, audirent, nobisque, ea manifestarent, & scripto reliquerint, dubium mihi non est. Cum enim ita colloqui Angeli absque dubio potuerint (vt omnes fatentur) atque ratione proxima demonstrauimus; atque si vt ea colloquia ab his Prophetis perciperentur habita ab Angelis illis ex Dei voluntate fuerint, minori opera, & operationum sumptibus habita ab illis fuisse connaturalius est: idiomate

idiomate enim Prophetis non Angelis colloquentibus vna operatione, qua ipsi colloquebantur, colloquia illa Prophetis præfatis innotescerent; secus si lingua solis Angelis nota, versaque rursus in linguam, & idioma humanum notum Prophetis, illa colloquia perciperent: ergo de facto idiomate humano Prophetis noto collocutio Angeli illi sunt, ne otiose, & operationes, & loquutiones, multiplicatas tunc fuisse admittamus: quare negantes absolute Doctores Angelos de facto signis corporeis, seu sonis vocum nostratum similibus loqui deciperentur, si de colloquiis eorum habitis, vt homines etiam audiant loquerentur; non vero de ita habitis Angelorum colloquiis loquuntur, sed de habitis inter se se solum, vt Angelus audiat, atque illi soli, vtque solus Angelus, vel Angeli, non autem homo aliquis eorum colloquia simul percipiat, vt ex eorum ratione claret, quam iam subiicimus.

3. Nunc vero, non de lingua, & idiomate, quasi alieno (vt humana omnia nostra respectu Angelorum sunt, etsi Angelis notissima) sed quasi nationali & proprio, & natiuo Angelorum, quo inter se se loquantur, disputatur: illud vero, quasi nationale, & proprium idioma non posse vocibus, sonisve aut characteribus corporeis stare, quare neque ea lingua, aut characteribus corporeis sibi mutuo Angelos de facto loqui, certum esse debet: lingua quippe propria, natiua, & quasi nationali, eiusdem nationis gentisque, & Reipublicæ conciues sibi inuicem loqui connaturalissimum est, dum aliud non occurrit, ex quo eos alieno alio idiomate, quod loquentes norunt magis expediat, vt in enumeratis casibus, vt qui alienam linguam ignorant, colloquentes perciperent) dum colloqui secrete volunt ne adstantes percipiant quid loquantur: quod autem natiua, & propria, seu quasi nationalis Angelicæ Reipublicæ lingua, locutio que verbalis, vel scripta sonis corporeis vocum nostrarum similibus aëri impressis, vel characteribus cælo efformatis stare non possit, facile probatur. Quia vt diximus, Angelorum natura per se sociabilis, & communicabilis vnius Angeli, ad alium, vel alios Angelos est, atque in Rempublicam ex Angelis cunctis, & solis constatam componibilis: atque hæc, sine locutione, & communicatione alterius ad alterum, vel alios Angelos conceptuum, affectuum, & sententiarum propriarum, cuiusque fieri nequeunt: ergo natura sua, & per se Angeli locutionem aliquam concernunt, ac respiciunt, nequeunt autem concernere, & respicere natura sua, & per se locutionem, per signa aliqua obiectiua corporea ad placitum (& idem est naturaliter) conceptus affectus, & sententias, cuiusque Angeli aliis Angelis, significantia: ergo aliam locutionem, nullatenus, per signa obiectiua corporea, sed incorpoream per se, & natura sua Angelorum natura, atque Angeli concernunt, & respiciunt. Minor probatur: quia Angelorum natura & Respublica realis, secundum se præcise & nude sumpta nihil corporeum per se, & natura sua respicit, & concernit (ne materiam quidem primam) quam nostri animi, vtpote formæ, & substantiæ partiales concernunt, exiguntque naturaliter) ac proinde corporibus cunctis completis, incompletis, & accidentibus, quibuslibet omnibus, quare & signis, ac locutionibus corporeis, non existentibus, factisque impossibilibus angelica natura, & Angelorum Respublica, realis communicabilitas, & societas rationalis perstaret, quæ absque eorum mutuis colloquiis, eo casu non existentibus, & impossibilibus corporeis esse non possent; ergo linguam, & colloquia alia spiritualia, & incorporea natura, Respublica, societasque, & communicabilitas rationalis, per se, & natura sua concernunt, & respiciunt, quæ propria natiua, & quasi nationalis angelicæ communitatis, & Reipublicæ sint: & hæc de speciali hac sententia loquutionis angelicæ per signa obiectiua corporea, in quocumque constituantur.

4. Secunda specialis sententia de signis spiritua-

libus obiectiuis ad placitum significantibus impugnatur à Soario, & aliis Recentioribus: quia cum ea actus vitales Angelorum non sint (qui ad secreta cordis spectant, non ad eorum manifestationem, qua secreta cordis esse definerent) deberent esse qualitates, & accidentia spiritualia, non vitalia, inexplicabilia, & inintelligibilia, gratis ab huius sententiæ Patronis conficta. Verum spiritualia, accidentia, & signa non ideo reijcienda sunt, quod à nobis explicari plene, quid sint, nequeant: vt patet in characteribus per Sacramenta aliqua animis ea susciptientium impressis: nec gratis fingentur, sed ad defendendam veritatem fidei de locutione angelica natiua, quæ aliter, iuxta hos authores, defendi nequit, vt ex aliorum modorum impugnationibus contendunt. Alias huius sententiæ impugnationes expendam, numero quinto, vbi generalem sententiam de locutione natiua, & propria angelica, per signa obiectiua, ad placitum (sub qua speciales de signis spiritualibus, & præcedens, de corporeis continentur) vniuersim quare, & duas hasce refellam. Nunc signa aliquot spiritualia ab huius sententiæ omnibus Doctoribus data, confuto. Et primo spirituales nutus, qui ab eis omnibus designantur: etenim nutus illi spirituales Angelorum, nil aliud esse possunt, quam assensus rei alteri manifestandæ, nempe obiecto illi à loquente manifestando, & indirectè iudicij, quod loquens de illo, vel habet, vel fingit se habere, & voluntatis, quam idem loquens, id ipsi manifestandi habet. Hæc autem omnia actus vitales intellectus, & voluntatis vel directi, vel reflexi sunt, & quæ proinde ad secreta cordis pertineant. Secundo, vel nutus illi, seu actus vitales loquentis, seipsis alteri Angelo, cui loquitur innotescunt, causando seipsis, in audituro, vel immediate, vel media specie impressa actiuè, vel saltem exactiue (de quo ad præsens disputare opus non est) obiectorum tam directe quam indirecte, manifestatorum cognitionem; vel non ita, sed per signa alia obiectiua eorum omnium quæ loquitur: si postremum, de iis obiectiuis signis, spiritualibus tota redintegratur quæstio, quidnam præter actus perfectos vitales sint, si nutus sunt, vt hi defendunt & sic in infinitum, nisi demum à sua sententia recedant, ibimus. Si primum: hæc signa, nec obiectiua signa sunt quæ ad placitum, sed naturalia, & naturaliter significantia, atque alteri se manifestantia, vbi eorum pleraque à loquente concipiuntur, quod est, in sententias alias, deinceps examinandas, abire, atque ab ea, quam hi Doctores tuentur, & nunc impugnamus abscedere.

5. Quiros noster citata sectione secunda, spiritualia hæc signa ad placitum in termino producto per motum localem per se, & communiter loquendo constituit, vt verbi gratia, Michael velit motu suo, vel potius præsentia sua circulari significare suum Dei amorem perfectum, hancque significationis voluntatem impressa specie ab eadem sua voluntate Gabrieli immissa manifestet, qui solus, vt secretum cordis, pro Michaëlis libito seruetur, eo motu, & præsentia visa amorem Dei Michaeli adesse cognoscet, & sic de aliis motibus, & præsentiis semicirculi, anguli, triangulj, quadranguli &c. ad alios affectus Michaelis & obiecta alia omnia singulatim ab ipso, Angelis aliis, vt velit manifestanda. Hæc autem locutio, vt mittam ridiculum apparere, vt scilicet, nonnisi [illegible] &c anguluſve, aut triangulus & motu, & præsentia sua Angelus constituatur, loqui alteri aliquid possit, ad specierum impressarū à loquente Angelo, vel actiuam vel exactiuam inauditurum immissionem, qua sola Angeli locutio explicari, & secreta locutio, illi, cui solum loqui velit, seruari facile possit, occurrit. Secundo: hac via secreta vnius Angeli ad alterum solum Angelum locutio, pro qua hic locutionis modus excogitatus est, ægerrime soluatur, nisi pro quovis Angelo audituro diuersa signa eiusdem obiecti manifestandi, ac subinde, linguæ, & idiomata multiplicentur: cum eos motus, & præsentias Angeli loquentis reliqui Angeli videant: id quod hic author, eoque amplius (nempe non solum pro

Angelorum, sed temporum diuersitate cuiusque Angeli ad quævis signa, & idiomata multiplicari) admittit sectione tertia, numero decimo, & vndecimo, cum autem innumeri pene Angeli existant, atque innumeri sint absolute possibiles, quibuscum cuivis Angelo possibilis absolute locutio esse potest, fiet: linguas, & idiomata cuiusque Angeli, primo diuersa, innumera de facto, & absolute possibilia esse admittenda: quod, vt absurdum intulit contra nostrum Alarcon. d. 4. capite sexto, Quiros ipse sectione secunda citata, numero nono, estque absurdissimum, contra quamcumque sententiam legitime inferatur: etenim pro quavis Republica, & natione, & gente, lingua aliqua, & idioma commune (si eo, vt sibi rationalis individua in eis contenta opus sit, vt mutuo de priuatis, & communibus colloquantur) assignari debet: esto ad priuata communicanda possint aliqui de signis. & idiomatibus priuatis inter se conuenire: ob hæc idem Quiros sectione quarta, dum præfatam sententiam explicare promittit vere eam retractat. Ad hæc, vt sectione tertia, numero 13. obiectionem tertiam propositam numero 12. dissoluat absque necessitate decurrit ad reflexam cognitionem voluntatis Angeli loquentis de significata signorum obiectiuorum, seu motuum, & præsentiarum localium, vt ab ea potius, quam à voluntate ipsa species in audiente actiue, vel exactiue proueniant contra ea, quæ ex ipso sectione secunda, numero septimo, referebamus, numero quinto. Atque insuper Vasquez nostri opinione ac præcipue, vt ab Arrubale temperatur, seu explicatur non parum sapit, quos tamen ipse reiicit sectione prima, numero sexto, & sectione 2. numero 15. quin, vt iuxta hanc eius doctrinam defendatur alio opus habeat, quam ostensione veræ possibilitatis mendacij in locutione angelica; ex cuius ostensionis, ac defensionis impossibilitate vtrobique Vasquium, Arrubalem, tanquam firmissima, & triaria impugnatione confutat. Est autem leuissima: siquidem, si dicas voluntatem illam loquentis esse manifestandi alteri iudicium directum, quod de re, seu obiecto non habeat, facile mendacium Angeli loquentis ostendes.

6. Sed vt dixi retractat hactenus impugnatam sententiam, dum eam explicat sectione quarta, vbi numero 19. ait: linguam hanc per signa ad placitum, quæ motus locales, siue eorum termini, & præsentiæ sunt, esse Angelis omnibus, vel saltem cunctis hierarchiæ, cuiusque communem, in eo vero, sunt difficultates plures & grauissimæ. Primo: quia, ea communi lingua motuum, & præsentiarum, vndecumque Angelis nota, siue per infusam à Deo eis omnibus notitiam, siue aliunde habitam, nullus Angelus priuatim, & secreto alicui loqui poterit, quin alij audiant, & intelligant, contra ipsorum voluntatem, quin loquantur: cum enim eiusmodi motus, & præsentias reliqui Angeli naturaliter perspiciant, & intelligant teste Quiros numero 23. & quisque alteri motibus hisce, & præsentiis loquatur, omnes quid illi loquatur percipient, ni Deus miraculosè concursum cæteris denegaturus ab aduersariis absurde asseratur. Respondet Quiros numero 20. & 21. motus, & præsentias istas locales solum percipi posse ab Angelo, cui alter loquens penetratus est, si loqui ipsi secreto velit, vel pluribus, si velit pluribus: quare non posse loqui distantibus; quod ipsum debet dicere de non penetratis vicinis. Sed quam male illud admittat, nec reputet absurdum: constat ex illo Angelorum ascendentem in cælum Christum comitantium, cum Angelis cælo commorantibus, colloquio apud Psalmum 23. *Attollite portas principes vestras, &c. & quis est iste Rex gloriæ?* Qui sane penetrati alij, aliis non erant, immo vero non parum distantes; ex quo patet, quam male ad hanc actiuam spiritualem locutionem, & auditionem, illo principio agentium & passorum materialium corporeorum, notissimo, (etsi non solus, sed cum plerisque in præsenti quæstione) vtatur citato numero 21. nempe, *agens non posse agere in distans, quin in propinquum*: quod in agentibus, & operantibus spiritualibus maxime si voluntate, vt in præsenti, agant) verum, aut veri fundamentum non habet, vt mox videbimus, atque in Deo ostendimus tomo primo, controuersia prima de attributis eius vbiquitatem ex eius operatione vbique nullatenus demonstrati monstrantes: etenim pure spiritualis operatio maxime à voluntate prouenies, à loco intermedio, & spatio corporeo, siue reali, siue imaginario non pendet: quare neque vlla, eius distantia, vel propinquitate augetur, vel impeditur, vt nostræ sententiæ confirmatione videbimus: sed eo etiam principio in spiritualibus admisso certe præsentibus in proximo immediate loco, & vicinis Angelis aliis pro sua, vt possunt, voluntate secreta duorum inter se locutio esse non posset, cum aliis pateret, etsi loquens nihil ageret in distans quin in propinquum: Ergo male asseritur loquentis, cum audiente necessaria penetratio, vt illius per hæc signa locutio percipiatur: insuper, cum ipse species ab obiectis non actiue, sed exactiue à Deo Angelis ministrari doceat, sectione quarta, numero vigesimosecundo, ex d. 56. nil distanti Angelorum officiet, nec eius improportio in obiecto per se, ac secundum se esse potest, vt ibi contendit, quæ à Deo naturaliter nequeat supplere: maxime cum hic, quod exigit, non obiectum locutione manifestandum, sed voluntas loquentis, de eo alteri manifestando sit, quæ nulla distantia potest impediri. Rursus immotus localiter omino Angelus loqui non poterit: quod etsi hominum locutioni contingat, quæ absque alicuius partis, scilicet linguæ, sonos varios aëri in voces efformando imprimendos necesse sit, id autem de pure spirituali locutione angelica asserere nimis crassum, & ridiculum est. Denique Angelus moueri nequibit (maxime cum indiuisibilis entitatiue substantia sit, nec secundum partem possit moueri) quin totus moueatur, & præsentialem figuram localem habeat, nec, quin loquatur. Item innumera, quæ cognoscit, locales motus suos possibiles, & præsentias, numero superantia, siquidem motus hos, & præsentias eis adquisitas omnes aliis Angelis manifestare Angelus potest) loqui posse debet: quare, etsi motus omnis angeli signum sit, per quod aliquid loquatur eis motus, & præsentias ipsas (quæ sui ipsarum signa, præsertim ad placitum, esse nequeunt) loqui non poterit; ac proinde erit lingua hæc insufficiens, atque erit ad alium linguæ, & signorum modum, vt completa lingua Angelis donetur recurrendum, quod tandem admittit Quiros sectione tertia, numero decimoseptimo in fine, ne Angelum immotum prorsus loqui non posse admittat, ac in perpetuo motu esse debere dum loquitur. Mitto alia locutionem per signa obiectiua, quævis ad placitum vniuersim impugnantia iam subiecienda.

7. Primum sit ex impossibilitate secretæ locutionis vnius angeli ad alterum, quin alij audiant, quid inter se priuatim vtrique loquantur, & audiant: si enim communis lingua per signa obiectiua quævis ad placitum omnibus Angelis sit, vt esse debet, eorum signorum significatio omnibus Angelis (vndecumque velis de quo posita) debet innotescere: ergo semel ab Angelo exhibita ab aliis Angelis, (saltem non nimis distantibus) cognoscentur, & subinde eorum significata, & quid vnus Angelus alteri loquatur, vt in signis motuum localium assignatis à Quiros nuper ostendebamus. Hoc argumentum adeo efficax præcipuo huius sententiæ Patrono, & rei scholasticæ Primipilo Molinæ nostro, visum est ad citatam quæstionem 106. articulo primo, distinctione vnica, §. *Secunda conclusio*, sub finem, vt, ni eius linguæ notitia, per eius infusionem à Deo primum Angelis obueniat, eius solutionem desperet: quanto vero iure, ex dictis constat, quod, etsi aliunde, Angelis tamen omnibus vel pluribus, eius linguæ notitia adueniat æquam vim, & robur habet, vt patet: quare, ni præter communem hanc linguam, per signa obiectiua ad placitum speciales alias pro innumero numero Angelorum, vt quisque alteri secretò loqui possit, quin alij percipiant, per

per signa priuatæ ad vtriusque placitum consignificationis ad modum eius quam hispanè dicimas *gerigonca degitanos*, aduersariis ipsis abhorrentibus, in Angelis admittamus, secreta Angelorum locutio, pro cuiusque libito esse non poterit. Secundo: vndenam eius linguæ communis, & significationis ad placitum omnium illorum signorum obiectiuorum cunctis Angelis innotuit? Certè eorum omnium consensus, & beneplacitum ad alios mutuo habendum de omnium signorum significatione pro rebus omnibus aliis, & cuiusque libito manifestandis haberi concordi consensu non potuit, ni prius cuiusque placitum de eorum significatione reliquis vicissim innotescerent, si ad ipsorum placitum significantia signa illa obiectiua sunt. Vel ergo omnium placita signis aliis obiectiuis ad placitum mutuo omnibus innotuerunt, & sic in infinitum signorum anteriorum, & anteriorum ad placitum significantium absurde, & repugnanter abibitur: ni tandem ad signa aliqua nusquam ad placitum Angelorum significantia deueniatur, quibus beneplacita de significatione signorum obiectiuorum ad placitum, & ex consensu Angelorum, eis omnibus mutuo innotescant: atqui eisdem, signisve similibus significantibus, & non ad placitum Angelorum, quo bene placita de eorum significatione signorum tuorum ad placitum, ex consensu Angelorum, mutuo Angelis innotescunt poterunt alia omnia ac Angelo quovis, cuivis alteri manifestari, ergo ea erunt lingua, & idioma quo Angeli mutuo sibi quidquid velint inuicem manifestent, & pro libito colloquantur; quia signis tuis obiectiuis ad placitum significantibus loquutio Angelica indigeat.

8. Confirmatur: quia aduersarij omnes, qui signa hæc obiectiua ad placitum, & ex consensu Angelorum significantia, necessaria ad Angelicam locutionem defendunt, ex eius sententiæ Prim ipilo, & duce Mol. nostro, nutibus spiritualibus mutuis Angelorum de eorum signorum obiectiuorum significatione ad placitum, cuiusque placitum reliquis mutuo significari docent; ac hi nutus spirituales Angelorum de eorum signorum significatione, nil aliud, quam actus voluntatis, & beneplaciti vniuscuiusque Angeli de ea significatione, sigui illius esse potest: beneplacitum hoc, vel cognitione, vel speciei sui alteri Angelo impressa, vel aliter (iuxta mox referendas opiniones) tandem absque signis vllis obiectiuis ad placitum, & ex consensu Angelorum, significantibus manifestantur: ergo eodem modo voluntates manifestandi iudicium, & sententiam suam siue veram, siue simulatam Angeli cuiusque Angelis cæteris, & reliqua subinde alia ab eo manifestabilia, absque signis obiectiuis ad placitum apetentur.

9. Reliqui dicere possent indigitatione quadam spirituali ad obiectum, ex Angeli indigitantis voluntate significandum, signo spirituali suum placitum significante, quod tunc profert, cum obiectum designat: quemadmodum nos, cum veris, & aliis linguæ nostræ ignaris voces proferimus, obiecta per ipsas significata simul demonstrantes, verbi gratia, panem, cum dicimus *panis*, &c. Hoc inquam difficile est. Primo: quia spirituales istæ indigitationes, seu demonstrationes obiecti, ex eius placito significati, aut significandi, signo, quod tunc profert, nil aliud quam nutus præfati esse posse videntur: neque enim vti nos digitos habent, aut manus, quibus suam voluntatem de signorum significatione obiectis designatis, & indigitatis demonstrent, vt nos pueris, & aliis, quos linguam edocemus. Si autem ob hæc dicas eorum signorum obiectiuorum, ac significationis ad placitum notitiam primo infusam à Deo Angelis omnibus fuisse cum Alarcon. d. 4. capite 6. & Quiros tandem, sectione quarta, numero 25. (etsi id proiecerit sectione secunda, numero nono, & in Alarcon reprehenderit) vti Hebræam linguam dicitur Protoparentibus infudisse. Contra est primo: quia eiusmodi lingua signorum ad placitum, & ex consensu Angelorum non esset, sed Dei: quare nec lingua propria, & quasi nationis angelica formaliter, & actiue, sed materialiter; cum tamen cuivis rationali Reipublicæ facultas linguam propriam pro rationalium, quibus constat, placito condendi, vt pro libito inter se colloquantur indicta sit. Secundo recursus hic ad Deum ad designandam, imponendamque signis, quibus, Angeli loquantur significationem minus decens Philosophum, seu Theologum est: cum aliunde, facultati naturali Angelorum ad colloquendum inter se se ex naturali virtute ipsorum actione, aut ex actione physica facilius possint mutuo colloquia miscere.

10. Denique locutio hæc angelica per signa obiectiua ad placitum significantia, eo præsertim fundamento inducta est, quod humanæ nostræ locutioni, quam experientia, & sensibus nouimus omnino assimiletur, & adaptetur; sed tamen certum per omnia est: cum de spiritualibus agitur, etsi non, nisi corporeorum ad instar, cogitari à nobis possint corporea tamen dedisci oportere, ne de spiritualibus, etsi corporeorum ad instar cogitatis, asserantur. Demum: si velis, ea signa obiectiua, non ad placitum, sed naturaliter significare; quæ Angelus loquens vult manifestare alij, vel aliis Angelis audituris multo ex capite impugnatur apud Arriagam d. 12. sectione 1. numero 5. a §. *Quod si dicas*, quæ tamen leuia de se sunt, nec ad sui solutionem doctrinis ab hoc authore motis opus habent, cum seipsis nutent, & labascant: illud solum firmum, contra naturalem hanc signorum obiectiuorum significationem refertur ab ipso numero sexto, §. *quarto contra ea signa obiicitur*, circa med. quod, scilicet, non posset inter Angelos esse priuatim secreta locutio: quod sic probo. Quia, cum ea naturalia signa, vel causæ, vel effectus naturales sint (quo velis loco contineantur, vel cuivis subiecto insideant, vt fumus, ignis) non poterunt non à cunctis Angelis, vel saltem, in proximo, nec nimis distanter loquenti, & audienti adstantibus percipi, id quod absurdum esse de se patet, & nuper ostendi numero 6. contra Quiros, quidquid absurdum, non esse reputet etiam Arriaga numero septimo, §. *Sed neque hæc vrgent*: Siquidem secreta locutio vnius Angeli ad alterum priuatim, atque ius eorum, ad illam ab horum voluntate, quoad vsum debet solummodo pendere. Quod autem alij plures, vel etiam omnes præsentes proximo loco imo penetrati priuatim, colloquentibus adsint, non ab horum, sed aliorum omnium & singulorum voluntatibus solummodo pender. Secundo: cum Angelus aliis Angelis non solum actus intellectus de obiectis, & voluntatem loquendi, sed obiecta alia omnia, de quibus, sic, vel aliter iudicat, aut fingit se iudicare, sua locutione manifestet, atque eorum obiectorum, pleraque pure possibilia sint, & quæ pro eo statu, nec causam sui nec effectus habere possunt, nec signa obiectiua naturaliter significantia habebunt, per quæ Angelus Angelo loquatur.

CERTAMEN III.

Aliorum de Angelorum locutione sententiæ repulsæ.

1. VEnio ad Doctorum sententias de Angelorum locutione per signa non obiectiua, siue ad placitum, vel naturaliter significantia, & præcognita ducentia, audientem Angelum in obiectorum, quæ ipsi manifestare vult Angelus loquens cognitionem; sed per signa, aut media potius alia, quæ incognita, ea, quæ Angelus loqui, & manifestare alteri vult audientem hunc cognoscere faciant, vel de se se, eum facere possint cognoscentem. Et hunc locutionis angelicæ modum alterum ingeneralem modum, & classem esse diximus, sub qua reliquæ omnes Doctorum, super angelica locutione speciales sententiæ continentur. Media autem hæc dilucidæ methodi gratia in media formaliter facientia audientem Angelum eorum, quæ ipsi alter

manifestat cognoscentem (cuiusmodi sola audientis, de eis omnibus cognitio esse potest, vt patet) & in media, quæ non formaliter, sed actiue cognoscentem eorum omnium faciant (vt de speciebus actiue, aut exactiue, ab obiecto missis fieri diximus) subdiuidi debent: & sub primum huius, subdiuisionis membrum venit sententia Scoti in 2. d. 9. quæstione 2. §. *Ad quæstionem*, & §. *Ad vlteriorem*, Bassolidis ibi ad 1. & Scotistarum asserentium loqui Angelum alteri imprimendo illi formalem intellectionem obiecti, quod loquens percipiat, vultque alteri loqui: quæ respectu eum pure recipientis auditio est. Respectu vero eam efficientis Angeli, qui loquitur, fit locutio. Hanc vero effectionem, seu impressionem cognitionis obiecti manifestandi, alloquentem, non quidem ab huius cognitione obiecti illius, in audientem prouenire, sed à memoria, seu potius specie impressa, obiecti eiusdem menti loquentis insidente, quæ pro huius arbitrio (cui ad vsum, & exercitium species impressæ in Scoti sententia subduntur) & cognitionis obiecti eiusdem tam in loquente Angelo, cui inest, quam in audiente principium sit: etsi hic eam intellectionem nullatenus agat, sed recipiat solum, & à loquente patiatur: id quod explicatius tradit citatis paragraphis vt de eis quæ Angelus audiens nouerat, & quorum species habebat, solam cognitionem imprimat loquens: cum autem superior Angelus inferiori loquitur aliquid, quod inferior ignorabat, & speciem impressam, & expressam imprimit inferiori, illam quidem per speciei impressæ, quam in se loquens habet actiuitatem, expressam vero per intellectus loquentis virtutem; cum autem inferior loquitur Angelo superiori, quod pro libito non nouerat, cum ratione inferioritatis nequeat in illum speciem expressam, actu cogitantem, imprimere, nec ad alia cogitanda intentum superiorem ad obiectum aliud cognitione impressa diuertere (vt ratione superioritatis potest superior in inferiorem agere) speciem impressam, eius obiecti, quod ad superiorem loquitur ipsi imprimit. Dixi autem hanc inferioris Angeli ad superiorem, cui fatur per speciei impressæ infusionem, siue immissionem de obiecto, quod ante locutionem inferioris ignorabat, & cuius speciem non habebat: quia Scotus duas species indiuidue diuersas eiusdem obiecti censet (& vere, si naturaliter loquatur) in eodem intellectu impossibiles, ac proinde locutionem Angelorum, de eis, quæ iam audiens nouerat, ac species habebat impressas, aliarum impressarum immissione, fieri non posse. Hæc Scoti mens ipsissima est, altiori quam aliorum, vt solet, indagine à subtilissimo, & profundissimo alienarum mentium indagatore Vasquio nostro in apertum deducta: ex qua constat Scotum (præter quam in locutione Angeli inferioris ad superiorem de obiectis huic antea cognitis) angelicam locutionem, in productione cognitionis ab Angelo loquente totaliter in audiente, solum passiue, & receptiuè se habente, constituere: quare locum non habent aliquorum interpretationes de effectione partiali, & inadæquata cognitionis, & speciei expressæ audientis Angeli à loquente, vt fere Arriaga citata d. 12. sectione secunda indifferenter censet, vel de immissione speciei impressæ ab hoc in audientem, vt explicat Soarez secundo, de Angelis capite 28. vltimo cum Scoti deceptus: datæ vero sententiæ Scoti intellectus ab Antiquis Doctoribus, & coætaneis ad, hæc vsque tempora referatur, & impugnetur.

2. Sic intellectum Scotum fuse confutauit Gregorius de Arimino in 2. citata d. 9. quæstione secunda, & Doctores ab Scotistis reliqui. Primo ex essentiali immanentia actus vitalis (cuiusmodi cognitio, quæuis, & subinde illa audientis est) ex qua inesse essentia sua debet eidem principio, à quo actiue elicitur: quare intellectus Angeli loquentis, nequit in Angelo audiente cognitionem obiecti ipsi manifestandi adæquatè producere, vt audiens illam solum recipiat, & patiatur. Quod si actui vitali non quidem immanentiam in principio, à quo elicitur essentialem dicas, sed solam eius immanentiæ exigentiam, vt naturalem Angelorum locutionem, & debes, defendas, nec solum miraculosam & contra naturæ exigentiam asserat ab audiente etiam Angelo saltem partialiter, eam cognitionem elici fateatis necesse est, nec totam venire à loquente. Nec satisfacit pro Scoto Arriaga respondens sectione secunda numero vndecimo, §. *Aduerte* de conceptu intellectionis non esse vitalitatem physicam, sed intentionalem solam, vt in scientia, & intellectione diuina vitali docet, & nos prius docueramus, & tomo 1. de Deo vno controuersia secunda fusius ostendimus: etenim, vt ibi diximus vita intentionalis intellectionis creatæ, vita creata, & physice producta ac producibilis vitaliter essentia, & natura sua est; etsi diuinæ vitæ essentia sua, physice improducibilis es: quare ea creata toto genere, & conceptu diuersæ, alia sit ratio: quare creatæ intellectionis immanentia, aut immanentiæ in principio à quo elicitur exigentia, seu vitalitas intentionalis, absque physica esse nequit. Secundo, ne partialiter, quidem ab intellectu loquentis elici, auditio, seu cogitatio, illa audientis potest intellectus quippe potentia vitalis, cum sit essentia, & natura sua immanenter solum, & in subiecto proprio intellectionis operatiua est, non in extraneo: quare nec loquentis Angeli intellectus in audiente partialiter adhuc, & audientis intellectum adiuuans ad producendam intellectionem tum fundamento aliquo, immo quin fundamenta bonæ Philosophiæ proterantur dici potest. Vterius: cum prædicata omnia intellectionis audientis potentiæ intellectiuæ respondentia eiusdem intellectui sufficienter respondeant, hic intellectus adæquata causa intellectiua suæ intellectionis erit iuxta principium commune philosophicum de causa adæquata, & totali, vel absolute, vel in genere quouis fuse à nobis constituto tomo primo nostræ philosophiæ, controuersia de causis cum Vasquez, & communi contra Petrum Hurtado: quare nec intellectus Angelo loquenti ad audientis intellectionem partialiter concurret. Tertio: quia intellectus loquentis nequit excitare intellectum, audientis, vt eiusdem obiecti libere, & ex arbitrij sui electione intellectionem eliciat: cum ad id opus sit, vt pro priori naturæ ad actum voluntatis, quo audiens applicet, ac determinet suum intellectum ad eam intellectionem eliciendam, aliquid de locutione Angeli ad ipsum loquentis prænoscat: de qua nihil ante auditionem, seu intellectionem suam elicitam, qua primum loqui sibi Angelum alterum intelligit, nouerit: sed neque excitare Angelus loquens intellectu suo audientem potest, ita vt ipso inscio eius intellectum ad intellectionem obiecti eiusdem eliciendam determinet: siquidem in vlterius Angeli actus Angelus alius, ne superior quidem Dominium habet, nec potest pro suo libito ad alia cogitanda attentum, & intentum diuertere, vt de obiecto, quod ipse exercite intelligit, actu cogitet volit, nolit.

3. Quarto: Scoti ipsissima sententia impugnatur: quia, si Angelus loquens efficit, imprimitque totaliter, & adæquate intellectionem, obiecti, quod loquitur in audientem, solummodo passiue recipientem, idem præstare posset præstaretque de facto in spirituales nostros animos, non solum pro statu separationis, sed etiam in statu viæ, & concretionis cum corpore: cum ad mere patiendas, recipiendasque spirituales qualitates, & operationes ab alio totaliter, & adæquate productas, nullam habeat à corpore eiusve coniunctione, aut separatione dependentiam: quam solum corporis coniunctione habet, vt actiue intellectionem, per conuersionem ad phantasmata dependenter, à quibus pro coniunctionis statu eliciat: Angelum vero efficere, imprimereque animis nostris pro suo libito intellectionem, his solum passiue, & receptiue se habentibus in statu coniunctionis, ad corpora: immo, id præstare posse absurde, & singulariter, ac temerarie contra omnes Theologos dicetur. Nemo enim ex illis animi, & intellectus nostri, pro hoc statu immutationem ab Angelis siue bonis, siue malis per intellectionis ab ipsis immissæ: imo, nec qualitates alicuius impressionem possibilem admittit

admittit; sed solum per imaginationem, non quidem qualitate aliqua ab ipsis impressa immutatam, sed speciem tum prohabitarum, agentisve illarum applicatione, motuve locali humorum, & spirituum vitalium, quibus species insident, & adseruantur causato, quo illæ imaginationi proximius occurrant, & obuersentur: ergo reiicienda est Scoti opinio, ex qua præfatum absurdum infertur. Quinto cum plures Angeli idem de obiectis eisdem pluribus iudicent, eorumque species, & facultatem intellectiuam habeant, si hæc, eiusdem obiecti intellectionem adæquate in aliis ponunt, & ita Angeli ad alios formaliter loquuntur, omnes mutuo, & aliis loquuntur, & ab aliis idem ipsum, velint nolint, audient: cum æqua omnibus his, & loquendi facultas, in actu primo, adæquato sit, atque item audiendi, vnde rursus, non plures, sed innumeræ cognitiones obiecti eiusdem solo numero diuersæ in eodem, & in quolibet Angelo connaturaliter erunt, quod æque repugnat, ac esse plures species impressas eiusdem obiecti solo numero diuersas simul, in Angelo eodem quod Scotus merito reputabat impossibile. Sexto, cum locutionem suam in actu, tam primo, quam secundo recte Angeli norint, si actiua in actu primo stet in intellectu, speciebus, & iudicio Angeli alterius, in actu vero secundo in Angeli audientis de obiecto eodem intellectione, quæ quiuis Angelus in se, & in aliis nouit, vt omnes alios sibi loqui merito, quisque iudicabit. Quodsi dicas, id rursus pendere à voluntate loquendi libera Angeli loquentis, dices recte, sed vndenam ea audienti innotescet, vt sciat quisnam ex aliis ipsi potius, quam reliqui loquantur? certe ex specie impressa etiam eiusdem obiecti, quæ in Angelo loquente sit, non poterit cognoscere, cum causata in audiente intellectio, non liberæ eius voluntatis, sed obiecti à loquente directe cogniti, & iudicati solummodo sit intellectio, & audienti formalis repræsentatio.

4. Septimo demum locutio vnius ad alium non solum intimat audienti obiectum, quod loquens cognoscit, & iudicat, sed huius etiam iudicium, quod se habere de illo audienti testatur, vt ob suam, cum in iudicando veritatem, tum in dicendo veracitatem simile de obiecto illo iudicium eliciat, & efformet: ad huius autem iudicij intimationem, & notitiam audienti imprimendam loquentis species de obiecto directo cognito ab ipso, eiusque intellectus sufficientes, & proportionatæ, actiue non sunt, vt patet. Ex quibus constat ad Scoti fundamentum, intellectus speciebus obiecti directi satis constitutum in actu primo adæquato locuturum Angelum non esse, vt alteri loquatur: imo, nec vt in ipsum inadæquate adhuc (nedum adæquate, & totaliter, vt vult Scotus, imprimat obiecti à se præiudicatè intellectionem (quæ sola locutio non foret, vt nuper dicebamus) quia intellectus in alienum subiectum actiuus non est, sed tantum in proprium; cuius scilicet, potentia intellectiua est. Mitto alia in Scoti doctrina difficilia, quæ persequitur fusius Gregorius de Arimino citato loco, atque ex ipso alij, quia ad alias materias spectant. Illud tamen, quod ad hanc attinet, & notauit Vasquez c. 3. n. 5. §. *Postremo & verum* ex casu Scoti tertio, eiusque doctrina, non nisi rarissime, & casu, ac non, ex loquentis libito inferiorem Angelum, loqui ad superiorem posse, cum non, nisi casu, & raro superiorem idem ipsum obiectum, quod loqui ei inferior velit cogitantem, nec ad alia cogitanda intentum possit inuenire, à quorum cogitatione, ad cogitationem eius, quod ipsi loqui voluerit, vtpote inferior, nequeat distrahere, neque ab inferioris libito pendeat, quod alia superior non cogitet, vel quod ab eis cogitandis distrahatur. Adde, ne tunc quidem, cum de obiecto loquendo ab inferiore Angelus superior cogitat posse ad eum esse inferioris locutionem ab Scoto assignatam, scilicet per speciei impressæ adhuc, nedum expressæ de obiecto illo immissionē: quod fieri nequit de iis, quæ superior nouerat, ni species impressæ, aut expressæ, solo numero diuersæ in Angelo superiore multiplicentur. De iis autem, quæ superior Angelus antea, non nouerit, si naturalia obiecta sint fieri aliunde nequit: cum naturalia obiecta omnia, quæ inferior imo plura, & plura, quo superior, & superior Angelus est, prænoscat. Vnde superiorem Angelum ab inferiore illuminari quod locutione huius ad illum fit speciebus actiue, vel exactiue immissis) de naturalibus non posse, consequens Theologorum sententia est: imo vero nec desuper naturalibus veritatibus, nisi ratissime; locutio autem cuiusuis Angeli ad alium naturalissima esse debet ac pro cuiusque libito frequens.

55. Oxamus in 2. q. 20. & quodlib. 1. q. 7. Gabriel in 2. d. 9. q. 2. a. 4. asserunt ex Aug. 15. de Trinit. c. 10. loqui in Angelis idem esse, ac rem intelligere, eiusque verbum interius concipere, ac in mente habere; audire autem esse alterius, verbum, & intellectionem videre, quam auditionem in Angelo, cui loquitur, alter efficit, loquens verbo suo, de re quam manifestare, loquique vult, tanquam obiecto, nulla sui specie impressa immissa, nec adæquate, sed concurrente etiam intellectu audientis, non autem loquentis ad eam verbi alterius intellectionem. Cæterum: cum actiuus concursus ex parte obiecti, qui intellectioni, & verbo loquentis tribuitur, in sui ab audiente intellectionem naturalis, ac necessarius per hos authores sit, locutioque eius, quod quisque concepit, libera esse debeat, ac insuper eius ad alium manifestatio, nequit in intellectione, & verbo loquentis de re aliqua, super qua locutionis, & manifestationis habenda rursus à loquente deliberatio, est locutio consistere. Secundo: nihil cogitare Angeli poterunt, quin ad Deum loquantur, quod est aperte falsum cum secreta etiam cordis Angelici, omnia Deo manifesta sint. Tertio, omnibus Angelis, loquetur, quicumque Angelus loquatur: siquidem concursus obiectiuus intellectionis, & verbi de re quapiam Angeli loquentis, ad cognitionem, & verbum audientis de re eadem, ac de cognitione, & verbo loquentis, naturalis, ac necessarius, & immediatus est, cum intellectu audituri, quem Angeli reliqui à loquente æque proportionatum, & expeditum habent, ad intellectionem, & verbum loquentis de re quapiam, ac subinde rem ipsam cognoscendam: & quidem conceptus mentis, cuiusuis Angeli esse reliquis naturaliter notos. Oxam. & Gabriel expresse docent: ergo omnes Angeli audient quemuis loquentem, nec locutio priuata, & secreta vnius Angeli ad alium esse poterit, si in eo Angeli locutio, auditioque consistat. Quarto: cum animarum separatarum inter se locutio esse possit, ac de facto fuerit animæ diuitis epulonis cum Abrahami anima colloquium, Lucæ 16. eoque modo, quo inter Angelos esse debeat, ac rursus, eodem modo inter Angelos, & animas separatas (quibus societas, & communicatio, cuiusuis creaturæ rationalis, cum alia quauis rationali ex rationalis, prædicato possibilis est) locutio erit. Hinc autem infertur: ergo animæ nostræ, in statu etiam viæ, & coniunctionis, cum corpore, eo præcise, quod de re aliqua intellectionem verbumque concipiant, cum Angelis loquentur, quod est absurdum. Illatio probatur, quia eiusmodi intellectio, & verbum animæ, coniunctæ etiam corpori, adæquatum principium naturale ex parte obiecti est, quod cum intellectu Angeli adæquatum principium naturale, & necessario operaturum, tam ex parte obiecti, quam potentiæ intellectionis Angeli constituat, in horum sententia, æque, atque Angeli vnius intellectio, & verbum cum alterius Angeli intellectu, vt ipsa intelligat, ac de eis verbum concipiat. Nec dici ad postremum hoc potest, coniunctionem animæ cum corpore impedire, ne eius intellectio, ac verbum mentis de re quauis actiuitatem habeat respectu intellectus Angelici, vt cum ipso intellectionem in Angelo eliciat: id enim iuxta huius sententiæ Doctores, absque omni prorsus apparenti fundamento dicetur. Etenim etsi intellectus noster, dum corpori immersa anima nostra est, nequeat absque conuersione ad phantasmata (quorū ad instar debet omnia obiecta, quantumuis spiritualia, cogitare) suas intellectiones, & verba mentis intelligere, secus Angelus, qui omnia absque vlla ad phantasmata nostra conuersione, quare, & nostras intellectiones, ac mentis verba intelligit, vi naturalis actiuitatis mentis suæ, vbi primum ex parte obiecti intelligendi adæquatum adest naturale principium: quod in nostris intellectione, & verbo mentis adesse aduersariorum sententia est.

6. Ex qua infertur contra eam quinto, Angelos quotiescumque intelligunt, ac mentis verbum de re quauis concipiunt animabus nostris, corpore adhuc immersis loqui, easque loquentes sibi Angelos audire: quod,

& manifeste falsum est, & absurdissimum, quippe, quo secreta Angelorum, & priuata locutio in hac sententia, quam impugnamus, non solum Angelorum aliorum (vt proxime ostendimus) sed nec respectu hominum esse posset. Quod autem animæ nostræ corpori immersæ intellectiones, & verba Angelorum audirent, & intelligerent probatur. Quia in verbis Angelicis sufficiens principium naturale ex parte obiecti est, vt intellectus alienus ipsa percipiat, ex parte vero potentiæ intellectiuæ nostræ virtus actiua est intelligendi, & conuertendi se ad phantasmata (in quocumque ea conuersione stet, vt corporeorum ad instar verba mentis Angelicæ, vt spiritualia reliqua cognoscit, intelligat. Nec magis præstabit, si dicas: cognitionem, & verba mentis nostræ de obiectis etiam spiritualibus corporeorum ad instar esse debere; angelica vero verba, & intellectiones corporeorum, ad instar esse non posse: quare nec verba nostra posse esse naturalia, & proportionata principia, ex parte obiecti ad verba, & intellectiones eorum ab Angelico intellectu elicenda, nec verba Angelica, vt a nostro de eis verba, & intellectiones eliciantur, sicut naturalia, & proportionata principia ex parte obiecti sunt, vt ab aliorum Angelorum intellectibus percipiantur. Etenim cogitationes, & verba nostra de obiectis, corporeorum adinstar, spiritualia entia sunt; &, quoad spiritualitatem intellectioni, & verbo Angelico de ipsis, vt in se sunt proportionata: ergo admisso semel (vt ab his admittitur) cogitationem, & verbum intellectus alieni principium, ex parte obiecti, adæquatum, & naturale esse posse, vt cum intellectu alterius adæquatum, & naturale intellectionis verbi alieni in hoc Angelo sit; nulla improportio oritur, ex eo, quod verbum nostrum, de obiecto, quouis, & si corporeorum ad instar, concepto in se tamen in corporeum, & spirituale, spiritualis cognitionis Angelicæ de nostro verbo, etsi non corporis ad instar concepto, principium naturale ex parte obiecti sit, ac similiter verbum Angelicum, cum nostro intellectu naturale cognitionis nostræ, etsi imperfectioris, de ipso, corporeis ad instar, principium adæquatum naturale. Etenim improportio per excessum principij, proportioni ad agendum non obest, vt in omnibus causis principalibus æquiuocis, patet; igitur illata omnia absurda legitime, ex eo principio aduersariorum inferuntur; quod verbum mentis Angelicæ alienæ cognitionis sui, in mente Angeli alterius naturale ex parte obiecti principium de possibili, & de facto sit. Absurdis, & omnibus sententiæ suæ impugnationibus Okam, & Gabriel generaliter, & quasi à capite, occurrentes aiunt: ad locutionem, vnius Angeli, ad alium requiri voluntatem loquendi ad illum in Angelo loquente; non quidem, vt verbo suo, quę formaliter loquitur, virtus actiua ipsi naturalis, ex parte obiecti à voluntate illa, tanquam ab actu imperij tribuatur ad suumve exercitium efficiendi cum intellectu audituri Angeli intellectionem verbi ipsius, quo alter ad ipsum loquitur, impellatur (illud enim verbi huius, cum intellectu, & intellectu audientis exercitium naturale, & necessarium est) sed vt verbum loquentis concipiatur esse. Quod quidem non, nisi ex ea voluntate, & intentione libera loquendi ad illum ab Angelo loquente concipieretur. Verum nihil præstat solutio Primo: quia cognitio, ac verbum mentis Angelicæ de obiectis pluribus ex nulla voluntate, & intentione libera Angeli alterius pendet, vt eliciatur. Secundo: quia virtus verbi Angelici vndecumque producti naturalis est per aduersarios, ac subinde naturalis, & necessariæ operationis cum intellectu alterius Angeli ad sui & obiecti cognitionem: quare, etsi ab ea Angeli intentione pendeat in essendo, non autem in operando verbi ex quauis intentione producti intellectionem cum intellectu, quouis Angelico capaci, & potente, quatenus ex parte potentiæ est, ipsum percipiendi. Vnde fiet, iuxta hanc sententiam, Angelum intendentem verbi sui productione loqui illo Gabrieli soli priuatim, & secreto, non autem aliis Angelis, animabus separatis, aut etiam corpori coniunctis, nec Deo, intendere, conarique in impossibile.

CERTAMEN IV.

Aliorum, qui cognitione Angeli loquentis, eius loquutionem constituunt, non tamen in ea principium actiuum proximum ex parte obiecti adæquatum, vt alter audiat sed in eius speciebus impressis.

1 HEnricus quodlib. 5. quæst. 15. a. 2. Maior in 4 d. 9. q. vlt. Heruæus d. 11. q. 1. in intellectione aliqua loquentis, non quidem directa obiecti, de quo alteri loquitur, sed reflexa supra directam de obiecto illo locutionem constituunt: eam vero nudam principium actiuum immediatum, & adæquatum ex parte obiecti ad alterius intellectionem, qua hic formaliter audiat, minime constitui: sed speciebus impressis menti audientis insidentibus egere, ita vt reflexa illa cognitio, quæ locutio Angeli est obiectiuum signum sit, quo ille alteri Angelo loquatur: vt externa nostra verba, quibus homo hominem alloquitur. Et maior quidem reflexam hanc cognitionem signum ad placitum ex consensu, & conuenientia Angelorum inter se significans esse voluit, vt de signis aliis impugnati Doctores cert. 2. n. 4. volebant: quorum impugnationibus subiacet maior, atque alteri euidenti. Nam reflexa cognitio cuiusuis obiecti, cum expressa, & formalis repræsentatio essentia sua obiecti illius sit, nequit illius, ad placitum significatiuum signum esse, cum cognitum nequeat non in sui obiecti cognitionem cognoscentem deducere, vt Henricus, & Heruæus, & reliqui sententiæ huius, quoad substantiam, citandi sequaces consequentius censuere, etsi verique, ac reliqui in aliis quibusdam (quæ singulatim referre, ac refellere, longum, & inutile esset) non satis inter se conueniant. Præsertim in speciebus impressis, quibus mediis, tanquam principiis proximis actionis ex parte obiecti reflexæ loquentis cognitionis elicienda ab audiente cognitio sit, designandis, an ad præcisati solum communis indiuidui vagi, an determinati etiam non autem intensionis cognitionis illius reflexæ cognoscendæ species sint: anque Angelis congenitæ, an per singulas locutionis Angelicæ occasiones ab ea cognitione reflexa, ab audiente cognoscenda, vel à loquentis Angeli libera loquendi ad alterum voluntate, vel tandem à solo Deo inditæ, atque ad eius voluntatis exigentiam infusę? Hæc enim omnia, ex principiis de Angelorum speciebus impressis alibi statuendis (quæ hic importune examinarentur) omnino pendent; tametsi de eo hic inter Henricum Scotum, & Heruæum prolixa fuerit concertatio, de qua, quoad rem præsentem, quæ opus sint, commodius in sequentibus sententiis dicemus. Huic etiam sententiæ, quoad substantiam, etsi non adeo firmiter adhæsit noster Vasq. d. 211. c. 11. n. 62. a §. *Huius autem rei gratia.* & c. 12. n. 68. & 70. addens solum, quod præstatu veteres, licet non ita, explicito exprimant, supponunt nempe cognitionem hanc reflexam Angeli loquentis in qua eius locutionem formaliter constituit, non solum esse cognitionis suæ directæ, de obiecto quouis simul cum ipsa reuelando, manifestandoque alteri Angelo, sed esse etiam voluntatis loquendi, ad alterum, quam loquens habet, quæ sententia probabilis etiam visa est, nostro Ioanni Præposito. 1. p. q. 54. a. 4. dub. 4. §. *Sed ut verum fatear.*

2. Expressius hunc modum tenuit & illustrauit. Postea Arrubal noster. d. 171. c. 3. docens: species cognitionis huius reflexæ de directa cognitione obiecti, ac voluntatis liberæ ad illud, ac directam eius cognitionem manifestandi congenitas Angelo cuique, cui lo-

quę

qui alter vult omnino esse. v.g.Gabrieli omnium reflexarum cognitionum directarum ac voluntatum liberarum loquendi ad ipsum ; non autem loquendi ad alios: quas Angeli omnes habituri sint. vt autem species hæc, suam actiuitatem, ad reflexæ illius cognitionem in audiente eliciendam de facto exerceat, & ipsius reflexæ cognitionis cognoscendæ exercitæ inseruiant voluntatem liberam loquentis, de eis alteri manifestandis docet, quia alioqui futurarum omnium præscij omnes Angeli essent, neque eorum præscientia, & prædictio argumentum diuinitatis foret contra Patres, scripturam, & Scholasticos omnes. Consensit Luis. de Tortes d. 68. dub. 1. atque multo tempore sibi ita explicatam sententiam placuisse fatetur Alarcon. d. 6. c. 5. num. 6. certe quod ab Arrubale & Luisio de Tortes de speciebus reflexæ illius cognitionis, tam directæ de obiectis alteri manifestandis à loquente, quam voluntatis liberæ, & alteri manifestanti, quam loquens habet Angelis omnibus ab initio à Deo infusis, & congenitis somnio simile visum mihi semper fuit, absque vllo rationabili fundamento excogitatum. Si enim ab initio species illæ impressæ congenitæ Angelis fuissent, cum naturalia agentia sint ab initio cognitionem reflexæ illius cognitionis, & voluntatis, ea ipsi manifestandi, quam loquens Angelus habet, causarent quin eius voluntatis, & reflexæ cognitionis existentia expectaretur, vide prius tempore, quam Angelus loqueretur futuram alterius ad ipsum locutionem audiret, & secretum cordis eius agnosceret. Exemplum de speciebus futurorum, quas Angeli congenitas sibi ab initio habeant, nec tamen eorum cognitionem operentur, quo vsque futura ipsa, in seipsis extra causas existant, etsi non paucorum doctrina sit, mihi etiam semper displicuit ob rationem eamdem ; etsi enim existentia obiecti, ad veritatem cognitionis, quæ in huius eum obiecto conformitate stat requiratur, ad eliciendam tamen cognitionis de illo, dum eius species, impressa in intellectu cognoscitur, aliunde quam ab ipso obiectiuo actiue, vel exactiue productæ adsit nullatenus requiritur, vt ex ratione proxima patet, quam contra similem Thomistarum aliquot doctrinam inferius persequemur. Vlterius species illæ, vel sunt species existentiæ reflexæ illius cognitionis, & futurorum in se ipsis ; & extra causas præcise sumptæ, etiam durationis alicuius : si durationis alicuius certe durationis, in qua erunt, non autem in qua non erunt, ne species ad errorem, & falsam cognitionem determinantes Angelicæ naturæ debitas, & congenitas, ac subinde illam de sese, ac natura sua ad errorem determinatam absurdissime admittamus. Inde vero, legitime infertur Angelos absolute futura, omnia, & secreta cordis non solum humana, sed Angelica iam à suę cognitionis initio cognoscere, quod scripturæ, Patribus, & Doctoribus cunctis aduersatur : cum non solum absolutam eorum existentiam, sed tempus in quo erunt cognoscant. Si vero dicas species illas esse existentiæ absolutæ reflexarum illarum cognitionum & futurorum in se ipsis præcise, & prout à tempore, in quo absolute erunt abstrahentes, absurdum idem incurres : cum enim Angeli nihil creatum ante ipsos absolute productum, & existens naturaliter sciant, vbi proximum creati alicuius existentiam naturaliter per species illas sibi congenitas, & coæuas vere, & intuitiue nouerint, euidenti discursu futura duratione absolute extitura cognoscent. Quod est euidenter absolute futura prænoscere, ac posse absolute, & infallibiliter prædicere ; etsi non ; qua durationis posterioris particula sint futura prænoscere, ac posse absolute prædicere quod neque Prophetæ, nisi raro prædixerunt, & fors, nec cognouerunt : cum tamen inde Patres, & Doctores omnes, non ex propria, & creata, sed ex Dei scientia, & Spiritu locutos certo colligi consonè, & constanter docuerint : vbi ergo cordis secretorum, & futurorum scientia apud Deum, & à Deo, aduersariis Catholice fatentibus sequestrata?

3. Sed iis omissis ad sententiæ vniuersim sumptæ substantiam veniamus, quam, nec Vasquez (qui inter Angelici cordis secreta scientiæ actus non recenset, sed solus actus voluntatis, nequit sustinere, quin ab Angelis secretam, & priuatam vnius cum alio locutionem, qui necessario reliqui omnes audiant, aboleat. Nec Arrubal, & eius sequaces, qui in secretis cordis Angelici actus scientiæ, ex quibus reflexa illa cognitio est, enumerant. Quod si dicant, id de actibus scientiæ, qui locutio non sint, nec voluntatem loquendi supponant, intelligi debere. Dicere, eodem modo debent de actu voluntatis loquendi, & manifestandi, aliquid, alicui ; quare & huius dari posse in altero Angelo immediatam cognitionem, ex eius speciebus, vnicuique Angelorum congenitis ; nec tamen, nisi existente voluntate illa manifestandi operatutis ea vero voluntate, per eiusmodi cognitionem ab altero percepta non poterit, non quid ipsi manifestari à loquente velit alter ille cognoscere, & audire, ni alio sit totus distractus, & intentus : quare ea voluntate, stabit Angelica locutio, quin reflexa illa cognitio intercedat. Ad hæc directarum cognitionum obiecti locutione Angelica manifestandi species, expectare vndecumque productas, vel congenitas Angelos voluntatem liberam loquentis, vt, cum huius, tum cognitionum illarum directarum cognitionem in audientis Angeli mente producant eodem modo dici potest : quare, & absque ea reflexa cognitione, constitui Angelicam locutionem, vt Thomistæ docent, à quibus Doctores isti volunt recedere. Tertio : nullum erit cordis Angelici secretum, quod aliis omnibus non innotescat, ac solus illud concipiens, & habens sciat. Etenim cognitio ista reflexa, cuiuscunque affectus (verbi gratia, amoris erga alterum Angelum, quem quiuis Angelus habet) naturaliter, & necessario ab eo elicitur ; ita vt vbi primum à quouis, Angelo affectus voluntatis concipitur illico naturaliter, atque indeliberato ab illo cognoscatur : atqui ea reflexa cognitio supra affectus suos ab Angelo habita est aliis signum naturale, & naturaliter nutus sui obiecti, siue affectus, ab ipso cogniti, è cuius cognitione reliqui Angeli naturaliter, & necessario in obiecti, seu affectus illius cognitionem deueniant : ergo omnis affectus cordis Angelici, non solum illum habenti Angelo, sed reliquis omnibus erit naturaliter, & necessario notus, ac subinde nullum erit cordis voluntatis Angelicæ secretum.

4. Minor probatur, voluntas seu affectus liber Angelis de manifestando obiecto quouis, & affectu ipso non aliter, nec per aliud signum naturale manifestatur, & innotescit naturaliter Angelis aliis, quibus loqui, manifestareque illum vult, quam per reflexam cognitionem, vt signum naturale obiecti, & voluntatis, seu affectus illius. Atqui eodem modo se habet cognitio cuiusuis affectus in quouis Angelo existens respectu intellectus alieni cuiusque alterius Angeli, ergo æque, & eodem modo in eius cognitione, vt naturali signo, ab Angelis aliis cognoscetur : quare nullus Angelus affectum illum poterit concipere, quin illum reliquis naturaliter propalet, ac loquatur. Præclusi probatione hac minoris euasionem aduersariorum : quod scilicet reliqui affectus Angelici non sint affectus, & voluntates manifestandi, aliis Angelis se ipsos, aut quoduis aliud obiectum, quod cognoscant. Probat enim ratio expressam hanc voluntatem manifestandi aliis affectus, & secreta cordis Angelici, minime in hac opinione requiri ; siquidem non aliter, hic, & affectus reliqui, quam per reflexam vnius cuiusque cognitionem, tanquam per naturale signum manifestantur. Quod si dicas reflexam illam cognitionem voluntatis, & affectus liberi manifestandi ipsum aliis Angelis, eo etiam affectu à locuturo habito, libere ab eodem, atque, ex imperio libero eiusdem Angeli elici, & haberi : quare, neque eius effectus, notitiam, (& idem est de notitia aliorum affectuum) ab aliis Angelis, per eius reflexam cognitionem tanquam per signum naturaliter, & necessario, sed pro locuturi eos affectus habentis imperio, & libera voluntate haberi ; quo satis cordis Angelici secreta seruantur. Contra est, quia, vt imperium illud liberum Angelici de cognoscendo affectu, quem elicuit, ab eo habeatur prænosci affectus elicitus debet, cum nullo imperio, vel affectu voluntas

sua

sive Angelica, sive humana in incognitum ferri possit, vel ergo ea cognitio sui affectus imperio illi necessario præuia habetur ab Angelo libere & ex imperio (illi necessario) sive affectu alio libero ipsius, & sic in infinitum cognitionum, & imperiorum anteriorum, & anteriorum absurdissime abibitur. Vel cognitio illa affectus ab Angelo habiti ad imperium liberum de eius vlteriore alia cognitione necessario præcedens, non libere & ex imperio alio libero, sed naturaliter ex affectus positione, & existentia absolute procedit, & tunc quidem præuia illa cognitio affectus illius, quem repræsentat, naturale signum eius erit. Æque, ac cognitio alia vlterior, quam ex imperio voluntatis Angeli loquentis asseris posterius natura eliciendam: quare iuxta tuam hanc opinionem per præuiam illam cognitionem affectus Angeli cuiusuis naturaliter reliquis Angelis innotesceret, ac subinde nullum erit Angelici cordis secretum. Porro recentiorum eam sententiam tuentium effugia à nostro Arriaga memorata, & reiecta sectione secunda, à num. 13 §. *Argumentor tertio*, vsque ad §. *Quod si præterea* inclusiue, à Deo. seipsis præclusa sunt, vt non alio, quam, vt facile impugnentur excogitata videantur; quare ne mentionem quidem merentur. Mitto postremum eiusdem Arriagæ numero sexto decimo. *Sexto & vltimo* contra eandem sententiam argumentum ex obiecto, quod illa voluntas Angeli de manifestando, alteri suo secreto, & iudicio, quod de re aliqua habet: illud enim contra omnes est, & sectione sexta, numero sexto, oportunius formabitur, ac diluetur.

5. Thomistæ aliquot veteres censent Angelos omnes secretorum cordis, vti & futurorum, reliquorum Angelorum species congenitas ab initio suæ creationis habuisse; neque tamen illis ad ea cognoscenda vti posse, quovsque voluntas ea manifestandi, alteri, aut aliis, pro loquentis libito, accedat: ea vero accedente cum ius secreti, quo ab operatione detinebantur, quasi per liberam illius cessionem loquenti deficiat respectu eius vel eorum, quibus ea volunt aperire, ac propalare, illico species illę in iis Angelis secretorum cordis Angeli alterius operantur cognitionem. Tum etiam: quia eo ipso, quod Angelus secretum cordis sui, vult alij, vel aliis Angelis aperire, illud ad eos pertinet, ac proinde his naturaliter debita est, eius secreti cognitio: non secus, ac futurorum contingentium quæ ad ipsos pertinent, species debentur, & cognitiones. Hanc sententiam sequuntur Capreolus in. 2. d. 11. quæstione 1. cunda. Caiet. in prima parte, quæst. 107. articulo primo S. Bonauent. d. 10. articulo tertio, quæstione prima Alex. secunda parte, quæstione vigesima septima m 6. Albertus. 2. etiam part. quæst. 35 m. 2. nostri Tannerus. d. 5. quæstione quarta, dubitatione tertia, & Granados, prima parte, tractatione quinta, d. 4. sect 1. verum eam ita docent, vt sonet ex sola extrinseca positione, & ordinatione voluntatis in loquente nulla re alia in illo audiente producta notum fieri audienti, & intelligibile, quod eisdem stantibus, erat ignotum, & ab ea inintelligibile; quo pacto intellecta merito difficilis, & inintelligibilis sententia visa est Melchiori Cano, nostris Vasquez supra, capite octauo, Soario, & Alarcon, capite quinto, etenim, si ex libera solum voluntate Angeli, vt aliquid alteri innoteat, vel non innotescat, nulloque alio addito, vel oblato, obiecta naturaliter ab illo alio intelligibilia, & nota sint, vel contra naturaliter, inintelligibilia, & ignota, quæ absque ea voluntate talia non erant, fiet primo: Angelum pro sua voluntate habitus suos, vndecumque habitos aliisque ignotos, & inintelligibiles naturaliter ab iisdem intelligibiles reddere posse; quod in Marsilio, in 2. q. 6. 2. 2. suppositi. 2. corollar. 2. præfati Doctores, ac reliqui scholastici reprehendunt. Fiet secundo, pro eadem cuiusuis Angeli voluntate, vt aliis omnibus seipsum suamque substantiam celet, ac faciat ab illis naturaliter inintelligibilem; quod ab omnibus Philosophis, & Theologis explodituer. Nec satis est, quod ex libera illa voluntate ad alium Angelum obiectum pertineat, vt huic naturaliter notum, & intelligibile fiat, siquidem amor, odiumque vnius Angeli erga alium, ad hunc procul dubio pertinet, nec tamen huic est naturaliter notum, nec intelligibile, sed in illius secretis cordis rectum seruatur. Cæterum si præfata sententia genuine intelligatur, eiusque fundamenta, vt à nobis proposita ac perpensa sunt, penetrentur, præfatæ impugnationes nullius sunt ponderis. Secreta enim cordis Angelici obiecta improportionata, & inintelligibilia naturaliter ab Angelis aliis, secundum se præcisè, & entitative sumpta, non sunt: sic enim nullatenus, ex voluntate Angeli cuius sunt, fieri naturaliter intelligibilia, vt nec habitus naturales ab actibus, qui ad secreta cordis non spectent, vel aliunde progeniti, aut Angeli substantia ex eius voluntate, & arbitrio fieri inintelligibilia possint, vt recte præfata argumenta probant. Similiter, nec quod actus, seu affectus Angelicus liber alium, aliosve angelos, tanquam obiecta tangat, ad eosque præcise diriga-tur, affectum illum ita ad illos pertinere, facit, vt illius cognoscendi ac proinde specierum impressarum, ad eius cognitionem naturale ius ipsis faciat, & patet: quemadmodum aliorum obiectorum, quæ ad ipsos, vel coniunctos, & amicos pertinent ab eis cognoscendorum, & subinde specierum ad id necessariarum ius naturale habere dicuntur, saltem accedente beatitudinis statu: quem ad id iuris, vniuersalis erga omnia, quæ ad ipsos ita pertinent, necessarium puto, etsi ad aliqua, quæ ad naturalia ipsorum commoda, vel incommoda quærenda, vel vitanda attinent, cognoscenda ius in ipsis naturale, potiusque, & ad plura, quam in hominibus & brutis recognoscuntur: ne naturalem Dei erga Angelos quam erga homines, & bruta, curtiorem, malignioremque admittam prouidentiam.

6. Cum ergo secreta cordis Angelici ex entitatiua ipsorum, cum aliorum facultate intellectiua naturalis improportio non proueniat: nequit aliunde, quam ex iure naturali, quod Angelus quisque habet, vt cordis sui secreta aliis Angelis, citra suum arbitrium, non innotescant prouenire; quod quidem ius respectu aliorum obiectorum non habet: quare nec pro suo libito obiecta alia naturaliter proportionata, & intelligibilia, vel naturaliter inintelligibilia, & improportionata aliorum Angelorum mentibus facere potest. Secreta vero cordis, quorum improportio obiectiua naturalis cum aliorum intellectu priuato vniuscuiusque iure, vt, citra suum beneplacitum, alteri, non innotescerent, inducta, beneplacito, & voluntate Angeli, cuius secreta sunt, ea alteri, vel aliis Angelis manifestandi (ad quod etiam, ius vnusquisque æque, ac nos, habet) ius illud naturale secreti auferatur, atque naturalia perula, & in aperto absolutè illorum intellectioni naturali manent: sicuti, quæ arca inclusa videri à nullo poterant ea aperta obuia cuiuslibet oculis, & visione fiunt quæ ante absolutam illam voluntatem, & beneplacitum, ea alteri Angelo manifestandi conditionate tolum proportionata, & intelligibilia, naturaliter erant facta (scilicet ex conditionis purificatione vt conditionatis reliquis euenit) eorum secretorum cordis absoluta, obiectiua proportione naturali cum intellectu alterius, cui Angelus ea vult manifestare, eaque ratione secreta illa, eorumque cognitio ad alterum illum Angelum pertinent, non autem è præcisa connexione physica illius voluntatis ea ipsi manifestandi tanquam cum eius termino & obiecto, quam vnius Angeli erga alium odium vel amor solummodo habent. Male ergo eis argumentis sententia Thomistarum bene intellecta, & quantum fundaris, explicarique recte potest, impugnatur. Et quidem si impugnationes præfatæ aliquid præstarent contra omnes sententias æque valerent. Omnes siquidem in eo conueniunt, ac necessario, debent conuenire: quod scilicet, ex voluntate Angeli loquentis manifestandi Angelo alteri cordis secretum, & hoc huic Angelo fiat naturaliter cognoscibile, ac proportionatum absolute obiectum naturalis suæ cognitionis, ad ipsumque pertineat in quocumque locutio Angelica consistat, & quocumque audientis Angeli cognitio, sive signis, vel ad placitum, vel naturali vel loquentis cognitione directa, aut reflexa, vel voluntate, vel speciebus vndecumque, quandocumque, & à quocumque physice productis immediate, & proxime efficiatur.

7. Igitur opinio hæc Thomistarum non adeo recentium, ac veterum aliorum nostrorum Doctorum, quos

quos retulimus impugnationibus patet, inde solum impugnari solide potest, quod species illas Angelis à creationis instanti congenitas docent. Cum enim illis naturale principium cognitionis Angeli cui insunt, de secretis cordis Angelici alterius proximum, & adæquatum cum eius intellectu constituatur, à sui initio & creatione quisque Angelus principium naturale proximum, & adæquatum cognitionis secretorum cordis aliorum omnium Angelorum, quæ eis tota futura æternitate reliquis dicenda, & manifestanda sunt: ergo à principio creationis, eorum omnium cognitiones cuiuis Angelo aderunt. Siquidem à principio adæquato proximo, & naturali, & debita coniunctione cum passo (quæ hic adest) statim, simulque operatio elicitur, proditque necessario, & naturaliter effectus: vnde multo ante tempora, quam alij Angeli vnicuique loquantur, ac cordis secreta manifestare velint: ergo nihil post ea illi Angelis loquentur aliis, ac manifestabunt de suis secretis, quod ij ab illis non audierint, & loquentibus quidem, ij enim solum audiuntur, qui loquuntur, non qui tacent; ergo quicumque Angeli tota à parte post æternitate locuturi dicuntur, tota fere æternitate eadem anteriori antequam loquantur manifesta contradictione loquentur. Dices præter adæquatum principium actiuum proximum, & passiuum conditiones alias requiri ad operationem, & effectum naturaliter ab eis edendum: vt patet in approximatione, & aliis: in præsenti autem principium actiuum naturale proximum, & adæquatum cognitionis secretorum cordis Angelici alieni speciebus illis congenitis & infusis à Deo completum, & constitutum petere, vt conditionem, ad eorum cognitionem eliciendam absolutam existentiam actualem, ac de præsenti voluntatis Angelici loquentis de eis alteri communicandis. Contra primo: quia conditiones ad naturalem operationem agentium naturalium, non sunt pro libito cuiusque ponendæ, sed quæ experimentis ipsis à Philosophia statuuntur, ac designantur: vt in agentibus, corporeis saltem, ad passum propinquitas: & in potentiis vitalibus cognoscitiuis specierum, & habituum inhæsio, vt connaturaliter suas obeant functiones, quæ, vt diximus, omnia in Angelo, cui à principio creationis suæ infusæ secretorum cordis aliorum Angelorum species sunt, adsunt, & in quibus excogitata hæc arbitraria conditio de existentia absoluta actuali, & de præsenti voluntatis manifestandi secreta sua Angeli locuturi non inuenitur. Secundo: si ita pro arbitrio, agentis seu principio actiuo proximo adæquato conditiones, sine quibus non operentur liceat apponere; tolle species has secretorum cordis Angelis congenitas, ac dicito in natura, & mente angelica esse principium adæquatum proximum intellectionis ipsorum, vt autem cognitionem cuiusque secreti operetur, eius, & voluntatis ipsum manifestandi actualem, ac de præsenti absolutam existentiam requiri: nec amplius in eo, quam in tua hæc sententia laborabis: imo tolle species omnes potentiarum cognoscitiuarum, etiam sensibilium, visus, verbi gratia, eumque fac adæquatum principium proximum visionis, obiecti autem præsentiam, & opaci corporis, intermedij carentiam conditionem, sine qua non, esse, vt in visionis actum visus prodeat, non autem, vt obiectum species sui impressas in visum immittat, vel seipsis obiecta alia sensibilia, cum sensibus aliis actiue concurrant: quare, & illud Aristotelicum axioma à tota Philosophia receptum ex obiecto, & *potentia paritur notitia* expungendum erit, parietur enim semper ex potentia sola.

8. Nec refert cognitonem angelicam secretorum cordis angelici alieni veram esse debere; quæ tamen, nisi pro tempore, quo absolute cordis secretum illud, & de præsenti adest, verum esse non potest, quare specialis ratio adest, vt absolutam, & actualem præsentiam secreti illius species Angelis congenitæ, tanquam conditionem expectent, vt illius, cognitionem, cum intellectu angelico operentur; quæ in obiectis sensibilibus respectu sensuum, nod adest; sed in primis euasio hæc non soluit illud, quod species istæ Angelis congenitæ superfluant, atque intellectus angelicus, sit principium proximum adæquatum cognitionis secretorum cordis angelici alieni. Secundo: concursus obiecti ad efficiendam cognitionem prior actiue est ad ipsam entitatiue sumptam, ad eius autem veritatem ipsius productionem, non præcedit, sed est terminus purus, & extremum relationis confirmitatis cognitionis cum obiecto, quæ, vti relationes reliquæ, sine terminis, & extremis, inter quæ versantur, pro eo statu, in quo termini sunt, esse non possunt. Vnde, etsi ad cognitionis veritatem de absoluta obiecti existentia actuali huius actualis existentia, absoluta, non actiue, sed terminatiue, etsi velis, vt conditio solum requisita sit, ad cognitionis autem efficientiam, nec actiue, sed vt conditionem requiri inepte dicetur, cum respectu effectionis intellectionis terminus esse nequeat, etsi terminus sit respectu veritatis cognitionis eiusdem. Confirmatur: quia ideo species actiue & comprincipia actiua, neque vt conditiones solum, ad intellectionem præcedunt, quia ex parte obiecti eiusque loco, vt obiecti vicariæ, & substituta ad eius cognitionem præcedunt, vbi ipsum se ipso immediate agere sui cognitionem nequit: ergo tota præcedentia obiecti ad suæ cognitionis effectionem actiui principij è genere suo est, non autem conditionis puræ. Quod si conditionalem solum esse posse admittas dicito species illas tuas non actiue, sed conditionaliter siue vt meras conditiones ad obiecti cognitionem præcedere, satisque in eo munere obiecto substituere, infero rursus vbi obiectum ad sui cognitionem immediate potest concurrere, ad nonnullas sensationes aliquorum sensuum verius putamus controu. de anima nulla alia expectata conditione præter communiter assignatas ex parte actus primi naturaliter, & necessario produci obiecti sensationem: ergo, posita specie illius actiuitatis substituta, & vicaria virtute, obiecti cognitio naturaliter, & necessario efficietur, nulla alia conditione præter communiter assignatas expectata, achuc obiecti existentia, quæ ad veritatem cognitionis elicitæ necessaria est. Vnde sit rursus veritatem cognitionis angelicæ de secreto cordis alieni necessariam non esse, nedum, ei cognitioni identificatam, vt opus erat, ad hoc, vt apparenter de dependentia specierum, tanquam à conditione, & termino præsuppositio, ab actuali absoluta existentia de præsenti secreti cordis alieni, ad eius cognitionem eliciendam euasio teneret. Etenim veritas eius cognitionis angelicæ essentialis ipso non est, imo, nec eius entitatem necessario consequens: nequę enim maior illi necessitas veritatis esse potest, quam quæ, ex intuitiua obiecti apprehensione potest oriri: hæc autem esse potest de obiecto non existente speciebus immissis, vel ex naturali causarum confluxu, vt in visione colorum iridis, vel Deo pro suo arbitrio, & potestate producente species obiecti, quod non adest: ergo expectandum non est, vt terminus, & conditio præsuppositia absoluta existentia de præsenti secreti cordis alieni, vt eius cognitio ab speciebus eius impressis principium adæquatum proximum complenti seu producatur: etsi expectandum sit vt vere cognoscatur. Id, quod in re præsenti facilius intelligitur, cum Deus iuri naturali manifestandi secreta cordis, quæ loquens Angelus velit, siue, quæ habet, siue, quæ non habet, sed habere simulat annuens, species producat, ac subinde, ex eius locutione decipi Angelus, cui loquitur, ac falso de eis secretis iudicare queat.

9. Denique illæ species de cordis alieni secretis Angelis congenitæ, atque ab initio creationis infusæ à Deo sunt, non expectata, & præuisa à Deo pro naturæ priori voluntate, Angeli cuiusque, ea alteri manifestandi, vel non nisi expectata, & pro naturæ priori præuisa: ne vtro modo ab initio creationis infundi à Deo potuerunt; ergo secretorum cordis species Angelis congenitæ, atque à creationis initio infusæ à Deo non sunt. Minor proba-

tur ; quia cordis secreta anterius natura ad voluntatem ; Angeli, cuius secreta sunt, ea alteri manifestandi, non sunt obiecta naturaliter intelligibilia, & proportionata cognitioni Angeli alterius, vt supra ostendimus, atque ex ipsa natura & intelligentia secretorum cordis euidens est : ergo species impressæ ad eorum cognitionem Angelis aliis naturaliter non debentur ; quare nec à Deo infunduntur : siquidem eorum solum obiectorum, quæ naturaliter ab ipsis cognoscibilia, & naturali ipsorum iuri & cognitioni proportionata sunt debentur Angelis, atque à Deo infunduntur per scholasticos omnes. Probatur : quia pro priori naturæ ad voluntatem absolutam secreta reuelandi solum possunt infundi à Deo ex scientia possibilitatis, vt aliis reuelentur ab Angelis, ea secreta habituris, imo, & possibilitatis ipsorum secretorum ; atqui ex ea scientia, vel nullius secreti ab Angelo aliis voluntate propria manifestandi, imo habendi, vel omnium secretorum, quæ haberi, manifestarique aliis possunt species naturaliter debitæ, & infusæ Angelis ab initio creationis, & congenitæ erunt admittendæ, cum non sit aliquarum, quam aliorum ratio maior : omnium autem secretorum cordis manifestari possibilium species cunctis Angelis congenitas, & à creationis initio omnibus, & singulis Angelis à Deo infusas admittere irrationabile prorsus est ; atque infinitis speciebus superfluis, nunquam, nusquamque ex vsu futuris Angelum quemque ex rei natura (quæ superflua omnia odit, & abhorret) inutiliter onerare, ac insuper cognitionibus solis secretorum omnium quæ non erunt necessario, & naturaliter causandis ab speciebus illis, vt dixi, quare nullius secreti cordis angelici species Angelis aliis congenitas atque ab initio creationis à Deo infusas fuisse dicendum est. Quod si dicas ex præscientia absoluta voluntatis Angeli de manifestando alij ; vel aliis sui cordis secreta reliquis species infundi : à creationis initio illis infusæ, & congenitæ esse non possunt, cum nonnisi pro duratione, qua voluntas manifestandi absolute erit, absolute in se sit, atque esse cognoscatur, neque sua existentia absoluta pro tunc exigere, possit specierum secreti illius cordis productionem pro tempore anteriore : sicuti neque vlla alia causa, aut rei cuiusuis creatæ exigentia physica absoluta effectus, aut alterius, cuiuspiam est pro tempore ad absolutam suam existentiam anteriori : alioqui ex futura absolute existentia, & exigentia physica absoluta causarum, nondum tamen absolute existentium, posset Deus concursum, & reliqua, quæ physice exigunt, præstare, cum adhuc absolute non sunt. Rursus eodem modo dicere poteris, cognitionem secreti cordis Angelici, cuius manifestandi aliquando futura voluntas est, iis quibus manifestanda est congenitam, & ab initio creationis infusam, atque id de specie impressa doces. Denique, cum non existente absolute, absoluta voluntate Angeli de manifestatione secreti cordis Angelis aliis, intra secreti naturalis ius illud maneat occultum, & obseratum, atque posterius tempore futuræ voluntas illud manifestandi absolute non sit tempore anteriori, sed potius absoluta eius voluntatis negatio, ius illud secreti illius toto anteriori illo tempore absolute existet, & improportio obiectiua naturalis secreti pro eo tempore ; cum his autem repugnat, ius naturale, & exigentia naturalis absoluta specierum impressarum secreti illius pro tempore anteriori quæ absoluta iuris secreti ablatione fundatur.

CERTAMEN V.

Richardi, & Soarij atque eos sequentium sententiæ confutatæ.

1. Richardus in secunda disputatione nona, articulo secundo, quæstione prima, docet : Angelum, qui loqui vult, ex radio, & in radio quodam substantiali, & ad Angelum, cui vult loqui, libere protenso, educere speciem secreti cordis sui, & cognitionis voluntatis illa manifestandi Angelo alteri : qui specie, vt instrumento sibi præsente, coniuncto localiter, non vero inhæsiue vrens speciem aliam impressam suo intellectui inhærentem producit, qua, & secreti, & iudicij, & voluntatis, ea manifestandi Angeli loquentis notitiam eliciat : quo fit, vt is solum reliquis non audientibus, ad quos locutio non habetur, audiat loquentem. Hæc tamen Richardi doctrina de radio Angeli loquentis, ad eum, vel eos, quibus loquitur, pro ipsius arbitrio emisso, ac protenso, somnium potius, quam opinio est, vt ait Vasquez cap. 5. num. 30. scilicet spiritualem substantiam, à quouis Angelo, pro eius arbitrio progredi, ac deriuari, dum loquitur, etenim nec completa substantia, nec incompleta esse potest, quin ab Angelo propria creatio proueniat, quod omnium sententia repugnat. Nam si completa substantia sit ex nullo præsupposito subiecto producetur, vt patet. Si autem incompleta cum nulla alia præter Angelos loquentem, & audientem substantia, siue corporea, siue spiritualis, ad eorum locutionem interiacens debeat præsupponi, oportebit subiectum aliquod cum incompleta illa radij substantia, cui inhæreat, & cum quo substantiam completam componat ab Angelo creati, vel ad eius nutum adeo ; quod æque est paradoxum, & absurdum. Si autem dicas, vt hæc vites, radium illum non quidem substantiam, sed accidens esse cum extra loquentis Angeli substantiam esse dicatur, nequeatque, vtpote accidens, extra substantiam, & subiectum omne esse, subiectum, & substantia illa, cui radius ille accidentalis insideat, vel ab Angelo, vel ad eius nutum à Deo creanda erit, quoties Angelus loquatur, vt nuper intulimus, quod si velis radium illum, (in quocumque sit) intra Angelum loquentem manere in primis à Richardi doctrina recedis. Secundo in plura absurda, quæ ad manum, cuique, & obuia erunt, & subinde nunc reticenda incurres, siue accidens, siue substantiam radium illum esse dicas. Ac demum superfluo illum pones : cum secretorum suorum cognitio, & species impressæ loquenti Angelo insidentes, id ipsum, quod radius, ille, eiusque species impressæ possint Angelo audituro inseruire. Nec plura de somniata ista Richardi doctrina.

2. Recentiores ignominati à nostro Vasquez capite quarto, init. sententiam Richardi fictitio illo radio reiecto, secuti fere sunt. Censent enim Angelorum locutionem stare in effectione, & impressione actiua physica specierum secreti cordis, seu obiecti, & iudicij, quod de illo loquens Angelus habet, ac voluntatis illa manifestandi ab hoc in audientem prouenientium, pro eius, scilicet, libera voluntate præfata, quibus, & audiens Angelus excitetur ad audiendum, & eorum notitiam, qua audiat formaliter in se ipso eliciat. At vero actiuam hanc virtutem imprimendi eorum species Angelis aliis, actibus ipsis iudicij, & secretis certis Angeli loquentis hi Doctores tribuunt, subditam vero in operando imperio libere voluntatis ipsius, eos actus manifestandi, quibus velit. Ignominati

nati vero à Vasquez Recentiores sunt plane Soarez, cuius libri de Angelis, necdum prælum subierant: vt patet ex eius lib. 2. c. 27. n. 35. & 37. & toto c. 28. vbi multis obseruationibus, & explicationibus hanc sequitur sententiam; tametsi, an species totas secundum substantiam, an solum secundum modum aliquem ipsarum loquens in audiente Angelo producat, non satis explicet: quouis autem modo audientem à loquente in actu primo excitari denuo (vt necessarium est) intelligitur, quod absque alicuius in ipso productione fieri vere, intelligique non potest. Item, cum excitatio hæc, seu specierum impressarum impressio, pro loquentis Angeli libito, in eis solum Angelis, quibus loqui vult contingat, secreta Angelorum locutio, quin alij, ad quos non est, audiant: facile saluatur. Ac demum: cum species istæ iudicij, quod de rebus Angelus habet, atque aliis manifestare vult propriæ sint, non autem obiectorum; circa quæ illud versatur, obiecta ipsa intuitiue ab audiente cognosci non facit; sed abstractiue solum: quare, nec fidei huius obloquentis Angeli testimonium, & authoritatem obesse (in quauis Doctorum sententia de compossibilitate, vel incompossibilitate actus fidei cum visione obiecti eiusdem) obesse vllatenus potest. Hæc autem omnia sententiæ huius veritatem suadere videntur: in qua melius, quam in aliis eueniunt: & cernuntur nullaque in præfata specierum productione difficultas apparet: citat autem pro hac sententia Soarius, Alensem, Bonauenturam, Scotum, Aureolum, Okamum, & Gabrielem; cum tamen verba, quæ ex ipsis refert, potius explicatæ sententiæ Scoti faueant, vt demum Soarius recognoscit, planiusque, & consequentius, eorum quisque suæ, quam supra retulimus, & impugnauimus, fauet. Verius citat Zumelem, & Pesantium, posseruntque pro eadem sententia referri Soaristæ Recentiores plures.

3. Video hanc sententiam leuissime à multis impugnari. In primis à nostro Alarcon, Arriaga, & aliis: quod species istæ non possent ab Angelo loquente in audientem distantem immitti, quin per medium, & intermedios Angelos (qui proinde, quid Angeli distantes loquantur, intelligant) continuata productione diffunderentur: ne loquentis Angeli actio in distans, quin in propinquum contra totam experientiam & philosophiam admittatur. Quo argumento, nil efficaciter contra hanc sententiam concludi fatetur Arriaga, cum ita responderi, absque vllo absurdo, possit, ego vero absurdum hoc esse contra hunc Doctorem superius ostendi. Quod autem spirituale agens in passum spirituale, spiritualem actionem in distans, quin in propinquum exerceat, & in illo, quin in medio spiritualem effectum, seu impressam speciem producat, absurdum, experientiæ, & philosophiæ principiis non reputo contrarium: experientia quippe, ex qua principium illud *non potest esse operatio in distans, quin in propinquum*, in agentibus, passisque corporeis deprehensa est, ac tenet; ex quibus ad spiritualia pure (vt bene Soar. cap. 21. num. 13.) consequentia non tenet, & incorporeis omnibus, succino, & magnete tenere debet; tametsi intermedia corpora ferro, & palleis diffusa qualitate ab illis non trahantur, quia alterius naturæ, & conditionis, à palleis, & ferro sunt: & sane Angelos, imaginario, & vacuo spatio distantes, in quo nihil agi posset colloqui nequire, est incredibile, quod autem inde fiat Angelum Angelo infinite distanti loqui posse, ingenue, & recte Soarius fatetur. Nec enim inde infinita Angeli virtus infertur; cum nihil in medio infinito extensum producatur, & species in Angelo infinite distante, finitæ entitatis sit, nec maioris, quam si vicino, aut penetrato Angelo loqueretur, & certe Doctrina hæc de immissione specierum physice à loquente in distantem Angelum, quin in intermedios propinquiores loquenti, non à quouis cordis Angelici secreto, eiusque iudicio, sed à sola voluntate illud alteri manifestandi actiue proxime, proueniet, vt certamine sexto, explicabimus, & ex dictis, tom. 1. de Deo vno controuers. 1. disputatione de immensitate, quæstione de efficacia demonstrationis vbiquitatis Dei, ex eius operatione vbique facile constabit. Secundo obiiciunt specierum obiecti, & iudicij manifestandi physicam productionem in mente alterius, adhuc voluntariam loquenti, locutionem esse non posse, siue actiue, vt ab hoc fiunt, siue passiue, vt in illo recipiuntur, quod multis incassum probare contendunt, ex nostra vulgari locutione (quam de angelica disputantes dedisceres oportet) petitis: sed hoc apparentius Deum, scilicet, quoties obiectorum species producit, immittitque rationali creaturæ, ad ipsam proprie loqui esse ab his Doctoribus admittendum: cum autem species ad errorem possit creaturæ rationali immittere. & sæpe de facto Dæmonibus ad eorum cruciatum infundat (vt enim Vasquez, & aliis docuimus) falsum loqui poterit, ac sæpe mentietur, sed neque haud quidquam præstat, locutio enim non stat in specierum, cuiuluis obiecti physica productione voluntaria, sed in productione specierum iudicij, quod de obiectis, quæ locutionis materia sunt, loquens habet, quas de iudicio, quod de eis non habet, nec habere Deus potest, nusquam infundit, neque infundere, absque sibi repugnante mendacio posset. Etenim locutio iudicij, quod de re habemus, testificatio est, quomodocumque, siue editis signis, vt apud nos euenit, siue speciebus immissis (vt apud Angelos fieri hæc sententia vult) ea testificatio peragatur.

4. Tertio obiiciunt infundi species ab Angelo loquente in audientem minime posse; alioqui aliquid, vltra motum localem, & specierum applicationem in animabus nostris, non solum separatis, sed corpori etiam immersis agere possent contra Theologos omnes. Etenim corpori immersio, etsi animæ, vt circa obiecta, actiue versetur, eo modo, quo versaretur separata omnino officiat, sitque impedimento (quo circa, nec se ipsam, nec suos actus habitus, & species, nec quidquam aliud, præter obiecta sensibilia, vt in se ipsis sunt, queat percipere, sed solum sensibilium adinstar, quæ tamen omnia in se ipsis intuitiue pro statu separationis cognoscet) at vero receptioni puræ ab alio agente de se actiuo, & potente, eius operationis, & effectus, cuius secundum entitatem suam capax de se sit non officit: ergo, cum Angelus de se potens, & actiuus sit specierum in anima separata, æque, atque in Angelos alios, quibus illi, sicut his per nos loquitur, loquatur, in eam etiam pro statu coniunctionis ad corpus actiuus, & potens ad eas species immittendas absolute erit, eisque ipsis animæ pro eo statu loquetur, & certe ita efformata ratio, euasionem nostri Arriagæ disputatione decima secunda, sectione tertia, numero decimo octauo, §. *quorumcumque vero*, & §. *omnes ergo*, præoccupat, atque anticipato præludit: cum discrimen apertum sit inter actiuam animæ coniunctæ, corpori impotentiam, ea obiecta cognoscendi intuitiue, &, vt incesserunt, ac non sensibilium, adinstar, ex eius necessitate conuersionis ad phantasmata, vt pro hoc statu insensibilia percipiat, & speculetur, vti omnes, & omnium experimento quotidiano didicimus, quod in pura receptione, & passione specierum impressarum, quarum capax de se, & natura sua anima est, locum non habet, contra quam nullam experimentum, adest, nec ratio militare videtur. Nihilominus paululum deducto extensoque discursu ex præfato experimento necessitatis conuersionis ad phantasmata, vt pro statu coniunctionis ad corpus anima insensibilia speculetur, ac subinde ea non, vt in se sunt, sed sensibilium adinstar cognoscat naturalis incapacitas ipsius pro statu eodem, ad species proprias insensibilium obie-

obiectorum, (cuiusmodi secretorum cordis, & iudicij Angelici sunt) pure etiam passiue recipiendas, ac subinde ipsi correlata impotentia Angelorum actiua eas animæ pro eo coniunctionis statu immittendi facile monstrabitur, ac tertia hæc contra hanc sententiam obiectio omnino euanescet. Etenim pro eo statu, quo earum specierum vsus naturalis est animæ naturaliter impeditur receptiua, & pure, etiam passiua, eius naturalis capacitas, & naturaliter expedita (ac subinde naturalis actiuitas, & potentia Angeli, & naturaliter expedita ad eas animæ immittendas, erit impossibilis, vt patet; alioqui naturalis capacitas, & naturaliter expedita ad earum specierum, vsum erit. Simul, ac non erit, contradictione manifesta: atqui pro eo statu, quo naturalis capacitas receptiua, & pure passiua ad earum specierum vsum, & naturaliter expedita est animæ impossibilis, est etiam impossibilis absoluta naturalis capacitas & naturaliter expedita ad eas recipiendas: ergo pro statu coniunctionis ad corpus naturalis capacitas receptiua, & absoluta, & naturaliter expedita ad eas absolute recipiendas est animæ impossibilis. Discursus est legitimus. Maior probatur: quia cum naturali necessitate conuersionis ad phantasmata, vt insensibilia cognoscat sensibilium adinstar, ac non, vt insunt animæ pro statu coniunctionis ad corpus impossibilis est naturalis, & naturaliter expeditus vsus specierum, insensatarum, & propriarum obiectorum insensibilium, quare, & capacitas receptiua, & pure passiua naturalis, & naturaliter expedita ad earum vsum: esset enim naturalis, & naturaliter expedita capacitas, & potentia ad vsum naturaliter impeditum, & impossibilem, quod repugnat. Minor probatur: quia, cum totus specierum insensatarum, & propriarum insensibilium obiectorum prodacendarum finis earum vsus, & cognitio illorum, vt in se sunt, omnino sit, earum producendarum, & recipiendarum naturalis, & naturaliter expedita potentia repugnat, quoties naturalis & naturaliter expedita facultas ad eiusmodi usum repugnat. Confirmatur: quia cum earum specierum vsus præfatus sit animæ pro eo statu naturaliter impossibilis, non nisi de superfluo (quod natura exhorret) pro eo statu in anima fient, & recipientur.

5. Mitto alia, quæ ab Alarcon, Arriaga, & aliis, cum absolute, cum ad hominem contra Soarium opponuntur. Neque enim singulorum inconsequentias insequi, aut coniectari infusa à Deo disputatione animus suppetit, aut tempus, quæ vero absolute contra hanc sententiam ex Alarcone obiici poterant opportunius contra sequentem sententiam opponentur, ac diluentur: duo igitur sententiæ huic firmius, aduersantur. Primum est contra virtutem, immediate, & proxime actiuam Angeli loquentis specierum pro eius arbitrio in audientem immittendarum. Docet enim, vt vidimus eam, cum cordis secretis, tum iudicio, quod de reuelandis loquens habet proximam, cuique eorum actiuitatem adæquatam suarum specierum naturalem inesse: Hinc autem infertur naturaliter, & necessario illorum quoduis species suas impressas proprias in Angelos alios earum recipiendarum capaces esse immissurum: quod autem recipiendarum capaces omnes Angeli sint, eisque receptis, naturaliter cuiusque eorum obiectorum naturaliter, & independenter à libera Angeli alterius voluntate, eorum omnium secretorum cordis, & iudiciorum, reliquorum Angelorum cognitiones elicientur: ac proinde nullum cordis, & iudicij Angelici erit naturale secretum. Nec refert, si dicas: actiuitatem illam proximam, naturalem, & adæquatam secretorum cordis, & iudiciorum Angeli cuiusque, ad species sui proprias in aliis Angelis producendas subordinari in operando Angeli eas habentis liberæ voluntati: non secus, atque habitus tam infusi, quam adquisiti virtutum, & loco motiua potentia in harum actibus efficientis voluntatis nostræ arbitrio subordinantur. Contra enim est: quia etsi potentiæ & virtutes actiuæ naturales, quæ ad suas operationes edendas, & adæquatæ virtutes sunt, vel voluntatis, alicuius facultatis vitalis ipsi, saltem quoad explicationem, subordinatæ, vel complendæ, ex voluntatis imperio libero pendere in operando possint, ac de facto pendeant, vt exempla adducta testantur; ast potentiæ, & virtutes naturales adæquatæ proximæ, & completæ suarum operationum, & effectuum (præsertim, quæ animi ipsius potentiæ vitales, non sunt,) nullatenus in suis operationibus, & effectibus edendis, imperio, & libertati voluntatis subduntur, subinde possunt; tametsi ei proximæ, vel remote animæ, cui ea insident, insideant, & radicentur. Hinc actus voluntatis, & iudicij, quæ species, & habituum suorum principia, actiua proxima adæquato, (in hac sunt, neque voluntatis, aut potentiæ alicuius ipsi subditæ, ad eorum actiuitatem complendæ in eis operandis, voluntatis imperio, & arbitrio subduntur: similiter, nec sensatio, vt in imaginatiua, atque imagitatio cum intellectu possibili, seu passibili in ipsum species transmittat, neque species istæ, vt obiectorum producant, visionem, & intellectionem, ni aliò animus sit totus distractus, & intentus, seu distentus, tametsi horum actuum plerique eidem potentiæ, eiusve animo insideant, & vniuersim nullus potentiæ actus aliorum effectuum adæquate, proxime actiuus, (qualia obiecta hæc, cordis secreta, & iudicia Angelica suarum specierum esse in hac sententia admittuntur) in eis producendis, ab imperio voluntatis (à quo in essendo pendet plerumque) pendere inuenietur, ob rationem dictam.

6. Nec ratio hæc vniuersalis ex potentia loco motiua, seu progressiua, quæ impulsus in membra animalis ad gradiendum principium actuum proximum, adæquatum est, & tamen in eo producendo, imperio, & arbitrio voluntatis subditur, neque ex intellectu, qui speciebus receptis principium actuum proximum, & adæquatum est ab arbitrio nolentis aliò distrahi, in elicienda intellectione pendet, etenim loco motiua, & intellectiua potentia animæ facultates naturales sunt, atque ipsi subinde in operando, etsi non, quoad influxum partialem, quem anima ipsa (si à suis facultatibus vitalibus re ipsa differat, quod abnuo) præstet, tamen pendet, quoad applicationem: principium autem, & ratio nostra de adæquato principio actiuo proximo, non vitali, seu quod facultas vitalis animæ non sit nec quoad applicationem à libera pendeat voluntate (vti obiecta respectu specierum suarum) solummodo procedit: ac præcipue de actiua virtute actuum voluntatis, & intellectus ad suas species, & habitus, quam sententia hæc secretis cordis & iudiciis Angelicis, ad species sui impressas in aliis Angelis producendas attribuit. Respondet Soarius: habitus, & species ab actibus productas, in eo, qui actus elicuit, ipsius, ac potentia, à qua eliciuntur perfectiones naturales esse, quare & eius naturalibus facultatibus, quarum productio naturalis necessaria, neque voluntatis imperio & arbitrio subiecta est, debere assimilari; species vero ab actibus vnius Angeli in alio productas, illius Angeli alterius: perfectiones naturales non esse, neque Angeli actus ipsos elicientis: quare neque ab eis actibus debere naturaliter & necessario eas in alio Angelo species neque produci, sed pro eius qui ad illum loquitur arbitrio & imperio. Cæterum cum etiam productio specierum sui in alio homine, & Angelo, ac non vt perficientium ipsos, competat pro arbitrio illas in aliis, producent, vel secus. Iuxta hanc solutionem, libereque prorsus se eis prodent, vel occultabunt, atque omnibus connaturalissimus, fabulosus ille gygis annulus erit. Est autem, hæc eadem ratio, æquiuocatio pura, qua naturalis perfectio, pro perfectione, naturaliter, cuique debita, & adiuncta subinde, productaque necessario in ipso significatur, cuiusmodi solæ facultates naturales, & passiones physicæ sunt, in quibus species habitusque, cuiusque actibus prouenientes, nullatenus censentur: solumque naturales perfectiones, prout naturales, supernaturali opponitur, dici possunt, siue species in eliciente siue in alio ex eis actibus producantur: ac actus, proinde

proinde quoad naturalem, ac necessariam, vel liberam, atque ex arbitrio eos actus elicientis, specierum productionem nullum discrimen esse potest, sive in ipso, sive in alio producantur. Respondet tandem Soar. requiri voluntatem liberam Angeli loquentis, vt conditionem, ac determinationem actiuitatis obiectiue specierum suarum in aliis producendarum, quam iudicijs, & secreti cordis angelici tribuit. Cum enim actiuitas hæc ad species omnes in alios Angelos omnes immittendas determinata non sit, (alias cum illæ infinitæ sint determinata ad infinitum producendum esset, quod actiuitati creatæ, & finitæ repugnat, nec maior sit ratio intrinseca determinationis ad eas in aliquibus Angelis, quam in reliquis producendas ab arbitrio loquentis eam determinationem debent recipere.

7. Duo in hac solutione miscentur. Alterum de infinitate actiuitatis horum obiectorum ad species omnes impressas, possibiles reliquis omnibus Angelis immittendas, quod æquè argui potest ex sola possibilitate infinitarum specierum, ad quam ea actiuitas terminatur, atque ex productione, dummodo successiua sit, ex qua nihil contra limitationem actiuitatis creatæ deducitur: siquidem solum, ad infinitum syncathegorematicum actiuitas infertur quam intellectus, & voluntas creata proculdubio habent: cum nunquam futura æternitate, tot actus producturæ eæ facultates sint, quin plures, & plures producere, queant. Alterum ex indeterminatione intrinseca ad species ad hos præ aliis Angelis immittendas: quam certe, si naturalis actiuitas eorum obiectorum (vt hi aiunt) sit, nec habent, nec possunt habere respectu Angelorum ad debitam distantiam existentium: vt nec reliqua obiecta respectu subiectorum capacium recipiendi species ipsorum, si intra sphæram actiuitatis expeditam sint, & agentia quæuis naturalia ad suos effectus in subiecta capacia, & intra sphæram suam, non impeditam posita: quare, cum indeterminatio vlterior ex parte actiuitatis, extrinsecus in imperio voluntatis, quæritur, ex parte applicationis subiecti capacis intra eius determinatæ, ex parte sui, actiuitatis sphæram solummodo determinatio subiecto ipsi extrinseca deficiat, ac proinde extrinsecus à determinatione voluntatis, eius penes, quem potestas est applicandi, & ponendi subiectum illud intra eius actiuitatis sphæram quæri debet; alioqui æqua facilitate defendam, nec Angelum, nec hominem ad diffundendas species sui, in alios sufficienter approximatos, imo, neque actus ipsos ad producendas species, & habitus, in subiectis suis, imo, nec agens vllum naturale absque imperio extrinseco voluntatis alicuius ad suos effectus edendos determinationem intrinsecam suæ actiuitatis habere, nec, nisi ea extrinsecus, ab alterius liberæ voluntate, & imperio adueniente posse ad suas naturales operationes prodire. Denique male Soar. ipse, & reliqui huius sententiæ Patroni, cum reliquis Doctoribus, eos confutabunt, qui liberam loquentis Angeli voluntatem requirunt, vt conditionem sine qua non, vt species ab eo in alium Angelum immissæ, eliciant in eo cognitionem: quia nimirum illæ intrinsecam habent, & quatenus ex parte obiecti est, adæquatam actiuitatem, quare, & ad eam eliciendam, actiuam determinationem. Iidem item dicent omnes actus, ad species, & habitus proprio subiecto ingenerandos ipsius imperio, vt conditione, ob eandem rationem egere, eoque deficiente, etsi, adæquatæ naturalis actiuitatis, ac subinde actiuæ determinationis, sint, non agere dicent. Similiter, vndecumque habitas species, vt in proprio subiecto, sui obiecti cognitionem eliciant, voluntate libera subiecti illius, vt conditione adæquatam earum obiectiuam actiuitatem determinante, opus habere iidem omnes docebunt. Nec locum ampliorem huic euasioni facit Arriaga citat. d. 12. sect. 3. num. 21. §. *Hoc argumentum*, exemplo vbicationis in loco vicino, necessario prærequisitæ, ac necessariæ conditionis, vt quis in immediato loco suam præsentiam, & vbicationem, ad quam adæquatam habet actiuitatem, producat. Etenim ea conditio non est ad productionem vbicationis absolute, & simpliciter in loco immediato, sed ad productionem eius per motum, seu, quæ motus sit, qua ratione vbicationem anteriorem in loco vicino, vt terminum, à quo requirit: non, vt conditionem, & determinationem actiuitatis intrinsecæ, respectu productionis præsentiæ in loco illo, quam si, sin loco vicino non præextitisset, primo produceret, cum primum existeret. Præterquam quod, determinatio hæc, & si ad productionem eius, simpliciter & absolute talem, nec solum, vt motus sit, requiratur, non ex parte actiuitatis intrinsecæ, & ex parte sui indifferentis, sed applicationis loci, seu ad locum requireretur, vt de subiecti applicatione, & approximatione debita, ad agens diximus requiri.

4. Secunda præfatæ sententiæ impugnatio solida ex naturali potentia Angelorum ad mentiendum, aliosque locutione sua decipiendos desumitur: eam vero potentiam in Angelis Soarez, & huius sententiæ assecl æ omnes admittunt, nosque, & authoritate, & ratione superius, cum reliquis probauimus contra Arriagam, qui docet eam Angelis negari probabiliter posse: ego vero speciem probabilitatis, qua Angelis quorum voluntatibus, ad maiora mendacia, & turpiora longe crimina potentia, & exercitium, de facto, ex fide, & ratione concedenda necessario est, potentia ad mendacium negatur, prorsus non video; ea vero statuta, contra præfatam sententiam arguo secundo, species impressa nequit physice agi, in Angelum audientem à iudicio Angeli loquentis, quod absolute, nec est in se, nec Angelus habet, quin admittatur actionem physicam à principio actiuo, seu agente, quod absolute in se ipso non est, absolute physice prodire; quod repugnat: sed, si Angeli locutio, per physicam specierum immissionem, à iudicio eius in Angelum audientem, cui illud manifestat, fiat, vel eiusmodi species à iudicio, quod nec in se absolute est, nec Angelus habet, prodire physice absolute possent, vel Angelus absolute non posset mentiri, contra id, quod aduersarij, ac reliqui Theologi, præter Arriagam, certum supponunt: ergo locutio Angelorum, nec stat, nec fit per physicam productionem specierum à iudicio loquentis in Angelo audiente. Minor probatur: quia locutio mendax stat in manifestatione facta alteri à loquente iudicij sui de re, de qua loquitur, quod nec absolute est, nec loquens in mente sua habet: manifestatio vero seu locutio mendax, stat, fierique debet per species iudicij manifestati, ab ipso physice productas, in Angelo audituro, cui manifestantur: ergo, vt locutio mendax Angeli esse absolute possit, necessarium est, vt species, à iudicio, quod, neque in se absolute, nec in mente loquentis est actiue physice in audituro Angelo, cui manifestatur, producantur: quare vel hoc admittendum est; vel negandum Angelum absolute posse mentiri. Referri denique posse affinis proximæ sententia alia, locutionem, Angelorum in physica non actiua, sed exactiua suarum specierum immissione in alios Angelos, ab eisdem actibus voluntatis, & iudicij Angeli loquentis, quatenus à Deo absolute physice exigunt pro arbitrio loquentis vt species suas in aliis Angelis producat. Sed hanc sententiam apud neminem, de eis omnibus actionibus Angeli loquentis, vidi: sed solum, de voluntate manifestandi alteri cordis secreta, reliqua, vt cert. 6. & asseram, & quæ contra hanc, absolutam physicam exigentiam productionis specierum, à Deo in alio Angelo vniuersim impugnant, dissoluam eam vero omnibus actibus, etiam iudicij loquentis, quod alteri manifestare vult, tribui non posse postremum argumentum ostendit. Cum enim absoluta hac exigentia physica (quæ rei absolute existentis solum esse potest) locutio angelica constitui nequeat, nisi, absolute posse Angelum mentiri perperam negetur, neque in illa, physica, absoluta, exigentia locutio

Angelica ſtabit Primum argumentum, quod efficax contra Soarij ſententiam iudicaui contra hanc, non ita efficaciter inſtrui poteſt, quin habeat apparentiores ſolutiones, quas perſequi longius, quam vtile foret.

CERTAMEN VI.

Genuina, ac vera S. Thomæ ſententia ſtatuitur, & propugnatur.

1. SAnctus Thomas 1. p. quæſt. 107. art. 1. rem ipſam angelicæ locutionis his explicuit. *Ex hoc quod conceptus mentis angelica ordinetur ad manifeſtandum alteri per voluntatem ipſius Angeli, alteri innoteſcit; & ſic loquitur vnus Angelus alteri.* Hæc tamen verba, non ita intelligenda ſunt, vt ſola extrinſeca ordinatione voluntatis manifeſtandi alteri. Angelo conceptum mentis, nullo alio tunc denuo, in mente audientis producto, ſed per ſpecies impreſſas Angelis congenitas, eius conceptus manifeſtatio, & cognitio fiat, ac locutio eiuſque effectus peragatur, (vt citati Doctores cert. 4. 5. intellexerunt) ſed ita, vt locutio Angeli, realiter formaliter ſtet in voluntate eius libera manifeſtandi ſuum conceptum, & iudicium de re quauis, de qua loqui alteri vult, vt expreſſe docet S. Thom. verbis relatis; excitatio vero Angeli, ad quem loquitur, per emiſſionem ſpecierum impreſſarum iudicij, & voluntatis eius à voluntate ipſa phyſice exactiue, vt minimum Deo, qui naturali, & phyſicæ eius exactioni naturaliter, illico annuit, easque in audituro Angelo phyſice producit, quibus hic loquentem audit, cum eis adiutus iudicij, & conceptus indiuidui, & voluntatis Angeli loquentis, (quæ ipſius locutio, & quaſi propria vox eſt) elicit cognitionem. Sententiam hanc, S. Thomæ ſequuntur Thomiſtæ Recentiores Dominicani, &, ex Thomiſtis Ieſuitis, Valentia ad citatam diſp. 8. quæſt. 4. punct. 2. ſententia ſexta, Soar. tom. 2. de religione, lib. 2. de oratione: cap. 4. num. 5 etſi 2. de Angel. c. 2. à num. 13. eam multis impugnet. Hacherus ad citatam quæſt. 107. diſp. vni. §. *quarta, & probabiliſſima*, Granados tr. 5. diſp. 4. ſect. 1. Ioann. Præpoſitus, 1. p. quæſt. 57. a. 4. dub. 4. etſi non adeo diſtincte locutionem Angeli loquentis, & audientis excitationem ab ipſo explicuerint; ſed ſolum locutionem, in præfata loquentis voluntate conſtituant, qua ex parte Caietanus, & reliqui à nobis citat. cert. 4. num. 5. nobiſcum conueniunt; tametſi, quoad excitationem audientis Angeli à loquente per denuo immiſſas à Deo ſpecies impreſſas ad exigentiam phyſicam voluntatis illius à nobis diſſideant. Tamen ſententiam, fere, vt à nobis proponitur, tenet noſter Arriaga, citat. diſp. 12. ſect. 4. Dixi vero excitationem audientis à loquentis præfata voluntate fieri per ſpecies, vt minimum, phyſice exactiue prouenientes; quia eas phyſice actiue à voluntate loquentis Angeli immitti fors, improbabile non eſt, vt inferius videbimus, & quidem præfata explicatione, & præmiſſis aliarum ſententiarum impugnationibus, ſatis quoad vtramque partem ſententia noſtra probata videtur, cum in nullo alio locutio Angeli, & per illam excitatio alterius ad illum audiendum, ſtare poſſit, atque omnia, quæ in locutione, & auditione interueniunt aptiſſime, & facillime intelligantur. Sed tamen vtraque ſententiæ huius pars ſeorſim proponenda, & ſtatuenda eſt, atque ab impugnationibus aduerſariorum, quæ ſpecialiter contra vnam quamque militant, vindicanda.

2. Igitur locutionem Angelicam realiter formaliter ſtare in voluntate manifeſtandi alteri Angelo conceptum mentis, quem de re loquens habet, vt aiebant S. Th. & Thomiſtæ ex Dominicanis, & Ieſuitis citati; Probatur. Quia locutio realiter formaliter ſtat in eo, quo internum de re quapiam iudicium, ac loquens, quatenus ex parte loquentis, & in actu primo eſt, determinate alteri manifeſtatur: atqui voluntas Angeli manifeſtandi alteri ſuum conceptum, & iudicium, de re quapiam eſt id, quod ex parte ipſius in actu primo determinato & determinate manifeſtatur alteri conceptus, & iudicium, quod de re quapiam, de qua loqui cum altero vult, loquens habet: ergo voluntas eiuſmodi eſt Angeli locutio. Maior eſt certa: quidquid enim vlterius requiri contendatur, ad locutionem humanam noſtram, & ſenſibilem requiretur, non autem ad pure ſpiritualem, & inſenſibilem, neque ad locutionem generatim, & vniuerſim ſumptam vt inferius patebit. Minor probatur, quia voluntate Angeli manifeſtatiua ſui conceptus, & iudicii de re quapiam ius ſecreti, quod ante illam habebat reſpectu Angeli, cui illud manifeſtare vult, realiter formaliter ex parte Angeli loquentis in actu primo determinato, & determinate aboletur, ac redditur obiectum illud naturale, & proportionatum naturali facultati intellectiuæ, & intellectioni Angeli alterius, quin poſſit ab Angelo loquente, ea voluntate ſtante, vllatenus, occultari, cum iudicium tum voluntas ipſa, atque eum eſſe, qui loquitur: imo, prouidentiæ naturali ſtando, eorum ſpecies, & cognitio in Angelo, cui alter loquitur, impediri à Deo nequit. Secundo ea voluntate poſita, ponitur, quatenus ex parte loquentis, eſt principium determinatum, & determinate excitans illum, cui ea vult manifeſtare, vt ipſum de re quauis audiat, & ea omnia cognoſcat (vt ſtatim probatione ſecundæ partis ſententiæ noſtræ conſtabit) æque, atque humana locutione externa, per verba prolata à loquente: ergo ea voluntas loquentis Angeli manifeſtandi alteri Angelo iudicium, ſeu conceptum, quem de re quapiam, de qua ipſi loquitur, atque eum eſſe, qui loquitur, eſt realiter formaliter Angeli locutio. Contra hanc ſententiæ huius partem (in qua cum S Thoma Thomiſtæ omnes Dominicani veteres, & recentiores, atque, ex Ieſuitis Thomiſtis plures conueniunt) vnum ſolum argumentum militat, quod Vaſquez inſtruxit, ac multos deinceps turbauit, locutio omnis realiter formaliter eſt verbum: vnde idem apud latinos eſt *verbo facere*, ac loqui: atqui verbum realiter formaliter eſſentia ſua eſt actus, ſeu operatio intellectus, non voluntatis: ergo actus ille loquentis Angeli voluntatis manifeſtatiuæ, conceptus ſui alteri Angelo, non eſt realiter formaliter, Angeli illius locutio. Confirmatur, quia omnis intellectio verbum eſt, vel ſecum neceſſario, & independenter, à voluntate libera, & arbitrio loquentis verbum, vt eſſentialem ſui terminum devoluit: Confirmatur ſecundo, quia ideo Patres aliquot, recitati à Vaſquez, aiunt linguam angelicam, nihil niſi eorum intellectum, ſeu intellectionem eſſe. Mitor Patrem Suarez hac ratione, & confirmationibus contra hanc concluſionem vti; cum tandem cap. 28. num. 31. in actu immanente Angeli loquentis, quem quandoque intellectus, quandoque voluntatis actum eſſe dicit, ejus locutionem conſtituat. Sed hæc omnia pura æquiuocatione nituntur. Intellectum quippe, & intellectione propria, quiſque ſibi loquitur, non aliis: de qua ad alios locutione angelica, eſt diſputatio præſens. Patres ſolum contendunt Angelos non habere potentiam, aliquam, ſeu linguam corpoream naturalem, qua verba externa proferant, vt loquantur; ſed abſque ea loqui aliis, quæ intelligunt, ac ſubinde eorum linguam eſſe, intellectualem, ſiue intellectu ſolo perceptibilem, in quocumque interno actu Angelorum eorum locutio ſtet: de quo Patres non curarunt, illud de verbo, quod ſola intellectione, & facultate intellectiua fieri, poſſit, & quo locutio ad alios etiam conſiſtat, vt phraſis latina demonſtrat, intentum aduerſariorum euertit; eſt ſiquidem phraſis de verbis externis, ſeu vocibus corporeis noſtris, quibus ad

ad alios loquimur. Ea vero verba, etsi intellectionem, ac subinde intellectum supponant, ast non esse actus proprios intellectus, sed immediate potentiæ locomotiuæ linguæ, vt instrumenti, quod motu suo voces efformat, & mediate voluntatis certissimum est.

3. Secunda sententiæ nostræ pars de excitatione Angeli, cui alter loquitur, per species tunc denuo immissas à Deo, conceptus, & voluntatis manifestatiuæ Angeli loquentis, ad huius voluntatis, exigentiam physicam naturalem expressa apud S. Thomam, & veteres Thomistas, non est; quin immo ei aduersantur veteres illi, qui ab initio creationis species eiusmodi Angelis cunctis à Deo infusas congenitas docebant, cert. 4. numero 5. sed tamen doctrinæ Sanct. Thomæ, quæ prioris partis nostræ sententiæ, seu locutionis realis formalis Angelicæ fuit, non solum concors est, sed consectaria. Probatur primo, quia nequit dari realis formalis locutio, ex qua excitatio eius, ad quem, vt loquentem audiat, locutio est, prouenire repugnet: ast repugnat prouenire ex voluntate excitationem eius Angeli, cui alter voluntate illa loquitur, vt loquentem audiat, nisi ab eadem manifestatiua voluntate, loquentis exactiuè, vt minimum physice species denuo in Angelum alterum prouenient; Deo scilicet ad eius voluntatis manifestatiuæ physicam exigentiam absolutam in eum illas immittente: ergo ita, vt minimum, species illæ denuo à voluntate illa manifestatiua loquentis proueniunt. Maior est certa. Alioqui enim daretur vera, realis naturalis locutio respectu illius, cui natura sua audiendi capacitas, (quæ absque excitationis passiuæ audientis possibilitate à loquente, eiusque locutione repugnat) repugnaret. Minor probatur: quia vt contra citatos certam. 4. num. 5. ostendimus, ibi, à num. 7. ex sola præcisa voluntate manifestatiua loquentis immutatis physicè speciebus congenitis, quoad substantiam, & modum, nequit esse in Angelis excitatio & auditio Angeli, cui alter loquitur, quæ in ipso ab initio creationis, ac prius longe, quam alter absolute ipsi loquatur, non adfuerit, ac proinde necesse est denuo productis speciebus tunc, cum ipsi alter absolute loquitur, ipsum excitari, & audire. Quod vero per species illas excitatio, non casu, & aliunde, vel à Deo pure arbitrario productas physice, vt minimum exactiue, à locutione, seu voluntate manifestatiua loquentis productas fieri debeat, & ex nostra humana locutione constat, & ex ratione; quia alias, etsi eis speciebus intellectionem eorum obiectorum alter Angelus eliciat, nec à loquente, quà tali excitur, nec loquentem quà talem audiet, ni ab eius locutione species excitantes, saltem exactiuè physice, accipiat; sed vel species illas producentem alium audiet, vel potius audiet nullum: siquidem auditio locutionis, & loquentis realiter formaliter respectiua est; ni contra Apostoli effatum ad Rom 14. *quomodo audient, sine prædicante?* dicas, sine prædicante audire nos posse. Secundo probatur: Quia loquentis Angeli voluntas manifestandi alteri Angelo suum de re quauis conceptum illum, ac mediate eius obiectum, quantumuis ex secretis cordis sit, obiectum proportionatum, & naturale intellectui, & intellectioni naturali Angeli, cui vult ea omnia, vel mediate, vel immediate manifestare, redditur: ac rursus voluntas illa manifestatiua seipsa obiectum proportionatum naturale, illius Angeli intellectui, & intellectioni siue sui ipsius ad illum Angelum, manifestatio obiectiua est: ergo vbi primum est, & conceptus, & voluntatis illius species proprias produci à Deo in Angelo, cui loquitur, physice & naturaliter exigit, saltem, si eas, ipsa nequeat physice perducere.

4. Dices tamen. Si eo ipso, quod naturali facultati intellectui, & intellectioni Angeli alterius, per voluntatem manifestatiuam loquentis, ea obiecta proportionantur; ergo physica exigentia specierum illorum impressarum, tota penes Angelum illum est, non autem penes loquentis manifestatiuam voluntatem: quia eorum, quæ intra sphæram obiectiuam naturalem intellectus Angelici sunt, species impressas solus intellectus Angelicus sunt, non vero obiecta ipsa à Deo exigunt, & reposcunt. Apparentius, quam alij rationem hanc secundam impugnabis; sed tamen non admodum solide. Ratio enim, quam assumis verum, vt summum habet, cum absoluta existentia obiectorum, vt naturalia obiecta intellectus Angelici sint, ac fiant, non expectatur, sed ab initio creationis intellectui Angelico natura sua, & independenter ab absoluta libera existentia earum intra sphæram naturalem obiectiuam intellectus & intellectionis angelicæ posita sunt; secus autem, cum, vt intra eam sint, expectatum absoluta existentia, & eorum, & alterius, per quod intra naturalem obiectiuam sphæram posita sunt. Etenim, in primo casu nil aliud absolute est præter intellectum, angelicum eis obiectis natura sua proportionatum, à quo species præfatæ, absolute exigi physice possint, cum nihil aliud absolute sit, neque esse absolute debeat aut possit, à quo obiectiua illa proportio pendeat; At vero, cum obiectiua proportio naturalis obiectorum cum intellectu angelico, non nisi per aliquid aliud absolute existens, & libere ab alio positum sit, quo intra illius sphæram naturalem; constituuntur (vt in casu euenit nostro) tunc quidem exigentia physica, naturalis specierum non ab intellectu angelico, sed ab illo alio libere posito est. Quod si rursus contendas, id aliud libere positum, quo intra sphæram naturalem obiectiuam intellectus angelici obiectum constituitur, esse conditionem requisitam, vt eius obiecti species ab intellectu Angelico exigatur, quin aliquid exigentiæ earum in tertio illo libere posito (atque in re præsente, in voluntate manifestatiua Angeli loquentis) sit, multum de voce contendes: siquidem, quod ad physicam exigentiam solum, non autem ad physicam efficientiam, attinet, id, sine quo exigentia illa esse nequit, non quidem conditionis, sed rationis exigendi realis formalis veram habet rationem: quia illud rationem mouiui Deo affert, & offert, vt id, quod exigitur à Deo præstetur: quod motiuum, eo quod ait conditio dicitur, sublato, nullatenus Deo offertur; nec aliud aliquid physica exigentia pura, quam motiuum naturale, & physicum ad quidpiam à Deo agendum, se præsertim solo, ipsi oblatum esse potest. Dixi autem de physica exigentia naturali sola, seu quæ in physica rerum actiuitate, nec fundata, nec ei admixta est: quæ enim in ea fundatur eiue admiscetur: sicut absoluta, & expedita actiuitas conditionum plurium, quæ nullam, ne partialem quidem, actiuitatem habere possunt, absolutam positionem expectat, ita etiam ipsi idemtificata, vel innixa physica, absoluta exigentia eorundem pure conditionum existentiam absolutam expectauit. Adde, eadem facilitate obiectis omnibus, etiam sensibilibus, in quibus exigentia, imo, & actiuitas physica specierum suarum impressarum ad æquata recognoscitur, & à Philosophis datur, negari posse vtramque, totamque potentiis concedi, etsi ad eas absoluta obiectorum existentia requiratur: dicam enim vt conditionem puram requiri, quod si, quia in his non autem in potentiis, id admittendum dixeris: id ipsum, quoad specierum præfatarum physicam à Deo exigentiam, in voluntate manifestatiua Angeli loquentis inuenies. Physica enim manifestatio obiectiua, è sui ipsius, & iudicij de re, super qua Angelus loqui alteri vult, essentia sua est, quæ nisi speciebus vtriusque impressis peragi nequit.

5. Dixi, rationem aduersariorum, vt summum probare de obiectis, quorum absoluta actualis existentia, nec alterius libere ab alio apponendi, expectatur, vt intra sphæram obiectiuam naturalem intellectus Angelici constituantur, ac subinde

eorum

eorum ſpecies ab initio creationis Angelis congenitæ naturaliter debeantur: ne hic eam controuerſiam, an aliquæ nondum exiſtentium, ſed futurorum, naturalium, & quorumnam Angelis debeantur, importune moueam, in qua multum diuinationis in Doctoribus inueniebam, tom. 2. Philoſophiæ, controu. vlt. Dixi etiam præfatum argumentum reliquis, quæ opponi contra hanc concluſionem ſolent apparentius eſſe, quod ex eorum ſolutionibus patebit. Primum deſumitur ab Alarcon cit. diſput. 4. & 5. num. 11. ex communi Doctorum aſſerentium obiectorum omnium naturalium ſpecies Angelis ab initio creationis congenitas, & infuſas à Deo fuiſſe: ſecretum vero cordis Angelici naturale obiectum, & naturali facultate intellectus Angelici proportionatum eſſe. Alioqui, ne quando abſolute eſt, deberentur ſpecies ipſius, ſicuti nec reliquorum obiectorum ſupernaturalium, etiam, cum abſolute ſunt ſpecies Angelis debentur. Tangit obiectio generalem doctrinam plurium quidem, ſed minutius examinandam de obiectorum naturalium, aliorum à ſecretis cordis, non exiſtentium debitis, & congenitis ſpeciebus intellectui Angelico ab initio creationis. Ea vero nunc vniuerſim permiſſa, ad ſecreta cordis, etſi entitatiue naturalia, conſequentia non valet: quia quouſque adſit voluntas Angeli, cuius ſecreta ſunt, de eis alteri manifeſtandis extra ſphæram cognoſcibilitatis naturalis ab alio Angelo eſſe iure ſecreti, facultati eius intellectiuæ prædalente, (quod, ea voluntate ceſſat vt diximus) ſunt poſita opponit, num. 12. exigentia hæc ſpecierum à Deo, quæ in ea voluntate manifeſtatiua ſecreti cordis eſt, ſimilis eſt precibus moribundi deſperatæ ſalutis ad Deum, à quo ſolo eam conſequi poteſt, quam nulla vi, aut iniuria illata naturæ denegare moribundo Deus poteſt: ergo, & ſpecies quas exigit voluntas, illa manifeſtatiua, citra omnem vim, & iniuriam, naturæ denegare Deus poterit: obiectio hæc omnem phyſicam naturalem exigentiam cauſarum, diſpoſitionum, & illam ipſam ſpecierum Angelis congenitarum, quam admittit obiectans, in quauis entitate ſit, æque impugnat. Oritur autem ex minus, attento diſcrimine voluntariarum precum ad Deum, ab exigentia phyſica naturali; quæ, etſi Deum abſolute non cogat, cogit autem, ſi naturali prouidentia acturus ſit, ac ſubinde, ſi non annuat, vim, & iniuriam aliqualem inferet naturæ. Obiicit tertio, ſi Deus ſolus ſpecies producat potius Deus, & immediatius loqueretur audienti Angelo, quam Angelus loquens, qui mediate ſolum per Deum, tanquam per interpretem loqueretur: Haberet obiectio ſpeciem aliquam difficultatis aduerſus eos, qui non ea diſtinctione, qua nos ſententiam hanc intelligunt, & tradunt. Contra nos vero nullam qui in ſpecierum productione locutionem Angelicam realem formalem, non ponimus, ſed in voluntate manifeſtandi alteri conceptum, quem de re quauis loquens habet, fingitur ſe habere: ſiue ab ipſo ſpecies impreſſæ, per quas & conceptus, & voluntas formalis, & expreſſa notitia alteri innoteſcet phyſice actiue, ſiue exactiue ſolum proueniant. Probat ergo obiectio mediatam, vt ſummum ab Angelo loquente phyſicam productionem, non locutionem mediatam & per alium, (Deum ſcilicet) tanquam intermedium, & interpretem, ad quod Deum loqui oporteret, & Angeli locutionem alteri Angelo denunciare: quod Deus phyſica ſpecierum in Angelo, cui alter loquitur, productione non præſtat, cum ſuum iudicium, adhuc de iudicio, quod loquens manifeſtare, vult phyſica illa ſpecierum huius productione alteri non aperiat, velitve manifeſtare, vt ad locutionem propriam etiam internuntij, ac interpretis opus erat.

6. Sed tamen duo adhuc ſubtilius obiici ex proxima obiectione contra ſecundam hanc noſtræ ſententiæ partem deduci poſſunt. Primum excitatio realiter formaliter fit per ſpecierum immiſſionem in Angelum, cui alter loquitur; hæc autem realiter, & phyſice à Deo ſolo fit, non autem ab Angelo loquente, eiuſve voluntate manifeſtatiua, ſeu (quod idem in noſtra ſententia eſt) locutione: ergo nec ab Angelo loquente, quà tali, nec per eius locutionem, Angelus, cui loquitur excitatur ad audiendum (vt excitari, per nos debet à loquente, quà tali, eiuſque vera locutione) ſed à Deo excitabitur. Reſpondetur excitationem à loquente, quà tali, & per veram eius locutionem non debere eſſe phyſicam, & immediatam à loquente, per eius locutionem, ſed mediatam phyſice, & moralem ſufficere. Patet in locutione noſtra, quæ ſignis phyſice inter mediis, ac mediantibus, immediate phyſice ſpecies in eo, cui loquimur, cauſantibus fit. Moralis autem cauſatio à locutione angelica excitationis Angeli, cui alter loquitur, per ſpecies, vt audiat, quatenus à Deo locutio illa exigit, vt ſpecies illas, in alterum, ad quem dirigitur, phyſice immittat, immediata dici verè poteſt, quatenus in genere exactiuæ illius cauſationis ſpecierum, nil aliud earum phyſicum à Deo productione mediat omino. Secundum eſt, quia caſu quo (vt poſſe decuimus, cum communi Doctorum) voluntas Angeli loquentis eſſet manifeſtandi alteri conceptum, & iudicium de re, quod non habet, ac proinde mentiendi, & decipiendi Angelum, cui loquitur, cum voluntas hæc habeat pro obiecto productionem, ſpecierum, quibus deceptio alteri, atque error fiat, quæ nequit ipſa actiue producere, ſed ſolus Deus, vt Deus eas producat, eius voluntatis obiectum, ita explicari debet. *Volo, vt Deus illum Angelum fallat, ei infundens ſpecies fallaces obiecti, quod non eſt*: vnde Deus eas, ad vafræ illius voluntatis exigentiam producens, eius malitiæ annuet, atque executione ipſa morem geret: & Angelus fictè loquens per Deum, tanquam per ſceleſtum) quod cogitatu, ne dum dictu, nefarium eſt) mandatarium, deceptionem alterius exequetur. Etſi enim Deus de ſe errorem phyſicum, cuiusvis creaturæ rationalis cauſare, infundereque honeſtiſſime poſſit, quemadmodum quamuis, vt rerum Dominus de ſe ſe poteſt occidire; aſt, ſicut prauæ homicidæ voluntati annuens neminem occidere poteſt, nec errorem ſpecierum illarum fallacium immiſſione, & productione phyſica cauſare: obiectio hæc finem exigentiæ naturalis, & phyſice voluntatis manifeſtatiuæ loquentis Angeli conceptum, & actum, quem non habet, ſed fingit ſe habere, cum fine, ſeu obiecto morali, prauæ eius voluntatis confundere vult, & neque hunc recte deſignat. Prauæ ſiquidem, illius voluntatis loquentis Angeli fallacis obiectum, & finis moralis, non eſt ſpecierum impreſſarum productio, ſed alterius Angeli deceptio, & error, etſi realiter per illas efficiendus ſit: finis autem phyſice, & naturalis exigentiæ voluntatis illius eſt ſpecierum illarum phyſica à Deo productio: cui Deus ex cauſæ vniuerſalis munere, & titulo proinde naturæ totius prouidiſſimi adiutoris honeſtiſſime annuit, atque ad eandem phyſicam exigentiam ſpecies illas phyſice deceptorias producit, quin moraliter fini turpi voluntatis illius moraliter prauæ vllatenus annuat; vti nec annuit, cum ad homicidæ, & homicidij actionem phyſice, vt cauſa prima, & vniuerſalis concurrit ne cauſarum naturalium defectui ad operationes ſuas abſolute edendas deficiat. Quod ſecus habet in mandatario homine homicidij executore vulgo aſſaſſino) qui illud eſt vt particularis cauſa ex alterius mandato, fine, & intentione praua, & contra ipſi etiam iniunctum præceptum, & obligationem exequitur.

7. Dico tertio. Probabile valde eſt loquentis Angeli voluntatem manifeſtandi alteri ſuum iudicium, quod habet, vel ſimulat ſe habere de re

re quauis, physice actiue, nec solum exactiue, & sui, & conceptus, cuius manifestatiua voluntas est species impressas in altero, cui loquitur, producere, atque ad audiendum physice, actiue etiam excitare. Hanc conclusionem non respuit Arriaga, disputatione duodecima, sectione quinta, numero trigesimo secundo, à §. *Hæc dicta sint*; sed tanquam probabilem defendit, atque à difficultatibus, & incommodis, contra Soarij, & aliorum sententiam confutatam à nobis cert. 5. de abolitione secretorum cordis Angelici, liberam opportune ostendit. Neque enim, vt illius Patroni, physicam actiuitatem naturalem actibus omnibus voluntatis, & intellectus angelici concedit: imo conclusio hæc soli voluntati Angeli loquentis manifestandi suum de obiecto quouis, siue ipsi extrinseco, siue intrinseco, & cordis sui secreto, quia ipsa sui ipsius manifestatio natura sua est, (& si libera non esset, nec ad cordis Angelici secreta proinde spectans) ac rursus secretorum etiam cordis, quæ manifestari alteri, vel aliis Angelis per illam loquens Angelus vult, seipsa secreti rationem, & ius omne tollit, vt diximus. Solum displicet Arriaga, quod sine citat. §. prædictæ voluntati actiuitatem physicam specierum sui tantummodo concedit; tametsi statim ad verbi, seu iudicij, quod de re, de qua loqui alteri vult, species proprias producendas actiuitatem physicam concedat: quare, dum illi ad alias species præter proprias producendas, in Angelo, cui loquitur, actiuitatem physicam voluntati manifestatiuæ loquentis negat, respectu obiectorum, seu respectu materiæ de qua loqui Angelus vult, & si ad secreta cordis pertineat, non autem respectu iudicij, & conceptus, quem de eis habet, vel vult alteri Angelo manifestare intelligit, & loquitur, id quod ex Doctrina, quam inde deducit constat etiam aperte: inde enim recte infert: cognitionem, quam inde Angelus habet respectu eorum, de quibus ipsi Angelus alter loquitur, abstractiuam solum esse, ex connexione nimirum conceptus, & voluntatis illius cum obiecto deductam, non intuitiuam, & per proprias obiecti species productam, & habitam: quare, & locum esse Angeli loquentis mendacio, si velit alium decipere, & mentiri: cum iudicij, quod non est per species proprias physice, ab ea voluntate productas euidens physice (tametsi falsum) iudicium, intuitiuum habeat: non secus, ac si de colore, aut alio, quouis obiecto species proprias à Deo, vel vndecumque, physice productas haberet, intuitiuum physicum, sed falsum iudicium de eius obiecti absoluta existentia formaret: indeque de termino eius, iudicij alio, si is foret, cui hoc iudicium essentia, & natura sua connexum esset, (vti conceptus Angeli, cum suo obiecto connexus est) & illum ipsum, tunc esse discursu, & abstractiue, cognosceret. Certe ex hac ita explicata, & intellecta conclusione, vel vmbra vlla difficultatis secundæ propositæ numero 6. disparet cum se ipsa physice, actiue, neque solum exactiue à Deo species proprias? iudicij quod non habet, sed fingit se habere Angelus loquens fallax eius, & praua voluntas producat, nec à solo Deo, qui prauitati eius annuat petat, species produci. Disparet etiam difficultas alia ab aliquibus tacta de multiplicatione specierum plurium, solo numero diuersarum, (vndecumque denuo Angelo productione prouenient) de obiectis naturalibus, de quibus loqui alteri Angelo Angelus potest, & quorum proinde species proprias ille Angelus præhabeat: cum tamen species solo numero diuersæ in eodem subiecto multiplicari naturaliter nequeant. Diximus enim solius voluntatis manifestatiuæ, & conceptus, seu iudicij, quod de obiectis, de quibus est sermo loquens habet, non autem de obiectis ipsis species proprias, siue à Deo solo, siue à voluntate manifestatiua produci.

8. Etsi autem alterutro ex præfatis modo excitatio per species productas in Angelo, ad quem est sermo, ab Angelo loquente, absque vlla difficultate, earum quæ in sententiis aliis deprehensæ sunt expedite, intelligatur (quæ non leuis, alterutrius modi probatio est, quin alia ab Arriaga nostro afferatur) tamen modus conclusionis tertiæ probandus vlterius aliunde à ratione est, ex qua difficultatibus aliis occurratur & dicendis, quæstione quinta, de distantia ad quam Angelus, Angelo loqui hunc que physica specierum in ipso productione excitare possit, quin excitet alios fundamentum à ratione paretur, id quod præstitum ab aliis hactenus non est, nisi ex nostris principiis poterit facile præstari. Est autem principium alterum, quod conclusionis 1. & 2. probatione tetigimus: Nempe, voluntatem, & arbitrium solum Angeli loquentis esse totam rationem, & principium in actu primo, conceptum Angeli loquentis de re quauis manifestandi, & ex iure secreti naturalis ipsum extrahendi respectu illius Angeli, cui voluerit actu illum manifestare. Inde enim fit voluntatem loquentis exercitam, & liberam illum manifestandi constituere formaliter conceptum illum in aperto, atque extra eius secreti naturalis respectu alterius Angeli, cui ea voluntate loquitur, atque intra sphæram facultatis intellectiuæ, & intellectionis naturalis, Angeli eiusdem, collocat: inde vero inferebamus recte, numero tertio, pro secunda parte nostræ sententiæ, siue secunda conclusione, totam physicam, & naturalem exigentiam specierum propriarum à Deo in altero Angelo, cum sui, tum conceptus manifestandi, in voluntate illa manifestatiua esse; inde vero infertur tertia hæc nostra conclusio de physica actiuitate etiam voluntatis eiusdem, ad sui, & conceptus species proprias in altero Angelo, ad quem est locutio, producendas, & si enim ad solam physicam exigentiam aliquorum entium naturalium, in quibus actiuitas physica ad effectum aliquem, nequit inueniri (puta in accidentibus dispositiuis respectu formæ substantialis maxime animæ rationalis in materiam inducendæ, & producendæ) Deus solus illum connaturali prouidentia, in bona philosophia, & Theologia, producere asseratur, ac proinde conclusio nostra secunda vtriusque facultatis principiis consona valde sit; cæterum vbi in iis, quæ effectum aliquem physici exigere deprehenduntur, ac illum producendi, impotentia actiua, non ostenditur; physica actiuitas in bona philosophia, & Theologia est admittenda: ita, vt exigentia illa physica, actiuitas, ac non dispositiua solum, sed actiue etiam, seu physicè actiuitatis exigentia ipsa metaphysice prioris censeri exigentia debeat: atque, quia actiua illa physice sunt, exactiua etiam physice, non vero, quia exactiua, actiua esse metaphysice dicantur.

9. Id, quod adeo verum est, vt dispositionibus ipsis accidentalibus materiæ, non sola dispositiua exigentia formæ substantialis materialis, sed actiua etiam, à meliori Philosophia tribuatur, tametsi instrumentalis, quia substantialis illius formæ materialis, prædicata, & perfectionem, nec formaliter nec eminenter accidentia dispositiua possunt continere. Est autem ratio quia ad naturales effectus physica actiuitas, nec solum exigentia illorum à Deo (quantum absque repugnantia fieri possit) naturæ debet concedi, vel principalis, vel instrumentalis, vbi ad effectus principale agens in natura non adest, vel non adstante eodem modo effectum produci experimur: vt in educatione formæ substantialis, maxime viuentium, & animantium imperfectiorum, vsu venit, ne absque indigentia, & impotentia in natura deprehensa, quæ Dei naturæ authoris omnipotentia suppleatur, ad naturæ effectus totaliter producendos ad Deum recurratur, ac sic tota effectuum naturalium actiuitas pro cuiusque

libito naturæ negetur. Cum ergo voluntas illa Angeli loquentis conceptus, & voluntatis ipsius manifestatiua specierum propriarum vtriusque prædicata omnia eminenter contineat, ipsi physica actiuitas principalis illarum concedenda est. Alterum nostrum principium est: Agens cuius potentia actiua physica voluntas est (vt de Deo diximus, tom. 1. de Deo vno, controu. 1. d. vltim.) eo modo, quo velle potest posse operari: vnde, cum velle possit operari in distans quin in propinquum operari velit, nihil operando in medio operari in distans poterit, ex quo controu. eadem de immensitate Dei, eius vbiquitatem ex eius operatione, vbique perperam inferri à Theologis non paucis ostendimus: inde vero legitime etiam infertur voluntatem manifestatiuam iudicij de rebus Angeli loquentis Angelo alteri, etiam distanti, & sui, & iudicij species proprias in eo producere absolute posse, ac defacto, si ei loquatur, producere, quin eas in medio producat; quo cessat obiectio contra Soarium & reliquos sententiæ, certam. 5. impugnatæ Doctores & alios de productione specierum, in medio vt Angelus ad distantem loquatur: & reliqua quæ inde inferebantur, contra tertiam hanc conclusionem locum non habent.

QVÆSTIO V.

Quid, quibus, & ad quam distantiam loqui Angelus possit, ac illi audire?

AD plenam angelicæ locutionis notitiam paucula hæc facileque ex dictis decidenda oportet examinare.

CERTAMEN I.

Quid Angelus loqui aliis possit?

1. EA, quæ loqui Angelo Angelus potest, in duplici differentia sunt: nempe, conceptus de re, aut obiecto quovis, & voluntas illud alteri manifestandi, quam loquens habet, & vtrumque loqui alteri Angelum posse imo necessario vtrumque loqui, ac manifestare, cum alteri loquitur, certum est, siquidem necessario, eiusmodi voluntas, & sui, & conceptus, quem de obiecto habet, vel habere simulat, species proprias physice, vel exactiue à Deo saltem, vel etiam actiue in Angelo, cui loquitur, producit iuxta secundam ac tertiam, conclusionem, quæst. 4. certam. 6. à nobis statutam, ex quibus alteri Angelo vterque actus loquentis manifestetur naturaliter, & intuitiue, ni ad alia sit totus distractus, & intentus: alia, quæ loqui Angelo Angelus potest sunt obiecta alia conceptus ipsius, quem manifestare voluntate illa loquens Angelo alteri vult, suntque proinde voluntatis eiusdem, obiecta mediatiora, & quæ proprie & presse dicitur materia locutionis, ac sermonis quem quis ad alium, quempiam habet. Proinde roganti, de quo quis ad alterum loquitur, vel mutuo inter se se colloquuntur, respondetur: de equo de agricultura, de cælo, vel quopiam alio, de quo, est sermo; non autem de conceptu, & voluntate illud manifestandi, quæque necessario, iuxta dictum modum, alteri manifestantur à loquente. De iis igitur obiectis, quæ materia proprie, & presse dicta locutionis, & sermonis angelici sunt, inquirimus, dum, quid Angelus Angelo loqui possit, quærimus.

2. Sunt autem (quod ad præsens, & Doctorum sententias dilucide intelligendas iudiciumque nostrum clare proponendum attinet) eiusmodi obiecta, seu materia Angeli sermonis in duplici differentia. Alia enim sunt naturalia, & naturaliter Angelico intellectui, & intellectioni naturali obiectiue proportionata, & quorum proinde species propriæ quandocumque, & à quocumque debeatur, tenentur, atque habeantur, iuxta varias Doctorum sententias fuse à nobis examinatas, tom. 2. Philosophiæ controu. vltim. & nostram ibi statutam, de quibus nunc agere, atque statuere importunum esset, & inutile: cum ratio, ob quam ea obiecta Doctores aliqui à materia locutionis reiiciunt, sit, quia eorum angeli omnes species proprias, & visionem habeant intuitiuam: quare non, nisi inepte de eis ad alios loqui posse videntur, quæ quandocumque, & à quocumque eas species habeant, eandem vim habet, dum pro tempore, quo eas naturaliter habeant, quodcumque sit, dubium decidatur. Alia obiecta sunt, quorum species propriæ, ac proinde visio, naturaliter Angelis non debentur: vel, quia supernaturalia obiecta sunt, vel intra obiectiuam sphæram naturalem intellectus Angelici de se non sunt, sed dependenter à voluntate Angeli de eis alteri manifestandis, quia in secretis cordis angelici continentur.

3. Et quidem de obiectis naturalibus omnino, & quorum species proprias independenter à loquentis manifestatiua voluntate, ac subinde, intuitionem Angeli habent, quando & quandiu eas habent, Oarius, & Arriaga, sect. 7. subsect. 2. esse posse angelicam locutionem multis in casibus docent. Primo: cum Angelus, cui loquendum de eis est, tametsi species proprias eorum habeat, vel habuerit, fuerat tamen eius intellectus aliis intelligendis totus distractus, & intentus, ac proinde, ea ignoret, quodque alter Angelus de eis, ipsi loquatur: atque idem est de obiectis aliis, quæ loquens coniecturaliter solum nouit, alter vero, cui loquitur aliis totus intentus coniecturali notitiæ; non incubuit, ac subinde, eam non habuit. Quod ipsum de eis, quæ euidenter discursu assequi poterat, & eadem de causa assecutus non est dicendum videtur. Secundo docent posse de obiectis eisdem imperatiue, siue imperatiui modi, quem Grammatici dicunt, locutione, verbi gratia *Veni huc*, vel *facias hoc*. Tertio admiratiue, vt de cæli fabrica, & aliis Dei operibus naturalibus, vt diuinæ bonitatis, sapientiæ admirationem suam alter Angelus communicet alteri, atque vicissim Deum laudent, ac ingratitudinem, & amorem; erga Deum incalescant: Sicuti ex mutuis colloquiis, quæ de supernaturalibus, & infinitis, eius perfectionibus ad intra, & operibus ad extra ipsis æque, & per species supernaturales per se infusas cognitis in admirationem, gratitudinem, Deique amorem, & laudes inardescunt. Porro nulla in iis apparet difficultas, si apprehensiua solum eorum obiectorum cognitio in Angelo audiente causari à loquente, per speciem propriam locutionis, seu voluntatis manifestatiuæ, imperatiue, vel admiratiue, modo à nobis dicto asseratur: vt de assertiua de obiectis loquenti, & audienti Angelo notis mox dicemus.

4. De assertiua vero Angeli locutione ad alium de obiectis pure naturalibus, & ad naturalem angelicam cognitionem de se obiectiue proportionatis, & expeditis independenter à voluntate libera & sui, & ipsorum manifestatiua loquentis, & quorum subinde species proprias, & intuitionem Angeli habeant, maior est difficultas: nec alia, aut minor inuenitur in locutione de obiectis supernaturalibus quorum species proprias per se, & diuinitus infusas habeant, vel Angeli omnes vel saltem

saltem loquens, & is, ad quem loquitur, vt ex ratione negatiuæ sententiæ de obiectis non solum entitatiue, sed obiectiue etiam naturalibus absolute, & independenter à voluntate manifestatiua Angeli loquentis constabit. Igitur de obiectis entitatiue, & obiectiue, pure, & absolute naturalibus; & quorum species, & visionem independenter à voluntate alterius Angeli eorum manifestatiua Angelus habeat, illius alterius ad ipsum non posse esse locutionem communior Theologorum sententia est. Probant, quia locutio vnius ad alium de re aliqua est, vt illam alius sciat atque ob loquentis testimonium, & authoritatem credat, rem ita esse, vt loquens iudicat, ac se iudicare testatur: atqui iis, quæ quis intuetur, (vti Angelus, quivis obiecta præfata) nequit vllatenus assentiri ob iudicium manifestatum loquentis ad ipsum, eiusque testimonium: ergo finis locutionis Angeli ad alium Angelum, de præfatis obiectis, omnino, & absolute repugnat: ergo, & locutio est impossibilis. Minor probatur, ex Paulo ad Romanos 8. *quod videt quis, quid sperat*, quod idem valet, *ac credit*, iuxta fidei definitionem ab ipso datam ad Hebræos 11. *Sperandarum substantia rerum*. de secundo, quia videns Romam, vel quidpiam aliud, ipsius absolutæ existentiæ nullius, quamtumuis fide digni, & quantauis authoritate prædíti testimonio, ob eiusve authoritatem assentitur, poteſtne assentiri. Tertiò ratione, quia cum assensu claro, & euidenti obiecti, fidei assensus esse non potest.

5. Nihilominus Soarez, & Arriaga loco citato sectione septima, subsectio. secunda, §. *vltimo, & bene*, Soarez, censent: de eis obiectis visis, vt materia sermonis posse vnius Angeli ad alium, quempiam Angelum locutionem esse: quia hic ob illius iudicium, testimonium, & authoritatem potest absolute assentiri: quia fides cum euidenti cognitione, etiam intuitiue obiecti eiusdem potest absolute consistere. Id quod de fide Diuina, & nos sæpe docuimus controuersia de fide, & controuers. de incarnatione, atque item de visione beata, vbi Pauli testimonia genuine explicuimus, ne conclusioni nostræ aduersarentur, tametsi eisdem locis, & tomo secundo, Philosophiæ, cum assensu euidente fidei etiam, obiectiue creatæ, ob creaturæ cuiusuis testimonium, & authoritatem assensum simul consistere non posse, ex motiui huius impotentia, & omnimoda minori virtute, & efficacia, vt respectu motiui tunc adstantis euidentiæ rei intuitiuæ visæ, ad assensum moueat: quæ Vasquij nostri profunda, & digna ratio fuit, & si in testimonio; & authoritate Dei, ob quam fidei actu assentimur reuelatis motiuum ex parte fortius, quam in euidentia obiecti eiusdem intuitiue visi non animaduerteret, ac proinde ex suo hoc principio, fidei etiam supernaturalis, & diuinæ assensum circa obiectum intuitiue visum, neget. Notant vero, & bene, in sua sententia Soarez, & Arriaga: assensum Angeli audientis præfatis obiectis intuitiue visis ob testimonium Angeli loquentis abstractiuum esse, non intuitiuum, quia non in se; male vero (& si consequenter) addit Arriaga esse nihilominus assensum eiusmodi veritatis certæ infallibilis, quia Angeli testimonio nititur, qui non potest mentiri; cuius oppositum contra ipsum ostendimus, ac proinde ex parte veracitatis Angeli testimonium, eique innitens assensus est fallibilis; ex parte autem veritatis Angeli loquentis in iudicando non adeo absolute infallibilitatis, eius testimonium est: siquidem, & species proprias obiecti, quod non est, à Deo accipere, ac subinde possit errare, vt Arriaga ex Vasquez fatetur: quo pacto frequenter erroribus à Deo physicè causatis, & infusis Dæmones torqueri Vasquez asseruit, & forte ex obiectorum & specierum coniunctione, commixtione, & confusione naturaliter obiecti, quod non est, species propriæ intellectui Angelico ingenerari poterunt, ludibriumque erroris pati, quod sensus, & mens nostra pro hoc statu, circa iridis colores sæpe patiuntur.

6. Dicendum nobis est de obiectis præfatis, & aliis quibusvis Angelis independenter à manifestatiua loquentis voluntate, intuitiue etiam notis, posse esse, eius ad illos, cum enumeratis modis, numero quarto, tum assertiuam locutionem. Prior conclusionis pars constat, primo ex inibi dictis. Secundo, quia eis omnibus modis internis nostris meditationibus, & orationibus, quotidie de Deo intuitiue, perfectissime, & comprehensiue notissimis ipsum alloquimur; ergo præhabita locutionis obiectorum ab aliis cognitio propriæ locutionis præfatis modis alterius ad ipsos de obiectis iisdem, non obest, inde probatur conclusionis nostræ pars secunda, quæ videtur communiori sententiæ Doctorum, & rationi eorum præmissæ, & à nobis confirmatæ, numero quinto, aduersari: re tamen, & eorum menti; & rationi minimè aduersatur, solum enim videntur contendere: non posse esse Angeli locutionem assertiuam, ad Angelum alium de obiectis alias independenter, ab eius locutione intuitiue notis; & præuisis (vti naturalia, & entitatiue proportionata obiecta omnia sunt) vt ob eius authoritatem; is, ad quem est locutio, eisdem obiectis intuitiue præuisis, de quibus ipsi alter loquitur; simul iterum assentiatur; fateor tamen Doctores hosce huic locutionis assertiuæ effectui; in eo; ad quem dirigitur, frequenti, non autem nudæ locutionis essentiæ, & termino; quem ea possibilem saltem essentialiter respicit; intentos; minus rectè assensum obiectis; de quibus est ad ipsum sermo saltem possibilem terminum essentialem, locutionis vniuersim sumptæ existimasse (quod prima parte conclusionis discussum est) vel saltem assertiuæ locutionis. Huius autem impugnatio aptissima secundæ partis conclusionis nostræ probatio est: quam sic præsto. Assertiua locutio, neque ex prædicato vniuersali locutionis dicit, esse motiuum assensus præstiti, vel præstandi ab eo, cui alius quivis; etiam Angelus, loquitur, obiectis, de quibus est sermo, vt patet ex prima parte conclusionis probata, & ab omnibus necessario admittenda: neque, ex prædicato specialis locutionis, assertiuæ scilicet: ergo, etsi motiuum, vt is, ad quem loquitur Angelus alter, eisdem obiectis assentiatur, esse non possit, vt vidimus, esse tamen potest locutio propriè assertiua. Postrema proximi antecedentis pars probatur. Locutio assertiua, qua assertiua, & ab aliis non assertivis diuersa, solum addit assensum, & assertionem loquentis manifestatum Angelo, cui loquitur. Hoc autem stat integre, siue iis, quæ loquitur, ob loquentis testimonium, & locutionem eisdem obiectis, & sermonis materiæ assentiatur audiens possitne assentiri, siue nec assentiatur, nec assentiri possit; ergo locutio, assertiua etiam, propria saluatur, absque possibilitate etiam, assensus Angeli, ad quem est sermo, eius obiectis, & materiæ ob loquentis testimonium.

7. Sed enim, cum locutio omnis essentia sua possibilitatem audiendi in Angelo, ad quem alter loquitur, concernat: atque eius auditio, formaliter cognito obiecti, de quo ad ipsum sermo est; procul dubio sit: explicari, designarique debet cognitio, quam de illis obiectis causare locutione sua, in audiente loquens assertiue absolute possit; quandoquidem assensum, eisdem obiectis causare in illo absolute nequit. Hoc tamen

ab omnibus diluendum est : quia omnes primam partem conclusionis admittunt. Respondeo in primis pro omnibus Angelum, cui alter loquitur, aliquid ex locutione, etiam assertiua de obiectis, de quibus sermo ad ipsum est, denuo posse cognoscere : nempe, ita de illis iudicare loquentem, idque non solum apprehensiue (quod satis ad locutionem foret) sed iudicatiue, & assertiue obloquentes testimonium, neque enim iudicium de eis obiectis, quæ intra cordis secreta continentur, & aliorum, quorum cognitio distractione naturali Angeli audientis ad alia potuit deficere, visum intuitiue, imo, nec discursu euidenti ab alio Angelo cognitum obiectum vt nequeat à loquente ad cum cogitandum eique assentiendum præueniri fuerat : sed & de obiectis ipsis secundum se sumptis, nec solum, vt à loquente iudicatis cognitionem apprehensiuam, vi locutionis illius potest audiens concipere, vt in prima parte conclusionis de locutione, non assertiua visuenit. Cum enim actus siue intellectus, siue voluntatis, locutione, tam assertiua, quam non assertiua, obiecta sua essentialiter respiciant, nequeunt illi per species proprias alterius locutione, physice, siue actiue, siue exactiue solum, immissas eiusmodi actus videre, quin de eorum cogitent obiectis.

8. Tamen subtilius rimandum superest, an cogitatio illa, siue apprehensiua audientis cognitio, de obiectis actuum loquentis ipsi manifestatorum abstractiua solum sit, an intuitiua. Diximus enim, tom. 1. de Deo vno, controu. 2. de scientia, disp. de mediis, in quibus Deus possit, vel seipsum, vel alia obiecta cognoscere, non posse illum aliquid in alio, quantumuis connexo essentialiter cum illo aliquo, tanquam immediato cognoscere : tum quia Deum cognitio abstractiua (cuiusmodi cognitio alicuius in medio est) dedeceat : tum quia in conspectu visionis obiecti, nullam vim medium vllum, ad illius cognitionem in Deo efficiendam habet. Cæterum illud de cognitionis abstractiuæ, & in alio imperfectione respectu Dei, quem omnis dedecet imperfectio, vrget ; secus respectu creaturæ etiam Angeli, quem sæpe discursu, & abstractiua cognitione plura obiecta cognoscere, eisque etiam assentiri fatendum cum plerisque Doctoribus est. Secundum respectu Dei, cuius apprehensio quæuis iudicium est, vim etiam habet non exiguam, vt, quod iudicij de rebus, quas intuetur, motiuum, vt diximus, esse nequit, nec medium, in quo cognitionis suæ apprehensiue de eisdem esse possit. Tertio dici poterat : essentialem connexionem actus loquentis Angeli cum obiecto alteri manifestato, intuitiue visam, excitare necessario audientem ad apprehendendum, & cogitandum intuitiue de obiecto illo mediis propriis eius speciebus, quas præhabebat, & quibus ad alia cogitanda totus intentus non veretur : connexio enim solum cogit, vt summum, vt incognito, eius termino cognosci nequeat : quod abstractiua cognitione, si eius species propriæ non adsint illam cognoscenti, meliusque intuitiue, si ei adsint species, eiusmodi. Hoc autem in Deo omnia necessario intuenti, impoteque ab vllius obiecti, pro statu quouis visione cessandi, ac diuertendi locum non habet : ac proinde nec rei visæ ab ipso connexio medij applicatiui, adhuc modo explicato, ad termini scientiam, qua formaliter apprehensio est, rationem habere potest ; quam habet respectu angelicæ apprehensionis. Perstatque negatiua nostræ Doctrina de scientia Dei, obiecti cuiusuis, in alio, tanquam in medio formali cognitionis.

7. Tertia conclusio, de obiectis omnibus, quæ non nisi per manifestatiuam voluntatem loquentis intra sphæram facultatis intellectiuæ, & intellectionis naturalis aliorum Angelorum constituuntur, quia ex secretis cordis Angelici sunt, potest Angelus quivis, aliis loqui, tanquam de materia propria sui sermonis, ad ipsos. Conclusio hæc est expressa omnium Doctorum, nemine excepto, quamuis in assignandis actibus angelicis, qui ad secreta cordis pertinent, discordant ; aliis (in quibus Vasquez) excludentibus actus scientiæ de obiectis conclusionum præcedentium, à cordis angelici secretis ; aliis vero eos actus etiam ad cordis secreta aduocantibus, quibus nos adsentimur ; sed hoc ad conclusionem nostram & communem, de secretis cordis Angelici, quæcumque illa fuerint nihil refert. Probatur, quia obiecta hæc secundum se adhuc, & nude sumpta, nec solum vt iudicata à loquente, cognita intuitiue visaque ab aliis Angelis, non sunt naturaliter, & independenter ab Angeli loquentis voluntate manifestatiua, seu locutione ; possunt vero proinde Angeli locutione ipsis innotescere, ab eisque, cùm apprehensiue, tum iudicatiue cognosci abstractiue ex visione eorum actuum, qui manifestantur, ac essentialiter cùm secretis illis cordis angelici, tanquam obiectis, connexis sunt ; ergo locutio angelica de illis non est locutio cuius auditio sit impossibilis, ac repugnans absolute, & quæ proinde concernat essentia sua auditionem impossibilem : ergo eiusmodi obiecta : secundum se, ac nude sumpta locutionis Angeli cuiusque ad Angelum, vel Angelos alios materia esse possunt.

CERTAMEN II.

Quibusnam Angelis loqui alius Angelus possit ?

1. Rei præsenti difficultatem effundere in sententia Soarij, & asseclarum, relata quæst. 4. cert. 5. connati aliqui sunt, ac subinde in nostra quatenus cert. 6. concluſ. 3. docuimus voluntatem manifestatiuam, seu locutionem Angeli physice actiue propriarum specierum, cùm sui, tum iudicij, quod loquens de rebus, de quibus loquitur, habet, vulque aliis Angelis manifestare, productiuam esse : sic que illos physice, vt ipsum audiant excitare. Id autem impugnant, quia inferior Angelus in superiore nequit species physice producere ; quod cessat prorsus, si voluntati illi manifestatiuæ, physicam solum exactionem, earum specierum à Deo solum producendarum, concedamus, non autem actiuitatem, vt dicebamus citato cert. 6. concl. 2. verum neque actiuitate physica præfatarum specierum voluntati manifestatiuæ concessa, iuxta à nobis dicta, vim habet, ratio tacta : cum in causa efficiente æqualitas, vel excessus entitatiuus respectu subiecti recepturi effectum non requiratur : vt patet in phantasmatibus corporeis, à quibus spiritualis animus, & intellectus noster species spirituales sensibilium obiectorum recipit. Quod si dicas : phantasmata corporea eam vim ad eas spirituales species actiue in animum, & intellectum inducendas non habere, nisi spirituali intellectu agente iuuetur : id quidem ratione speciei spiritualis inducendæ, qui effectus est, inter quem, & causam proportio entitatiua requiritur, necessarium fuit ; non autem ratione animæ, & intellectus, qua possibilis, seu possibilis est, ac pure eas species recepturi, quamquam, vt bene Soarius, & Arriaga, citat. sect. 7. subsect. 1. num. 40. §. *Addo pro secunda*, eodem modo dici possit, actiuitatem physicam obiectorum alteri manifestandorum inadæquatam ad suas species proprias in illo producendas solum modo esse, atque eius intellectu necessario complendam, & iuuandam, & ii proportio entitatiua inter agens, & subiectum receptiuum effectus requireretur : neque enim cuiusvis partialis, & inadæquati principij actiui cum subiecto recepturo requiri potest, sed cum aliquo

alicuius eorum: vt phantasmatis, & intellectus agentis exemplo, vt minimum euincitur. Et quidem calor, & accidentia quæ in nobis operantur, plura, ac sui species nobis immittant, nec nobis, nec sensibus, organis, & materia nostra (quæ substantia est perfectionem æquant entitatiue. Ac demum: cum voluntas manifestatiua Angeli loquentis spiritualis ordinis sit, æque, atque intellectus recepturi ab illo præfatas species, proportio eiusdem ordinis entitatiua non deesset. Quod autem, ex impotentia illuminationis superioris Angeli ab inferiori obiici poterat statim reiicietur.

2. Dicendum primo est Angeli inferiores, etiam infimi loqui ad superiores etiam supremos, & quidem ex rei natura, possunt. Ita communiter Doctores. Probatur primo: quia inferioritas naturæ, ac etiam gratiæ, non obest locutioni inferioris Angeli ad superiorem, considerata præcise ratione locutionis secundum se: vt patet primo ex locutione mentali hominis ad Angelos, etiam supremos, & vtrorumque ad Deum. Sed nec ratione excitationis Angeli superioris, cuiusque ad audiendum inferiorem, qui ipsi loquatur, & quam locutio ad aliquem essentialiter, vt possibilem concernit, etsi hæc mediis speciebus impressis in Angelo superiore productis fieri debeat: tum, quia physica sola exactione manifestatiue voluntatis, seu locutionis angelicæ, vt à solo Deo in Angelo, cui inferior loquitur, præfatæ species producerentur satis ad audiendum, locutione inferioris superior Angelus excitari absolute posset, vt quæst. 4. vidimus. Tum etiam quia tametsi excitatio eius ad quem locutio inferioris Angeli est, vt audiat, physicam earum productionem à locutione ipsa, in eo, cui, quis loquitur, requirat: eas à locutione Angeli inferioris in superiore posse physice produci monstratum est num. 1. Probatur secundo: quia quisquis aliquid scit, quod alter scire absolute potest, & tamen ignorat, nec de se, & independenter, à voluntate manifestatiua illius, valet cognoscere potest, cuius alteri eius obiecti, vt dictum est, cognoscitiuo illud manifestare (quomodocumque id faciendum sit) potest, & loqui: atqui Angelus inferior scit aliquid, cuius superior cognoscitiuus absolute est, & tamen ignorat, nec nisi dependenter à manifestatiua illius voluntate potest naturaliter scire: ergo id potest inferior Angelus superiori manifestare, atque ad eum loqui. Maior: quia alias omnis societas rationalis, consilium, interrogatio & consultatio de agendis inter creaturas de se se capaces aboleretur, quod & inter quasvis absurdissimum est, atque respectu inferiorum, & imperfectiorum Angelorum absurdius, qui natura sua superiorum, & perfectiorum consilio & consultatione magis egent, ac subinde minus bene eorum naturæ prouisum esset, si eadem rogandi, & consultandi superiores & sapientiores impotes fierent.

3. Secundo, si inferioritas ad ea superioribus communicanda obesset, ac subinde inferiores loqui ad superiores nequirent, neque hi possent loqui ad inferiores, contra aduersam sententiam: quia ad eos qui non solum audire, sed respondere natura sua non possunt, locutio est impossibilis; nequit autem, nisi locutione, responsio loquenti exhiberi. Minor autem vltimæ probationis suadetur. Etenim quisque infimæ etiam Angelus cordis sui secreta scit, quorum superiores, & supremi Angeli cognoscitiui sunt, ignari tamen de se, & naturaliter, nisi illius manifestatiua eorum voluntas accedat, semperque, ac necessario erunt ignari: vt ex iure naturali secreti, quod Angelus quisque (etiam infimus) suorum actuum maxime liberorum scientiæ, & voluntatis habet, prætualerque iuri, seu facultati, & potentiæ naturali intellectus angelici, etiam supremi, ad cognoscenda obiecta, quæuis naturalia absolute existentia, eo saltem ipso, quod in se absolute existant: quod de se patet, atque ostendimus supra. Confirmatur rursus: quia ea solum ratione naturales actus præsertim liberi intellectus & voluntatis Angelorum superiorum (etiam supremorum, quorum vtique cognoscendorum facultas naturalis intellectiua Angelo inferiori absolute est) nusquam ab inferiori Angelo, ni voluntas eorum manifestatiua Angeli cuius actus naturales sunt, adsit, cognoscentur: quia etsi actus naturales sunt, in secretis cordis Angeli illius superioris continentur: ex ratione postrema hactenus confirmata euanescit difficultas, quæ ex illuminatione Angelorum ab aliis Angelis opponi conclusioni nostræ posset.

4. Quia illuminandi alios Angelos potestas solis superioribus respectu inferiorum, à Dionysio, & Theologis conceditur vt d. vlt. videbimus: si autem loqui aliquid inferiores superioribus possint, quod hi ignorent, ac sine eorum locutione, & manifestatiua eorum voluntate ignorarent, superiores ab inferioribus de eo illuminari videntur. Quid enim aliud illuminare aliquem est, quam eius, quod ignorat, ignoraretque, lucem, & notitiam in illum inducere? maxime, si ea inductio physica excitatione mediis speciebus impressis exactiue, imo actiue, vt diximus, à loquente inferiore Angelo in superiore fiat. Respondetur enim illuminationem, (de qua Dionysius, Patres, & Theologi, & nos citato loco) esse de supernaturalibus obiectis mysteriis, cordis secretis decretisque Dei vltra, & supra naturam totam illa causantibus, & de Angelis bonis in suos iam gradus hierarchicos, pro meritorum, & donorum gratiæ qualitate distributis: iuxta quam distributionem, quo superioris gradus hierarchici angelici sunt, eò sunt Deo gratiores, & coniunctiores, & quibus inbinde cordis Diuini secreta, eorumque supernaturales effectus, & mysteria, prius, & immediatius sint ab ipso communicanda, & reuelanda: inferioris autem gradus hierarchici atque à Deo remotioribus Angelis non nisi, per superiores, ac viciniores, vt connaturalior, intra supernaturalem hanc, prouidentiæ modus exposcit. Quod si inde (vt recte potest,) ad illuminationem naturalem, ac de naturalibus extendas, vt soli superiores possint naturaliter inferiores illuminare, quia his amplius & plura sapiunt, nil tamen contra nos deduces. Nam circa aliorum actus, maxime liberos, intellectus, & voluntatis nullus Angelus, etiam supremus inferiori, aut infimo etiam, sapientior de se est, nec, nisi dependenter à voluntate manifestatiua Angeli cuiuscumque, cuius actus sunt, potest eos naturaliter cognoscere, vt vidimus, imo vero quia sapientiores, quoad alia, superiores inferioribus sunt, ius his naturale adest, vt de eis, quæ non ita bene sapiunt superiores rogent, eisque loquantur, vt instruantur, & naturaliter illuminentur. Porro hactenus dicta de Angelis superioribus ad quos loqui inferiores sicuti & superiores ad ipsos de mutua locutione animarum separatarum cum Angelis dicta ob rationem eandem puta.

CERTAMEN III.

De hominum pro hoc statu immersionis animæ in corpus, & Angelorum mutuis inter se locutionibus.

1. RES hæc affinitatis iure ad præsentem quæstionem spectat, in eius vero examine duo, vt certa supponenda potius, quam disputanda sunt. Primum Angelorum, & hominum mutuam locutionem esse posse, ac frequenter extitisse. Secundum eiusmodi colloquia signis sensibilibus, & ad placitum significantibus fuisse frequenter, inter eos habita. Vtrumque est de fide, ex Daniele, & Prophetis aliis, quorum cum Angelis colloquia per eiusmodi signa in scriptura referuntur. Secundo: ex colloquio Gabrielis cum Deipara ad Incarnationis mysterium peragendum Lucæ 1. Tertio: ex Christi tentatione à Dæmone in deserto, & variis eius cum dæmonibus, qui energumenorum, quos sanauit, colloquiis per

Euangelistas relatis, quorum similia exorcizantium energumenos colloquia multa, in authenticis historiis referuntur, & quotidie experimur, & audimus. Item ex colloquiis veneficarum, maleficarum fœminarum, hominumque cum Dæmonibus, quos audiunt, & quotidie alloquuntur. Ratio autem est: quia, & Angeli linguas hominum, & nationum calent perfectissime: quare,& quemque hominum proprio idiomate loquentem, & audiunt, & quam optime intelligunt, facilleméque, & peritissime proprio eius idiomate loquuntur: idque connaturalius,quam species proprias hominis animæ imprimendo, vt concl. 2. dicemus.

2. In hac vero locutione hominum, & Angelorum per signa sensibilia occurrit primo difficultas: an, & quomodo Angeli excitentur, ad audiendum homines ipsis loquentes? excitatio enim hominum ab ita loquentibus Angelis ad audiendum, ac modus, quo ab eis excitantur efformatis vocibus, quibus species impressas ipsarum recipiant (si eæ dentur) easque cognoscant, & ex præsupposita significatorum scientia, quid ipsis Angelus loquatur attendant, ac percalleant facile intelligitur. At vero Angelum locutione sensibili hominis ad ipsum audiendum, cum id media productione specierum vocalis soni (quo primo percipiendum obiectum est) fieri debeat, atque in Soari sententia Angeli species ab obiectis materialibus, neque actiue, neque exactiue physice recipiant; imo vere omnium futurorum naturalium (quæ cordis secreta, non sunt) species congenitas, ab initio creationis habuerint: non posse Angelum locutione sensibili hominis excitari, vt ipsi loquenti attendat, eumque audiat, consequenter videtur docuisse; tametsi putes posse loquenti attendere, si ex se velit, non tamen ab illo excitatus. Hoc tamen postremum male cohæret, cum primo, vt bene obseruat Arriaga cit. sect. 7. subsect. 4. num. 55. quomodo enim volet de se Angelus attendere nunc loquenti homini, ni illi aliunde constet, nunc ipsi hominem loqui,qui antea non loquebatur. Id autem ipsum est excitari, vt velit attendere, attendatque loquenti, dum loquitur, non autem dum non loquitur: quo euincitur locutione illa sensibili hominis physice, vel actiue,vel saltem à Deo exactiue excitari Angelum, vt velit attendere, & attendat, audiatque hominem ita ipsi loquentem. Nisi velis Angelos ex scientia possibilis locutionis sensibilis hominum ad ipsos continuos innumeros actus voluntatis attendendi, singulis & omnibus hominibus existentibus, an loquantur, elicere, quod ridiculum, est: & plerumque respectu plurium hominum, qui nulli Angelo, & omnium, qui omnibus nunquam loquuntur, omnino est frustraneum Angelorum desiderium.

3. Dico in hac difficultate: Angelum excitari locutione sensibilis hominis ad ipsum loquentis, vt ei attendat, eumque audiat, expressit conclusionem Arriaga num. 56. eamque supponunt Doctores reliqui, etsi in aliquorum principiis, non adeo facile possit defendi: de quo statim post conclusionis probationem, quæ sic habet. Libera rationalis creaturæ locutio, & secretorum cordis eius manifestatio successu temporis futura non habet in Angelo species proprias, ipsi creationis initio congenitas, & per se, vel per accidens infusas à Deo atqui sensibilis locutio hominis ad Angelum per sensibilia, & materialia signa ad placitum est libera hominis locutio ad Angelum, & manifestatio secretorum cordis rationalis creaturæ: ergo non habet in Angelo, ad quem dirigitur, species ab initio creationis eius ipsi congenitas, & à Deo,vel per se, vel per accidens infusas: ergo debent species, eius locutionis sensibilis, & materialis produci in Angelo, ad quem ea dirigitur, cum ea hominis locutio, & manifestatio, ad Angelum absolute existit, & adest: siquidem absque eiusmodi speciebus videri, ac intuitiue, vt oportet cognosci eiusmodi hominis manifestatio, & locutio ad Angelum ab ipso nequit. Tunc sic: nequit Angelus, ad quem est locutio species proprias eius locutionis materialis, & sensibilis in se habere, quin habeat in se excitatiuum in actu primo sufficiens, vt loquenti attendat, & eum audiat, ni alio sit totus intentus, & distractus, excitationem, attentionem, & auditionem in actu secundo, & exercito locutionis illius: ergo positione absoluta eius locutionis ex qua (quomodocumque velis) pendet earum specierum productio Angelus, ad quem locutio illa est, excitatur, vt attendat, & audiat hominem ipsi loquentem. A quo autem modo species præfatæ in sui productione à locutionis illius absoluta existentia, actuali, & de præsenti physice pendeant probationi, & veritati conclusionis non derogat. Illud tamen certum est physice, tanquam à principio actiuo adæquato pendere à locutione sensibili hominis non posse; cum materialis omnino locutio sit, quare nec formaliter, nec eminenter prædicatum spiritualitatis contineat. Poterit autem principium physice actiuum inadæquatum tamen esse, quod partiali etiam actiuitate intellectus Angeli, qua agens intellectus est, compleatur: vt de phantasmate respectu speciei intellectiuæ spiritualis nostræ, nostroque intellectu, qua agens est, philosophamur: vel dici facilius potest, earum specierum productionem physice exactiue à Deo solo illas producturo à sensibili illa hominis locutione pendere.

4. Maior illa syllogismi primi (ex qua reliqua legitime inferuntur) probatur. Primo quidem: quia nullius futuri contingentis, quantumuis entitatiue naturalis, habet Angelus species congenitas, & à suæ creationis initio per se, vel per accidens à Deo infusas, vt ostendimus tom. 2. Philosophiæ, controuers. vltim. de speciebus angelicis. Secundo probatur: quia (Soario, quem impugnamus, teste cum Doctoribus reliquis) secretorum cordis etiam humani futurorum duratione posteriori species proprias, sibi ab initio creationis congenitas, & infusas Angelus non habet: imo, neque eorum præsentium habet species, quousque, cuius sunt, manifestatiua voluntas atque ex parte sua eorum adsit absoluta manifestatio, qua illi in aperto formaliter,obiectiue constituantur, atque subsato iure naturali secreti cæteris potentiore, quod is, cuius sunt, cordis secreta habet, intra sphæram obiectiuam naturalis facultatis, intellectiuæ Angeli, cui ea vult manifestari Angelus, vel homo, ea habens absolute collocentur, vt sæpe q. 4. docuimus,& monstrauimus. Hinc autem legitime infertur manifestationi ipsius secretorum cordis hominis, vel Angeli, cuius sunt, seu locutionis species proprias Angelis à creationis instanti congenitas & infusas, per se, vel per accedens non habere, quia iudicium Angeli vel hominis loquentis, de re, de qua loquitur, in secretis cordis angelici, per Soarium, & reliquos, præter Vasquez, recensentur (maxime, cum liberum ipsi, ac non necessarium, & naturale iudicium est) quia de actu ipsius libero locutio, & manifestatio Angeli vnius ad alterum est, de quo iudicio ad cordis secretum pertinere nemo, ne Vasquez quidem, potest dubitare: ergo eius species propriæ, non habentur ab Angelis, ab initio creationis infusæ.

5. Cum enim manifestatio, & actus iudicij loquentis nequeant videri, & cognosci, quin eorum obiecta necessario, abstractiue saltem, cognoscantur: atque iudicium, & manifestatio hæc per locutionem præfatam sæpe de actibus voluntatis, & affectibus liberis, atque explorato secretis cordis loquentis hominis sit, si species propriæ, eum locutionis, tum iudicij Angeli, vel hominis loquentis connaturaliter debitæ Angelis sint, ac proinde ab initio creationis ipsis congenitæ, & infusæ, necessario, & naturaliter secreta cordis ab initio creationis à cunctis Angelis cognoscentur, vt supra arguebamus q. 4. vbi solutionem de necessitate existentiæ obiecti, vt speciebus ab ipso independenter præhabitis vrdeatur abunde reiecimus. Mitto alium excitationis Angeli modum locutione humana & sensibili ad ipsum, quem addit Arriaga, n. citato ex speciebus præhabitis omnium obiectorum, confusis, seu, in quibus

quibus ea omnia confuse cognoscantur, & positione existentiæ, qua absoluta locutionis sensibilis ad eiusmodi obiecta determinare, & indiuiduatim intuenda extrinsecus determinetur: is enim modus, & falsam doctrinam de speciebus illis confusis Angelorum ab initio creationis infusis supponit: & improbabilius longe, quam species, cuiusque obiecti propriæ, & claræ sola extrinseca obiecti positione poterunt ad eius intuitionem edendam determinari, vt de se se satis claret.

6. Secunda de hominum ad Angelos, & horum ad homines, insensibili, atque mentali locutione difficultas est: an mentali locutione inter se (eodem modo, atque mutuo inter se se Angelos loqui, atque alterum ab altero excitari, vt attendant, audiantque loquentem diximus) Angeli, & homines mentali locutione loquantur, seseque excitent, vt attendant, & audiant? Quocirca (ne æquiuocatio responsioni possit obrepere,) quæstio non est de pura excitatione, & causatione physica cogitationum quarumque, siue bonarum, siue malarum in hominis mente à malis Angelis, & bonis: eam quippe fieri ab ipsis posse excitatione, & motione spirituum vitalium, quibus species phantasmatum resident, & qua phantasiæ applicentur, ac obiectorum sensibilis memoria refricetur, sicque species naturales ab eis quondam in mente causatæ quantumuis antiquatæ, & pene emortuæ, quasi exsufflatæ, reuiuiscant, causentque oblitorum intellectionem dubium non est. Vnde nec dubium est, ita Angelos recti, prauique suasores hominibus dici, ac subinde ad eos aliquo modo absque vllis sensibilibus signis loqui. Verum locutio hæc non stricta, & physica Angelorum ad homines locutio est, sed moralis tantum, & ob quam bene, maleque, exinde ab hominibus gesta Angelis etiam tribuantur: ad quod satis est ex gestorum intentione modo alterutro, circa homines, eorumque mentes, & voluntates Angelos negotiari. Cæterum: cum propria, stricta, ac physica locutio dicat non solum physicam cognitionis, de quouis obiecto causationem; sed addat iudicij, quod de illo loquens habet manifestationem, quæ in physica illa efficientia intellectionis humanæ ab Angelo, nusquam inuenitur, difficultas de pure mentali locutione Angeli ad hominem, & contra hominis ad Angelum, (quæ iuxta dicta de Angelorum locutione inter se) in voluntate manifestatiua immediate sui iudicij de obiectis (si assertiua sit) consistit. Mediate vero, si imperatiua sit, & voluntatis, vt aliquid alter agat immediate, circa modum mentaliter puræ excitationis mediis speciebus, vel hominis ab Angelo, vel Angeli ab homine ipsum alloquente, vt alter loquenti, attendat, eumque audiat difficultas vertitur tota. An, scilicet, alterutrius manifestatiua voluntas, seu locutio, ad alium specierum præfatarum principium physicum, siue actiuum, siue exactiuum solummodo sit? an secus? in ea vero Soar. & Arriaga d. 57. §. *iam hic concludo*, neutrius manifestatiuam voluntatem species proprias in altero, ad quem dirigitur, actiue illas, aut exactiue physice producere aiunt: quia Angelus neutro modo eas in homine potest, naturaliter producere: quare, neque homo, in Angelo, vt pure mentaliter loquantur.

7. Dicendum nihilominus est, Angelus in homine, cui loquitur, species spirituales mentalis locutionis naturaliter nullatenus producit, à posteriori: quia, nunquam euenit in naturali, & frequenti, locutione mentali Angeli ad animam corpori coniunctam, seu hominem, vt attendat, & audiat excitationem naturalis virtutis, & actiuitatis locutionis mentalis, non per sensibilia signa Angeli ad hominem, seu animam coniunctam corpori, minime est: vt ex reliquis agentibus, & effectibus mentalibus, patet: ex quibus, qui naturaliter, necessariis positis, vt ab agentibus absolute, vel hoc, vel illo modo fiant, & fiunt frequenter, absolute, vel modo aliquo nunquam fiunt extra actiuitatem naturalem illorum agentium vel absolute, velut eo modo ab eis fiant, certissime sunt. Tum sic, sed nusquam, pure mentali, ac non per signa sensibilia, Angeli locutione frequentissima excitatur homo per species proprias impressas spirituales de materia & obiectis, de quibus loquitur, vt clare, & in se, atque (vt sic dicam) intuitiue audiat: nec vllus vsquam loquentem sibi Angelum audiuit: ergo in Angelis ad hominem locutione nulla physica, virtus naturalis actiua, imo neque exactiua, eiusmodi specierum in illo producendarum adest. Probatur secundo à priori: quia, etsi ex impotentia entitatiua receptiua pure spiritualium, earum specierum in anima corpori coniuncta, hæc pars non probatur: ast ex impotentia connaturali vsus earum specierum in homine, seu anima coniuncta corpori, solide, & efficaciter probabitur. Siquidem, nequit naturaliter dari principium actiuum naturale alicuius operationis, cuius principij vsus sit naturaliter impossibilis, vt patet: quia alias illud principium esset, & non esset naturaliter operatiuum contradictione apertissima. Iam vero vsus earum specierum spiritualium, & propriarum naturaliter homini pro hoc statu viæ impossibilis facillime monstratur: quia vsus naturalis specierum propriarum spiritualium in facultate, & potentia intellectiua, & spirituali est ad propriam, & claram obiecti in se, & secundum se, & vt in se est intellectionem, & intuitionem, non autem ad obiecti intellectionem ad modum alterius: atqui hominis, seu animæ corpori, pro hoc statu viæ immersæ cogitatio rei insensibilis, & spiritualis (vti est locutio, seu voluntas manifestatiua, & iudicium Angeli loquentis; naturaliter nequit esse, nisi per conuersionem ad phantasmata, & ad modum alterius: ergo vsus naturalis specierum illarum est naturaliter impossibilis, homini, seu animæ corpori immersæ, & coniunctæ pro hoc statu viæ.

8. Dicendum est secundo. Homo locutione pure mentali ad Angelum physice, saltem exactiue à Deo, specierum propriarum in ipso productione ipsum excitat, vt attendat, & audiat. Est contra Soarez, & Arriagam, vbi proxime, & alios. Probatur primo: quia locutio omnis essentialiter, & natura sua concernit excitationem ab ipsa prouenientem eius, ad quem dirigitur, vt attendat, & audiat (saltem possibilem) vt supra ostendimus, ac de se claret: item excitatio hæc nequit, per solam extrinsecam locutionis positionem in se ipsa; atque ibi sistendo, fieri; sed aliqua intrinseca mutatione, facta à loquente media locutione, in eo, cui aliquis loquitur nec, nisi ei loqueretur facienda id autem, quod in ipso alloquente fit, vt ille attendat, atque hunc audiat diximus supra cum communi Doctorum, ipsisque Soario Arriaga, & asseclis, esse locutionis eius indiuiduæ species proprias: vt patet ex locutione sensibili per materialia signa ad placitum significantia, & vniuersim probatur. Quia id debet intrinsecus poni media locutione in audituro, ex quo certus fieri possit locutionis illius indiuiduæ, & esse locutionem eius, qui ad ipsum loquitur, atque ita eum de re, aut materia, de qua loquitur, iudicare, vt loquitur; quia alias non posset, ob loquentis authoritatem, eidem obiecto assentiri, vel dissentiri: nequit autem poni in audituro, media locutione, aliquid, ex quo, eorum iudicium certum possit elicere, nisi species propria eius indiuiduæ locutionis vt loquentis huius est iudicij, quod de re, de qua loquitur, vere, vel simulate se habere manifestat: siquidem ea certitudo non fidei Diuinæ, & supernaturalis, sed naturalis, esse debet, & quæ visionis, non nisi per species proprias habitæ sit cive innitatur: ergo species propriæ pure mentalis locutionis hominis, ad Angelum, quibus hic ad attendendum, audiendumque excitari possit, ac de facto, quandoque excitetur, vere, ac physice debent ab ea hominis locutione causari, quod non nisi, physica saltem ex actione earum specierum à Deo producendarum, fieri potest. Confirmatur: quia, cum locutio per signa sensibilia non sit, nullus alius modus, quo excitari Angelus pure mentali hominis ad ipsum locutione valeat designari, excogitative potest. Probatur

tertio:

tertio: quia locutio hæc pure mentalis hominis, ad Angelum est voluntas manifestandi Angelo iudicium, quod de re habet, & cordis humani secretum: estque in se æque pure spiritualis voluntas, atque voluntas Angeli cuiusuis manifestandi alteri Angelo similia sua: ergo æque, atque hæc, physice actiue, vel exactiue saltem à Deo productiua specierum erit in Angelo, cui loquitur.

9. Arriaga num. 38. §. *Dices, loquela*; negat consequentiam: quia ob statum connunctionis animæ ad corpus, & voluntati manifestatiuæ, & locutioni hominis ad Angelum pure, & æque spirituali, atque Angeli ad Angelum, deest physica, non solum actiuitas, sed exigentia à Deo præfatarum specierum absoluta, & expedita: Quemadmodum n. 7. ob eundem statum concretionis animæ diximus locutioni pure spirituali Angeli, ad ipsam, ita corpori concretam siue ad hominem, deesse physicam absolute, & expeditam naturalem actiuitatem, & exigentiam à Deo producendarum similium specierum in homine, seu anima corpori concreta, cui loquitur, quarum specierum in anima ponendarum absolutam, & expeditam physicam & naturalem exigentiam, imo, & actiuitatem haberet, si ei in statu separationis loquatur. Sed tamen ex dictis numero illo 7. facile præcluditur euasio. Constat enim ex impossibilitate naturalis vsus earum specierum propriarum, in homine & anima, in statu concretionis corpori, nimirum visionis, & intuitionis spiritualium obiectorum, in se, ac secundum se (cui soli species propriæ obiecti possunt inseruire) ac non admodum, sensati, & corporei obiecti alterius, ob quod conuersio animæ, & intellectus ad phantasmata (si neque pro statu concreationis animæ intelligere spiritualia naturaliter nequit) necessaria est. Physica vero spiritualis locutionis, seu voluntatis, hominis & animæ, pro statu concretionis, actiuitas, vel saltem exigentia, naturalis specierum propriarum, non est in ipsa anima ponendarum, ad corum obiectorum in se, & secundum se visionem, & cognitionem intuitiuam, ac non corporei, & sensibilis obiecti adinstar ab anima ipsa, eliciendam (quod pro statu repugnaret, esset quippe naturalis potentia, ad cognitionem naturaliter, pro eo statu impossibilem) sed specierum in Angelo, cui homo, seu anima in statu concreationis pure mentaliter, & spiritualiter loquitur: in Angeli vero, & recipiendi, cuiusmodi species proprias spirituales, & mediis illis eliciendi visionem intuitiuam spiritualium suorum obiectorum, quare, & vsus proprij eiusmodi specierum physica absoluta est, & naturalis potestas: quare physica vel actiuitas, vel exigentia naturalis locutionis mentalis humanæ earum specierum, in Angelo, cui loquitur producendarum non est specierum, quarum vsus prorius, sit naturaliter impossibilis, sed connaturalissimus.

CERTAMEN IV.

De mutua Angelorum vel inter se, vel hominibus colloquentium auditione.

1. HOrum omnium auditionem realem formalem in cognitione audientis propria, & intuitiua locutionis & iudicij, quod se habero manifestat is qui loquitur, stare compertum ex dictis est, si sit pure mentalis (vt inter Angelos) locutio. Posset autem in controuersiam inde vocari: an superiores Angeli inferiores audiant, possintve audire loquentes? Cum enim auditio, cognitio sit, eorum quæ ex Angelorum inferiorum locutione norunt, ac sine ea ignorarent, fiet sane, superiores Angelos ab inferioribus edoceri, illuminarique naturaliter, & de naturalibus posse. Disiecimus hanc oppositionem, supra certam. 1. vbi inferiores, infimum etiam, superioribus, & supremo loqui naturaliter posse statuimus: ex locutionis autem possibilitate possibilitas auditionis inferiorum loquentium à superioribus, quibus loquuntur, legitime infertur. Difficultas absurdi, quod superior Angelus ab inferiori edoceatur, de naturalibus naturaliter, atque illuminetur, disiecta etiam loco citato fuit. Et quoad illuminationem, quam superioribus ab inferioribus, Theologi, iuxta ordinariam prouidentiam negant, de supernaturalibus obiectis, & mysteriis à Deo reuelatis, ac reuelandis Theologos, loqui certum esse diximus, quoad Doctrinam vero de naturalibus obiectis absolute, & independenter à voluntate alterius Angeli cognoscibilibus non posse superiores ab inferioribus naturaliter edoceri; posse vero de naturalibus etiam, quæ non, nisi dependenter à voluntate Angeli cuiusuis alterius absoluta cognoscibilia naturaliter ab aliis Angelis sunt, ibidem docuimus.

2. An vero Angeli loquentes ipsis Angelos, vel homines, semper, ac necessario naturaliter audiant? altera est difficultas, & leuis. Respondeo negative. Possunt enim aliis cogitandis, vel naturaliter, & involuntarie vel voluntarie, & libere Angeli, quibus alij loquuntur, toti esse intenti, atque distracti, ita vt loquentem non audiant, neque eius locutioni attendant, siue homo, siue Angelus ipsis loquatur. Id quod experientia quotidiana nostra, cum alio distractis hominibus loquimur, satis probatur. Possunt etiam Angeli in naturalibus relicti, vel iam vitio, vel superbiæ, vel odij in loquentem occupati per neglectum, nolle sibi loquentem, audire: vt sæpe, etiam apud homines contingit superbos, vt alios, quos præ spiritus tumore despiciunt, quosve multum auersantur, audire nolint, neque attendere, sed loquentes, imo loqui vix incipientes proterant. Ita ego de Lucifero, & asseclis Angelis prauis censui semper. Nempe Michaëlem, & Angelos reliquos bonos præ superbia, atque odio in eos infensissimo audire, attendereque per neglectum noluisse: vnde illud solum à Michaële, & sociis toto viæ, & prælij tempore, ad Luciferum, eiusque asseclas ingeminatum, altiusque, & vehementius inclamatum, nihilque amplius, nouimus. *Quis sicut Deus*: ex quo militiæ cælestis Principi Michaëlis nomen inditum est: vt nolentes præ superbia, & odio audire, vehementiorę, ac vehementiore rationis eiusdem inclamatione repetita (si qua posset) redderet attentos.

3. Dubitari posset: ex quo tempore, & quousque Angelorum inter se, & cum hominibus locutio, & auditio, mutuaque colloquia cæperint, & quousque sint duratura? Et quoad inceptionem, constat à principio fere creationis suæ inter Angelos, cæpisse: quod ex tunc, & inter ipsos prælium, & ad homines bonorum malorum, bonæ malæque inspirationes, & suggestiones cæperint. Quo vero vsque Angelorum inter se, & cum hominibus mutua locutio sit duratura? Constat duraturam non solum toto mundi huius tempore, quo Angeli superioris gradus hierarchici inferiores gradus illuminabunt, atque ex Dei mandato, & nutu, quid circa mundum hunc, eiusque partes, & homines singulos, iuxta Dei voluntatem, agi specialiter oporteat instruent, atque ad id peragendum mittent, quod mentali eorum locutione fiet; tum etiam Dæmones in suam pessimam rempublicam, & gradus hierarchicos in malum vniuersi, & hominum præ sua nequitia, vt magis nocent distributæ ex Satanæ, seu Luciferi Principis mandato, & suggestione vniuerso, & hominibus perdendis aliorum ad alios suasionibus, & cohortationibus incumbent. Finito autem mundo Beatorum, & Angelorum reipublicæ fælicissimæ colloquiorum inter se iucunditas nulla futuræ æternitatis duratione deficiet, quibus, & gaudium augeat, ac mutuo se in Dei laudes, & amorem accendant: contra vero generis vtriusque damnati se conuiciis perpetuo proscindent, & molestorum, cuique

repe

repetitione , cruciabunt , atque in Dei odium , & blasphemias inuicem hortabuntur , & incendent.

4. Vt res tota locutionis , & auditionis Angelorum (& idem est de pure mentali hominum ad ipsos) absoluatur , de subiecto , cum locutionis, tum auditionis mentalis dicendum erit : locutionis mentalis subiectum solummodo esse loquentem, auditionis realis formalis , eum ad quem , est locutio: quod ipsum de excitatione, eius, tam in actu primo per species in ipso , actiue , vel exactiue physicæ à locutione productas , quam in actu secundo , realis formalis excitationis , & attentionis excitetur, de reali formalis auditionis subiecto constat ex dictis , cum ea sit , locutionis , & reliquorum quæ per illam alteri manifestantur realis formalis audientis cognitio de locutione constat etiam ex dictis q 4. cert. 6. n. 2. Nec præstat impugnatio Arriagæ nostri supra subsect. 1. n. 43. §. *Dicendum ergo*, & §. *ideo reiciendus est Vasquez*. Vt probet locutionem in solo actu loquentis esse non posse , sed inadæquate solum , & tanquam comparte complente in speciebus, in audiente productis : ac proinde , nec loquentem subiectum adæquatum locutionis esse posse : quia alias nullis speciebus productis in audiente posset esse. Cæterum, etsi contra Vasquez, qui in actu reflexo iudicij loquentis ante voluntatem liberam illud alteri manifestandi, ac proinde indifferentem de se, nec determinatum, vt alteri determinate manifestetur satis probet in illo locutionem adæquate esse non posse : quod , & nos citata quæst. 4. aliunde probauimus , contra nos autem , qui in voluntate loquentis de eo , & reliquis determinata , & determinate ei , cui loquitur manifestandis , quæ se ipsa , sui etiam manifestatiua sit constituimus , nil prorsus probat : ex ea siquidem determinatione , & specierum sui , & iudicij illius in eo , cui loquitur, natura sua physice actiue , vel exactiue , productiua est , æque , atque humana , & sensibilis per externa signa locutio, quæ vera locutio est. etsi species, quas naturaliter producere in eo, cui loquitur , actiue, vel exactiue physice , potest, & petit aliunde non producantur de facto , quod, cum viderit, Arriaga, & valde probabile censuerit, non video, cur in sua conclusione paragraphi. *Dicendum ergo* nihilominus perstiterit §. *Hinc colligo primo*, & § *colligo secundo*.

CERTAMEN V.

De multitudine Angelorum loquentium, quos quisque potest audire.

1. QVot vero Angelos loquentes ipsi possit quisque Angelus audire disputant aliis minutius Suarez c. 28. n. 53. & Arriaga citat. sect. 7. subsect. 3. & quoniam audiendi potentia in actu primo, vel audiendi in actu secundo potest considerari : & potentia audiendi absoluta in actu primo speciebus impressis locutionis Angelicæ constituatur , vt diximus , si de potentia auditionis , siue audiendi in actu primo sit sermo, eadem sane quæstio hæc erit , atque de potentia Angeli cuiusuis specierum præfatarum receptiua , siue à quot Angelis loquentibus , seu angelicis locutionibus possit quisque Angelus species physice recipere : si vero de possibilitate , seu potentia logica absoluta audiendi , siue auditionis , in actu secundo idem erit , atque inquirere , quot Angelos ipsi loquentes , possit Angelus quisque locutionum eorum speciebus instructus audire ? vtraque vero quæstio , tam de potentia recipiendi species plurium locutionum Angelorum plurium loquentium, quam eis receptis plures audiendi , duplici sensu intelligi, & examinari potest : scilicet de potentia recipiendi plurium loquentium species plures, ac eis receptis, loquentes audire simul , vel successiue. Certe Soarius , & Arriaga de vtraque Angeli cuiusque potentia audiendi in actu primo , vel secundo simul plures Angelos ipsi loquentes tantummodo agunt, non autem de potentia alterutra sensu audiendi illos successiue. Et ego quidem , quoad potentiam audiendi plures locutiones plurium Angelorum in actu primo seu earum species recipiendi , censeo eandem difficultatem esse , eiusque decidendæ rationem fore , siue , simul siue successiue species recipiendæ plurium locutionum illarum sint : cum nec species sibi inuicem contrarientur , ac proinde , neque aliam alia , seu alias ex oppositione inter se sese subiecto pellat , sed solum ex eius incapacitate receptiua , quemadmodum corpus vlnare , vlnare aliud ex solum vlnari , quem occupabat , ac replebat, loco trudit , nec nisi successiue corpus vtrumque potest in eodem loco locari , vt posset , si duarum vlnarum locus esset , ac subinde vtriusque vlnaris corporis continendi capax : quod ipsum censeo de virtute actiua naturali non vitali (præsertim , non cognoscitiua , & appetitiua) quæ in suis operationibus , & effectibus edendis nec laborat , nec defatigatur , nec magis minusve vni , quam aliis edendis attendere , siue impendere possunt : quare nec vnius operatione ab aliorum effectuum , quos absolute potest agere , impediri. Quocirca , si igni combustibilia omnia quæ ignire absolute actiuitate sua potest , aut soli corpora omnia , quæ illuminare absolute potest , intra actiuitatis sphæram debitè applicarentur , haud dubio omnes igniendi , & illuminandi operationes , & effectus simul ederent: ita , vt nullum alium effectum edere successu quouis temporis , aut etiam æternitatis , vllatenus possent.

2. At de Agentibus , & virtutibus actiuis vitalibus , præsertim cognoscitiuis , & appetitiuis , siue materialiter , siue spiritualiter , quæ magis minusve attendere adhærere , seque impendere obiecto vni præ aliis possunt , ac proinde toto etiam conatu in vnum ex illis ferri cognitione , & affectu suo , atque in eo subinde , vel ita percipiendo , vel prosequendo defatigantur aliter res habet , imo in quouis , vtcumque cognoscendo , & appetendo aliquatenus , (etsi insensibiliter , ac sine aduertentia , laborant , constans apud omnes Doctores est , cognitione , & appetitu vnius obiecti, ac maxime plurium , impediri appetitiuam , & cognoscitiuam facultatem ab aliorum obiectorum , vel æqua , vel æque facili , & quandoque absoluta, actualique simultanea , cognitione, & appetitu , vnde de omni facultate cognoscitiua vniuersim (quod ipsum de appetitiua esse debet) dignitatis loco, apud scholas omnes aristotelicum illud circumfertur ; *pluribus intentus minor est ad singula sensus* : quare de potentia audiendi , in actu secundo , seu auditionis plurium loquentium Angelorum simul, diuersa difficultas , iuxta commune hoc generale axioma , ab ea est , quæ de potentia audiendi loquentes Angelos plures successiue , cum iam ab antea loquentium auditione , qua, ne alios audiret, distrahebatur , cessasset. Idcirco eius communis , & generalis potentiis vitalibus cognoscitiuis , & appetitiuis suppositione de Angeli cuiusuis potentia auditionis formalis , & actu secundo plurium loquentium diuidendæ quæstiones sunt de potentia scilicet audiendi seu auditionis eorum simul , & auditionis eorum successiue : atque aliorum Doctorum reuerentia , qui axioma tota amplitudine . & vniuersalitate recipiunt , seorsim de vtraque difficultate iudicium ferendum. Sed tamen postea , quid amplitudinis axioma illud habere firmiter possit , & an ad facultates , intellectiuas , & appetitiuas pure spirituales , & independenter prorsus à corpore , eiusque organis operantes (cuiusmodi Angelorum , & animarum separatarum intellectus, & voluntas sunt) subtilius , penitiusque rimandum à ratione erit , quam hactenus fuerit. Quæstiones verò ita à nobis seiunctæ , ac seorsim diuisis sensibus propositæ , quatenus Angelos loquentes,

vel locuturos concernunt, vel de actu absolute productis, vel de possibilibus etiam aliis omnibus possunt procedere de neutrorum autem pluralitate, qui loquentes ab vnoquoque Angelo audiri, siue in actu primo, siue in actu secundo possunt, nihil veto de determinato numero definiri cum fundamento potest: cum nec existentium nec possibilium Angelorum, qui, & esse, & loqui absolute possent, numerus, & determinata pluralitas, vltra quam, nec progrediantur de facto, nec progredi valeant, nobis innotescat, nec capacitatem Angelorum receptiuam specierum, & intellectionum, neque harum actiuitatem, angelicam vitalem, quasi palmo, digitisue, aut lato, vt aiunt, vngue possimus metiri, vt tot, & non plures capere, & virtute sua continere, statuere possimus: de existentibus, ergo de facto Angelis, & loquentibus, an omnium locutionum ipsorum species recipere quisque Angelus possit, & auditiones elicere? rationabili examini subest: de possibilibus etiam, an omnium etiam possibilium ab ipsis locutionum species possibiles physice pati, atque auditiones valeat, quisque efformare; etsi infinitæ illæ, vel cathegorematice, vel synchategorematice sint.

3. His dilucidæ harum difficultatum resolutioni prænotatis, Soarius loco citato, quoad potentiam audiendi in actu primo, siue receptiuam specierum censet: cuique Angelo, adesse ad reliquos omnes loquentes, simul audiendos in actu primo, siue locutionum eorum omnes, sine termino, species simul recipiendas; secus ad eos omnes loquente audiendos, in actu secundo, simul displicet autem, quoad primum, Arriagæ nostro citato loco num. 50 §. *ego in hac quæstione*, quia secundæ parti Doctrinæ suæ aduerlatur Soarius: cum ideo neget posse simul audire in actu secundo Angelos omnes loquentes, quia virtus actiua intellectionis locutionum Angelorum loquentium simul limitata est; sed etiam virtus passiua, seu receptiua specierum, quibus Angelus in actu primo audiens constitutus, est limitata, vt pote creata: ergo, si actiuæ virtuti cuiusuis Angeli ad audiendum simul in actu secundo, alios omnes, sine termino Angelos loquentes obest eius virtutis limitatio, ad audiendos etiam reliquos omnes Angelos loquentes, limitatio etiam potentiæ receptiuæ specierum præfatarum oberit, vt simul eas omnes, sine termino, recipiat, atque Angelos loquentes possit, simul in actu primo audire. Minor facilis probatu videtur. Quia potentia receptiua specierum, non est pure terminans, quæ nec vnionis, nec extremorum vniendorum, quà talis, vllam illorum præcontinentiam, requirat, vt requirit vt vere passiua hæc etenim ex intimis intellectus viribus, & quasi visceribus species istæ educuntur: quarum omnium, sine termino continentia creatæ capacitati, ac subinde limitatæ æque atque actiuæ capacitati, repugnat; quantumuis gracilior, & imperfectior continentia potentiæ receptiuæ, quam actiuæ potentiæ continentia respectu suorum effectuum sit, & cogitetur. Addit Arriaga inde: pro maiori Angelorum entitatiua perfectione naturæ ad plures aliorum loquentium species simul recipiendas, eosque simul in actu primo audiendos esse receptiuam capacitatem, ampliorem, quam sit in Angelis naturæ imperfectionis. Verum impugnatio Soarij, nihil contra ipsum præstat. Etenim ipsius ratio ex limitatione virtutis actiuæ Angeli ad negandam potentiam audiendi simul in actu secundo, seu formaliter intelligendi plures, & omnes Angelos simul loquentes, sine termino, non sola actiuitatis limitatio, sed actiuitatis, quæ obiectorum cognitione distrahi, & ab aliorum cognitione, possit impediri natura sua est, id quod actiue intellectiua Angeli facultas proculdubio (vt Doctores communiter docent, supraque notauimus, & Arriaga ipse constanter vbique fatetur, & eadem subsectione 3. num. 53. §. *Respondendum ergo.*) Id vero in virtute pure receptiua specierum, intellectus eiusdem locum non habet, vt vidimus num. 1. inde etiam additamentum eiusdem Arriagæ euanescit. Siquidem ad plures species simul pure recipiendas capacitas pure receptiua amplior, & perfectior entitatiue intellectus, quam pure recipiendas successiue non requiritur, vt eodem n. 1. docuimus: neque inde maior, minorve perfectio entitatiua intellectus angelici taxatur, sed ex virtute actiua intellectionis, & vsus plurium specierum simul: quæ qui maior in vnoquoque Angelo est pluribus simul, plurisque cognoscendis, sine vllo, vel saltem minori impedimento, ac distractione potest attendere, vt in hominibus experimur.

4. Circa potentiam ergo cuiusuis Angeli audiendi, simul in actu primo reliquos omnes, qui de facto sunt simul etiam loquentes, seu omnium simul loquentium species simul recipiendi, dico primo, eiusmodi potentia receptiua, cuiuis Angelo adest. Conuenio cum Arriaga id expresse docente cit. subsect. 3. n. 51. §. *Secundo, & vltimo*, & Soario, qui amplius, vt vidimus, docet: scilicet posse simul recipere locutionum angelicarum, Angelorumve loquentium species, sine termino: quod amplius valde est, cum loquentes Angeli, qui de facto sunt, sint finiti, eisque omnibus, simul, semel tamen vni loquentibus, eorum locutiones illæ, coniunctim etiam sumptæ finito numero claudentur: eas autem solas simul ab eo Angelo recipi posse sat erit, vt conclusio hæc absolute verificetur, quin inde, vel apparens, illatio infinitatis eiusmodi potentiæ intellectus creati receptiuæ specie cum fieri possit: cum non sit potentia ad terminum receptionis sine termino, & quantitate discreta infinitum, vt contra Soarium Arriaga contenderat, de qua illatione, eiusque firmitate inferius. Probat inde conclusionem Arriaga: qui derogaret perfectiori reipublicæ politicæ Angelorum aliquem, adhuc vnum, Angelum ita limitatæ capacitatis receptiuæ specierum esse, vt eorum omnium simul quandoque loquentium species non posset simul recipere, eosque simul in actu primo saltem, simul audiunt, cum ad id finita potentia receptiua sit satis. Sed tamen §. *Dico id esse probabile* probationis suæ debilitatem hac ratione recognoscit: quia casus loquendi simul Angelos vni est moraliter impossibilis: quia omnes, siue Angelos, siue homines rempublicam rationalem constituentes per amplam, simul loqui confusionis, & invrbanitatis imprudentis est. Quod si inurbana, & perfectissimæ Angelorum reipublicæ simultanea Angelorum omnium locutio, ac subinde politicæ, & moraliter est impossibilis ex eius reipublicæ perfectione perperam capacitas physica receptiua simul specierum Angelorum omnium simul loquentium infertur in Angelis omnibus; infertur enim ex politica perfectione imperfectio solum politica simultaneæ locutionis omnium Angelorum, & contra ex hac imperfectione politica, politica etiam simul reliquos omnes audiendi imperfectio, quæ repugnat, iuxta hanc igitur, consideronem, rationalis reipublicæ perfectio solum infert, potentiam cuiusque Angeli loquendi non simul cum reliquis, sed seorsim vel gregatim, cum aliis pluribus etiam, non tamen adeo pluribus, vt locutionis, atque auditionis confusionem pariant, ac similiter potentiam simul recipiendi species, & audiendi in actu primo, totidem, quod, sine confusione loqui simul possunt, non plures impotentia quidem politica, non physica. Cæterum confusio hæc ex simultanea plurium hominum locutione humana per articulatos sonos, & voces significatiuas, quarum alias ementior, & elatior alia suprimit, & æquales, se mutuo confundunt, & aliud, quam quisque loquatur percipi facient (quemadmodum ex visus infirmitate, & congerie specierum lucis ex iride nempe, colores percipiuntur) at in Angelorum, quantumuis plurium simultanea locutione locum, quoad specierum simultaneam receptionem, atque eorum omnium in actu primo auditionem, non habet, cum nullius speciei productio alterius, & aliarum omnium simultaneam productionem impedire possit, per contra ab eis impediri, neque item mutuo confundi; esto, earum omnium vsus simultaneus,

taneus, siue auditio in actu secundo Angelorum omnium simul loquentium ob limitationem actiuitatis vitalis, & distractionem ab aliis cognoscendis, quam pati potest, & patitur, iuxta communem Doctorum ab obiectis, quæ prosequitur, & cognoscit, si plura præsertim sint, sit Angelo cuiuis impossibilis. Addo in mutuis Angelorum omnium cohortationibus frequentibus ad Dei laudem, & amorem locutionem reliquorum omnium simul ad singulos vicissim admitti debere; quare, & in singulis reliquorum omnium simul loquentium species simul & frequentissime recipi.

5. Dico secundo. Potentia simul de se receptiua specierum Angelorum omnium, qui de facto absolute sunt, loquentium siue locutionum omnium angelicarum sine termino, cuique Angelo adest: consentio nostro Soario supra contra Arriagam citat. num. 50. §. *ego in hac quæstione*: Addo, locutionum omnium possibilium ab omnibus Angelis, qui intra possibilitatem, Deique omnipotentiam clauduntur, quia id etiam ratio subiicienda suadebit. Probatur conclusio: quia de facto est potentia in vno quoque Angelo receptiua successiue specierum locutionum possibilium fore, & sine termino, per totam æternitatem futuratum ab Angelis, qui de facto sunt: ergo cuique Angelo est potentia receptiua simul earum specierum, sine termino. Antecedens probatur: quia per totam æternitatem futuram perstabit respublica rationalis, & politica Angelorum; quæ sine potestate communicationis, & locutionis inter se se stare nequit, vt patet: eæ ergo per totam æternitatem, successiua Angelorum successiue, sine termino ab Angelis, qui de facto existunt sunt absolute possibiles: ergo, & auditiones vicissim successiue, sine termino (quibus repugnantibus locutiones illæ possibiles esse nequeunt) sunt absolute possibiles: atqui auditiones in actu primo speciebus impressis locutionum earum constituuntur, & ab his auditiones in actu secundo fieri debent: repugnarent autem, si potentia receptiua earum, ex qua connaturaliter educantur, & quam natura sua concernunt, in Angelis non esset; ergo potentia receptiua successiue earum specierum, sine termino Angelis singulis adest. Nec video antecedentis huius veritatem ab Arriaga dubitari ab vllove Doctore verti in dubium posse. Consequentia solum dubitari potest, negaturque adeo tenaciter ab Arriaga vbi proxime nu. 52. à §. *obiici difficulter*, vt variis discursibus, & instantiis, & solutionibus relatis, & excogitatis, surdos tamen aliquando Angelos mansuros, nec speciei locutionis denuo recipiendæ physice capaces, si anteriores, in eius mente seruantur absurdum non reputet, sed plane fateatur, eos tandem aliquando elingues, & tanquam truncorum struem, aut lapidum congeriem ipsorum rempublicam tunc mansuram cogetur fateri, vt ex probatione antecedentis facile apparet. Sed tamen probatur facile consequentia ex dictis num. 1. quia capacitas, & continentia receptiua, & pure passiua subiecti respectu effectuum, seu formarum, & accidentium, sibi inuicem non aduersantium, omnes, quos, continet, potest simul æque, ac successiue recipere: quia, cum neutrum alteri formaliter aduersetur, ac repugnet, solum ex defectu capacitatis, & continentiæ passiue subiecti alterum cum altero in subiecto non componentur: cum autem capacitas passiua, & receptiua, nequat absolute esse ad effectus vllos, quouis tempore, aut duratione successiue recipiendos, quos capacitate, & virtute sua receptiua absolute non contineat, fit sane; vt ni ipsi inter se pugnent, & aduersentur, quantum de se est, possit omnes simul recipere, quin amplior potentiæ receptiuæ capacitas, ad eos omnes simul, quam ad successiue recipiendos requiratur. Bene ergo à potentia receptiua successiue specierum locutionum angelicarum sibi non aduersarum, sine termino infertur potentia intellectus angelici receptiua earum simul, sine termino; etsi ex repugnantia infiniti cathegorematici, & in actu rerum creatarum, in quouis genere (quam Doctores aliqui defendunt) earum omnium simultanea receptio repugnaret extrinsecus; non autem ex defectu intrinseco potentiæ receptiuæ.

6. Inferes cum Arriaga: ergo potentia illa receptiua simul omnium earum specierum, sine termino, est infinita quod creaturæ repugnat, vt supra permittebamus inferri: siquidem, ad infinitos effectus, quos essentialiter continet potentia receptiua, eidem obiectioni subiacet ipse cum Doctoribus reliquis: siquidem totidem, nulla dempta, continere debet, vt possit eas recipere successiue: imo continentia actiua (quæ Arriaga teste citato n. 50. §. *ego in hac quæstione* maioris virtutis, & perfectionis est) ab eo admittitur §. *Respondendum ergo*: sub med. n. 54. concedit enim ignem infinitos ignes, & calores contineat; & tamen ignis infinitam actiuitatem intrinsecam entitatiue, omnino negabit. Respondeo pro omnibus huic argumento (quod omnes vexat, totamque permeat Philosophiam, & Theologiam.) Infinitatem termini, seu extremi extrinseci, quem intrinseca sua entitate transcendentaliter potentia respicit, & essentialiter concernit, nullam illius arguere infinitatem; etsi ex infinitate termini, seu extremi illius extrinseci, quod respicit intrinsece maior, in illa perfectio arguatur, & ex infinitate extremi augescat, quam in rebus aliis generis eiusdem, quæ finitum extremum, seu terminum essentia sua respicerent: quia ex termini, siue extremi, ad quem res essentialiter relatione transcendentali referuntur, proportione, non quidem arithmetica, sed solum geometrica crescunt res ipsæ relatæ, & augescunt: vt pro defendenda à simili argumento (ratione materiæ vrgentiori) possibilitate visionis creatæ, & finitæ Dei in se intuitiuæ, & beatæ Scolastici veteres, & ex illis reliqui respondere solent: sed quoniam antiquiores, quid sub eis vocibus conceperint, & dixerint, fusius non explicuerunt satis, præfata solutio, tanquam vacuorum nominum à multis redargui, ac fere ludibrio haberi cæpit: eius tamen soliditatem, eorumque nominum medullam enucleauimus t. 1. de Deo vno controu. 1. d. 5. q. 3. cert. 3. quod, scilicet, quæ arithmetica proportione ex terminorum, siue extremorum extrinsecorum, ad quos transcendentaliter referuntur, & quibus subinde essentialiter connexa sunt, magnitudine, siue entitatiua, & ex genere, siue continua, siue discreta præ aliis, quæ non adeo magna extrema, & terminos respiciunt, augescunt ita debent crescere, vt minorum perfectionem, quam ex paucioribus, & minoribus extremis, terminisque ad quos essentialiter referuntur, in se contineant, & ex pluribus aliis, seu perfectioribus terminis, quos essentialiter respiciunt, quasi numerorum accremento (quod arithmeticum est) pro extremorum, seu terminorum maiori, & maiori perfectione, & magnitudine, vlteriorem, & vlteriorem magnitudinem, & perfectionem addere debeant: vnde quantulacumque perfectio, ex terminis, seu extremis, ad quæ res ipsis transcendentali relatione connexæ, addatur, si hæc infinita sint, atque aliis extremis finitis, quibus res aliæ connectuntur infinite excedant, infinitas rei, quæ infinito extremo, terminoue connectitur euidenter demonstratur: quod secus habet, si solum proportione geometrica ex magnitudine, & perfectione terminorum maiore, vel minore res ipsis connexæ, atque ab eis extrinsecus specificatæ crescant, & decrescant, quin imperfectioris rei perfectionem perfectior contineat, & aliquid addat, sed se tota maiorem, ex genere seu specie sua ex nobiliori, maioriue extremo, quod respicit, & à quo subinde, specificatur, perfectionem trahat, sicut trahit, quæ minorem terminum, imperfectiusque extremum, à quo extrinsecus specificetur, respicit, trahit, ex specie, genereue suo perfectionem: quod solum augmentum decrementumq; geometrica proportio requirit, scilicet, vt sicut à suo extremo imperfectiori, & minori, res quæ illud essentialiter respicit, suâ specificam perfectionem trahat quæ extremum maius, & perfectius respicit suam

(maiorem scilicet) proportione seruata trahat perfectionem. Porro ex dictis probatum, atque ab obiectionibus vindicatum manet, quod Soatij conclusioni, expressius saltem, addimus de potentia cuiusuis Angeli receptiua simul specierum omnium possibilium sine termino Angelorum omnium, qui de facto sunt, & qui absolute esse possunt.

7. Dico tertio, & vltimo (in proloquij illius *pluribus intentus minor est ad singula sensus*, & communi Doctorum de eo intelligentia generali de omnipotentia vitali cognoscitiua & appositiua, etiam pure spirituali, ac prorsus independenter à corpore, eiusque organis operante) nullus Angelus habet potentiam actuam vitalem audiendi in actu secundo, simul Angelorum omnium, non solum absolute possibilium; sed de facto adhuc absolute existentium locutiones omnes possibiles, etsi simul omnes loquerentur, atque vt concl. 2. docuimus, eorum omnium, sine termino, species simul, quisque Angelus absolute posset, & reciperet, atque eos omnes, simul loquentes, in actu primo simul audiret. Ratio ex ita intellecto, & statuto proloquio est in promptu. Quia auditio Angeli in actu secundo est intellectio audientis locutionem loquentis, vel loquentium ipsi: ast intellectione, & cognitione vnius obiecti, vel saltem aliquorum intellectus (etiam spiritualis atque independenter, à corpore, eiusque organis operans, & intelligens) distrahitur ita ab aliorum obiectorum intellectione, vt vix aliis intelligendis (præsertim si plura alia sint) possit intendere: ergo tot intra numerum finitum possunt alia obiecta cognoscenda addi, & multiplicari, vt, ne vix quidem, eis simul cognoscendis, seu intelligendis de facto, & in actu secundo locutionibus omnibus omnium Angelorum absolute possibilium, aut existentium, ac citius possibilium etiamsi illorum omnium species impressas proprias simul habeat possit intendere. Siquidem distractio hæc non defectu virturis actiuæ specierum, quæ ad suum obiectum, sed intellectiuæ, quæ finita est, prouenit: & proinde, si in cuiusvis, obiecti cognitione, aliquid eius ita impendatur, vt alteri intelligendo aliquantulum distrahatur, & deficiat, plurium, & plurium etiam finitorum, (nedum infinitorum, intellectione, ita exhaurietur virtus, & attentio intellectiua, vt nulli alteri obiecto percipiendo intellectiua virtus, & attentio supersit. Id quod experientia intellectus nostri, cui non admodum multis intelligendis intentus, vel vni alteri intelligendo, virtus, & attentio non supereest. Etsi autem intellectui Angeli, cum ob eius perfectionem maiorem, tum ob independentiam à corpore phantasmatibus, organisque corporeis in intelligendo, pluribus multo, quam nos, intelligendis posse, simul intendere fatendum sit; sed de pluribus intra numerum, & finitatem, & quibus numerus maior esse possit, est solummodo admittendum. Cum autem auditio, in actu secundo, nil aliud, quam locutionum aliorum Angelorum cuiuis alteri loquentium sit, manet ex eius proloquiis communi intelligentia probata legitime conclusio.

8. Quoniam vero eius proloquij Aristotelici vniuersalis intelligentia & sensus nunquam mihi ita certus visus, atque reliquis, est præfatæ conclusionis non adeo, ac aliis, firmus adhæreo; etsi eam probabilem ab extrinseca fere omnium authoritate, quam à ratione (quæ minus mihi veræ proloquij intelligentiæ subnititur, etiam subiuncta ratione alia, quam supra tetigi, ac deinceps explicatius proponam) asserere non dubito. Idcirco, me, eam conclusionem reuertentia communis intelligentiæ proloquij illius sequi professus sum: siquidem proloquium, ex Aristotelis Doctrina, & experientia ortum in potentiis cognoscitiuis & appetitiuis subsequenter vitalibus sensitiuis, ac materialibus locum habere, verba ipsa sonant, quamuis, tum experientia, tum ratione, eius insensitiuis, & materialibus deprehensa, ad spiritualem nostrum humanum intellectum (qui dependenter à phantasmatibus, & organis corporeis, pro statu hoc coniunctionis, cum corpore intelligit) ac voluntate, pro eodem statu merito ab omnibus extenditur. Etenim experimur, nos non posse pluribus valde simul intelligendis intendere, quin aliorum intellectio, ac similiter volitio, aliorum intellectioni, & volitioni, aliquid detrahat, æque, ac obiectorum pluralitas cognitioni, & appetitioni, sensitiuæ officiat. Experimur item non minus plurium obiectorum intellectione, & volitione magis nos laborare defatigarique, quam, si vnum torum, vel pauciora obiecta intelligeremus, atque appeteremus. Ratio pro sensitiuis hisce, & spiritualibus potentiis nostris est eadem: quia, cum spirituales etiam, potentiæ nostræ phantasmatibus, & organis corporeis ad suos actus, pro statu coniunctionis, cum corpore, egeant, atque organa hæc ad phantasmata, & cognitiones, & appetitiones, sensibiles meliores, ac intra suum, quasque genus, perfectiores eliciendas, viuidioribus speciebus, quæ viuiditate sua sensuum, & potentiarum sensibilium organa lædunt, eorumque temperiem debitam, & iustam minuunt, atque accedente spirituum vitalium calidissimorum, & quasi vitalis corporis ignium, ad perfectiores operationes illas necessaria copia, quandoque fere totam dissoluunt: vnde eorum distemperies, & dolor: cum autem pluribus perfectis obiectorum plurium cognitionibus simul habendis, vel tanta spirituum vitalium, quanta opus esset non ita facile succurrat, ac si organo sensus interni, simul adesset, temperiem eius maxime læderet, fit, vt, si plura obiecta simul imaginemur remissius, vnumquodque per phantasiam percipiamus, & quo plura imaginamur remissius, vitalibus spiritibus ad plures cogitationes cum potentia, quam ad singulas edendas iuuantibus diuisis: quorum, quo plures cogitationes, etsi remissiones sunt, copia aderit maior, quæ organum lædat, & grauet, non sine dolore, laxatione, lassitudine, & defatigatione, quam experimur, dum plura imaginamur, & intelligimus: quia in statu hoc coniunctionis cum corpore intellectus noster, non nisi dependenter à phantasia, & phantasmatibus, quæ illa circa obiectum quoduis à nobis intelligendum operetur, possumus quidquam intelligere. Hæc autem omnia intellectione, & intellectu Angelico (idemque est animæ separatæ) qui prorsus independenter ab organis corporeis, & phantasmatibus intelligit, non eueniunt: quare non est vnde pluribus, quam plurioribus, vel vni obiecto cognoscendo, magis distrahatur defatigetur, & laboret, quauis intensione, iuxta specierum iuuamen fingula percipiat.

9. Quod autem operationes intellectus, & voluntatis omnes etiam independenter à corpore, eiusque organis, & phantasmatibus elicitæ circa obiecta sua versentur, in eaque, suo quoque modo, potentiæ earum elicitiuæ per eas operationes ferantur, ac proinde, quò amplius, ac vehementius in vnum obiectum fertur minus in aliud ferri, atque attendentia in illud distrahi necessario debeat: ac demum attendentia in vnum, si tota in aliud intensione feratur prorsus impediri (vt num. 2. tetigimus, & cursim docebamus) non nimis veget, in primis enim (quoad præsens attinet) intellectus intellectionibus suis in obiecta, quæ percipit, non fertur quidem, sed illa potius ad se trahit (vt Philosophia tota cum Aristotele fatetur) eorum in se imaginibus, & formalibus representationibus expressis: vt propterea intellectus esse vniuersalitur omnia dicatur. Inde vero, neque in actibus voluntatis, quibus hæc in sua obiecta ferri dicitur, vim vllam obiectio habet, cum latio hæc, & motus voluntatis, in obiecta sua localis non sit, & quasi à voluntate ipsa in varia loca, & à suo proprio simul mouenda, & distrahenda, vt in plura, obiecta feratur: sic enim neque in duo obiecta ferri simul quantumuis remisse posset. Est autem motus ipse affectiuus, & imitatiuus, atque in obiecta non quidem, vt localiter, sed intentionaliter præsentata, seu repræsentata, per eorum intellectiones, quæ plurium,

plurium, simul, & plurium esse in intellectu, æque etiam vinidæ possunt, ac si vnum quodque seorsim intelligeretur: neque enim sibi inuicem eorum intellectiones indiuisibiliter, nec, quoad intensionem, aduersantur, nec communem obiectorum intellectiones, quasi inter eas, quæ de facto simul sint partiendam, vltra quam, nil amplius intentionis simul edere intellectus possit; ac proinde, quo plures simul fuerint, minus singulis intentionis obueniat; cuiusuis obiecti cognitio suam, nec alterius cognitioni applicabilem intensionem, ad eamque ipsi adiungendam intellectus pro specierum intensiorum, perfectiorumque, iuuamine debiliori, potentiorive, minorem, vel maiorem, quod ipsum de intentione actuum voluntatis, prout hæc obiectorum cognitione si ea necessario prosequatur, viuidiore, perfectioreque, vel remissiore, & imperfectiore proponantur; quamuis circa ea, quæ libere, & ex indifferente potestate sua prosequitur, major, minorve affectus intensio, vti, & affectus ipse ab eius tandem libito, & arbitrio, cui reliqua in operando subduntur, proxime pendeat. Confirmantur hæc omnia ex visione, & amore beatis erga Deum, obiectum intellectus, & voluntatis creatæ virtute præcellens: & tamen, quò intentiores, ferventioresque in Beato quouis sunt, eò plura ipse perfectius videt, & ferventius amat. Tantum abest, vt obiecti tanti, quod infinitis creatis, non æquiualet solum, sed præualet infinita cognitio & affectus, eorumque intentio intellectus, & voluntatis potentiam & virtutem, ad alia, vel absolute, vel intense simul intelligenda, vel minuat, vel exhauriat. Denique obiectio ex infinita multitudine futurarum, & possibilium locutionum ab Angelis, qui de facto sunt, & qui esse possunt, simul, vt diximus, à quouis Anlo audibilium ad quod infinita virtus intellectiua requirenda videtur, solutum manet in simili de potentia receptiua specierum totidem, simul numero 6.

QVÆSTIO VI.

De peccato Angelorum Apostatarum.

DISPVTANTVR hic multa ab aliis, quæ nusquam ad peccatum Angelorum in particulari (de cuius examine in præsenti) sed ad præuia cuiuis peccato rationalis creaturæ cuiusvis spectant: quale est illud de ignorantia (siue positiua, quæ error sit, siue negatiua, aut priuatiua, quæ solum sit defectus cognitionis quoad substantiam, vel quoad intentionem) quæ ex parte actus primi ad peccatum, quodvis prærequisita asseri videtur, Ierem. 12. & Psalm. 12. sap. 5. & à Patribus recitatis à Vasquez, 1.2. disputatione 83. capite secundo, & à Theologis pluribus, Alens. Sanct. Thoma, 1. part. & 1.2. Caietano ibi cum Thomistis Dominicanis Ferrara, & aliis, quos Vasquez citatus, & Soarez, libro septimo, de Angel. cap. 4. referunt sed cum hæc cuiuis peccato generaliter præuia sint, vel secus, intempeste hic disputantur à Soarez, proxime. Alarcon, disp. 9. c. 3. Arriaga, disp. 23. à sect 2. per totas sectiones septem, ita enim sub tractatu de peccato Angelorum, de libertate, atque aliis omnibus ad peccandum, generaliter prærequisitis agi oporteret: solum ergo disputari hic opportune de ignorantia poterit, an de facto ex illa Angelorum peccatum processerit, & si in eis, vti in nobis ignorantiam peccato præcedere necessarium non sit. Similiter extra chorum hic disputatur ab aliis; an Deus creaturam rationalem natura sua impeccabilem condere possit? siquidem Angelum impeccabilem natura sua non esse, sed peccati capacem, & fides docet, & quæstionis titulus supponit: atque inde primi peccati ipsorum genus, seu speciem, ad quam pertineat inquirit, vbi plurium specierum peccata post commissa insinuauimus, vt primi indiuiduatio nostræ disputationi subsit.

CERTAMEN I.

Quæstioni supposita statuuntur.

1. PEccatum Angelorum extitisse certum de fide est, 1. Ioan. epist. cap. 3. *ab initio Diabolus peccat*, & idem Ioann. in suo Euangel. cap. 8. 44. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est*, & 2. Petri, 2. *Si enim Deus Angelis peccantibus*, cui accinit Iudas in sua canonica epist. num. 6. *Angelos, qui non seruauerunt suum Principatum; sed dereliquerunt suum domicilium*, item blasphemiæ peccatum expresse à Beato Iuda in sua Canonica, n. 9. vbi Michaël, *iudicium inferre blasphemiæ*. Diaboli non ausus dicitur. Deinde supra à nobis, & hic iterum recitandis cert. 2. Luciferum Dæmonum Principem spiritus relatione, & superbia grauiter multum deliquisse expressum est. Rursus ex eorum damnatione, ac pœnis inferni æternis, inflictis à Deo iustissime, vt locis Petri, & Iudæ recitatis illico subnectitur, & Math. 25 41. *ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*. Denique ex malis dæmonum erga homines & Deum odio infensissimo, officiis, tentandi, suadendi, atque arte omni impellendi nos ad peccatum, ruinam, nostramque omnem perniciem, ac perditionem, quod ipsum malos Angelos in viæ statu, cum contra bonos, tum contra eos, qui nondum de iniuncti præcepti obseruantia, vel transgressione deliberauerant, præstitisse ostensum supra à nobis fuit: ex quibus non vnum tantum, sed multiplex grauissimum Angelorum aliquot, malorum scilicet, peccatum aperte monstratur, & quorum aliqua aliis natura, & causalitate præcedant. Accedit argumentum ex præstigiis incantationibus dæmonum, atque energumenis peritum, quod non solum pro Angelorum absolute, sed & malorum existentia efficacius est, quam ab Arriaga putatur. Sed duo hic cursim examinanda se offerunt. Primum: an omnes Angeli, qui peccato infecti non fuerunt, in gratia, & sanctitate perstiterint, perstentque adhuc, sintque deinceps ad postremi vsque iudicij diem perstituri: ita, vt Angelorum, in bonos, & malos adæquata sit, constansque, & perpetuo duratura, sine vlla ipsorum ab vna in aliam partem transmutatione diuisio? Secundum an mali Angeli natura sua, atque, ex eius determinatione ad malum peccauerint.

2. Circa primum, error triplex aliquorum reperitur pro triplici dubio in eius propositione, tacto. Primus est aliquorum Philosophorum apud Augustinum, 1. de ciuitat. cap 11. Suarez citato, lib. 7. cap. 1 diuidentium Angelos in cælestes, idest absolute bonos, & Beatos, & alios hominibus perniciosos, & terrestres alios, & hominibus beneficos: quasi terrestres mediæ inter bonos, & malos, id est sanctos, & peccatores conditionis tertiæ sint, vt nonnulli interpretantur. Ego vero censeo trimembrem hanc Angelorum diuisionem à Philosophis, non penes malitiam, & bonitatem, siue sanctitatem moralem, factam fuisse, sed penes commodi, vel proprij, vel alieni bonitatem: vt cælestes primi membri Angeli intelligantur, qui summa commoditate, ac felicitate propria in cælis perfruuntur tori, toti eiusmodi fruitioni intenti, nihil de nostris commodis, vel incommodis curantes: terrestres, qui nostrarum rerum satagunt, & commo-

dorum, suntque nobis boni, & proficui: mali vero, qui malo nostro, & perniciei inuigilant toti: siue id ex genij, siue, ex morali bonitate, aut malitia, in duobus postremis aduersæ erga nos conditionis Angelis proueniat. Qua in re circa Angelos beatos errarunt, nostrorum commodorum, & supremæ, æternæque fælicitatis nostræ, curam eis de negantes, cuius oppositum fides docet: siquidem ex ea constat expresse Angelis absolute dictis, id est bonis, & sanctis, ac curam nostri demandatam fuisse, nec solum sanctis, sed beatis, & qui ei deficere (pro mandatæ rei magnitudine & infirmitate nostra, aduersaque dæmonum sollicitudine) infirmitate minime possunt: quod si aliquis tertium aliud, mediumque inter bonos moraliter, ac sanctos, atque inter moraliter malos, seu peccatores, Angelorum genus de facto esse asserat, asserueritue, somnianti similis fuerit, & cui præter figmenti inanis absque vllo in scriptura, & patribus fundamento temeritatis, contra Patrum omnium, & Ecclesiæ totius sensum, erroris censura inuratur: ex his siquidem omnibus, ij omnes Angeli, qui cælo deiecti sunt, ob peccatum deiecti sunt, ac proinde mali, & peccatores; reliqui vero, qui eiecti cælo non sunt, suumque locum, & principatum bonis suis meritis, & præcepti obseruantia seruauerunt, qua æternum, boni, & Beati sunt effecti, inter lapsos vero ob culpam, & non lapsos ob meritum, & obedientiam, eum contradictoriè, labi, ac non labi, ex loco eodem, opponantur medium non est, ad quod possint Angeli aliquot pertinere.

3. Secundus error eorum est, qui docuere Angelos bonos semel ex propria deliberatione, atque meritoria præcepti obseruatione, malos tandem fieri temporis vsque ad postremi iudicij diem decursu posse, graui, circa commissam ipsis hominum custodiam negligentia, & omissione, peccare, & de facto, ex eis aliquos peccaturos: vt de eo iudicandos à se Angelos; Paulus dixerit. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus?* cuius erroris præcipuus author Origenes extitit, ex fide reiiciendus. Primo quia custodes hominum Angeli videre semper faciem Dei in cælis expressum in Euangelio assertum Christi Domini fuit *semper* autem non solum visionem, & beatitudinem ipsorum tunc, cum id à Christo asserebatur, sed tota successura æternitate significat; si autem à semel habita Dei visione, & beatitudine, in cælis nunquam, nusquamque Angeli decident, sed in ea æterne persistent, nunquam, præsertim grauiter, peccabunt: cum cælum, & beatitudo, non solum grauem, sed nec leuem, & venialem, imo, ne eius reatum, per instans adhuc, patiatur iuxta id Apocalypsis, 21. numero 27. *Non intrabit* (ne dum æternum permanebit) *in eam aliquid coinquinatum*: ex quo cum primis loco catholicum dogma de animarum iustarum purgatorio statutum, in Ecclesia, Patribus, & conciliis fuit: item, cum iudicium illud, de præmio, vel pœna æternis pro cuiusque merito iudicandis, & rationali reipublicæ euulgandis futurum sit: implicat eos, qui beatitudinis præmium æterne sunt habituri, vt de Angelis custodibus Christus asserit, aliquando deinceps peccare. Tertio impugnatur, ex custodia hominum Angelis bonis demandata, quæ non, nisi perpetuo bonis, firmiterque, antecedentes etiam, nec solum consequenter, impeccabilibus Angelis bonis iuxta Patrum, Doctorum, & Ecclesiæ sensum demandata à Deo fuit: nec, nisi ita impeccabilibus Angelis oportuit, potuitve ex præsentis prouidentiæ fine, & circunstantiis demandari, vt nuper dicebamus denique ex terminis extrinsecis status viæ Angelicæ ex Patribus scriptura, & Theologis certo à nobis designatis figmentum, hoc satis euanesceret.

4. Inde etiam abiicitur, Patrum aliquot, & interpretum vetustorum citatorum, disputat. 2. quæst. 1. cert. 2. antiquitus error: nempe Angelos bonos circa diluuij vniuersalis tempus specie fœminarum deceptos cum eis concubuisse, & peccasse, ex eoque concubitu gigantes procreasse, vt Genes. 6. num. 2. *videntes filij Dei filias hominum*, vsque ad totum numerum 4. deferri videtur, filij siquidem Dei sancti Angeli in scriptura frequentissime nominantur, atque eo nomine à sacris interpretibus intelliguntur. Cæterum status viæ Angelicæ terminos certos extrinsecos is error prætergreditur: cum tot post Protoparentum lapsum ex dæmonum iam damnatorum suggestione, sæculis filiorum Dei, cum filiabus hominum concubitus habitus referatur, cui argumento efficaciter institit Chrysostom. homil. 22. in Genes. Pugnant insuper contra eum, quæ contra proxime antecedentem produximus, numero tertio. Pugnat tertio Philosophia tota de generatione, & si enim ex animalibus specie diuersis possit species tertia generari; vt ex equa, & asino mulus: oportet diuersa illa animalia, non remotissimo, & quasi toto genere differre; sed esse aliquid propinquum, in quo, & inter se, & cum genito conueniant (vt Aristotel. de muli generatione agens docebat) vt in naturæ parentum similitudinem effectus ab eis procreetur, ac propriè genitus dicatur; substantia vero spiritualis completa Angelica à corporea humana, cum filiarum hominum, tum gigantum ab his procreatorum, non, nisi remotissimo genere supremo substantiæ conueniunt, & quasi toto genere differunt: quare, nec Angeli ex fœminis illis potuerunt filios illos gigantes, (vt scriptura refert citato, numero quarto,) procreare in super, cum ex specie diuersis viuentibus filij procreantur speciei diuersæ ab illis sunt: gigantes vero homines & speciei eiusdem cum Matribus fuere demum, cum generatio, non solum dicat prolis, cum parentibus in natura similitudinem; sed quod à principio coniuncto, seu, quæ pars ipsorum fuerit, à parentibus decisa, atque in prole posita proueniat, quod substantiæ indiuisibili angelicæ, vt pote intrinsecis partibus, etiam integralibus, carenti repugnat: & Angelos ex fœminis illis filios gigantes, ex concubitu generasse repugnabit.

5. Duo tamen diluenda nobis supersunt. Primum, ex cognomine illo, *filij Dei*, quo eo loci, qui filias hominum vxores duxisse dicuntur, expresse nominantur; cum tamen illud sanctorum Angelorum cognomen in scriptura frequentissimum sit, vt diximus. Fateor ita sæpe Angelos sanctos appellari; non tamen vt proprio cognomine connotati, vt nasus tanquam curuitatis, subiectum nomine simus designatur; sed sanctitatis, & iustitiæ, qua in filium Dei, rationalis creatura quæuis gratia adoptionis constituitur; vnde æque hominibus sanctis, atque Angelis apud scripturam frequenter, & indifferenter aptatur vt ex locis datis, disputatione 2. quæstione 1. cert. 2. quare ex materia eorum, quæ de illis dicuntur in contextu videndum erit, an de sanctis hominibus, an de Angelis sanctis sit sermo; quæ vero de filiis Dei, eo loci dicuntur, non posse sanctis Angelis conuenire, multo ex capite demonstratum est, numero quarto, & citato, disputatione secundo, quæstione prima, cert. 3. ac deinceps, Secundum est, ex incubis, succubisque Dæmonibus, quos negari non posse, ex frequentissima, & antiquissima experientia aiebat Augustin. tom. 5. de ciuitat. cap. 23. extatque epist. decretalis Innocentij Pap. octaui, contra maleficas fœminas incubum Dæmonum succubas, vbi & hominum fœlestorum succubis dæmonibus abutentium meminit; & quidem, ex Dæmonibus seu malis Angelis fuisse, qui cum filiabus hominum mixti sunt, ac gigantes genuere, at citato Genes. loco refertur iuxta Patres, & Doctores, quos retulimus citat. disputatione 2. quæstion. 1. cert. 1. dubium non est. Hac vero sententia, rationes omnes philosophicæ, ex Angeli spiritualitate totali de sumptæ, nu. 4. ea

euanescunt; cum æque illæ Dæmonibus, malisque Angelis competat, ac bonis. Tametsi Theologica ratio de statu viæ, toti ante sæculis ante memorata hæc connubia, nempe, ante Adami lapsum, finito, vim pro bonis, & beatis Angelis habeat. Atque primum dæmonum peccatum carnalem hunc cum fœminis congressum non fuisse, ex scriptura Theologice euincat. Chrysostomus: *Nunc exciderunt Angeli, & hæc* (obscœnitas) *ruinæ illorum causa fuit? verum scriptura nos aliter docet, antequam formaretur Adam ex sua dignitate excidisse Diabolum. Ait enim quidem sapiens* (Sapientiæ 8.) *inuidia Diaboli mortem intrasse in mundum*; sed tamen lapsos adhuc iamque malos, & Dæmones factos Angelos mixtos carnaliter cum mulieribus deinceps esse, & si eo argumento, nec status viæ Angelicæ ante Adami lapsum finitæ nequeat efficaciter confutari à reliquis Patribus & scholasticis ita confutatur, vt sine temeritate, vt minimum, ex multo etiam tempore asseri nequiuerit: idque ob totalem eorum spiritualitatem, & incorporeitatem vt post data supra efficaciter euincit ad Genesis textum, & Chrysostomus homil. 22. in Genes. scribens. *Quanta dementia fuerit dicere Angelos esse deiectos, vt cum mulieribus rem haberent, & incorporea natura copularentur corporibus. An non audis Dominum dicentem de Angelorum substantia:* (non status beati qualitate, & conditione præcise) *in resurrectione, neque matrimonium contrahunt, neque elocantur, sed sunt sicut Angeli Dei. Non enim possibile est incorpoream naturam talem, vllo tempore, habere concupiscentiam*, cui consensit eius discipulus Cassianus, collat. 8. capite 21. duplicem addens rationem: quod scilicet si generare Dæmones ex fœminis possent, non tunc semel accidisset: sed pluries, & quotidie accideret contra experientiam, nec delectationis obscœnæ propriæ, in quam semper, vt tunc, natura inardescerent, obliti alienæ hominum procurandæ adeo inuigilarent, neque enim huic proprio, & naturali Dæmonum vitio semel solum permittendo, ac deinceps omnino impediendo Deum arbitrio, & voluntate sua continuo intercedere, dicendum absque vlla fundamento est. Ac demum ratione datæ, num. 4. & citat. disp. 22. quæst. 1. cert. 4. & 5. lapsis iam Angelis, seu dæmonibus congressum, cum mulieribus impossibilem ostendunt: idque ex reliquorum Patrum, & Doctorum discursibus, & iudicio datis, quos latius persequitur Pererius noster citatus, disput. 2. & 3. & speciatim, quam alienus à textu illo Geneseos congressus hic Angelorum quorumque, etiam Dæmonum, sit, ostendimus eadem quæst. 1. proxime citat. cert. 5. num. 8. quare nihil ex incubis, succubisve dæmonibus argumenti probabilis obiici nobis, siue ex scriptura, siue ex incuborum succuborumque dæmonum historiis, & experientia potest.

6. Circa secundam difficultatem quæstionis decisione præuiam (an scilicet natura sua ad actionem illam prauam, & peccatum determinati mali Angeli fuerint, qui peccarunt?) determinatos illos ad peccandum natura sua fuisse error Manichæorum, & Priscillianistarum notissimus fuit, contra quos antiqui Patres, ac cæteris fusior, & acrior Augustinus, (cuius sæculo præsertim in Africa magis viguere, totis multisque libris editis) pugnarunt: ij vero duo prima, & summa rerum omnium principia alterum malarum, alterum vero bonarum constituebant: & harum principium summe bonum Deum esse aiebant; malarum vero summe malum Diabolum: vbi aduertendum est hæreticos hosce malarum rerum creatarum nomine, non solas moraliter malas, sed eas etiam, quæ & si in se entitatiue physice, ac metaphysice bonæ sint, quia entia sunt, nec imbibitam moralem malitiam, ac turpitudinem habeant, tamen malæ, noxiæque physice nobis sunt esseue possunt: in quibus inuisibilia omnia continentur. Contra hunc errorem extant vniuersim symbolum vtrumque Apostolicum, & Nicænum, & concilia plura recitata à Suarez, c. 2. Reiicitur secundo ex principio fidei de Dei omnipotentia in qua cuncta quæ sunt, esseque physice, possunt, siue aliis proficua, siue nociua contineri, nec nisi dependenter ab illa physice, vel se sola, vel cum causis secundis concurrente, seu operante, vel cooperante fieri posse docemur: vt propterea, ad physicum tantum, & quod in moraliter prauis nostris actionibus, & peccatis, physicæ entitatis est, Deum omnipotentia sua immediate nobiscum concurrere Theologi, & Philosophi, vno vel altero excepto inferant ac defendant; quoniam vero malitia formalis, eiusque fundamentum, proximum, quod illa immediate metaphysica, legitimaque consecutione sequitur, est actio illa non quidem sola & secundum se sumpta, sed, vt re ipsa à nostra determinatione libera prouenions, eius etiam actionis, qua à nobis reipsa prouenit, authorem, & causam, non Deum bonum, sed Diabolum malum esse aiebant, sed cum viderent malum illum Diabolum à Deo malum, & malorum reliquorum, vel physice, vel moraliter talium, principium, fieri à Deo bono, (à quo bona sola, & cuncta procedunt) non potuisse, illum à se, & summe proinde, ac infinite malum natura sua esse docuerunt; reliqua vero, siue physice, siue moraliter mala ab illo, tanquam à principio, & causa prima malorum procedere; contra quem errorem ex primatu causæ vniuersalis vnice apud Deum sito, naturalis rationis lumine noto, & in scriptura expresso, Patres, & Concilia, vt diximus certarunt; quia quantumvis peruersi genij, atque ad malum, omnigenum inclinatæ naturæ supremus ille Diabolus sit, aliquid physicum, ac subinde physice, & metaphysice ens, bonumque est: quare & Deum bonum sui authorem, habere necessario debet. Ac demum hic Manichæorum, & Priscillianistarum, error pluribus aliis dogmatibus Catholicis mox confutabitur contra eos, qui Deum Angelorum omnium, tam beatorum, quam Dæmonum authorem, & causam catholice admittentes, dæmones tamen natura sua ad peccatum, seu actionem prauam eliciendam, non solum propensos, sed determinatos naturæ sua fuisse à Deo productos, ausi sint asserere, posseve ita determinatam naturam rationalem produci in quod postremum inclinasse Arriaga noster videtur, disput. 23. sect. 1. subsect. 1. a numero quinto, præsertim numero octauo, § *obiicies*, ac deinceps, quamvis debili satis fundamento, à paritate appetitus, & naturæ pure sensitiuæ, quod pluris ipse facit, quam oporteat, ac paritas mereatur; vt ex dicendis clarebit.

CERTAMEN II.

Huius secundæ difficultatis decisio.

1. Dicendum est: lapsorum Angelorum naturam ad peccatum, siue actionem prauam, vt ab ipsis eliciendam determinatam de facto non fuisse; ita Patres, & Theologi omnes. Probatur, primo ex testimoniis scripturæ, & Patrum; Hieronymi, Epiphanij, Aponij, Cyrilli Hierosol. Theodoreti, Ambrosij recitatis disp. 3. quæst. 4. cert. 1. num. 6. in simili de natura humana nusquam ad peccatum determinata, imo in gratia à Deo primum condita discurrentium: quibus similia plura alia scripturæ, & Patrum testimonia produximus tom. 1. de Deo vno, contr. 3. de decreto concurrendi cum causis liberis creatis, disp. 2. totis quæst. 1. & 2. in quibus omnibus, & singulis rationalis naturæ creatæ de se se ad peccatum, sed actionem prauam, vt ab ipsa eliciendam, determinatæ impossibilitas, demonstratur, de qua concl. 2. Probatur, secundo: quia

mali

mali Angeli, qui peccauerunt, malique proinde, ac dæmones sunt, cum Angelis bonis, & beatis, qui obedierunt, beneque, & meritorie operati sunt: in natura conueniunt, imo, & speciebus etiam infimis, vt vidimus atqui horum natura determinata de se ad peccatum, seu actionem prauam, vt ab eis eliciendam non fuit, vti opposito ipsorum facto manifestum est: ergo, nec malorum Angelorum natura: dices determinationem naturæ, ad peccandum malis Angelis, non, ex specie adhuc infima naturæ ipsorum, sed ex eorum, indiuiduationibus conuenire. Sed contra, quia reale illud prædicatum determinationis naturæ eorum, ad peccatum omnibus dæmonum individuis, vniuoce conueniens, prædicatum differentiale specificum procul dubio foret: quo nimirum specifice, vt minimum, imo, & generice, à naturis omnium bonorum Angelorum eorum natura differet: cum quo conuenientia in natura, & specie infima, imo, & superiore, ac intermedia malorum cum bonis contradictorie repugnat. Probatur tertio. Quia malos Angelos vitio proprio, & sui arbitrij abusu in malum, peccasse, ac de peccato suo iudicatos, damnatosque iam adeo priuato iudicio testatur. Petrus epist. 2. cap. 2. & Paulus, 1. Corinth. 6. & ad reipublicæ rationalis, satisfactionem publicam iterum iudicio posttremo iudicandos, seu priuata eorum iudicia, tunc omnibus euulganda. Vitia vero, quæ à natura determinata ineuitabiliter, non autem, ex prauo libero, ea mere patientis potius, quam agentis consensu, & arbitrij proprij abusu proueniunt, nec iudicio, damnationique (præsertim adeo graui, qualis lata in malos Angelos est) possunt, nisi per iniustitiam, & nequitiam summam, subiacere. Probatur quarto: quia natura Angelica determinata de se ad peccatum graue (quale Angelorum malorum peccatum fuit) determinata etiam de se est ad odium Dei, quod mortale peccatum necessario, & ineuitabiliter (iuxta communem, Theologorum) vel saltem connaturaliter consequitur: huic autem determinationi contradicit capacitas indifferens naturæ illius Angelicæ ad gratiam habitualem quam lapsuros etiam Angelos habuisse fere dogmaticum est, idque pro naturæ, cuiusque perfectione, & decentia maiore, vel minore. Quinto demum rationes, quæ naturæ rationalis de se determinatæ, ad peccatum impossibilitatem probabunt, hanc conclusionem de facto fortiori demonstrant.

2. Dico secundo: implicat absolute natura mali alicuius Angeli, siue cuiusvis rationalis creaturæ de se determinata ad peccatum, siue actionem prauam eliciendam, est contra acutulos quosdam Recentiores, & fere contra Arriagam, qui licet citato loco, numero 7. §. *Nihilominus tamen, longe probabilius*, repugnare eam creaturam, longe probabilius censeat, eo etiam asserit tacitus probabile esse non repugnare. Præterea tota ferè illa subsect. 2. à num. 5. in eneruandis huius repugnantiæ probationibus est totus: quo satis suam de oppositio sententiam prodit, sed repugnantiam hanc argumentis, vel ab eo non tactis, vel efficacius, quam vt eius instantiis, & solutionibus debilitentur ostendamus. Primum sit ex Patribus citatis cert. 1. numero 7. in simili de indeterminatione de se se naturæ humanæ ad peccatum, seu actionem prauam quia alias Deus, qui eam simul edidit, ac condidit foret peccati illius causa & author, quod repugnat: & è cuiusvis creaturæ rationalis intrinseca determinatione, ad peccatum, æquo robore, & legitimitate concluditur. Secundo: per Arriagam, & omnes Iesuanæ Scholæ Thomisticæ doctores, ex prædeterminatione physica voluntatis creatæ à Deo ad materiale peccati siue actionem prauam, vt ab arbitrio creato fiat, voluntati immissa Deum, peccati absolute authorem & causam euidenter inferri contenditur, ostenditurque, vt vidimus controu. 3. de decreto, concurr. disp. 2. Thomistarum Dominicanorum recentiorum euasionibus præclusis: atqui intinior est determinatio antecedens, & prædeterminatæ naturæ illius data à Deo, vt actionem prauam, ex parte etiam sua irresistibiliter efficiat: ergo æqua euidentia Deus absolute author, & causa peccati ex natura quauis rationali determinata de se ad actionem prauam, & subinde peccatum efficiendum, inferetur, quocirca miror æque doctorem alium quem ex Thomistica schola Iesuana de eiusmodi naturæ rationalis repugnantia dubitare, atque Dominicanos Thomistas recentiores eius repugnantia (vti ab eis admittatur) admissa, physicam prædeterminationem voluntatis creatæ à Deo ad materiale peccati, siue actionem prauam eliciendam, non respuere. Tertio: eiusmodi natura rationali determinata de se ad peccatum admissa, non sistetur in peccati eius causa reddenda, & assignanda, in libera determinatione voluntatis eius ad peccandum, non solum, quia nulla erit eius libera ad peccandum determinatio (cum non ex libertate, sed ex necessitate peccet, vt mox videbimus,) sed quia, etsi libere se determinaret vlterior altiorque, & antecedentior naturæ prioritate causa eius liberæ determinationis foret: nempe natura illa ipsa, quæ eius causa est, atque anterior alia nempe Deus naturam ipsam, eiusque intrinsecam idemtice determinationem simul condens, & donans: id autem pugnat cum generali illa Patrum, & Theologorum doctrina de quouis rationalis creaturæ peccato, tametsi de nostrorum causa vltima, & prima agentium, qui consone docent nullam aliam peccati causam esse posse vlterius inquiri, aut quærenti, quam peccamus, responderi, nisi, *quia volumus*: quo solo responso causalitatem peccati à Deo possumus honestissime, & rationabiliter diuertere.

3. Probatur quarto: cum huiusmodi determinatione naturæ rationalis creatæ in actu primo ad actionem prauam circa obiectum turpe & vndecumque inhonestum repugnat libertas in actu primo ad obiecti inhonesti prosecutionem, ad quam determinata de se natura illa sit: ergo & repugnat prosecutionis illius libertas, quæ solum ex libertate in actu primo naturæ, & voluntatis illius ad illam eliciendam, vel secus, seu prosequendum, obiectum illud ac non inhonestum, potest prosecutioni illi conuenire: ergo cum determinatione naturæ illius ad peccatum repugnat peccatum, ac proinde determinatio illa suum obiectum, seu terminum, quem essentialiter respicit, destruit, redditque repugnantem, ac subinde seipsam facit Chimericam, & impossibilem. Prima posttremæ huius illationis pars (cuius consectaria necessaria reliquæ omnes partes sunt) probatur; quia de essentia peccati, & actionis moraliter prauæ circa obiectum, quodvis, & quantumcumque inhonestum, est actionis libertas, cuius defectu motus primo primi voluntatis nostræ circa obiecta, quantumis turpia, peccata non sunt, neque esse possunt: atqui determinatio illa naturæ rationalis ad prosecutionem obiecti turpis destruit, redditque eius libertatem impossibilem; ergo reddit ei impossibilem rationem peccati, & actionis prauæ moraliter. Antecedens primum huius argumenti probatum abunde est contra physicam prædeterminationem Dominicanorum Thomistarum recentiorum à Deo immissam ad nostros liberos actus eliciendos controu. 3. disp. 1. per totam ex scriptura, Patribus, & ratione. Dices ex nostris principiis determinationem hanc naturæ rationalis ad prosecutionem moraliter prauam obiecti alicuius, vel cuiusvis turpis, & inhonesti, non esse determinationem ad prosecutionem individuam determinatæ, sed disiunctim, & quoad speciem, hanc scilicet vel illam, sub specie illa contentam: quo pacto diximus tomo de incarnat. contr. de merito Christi cum Christi impeccabilitate antecedente, & instantia, præcepti eius

eius in operibus præceptis non solum libertatem per omnes, sed meritum etiam contra multos, & doctos recentiores saluari.

4. Nota in primis Thomistas prædeterminantes hac euasione vti non posse; & si argumentum nostrum, in re præsente euacuaret. Siquidem præuia physica determinatio, seu prædeterminatio Thomistica Dei concursus præuius est, qui ad speciem præcisam actus esse nequit, sed ad hoc determinate indiuiduum, nec aliter ad speciem, quam vt in illo determinato indiuiduo continetur: nullus siquidem concursus, & actio in effectu, quem efficit, præcisiuus esse potest. Nec valet prædeterminationem illam physicam, non esse Dei concursum & actionem Dei præuiam, sed qualitatem: siquidem concursum Dei præuium prædeterminationis eius inuentores Bannez, & coætanei sequaces, qualitatem esse docuere: quos imitantur Prædeterminatores recentissimi, etsi eam transeuntem vti actionem, non autem permanentem, vt qualitatem, esse defendant: vnde libertatem nostram, ea prædeterminatione, non lædi contendunt: quia per modum transeuntis, non autem permanentis, consensum creatum liberum natura præcedit quasi libertatis læsio ex permanentia, non autem, ex sola præcedentia natura, & causalitate, cuiusvis entitatis physice, & ineuitabiliter, seu irresistibiliter à voluntate connexæ cum eius operatione, & consensu proueniat! Præsertim, cum operatio, voluntatis æque transiens atque concursus Diuinus: sit ac proinde satis habet impedimento ex parte actus primi per modum transeuntis, vt eius operationis libertas per modum transeuntis solummodo, aliàs habenda, aboleatur. Mitto prædeterminationem illam physicam, per modum qualitatis permanentis difficultatibus subiacere, quas t. 1. philosophiæ contr. de causa efficiente creata, eiusque actione, q. de concursu Diuino cum agente libero fusius persequebar, iam præfata euasio, quatenus ad præsens attinet, præcluditur. Etenim, si iuxta plurium sententiam indiuiduorum effectuum, & operationum speciei cuiusque indiuiduatio, siue quod hoc indiuiduum præ alio, quod ab eadem causa fieri absolute poterat, apponatur, ex tempore, loco, aliisque circunstantiis omnino prouenit, ac pender, libertati naturæ illius determinatæ de se, ad actionem prauam, quoad speciem, quod hæc determinata, præ alia determinata indiuidua actione speciei eiusdem apponatur, nequit subiacere: quare inde saluari, non potest, in appositione actionis prauæ naturæ illius rationalis absoluta libertas. Si autem indiuiduatio operationum, & effectuum producendorum intra speciem eandem, è sola Dei voluntate pendeat (suum concursum ad hoc indiuiduum, ac non ad aliud causis naturalibus, ac præsertim liberis agentibus offerentis (vt multo plures Doctores aiunt, quibus suo loco consensi) constat etiam, indiuiduationem effectus, & operationis agentis liberi, ac voluntatis creatæ arbitrio, non subiacere. Id quod aliunde etiam de his probatur: quia naturaliter loquendo, possibilium ab ipsis producibilium indiuiduorum cognitionem non habent; imo, nec aliud quam obiecti bonitatem allicientem, ac malitiam retrahentem, quoad speciem considerant, vt eligant; sine cognitione vero, vnius præ alio electio ab eis haberi non potest: quare neque ex eo saluari potest naturæ illius ad actionem, ex specie sua prauam, naturalis libertas, quoniam vero humanitati Christi Domini possibilium omnium indiuiduorum, quare, & operationum, actuumque suorum indiuidualium, scientia titulo vnionis hypostaticæ debetur, in huius præ alterius actus, seu actionis præceptæ electione potuit exercere, atque exercuit de facto libertatem.

5. Mitto aliam conclusionis probationem subtilem, in hunc modum, quia, cum actio, nec prava moraliter nec peccatum esse possit, sine libertate in actu primo à qua libera formaliter sit, & procedat: atque ea libertas in actu primo cogitatione repræsentante malitiam actionis, atque ab eius executione retrahente æque, essentialiter, atque cognitione delectabilitatem eius proponente ad eamque exequendam attrahente constituatur: determinata illa natura rationalis ad actionem prauam moraliter, & peccatum cogitationem illam malitiæ retrahentem ab actione æque, atque cogitationem delectabilitatis obiecti turpis attrahentem ad actionem eandem requiret: cum absque vtraque actio moraliter prava esse non possit, ac proinde determinatio illa esset ad effectum, & terminum, quem essentialiter respicit, impossibilem: quare, & ipsa determinatio in se repugnans, & impossibilis erit; ni retrahentem etiam ab actione, ad quem determinatio est, cogitationem requirat, quod implicat aliunde: scilicet inclinationem, & determinationem ad aliquam actionem, seu effectum, requirere, aliquid ex parte actus primi, quod retrahat ab eis exequendis impedi atque natura sua, vt fiant. Mitto inquam hanc probationem, quia determinatio ad actionem prauam, & peccatum, non ita intelligi debet, aut potest, vt in malitiam, & peccatum, qua peccatum, & malum feratur: nulla siquidem naturæ, aut effectus inclinatio (ne dum, quæ, præ sui vehementia ad determinationem perueniat) ferri in malum qua malum, potest, vnde, neque ea subinde, quæ ad malitiam requiruntur, omnia requirere, determinatio; ergo illa naturæ rationalis illius ad obiectum, eiusque prosecutionem prohibitam, & malam moraliter, non ob eius malitiam, sed ob eius delectabilitatem esset, cuius cognitionem solum requireret, sine qua eam appetere non posset; non autem malitiæ, in quam, & ob quam in obiectum, & actionem turpem non fertur; tametsi ea requiratur etiam ex parte actus primi, vt prosecutio illa, à causa libera sit, atque adeo moraliter prava, & peccatum: in quod, & ob quam, nec appetitus naturalis, neque elicitus ferri potest, dicitur tamen, & esset determinatio illa peccatum, & actio, seu prosecutio prava moraliter obiecti delectabilis, turpis tamen, & prohibiti, si ita in obiectum illud, ob eius delectabilitatem natura illa ferretur, vt nulla cogitatione (non quidem ob eius naturæ exigentiam, sed aliunde occurrente, & immissa) quantumuis, viuida, & efficaci de se ad retrahendum illam ab eius obiecti prosecutione retrahi vllatenus posset; quod si cum adeo impote sui determinatione naturæ in actu primo per illam cogitationem libertas eiusdem naturæ in actu primo constitui, & consistere posset (quod repugnare ostendimus, numero 3. & 4.) prosecutio illa obiecti delectabilis, turpis tamen & prohibiti, prava moraliter, & peccatum foret. Mitto secundo examen quæstionis aduersæ de possibilitate creatuæ rationalis determinatæ de se ad bonum morale, & honestum naturaque sua impeccabilis: quam contrarietatis, cum nuper examinata, iure multi Doctores hic versant importune, satis enim doctorum consuetudine in proximæ examine contra rectam methodum dedimus.

6. Mitto denique quæstionem aliam, de tempore, quo primo Angeli mali peccarunt: an in instanti primo creationis? an, & qua duratione sequente, quia primo instanti creationis nullum Angelum peccasse, nec peccare potuisse ostendimus fuse disp. 30. quæstione 4. ex nostris principiis statutis, quæst. 3. De parte vero vlterioris durationis, in qua primo Angeli peccarint, illud solum diffinire Theologice, possent: eos omnes ante Protoparentum in paradiso peccatum & Diabolicam ad illud patrandum suggestionem peccasse. Secundo eos omnes non peccasse simul tempore, sed eorum aliquos anterius, posterius vero tempore alios, vt ostendimus, quæstione 1. de instantibus, seu duratione status viæ angelicæ: vt Theologice statuimus imperfectioris genij, & naturæ Angelos tardius, eis, qui naturæ erant præstantioris, circa præcepti iniuncti obseruan-

tiam, vel transgressionem deliberasse: imo illorum plures horum suasu, & adhortationibus obediisse, fuisseve præceptum transgressos: ac eiusmodi suasionibus bonorum, malorumque Angelorum, eorumque in cælo Apocalypsi relatum prælium habitum fuisse. Vnde decisa quæstio altera manet: de peccato Angelorum. An scilicet ortum ex suasione habuerit, necne? constat, siquidem ex quæstione tertia in primo, ac breuissima deliberatione, de se peccantibus ortum ex suasione aliqua eorum peccatum, non habuisse; alios vero deliberationis diuturnioris, ex aliorum suasione, suggestione, ac tentatione peccasse, quod ipsum de aliquorum tardiori obedientia, & obseruatione præcepti, ex aliorum hortatu, & suasione ortum fuisse dicendum erit. Denique Angelis malis pœnitentiæ de primo peccato factum, datumque tempus, & locum à Deo fuisse ostendimus, quæstione secunda, certamine 4. de his autem, quæstionibus minutius disputare, ac definire, quam citatis locis disputauimus, ac decidimus, nulla Theologica ratione, sed solum arbitraria, vel somniata diuinatione poterit. His autem præmissis ad totum, quod in viæ statu Angelis contigit videndum, restat: quodnam fuerit Angelorum malorum primum peccatum? inde enim quodnam bonorum Angelorum primum meritum fuerit à contrario, cuiuis manifestum erit.

CERTAMEN III.

Angeli luciferi malorum Principis peccatum primum propriæ superbiæ fuit.

1. PLures peccaminosos affectus malos Angelos in viæ statu concepisse monui supra scripturâ Patribus, & Theologis edoctus: ac proinde de primo eorum peccato quæstionem à nobis scholasticorum exemplo institui: reliqua enim eorum vitia persequi molestius longè quam vtile foret: Carnalis luxuriæ peccato supra examinato, & ab eis amandato, quod veteres aliquot Patres tribuisse illis videbatur. Porro quæstio hæc ampliore titulo, quam nos certam. præsenti à reliquis scholasticis proponitur, scilicet de omnium Angelorum apostatarum peccato primo, examinari vero minutius debet; cum aliorum à lucifero peccatum primum rationis, seu, speciei eiusdem peccatum fuerit, necne? sub lite, adhuc sit ex aliis principiis decidenda. Idcirco seorsim nunc de primo luciferi peccato agimus, acturi, postea de aliorum Angelorum peccato primo. Duo autem aduertenda animo sunt, priusquam vtrumque examinemus, ac definiamus. Primum: id ipsum, quod de lucifero dæmonum Principe, eiusque peccato primo dicetur de primo peccato aliorum dæmonum gradu hierarchico suo specie, & indiuiduatione (si qui sint) entitatiua perfectione ipsi æqualium, dici debere; quamuis, & indiuidualis æqualitas, nec de facto à nobis admittatur, quia alias lucifer malis reliquis Angelis entitatiue perfectior (vt supra diximus, & scriptura iam recitanda satis innuit) non esset, nec cæteris, vt diximus fuisset causa, vt primo peccarent, & caderent, in prius admisso ab ipso peccato exemplo, & hortatu alios ad peccatum induceret. Nec de possibili admitti in bona metaphysica potest, vt supra etiam ostendimus: quia, cum æqualitas entitatiuæ perfectionis plurium, identitas eis vniuoce conueniens indiuiduationibus ipsis (quibus totis differunt) vniuoce faceret plura illa indiuidua, manifesta contradictione, conuenire, neque indiuiduationes illæ differentiæ indiuiduales, sed gradus speciei atomæ, & infimæ forent, & continerent: non secus, atque his vocibus hic homo, & ille homo, non indiuiduæ solum differentiæ, sed gradus specificus hominis continetur: iam vero, si inæqualitas entitatiuæ perfectionis indiuiduationum Angelicarum sub specie quauis Angelica infima metaphysice etiam necessario adstruenda est, & pro maiori cuiusque Angeli entitatiua perfectione promptior, atque expeditior, sit eius, quam imperfectiorum aliorum, de rebus plene deliberandi facultas: ac insuper lucifer non fuerit, subinde reliquis supremæ speciei adhuc malis Angelis indiuidualiter inferior: restat fuisse eis, indiuidualiter saltem superiorem, & perfectiorem (vt communiter asseritur,) atque insuper facultate expeditiore ad plene de actione praua deliberandi vsum, ac prius reliquis deliberasse, subque exemplo, & suasione cæteris primo peccandi causam fuisse, vt cum communi Doctorum docuimus supra. Secundo aduerto, de primo reliquorum Angelorum peccato, nec singulatim, ad huc secundum specificas (nedum indiuiduas cuiusque naturas) definiri, immo nec disputari, quidquam, cum fundamento posse: Quare solum examinauimus, quod eis omnibus, generale, & commune esse definiri cum fundamento aliquo valeat.

2. Iam circa primum luciferi peccatum (de quo nunc) dicendum est: fuisse superbiæ propriè dictæ peccatum, & si nunc qualis superbiæ actus fuerit, non definiam, de quo infertus dicemus, est contra Scotum, in 2. dist. 6. quæst. 2. §. *quantum ad* 2. & §. *Ad argumenta*, solut. primi, & si enim, §. illo *quantum ad secundum*, dicat actum nimiæ dilectionis, & complacentiæ sui (quem docet fuisse primum luciferi peccatum) fuisse præsumptionem, ac circa med. dicat præsumptionem (quæ prima species superbiæ est) non stare in præsumptione comparatiua, qua se aliis, velit præferre; sed in appetitu propriæ dignitatis, non tamen ibi, nomine speciei primæ, intelligit speciem propriam sub proprio genere superbiæ collocatam, sed gradum primum, ex quo ad actus proprios superbiæ perueniatur, sicque late dicta superbia, ac proprie spiritualis luxuria, & nimia de spiritualibus delectatio dici debeat. Rationes eius id exprimunt: scilicet, nimiam complacentiam, & amorem sui, suæque excellentiæ, non magis superbiam esse, quam complacentiam in alia, eiusque excellentia, cum sit vtraque rationis eiusdem: item: quia superbia, proprie dicta, non stat in appetitu immoderato excellentiæ propriæ, sed addit necessario respectum ad alios, quibus excellere superbus cupiat, & gaudeat; quod in nimia illa luciferi complacentia, & delectatione de excellentia propria præcise, nusquam inuenitur. Denique ita rationes soluit; quatenus superbiam proprie talem, nec solum late dictam, probare videbantur, vt bene citandus Lichetus obseruat, consonat, sibi Scotus in reportatis in 2. disp. 6. quæst. 1. sub finem, sicque eum intelligunt Lichetus ea, disp. 6. quæst. 2. a. 2. Bassolis, quæst. 1. a. 3. §. *Ad primum diceretur*, solut. 5. vbi Scoti sententiam docet esse probabilem: consentit, ita intellecto etiam, Scoto Holcot. in 2. quæstione 3. eam nimiam sui complacentiam, & amorem, libidinem, scilicet spiritualem, appellans; tametsi, quæ luciferi fuit concupiscentia inordinata, ac nimia propriæ excellentiæ superbiæ propriæ, peccatum fuisse contra Scotum, quem de reliquo sequitur, expresse docet. Cæterum conclusio nostra reliquorum omnium Theologorum sententia est: Gabrielis etiam eadem disputatione 6. quæstione 1. qui, etsi amorem, & delectationem luciferi de se ipso, nimiam primum eius peccatum fuisse, & ex eo reliqua eodem ordine, quo ab Scoto numerantur, prouenire doceat; ast complacentiam,

centiam, & delectationem, seu amorem, sui nimium superbiæ proprie dictæ peccatum fuisse dicit: vt post tertiam, etiam conclusionem, (in qua oppositum videtur asserere) expresse demum affirmat. ita ergo censent Magister dicto libro secundo, sententiarum disputatione 6. capite 1. vbi Bonauent. art. 1. quæst. 1. Ægyd. quæst. 1. art. 3. corp. de lucifero, & dubio litterali de cunctis Angelis loquitur. Richard. articulo 1. quæstio. 1. Heruæus ibidem. Durand. quæst. 1. art. 2. Argentina, quæstione 5. artic. 2. & commentatores sententiarij reliqui, ex his, qui per partes, & summas Theologicam scripsere Albertus, 2. parte, tractatu 5. quæstione 11. m. 2. Alexand. parte 2. qu. 98. m. 2. Antisiodor. libro 2. tractatu 2. cap. 2. S. Thomas, 1. p. quæst. 63. artic. 2. vbi Caietan. & reliqui Dominicani, interpretes, & assecłæ, ac etiam interpretes nostri Valentia, disp. 4. quæst. 14. Molina ad eum artic. disput. vn. m 5. conclus. 5. Vasquez, disput. 232. cap. 3. Arrubal. disp. 178. Ioan. Præposit. dubio 2. §. *Dico secundo.* Soarez, lib. 7. cap. 8. Granad. tractatu 13. disput. 2. sect 4. Becanus, & Martinon. disputatione 44. Amicus, disputatione 20. ex quibus Granad. numero 3. oppositam sententiam ingenter temerariam dicit, Soarez, hanc nostram valde certam, numero 14. ac iterum, cap. 9. Molina parum tutam aduersam Arriaga, disputatione 14. sectio 1. numero & §. 1. Quiros, disputatione 74. sectio. 1. numero 1. tametsi in actu speciali superbiæ luciferi designando præfati Doctores non conueniant de quo inferius vt dixi.

3. Probatur efficacitер scripturæ locis, vbi de luciferi peccato, atque ob illud è cælo empyreo lapsu vel litteraliter, vel figurata,) ex Dei tamen spiritu, & intentione) agitur, vt superius ostendimus, atque interpretes omnes, & Ecclesia censet. Primum Isaiæ, 14. *Detracta est ad inferos superbia tua*, ac statim, *quomodo cecidisti: lucifer, qui mane oriebaris*, ad quem locum alluisse videtur Christus Dominus Lucæ 10. *Videbam satanam, sicut fulgur de cælo cadentem*, vt spiritum superbiæ, ac elationis, & inordinati gaudij de potestate eiiciendi Dæmones in Christi nomine, sibi ab eo data, & effectibus comprobata, supplicij, ob eiusmodi peccatum lucifero inflicti, exemplo in discipulis compesceret. Tertium testimonium ex Ezechiel. 28. *Tu signaculum similitudinis Dei*, vsque, *& elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo:* quartum testimonium ex. 1. ad Thimoth. 3. *ne in superbiam elatus in iudicium incidat Diaboli*, idest, iudicium subeat, quod socius criminis Diabolus passus est: vt Chrysostom. Theodoretus, Theophilactus, & alij communiter aiunt, quintum testimonium ex Iob. 41. vbi, figurato saltem sensu, & ab spiritu sancto etiam intento, de lucifero dicitur, *ipse est Rex super omnes filios superbiæ*, vt bene Gregor. Magnus, 34. Moral. cap. 17. & 18. quo loco præcedentia, non solum magnitudinis, sed originis, & causalitatis denotatur. Hanc expressit clarius (& sit testimonium 6.) Tobias, cap. 4. filium ad omnem vitæ honestatem morti vicinus, quasi, ex testamento, instituens, numero 14. *superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Consonat testimonium septimum ex Eccles. cap. 10. *initium omnis peccati superbia*: si autem initium omnis perditionis, & peccati superbia est: ergo angelicorum reliquorum, nec humanorum solum, superbia fuit initium, ac peccatum primum, quod sane luciferi peccatum fuit, ita Augustinus sententiam Ecclesiast. proximam commentatur, & probat capite 29. de corrupt. & grat. *quod ideo verissime dicendum; quoniam Diabolum, à quo origo peccati ipsa detecit*, &c. etsi autem prima quatuor testimonia peccatum superbiæ luciferi de fide, esse euincant, non autem fuisse primum luciferi peccatum ita exprimant clare, id tamen, satis innuunt: tum quia Diaboli; seu luciferi lapsum à fælicitate, in qua conditus fuit, non in supplicij calamitatem (qui post multa alia eius peccata in viæ statu admissa esse potuit) sed in culpæ miseriam referunt; quod non bene referretur, si iam lapsi luciferi per aliud anterius peccatum per vlterius, ac posterius peccatum superbiæ accidisse lapsus à prima illa fælicitate narraretur: iam enim ab ea lapsus per peccatum primum, & si deterior secundo fiat, à fælicitate, quam iam non habebat, labi demeritorie per illud non poterat. Tum quia, cum Tobiæ, Ecclesiastici, & loca multa Prophetia anteriora, eisque notissima fuerint consone ad illa superbiam Luciferi; vt primum peccatum, & perditionis initium retulerunt, quod autem responderi his locis pro Scoto poterat: superbiam, in eis; non proprie; sed large sumi pugnat cum receptissima ab omnibus Catholicis Doctoribus, regula peruetusti Tyconij laudata ab Augustino, interpretandi scripturam verborum proprietate, & stricta significatione, vbi nihil absurdi, & oppositionis, contra scripturam, aut Catholica dogmata, ex ea rigida verborum intelligentia deducitur; alias, enim nihil contra hæreses firmum ex scriptura haberetur.

4. Probatur secundo conclusio ex Patribus eam consone tradentibus. Cyprian. serm. de zelo, Augustino, vbi proxime, & 11. de Genesi ad litt. capite 14. à cap. 23. & 12. de ciuitat. cap. 6. his verbis: *initium quippe omnis peccati superbia*, & infra. *Hinc primus defectus, & prima inopia, primumque vitium eius natura, qua ita creata est, vt nec summe esset, & tamen ad beatitudinem habendam eo, qui summe est frui posset.* Similia dixerat, cap. 1. Repetit, lib. 14. cap. 11. & lib. 23. cap. 1. Ambrosius epist. 84. ante med. *siue in lapsu Diaboli, siue in præuaricatione hominis, initium peccati superbia est.* Repetit in id Psalmi 118. *increpasti superbos*, Prosper lib. 1. de vita contemplatiua, capite 3. Gregor. Mag. 4. Moral. capite 14. alias, 17. & libro 3. capite 19. alias 23. Isidor. 1. de sum. bono, capite 22. sententia, B. Beda, tom. 8. libro quæstionum, quæst. 9. Anselm. de casu Diaboli, cap. 4. Bernard. serm. 17. in cant. Leo Papa, epist. 91. scribens Diabolum *propria excellentia abusu* peccasse. Nec minus concordes Græci Patres eandem conclusionem tradiderunt. Athanasius, quæstione 6. ex quæstionibus ad Antiochum. Nazianzen. carm. 6. & orat. 27. apologetica contra ambitum sibi impositum sedis constantinopolitanæ, Elias Cretens. in orat 3. Nazianzeni ad ea verba. *Quo circa*, Chrysostom. tom. 3. hom. 15. in Ioanne his verbis, *quid hac dementia scelestius? quid hac superbia maius?* &c. *Non esset à cælo electus, nec in diabolum versus cecidisset Angelus, nisi hoc se scelere inquinasset. Hoc eum præcipitem dedit: hoc in gehennam intrusit: hoc malorum omnium, ei causa fuit*, & tomo primo, homil. de lapsu primi hominis, homil. de verbis Isaiæ, homil. de Adam, & Eua, Cyrillus, Alexand. primo in Genes. sub med. & in caput decimum quartum Isaiæ, Damascenus, secundus, de fide capite quarto, & aliis, quos in examine specialis actus superbiæ, qui primum luciferi peccatum fuerit, post modum referemus. Porro ex tot quot produximus, consonis scripturæ, Patrumque pro conclusione hac testimoniis, quibus communis, ac plurium longe, & grauissimorum Theologorum, & sacrorum interpretum, consensus accedit, eam valde certam esse meritoria aiebat Suarez. An vero temeritatis notam opposita, (vt Granado censuit) mereatur viderint alij, certe hæc fere solum Scotum ex antiquis, Patronum habet: cui Bassolis solus, aliter tamen censens, probabilitatem concessit, Gabriel autem, & Nominales, ac de reliquo Scotistæ veteres aduersantur, quod autem iurati Sco-

tistæ aliquot, nec primæ notæ Recentiores (fundamentorum efficacium denuo, inueniendorum, producendorumque nullo studio) Scoto; hac etiam in re consenserint nescio an satis valeat, temeritatis notam ab eius sententia detergere.

5. A ratione adeo firmum, atque ab authoritate, fundamentum pro nostra conclusione, non video; & si pro ea, quam pro aliis, verosimilius adsit. Etenim de excellentia propria, & adeo magna spiritualem creaturam superbire, & inflari quam promptissimum, & quasi connaturalissimum est, ni præsto opportuno auxilia gratiæ Diuinæ succurrant: id autem primo, cuique accidit, quod connaturalibus est, non autem post aliud, quod non est ita connaturale: ergo lucifero excellentissimo malorum omnium cum natura, tum supernaturalibus donis Angelo, prius aliis accidit superbiæ peccatum, fuitque proinde, eius peccatum primum. Probatur secundo, quia reliqua omnia luciferi peccata, ab scriptura Patribus, & scholasticis recognita, connaturali modo habenda, superbiæ peccatum supponunt (etsi alias absque eo concipi, & haberi possint) quod tamen nullum ex aliis luciferi peccatis prærequirit vt vt fiat ergo: de facto peccatum superbiæ luciferi, aliis omnibus, eius peccatis antecessit causalitate, ac nullum pro naturæ posteriori post iuit: quare, & fuit in lucifero omnium primum. Probatur, singula & omnia explorata luciferi peccata percurrendo. Siquidem odium, & ira connaturalissime ex superbia oritur aduersus eum, qui nostram excellentiam impedit habendam, vel habitam minuit inobedientia similiter superioribus, superborum vitium connaturalissimum, & proprium est, vt patet inuidia etiam, quia ex superbia connaturalissime oritur tristitia de excellentia alterius, præsertim maiore, qua nostræ æstimatio minuatur, quod si superbia ingens, vti in lucifero, sit, de æqua etiam alterius excellentia vehemens tristitia in superbis excitatur. Atqui hæc sunt vitia in lucifero recognita, aliquaue alia ex his prouenientia, quorum nullum superbiam connaturaliter, antecedit: ergo stat veritas antecedentis. Probationem antecedentis, & argumentum totum dedit nobis Chrysostom. homil. 22. in Genesim inferius recitandus, de inuidia luciferi agens, quæ oriri difficilius ex superbia videbatur: oritur enim ex pusillanimitate, nisi casu, quo quis ex iudicio proprio, in quo se aliis superbe præfert rem egerrime esse assequibilem censens, eam assequi desperat, vt ait S. Thom. 2.2. quæst. 133. art. 1. ad 3. sed doctrinæ suæ generalis de ortu inuidiæ, & pusillanimitatis, ex superbia desumptæ ex Gregor. Mag. 1. Pastoralis, c. 7. exemplum posuit vnum, alia quæ posset generali illa sua doctrina contenta, & nuper à nobis explicata minime excludens; Et quidem hanc ergo homines luciferi inuidiam ex peccato anteriori superbiæ ortum duxisse, ac proinde non fuisse, eius primum peccatum expresse docet Chrysost. vbi proxime, cum enim obscœnitatem non fuisse (cum ex lapsu eius multo ante earum procreationem, tum quia primum, ac reliqua subinde antecedens hominum peccata) quæ ex inuidia Diaboli ortum habuerunt, iuxta cap. 8. sapientiæ) probasset, sic ait. *Num si ante factum hominem excidit, quando in tanta, dignitate manens inuidit homini? neque enim consentaneum est Angelum incorporeum, & in tanta dignitate constitutum inuidisse homini corpus gestantis sed inuidit, quod ex superna gloria, in extremam, ignominiam detectus*, (ob superbiam, quod primum, eius peccatum constanter Chrysostomus citatis locis docuit) *fuerat, licet igitur incorporeus esset, videns tamen hominem tantum in corpore honorem, benevolentia conditoris fortitum inuidia exarsit.*

6. Sed enim statuto primum luciferi peccatum propriæ superbiæ fuisse disputatur à nonnullis an ita necessario primum id peccatum fuerit, vt nullum aliud speciei alterius peccatum primum eius esse absolute potuerit? dixi vero absolute & de peccatis omnibus loquens: Si enim de solis peccatis, quæ de facto lucifero adfuerunt, & connaturaliter loquamur: cum reliqua peccata connaturaliter ex superbia lucifero aduenisse dixerimus, non autem ex aliquo eorum fuisse ortam eius superbiam; nec connaturaliter loquendo oriri potuisse de naturali, seu connaturali potestate prompta est negatiua decisio, ac subinde naturalis necessitas, vt primum luciferi peccatum superbiæ fuerit. Hoc solum volunt S. Thom. 1.p qu 64. a.2. Caietan. ibi, & Granad. eit. tract. 13. d. 3. & alij aientes primum Angeli peccatum debuisse esse superbiam, de potentia vero absoluta, nec adeo rerum connaturalitate alligata, non est quæstionis decisio, multo difficilior, nec in qua possit esse Doctorum dissensio. Dicendum igitur est: superbiam non debuisse absolute necessario esse primum Angeli peccatum, ita Valentia, disp. 4. qu. 14. p. 2. §. *Neque ratio*, Vasquez, comment. art. 1. Becan. tract. 3. quæst. 2. conclus. 5. Arrubal. d. 178. cap. 1. num 5. Ioan. Præposit. ad citatum, art. 2. dub. 3. numero 18 § *Dico primo*, & numero 20. §. *Dico tamen tertio*. Probatur facile: quia potest absolute Angelo imponi à Deo præceptum positiuum, verbi gratia amandi alium Angelum, quem ille, non ex superbia; sed quia liber adhuc manebat, omitteret tamen libere, ac non ex superbia, vt absolute posset, & sic de innumeris aliis positiuis præceptis, & casibus, absolute possibilibus. Potest item absolute imponi Angelo præceptum negatiuum, de aliquo scilicet non agendo, contra quod libere, vt absolute non potest, ac non ex superbia, sed ex motuis aliis contra illud agat; imo contra præceptum naturali omni rationali creaturæ non inuidenti alteri, nec habendi alterum odio, potest absolute, non ex superbia, sed ex pusillanimitate pura, vel iudicio, quod indignus alter bona, illa quæ, ei inuidet habeat, quin se eis iudicet, superbe, & præsumptuose digniorem. Item Angelus potest alterum, non ex superbia, sed alias odisse. Nec obstat non posse Angelum velle obiectum prohibitum quia prohibitum, & malum, sed ob bonitatem aliquam in eo repertam, quæ non potest non spiritualis esse, quam solum, vt pote spiritus, percipere, & appetere potest spiritualis autem bonitas, honestas est, nisi ex superbia propriam excellentiam, inordinate velit. Sed in primis probat obiectio, nullum, ne superbiæ quidem peccatum esse in Angelis posse: nam bonitas conuenientiæ, & delectationis in quouis obiecto turpi, absolute, vel inordinate prosequendo, ob quam ita illud prosequitur, spiritualis physice; ac metaphysice est; Sed quia spiritualis physice bonitas, idem, quod moraliter spiritualis, bonitas seu honestas non est, nihil argumentum probat. Secundo. Nec in peccato omissionis, quo voluntas obiectum præceptum non sequitur; sed fugit ob disconuenientiam, seu difficultatem, qua ab eius prosecutione retrahitur, vim aliquam habet. Tertio: denique de omni prosecutione, positiua voluntatis falsum absolute est antecedens. Siquidem ex odio malum eius, quem odimus, qua malum ipsi formaliter est, sæpe voluntas prosequitur ibi sistendo; quin vlterius bonum & commodum aliud nostrum ex malo alterius voluntas amet; alioqui non odij, & inimicitiæ, sed concupiscentiæ affectus ille foret, vt fusius vidimus, tom. 2. Philosophiæ controu. de actibus voluntatis.

CER-

CERTAMEN IV.

Specialis actus superbiæ, qui primum Luciferi peccatum, fuit affectus æqualitatis cum Deo in naturâ.

1. HAc de re fuere Patrum, & scholasticorum sententiæ plures. Prima asserit Angelorum peccatum fuisse desiderium æqualitatis cum Deo absolute tale, siue in natura, nec solum secundum aliquam similitudinem ita Scotus censet 2. d. 6. q. 1. §. *dicitur, & §. quia tandem.* Gabriel.a 3. dub.2. Maior ibi,q.1. §. *quia tamen ad primum* Bassolis q. 1. Lichetus q.2. a.2. Molin. ad q.63. a.2. & 3. de vnica m. 3 S. Thomam, cum Scoto concilians: quod hic, de efficaci voluntate, quæ electio, propria, & mediorum sit, vti & S. Thomas neget, ac solum de simplici, quam non negat,sed concedit affirmet vtrumque scilicet docens vterque ex Doctrina Aristotelis 3. ethicor. c. 1. & 2. Adde Arriagam d. 24 sect.4.præsertim sub fin.vbi ita de facto peccasse Luciferum probabilissimum censet. Molina vero satis probabile. De possibili asserit Vasq. d.234.c.2. etsi in quæstione de facto incertum id putet cum scripturæ loca Isai.14 *super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo,* & Ezech.28.dixisti: *Deus ego sum in cathedra Dei sedi* (quibus maxime decisio,quæstionis de facto innititur)satis cõmode à Patribus interpretibus, & Theologis aliis de expetita à Dæmone similitudine aliqua Dei,non in natura vere; sed in existimatione, & opinione aliorum (vt plane apud idololatras est assecutus) vel in aliquo alio extrinseco munere creaturis præsidendi, omnesque docendi (vt inferius videbimus,explicentur. Solus Nazianz. carmin.6. de substantiis mente præditis pro appetitu Diaboli; æqualitatis Deo in natura expressus videtur:cui concordat Glossa Ps.68.ad id. *quæ non rapui, tunc exsoluebam,* Magister in 1.d.6.c.1 & citati Doctores scholastici affirmatiuæ sententiæ appetitus Diabolici similitudinis in natura, intrinseco-ve aliquo Dei in q.de facto adhæserunt; imo Glossa ibidem, simili appetitu æqualitatis cum Deo, in natura, siue (quod idem physice, & ad rem præsentem est) intrinseco aliquo Dei Protoparentes nostros in paradiso peccasse à Diabolo deceptos, vt eius suggestione, & tentatione, cui succubuerunt, (*eritis sicut Dij, scientes bonum, & malum*) haud leuiter insinuatur. Alarc.d.9 c.2.concl.4. n.11. affirmat de possibili, & de facto valde in affirmatiuam sententiam propẽdet ibi,& clarius n.19.§. *An vero ita peccauerit.* Circa hanc sententiam, tria examinanda sunt, quorum duo præsuppositiue solum,tertium vero directe ad quæst. & difficultatem,quam nũc versamus spectat.Primum. An eiusmodi appetitu æqualitatis cum Deo in natura aliquave perfectione Deo, eiusque naturæ intrinseca, & physice identificata,peccare Angeli potuerint? Secundum. An eius peccati possibilitate in Angelis supposita,de facto illo Angeli peccarint?Tertium. Quandoquidem eiusmodi peccatum proprie, & specialiter dictæ superbiæ esset,scilicet excellentiæ propriæ affectus inordinatissimus: an fuerit primum Luciferi peccatũ:quod in quæstione hac directe proponitur. Circa primum.S.Thom.q.16 de malo.a.2.& 1.p.q 63.a.3.vbi Caiet. & Thomistæ Domin. interpretes negant eiusmodi peccatum Angelis possibile; (tametsi S.Thom. de efficaci voluntate, & affectu Luciferi,non de simplici cõplacentia,& velleitate loquatur,vt nuper Molin.ait) Alex 2.p.q.98.n.3. Alb.in 2.d.5.a.3. S.Bonau.a.1.q.2 Ægid.q.1.a.1.Heruæus q.1.a.3. Durãd.q.1. n.13.Capr.d 4.q.1.a.1.concl.2 & 3.concl.3.solut.1. & 2.contra 2.concl.Marsil.in 2 q.5 a.2 concl.7 Ferra. 3.contr.g.c.109 §.sed contra prædicta Vvillel Paris.1. p.t.2.partis princip.de vniu.c.109.Palacios,& Malon. in 2.d.6 & alij apud Soar.cit.l 7.c.11.quibus adde nostros Lud.Torres d 61 dub 3 & Arrub.d.178.c.2.Tanner.d.5.q.6.dub.4. Præp.qui eam censet probabiliorẽ ad citat.a.3.dub.3.n.27 à §. *Alij negant,* & § *confirmatur,* vsque ad n.28. (tametsi exinde oppositam videatur ab obiectionibus vindicare) Quiros infra citandus, etsi non ex physica, & metaphysica possibilitate, ex morali tamen, seu prudentiali impossibilitate, ex qua eiusmodi peccatum graue,& ob quod damnarentur de facto(de quo est disputatio) Angelis negat, videtur censere eadem morali & prudenti repugnantia illud Angelis impossibile.

2. Dicendum tamen est: Angelos quosuis(quare, & Luciferum) peccato,& graui,& grauissimo affectus inordinati æqualitatis cum Deo, secundum naturam, eique intrinseca peccare absolute potuisse. Ita recitati DD. initio numeri primi. His adde nostros Mol.ad citat.art.3.Soar. cit.c.12.à n.14.Gran.tr.13.d.2.sect.5. Alarc. tr.6. d.9.c.2. n.13.concl.4. Arriag.d.24.sect.4. concl.4. Ratio est:quia,etsi Angelus,antequam primo peccaret, nullum errorem pati possit,vt se esse Deum iudicet possibile, ac proinde in id cognitum, & iudicatum possibile ferri nequeat; attamen in id, simplici apprehensione cognitum, & conueniens repræsentatum simplici affectu ferri absolute potest:cui habẽdo iudicium de sui obiecti impossibilitate,non obest. Sic Dæmones apprehendunt Deum durum suorum criminum vindicem, & vltorem esse;quod tamen esse impossibile iudicant, sciuntq; euidenter esse impossibile:ac de sic apprehenso defectu,& absoluto non esse Dei ipsis commodo,ne ita puniantur, simplici affectu, seu velleitate de eius non esse efficiuntur. Similiter homines apprehendentes se aues esse, volareque per aëra,ac cælos volaru transcendere similibusque inanibus apprehensionibus bonorum ipsis euidẽti iudicio, suo impossibilium, vane delectantur, siue ea impossibilia ipsis euidentia,absoluta simplici apprehensione, siue composita conditionate, & in hypothesi proponantur,vt contingit,cum cogitãt Dæmones *si non esset Deus &c.* & hominibus. *Si ego essem auis, & per aëra volatu calos, & vltra ascenderem.* Ita etiam,& honeste,homo peccato lætari hac apprehensione potest. *Si non peccassem,* & honestissime, ingenti supra modum merito simili,ac celebratissima, sua apprehẽsione delectabatur,& afficiebatur Aug ardentissime,dum aiebat. *Si ego essem Deus & Deus esset Aug. mallem illum, quam me ipsum Deum esse;* quæ tamen apprehẽsio impossibilium pluribus Aug.notissimorum,ac euidentissimorum, nota erat, & tamen apprehensio ab eorum impossibilitate præscindens satis ad eos effectus, seu affectus in voluntate excitandos erat,fuitque satis inde vero probatur similis (etsi oppositus)affectus simplicis complacentiæ, & velleitatis essendi Deum ex apprehensione, simili Lucifero, & Angelis reliquis in statu viæ,non solum possibilis,sed grauiter etiam peccaminosus:vti,& Aug. affectus ille honestissimus fuit. Dixi cum affectum simplicis complacentiæ, & velleitatis ex apprehensione,vel absolute, vel conditionate habita ibi sistendo esse turpem,& graue peccatum,cõtra Arr. cit.s.4.n.3.concl.3.quin progrediatur affectus ad complacẽtiam de alio impossibili similiter apprehenso de non existentia Dei quam à Dæmonibus, haberi superius diximus.Probatur ad hominem:quia idẽ asserit eodem n.concl.4.necessarium esse ad eius affectus, & complacentiæ cuiusuis excellentiæ propriæ, vltra,& supra vniuscuiusq; naturam,& proportionem omnem cum ipsa, & inordinatum, ac nimium excellentiæ propriæ,& subinde superbiæ proprie & specialiter dictæ affectum esse,vt graue superbiæ peccatum sit:atqui simplex illa complacentia,& affectus Deitatis apprehensæ,vt habitæ ab Angelo est appetitus,seu effectus excellentiæ propriæ,vt propriæ,& habitæ ab ipso vltra eius naturam,omnemque capacitatem (nedum proportionem) sistendo in ipsa, eiusque possessione apprehẽsa;ergo est affectus,& peccatũ superbiæ propriæ,& grauissimũ, ac nimis inordinatũ præ nimia improportione infinita excellentiæ in quã affectus,& complacentia illa fertur cum natura Angeli,de illa:vt propria, & præhabita sibi complacentis,quin vlterius affectus ad cõplacentiam de eo,quod Deo Diuinitatis excellentia deficiat,odio,vel inuidia progrediatur.

3. Et quidem maior syllogismi euidens est à definitione ad definitum:tamq; illa, quam conclusio tota tradita Eccl.3. verbis illis *Altiora te ne quæsieris,* & toto Ps.130. *Domine,non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui, in magnis,neque*

in mirabilibus super me &c. insuper ex locis Isaiæ,& Ezech. pro dec.quæst.de facto referendis eadem maior,& conclusio proxima constant.Probaturque 2. cõclusio à ratione,omnis affectus creaturæ rationalis,etiam simplex,circa excellentiã propriam,& sibi supernaturalem,vt sibi connaturalem,ac debitã,& hoc sensu propriam, peccatum superbia est:cũctis.Catholicis Doctoribus iuxta fidei dogmata fatentibus:atqui nil tam supra naturam angelicam, imo totam creatam, & creabilem eiusque exigentiam, & iura omnia,ac proinde,tam supernaturale ipsi est,quam Deus,& Diuinitas:nilq; magis connaturale vnicuique est, quã,quod natura sua est:ergo simplex affectus, & complacentia Angeli Luciferi de eo, quod se Deum esse cogitet ibi sistendo,est affectus de excellentia,& supernaturalib. supernaturalissima, tanquam sibi connaturalissima, ac identice debita:ac proinde affectus ille,& complacẽtia simplex propriæ superbiæ,& ingentis;peccatũ est, vniuersa quæ conclusioni nostrę opponũtur ab aduersariis,ex impossibilitate cognitionis,& repręsentationis identitatis naturæ angelicæ , cum Deo (sine qua complacentia de ea identitate, & velleitas conditionata,& in hypothesi in Lucifero, qui illam euidenter cognoscebat , & iudicabat impossibilem, imo nec sibi conueniẽtem, & commodam,vt de ea posset complacere siquidem, euidenter, etiam sciebat ea identitate in se ipso defecturum,& destruendum,quare,nec de ea, sibi complacere posset, sed alteri, in quem, ea identitate conuerteretur, esletque Deus) diuisecta sunt n.2. solum enim probant, impossibilitatem repræsentationis per iudicium:nõ autem per simplicem apprehensionem , cum euidenti etiam iudicio de oppositi compossibilem : ac proinde,nec posse esse de eiusmodi identitate complacentiam, simplicem, ac velleitatem per iudicium regulatã,& directam;secus per simplicem apprehensionem,qua identitas,& conuenientia proponitur, quin ad iudicium possibilitatis,& conuenientiæ,aut impossibilitatis,& disconueniẽtiæ perueniatur exemplis , & experientia nostra quotidiana producta n.2.demonstrant. Sed argui,& aperte instari pronum cuique est,contra eius complacẽtiæ,& velleitatis simplicis malitiam , ex simili hac peccatoris de peccatis dolentis.*O si essem impeccabilis*,& in illa Aug. *si Aug.esset Deus*,similis coplacentia,& velleitas simplex,& per nos honestissima inuenitur : ergo in simili Luciferi malitia non est,nisi ad complacentiam de eo, quod Deus,non esset Deus,progreditur. Præueni obiectionem & anticipato solui,dum complacentiæ Luciferinæ malitiam probari addens. *Sisteñlo in complacentia de excellentia Deitatis, vt propria*, &, vt à complacente habita , ipsumque ad eum excellentiæ gradum euehente formaliter & constituente , vt sibi ob illam compleaceat.

4. Id vero secus haber in affectu illo ardentissimæ charitatis Aug.ex qua non sibi de ea excellentia complacebat superbiens, nec aliter, nisi vt eam in Deum, quem ardebat,transferret:ac proinde affectus ille nusquam superbia, sed charitas stupenda fuit vltra possibilitatem, ad impossibilia etiam,præ suo ardore, concitata, atque proiecta. Similiter de peccatoris velleitate illa:siquidem impeccabilitatem,vel peccati odio, vel Dei etiam amore velleitate illa , & complacentia simplici vellet, ne peccare, Deumque offendere , adhuc posset, non autem, vt superbiret, ac sibi vane de eiusmodi excellentia Diuinæ impeccabilitatis , qua possessæ atque ipsum ornantis,sibi attento,vt motiuo, complaceret. Dices contra malitiæ in eo affectu grauitatem. Ad grauitatem culpæ opus est, vt actus, seu affectus ex plena deliberatione,pleneque simpliciter, & absolute liber procedat, quod, nisi ex præconsiliato, & per iudicij in vtramque partem propositionem, & perpensionem affectus, seu actus prauus procedat, fieri nequit:atqui per nos complacẽtia illa Luciferi de sui identitate cum Deo,ex sola simplici apprehẽsione eiusmodi identitatis dirigitur,ac procedit,quin ex iudicio de ipsa, eiusue conueniẽtia naturæ Luciferi adhuc possibiliter,nedum actualiter,possit procedere:ergo is affectus seu actus simplicis complacẽtiæ,& velleitatis Luciferi de identitate,sui cũ Diuinitate,sui de eo, quod sit Deus, malitiam grauem habere absolute nequit; nedum adeo, ac diximus grauem. Respondetur huic apparentiori cæteris difficultati:deliberationem plenam , & præconsiliationem iudicij circa partem vtramque necessariam ad actionis , seu affectus libertatem absolutam,& simpliciter,nec solum secundum quid talem , ac subinde ad malitiæ grauitatem, non esse circa possibilitatem,vel impossibilitatem,cõuenientiam vel incõuenientiam que physicam obiecti apprehensi,de possibilitate obiecti, eiusq; conuenientia physica appetenti, & in re præsenti,posse esse iudicium in Lucifero negauimus ac solam simplicem apprehensionem concessimus, solum ergo requiritur,ad absolutam,& simpliciter talem libertatem,ac proinde grauitatem malitiæ , affectus seu actionis , eius præconsiliatio , & deliberatio ex iudicio circa delectabilitatem, & turpitudinem actionis & affectus erga obiectum : quod circa vtramque haberi optime potest, etsi actio, vel affectus ille simplex, ex simplici apprehensione obiecti, & conuenientiæ appetenti , & in re præsente Lucifero, habendus sit:dummodo præconsiliationem,& iudicium honestatis,& turpitudinis non præueniat , ac subitorum motuum nostrorum , quos primo primos vocamus , adinstar affectus ille concipiatur : vt fieri posse manifestum est. Ex quo Doctrina argutiæ & instantiæ contra grauitatem malitiæ, affectus,& complacentiæ simplicis, ac velleitatis Luciferinæ possibilitatem præfocatur.Quod si eis de rebus intellectui angelico,& subinde Luciferi pro naturę priori ad peccatũ error possit obrepere,(de quo,etsi cert. 5.) nil,vel apparẽs,conclusioni nostrę opponetur.

5. Dicendum secundo, in quæstione de facto.Lucifer præfato affectu complacentiæ, simplicis, & velleitatis æqualitatis cum Deo , secundum intrinsecum & naturam Dei de facto peccauit. Est contra Doctores negantes huius peccati angelici possibilitatem, citatos n. 1. sub finem, & ex iis, qui possibile admittunt , aut non adeo rigide impossibile censent , est etiam contra Quiros d. 74. sect. 1. n. 3 §. *Prima sententia* contra Vasquez cit. c. 3 . vbi reputat quæstionem dubiam , ac nullo firmo fundamento affirmatiue definibilem,vt vidimus n. 1. sub init.Habet tamen conclusio hæc Patronos , Doctores omnes , quos ab eius numeri initio retulimus,Nazianzenum orat. 27. n.8. ita scribentem. *Hæc (inuidia) & Luciferum obscurauit ob mentis elationem prolapsum, indignum enim, atque intolerandum dicebat , se , cum Diuinus esset (sua vtique apprehensione,& cogitatione) non Deum quoque (vt debebat) existimari.* Clarius carm. 6. de subtantiis mente præditis ait ,

Quocirca primus male sana mente, tumescens
Lucifer (eximio nam quod frueretur honore
Sperabat regale Dei solumque Deusque)
Corruit amisso vel is splendore : miserque
Dum Deus esse cupit &c.

Cui concordat Glossa citata n. illo 1. Accedunt Patres sensu, vel litterali,vel figurato saltem, ab spiritu vero sancto , intento illa Isaiæ 14. *Qui dicebas in cælum conscẽdam: super astra Dei exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis: ascendam super altitudinem nubium,similis ero Altissimo*, ex quo loco bene arguitur , non solum verbis, *similis ero Altissimo* : quæ de similitudine aliqua in aliquo extrinseco , non autem , in natura possent commode intelligi,sed illis præcipue *in cælum conscendam*.Cum enim in cælo esset empyreo , cælorum supremo,nullum superius,quo ascenderet restabat,ergo non de ascensu ad superius cælum corporeum Lucifer cogitabat,sed de ascensu supra creata omnia , quorum cælum illud , vbi id cogitabat eminentissimo loco positum excellentissimum creatum, seu creaturam repræsentabat.ac si dicat:supra creata omnia etiam præstantissima, & vltra quæ solus Deus est,ad ipsamque Deitatem , quæ immensitate sua vltra empyreum , quod ambit, porrigitur, ac omnia replens astris , in lateribus Aquilonis sedet, ponitque nubes ascensum suum. & ambulat super pennas ventorum ascendam ,eique æquabor,similisque altissimo ero in Deitate , cui soli, in eis omnibus Sedem , solumque habere proprium est. Et sane litteralis hic loci huius sensus , vel inde suadetur : quod alias altissimi, & inflatissimi Lucifer,

qui

qui cogitationis, & affectus superbi relati initio solum suum supra empyreum volebat deferbuisse, si deinceps astris, nubibusque à Deo empyreo inferioribus insidere optasset; cum tamen, superbia, ac superborum cogitationes, & affectus ad maiora in dies appetenda inardescant, & crescant iuxta Psalm.73. *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper.*

6. Secundum testimonium ex Ezechielis 28. in quo, vt supra vidimus Regis Tyri, ac Luciferi superbia, & ruina intercalatis versibus ad litteram refertur: ita vero, vt alterius, ex eis casus, & superbia litterali sensu alterius historia figurato ab Spiritu Sancto etiã intento referatur; qui figuratus sensus superbiæ, & ruinæ Luciferi ab Spiritu Sancto intentus in Regis Tiri litterali historia toto eo capite, (vt alij volunt) narrata superbiam, & casum Luciferi æq; certitudinis, ac si de Lucifero ad litteram, eiusque peccato, & ruina sermo ibi texeretur facerent, eisdẽ Doctoribus fatentibus, quo posito: cum superbia, ex qua vterque, siue ad litteram, siue figurato sensu lapsus ab Spiritu Sancto per Ezechielem dicitur: sit, quod se esse Deum dixerit, ac complacuerit, vt n. 2. dicitur, *eo quod eleuatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum: & dedisti cor tuum, quasi cor Dei*, & n. 6. *Eo quod eleuatum est cor tuum, quasi cor Dei*, & n. 9. *Numquid dicens loqueris Deus ego sum coram interficientibus te?* Eiusmodi complacentiã de eo, quod Deus esset, & affectum similitudinis cum Deo in natura, superbiæ Luciferi peccatum de facto fuisse aperte, & ex omnium Patrum, & interpretum, ad id caput intelligentia monstratur. Tertium testimonium secundi huius datum sensum vel deconfirmat, & conclusionem (me iudice) clare probat. Prælium Michaëlis, & Angelorum eius cum Lucifero, & apostatis sequacibus, exemplo, & suasionibus oppositis peccato, & cogitationi Luciferi & habitum est: atqui exemplum, & suasio Michaëlis, vt Luciferum, &c. à peccato suo ad bonum frugi reuocaret, ab scriptura memorata, illa tota, & sola est. *Quis sicut Deus* ex qua militiæ cælestis Princeps Angelus Michaël nomenclaturam sibi adsciuit: Ergo Luciferi peccatum, & cogitatio fuit se Deum esse, ac Deo similem in natura. Probatur consequentia: nam is solum directe, & immediate exemplum, & suasio illa Michaëlis, *quis sicut Deus* aduersatur.

7. Certe, quæ huic conclusioni possunt opponi nullius sunt ponderis. Nam quæ ab impossibilitate, vel affectus huius, vel grauis malitiæ in illo inueniendæ obiiciebantur à nonnullis, ac subinde contra eius absolutam existentiam militabant, disiecta sunt, dum primam conclusionem probauimus, ex quibus illud etiam diluitur, quod ex verbis Anselmi de casu Diaboli c. 4. opponitur contra hanc conclusionem, *Quo modo*, inquit, *potuit Diabolus velle, quod non potuit iudicare? Non enim adeo obtusa mentis erat, vt nil aliud simile Deo cogitari posse nesciret.* Loquitur tamen, de efficaci absoluta voluntate, quę ex iudicio possibilitatis obiecti, ac negatione subinde euidentis iudicij de eius impossibilitate debet procedere, quam nos etiam in Lucifero negamus, ac solum simplicem complacentiam, & velleitatem æqualitatis cum Deo in natura, ex simplice solum apprehensione (quæ de euidenter notis impossibilibus esse potest) oriundam. At, inquiunt, ex aduersarijs nonnulli voluntas Luciferi, non simplicem complacentiam similitudinis Dei, sed desiderium, & efficax quidem, denotat: vt patet ex illis, *in cælo conscendam*, quæ de faciendis sunt. Atqui per nos efficax voluntas, æqualitatis, & similitudinis Dei in natura, vtpote rei euidenter ipsi impossibilis repugnat Lucifero: ergo ea voluntas, eo Isaiæ loco significata non fuit similitudinis Dei in natura, sed, vt summum, in extrinseco aliquo. Respondetur negando antecedens. Nam complacentiæ simplices, & velleitates de obiecto impossibili, ac conditionata desideria sub conditione euidenter impossibili apprehenso simili voce optatiui temporis præsentis, vel futuri imperfecti, vel absoluti, vel in hypothesi, ac sub conditione, æque commode significari, queunt: vt patet, in eo, qui cogitans se auem esse in volatu per aëra delectatur, quem affectum recte explicaret, si diceret: volabo per aëra, & cælos transcendam, non quia id faciendum à se iudicet, ac efficaciter velit, sed quia ita esse, vel fore apprehendit, & gaudet. Opponunt demum credibilem nusquam esse excellentissimum, & sapientissimum Angelum Luciferum, imo neq; ex Angelis infimum, ob inanem illam somniatæ, & vmbraticæ excellentiæ Diuinæ, non iudicatæ, sed solum apprehensæ delectationem, deliberationis accessu (vt opus ad adeo graue, & infandam malitiam erat,) tanta turpitudine, & præparatis tartari suppliciis æternis propositis protritis, tamen illã primo ex præconciliato & deliberato concepisse, vel motu primo primo, ex simplici illa apprehẽsione (quod fieri connaturalius poterat) conceptam non illico abiecisse, sed consulto conseruasse. Verum creatæ fragilitatis, etiam sapientissimorũ, & perfectiorum experientiæ frequentes huic Luciferi misertimo, & stolidissimo casui & admirationem eximunt, & faciunt fidem: vt ex eo etiam, eius proloquij: *Magnarum mentium errores non, nisi ingentes, esse*: veritas cæperit. Quod si indeliberato (vt extimo) eiusmodi complacentia simplex de propria Diuinitate apprehensa primo concepta à Lucifero fuit ac primo percepta eius delectatio quantũ efficaciæ ad deliberatam in illa cõtra (naturales præsertim) rationes omnes persistentiã, & ruinam afferat satis suadet, cum experientia, qua ex delectatione prauæ actionis indeliberatæ præcepta ad illam deliberate conseruandã, vel repetẽdam adeo potenter, etiam contra supernaturalia Dei auxilia volũtas impellitur: id quod nec Diabolus, sua etiam fors ruina edoctus ignorat: quandoquidem, eos in nobis subitos prauos motus excitat, vt nos eum acrius tentare permittitur fortius imperat, atque in peccatum impellat: tum etiam experiẽtia à contrario, qua Deus, vt nos, ad virtutes exercendas, & vitiis oppositis, resistẽdum auxiliis gratiæ suæ armat ac subitorum motuum, de earum virtutum delectationibus, nos præuenit: vt idcirco Patres, & frequentissime Augustinus, atque ex eo præsertim Vasquez noster, & ex eius eruditione, & sententia sapientes quique Theologi posteriores efficaciam auxiliorum (quod ad physicum eorum attinet, non autem ad effectus infallibilitatem) magnam, & præcipuam partem in his indeliberatis virtutum motibus constituunt.

8. Circa postremum examinandum, & decidendum inpræsentiarum dicendum est tertio. Affectus superbiæ præfatus æqualitatis, & similitudinis in natura cum Deo fuit Luciferi primum peccatum, docuit expresse Maior citatus n. 1. in idque ex nostris aliqui inclinant: alij valde probabile reputant, quos sub eius numeri initium relatos inuenies. Probatur quia ex affectibus Luciferi, & recognitis nullus hunc æqualitatis ad similitudinis Deo in natura tempore, aut natura anteiuit, nec connaturaliori eorum ordine debuit præfato affectui præire: immo vero alij omnes huius consectaria sunt, & appendicula, quasi connaturalia, vt, cert. 5. cõstabit, de eo, qui ab Scotistis, & Nominalibus aliquot primo loco censetur, de aliis cert. 6 quod si connaturaliori modo, & ordine prauus affectus ille alios debet antecedere ita esse factum legitime in bona Theologia concluditur. Probatur secundo, ex scriptura: ex qua ostendimus cert. 3. primum Luciferi peccatum fuisse propriè, & specialiter dictæ superbiæ, vt ab aliis speciebus peccatorum diuersæ: ex hoc vero certamine constat, locis scripturæ, quibus causa tota Luciferi, atque casus eius à gratia, & felicitate illa, in qua creatus fuit, atque eius ab empyreo in inferni barathrum eiectionis affectus ille describitur. affectum illum æqualitatis Deo in natura vtriusque, & à gratia, & ab empyreo in tartara casus, vt totam, & vnicam, uel præcipuam causam referri: atqui casus à gratia, in qua creatus Lucifer à Deo est, causa tota fuit primum eius superbiæ peccatum: ergo dum effectus ille æqualitatis Deo in natura casus à gratia, causa, & tota præsertim ab Isaia, & Ezechiele describitur primum superbiæ Luciferi peccatum fuisse asseritur; esto: alia peccata in via etiam admiserit ob quæ etiam, viæ statu exacto, fuerit suppliciis irreuocabilibus, & æternis damnatus, & addictus.

CER

CERTAMEN V.

Scotus impugnatur.

1. SCotus, & Holcot relati cert. 3. n. 2. sub med. (quorum sententiam probabilem reputat Bassolus citatus ibidem) censent ante hanc complacentiam simplicem de Diuinitate apprehensa à Lucifero, vt sibi propria, & à se possessa (quæ concupiscentiæ affectus est) alium affectum complacentiæ erga personam propriam, siue in se ipso naturæ priori necessario præcessisse, qui complacentiæ in persona altera, & amori, amicitiæ propriæ erga alium, respondet, quo nil illi formaliter concupiscimus, atque ad aliquid aliud boni ipsi appetendum, & volendum, tanquam ex prærequisito, & necessario præsuppositio pro naturæ priori affectu, mouemur. Huius, inquiunt, adinstar, cum nobis aliquid, (atque in re præsenti Lucifer sibi) affectu concupiscentiæ, siue complacentia simplici, siue desiderio, quouis appetimus res se habet: vt, scilicet, complacentia in propria persona, & nostri proprius amor, affectum omnem concupiscentiæ alicuius vlterioris boni procedat. Hinc aiunt complacentiæ in se ipso affectum, & amorē proprium Luciferi ante affectum concupiscentię Diuinitatis, seu alterius, cuiusuis boni pro priori naturæ præcessisse, eumq; fuisse luxuriæ seu libidinis spiritualis peccatum, & necessario in ipso primum. Hanc tamen Scoti doctrinam, Caietan. & alij impugnant, quia distingui realiter complacentiam in persona, siue propria, siue aliena ab affectu concupiscentiæ, qua de aliis bonis ab ea habitis gaudemus, vel ea ipsi desideramus (vt oporteret ad illius respectu huius præcedentiam, naturæ, & causalitatis) reputant impossibile. Arriaga d. 24. sect. 1. n. 3. §. *Secundo reiicitur*, & n. 4. §. *Vbi aduerto*: possibilem putat amorem complacentiæ, in persona propria, vel aliena, quin vlterius aliquod bonum, extra ipsi intrinseca alterutri, siue complacentia, siue desiderio ametur, sed in persona eiusque intrinsecis, sistat complacentia, & amor: quo in casu eum affectum alterum, quo extrinseca bona personæ propriæ velimus causare posse non negat, sed tacitus supponit. Cæterum amorem illum complacentiæ in persona alia, ab alio quo ipsi extrinseca alia velimus necessario distingui, eique natura præcedere falsum reputat, & impugnat à priori: quia amor, quo aliquod bonum extrinsecum, propriæ, vel alienæ personæ volumus necessario tangit personam, cui illud volumus: ac proinde illo amore persona ipsa amatur, vel propria, vel aliena, sed vtrorumque Doctorum impugnatio doctrinæ, ex qua ita Scotus & Holcot in re præsente discurrunt, non placet. Falso enim, in eo conueniunt: quod scilicet in affectu quo personæ propriæ, vel alienæ aliquid boni extra essentialis (vt sic dicam) volumus, personæ etiam amorem contineri, quia, dum ei illud volumus persona ipsa cui illud volumus tangi, eodem, affectu debeat, & amari.

2. Id esse ostendimus falsum: t. 2. Philosophiæ tract. de voluntate controu. de eius actib. vbi in affectu, quo amico bona quæuis, siue complacentia, siue desiderio volumus personam amici realiter formaliter, vt obiectum amatum, ac volitum, minime tangi, ex instituto probauimus. Imo vero, vt aliquid ei boni ex amicitia velimus, complacentiæ in persona, seu amoris personæ affectum debere realiter formaliter, natura præcedere. Id, quod, vel inde patet: quia, si rudiorem quemque, & formalitatum, & illationum, ac præcedentiarum metaphysicarum prorsus ignarum roges: cur bona amico desideret, & de possessis ab illo, gaudeat? respondebit illico; quia amicus meus, vel quia illum amo: amorem, scilicet, personæ pro causa desiderij, vel complacentiæ de eius bonis, physica scilicet, & reali reddens. Id ipsum Philosophi, & sapientiores significant dum eos affectus, erga amici bona ex amicitia vere, ac nulla fictione mentis haberi à nobis docent, quod, ni amor personæ eos affectus re ipsa præcedat, sed realiter affectibus ipsis identificetur falso docerent. Sic ergo personæ alterius amor amicitiæ respectu illius affectus, quo bona ipsi volumus se habet, ac se habet respectu electionis mediorum finis intentio, sine cuius reali præcedentia, ac subinde ab illa distinctione electio vere talis, atque ex ea intentione esse nequit: esto, vtrumque obiectum ob suam quodque bonitatem, ac non, vt medium, & finis formaliter amari eodem affectu queant: ex quo instatur, illa ratio à priori de necessaria attingentia personæ, cui aliquid volumus boni, quia intelligi nequit, illud amari, quin id personæ amemus: siquidem, nec intelligi potest amari electione medium, vt medium, seu vtile ad finem, quin finis in obliquo tangatur, & ad finem ametur, & tamen illud, vt medium, & finem, aut finem eodem actu simul amari: repugnat vt citato proxime loco ostendimus & tomo hoc secundo de Deo vno summatim. Atque, vt rationem à priori, alia à priori, pro vtroque reiiciamus, eatenus solum, vel persona, cui bonum aliquod volumus, vel medium, qua medium realiter formaliter eligimus, amari debent, quatenus bonitas illa ad personam, & vtilitas ad finem transcendentaliter essentialiter referuntur, suntque subinde, & persona, & finis respectu illius necessarij termini: atqui amore bonitatis transcendentaliter essentialiter relatæ ad terminum, terminum ipsum simul amari non est necesse (alioqui nec pœnitentiæ bonitas amari posset quin eodem amore ametur peccatum, quod est implicatorium, & erroneum) ergo male ex amore bonitatis relatæ ad personam, & vtilitatis ad finem infertur eodem amore, vel personam, vel finem, simul & indiuisim amore ipso amandum; falso item Doctores iidem censent, eodem modo de possibilitate, seu impossibilitate, necessitate, aut non necessitate præcedentiæ amoris, personæ tam propriæ, quam alienæ, vt alterutri bonum optemus, vel de possesso, gaudeamus (in quo Scoto consentiunt) tametsi, tam de amore personæ alienæ quam propriæ necessariam præcedentiam contra Scotum negent, atque eorum aliqui reputant impossibilem. Quam vero diuersimode de præcedentia amoris personæ, alienæ ad vlteriores illos affectus erga ipsam exercendos necessitate, possibilitate, aut impossibilitate, atque de his, si amor propriæ personæ sit philosophari debeamus iam Scotum super eo confutans subiicio.

3. Igitur Scoti doctrinam hanc ex qua ad præsens discurrit, impugno primo. Etsi amor elicitus personæ alienæ necessario vlteriores affectus, quo bona alia ipsi velimus debeat natura, & causalitate præcedere, vt nuper ostendi; secus amor elicitus propriæ personæ, vt quisque sibi, bona, & commoda vlteriora velit: ergo Lucifer potuit sibi velle simplici complacentia, ac velleitate, quidnis aliud, & diuinitatem, quin suimet, & suæ personæ amor ab ipso elicitus natura ad eum affectum Diuinitatis præcederet: ergo & hic Diuinitatis affectus prauus, & superbus, potuit esse eius primum peccatum. Illationes sunt legitimæ ex postrema vero infertur de facto complacentiam Luciferi in se ipso, & persona propria secundum intrinseca non præcessisse natura complacentiæ de Diuinitate, vt possessa, & sibi propria apprehensa: Tum quia hæc sola, vt causa lapsus eius à gratia refertur ab Ezechiele, & Isaia supra illis verbis: *Deus ego sum* quare nullum anterius peccatum, prauusve affectus, quo à gratia deciderit Lucifer potuit, ab alio qui non decidit differ, eo affectu, quo eis locis decidisse refertur: sed lapso iam à gratia Lucifero vlterius complacentiæ de sua apprehēsa diuinitate accidisset. Tum: quia frustraneæ, & absq; fundamento præcedentia naturæ amoris personæ eiusq; causalitas physica in cōplacentiam de Diuinitate apprehēsa, vt propria, asseritur, quæ absque illo amore fieri connaturalissime potuit. Solum ergo probandū restat. Primū illud antecedens, ex quo deductæ omnes consequentię pendēt, & ex cuius probatione absq; amore elicito propriæ personæ affectus, erga reliqua

reliqua eius bona connaturalius, quam ex illo prouenire suadebitur: & subinde postrema illatio, in quæstione de facto contra Scotum confirmabitur: id enim factum, quod connaturalius sit, vbi de opposito, non constat, certum omnibus est. Probatur ergo illud antecedens, quia affectus, (vt sic loquar & inclinatio cuiusuis entis ad se ipsũ, ex quo bona, & commoda sibi, appetit, nociua vero, & mala suæ naturę auersatur, naturalis natiua, & identificata naturæ suæ cuiuis enti est, & quæ ad conuententiam, cum omni ente, etiam irrationali, & insensitiuo, ac nullatenus cognoscitiuo dicatur: vt patet experientia in omni ente etiam rudissimo, & imperfectissimo, qualia elementa omnia sunt, quorum quoduis, & suum esse appetit, & exinde loca sui conseruationi aptiora naturaliter, vt sic loquar) amat, aduersa vero auersatur, nec nisi reluctanter, & violenter in eis detinetur: vt inde Aristotelico proloquio, vulgo generaliter dicatur, *vnumquodque appetit suum esse*; ex quo multa, & pulchra infert Aristoteles 3. Ethicorum, c. 1, & 2. Ergo appetitus cuiusuis entis ad se ipsum, ac subinde naturæ & personæ rationalis ad se ipsam innatus ipsi est, non elicitus. Fatet quia appetitui innato esse elicitum repugnat. Secundo, quia omnis amor, & appetitus elicitus essentia sua ducitur cognitione: ac proinde solis substantiis cognoscitiuis, quia cognoscitiuis potest competere; appetitus autem, & inclinatio cuiusuis entis ad seipsum, suoque esse non ducitur cognitione, nec competit enti, aut substantiæ cognoscitiuæ qua tali, cum omni enti etiam non cognoscitiuo, ac subinde qua ens est, conueniat: ergo amor sui ipsius creaturæ cognoscitiuæ etiam, ex quo commoda sibi appetat, ac refugiat aduersa elicitus non est, sed natiuus, suoque esse, & naturæ identificatus.

4. Dices, in non cognoscitiuis cum appetitum, inclinationem, & amorem sui esse & naturæ, ipiorum naturis indi & identificatibe buisse: quia ex cognitione ipsis impossibili illud appetere, amare, atque exinde cõmoda suis naturis velle, ac nociua auersari, fugereque non possent: ne erga ipsa curta, nec satis prouida natura, & prouidentia arguerentur. Secus vero in substantiis cognoscitiuis factũ, qui eos affectus ex cognitione elicere, & habere possunt. Cõtra, quia bruta cognoscitiua absolute sunt, & cogitatione sensitiua in pastus nociui, vel proficui, & naturę instinctu. Primum elicito appetitu appetunt; secundum, fuga etiam appetitus elicita, auersantur: idque ex appetitu, & amore fuisse, & naturæ, quam vtique non cognoscunt, ac proinde natiuo: ergo non solum de eo natiuo appetitu, & innato substantiis, & entibus non cognoscitiuis: natura prouidit, sed & cognoscitiuis: quare ipsa appetitus innatus, & amor sui esse, necessarius ad nociuorum, sibi fuæque naturæ fugam, & proficuorum prosecutionem elicitas ipsis prorsus inscijs natura prouisus est: ergo nec cognoscitiuis, quã cognoscitiuis, is natiuus sui amor, & appetitus competit: quare, nec elicito sui amore ad bonum sibi appetendum, malumque auersandum cognoscitiua opus habent. Dices secundo id de substantiis solum sensibiliter cognoscitiuis, quæ seipsas cognoscere nequeunt verum esse, ac merito ita à natura prouisum; secus vero de substantiis rationalibus, quæ seipsas cognoscere possunt, ac proinde se ipsas elicite amare. Cõtra primo: quia plures homines, sine vlla sui cognitione, ac super seipsos reflexione mala fugiunt, & proficua ac bona appetunt: ac proinde ex innato sui amore non elicito. Secundo, amor, sui elicitus, nequit esse, sine bonitatis suæ entitatiuæ, ob quam se elicite amet cognitione: quotus autem quisque erit, qui eam bonitatem entitatiuã, sciat, aut vnquam cogitarit, vt eũ ex suf amore bona sibi vult, & non vult mala, cum amorem sui possit prius elicere? ex metaphysicis vero scholasticis, qui accuratissime de ea disputantes eam tandem norunt, quisnam ad prosecutionem, vel fugã obiectorum sibi conuenientium, vel disconuenientium eius bonitatis recordatur, vt se amet, & ex elicito sui amore præfata sibi vel amet, vel auersetur? Cõtra tertio: quia cum entis prædicatum in aliis omnibus in actum hunc sui amorem secum identicum afferat, hunc illud, qua ens est, metaphysice consequi, vel potius necessario comitari euidens est: quandoquidem in tot entibus, vel substantiis à Deo specie, & genere diuersis, eo quod in generalissimo entis, vel substantiæ prædicato conueniãt reperitur. Cum autem, eius passiones metaphysice, sicuti neque ipsum, differentiis vllis (quantumuis invicem diuersis, atque inter se pugnantibus) contractiuis destrui possint, sed perfici potius debeat. Rationali cuiuis creaturæ cui entis, & substantiæ prædicatum adest, & hunc sui amorem innatum, & natiuum comitem metaphysicum illius adesse citra dubium est, nec, vt se substãtia cognoscitiua, etiam rationalis amare possit facultatem cognoscitiuam inditam à natura habere; sed, vt amare possit proficua sibi quæ nouerit, ac fugere aduersa: ac proinde, vt diximus sui pene oblitus, ac bonitatis suæ entitatiuæ ignarus, quare, sine vllo sui elicito amore, semper, vel fere semper, ea sibi obiecta amat, vel fugit.

5. Duo inde facile dignosces, primum necessitate præuij eliciti amoris personæ alienæ, vt ei bona velimus, nolimusque nociua ad necessitatẽ similis præcedentiæ amoris eliciti personæ propriæ, vt sibi bona vel mala quisque appetat vel fugiat perperam duci consequentiam. Siquidẽ amor innatus respectu entis, substantiæ, aut personæ alienæ, nulli enti aut substantiæ aut personæ innatus, & indiuiduè metaphysicus comes est: quare elicito amore personæ alienæ opus cuique est vt illi bona velit, ac mala nolit: amor enim alicuius personæ debet præcedere, vt ipsi proficua velimus: ignarus autem erga personam alienam non est, neque esse potest, cum natiua, & intrinseca variari, mutatique magis nequeant, quam possit, rei cuiusque naturæ essentia physica variari aliterque, & aliter secundum ipsi intrinseca habere: quod repugnat æque, ac contradictorie ipsam esse ac non ipsam. Defectum ergo innati amoris personæ alienæ supplet in nobis amor erga ipsum elicitus ob aliquam bonitatem in eo cognitam, ob quam in ipso complacemus, eamque nobis affectiue coniungimus: quemadmodum in filiis adoptiuis, quibus naturalis filiatio abest, abesseque debet, supplet illam adoptantis voluntas. Quid ergo amor elicitus supplebit amoris innati respectu propriæ personæ cui innatus, quem supleat, nequit deficere, vel adoptio respectu filij naturalis, cui adest naturalis filiatio, cuius defectum debebat supplere: male ergo inferebat Scotus, secundum est. Non melius Arriaga relatus n. 1. amorem elicitum erga propriam personam ibi sistentem, & ex quo præuio nobis extrinseca alia, siue complacentia, siue desiderio velimus admittit possibilem, ad eum modum, quo erga personam alienam potest præcedere, atque ad similes effectus erga extrinseca, siue extræessentialia illa bona eliciẽdos iuuare, tametsi, cum ea alienæ, vel propriæ personæ volumus personæ amor huic voluntati idemticus necessario repetatur, vt vidimus n. 1. ac super postremo hoc ipsum toto. n. 2. impugnauimus. Nunc autem illationem, possibilitatis adhuc, amoris eliciti personæ propriæ, quo in ea, eiusque intrinsecis sistendo complaceamus, ex quo alia nobis bona vlterius velimus, ex necessitate amoris erga personam alienam, male deduci ex dictis claret. Siquidem respectu personæ alienæ innatus amor nobis deficit, immo est impossibilis; respectu autem personæ propriæ; cum innatus, & idemticus naturæ cuique, is amor sit, non potest deficere: quare nec pro illo potest amor elicitus propriæ personæ, ibi sistens, supplere: ac subinde respectu propriæ personę est impossibilis, vti, & adoptiua filiatio, respectu eius qui habet naturalem, cuius adoptiua essentia sua supplementum est) prorsus repugnat. Scio nos in propria persona ob alia extrinseca naturæ bona, non secus, atque ob similia bona alios posse elicire amare. Sed hic amor, in natura, & intrinsecis non sistit, (vt amor, ex quo nobis alia extrinseca, & extræessentialia velimus, & necessario anterior natura sistere debet) quandoquidem bona alia extraessentialia tangit, & supponit ob quæ, & de quibus habitis in persona complacemus, non nuda, sed vestita.

6 Hæc contra doctrinam Scoti, ex qua in re præsente discurrit specialiter, & ex imis philosophiæ penetralibus dicta sunt satis, vt totus eius subruat discursus. Ea tamen doctrina permissa, etsi complacentia, seu amor elicitus Luciferi erga seipsum, propriamque personam complacentiæ, & amori ipsius erga suam chimærice apprehensam diuinitatem, aliamve quampiam excellentiam physice pro naturæ priori antecedere probetur: ast, cum amorem propriæ personæ prauum non esse, ac proinde, nec complacentia, illa Luciferi, seu vellitate simplici erga suam diuinitatem, quod primum eius peccatum diximus) anterius peccatum, & primum Luciferi fuisse, multo ex capite faci-

le contra Scotum probatur. Primo, quia amor ille elicitus propriæ personæ, requisitus necessario iuxta Scotum, vt nobis alia extraessentialia velimus, & personæ, & naturæ Luciferi innatus, identiceque naturalis non sit, vt hactenus ostendimus, attamen naturalis ac necessario elicitus, eoque sensu innatus naturæ Luciferi, sicuti & cuiusque individuæ substantiæ, & personæ naturis, per Aristotelem, Philosophos, & Theologos esse debet, qui eo, vt minimũ) sensu naturalem, seu necessarium, cuique sui esse, propriæque naturæ, & personæ aiunt, ergo is amor Luciferi sui ipsius, & propriæ personæ non fuit liber: ergo nec peccatum, quod nullus affectus non liber esse potest, secundo. Esto, liber fuerit: ne quid aliunde esse prauus. Probatur, primo: quia nequit esse prauus affectus, quantumuis libere elicitus, nisi erga obiectum turpe, & aliquo iure, siue positiuo, siue naturali prohibitum versetur; atqui amor sui, suæque personæ ibi sistens (vt sistere debet amor personæ præuiæ ad reliquos affectus erga extrinseca, & extra essentialia ipsi bona requisitus) nec positiue aliquo iure prohibitus est. Sin illud ostende multoq; minus naturali aliquo iure; ergo prauus amor ille non est. Postrema minoris pars probatur. Tum quia vnumquodque & vnũquemque amare, & complacere, in eo, quod est, & factus à Deo est, præcise, ibique sistendo rationi naturali nullatenus dissonat: imo vero Dei amori, & complacentiæ conformatur, qui in singulis, vbi primum facta, & absolute existentia vidit, complacuit illis verbis, & *vidit Deus, quod esset bonum*, pro vnoquoque repetitis Genes. 1. & homine producto, & coniugato valde in ipso, & creatis cunctis complacuisse Deum postmodum subiungitur, *vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*. Tum etiam: quia, cum amor personæ propriæ naturalis sit, & à natura ipsa vniuscuiusque prouenies, si malus, prauusque iure naturæ esset, natura ipsa, sibimet ipsi contradiceret, ac repugnaret: ac demum naturam quamque rationalem natura ipsa determinaret ad actionem prauam, & peccatum, ex suppositione libertatis eius amoris, qui ab ea naturæ ad ipsum determinatione (in quo nunc Scoto consentimus, vt actius ipsum impugnemus) præueniret. Nec præstat, si dicas: modum eius amoris, & nimietatem esse prohibitam: intensio quippe actus, & vehementia affectus nusquam prohibiti: imo vero de se boni, & naturæ rationali conuenientis, (vti amor sui esse, præcise prohibitus non est) nisi, vbi eiusmodi intensio, & nimietas actus, seu affectus illius alterius virgentis præcepti executionem impediat mala moraliter, & peccatum esse non potest: quod in hac intentione, & magnitudine amoris sui esse, & propriæ personæ entitatiue, & secundum intrinseca, & essentialia sumptæ, præcise, nusquam inuenitur.

7. Impugnatur quarto, Scotus, & simul confirmatur: impugnatio præcedens. Amor elicitus, & liber, (qualis ab Scoto asseritur) propriæ personæ, suique esse, & naturæ, secundum intrinsecum sumptæ præcise, ibique sistendo, in quacumque intentione eliciatur, solum determinat personam ad prosecutionem boni, & conuenientis, sibi, & fugam mali, ac sibi disconuenientis, non autem ad prosecutionem boni prohibiti præ honesto, & huius præ illo fugam, sed illam indifferentem relinquit, & proxime constituit cum requisitis aliis ad alterius pro personæ arbitrio prosecutionem, vel fugam: ergo de se amor ille personæ, ac naturæ propriæ, nequit esse determinatio ad malum, nec affectus prauus, in quacumque intentione eliciatur. Dices nil esse apud Patres, & vitæ spiritualis magistros vulgatius quam quod *vitia omnia ex proprio amore in nobis oriantur*. Huic tamen, alio eorumdem Patrum, & magistrorum spiritualium aphorismo respondeo scilicet: *Neminem se magis odisse, quam qui peccat*: qui quidem in illa sententia Christi: Math. 16. *qui enim voluerit animam suam (id est vitam) saluam facere perdet eam*, & ad quæ Augustinus sententiarum antithesim accute concilians, ait, *Si male amaueris tunc odisti*: cõtinetur. Concilia ergo aphorismos, & primo nobis opposito facile respondebis: quia neuter de amore hoc personæ, ibi sistendo (de quo scholasticus noster & Metaphysicus sermo est) sed de appetitu aliorum extrinsecorũ, seu extraessentialium contra naturales, vel positiuum: primus decoctabilium, & carnalium: secundus diuturnioris durationis vitæ, vel breuioris, & quæ vitæ, & naturæ nostræ præcise, nõ est. Quinto denique Scotus, sibimet in sua sententia contradicit, vti & sequaces ipsius. Aiunt enim: amorem illum propriæ personæ in Lucifero fuisse luxuriam quandam, & libidinem spiritualem, id est, nimiam de spiritualibus, quæ habebat donis complacentiam: ergo complacentia hæc spiritualis affectus gaudij de possessis, & concupiscentiæ est (vti gaudium nostrum de bonis aduentitiis & extraessentiam physicam à nobis possessis) non autem amor personæ propriæ, & naturæ secundum intrinsecum sumptæ, amorem omnem concupiscentiæ de extrinsecis, & extraessentialibus bonis necessario pro naturæ prioris iuxta hos Doctores, præcedens, sed ipsum personæ amorem necessario subsequens, & supponens. Quatenus vero Scotus, & Hocol. hunc suum primum amorem (quem primum Luciferi peccatum esse volunt) luxuriam spiritualem, non autem superbiæ specie, ab aliis distincte, & strictæ ac propriæ dictæ peccatum asseruat, impugnari affatim sunt. cert. 3. n. 2.

CERTAMEN VI.

Sententiæ de appetitu vnionis hypostaticæ confutatione nostra de primo Luciferi peccato firmatur.

1 Scholastici, iam citandi, scipturæ loca, quibus nostram probauimus conclusionem legentes, videntesque in illis appetitum Luciferi de Deitate fuisse clare significari, atque arbitrantes de Diuinitate identice possessa, vel possidenda (vtpote de obiecto impossibili à Lucifero satis, & cuidenter noto, esse non potuisse appetitum illum de Diuinitatate per vnionem hypostaticam à se habenda fuisse censuerunt, inuidiæ affectum Christo, eam vnionem habent, simul affingentes, quia notitiam vnionis eius hypostaticæ etiam Lucifer ex reuelatione habuit prius quam peccaret, ita Catherinus Libel. de gloria bonor Angelor. & lapsu malor. & Viguerius. c. 3. instituon. §. 2. versu. 15. etsi dignitatis mediatoris quę sane vnione hypostatica constituitur. Vt vidimus contra u. vltima, de incarn.) Luciferi appetitum, & peccatum primum, fuisse dicat: voce nimirum à Catherino discordans. Valentia in Psalm. 82. ad illa: *surge Deus, & iudica terram*, Iacobus Naclanctus in epist. ad Ephes. quibus adde Richardum. Ascanium Martinengum citatos à Tanner. dub. 3. n. 5. Granadum. d. 2. sect. 4. 80 ar. d. 7. c. 13. Martinon. d. 44. n. 8. ex confessione dæmonis exorcismis energumeno adiurati, Quiro. d. 74. sect. 1 n. 8. §. *Ego censeo*, ac probabile censent Molina, Zumel Becanus, & alij. citantur pro hac, etiam sententia Alex. 3. p. q. 2. m. 13 Vvilliem. Parisiens. lib. 6. de vniuerso. 1. p. partis. 2. 2 cap. Iob. ad 110. Dionys. Carthusian. in 2. d. 5. q. 1. Sed hi solum docent, appetisse diabolum æqualitatem scientiæ, & sapientiæ Dei, quæ cum à proprietate competit filio videt Bernardus, serm. 1. de aduentu (ex quo illi sententiam sunt mutuati, illi id Ionæ ex filij) persona subiungit, *si propter me orta est tempestas proiicite me in mare* (corporis, scilicet, quod assumpsit) vt mirum sit Bernardum ex hoc sermone, & hos authores duos postremos ab huius sententiæ Doctoribus citari. Citatur rursus Bernardus ex sermone decimoseptimo in Cant. vbi Luciferum. *Antequam verteretur in tenebras*, scilicet peccati, generi nostro ob hominis Christi hypostaticam vnionem inuidisse, ac dixisse, *vt quid perditio hæc vngueuti*, scilicet diuinitatis, in humanitatem Christi effusæ, & infusæ. Sed tamen Bernardus nihil vbi de vnionis hypostaticæ vnctione, aut vnguento Diuinitatis humanitatis Christi, sed de vnguento gratiæ Dei in prædestinatos omnes effusæ ex qua cœlo, & gloriæ inferendos, faciendosque conciues suos, ex Dei reuelatione Lucifer nouit: ac socios dedignatus, eis præesse vt Princeps, ac magister docere voluit; vt in textu Bernardi est expressum: quare falso pro hac sententia refertur ab his, qui, vnguenti, & vnctionis nomine decepti, de sola vnctione Deitatis cogitarũt, sed, nec si de ea Bernardus

cuius

dus; loqueretur huic sententiæ faueret; quia expresse ait inuidiam hanc Luciferi erga hominum genus, quam primum eius peccatum videtur docere, ex superbiæ anteriori peccato ortum duxisse, sic enim concludit: *Ergo in cœlo concepit dolorem, & in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem iniquitatis, & arumnarum omnium primæ parens superbia. Nam etsi inuidia Diaboli mors intrauit in orbem terrarum, initium tamen omnis peccati superbia*, quod ipsum solummodo Alexander voluit. Citatur etiam Rupertus Abb. ad id Ioan. 8. *Ipse homicida erat ab initio*; sed extra rem: cum ex odio in Christum, mortem, quam per Iudæos perfecit, machinatum fuisse dicat, ex quo primum illum Lucifer nouit. An vero illum nouerit antequam primo peccaret, an postquam iam lapsus in culpam fuerat, non definit. Cyprianus opusc. de zelo, & liuore sub init. Irenæus. 4. aduers. hæres. c. 78. ad id Matth 13. *Inimicus homo hoc fecit*: inuidiæ hominis primum Luciferi peccatum fuisse aiunt, non autem ob vnionem hypostaticam hominis Christi, sed quod homo, ad Dei similitudinem, & imaginem conditus primum esset de hoc materia inuidiæ conuenit cum ipsis. Tertul. lib. de patientia, c 5. Basil. concione de inuidia sub init. Nyssen. orat. Catechet. c. 6. circa med. sed, an primum Luciferi peccatum fuerit? hi non definiunt, nec examinant. Immo vero Augustin. 11. de Genesi ad litter. cap. 14. eorum sententiam memorans, nec improbans, monet, si Angelus ex inuidia eiusmodi, peccarit, ex peccato superbiæ in quod prius inciderat inuidisse homini, non autem ex inuidia superbisse. De inuidia diaboli in homines ob ipsis ingenitam Dei imaginem, & similitudinem, & dona, in quibus conditus est reliqua primum Luciferi peccatum esse non potuisse, sed superbiam, qua iam à gratia, & dignitate deiectus & omnia homini inuiderit, docuit, & luculèter probat Chrysostom. hom. 22. in Genes. à nobis recitatus cert. 3. n. 5. sine cuius ratio respectu inuidiæ Luciferi de vnione hypostatica humanitati Christi donata. (De qua tamen ibi Chrysost. non agit) vim non habet. Author operis de mirabilibus sacræ scripturæ operibus Augustini inserti lib. 1. c. 2. Diabolum non potuisse absolute peccare inuidia dignitatis humanæ, ni suam prius amisisset per peccatum dignitatem vnionis hypostaticæ, non excludens censuit. Sed falsum est, & ratione Chrysostomi, & Augustini supra destitutum.

2. Hæc de Patribus prolixius præmisi, vt citatos scholasticos præfatę sententiæ Patronos, illorum authoritate nudos conclusione opposita liberius, atque expeditius adorirer. Sed tamen pro præsentis difficultatis ex animo expeditiori, & vniuersaliori & quod quæstiones, tam de facto, quam de possibili, hic ab scholasticis agitatas comprehendat, aduertendum. Quoad quæstionem de possibili dupliciter versari illam posse. Scilicet, vel de absoluta possibilitate appetitus superbi erga vnionem hypostaticam Angelo eius notitia sufficienti instructo ad eam appetendam, vnionis eius, & peccati superbiæ naturis solis, & essentiis attentis, vel suppositis etiam ordine decretorum, & motiuorum ad incarnationem, & vnionem hypostaticam peragendam huiusque absoluta Lucifero præuisione, & circa primo modo intellectam, quæstionem de absoluta possibilitate appetitus diaboli proprie superbi, vnionis hypostaticæ, dicendum esse absolute possibile est conclusio contra recentiores pressis nominibus memoratos à Vasquez d. 233. c. 1. n. 5. §. *Secunda opinio*, & Bannes. 1. p. q. 63. dub. 3. circa concluſ. 6. Est tamen cæterorum Theologorum conclusio Vasquez. c. 2. n. 7. ad 10. inclusiue. Ioann. Præpos. 1. p. q. 63. a. 3 dub. 4. n. 30. concluſ. 1. Arriaga. cit. d. 24. sect. 5. §. *difficultas hæc*. n. 37. tanto oppositæ conclusionis contemptu, vt nostram, sine disputatione, dubiove vllo admittendam iudicet; eam insuper, absque disputatione suppositam, quam examinatam volunt, qui primum Luciferi peccatum vnionis appetitum de facto fuisse, vel defendunt vel asserunt, probabile. imo & qui eos in quæstione de facto impugnant: eorum quippe nemo ex absoluta eiusmodi appetitus impossibilitate, sed ex suppositione ordinis decretorum incarnationis, vel aliunde Probatur facile. Quoad physicum appetitus, etsi enim cognitio, possibilitatis adhuc vnionis physicæ Dei cum creatura absque reuelatione haberi nequeat, ab Angelo, vt constat ex dictis controu. de Trinit. d. 2.) quia eius possibilitatis inferendæ nullum est in naturalibus principium, ast reuelatio de vnionis eius possibilitate à Deo verissima & quæ creaturam rationalem nobilissimam, atque tot gratiæ donis ornatam ad ipsius amorem, & appetentiam posset mouere absolute est possibilis. Accedit quod ad affectum complacentiæ de vnione à se habita apprehensio sufficiat, quæ haberi à Lucifero potuit absque iudicio, de eius possibilitate, imo, & cum iudicio, de eius impossibilitate, vt vidimus. cert. 4. de appetitu complacentiæ Luciferi de Diuinitate à se identice possessa. Quoad possibilitatem malitiæ appetitus illius absolutam probatur communiter; quia hic potest absolute prohiberi, tuncque appetitus, aut complacentia prohibita de vnione hypostathica peccatum abs dubio esset, prohibitio hæc ex sine humilitatis Angelicę, vtque se intra modestiam debitam, ac propriam suæ imperfectionis cognitionem ac sensum Angelum contineret, cui præcepto solius superbiæ, actu contrairet, non repugnet.

3. Sed independenter prohibitione hac, appetitus ille posset esse malus, scilicet, si de vnione illa falso apprehensa vt habita, inaniter gloriaretur Angelus, & intumesceret, præcise quatenus ipsum, quid magnum, & excellentissimum in sua æstimatione per ipsam constitutum se cogitaret, sine vllo respectu & cogitatione amicitiæ Dei, quam vnio illa ipsi afferret, alteriusve honestatis obiectiuæ, vt complacentiæ illius motiua, vt cert. 3. de complacentia Diuinitatis aprehensæ, vt à se possessæ dicebamus. Eodemque modo appetitus absolutus desiderij vnionis, ciusdem prauus moraliter probatur, si ob illud præcise motiuum ab Angelo haberetur, intumescendi scilicet, de immęsa illa, ac nimia vnionis excellętia à Deo ipsi indebita, atque à sua natura longe à Deo desita, & excelsa, quin affectus ille ad desiderium, vel complacentiam de illa, vt sibi naturaliter debita, vel à se, suoque iure & viribus habenda, (quod dubio procul peccatum graue foret) vel ad aliorum Angelorum despicientiam, & neglectum pertingeret, de quibus Angelus tunc, nequidem cogitaret: quam vero complacentiæ illi, aut desiderio tumido, & inflato aliorum neglectus, & dispicientia proxima sit, nemo non videt. quare eos, quos valde de suis dotibus tumidos, & vane complacentes sibi; priusquam ad nostrum despectum, & cõtemptum, eos peruenire noscamus, merito tanquã nobis iniurios, & contẽptores odimus: quia etsi non dum nos despicere comperiamus totos sui æstimatione plenos aliorum æstimationẽ non capere certum est: quare aliorum contemptum in proximo esse, vbi primum eorum recordentur legitima consecutione nobis suademus. At inquiunt recẽtiores iidem. Nemo potest in sui destructione complacere, eamve appetere: atqui, si vnionem hypostaticam Lucifer, siue complacentia de ipsa, siue eius desiderio appeteret, suæ personæ propriæ, cui vnio hypostatica repugnat, siue sui destructionem appeteret; ergo is apetitus Lucifero repugnat. Respondetur facile: appetitum suæ destructionis secundum se, & quatenus mala est appetenti, esse cuiuis impossibilem; ast, vt aliqua bonitate, siue positiua, siue negatiua, id est, quæ malo aliquo grandi valde, & quæ bono essendi appetentis iudicio præponderet, appeti posse. Ita sæpe cumnis oppressi homines appetunt mori, laqueo se suspendunt, ac propriis manibus mortem oppetunt. Damnati item expetũt deficere, ac non esse, vt intolerabiles suas pœnas, & cruciatus effugiãt. Secundo, vt superius dixi, potest appetere Angelus vnionem hypostaticam, nondum pro illo signo cogitans. De sui destructione inde ostentura, etsi obuẽturam admittamus. Tertio, cum propria personalis vltra indiuiduum esse naturæ Angelicæ aliquid vltetius addat siue positiuum, siue negatiuũ (vt cõstat ex mysterio Incarnationis) non infertur ex destructione proprię personalitatis; per vnionẽ hypostaticam naturæ, & esse destructio, vt de natura humana Christi definitum contra Eutychem fuit. Iam, si sola personalitas propria destruẽda est tãti doni, tamq; excellentis, quantum vnione hypostatica essentiæ, & naturę Angelicæ afferretur, quoniam Luciferi voluntas retardaretur nedũ redderetur impossibilis: id quod, si ia pura negatione, non autẽ in modulo positiuo, non ex multo tẽpore à nõnullis naturæ superaddito, personalitas propria iuxta Scoti, & antiquorum sententiam nostram, consistat, facilius, rudibus, etiã, huius obiectionis leuitas apparebit.

4. Dico secundo contra citatos num. 1. & Soarium iterum, t. 1. in 3. p. 42. sect. 1. Primum Luciferi peccatum non fuit appetitus vnionis hypostaticæ absolute, (multoque minus ex inuidia) quod humanitati Christi communicatam absolute videret, iuxta suppositionem ordinis decretorum incarnationis, qui de facto fuit. Ita Valentia d. 4. q. 14. p. 3. in 4. sententia, Vasquez, d. 233. c. 2. Molina ad q. 63. a. 3. d. vn. in 5. concluſ. 7. Becan. tract. 3. capite quarto, quæstione sexta, concluſione secunda, Ectius in 2. d. 6. §. 7. Ioan. Præpositus ad citat. quæst. 63. a. 3. dub. 4. n. 31. concluſ. 2. Arriaga d. 24. sect. 5. num. 38. Alarcon citato tract. 6. d. 9. cap. 1. n. 6. §. *Addo tamen* tametsi valde probabile censeat oppositum, ratione subiuncta, quæ solum concluſioni aduersæ, quoad possibilitatem poſſet inseruire. Quoad excluſiuum inuidiæ parentheſi contentum, probatur concluſio, quia vt vidimus certam. 2. Primum Luciferi peccatum fuiſſe superbiam, citra temeritatem negari nequit. Ergo non inuidia vnionis hypostaticæ Humanitatis Christi. Probatur conſequentia, quæ patuit habetur à Vasq. c. 2. n. 11. §. *Hæc eſt potiſſimâ*: quia etsi inuidia coniungi simul tempore cum superbia poſſit, non tamen simul natura, sed debet eſſe anterior natura, vel posterior. Ex triſtitia enim de bono, & excellentia alterius poſſumus illam nobis potiori iure debitam appetere, quod non ita euenit Lucifero, alioqui non superbia, sed inuidia primum eius peccatum eſſet contra dogma præfatum. Poſſumus etiam ex superbia præconcepta de excellentia alterius, quæ nobis deficiat triſtari sæpe de bonis alterius, & excellentiis triſtamur: sed tunc quidem, vel odium, vel superbiam, anterius natura triſtitiæ, & inuidiæ illi præcedit: idque Lucifero contigiſſe conſtat ex dictis certam. illo. Alioqui superbia omnis peccati in vitium non fuiſſet; quandoquidem illius inuidiæ Luciferi, initium non eſſet. Secundo probatur directa, & absoluta concluſio. Quia nequit Lucifer vnionem hypostaticam humanitatis Christi absolute existentem cognoſcere, vt illam ex eiusmodi cognitione appeteret superbe, niſi ex Dei reuelatione; aſt huius reuelationis Lucifero protunc factæ nullum eſt fundamentum, vt ſtatim videbimus: ergo nec oppoſitam concluſionem aſſerendi, hæc independenter ab ordine decretorum incarnationis, qui de facto fuit in quo nunc præsertim diſputamus. In eo vero ordine efficacius probatur concluſio. Quia decretum incarnationis, seu vnionis hypoſtaticæ, verbi ad humanitatem Christi posterius natura fuit absoluta existentia peccati Protoparentum, eiuſque absoluta præuiſione, vt oſtendimus ex Patrum, & ſcripturæ sententia, firmior, ac fere, aperta controu. de incarnat. d. 2. & 3. atqui peccatum Luciferi absolute existens, fuit prius natura peccato primorum parentum, quod ex diabolica ſuggeſtione abſoluta partum eſt; ergo peccatum Luciferi absolutum, & absolute existens fuit prius natura decreto incarnationis, atque absoluta huius existentia: ergo etiam fuit, prius absoluta reuelatione incarnationis absolutæ existentis, quam absolute existentem reuelatio absoluta neceſſario, & absolute pro naturæ priori ſupponit; ergo peccatum superbi appetitus Luciferi ortus, non fuit, ex eiuſmodi reuelatione pro naturæ priori ipſum præcedente, quin mutua cauſalitas cauſarum, non niſi per ſui absolutam existentiam cauſantium repugnanter, & contradictorie admittatur.

5. Oppoſitam sententiam Patrum authoritate prorſus deſtitutam vidimus n. 1. opponitur autem contra noſtram Paulus ad Hebræ. 2. *& cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, dicit, & adorent eum omnes Angeli eius*; ergo prius inductus Angelis à Deo fuerat per reuelationem, & propoſitus, vt eum adorarent; alioqui iterum in terram inductus, & introductus non eſſet, cum incarnatus exercite fuit, ſi tunc primum introduceretur. Nil præſtat ſumpto etiam *iterum* ſenſu, quo aduerſarij volunt. Dici enim facile poteſt cum Genebrardo in Pſalm. 95. *ad illud, & adorent eum omnes Angeli Dei*, quæ oppoſito loco Paulus retulit, de ſecundo aduentu Christi ad iudicandum intelligi, quod textui, & particulæ *Iterum*, ſic intellectæ conformius eſſet: cum introductio ſecunda, non, vtcumque, ſed in orbem terrarum dicatur, & quæ primam eius in eundem orbem ſupponat. Sed certe illud *iterum* non ad introduſtionem Christi, ſed ad teſtimonia à ſe antea pro Chriſti diuinitate, & præ Angelis etiam excellentia, recitata Paulus retulit, vt ex Adamo, & ex Eraſmo admonet Vaſquez citato loco, numero duodecimo, vt ſenſus ſit, & *iterum, ſeu rurſum, cum introducit*, vnde Græci Patres, illam particulam in eo loco non exponunt, tam eius ſenſui impertinentem. Leuius adhuc obiicitur Paulus ad Titum. c. 1. de vita æterna dicens: *Quam promiſit, qui non mentitur Deus, ante tempora ſæcularia*: cum ante promiſſio alicui, vel aliquibus exiſtentibus facienda ſit, & ante ſæcularia, id eſt ſæculi, ſeu mundi cuius tempora, nec homines fuerint, nec peccarint, reſtat, vt Angelis iam creatis facta, ac reuelata fuerit. Vitæ vero æternæ promiſſio de qua ibi Paulus, in Chriſto, & ex eius meritis fuit: quare, & ante Adæ peccatum, & mundani temporis initium, reuelatus Angelis Chriſtus fuit, & vnio hypoſtatica, quam ſuperbe illico appetierunt, ac primo peccarunt. Siſte amabo te in Origenis errorem tuo diſcurſu præceps laberis de Angelorum ante mundi initium creatione ſupra à nobis ex Patribus, & Conciliis reiectum: immo in errorem maiorem, ſi ex Græco textus vertatur pro ſæcularia, *æterna*; tametsi, & hæc Hieronymus, iuxta Origenis ſententiam, non autem ſuam de æternitate, ſeu de æuo Angelorū tempori noſtro anteius habito interpretetur; ex ſua vero ſententia ait: promiſſionem hanc ante mundi tempus omne in æternitate, & ex æternitate Dei coæterno ſibi verbo factam à Deo fuiſſe: quo tota obiectio euaneſceret. Sed corruit planius aliunde: quia, vt bene Chryſoſtom. ibi promiſit tantundem valent, ac *propoſuit, decreuit, præſtinauit apud ſemetipſum, & in mente ſua dare fidelibus ſuis vitam æternam*, quemadmodum etiam 2. ad Timot. 1. de gratia dicitur, *quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſæcularia*. Id eſt decreta: enimnondum exiſtentibus, nec fuit, nec poterat dari. Et quidem (vt non ita eſſet vera, quæ diximus) ſolum eis locis aduerſarij obtinerent reuelationem Chriſti, & vnionis hypoſtaticæ Angelis tempore, quo velint factam fuiſſe; non autem ex eius notitia, vel ſuperbo appetitu, vel inuidia in Chriſti humanitatem peccaſſe; vt bene Vaſquez, etſi poſſent: ſiquidem, eis plures, ſcilicet Angeli boni, ea etiam notitia habita non peccarunt. Adde multominus euinci, ex ea reuelatione & notitia primo peccaſſe, & ſi peccaſſe, ex illa gratis concedatur: cum iam malis aliunde fieri, reuelatio, potuerit: quemadmodum iam malis & damnatis ad ipſorum pœnam, & ſupplicium facta fuit.

6. Dico tertio, ſtante ordine de creatorum, qui de facto circa Verbi incarnationem fuit, nullareuus potuit Lucifer, vlluſve Angelus, ex reuelatione, ac notitia abſoluta incarnationis, ſeu vnionis hypoſtaticæ verbi ad humanitatem abſolute exiſtentis ex ſuperbia, vel inuidia, vel odio peccare nedum primum peccare. Eſt contra Suarez Tannerum, & Granados. Apud Arriagam ſupra num. 38. §. *Obiicitur ergo* n. 39. & tacitus Alarcon ſupra, qui ſuæ inſiſtit doctrinæ de principio remoto, quantumuis connexo, cum remoto effectu, quod cauſam ſolum per accidens eſſe docet, ac proinde ab effectu remote ſubſecuto poſſe cauſari. Concluſio tamen noſtra eſt noſtri Vaſquez citat. capite ſecundo, Arriagæ citata d. 24. ſect. 5. num. 38. §. *Obiicitur ergo*, ac deinceps. Probatur argumento poſtremo, quo ſecundam concluſionem probauimus numero quarto, ſub med. quia mutua cauſalitas cauſarum cauſantium, vt ab ſolute exiſtentium, eſt abſolute, & omnino impoſſibilis: atqui in ordine decretorum incarnationis, qui fuit, non potuit Lucifer, vlluſve alius peccare, ex viſione abſoluta incarnationis, ſeu vnionis hypoſtaticæ verbi abſolute exiſtentis, & reuelatæ, quia daretur mutua cauſalitas cauſarum, cauſantium, vt abſolute exiſtentium, iuxta dicta eo argumento vltimo; ergo nequiuit Lucifer in eo ordine, ex reuelatione, & notitia abſoluta incarnationis, & vnionis hypoſtaticæ Verbi ad humanitatem abſque abſoluta repugnantia, & & contradictione peccare. Euaſio ex doctrina memorata noſtri Alarcõ de cauſis, & principiis remotis quã nos primi iuuenes Theologicæ auditores ad cõponenda difficilia in materia de incarnatione meditati ſumus, ac reflectimus) quem

euersa à nobis fusius est controuersiis de incarnat. & hoc t. 2. de Deo vno, vbi eius doctrinæ falsitatem ex instituto monstrauimus. Porro Arriaga, Soario, Tannero, & Granado in principio Soaristico, ac præfinitionibus efficacibus antecedentibus per scientiam mediam regulatis, & directis nostrorum actuum liberorum, absque præiudicio nostræ in eis apponendis absolutæ libertatis conueniens, non satis consequenter, nobis, nostrisque huic probationi, adeo firmius adhæsit. Siquidem, ex communi illo principio Soaristico præfinitionum antecedentium efficacium, potuit Deus scientia media de peccato hominum sl creentur, & incarnationis Verbi in peccati redemptionem, & peccati Angelorum, si eis fiat de incarnatione reuelatio, decernere primum ordine intentionis incarnationem, deinde permissionem peccati hominum, & exinde eam ordine intentionis absolute præuisam incarnationem Lucifero reuelare: indeque ordine executionis peccatum Luciferi appetitu superbo vnionis hypostaticæ, & exinde in Deum, & in homines inuidia, ex quibus hunc tentauit, & prauis suggestionibus decepit, lapsusque proinde homo fuit, in cuius peccati remedium, qui ordine intentionis primus, ordine executionis fuit postremo decretus Christus: quare iuxta duos hos ordines intentionis, & executionis decretorum efficacium, etiam erga contingentes, & liberos actus nostros, contradictoria præcedentia mutua causarum absolute existentium, cui nobiscum insistit Arriaga pro tertia hac nostra, & sua conclusione non infertur: cum aliæ aliis, non eodem ordine, & modo existendi præcedant, & succedant, sed aliæ ordine intentionis, etsi alias ordine executionis sequantur.

7. Ex quo etiam constat, idem ipsum absolutum peccatum Luciferi in statu absoluto, & sub eisdem prorsus conditionibus, etiam reuelationis positum fuisse sub quibus in statu conditionato præuisum conditionate à Deo fuit. Cuius oppositum euidenter à se ostendi putauit Arriaga, num. 42. §. *Obiicies forte.* Secundo, cum eiusmodi præfinitiones, efficaces, & quouis gradu antecedentes nostrorum actuum liberorum eorum libertatem euertere fuse, ostendimus controu. de incarnat. de ordine decretorum eius, & hoc 2. controu. de volunt. de ordine intentionis, & executionis inter Diuinæ voluntatis actus & controu. de prouidentia, & controu. de prædestinatione totam hanc doctrinam à fundamento eruimus, & euersam reliquimus; item, ea permissa, docuimus, effectus ordine intentionis, etiam efficacis, solum videri intentos non in se pro illo existentes, & executos, quare nec pro illo signo, vt absolute in se pro illo signo, & priori esse, vere reuelabiles, quousque signum absolute eorum executionis, & existentiæ in se ipsis aduenial: qua de re nostram controuersiam de merito Christi, & aliam de causis incarnationis, d. de causa meritoria incarnationis, t. controuersiarum de incarnat. adito, vbi doctrinam hanc in eis materiis alte fundatam reperies; ne hic iterum, aut alibi pro materiæ diuersitate prolixe, & inutiliter repetereturratio, qua fortasse aliqui Doctores in aduersam sententiam acti sunt, & quam num. 1. tetigimus: quod scilicet cum Deum esse identitate Deitatis repugnantiam Lucifero euidentem contineret, ac proinde neque in id eius appetitus ferri posset, atque ex alia parte Deum esse appetiisse Luciferum ex datis locis Isaiæ, & Ezechielis, & illa Michaëlis in ereptione: *Quis sicut Deus satis constet:* appetiisse Luciferum esse Deum participatiue, & denominatiue vnionis hypostaticæ beneficio videtur concludi. Verum non obstante repugnantia, Lucifero euidenter nota idemticæ possessionis deitatis, ostendimus cert. 4. Luciferum ex simplici apprehensione eius repugnantis possessionis idemticæ Deitatis simplici complacentia, ac velleitate potuisse illam velle ac de facto illam voluisse. Secundo, illa ipsa Michaëlis ad Luciferum redargutione, & increpatione, *Quis sicut Deus*, essendi Deum identitate Deitatis, eiusve identica possessione fuisse Luciferi appetitum, non autem participatiue & denominatiue per physicam vnionem hypostaticam conuincitur: nam hoc modo participatiue plures, ac Lucifer ipse Deus, ac sicut Deus esse possent: itaque repugnantiam eius, quod appetit, ac Michaël Lucifero opposuit, quæ in essendo Deum participatiue, ac denominatiue solum per vnionem hypostaticam nusquam inuenitur, sed eorum in essendo identicè Deum. Tandem inducuntur in aduersam sententiam nonnulli, quia superbo appetitu vnionis hypostaticæ, vt primo Luciferi peccato admisso, facillime intelligitur, quo pacto simili peccato appetitus superbi vnionis hypostaticæ ipsis etiam possibilis ex Luciferi suasu, ac suggestione alij Angeli peccauerint: id quod in aliis sententiis maxime in nostra de appetitu Deitatis identicè possessæ, vel possidendæ) ægre defendi, intelligive potest. Verum quo peccati genere reliqui Angeli primo peccarint, eodemne cum Lucifero, vel generis alterius? examen vlterius requirit cert. vltimo exacte, & fusè habendum, ex quo eiusque decisione euanescet obiectio.

CERTAMEN VII.

Reliquarum sententiarum de primo Luciferi peccato confutatione præfata nostra rursus stabilitur.

1. SAnctus Bonauentura in 2. d. 1. art. 1. quæst. 1. & 2. Durandus d. 5. quæst. 2. censent, Luciferi peccatum primum fuisse superbiæ, qua creaturis rationalibus præesse cum iurisdictione, & potestate docendi, iubendi, ac circa illas pro libito disponendi, & cui illæ tenerentur parere ac obedire voluit: quibus accessit Dionys. Carthus. compendio Theologiæ propos. 2. eam sententiam communiorem Theologorum appellans: subscribit Molina noster d. citat. m. 5 concl. 5. An vero appetitus hic ius dicendi rationalibus creaturis coniunctus cum appetitu etiam superbissimo exemptionis suæ à iurisdictione, & subiectione omni alterius cuiusvis etiam Dei? hi Doctores citatis locis, non explicant; tametsi testimonia Patrum, quibus sententiam probant vtrumq; vt plurimum contineant: quare, & ipsi vtrumque videantur docere, tametsi alterum solum expresserint: expresserunt vtrumque Alex. 2. p. q. 98. m 3. corpore, & deinde §. 1. S. Bonau. in 2. d. 5. art. 1. q. 2. quare de eo clarius constat loco supra allegato expressa vna huius sententiæ parte alteram suppositisse: vtramque expressit etiam Guillielm. Parisiens. 1. parte, partis secundæ principalis de vniuerso, capite 109. & 110. Nicol. de Lyra ad id Isaiæ 14. *In eodem consendam.* Burgensis editione 2. eius capitis. Toringus in replica illius, quibus adde Becanum tract. 4 c. 9. q. 8. Hacherum tract. 4 q. 63. d. 2. concl. 2. Gammachæum, q. 63. versus fin. quos refert, & sequitur noster Ioan. Præposit. ad 3. art. eius quæst dub. 5 n. 32. §. *vter eos, qua vltima:* vtrumque etiam censere videntur (etsi solum appetitum exemptionis à iurisdictione, & subiectione vllius alterius exprimant) Valent. d 4 q. 14. punct. 3. sententia 5. statim enim §. *Probatur hac sententia*, eam probat testimoniis Patrum, quæ vtrumque continent expresse. Cæterum ex eius, & in quibus subiectionis, & iurisdictionis exemptionem apperierit, Theologorum imo, & Patrum concors, & constans sententia non est. Siquidem Basilius orat. de humilit. (quæst. 17.) & Bernardus, exemptionem à iurisdictione Dei, ac subiectione Deo appetiisse Luciferum non memorant, vti nec Doctores initio citati qui testimonio Bernardi in primis vtuntur. A Dei etiam iurisdictione, & potestate libertatem Luciferum voluisse, docent August. sæpe Gregor. Magnus, & Anselmus infra referendi: in quibus autem Dei iurisdictionem, & potestatem Lucifer detrectarit in operando, an etiam in essendo? Lis Doctoribus hisce est, Lyra, Toringus, & Valentia citato §. *quinta sententia*, sub fin. & Præpositus n. 34. §. *Secundo*, solum in operando censent, quia exemptionem à Deo in essendo euidenter sciebat esse sibi exemptionem impossibilem: cuius rationis debilitatem ostendimus certam. 5. & miror ea Doctores eos, & præsertim vti Valentiam: qui statim concludit expresse exemptionem à potestate alterius in operando Deo intrinsecam appetiisse Luciferum, cuius implicatio in creatura vlla, seque ipso,

æque erat Lucifero euidenter nota. Idcirco Burgensis (plaudente Vasquez disp.235.c.4.n.37. §. *Mihi placet*) in essendo etiam exemptionem, & independentiam à Deo voluisse Luciferum merito, & referendis Patribus conformius ait. In quas autem rationales creaturas iurisdictionem ambierit Patribus non conuenit. Basil. & Bernard. citatis locis in homines solum iurisdictionem, imperium, ac dominatum affectasse, paresque illos in gloria futuros (vt fors è Dei reuelatione nouerat) detrectasse, subditosque potius voluisse. *Inferiores sunt* (inquit Bernardus) *inferioresque natura, non decet esse concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc eius machinationem, illa præsumpta ascensio, sessioque significans Magisterium ascendam inquit, &c.* Eodem modo censet sermone 69. in Cant. cui noster Ioannes Præpositus consentit vbi proxime, paragrapho *Non est improbabile*, vel eo in primis, quod facile inde appareat, quo peccato alios Angelos ad simile peccatum potuerit inducere, quod si Angelis etiam dominari voluisset, ne tentare quidem reliquos posset, nedum suadere.

2. Noster Vasquez citato cap.4.n.34. §. *Postremo ad explicandam* sub finem, dubium, ac indefinibile iudicat an solis hominibus, an Angelis etiam præesse Lucifer voluerit, ac dominari, cum vtrumque, vel alterum potuerit appetere, nec vtrum appetierit de facto, cum fundamento possit definiri. Ego vero censeo ambitionem Luciferi dominatus, & imperij in rationales omnes angelicas, & humanas creaturas fuisse: quia exemptionis ab omni iurisdictione, imperio, & potestate Dei, tam in essendo, quam in operando eius appetitum fuisse. Probatur apertis Patrum testimoniis. August.14.de ciuit. capite 11. *Postea quam superbus ille Angelus, ac per hoc inuidus, per eandem superbiam à Deo ad semetipsum conuersus, & quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis, quam esse subditus eligens de spirituali paradiso cecidit, &c.* Quibus sicut exemptionis ab imperio, & potestate nullam adhuc diuinam exclusam à superbia Luciferi docet; ita nullam à sua potestate, & imperio excluſum voluisse censet Augustinus, sed clarius concione 2.in Psalm.70. sub med. *Si peruersè*, inquit, *voluerit imitari Deum, vt quomodo Deus non habet, à quo regatur, sic ipse velit sua potestate vti, vt quomodo Deus nullo formante* (scilicet in dependentia in essendo) *nullo vrgente viuat: quid restat, nisi, vt in deterius mutatus deficiat?* subdit. *Hoc Diabolus fecit, imitari Deum noluit, sed peruerse non esse sub illius potestate, sed habere contra illum potestatem.* Quo ergo peccato Angelos à suo imperio, & potestate vellet excluſos, qui Deum etiam subditum voluit? & 11. de ciuit. cap.13. *Suo recusans esse subditus Creatori, & sua per superbiam, velut priuata potestate elatus, ac per hoc falsus, & fallax; quia neque vnquam potestatem omnipotentis euadit: & qui per piam subiectionem: noluit tenere, quod vere est affectat per superbiæ elationem simulare, quod non est.* Magnus Gregorius libro 34. moral. c.14. *ei quippe à quo conditus fuerat, subesse despexit: ita enim Deus super omnia, vt ipse sub nullo sit. Leuiatham vero est, eius celsitudinis culmen aspiciens ius peruersæ libertatis appetiit, vt & præesset cæteris, & nulli subesset: dicens. Ascendam super*, & Anselm. de casu Diaboli cap.9. ait. *Contra voluntatem Dei voluit inordinate similis esse Deo: quia propria voluntate, qua nulli subesset: voluit aliquid*, (vtique in alios imperium, iam enim nullis subditam voluntatem, qua illud voluit prædixerat) *solius enim Dei esse debet sic voluntate propria velle aliquid, vt superiorem non sequatur voluntatem.* Cui consonat ad verbum fere S. Thom. 3. contra gent. cap 109. quamvis neuter amplius, quoad Luciferi appetitum de exemptione à potestate iurisdictionis) contra quam voluntatis creatæ malitia actionis prauæ directe pugnat, meminerit, S. Basilius, & Bernardus exemptionis ab vlla potestate diuina non meminerunt, neque expetitam à Lucifero iurisdictionem in Angelos etiam, sed in homines expresserunt: quia id eorum proposito fuit satis, & licet non assertiue, S.Bernardus id asserat, sed subdubiis discurrat; testimonij tamen fine eum appetitum, si fuit ortum certè ex superbia habuisse anteriori, quin huius obiectum, & materiam designet: quod esse potuit exemptionis, Deo intrinsecæ ab omni iurisdictione, & potestate alterius in essendo, & operando, quin testimonium Bernardi reclamet.

3. Etsi autem vtriusque exemptionis, nimirum à Dei Dominio, seu iurisdictione, & omnipotentia, & imperij in rationales omnes creaturas superbus Luciferi appetitus fuerit, fuisseque tantorum Patrum testimoniis comprobetur; nusquam tamen inde probatur appetitum diuinitatis, seu (quod idem est) alicuius intrinseci attributi diuini identica possessione Lucifero in sua apprehensione habiti, vel habendi primum superbiæ peccatum eius fuisse, id plane concedit præcipuus sententiæ, huius fundator Valentia noster citato §. *Quinta sententia* fin. vbi ait exemptionem ab omni imperio, & potestate alterius in operando Deo intrinsecam, ac diuinam fuisse à Lucifero superbe appetitam, hocque fuisse primum eius peccatum, & ex quo subinde reliqua eius delicta manarunt: id autem solum nostræ conclusioni cert.4. satis erit. Siquidem appetitus cuiusvis prædicati diuini, Deoque intrinseci eandem, ac omnium Deo intrinsecorum appetitus habet vel non habet difficultatem. Verum, cum scripturæ testimonia appetitum Luciferi essendi Deum, seu complacentiam de Deitate identice possessa apprehensiue propria vocum significatione sonent, eius complacentiam primum Luciferi peccatum fuisse merito diximus. Inde vero, vt se se magis diuina attributa Deitatem metaphysicè, consequentia eius menti explicabant, atque apprehensiue possessa à Lucifero cogitabantur, de illis etiam complacentia, & velleitas sua posteriori signo succedebat: ita enim, fieri, atque euenire connaturalissimum est, ac subinde de facto asserendum. Apprehensa igitur vt à se habita exemptione Dei ab omni Dominio, iurisdictione, & potestate alterius, cum in essendo, tum in operando de ea sibi Lucifer complacuit, deinde de supremo dominio, & iurisdictione ab alterius voluntate independenti in omnes, præsertim rationales creaturas, propriè etiam diuina, atque in ipso similiter cogitata, tum de iure adorationis, & cultus latriæ, atque obedientiæ ab illis, sibi præstandæ, supremæ huic (vt apprehendebat) suæ potestati, dominio, & iurisdictioni debitæ: quod à Patribus interpretibus, & Scholasticis aliquibus de extrinseca æstimatione iureque eius, solum falso, & à creaturis rationalibus existimato (vt apud idololatras obtinuit) non autem de vero iure & potestate sua, in illas, ac diuino, à Lucifero solummodo expetito intelligunt, vt referebamus cert.4. Etsi verum non sit, tamen ex veræ diuinitatis superbo appetitu, & complacentia eorum habuisse connaturalius, & connaturalissimum, vt de se se patet: imò vero falsæ illius extrinsecæ apud alios existimationis appetitus in Lucifero, antequam peccato alio superbiæ lapsus esset, atque inflicto supplicio, verum Deum, & supremum aliorum Dominum, & Imperatorum non esse cognouisset, videtur difficile: quo enim pacto falsam illam existimationem inanem, & extrinsecam apud alios, aberrantes, vel deceptos expeteret, aliosque deceptos vellet, vel potius in eo decipere, ni prauus ipse iam esset? sed quidquid de possibili sit, eo ordine quo diximus: factum, vt delicti sui animaduersione inflicta propria diuinitate Lucifer, nec prius respuerit, ex contextu capitis 14. Isaiæ, & Ezechielis 28. satis apparet. Sufficiat illa nunc ex Ezechielis 28. numero 9. ad Tyri Regem litteraliter, & figurato sensu, intento tamen ab Spiritu Sancto, iuxta Patres, & interpretes omnes de Lucifero etiam dicta recitare. *Nunquid dicens, loqueris* (vt antea dicebas) *Deus ego sum coram interficientibus te, cum sis homo, & non Deus in manu occidentium te?* tentatio igitur intellectum Lucifero dedit ex eaque in rabiem Deique, & hominum odium, & inuidiam versus vanæ illusi existimationis, cultus, & adorationis vmbraticam excellentiam ambibit, vt inimico ac vindici Deo extrinsecum saltem illum honorem sustineret ac simul homines gauderet, vide quot gradibus primo Luciferi peccato appetitus hic vanæ adorationis posterior Lucifero aduenerit?

4. Duo alia Luciferi peccata, de quibus Scholastici disputant, restant examinanda: multo tamen breuius: quam à non adeo prisicis Theologis examinata video: quia, quidquid rei, & veritatis in eis esse potest, paucis

paucis potest ostendi, quin longæ disputationes texantur: videat, qui volet, oblongas apud Vasquez, Soarium, & Arriagam: non enim in authoribus variatum sententiarum referendis, nedum cuiusque discursibus proferendis, approbandis, aut confutandis, tempus, & calamum teremus. Primum est: an Lucifer appetitu nimio & inordinato naturalis beatitudinis (in qua Isaias capite 14. & Ezechiel capite 28. ante lapsum in culpam fuisse describitur, nosque etiam superius diximus) primo peccauerit? Secundo: an inordinato appetitu suæ beatitudinis, supernaturalis saltem & supremæ, in qua creatus procul dubio non fuit: de vtroque autem disputatur quomodo peccatum esse potuerit? cum in neutrius expetitione, vnde malitia suboriatur, dispici facile possit: vnde nec in alterutrius expetendæ intentione; nisi quatenus sui vehementia ita occupet, rapiatque voluntatem, & affectum, vt præceptis aliis implendis officiat: quæ non erit directa, & speciei suæ; sed indirecta, & speciei peccati alterius, cuius fuerit causa: id quod actibus, non solum indifferentibus, sed bonis ex specie sua, si vrgentis de re alia præcepti impediant adimplerionem, contingit: censetur merito, & communiter à Theologis, in alterutrius expetitione peccatum esse potuisse, si alterutram beatitudinem, vt à se, ac propriis viribus, prorsus independenter à Deo habitam, vel habendam Lucifer appeteret: immo, si supernaturalem iuxta naturæ suæ debitum concessam à Deo, vel concedendam. Neque huic doctrinæ obest, Luciferum euidenter tunc sciuisse: tam naturalem suam beatitudinem, quam supernaturalem à Deo esse, ac fore necessario, vt prima, & vniuersali causa rerum, supernaturalem vero à Deo etiam omnino gratuito, & supra omnem virtutem, iusque, & exigentiam naturæ: ac proinde neutram ita appetere potuisse: diximus enim ex iudicio quidem de eis ita habitis, vel habendis, quod cum euidenti iudicio de oppositio repugnat, neutram beatitudinem velle Luciferum potuisse; at vero ex simplici apprehensione ita habitæ, vel habendæ beatitudinis vtriusque compossibili cum euidenti iudicio de oppositio, potuisse illum velleitate, simplicive complacentia velle, constat ex dictis de appetitu Luciferi diuinitatis sibi identicæ apprehensæ, & cogitatæ certamine quarto, & quoad supremæ suæ beatitudinis supernaturalis appetitum, potuit citra controuersiam Lucifer superbe peccare, si eam contra, sibi vtique notam, Dei voluntatem in expectato statu viæ cursu, & termino sibi à Deo donari illam voluisset vt potuit velle.

5. Potuit denique Lucifer supernaturalis beatitudinis superbo appetitu peccare si eam ad sui de ipsa tumorem, & inanem complacentiam expeteret, vt superius diximus, & quatenus ipsum physice excellentiorem præcisè constitueret nec quatenus ipsum Deo conuinctiorem & firmiorem amicum redderet: quocirca animaduertendum discrimen inter excellentiam virtutum morali honestate bonarum, & physicam solum excellentiam reliquorum supernaturalium habituum, actuum, & donorum quæ gratia, & amicitia Dei formalis non sint, merito hic erit: virtutis quippe & amicitiæ formalis Dei bonitas, & excellentia nequit à morali honestate, & amicitia formali Dei, cogitatione adhuc, abstrahi, ac præscindere: eum id in essentiali eius conceptu imbibatur: quare implicat in hæc ipsa formaliter appetitum ferri, quin in honestatem ipsam, & obiectum honestum feratur, ni extrinsecus, ex fine alio prauo, quod affectui honesti operis ob honestatem ipsam formaliter elicito omnino repugnat, & amicitiæ Dei volitæ formaliter, qua tali. Cætera vero dona, vt possunt, qua excellentiam, & ornatum physicum personæ præsentari, atque ibi sistendo proinde appeti, siue complacentia, siue desiderio ad tumorem, & gloriam inanem, vitiari etiam possunt ex superbia, vt patet: etsi non adeo praui malitia, atque in Luciferi peccato, in scriptura & Patribus significatur, atque ex eorum supplicio arguitur. An vero peccatum hoc in Lucifero de facto, & primum fuerit in viæ statu non adeo facile potest ab aliis Theologis definiri. Mihi vero certum est primum Luciferi peccatum non fuisse, & quid enim supernaturalem, & supremam gloriam creatam desideraret, in ea, vt apprehensa gloriaretur, qui se primo Deum, & diuinitatis identicæ possessorem cogitans, & complacens, vt diximus, de gloria infinita simpliciter, deitatis indiuidua comite cogitabat, atque vt sua identicè vane complacebat, & gloriabatur, quod si in peccatum lapsus, sæque ob illud miseriæ ante damnationem, & supplicium in viæ statu admonitus fuit creatam gloriam aliquo ex præfatis modo appetiisse etiam superbe verosimile est.

6. Quod vero, contra primatum appetitus superbi Dictatis in Lucifero à nobis assertum, obiici poterat, & contra quemvis superbiæ actum ab aliis designatum æquè militat, & ab aliquibus obiicitur, nihil præstat. Aiunt enim quemvis appetitum superbum (maxime identice similitudinis Deo in natura diuina) errorem in intellectu debuisse præcedere: quem vtique vitare teneretur: ac proinde in eo non vitando, prius quam superbe aliquid appeteret, iam peccasse: Diximus supra, quisnam, & quo peccato error intellectus ad peccatum supponatur: debet autem esse iudicij, & practicus error circa obiecti prosecutionem, vel fugam: quod si prohibitum prosequendum proponat, vel debita prosecutione abstinendum, ac vincat practicus error moraliter, & prauus, ab effectu, & praua prosecutione quam causat, appellatur; intrinsecus autem, & in se necessario pravus moraliter non est: alioqui ad ipsum alius error practicus, pravus, & ad hunc alius, & sic infinito regressu præsupponeretur. Cum ergo moraliter & anterius ad peccatum, quod causat, prauus ad illud non supponatur obiectio euanescit: specialiter autem obiici contra nostram conclusionem demum potest illud Ezechiel. 28. n. 17. *Et eleuatum est cor tuum in decore tuo; perdidisti sapientiam in decore tuo*: quibus ex inani complacentia sui de bonis, donisque, cum naturalibus, tum supernaturalibus, in quibus creatus Lucifer à Deo fuerat, & quæ ab ortu suo habuit, superbisse primo Lucifer veramque sapientiam sanctitatis amisisse, ac peccati tenebras incurrisse dicitur; non autem complacentia, aut velleitate Deitatis apprehensæ, vt identice à se possessæ, ac suæ, quæ sua tamen onerat. Respondetur, ibi non referri inanem sui de se amplius multo, & infinite, amplius quam erat se apprehendens Deum, neglectisque habebat affectum, & complacentiam, qua superbe de identica sibi Deitate complacuit, eamque velleitate quadam expetiuit: sed huius affectus, & cogitationis occasionem, & eiusdem affectus supplicium.

7. Denique (ne deliria adhuc, quæ in hac quæst. vesanis hominibus occurrerunt omittamus) Athanasius, seu quisquis apud eius opera author est libri quæstionum ad Antiochum q. 6. refert eorum errorem, qui dixerant Deum Adamo creato, Lucifero, & Angelis reliquis præcepisse, vt coram Adamo se humiliarent, ipsumque venerarentur, quod ipsi recusarunt, nolueruntque parere: ac proinde hoc Luciferi, & asseclarum Angelorum primum peccatum fuisse, & causam ruinæ. Addit vero Athanasius, seu eius libri author, innominatis per neglectum authoribus sententiæ huius. *Hominum stultorum commenta hæc sunt.* Æstimo autem commenti huius authores fabulosos, quosdam Iudæos, seu Rabinos mendaces fuisse: ex quorum, vel lectione, dum mulos suos è capistro in via ductabat, vel aliorum Iudæorum, qui ex illis antecessoribus id hauserant fabellam eandem Mahumetus in suo Alchorano scripsit: coatta quam ex instituto egit Dionysius Carthusian. libro 2. in Alchoranum articulo 27 cum videat qui otietur: delirium quippe hoc vix mentionem, nedum fusiorem confutationem meretur.

CERTA

CERTAMEN VIII.

De primo reliquorum Angelorum peccato sententiæ, & nostra decisio.

1. DE primorum Lucifero inferiorum Angelorum; vel etiam æqualium peccato primo tanta est, quantam de primo Luciferi peccato retulimus sententiarum, & Doctorum diuersitas; nec adeo facili, firmóque scripturæ, & Patrum fundamento componenda: quia horum, & scripturæ testimonia de Luciferi peccato determinatè, & expresse egerunt: solum constat Luciferum malorum cæterorum inductorem fuisse, & persuasorem ad peccandum (vt vidimus quæstione tertia, certamine primo, & secundo) eosque iam in culpam lapsos, ipsum in Principem & Ducem elegisse (vt dixi disputatione secunda, quæstione secunda, & vltima, certamine 6.) atque eius comites in ruina è cælo in Baratrum effectos, socios etiam æternos esse, ac fore in supplicio, odio, inuidia, malisque inde ortis officiis contra homines, & Deum. An vero ad idem genus peccati sui primi Lucifer illos primum induxerit, similique primo ipsi deliquerint, an peccato alterius speciei, ac diuerso. Nouum examen vlterius requirit: in eo vero aliarum de primo Luciferi peccato sententiarum authores inde cadere sententiam nostram in primis impugnant: quod cum Luciferi non exemplo solum ostenso, sed prauis suasionibus alij omnes primo peccauerint, atque eodem peccati genere, (alioqui non eius socij, & sequaces essent, & assecłæ, neque Angeli eius proprij in Apocalypsi dicerentur, si quisque suo delicti, & culpæ genere peccasset, nullum alium sectando, & imitando: quemadmodum fures blasphemum, nec fornicarium sectantes, eius socij nec partium eius, & assecłæ sunt, nec dicuntur, nec ipse eorum Dux, & Princeps dicetur) non apparet quo pacto, vt Deus vnusquisque esse vellet, suadere aliis posset: cum id sibi, & soli, ipse appetierit, ac communicari aliis proinde noluerit: siquidem communicatione ipsa amatam à se excellentiam Deitatis, non solum vilescere (quod superbissimo Angelo esset satis, vt eam nollet) apprime nouerat, sed, & Deitatem totam perire: quod ipsum cæteri Angeli, quibus suadere Deitatis appetentiam vellet optime sciebant, ac insuper obiecti eius, vt appeteretur propositi impossibilitatem: quare irrito eis appetendam Deitatem proponeret, ac suaderet, ac desperato fructu laboraret, quod est impossibile.

2. Idcirco aliarum sententiarum de primo Luciferi peccato Doctores nostri insultant, atque ab his difficultatibus, quisque suam, immunem, atque in tuto positam arbitrantur: qui censent enim Luciferum appetitu vnionis hypostaticæ primum peccasse simili vnionis hypostaticæ (cuius illi omnes capaces erant) appetitum reliquis Angelicis, & suo exemplo, & hortatu suasisse, ac persuasisse, facile docent; quin, neque id, quod appetebat suasione sua destrueret, nec timeret: cum diuersa ab aliorum vnionibus pertenderet sua vnio expetita, etsi alij ab aliis obtinerentur: quare nec dum aliis aliarum suarum vnionum appetitum suaderet à suo amore, & appetitu primo absistere cogeretur: ex quibus facile constat, & Luciferum malorum omnium Angelorum exemplo, & hortatu ad simile suo peccatum Ducem, ac Principem extitisse, illosque subinde omnes ipsius in crimine socios proprie fuisse, assecłas, & sequaces: similiter, qui extrinsecos Dei honores, cultum, & æstimationem aliorum suæ Deitatis appetiisse primo Luciferum censebant, in re præsente discurrunt: Rursus, qui exemptionis à dominio, imperio, & potestate diuina, siue in operando, siue in essendo, siue in vtroque: primum Luciferi appetitum esse docebant: item, & qui affectum dominandi, iusque dicendi, rationalibus creaturis cunctis censuere: maxime, qui potestatem, & iurisdictionem in solos homines Luciferum ambiisse, aiebant: cum id ipsum reliquos ab eo inductos ambiisse facilius intellectu sit: sed, si quid rationes propositæ numero primo suadent, est plane difficilius, tam angustam in solos homines iurisdictionem superbissimum Luciferum voluisse, cum aliis partiri. Melius ergo Valentia, Molina, & Ioannes Præpositus iuxta eam sententiam discurrunt: Luciferum, scilicet, obtulisse, ac suasisse aliis Angelis iurisdictionem in homines, pro cuiusque dignitate, ampliorem strictioremve, ipsi tamen tanquam supremo Principi subordinatam: quod cum eius superbia bene componitur, nec ab aliis ipso inferioribus, & in natura, & dotibus videtur abnuendum, si imperium, & potestatem iurisdictionis, in alios superbe ambierent, ac simul affectu illo, & acceptatione iurisdictionis à Lutifero ipsis propositæ, & oblatæ, tanquam suo Principi se subdiderunt: Demum, qui appetitu beatitudinis naturalis, vel supernaturalis inordinato, & superbo Luciferum deliquisse putant, alios ad similem affectum induxisse discursu facto pro appetitu vnionis hypostaticæ, vti æqua legitimitate possunt.

3. Cæterum, rationes propositæ numero primo, parum habent efficaciæ: falsæ quippe æstimationi niituntur. Neque enim, vt socij, seu assecłæ Luciferi in peccato, ac subinde eius Angeli, proprie dicantur opus est, vt eiusdem rationis peccato ex eius adhortatione, & inductione deliquerint, sed satis est, si peccato quouis eius intentionem iuuerint, atque suis partibus accesserint, verbi gratia, rebellat quis in Regem, eiusque potestatem, honorem, & gloriam, ad idque alios inducit, vt ærarium regium diripiant, & furentur, quo milites legere, & alere ad suam defensionem, & regni; alios vero, vt Regis fidissimos Dinastas occidant; alios vero, vt Regem apud populum diffament, & certe, qui his, aliisque sceleribus adeo diuersis, etsi nec regnum ipsi ambiant, quia rebellis illius intentionem iuuant, partesque agunt, etsi non ex fine, vt ille Regnum obtineat, sed ob priuatum, quisque suum: tamen, quia, vt ea perpetrent inducti ab illo sunt, rebellis, socij, & assecłæ proprie dicentur. Sic etiam in Lucifero cogita factum, & rationibus Luciferum ad eam solum peccata, quæ ipsius primo appetitui, & appetiti primum obiecti consequutioni magis inseruirent, nusquamque officerent, reliquos ad peccandum induxisse; id autem falsum ostendemus statim numero 4. eo vero permisso eidem rationi, qua nostram conclusionem de primo peccato Luciferi, & inductione similis peccati in alios hortatu, & exemplo suo impugnant, impugnantes ipsi sunt obnoxij: etenim vnio hypostatica seu quidquid aliud sibi Lucifer, iuxta aduersas alias opiniones, appetiit) facta Angelis omnibus (omnes siquidem Angelos, vel per se, vel mediate per alios esse deceptos, & seductos in statu viæ, & præsij memorant in peccatum tentauit) vulgaris, & communis, multum excellentiæ, & æstimationis iustæ, & prudentis deperderet; vt reliqua omnia de se pretiosa, abundantia, & sui copia, vilescunt: id quod argento, aureo, vnionibus etiam, & adamantibus contingeret, contigitque, vbi obuia cuique sunt, & vulgaria: quare quod obiectum à Lucifero expetitum alij vellent, & haberent, multum eius excellentiæ derogaret: quare neque fini ab ipso superbe intento inseruiret, sed maxime officeret: ac proinde, si in obiecto, quod Angelis aliis expetendum proposuit Lucifer vtilitas eius ad finem à se intentum, vel absolute, vel melius consequendum attendere debuerit nusquam alios Angelos ad ipsum appetendum induceret, quod ipse primo superbe expetiuit.

4. Dicen-

2. Dices inanem appetitu quantumvis vulgari, & omnium obiecti eiusdem huius excellentiam iustamque, & prudentem æstimationem non minuere, ni de facto obiectum ipsum à pluribus obtineatur, vulgarisque eius possessio, & adquisitio sit; quin potius inde, vel maxime, eius excellentia commendatur, prudensque æstimatio crescit, quod omnes id expectant, & assequatur nullus. Lucifer autem, cum ad ipsum quod primo superbe appetiuit expetendum Angelos alios tentauit, induxitque, ac seduxit sequaces, ab eis illud assequendum non esse optime nouerat. Vere quidem, & bene hæc dices: sed eadem doctrina impugnatio memorata suasionis Luciferi, sed alios Angelos, vt Deitatem identice ab vnoquoque cogitatione possessam (vti ipse appetiit, & voluit) amarent, & appeterent, quin inde excellentia Deitatis, quam ipse amauit, ac voluit, minueretur facile retunditur: sciebat enim nusquam ab eis esse assequendam: immò nec assequibilem: nullumque alium fructum amoris illius aliis Angelis obuenturum, quam, qui ipsi obuenerat: nempe peccati, & lapsus à gratia, & fælicitate, in qua, eorum quisque conditus à Deo fuit, miseriam, & ruinam: Denique vt tota aduersariorum contra nos, ratio à fundamento subruat aduertendum est: Luciferum nusquam alios Angelos tentasse, induxisseque ad peccandum, vt melius faciliusque obiectum superbe à se amatum consequeretur est in nostra doctrina; apertissimum. Siquidem, superbus Deitatis apprehensæ, vt propriæ, & identice possessæ amor vana quædam simplex complacentia, seu velleitas fuit erga obiectum impossibile, & quod duplici titulo ad electionem mediorum mouere voluntatem non poterat. Tum, quia possessa cogitabatur, & ad id, quod possessum cogitatur, media quibus obtineatur inquiri, ac eligi nequeunt, vt patet. Tum, quia erga impossibile cognitum præsertim euidenter impossibile, sola velleitas concipi potest, quæ ad mediorum inquisitionem, & electionem mouere non potest, vt de se etiam patet, ac cum Aristotele, & Sancto Thoma fatentur Theologi, ac Philosophi omnes ad vnum: In aduersariorum etiam, ac omnium Theologorum doctrina generaliter id ipsum probatur: quia Lucifer, non, nisi post suum peccatum alios Angelos induxit ad peccandum, tunc autem iam nouerat, nusquam sibi, quod superbe (quidquid illud fuerit) amauerat à Deo, à quo donis habitis spoliabatur) donandum, ni ab eo amore per pœnitentiam (cui locum datum diximus) desisteret: quare, dum non ita absistebat, sed obstinate potius alios tentabat ad peccandum sui amoris superbi obiectum (vt ex se, & intrinsece non repugnaret) sibi esse ex accidenti impossibile cognoscebat: quare nec de mediis ad illud obtinendum inquitere, nec ea eligere, & apponere vsquam poterat.

3. Res ergo tota vero similius iuxta Patrum doctrinam discurrentibus, sic acta, & peracta videbitur: vt scilicet, Lucifer vbi primum superbiæ peccatum, Deique odium incurrit, atque se tot donis nudum, & spoliatum vidit in vehementissimum odium, & inuidiam contra Deum, præ superbia, exarserit, vt ipsum, si posset, è medio tollere vellet, ac eius intrinsecam, etiam & diuinam fælicitatem omnem abolere: cum autem nil de intrinsecis Deo, minui adhuc, nedum destrui posse videret, extrinseca Dei bona, & quæ Deo in maiori pretio, & amore erant in quibus subinde magis suam munificentiam profusa bonorum largitione explicuerat, scilicet rationales creaturas, cogitauit inuadere, vt à quibus extrinsecus aliquid obsequij, gratitudinis, laudis, honoris, & cultus debiti posset Deus habere, ingratitudinem, contemptum, ac dehonorationem reciperet. Accessit etiam, quia creaturæ rationales, præcipuæ, ac perfectissimæ Dei imagines Angeli erant, ac primum Luciferi, nouercali amplius in illos odium, & inuidia, ex quibus prauis affectibus, vt suas contra Deum inimicum partes, etsi viribus non poterat, numero saltem augeret, Angelos sibi concreatos primum ad peccandum omni arte inducere conatus est, atque eorum plures seduxit: Deinde homines in Paradiso creatos posterius. Cum ad eum finem perdendi Angelos, augendique numerum inimicorum Dei, ac priuandi Deum extrinsecis obsequiis, & honoribus, qui ab eis, alias, Deo tribuerentur, mortale quodvis eorum, cuiuscumque generis, satis foret cuiusnam generis, (quod hîc quæritur) peccatum fuerit ad quod eos induxerit, & an ad idem, siue eiusdem generis peccatum omnes tentarit? An singulis diuersi generis peccata suadere conatus sit? Firmo aliquo Theologico fundamento definiri non potest: siquidem eodem genere peccati, quo primo Lucifer peccauit oportuisse alios Angelos: immò ex eis aliquem primo peccasse reiectum proxime est: illud mihi ex præfatis Luciferi tentatoris affectibus certum est: ad grauissima ex genere aliis peccata, iuxta cuiusque genium, & natiuam aptitudinem (si diuersos ad diuersa tentauit) Angelos reliquos tentasse: quod sane ad suos illos fines melius obtinendos commodius erat.

4. Ad præsentem vero difficultatem vniuersalius definiendam verosimilius censeo ad eiusdem generis cum primo suo (id est ad Deitatis apprehensæ, vt ab vnoquoque possessæ) reliquos Angelos primo tentasse, atque eorum plures primo seduxisse. Moueor primo: quia perfectissimis natura, ac naturalibus dotibus donisque supernaturalibus Angelis ornatissimis (vti infimæ etiam Hierarchiæ, chori, & gradus erant) facile in decore suo sapientiam suam perdere, & vsque ad Deitatis suæ apprehensæ complacentiam simplicem, & velleitatem (vt dictum de Lucifero est) inflari, atque intumescere potuerunt. Secundo: quia expertus Lucifer, quantam in ipso, tametsi fortiori, & sapientiori, vim ea cogitatio habuerit, vt ipsum, in eam complacentia, & velleitatem superbam induceret, valde pronum fuit, vt alios Angelos perfectionum naturæ, & gratiæ encomio sibi Concilians, eiusmodi cogitationem, & apprehensionem, *O si Deus esses!* singulatim excitans, & iniiciens ad similem suæ superbam complacentiam, & velleitatem Deitatis pertraheret. Tertio probatur, & confirmatur ratio secunda: quia homines in Paradiso, inde primum adorsus est. *Eritis sicut Dij*, quasi armis probatæ, & in se, & aliis Angelis malis virtutis robustissimæ: cui subinde Protoparentes scientiis naturalibus, & supernaturalibus, cum intellectus, tum voluntatis virtutibus, & donis ad resistendum instructis facile sucubuerunt. Accessit ab exemplo facti sui à tam perfecto Angelo aliis manifestato potens, vt supra diximus, inductio, & captæ delectationis, ex ea cogitatione indeliberate primum habitæ impulsus, vt nec deliberatione adueniente, ea voluntate absisterent, sed in ea perstantes in peccatum ruerent, quæ ex obiecti impossibilitate Angelis cunctis euidente obiici possent, in simili peccato primo Luciferi disiectum est certamine quarto, & in Protoparentum, quibus obiecti à Diabolo per serpentem propositi, *Eritis sicut Dij*, ex eu dentia, & fide repugnantia innotescebat, mani, festè instantur: & similiter, quod scientia, euidente, etiam reliquis Angelis perfectiore, & superiore natura Luciferi tentatoris deceptus ipse non fuerit, ne haberetur: Demum quod eiusmodi suasio, & tentatio Luciferi appetui superbo, & intento fieri non profiteres sed officeret, disiectum proxime fuit.

DISPVTATIO V.

De Angelis in termini statu siue operum retributione.

ADEST iam controuersiæ huius Theologicæ de Angelis labor postremus: de mercede, nimirum, bene, maléve à se alterum in viæ statu, quam eo exacto, atque absoluto boni, malique Angeli in termino, extra, & vltra quem egredi, progredique minime poterant, à Deo recepere, nempe de eorum præmio, vel pœna pro meritis, vel demeritis eorum. Denique, de bonis, malisque officiis, quæ ex eo termino erga alios exercere valent, & exercent: & quidem bonis Angelis essentialem, & accidentalem gloriam à Deo callatam esse æterne duraturam (in quocunque illæ consistant, iuxta dicta controuersia de beatitudine, neque hic importune repetenda) fidei dogma ex obuiis, & apertis scripturæ Patrum, & Conciliorum testimoniis est. Malos vero Angelos æterna etiam pœna à Deo puniri æque est dogmaticum, vt iam ostendo. Præmium vero bonorum quid eis afferat, ac secum, vel essentialiter, vel præsuppositiue, vel comitanter, vel consectarie, infælicissimo illo statu deuoluat, citata controuersia de beatitudine dictum est, vt nil hic restet addendum: de malorum vero Angelorum æterno supplicio (& idem est de scelestorum hominum animabus in statu separationis (in quo vsque ad resurrectionem, & sunt, & erunt) occurrunt nonnulla, quæ magnum Theologis negotium, huc etiam vsque, facessunt. Cum enim æterna Dæmonum pœna duplici ex parte coalescat: altera, quæ pœna damni dicitur, atque in æterna essentialis gloriæ, seu visionis, & fruitionis Dei priuatione consistit: altera quæ sensus, lato accepti modo, est, & nominatur, atque in mali alicuius positiui, ac tristitiæ perpessione de obiecto, quouis naturæ spirituali angelicæ molesto ac disconuenienti, sita est: licet de pœna damni, carentiaue essentialis gloriæ, eiusque intelligentia, nil difficultatis occurrat: & aliis, quibus damnati Angeli priuati sunt, ac de pœna, quam diximus sensus, multa scitu, & examine Theologico digna occurrunt: præsertim de modo, quo spirituales prorsus Dæmonum substantiæ igne torqueantur, & crucientur. cuius explicatione Theologorum ingenia iamdiu valde, & fere desperato torquentur.

QVÆSTIO I.

De pœna, & gloriæ Angelorum æternitate, ac reliquis à gloria essentiali, quibus Dæmones priuantur.

PÆnæ, & gloriæ Angelorum pro cuiusque meritis æternitas statuenda in primis Theologice est, vt eius dogmatis fundamenta, vt reliquorum, quæ ad fidem Catholicam spectant Theologis lectoribus nostris ad manum sint, quibus fidei nostræ rationem reddere, aduersosque vbi opus sit confutare in primis incumbit: insuper, quia ad pœnam sensus, seu tristitiæ, & doloris Dæmonum de amissis bonis, malisque inflictis (de qua quæstione secunda) penetrandam, & expendendam plurimum æternitas conducit, sicuti, & ad penetrandam gloriæ supremæ Angelorum felicitatem, quæ eius æternitate completur) æternitatem, pæne Dæmonum, primo in hac quæst. statuendus deinde de bonis, quibus eos priuari dubitari ab aliquo fors posset, siquidem eos in statu damnationis essentiali gloria, visione, vel fruitione, amoreque Dei esse priuatos dubitat adhuc ex hæreticis nemo. Id enim discessu eorum à Deo, atque è cœlo electione in scriptura satis significatur. Tertio de Dæmonum tristitia, & dolore, ex horum & essentialis gloriæ priuatione perpetua de qua etsi non de re, de nomine tamen apud nonnullos, est controuersia.

CERTAMEN I.

De æternitate pœnæ Dæmonum, & bonis ad intellectum spectantibus, quibus priuantur, & ad quam pœnam, damni, an sensus? eorum priuatio pertineat.

1. ORigenes 1. Periarch. c. 5. & 6. Luciferi & sequacium casum etiam adepta beatitudine in infernum fuisse docet, atque Ezechielis 28. describi: fore autem demum vt tormentis purgati in cælo iterum cum Christo, sicuti, & damnati homines regnent, vt hic omnia Christo genua flectant, subiectaque sint cum tradiderit Regnum Deo & Patri, vt dicitur 1. Corinth. 25. à numero 24. quod solum textus mala intelligentia confirmat. Addit rursus Beatos omnes Angelos, & homines, in culpam, & infernipœnas lapsuros simili tormentorum perpensione temporaria: iterum, atque iterum purgandos, & regno gloriæ restituendos perpetuæ fælicitatis, & miseriæ successione, cui similem errorem subtexuit de animabus, quas ante corpora dispositamundumque totum in beatitudine fuisse, censuit: pro malevero actis anteriori æternitate in corpora immersione in pœnam fuisse in tempore donatas, vel à corporibus liberas, beatas tunc permansisse donec delinquerent, & successe sue corporibus immergerentur: sed de damnatorum purgatione præfata, & ad beatam vitam, & gloriam demum assertione, & econtra, quod æternitati pœnæ ipsorum opponitur, hæresis damnatur Origenes ab Epiphanio epist. ad Ioan. Hierosolymitan. apud tom. 2. *Omnes qui ingrediuntur ad eam non reuertuntur*, & epist. ad Anitum, & Apologia contra Ruffinum, vbi Origenem damnatum à Theophilo Episcopo, & Anastasio testatur. Eandem hæresim tribuit Origeni Augustinus de hæresibus ad quod Vuldeum hæresi 43. & lib. 21. de ciuit. c. 17. & 23. Photius Patriarc. Constantinopol. epist. ad Michael. Bulgariæ Principem apud tom. 1. Concilior. per Laurent. Surium initio. Sophron. in epistola apud 6. Synod. act. 11. approbata act. 13. Leo Pap. 1. epist. 11. ad Iulian Episcop. Coënsem Synod. 5. act. 5. & Vigilius Papa ibi relatus, & act. 8. anathematizamo 11. idem de Origenis hæresi censetur capite *sane* 24. q. 2. huius damnationis & Anathematis lati contra Origenem iam mortuum super hoc aliisque erroribus meminit S. Liberatus in suo Breuiario c. 23. apud 12. Concilior. atque à Vigilio Pap. Menna Constantinopol. Zailo Alexand. Eufremio Antiocheno Episcopis fuisse subscriptam: similiter Gelasius Pap. cap. *Sancta Romana Ecclesia* 15. d. in mortuum etiam Origenem dixit anathema. Nihilominus hunc, & alios errores operib. Origenis (& nominatim præsentem de Dæmonum, & damnatorum purgatione) ipse conqueritur in epistola ad suos Alexandrinos relata à Ruffino Apologia pro Origene aduersus Hieronym. S. Pamphil. Martyr. pro Origene etiam ab hæresi purgando apologiam collato studio cum addictissimo Cæsaneo Eusebio Cesariense (qui olim de Eusebius Pamphili cognominabatur teste Sancto Hieronymo) composuit, vt testatur Eusebius idem 6. histor. Ecclesiasticæ 24. inde

inde Ruffinus eam Pamphyli nomine Latinitati donauit Sanctus Hieronymus vero Apologia sua contra Ruffinum, Eusebio Cæsariensi tribuit, vti & Gelasius Papa citato capite, *Sancta Romana Ecclesia*, & Antipater Bostrens. Episcop. in refutatione eius Apologiæ, tomo tertio, Concilior. Synodo 2. Nizena actu 5. editionis Surij scripsit etiam pro Origene Apologiam Iacobus Merlinus, item Ioannes Picus Mirandulan. disput. *De salute Orgenis* Sixtus Senens. libro quarto, suæ Bibliothecæ. Ab errore vero, de quo hic respuisse Origenem censet Dominicus Soto in 4. d. 5. quæstione prima, articulo primo, & d. 45. quæstione secunda, articulo 2. eis tamen omnibus perpensis, quæ tot Pontifices, & Concilia in Origenem, tum viuentem, tum vita etiam functum, eiusque errores (& hunc de quo agimus, Eusebij, Rufinique Apologiis visis) anathemata tulerunt (immo, & quod Gelasius Papa citato capite. *Sancta Romana Ecclesia* Eusebij pro illo defensionem, & Eusebium ipsum de ipsa damnauerit) censeo cum Molina nostro ad quæstionem 62. primæ partis, articulo 2. d. 1. §. *Ego vero*: errorem hunc, & alios Origenis errores fuisse, ipsumque in eis obiisse negari citra impietatem & temeritatem, magnamque authoritatis Ecclesiæ iacturam minime posse; etsi multis locis paratum se in omnibus dicat, ad consentiendum Ecclesiæ sensui: cum nullibi, nisi ex luxatæ fidei relatione Ruffini, de Origenis retractatione constet: nihilque frequentius Hæreticis, hæc profiteri, ne durius ab illa cum ipsis agatur, retentis tamen erroribus, quos Ecclesiæ sensus esse ex eius tolerantia arguant, & facilius suadeant.

2. Errorem præfatum de Dæmonum, & hominum damnatorum temporalem à peccato purgationem Eutyches etiam incurrisse arguitur, ex affini, & connexo errore alio Origenis etiam memorato, numero 1. de animabus ante mundum creatis & beatis & post mundi creationem, in male actorum pœnam in corpora immersis: quam Eutychis fuisse Leo Papa 1. citata epistola docet: certe in eum videtur etiam inclinasse Ambrosius in id ad Ephes. 3. *vt innotescat Principibus*, vt obseruat Annonius, in 1. Periarch. capite 6. Sixtus Senens. 6. Bibliothec. suæ annotat. 291. Hieronymus etiam in id ad Ephes. 1. *& vt simus in laudem gloriæ*, & in id capite secundo, *vt ostenderet, in seculis superuenturis*. & ad id capite quarto. *Ex quo totum corpus*; aduertit tamen ipse eius commentarij præfatione, se illum ex Origenis, & Didymi commentariis pauculis additis construxisse, vt, non tam sit author, quam, collector. sed in postrema verba Isai. capite vltimo, *vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*, & 1. Dialogor. aduers. Pelagianos ad tractan. Isaiæ. *Comburentur peccatores, & iniqui simul*: Etsi Dæmonum, ac infidelium pœnam æternam fore asserat, eius tamen temporariam durationem, non improbat, sed videtur probabilem tacitus iudicare: verum citata Apologia aduersus Ruffinum hanc temporariam durationem vt Anastasij Papæ sententiæ aduersam, ac subinde hæreticam reiicit: atque ad id Ionæ 3. *Peruenit verbum ad Regem Niniue*. Multis efficacibus testimoniis, & argumentis vt falsissimam, omni veritatis fundamento carentem, adhuc apparenti, confutat, etsi erroris seu hæresis nomen, & notam omiserit, quæ virtute eius argumenti continebatur: ob quæ, & alia, quæ in eius hac super re defensionem adducit Sixtus Senensis in sua Bibliotheca libro quinto, annotat. 229. & libro 6. annotat. 290. longe ab hoc errore extitisse censendus est, cæterum, cuiuscunque Authoris ea temporaria Dæmonum, & damnatorum pœna sit, Hæresis contra earum æternitatem in scriptura expressam, & in Conciliis damnata omnino est, Isaiæ 33. *Quis habitauit ex vobis cum ardoribus semiternis?* capite vltimo. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*. Marci 9 *Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis vbi vermis*, & reliqua ex Isaiæ vltimo recitata Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*. Inferiusculè, *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*. Apocalyps. 20. *Diabolus, qui seducebat eos missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi bestia, & Pseudo-Prophetæ cruciabantur die, ac nocte, in secula seculorum*. Quæ loca Patrum, & Interpretum Catholicorum concordi (vt adest) explicatione, nedum authoritate, non egent, vt fidei dogma esse præfatam conclusionem, de æternitate pœna Dæmonum, & damnatorum, & gloriæ Angelorum, ac Beatorum omnium confirment. Definitur eadem veritas contra Origenem, vt vidimus, numero 1. articulo sexto, Synod. actu 13. approbante epistolam Sophronij (vbi is error damnatur (relatam, actu 11. insuper ab Anastasio, Vigilio, & Gelasio Pontificibus summis ibidem relatis in Symbolo Athanasij illis, *Absque dubio in æternum peribit*, & illis, *qui bona egerunt ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum*, in Concilio Lateranensi, capite secundo. *Firmiter* de summa Trinitate 24 quæstione, primo capite, *sane* videatur Sanctus Augustinus 21. de ciuitate, capite decimoseptimo errores negantium pœnis damnatorum, vel omnium, vel aliquorum æternitatem accurate referens (& acriter confutans: Quod contra æternitatem mortalis malitiæ (vt reuera est) finitæ à ratione Theologica obiicitur, & Doctos quosque turbauit, in variasque egit de necessitate incarnationis ad satisfactionem pro illo, disiecimus de ea disputantes controuersia prima, de Incarnatione.

3. Dogmate hoc statuto, videndum est, quibusnam bonis seu donis, in quibus conditi sunt, ad intellectum spectantibus Dæmones priuentur? sunt autem dona, in quibus creati Angeli sunt, vel supernaturalia, vt fidei habitus, & actus, vel naturalia, vt habitus, & actus naturalis scientis, & circa habitum supernaturalem fidei, actumque eius supernaturalem: Caietanus cum Dominicanis Thomistis prima parte, quæstione 64. articulo primo, censent fidei habitum nullatenus in Dæmonibus damnatis, vel aliis manere consentiunt ex schola Iesuit. nostra Thomistica: Valentia ad eundem articulum, d. 15. punct. 1. §. *Altera est cognitio*. §. *Posterior pars patet*. Arriaga d. 25. sectione quarta, numero 22. §. *Circa supernaturales vero*, & videtur conclusio Sancti Thomæ ibi; cum autem videant Iacobum capite secundo suæ epistolæ fidem Dæmonum illis verbis tradere. *Dæmones credunt, & contremiscunt*, aiunt: fidem quidem habere, non autem supernaturalem intrinseci ob motiuum formale reuelationis Dei, sed adquisitam, & naturalem, ex miraculis, quibus de veritatibus reuelatis, vel aliunde conuincuntur, vt credant. Aduertit autem Sanctus Thomas recte multo pauciora fide præfata credere, quam crederent, sed damnati non fuissent, sed stetissent in veritate, & saluarentur, quod quidem indubitatum Theologis est: plura enim, inquit Sanctus Thomas, tunc eis reuelarentur Beatis, quam damnatis reuelantur; quoad naturales habitus, & actus scientiæ docet Sanctus Thomas eodem articulo, nihil esse Dæmonibus detractum, quem sequuntur citati omnes, Vasquez in eius art. explicatione, & communiter Doctores, tanquam sententiam expressam Dionysij Areopagitæ 4. de diuinis nominibus scribentis. *Data sunt Dæmonibus aliqua dona*, (scilicet naturalia) *quæ nequaquam mutata esse dicimus, sed sunt integra, & splendidissima*. Subdunt rationem S. Thom. & alij: quia, cum natura angelica simplex, & indiuisibilis sit, nihil auferri ab ea potuit aliquo eius naturæ remanente, vt ibidem docet Dionysius. Ei vero integræ perstanti debita ipsius naturali iuri, & exigentiæ sunt præfata scientiæ tum habitualis, tum actualis dona, quæ idcirco naturalia sunt, & vocantur: in hac vero ratione aliquid discursu suo addunt Theologi sententiæ, & menti Dionysij, qui solum loquitur de natura ipsa angelica, cum suis naturalibus, & intrinsecis facultatibus, quas ipsi realiter identificatas in eis supponit: alioqui nihil eius argumentum de simplicitate probaret: siquidem coniunctum hoc naturæ angelicæ, & potentiarum naturalium realiter ab ea diuersarū, quid simplex non est. Confirmatur ex alia eiusdē ratione eodem c. subiuncta: quia inquit, *quæ per naturam sunt incorruptibilia, per peccatum nō corrūpuntur*. Habitus

autem cum intellectus, tum voluntatis, scientiæ v. g. per habitus contrarios, puta errores corruptibiles naturaliter seu per naturam sunt, vti, & boni habitus per peccatum, quod notaui, vt ostendam textuum interpretationes bona vt aiunt fide ab vno, ex vno ab aliis nullo examine, vel exiguo, & cursim acceptas non fitis. Firmitatis recipere certe, si mihi non alios transcribendi, & sine examine sequendi genium esset duæ hæ difficultates, decisæ hactenus dictis manerent.

4. Dico tamen primo, habitus supernaturalis fidei, est in dæmonibus ita censui vbi primum in dubium hoc incidi ob fundamenta subiicienda. Scholasticorum vero aduersantium accurata lectione amplius iudicium meum probo: cum fundamento præcipuo minime ab eis satis fieri videatur, debilibusque eos in oppositū iudicium induci. Sed præcipuos huic conclusioni tuendæ animos nobis fecit Salmeron noster sæculi proximi Theologus facile Princeps in epistolam Iacobi. d. 3. post med. ad ea verba. *Dæmones credunt, & contremiscunt.* §. *idem tamen*, vbi eam confirmat. & quidem, etsi Sanctus Thomas citato loco, ac rursus, 2.2. quæst. quinta, articulo tertio doceat: dæmones fidem Theologicam ex fidei habitu & formaliter ob Dei testimonium non habere, sed solum ex natiua intellectus perspicacia, qua Dei opera, & miracula viuidius penetrant, & vident atque ob illa, tanquam media, ex quibus discurrunt, & reuelatas veritates discursu pertingunt, & reuelatis ipsis assentiuntur; tamen postea, quæstione octaua, articulo tertio, Iacobi textu actus, fidei Theologicæ actum, & habitum dæmonibus concedit. Vasquez noster, tomo secundo, in prima parte, quæst. 64. artic. 1. in eius explicatione dubius videtur manere huius difficultatis decisionem remittens ad. 1. 2. q. 5. a. 2. Vbi ea de re nihil. Æstimo autem illum nostræ conclusioni assensisse: siquidem rationem è Iacobi textu efficacissimam pro nostra conclusione toto eius robore, & postremo loco adhibet. Est autem ratio ex his verbis epistolæ Iacobi, capite secundo, num. 19. *Tu credis, quia vnus est Deus, benefacis, & dæmones credunt, & contremiscunt*, quæ addit in illius confirmationem, quod prædixerat, numero decimo quarto. *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere opera autem non habeat? numquid fides poterit saluare eum?* ac statim exemplo appositissimo subiuncto concludit, num. 17. fidem, sine operibus ad iustitiam, vitam spiritualem, & salutem insufficientem esse; *Sic & fides, si non habeat opera mortua est in semetipsa.* Verbis autem recitatis insufficientiam hanc fidei, sine operibus ad spiritualem vitam, & salutem confirmat, num. 19. efficaciter secundo ex fide dæmonum. Cum autem dogma hoc à Iacobo, ne aliquis putaret sola fide Theologica, ob Dei testimonium habita iustificari saluandosque homines esse, ni ab ea deficerent (vt nunc hæretici blaterant, atque à nascente Ecclesia, praui aliquot Christiani iactabant) statuatur, de fide plane Theologica dæmonum supernaturali, eo supernaturali habitu, & ob testimonium, & reuelationem diuinam habita loquitur. Alioqui nil probaret, si de naturali eorum fide loqueretur: dicerent enim hæretici fidem, quam se sola, & sine operibus sufficientem, ad iustitiam, & salutem prædicabant esse supernaturalem, & Theologicam (de qua Paulus ad Rom. 5. perperam tamen ab eis intellectus) non autem illa dæmonum naturalis, quæ, non solum sine iustitia, & salute, sed cum æterna eorum damnatione esse potest: quare male argueret Iacobus, quid plura loqui eo loco Iacobum de fide dæmonum supernaturali, & Theologica de qua Paulus loco citato (quem illico hæretici pro errore præfato arripuerunt, & nunc etiam eius erroris Sectarij detorquent) asserit Aug. t. 4. lib. de fide, & operibus cum errorem referens & confutans, capite decimoquarto, circa med. scribens. *Quoniam ergo hæc opinio*, de sufficientia fidei solius, sine operibus ad iustificationem, & salutem, *Tunc fuerat exorta alia Apostolica epistola Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ contra eam maxime dirigunt intentionem*, id quod, & Paulum, ad cuius textum hæretici offenderant, docuisse ad Galatas, 5. num. 6. & 1. Corinth. 13. numer. 1. deinceps ostendit Augustinus.

5. Sed de Iacobi textu, quem pro nostra conclusione expendimus, præclarissima hæc addit Augustinus sub finem capitis. *Iacobus autem, tam vehementer insistens est iis, qui sapiunt fidem, sine operibus valere ad salutem, vt illos etiam Dæmonibus comparet dicens: Tu credis, quoniam vnus est Deus, benefacis, & Dæmones credunt, & contremiscunt, quid verius, breuius, vehementius, dici potuit, cum, & in Euangelio legamus hoc dixisse Dæmonia cum Christum Filium Dei confiterentur, & ab illo corriperentur, quod in Petri confessione laudatum est?* Nil videtur pro supernaturali, & Theologica Dæmonum fide à Iacobo, eo loco asserta firmius afferri posse, vel illustrius: quare paucis ex Iacobo ad suum intentum intercalatis concludit Augustinus. *Quoniam que falluntur, qui fide mortua, sibi vitam perpetuam pollicentur?* Vrgentius adhuc de fide supernaturali Theologica, & ob Dei testimonium textu præfato, & contextu toto, ex quo contra memoratos Hæreticos Iacobus agere cæpit, & ostendere fidem sine operibus mortuam esse, & insufficientem ad salutem illum loqui probatur, ex immediate subiunctis numero 10. *Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides, sine operibus mortua est. Abraham Pater noster nonne ex operibus iustificatus est offerens Isaac filium suum super Altare? vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est? & suppleta est scriptura dicens: credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est.* Abraham vero fides, quam in exemplum adducit Iacobus supernaturalis, & Theologica fuit, certo, & ex fide: ergo & Dæmonum fidem, quam immediate ad idem intentum adducit, supernaturalem intelligit: maxime, cum naturalis, eius intento non inseruiat. Quod autem aduersarij aiunt: fidem, supernaturalem spei, & charitatis actibus natura sua inseruire, quare in Dæmonibus damnatisque aliis, quibus vis, in quibus spei, & charitatis, neque actus, neque habitus sunt, neque vsquam erunt, nullo titulo, aut fructu, vsue habitum fidei posse permanere: leuissimum est: quia non solum spei, & charitatis actibus habitus fidei inseruit: imo vero immediate, non inseruit eis actibus sed solis actibus fidei: qui, & sunt, & continuo, & necessario erunt in Dæmonibus per æternitatem, in grauius, duriusque supplicium dolorem, seu tristitiam de æterna sua infælicitate, firmius, certiusque, quam euidentia discursus, aut visionis, ex reuelatione Dei euidenti ipsis nota per fidem diuinam supernaturalem credita: sicuti, & ex fide æternæ beatitudinis Angelorum, & hominum saluandorum odio Dei ac illorum, & inuidia perpetua discruciabuntur.

6. Dico secundo: Habitus scientiarum aliquot naturalium Dæmonibus imminutos esse videtur probabilius: conclusionis huius in terminis nullum vidi Patronum; etsi ex grauium Doctorum circa difficultates alias sententiis Theologico discursu recte colligi videam, vt iam ostendam; sed tamen nulli, ne singularitatis quidem, Theologicæ censuræ conclusionem subiacere etiam absolute prolatam. Certum mihi est: cum nec proxime, nec remotissime fidei dogma tangat, aut probabiliter tandem concutiat: sed solum philosophicis rationibus probanda, improbandaque sit: quod si verosimilioribus probetur Doctorum, ex minus verisimilibus aduersantium, authoritati debet præualere. Maxime cum numero tertio post medium eam menti, & sententiæ Sancti Dionysij (cuius in his, quæ ad Angelos, & Dæmones spectant præcipua ex Patribus authoritas est) nullatenus aduersari ex instituto ostendimus, & cursim notauit Arriaga citata sectione quarta, numero 20. §. *De pœna præcipua* sub fine. Probatur primo conclusio, quia Deus infundit Dæmonibus, ac damnatis cum habitus, tunc actus erroneos circa obiecta plura naturalia ipsis molesta, quæ nec sunt, neque erunt, quibus continuo erucieneur; aequi eis habitibus, & actibus scientia naturalis, quoad ipsa imminuitur, & corrumpitur: ergo scientia naturalis Dæmonum, & damnatorum, ex parte saltem imminuta est, & corrupta antecedens est. Marsilij in secundo d. 28. articulo primo, dubio secundo, conclusione prima & secunda, nostri Vasquez 1. 2. d. 90.

d.90. n. 11. & 12. & 3. p. d 61. num. 59. Patris Hurtado de fide d 18. sect. 6. num. 54. Ludouici Torres de fide. d. 3. dub. 3. §. *meum iudicium* & §. *argumenta vero secundæ* & §. *ex his*. Ripaldæ t. 1. de ente supernatur. d. 79. sect. 1. §. 1. fine & Arriagæ supra à nobis relati, & consentiunt Recentiores docti memorati à Ludouico Torres vbi proxime dub. 4. §. *In præsenti controuersia*, quibus adde Doctores asserentes Deum se solo posse species impressas obiecti non existentis potentiis infundere, ac subinde visionis, indeque orti accensus falsi Ita censent fieri à Deo apparitiones Christi Domini in pueri, vel crucifixi, vel resurgentis &c. in Eucharistia Sanctus Thomas, tertia parte, quæst. 76. articulo octauo, & in 4. d 10. artic. 4. quæst. 2. & opusc. 78. c. 11. Scot. in 1. d. 3. quæstione quarta, §. *De tertio*. S. Antonin. tertia parte, tractatione quarta, capite decimoquarto, Paludan. in 4. d. 10. cap. 11. Sotus d. 11. quæst. 1 articulo tertio, victoria relectione de Eucharistia, num. 64. Ledesma. 1. p. quæst 14. vltim. Molina, quæst. 55. artic. 2. d. 2. m. 3. quos refert, & sequitur Ludou. Torres citat. dub. 4. §. 1. Eam sententiam communem aliorum Theologorum testatus, magis autem species propriæ, & clare repræsentantes obiectū non existens in erroneos actus apprehensionis & iudicij, quam habitus naturales per accidens à Deo infusi erronei influunt: habitus enim ad eos inclinant tantum potentiam, quam, non inclinant solum, species. sed determinant. Amplius autem, quam in antecedente assumimus, docent Caietan. & Bañez apud Lud. Torres citato dub. 4. §. *In præsenti*: ille enim in librum 2. Reg. cap. 12. & 16. ait mendacij causam, vt pœnæ non, vt mendacij, Deum esse posse: Bañez. in 2. 2. quæst. 1. artic. 3. cum aliis relatis presso nomine à Ludou Torres dub. 3. §. *Circa alterum* sub med, docet habitum fidei supernaturalem, & à Deo solo proinde effectum, posse esse causam falsi assensus. Secundo probatur conclusio ex communi Patrum, & Theologorum doctrina asserentium: Protoparentem nostrum Adamum ob peccatum admissum non solum spoliatum donis supernaturalibus status innocentiæ fuisse, sed & innaturalibus fuisse vulneratum, & imminutum; tametsi iure naturæ integræ illa omnia seruari deberent: quia nimirum pene debitum, quæ in mortali illo fuit, iusque in Deo ad puniendum, ac se de inimicis vlciscendum, ei debito respondens naturali illi iuri, & exigentiæ præualet: quo aduersæ sententiæ fundamentum euertitur. Ad hæc: habitus scientiarum naturalium Angelis instanti creationis per accidens à Deo infusi, & quoad modum, supernaturales, non secus, atque in Adamo pro instanti creationis fuere; quos tamen ob peccatum magnum saltem, imo vero omnes amisit: quia in Dei donis, & naturæ indebitis censebantur. Ac demum Ezechiel. 28. n 17. pro hac conclus. dicitur, *Eleuatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam*, scilicet in superbiæ illius pœnam, *in decore tuo*. Cum hoc autem stat eos veritates omnes naturales, circa quas erroneos habitus, & actus in pœnam à Deo non patiuntur, cognoscere absolute posse, melius que, quam homines de præteritis præsentibus & futuris censere, discurrere, & coniectari, vt est ipsorum intellectus, qui ipsorum naturis re ipsa identificatur, ac subinde imminutus nusquam fuit, acutior, perfectior, & humano viuidior, quod satis insinuant Augustinus, & Isidorus apud Soar. capite sexto, numero tertio.

8. Circa ea, quæ ad pœnam damni spectant, recensenda non breuis controu. orta apud scholasticos, præsertim Recentiores, est: sed longior, quam par esset, partium ducibus Vasquez. d. 242. capite secundo, & Soar. supra cap. 5. & 3. p. t 4. d. 13. sect. 2. qui docet tristitiam, & dolorem dæmonum, de gloriæ, & aliorum bonorum priuatione à dæmonibus cognita oriundum, ad pœnam damni pertinere, non sensus quia ex obiecto, & malo priuatiuo prouenit; ac pœna sensus solum sit, quæ ex obiecto, & malo positiuo, & in re præsente ab igne in Angelis oriatur, de quo lis nobis cum ipso, quæstione tertia, cert. 1. numero quatto, refertur sententia alia à nostro Arriaga, sect. 3. §. *Scotus & alij*, & à Soario, cap. 4. asserentium: nullam esse damni pœnam in dæmonibus: quia priuatiua etiam obiecta, & mala, quousque cognita tristitiam, & dolorem ipsis ingenerent mala ipsis, & pœnalia, seu pœnę non sunt. Cum autem pœna sensus dæmonum, nil aliud sit, quam tristitia, & dolor de quouis obiecto ab eis percipiatur sit sane, inquiunt, omnem damnationem pœnam sensus pœnam esse, ac damni nullam. Sed hæc sententia, vt refertur, nullum habet authorem: siquidem, nec Scotus relatus ex 4. sententiar. d. 50. quæst. 1. & 4. conclus. 2. nec Vasquez nomine suppresso simul ab eodem citatus tale quid docuit. Et de Scoto faretur merito Arriaga num. 14. §. *Dico secundo*, & constat ex eius textu, & sententia fideliter relata à Vasquez citato, capite secundo, §. *Mihi vero probatur*, de ipso autem Vasquez. Ex eodem paragrapho constat pœnam damni in ipsa priuatione bonorum ob peccatum inflicta ante eius cognitionem, & inde ortam de illa tristitiam, expresse fateri quam in instantibus, quibus nulla de bonorum spiritualium priuatione cognitio, ne dum sensus, & tristitia, recognoscitur admittit, etsi malum aliud §. *Aliud autem malum* immediate esse neget, quod pendet à cognitione nimirum: id quod male (vti & Scotum) intellexerunt qui eum pro sententia proxime relata citant: quasi doceat mala alia, & obiecta, de quibus tristamur quousque ex eorum cognitione doleamus, ac tristemur, mala non esse: ac proinde, cum tristitia, & dolor omnis in pœnam peccati incussus pœna sensus sit non esse nisi pœnam sensus in damnatis referuntur docuisse.

8. Sed multa intellectus obnubilatione, aut cæcitate, opus est, vt sic Vasquez intelligatur; siquidem §. *Mihi vero*. Citato pœnam damni in sola priuatione bonorum ob peccatum absque vllo eam patientis sensu, cognitione, dolore, aut tristitia, sitam esse docet ac probat. & immediato §. citato. *Aliud autem malum* vniuersim de omni obiecto, disconuenienti subiecto siue priuatiuo, siue positiuo, ait, *omne obiectum eatenus dicitur afferre pœnam sensus quatenus affert iustitiam, & qui illam patitur, eatenus pati dicitur, quatenus tristatur*: quare irrito, ex minus bene perfecta Patris Vasquez doctrina, Soarius etiam noster, laborat citato capite quinto, numero quarto, vt quasi contra ipsum ostendat obiecta de quibus tristamur, non ideo esse nobis mala, & disconuenientia, quia de eis tristamur; quin potius ideo nos de eis tristari, quia illa in se, ac de se mala, & disconuenientia nobis sunt: quod Vasquez de malo priuatiuo, & damni semel asserit ac iterum de omni malo, siue priuatiuo, siue positiuo solumque citato. §. *Aliud autem* contendit. & ostendit contra Soarium neutrum malum ad pœnam sensus pertinere, nisi, quatenus à damnatis tristitia ac dolore, ex eorum cognitione sentitur; vt quod sui instituti erat tristitiam, etiam ex probatione bonorum cognita à Dæmonibus, & damnatis perceptam, æque, ac conceptam, ex malis positiuis inflictis ad pœnam sensus non damni pertinere: quare sic eum paraphum, & intentum concluserit. *Hinc constat omnem tristitiam, etiam de pœna damni, ex cogitatione ortam esse pœnam sensus; aut oportet aliam definitionem ex proprio cerebro excogitare*. Ne ergo. in re per se nota, sermo, aut quæstio longius à nobis, ab aliisve deinceps trahatur censendum est diuisionem pœnę dæmonum, & damnatorum, quorumque, in pœnam sensus & damni ita apud Theologos omnes statam, sanctamque fuisse, vt nemo hactenus de ea dubitarit; ac proinde, Scotum & Vasquez non nisi male intellectos pro oppositio referri potuisse: atque omnes subinde contra ipsos Soarij, & aliorum impugnationes falsæ intelligentiæ illorum inniti, & impugnatores æquiuocatione laborasse. Censendum secundo Vasquez nostrum optime, contra nostrum etiam Soarium euicisse Sensus enim, pœna in dæmonibus, non, nisi in spirituali sensatione, vt sic dicam, siue sensu, qui doloris, & tristitiæ, seu, quod idem est fugæ, & auersionis appetitus spiritualis, & voluntatis Angelicæ de malo, & disconuenienti obiecto, sibi aliquo modo coniuncto, & præsenti, vt talique cognito esse potest: atqui de malo priuatiuo, & quod Angelo adest, & aliquo modo coniunctum. & cognitum ab ipso est sensus hic, seu doloris, & tristitia, seu fuga & auersio voluntatis in dæmonibus æque, ac de malis positiuis adest, imo maior longe de malo priuatiuo gloriæ quam de positiuis reliquis, quæ in peccati pœnam à Deo ipsis infliguntur, ergo de pœna damni pœnam propriam, tristitiæ, & doloris Pœnam, quam solum, possunt, sensus dæmones patiuntur.

CERTAMEN II.

De iis, quorum priuatione ex parte voluntatis damnati dæmones puniuntur.

1 PRiuatio donorum Dei ad voluntatem spectantium qua damnati dæmones puniuntur, non vna quidem, sed pro donorum Dei diuersitate multiplex est. Alia enim est donorum, quo ad substantiam, supernaturalium & quoad substantiam, supernaturalia, quædam habitualia sunt, vt spei, & charitatis, habitus, ac reliqua, quæ Spiritus sancti dona nominantur: alia vero actualia, vt Dei super omnia amor, & spei Theologicę actus, ac reliqui ab Spiritu sancto donis præfatis natura sua oriundi, in donis vero naturalibus, quo ad substantiam ad voluntatem attinentibus, quædam sunt naturalia, quidem, quoad substantiam, & modum; alia vero, quo ad modum supernaturalia, quia, etsi naturaliter adquiri, & haberi ab Angelis ante statum damnationis potuerint; ast supra naturalem eorum virtutem, exigentiamque donata à Deo sunt. In his censentur habitus virtutum moralium quos Angelis in creationis instanti per accidens à Deo infusos dicebamus. Id, quod verum etiam est, etsi virtutum moralium actus, nec supernaturales, quo admodum adhuc, sint, nec auxilium gratiæ supernaturale, quoad modum, iuxta Soarij, & asseclarum sententiam requirant, contra Vasquez, & discipulorum, nostramque sententiam: eorum quippe habituum omnium infusio instantanea inexpectatis actibus; quibus illi progignantur, supra exigentiam, & virtutem naturæ est, ac proinde supernaturalis, quo ad modum est.

2. Omnibus donis habitualibus supernaturalibus, quoad substantiam ad voluntatem spectantibus, concors Doctorum, & Theologorũ omnium Catholicorum sententia est: damnatos dęmones priuatos esse: ij enim sunt gratiæ habitus spei, & Charitatis seu amoris Dei super omnia, quę supernaturalem, quoad substantiam, necessario, & essentialiter, cum nostro Vasquez, & aliis censui semper. Ratio est, pro habitibus Charitatis, & spei. Quia Dei gratiam habitualem naturaliter consequuntur, de gratia enim habituali, tam certum est eos esse priuatos, atque esse in mortali, atqui dæmones, in statu damnationis, gratia habituali priuati à Deo in perpetuum sunt: ergo, & habitu supernaturali spei, & charitatis, ex quo primum damnati dæmones sunt priuati fuere Probatur consequentia, quia sublata radice, & causa naturali, vel physica, vel intentionali, & motiua, cuiusmodi gratia habitualis habituum Spei, & Charitatis est, effectus, & fructus perire connaturalissime prouidentiæ, est: iuxta quam conclusiones quæstionum de facto in bona, & cordata Theologia sunt statuendæ. De habitu vero Charitatis, si iuxta Doctores non paucos, habitui gratiæ realiter idemtificetur, de quo t.1. de ente supernaturali contro. de gratia habituali, & formaliter iustificante, facile, & speciatim suadetur: in ea quippe sententia, nec de potentia Dei absoluta, cum perpetua priuatione habitus gratiæ dæmonum damnatorum Charitatis habitus poterit magis, quam idem, cum sui negatione consistere. Nec valet habitum spei in hominibus viatoribus amisso habitu, gratiæ per mortale nihilominus permanere, & in viatoribus adhuc dæmonibus permansisse: id enim non connaturaliter naturis horum habituum attentis vsuvenit, sed status viæ, in quo ad sperandum veniam mortalis patet via, atque ad pœnitentiam, qua mortale aboleatur iustitiaque, & salus æterna obtineatur recursus; quibus in statu damnationis damnatis omnibus, tam malis Angelis, quam hominibus via occlusa est, & aditus præclusus: ex quo statim rationem tertiam pro nostra conclusione deducemus n. 4.

3. Nunc probatur secundo conclusio, & confirmatur ratio præcedens: quia eiusmodi habitus dona Dei gratuita, & supernaturalia sunt, & quibus determinate dæmones damnati per mortale, æterne duraturum, se reddant in æternum indignos: ergo attento hoc solo iure Diuino, quauis etiam exigentia creata conseruationis eorum habituum adstante, dæmones æternum damnati deberent eis habitibus spoliari. Vrgetur, quia non solum non adstat creata aliqua exigentia conseruationis eiusmodi habituum; sed adstat exigentia, vt non conseruentur: cum absit gratia, à qua, in conseruati etiam, hi habitus, vt pote ipsorum radice, connaturaliter, & connaturali prouidentia, & conseruatione pendent, in qua debent, quandiu sunt, & fuerint, conseruari. Dices habitum fidei (vt diximus cert. 1.) damnatis etiam dæmonibus, etsi supernaturale, & gratuitum Dei ipsis offensi, & infensi perpetuo futuris, donum sit, æque, ac spei, & charitatis habitus, eoque titulo positiue perpetuo indebitus perpetuo inimicis, & positiue indignis, conseruari: ergo non obstante iure positiuo Dei offensi priuandi dæmones damnatos habitu Spei, & Charitatis (si à gratia habituali distinguatur, & positiua in dignitate illorum, vt his priuentur, priuandos de facto male inde probabitur. Negatur consequentia, quia ius hoc Dei infligendi pœnas dæmonibus est, & dignitas in his eas patiendi, & quamuis deesset fidei habitus, minor tamen pœna eius priuatio foret; quam eius conseruatio, vt Deum vindicem suorum delictorum perpetuum credant, odioque in ipsum, rabie, & melioris fortunæ desperatione tabescant, & contremiscant: quare habitus eius conseruatio dæmoni non est gratia, nec gratuitum Dei donum, sed maius, quam eius priuatio supplicium, Charitatis autem, & Spei habitus solam doni gratuiti supernaturalis Dei rationem habeant, si in dæmonibus damnatis seruarentur, cum nullos actus, quibus dæmones absolute nedum magis, quam eorum priuatione crucientur possint habere: quare à conseruatione habitus fidei, ad conseruationem reliquorum habituum, supernaturalium, vel contra ab horum priuatione in pœnam damnatorum dæmonum ad illius priuationem nulla paritatis ratio inuenitur.

4. Dicendum est secundo, nullus actus supernaturalis spei, & charitatis habitibus supernaturalibus respondens, adest aderitve vnquam dæmonibus damnatis. Est omnium Theologorum conclusio. Ratio prima, quia deficientibus habitibus, qui eorum actuum principia connaturalia, sunt, vt connaturaliter eliciantur, dæmonum voluntas, non est, in actu primo adæquate, & complete, ad eos actus, ex parte sua constituta: ergo neque concursus ex parte Dei, per omnipotentiæ suæ applicationem præparatus est, ex decreto concurrendi necessario, & connaturali: ergo in naturali prouidentia actus, Spei, & Charitatis voluntati dæmonum est impossibilis: ergo de facto nullus eorum dæmonibus damnatis adest vsquamve aderit. Consequentia est legitima: quia in quæstionibus de facto, ex connaturaliori rebus prouidentia, vbi de opposito ex scriptura, & Patribus non constiterit (vt hic non constat) decidendæ sunt, vt nuper dicebamus. Confirmatur, quia præparatio omnipotentiæ extraordinaria, & supernaturalis ad concursum Dei, vt causæ particularis loco habituum ad eos dæmonum damnatorum (scilicet æternum iuratorum Dei inimicorum) actus tantum gratiæ, continet, vt non, nisi irrationali discursu, reuelatione seclusa, asseri possit maxime, cum ij actus toti ingentia à Deo beneficia sint, & pœnarum, quibus à Deo damnati, &, æternum sunt, quam magnum leuamen. De actu Charitatis supernaturalis Dei super omnia, cum secum iustitiam, & amicitiam Dei, vel afferat, vel imbibat salutis fidei dogmatibus pluribus nequit damnatis, dæmonibus, vlla æternitatis futuræ particula, adhuc instantanea concedi. Actus vero spei cum pœnæ vtriusque, & damni, & sensus æternitas reuelationis euidentia damnatis dæmonibus innotescat, non solum cuincitur ab eis exclusus, sed eis impossibilis. Porro ex eius conclusionis probatione vltima probatio efficax desumitur pro conclusione prima: cum habitus supernaturales, ad actus, qui certe lege status damnationis nusquam, ac nunquam futuri sunt otiose, ac vane in eo statu damnationis reliquerentur.

5 Dicendum

5. Dicendum est tertio. Nullus habitus supernaturalis, quoad modum solum, & naturalis quoad substantiam Dæmonum damnatorum voluntati relictus fuit; sed ab instanti damnationis fuerunt, eis in pœnam priuati: sunt autem hi habitus voluntatis supernaturales, quoad modum solum, qui actibus voluntatis repetitis adquiri demum naturaliter possent; ea vero actuum repetitione ex qua connaturaliter progignerentur, non expectata in instanti creationis infusi à Deo Angelis sunt, ac proinde per accidens infusi, quia adquisibiles absolute de se, solent à Theologis appellari: in quibus virtutum moralium habitus, voluntatibus Angelorum infusi simul ac creati fuere communiter numerantur, conclusionis nullum Patronum, vel aduersarium possunt referre, quia neminem ea de re disputantem vidi, sed solum de potentia, vel impotentia absoluta dæmonum, ad bene operandum moraliter quæ absque eis habitibus salua absolute consisteret. Probatur: quia ciusmodi habitus supernaturales, quoad modum solum, & per accidens infusi ex speciali Dei gratia, & supernaturali prouidentia collati, & infusi Angelis fuere: ergo positiue indignis per mortale ac toto vitæ tempore in illo obstinatis, ac demum in statu damnationis perpetuo obstinatissimi inimicis indignissimis suis debuerunt à Deo in pœnam auferri, quod argumentum vim etiam habet, & si alia quævis naturalis exigentia perdurandi in eis habitibus per accidens infusis titulo naturalis exigentiæ ad vlterius perdurandum, quamdiu contrarium fortius abest, quam omnibus permanentibus natura sua creaturis, (vt hi habitus sunt concedimus) cogitetur: qui titulus iuris Dei offensi erga perpetuos suos inimicos viri naturalis exigentiæ vlterius perdurandi fortior longe est. Vt destruatur, quam si oppositi habitus intensissimi adessent, qui naturalissime eorum destructionem exigerent, & obtinerent. Confirmatur: quia cum eorum habituum, quoad modum supernaturalium infusio, & prima absoluta existentia ex qua vlterius perdurandi vis ipsius contingit gratia, & beneficium Dei citra vllam naturæ exigentiam fuerint Dæmonum in Deum odio, & ingratitudine iurata cassa fiunt, vt iura omnia ciuilia, quæ ex gratia, & beneficio alicuius, siue per legatum, siue per promissionem, siue per donationem gratuitam inter viuos exploratoto odio, & ingratitudine in benefactorem irritantur, fiuntque irrite. Et facto ipso caduca vnde paret disparitas ad habitus, moralium virtutum, & scientiarum, si quos breui illo spatio viæ Angelicæ à Dæmonibus acquisitos ante, vel post primum peccatum aliquis contendat, & ipsis in inferno consetuari, quorum tamen neutrum satis firmo fundamento dicetur.

6. Quarto dico. Actibus virtutum omnium moralium dæmones ac damnationis initio in perpetuum in pœnam à Deo sunt priuati. Est omnium Theologorum conclusio; excepto Durando, qui quæstionem de facto, quoad actus virtutum moralium, non tetigit, sed de absoluta potentia, aut impotentia dæmonum damnatorum ad eos eliciendos (de quo infertius) potentiam bene operandi ipsis (vt ibi referemus) absolutam, & antecedentem concedens, eam vero potentiam absolutam moraliter quare, & actus omnes virtutum moralium negat. Ex aliis vero, qui eam absolute concedunt, Scotus cæterorum dux, in 4. d. 51. q. 1. a. 5. omnes actus eorum dæmonibus negat damnatis cui in hoc consentit. Antisiodorensis, 2. summæ tract. 2. c. 7. q. 1. S. Thom. 1. p. q. 64. a. 2. ad. 5. S. Bonau. in 2. d. 7 p. 1. a. 1. q. 2. Marsil. in 2. q. 5. a. 3. opin. 4. præsertim solutionibus argumentor, qui locis citatis de actibus solum, non de potentia, vel impotentia absoluta dæmonum ad eos in statu damnationis eliciendos loquuntur; eidem conclusioni adhærere cæteri scholastici præter Durandum, qui de actibus non egit, sed de absoluta potentia & Basolidem infra citandum. Quare oppositum absque temeritate asseri nequit. Vocantur vero actus virtutum moralium, actus vndequaque boni, & honesti, nullo prauo fine, vel motiuo eliciti, aut circunstantia vitiatis prauos enim, & vitiatos aliunde, & si materialiter virtutum moralium, ab ethnicis Philosophis exercitatum (vt aiebat Augustinus aliique Patres, & scholastici plures) dubium non est dæmonibus, etiam in statu damnationis adesse. Probatur conclusio, quia ciusmodi actus moraliter boni, & si ab impiis, & inimicis facti, neque gratiæ, &, vitæ æternæ condigne meritiui, bonum quid morale absolute sunt, & à bonis cogitationibus, & si non gratiæ supernaturalis, quoad substantiam, congruis tamen, & habituris boni absolute operis moralis effectum ex Dei prouidentia dispositis proueniunt; ad cogitationum autem congruarum, & habiturarum effectum operis moralis, absolute boni, prouidentiam, nulla naturæ exigentia, ac iure Deus tenetur; ergo eatum prouidentia vltra, ac præter naturæ debitum in Deo erit, ac subinde, & bonum opus morale, quod in bona illa cogitatione, tamquam in radice à Deo prouidetur, & donatur: & si bona vero illa cogitatio, & bonum opus inde ortum, nihil supernaturalitatis, & conducentiæ ad iustificationem, & vitam æternam habeat, nec posse (quod falsum est) admittamus, ac proinde omino naturale verumque sit: ast, cum bonum moraliter absolute honestum quoties illa sit & ad illum conducens, seu illud deuoluens congrua cogitatio dari à Deo non solum indebite, sed contra pœnale debitum dæmonum propriæ voluntatis peccato, & suæ libertatis, & gratiæ supernaturalis abusu damnatorum, incredibile est, *dixi propria voluntatis, libertatis, & gratia supernaturalis abusu*, vt infantibus, sine baptismo decedentibus locum post iudicij postremi diem bene moraliter operandi faciliorem relinquam, sitam cogitatio congrua, & effectus omnino etiam, quoad modum naturales, ac non supra; sed præter naturam sint: illi siquidem non physico propriæ voluntatis abusu; sed alterius, nempe Adami peccarunt.

7. Vrgetur ratio quia, vt bene Vazquez (quem cum multis sequor) cogitatio congrua ad opus, quodvis bonum morale gratia Dei supernaturalis, quoad modum, nec solum præternaturalis, est, atque ad vitam æternam conducit: cum operis boni moralis (ex quo gratiam primam Et initium prædestinationis, ex pure naturalibus à nobis inchoari Semip lagiani docebant) Augustinus, & concilia illud ipsum initium, ansulamque boni operis moralis Deo à nobis oblati, ex gratia per Christum, & supernaturali (quod vt minimum de supernaturalitate, quoad modum intelligi debet) necessario prouenire definierunt. Probat etiam loco citato. S. Thomas argumento, *sed contra* ex illo Psalm. 73. *superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*, quod de damnatis intelligendum monet. Potest item probari ex illo Iob 10. n. 22. *vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*: Quod de inferno, & statu damnationis communiter intelligitur; esset autem ordo aliquis, si ibi aliqua esset honesta absolute moralis operatio. Confirmatur ex Innocentio 3. Gregor. Magn. Ignatio Martyre. Fulgentio, Prospero recitatis à Soario, lib. 8. c. 8 qui potentiam, etiam antecedentem, boni operis moralis negare dæmonibus damnatis videntur, quæ contra conclusionem hanc opponi solent, soluit. S. Thomas loco citato; tam & si aliqua ex principiis, quibus non satis assentior. Ad dæmonum fidem actualem ex illo. *Dæmones credunt & contremiscunt*, quam naturalem ac non ob diuinam reuelationem esse putat, sed ob signa miracula & effectus alios, ex quibus euidenter, ac necessario dæmones, quare & absque vlla honestate assentiantur, consequentius (fors etiam vero similius) ad nostra principia respondeo eum assensum fidei supernaturalis, & ob Dei testimonium, ac reuelationum Dæmonibus euidenter notam esse (vt ostendi certam. 1. a. num. 4) ac subinde necessarium, nec piæ affectioni liberæ voluntatis dæmonum subiectum, ex qua honestatem trahere assensus ille fidei posset. Objcitur. 2. damnatorum actualis pœnitentia toto capite sapientiæ descripta, & assicta cruci actuum saltem inferni acerbitate extorta, quæ bona est, ac nostræ iustificationi in sacramento sufficiens. Respondet optimè S. Thomas hunc, & alios actus dæmonum damnatorum esse aliunde vitiatos: & de hoc satis constat ita esse excruciatuum acerbitate extortum vt iobitum habeat negationem doloris de peccatis, quia offensa Dei sunt, imo vero gaudium de eis, quia Deum, tot, tantorumque cruciatuum authorem (quem obinde pessime tunc oderunt) offendunt. Opponitur tertio. Epulo ille dives adeo Lucæ. 16. de fratrum salute, etiam in inferno sollicitus, & pro ea apud Abrahamum aduocatus, de quo Chrysostomus homil. 4. *Vide quam mansuetus*

tus

tum (id est mitem , ac misericordem) *culpa illum reddiderat* , sed certe , etsi eos Patres , nec admodum paucos , nec authoritate aliis posteriores citatos , à nostro Maldonato ad illud caput , versu decimo nono, (in quibus Chrysostomus ipse homiliis de Lazaro quatuor , & alibi frequenter) asserentes totum , quod de Diuite , & Lazaro ibi refertur non historiam , sed parabolam esse , non sequar ; tamen historiæ superadditam parabolam (vt tragicomœdis vsu venit) colloquio toto non historiam à Christo Domino inducì censeo , cum nostro Maldonato , ibi , & versu vigesimo septimo , & vigesimo octauo ex Iustino , & quoad quinque fratres ex persona diuitis in eo colloquio memoratos ex Augustino, lib. 2. quæst. Euangelicar. & Chrysost. homil. de Diuite.

8. Imo & aduers. 22. *Factum esse autem, vt moreretur mendicus , & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ ; mortuus est autem , & diues , & sepultus est in inferno* : rectè idem Maldonatus censet , ad postrema verba de diuite sub paragraphi finem. Loquitur enim textus de vtroque , quasi toti , corpore nimirum , & animo constantes , alter in sinu Abrahæ , alter in inferno collocarentur : quod minus congrue, per synecdochem , ab aliis ratione animarum vtriusque intelligitur. Siquidem sepultura , nec per synecdochem, ratione animæ de toto corporeo dicitur , cum non animæ , sed corpori competat. Accedit , quod inferius à versu vigesimotertio , digiti , lingua , oculi , & membra alia corporea alterius in sinu Abrahæ , alterius in inferno recensentur ; quæ nusquam per Synecdochem dici historice possunt, cum neuter totum corpore, & animo constans , vel in sinu Abrahæ , vel in inferno fuerit receptus , cum ea à Christo Domino tanquam facta referebantur : restat , vt parabolice dicta à Christo Domino fuerint per anticipationem eorum, quæ ipsis tandem euentura præsciebat , vt vtriusque, pro bene , maleve in corpore gestis , dum apud homines vixerunt mortales iustum in corpore etiam , nec solum in anima , retributionem auditores suos doceret. Quo eos ab impia , & immiti auaritia , gula , & sæculari fastu arceret , piæque , & innocentis paupertatis extremæ etiam , merum , & horrorem ab eis excuteret. Ex his constat , nihil solidum contra nostram conclusionem posse deduci , cum ea diuitis petitio ad Abrahamum salutis æternæ fratrum anxia parabolica (vti & colloqui eius cum Abrahamo reliqua) non historia fuerit: maxime in Chrysostomi nobis oppositi testimonio ex homil. 4. de Lazaro , in qua , & tribus anterioribus , de eodem , non solum colloquium totum diuitis , & Abrahami , sed quidquid anterius de Diuite & Lazaro à Christo Domino dicitur parabolam esse non historiam sæpe docet. Hæc prolixius , quam aliis scholasticis moris est ex meo in textus litteræ conclusionibus nostris ad fauentis , vel aduersantis , vt decet , nec perfunctoria interpretatione. Admisso vero alloquium totum , non parabolicum , sed historicum fuisse : nego in petitione illa, diuitis pro suorum fratrum quinque salute (esto eos, vt potuit , habuerit) veram pietatis virtutem , & honestatem fuisse. Etsi enim ex odio Dei , vt voluit Soarius supra solutionem secundam , nec eam procurauerit, nec optare , & procurare potuerit , ex aliis autem prauis finibus & motiuis ea , ad speciem pia , petitio fuit vitiata , vt sanctus Thomas vbi proxime aiebat. Chrysologus autem determinatum finem , & motiuum prauum diuitis in petitione illa sua acute dispexit , & percalluit serm. de diuite hoc , & Lazaro nempe inuidiæ fœlicitatis , & requiei , qua Lazarus in sinu Abrahæ potiebatur : à qua impia , antiqua in eum duritie & immiti suo , ac diro animo petitione illa repetita , *Mitte Lazarum* , amouere , & extrahere conabatur , sic enim ad hæc verba Chrysologus. *Adhuc diuitem malitia non deserit : adhuc in Lazarum sic crudelis.*

9. Contra rationes , quibus conclusionem proximam probauimus , maxime contra secundam , qua primam nostram vrgebamus , numero septimo , estque nostri Vasquez , Alarcon , & scholæ Vasquianæ totius , multa opponunt Soarius fuse capite nono , Arriaga citata disputatione vigesima quinta, sectione quinta , subsectione tertia , quorum pleraque non hanc conclusionem exclusiuam omnis actus boni moraliter de facto à dæmonibus damnatis , sed impotentiam physicam absolutam antecedentem illorum ad male in omnibus , moraliter adhuc , operandum (quam cum obstinatione , & obduratione in peccato , seu impotentia absoluta pœnitendi de male actis perperam confundunt. Vt cert. 3. videbimus) refellunt. Illud opponit Arriaga , numero trigesimo tertio , §. *Secundo principaliter* ex à se dictis. d. 13. à num. 14. quod scilicet Angelus se ad hanc potius , quam ad illam cogitationem , determinet ; non autem , à Deo determinetur: quare , quod ea , ad quam se damnati Angeli determinent , sufficiens tantum , non autem congrua, seu effectum boni operis moralis sortitura sit , vel contra , ex Dei prouidentia speciali benefica erga bonos Angelos , & vindicatiua erga dæmones damnatos nequit prouenire , sed casu , & forte vt aiunt fortuna iis eueniet , vt inscij de eius , ad quam se determinent effectu futuro , quandoque ad sufficientem tantum, quandoque ad congruam se determinent : quare nec stata lege illos semper ad sufficientem tantum , nusquam ad congruam , & boni operis moralis effectum habituram se determinare , nullo fundamento , nec , citra temeritatem dicetur. Hæc obiectio vtramque probationem nostram impugnat , sed falso innititur principio si de omni cogitatione , etiam prima , Angeli in negotio quouis intelligatur. Hæc enim , tam in Angelis , quam in hominibus , non ex libera electione, & determinatione ; sed Dei solius esse potest , vt Aristoteles , sanctus Thomas , atque omnes Philosophi , & Theologi docent , ac euidenti discursu demonstratur, Cum enim determinatio , tam Angeli , quam hominis ad hanc primam potius , quam ad illam cogitationem , huiusve præ illa electio ex prævia alia cogitatione debeat prouenire nulla electa , siue ab Angelo , siue ab homine prima erit , contra id , quod asserit ; sed aliam necessario supponet : de qua num ex electione fuerit ? quæstio rediuit ; & rursus de prævia alia ad huius electionem , quousque se in infinitum processum anteriorum , & anteriorum cogitationum cogamus , vel aliquam demum primam , non ex Angeli vel hominis determinatione , & electione , sed Dei solius voluntate , & prouidentia habitam ab homine , vel Angelo fatearis , ex qua tandem , quoad secundam , & posteriorem aliam , quouis gradu , habituram , vel non habituram effectum honesti vndequaque actus , & boni absolute operis moralis , præ opposita , Angelus , vel homo eligat pendebit , actu euanescet obiectio. Opponit secundo. Arriaga numero trigesimo quarto , §. *Tertio reiicitur.* Contra Vasquez rationem , & nostram secundam , non esse gratiam specialem Dei , à dono, & debito iure creationis distinctam auxilium , seu cogitationem congruam ad bonum opus morale : ita ille , ac reliqui ea in re Soarii sectatores censent, quos late , & acriter Vasquez 1. 2. tomo secundo , eiusque discipuli confutant : nec segnius , & cursim nos, tomo primo , de ente supernaturali controu. de gratia, auxiliante interim , (quoniam prolixioris eruditionis, & discursus res est , quam , vt nunc obiter disputetur , ad principii oppositi firmitatem , & Soaristici , cui innititur obiectio , falsitatem ostendendam satis sunt , quæ n. 7. sub init. cursim attigimus.

CERTA

CERTAMEN III.

De absoluta impotentia dæmonum damnatorum bene per pœnitentiam, aut alium actum moralis virtutis operandi sententiæ, ac de pœnitentia conclusiones.

1 AGimus de absoluta, & antecedente impotentia ad pœnitentiam absolute bonam, quemuis moralem actum simpliciter honestum. De impotentia enim consequēte damnatis dæmonibus adesse certum ex dictis est, cum nullum actum honestum simpliciter, atque nulla ex parte vitiatum, sit de facto, vt diximus, habituri; eorum vero omnium actuum negatione necessitas consequens illos omnes non habendi, & consequens impotentia habendi aliquem inducitur quidquid enim absolute, non est, ex suppositione, quod non sit, necesse est non esse, & impossibile est esse, necessitate non essendi, & impotentia essendi consequente rei absolutam negationem, cum Aristotele, Boetio Anselmo aliisque Patribus tota Philosophia, & Theologia testatur. Diuisimus autem certaminis titulo quæstionem impotentiæ dæmonum ad veram, ac bonam absolute pœnitentiam à quæstione impotentiæ boni alicuius actus, & operis simpliciter honesti moraliter eliciendi, atque præstandi: quia actus pœnitentiæ solum de admisso, seu commisso à dæmonibus peccato, ob quod fuere damnati, esse potest: ac proinde impotentia absoluta pœnitentiæ præcise, & secundum se sumpta est; quæ actum solum pœnitentiæ facit absolute impossibilem, non vero aliarum omnium moralium virtutum actus impossibiles antecedenter absolute, & simpliciter reddit, vt de se patet: siquidem impotentia ad vnum determinate actum in specie, vel individuo, diuersos non excludit: quare amplior de impotētia ad omnes actus virtutum moralium simpliciter honestos, & absolute bonos moraliter quæstio est quam sit quæstio de absoluta, & antecedente impotentia dæmonum ad bonum simpliciter, & absolute honestum actum pœnitentiæ de peccatis admissis. Imo postrema hæc impotentia ex diuerso principio à Thomistis Dominicanis pluribus inducitur: nempe ex physica dæmonum inflexibilitate à proposito semel concepto, ac semel habita deliberata voluntate; quod etsi falsum non esset vt supra ostendimus) ad aliarum virtutum moralium, contra quas dæmones non deliquissent, actus nullatenus impotentiam in eis probaret. Similiter de damnatorum dæmonum obstinatione, & obduratione (in quocumque iuxta dicenda constat) duplex quæstio diuidi debet. Nempe de obstinatione in malo iam à se facto. Quæ eadem est, atque obstinatio ad non pœnitendum de peccato admisso; alia vero quæstio est de obstinatione ad malum actum, & opus quotiescumque dęmones damnati (& idem est de damnatis hominibus) acturi aliquid denuo, vel in materia virtutis quauis operaturi libere sint: absque libertate enim actus peccatum esse non potest.

2. Denique quæstiones de impotentia absoluta honestæ, ac bonæ absolute pœnitentiæ de anteactis peccatis, & de impotētia aliud quoduis absolute, & simpliciter honestum operandi anterius ad quæstiones de obstinatione, in malo, siue acto, siue vlterius agendo examinanda sunt: quia ex illarum examine, & decisione harum decisioni rectæ multum lucis affertur, confusioque, quam vtraque simul disputantes, ac definientes incurrerunt facile vitabitur. Inter quæstiones vero de impotentia ad actus bonos absolute, & simpliciter illa præceder, quæ ad actum pœnitentiæ est. Tum quia: ex parte obiecti limitatior est, & angustior, cum actum speciei vnius determinatæ ea impotentia respiciat, & excludat, non vero vllum vlterius actū virtutum reliquarum, vnde etsi ad actum pœnitētiæ damnati dæmones impotentiam habere deprehēdantur, ad reliquarum virtutum actus habere impotētiam similem non

conuincentur, quare, & illa angustiore quæstione examinata, ac definita amplioris huius de impotentia, ad omnium virtutum, actus simpliciter, & absolute bonos, & honestos examini, & decisioni locus relinquitur. Tum etiam, quia angustiorem illam de impotentia pœnitentię aliqui ex peculiaribus principiis decidendam volunt (vt proxime de Thomistis pluribus dicebamus) ac fors alij ex aliis, quæ ad impotentiam actuum aliorum ad virtutes alias spectantium, extendi nequeant, volent definiri. Quod ipsum de obstinatione in malo commisso, & in malo deinceps committendo censendum est. Porro quæstioni de impotentia alterutra pœnitenda est vulgaris impotentiæ diuisio in physicam, & moralem. Physica impotentia est, qua ne cum summa quidem difficultate agere aliquid physice, & realiter, absolute possumus. Moralis vero, qua, etsi physice, & realiter agere illud absolute possimus à Deo tamen impense, ac vehementer ad non agendum, vel oppositum agendum ex parte actus primi, vel detinemur, vel impellimur, vt summa, ac vix superabili difficultate illud agere possimus, ac imprudenti, & communi cordatorum æstimatione, quasi physicæ impotentiæ in ordine ad id agendum, videatur æquialere. Quæstionem autem hanc ad actus absolute honestos, & simpliciter bonos restrinxi, quin ad eos, vt absolute meritorios gratiæ, & gloriæ quæstiones extenderem: quia, etsi pactum Dei de præmio reddendo, (quod respectu damnatorum abest, ad meritum absolute tale in mea, & meliori Theologia nō requiratur: at vero viæ status omnium sentētia requiritur, qui æque dānatis, ac beatis omnibus, eorumq; operibus deficit: quare, etsi bonis intrinseca honestas, & laudabilitas ipsi idemtificata non deficeret, meritum tamen absolute gratiæ, & gloriæ deeriti; nec condignum solum, quia à damnatis inimicis non autem à iustis, & adoptiuis filiis progrediuntur (quorum dignitate ad supernaturalium præmiorum condignitatē, eorum opera eleuentur) sed nec congruum, cum ex Dei decreto, gratia, & gloria damnatis sit impossibilis: ad impossibile autem nulla conducentia, congrua adhuc, & tenuissima esse potest. Idcirco, Ioan. 9. Christus Dominus aiebat: *Venit nox in qua nemo potest operari*, Operatione scilicet salutari, & quoquo modo vtili, & conducente ad salutem.

3. His præmissis in prima quæstione de impotentia dæmonum damnatorum ad actum quemuis simpliciter bonum pœnitentiæ de actu prauo admisso, physicam absolutam impotentiam adesse illis docent qui vniuersim impotentiam physicam, ad cuiusuis virtutis actus illis affigunt, & ad actum pœnitentis determinate, & specialiter citati Dominicani Thomistæ, ex principio illo suo de physica naturæ, & voluntatis Angelicæ, à semel concepto deliberato affectu immobilitate supra q. de loco pœnitentiæ dæmonibus viatoribus à Deo dato, ita reiecto, vt vlteriori impugnatione non egeat: alij vero ex principiis cuique peculiaribus, vt vniuersim ad omnem actum absolute bonum eis potentiam absolutam physicam, neget, quos singulatim de eavniuersali ea quæstione agentes recensebimus, eorumque fundamenta, omnia, & singula examinabimus, & confutabimus plerumque. Sunt autem ad rem præsentem, summatim relati, vel odium Dei independenter à dæmonum libertate, vel habitus impœnitentiæ vehementissimus ita etiam infusus, vel Dei decretum denegatiuum cōcursus ad pœnitentiæ actum, quidue aliud præfatis simile. Contra vero Doctores reliqui physicam impotentiam absolutam actus omnis honesti absolute & simpliciter boni pœnitentiæ de anteactis peccatis damnatis Angelis negant, atque absolutam ad aliquos ciusmodi actus potentiam physicam concedunt, qui ad omnes virtutum moralium actus quia ex perfecta charitate supernaturali non elicitos potentiam physicam absolutam in damnatis Angelis admittūt. Doctores recensebo inferius, dum generalem eam quæstionem versabimus: ex his vero Doctoribus plerique impotentiam moralem antecedentem, & absolutam ad omnes actus simpliciter, & absolute honestos, quare, & ad pœnitentiæ actum in damnatis dæmonibus recognoscunt. Ita expresse Soarius citato libro octauo, capite octauo, Arriaga citata disputatione vigesima quinta, sectione quinta, subsect. 2. num. 30. §. *Respondeo tamen* alios antiquiores scholasticos ex Soario referens, quorum mentem in ea generali quæstione ex Vasquez

intelligentia certiore semper, & germaniore dabimus. Reliqui vero, qui impotentiam physicam absolutam ad bene aliquid simpliciter & absolute honestum, ac subinde pœnitentiam, agendum negant moralem impotentiam ad id ipsum concedunt, vt ex iis quæ in dæmonibus damnatisque reliquis recognoscuat, liquet satis. Quoniam vero de peccatis admissis pœnitentia, & dolor, seu contritio. Duplex à tota Theologia possibilis in peccatore admittitur nempe alia perfecta ob Deum summe, & super omnia dilectum, quæ contritio absolute dicitur, ac, mea sententia supernaturalis essentia sua est, ac necessario proinde, ex supernaturali quoad substantiam charitate oriunda; alia vero imperfecta, quæ vocatur attritio seu dolor de peccato ob mala, & pœnas inferni ob illud à Deo infligendas, ni contritione, attritioneve peccati maculam eluamus de vtroque pœnitentiæ actu seorsim in præsenti quæstione definiendum à nobis est, quia diuersa sunt decidendi de vnoquoque principia.

4. Dico primo. dæmones damnati ad actum pœnitentiæ, ac doloris perfecti seu absolute dictæ contritionis de peccato ob Deum summe, & super omnia dilectum super naturaliter impotentiam absolutam physicam habent. Supponitur ab omnibus conclusio, etsi in terminis non tradatur, nisi ab Arriaga sect. 6. initio vbi doctrinæ generalis, & communis de impotentia absoluta physica eorum ad vllum actum bonum supernaturalem in dolore supernaturali, seu contritione de peccatis exemplum nominatim adhibuit. Probatur facillime, in mea, & nostri Gasparis Hurtado manuscripto de forma realiter formaliter iustificante: quam non solum gratiam habitualem, sed actum etiam contritionis de peccato ob Deum summe, & super omnia dilectum esse docui controu. de gratia formaliter sanctificante. Cum enim Deus semel damnatis gratiam formaliter sanctificantem, & iustificantem denegare in perpetuum decreuit, omnis forma sanctificans, & iustificas independenter ab vlteriori potestate, & libertate damnatorum ipsis redditur impossibilis: atqui præfata contritio de peccatis est forma realiter formaliter, sanctificans & iustificans: ergo independenter à demonum vlteriori potestate & libertate, redditur ipsis pro statu & æternitate tota futura damnationis impossibilis: ergo nulla est ad eiusmodi, contritionem damnatis dæmonibus, pro eo statu, & futura æternitate vera, creatis potestas, physica ac libertas; esset enim potestas, & libertas realis & physica pro eo statu ad id, quod ex decreto Dei omnino independenter ab eorum physica potestate, & libertate vlteriore, pro statu eodem supponitur impossibile, ac proinde chimærica solum, & impossibilis potestas; ac libertas. Sed etsi contritio præfata forma realiter formaliter sanctificãs non sit, sed gratiã formaliter sanctificãtem exigẽs, ac deuoluens probatur facile conclusio, quia omnium sententia necessario, & inseparabiliter gratiam secum affert ac deuoluit: ergo ex gratiæ formaliter sanctificantis impossibilitate pro statu damnationis discursu paululum deducto independenter ab vlteriore potestate, & libertate physica damnatorum, etiam contritio perfecta ab ea inseparabilis prorsus discursu paululum deducto redditur pro eodẽ statu impossibilis. Probatur secundo in eadem suppositione: quia, vt vidimus certam. 2. n. 2. & 3 nec charitatis habitum habent dæmones damnati, etsi hic à gratia habituali distinguatur, vbi instantiæ ex habitu fidei à nobis eis concesso petitæ satisfecimus. Neque habent præparatam omnipotentiam specialiter loco eius habitus, imo vero, neque, vt generaliter cũ dęmonum voluntate concurrat vt dixi n. 4. defectus autem, vel vnius ex hisce tribus physicam absolutam potentiam ad actum quemuis Charitatis (cuiusmodi præfata contritio est) abolet: ergo ea physica potentia damnatis dæmonibus deficit, & physica impotentia adest. Dices odium Dei, in illis libere physice absolute conseruatur, vel repetitio elicitur, & perseuerat: ergo & est physica, eorum ad contritionem perfectam, & ex Charitate supernaturali potestas. siquidem, sine physica absoluta potestate ad vtrumuis libertas esse non potest. Respondetur concesso antecedente, negando consequentiam. Quia odium in Deum ex libertate contradictionis positum & conseruatum est ad quam illud ponendi, vel conseruandi, aut illud omittendi, quæ extrema libertatis contradictionis sunt, physica absoluta potestas requiritur, alterutrum libere apponentis, vel conseruantis; non autem ad odium, vel amorem, quæ sunt extrema libertatis cõtrarietatis ad odium Dei, ex qua damnati, nusquam Dei odium, vel repetunt, vel conseruant; quare, nec potentiam absolutam ad actum contitionis perfectæ, & Charitatis supernaturalis habere debent, sed ad odium Dei omittendum, vt pure possunt, vel aliis actibus, quibus ab odio Dei diuertant ad quæ absque Charitatis habitu, & aliis ad actum Charitatis prærequisitis potentiam physicam habent, vt libere Deum oderint, vt de se patet.

5 Circa absolutam potentiam, vel impotentiam dæmonum in damnationis statu ad pœnitẽtiæ cuiusuis naturalis secundum substantiam simpliciter, & absolute honæ, & moraliter honestæ examinandam, ac definiendã eisdem principiis, vti solummodo possumus, quibus in quæstione generali de potentia, vel impotentia absoluta eorum ad opus, seu actum, quemuis moralis virtutis, cuiusuis vtendum nobis est: quandoquidem peculiare illud principiũ aliquorum Dominicanorũ Thomistarum physicæ absolutæ immobilitatis Angelorum à semel elicito actu, habitoque ab eis proposito deliberato, vnde impotentiam physicam pœnitentiæ cuiusuis, naturalis etiam ordinis de peccatis admissis specialiter deduceretur euersum satis, superque à nobis supra ex instituto fuerit. Et quidem, cum ex hoc eodem principio physicæ immobilitatis, & inflexibilitatis Angelorum à proposito semel deliberate habito, non honesta solum, & simpliciter absolute bona anteacti affectus, & operis, sed mala etiam, & ex quouis, etiam turpi, motiuo retractatio, cuiusuis Angeli impossibilis demonstretur: nescio, quo pacto principium, hoc cum damnatorum dæmonum æque, atque hominum, ob cruciatuum acerbitatem, etsi vitiata aliunde, pœnitentia, ac de admissis peccatis retractatione, & pœnitentia, quam totum caput Sapientiæ quintum refert, componant. Siquidem physica hæc immobilitas à semel concepto affectu, cum physica etiam retractationis potentia, nec solum cum morali, repugnat. Item physica hæc immobilitas à semel habito actu, non minus cum retractatione actus boni præhabiti, quam semel habiti ab Angelo actus mali pugnabit. Quocirca vltra primum instans deliberationis Angelicę, in horum sententia physice indiuisibile, eorum via procedere non potuit, vt lapsorum obdurationi, & pertinaciæ, bonorum vero constantię probatę locus esset: quibus in illorum damnatione iustitia, non adeo dura, & quasi impatiens imposque sui & furore concepta, horum vero præmium vberioris largitatis, & misericordiæ fuisse rationi toti Reipublicæ monstraretur: quare vtrisque non solum instans indiuisibile physice in quo primum deliberarunt; sed nonnulla alia, & mea sententia, non pauca, statu vię Angelicæ, & morula Theologica quauis, contineri Theologi fere omnes fatentur: vnumque vel alterum Patrum testimonium, aduersum quid sonans, commode satis interpretantur: vt de viæ Angelicæ duratione disputantes superius vidimus: igitur nil aliud, neque aliunde de potentia, aut impotentia dæmonum, & idem esto hominum damnatorum, ad actum virtutis moralis pœnitentiæ potest speciatim definiri, quam de reliquarum moralium virtutum potentia, vel impotentia definiatur.

6. In ea vero generali quæstione de potentia vel impotentia absoluta dæmonum damnatorum ad quęuis actũ virtutis cuiusuis moralis Scotus. in 2. d. 7. q. 1. §. *Restat nũc dicere*, & id reportat dist. eadem. Bassol. q. 1. a. 3. Duran. q. 1. n. 12. Tartaretus, & alij relati à Soario l. 8. c. 8. n. 1 Valentia d. 4. q. 1 §. p. 2. §. *Contra vero Scotus*. Ioan. Præpositus ad q. 64. 1. partis. a. 2. dub. vn. n. 6. §. *Contrarium vero*, absolutam potentiam ad actus virtutum moralium damnatis dæmonibus concedunt. Vasquez. d. 241. cap. 2. n. 2. §. *Plerique vero* oppositam impotentiam absolutam & antecedentem bene moraliter operandi damnatis dæmonibus adesse concedit, tamen capite quarto, vbi impotentiæ huius suam rationem reddit, impotentiam consequentem solum, & secũdum quid probat, ratione de negationis auxilij congrui, cum qua potentia absoluta antecedens ac simpliciter talis bene moraliter operandi omino componitur, dummodo eis auxilium donetur sufficiens: quare Vasquez ipse ad consequentem solum impossibilitatem sententiam limitat, numero decimo quin-

quinto, §. *Verum enim vero*, & numero decimo sexto, & decimo septimo, à linea. *Propter hoc argumentum*, vbi eo solum impotentiam dæmonum bene operandi in statu damnationis, ab impotentia eorum, & reproborum in statu viæ distinguit: quod illis, ex lege Dei ipsis nota, auxilia congrua ad bene operandum denegentur; secus ipsis, & reprobis reliquis pro statu viæ, etsi eis pro vtroque statu ad honeste moraliter operandum, sufficientia, quibus potentia antecedens & absoluta, ac simpliciter talis constituitur à Deo donentur. Ita intellectum merito Vasquez sequitur Alarcon citato tractatu sexto, disputatione nona, capite sexto, numero sexto, addens numer. 9. differentiam aliam potentiæ antecedentis dæmonum, & reproborum hominum in via ab ea, quam in statu damnationis habent, de qua aliquid inferius dicemus: id ipsum docet Soarius, vbi proxime, capite nono, numero septimo. Arriaga citat. disputatione vigesima quinta, subsectione secunda, numero trigesimo, §. *Respondeo tamen*, vbi dæmonum impotentiam ad bene operandum moralem solum admittit: quam solam à magistro sententiarum, de reliquis statim citandis negaram refert, non autem absolutam potentiam physicam bene operandi in statu damnationis. Communis horum duorum ratio, Quia libere dæmones damnati peccant, alioqui non peccarent: ergo cum potentia absoluta non peccandi, ac bene operandi, sine sufficiente cogitatione retrahente à malo, & inducente ad illud, vel inducente ad bonum, & retrahente ab illo, verum hæc adeo communis ratio æquiuocatione æque communi huius difficultatis, & confusione cum alia de obstinatione dæmonum in malo (de qua seorsim nos certamine quarto,) siue impotentia eorum ad vitandum peccatum, prorsus nititur: cum hic de potentia, vel impotentia absoluta, & antecedente ad opus, seu actum omnem, & quemuis virtutis moralis, præcise, qua bonum de se, & obiecto, & circunstantiis, absolute, & simpliciter, & vniuersim disputemus, non autem, qua actus ille præceptus est, & eius omissio peccatum; quo solum casu præfata ratio vim habet, non autem pro actibus non præceptis moralium virtutum simpliciter, & vndequaque bonis, & honestis, vt plerique actus moralium virtutum respectu dæmonum damnatorum sunt (multoque plures, quam respectu eorum, & hominum in statu viæ) quibus earum virturum pro hac solum vel illa occasione percipiuntur. Imo Vasquez citata disputatione quadragesima prima, capite primo, numero primo, §. *Hac opinio* fine & Arriaga eita, sectione quinta, subsectione tertia, numero quadragesimo, §. *Dices hanc solutionem* rarum, aut nullum, earum virtutum, actum esse damnatis præceptum merito docent; quare præfata ratio ad pauculos moralium virtutum actus, vel potius nullum, absolutam potentiam physicam in dæmonibus probaret, cum de omnibus sit quæstio, & decisio.

7. Secunda sententia, non solum moralem impotentiam dæmonum absolutam ad actum omnem, & quemuis bonum simpliciter virtutis moralis, sed physicam censet. Ita magistr. in secunda disputatione septima capite, *Nunc ergo*: sanctus Thomas ibi. quæstione prima, articulo secundo, Ricardus articulo secundo, quæstione secunda, Gregor. quæstione prima, articulo secundo, Ægid. quæstione prima, articulo secundo, Capreol. quæstione prima, articulo primo, conclusione secunda, Maior. quæstione prima, conclusione quinta, Marsil. quæstione quinta, articulo tertio, Holcot, quæstione quarta, littera RR. Gabriel. quæstione prima, articulo primo, Okam. quæstione decimanona, & quodlib. 1. q. 14. ferrara. 4. contra Gent. cap. 91. Caietan. 1. p. q. 64. artic. 2. Et Dominicani Thomistæ Recentiores, quibus consentiunt Molina quæst. 64. articulo secundo, disputatione secunda, §. *Dubium est hoc loco*. Granad. tractatu decimo quarto, disputatione tertia, atque alii apud ipsos. Certe moralem dæmonum impotentiam ad bene moraliter absolute, & simpliciter operandum, ne Doctores quidem sententiæ primæ damnatis Angelis, aut hominibus negant. Volunt autem ex eis aliquid nil amplius, quam moralem impotentiam (ex auersitate pœnarum quas continenter à Deo vindice scelerum patiuntur, passurosque æternùm certo sciunt: & subinde bonorum operum suorum inutilitatem, ob quod odio, inuidia iraque ardentissima in Deum flagrant) damnatis dæmonibus ad bonum agendum à Doctoribus pro hac sententia secunda citatis affigi, quare eos cum primæ sententiæ Doctoribus conciliari facile posse æstimat vbi proxime Præpositus noster, & concordes inter sese fuisse supponit Arriaga vbi proxime; falluntur tamen. Plerique enim ex Doctoribus secundæ sententiæ de impotentia physica absoluta loquuntur, vt patet ex rationibus, quibus suam conclusionem probant. Marsilius enim, etsi conclusionem de facto solum proponat, & Paludanus citatus pro secunda hac conclusione à Soario supra, c. 9. n. 16 & Molina, quibus fauet Scotus apud Arriagam sect. 4. §. *Ideo tertio* eam probant: quia Deus concursum suum generalem vti ad quemuis actum essentialiter ex parte actus primi requiritur ad opus nullum absolute, ac simpliciter honestum dæmonis dæmonibus, nec præparat, nec offert, sed de se, & independenter ab vsu libertatis eorum, denegat, & subtrahit: quod impotentiam physicam ipsorum absolutam, ad bonum, quemuis actum absolute honestum ipsis facit. Quod probabile censet Soar. n. 13. &c. 14. n. 23. & Alarcon, proxime. n. 13. §. *Et tandem poterat*, & n 14. §. *Sicut ergo Deus*. Arriaga sect 5. subsect. 4. fine imo satis, & valde probabile Okam, & Gabriel relati ab eodem Arriaga. sect. 6. subsect. 1. n. 48. §. *Secundus modus* probant: quia Deus se solo, & independenter à libertate voluntatis (imo dines physicæ actiuitatis de quo postremo nil ad præsentis quæstionis decisionem curandum, odium sui damnatis dæmonibus perpetuo vehementissimum infundit & conseruat, ex quo prius natura, quam de actu bono, vel malo deliberent, vt nil Deo displicens fugiant, vel placens, quale bonus absolute actus est, prosequantur necessitati, & determinati sunt: ac proinde impotes absolute boni alicuius, & honesti exercendi: siquidem in requisitis ad honestatem absolute talem præcipua est finis bonitas, quæ in Deo est, nequitque, cum præsupposito eius odio actione aliqua simul intendi, ac physice componi. Hæc etiam ratio physicam impotentiam nec solum moralem probat. Huic rationi affinis est ratio Gregorii, cui etiam Gabriel subscripsit, perpetuæ murmurationis, & blasphemiæ in Deum vindicem necessario ortæ ex dolore perpetuo cruciatuum, necessario etiam à damnatis concepto, cum qua murmuratione & blasphemiis actus simpliciter bonus est incompossibilis. Quarta ratio cuius meminere, Scotus, & Gabriel, fuit Gregorii, & Holcot. Quod, scilicet, à Deo infundatur intensissimus habitus in malum inclinans, & determinans ac damnatorum libertatem physicam creatam, & finitam, ac subinde aliqua tandem intentiore inclinatione ad vnum extremum auferibilem à voluntate, vt nequeant physice ferri in extremum aduersum: ex eius vero habitus infusi determinatione voluntatis damnatorum dæmonum ad malum, implicat eos ad bonum absolute, ac simpliciter honestum ferri absolute posse. Hæc etiam ratio physicam impotentiam illorum absolutam, & antecedentem ad vllum actum simpliciter honestum probat. Quinta demum ratio sancti Thomæ, Capreoli, Caietani, Ferrariæ, citatis locis, & aliorum recentiorum Dominicanorum idem etiam probat. Aiunt enim omnem damnatorum Angelorum voluntatem esse propter finem, quem tanquam vltimum, & vniuersalem, nec solum, vt particularem, actu prauo, ob quam damnati sunt, sibi constituerunt, saltem virtualiter reliquis aliis eorum actibus necessario intentum quatenus voluntates particulatium bonorum, vltimi finis, nempe beatitudinis sibi ab vnoquoque Angelo præstitutæ voluntatem, necessario saltem virtute participant.

CERTAMEN IV.

Rationes impotentiæ physicæ ad actum bonum moraliter præfatas reiicio.

1. HAs Doctorum omnium secundæ sententiæ rationes retuli, vt appareat contra nostros Arriagam, Præpositum, & alios, eos omnes de impotentia physica absoluta, & antecedente recte, & absolute bene, aliquid, & honeste agendi damnatorum dæmonum, non autem de impotentia solum morali fuisse locutos: etsi non, vt eorum probem rationes, quas adeo etiam singulatim recensui, vt singulatim etiam reiiciam. Primam Paludani, & Molinæ de decreto denegandi, generalem concursum (causis secundis necessarium, vt operentur dæmonibus, & damnatis, quibusque, in pœnam peccatorum viæ, ob quæ æternæ damnationis subiecti sunt; etsi nihil in eo violentiæ perpetuæ, quam nonnulli contra eam rationem obiiciunt) recognoscam: cum ius Diuinæ vindictæ iuri, & exigentiæ voluntatis damnatorum Diuini concursus, ex parte Dei præparandi ad honestam eorum operationem à Deo præualeat, multoque magis quam præsentia contrarij agentis validioris exigentiæ agentis debilioris, præsentis, cui obinde concursus Dei ad operandum citra violentiam vllam quotidie à Deo denegatur: nulla sane in denegatione concursus, & præparationis eius voluntatibus damnatorum ad honestam absolute operationem violentia inferretur) tamen reiicienda absolute est primo, quia iuri exactiuo vindictæ suæ tametsi fortiori, plerumque, & in multis Deus, vt debiliori causarum naturalium (maxime concursus generalis ad operandum, præstandum, ac præparandum) Deus cedit, vt in gradibus, & perditissimis peccatoribus, etiam ad sceleratissimas eorum operationes vlterius peragenda, experimur. Nec valet eos in statu viæ esse; damnatos vero in perditionis termino, & perpetuæ Dei inimicitiæ, quia ius Diuinæ vindictæ de inimicis pro quouis instanti ex præsentia inimicitiæ peccatoris grauis pro illo, non autem pro instantibus vlterioribus successuris sumitur. Secundo, quia denegatione auxiliorum gratiæ, vt conterantur, adhuc imperfecte, honeste tamen, satis habetur, ne absolute, & in Dei gratiam redeant, ac simili denegatione, ne recte, & honeste absolute possint operari; quin ad denegationem præparationis concursus generalis adeo naturalis causis secundis primum recurratur. Tertio principaliter, & vrgentius prima hæc ratio reiicitur. Quia formali odio Dei dæmones & reliquos damnatos peccare contra præceptum negatiuum, *Ne Deum oderis* certum apud Patres, & scholasticos est, vti & contra alia præcepta naturalia negatiua: ad quæ concursus necessarius ex parte Dei præparatus adest. Nempe ad odium Dei, vel actionem quampiam aliam naturali iure prohibitam, quam turpiter; præueque exercent: tum autem necesse est præcedere præcepti prohibentis, & malitiæ odii Dei notitiam, & cogitationem sanctam, siue gratiam Dei sufficienter auxiliantem, vt damnatus ab odio retrahatur, illudque omittat: alioqui nec libere, & turpiter Deum odio haberent. Inquiro autem rursus: an esse possit pura omissio in voluntate, necne? si primum: omissio odij Dei, ex auxilio gratiæ retrahentis, atque motiuo prohibitionis, & malitiæ odii Dei per illud repræsentatæ, vt ex parte actus primi absolute potest rationi Consone, ac præcepto conformiter haberi, ac proinde bona moraliter omissio, ac subinde honestum, ac bonum aliquod exercitium in voluntate dæmonum absolute esse poterit omissione illa, ad quam præparatio concursus, non requiritur, sed solum ad odium Dei, quo recte, & honeste pro sua libertate, non vtitur, dum odium omittit. Quodsi male puram omissionem voluntatis dicas impossibilem, sed actu aliquo positiuo, & opposito actui omittendo induci debere vrgentius pugnabo. Etenim immediate formalis libertas contrarietatis voluntati in hac sententia relinquitur: mediata vero solum ad contrarii vnius, (odii, v. g. Dei) omissionem extremi quatenus contrarium alterum, v. g. Dei amor pro voluntatis arbitrio ponitur, quoad vim omittatur: ergo nequit hoc libere poni, vel omitti, quin ex potestate absoluta voluntatis creatæ ad odium, vel amorem Dei, pro libito apponendum, odium Dei ponatur, vel ex libera immediate amoris Dei positione odium omittatur: nequit autem esse absoluta potestas ad odium, vel amorem apponendum, in voluntate damnati absque præparatione concursus generalis ex parte Dei præsupposita ex parte actus primi ad vtrumuis: ergo ex defectu præparationis concursus diuini male probatur impotentia absoluta damnatorum, ad omne exercitium honestum, siue priuatiuum omissionis præceptæ, siue positiuum per actum simpliciter honestum qualis est amor Dei.

2. Secunda ratio: ex odio Dei infuso damnatorum voluntatibus à Deo, siue solo, siue eorum voluntatibus physice adiuto, independenter vero ab exercitio libertatis earum (quod satis ad eorum intentum est) impugnatur. Primo, quia mere gratuito, & voluntarie absque vllo fundamento asseritur. Secundo, quia contra scriptum Psal. 1. *Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper*, Patres & Theologos reliquos dicitur. Ex quibus Dei odium in damnatis peccatum, ac subinde liberum esse perpetuo diximus, quod fieri, nec per vnum quidem instans, posset, si perpetuo absque eorum libertate, à Deo infunderetur. Tertio, quia odium hoc Dei ab ipso damnatis infusum, non solum physice inclinat, & inducit, sed determinat, horum sententia, ad malum omne præ bono, in omni occasione, quæ occurrit: ex quo infertur primo in nulla occasione contra aliquam virtutem, aut præceptum damnatos siue positiue, siue omissiue posse libere agere, & peccare contra id Ioan. 8. *Ille homicida erat ab initio*. In mortis à beli suasione, & tentatione Protoparentum ad peccatum, quo mors fuit in mundum inducta. Hoc autem totum à damnatis iam dæmonibus actum est, & Ioan. 1. c. 3. *Ab initio Diabolus peccat*, eo scilicet vsque, & subinde iugiter per æternitatem peccabunt. Illationem probo quia, cum determinatione physica antecedente ex parte actus primi ad vnum extremum, pugnat physica ad vtrumuis voluntatis libertas. Nec prestat: determinationem hanc voluntatis damnatorum è vehementi odio Dei infuso ad malum, siue omissiue, siue positiue, præ bono, esse quoad speciem, non quoad indiuiduationem actus praui apponendi: quare in huius præ illo electione libertate exercere illos posse & peccare. Contra enim primo. Nam peccato omissionis actus præcepti omnia indiuidua omittenda necessario sunt, siquidem cuiusuis actus positione non peccaretur: quare ad omnes omittendos, vt omissiue peccent damnati determinati, ex odio illo sunt, si ad malum etiam omissiuum ex illo determinantur. Secundo, nec ad saltuandam libertatem in actibus prauis, & malis positiuis, ac subinde damnatorum peccata ea præstat exacto. Siquidem actus indiuiduatio ab arbitrii creati electione non pendet, sed, vel à temporis, loci, & aliorum circumstantiis, vel, (vt censeo) à Deo qui ad hunc præ alio decentiæ concurrere, casu, quo voluntas in obiectum, & ob motiuum propositum moueri pro arbitrio suo, velitquare, si quoad speciem etiam actus determinate aliunde (vt in præsenti ex Dei odio à Deo infuso) antecedenter, & ex parte actus primi fit, nullam in actus cuiusuis appositione exercere libertatem potest. Et quidem, cum electio huius indiuiduiactus, præ innumeris aliis actibus possibilibus, nisi eis omnibus præcognitis, nequeat à damnatis haberi nec omnium possibilium actuum intra speciem quamuis peccati cognitio damnatis dæmonibus adsit, neque pro eo statu adesse posse, ratione aliqua (imo non, nisi contra omnem rationem) asseri queat, ex huius actus prauí præ alio appositione, libertas, & peccatum dæmonum damnatorum saluari. Denique odium illud infusum ad omnes actus malos incurrentes in horum sententia cogere damnatos videtur. Quarto impugnatur, quia, etsi odium hoc Dei non prædeterminaret physice, (vt opus ea vtentibus est, ad physicam impotentiam absolutam, & antece

antecedentem damnatorum dæmonum ad omne malum, inhonestum, siue omissiue, siue positiue, & fugam omnis boni & honesti probandam) sed physice ex parte actus primi voluntatem inclinaret, ac induceret, ad omne malum, & fugam omnis boni, & honesti exercitii, dubio procul, Deus omnis peccati, siue omissionis, siue commissionis, & ad omnis boni & honesti fugam causa esset author: vnde, & malorum tentator contra Iacobum esset, ac inductor, & ab omni bono auersator.

3. Quinto illud à Deo infusum, vt velis vehemens, & intensum odium Dei, non opponitur physice incompossibiliter voluntati, qua sibi velit damnatus, aliquid boni, & conuenientis qualis est actus honestus, & bonus, moraliter, etsi indirecte actu illo infensissimo inimico Deo obiectum placens apponatur, quod nusquam obest, vt quod ipsis directe, & per se bonum, & amabile est ab eis apperi possit, & appetatur: vt in nobis patet qui bona per se, & directe nostra appetimus sæpe, etsi per accidens iucunda inimicis fore videamus: item, si quæ damnatis per se, & directe bona sunt quia erunt Deo iucunda, ex odio illo infuso Dei appeti ab ipsis absolute nequeant, infertur: damnatos nihil physice posse absolute operari, cum in cuiusuis entis ab eis appositi, entitatiua bonitate Deus complaceat. Denique odii illius Dei infuso Deo, vt causa particulari, & independenter à libertate damnatorum Deo repugnat: quia, etsi ita à Deo infusum peccatū in damnatis non esset, quia ab eis non eliceretur libere; asti, cum ex obiecto malum moraliter, & turpissimum sit, Deus illud libere volens, & efficaciter volens in alio (vt opus ad eius à Deo infusionem est) etsi se eo, odio non odisset, tamen, ea libera odii sui, in alio voluntate peccaret: cum & obiectiua malitia obiecti voliti adsit, & Dei illud libere volentis libertas. Non secus, ac si ego odium Dei in amente, amorem, vel actum adulterii, cuius libertate non amatur, libertas mea adesset à qua formaliter mihi imputatur ad culpam actus ipse, qui obiectiuam malitiam intrinsecus habet. Nec valet: Deum ex honesto fine puniendi damnatos illud, sui odium infundere malum enim, intrinsece præsertim, & ex obiecto suo, ex nullo honesto fine amari absque culpa potest. Nec magis præstat: voluntatem Dei, quæ in ea infusione odij intercedit) Principis naturalis supremi malitiā illam obiectiuam odij Dei saltem respectu sui abolere. Primo enim malitia obiectiua intrinseca actus ex obiecto suo nisi obiecti ablatione (sine quo actus esse non potest) nequit prorsus auferri. Secundo, infertur, ex ea solutione, Deum, quæcumque peccata posse licite amare cum id sine eius voluntate fieri non possit. Tertio posse Deum eadem ratione peierare, & mentiri: quæ sunt omnino hæretica, & blasphema. Ea quæ præfatæ sententiæ affinis addebat, Gregorius de necessaria tristitia & spirituali sensu doloris de cruciatibus, ac inde necessario etiam ortis in Deum vindicem murmuratione, & blasphemiis nihil prestant. Primo enim ex dolore illo & tristitia de cruciatibus à Deo inflictis necessitate physica otiri in Deum murmurationem, & blasphemias, neque à Gregorio, neque à Gabriele (qui ei etiam in eo consentit conclus. 2.) probatur, sed gratis, & absque fundamento assumitur, imo vero probari nullatenus potest. Secundò, murmuratione, & blasphemiis in Deum damnatos dæmones peccare certum apud Patres, & Theologos est: quare, & eas ex libertate physica agere. Tertio, quidquid ex eis prauis affectibus in Deum nisil sibi honestum, & bonum moraliter posse absolute dæmones operari omnino, est falsum vt constat, ex dictis super contra similem necessitatem non operandi honeste, seu impotentiam physicam bene, & honeste operandi ex odio Dei ortam ex quo apparentius videbatur inferri. Addebat Gabriel dæmones damnatos, semper velle pœna carere, & suam beatitudinem. Sed cum ea efficaciter velle nequeant, cum sciant vtrumque esse sibi impossibile, quod simplici affectu, & complacentia, ea præcise velint. culpa non est, etiam adiuncta. Ægidii ratione: quod beatitudinem, non ex gratiæ auxilio, ac proinde propter se ipsos, & ex sui complacentia, quare curve, & præue dæmones amant. Hæc tamen ratio nos peccare, cum beatitudinem nostram amamus, desideramus spe etiam Theologica ex supernaturali, quoad substantiam gratiæ auxilio speramus: siquidem ex nostri tanquam finis cui complacentia, & concupiscentiæ affectibus illam nobis volumus, in quo nulla est curvitatis affectus deordinatio. Neque enim omnia, ex Dei vt finis, complacentia velle debemus, vt finis complacentia, velle debemus, vt recte, & ex honestate velimus. Alioqui nulla virtus moralis, imo nec Theologalis, præter charitatem erit admittenda, quæ duo absurdissima sunt. Denique intento toto Ægidii, & Gabrielis hac in re permisso, nihil ad præsentem difficultatem, & conclusionem de physica impotentia Dæmonum damnatorum, ad vllum actum moralis cuiusvis virtutis præstandum conducit: Ecquid enim beatitudinis propriæ amor, quantumvis vitiosus physicæ incompossibilitatis cum actu moralis virtutis habere potest?

4. Quarta etiam ratio pro impotentia hac physica Dæmonum damnatorum bonum quidpiam, simpliciter, & absolute tale, siue positiue, siue omissiue agendi (cui præcipuè Gregorius, & Holcot insistunt) de habitu infuso à Deo eorum voluntatibus, ex quo ad omnis mali moraliter, prosecutionem, & moralis boni fugam, non solum physice, & vehementer, ex parte actus primi impellantur sed prædeterminentur, nullius momenti est, etsi non satis firmiter à nonnullis confutetur. Primo: quia adeo vniuersalis habitus ad omnis boni fugam, & omnis mali, siue omissiui, siue commissiui, & positiui pro quavis occasione prosecutionem, est impossibilis: sed primo vnde eam impossibilitatem ita arguentes probant, poterunt vnde probare, si semel admittant (vt plane admittunt) habitus ex parte voluntatis in actu primo impellentes, ac physicæ determinantes illam ad actus prauos eliciendos, & bonos moraliter omnes fugiendos in materia specialis alicuius virtutis infundi à Deo posse? Secundo: Parui, vel potius nihili, Gregorij & Holcot, eorumque rationis refert, siue id: vno vniuersali habitu, siue pluribus à Deo pro virtutum, & vitiorum specifica diuersitate infusis factum admittatur. Secundo impugnat eam rationem Vasq. noster d. 241. c. 2. n. 4. §. *Hæc tamen ratio*: quia intrinseca voluntatis creatæ libertas in actu primo per habitum, quantumvis intense vehementer inclinantem, & impellentem physicè creatam voluntatem, ad actum aliquem, etsi minui possit ad actum oppositum, vel eius omissionem exercendam, nequit tamen auferri, ac prorsus, ex parte actus primi physice impediri alioqui habitu per actus frequentes, & frequentissimos à nobis adquisito libertas nostra in hac vel illa vitij specie auferretur, vt deinceps in illa peccare non possemus; quod est absurdum: cæterum si ea impugnatio veræ doctrinæ innitatur, quonam pacto Dominicanos Recentiores, Thomistas, eorumque physicam præmotionem seu qualitatem physice prædeterminantem voluntatas creatas ad suos actus ab euersione libertatis Vasquez ipse, & reliqui scholæ societatis nostræ Thomisticæ impugnamus? qua item ratione Patres antiquos hæreticos prædestinatores, & eorum Sectarios Lutheranos, & Caluinistas, eorumque decreta nostrarum actionum prædefinitiua ab eiusdem libertatis euersione Catholici omnes Doctores hactenus impugnarunt, & nunc etiam confutant? facile enim respondebunt, tam physicam prædeterminationem, quam prædestinationem, seu prædefinitionem actus nostræ voluntatis, extrinsecum, quid nostræ voluntati eiusq. intrinsecę libertati æque, atque habitus illos (ac magis extrinsecā prædestinationem & prefinitionem) & aduentitium esse, & quod subinde nequeat voluntatis nostræ libertatem euertere; etsi eam possit imminuere? sed magna æquiuocatione intelligentiæ *intrinsecæ libertatis*, voluntatis creatæ ea doctrina innititur, intrinseca quippe creatæ voluntatis libertas ita intelligi potest, vt ipsi intrinseca essentialiter physicè adæquate sit & quāvis hoc sensu afferri nullo extrinseco, & extraessentiali libertas posset, & aboleri, sed sola eiusdem voluntatis ablatione, & destructione: ast, nec posset, extrinseco alio imminui contra id, quod Vasq. admittit: nullo, siquidem alio rei cuiusq. essentia minui potest. Deinde hoc sensu absoluta, & adæquata libertas voluntati intrinseca non est vt patet: cum cogitatione indifferenti vtriusq. extremi, & decreto etiam Dei præparatiuo concursus ad vtrumvis extremum (quæ extrinseca, & extra essentialia physice voluntati creatæ sunt eius libertas essentialiter constituatur: si autem intrinseca adæquata libertas creata, creatæ voluntati intelligatur: quia quidquid illam constituit, & vltra vo-

luntatem ipſam complet, etſi intra huius eſſentiam phyſicam eſſe non debeat, debet tamen ipſi inhærere, falſum etiam eſt, & ad intentum noſtri Vaſquez inſufficiens. Falſum; quia in eius, & aliorum plurium (quibus non aſſentior) opinione potentiæ vitales animæ, quales ſunt intellectus, & voluntas, & ab anima, & inter ſe ſe phyſicè, & realiter diſtinguuntur, & in ea opinione cogitatio indifferens vtrumque extremum, ad quod libertas eſt intellectus actus eſt, eique non voluntati phyſicè inhæret, ac ſubinde voluntati intrinſeca inhæſiue non eſt; & tamen intrinſece libertatem creatæ voluntatis phyſice eſſentialiter, omnium certiſſima, & euidentiſſima ſententia, conſtituit. Secundo decretum præparatiuum concurſus diuini ad vtrumvis libertatis extremum intrinſece inhærens voluntati creatæ, cuius libertatem eſſentialiter conſtituit, non eſſe de ſe manifeſtum, ac certum omnibus eſt.

5. Quod autem intento noſtri Vaſquez ſit inſufficiens, quo inutile facile probatur: quia habitus ille infuſus à Deo intrinſece voluntatibus Dæmonum damnatorum inhærens à Gregorio, & Holcot aſſeritur, atque eo modo eas, ad omne bonum ſimpliciter omittendum atque malum omne morale, ſiue omiſſiuum, ſiue poſitiuum exercendum phyſice, ex parte actus primi determinans; cum quo phyſica indifferentia in actu primo, ad vtrumvis per intrinſeca inhærentia illius conſtitutiua in actu primo ſtare non poteſt: ſiquidem determinatio ex parte actus primi per habitum intrinſecum, inhæſiue voluntati, eius in actu primo indifferentiæ intrinſecæ inhæſiue contradicit: illud autem abſurdum, quod contra præfatos authores Vaſquez idem inferebat, abſolute non infertur: quia, etſi Deo concedatur potentia producendi habitum vitioſum in voluntate creata, à Deo vehementem, & intenſum, vt voluntatem in actu primo phyſice prædeterminaret, ad actum, non ſtatim voluntati creatæ actibus ſuis repetitis producendi vehementem habitum prædeterminatiuum phyſice ad actus ſimiles concedenda potentia eſt. Secundo à Deo intenſum habitum vitioſum, vel oppoſitum virtutis ex frequentiſſima intenſorum actuum repetitione adquiri à nobis abſolutè poſſe, vt moralem importeretiam ad oppoſitos vitij, aut virtutis actus exercendos nobis ingeneret à pluribus admittitur: vt propterea frequentiſſima, & maxima conſuetudo, altera natura vulgo dicatur, quaſi naturæ in ſuos actus propenſionem, ex parte actus primi, & determinationem phyſicam emuletur: idque (ni amplius quidpiam) Holcot, & Gabrielis, & S. Thomæ ratio tacta, vt minimum probat, cui Vaſquez ſolutio proxime impugnata, non ſatis occurrit, vt ex dictis patet. Denique vti ex parte motionis obiectiuæ, & intentionalis voluntatis noſtræ per cognitionem, & propoſitionem obiecti proſequendi, à Deo poteſt viuida & intenſa eius obiecti cognitio dari, vt vix, ac ne vix quidem obiecto remiſſe, aut remiſſiſſime propoſito attendendo: quare, nec proſequendo libertatem, & poteſtatem in actu primo noſtræ voluntati relinquat (vt Vaſquez præſertim in maiori cogitationis viuacitate congruitatem eius in actu primo conſtituens admittit) quid ni ex parte motionis phyſicæ Vaſquez per habitum (quo mobilem etiam phyſice Vaſquez ipſe, & Doctores plerique voluntatem creatam admittunt) à Deo intenſe, ac vehementer impelli phyſice à Deo voluntas creata abſolutè in obiectum poſſit, vt ab eius proſecutione reſiſtere, & abſiſtere phyſice abſolute ex parte actus primi nequeat? ſcio alios rationem hanc præfatorum Nominalium impugnare: quia habitus vitioſos voluntatis nequeat Deus ſalua, ſanctaque, & recta ſua morali bonitate, & ſanctitate, ſe ſolo, & tanquam particulari cauſa creatis voluntatibus infundere: cum eiuſmodi habitus ad malum morale phyſice inclinationes ſint, (etſi ad illud phyſice non determinent) nec ad aliud de ſe ſe valeant inſeruire. Hæc tamen impugnatio debilis valde eſt.

6. Etenim Deum ſe ſolo, & vt particularem cauſam habitus vitioſos infundere creatæ voluntati citra bonitatis, & ſanctitatis ſuæ iacturam abſolute poſſe, plurium Doctorum primæ claſſis ſententia eſt, quam cum noſtro Vaſquez ſectatur noſter etiam Arriaga cit. d. 25. de Angel. ſect. 6. ſubſect. 1. n. 46. §. *Abſolute reſponderi, quis*, atque in ſententia omnium admittente mobilitatem phyſicam voluntatis creatæ, per habitus ipſi inhærentes certũ mihi eſt. Si enim, qua mobilis intentionaliter per obiecti cognitionem poteſt cognitione obiecti delectabilis prohibiti, ac turpis à Deo vel ſpecierũ immiſſione vel aliter, vt cauſa particulari cauſata in actum prohibitum, & turpe intentionaliter moueri, etſi non ex fine, vt eum actum prauum (cui ſolum eliciendo ea cognitio de ſe, & determinate, etſi non determinanter ſubſeruit) proſequatur, ſed, vt tentationem gloriosè ſuperet, & gloriosius, quo, vel ſpecierum viuidiorum immiſſione, vel aliter viuidior, & efficacior delectabilitatis obiecti prohibiti cognitio immittatur, ſiue ex fine alio puniendi ante acta peccata permiſſione peccati vlterioris donatione auxilij, & cognitionis retrahentis ab eius obiecti proſecutione & ſufficientis ſolum quod efficax auxilium foret, ſi remiſſior cognitio delectabilitatis obiecti loco intenſioris daretur, cur non ex eiſdem finibus, vel triumphi gloriosioris, phyſicam eam etiam inclinationem auerſionis ab obiecto bono, & proſecutionis mali delectabilis, vt habitus vehementis infuſi creata voluntas ſuperet, vt auxilio Dei ad oppoſita externa poteſt, vel puniendi ante acta vlterioris peccati permiſſione moueri phyſice à Deo abſque vlla bonitatis, & ſanctitatis iactura non poterit, vel vt à bono auertatur, vel turpe delectabile proſequatur? Impugnatur denique eadem infuſio à Deo vt particulari cauſa habitus vitioſi à multis; quia, etſi inde non inferatur Deum directe, & explicite peccatum amare; illud tamen cauſare, ac ſubinde virtute, & implicite ſaltem velle, quod dedecet plane Dei bonitatem, & ſanctitatem, vitari non poſſit. Hæc tamen impugnatio, eiuſque ſolutiones loco oportuniori adducendæ examinandæque inferius ſunt, dum de obſtinatione Dæmonum damnatorum in malo eiuſq; forma conſtitutiua agamus: ibi enim maiorem vim habet impugnatio quam in difficultate, quam verſamus de eorum impotentia phyſica bene operandi moraliter præciſa: ſiquidem omiſſio boni, cuiuſvis actus virtutis moralis præciſè nuſquam vetro præcepti, peccatum, malumve morale non eſt: quare nulla moralis ſuæ bonitatis, & ſanctitatis indecentia imo multa iuſtitiæ ſuæ laude in male actorum pœnam habitui infuſo Dæmonum voluntati, niſi ij habitus aliunde repugnet, eos ad fugam, & omiſſionem boni cuiuſvis moralis ſui impotes, poſſet prædeterminare, nedum phyſice ad vtrumque præmouere.

7. ſolum ergo præfata ex habitu à Deo infuſo phyſica impotentia Dæmonum damnatorum, quidpiam bonum morale præſtandi impugnati, & vniuerſim poteſt primo ex noſtris principiis: quia voluntas creata mobilis phyſice ab alio non eſt, ſed ſolum à ſeipſa: atqui motio hæc à Deo per habitus infuſos, eſt motio phyſica ab alio: ergo eſt motio voluntati impoſſibilis. Conſequentia eſt certa: nam motio alicuius in eo genere in quo mobile illud non eſt, ſed potius immobile, eſt impoſſibilis. Antecedens probatum ſatis à nobis fuit t. 1. de Deo vno contr. 3. d. 1. quæſtione vltima. Secundo impugnatur: quia Doctores prædicti, ac habitus infuſione determinationem abſolutam, & antecedentem phyſicam non ſolum ad non operandum bene moraliter in materia virtutis cuius fieri dinatis Dæmonibus aiunt, ſed etiam in materia cuiuſvis virtutis præceptæ: ita, vt impotes phyſice abſolute, & antecedenter, non ſolum ad non exercendum actum bonum in vlla materia virtutis liberum, ac non præceptum, ſed, & ad non exercendum malum, ſiue omiſſione actus præcepti, ſiue admiſſione actus oppoſiti, & prohibiti, pro quavis occaſione occurrente omnino reddat. Hæc autem doctrina (vltra difficultatem aſſignãdi habitus de ſe immediate ad omiſſiones puras phyſice impulſiue) alias continet grauiores difficultates: etenim, vt determinatio hæc abſoluta antecedens phyſica ad malum, & impotentia abſoluta phyſica antecedens ad quod vis bonum habitus, vel habituum infuſione à Deo Dæmonibus damnatis fiat, ſatis non eſt eis habitibus, vt cumq; Dæmones ex parte actus primi, ad fugam boni, cuiuſq; moralis, ſiue poſitiuam, ſiue pure omiſſiuam, & proſecutionẽ cuiuſvis mali moralis, ſiue poſitiue, ſiue omiſſiue, vt cumq; phyſice, ex parte actus primi impelli (quod fieri à Deo medio habitu vitioſo, in communi ſententia, per ſe diximus n. 6.) ſed phyſice ad vtrumq; prædeterminari; alioqui impotentia phyſica abſoluta, & antecedens ad bonum, & ad vitandum, ſeu non agendum malum habitu à Deo iuſuſo, nuſquam damnatis Dæmonibus adeſſet, vt hi DD. volunt, & contendunt: ſi autem antecedens illa phyſica determinatio, ad malum, & impotentia ad bo-

num infuso illo habitu Dæmonibus damnatis fiat, nihil libere agent vel omittent nec vnquam in inferno peccabunt contra scripturam Patres & Theologos, vt dicebamus n. 1. vbi euasionem, ex libertate ad indiuiduum hoc prauum præ alio apponendum præclusimus: tum quia in prauis omissionibus actus præcepti locum non habet: tum quia indiuiduum hunc actum præ alio ponere electionis, & arbitrij voluntatis Dæmonum non est: quod autem, simul argumento respondet Arriaga sect 5. subsect. 4. n. 40. §. *Dices hanc solutionem* scilicet damnatis Dæmonib. nullius actus præceptum positum esse, (quod & Vasq. censet cit. d. 241. c. 1. n. 1. §. *Hæc opinio probatur* sub fi.) nec satis, est firmum, nec, si esset verum, esset sufficiens. siquidem præcepta naturalia negatiua omni rationali creaturæ pro statu etiam damnationis, imposita esse (v. g. non oderis Deum, non peccabis) certum est: in his autem impugnatio euasionis de libertate indiuiduationis locum non habet: cum omnia indiuidua actus odij Dei v. g. & similium prohibeantur: quod vero Arriaga ibidem addit ex impotētia antecedente morali damnatorum agendi quidpiam, boni vitandive quidpiam mali præcepto omni exemptos Dæmones, & damnatos reliquos esse quia summa difficultas alicuius præstandi in æstimatione prudente, atque in iure physicæ impotentiæ æquiualet & effectus præstandi physicæ impossibilitati, cuius præceptum nullum esse potest: teneret fors in præceptis humanis, secus in diuinis, quibus quidquid rationalis creatura physice agere, vel non potest itidem Deus absolute præcipere, vel prohibere: multoque minus valet in naturalibus præceptis, quæ physicas & naturales vires rationalis creaturæ attendunt, nec eius etiam morali solum potentiæ adstringuntur. & tandem, si hæc solutio præstaret nunquam, nusquamque damnati peccarent: cum ad nihil agendum, vel non agendum præcepto, vel positiuo, vel naturali tenerentur: quod contra scripturam, Patres, & Theologos dicetur. Denique ex habitu hoc determinante absolute physice & antecedenter ad actum, vel omissionem prauam in damnatos Dæmones à Deo immisso peccati eorum author Deus illum infundens fore videtur, de quo certamine sexto vt diximus.

8. Quinta ratio necessariæ deprauationis cuiusvis actus Dæmonum ex prauo fine, quem sibi primo peccato constituit, & ad quem proinde, quovis alio actu, virtualiter saltem debent necessario respicere: quovis modo à citato Caietano, ac Recentioribus Dominicanis, Thomistis explicetur de Angelis, in viæ etiam statu, ex quo primo peccarunt, & finem, sibi vltimum praue in creatura constituerunt æque ac postea in statu æternæ damnationis: imo, & hominib. viatoribus, ex quo primum etiam mortaliter peccarunt æque probat. quare nec Dæmones, nec homines in statu viæ physice bene operari, aut non praue. & turpiter operari, vbivis operaturi sint, absolute poterunt, sed physicam absolutam impotentiam habebunt: quod, & irrationale, & absurdissimum est: multum enim, siue Dæmonis, siue hominis in via præter primum peccatum fuisse, esseve posse, inde inferretur: cum vlteriores omnes actus eorum praui necessitate absolute physica, & antecedente, quam, & absque physica libertate, & potentia eorum ad oppositum (sine qua praui & inhonesti moraliter actus esse non possunt) omnino proditent. Deinde impugnatur ratione, quia bonitas, aut malitia, ex fine actus primo habiti, nusquam participatur ab aliis posterius habitis, nisi isti, vel formaliter, & expresse (quod in præsenti non euenire aduersarij contingere hic volunt) cum finem, vel respiciant, vel supponant, vt eliciantur, & existant, atque ita in actibus posterioribus voluntas finis actus illius primi virtute censeatur permanere, quia ab illa proxime, vel remote, pendent, & causantur, & immediate, vel mediate alij mediis aliis, quasi concatenati ab illa proueniunt, eique connectuntur: vt patet in electionibus, mediorum, vel proximorum, vel remotiorum, & intentione finis, ex qua electiones illæ promanant: si autem actus plures inconnexi cum finis voluntate sint, ac disparate se cum illo habeant, ex eius finis bonitate honestari, vel malitia vitiari, nullatenus poterunt, vt de se patet: sic autem se habent actus praui vlteriores primo, in Dæmonibus, & damnatis reliquis, aliis specie diuersis virtutibus oppositi, ac proinde vitia specie diuersa sunt, nec fini, & motiuo peccati primi, superbiæ, verbi gratia, subordinati, nec in viæ, nec damnationis statu. Quare & vnusquisque, eorum actuum prauorum suum proprium finem vltimum, ab aliorum actuum fine diuersum in creatura constituit, non aliter, atque primus actus prauus finem vltimum, suum, & proprium in creatura constituisse dicebatur. Nempe quia, quidquid voluntas appetit sub boni ratione appetit, & quidquid fugit sub mali ratione auersatur; quare in eius rationis genericæ boni prosequendi prosecutiui affectus omnes, & auersandi mali omnes affectus auersiui voluntatis conueniunt, siue boni, siue mali moraliter sint, quin inde, vel malitiam, vel bonitatem trahant; sed ex peculiaribus obiectis, & bonis, quæ prosequūtur, & malis, quæ auersantur, & quæ pro specifica eorum diuersitate diuersa sunt, nec vnius affectus specifici propria alterius speciei affectui communia, & connexa, sed solum in ratione illa generica, ex qua conuenientia nec bonitas, nec malitia moralis, nec specifica bonitas, aut malitia desumitur: eóque sane plano sanoque sensu verum habet affectum omnem, voluntatis creatæ participare voluntatem beatitudinis, vt sapienter Vasquez noster 1. 2. tom 1. ad quæstionem 1. articulo 6. & ad quæst. 114. articulo 4 ex Sancto Bonauentura, Scoto, Ricardo, Gabriele, & antiquis aliis: quia affectus omnis voluntatis fertur in assecutionem boni, & carentiam mali generice sumptam, quæ in beatitudine propria, & speciali nostra est atque in quouis speciali bono, quod prosequimur, & malo, quod fugimus, adesse nobis repræsentatur, vt ideo scitè comœdus ille referente Augustino) omnibus diuersorum adeo studiorum hominibus in theatrum posterà die conuenturis dicturum se quid vnusquisque vellet pollicitus, verissima breuissimaque, & laudatissima ab Sancto Augustino sententia. *Omnes vos cupitis esse beati*, fidem soluerit. Denique Ægidij ratio, quatenus ex parte cum additamento Gabrielis, conclusione secunda, conueniebat reiecta à nobis satis & breuiter fuit numero 3. sub med. in aliis enim bene Ægidius discurrit, vt ex iam dicendis patebit.

CERTAMEN V.

De physica potentia, vel impotentia Dæmonum damnatorum ad bene, simpliciter, & absolute operandum, nostra sententia.

1. NEutri sententiæ relatæ, vel impotentiam absolutam physicam ad actum simpliciter bonum absolute, & vniuersim affigenti, vel vniuersim neganti in bona Theologia possumus assentiri: vti ex his, quibus, vtramque, eorumque fundamenta, disiecimus dispici facile poterit: vt autem ea in recordata Theologia sententia feratur boni simpliciter, & absolute honesti, actus, vel omissionis diuidi debent. Nempe in actus, vel omissiones, quæ sub præcepto sint, & quæ præcepto non subsint: quæ diuisio, quia ab antiquioribus, præmissa, quæstionis huius decisioni non fuit dum vniuersaliter, vel impotentiam affirmant, vel vniuersim negant, & oppositum potentiam physicam absolutam generaliter ad actus omnes absolute bonos moraliter Dæmonibus damnatis concedunt, à vero aberrasse videntur, ac sibi ipsis alibi repugnare; etsi (meo iudicio) re ipsa, neque à vero, neque à se ipsis deficiant: considerarunt enim operationes moraliter honestas præcise, qua tales, quin vt præcepto, legiue subiectas considerarent, qui impotentiam physicam eorum damnatis vniuersim concesserunt, qui vero eam ipsis denegarunt bonis moraliter operationibus, seu omissionibus præcepto subiectis solummodo attenderunt, etsi vtrique ad pauciora, quam deberent, vt omnino difficultatem definirent plane respexerint. Primus in hanc distinctionem incidit

incidit Pater Vasquez supra c.1. n.17. vbi conclusionem communem antiquorum: quam sectatus fuerat c.1. n.2.§. *Plerique vero*, ad ea, quæ nulli præcepta subiacent, limitauit, vt supra enim aduertimus, quem imitati postea sunt Soarez citato libro 8. c.9.num.7. Alarcon cit d.9.c.6.n.6. concl.2.

2. Dico primo: damnati Dæmones potentiam physicam habent ad bonas absolute morales operationes ipsis præcepras, & omissiones prohibitarum: ita præfati proxime Doctores ex antiquis, qui eis ad quodvis bonum morale secundum substantiam naturale cum Scoto concedunt, relati certamine 3.num.6. Probatur 1. quia damnati Dæmones in multis, & continuo, & perpetuo peccant: ergo, & pluribus legibus, aut præceptis seu naturalibus, siue positiuis diuinis, vel creatis aduersantur in multis: consequentia hæc euidens est: cum absque oppositione, lege, aut præcepto peccatum aliquod esse non possit. Antecedens est certum ex scriptura, Patribus, & Theologis, & consequentia irrefragabilis, quare dum consequens eam Arriaga, negat: scilicet operationem vllam præceptam honestam damnatis Dæmonibus, ac reliquis, status eiusdem contra antecedens commune ac prope dogmaticum impegit, & tamen præceptis naturalibus negatiuis, *Non oderis Deum, non mentieris, non peierabis*: ac simul, nequit damnatos liberare in quibus tota argumenti nostri vis excipienda ab ipso erit; sed super hoc satis eius rationes, & euasiones, superius certam. 4. reiecimus: ex eodem antecedente continuorum delictorum Dæmonum perpetuo peccantium æqua legitimitate infertur: ita eos, siue operando prohibitas, siue omittendo bonas operationes præceptas peccare, vt has ex parte actus primi exercere absolute possint, & prauas prohibitas omittere; alioqui, neque ex libertate has omitterent, nec illas operarentur, nec subsiste in alterutro peccarent: ergo in damnatis, & absoluta potentia physica ad agendum honeste quod præcipitur, & omittendum quod prohibetur. Dices ad honestam omissionem prohibiti non probare: cum enim actum prohibitum possint ex fine, & motiuo non honestissimo turpi alio omittere, & ex potestate ad ita omittendum libertas omissionis actus prohibiti saluetur: ex eo, quod illum libere, & præue agant, potestas ad omissionem absolute bonam, & simpliciter honestam, hoc argumento in damnatis vllis non probatur: cum nequeat probari fundamento solido honestam aliquam esse præceptam damnatis: ac deinde potestas absoluta, ad absolute honestam, ac simpliciter bonam omissionem (in qua difficultas tota potestatis Dæmonum absolute ad operationes moraliter absolute bonas excipienda erat, vt diximus) non probetur. Contra tamen est: quia potestas absoluta ad honestam absolute, ac simpliciter bonam moraliter omissionem actus prohibiti, cuius oppositione peccare Dæmones, ac damnati reliqui absolute possint, sufficienter, atque euidenter præfato argumento probatur: vt enim peccare absolute actu prohibito (verbi gratia odio Dei) damnati possint, necessaria est cognitio prohibitionis actus odij, oppositionisque illius, cum præcepto, ac subinde malitiæ moralis eius, qua ab eo eliciendo retrahantur, si velint; alioqui in eius elicientia, non peccarent, nec præcepto prohibenti, cuius ignorantia agerent, realiter formaliter aduersarentur rectoue rationis dictamini contrairent: atqui ex ea cognitione prohibitionis oppositionisque cum præcepto, ac dictamine recto rationis actus odij Dei, possunt absolute ab illo retrahi, & ex eo motiuo illum omittere: quod honestum simpliciter, & absolute bonum moraliter est: ergo ex eo, quod Dæmones, ac reliqui damnati perpetuo actibus prohibitis peccarent, ritè, rectèque infertur posse illos absolute, ex honestate morali absolute tali in materia præcepto subiecta sperare, vt conclusione hac prima diximus: esto nunquam (vt superius diximus) vel prohibitis actibus abstineant, vel nunquam, ex honestate absolute tali illos omittant, sed ex alio indifferenti, vel turpi, si velis.

3. Certe, si pura omissio physica, & moralis etiam, ac simpliciter, & absolute bona dari (vt verius puto) absolutè possit, à potentia absoluta Dæmonum ad moraliter bonam simpliciter, & honestam absolute omissionem actus prohibiti, quo de facto peccant, ad potentiam absolutam, eorum operationis præceptæ (si qua est, vt absolute præcepta à Deo esse potest iuxta superius dicta contra Arriagam) cuius omissione peccant, vel possent peccare legitima est, vt diximus consequentia: cum eadem vtrobiq; ratio militet, & vtrobique, si qua in altero occurrere possit difficultas, etiam eadem occurrat in alio eadem etiam doctrina, & solutione euacuanda: sin autem pura omissio voluntatis dari absolute non possit proximius, ac vrgentius forte ad hanc Dæmonum potentiam absolutam honestè, ac bene moraliter positiue operandi illatio premit: cum enim ex cognitione præcepti prohibentis necessario prærequisita, ad peccandum, & oppositione actus prohibiti cum ipso, & dictamine rationis, & honestate potestas absoluta, ad actus prohibiti omissionem ex honestate, & bonitate morali simpliciter tali, ac proinde absolute honestam, & moraliter bonam Dæmonibus fiat: omissio autem pura, & immediata, voluntatis sit impossibilis per se, ac solum sit possibilis, per actum, quo omittendus à voluntate arceatur; sit plane, potestatem illam veram, ac non chimæricam, bonæ moraliter omissionis, & absolute honestæ actus prohibiti esse ad omissionem, eo modo, quo possibilis, omissio illa est, non autem, quomodo est impossibilis: ac proinde non pure, & immediatè ortam à voluntate, sed medio actu positiuo prohibiti contrario, atque elicito, ex motiuis prohibitionis, & oppositionis cum præcepto, & dictamine rationis rectæ, quæ in actu vitando, & omittendo recognoscit: quare positiuus hic actus, prohibitum vitans, eiusque omissionem causans in voluntate, bonus simpliciter, esset primario, & inde secundario prohibiti omissio, vnde potestas voluntatis dæmonum ad honestam absolute omissionem actus prohibiti, quam probabimus n.2. absque potestate ad actum simpliciter honestum, & quidem immediatiori, quam ad omissionem in hac sententia, est impossibilis.

4. Obiicies: Dæmones in quavis occasione omnes, & singuli, cum innumeri sint, peccant, & peccabunt per successuram totam æternitatem, quin eorum aliquis pro aliqua occasione, & duratione non sit peccaturus, & transgressurus præceptum, siue positiuum bonę, & honestæ operationis, siue negatiuum actionis prauæ, & prohibitæ, ergo non est in eis potentia, ad honeste simpliciter, vel omittendum, vel operandum. Probatur consequentia: quia potentia, quæ nusquam, nunquam, ac in nullo, ex infinitis individuis effectum habitura est, chymærica potentia est: concesso antecedenti negatur consequentia: ex qua, vt videmus, non consequens, sed eius potius contradictorium infertur: ad eius probationem dicito de potentiis naturalibus, & determinatis ad vnum vim habere: secus de potentiis liberis, in quibus effectus omnes contingenter eueniunt, atque vt eueniant de facto non ex sola potestate absoluta sufficienter, & adæquate, per quamvis indifferenter propositi obiecti cognitionem constituta pendet, sed ex eius adæquata, & completa constitutione per cognitionem quæ determinate alterius extremi ex indifferenter propositis, ad quæ potestas indifferens est, habitura effectum sit, & cuius cognitionis, præ alia non habitura eum effectum, sed oppositum ab alterius voluntate, & prouidentia pendet, vt in præsenti. Tunc enim potest absolute, quibus velit, quantumvis multis, & fere infinitis de eis cogitationibus prouidere, quæ sufficienter potestatem voluntatis ad vtrumvis constituant, nec tamen alterius determinatæ, nusquam, nunquamque habituræ effectum sint: vt in præsenti iure Deus damnatis Dæmonibus ac reliquis prouidet. Ac pro quavis occasione, & tempore instantiæ finalis vitæ adultis omnibus & pene innumeris reprobis, in quibus instari facile cuim argumentum potest. Obiicis hæc alia ex materia de gratia auxiliante, cum enim nil moraliter adhuc absolute bonum iuxta Vasq. & nostram doctrinam voluntas creata possit absolute absq; Dei gratia exercere, ac nullam vincere tentationem absolute queat: gratiam Dei auxiliatem, qua ipsis potentia absoluta ad honestum voluntatis suæ exercitium damnatis omnibus à Deo concedi videmur admittere: sed quid absurdi, si illud Damasceni supra recitatū, *multa Dæmonibus indulgeat*, scilicet Deus, etiam ad eorum damnationis augendi asseramus. Secundo minimam cogitationis saltem entitatiue sumptum, ac seiunctum ab extrinseco consensu conditionato sub illa (vt seiunctum in re præsente est) ex quo in ratione gratiæ, & beneficij quam magnum est si donetur

donetur, & solum quasi sufficienter præcise voluntas creata constituatur potens absolute ad honestum absolute, & bonum moraliter exercitium suæ libertatis debitum naturæ vere ipsis esse cum Vasquez & nostra doctrina recte componi potest, vt de gratia auxiliante agentes ostendimus, & id solum minimum dæmonibus damnatis adesse sat est ad potentiam absolutam honesti exercitij constituendam absque vlla auxilij, quoad modum adhuc supernaturalis donatione; sed vt quid inquies numquam se honeste habituris circa materiam præcepto subiectam ea potentia minima cogitatione honesta à Deo facta fuit? an vt peccent? absit, imo vero, vt non peccare absolute possint, & peccati permissione ex iustitia vindicativa, eos puniat, quod absque non peccandi potentia nequit fieri.

5 Dico secundo, ad nullum exercitium honestum, & absolute bonum moraliter, quod præcepto non subest, adest potentia physica absoluta dæmonibus, ac reliquis damnatis & citatis Alarcon. Vasquez, ac reliquorum, quos pro physica impotentia absoluta dæmonum damnatorum, ad simpliciter honestum & bonum morale exercitium voluntatis retulimus cert. 3 n. 7. Probatur conclusio: quia cogitatio honestum exercitium voluntatis representans necessaria ad constitutionem absolute potentiæ voluntatis etiam minima ad id sufficiens, bonum quid damnatorum, & in ordine ad bonos mores procul dubio est, & qua omnes damnati, ob mortalia actualia præsertim (vt dæmones indignos meritissime reddiderunt, ac insuper desperatæ salutis, cui & boni mores, & exercitium, quoduis honestum voluntatis, eiusmodi cogitatio honesta possent inseruire, illi omnes sunt. Ergo ea etiam minima honesta cogitatione de facto priuantur damnati, sine qua potentiam absolutam ad bonum vllum, & honestum absolute voluntatis exercitium eis non adest. Et hæc quidem ratio nostram conclusionem probat satis, etsi minima hæc honesta cogitatio naturæ iuti rationali cuiusuis creandræ debita esset, & quoad modum etiam, naturalis: siquidem exigentia demeritiua damnati cuiusuis præsertim ob mortale actuale, quo damnatus, viam vitamque terminauit, exigentiæ naturæ à Deo præualeat, vt dixi, cert. 2. numer. 6. Si autem cogitatio honesta, etiam minima, & necessaria ad constitutionem absolutæ potentiæ ad honestum exercitium, & simpliciter bonum voluntatis (tametsi non congrua, nec affectum habitura) damnatis indebita, seu non debita ipsis iure naturæ sit, ac subinde, quoad modum supernaturalis, & Dei gratia vltra, & supra creationis debitum, vrgentior erit præfata conclusionis huius probatio, vt vidimus cert. 2. num. 7. Id autem definire huius loci non est, neque alicubi ab aliis Doctoribus disputatum: sed rationali creaturæ deberi communiter, sine examine suppositum: cum tamen multo examine Theologico discursu, & eruditione egeat, eius definitio, vt ex nostro primo tomo de ente supernaturali controu. de gratia auxiliante satis constat. Quo vero illud, quod in probatione hac diximus (eam scilicet vim præcipue habere in damnatis ob mortalia, actualia, & propriæ voluntatis in se, & de se abusum) respiciat, diximus cert 2 num. 6, sub finem. Nempe ad infantes ob originale solum damnatos, In quibus vrgens adeo ratio non est, vt minima cogitatione honesta effectum, non habitura, atqui à Deo potentia absoluta ad exercitium suarum voluntatum in pœnam originalis priuentur: cum honesta cogitatio ad vsum rectum propriæ voluntatis, vnicuique donetur, & inseruiat, ac proinde iis, qui proprij arbitrij), & voluntatis abusu non pereunt, & damnantur, sed alienæ, nempe Protoparentum, non ita congruum videtur eam cogitationem honestam minimam, nec effectum habitaram statа lege denegari: maxime, si ea iure naturæ, & creationis, rationali creaturę debita sit.

QVÆSTIO II.

De obstinatione, ac obduratione dæmonum, & reliquorum damnatorum in malo.

QVæstionem de obduratione damnatorum dæmonum ac reliquorum in malo à plerisque cum impotentię eorum bene operandi, ac necessitatis in mala operatione perstandi, & insistendi, quæstione confusam, seorsim vtpote valde ab ea diuersam, & ex diuersis principiis (vt mox patebit) decidendam proponimus.

CERTAMEN I.

Obduratio damnatorum in malo in nulla assignate à Doctoribus impotentia physica bene operandi, ac non male operandi.

1 DÆmonum, de reliquorum damnatorum in malo obduratio duplex distinguenda est, vt superius dicebamus. Altera respectu actorum ab ipsis in via peccatorum, ob quæ fuere damnati, & quæ in statu damnationis successiue commiserint, (de quibus eadem ratio est, ac de illis iam duratione anteriori admissis) an, scilicet, ita in eis obdurescant, atque obstinati sint, ex quo primum damnati fuere, & damnati æternitate futura persistent. Quod idem est, atque, an ad impœnitentiam absolute honestam,) ad prauam enim, & aliunde vitiatam impœnitentiam obdurata non esse, certum est, cum pœnitentiam prauam, male à se actorum agant, vt ostendimus supra, eaque pœna sensus non exigua miseris sit) anteactorum peccatorum obstinati, atque obdurati sint, & quoniam eorum obstinatio, & obduratio constituatur. Altera vero obduratio eorum in malo est ad futuras eorum tota æternitate operationes, vt nihil non malum, & turpe sint in quacumque occasione & tempore operaturi. Idque ex ea obstinatione, & obdurationе ad malum operandum, quotiescumque ex instanti primo suæ damnationis operentur: quæ obduratio ad malum ab obdurationе in malo prima diuersa liquido est, vt patet: ac insuper ab obdurationе non operandi deinceps bene, cum hæc bonæ operationis omissionem solum respiciat, illa vero non hanc solum, sed insuper operationem prauam. Est autem aduertendum iuxta hanc obstinationem, & obdurationem damnati cuiusque, ad praue in quacumque occasione operandum, ex quo primo damnati sunt tanquam terminum partialem seu partem termini, ad quem eiusmodi obstinatio & obduratio est, prauam, & vitiatam alicunde pœniteutiam, doloremque de peccatis admissis vbi dolendum de eis sit contineri. Siquidem prauus ille dolor operatio mala posterior peccato futura est, ac proinde, in omnium prauarum deinceps futurarum à damnatis actionum cumulo, & collectione continetur: quare hac ex parte ad secundam obstinationem damnatorum in malo, propriusve loquendo ad malum, quam ad primam obstinationem & obdurationem, proprie, & stricte loquendo in malo, potius pertinere. Denique obseruandum (& quidem maxime pro vtriusque difficultatis decisione, & dilucido examine est: obstinationem, & obdurationem tam in malo, quam ad malum, explicatam longe, ab impotentia physica absoluta euadendi, & abscedendi à malo commisso, & impotentia simili non operandi male, quoties operaturi deinceps damnati sint, valdeque differre. Id' constat, primo, ex ipsa terminorum perfecta apprehen-

sione,& explicatione:impotentia enim physica,& absoluta aliquid agendi,vel non agendi impotens absolute physice reddit subiectum,cui inest,nusquam verò ad agendum vel non agendum obstinatum, vel obduratum; alioqui agentia naturalia ad suos naturales affectus,ad quos determinatam, & necessitatam physice potentiam habent efficiendos, obstinata, & obdurata proprietate sermonis, dicerentur,& ad non agendum, ea quæ physice absolute non possunt,seu ad quæ agenda physicam absolutam impotentiam habent, v.g.ignis ad calefaciendum,& ad non frigefaciendum proprie diceretur obstinatus,& obduratus quod absonum est,& ridiculum.Secundò: quia obduratio in aliquo,vel ad aliquid faciendum absq;impotentia physica absoluta abstinendi ab illo,& faciendi oppositum in creatura rationali propriissime reperitur: vt patet,in obduratione,& obstinatione hominum scelestorum in statu viæ,& præcipue in obduratissimo, & obstinatissimo Pharaone ad non dimittendum,sed detinendum populum: ex quo obduratio,& maxima,nobis innotuit dæmoniacæ,& damnatorum æmula,etsi diuturnitate temporalis vitæ, ac firmitate adhæsionis malo minor: immò,si impotentia ex defectu cogitationis necessariæ ad potentiam absolutam physicam voluntatis, ad aliquid sit, obduratio propria esse nequit,quibus prænotatis,ab difficultatis vtriusq; decisionem,& examen pergo.

2. Et circa obdurationem Dæmonum, ac reliquorum damnatorum in malo, propriè & stricte dictam,vt obstinatione ad malum,iuxta dicta, distinguitur,videtur communiter à Doctorib. asseri eam esse in damnatis:dixi autem videtur:quia de vtraq;obstinatione,& obduratione in malo,& ad malum,absque vlla distinctione vtramq; confundendâ loquuntur:nunquid inter obdurationem,& absolutam impotentiam physicam voluntatis abscedendi à malo,in quo est,& abstinendi à malo in deinceps agendis intersit hactenus Scholastici obseruarũt De iis autẽ,quib. obduratio in malo damnatis fiat, eadem etiam indistinctione, seu confusione loquuntur, quin obdurationis in malo proprie & stricte dictę(id est iam admisso,ne ab illo per pœnitentiam honestam abscedant) causas constitutiuas à constitutiuis obdurationis ad malum, seu in malo in deinceps agendis (vt scilicet pro quavis occasione, & tempore, quibus acturi aliquid sint male, & vitiosè operentur)distinguant: quare alij ad defectum præparationis concursus generalis Dei,ex eius parte prærequisiti,alij ad vehementissimum Dei odium damnatis absque vllo ipsorum exercitio libertatis à Deo infuso, alij ad intensum dolorem, & tristitiam ex pœnarum magnitudine necessario in illis subortam,alij ad habitus intensissimos, à Deo etiam eisdem infusos,alij ad vitiosum finem peccati anteacti in aliis successuris per æternitatem, virtute saltem,& implicitè contentum reccurrunt:quos omnes modos multo ex capite,cert.5.confutauimus: etsi prænotata proxime recte penetrentur, difficultati primæ de obduratione, & obstinatione,in malo ante act. explicandæ nequeunt inseruire, atque aliunde in difficultate altera de obdurationepropria ad malum,partim locum non habent, partim vero in terminis implicãt,& praua vlteriora damnatorum opera in Deum,vt causam,& authorem refundunt: vt ex ditendis in nostris conclusionibus patebit.Noster Vasq & Alarcon.minoribus longe incommodis,quam DD.alij obdurationem vtrâmq;damnatorum in malo,ac earum constitutiuas causas designarũt (tametsi,vt DD.reliqui,obdurationem in malo,minus proprie ex parte vsurparint: vbi autem stricta,& propria obdurationis significatione locuti sunt totum eius constitutiuum non dederint, sed eius partem.

3. Dico primò:damnati Dæmones,in malo anteriusiam admisso obdurati propria obdurationis,& obstinationis, acceptione,nec ab eo per honestam absolute, & simpliciter pœnitentiam,ex impotentia physica honestæ pœnitentiæ minime sunt.Probatur facile ex dictis:quia Dæmones habent absolutam physicã impotentiam ad abscedendum à malo {ex cert,2.n.6.& cert.5.n.5.) iam omisso per honestam absolute pœnitentiã,vt constat: ac subinde necessitatem physicã absolutam habent permanendi habitualiter,etsi non actualiter,in illo:idq.ex defectu auxilij sufficientis,& minimi ad absolutam potentiam,simpliciter honestæ pœnitentiæ constituendam necessarii; est quippe is actus à præcepto liber,sicut cæteri ad quos physicam potentiam absolutam vniuersim ead.ratione negauimus cit. cert.5.n.5,atqui impotentia physica aliquid agendi & necessitas physica illud non agendi ex eiusmodi minimi auxilii,& cogitationis necessariæ, ad potentiam physicã absolutam constituendã obduratio proprie dicta non est,vt ostendimus hic n.1.ergò induratio in malo iam commisso ex eiusmodi impotentia in damnatis non est,nec illi sunt in malo commisso proprie obdurati,& obstinati.Dices diuersitiem,seu obdurationem corporum(ex qua translatitie,& & metaphorice voluntatis rationalis obduratio dicta est) non deficere ab obdurationis proprietate,ex eo,quod scindi,frangi;corpus physice,& absolute nequeat: imò vero ea maxime,& perfectissime obduratio esset, quæ corpus, cui inest, physice absolute impossibilem excisionis redderet,atq;non subiectum scissioni: ergò nec impotẽtia physica voluntatis moraliter,& honestæ pœnitentię de peccato,aut peccatis admissis oberit, vt obduratio in malo, sit propria obduratio in illo.imò ea perfectissima obduratio erit. Respondetur debilissimum argumentum esse, ab eo à quo translatitiè aliud per methaphoram dicitur tale, &, quæ in illo sunt,in eo,ad quod metaphorica locutio trãsfertur debeãt possiatve reperiri:tũc enim non metaphoræ esset,sed locutionis proprietas.Ratio est,quia metaphorica trãslatio per similitudinẽ,quæ in omnib.nec esse debet, nec potest,desumitur:sin applica argumẽtũ ad impotentiã physicã agentium naturalium ad effectus suos contrarios efficiendos vt ignis frigiditatem calorive, vt summa proprietate obdurati dici debeant: in agentibus vero liberis impotentibus physice aliquid agere vel non agere præcogitationis defectu,similitudo nulla est cum duritie lapidis adamantis, vel corporis, vt velis durissimi ac physice absolute impotentis scindi,aut emolliri:etenim durities corporis in eo statu,vt ægre, vel physice impossibiliter, vt ais,etiam ictibus cedat ad scissionem,aliisve agentibus,vt emolliatur;non autem in eo,& nullo agente eius scissioné aut emollitionem tentante emolliri scindiue ægre possit, vel potius neutrum pati physice: id enim mollia natura sua corpora omnia habent; quæ nec frangantur, nec emollientur nullo scissionem, emollitionem eorum tentante; ergò voluntatis creatæ duritiei, seu obduratio translatitia, & metaphorica in malo non stat, in eo quod ictibus deficientibus, ac lenimentis ægre, aut impossibiliter,physice diuidi à malo admisso,frãgiue, & absolute bona, & honesta simpliciter pœnitentiã, nequeat,vel absolute emolliri:id enim quantumvis mollis,& ad bonum flexibilis voluntas haberi,si ictus,& lenimenta, quibus opus est,vt ad bonum à malo diuidatur,ac abscedat,accedatque ad bonum,vel emolliatur deficiant: ictus autem isti,ac lenimenta,nil aliud sunt,quam bonæ cogitationes, & honestæ à malo ad bonum retrahentes: quatenus in minimo defectus impotentiam illam absolutam etiam physicam voluntatis abscedendi ab admisso malo ad bonam & honestam, simpliciter pœnitentiam damnatis facit, faceretque voluntati cuivis creatæ, quamvis molli flexibilique à malo ad bonum, si defectus similis adesset; ergo impotentia absoluta voluntatis abscedendi à malo,ad bonam de eo, ac simpliciter honestam pœnitentiam,ex eo defectu facta obduratio, eius in malo multo quam est; sed quidpiam aliud ex parte voluntatis,quod, non solum minimæ cogitationi,necessariæ,vt poteris absolute illa abscedendi à malo ad bonum physice sit, sed, & intensiori, & intensiori cogitationi honestæ relictat: quid autem illud sit, infrà dicemus.

4. Circà secundam obdurationem, in malo (quam communiter appellant) ac proprius obdurationem ad malum dicendam obseruauimus numero 1. sub initio, id est ad non operandum bene, & honeste, sed male potius moraliter, in quovis occursu duplex obduratio distinguenda est ratione diuersi termini, quem vnaquæque respicit, & concernit. Alter enim est omissio boni præcisè, qua bonum est, quin omissio eiusmodi, sit mala, vel operatio,cuius bona moraliter esse posset omissio: quia nec bonum omittendum est præceptum, nec prohibitus actus apponendus;quare alterutrum citra malitiam: immò, & ex absoluta honestate exerceri à voluntate posset, si alterutrum ex honesto fine uturis exerceret:quare obduratio hęc non faciendi aliquid boni positiue,vel omissiue obduratio ad malum, siue positiuum,siue omissiuum,non est:siquidem neutrum malum

est.

est, etsi alterutrum sit, esseve possit bonum, sed præcise ad non ex honestate, & bene, atque absolute honeste, se exercendam, voluntatem. Vnde hanc obdurationem in malo seu ad malum negatione dicere merito possumus. Alterius vero obdurationis in malo, seu ad malum terminus alter est, ad operandum, vel omittendum turpiter, & praue, moraliter, siue contra legem, aut præceptum aliquid, vel prohibens, vel præcipiens: vt supra in simili de potentia, & impotentia absoluta physica damnatorum dæmonum, ac reliquorum, ac necessitate physica ad non operãdũ seu operandũ bene, atque ad operandũ, vel omittendo praue eorum potentiam, vel impotentiam physicam earumq; terminos rectæ methodi, & charitatis doctrinæ causa diuidebamus, & circa primam dæmonum obdurationem, ad malum negatiue, seu non faciendum, aut omittendum aliquid, bene moraliter, seu absolute, ex virtute, & honestate, cum alterutrum licet, per legem, ac præceptum. Certum secundo, ex nuper dictis est, damnatorum dæmonum, ac reliquorum obdurationem in eorum impotentia physica, se bene moraliter, ex virtute, & honestate exercendi minime consistere. Probatio proxime data est pro conclusione prima: quia ex impotentia adest illis ex defectu cogitationis honestæ, adhuc sufficientis, & minime necessariæ ad constituendam absolutam eorum physicam potentiam ad alterutrum bonum absolute, ac simpliciter honestum exercitium suæ voluntatis, vt constat ex cert. 5. n. 5. nequit autem in eiusmodi impotentia consistere, vt ex num. 1. nuper diebamus, & hæc sit secunda conclusio. Iam ad obdurationem male, aut turpiter agendi prohibitas, vel omittendi (quæcumque illæ sint) præceptas operationes, seu actus quotiescumque Dæmones, & damnati reliqui peracturi sint, vel omissuri in materia prohibita, vel præcepta, quæ altera est ad malum obduratio, veniamus.

5. Dico tertio, neque ad hoc malum obduratio dæmonum, & reliquorum damnatorum stat in physica impotentia absoluta ipsorum ad non male, siue positiue siue omissiue agendum seu necessitate physica absoluta contra prohibitionem agendi, vel omittendi contra præceptum. Conclusio hæc nuper facto argumento pro duabus antecedentibus videbitur probari: quia impotentia physica obduratio non est. Verum ratio hæc robur habet, cum impotentia physica proueniat ex defectu cogitationis honestæ etiam minimæ, & necessariæ ad absolutam potentiã constituendam, retrahentis à malo, vel inducentis in bonum, qua deficiente neutrum voluntas absolute physice potest conclusio autem hæc est de omni absoluta impotentia physica voluntatis, non praue agendi, siue omissiue, siue positiue vniuersim, etsi ex defectu cogitationis honestæ non veniat, sed ea etiam adstante aliunde prouenient, siue ex defectu præparationis conuersus Diuini, siue ex odio Dei, vel habitu prauo intensissimo prædeterminante ad malum à Deo infusis independenter à Dæmonum, & damnatorum reliquorum libertate, siue ex physica necessitate operandi de cætero saltem virtualiter ex prauo fine peccati, ob quod fuere damnati & aliis, quibus obdurationem eorum ad praue agendum, vel omittendum in omni alterius occasione Doctores alij cõstituunt, contra quorum nullum præfata ratio præstat. Idcirco contra omnes aliter generalem cõclusionem nostrã probo ex dictis q. 1. cert. 5. n. 2. concluf. 1. damnati omnes habẽt potentiam physicam absolutam antecedentẽ ad nõ peccandum, tam positiue, quam omissiue: ergo non habent necessitatem physicam absolutam, & antecedentem alterutro modo peccandi ac subinde neque in ea stare eorum obduratio ad male alterutro modo agendum. Consequentia est euidens; alioqui ad duplex contradictorium potentiæ, & impotentiæ simul, nec semel, sed præfuturam totam æternitatem in omnibus, & singulis damnatis admittendum cogeris. Antecedens probatum ibi est: quia absque potentia physica indifferente ad peccandum, & non peccandum alterutro modo, siue ad omittendum vel ãgẽdum prohibitum, seu agẽdum, vel non agendum præceptum, nequit esse potentia absoluta peccandi; cum actio, vel omissio, quæ ex potẽtia ad vnum ex eis determinata & ad illud operantem necessitans ac prędeterminans, à potentia indifferenti, ad vtrũuis extremum, & libera in actu primo nequeat prouenire, quare nec libere procedat: in actione vero, vel omissione quæ libere non procedit, quantumuis contra præceptum, vel prohibitionem fiat, peccatũ non est. Ergo in quocumque est potentia peccandi, seu agendi, quod præcipitur, & non agendi, quod prohibetur, seu ad non peccandum est potentia absoluta ad non peccandum: atqui damnati omnes habent physicam absolutam, & antecedentem ad peccandum imo vero continuo peccant, peccabuntq; tota successura determinate: ergo damnationes habent potentiam physicam absolutam, & antecedentem ad non peccandum seu non agendum, vel omittendum contra prohibitionem, vel præceptum, vt in antecedente primo assumebatur. Hinc constat eos omnes Doctores, qui impotentiam absolutam physicam antecedentem non peccandi, & necessitatem physicam absolutam, & antecedentem peccandi dæmonibus, ac reliquis affingunt in terminis implicare: ac physicam impotentiam, non peccandi, & prædeterminatiuam potentiam ac necessitatem peccandi effectus impossibilis (quæ chimęrica solum esse potest) potẽtiam eis affigere. Nec satisfacies, si dicas. Impotentiam illam physicam non peccandi, seu necessitatem peccandi in dæmonibus, & dãnatis aliis non esse peccandi formaliter, & imputatiue ad culpam, quod absque exercita eorum libertate, & ab indifferente potestate voluntatis prouenięnte esse nequit, sed solum obiectiue peccandi, id est omittendi actum prędceptum, & agendi prohibitum, quod ex obiecto prauum est, etsi absq; libertate eueniat. Etenim damnatos dæmones absolute peccare scriptura Patres, & Doctores omnes absolute docent, quod absque libertatis exercitio verum absolute non est ex sola prauitate obiectiua: vt patet, in motibus primo primis, & indeliberatis voluntatis: ergo obiectum turpe, & prauum peccata absolute, nec sunt, nec dici absolute possunt.

6. Secundo probatur in damnatis eiusmodi impotentiam non peccandi, seu necessitatem peccandi physicã per habitus, actũue, vel quod velis aliud simplex, vel ex multis compactum, à Deo tamen independenter abvsu libertatis circa peccati materiam à damnatis exercendæ infusum etsi per impossibile, ea impotentia, & necessitate absoluta, physica, & antecedente posita perstaret ad peccandum sufficiens, ac necessaria libertas, vel absque libertate peccatum nullatenus esse: vel esse posse, quare, neque obdurationem ad peccãdum de cætero, quæ in damnatis est posse in ea impotentia non peccandi, seu necessitate peccandi consistere. Probatur argumento Marsilij supra contra habitas à Deo ita damnatis infusos, eosque necessitãtes physice ad malum, & peccatum. & quidẽ efficacissimo, & euidentissimo, contra quoduis ita à Deo, infusũ, & physice antecedenter determinans eum, cui infunditur ad aliquod exercitiũ prauum: quia eius infusione Deus erit author, & causa peccati, vt contra decretum Caluinianum, & prædeterminatiuum Dominicanorum Thomistarum Recentiorum vrgebamus. tũ, cõtrouersia de decreto concurrendi. d. 2. & contra eundem physicam prædeterminationẽ ad materiale peccati ab schola tota Thomistica Iesuitica nostra fidentissime efformatur, at hoc Deum dedecet, & subinde repugnat: ergo & quiduis ita necessitans physice ad peccandum, & impotens reddens subiectum (in præsenti damnatum) non peccandi repugnat. Minoris de se clara. m, & fide certam veritatem vniuersim ad præsens obsecrare, ac infirmare tẽtauit noster Arriaga citata d. 25. sect. 6 subsect. 1. n. 46. §. *Absolute responderet quis*, & n. 47. §. *tertium exemplum*, & §. *Hinc constat*, vbi ob rationes à se datas, vel deprobabiliter abstergi à Deo omnem indecẽtiam ita prædeterminandi de se damnatos ad actiones, vel omissiones prauas existimat; cum tamẽ suarum rationum subtilitas, (futilitas potius alicui forte videatur) plumbea sit & quæ facili pateat obtusioni: sunt enim omnes ab instãtiis & paritate rationis valde disparis. Prima quia si admittitur eo prædeterminãte, & necessitante principio peccati à Deo infuso perstare adhuc libertatem ad peccandũ, abvsui eius tribuitur peccatum, non Deo. Sed quid aliud dicet Thomista recẽtior Dominicanus vel Caluinista, pro suo quisque decreto prædeterminatiuo vel prædeterminatione physica actus praui contra argumentum idem? scerte ex suppositione, quod, eo principio prædeterminante ad prauam omissionem, vel actionem, maneat libertas, vel ablata libertate in eis prauitas (etsi vtrumque implicet) ad exercitium ipsum libertatis prauum, (in quo libertatis modo, nec esse prauum, nec determinari, vt tale exercitium vllum potest) determinabitur à Deo principium prædeterminans, & necessi-

tās ad peccādū infūdetur; quod secus habet in aliis principiis requisitis ad exercitium libertatis ad peccandum, & aliis non requisitis, sed ex parte actus primi à Deo etiam dispositis, & additis (vt de habitibus vitiosis fieri posse diximus) dummodo ad actum, vel omissionem prauam ex parte actus primi non determinent physice, nec necessitent voluntatem: tunc enim, & actus, vel omnissionis, & modi libertatis domina voluntas permanet, ac proinde ipsi imputandum exercitium prauum, & modus libertatis, quo exerceatur; secus cum ab alio, Deo scilicet, ex parte actus primi determinatur, seu prædeterminatur voluntas ad vtrumque. Arguit secundo, quia Deus sine vlla indecentia concurrit ad peccatum, quoduis, quia concurrit determinatus à creatura: atque infusione principii determinantis damnatos ad exercitium probum infundit illud, obligatus ac determinatus ab ipsorum peccatis, ob quæ, eos eiusmodi principij determinantis infusione punit. Ergo absque vlla indecentia illud ipsis infundit, rursus habitus vitiosos se solo Deus honestissimè conseruat; quia ex prima sui existentia, & productione (vti permanentia reliqua, exigunt à Deo conseruari, atque proinde eorum existentiæ annuens citra omnem indecentiam, eos conseruat; exigentia autem peccati, vt eo prædeterminante principio damnatus puniatur à Deo, maior, quam exigentia permanentis, vt à Deo conseruetur plane est.

7. Denique condonationis peccati carentia, quæ à solo Deo est, est eius conseruatio habitualis, seu habituale peccatum, in huius, & plurium, recentiorum sententia, quare Deus non condonans peccatum illud conseruat absque vlla indecentia; quia peccator illud primo ponens in eo ipso ponit Deo ius, & exigentiam, condignitatemque, ad carentiam condonationis sui à Deo, siue, vt Deus illud non condonet peccatori: vnde huic illud apponenti, & in ipso eiusmodi condignitatem peccati habitualis conseruatio indecens, non autem Deo non condonanti, tribuitur. Nil tamen instantiolæ istæ præstant. Non prima de concursu Dei ad peccatū: quia eo Deus de se peccantem nullatenus determinat, vt principio illud determinante, à se infuso determinaret, prædeterminaret, ac, vellet nollet, traheret ad peccatum. Sed concursum offert (vt Arriaga ipse ait) indifferenter ad vtrumuis. Ego vero rē Deo decentius explicans dixi, t. 1. controu. 3. d. 3. q. vlt. cert. vlt. Deum non quidem concursum ad peccatum, adhuc indifferenter offerre, sed omnipotentiam suam (quæ tota ex parte Dei actiuitas est) decreto suo voluntati (non secus, atque habitum supernaturalem Fidei, & Charitatis vnione aut inhæsione voluntati creatæ, alligare vt eius & habituum prædictorum actiuitate pro suo arbitrio, ad exercitium bonum, vel prauum vtetur: quod tamen, nec ea omnipotentiæ oblatione, nec suum ad eum concursum simultaneum, adhuc disiunctim, vult, sed voluntati creaturæ permittit, vt circa alterutrum extremum absolute possit libere, & ex arbitrio suo libere se exercere: neque vlterius, vt simultanee concurrat ad peccatum, seu prauam actionem determinate voluntate seu decreto aliquo, ex quo proxime, & immediate concursus ab omnipotentia prouenial vult, aut amat, sed vult ab inuito à creata voluntate (cuius arbitrio omnipotentiam decreto anteriori præfato ligauerat, ac subdiderat) extorquetur. Quid inde paritatis ad infusionem à Deo principii physice prædeterminantis voluntatem ad actum prauum? multum inquit; quia, sicut ex determinatione creatæ voluntatis concurrit; ita ex determinatione eiusdē in anteacto peccato ex quo ius Deo ad puniendum peccatorem quasi determinatus, obligatusque Deus principium physice determinans eum ad peccādum infundit. Huic dignitati peccati; ad pœnam, & iuri Dei ad illam infligendam peccatori instantiæ præfatæ innituntur; sed quid rursus inquiro paritatis est, vt à causatione peccati ad quod ipse physice, atque à peccatore irresistibiliter, principio infuso, prædeterminat excusetur Deus (quo velis titulo, motiuo, aut fine illud infundat) ex eo, quod ad illud ipsum peccatum, & actum prauum creaturæ non eam determinans, nec volens, sed ab ea potius determinatus, & quantum ex parte sua nolens physice concurrat? secundo causatio peccati, quæ ex principii determinantis infusione tribuenda Deo dicitur, non est peccati anterioris, in cuius pœnam infligitur, sed vlterioris, ex eo principio infuso, & ad illud prædeterminante futuri: nec est quæstio de motiuo, & occasione, & à quo data sit, id enim ad causationem, vel non causationem peccati vlterioris est omnino impertinens: Pendet siquidem peccati causatio, vel non causatio à causa determinante vel non determinante peccatorē ad illud: principiū autē illud infusū à Deo, ex quouis motiuo anterius præstito, vel nō præstito à creatura, proxime prædeterminat peccatorem, ad illud peccatum vlterius, ac Deus de se illud infundens, per illud, eum ad idem peccatum media determinat, ac prædeterminat: ergo causatio illius peccati vlterioris proprie ab illo principio infuso proxime est, & à Deo remote: ac proinde Deus absolute, & proprie causa peccati illius est quin peccatoris demeritum motiuumque apponentis, vt sic à Deo puniatur, indecentiam inexcusabilis causationis proprię, & absolutę vlterioris peccati, eiusmodi principio ad illud infuso; etsi in peccati anterioris pœnam possit à Deo auerteri; id autem dictu est nefas. Primo, quia, cum in originali dignitas similis adsit, simili pœna infusionis principij prædeterminantis ad actum alium omnium nostrorum Deum, vltra indecentiam omnem, causam, & authorem propriæ, & absolute esse posse diceretur. Secundo: quia, cum ius supremi dominij in creaturas omnes absolutum, nec minus, nec debilius in Deo sit, quamuis vindictæ in peccatores eo solo, nullaque peccati occasione, & dignitate Deo oblata, cuiusuis peccati creaturæ causatio. Per principij prædeterminantis ad illud titulo supremi illius dominij infusionem ab omni indecentia in Deo puniretur.

8 Tertio, Deum esse causam, & authorem peccati non esse, imo neque esse absolute, posse, ex scriptura, Patribus, & Conciliis dogma fidei est, ob intrinsecam eius causationis peccati indecentiam, & turpitudinem; quæ nulla motiui, aut finis bonitate possit purgari; cum tamen Patribus, & conciliis, & Deo scripturæ authori præfata motiua, & fines aliaque plurima essent nota: imo ab hæreticis (contra quos dogma editum, ac petitum est in suis erroris defensionem proposita, & à Patribus, & Catholicis omnibus neglecta. Ad hæc secunda instantia de habituum vitiosorum, prauis actibus peccatoris adquisitorū conseruatione à solo Deo admissa, si prædeterminatiue physice ad prauos actus similes essent, vt vere non sint, difficultatem non emolliret, sed eandem contineret; cum autē prædeterminatiui non sint, nec habet instātia paritatem. Postremum, de conseruatione peccati habitualis per carentiam puræ condonationis, ne ex parte quidem verum habet, quod paritas supponit. Peccati siquidem præteriti macula pura Dei condonatione extrinseca non solum de facto non elicitur, vt dogma Tridentini contra hæreticos proximi sæculi est, sed nec elici pura Dei condonatione extrinseca absolute, adhuc diuinitus, potest. Imo, si de macula habituali peccati actualis propria peccatoris voluntate commissi, absque actuali peccatoris retractatione, fors (vt Sotus docte aduertit) ne per habitus quidem gratiæ solius infusionem elui absolute valet, nisi vt in adultis, semper, & connaturaliter fit, attritione in sacramento pœnitentiæ vel contritione interueniēte infundatur: de quo fusiori, & subtiliori disputatione, quam hactenus agimus, t. 1. de ente supernat. d. de gratia formaliter sanctificante. Vnde ex falso exemplo, & impossibili male contra nos, & inutiliter instatur, vt autem instantiæ huius à paritate, debilitas amplius, clariusque innotescat, demus condonatione extrinseca pura Dei posse ex parte macularam peccati habitualem à peccatore aboleri, etsi aboleri attritione, vel cōtritione extra sacramentū, à peccatore ipso possit, vt catholice admittendū necessario est, ergo conseruatio maculæ habitualis non carentiæ condonationis indebitæ, seu Deo non condonanti, quod condonare non debet, sed peccatori non se perfecte, vel imperfecte conuerenti intra, vel extra sacramentum tribuenda est: siquidem posita carentia puræ condonationis diuinæ, vt de facto in iustificatione omni peccatoris adulti ponitur, eius tamen contritione vel attritione in Sacramēto macula illa habitualis à peccatore detergeretur. Huic ergo, qui maculā habitualē tempore sequenti, peccati, & maculæ actualis apositione in tempore antecedente posuit, deinceps; non retractat, eius conseruatio tribuēda est, non Deo, qui nec maculam actualem (ex cuius influxu moralī pro toto sequenti tempore, quo retractatio, non adfit, habitualis eius conseruatio, etsi condonatio Dei absit, dimanat) ponit nec

nec positam à peccatore destruere debet, & condonare: denique maculæ habitualis conseruatio nil malitiæ addit supra actualem tempore anteriori à peccatore admissam (dummodo confessionis, aut contritionis de peccato admisso præceptum absit, cuius violatione peccati admissi conseruatio notum aliud actuale peccatum esset, non autem malitiam, seu maculam habitualem augeret) ac non retractatum. Dato ergo maculam peccati habitualem negatione condonationis conseruari, causamq; conseruatiue à Deo, vide quantæ efficaciæ, vel potius, quam contemnendæ inefficaciæ sit: Deus potest causare maculam habitualem, peccati quæ (qua habitualis est) nil malitiæ, præter primo positam à peccatore, vbi primo peccatum fuit, habet: ergo potest causare peccatum, actuale, seu primam peccati positionem in qua tota peccati malitia est, & causatur.

CERTAMEN II.

Aliis reiectis nostra de obduratione Dæmonum, & aliorum damnatorum in malo, & ad malum negatiue, & positiue conclusio prima proposita, & asserta.

1 IAm ad alios Doctores, qui obdurationem, & obstinationem Dæmonum, & aliorum damnatorum in malo, & ad malum negatiue (seu non faciendum quidquam boni moraliter, & honestum) vel positiue malum, siue agendi malum turpe, & inhonestum, quotiescumque in materia præcepto legiue acturi aliquid, vel omissuri sint, in physica impotentia, bene, & honeste agendi, vel non male operandi non constituunt veniendum est. Noster Vasquez d. 239. c. 7. & d 241. c. 4. num 16. & 17. & Alarcon d 9. c. 6. & reliqui Vasquianæ scholæ. Peccatores (tametsi quæstionem de impotentia physica bene operandi, & non male operandi cum hac de obduratione confundant, atque ex eisdem principiis definiant) asserunt: obdurationem stare in denegatione auxilii congrui, vt nec à malo admisso abscedant, nec bonum moraliter, siue positiue, siue omissiue operentur, vel non operentur, praue idque ex stata lege status illius. Pro hac sententia, cit. c 7. refert. Antisiodorensem, Albertum, Bonauentur. Richardum, Durandum, Scotum, Gregor. Bassolic. Maiorem, Gabrielem, & Oxamum: qui obdurationem hanc in defectu gratiæ auxiliantis refundunt. An vero hi veteres in denegationem solius gratiæ congruæ, an etiam sufficientis refundant ipse non explicat: imo, nec suam ibi mentem, quoad hoc, satis ibi Vasquez aperuit; etsi de congruo auxilio se loqui aliquatenus insinuet, & d. 2 q. 1. c. 4. n 16. & 17. clare significet. Est autem aduertendum circa hanc eius sententiam: ita in denegatione auxilii, & gratiæ congruæ Dæmonum obdurationis in malo, *vnicam, & propriam causam* (eius sunt verba cit. c. 7. §. *in hac difficultate*: initio) ab illo constituit, vt ex parte Dæmonum damnatorum animum obfirmatum peccandi non excludat: solumq; velit defectu gratiæ congruæ, quæ obduratio illa, quæ ex parte Dæmonum est, emolliri posset, actum effectu emolliretur, quatenus ex parte Dei etiam est, compleri, & in absolutam eorum obdurationem, & obstinationem euadere: ita enim citatorum veterum sententiam hanc, quam sequitur §. eodem versus med. explicuit. *Loquuntur autem de obstinatione Dæmonum, non quatenus consistit in animo obstinato peccandi (huius enim propria causa ipsi sunt, nec Deus causa illius propria esse potest) sed de statu ipsorum inflexibili & impotentia resumendi bona voluntatem*, quæ ad verbum transcripsi, vt appareat primo: ex minus intellecta eius sententia illum à Recentioribus irrito impugnari. Secundo: quo iure nos de ipso, & reliquis Doctoribus dixerimus quæstionem hanc de obduratione in malo cum quæstione de impotentia physica operandi bonum, & non operandi malum confudisse, vt ex postremis verbis claret & ex citato proxime Alarcone numero 13. & §. *Tandem poterat quis*, & numero 14. §. *sicut ergo Deus*, in decreto voluntatis Dei non concurrendi cum Dæmonibus ad honum quidpiam morale, sed solum ad malum cum aliis Doctoribus, quos retulimus supra quæstione prima, certamine 3. numero septimo obdurationem hanc constituente.

2. Contra hanc sententiam multus est Soarius toto fere c. 9. Primo: quia Dæmones damnati naturalibus seu eorum naturæ debitis, non priuantur à Deo in peccatorum, ob quæ damnantur pœnam: auxilia autem & cogitationes honestæ ad bonum morale, & naturale saltem, quoad substantiam, iure naturæ creaturæ cuiuis creaturæ rationali, quare, & damnatis Dæmonibus debentur: ergo, sed maior iuxta ipsum Soar. eodem cap. vniuersaliter vera non est. Ait enim multis naturalibus, & naturæ iure debitis ia pœnam peccati pro statu damnationis, priuari etiam connaturalissimo, ac debitissimo concursu Dei ad bonum, vt vidimus q. 1 cert. 3. numero 7. Minor de auxilio congruo falsa est, vt supra, & fusè alias ostendimus, quin probari oppositum possit, etsi constitutio potentiæ absolutæ & simpliciter talis ad opus bonum morale per honestam cogitationem essentialiter constituenda, iure naturæ debita cuivis rationali creaturæ admittatur: siquidem entitas cogitationis honestæ, & minimæ quidem, ad potentiam eiusmodi absolute talem essentialiter requiretur: non autem eius congruitas, aut minima maior intentio. Secundo opponit: cum Dæmonibus iure naturæ cogitationes honestæ debeantur, eis illos priuans Deus peccatorum, quæ ex earum denegatione Dæmones omittunt, author. & causa erit. Negant cogitationes honestas congruas Dæmonibus deberi; sed eo admisso, illatio non tenet: datis enim sufficientibus possunt absolute Dæmones pro suo arbitrio non operari male, nec in malo persistere: quare voluntatis & libertatis suæ arbitrio peccant, non Dei, qui dedit, quo bene operari, ac non operari male absolute possent, etsi alias etiam debita naturaliter, quibus de facto non peccarent, denegauerit. Alioqui omnium peccatorum nostrorum, & Angelorum in via causa Deus, & author erit: quod est erroneum, eum nullum, nisi denegato auxilio, congruo datoque sufficienti, vt vitaretur eueniret, & æquum ius naturale ad auxilia congrua omni rationali creaturæ, & pro statu quovis competat, vel non competat; ni velis in statu damnationis amplius, & specialius ius naturale ad auxilia congrua illis competere, vt exsibileris: solum ergo denegatione auxilij congrui in statu vtroque rationalis creaturæ peccatum, Deus permittit: Instat, Dæmonibus, & damnatis reliquis stata (vt Vasq. ait) lege generali pro eo statu damnationis auxilia congrua denegare ex quo alio fine potest Deus, nisi, vt peccent? ergo non solum permissiue, sed & intentiue se habet Deus erga Dæmonum, & aliorum damnatorum peccata. Respondeo negando antecedens: quia ex fine vtendi suo iure, & dominio creaturarum, præstantiori, longe quam ius quodvis naturale ipsarum, & maxime auxiliorum, & honestarum cogitationum congruarum (quas indebitas, & supernaturales quoad modum esse, verius est) eas denegat viatoribus, cum peccant, quin eorum peccata intendat; in damnatis vero vlteriori, est finis eos stata etiam lege pro eo statu denegatione congruarum cogitationum puniendi; est quippe status ille supplicio, non largitati, & vberiori Dei (quæ in congruæ cogitationis honestæ donatione abs dubio foret) misericordiæ, & gratiæ destinatus. Ecce duos honestissimos fines, quos Deus generali illa lege denegationis potuit intendere, intenditque, quin eius intentio ad peccatum ex auxilii congrui denegatione futurum progederetur.

3. Opponit tertio Soar. iuxta hanc Vasquez doctrinam obdurationem hanc Dæmonum, & aliorum damnatorum ab obduratione reproborum hominum viatorum, quibus vel cui pro libito, Deus decerneret negare auxilium congruum, non solum ad finalem pœnitentiam, sed ad quodvis bonum opus morale distingui non posse; cum tamen, omnium sententia, valde diuersa sit: obiectionem hanc præoccupasse videtur, & satis (ex indicio discipuli Alarc. proxime n. 9.) Vasq. ipse d. 241. c. 4. n. 17. aiens, damnatis Dei decretum, denegandi auxilia congrua omnia, & per-

petuo ad quodvis moraliter bonum opus & absolute honestum innotescere: vnde eis spes omnis illud obtinendi, & bene pœnitendi, honestumve quidquam, aut non absolute malum operandi prorsus occluditur; secus viatoribus illis reprobis quibus auxilia congrua, non solum ad pœnitentiam finalem, sed ad quodvis bonum morale, toto etiam viæ tempore denegare Deus decerneret: cum eis decretum hoc reuelatum non esset sed ignotum. Addit Alarcon. aliud discrimen de suo quod, scilicet, damnatis nil vtra minimum auxilij, & cogitationis honestæ, sufficientis, ad bene, & ad non male operandum à Deo denetur, cum congrua denegatur; viatoribus vero intra sufficientes congruis denegatis, intensiores valde minimo cogitationes honestæ donentur. Hæc tamen omnia vim impugnationis (si quam habeat) minime debilitant. Alarconis additum diuersæ largitati Dei erga reprobos viatores, quam erga damnatos ostendendæ non obiectioni solvendæ seruit. Nec Vasquez illud de reuelatione decreti damnatis, non viatoribus, ad hanc obiectionem de obdurationis vtrorumque æqualitate adduxit) quod solum potentiæ, vel impotentiæ sperandi, non autem obdurationis in malo differentiæ subseruit) sed ad status vtrorumque diuersitatem aliam designandam: & obdurationi solum, quatenus stata lege decreto denegandi in eo statu damnationis damnatis singulis, & omnibus congrua omnia ad auxilia, & cogitationes effectum habituras eorum obduratio, & obstinatio in malo compleatur; secus viatoribus pro statu viæ, quibus auxilia congrua denegantur: tum, quia non omnibus viatoribus, nec omnia ad honestum omne, pro omni occasione: quare, nec stata lege pro viæ statu, sed pro occasione aliqua, & ad opus aliquod v. g. pœnitentiæ, vel victoriæ tentationis grauis ad viæ extremum, si antea, non peccauerint: nec semper obduratis corde, atque ex parte sui obduratis, & obstinatis viatoribus: neque enim reprobi viatores obstinati ex parte sua sunt, aut erunt) vt obduratio supponatur: eorum ex parte sui necessaria supponenda, vt congrui auxilij, & cogitationis honestæ denegatione iuxta recitata Vasquez verba compleatur, & hac nostri Vasquez doctrina euanescit tertia hæc obiectio: & alia, quam euidentem vocat Arriag. sect. 4. subsect. 3. numero 35. §. *Si vero dicatur*, contra solutionem ad argumentum, quo Vasquium etiam insectatur num. 34. §. *Quarto: quia, vel ante decretum* iis, qui in scholæ nostræ principiis discurrunt, minime memorandum, quod Patres, & Theologi communiter doceant, quasi ex vniuersalibus principiis communibus inferno, & statui damnationis non futura bona opera, nec ibi propter ea videnda, cum tamen per scientiam mediam æque videantur ibi futura bona opera damnatorum, atque reproborum in via. Bona æquiuocatio, de non futuritione absoluta bonorum operum in statu damnationis ex generali principio illius status Patres, & Theologi merito aiunt, & cum ipsis Vasquez, dum stato decreto Dei, & lege generali pro illo statu cunctisque in illo contentis, & continendis denegandi auxilia, & cogitationes congruas ad quodvis agendum honestum, turpeve fugiendum, nullum bonum morale, in eo statu absolute futurum præsciendumve vsquam esse doceat, & conuincat. Quid contra hanc doctrinam ex futuritione conditionata bonorum operum, in eo statu & scientia media de conditionate futuris: & quorsum ea conditionata futuritio, & scientia ad præsens mouentur? Aliud quod contra hanc doctrinam opponit Arriaga, de prima cogitatione Angelorum, eiusque electione ab ipsis naturaliter, discimus quæstione 1. certamine 2. numero 9.

4. Soarius post tam longam cum Vasquez concertationem toto illo c. 9. & cum aliorum sententiis c. 10. & tam multis prænotatis demum tradit c. 11. n. 22. & 23. cius sententiæ adhæsit docens: Dæmonum damnatorum ob durationem, & obstinationem, in malo vel admisso, vel admittendo stare in maxima quadam, & moraliter insuperabili, nunquámque eis superanda, difficultate absistendi à malo in absolute bonum moraliter, seu non turpiter, & inhoneste operandi quæ, etsi non physica moralis tamen bene operandi, impotentia & mali operandi necessitas sit. Ad eum modum, quo de impotentia morali viatorum venialia omnia vitandi (B. Virginem excipito) & morali necessitate, aliqua venialia incurrendi, & de inueterato peccatore in vitio aliquo, vel aliquibus, graui in eisdem materiis tentationi impotem moraliter resistendi, & cedendi denuo, moraliter necessitatum esse Theologi omnes ex quotidiano experimento nos docent. Hanc vero moralem impotentiam, ad bonum, & ad malum necessitatem multo ex capite prouenire ait: ex pœnarum atrocitate, & perpetuitate, quibus peccatorum vindice Deo, & æternæ gloriæ priuatione (de qua maxime dolent) pro meritis cruciantur, atque æternum cruciabuntur; à neutro autem diuerti Dæmonum, & damnatorum attentionem mali magnitudo inexplicabilis, & perpetuitatis adeo continua intimatio, permittit: quæ omnia congruis auxiliis, quibus tot malis patienter obsisterent, destitutos etiam Dæmones in Dei odium, rabiem, desperationem, sui moraliter impotes agunt, ac subinde in bonorum omnium, quæ Deo placerent, efficacem auersionem, & praui cuiusque actus, & affectus, seu omissionis prosecutionem. Hanc Soarij sententiam summatim relatam sequitur molestus alter Vasq. impugnator Arriag. sect. 6. subsect. 3. sed quis non videat (vt de Soario obseruat Alarcon. vbi proxime n. 11.) vtrumque, post tot cum Vasquio rixas illi concordasse? ipse enim nihil horum incitamentorum, & motiuorum, ob quæ, & malis affectibus Dæmones insistant, nec à malo ad bonum abscedant, abscedereve morali impotentia possint, negauit vsquam, sed plane admittit, & ex parte sua his, aliisque causis esse in malo obdurato, ac cordis sui duritiem apponere: solumque ait, denegatione congruarum cogitationum honestarum, seu vocationum, & auxiliorum efficacium adeo in absolutam obdurationem compleri: vt compleri à Deo absolute in scriptura non alio, neque aliter dicitur: *Ego indurabo cor Pharaonis*, & aliorum alibi frequenter, de quo his authoribus tota contra Vasquez lis erat: iam admittunt denegationem cogitationis congruæ à Deo partem esse eius obdurationis seu moralis impotentiæ constituendæ: & quamvis Arriag. vocem congruæ, & efficacis vocationis, vitet ibidem n. 56. §. *Primo enim*, extraordinariæque, & fortioris vocibus vtatur, quæ communes, & minimas excedat, ni congruas admittat, nil docet.

5. Cum enim cogitationes minimæ necessariæ ad absolutam physicam potentiam constituendam æquè entitatis non sint pro omnibus voluntatibus, & longe remissiores facilibus, promptioribusque ad bonum voluntatibus, & ad malum difficilibus potentiam physicam, ad bonum, & fugam à malo constituant, quam, & bono auersis, ac valde propensis ad malum obduratas, & propensissimas ad malum, atque à bono auersissimas Dæmonum voluntates, physice & absolute potentes ad bonum, & ad auersionem à malo Deus constituat, extraordinariis, ac non communibus entitatiue sed fortibus, & valde intensis opus habebit: maxime cum adeo turbatos, cruciatibus Dæmones, & pœnæ suæ attentos dicas, vt vix cogitationi honestæ, & ad bonum possint attendere, eamve percipere: qui enim alio valde adeo distracti sunt, validius, & fortiori egent vocatione, vt aliud quidpiam percipiant: cum ergo Dei vocatione ad bonum, & auertente à malo potentia absoluta physica ad vtrumque Dæmonum in opposita propensissimorum, alióque omninò distractorum constituta per te sit dubio procul intensa, & valde forti entitatiue, ac extraordinaria, nec aliis suauioribus & ad bonum facilioribus ingeniis, neque alio totis distractis sufficiente, vocatione eos Deus vocat: ac subinde eorum in malo obduratio, seu moralis impotentia ad bonum in fortioris, & extraordinariæ entitatiue vocationis denegatione à Deo partialiter adhuc, nequit cõsistere. Ad hæc pœnarum, & cruciatuum magnitudo ipsa, æque viuidam, & intensam cogitationem malitiæ peccati, ob quod infligitur excitat, de ſ æque ad pœnitentiam de illo, atque ad odium vindicis Dei inducentem: imò vero inde Dæmonum ex ipsis obduratio, vel maxime expenditur: quod tot, tantisque suppliciis ob peccatum attritis ab eo non resipiscant, sed in dies magis in malo obdurescant: vti de tot plagis afflictis Pharaonis induratione Patres, & interpretes expendunt: ergo in denegatione intensæ, fortis, & extraordinariæ vocationis, & cogitationis obduratio non stat, sed in denegatione congruitatis, & efficaciæ vocationis, qua à Deo vocantur ad bonum, atque à malo, quatenus per Deum est, retrahuntur, & ratione cuius congruitatis extraordinariæ, nec communes vocationes

tiones essent, sed prouidentiæ, ac beneficientiæ, specialis, qua meritissime vti erga damnatos non vult Deus. Secundò: id necessario ab his DD. admittendum exempla impotentiæ moralis vitandi omnia venialia, & inueterati peccatoris ad grauem tentationem vitandam (quibus impotentiam moralem, seu obdurationem Dæmonum in malo explicant, & confirmant) satis demonstrant: ea siquidem tales sunt; quia, tam communis viatoribus auxilia congrua, ad non peccandum venialiter in occasione vlla quâ inueterato peccatori ad resistendum, graui tentationi desunt: quæ, si adessent proculdubio neutri impotes moraliter essent, sed physicè, & moraliter etiam, potentes essent: vti, & Dæmones ad bonum, & ad abscedendum, abstinendumq; à malo, ni eis auxilia congrua pro omni occasione adeo pro statu damnationis priuarentur. conueniunt ergo & necessario consentiunt hi DD. Vasquio, quem toto conatu refellere contendunt; ipse vero iure ab eis dissentit, quod absolute in morali impotentia præfata, quam in damnatis Dæmonibus recognoscit eorum obdurationem non constituit: potest enim moralis impotentia ad prædicta dari, quin detur eorum in prædictis obduratio propria, vt ex dicendis clarebit.

6. *Dico primo*: obduratio omnis Dæmonum in malo voluntariam adhæsionem affectiuam ad malum negatiue, seu non bonum, siue positiue malum, id est exercitium prauum voluntatis, si vlterius aliquid agendum, vel omittendum est, vel in admisso malo persistendum essentialiter includit. Huic conclusioni expresse consensit Vasquez vti ex eius verbis recitatis claret: ex antiquis, expresse etiam Henric. quodlibet. 3. q. 11. alios quosdam referens: à quorum rationibus abhorret: aliam de suo afferens, non meliorem, vt videre est apud Vasq. d. 239. c. 6. à quarum, idcircò impugnatione facili abstineo: est tamen contra omnes qui in aliquo à Deo independenter ab arbitrio Dæmonum, eiusque vsu, infuso obdurationem eam supra constituebant; etiam in habitu non physice prædeterminante ad mali prosecutionem, & auersionem à bono sed vehementer ad vtrumque impellente voluntatem, & moralem impotentiam ad opposita, ex parte actus primi inducente (vt fieri à Deo posse diximus) dummodo independenter à prauo, obdurati, & libertatis suæ vsu à Deo solo fiat. Probatur conclusio: primo ex scriptura frequenter enim à Prophetis, Euangelio, Paulo, & Apostolis in suis epistolis cordis peccatoris durities, seu obduratio specialiter reprehenditur, atque ipsi exprobratur, vitioque vertitur: id quod immerito fieret, ni obduratio mixtum aliquid voluntarij, & praui vsus arbitrij peccatoris haberet, sola; à Deo independenter à peccatoris arbitrio infunderetur, ac fieret. Antecedens (vt alia mittam) constat ex Matthæo c. 19. n. 8. Marco c. 10. n. 5. c. 16. n. 14. ad Rom. 2. Dices satis voluntarij, ac liberi peccatori ad mixtum in eius duritie, & obdurationem, per quidvis à Deo solo infusum facta, si ob antecedens delictum peccatoris in pœnam (vti Dæmonibus, & damnatis reliquis) fiat. Sed tamen, si nihil aliud libertatis obdurati eius obduratio, quatenus ex ipso est, requireret, obduratus, quicunque peccat grauiter, ex parte sua esset, atque merito ei duritiem exprobraretur: cum quidquid abusus liberi arbitrij est, ob quod durities vndecumque deinde ipsi adueniens, exprobretur, in abusu peccatoris, grauiter peccantis inueniatur; hæc autem non ita est, sed aliquid aliud est, præter abusum libertatis in actuali peccato graui (quidquid illud sit) quod vlterius obdurato peccatori exprobratur dum eius duritiem, & in malo obduratio reprehenditur. Quare, & alius libertatis abusus maior, quam ad peccatum graue requiratur admixtus in obdurationem peccatoris est, cum ob duritiem merito, deprehenditur. An cuivis graui peccatori obiici illud merito specialiter poterit, quod Stephanus acto 7. n. 51. Scribis, Pharisæis, & legis Doctoribus in Synagoga congregatis opposuit. *Duræ ceruice, & incircumcisis cordibus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri ita, & nos?* Quod si ex obdurationem independenter à maiori libertatis abusu, quam ad peccatum graue à Deo immissa illis opponeretur, facile responderent de abusu libertatis in peccando reprehendi merito, secus de obdurationem. quæ ipsis pœna à Deo immissa est, non autem vlterior vsus arbitrij prauus, aut maior eo, qui ea obdurationem in ipsis punitur: idem probant illa Pauli ad Romanos 2. n. 5. *Secundum autem duritiam tuam, & impœnitès cor thesaurizas tibi iram* & non autem Deus tibi; & illa num. 8. *iis autem, qui sunt, ex contentione, & non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio*: vbi non solum malus vsus in non credendo veritati, nec prosequendo bono, & acquiescendo iniquitati, sed contentiosè, & animi contentione, Hispane *rerquedad, y porfia* siue contentio in eis agendis malis durities cordis appellatur, eique ira, & indignatio Dei maior respondere specialiter in pœnam dicitur, & *Iudæo primum*, qui ex contentione, & obdurationem peccat, deinde *Græco*, id est, gentili, qui non contentiosè ex obdurationem cordis delinquit: sicuti, & virtutis, ac fidei laus Iudæo primum, quia contra, obdurationem, quasi hæreditariâ cordis, veritati obsequitur, contentio autem animi quæ, obduratio à Paulo nominatur, & obstinatio, obdurationis synonima vox, adhæsionem propriam animi, & voluntatis, cuiusq; voluntatis, & liberè firmam & permanentem significatus proprietate significat, non autem ab alio, ex quovis motiuo inductam.

CERTAMEN III.

Amplior obdurationis voluntariæ explicatio, & conclusiones reliquæ.

1. SEd explicandum amplius iam est quid ea obduratio voluntaria ex parte obdurati vltra necessariam voluntarietatem, & libertatem ad peccatum, sine obdurationem committendum addat, vt adhæsio firma voluntatis in malo, & ægerrime reuocabilis auersio à bono sit. Ad naturæ inflexibilitatem physicam & à semel concepto proposito, & affectu immobilitatem absolutam Thomistæ aliquot Dominicani à nobis, nec semel, confutati recurrebant. A quibus non longe abibant Henric. & ab ipso citati, vt referebamus n. 6. asserentes ex perfectissima, naturali libertate, & scientia Angelorum Dæmonum purè spiritualium, corporisq. impedimentis solutorum prouenire, vt à deliberato malo ad bonum regredi nequeant, quia toto impetu in obiectum, quod eligunt, feruntur; sed vterque hic modus æquam obdurationem Dæmonum in via, atque in statu damnationis facit quod absonum est, & à communi sensu Doctorum abhorrens. Secundò: damnatos Dæmones, nunquam deinceps peccare: imò nec posse contra communem, etiam Patrum Theologorum sententiam, plus satis in scriptura insinuatam docet. Tertio: obdurationem Dæmonum omnimodam in malo admittendo diuersæ rationis ab admisso, non probat, cum deliberatio habita in vna materia, habita in omnibus aliis, non sit: quare neq; immobilitas orta in materia vna ex perfecta deliberatione libertatem, ad deliberandum pro libito in aliis tollit, nec minuit. Quarto: ea doctrina pro Dæmonum obstinatione explicanda vt summum inseruit non autem reliquorum damnatorum immò, neque Dæmonum pro statu damnationis, siue obstinationem pro eo statu, & ex damnatione ipsis competentem. Ratio vero illa quæ ad hanc Dæmonum physicam à semel deliberate concepto affectu Dæmonum ex perfecta eorum libertate, ex qua toto impetu voluntatis in id, quod deliberato velint, ferri debeant, ac proinde retrahi ab eo affectu, rectóve rationis dictamine sufflaminari minime possit, oppositum potius probat: cum & maior libertas sit voluntatis, quo pro arbitrio suo impensius, vel remissius ferri in obiectum ex parte actus primi possit: & certe ea voluntatis determinatio ex parte actus primi ad obiectum toto impetu, ac non aliter, prosequendum, necessitas voluntatis in actu primo aliqua est, omnimodæ eius libertatis in actu 1. contradicens: quo igitur pacto, ex maiori Angeli libertate irreuocabilis præ vehementia impetus voluntatis eius in obiecti cuiusvis deliberata prosecutione, aut fuga probabitur? Ratio vero altera aliorum ab Henrico citatorum ex perfectione scientiæ Angelicæ, ex qua Dæmones deliberârunt nihilo magis est firmior. Probat enim synderesim eorum perfectiorem, firmiusque, ac melius, & clarius

clarius quo, à mala deliberatione habita retrahi deinceps ex parte actus primi facilius possint, atque ad bonam frugẽ, cum in ea, tum in materiis aliis reuocari, si scientiæ, eorum perfectio præcisè spectetur. Illud in hanc Henrici, & aliorum sententia omittendum non est: quod male de animabus damnatorum hominum separatis addit. Nimirum, eas post separationem & damnationem actu libere elicito obstinationem, & obdurationem sibi facere, & contrahere: omittendum inquam, & absque reprehensione non est: quia actus ille animæ damnatæ, & in dānationis statu ex obduratione, & obstinatione illius in malo nõ procederet: quare æque facile, seu non difficilius, quam in via posset ab anima damnata omitti, ac de anteactis honesta pœnitentia haberi: quod est absurdum, & pœnitentiæ locum damnatis absolute faciens, vt bene aduertit Vasquez cit. d. 239. capite sexto, numero 35. fine ex Scoto in 2. d. 7. quæstione 1 §. *contra conclus.* verſiculo *contra ſecundam viam.*

2. Dico secundo: obduratio hæc in malo ex parte obdurati siue adhæsio maior voluntaria malo, siue determinate alicui, siue vniuersim (qualis in Dæmonibus, & damnatis reliquis est) quam ad peccatum graue, vtcumque, & absque obdurationc committendum, stat in obfirmata, actus, & obiecti praui prosecutione, siue actualiter, siue habitualiter duraturæ, quæ proinde ægre, immò ægerrime possit contrariis actibus vinci ac detrectari. Hoc nemo ex his, qui totam Dæmonum, & damnatorum aliorum obstinationem, & obdurationem Deo, eiusq; soli arbitrio non tribuunt, negat: imò vere admittunt omnes, est quippe obdurationis voluntariæ, quatenus ex parte obstinati, & obdurati est, sola explicatio, & definitio: vt de se, & ex dictis n. 6. pro proxima conclusione satis claret. Nec explicari magis potest quam principiorum, ex quib. ea maior adhæsio, & obfirmatio, in obiecto, & actu prauo voluntatis, actu, vel habitu duratura, in obstinato nascitur. Hæc autem, non eadem semper, & in omnibus sunt: quandoque enim in obstinatis viatoribus, in aliqua materia, seu obiecto prauo prosequendo oritur ex vehementi propositione obiecti, & motiuorum, ad eius prosecutionem, quæ voluntatem eius, etsi non sui absolute, & physice impotem, ast potentissime rapit, ac proinde quam magno impetu, & obfirmato, in eius obiecti prosecutionem pertrahit, ac rapit. Secundo ex actuum, etiam non intensorum, repetitione maxima, ex qua habitus (in quocumque stent) oriuntur ad similes prosecutiones fortiter inclinantes, & impellentes, nec minus ab anteactis abessum impedientes: in mea opinione negante habitus, actibus adquisitos voluntati insidentes, eosq; solum in speciebus pluribus, ac viuidioribus ex actibus repetitis in memoria relictis, & adseruatis tantumdem valet, ac principium vehementis cogitationis, & propositionis proxime explicatum tertium ex superbia, & præsumptione potentiæ, & scientiæ ex qua obiectum, prauum, eiusque prosecutio deliberato eligitur, vt ægerrime non solum retractatio propria, sed, & aliorum resistentia feratur vt experimento, quotidiano nimis de sua scientia & potentia præsumentium compertum est, & in Pharaonis celebri apud scripturam obduratione, & obstinatione. Item: cum quis desperate, siue ex desperatione, odiove, erga aliquem vehementi prauum aliquid illi nociuum: qua illi nociuũ, ardenter expetit, & amat. Hæc principia voluntariæ, & obfirmatæ adhæsionis prauo actui, & obiecto in huius prosecutione, maioris, quam ad absolutè peccandum opus sit, ad eam in Dæmonibus, & damnatis aliis explicandam memorata sufficiant.

3. In primis enim Dæmones, ex superbia inani complacentia, & præsumptione, cum scientiæ, tum potestatis, quam non habebant peccarunt primo, ac deinceps in via, continuóque in statu damnationis peccant, & æternè peccabunt: atque adeo obstinatissime, vt eorum superbia & præsumptiõ creatis aliis maior, & maxima erat, & vero primũ, tot se donis naturalibus, & supernaturalibus in peccati pœnam, priuatos à Deo viderunt, ipsumq; non solum explorata voluntate, & debito mortalibus peccatis odio, sed, & pœnis, priuationis saltem, inflictis contraire prauis suis deliberatis voluntatibus: vnde, ira, odióque implacabili in ipsum exarserunt, & inde, vt inimico, hostiq; infensissimo moliri: & quidquid gratum sibi fore iudicabant, non solum, non agere, sed & in creaturis rationalibus omni studio impedire malisque suis actibus omnibus quæcumque Deo infensa effici ab eis possent, procurare: inde in alios Angelos, & homines diabolicæ suggestiones & tentationes continuæ & ardentes, quia in Deum ira, & odium diabolicum ingens, & actuale nunquam intermittitur, cum satis tamen esset, nunquam fuisse à Dæmonibus retractatum, vt in hominum inimicorum obfirmato & hostili odio habitualiter solum permanente, etsi, non semper actuali, & actu exercito continuato, sed sæpe diuersione animi ad alia interrupto experimur. statim enim ac aliquid commodi, aut incommodi infenso valde inimico futurum occurrit, ex transacto actuali illo odio vehementi, non retractato, ac solum habitualiter permanente, primum auertere, secundum hosti inferre, si possunt, promptissimum desiderium est, si non possunt, dolor & tristitia. Accedunt ex his actibus valde intensis, nec, in via adhuc, à Dæmonibus intercisis, habitus intensi qui ab eis absessum valde impediunt, atq; ad similes deinceps eliciendos potenter impellunt. Quibus omnibus accedit tandem damnationis æternæ intimata Dæmonibus sententia, ex qua eodem instanti odium valde intensus in Deum vindictam, & suæ salutis, forunæque melioris desperationem Dæmones concipiunt. ac quidquid honesti est, vt sibi inutile, prorsus contemnunt, & per prauas quæuis desperato affectibus suis grassantur: ecce quot, quantisque voluntariis affectibus, & vltra id, quod mortali satis esset, voluntariis Dæmonum, cum in via, tum maior in statu damnationis ex parte ipsorum obduratio in malo, & in dies maior, conflatur, quæ, etsi eorum à malo absessum, & ad bonum accessum difficillimum, & moraliter impossibilem reddant, nõn tamen physice absolute impossibilem, vt locus eorum delictis similibus, & aliis per æternitatem ex scriptura futuris, non sit occlusus. Denum ex his etiam constat omnium hominum in ætate adulta damnatorum pro statu toto damnationis, in malo obduratio, sic enim nouissimorum conscij, & cum rationis vsu impœnitentes abscedunt, desperate decedunt, ac secum ea desperationc voluntariæ obdurationis ad statum deferunt, damnationis. Similiter, si inueterati fuerint peccatores, etsi repentes vel ab vsu rationis alieni, obeant: satis etiam voluntariæ obdurationis secum deferunt malis habitibus voluntaria affuetudine peccandi in via acquisitis quod si, nec voluntarie impœnitentes nouissimorum conscij, nec vitiis inueterati peccato mortali, actuali vnico (vt fieri absolute potest & fors factum aliquando) vita abscesserint, voluntaria desperatione odióque Dei ex ipsa damnationis æternæ intimata sententia, simul, eodemque intimationis instanti conceptis, satis voluntariæ obdurationis in malo pro eo statu toto habebunt: nec locum pœnitentiæ pro eo adhuc primo damnationis instanti fiet cum alium omnem damnatorum actum pro naturæ priori præueniant, neque eis ad honestam absolute pœnitentiam adsit proximo adhuc illo damnationis instanti honesta cogitatio, vel auxilium sufficiens vt diximus quæstione 1. cert. 1. & certamine quinto; atque hic certamine primo etiam repetemus; quod in Henrici doctrina locum non habet.

4. Dico tertio: obduratio Dæmonum, & aliorum damnatorum in malo iam admisso, vt ab eo honeste absolute, seu per absolute honestam aliquam (etsi non supernaturalem & salutarem) pœnitentiam non abscedant tota tota, & adæquate sumpta in obduratione in malo negatiue ex parte ipsorum voluntaria ibi hactenus explicata consistit: quod ipsum est de obduratione in malo negatiue vniuersim, siue ad non faciendum quodpiam, vllumve bonum absolute tale: vt ex ratione (quæ de obduratione hac in malo negatiue vniuersaliter sumpta æque ac de obduratione ad non honeste pœnitendum de male iam actis probat) aperte cõstabit. Probatur facile ex dictis quia nec nuper diximus, voluntaria obfirmatio & adhæsio ad malum negatiue adest damnatis cunctis, quare in malo negatiue tali ex parte ipsorum. Deinde nullo alio extrinseco, & ex parte Dei, partialiter adhuc obduratur in malo vel ad malum negatiue tale, siue honesta de male actis pœnitentiam assidue simpliciter, & absolute bonum non

non agendum : ergo adæquata obduratio dæmonum damnatorum in malo negatiuè stat in obdurationè voluntaria ex parte obdurati. Minor probatur ex dictis: quia extrinsecus, & ex parte Dei solum additur voluntariæ dæmonum, damnatorumque aliorum obdurationi denegatio auxilij, & cogitationis honestiæ, etiam minimæ, & necessariæ ad constitutionem, absolutè potentiæ physicæ ad bene simpliciter operandum, seu honestum absolutè exercitium libertatis, quæ impotes illos physicè ad illud redit, ex defectu cogitationis honestæ necessariæ ad absolutam physicam potentiam ad illud: atqui impotentia, ex eiusmodi defectu orta in damnatis, nec pertinet ad eorum obdurationem, neque eam complet, vel arguit. (Vt vidimus cert. 2. num. 3. ex dictis num. 1. Et prius dictis q. 1. cert. 2. num. 6. & cert. 5. n. 5. vbi eius probatio extat:) ergo obduratio damnatorum omnium ac subinde dæmonum in malo negatiuè stat adæquatè in obdurationè voluntaria ex parte ipsorum.

5. Dico Quarto. Obduratio absoluta, & omnino completa dæmonum & omnium damnatorum in malo, & ad malum positiuè tale exercendum siue ad pravum vsum, & exercitium libertatis, suæ contra prohibita, vel præcepta, non stat in sola obdurationè voluntaria ex parte ipsorum : impositiuè malo, seu ad malum, & turpe, positiuè, vel omissiuè deinceps exercendum sed addit extrinsecus, & ex parte Dei auxilij, & cogitationis honestæ congruæ, retractura à prohibito, & inducturæ in præceptum, si donaretur, denegationem. Consentio nostro Vazquez, Alarcon supra citatis & Vazquianis reliquis quibus, vt vidimus, nolentes volentes, Soarius, & Arriaga tandem consenserunt. Probatur. Quia Deus obdurat corda hominum, iuxta illud ; *Ego indurabo cor Pharaonis* : ergo ad obdurationem absolutè talem vltra obdurationem voluntariam, ex parte obdurati, vel obdurandi ad agendum contra prohibitionem, aut præceptum, aliquid addendum extrinsecus, & à Deo est, si enim obdurationè voluntaria ex parte obdurandi, seu obdurati absoluta eius, & completa obduratio esset, Deus nihil se acturum, in obdurationè eius absoluta illius promittere, aut comminaretur ; imo nec agere posset, nisi actum, sed vt summum, augere absolutam, & completam iam obdurationem, agere posset, ac promittere. Pergo, sed Deus nequit complere ex parte sua obdurationem absolutè talem obdurati immissione principij prædeterminativi (quodcumque illud sit) ad turpe, & inhonestum exercitium voluntatis damnatorum vt multis ostendimus q. 7. nec subtractione concursus, aut sufficientis, auxilij, & cogitationis honestæ minimæ, necessariæ ad potentiam absolutam honestè abstinendi à prohibito, & prosequendi præceptum, quia alias, nec possent Dæmones peccare, vt scriptura. Patres, & Theologi docent, continuo peccaret : ergo sola denegatione auxilij, & cogitationis congruæ complet, ex parte sua Deus absolutam, improborum, & damnatorum in malo, & malum positiue tale obdurationem. Probatur secundo, quia sola donatione auxilij congrui cordis duricies vndecumque habita, emollitur, & euanescit ; quin respectu illius obduratio vlla cordis resistat, duraque, & difficile frangibilis sit : ergo sola eius denegatione in absolutam duritiem coalescit.

6. Quoniam vero sæpè in hac, & præcedente quæstione diximus damnatos dæmones denuo in statu illo damnationis peccare, & in dies magis, ac magis peccaturos idque ex scripturæ, & Patrum sententia esse : ex quibus cursim vnum, vel alterum testimonium producimus firmandum tamen paulo amplius est : cum ne id, quis temerè ausit negare ; tum, ne huic veritati conclusiones vtriusque, quæstionis plures innixæ nutent. Primus textus erat ex epist. 1. Ioan. c. 3. *Ab initio diabolus peccat*, cui Augustinus 11. de ciuit. c. 13. addit. *Modo semper peccat*. Secundus ex cap. 8. *Ille homicida erat ab initio*. Tum quia suggestione, & suasu peccati primi Parentibus communibus in paradiso, mortem hominibus innexit : tum, quia mortis Abel in mundo primæ Caino author, & causa fuit ; tum denique, quia affectu, & sollicitudine æternæ mortis omnibus hominibus, exercite vero, & cum effectu, cunctis, qui pereunt causa est, & author, hæc autem omnia post suam damnationem dæmones egerunt, agentque vsque ad sæculi huius consummationem. Tertius textus supra memoratus ex Ps. 73. *Superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper*, ex his autem locis, siue cursim tactis, siue ex instituto tractatis Patres, & interpretes consone, & constanter præfatam docent veritatem, eamque Theologi omnes, vel expresse docent, vel supponunt, quos refert, & sequitur Soar. c. 19. n. 5. inde vero demum restat videndum : an eis peccatis nouam pœnam Dæmones. Et damnati alij, siue damni, seu primæ vniones priuationis bonorum ex parte intellectus, & voluntatis, max mè visionis & fruitionis Dei, (in quibus, vel in altera saltem essentialis beatitudo consistit,) siue sensus scilicet doloris, & tristitiæ mereantur, ac ferant ?

7. Diximus supra pœnam nouam, non mereri, quia absolutum meritum, ac demeritum viæ statum vltra intrinsecam operum honestatem, & laudabilitatem requirit, vt ostendimus controu. de merito : Est quippe mercedem operum negotiandi status vltra non progrediens, iuxta id Lucæ 19. num. 13. & 19. *Negotiamini dum venio*, cui conclusioni, ac ita absolute prolatæ assentitur, Vazquez d. 241. c. 5. n. 19. §. *Postremo posset quis*, vbi oppositum à nemine assertum vidisse, testatur, & §. *in hac controu.* statuit, (& ex communi Theologorum) essentialem nouam pœnam peccatis in statu damnationis factis non mereri ; n. vero 4. §. *quarto dixi*, quoad pœnam sensus accidentalem. De facto mereri ipsisque à Deo infligi, vt tristitiam, & dolorem de victoria, & salute hominum, qui eorum superant tentationes, & contra eorum deprauatas intentiones, & malas artes saluantur ; idque in earum pœnam ; vti, & Angelis Beatis in charitatis erga homines præmium de salute, & pœnitentia peccatoris gaudium accidentale augescit. Censeo tamen absolutam nostri Vazquez conclusionem nostram præfata limitatione opus non habere, nec proximæ ratione, ex parte adhuc, impugnari tamesi ratio illa, qua à Vazquez in termino, & extra viæ statum absolutè dicti meriti, ac demeriti bonorum, malorumve operum exclusionem probat ; quoad accidentale propriè præmium, vel pœnam maiori aliquantulum claritate opus, habeat, quam sonat, vt ex dicendis num 8. fine constabit quod si res tota euoluatur, & exenteretur (vt iam præsto) puto claresceret, & quoniam de essentiali pœna, & damni, quam vocant, imo nec de pœna etiam damni priuationis aliorum donorum, tam ex parte intellectus, quam voluntatis dubium doctoribus non est vlterius aliquid pœnæ, ob peccata in damnationis statu facta damnatos absolutè, non mereri, neque eis de facto euenire de pœna accidentali, quam vocant sensus, seu doloris, & tristitiæ tota controuersia esse posuit ; est autem accidentalis hæc sensus pœna duplicis generis in damnatis.

8. Altera, quasi accidentis proprij essentialis pœnæ, & status damnationis : qualis est pœna sensus ignis, cuiusque demeritis, & peccatis viæ proportionatus, & de pœna damni, seu priuatione gloriæ essentialis, quæ, vt dixi damnationis statum individuæ committantur ; sicuti, & statum Beatitudinis dotes propriæ, claritatis, subtilitatis, &c. Altera vero est accidentale malum, quod non ex illo statu damnatis accrescit, sed ex accidenti, & casu ipsis in eo statu contingit : cuiusmodi est tristitia, de hominum felicitate, virtute, & salute æterna, quam Alarcon, & alij pœnam peccatis damnatorum in statu illo factis pro meritam absolutè, & adeo inflictam esse expresse volunt. De prima accidentali pœna sensus statum damnationis, vti eius proprium accidens, consequente, nihil docent. Neutram vero peccata damnatorum absolutè promereri, neque in eorum pœnam à Deo ipsis augeri, & infligi, probo vniuersim. Quia viæ status, & tempus, negotiandi, merendique, ac demerendi, præmium, & pœnam præfixum adeo est recitato textu, & alias sæpè. *Venit nox*, id est mors, *in qua nemo potest operari*, quod cum de honesto, ac turpi operatione præcisè intelligi nequeat, cum plura Beati in gloria honestissimè, & damnati in damnationis statu turpissimè operentur de operatione absolutè meritoria præmij, aut pœnæ à Deo cuiusvis, in alterutro statu ob illam donandæ intelligi debet:

est quippe vniuersalis negatiua propositio. Probo seorsim, & per partes. Primam: quia pœnam sensus, quæ passio, & proprium accidens damnationis suæ in vnoquoque damnato est, nullus damnatus peccatis suis augeri absolutè meretur, nec vlterior illa, damnato alicui à Deo infligitur. v. g. vt ardentius igniatur, flagret, & intensius, incalescat, quam initio damnationis arsit, & incaluit; vti nec Beati honestissimis virtutum actibus, gloriæ, & status sui pedissequas dotes merentur augeri. Inde probo partem secundam de omninò accidentalis, & aduentitiæ pœnæ demerito. Si enim ratione status termini, & defectus status viæ, nec Beati merentur præmium, nec damnati supplicium, quod eorum operationibus condigne, & maximè, & accommodatissimè alias responderet, nec supponitur ad anteacta merita, aut demerita in statu viæ à Deo donatum, & ab alterutris receptum; ergo: quia status termini, & defectus status viæ absoluto merito, & demerito, pœnæ, ac præmij cuiuis, etiam aptissimi, & proportionatissimi viam omninò præcludunt. Gaudium beatorum, ac dæmonum dolor, & tristitia de pœnitentiam agente peccatore, & salute æterna eorum, fœlici aut infœlici statui, accidentaliter adiungi, eamque augere certum est; eis vero, aut operum in alterutro statu mercedem, & præmium, vel pœnam à Deo obuenire negamus; sed solum, vt charitatis erga alios in Beatis eximiæ, odijque, & inuidiæ erga homines effusissimæ in damnatis affectus, fructusque connaturalissimos.

QVÆSTIO III.

De pœna sensus vniuersim sumpta.

Actenvs de pœna damni, seu malis tam priuatiuis, quam positivis, quæ dæmones (& idem est de damnatis reliquis) ex parte intellectus, & voluntatis à Deo patiuntur pro naturæ priori ad eorum à dæmonibus persensionem, seu cognitionem disputatum à nobis, definitumque est. Iam ad pœnam, quæ isdem dæmonibus ex eorum malorum cognitione, ac persensione accrescit, ac pœna sensus à Theologis appellatur generatim examinandam procedimus. Dixi generatim quia specialis pœna sensus, ab igne dæmonibus, & animabus separatis à corporibus, damnatorum, quousque ad iudicium vniuersale eisdem vniantur iterum, & damnati resurgant, prouenient, seu, quo pacto igne, etsi puri spiritus sint, ardeant, & incalescant specialem difficilemque apud scholasticos, quæstionem habet, post hanc generalem de pœna sensus à nobis subijciendam. Sunt autem in hac generali quæstione examinanda: eius essentia, obiectiua extensio, intensio, duratio continua.

CERTAMEN I.

Nominis ratio, essentia, & obiectiua huius pœnæ extensio.

1. Dicitur pœna sensus, quia etsi spiritibus puris nullus proprius sensus sit, quo pati sensibiliter propriè possint; non tamen, ab eis aliter, quam malè, & disconuenientis obiecti cognitione, (quæ persensio mentis eleganter dicitur, vt etiam intelligere voce persentiscere significatur) potest haberi: & insuper, quia spiritualis prorsus pœna hæc Dæmonum, & animarum, nec secundum se, &, vt in se est, à nobis perceptibilis, nec explicabilis, sensibilis doloris, & pœnæ adinstar potest solum, debetque percipi, ac eius vocibus explicari. Et hæc de voce satis; de essentia vero pœnæ huius, quæ sensus in damnatis dicitur dubium, nuper fecit nostri Atriagæ doctrina sect. 6. subsect. 3. num. 59. §. *Scotus in* 2. sub initium ac deinceps: vbi, vt sententiæ Scoti cert. vsr. memorandæ diritiem emolliret, ex propria tamen sententia, docet; Dolorem dæmonum, & damnatorum de obiecto, quovis ipsis malo, & disconuenienti physicè non in actu voluntatis, & displicentiæ, ac tristitiæ voluntatis damnati, de eo obiecto, sed in eius perceptione, & actu intellectus, quo formaliter à Dæmone, & damnato, quovis cognoscitur, & intelligitur ipsi physicè malum, & disconueniens obiectum essentialiter consistere; & si inde vlterius, ex eius cognitione, & perceptione, in qua dolor essentialiter stat, ea voluntatis de eodem obiecto displicentia suboriatur, qua dolere nos de obiectis ita disconuenientibus, vulgarius quam propriè, dicimur; Manus quippe, vel pes, vel caput dolere etiam nobis, dici etiam propriè solet; etsi ibi appetitus, non resideat, nec eius organa, vt de perceptio ibi obiecto dolorifero, ac disconuenienti actu appetitus doleamus, ac tristemur, sed solum sensu, tactuque percipitur.

2. Dicendum nihilominus est, cum communi cæterorum Theologorum Philosophorum, & peritorum linguæ Latinæ: Dolorem obiecti doloriferi, in fuga, auersione, displicentia & tristitia appetitus ac subinde in actu simili voluntatis damnatorum de obiecto ipsis physicè disconuenienti, & malo essentialiter consistere. Ratio est, quia dolor actualis de obiecto physicè malo, & disconuenienti secundum se spectato, non est, sed de malo, & disconuenienti cognito: atqui cognitio mali, & disconuenientis physicè non est de malo, & disconuenienti physicè cognito, vel per species alienas, vel proprias, sed de eo secundum se; ergo cognitio de obiecto dolorifero, ac physicè disconuenienti, & malo, non est actualis dolor. Maior ita de se innotescit, vt vtraque lingua prouerbij loco circumferatur, quod hispane dicimus, *ojos que no ueuen, coraçon, que no llora*, hoc est, *que no duele*. Minor est certa: quia ad cognitionem obiecti absolutè talem, obiecti cognitio alia siue obiectum cognitum, aut præcognitum non supponitur; alioqui ad præsuppositam eius cognitionem alia, & hanc alia, & alia infinito regressu, & processu anterior natura, & anterius præsupponerentur. Probatur Secundo. Quia delectatio, & gaudium de obiecto physicè bono conuenienti, & delectabili contrariè opponitur; actuali dolori de obiecto physicè malo, disconuenienti, & dolorifero: ergo actualis dolor eiusdem facultatis actus sunt, cuius sunt gaudium, & delectatio: nempe appetitiuæ, non autem cognoscitiuæ, aut intellectiuæ facultatis.

3. Tertio probatur à priori: quia bonum, & malum, qua talia, formaliter obiecta facultatis appetitiuæ, & volitiuæ sunt, non cognoscitiuæ, & intellectiuæ; & si quia bonum, & malum, seu bonitas ipsa, & malitia vera obiectiuè, & cognoscibilia sunt, cognoscibilia formaliter valeant; non autem formaliter, qua bona, & delectabilia, seu mala, & doloriferæ: quæ rationes materialiter solum respectu potentiæ cognoscitiuæ, & intellectiuæ se habent: ergo suis propriis actibus in physicè malum disconueniens, & doloriferum, qua tale formaliter appetitus, & voluntas, non vero facultas cognoscitiua feruntur. Locutiones illæ oppositæ, partes, in quibus doloriferum obiectum sentitur primo, non autem, quibus dolor concipitur designant: tantumque valent, dolent mihi ac doleo (periti aiunt) *pedes, caput*. Et similes locutiones quæ ex cruciatu, & cruciari pedibus, cum actiuè à cruciante, tum passiuè cruciatis pedibus opponi possent, eum idem cruciatus, & dolor significent: sed eandem facilem habent solutionem. Significari, nempe, eis locutionibus, partes, quibus agens qualitatem doloriferum inducit, eáque à patiente primo percipitur. Nec dubito, quin phantasiæ organo vitiato, aut ex sensatione externa internam, & phantasma non possit elicere, etsi sensus

sensus tactus vigeret, & qualitas dolorifera in pede sentiretur, ac perciperetur actum doloris à viuente non eliciendum, quia appetitiuæ animalis facultati non proponeretur, vt actum doloris, conciperet. & fors ita in pluribus euenit.

5. Circa pœnæ sensus obiectiuam extensionem, Soar. noster citatus ex c. 5. & 3. p. d. 13. sect. 2. docuit dolorem, & tristitiam dæmonum de gloriæ & aliorum bonorum priuatione conceptam, non ad pœnam sensus; sed damni pertinere citans pro se alios (qua fide nescio) quamuis Sotus in 4. d. 46. q. 1. a. 1. & Bannez. 1. p. ad q. 64. a. 3. d. b. 1. §. *Quo suppositio* fide dignius citentur. Probat. quia pœna sensus, ea solum est quæ de malis physicis positiuis habetur, vt in re præsente de igne. v. g. quo dæmones torquentur tristitia, & dolor; priuatiua autem mala, nec sunt, nec esse possunt, quate neque ad ea pœna sensus extendi. Hanc sententiam retuli, q. 1. cert. 1. n. 7. simul cum alia, quam Scoto, & Vasquez presso nomine, imponit Soarius ipse, & capite quarto, late, longeque refellit: quasi dani pœnam negauerint. vbi eos ab hac impostura vindicaui; etsi quæstio de nomine solum cum illis esse posset, non de re, quamuis id, quod ex ipsis refertur, docuissent: de Patris vero Soarij sententia etsi non alia, quam de nomine etiam, posset esse cum ipso, disputatio, eam tamen huc, tanquam ad proprium locum distulimus, vbi omittenda non est: quia, etsi cum Theologis reliquis conueniat, & quæcumque omnes, in pœna dæmonibus de malis priuatiuis perceptа admittant, ipse etiam admittat, ea imprimis ratione, voce, & nomine ab illis discedere non debebat.

5. Dicendum igitur est, Pœna sensus damnatorum dæmonum, etiam ad obiecta omnia priuatiue mala, & disconuenientia, quibus in peccati pœnam à Deo puniuntur, tota rei, & nominis proprietate, extenditur. Est Molinæ, prima parte, q. 64. articulo tertio, d. 2. §. *Mihi contrarium*; Vasquez. d. 242. c. 2. §. *Mihi verò* Alarcon d. 9. c. 8 n. 2. §. *Dupliciter autem* docuit Scotus. in 4. d. 50. q. 1. a. 4. conclus. 2. Et cæterorum Theologorum concinio atque locutio est: quo solo satis probata maneret. Probatur vlterius; quia pœna sensus ea, & ideo dicitur quia sensu, & dolore mali physice, & disconuenientis obiecti percipitur: atqui per te & per omnes, mala physice & disconuenientia priuatiue seu & dolore à dæmonibus, & damnatis aliis percipiuntur, imo aliqua ex eis (vt gloriæ priuatio) maiore sensu doloris, & tristitiæ quã, reliqua mala positiua, quæ patiuntur; ergo priuatiuorum malorum dolor & tristitia, pœna re, & nomine sensus propriissime est: ac proinde pœna sensus proprie dicta ad mala omnia priuatiua obiecta extenditur. Probatur vlterius, quia pœnæ sensus, & damni diuisio non est obiectorum; nude sumptorum diuisio; alias, non in sensus, & damni, sed in positiuam, & priuatiuam pœnam fieri diuisio deberet: ergo est diuisio pœnæ ex eis malis prouenientis dæmonibus, quatenus sensu doloris, & tristitiæ, quem in dæmonibus causant, vestiuntur: aut mala priuatiua æque ac positiua doloris, & tristitiæ sensum dæmonibus damnatis causant, ac proinde, ea vestiuntur: ergo æque sic sumpta, & vestita priuatiua mala ad pœnam sensus pertinent, atque mala positiua, sic etiam considerata, & sensu doloris, & tristitiæ, quem in dæmonibus efficiunt vestita.

6. Confirmatur ad hominem contra ipsum Soarium citato c. 4. vbi sententiam negantem pœnam damni dæmonibus quam Scoto, & nostro Vasquez præter ipsorum tamen, vt ostendimus, q. 1. certam. 1. n. 1. sensum, & mentem tribuit) defellit: quia ante sensum doloris, & tristitiæ dæmonum (quo solum pœnam fieri priuationem gloriæ illa sententia aiebat) priuatio gloriæ, & reliqua mala priuatiua vere mala, & disconuenientia damnatis dæmonibus sunt, & in pœnam peccati ipsis à Deo dispositа: ergo ante sensum doloris, & tristitiæ ipsis damnificantia, & nociua, ac pœna est propria damni ipsorum. Hoc certum, & firmum argumentum, cunctis Theologis, etiam Scoto, & Vasquio, est contra sententiam illam à nullo Theologo, cogitatam, nedum assertam. Pergo tamen inde contra Soarium. Mala priuatiua gloriæ, & aliorum bonorum secundum se sumpta, atque, vt obiecta, sensus doloris, & tristitiæ dæmonum naturæ priori præcedunt, sunt eis damni pœna: accessu autem sensus doloris, & tristitiæ, quo formaliter cruciantur dæmones, alia pœna, abs dubio, dæmonibus accedit, quæ non erat, vbi ea priuatiua mala secundum se sumpta, & pro priori ad cogitationem dæmonum afferebant, & quæ pœna illa damni, præcedens non sit, ergo alia quæ non, nisi sensus pœna esse possit: Pœna siquidem Dæmonum in pœnam damni, & sensus adæquate per Theologos omnes, & Soatium ipsum diuiditur.

7. Fors dices: sensum doloris, & tristitiæ de malis illis priuatiuis disconuenientem etiam, & nocium maximè dæmonibus esse, ac proinde intrà damni pœnam, vt partem illius debere reponi. Vide quid dicas. Idem siquidem de sensu doloris, & tristitiæ dæmonum, ob mala positiua à Deo ipsis in pœnam dispositо, & inflicto, dicere cogeris: ac proinde nullam, nisi damni pœnam, peius, quam conficta, atque à nemine assertа sententia illa, quam impugnabas, in dæmonibus admittes, vrgetur inde impugnatio, confirmatio proxima, quasi ad hominem facta contra Soarium, ex eius impugnatione contra sententiam illam, Scoto, & Vasquio attributam; etenim mala positiua Dæmonibus à Deo inflicta, atque, vt sensum doloris, & tristitiæ obiecta, pro naturæ priori præcedunt, nociua obiectiuè, & damnificatiua Dæmonum sunt: quare ita secundum se sumpta, pro naturæ priori ad sensum doloris, & tristitiæ de eis à Dæmonibus conceptum pœnam damni dæmonum esse negari non potest; & tamen accessu sensus doloris, & tristitiæ dæmonum de ipsis pœna vlterior sensus propria ijsdem dæmonibus fiunt; ergo, & priuatiua mala gloriæ, &c. Quæ secundum se, &, vt sensum doloris, & tristitiæ de ipsis præcedunt, pœna damni solum dæmonibus sunt eo sensu pro naturæ posteriori accedente propria pœna sensus dæmonibus fient.

8. Dices Rursus. Pœnam damni in solis priuatiuis malis hactenus à Theologis admissam fuisse; à nemine autem, in malis positiuis. Cuius ratio ea esse videtur, quod mala positiua de se, & suapte natura sensus illius doloris, & tristitiæ dæmonum causatiua sunt; seu eius autem, mala priuatiua, quæ, cum nihil sint, nihil, quare nec sui sensum illum doloris, & tristitiæ, agere in Dæmonibus possunt: vnde secundum se sumpta, & considerata solum, vt damnificantia nociua, & disconuenientia dæmonibus considerantur, pœnaque damni sunt non sensus illius, cuius de se non sunt in dæmonibus causatiua: vt sunt de se, & suapte natura effectiua in illis positiua mala à Deo in pœnam inflicta. Contra Primo. Quia saltem obiectiuè sensus doloris. Et tristitiæ causatiua de se, & natura sua dæmonibus sunt, priuatiua etiam mala, quibus à Deo puniuntur. Secundo: quia, & si aliam causalitatem præter obiectiuam sensus illius mala positiua de se habeant; quæ de se, & natura sua sensum illum Dæmonum, & si non duplici, sicut positiua mala, vno tamen titulo, & causalitate causant, concernunt. Tertiò: quia, & si concernentia hæc sensus doloris, & tristitiæ dæmonum duplici titulo malis positivis conueniat, non tollit tamen illis verum effectum formalem incommodandi se ipsis independenter ab alia actiuitate intrinseca, & obiectiua, & effectiua sensus illius: ergo secundum effectum illum formalem, & rationem veram, seipsis formaliter incommodandi Dæmones, eisque nocendi, esse, dicique verè pœna propria damni possunt: quemadmodum, & mala eorum priuatiua ratione effectus illius formalis incommodandi se ipsis dæmones, eisque nocendi (quem verè habent) propria pœna damni eorum sunt; & si seipsis aliam obiectiuam causalitatem sensus doloris, & tristitiæ de ipsis in Dæmonibus haberent.

9. Ex his præclusa satis est euasio, eiúsque ex discursu ratio, quæ ipsi viam, locúmque facere videbatur. sed fortius, adhuc ratio repellitur, & euasionis via, ad rem præsentem obturatur. Non enim de pœna sensus hominum damnatorum, post resurrectionem & vniuersale iudicium agimus: in quorum corpora calore intensissimo cruciandà ignis, (qui positivum malum damnatorum vniuersalissimum, & notissimum est) natura sua actiuitatem ad

sensum illum doloris, & tristitiæ habet, disputatur in præsenti, & conclusio nostra procedit; sed de pœna sensus dæmonum, & animarum separatarum, qua nunc ad iudicij vsque diem à corporibus damnatorum separatæ ignis pœna torquentur, ad dæmones vero & animas separatas calefaciendas, igniendasque, atque eo calore, & ignitione sensum doloris, & tristitiæ in eis spiritualibus subsantiis natura sua, ac de se, & suoptegenio ignis naturalem actiuitatem non habet, vt omnes doctores fatentur: quorum proinde alij ad potentiam obedientialem actiuam, creatis omnibus communem alij ad moralem solum, ac non physicam eius in animas, ac dæmones actiuitatem (qualis in sactamentis respectu gratiæ, quam causant reperitur) atque ad illos modos prorsus miraculosos. q.4. referendos. & difficiles recurrunt, vt fidei veritatem de animarum, ac dæmonum damnatorum tortura per ignem defendant: quare ratio data ex actiuitate natura sua mali positiui in sensum doloris, & tristitiæ Dæmonum, vt non in pœnis damni vt priuatiuis mala, sed sensus à Theologis fuerint recensita non præstat, nec rationi damnificandi secundum se (quod pœnæ damni essentia est) potest prævalere: vt si de eo damno sensus doloris, & tristitiæ dæmonibus accedat sensus pœnæ rationem, & nomen iure induant: vti, & mala priuatiua. Et si quia ignis pœna sensibilem dolorem damnatorum corporibus inducit (cuius ad instar pœna sensus cogitatur, ac de Dæmonibus dicitur communiter) pœna omnis sensus, ipso tanquam notiori, & exemplo, non autem mali priuatiui dolore à doctoribus explicatur.

CERTAMEN II.

De magnitudine pœnæ sensus, eiusque continuatione per æternitatem.

1. DVplex in pœna sensus dæmonum (vndecumque, siue expositiuis, siue ex priuatiuis malis orta) magnitudo (vti in qualitatibus aliis) potest considerari. Nempe, intensionis vna (de qua certam. 3.) Et altera extensionis. Hæc autem extensio pœnæ sensus duplex potest considerari; nempe extensio subiectiua, & localis. siue in ordine ad subiectum, quod partibus diuersis entitatiue, & loco dissitis constet, ac subinde eis insidentes doloris, & pœnæ sensus partes, & inter se diuersæ sint, & entitatiue, & subiectiue, & localiter sint disiunctæ, & per totum subiectum eiusque locum extensæ. Sic, cum post diem iudicij generalis, & postremi damnatorum corpora animabus suis informata torquebuntur pœnæ obiectiuæ sensus ignis. v.g. Et caloris vehementissimi, dabitur subiectiua, ac subinde localis, extensio: omnia quippe damnati hominis membra ignientur, & exardescent, ac insuper cuiusque membri partes omnes, & singulæ entitatiue, & localiter diuersæ: suas quæque doloriferas qualitates entitate, etiam, & loco diuisas proportionate ad delicta, quæ vno quoque, vt instrumento fuerunt perpetrata, patientur. Quoniam vero phantasiæ, & sensitiui appetitus, organa corporea sunt, & partibus subinde entitatiuè, & localiter diuersis, continuis tamen, constare in corporibus damnatorum eorum animis iterum per resurrectionem vnitis dubium esse non potest; secus de sensu doloris, & tristitiæ, de obiectis eisdem pure spirituali animi ipsorum, tunc etiam corpori immersi, & phantasiæ ipsius corporeæ, & phantasmatum ab ipsa elicitorum ministeriis adiutæ habito: vt ex iam dicendis de Dæmonibus, & animabus damnatorum hominum seperatis clarebit.

2. Cæterum ita pœnæ sensus dæmonum, & animarum separatarum hominum damnatorum ante ipsarum ad sua corpora, reunionem, tam obiectiue quam formali, extensio subiectiua, & localis locum habere non potest: Cum tam Dæmonum, quam animæ separatæ damnatorum subsantiæ spirituales sint, nec partibus ipsas integrantibus, atque aliis inuicem extra aliarum locum esse petentibus constent; quare, neque in malis positiuis adhuc, & doloriferis qualitatibus (de quibus doloris, & tristitiæ sensus concipiendus ab illis est) nec in eorum sensu partes subiectiue, & localiter extendantur, & continuentur, locus esse vsquam potest: igitur pœnæ sensus extensio in Dæmonibus, & animabus separatis in ordine ad tempus, & durationem solummodo esse, & intelligi potest: ac proinde, quousque duratura continuetur, & continuo in Dæmonibus sit ea sensus pœna cogitare, & vtiliter à Theologis poterit solummodo disputari in hac vero disputatione duo disputanda videmus vt quidquid est maneat examinatum, ac decisum. Primum ex parte termini dutationis pœnæ sensus dæmonum, & animarum separatarum an tempore solum finito, an infinita duratione, seu æternitate à parte post (vt aiunt) pœna sensus in eis sit duratura? Secundum ex parte continuitatis, seu continuationis, pœnæ eiusdem à principio durationis eius vsque ad eam durationem, qua demum est, vel temporalis finienda vel æternitate à parte post duratura, ac minimè finienda. Et quoad primum nil in præsenti disputandum denuo est, cum supra. q. 1. pœnarum dæmonum, & damnatorum omnium, & æternitatem à parte post contra Origenis errorem, vt fidei dogma, statuerimus. De animabus vero separatis hominum damnatorum, & si qua separatarum, nulla pœna æterna à parte post sit futura, cum eius separationis status duratio temporaria, & finita sit, earum tamen pœna, & damni, & sensus, cum eo statu non finetur, sed illam secum, quoad substantiam, deferent, cum iterum suis corporibus deuinciantur; & hi, quod modum, & causas, à quibus earum, pœna tunc proueniat, possit aliqua diuersitas intercedere, Solum ergo de continuitate, seu continuatione pœnæ sensus tota futura æternitate in Dæmonibus, (& idem est de animabus in statu vtroque separationis, & reunionis ad corpora) sine interruptione vlla sensus doloris, & tristitiæ agendum hic erit, quia interruptionibus aliquot, & successionibus vicissim æternitate duratura ea pœna ab aliquibus cogitari, ac dici posset.

3. In hac porro pœna sensus continuata Dæmonibus, & damnatis aliis, sine interruptione vlla extensione per totam æternitatem à parte post successuram, diuidenda adhuc pœna sensus ipsorum in quasi essentialem status damnationis propriam, & comitem, & accidentariam à Theologis est. Prima stat in incommodis, tam positiuis, quam priuatiuis statui damnationis perpetuo, annexis, vt igne priuatione gloriæ, &c. Et similibus perceptis, & dolorem causantibus, de quibus eadem ratio esse debet, quoad perpetuitatem. Accidentaria vero, & contingens pœna sensus damnatis, & eorum statui est, quæ ex casualibus, & transeuntes contingentibus damnatis obuenit. v. g. ex Christi increpationibus, & actis contra ipsos in euangelio relatis, exorcismis vt à possessis hominum corporibus exeant, & casualibus aliis, de quibus tunc, cum accidunt, dolent. Et quidem accidentarium hanc, & casualem pœnam sensus, tota æternitate continuam, ac nunquam interruptam Dæmonibus, animabusque damnatorum separatis non esse, certum omnibus est, sed tunc solam, cum mala illa occurrunt, & durant durare; & cessare, cum cessant: circa pœnam sensus essentialem, & propriam status damnationis, an aliquando interrumpatur. Et cesset damnatis, & si post redeat, ac reuiuiscat, atque intercisum alicuando, vel aliquoties saltem tota à parte post æternitate duret: non nulla est scholasticis controuersia, in qua Scotus in 2. d. 7. q. vn. §. *Restat nunc dicendum*, & in reportatis d. ead. q.3. Docuit Dæmones, in statu damnationis posse, ab omni actu voluntario, & actuali, & formali (quæ pœna sensus, vt vidimus, sunt) de quouis obiecto ipsis physicè malo siue positiuo siue priuatiuo abstinere pro suo arbitrio cessare. Hanc sententiam, non solum falsam, sed errore Origenis ex parte peiorem esse eadem, d. Gregorius. q.1.a.1. Bassolis. q.1. a.4. Siquidem hic ex Dei libera, & liberali voluntate, & indulgentia solum pœnam Dæmonum finiendam docuit; Scotus vero, ex dæmonum etiam libertate, & arbitrio ait posse finiri. Quod adeo magnum, & firmum absurdum reputat Arriaga citat: d.25. sect.6. sub sect.4. num.49. §. *Scotus in 2.* a med.o, & toto. num.60. Vt non alter Scotum a graui censura liberari posse arbitretur, aut eius suppetias ferat, ex Doctrina sua dolorem actualem, qui pœnæ

pœna sensus sit, in sensatione, seu intellectuali Dæmonum perceptione disconuenientium, & incommodorum physicè ipsis obiectorum, non autem in actu voluntatis. constituentre quam cert. 1. conclusimus: quare parum præsidij ea solutione affert. Præterea oporteret, vt ea doctrina Scotus à censura liberaretur, eam ipsam Scoti doctrinam, esse ostendere quo ab Arriaga nec fit, nec fieri potest: cum Scotus in 4. d. 50. q. 1. a. 4. concluserit dolorem, qui pœnam sensus constituit, ex mali apprehensione ortum ducere, ac proinde, non in apprehensione, sed in actu voluntatis, ex ea apprehensione orto constitui.

4. Sed labore nullo suo Scotum à censura omni liberasset, se animadverteret, præstitum id iam pridem à nostro Vazquez facile fuisse d. 242. c. 4. num. 11. §. *Posset quidem aliquis*, dogma enim fidei hac in re contra Origenem est pœnam dæmonibus, & damnatis nunquam absolute finiendam, à quocumque cessatura absolute dicatur, non autem, non posse absolute ab aliquo cessare, quod bene componitur, cum eo, quod nunquam, absolutè cesset: vt in multis aliis contingit, & in re præsenti cessare hæc pœna Dæmonibus adeo absolutè potest: Et tamen nunquam est absolutè cessatura, ex cuius suppositione impotentia solum consequente, & secundum quid, non autem simpliciter, & absolutè tali cessare pœna non posset: quod eodem modo fieret, & si potentia voluntatis, & arbitrij dæmonum cessare eorum pœna absolutè, & simpliciter posset. Dummodo impotentia secundum quid, & consequente cessare non posset, quia numquam esset ex ea Dæmonum absoluta potentia, dolor & tristitia, quæ sensus pœna, esti absolutè, & exercitè cessatura. Atque his planè Scoti doctrina, ab omni censura, notave contra præfatum dogma de perpetuitate pœnæ sensus dæmonum, & damnatorum suspicione purgabatur. Sed vero, longius adhuc Scotum à suspicione notæ, & censuræ cuiusvis, sua illa generali doctrina de potestate absoluta dæmonum cessandi ab omni actu voluntatis esse seiunctum is solus ignoret, qui ipsius doctrinam, non bene penetraverit. Penetratam vero video à nostro Vazquez citat. num. 11. §. *Huius sententiæ meminerunt*. Ex ea enim planè constat generali illa doctrina Scotum potentiam, adhuc absolutam, & ex parte actus primi voluntati, & arbitrio dæmonum ad cessandum ab actu doloris, & tristitiæ (in quibus pœna sensus est) nedum cessationem ab eis minimè concessisse. Potentia, quippe suspendendi actum de actibus, quos actiue volūtas pro arbitrio, & indifferenti sua actiua potestate elicere potest ab Scoto, & omnibus Theologis intelligitur, nec aliter ab vllo potest intelligi: Scotus autem, q. illa. 3. Reportatarum docet dolorem, seu tristitiam de obiectis malis, & pœnis à solo Deo in dæmonibus, & damnatis actiue produci, ac subinde illos absolutè non posse, non tristari, atque dolere. Et in 3. d. 1. §. *Aliter* potest *dici*, & in 4. d. 49. q. 7. tristitiam non esse actionem elicitam facultatis appetitiuę. sed passionem ab obiecto necessario actiuè prouenientem, & in ea facultate solummodo receptam vniuersim docet.

5. Et si autem eis locis ad tristitiam, vt talis absolutè sit, actum elicitum actiuè à voluntate seu facultate appetitiua necessario supponi doceat; tamen non de elicientia actiua libera formaliter loquitur, sed physica solum. Neque enim bruta, quorum appetitiua materialis facultas libera non est, tristari ignorabat: imo & nos sæpè tristari, absque exercitio nostræ libertatis. Adde citata. q 3. Reportator. Satis Scotum declarasse, de elicientia solum physica actiua, non autem libera formaliter actus illius, necessario & essencialiter in facultate appetitiua ad tristitiam præsupposititis se loqui: cum dicat, Dæmones à tristitia, & dolore de malis inflictis cessare non posse, quia ij affectus in illis à Deo solo actiue eliciuntur quod dicere non posset, si actum prærequisitum essentialiter ad tristitiam absolutè talem, elicitum actiuè non solum physicè sed liberè esse debere censeret. Eo siquidem deficiente, pto absoluta voluntatis Dæmonum libertate, & potestate tristitia eis, absolutè talis, posset absolutè deficere, & illi subinde, quovis affectu à Deo infuso possent absolutè non tristari contra eius assertum. Constat ergo, nec Scotum, neque ex Theologis aliquem docuisse, ex dæmonum, ac damnatorum voluntate libera, & arbitrio suo, quandoque adhuc, à pœna sensus essentiali, seu propria status damnationis cessaturum absolutè esse; quare neque ita illam interrumpendam, & quoad durationem æternitate tota à parte post extensiue, discontinuandam. Constat secundo. Nec Scotum, nec Doctorem vllum ex Theologis asseruisse, hactenus Dæmonem, damnatum ne aliquem, habere potentiam simpliciter, & absolutè talem, suæ voluntatis ad cessandum pro libito, & arbitrio suo à præfata pœna, essentiali, & propria, status damnationis; Et si in eo asserendo longè ab errore, Origenis staret, nec censuræ alicuius notæ, aut leuissimæ suspicioni subiectus, esset, qui assereret; quare seorsim in quæstione hac de interruptione de facto pœnæ sensus à libera potestate, & arbitrio voluntatis dæmonum, & damnatorum aliorum, & de potentia eam pœnam abijciendi absolutè tali, & antecedenti voluntatis, & arbitrij, eorum statuendum erit: tum quia ex diuersis principiis pendet cuiusque decisio; tum quia postrema est de materia Theologis liberiore.

6. Dico primo. Pœna sensus (æquè ac damni) essentialis, & propria status damnationis intetrupta aliquando in tota futura æternitate pro arbitrio Dæmonum, & damnatorum, non est sed extensiuè continua per æternitatem totam. Hanc conclusionem, non solum à ratione probabilissimam, & statum apud Theologos omnes, sed fide certam existimo: ita, vt oppositum non solum, singulare, & temeratium; sed erroneum censeam. De conclusionis certitudine, apud omnes Theologos, ac proinde de oppositi singularitate constat: cum omnes illam, vel doceant, vel supponant, quin vllus oppositum asseruerit. Certitudo, quæ oppositum asserto temerarium reddat, partim inde probatur, cum contra omnes Doctores oppositum diceretur, diceretur, partim, quia sine ratione diceretur oppositum, ac purè arbitrariò: temeratium autem Theologicè est, quod contra omnes Theologos, & sine noua ratione efficaci ab illis non visa, & eorum fundamenta euertente asseritur. Non apparet autem ratio eam interruptionem pœnæ sensus præfatæ ex arbitrio voluntaris damnati, vel leuiter suadens, nedum quæ continuationis extensiuæ illius per totam successuram æternitatem fundamenta diuiciens; ergo ita est certa conclusio, vt oppositum non solum singulare sit; sed, & Theologicè temerarium. Minor proxima, non aliter melius ostendi potest, quam rationum pro nostra conclusione productione: ex quibus constabit esse, vt diximus probabilissimam, & oppositio valde longè à ratione probabiliorem, atque, vt non physicè, moraliter tamen euidentem. Et si autem eius conclusionis in terminis, (quam præ sua certitudine plerumque supposuerunt, ex fidei principiis, quam à ratione probarunt) rationes efformatas non inueniam, ex his autem principiis, quibus ad affinium quæstionum decisionem vtuntur aliquas pro præsenti conclusione instruam, aliasque de nostro addam. Prima esto. Quia gaudium, & voluptas de bonis essentialibus, & propriis status beatitudinis, nunquam interrumpitur neque interrumpetur, ex libera voluntate, & arbitrio Beatorum per totam futuram æternitatem, sed tota illa extensiuè continuabitur in Beatis: ergo nec dolor, & tristitia de malis essentialibus, & proptiis status damnationis interrumpetur, pro arbitrio, & libera voluntate damnatorum; sed extensiuè, per totam æternitatem continuabitur, in damnatis. Consequentia à contrario status fœliciſſimi Beatorum, ad infeliciſſimum Dæmonum, & aliorum damnatorum tenet: maximè ex identitate, seu æqua paritate rationis iam subijciendæ. Probatur secundo. Quia ex vehementia cognitionis obiecti valde incommodi, & disconuenientis intensissimè, (vt physica, quod falsum est) libertas patienti intensissimè illud cognoscenti maneat, vt pro arbitrio de illo doleat, ac tristetur, vel secus: Certè moralis libertas, ad non dolendum, & tristandum de illo non relinquitur illius voluntati. Sin cedo aliquem, qui dum comburitur

pro suo arbitrio, naturalibus relictus non doleat. Cum ergo Dæmones naturalibus (vt damnati reliqui) in eo statu relinquantur, tot, tantaque mala priuatiua, positiua illius status propria patiantur, & vehementissimè cognoscant, numquam pro arbitrio suo, à dolore, & tristitia de illis cessabunt: imo verò nec poterunt cessare, physicè adhuc, nedum moraliter, (quod satis huic conclusioni foret) vt ostendam concl. 2. Hac eadem ratione probatur Beatos à gaudio, & voluptate de obiectis essentialibus, & propriis status beatitudinis cessare pro arbitrio suo nusquam posse. Tertia ratio multas, & peculiares continet, quibus probauimus conclusionem secundam de impotentia physica absoluta dæmonum, & aliorum damnatorum ad suspendendum dolorem, & tristitiam omnem de obiectis præfatis. Denique conclusionem hanc esse vel de fide, vel fidei proximam ac proinde oppositam vt minimum erroneam probatur ex definitione Ecclesiæ contra errorem Origenis: qui non ideo damnatur, quod dicat pœnas Dæmonum, & aliorum damnatorum ad suspendendum dolorem, & tristitiam omnem de obiectis præfatis. Denique conclusionem hanc esse vel de fide, vel fidei proximam ac proinde oppositam vt minimum erroneam probatur ex definitione Ecclesiæ contra errorem Origenis: qui non ideo damnatur, quod dicat pœnas Dæmonum, & aliorum damnatorum in tempore aliquo ex Dei voluntate, & ad tempus cessaturas alternis vicibus, successuris, per æternitatem. Sed quid contra scripturæ expressam earum pœnarum perpetuitatem, & æternitatem tempore finiendas, seu potius alternatim interrumpendas? Et si restituendas. At huic dogmati æquè aduersatur, & contradicit, siue id Dei, siue damnati arbitro fiat, imo hoc deterius dicetur, magisque præfato dogmati aduersabitur, vt probatione prima secundæ conclusionis iam ostendo.

7. Dico secundo. Libertas & potestas absoluta, & simpliciter talis suspendendi pro arbitrio omnem actum doloris, & tristitiæ, seu pœnam sensus essentialem de malis propriis status illius dæmonibus, & damnatis aliis nusquam adest. Est omnium Theologorum, etiam Scoti vt vidimus num. 4. & 5. quare singulatim eos recensere opus non est. Et quamvis, liberius Theologis videatur, vt diximus aliter opinari, tamen non adeo liberum, & absolutum à dogmate fidei, proximè contra originem memorato, est, vt ex probatione prima conclusionis patebit. Probatur Primo conclusio ab absurdo; quia si ea absoluta potestas pro arbitrio suspendendi omnem actum doloris, & tristitiæ de malis propriis status damnationis, ac subinde pœnam sensus adsit voluntati dæmonis, & damnati cuiusvis, de facto suspendetur, pœna sensus à quolibet, & in quolibet damnato, non quidem aliquando; sed tota futura æternitate. Equis enim eorum tantam pœnam non vitet, si eam vitare absolutè pro suo arbitrio potest? Ponere autem extraordinariam prouidentiam Dei, qua, & si absolutè possint pro arbitrio pœnam suspendere, nunquam tamen tota æternitate suspendant, minus Theologicum, & valde miraculosum est. Hoc autem magis apertiusque dogmati fidei de perpetua, & æterna pœna sensus de malis propriis, & non accidentariis statui damnationis, quam error Origenis, eo dogmate damnatus, quod post tempus temporariè cessauit, & iterum reuiuiscet, ac sic alternis vicibus per æternitatem. Probatur Secundò. Quia, si arbitrio, & voluntate sua, liberè pœnam sensus, ac non potius, volentes nolentes, pœnam sensus à Deo peccatorum vindice patiuntur, vt quid in Deum scelerum pœna illa vltorem, odium, itaque implacabilis, qua illum non esse, & destruere, si possent, exoptant, atque in se ipsos desperata rabies, quod illum non possint destruere? Quæ omnia in malis necessariis, nec postremis, Dæmonum, & damnatorum omnium Patres, & Theologi omnes, ad vnum, & recensent, & expendunt: neque enim eam pœnam à Deo tandem, & absolutè inuiti, qui eam non patiendi, si nolint liberam eis in eo statu fecit potestatem; sed à se ipsis pro suo arbitrio, vtroque volentibus paterentur. Tertio eadem ratione vermis ille indefectibilis dæmonum, & damnatorum, omnium, quod scilicet, eas pœnas in via facili negotio vitare potuerint, nec tamen vitarint, nec voluerint, ab Scriptura, Patribus, Theologis, & catholicis omnibus conclamatus defectibilis ex oppositio nostræ conclusioni, fit; imo ita ab eis, deficiet, vt nec sit, nec fuerit, nec erit. Quartò probatur à priori, quia sententia pœnali, & iudicio iusto, & stricto absoluto de delictis, (quale est Diuinum) pœnæ executio nequit remitti arbitrio liberæ voluntatis Rei, vt illam, si velit libera sua voluntate subeat, non subeat, si nolit. Ea enim sententia, non iustitiæ iustæ, & pœnæ pro delictorum meritis; sed remissiua potius pœnæ foret: tantumdem enim valet, ac si iudex dicat, quatenus ex me, meoque iudicio est, pœnam remitto, de cætero fac, quod velis. Si autem damnatis Deus relinqueret potentiam absolutam suspendendi, pro arbitrio eorum, omnem dolorem, & tristitiam de malis propriis status damnationis, seu pœnam omnem sensus, eidem statui propriam, relinqueret executionem pœnæ arbitrio, & voluntati damnatorum: ergo eius iudicium non esset ex rigore, & stricta iustitia, pro malis meritis damnatorum, sed potius pœnarum debitarum quatenus ex Deo est, remissio. Sanè ergo Deus scripturis iudicij sui districti, rigore, & pœnarum sensus atrocitate terreret nos, atque, à peccatis deterreret; cum, & iudicium remissio pœnarum eis debitarum esset, & pœnæ, earumque acerbitas, nec alia, nec maior, quam vellemus.

8. Quinta demum probatio, & à priori etiam sit, quam secundo loco posuimus num. 6. pro concl. 1. Vt moralem impotentiam suspendendi omnem actum doloris, & tristitiæ, seu pœnæ sensus præfatæ probarent, quæ satis erat, ad inferendum, nunquam de facto pro damnatorum arbitrio suspendendam, nec cessaturam, scilicet, ex vehementissima cogitatione, & apprehensione malorum, tam positiuorum, quam priuatiuorum propriorum status damnationis continua, nunquam interrupta, nec interrumpenda per totam successuram æternitatem. Et si enim ibi (quod satis tunc nobis erat) impotentiam moralem suspendendi actum omnem doloris; Et tristitiæ de obiectis illis ita vehementer apprehensis, & intense cogitatis deduximus; tamen, quæ ad eam probandam proximus physicam etiam eorum impotentiam euincunt. Sed vnde vehemens illa cogitatio, & apprehensio eiusmodi malorum dæmonibus, & damnatis necessario, & continuo proueniat? A nonnullis, inquiritur. Arriaga supponens ex malis ipsis species impressas proprias, & intensissimas in dæmonibus continuo per æternitatem produci inde tamen, eos sicut nos necessitari ad eorum apprehensionem absolutè, nedum à Deo intensam, & vehementem eorum malorum cogi negat: possunt enim, inquit, de obiecto quovis, cuius intensissimas species habent, non cogitare: Quia ab eis determinantur ad cognoscendum; vt nos ab eis determinamur; sed possunt adhuc obiecti cognitionem cohibere; quare id in singularem Dei prouidentiam, qui eo ipso, quod eos vult æternè puni-re, vult etiam eos eorum malorum cognitionem, non cohibere: in quo, inquit, nullam difficultatem esse posse. Sunt tamen, plures, nec leues. Prima, quia libertas illa cohibendi apprehensionem obiecti cuius intensissimas species Angelus habet, nequit stare in dæmonis damnati intellectu, qui potentia libera non est, sed in voluntate: ad quam libertatem in actu primo cogitatio necessaria, quæ potest auertere illam ab apprehensione obiecti, cuius intensissimas species habet, debet præcedere: ac proinde species aliæ ad eam cogitationem eliciendam, quæ arbitrio, & libertate Dæmonis, nequeunt haberi, nisi ex duplici alia cogitatione, & earum speciebus, & sic in infinitum aliæ, & aliæ species, & cogitationes præsupponente sunt. Secunda quia; vt Deus satis, & ex speciali prouidentia statui damnationis debita prouideret, ne vnquam apprehensionem existentis speciebus illorum malorum exhiberent de facto Dæmones (vt sub arbitrio iuxta Arriagæ doctrinam poterant) satis haberet, si eis de cogitationibus, quibus illas cogitationes, & apprehensiones vehementes de malis, quorum intensas species habebant, non essent cohibituri, Dæmonibus prouidisset. Quo tamen potentia absoluta physica impediendi omnem dolorem, & tristitiam, pœnamque sensus de malis propriis status damnationis adesset, contra

commu

communem hanc nostram conclusionem. Denique cum connaturalis modus disponendæ adeo necessaria vehementis apprehensionis malorum, ex qua ad dolorem, & tristitiam, & pœnam sensus de illis dæmones cogantur, sit per intensas eorum malorum species ipsis impressas, ita fieri à Deo dicendum est, si malorum omnium, quorum dolor, & pœna sensus à Dæmonibus est species propriæ (vt Arriaga supponit) naturaliter habeantur; quod tamen non ita est verum de malis priuativis, seu priuationibus, de quibus obiectis dolent, & pœna sensus proinde puniuntur, & species propriæ non dantur; sed per discursum à dæmonibus, vel potius ex Dei reuelatione, nec vt sunt in se sed per species alienas à dæmonibus intense cognoscuntur, nec aliter cognosci absolutè, ab eis possunt, vt suo loco ostendimus.

9. Contra hanc, suam etiam, conclusionem secundam opponit Vazquez citat. d. 242. c 4. num. 12. §. *At obiciat quis*, ex quamuis vehemente cogitatione, & ingentis, cuiusvis boni non cogi voluntatem ad delectationem de eo concipiendam, dummodo in actuali exercitio delectationis appareat ratio mali quo ab illa voluntas retrahatur: ergo neque ex vehementi cogitatione ingentis cuiusvis mali, proprij status damnationis, potest voluntas dæmonis cogi ad dolendum de illo, dummodo in non dolendo, siue in doloris, negatione appareat ratio aliqua boni, qua voluntas retrahatur à dolore de illo malo. Ratio autem vtriusque eadem, & à priori est: quia propositione boni, & mali, siue in obiecto, siue in eius prosecutione constituitur voluntas in actu primo proximo indifferens, & libera ad actum prosecutionis, eiusve omissionem, vel fugam; cum quo pugnat ad prosecutionem, vel fugam obiecti determinate voluntatis ex parte actus primi determinatio, & necessitas, atque ad alteram impotentia physica. Pergo: atqui, cum dolor de malo proprio damnatorum, seu pœna sensus tantum actuale malum sit, nequit non damnatis representari, ac subinde bonitas negatiua, & magna, siue tanti mali carentia, in non eliciendo dolore, seu negatione doloris de illo malo proprio status damnationis apprehenso; ergo eis adest absoluta physica potentia, & libertas in actu primo ad illum suspendendum. Respondet ipse posse voluntatem suspendere delectationem, vel dolorem, de obiecto iucundissimo, vel acerbissimo intense proposito, ac vehementer apprehenso pro suo arbitrio ex apprehensione mali, quod in exercitio, vel delectationis de bono, vel doloris de malo, eum auertere apprehensionem vehementem boni illius, vel mali prægrandis pro suo arbitrio potest; secus, cum illam auertere non potest: perstante enim illa rapitur, velit nolit, voluntas in boni gaudium, ac delectationem, vel in mali dolorem, & fugam, & si exercitij alterutrius affectus difficultas, & malum menti obuersetur, in Dæmonum autem potestate, & arbitrio, non est ingentis mali, tam positiui, quam priuatiui, propij status damnationis, apprehensionem auertere: quare nec apprehensa acerbitate doloris de illo, & bonitate negatiua carendi illa per doloris suspensionem, suspensio hæc in arbitrio, & potestate voluntatis eorum absolutè erit. Non acquiesco solutioni, si ex parte actus primi ad dolorem de illis malis apprehensio acerbitatis doloris illius pro posteriori naturæ exercite à voluntate concipiendi, ac subinde negatiuæ, in eo non concipiendo, bonitatis apprehensio talis in Dæmonibus admittatur, quæ apprehensioni intensæ, & vehementi de malis illis ita præponderet, vt satis sit, eorum voluntatem ex parte antecedentis ad eius doloris conceptionem in æquilibrio absolutè tali, & si minimo ad eius omissionem constituere: tunc enim, & si intensam apprehensionem de malis illis auertere voluntas dæmonum, præ arbitrio, nequeat, actus tamen proximus indifferentis potestatis voluntatis dæmonum ad eius doloris conceptionem, vel omissionem præfata obiectione demonstratur, quare, & impotentia physica absoluta, & ex parte actus primi voluntatis eorum ad eius doloris, & pœnæ sensus suspensionem euidenter reijcitur. Respondetur ergo: eiusmodi cognitionem acerbitatis doloris illius de malo, tam priuatiuo, quam negatiuo, ac subinde negatiuæ bonitatis, in eo suspendendo, nunquam ex parte actus primi ad eum eliciendum in ea saltem intensione voluntari Dæmonum adesse, quæ sufficiat ad æquilibrium absolutè tale, adhuc minimum, ad eius doloris suspensionem: tum ex parte specialis prouidentiæ Dei, vt eos pro meritis pœna sensus puniat; tum ex vehementia apprehensionis malorum illorum, de quibus dolor est concipiendus, quæ ira dæmones, & alios damnatos, eorumque mentes occupat, vt vix acerbitati doloris de illis pro posteriori concipiendi locum relinquat; sed attonitos reddat: adeo, vt nec, postquam in instanti primo damnationis illam dolore concepto experti sunt præ intensissima eadem apprehensione malorum, eorundem sequenti instanti durationis ex parte actus primi propositorum ad dolorem eundem concipiendum, doloris vel nusquam, vel adeo leuiter, ac remisse attendant, vt eius apprehensio in præsentia vehementis alterius malorum illorum æquilibrium voluntatis, adhuc minimum, ad Doloris suspensionem absolutè, nequeat constituere: vt in iis patet, qui comburuntur aliquandiu, & continuo, velint nolint, donec ignis sensus & cognitio est, voluntate dolent, quin acerbitate doloris actualis huius de combustione immediate ante perceptæ attendant, vt ab eo concipiendo possint pro arbitrio abstinere. Quod ipsum de ingentis boni, vehementer, & quam intense apprehensi delectatione dicendum est, & si in ea concipienda labor esset, & acerba, seu molesta difficultas.

CERTAMEN III.

De pœnæ sensus Dæmonum, & damnatorum intensiua magnitudine.

1. Circa magnitudinem, intensiuam siue, intensionem pœnæ sensus dæmonum, & damnatorum reliquorum, certa quædam, & extra controuersiam posita præmittenda sunt, vt difficultatis in præsentiarum examinandæ scopus clarius dispiciatur, & innotescat. Primo certum est, pœnam sensus, tum de malis priuatiuis, tum de positiuis, quibus dæmones à Deo puniuntur esse intensissimam; quo vero gradu à nobis esse cordate indefinibile, ac subinde neque esse prudenter disputabile, vt patet; quod autem pœna hæc sensus valdè intensa cunctis dæmonibus, & damnatorum animabus sit certum itidem est; siquidem de solius gloriæ æternæ priuatione desperatus dolor, & tristitia, (quoad pœnam sensus, vt diximus, pertinet) tam vehemens omnibus, & singulis est, vt pro spe illam aliquando (& si post millium annorum millia) obtinendi totidem annis pœnas sensus quantumvis intensas cruciatuum reliquorum pacisceretur, pateretur que libentissimè, vt Dei prouidentia, & dispositione Dæmones, & damnati, sæpè apud fide dignas historias viuis hominibus testati legunt: id quod, & qua priuantur, excellentia, & magnitudo gloriæ facilè suadet. Ad hæc pœna sensus ex ignis tortura dæmonibus, & damnatis cunctis communi proueniens ingens adeo est, vt quemvis dolorem à nostro communi igne in nobis productum, & productu in nobis possibilem ita intensione superet, vt ideo ignis noster, atque ex eo producibilis dolor pictus ab Augustino, ac Patribus aliis respectu illius merito dicatur. Ni fortè ea locutione, non solum intensione, sed specie, & essentia pœnam ignis, nostris à nostro igne cruciatibus, vt res picturæ suæ excellere velint. Tertio. De particularibus sensus pœnis, cuique vitio, & prauæ dæmonum, & damnatorum delectatione, respondentibus Deus solus, qui eorum affectuum, nouit intensiuam magnitudinem, nostra valet. Id nos solum, & rationi, & reuelationi Apocalypsis,

lypsis. 8. de damnatis, & damnandis omnibus in meretrice babilonica expressum: *quantum glorificauit se, & in deliciis fuis, tantum date illi tormentorum*, dicere possumus: maiori cuiusvis generis delectationi prauæ, maiorem, intensioremque pœnam sensus spectalem respondaturam. Solum ergo, quoad pœnæ sensus intensionem, & intensiuam, seu quasi intensiuam magnitudinem ex pluribus individuis dolotibus, ex diuersis malis conceptis quæstio esse potest, an tanta sit, vt nullum dæmonum, & damnatorum gaudio locum relinquat?

2. In hac vero difficultate illud certum omnibus Theologis est esséque debet, vt docte noster Vazquez citat. d.242. c.3. n.7. §. *Ego quidem existimo primum*, pœnam sensus, seu dolorem, & tristitiam dæmonum damnatorum de malis status damnationis propriis locum de facto non facere gaudio, ac delectatione de vllo alio obiecto, qua pœna illa sensus leniatur, deferueat, ac mitteſcat. Hoc legitima illatione infertur ex dogmate æternitatis pœnæ omnis, cuiusque damnati, & fructus suæ damnationis propriæ (nec solum accidentariè aduentitiæ, & transeuntis, vt diximus) statuto à nobis. q.1. certam.1. num.1. Siquidem pœna sensus, quæ gaudio, & delectatione illa de obiecto alio mitteſceret, remitteretur, nec quanta intensiuè pro meritis æternum insti genda denuntiata cuique extremo iudicio, & sententia damnationis fuit, æternè duraret. De gaudio vero, & delectatione pœnam sensus, non mitigante circa obiecta alia Soarius noster citato lib.8. c.15. docet: de obiectis aliis accidentariè obuenientibus dæmoni, vel damnato cuiuſvis, posse illum, gaudere leuiter, &, vtcumque, delectari; quin tamen pœnam cuique promeritis adeo taxatam remittat, aut leuet. In quam sententiam trahere conatur Alexandrum. 1. p. q.100. m.4. a.1. & 2. S Thomam. 1. p.q.64. a.3. argum.1. iuncta eius solutione vbi ex Augustino t.1. lib.2. contra Manich. c.17. gaudium aliquod Dæmonibus de victoria contra homines tentationibus suis porta videtur concedere, sicuti, & in 4. d.45. q.2. a.2. & q.1. a.2. ad 4. Sed tamen horum doctorum nemo Soarij sententiam docuit. Non Augustinus: qui de gaudio victoriæ, & potestate superandi homines, quos ad peccata tentant, impellunt, ac vincunt, non verum esse ait, sed fictum, & verum potius pœnæ suæ augmentum; ita enim subdit. *Et inde maior pœna est, quod de hac tam infelici potestate*, (eequod autem veri gaudij infœlicitas obiecti esse potest?) *qui solebat æquam caderet de sublimi veritate gaudere?* Pœnam igitur veram, ac dolorem captare dæmonem de sua hac potestate, & victotia parta contra homines ait, cum eam obtinet, ac non sibi bonam (vt eius in Deum, & homines odium, ira, & inuidia prius deceptoriæ pingebant, & proponebant ipsi, vt homines tentaret) & gaudij subinde obiectum, sed malam, ac infœlicem, & nouæ accidentariæ veræ pœnæ obiectum experitur: ac inde speratum à se gaudium in vmbras inanes, & vana phantasmata abijsse: inde ex Augustino edoctus sanctus Thomas citatis locis, præsertim ex.4. sententiarum, gaudium hoc dæmonum phantasticum appellauit: tantumdemque voluit Alexander, dum illud gaudium amaritudine plenum citato loco esse dixit: scilicet, vt ad speciem gaudium futurum appareat, fuitque vera pœna, & amaritudo, cum tenetur: vt de Sodomæ pomis vulgo dicitur ad speciem pulcherrimas manibus tamen, oreue compressas in fumum abire. Nihil ergo Soarij sententia præsidij in doctoribus habet.

3. Dicendum igitur est. Pœna sensus, seu dolor, & tristitia dæmonum, & damnatorum de in aliis propriis status damnationis, tam magna intensiuè est, vt gaudio de alio quovis obiecto, non solum de facto, sed de possibili locum in sensu composito excludat. Ita Gabriel. in 2. d.7. q.1. a.3. dub.1. Okam q.19. fine ad dub.7. Molina ad q.64. a.3. d.3. §. *Dicendum est nihilominus*. Ruiz de Montoya tomo de scientia d.53. sect.3. n.53. & sect.4. n.22. Vazquez citat. n.7 §. *Deinde dico*, ac deinceps, n.8. & 9 Arrubal. 1 p.t.2.d.181.c.1. Granados tract.14. d.4.n.1. Alarcon. citat. d.9. c.8. n.6. § *Hac autem tristitia*, ac deinceps Præpositus ad q.64. a.3. in Comentar. n.11. §. *ex his sequitur*. Probatur primo: quia status Beatitudinis præ ingenti gaudio, & fœlicitate, eius propria, nullum tristitiæ locum de obiecto vllo, reliquit Beatis; ergo nec status damnationis, pro ingenti sua infœlicitate, ac de tot, tantisque malis ei propriis, & perpetuis vehementer, & intense cognitis tristitia vllum gaudio, & delectationi de vllo obiecto dæmonibus, & damnatis locum relinquit. Consequentia à contrario tenetur maxime, cum eadem sit ratio à priori pro vtroque data ab Aristotele 7. Ethicor. c.14. sub med. bene à Vazquez, vbi proximè, intellecto. *Voluptas aut contraria*, (id est, quæ dolori de eodem obiecto sub eadem ratione considerato contrariatur, vt oportet ad contrarietatem cum illis, & *quævis*, (etsi propriè, & stricta lege dolori non contrariatur.) *Modo sit vehemens pellit dolorem*, quia quo magis, quis de obiecto bono possesso gaudet, quod maius ipsi, aliis tristibus, & malis appatet, eo minus de his tristari potest præsentibus: ergo adeo potest, crescere, & bonitatis obiecti possessi magnitudo, & respectu aliorum tristium excessus, & cogitionis eius intensio, ac subinde gaudij de ipso vehementia, vt locum doloti, & tristitiæ de illis, ita de bono gaudenti, non relinquat. Contra vero, ita potest crescere magnitudo mali, de quo tristamur, & excedere in sua linea bonitati aliorum obiectorum, de quibus gaudendum esset, atque eis intensius repræsentari & subinde à Deo vehementem tristitiam de ipso ingenerare, vt gaudio, & voluptati de illis capiendæ locum occludat, Id quod in vehementer de aliquo ingenti bono, aut malo intense apprehenso, gaudentibus, vel tristibus, quotidie experimur. Ratio autem vtriusque à priori. Quia obiecta, bona, & iucunda ac mala, & tristia, vt ad gaudium, & voluptatem vel ad dolorem, & tristitiam trahat voluntatem sola magnitudine, suæ bonitatis, & iucunditatis, vel contra, iniucunditatis, & malitiæ & cognitionis, qua repræsentantur, inter se pugnentiæ proinde cum alterius, & in vtroque excessus, longe maior, quam in altero est, non solum de facto voluntatem ad se vehementer trahit; sed præ excessu in motiuo, & cognitione sui alterius motionem intentionalem respectu voluntatis, debilitat, & frangit, vt solum ad contemptum sui remaneat, Cum igitur statui beatitudinis, bonum, & fœlicitas, de qua gaudent Beati, tanto excessu in sua linea creatis malis alis, & tristibus, quæ accidentariè euenire, ac repræsentari illis possunt, præcedant, ac item clare, & vt in se sunt cognoscantur; contra vero, tot, tamque status damnationis mala, cum sua perpetuitate, & æternitate dutationis vehementissimè, certissiméque dæmonibus. Et damnatis cunctis repræsententur, vt diximus: illi vehementi adeo gaudio, hi vero tam intenso dolore, atque tristitia, rapiuntur; ac perfunduntur, vt de aliis à Deo minoribus adiuentitis, & accidentatis malis, vel bonis, nec gaudere dæmones, nec tristari Beati vllatenus possint.

4. Probant. 3. Okam, Gabriel. & Molina. Quia Deus decreuit, ad gaudium nullum de obiecto vllo cum dæmonibus, & damnatis concurrere; tameſi de se bona occurrentia etiam eorum voluntati tristitia vehemente de tot, tantisque, & perpetuis malis præoccupatæ, atque absortæ gaudium aliquot possent ingenerare: quæ ratio impotentiam, eorum absolutam gaudendi optimè probat, atque in Beatis impotentiam similem tristandi ex decreto simili diuino, non concurrendi cum illis ad tristitiam de obiecto vllo concipiendam. Quod nihil absolutè violentum continet, vt Vazquez putat; cum status summæ, vel fœlicitatis, vel infœlicitatis exigentiæ naturali causarum, vt ad ipsarum effectus concursum ex parte sua necessarium, efferat, paratúmque habeat Deus longè præualeat, vt diximus non semel. Atque ex hac tertia probatione facillimè respondetur argumento aduersæ sententiæ præcipuo, quod sic habet. Quidquid absens obiectum desiderij esse alicui potest, potest itidem præsens, & possessum esse, eidem, gaudij, & delectationis obiectum: atqui plura bona damnatis accidentia, & occurrentia possunt eis esse desiderij obiect, dum absunt, imo, & fuere de facto, dum ipsis aberant (vt patet in desiderio perdendi & seducendi homines ad peccatum, & damnationem, & ex dæmonum, ad Christum Dominum petitione Matth.8, ne in gehennam, sed in porcos mitterentur: ergo, si ipsis adfuerint, vt de facto adfuere, & hominum perditio, & in porcos immissio, potuerunt esse illis gaudij obiectum: & de facto fuere; siquidem ardenti alicuius rei absentis desiderio præsentis, & obtenti gaudium connaturalissime succedit. Hoc tamen nihil probat, & si concursus Dei necessarius ad veruuvis affectum à Dæmonibus, & damnatis concipiendum præsto: ex parte ipsius esset; secus vero, si ex parte Dei ad desiderium rei absentis solum, non autem ad gaudium præsentis esset, retur, vt tertia ratione multa probabilitate suaderur. Ne

Ne tamen huic rationi leuissimæ huius obiectionis solutio alligetur æqua facilitate respondeo, ex dictis n. 2. distinguendo maiorem: quidquid absens obiectum desiderij est, esseue potest, postea præsens esse desideranti obiectum gaudij, *ni ex falsa apprehensione bonitatis obiecti, absentis, qua eius præsentia, & possessione corrigitur, desiderium habeatur*, nego maiorem, adhuc quotidianis experimentis nostris, falsissimam. si autem sunt obiecta desiderij Dæmonum enumerata, & quæcumque alia velis enumerare ex falsa apprehensione bonitatis, & iucunditatis ex eis percipiendæ quæ illorum tamen præsentia, & obtentione Dæmonibus iisdem iniucunda, & acerba corrigitur; tametsi odio, ira, & inuidia in Deum, & homines continua, rursus, è continuo tota æternitate decipiantur, nec continuis experimentis corrigantur, ac falsam suam apprehensionem iucunditatis ex eis obiecti percipiendæ quominus eadem, aut similia alia, dum absunt, non desiderent.

5. Accedit tristitiam & dolorem vehementem de malis status damnationis propriis desiderio aliorum, quæ bona sibi reputant non repugnare, quia desiderium anxietatem, dolorem, & timorem, intense tristium affectus connaturalissimos, quare cum vehementi tristitia Dæmonum nō solum facile, sed amicissime compossibiles, secum defert: sicuti & cum statu damnationis, in quo eis etiam affectibus cruciantur. At vero affectus gaudij de obiecto quouis cum vehementi tristitia, & dolore, de adeo grandioribus malis status illius Dæmones, & damnatos præuentos ac præoccupatos, inuenient locum non habet, nec ipse affectus gaudij, nec vires eius obiectum, vt voluntatem monere possit iuxta dicta n. 3. & si non ex falsa apprehensione, sed vera de obiecti abientiæ aliquali bonitate desiderium Dæmonibus moueatur, quod cum tristitia vehementi, qua præoccupatos illos inuenit, impugnat, sicut pugnat de eodem obiecto præsenti, gaudium: quare maior illa de eodem vere, ac non, apparenter adhuc solum, bono obiecto, vera non est, vbi ex parte, voluntatis impedimentum vehementis tristitiæ, gaudio de obiecto eodem præsente adest. Est enim eadem maior propositio illa cum hac: obiectum, quod potest mouere voluntatem expeditam, potest mouere impeditam: quo nihil magis à veritate, & probabilitate remotius. Maxime, cum tristitia illa vehemens & ingens dolor ex magno, in sua linea, excessu mali & cognitionis eius, quam sit bonum de quo gaudendum erat, concipitur: vt in Dæmonibus, & damnatis, contingit, sicut in Beatis gaudium, quibus alia obiecta desiderare (sine anxietate tamen, timore) non tamen de eis non adquisitis, aut de malis aliis (puta hominum damnatione tristari ob vehemēs gaudium de longe maiori bono quod possident, & viuidam ius cognitionem, & hæc sit tertia & æque facilis argumēti aduersariorum solutio. Iam quod de lapsu, & perditione hominum nisi à viris sanctis, gaudere videreque apud fide dignas historias, legatur: gaudium simulatum ab eis exterius est, & Sardonicus risus veraq. solum in miseros homines irrisio absque vlla Dæmonū irridentium voluptate multaque eorum accidentaria amaritudine, & acerbitate. Sed neque Angeli de hominum (etiam suæ custodiæ commissorum) perditione positiue tristantur, de quorum tamen salute valde gauderent: ac proinde negatiue tristantur, quatenus gaudio illo accidentario, carent, quam vt hominibus (quibus aliter nequeunt) significent positiuæ tristitiæ, signis & vocibus vsi quandoque sunt vti, & de Spiritu Sancto tristitiæ positiuæ natura sua incapaci dicitur ad Ephes. 4. *Nolite contristare Spiritum Sanctum.*

6. Denique Soar. supra n. 10. opponit status damnationis. & summæ miseriæ, non pugnat cum cognitione aliquarum veritatum naturalium (adde, supernaturalium fidei etiam, quam Dæmonibus damnaris supra concessimus) cum tamen status fælicissimus beatitudinis nullum physicum errorem admittat; ergo male ab incōpossibilitate, tristitiæ cum statu, & gaudio beatifico infertur à contrario cum statu miserrimo damnationis. & vehementis tristitiæ propriæ illius, incompossibilitas gaudij de obiecto alio in damnatis. Leuior adhuc obiectio. Argumentum enim nostrum à gaudio beatifico ad tristitiam damnationis est ad effectus voluntatis vehementis, gaudio, aut tristitiæ repugnantib. ex rationis repugnantiæ identitate, quæ in oppositionibus aliis à contrario faciendis neq; extenditur, nec potest extendi: vt quidquid alterutri statui adsit alteri debeat deficere vel contrarium ad esse. Vtque videret Soarius, quam male instantiam contra nostram sententiam & probationem assumpserit, animaduertere debuisset: veram cognitionem, etiam supernaturalem fidei, Dæmonibus & damnatis datam, seruatamue in illo statu esse, vt certissima atq; indefectibilis veritatis cognitione de suis malis eorumque, & infælicissimi status perpetuitate, acerbius, desperatiusque dolerent ac tristarentur, quod statui damnationis maxime congruit, cum supplicij pœnæ & calamitatis status sit: contra vero, cum beatitudo fælicitatis summæ status perpetuoque amicorum, & filiorum Dei sit, error ab eo omnis debet exulare, cum & defectus physicus ac vero gaudio, & delitijs Beatorum quibus destinatus status ille totus est, nequeat inseruire, sed fallo, & deceptorio alicui gaudio à Beatis relegando in hoc ergo, quoad cognitionem status damnationis, statui beatitudinis contrariatur. Quod his veras solum cognitiones admittat, quæ vere fælicitatem, nec solum apparenter, & eluforiè augeant, ille vero nullam, quæ nequeat, eius infælicitatem, cruciatus dolorem, & tristitiam facere, vel augere videbatur tandem ad pœnam sensus vniuersim spectare examen loci vbi nunc Dæmones, & animæ damnatorum puniuntur, & à postremo iudicio damnati omnes puniendi sunt: sed tamē, cum de sola pœna sensus ex ignis tortura, de qua pro nunc in Dæmonibus, & animabus separatis damnatorum aliqua explicatio requiratur; opportunius, quæstione sequente de Dæmonum tortura ab igne. de loco, vbi ita torquentur, ac post vniuersale iudicium damnati omnes torquebuntur agemus.

QVÆSTIO IV.

De Dæmonum, & animarum separatarum tortura ab igne.

Dest iam difficilium de Angelis quæstionum ordine postrema, difficultate prima de Dæmonum, & animarum damnatorum hominum separatarum per materialem ignem, & calorem tortura in statu damnationis, quæ à Deo scholasticorum ingenia hucusq; torsit, vt perpetua eorum in scholis viæ, æque ac Dæmonum in damnationis termino tortura non absre fore videatur. Cum modus, quo ab igne materiali, eiusque corporeo etiam calore spirituales substantiæ puræ, quæ subinde corpoream aliquam ipsis disconuenientem qualitatem physice pati nequeunt, & à quibus illam educendi actuitatem physicam agentia corporea habere non possunt (torquentur, torreantur, ac (licet sine destructione) crementur humano discursu & philosophica ratione assignabilis explicabilisque non appareat. Idcirco Aug. vbiuis in hanc incidit difficultatem piam suam, doctamque ignorantiam profitetur 12. de ciu. c. 10. *Miris inquit, & ineffabilibus modis accipiunt Dæmones ab igne pœnam*, serm 22. de verbis Apost. *Fidelis ignorantia, quam temeraria sapientia* de Spiritu, & lit. cap. 14. *ignoro. Cui responsio ista displicet, quærat Doctorem; sed caueat ne inueniat præsumptorem.* Consonat Magistro Prosper eleganti carmine libro de ingrat. Greg. 4. Dial. c. 29. c. 6. §. *Hæc opinio* ex scholasticis fere omnes supponūt, fatenturque, expressius Durand. in 4. d. 44. q. vlt. Valq. d. 243. c. 6. §. *Hæc opinio* circa med. & fine Soar. c. 15. n. 45 & 48. Alarc. cit. d. 9 c. 10. n. 1. quod, & nos potiori iure de nostra tenuitate sentire debemus & fateri, ei tamen inexplicabili difficultati emolliendæ, cæterorum scholasticorum modesto exemplo, & quam

portuerimus maximo, rationis, & ingenij conatu, atque labore insudare.

CERTAMEN I.

Quæstionis certa, & qua certitudine, supponenda statuuntur.

1. SVpponendum est Dæmones, & separatas animas damnatorum vero corporeo, nec solum metaphorico igne vere cruciari, contra Catherinum reiectum à Soario c. 12. atque anticipato ab scholasticis omnibus illo antiquioribus cum Magistro in 4. d. 44. ab Scoto d. 50. quæst. 1. cum tota sua schola à Sanct. Thoma 1.p.q 64. a.4. vbi Caietan. & Bannez dub. 2. atque vno tota, vtraque Thomistica schola Dominicana, & Iesuitica: quare singularitatis, & temeritatis Theologicam notam declinare Catherinus nequit cum suæ sententiæ nullum habuerit ducem, nec rationibus suis vllum traxerit: quare contra Theologos omnes absque noua probabili ratione, sed cunctis notissima difficultate perculsus in eam lapsus fuerit sententiam. An vero vlteriorem, censuram, & qualem mereatur ex scriptura, & Patrum testimoniis, & Doctorum virorum iudicio dicemus. Probatur ex scriptura Matthæ. 25. num. 41. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* cap. 13. num 40. *fixerat, & igne comburuntur.* Lucæ 3. 17. *paleas autem comburet igne.* Marci. 9. ter, quaterque num 42. 43. 44. 45. 46. *Vbi gehenna ignis perpetui, & inextinguibilis* infernus dicitur, vt & ab Isaia. *Cum ardoribus sempiternis* cap. 66. num. 42. fu rat prædictum. Iudith 16. num. 10. *Dominus enim Omnipotens vindicauit in eos in die iudicij visitabit illos: dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum.* Apocal. 14. n 10. vbi, cum venerit hora seu tempus iudicij Dei (vt præmiserat n. 7.) de quocumque adorante Bestiam, & imaginem eius, recipientequè eius caracterem, seu peccatore tunc deprehenso subdit *Bibet de vino iræ Dei quod mixtum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum; nec habebunt requiem die, ac nocte* c. 20 n. 9. *& descendit ignis adeo de cælo & deuorabit eos, & Diabolus, qui educebat eos missus est in stagnum, ignis & sulphuris, vbi & bestia, & Pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum* n. 15 *& qui non inuentus est in libro vitæ missus est in stagnum ignis* c. 21. n. 8. *pars illorum erit in stagno ardentis igni* & c. 15. sui Euang. n. 6. *in ignem mittent, & ardet* vtrumque, & ignem, & combustionem propriam, æque certam docuit August t. 4. lib. de fide & operibus c. 15. sub med. *erit* (inquit) *ergo æterna combustio, sicut ignis: cum Dominus sententiam suam concluserit dicens: sic ibunt illi in combustionem æternam.* Ac demum de epulonis diuitis anima, illa ad Abrahamum verba referuntur Lucæ 16. *quia crucior in hac flamma*, quibus Abrahamus adnuit, & refrigerij abnuit petitioni. Non est autem alia de Dæmonum per ignem corporeum, quam de animarum cruciatu, vstione, & vera tortura difficultas. Ad quæ loca interpretes, & Patres omnes, ac vbiuis de damnatorum omnium tortura, & cruciatu, per ignem, per verum corporeum ignem, quo vere, ac proprie crucientur, vrantur, & ardeant, fieri docent. Patres vide fuse recitatos à Soario supra à n. 12.

2. Ex his autem scripturæ locis, & concordi Patrum intelligentia, & sententia de vera Dæmonum, animarum separatarum, ac demum damnatorum omnium in inferno tortura, ex vstione, & cruciatu, per ignem corporeum Catherini sententia videtur grauiori Theologicæ censuræ obnoxia Vasquez, citat. d. 243. c. 1. n. 1. sub init. certum de fide non esse, nec oppositum subinde errorem, seu hæresim asseruit: quia, cum Græci in Concilio Florentino ignem purgatorij, verum, & corporeum esse negassent, atque omnes eorum errores sess. vltima fuerint à Concilio damnati, atque eis opposita dogmata definita, super ignis purgatorij, veritate, & corporeitate nihil definitur, & tamen purgatorium esse definitur, cui sententiæ, & fundamento consentit Bellarmin. t. 1. controuersiar. controuer 6. generali de purgatorio lib. 2. c. 11. §. *Quantum ad primum*, vbi sententiam de vera ignis Dæmonum, & damnatorum corporeitate probabilissimam tantum concludit; sed statim § *Primo propter* oppositam temeritatis notat; supponit autem vterque purgatorij, & inferni ignem esse rationis, & speciei eiusdem vt eorum fundamentum valeat; sin enim, ignem purgatorij, vere corporeum negantium, nil veram ignis damnatorum corporeitatem negantibus, præsidij affert, quominus, de hæresi damnantur. Siquidem pro vero corporeo inferni igne, quo cruciantur, tot sunt, tamque aperta scripturæ testimonia, vt vidimus ex testamento vtroque, pro vero autem purgatorij igne, in veteri nullum, in nouo vero illud Pauli, ex. 1. Cor. c. 3. *ipse vero saluus erit, sic tamen, quasi per ignem*, quod similitudinem habere ignis videtur, non proprietatem: quemadmodum Malachiæ 3. *ipse sedebit, quasi ignis conflans, & purgabit filios Leui & colabit eos*, quod igne, vel tribulatione huius vitæ, vel iudicio Dei, etiam aduersus amicos iudicandos, vt nihil eis de debitis pœnis remittat plures Patres intelligant. Videndus est Bellarminus lib. 1. de purgator. c. 3. & præcipue c. 4 § *Secundus locus* qui citato lib. 2. c. 11. solum de purgatorij igne corporeo probabilissimam sententiam esse dixit, & negatiuam temerariam de corporeo vero igne inferni plus certitudinis recognoscit inferius § *Quarto quia* vbi ex identitate specifica ignis purgatorij cum inferni igni certe corporeo, ignem purgatorij corporeum esse concludit.

3. Bannez ad cit. q. 64. a. 4. dub. 2. docet negari ignem, quo Dæmones, & damnati, cruciantur, torquentur, & ardent, corporeitatem errori saltem proximum esse Soarius vbi proxime cap. 12. damnatorum omnium, etiam Dæmonum cruciatus, vstionem & torturam veram igne corporeo fieri dogma Catholicum esse docet, & oppositam subinde sententiam hæresim formalem, & errorem in fide Maldonatus noster in c. 25. Matth. §. penult. ad illa verba *in ignem æternum* post init. *Duo* (ait) *in ea re certa sunt: alterum, quod fides docet, vera esse supplicia quæ non cogitatione solum, sed sensu, tactuque percipiuntur* a rediuiuis damnatis qui in ignem inferni eis verbis mittuntur suppliciis vero sensu, tactuque ex igne percepta, ex igne vere corporeo sunt: ac proinde id videtur. Maldonatus de fide reputare; cum tamen infra linea 9. id negantes temeritatis notę tantummodo subiiciat: cuius censurę moderatio, ea solum ratione defendi posse videbitur: quia, sicut in opposita, vera ac certa, sententia ignis vere, & physice corporeus percipi sentiri cruciare, & torquere Dæmones, & animas separatas hominum damnatorum spirituali solum perceptione, & vt sic loquar sensu & sensatione, ac dolore dicendus necessario est (quacũque, ratione & modo id asseretur) sentiri, ac percipi ab eis sensu, tactuque corporeo, ac eos corporeo etiam dolore ignem torquere, &, cruciare æqua ratione asseri posset. Censura ex Bannez relata de erroris proximitate, nescio qua possit ratione probari. Nulli enim alteri fidei dogmati per legitimas consequentias solum, aduersatur sententia negans vero igne corporeo damnatos omnes, etiam Dæmones cruciari, vt oportet ad hoc, vt solum errori proxima, sit, quare censeo nullam temeritate grauiorem Theologicam censuram in sententiam negantem ferri posse, in hæresis formalis, seu erroris in fide censuram mereatur, de qua meum sensum subdo.

4. Ignem, quo damnati omnes (etiam Dæmones, & animæ damnatorum) cruciantur torquentur, exuruntur, & æternum cruciabuntur, & punientur verum corporeum ignem esse fidei dogma est, ac subinde id negans sententia hæresis formalis, & expressus error in fide. Consentio proxime citato Soario nostro,

nostro, quem Vasquez etiam noster, vbi proxime, Recentiorum nomine refert, estque expressa Ricardi sententia de Sacramentis p. 16. c. 3. *Vbi verissime authoritate sacri eloquij & Catholicæ veritatis probatur testimonio corporali, & materiali igne animas, etiam nunc ante susceptionem corporum cremari*, cui consensit Quiros t. 2. tr. 8. d. 76. sect. 1. n. 1. §. *Pramitto primo.* Probatur: quia quidquid expresse reuelatum à Deo in scriptura est, de fide est: atqui ignis corporeus verus, quo damnati omnes, etiam Dæmones cruciatur, reuelatus nobis in scriptura est: ergo cruciatus Dæmonũ igne vero, & corporeo de fide est. Minor probatur ex recitatis scripturæ locis n. 1. vbi damnatos omnes, igne cruciandos toties, ac semper nobis dicitur, & vrendos, à voce quidem ignis nobis noti, non autem substantiæ, aut qualitatis alterius spiritualis hominibus ignoti significatiua, nec metaphorica eius vocis significatione; alioqui non semper, neque vnquam aliter, quam voce ignis specialiter, & toties damnatorum omniũ pœna, & cruciatus significarentur: cum tamen, vel semel posita in scriptura vox proprietate sermonis debeat intelligi ex stata Theologis Iconij regula, vbi dogmati fidei, nec proxime, nec remote legitima illatione aduersetur. Secundo: quia pœnæ, supplicijque sententia iudicialis, non metaphoricis vocibus, sed propriis pœnæ, & instrumentorum etiam, quibus infligenda est; profertur, & reis intimatur; alioqui alio detortis metaphorice vocibus, eludi pœna in executione à Deo, & executore supplicij possent: verba autem Christi Domini Matthe. 25. iudicialis sententiæ pœnæ non solum hominibus, sed, & Dæmonibus subeundæ ignis verbis, *in ignem æternum qui paratus est Diabolo & Angelis eius*, quæ vtrisque etiam infligenda, inflictaque prophetice dicitur à Ioanne Apoc. 20. n. 9. verbis à nobis recitatis n. 1. ergo propria ignis, ac proinde veri, & corporei significatione. Hoc præcluſa manet euasio: quod, scilicet, frequentes adeo scripturæ locutiones de cruciatu vero igne corporeo damnatorum in inferno, de damnatorum hominum post iudicium postremum solum modo intelligi debeant; non autem animarum separatarum ante illud iudicium, nec Dæmonum vnquam, qui, sicut animæ inseparatæ, pure spirituales substantiæ absque vllo corporis consortio semper sunt, & in quos proinde ignis corporei actiuitas nihil possit.

5. Præcluſa, inquam, ea euasio locis Matthæi, & Ioannis est: quibus ignis crucians damnatos toties ab scriptura proprietate significationis, quam vox ignis, apud nos, quibus scriptura loquitur, habet, corporeus est in sententia damnationis, vbi locus metaphoricæ, ac minus propriæ significationis non est: & additur esse eundem, cum igne parato ad Dæmonum cruciatum: vti etiam communis cruciatibus Dæmonum, & damnatorum hominum loco Apoc. asseritur: ergo eis locis corporeo igne toties ab scriptura proprietate sermonis expresso cruciandos Dæmones reuelatum est. Vrgeo ex his locis reuelatum est ignem, quo cruciantur Dæmones & homines esse vtrisque communem: vel ergo, qui communis vtrisque dicitur corporeus est, & dicitur, vel quidpiam spirituale: si primum habetur intentum. Si secundum incidis in difficultatem similem, & æquam ei, quam fugis, in eandẽ: quod, scilicet, sensus, & tactus materiales hominũ reddi viuorum damnatorum spirituale illud percipiant, vt eo vere crucientur: quod æque est difficile, atque substantias spirituales, ignem eiusue calorem, & ardorẽ corporeum percipere, eoq; physice, ac vere torqueri: qua difficultate sola pertritus in sensum impropriũ verba scripturæ toties repetita illicita cordato, sanoque Theologo interpretatione detorques. Dices hactenus à nullo Concilio definitum est ignem inferni, & dãnatorum esse corporeum. Certe à paritate ignis purgatorij non definiti corporei in Concilio Florẽtino male id probabis, vt dixi n. 2. post med. sed cordato vbi Spiritus S. toties, veritatem aliquam in scriptura proprietate sermonis Ecclesiæ suæ expressit Conciliorum definitione (quæ eius reuelatio, non est, sed contentæ reuelationis in scriptura, non ita clare declaratio,) vt de fide sit, atque ob Dei reuelationem, & testimoniũ,

ac fide Catholica credi, teneriq; debeat opus non est. Et quamuis nonnulla, in scriptura expressa, ac subinde de se absque Conciliorum, & Pontificum definitione ad fidem Catholicam spectantia contra hæreticos in media luce cæcutientes definita ab Ecclesia fuerint; id tamen tunc maxime factum, cum eorum erroris minus doctorum, & simplicium Christianorum malo in Ecclesia grassabantur ampliusque inualescerent, in veritatis definitione, & contrarij erroris damnatione, & anathematismo cautiores redderentur fideles. Etsi autem negantium absolute, infernum, eiusque pœnas error diuagatus aliquando fuerit, & in Ecclesia, non apud pauculos inualuerit, ac proinde eius dogmatis de inferno, eiusque pœnis definitionem & oppositi erroris anathemate confulendum, consultumque fidei Catholicæ sinceritati, & fidelium saluti merito fuerit: eo vero dogmate admisso circa pœnam, & cruciatum, igne vero corporeo error negans nunquam in Ecclesia, ita pertebuit, vt ad prouidendum fidelium sanitati, & saluti Concilium ab Ecclesia cogi, ac dogma adeo expressum in scriptura definiri, & oppositum generali anathemate insectari oportuerit: maxime, cum de eo extet Patrum scholasticorum, & Ecclesiæ totius à suis primordiis constans perpetua, ac nunquam interrupta traditio.

6. Et hæ quidem euasiones præcipue pro aduerso errore esse poterant, sed adhuc dices in aliquot ex citatis locis scripturæ (scilicet Isaiæ, & Marci) cum pœna ignis damnatorum pœnam, & cruciatum à vermibus eorumdem perpetuum, etiam dici: qui, solum metaphorice pro conscientiæ morsu intelligi respectu Dæmonum, & animarum separatarum potest, ac plerumque vniuersim à Patribus intelligitur. Respondetur ab Isaia, & Marco expresse agi de pœna damnatorum hominum rediuiuorum, qui propriis, ac veris, vermibus, nec solum metaphoricis æternum cruciabuntur; qui cruciatus nullibi dicitur Dæmonibus etiam communis, vt dicitur cruciatus ignis communis vtrisque. Matt. & Ioan. recitatis testimoniis. Patres vero, vt cruciatum alium certum, & vtrisque communem morsus spiritualis conscientiæ docerent metaphorico etiam sensu vermis corrosoris vocem interpretati sunt, cum proprio ab Spiritu S. etiam intento vt alibi sæpe contingit, cum in hominum rediuiuorum damnatorum (de quorum pœnis ibi) & proprius, & metaphoricus vermis morsus, & cruciatus locũ habeat, & æque in Dæmonibus damnatis cruciatus, ex eis alter: metaphoricus scilicet, & spiritualis. Simile est illud de tenebris perpetuis, quibus, ac fletui, & dẽtium stridori homines nonnullis Euangelij parabolis damnandi significantur: respectu siquidem hominum, de vtroque, corporeo, ac mentium fletu, & stridore dentium spirituali, ab Spiritu S. etiam intento, locum interpretatio habet & à Patribus proinde recte etiam sæpe intelligitur. Deum, quod semel, aut iterum cruciatus aliquot speciales damnatorum metaphorice ab scriptura dicerentur: nullatenus probat ignis, cruciatum toties constanter ab scriptura repetitum, & in sententia iudiciali stricta damnationis expressum, metaphorice etiam accipi, & intelligi posse instabis ignem nostrum, ab Augustino; & aliis Patribus comparatione ignis, quo cruciantur damnati omnes pictum appellari: pictura autem rei pictæ proprietatem non habet. Sed volunt Patres excessum vehementiæ, & acerbitatis, qua ignis inferni præ nostro hoc communi, vt eius vsitione cruciet damnatos, significare vt vulgo de rebus, etiam speciei eiusdem, perfectionis tamen, vndecumque excessiuæ aliis, nostro idiomate dicitur: *Radelo vno ab otro, laquexa de lo viuo alo pintado.* Secundo specifica distinctione ignis inferni à nostro (de quo statim) obiectio euanescit. Aliqua Patrum testimonia, quæ contrarium sonant aliquatenus, explicat facile Soar. c. 3. n. 27. Pro hoc autem Catholico dogmate recitauerat testimonia Patrum innumera. Solum aduerto, quandoq; amanuensium, & transcriptorum errore ignem gehennæ incorporeum apud Patres legi; cum tamen, ex cõtextu, eos ibi corporeum esse doceant: ex quo proinde amanuẽsium error deprehendi, corrigiq; debet. Vt in Greg. 15.

Moral. c. 14. obseruauit Bellarmin. 2. de purgatorio, cap. 11. § *propter Gregorij authoritatem*; duo testimonia videntur difficiliora Ambros. 7. in Lucam, c. 14. §. 3. *ergo neque corporalium stridor, aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporalium, neque vermis est corporalis*, concedit aduersæ sententiæ Ambrosium Arriaga, in re, tunc non adeo explorata lapsum; sed male: cum expresse ibi Ambrosius solum speciei diuersæ à nostro vsuali & mixto, quem corporalis nomine intelligit, esse, contendat; non autem incorporeum, sed sub genere corporei tamen contentum. Alterum Augustini, 21. de ciuit. cap. 10. vbi ait: *talem esse ignem, quo diues cruciatur, qualis eius lingua, & lauari digitus*: metaphoricum nempe, sed cum eodem cap. ignem verum esse in inferno dicat, & corporeum, & si modum, quo spiritus torqueat, se ignorare fateatur, verum ignem negasse ibidem admitti à sano homine nequit, quo circa plura; sicut Ambrosius discurrit, quam asserit, ibi.

7. Vt corporei huius ignis veri, quo ex fide dæmones animæ separatæ damnatorum (& fors, damnati aliquot homines corpore, & animo ex historiis Ecclesiasticis, & epulo ille auarus) nunc cruciantur, & à postremo iudicio æternè inferno damnatis cruciabuntur natura (quantum à nobis potest) explicetur, duo adhuc sub iudice examinanda sunt. Primum: an eiusdem cum nostro hoc igne, quo vtimur, & quandoque cremamur, speciei sit? Bellarminus citatus lib. 2. de purgatorio, cap. 11. eiusdem speciei esse ignem inferni cum igne hoc nostro, §. *septimo id confirmatur*, censet: nam igne erumpente ex Æthna dæmones, & damnatos cruciari videtur ex historiis, & reuelationibus, à S. Gregorio Magno, & aliis fidei, pietatis & doctrinæ probatissimæ approbatis (quos ipse retulerat, cap. 6.) cui sententiæ, vt probabiliori, adhæret Arriaga, disp. 26. sect. 1. num 4. §. *ex dictis in his*. Meratius, disp. 55. sect. 1. eam communem appellans vbi proxime, est autem Æthnæ ignis mixtus, & speciei eiusdem cum igne vsus communis nostri, Maldonatus, etiam noster, citato §. penult. in cap. 25. Mathæi, ex communi veterum Doctorum & Patrum sententia docet esse ab vsuali nostro conditionis naturalis, seu speciei diuersæ, nominatim pro hac sententia citans Origenem homil. 9. ad diuersos, & tract. 34. in Matth. Ambrosium commentario citato in Luc. cap. 14. Hieronymum in cap. 65. & 66. Isaiæ. Damascenum, 4. de fide, cap. vlt. cui sententiæ libenter acquiesco; tum, quia communiori scholasticorum, & Patrum: tum, quia vsualis noster ignis mixtus sub genere corporei ignis ab elementali specie diuersus est; cum tamen non adeo, ab illo, atque ab igne damnatorum proprietatibus differat, & effectis. Tum demum, quia plura, quæ de igne inferni, & damnatorum ab Euangelio, Patribus, & Doctoribus constanter dicentur citra miraculum nostro igni non euenirent; igni vero corporeo speciei alterius competere citra miraculum possunt: vt tenebras non pellere, nec illuminare. Circa secundum dubium an ab igne purgatorij specie differat? Vasquez, & Alarcon, purgatorij, & inferni ignem speciei eiusdem esse censent: dum ex eo, quod in concilio Florentino ignem purgatorij esse corporeum definitum contra negantes Græcos, non fuerit & esse id de igne inferni definitum, deducunt, cui sententiæ, & fundamento Bellarminus citato cap. 11. videtur consentire; etsi, ex mea definitionis omissione contra Græcos de igne Purgatorij ea consequentia ad ignem inferni, non extendatur. Clicthoræus ad locum Damasceni fuse hanc quæstionem versat. Censeo cum præfatis Doctoribus, eiusdem speciei infimæ vtrumque ignem esse: cum non alios effectus, neque aliter in animas purgatorij, ac in animas damnatorum æterne habeat.

8. Veritatis Catholicæ de vero damnatorum cruciatu vere corporeo igne occasione disputatur à Recentioribus, an verè etiam corporea, niue, & frigefactione crucientur? Et ita etiam cruciari videtur Iob docuisse, cap. 24. illis verbis. *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius.* Sed postrema verba ostendunt, prima de pœnis inferni, quas peccatori illi in Posterioribus, imprecatur intelligenda non esse. Secundo, quia inferni ignis æternus, nec niuis, frigore vicissim interrumpendus (vt illud translet significat) ex fide est: quare, & extra rem communem ignem corporeum inferni à nonnullis obiciuntur, quia veræ niues, corporeæ in inferno non sunt; quæ tamen, æque, atque ignis, ibi esse, & cruciare damnatos à Iobo dicuntur. Sed tamen Hieronymus, & Petrus Damian. apud Soarium, cap. 12. num. 22. id videntur insinuare, & stridor dentium in inferno à Christo Domino denuntiatus futurus, frigoris vehementis proprius effectus videtur. Soarius, num 24. & Alarcon, citat. cap. 9. num. 1. §. *supponit hac quæstio*, fine dubij super hanc quæstiuncula annuunt. Ego vero cum Arriaga, sect. 2. num. 5. §. *Mihi in hac quæstione*, negatiuæ sententiæ adhæreo: Primo, quia absque vllo in scriptura fundamento cruciatus niuis in inferno asseretur cum Iobi textus extra rem sit. Secundo, quia contra affirmatiuam exant testimonia scripturæ pœnam, & cruciatum damnatorum igne futurum denuntiantia; nusquam autem omitterdus esset, (maxime in postrema damnationis sententia) niuis adeo vehemens cruciatus, si ad eum etiam subeundum in infernum mitterentur. Tertio ex illa diuitis epulonis petitione ad Abrahamum de gutta aquæ, vt refrigeraretur lingua, quia intus flammis ignis inferni cruciabatur ostendirur; cum nil frigori ibi habere, nedum magnum ex aquis niuium, qui tantillæ aquæ refrigerium anxie adeo, atque instanter expostceret, nec minus niuium frigore concretus algescens eius, quam flammarum ardori remedium calidi alicuius applicationem medium procuraret, & quamuis totum hoc colloquium epulonis illius parabola fuerit, non historia, vt supra docebamus, cum tamen à Christo Domino fuerit inducta, vt cruciatuum, qui immites & diros pauperibus peccatores manent terrore ab immisericordia, & auara inhumanitate deterreret, veris inferni cruciatibus in quos inhumanitate, & duritie peruenire similes peccatores possent contingensque, ac vero simile esset aliquos, & impium illum diuitem peruenisse parabolicum colloquium illud fuit plane constructum, quare idem robur tertium hoc argumentum habet; quarto, quia ignis inferni ardor æternus est ex fide, nec vnquam interrumpendus, vt niue, vel continuo, vel multoties damnati algescant miracula tota æternitate, vel continuo, vel interruptim, absque vllo studiamento admittentur incontrariorum summe intensorum in eodem, imo innumeris subiectis similtanea coniunctione: de stridore dentium dicebamus supra metaphorice dici ab scriptura; ni forte de rediuiuis damnatis (de quibus illa loquatur) tantum loquatur; nec tandem dentium stridor vehementis solum frigoris effectus, sed cuiuslibet etiam ingentis cruciatus, imo, & affectuum animi plerium iræ, inuidiæ & effectus esse solet.

CERTAMEN II.

Variæ sententiæ de cruciatu spirituum igne verè corporeo reiiciuntur.

1. PRima sententia Auicennæ, 9. Metaph. c. vltim. Alberti, in 4. disp. 44. art. 20. ad vltim. & probabilis æstimata à Bonauentura infra docet: falsa apprehensione, & iudicio, disconuenientiæ ignis corporei re quidem, & iure non disconuenientis

Deum

Dæmonibus, eos (& idem est de animabus sæparatis damnatorum) dolere, tristarique: ac eo solum modo cruciari atque torqueri, vt nobis somniantibus pure phantastica mala tristari, ac dolere contingit, est tamen expresse reiecta à Gregorio sententia prius, quam ab aliquo cogitaretur 9. Moral. cap. 38. aliàs, 45. his verbis. *Recte inferni claustra tenebrosa terra nominantur, quia quos puniendos accipiunt nequaquam pœna transitoria, vel phantastica imaginatione cruciant, sed vltione solida.* Secundo, quia vltio crematio flammarum conceptio, & ignitio propria, significatione, & sensu, quibus dæmonum ab igne cruciatus toties ab scriptura asseritur estque dogmatice tenendus dolore, & tristitia ex falsa illa apprehensione saluari non potest, si non igne sed falsa sua apprehensione & iudicio cruciabuntur: vt exemplum somniantium, & delirorum, quo hæc confirmatur sententia, satis euincit: quare merito Maldonatus recitatus cert. 1. num. 3. cruciatum dæmonum, & damnatorum inferni igne verum, & realem, nec solum cogitatione esse, vt fidei dogma statuit. Tertio, quia is error ab igne, ipso non prouenit: quare nullo sensu, aut modo adhuc intentionaliter, igne cruciabuntur. Quarto, quia cum nulla causa naturalis, eius erroris damnum sit, recurrendum erit ad Deum, qui eam falsam apprehensionem, & errorem & si non totalitate causæ, quia vitalis actus est, ast vt causa partialis, nec solum vniuersalis, sed particularis, vel immediate, vel mediis speciebus deceptoriis à se infusis, cum Dæmonis intellectus efficiat; quod & miraculum continuum, per æternitatem totam, qua ignis cruciatus, Dæmonibus durabit, sine vllo fundamento inducit: & sine vllo fructu, cum cruciatum ignis ab scriptura, & Ecclesia assertum non defendat, vt vidimus. Quinto: quia etsi leuis aliqua tristitia, aut velleitas voluntatis, ex sola apprehensione mali (vt de delectatione ex sola apprehensione dicebamus) esse possit; ast vehemens tristitia, & dolor de malo, iudicium aliquod de eius præsentia, & disconuenientia, requirit, vti & cum abest de eius malitia, & imminentia iudicium aliquod vltra apprehensionem, requiritur, vt timeatur, cum autem ignis secundum se nocuus Dæmonibus iuxta ita opinantes, nec esse possit: idque Dæmonibus eius naturam intuentibus euidenti iudicio innotescat: miraculo, vt minimum alio, tota æternitate continuato, sine fundamento, & fructu cruciatus ille phantasticus dæmonis perpetuus peragetur ni tota æternitate dæmones fingas dementes, & deliros, ac naturæ ignis ignaros.

2. Sexto erroneum iudicium, cum euidenti assensu circa idem obiectum, nec diuinitus in eodem subiecto esse potest, ob motiui intentionalis necessario, & essentialiter ad assensum requisiti, nullatenus physice à Deo eiusque omnipotentia supplebilis, debilitatem: vnde nec assensum, probabilem, nec fidei, quantumuis certæ, humanæ cum euidentia, siue intuitiua, siue discursiua obiecti eiusdem absolute repugnantem sæpe docuimus: quia non potest intentionaliter ad assensum monere debilius vndequaque motiuum adstante motiuo, vndequaque fortiori; & si fidei diuinæ motiuum, quia certius, motiuo euidentis cuiusvis, etiam intuitiuæ, cognitionis cum euidenti quauis obiecti cuiusvis cognitione facile assensus fidei Diuinæ componatur, vt eisdem locis docebamus: motiuum autem ob quod phantastice malum, & disconueniens esse assentiantur, & iudicent, quam motiuum intuitionis, quatenus ibi nocium esse posse ignem iuxta hanc sententiam apprehendunt, & iudicant subinde intuitiue valde debilius est, sexto denique ex eodem principio de fortiori motiuo euidenter proposito impossibilitatis nocumenti ab igne recipiendi, quam nocumenti ab igne recipiendi, ac recepti, propositi per phantasticam illam apprehensionem, & sequens (si vlis) erroneum iudicium infertur: gaudere quidem voluntate sua dæmones posse, quod pati ab igne nequeant; nullatenus vero posse dolere, tristarive quod ab eo erroneo iudicio, & apprehensione phantastica patiantur, & sanè (vt aduersariorum exemplo ipsos infecter) nemo somniantium, cui euidens, & intuitiua apprehensio de oppositi sit, phantasticis sibi nociuorum obiectorum apprehensionibus tristatur, & dolet, quia defectus intuitionis, & euidentiæ de oppositi locum monendi, cum ad erroneum assensum, tum ad dolorem, & tristitiam in voluntate somniantis phantastica apprehensione facit; quare, si adest prorsus occludet vtrique. Nec fauet huic sententiæ Gregorius I V. Dialogor. capite 29. scribens: *ignem, namque eo ipso patitur, quod videtur: & quia cremari se aspicit, crematur.* Sed tamen, ab igne ipso corporeo, & visibili subdit, *ardor, ac dolor inuisibilis trahitur & per ignem corporum mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur.* Phantastica vero apprehensio sententiæ huius, & ex ea dolor, & flamma, atque spiritualis ardor, ab igne non trahitur: quare secundæ sententiæ de actione ignis, intentionali potius Gregorius fauere videretur, ni subiunxisset infra, *quamuis colligere, ex dictis euangelicis possumus, quia incendium animæ non solum videndo, sed etiam experiendo patiatur.* Scilicet physica ignis perpessione; cui postremo insistit vt propriæ sententiæ quam deinceps explicat, & confirmat, nosque explicatius sequemur. Sed hactenus impugnata sententia iam diu ab scolis exulauit ob aliqua ex dictis, nec alium præter Albertum habuit authorem, & si tam male excusetur à Soario, quam pro ea ab aliis referatur Ægidius Romanus. Potest vero pro ea citari merito Zumel. 1. p. qu. 64. a. 4.

3. Secunda sententia docet ignem cruciare dæmones sola eius in ipsos actione spirituali intentionali, non quidem falsa, & phantastica, vndecumque profecta, sed vera, ac verè ab igne causata cognitione: ex qua vere, maximeque tristentur Dæmones doleant, & crucientur, ita Cotus, in 4. disp. 44. quæst. 2. §. *de secundo modo*, Gabriel (seu potius eius supplementum) ibi, quæstione 3. articulo 2. conclus. 5. referens Okamum, quodlibeto primo, quæstione 19. Ægidius Roman. quodlibeto 2. quæstione 9 quodlib. 4. quæstione 15. Richard. in 4. distinctione 44 articulo 2. quæst. 3. qui duo ab Scoto, Gabriele, & Okamo differunt: quod mediis speciebus ab igne, vt Dei instrumento productis ea cognitio in Dæmonibus fiat; hi vero tres, quod ab igne, vt instrumento etiam Dei, immediate, nulloque specierum interuentu, ea fiat cognitio: quod ad præsens refert parui: sicuti & falsa alia de perturbatione intellectus angelici per species illas, vt alia cogitare non possit, vt Richardus addit, cum alia a Dæmonibus cogitari in energumenis experiamur; & quod ait Ægidius de læsione physica intellectus Dæmonum per specierum illarum spiritualium receptionem; etsi non ita nostro intellectui contingat receptione specierum ex phantasmatibus ab intellectu agente productarum: quæ & subtilem discriminis huius rationem persequi, & insectari huius loci non est & facile à quouis fiet. Huic porro sententiæ generatim, & vniuersim sumpta, olim consensisse refertur Algazolus 5. physicor. capite quinto, de pœna animarum, & recentius Arrubal, disputatione 141. capite 3. Amicus, disputatione 21. de Angel. sect. 4. numero 90. Theoph. Raynaud. de Theologia naturali distinct. 8. quæstione 4. articulo 4. etsi de obiecto eius cognitione mediate, vel immediate ab igne vt Dei instrumento causata cruciantur Dæmones, tristantur, ac dolent, citatis doctoribus non conueniat. Algazel, Arrubal, & Amicus censent obiectum, cuius cognitione, vel species spirituales ignis, vt Dei instrumentum, producit vltra alligationem igni, quam damnatis repræsentat, esse carentiam, seu priuationem boni desi-

derati, scilicet gloriæ, & visionis Dei; sed certe, nihil præstat, ea specierum, & cognitionis gloriæ amissæ ab igne productio, vt eo torqueri, ne vt ab obiecto quidem, dicantur, sed in alio, nempe gloriæ priuatione, quæ secundum se pœna damni est, cognita vero pœnam sensus seu dolorem, & tristitiam ingenerat dæmonibus, diuersam per doctores omnes, & longe maiorem pœna sensus, qua ignis torquere illos apud scripturam Patres, & scholasticos dicitur, nulla mali illius priuatiui, & sensus, ex eius cognitione in damnatis conceptis verbis, *in ignem æternum*, habita ratione: vt ideo Arrubal ad pœnam sensus ex alligatione Dæmonum ad ignem recurrerit etiam: quia sensu, & dolore de gloria omissa pœnam, & cruciatum specialem ignis ab scriptura Patribus, & scholasticis assertum nullatenus explicari videbat, sed neque alligatione illa, vt communiter intelligitur, satis explicari videbimus certamine 3.

4. Ægidius obiectum, eius cognitionis, & sensus, non tam ignem specierum illarum instrumentum actiuum, quam species ipsas videtur asserere. Ait quippe: species ipsas ab igne instrumentaliter productas præ sui intensione dolorem & tristitiam Dæmonibus causare, vti in nobis species nimis intensæ potentiis vitalibus sui disconuenientia sensum doloris, & tristitiæ facultati appetitiuæ efficiunt. Sed speciale hoc Ægidij confutatur benè à cæteris: quia species cum perfectiuæ potentiæ cognoscitiuæ, eiusque completiuæ in actu primo sint, & eo magis, ac melius, quo sunt intensiores, ac viuidiores, nequeunt intensione sua læsiua potentiæ esse, quam de se potius adiuuant, complent, & perficiunt; vti neque ex eis orta intensa quantumvis cognitio; nisi, vel obiectum propinquitate requisita, ad intensam, speciei suæ impotentiam immissionem, alias nociuas organo, ac eius temperamento qualitates inducat: vel confluxu spirituum vitalium copioso ad intensam cognitionem necessario cerebrum, seu phantasiæ organum nimium, contra ipsi connaturalem temperiem incalescat, quæ in substantijs spiritualibus pure (vti Dæmones, & animæ separatæ sunt) quæ nec organis adhuc spiritualibus, & quarum finxeris qualitatum spiritualium temperamento constantibus, nec egent, nec vti absolute possunt ad cognoscendum, sed potentia solum intellectiua ipsis realiter identificata speciebus adiuta cognoscunt, locum minime habent, vt harum intensione lædantur, neque ex his orta intensa cognitione: cum potius speciebus magis intensis in actu primo & intensiori cognitione in actu secundo magis meliusque perficiantur, & quidem si intensione speciei, & cognitionis spiritualis substantiæ cruciarentur; Dei speciebus, & cognitionibus Beati omnes, qui toti in Deum intuendum rapiuntur, cruciatum similem cruciatui Dæmonum ab igne æternum paterentur, & quo Beatiores maiorem: quod absurdissime admittetur: vti & eos ab speciebus pluribus intensis, quas de obiectis pluribus habent, & intensis obiectorum, quibus impensius attendunt, cognitionibus cruciatus plures in statu illo fælicissimo pati.

5. Scotus, Okam. & Gabriel intentionalis huius cruciatus, & cognitionis à Deo per ignem vt instrumentum Dæmonibus immissæ obiectum ignem esse dicunt specialiter vero (vt mittam, quod, etsi falsum ad rem præsentem nihil refert in eam nihil Dæmonis intellectum agere, sed solum recipere) addunt per illam determinari intellectum Dæmonis ad ignem illum cogitandum æternitate tota, quin ab eo cogitando, vel per vnum instans possit ad alia diuertere; quæ alligatio, intentionalis durior multo, acerbiorque Dæmoni est, quam physica alligatio ad ipsum: quo intellectus nobilior: atque plura & nobiliora cogitandi potentia est, quam progressiua facultas, quæ solum per spacia localia potest diuagari: quare grauius est illum igni; vt obiecto alligari, quin ad alia obiecta diuagetur, vt cogitatione sua posset, quam ad eundem ignem loco motiuum Dæmonis facultatem ignobiliorem alligari, vt se nequeat ab illo seiungere: super speciale hoc additamentum cum his doctoribus specialiter non certarem, nisi in ratione maioris cruciatus alligationis intentionalis, quam physicæ Dæmonum ad ignem eos determinari non solum ad semper cogitandum ignem, sed ad nihil aliud cogitandum viderentur docere: quod in simili determinatione per species impressas ab igne vt instrumento productas breui experientia notissima de oppositio reieci, in Ricardo, numero tertio, speciale illud nostri Raymundi, quod cogitatio illa ignis siue specie media, siue immediate à Deo producta sit, ignis, vt instrumenti iræ Dei cognitio nil præstat. Si enim ignis ipse aliter Dæmonibus, non nocet, quam sui cognitionem in Dæmonibus causando, atque id solum à Dæmonibus cognoscitur dum iræ Dei instrumentis inesse ab eis cogitatur, nil additur; si autem alio modo, quam intentionali hoc, nociuus Dæmonibus ignis ille est, iam non intentionaliter solum, vt Raymundus vult, sed physice Dæmones cruciabit: sin vero nociuus aliter non sit esse tamen aliter nociuus ab eis cogitetur, sicque, eos torqueat in sententiam de cruciatu Dæmonum ab igne, ex falsa & phantastica apprehensione à nobis impugnatam, numero primo, & secundo, hic author labetur; omittenda non est specialis alia ratio intentionalis huius torturæ dæmonum ab igne à Recentioribus Thomistis Dominicanis memoratis à Vasquez, capite 3. §. *iam vero*, numero 11. siue excogitata, scilicet cruciari ab igne Dæmones ex eo quod videant, se tam vili creaturæ vt instrumento species, & cognitionem illam causante intentionaliter torqueri: sed quid tam grauis molestiæ, & torturæ Dæmonum ab igne, quanta ab scriptura, & Patribus denunciatur & expenditur inde Damnatis euenier, vt bene Vasquez. Secundo, grauiori longe pœna ea ratione cruciarentur, si terra, & aqua, aere, vilioribus vtique elementis, & putridis, ac putidis aliis corporibus, vt instrumentis, ad eum intentionalem cruciatum Deus vteretur; & tamen vt omnium acerbissimos cruciatus ignis ab scriptura, Patribusque proponitur, reliquorum sensibilium cruciatibus, ne quidem memoratis. Tertio, vt bene Arriaga, nemo vnquam Scotum, & alios asserentes Angelos, ab obiectis species recipere ex innumerorum obiectorum vilitate maxima impugnabit ne ab omnibus videretur.

6. Sed iam intentionalem solum cruciatum Dæmonum ab igne, in quo præfati speciales modi continentur refellamus, vt hi etiam à capite, vt aiunt, refutentur. Argumentor, primo contra intentionalem hunc cruciatum ab igne; quia eo solum, non verificatur, vsitio, crematio, ardorque damnatorum igne inferni, quæ scriptura docet, & sermonis proprietate æque proinde intelligenda sunt, atque nomine ignis, quo torquendi Dæmones dicuntur ignis materialis verus; Etsi enim visionis sensatio, vt sic, loquar, spiritualis, siue sensus Dæmonum cogitatione intellectuali percipiendi necessario sit, ac propterea, & nociui eis ignis à quo prouenit, vt molestia, & nocumentum illud, siue cognitione ipsa, siue inde orto dolore, & tristitia de illo in pœnam sensus formalem ab vstione, & igne proueniente euadat, (vti, & quodvis nobis molestum, & nociuum, siue positiuum, siue priuatiuum cognitione nostra opus habet, vt dolorem nobis, & tristitiam ingeneret) at vero vstionis, &

& cuiusvis alterius molesti, & nociui, cognitio, visio, nec molestum illud, quod representat, nullatenus est aut esse cum veritate potest, quod argumentum adeo certum, & efficax est, vt Maldonatus noster certum, ex fide dixerit ignis cruciatum, non sola eius cognitione, sed sensu, tactuque physice ab eo causatæ disconuenientiæ in damnatis percipi debere. Et si autem in Dæmonibus tactus, sensusque proprius, & materialis non sit, (vti in hominibus) ast nocumentum physicum ipsis illatum, & physicus ab igne cruciatus, nec solum intentionale per ignis coniuncti cognitionem, suo modo asserendum est, vt pœna & tortura ignis, æqua Dæmonibus, & hominibus, pro cuiusque meritis sit, & communis, vt Matth. 25. & locis aliis cert. 1. num. 1. citatis asseritur. Confirmatur quia, si non aliter, quam cognitione ignis coniuncti nullo alio physico Dæmonum nocumento eis ab igne proueniente, cruciatus, & tortura, eorum ab igne fieret, inani labore à Patribus, & scholasticis, in torturæ eiusmodi explicando huiusque laboratum, sudatumque fuisset, ac prorsus fatue, eius inuentionem, & explicationem, ij omnes, ac præcipue eorum sapientissimi desperassent: cum obuium, cuique sit Dæmones immersos se igni esse clare cognoscere: id quidem, sine miraculoso vllo influxu ignis, & instrumenti Dei in species, vel cognitionem, quæ vnde cumque proueniant æque cruciabunt, vel non cruciabunt potius.

7. Argumentor secundo cognitio obiecti, qua eius cognitio, eatenus solum potest cruciare cognoscentem, quatenus ei repræsentat obiectum ipsi alias de se nociuum, & disconueniens, atqui ignis, secundum se, ac de se nociuum, dæmonum non est in horum sententia, quantumuis ipsi penetratum coniunctum: ergo nequit cruciare dæmonem eius cognitio, qua eius, cognitio est: dixi, qua eius cognitio: quia potest aliquando non intentionaliter, & qua obiecti representatio, & cognitio est, sed physice aliquid, physice disconueniens cognoscenti secum afferre, vt intensæ cognitioni, cuiusvis obiecti, ratione confluxus copiosi spirituum vitalium calidissimorum ad intense cognoscendum necessariis nuper diximus physicum monumentum, & disconuenientem, distemperiem organo physice afferri. Iam sillogismi maior, probatur quia alias obiecti cuiusvis cognitione, qua eius cognitio est, cruciari torquerique posse cognoscentem contra experientiam in cunctis nobis, & in Angelis, ac Beatis omnibus, nullo dempto, dicere poteris; imo teneberis cuiusvis obiecti cognitione, etiam in beatitudinis statu innumeris cruciatibus torqueri. Secundo probatur experientia: qua, de nullo obiecto, quod nobis, aut animalibus physicum nocumentum non afferat quantumuis illud an ab animalibus sensatione, atque à nobis intellectione etiam cognoscatur, nec nos neque illa dolemus tristamur cruciamurve. Minor in opinione hac de cruciatu & tortura Dæmonum solum intentionali ab igne, est certa: siquidem, si aliud physicum nocumentum, & cruciatum Dæmonum ab igne, eius authores recognoscerent, imo, si possibile esse arbitrarentur, ad intentionalem hanc, solam torturam, & cruciatum Dæmonum ab igne minime confugissent. Secundo probatur minor, quia in horum, ac fere omnium scholasticorum, qui alias à nostra, certam. 5. statuenda sententia (quæ non multorum est) sectantur non aliter potest ignis nocumentum dæmonibus inferre, quam producendo, in eis calorem, aliamve naturæ ipsorum angelicæ disconuenientem qualitatem, aut formam, quam per hos quit ignis producere: ergo ignis nequit esse naturæ angelicæ Dæmonum physice nocius, vllumve physicum nocumentum inferre. Minor proxima probatur, quia Angeli igni fornacis Babylonici, eiusque flammis, quas, ne tribus pueris nocerent, excutiebant immersi, ac penetrati nihil ab eis noxium passi sunt: idque, vt Patres & Doctores omnes fatentur, citra miraculum omne: cum autem ignis vt in subiectum aliud agat, quod potest, sola propinquitate vicinitatis localis, seu approximationis ad illud opus habeat, quæ longe minor actiuitatis suæ ad passum applicatio, quam penetratio est, qua sane, intensus calorem noxiamue aliam qualitatem Angelo penetrato, quam solum approximato & localiter vicino inducerent flammæ, si possent. Nec satis est Angelum, seu Angelos igni, & flammis babylonicæ fornacis non fuisse physice alligatos, vt igni inferni alligati Dæmones sunt: physica enim alligatio (in quocumque stet, etiam in physica vnione ad illum) agenti, ad agendum, quod physice potest in passum nihil inseruit, sed sola localis propinquitas, & coniunctio.

8. Dices actiuitatem ignis, ad eas qualitates noxias physice naturæ angelice non esse naturalem, sed obedientialem, qua Deus vtitur, vt instrumento, vt Domones torqueat. Bene: ego citius dicendum tibi esset: Deum vti virtute obedientiali ignis, ad nocumentum physicum, per earum qualitatum noxiarum in Dæmonibus effectionem, vt eos physice, & realiter igne cruciaret, & torqueret, quam vti virtute obedientiali ignis, ad species, seu cognitionem physice ipsis inducendam, vt eos solum intentionaliter torqueret, & cruciaret. Ita enim pro priori, & ad scripturam, accommodiori sensu, & opinione discurreres, & sentires. Sed ex hac solutione impugno tertio intentionalem hanc Dæmonum ignis propria, & ab igne, vt scriptura docet, ac non à Deo solum modo sit, opus est, vt cognitio, qua intentionaliter Dæmones crucientur ab igne vel immediate, vel mediis speciebus, vt instrumento, eiusque virtute, actiua obedientialis omnium creatorum, ad creata omnia producenda est pure chimærica, & impossibilis vt fuse contra Soarium, & asseclas ostendi in physicis contra. de creatorum actiuitate; ergo & cruciatus Dæmonum intentionalis ab igne est impossibilis. Differo impugnationem aliam obedientialis huius actiuitatis specialem ad rem præsentem de tortura Dæmonum ab igne in certam. tertio; contra Soarij, & sequacium sententiam de hac Dæmonum tortura producendam. Quarto dæmum solam intentionalem hanc dæmonum torturam ab igne refello: quia, vt daremus cognitionem ignis coniuncti nullatenus tamen Dæmonibus nocui torquere; cruciareque Dæmones posse, & verè subinde per illam ab igne, cruciari, nihilominus cruciatus & tortura illa Dæmonum ab igne, adeo dira, dura, & acerba, vti esse, & æternum in ipsos & damnatos reliquos, ab scriptura Patribus, & ecclesia tota creditur, & prædicatur, esse nullatenus posset.

CERTAMEN III.

Reales cruciatus Dæmonum ab ignis obedientiali, vel morali actiuitate reiiciuntur.

1. SOarius, tom. 4. in 3. p. disp. 46. sect. 2. & lib. 8. de Angel. cap. 14. §. 41. ac deinceps, Pesantius, in 1. p. qu. 64. a. 4. d. 5. Malonius, Duualius Ysambert, Puteanus, Meratius, & Franciscus de Lugo apud Quiros, d. 76. sect. 4. §. *Magno plausu*, num. 16. Arriaga citata d. 26. sect. 8. docent: ignem virtute actiua obedientiali physice producere qualitatem quandam in Dæmonibus ipsorum naturæ dissentaneam, & disconuenientem, qua proinde crucientur: quemadmodum; & nos cum nimium calorem, frigusue nobis, & nostro corpori & naturali temperamento noxium & aduersum, ab igne, aut niue patimur, cruciamur. Ea vero qualitate angelicam Dæmonis naturam fædari deturparique dicunt

dicunt. Soarius, Arriaga, & plerumque, reliqui: & pulchritudini iuſtitiæ, & ſanctitatis, gratiæ aduerſari probabile cenſet Soarius, num. 44. & maxime, 47. Porro Zumel, ad citatam, quæſt. 64. articul. 4. & Quiros proxime, numero 17. § *cui ſententiæ* probabilem eandem ſententiam reputant. Quiros vero qualitatem illam doloriferam, noxiamque dæmoni ab igne prouenientem proprie & connaturali paſſioni, aut operationi Angeli contrariam eſſe ait, etſi cuinam operationi, aut paſſioni connaturali ſit, neque deſignet, nec poſſit (vt æſtimo) deſignare, iis etiam quæ monet ibi doctrinis ad ſuppoſita (præcipue tertium) ſtatuenda: de quibus infra dum ſpecialis argumenti contra virtutem actiuam obedientiam ignis ad qualitatem doloriferam, & noxiam dæmonibus producendam euaſionem ab eo tentatam præcludamus, ſpecialia, quæ à nonnullis citatis huius ſententiæ, Patronis dicuntur nec ad eius ſubſtantiam ſpectant refelli facile poſſunt. Primum quod diſſentanea illa qualitas præternaturalis ſolum ſit, & ſi nulla eius exigentia, aut virtus actiua naturalis in tota natura ſit, ſed ſola virtute obedientiali ignis producatur, tanti, non eſt, vt in eo confutando tempus teratur. Secundum de diſconuenientia, & diſſentaneitate phyſica eius qualitatis, cum dæmonum, natura quin alicui phyſicæ potentiæ, paſſioni, operationi, aut qualitati aduerſa ſit, & contrarietur à pleriſque eius ſententiæ Patronis cenſetur impoſſibile, vt retulimus ex Soar. & Quiros proxime, & num. 21. §. *ex his credo*. quia, quod alicui, nec in ſubſtantia proxime, nec remote in accidentibus ipſi commodis, & bonis noxium phyſice non eſt, nequit ipſi eſſe phyſice diſconueniens, aut doloriferum: id, quod experimento nobis frequenti, & conſtanti confirmatur.

2. Soarius, & Arriaga aiunt eſſe qualitatem fædantem, ac deſtruentem dæmonum pulchritudinem, eique contrariam. Et Soarius gratiæ, & ſanctitatis pulchritudini maxime aduerſam expreſſit, num. 47. ſed minus bene. Siquidem gratiæ, & ſanctitati nihil, niſi peccatum, natura ſua aduerſatur; quod qualitas illa nuſquam eſt. Secundo, quia in Dæmonibus, quos cruciare debet in pœnam, gratiam, & ſanctitatem omnem expulſam per peccatum ſupponit natura ſua qualitas illa; ac proinde, nil damni & nocumenti poſſet ſanctitatis pulchritudini in Dæmonibus derogare: cum non poſſent non poſt totam deſtructam, & inductam totam ei aduerſam fœditatem à peccato Dæmonibus aduenire. Tertio, de cruciatu animarum purgatorij per ignem corporeum, & ſi temporario, vero, & cum gratia, & ſanctitate amice compoſito quid dicet? Aliam certe qualitatem huic pulchritudini, non aduerſam, qua animæ ab igne purgatorij cruciantur debet Soarez excogitare. Commiſceatur ergo vno labore, qualitatem vnam, qua cruciatus per ignem vtrobique explicari poſſit, ac defendi. Arriaga, cui Dæmonum pulchritudini, ea fœditas contrarietur, non explicat: cum non poſſit, non alicui opponi, ſi proprie fœditas ſit. Quin vno qualitatem ſubiecto diſconuenientem, & aduerſantem, alicui eius phyſicæ qualitati ſubiecto commodæ contrariari non debere bene aſſerit, & ex inſtituto probat, num. 47. & 48. §. *Primo tamen poteſt obiici*, & §. *confirmo ſecundo euidenter*; ſed debuiſſet abſtinere in concluſione voce *fœditatis*, & qualitate euidentiæ in probationibus. Quiros, qui alicui qualitati, ſiue paſſioni, ſiue operationi naturali, ſeu accidenti alteri commodi ſubiecto, qualitatem ipſi diſſentaneam, nociuam, & doloriferam contrariari debere arbitratur, actu connaturalibus paſſionibus, & potentiis naturæ angelicæ Dæmonum eam qualitatem aduerſari, docet, num 17. §. *cui ſententiæ*, init. & num. 21. §. *ex his credo*. Sed tamen, cui earum determinate, ea qualitas aduerſetur, non deſignat, nec poterit deſignare: maxime, vt ea Dæmones ab igne vri, cremari, ardere proprio ſenſu (vt ab ſcriptura, & Patribus dicitur) defendi poſſit: vt potentias paſſiones, & operationes angelicas percurrenti clarebit, ſed præſtat iam, ſpecialibus horum explicandis modis relictis, ſententiam hanc vniuerſim, & fundamentis generalibus euerti.

3. Et primo quia, tota potentiæ obedientiali creaturæ cuiuſuis ad alias omnes producendas innititur: atque principium hoc, eſt falſum, & repugnans: ergo & ei innitens ſententia: Antecedens probaui ex inſtituto, ſemel (labore, & meditatione, non repetendis) ſua propria ſede, in phyſicis controu. de cauſarum creatarum, actiuitate, cum à priori, tum ab abſurdis, tum ab aduerſariorum inconſequentiis communibus, & aliorum ſpecialibus, ſcio ita negari ab Arriaga, imo & à Quiros, num 23. § *argumentum tertium*, ſub init. vt generalem, hanc potentiam actiuam obedientialem rerum, ad quoduis creatum agendum euidenter à ſe probatam alibi credant, & iactent ſed quam nebuloſæ, vel pure potius tenebræ eorum euidentiæ, & aliorum probationes ſint, citato vidimus loco. Id nunc ſolum dicam: eius oponionis authores cordatiſſime euidentibus rationibus, ac demonſtrationibus ſolis agere cum aduerſariis debere: vt abſonam ex terminis, & ſenſu ipſo fidem ſibi abrogantem apprehenſionem hanc ſententiæ ſuæ in aliis imo, & in ſe ipſis poſſint corrigere. Siquidem in hac ſententia, actiuitate ſua phyſica, ſibique intrinſeca poteſt producere gratiam, lumen gloriæ, & pulex elephantem, cælos, aſtra, & ſimilia quæ, dictu incredibilia cum ſint non niſi euidentibus rationibus apprehenſiones, & iudicia aduerſa abiici poſſunt; quemadmodum, & faliæ ſenſuum, & inde oriundæ intellectus apprehenſiones, & iudicia de iridis coloribus, atque aliis ſimilibus, non, niſi euidentibus, rationibus corrigi deponique poſſunt. Arguo ſecundo, (ea obedientiali actiua generali rerum, & communi admiſſa) & ad rem præſentem efficaciter: quia eiuſmodi potentia, competit rebus, non ex ſpecifico cuiuſque prædicato & ratione, ſed ex prædicato communi creaturæ, ratione cuius Deo, eiuſque arbitrio ad omnem vſum operationis, & effectus edendi, quem per eam, vt inſtrumentum, vellit Deus phyſice producere ſubdita eſt: ergo cruciatus Dæmonum, & damnatorum per ignem ſpecialius, adeo per ſcripturam & Patres denuntiatus, propriusque ignis, non quæ, reiue, aut agentis creati alterius effectibus inflammandi, comburendi, & cremandi illos deſignatis, non ab igne ſecundum ſpeciem propriam, & rationem naturæ ſuæ ſpecialem, ſed ſecundum genus ſupremum, & rationem vniuerſaliſſimam creaturæ prouenit: & qui æque ab aqua, aliaue quauis creatura fieri poſſet ac, ſi Deus ita vellet, proueniret. Hoc autem effectuum priorum naturæ ſpecificæ, & peculiaris ignis deſignationi, & denunciationi à Deo factæ apertiſſime auerſatur. Ni fors velis Deum, vt homines apparenter perterreret ignis efficaciſſimi, & vehementiſſimi agentis viuidiſſimis ſenſu, & dolori cruciatibus, in eis denuntiationibus, vſum, non autem, quia eius propij effectus eſſent: ſed hoc eſt dicere, inanibus terriculamentis vſum, & viam ad veras, vſtionem, cremationem, flammaſque inferni denegandas latiſſimam aperire. Et ad præſens: cum nihil ab his Doctoribus aſſignari poſſit ab igne producibile, quacumque actiuitate, quod alicui phyſice paſſioni potentiæ vitali, vel non vitali, naturali, angelicæ naturæ Dæmonum contrarietur, potentia obedientialis cruciandi Dæmones, nequit igni iuxta Soarium, Doctorum (Arriaga excepto) rationem memoratam, numero primo, ſiue tribui: cum, vt cruciet aliquid alicui, ex dictis contrarium deberet producere in eis.

4. Arga

4. Argumento penultimo duas solutiones præuenit Quiros citato, §. *Argumentum tertium*, alteram (me iudice) altera *peiorem*. Primam adhibuerat etiam, numero vigesimo, §. *Tunc vltra*, ex tertio supposito præmisso, numero 17. §. *cui sententiæ*, & doctrina Ioannis Martinez de Ripalda, disputatione 33. de ente supernat. sectione secunda, quod scilicet, in aliquibus rebus, minus repugnantiæ, seu disconuenientiæ, aut distantiæ ab ipsorum naturis, seu maior proportio sit, virtutis obedientialis, ad aliquos effectus, quam sit, in aliis rebus ad effectus eosdem. Manifeste (ait) patet in intellectu, & voluntate, seu creatura rationali ad actus intelligendi, aut volendi supernaturales, ad quos proinde virtute obedientiali magis proportionata ipsius naturæ, & potentiæ naturali concurrit, quam aqua aut inanimata, & irrationalia reliqua ad illos actus concurrerent: in quibus, ad similes naturales, adhuc potentia naturalis, non est, vti in rationali natura eiusque intellectu, & voluntate naturalibus inuenitur: sic igitur (inquit Quiros,) ad cruciatus denunciatos à Deo dæmonibus, & damnatis inferni igne infligendos per eius potentiam actiuam obedientialem maior proportio, est potentiæ huius obedientialis cum ignis natura, & actiuitate naturali, quam in aqua, aut alio quouis agente esset, verbi gratia ad calorem supernaturalem edendum, quo crucientur: est quippe in eo naturalis actiuitas ad similem, etsi naturalem, calorem producendum, quæ in aqua, ac reliquis deficit; ac proinde merito ignis specificæ naturæ, & secundum propriam ipsius rationem, & speciem propriam, nec solum secundum genus supremum, & prædicatum vniuersalissimum creaturæ cruciatus præfati, vt proprij ipsius denuntiantur. Cæterum falso supposito innittitur solutio & in eius applicatione deficit plane. Suppositi falsitas constat: quia intellectus, & voluntas, qua, ex parte sua ad intellectionem & volitionem supernaturales concurrunt non concurrunt, vt intrinseco eleuatæ potentiæ ex specie, vel habitu supernaturali ipsi adueniente, vt hi, & reliqui doctores (præter pauculos Thomistas Dominicanos valde recentes, & nobis iam viuentibus natos) fatentur, qui supernaturales habitus totam rationem agendi actus supernaturales merito negant; imo, vel ipso habitu non inhærente sed assistente potentiæ vel alio prorsus extrinseco Dei auxilio loco habitus supernaturalis æque commode potentias intellectus, & voluntatis, intellectionem, vel volitionem supernaturalem elicituras bene, & constanter docent, sua igitur, & naturali prorsus intrinseca virtute, ac nullatenus obedientiali, ad eos actus totalitate effectus, non autem totalitate, sed partialitate causæ, vt principia partialia, quæ habitu, vt partiali comprincipio & concausa principium integrum, adæquatam causam, & completam virtutem, & potentiam eorum actuum constituent, ad illos concurrunt: quia aliquid in eis actibus est, quod secundum se spectatum naturali suæ virtuti respondet; etsi, quia in integro effectu aliud sit idemtice coniunctum, cum illo, quod potentiæ intellectus, vel voluntatis solis nequit respondere, habitus supernaturalis, seu auxilij extrinseci loco ipsius, adiunctione, & adiumento egeat; vti & hoc potentiæ alterutrius vitalis, quia se solo nequit, actuum voluntatis, vel intellectus vitalitatem attingere.

3. Igitur, quodvis ex eis principiis alteri subordinatum essentialiter in eis actibus efficiendis mutuo est; non secus, ac species, seu obiectum, & potentia cognoscitiua ad eius cognitionem producendam essentialiter viciſſim subordinantur; ast hæc omnia, quatenus ex parte sua vnumquodque virtute propria natiua & intrinseca, & naturali, & nullatenus physice eleuata in ratione actiuitatis, ad præfatos actus, & effectus concurrit, tituloque prædicatorum virtuti suæ naturali omnino respondentium, & nullatenus obedientiali voluntati, & arbitrio speciali Dei, nisi ratione indigentiæ concursus generalis, & productionis, seu adiunctionis habitus, aut comprincipij alterius supernaturalis, quod, quia vltra naturalis potentiæ, & naturæ totius, vires, & exigentiam est à Deo absque vllo potentiæ, naturæque debito, apponitur; si autem aliunde apponi posset, ac potentiæ adiungeretur absque vllo Dei imperio, aut decreto, natiua, & naturali sua virtute ad actus supernaturales cum adiuncto illo comprincipio, & partiali causa eorum, dubio procul, concurrere posset, & concurreret, quin in eo aliquid obedientialis actiuitatis, & concursus intercederet ex parte potentiæ naturalis concurrentis ad illos; quamuis quia supernaturali comprincipio completur, vt actus illos supernaturales totalitate effectus absolute possit, & producat, illudque, ex supernaturalitatis prædicato, aliis vitalitatis, intellectionis, aut volitionis, realiter identificato naturæ, & potentiæ naturali ordinis superioris, eleuari extrinseco comprincipio ad illos producendos communiter, & merito dicatur, vti species impressa à potentia vitali nobiliori, qua ad vitalem visionem eliciendam completur, eleuari ad superiorem perfectione effectum producendum dici vere posset, quocirca crassa gordorum aliquot eleuationis huius apprehensio ridenda est, qui eam intelligunt admodum eleuationis comædorum sursum è theatri tabulato, qui vel subiecto instrumento, vel vnco occulto rapti per aera feruntur, & ascendunt, quo ascendendi nullam prorsus potentiam actiuam habent, sed vt emortua corpora, & stipites aliorum motu, & impulsu ascendunt; quod secus in hac potentiarum naturalium ad supernaturales actus, ex adiuncto supernaturali comprincipio eleuatione euenire Tridentinum nos docuit; quare argumentum illud Ripaldæ, & Quiros adeo protertio huius supposito patens, non præclaritate veritatis cunctis deinceps patebit; sed præ falsitate dilucida supensus manet in patibulo. Non enim minus improportionata, seu magis proportionata potentiis intellectus, & voluntatis potentia obedientialis, actiua ad suos actus intentionales est, quam aquæ (aut cuiusvis alterius creaturæ) quia illæ similes, & si naturales, actus possunt elicere, secus istæ, sed quia potentiæ illæ partialem, naturalem prorsus, ac nullatenus obedientialem ad illos actus habent virtutem, vt ostendimus, aqua vero nullam: quare antecedentis suppositum negatur. Eo tamen permisso, malè illud in sua doctrina Quiros aptare potest euasioni, etenim quod potentia obedientiali actiua, magis proportionata, seu minus improportionata, quam aquæ aut alterius agentis specie, ab igne diuersi producendum erat, vt huic, eiusque obedientiali actiuitati speciali cruciatus dæmonum, & damnatorum specialiter tribueretur, non autem, eo generali & communi creatis cunctis potentiæ obedientialis titulo, & prædicato generalissimo creaturæ, eiusmodi iuxta Quiros esse debet, vt specialem aliquam proportionem, & similitudinem habeat cum naturalibus effectibus creati agentis ira speciali potentia obedientiali eleuati; atqui effectus ab igne in dæmonibus, neque à Quiros inuenti, assignatiue sunt, nec possunt inueniri, nisi recurrat, ad calorem quendam spiritualem, supernaturalem, Bacconis in quarta, disputatione quadragesima sexta, articulo secundo, ab igne dæmonibus inductum, quem ipse Quiros, refert, numero vigesimo quarto, nec improbat, & si nec ipse, nec Baccon probent, aut intelligant, nec intelligere aliquis possit, nisi cathegoria tota, & ordo prædicamentalis, Aristote

ſtotelicus, & apud omnes Philoſophos, & Theologos finis diſturbetur, eoque demum ſenſu calor erit, aſſereturque, quo prius, & ſimplex eunuchus Hiſpanus ſe imberbem his, *barbas tengamos en el alma*, conſolabatur: ſcilicet metaphorico, & proprietati cruciatus veri Dæmonum ab igne, & calore, atque ardore, & vſtioni, veris ab ſcriptura aſſertis inepto. Quæ ratio impugnatio vltima, & communis huius ſententiæ eſt.

6. Vt huic & ſecundæ noſtræ impugnationi reſponderet, idem Quiros, alteram (prima impugnata, fors priorem) euaſionem tentauit, num. 23. citato, §. *Argumentum tertium*, ſub fin. Nempe: ignem habere virtutem actiuam innatam, & naturalem ad qualitatem (quæ noſter calor non ſit) Dæmonum phyſice cruciatiuam abſque vlla eius eleuatione, aut obedientiali actiuitate, & potentia in eos inducendam, reſeruatam tamen, & ſequeſtratam ad vltimam hanc, & ſummam vindictam de eis ſumendam, & iuſtitiæ Diuinæ oſtenſionem, quod difficillimum impugnatur, videtur cæterum, & facilis impugnatu, hæc doctrina eſt, & tertiæ poſtremæ impugnationi non facit ſatis. Etſi enim plures philoſophicis argutiis, (quibus præcipue ſæculi noſtri Recentiores) in Theologicis diſputationibus perperam attendunt impugnari non ita facile, ea doctrina poſſit: maxime, cum de ignota qualitate, alius natura, & proprietatibus, nec explicatis, nec ſignatis adhuc ſit: tamen ex Theologicis locis, & principiis propriis facile refellitur: etenim, quæ abſque miraculis defendi non poſſunt difficillime defenduntur, & facillime impugnantur: eiuſmodi autem hæc doctrina eſt: ſiquidem ea reſeruatio, ne quidem à Quiros, naturalis aſſeritur, aſſeriue poteſt, cum contra actiuitatem ignis naturalem, in naturam quamuis Angelicam independenter ab eius peccato ſit, facileque probatur. Admiſſa quippe innata, ſeu natiua, & naturali virtute, & actiuitate ignis ad inducendam eam qualitatem cruciatiuam Dæmonum, in eorum naturas, cuius hæ ſubindę recipiendæ capaces naturaliter ſint, cum naturæ angelicæ dæmonum, & Angelorum eiuſdem rationis ſint, eandem capacitatem naturalem recipiendi ab igne qualitatem illam Angelorum, & dæmonum naturæ habebunt: ac ſubinde, & ignis naturalem actiuitatem ad eam qualitatem cruciatiuam in Angelorum, atque in Dæmonum naturas inducendam habebit; quare, (ſi Angeli igni debite approximentur, & maxime, ſi ei penetrentur, eam qualitatem, cruciatiuam recipient, ni miraculoſe naturali ignis, actiuitati concurſus generalis Dei denegetur: ergo ea reſeruatio inducendi eam qualitatem cruciatiuam in Angelum quemque, qui velit pro libito igni accedere, miraculoſa eſt, quare, ſine miraculis frequentibus ſuſpenſiuis concurſus generalis Dei, vel ligantibus Angelos, ne ad ignem pro ſuo arbitrio accedant, defendi ea doctrina, non poteſt: vnde Angeli excutientes flammas fornacis babylonicæ per miraculum ſolum cruciati ab igne, & flammis, ea qualitate, non ſunt, (cuius miraculi nemo Patrum, aut interpretum meminit, imo nec alicuius mentem, eius miraculi mentio ſubivit) quod in cohibenda ignis in tres pueros actiuitate, nemo non recognoſcit, & expendit. Item Angelorum (maxime cuiuſque in hac vita cuſtodum) ad purgatorij animas conſolandas viſitationes & recurſus amiciſſimi, & frequentes pie à tota Eccleſia recepti citra miraculum non erunt, ni ipſis accedentes Angeli Beati (quod dictu eſt nefas) crucientur; ni forte velis eos à longe ſolum animas purgatorij alloqui, & conſolari, vel donis impaſſibilitatis ab agentibus naturalibus, ſicut, homines Beatos dono à nemine cogitato dones. Nec præſtat, ſi dicas: hanc actiuitatem requirere, non ſolam propinquitatem, aut penetrationem etiam Angeli, eam qualitatem recepturi, cum igne, vt conditionem, ſed phyſicam cum illo vnionem: Peris enim conditionem agendi in paſſum extraneum à nemine ſomniatam: denique, vel qualitas illa cruciatiua, ſpiritualis eſt, vel corporea, nequit ex potentia naturali paſſiua ſubſtantiæ angelicæ dæmonum educi, ac multo minus ab igne naturali ſua actiuitate creari, eiuſque vnio educi: ſi ſpiritualis potentia actiua corporea, & naturalis adæquata ad effectum ſpiritualem producendum, non minori abſurdo philoſophico admitteretur. Secundo: Nec proprietas cruciatus ex vſtione, ardore, cremationeab ſcriptura, & Patribus aſſerta, nec metaphorico ſolo ſenſu (quo ſolum, ea qualitate ſpirituali vri, ardere, cremari dæmones dici poſſunt) admittenda defenderur, vt tertia, & vltima impugnatione huius qualitatis dicebamus.

7. Noſter Alarcon citata diſput. 6. cum nihil capite 9. in aliorum ſententiis firmum, & in quo requieſceret pes eius, inueniret, atque ignis actiuitate naturali in Dæmones cruciatiuam qualitatem inducentis, fieri ab eo cruciatum, ſermonis proprietate, dici non poſſe cenſeret: ac rurſus actiuitatem obedientialem phyſicam rerum falſam reputaret: naturalem vero ignis corporei agentis ad ſpirituale aliquid cruciatiuum dæmonem (quod ſolum poſſet) ſubſtantia ſpirituali Angeli educendum, in eamque inducendum iudicaret impoſſibile: ad moralem ignis actiuitatem, ex Dei voluntate, & inſtitutione arbitraria, vt ſpirituale illud dæmonum cruciatium producat, recurrit, capite 10. numero 10 §. *quarta concluſio*: ei ſimilem, quam viſibilibus noſtris ſacramentis Sotus cum ſua ſchola, & alij, ex priscis communiter, & Vaſquez cum ſuis aſſeclis omnibus, nosque contra Soarium, & aſſeclas, & aliquos antiquos concedimus vt, ſcilicet, Chriſti voluntate, & inſtitutione, ſicut ad ſacramentorum poſitionem, gratiam Deus certo, & infallibiliter in anima producit eiuſque ſubinde morales cauſæ ſacramenta dicuntur, ita etiam ad ignis poſitionem, & phyſicam coniunctionem cum dæmonibus, qualitatem (ſeu quidquid illud ſit dæmonum phyſice cruciatiuum Deus phyſice in dæmonibus producat; moralis vero eius cauſa vera ignis ſit, & dicatur: vnde, ſicut aqua Baptiſmi iure animam abluere, Euchariſtia cibare, extrema-vnctio inungere, &c. ab Euangelio, & Patribus ob eiuſmodi moralem eorum effectuum cauſalitatem dicuntur; ita etiam ob cauſalitatem ſimilem ignis in id cruciatiuum dæmonum (quod phyſice ſolus Deus in Dæmonibus producit) verè illos cruciare, torquereque dicitur, explicans autem, numero 11. §. *quomodo autem*, & numero 12. §. *ſuper*, ac deinceps illud cruciatiuum dæmonum ita ab igne productum, ait: eſſe triſtitiam & dolorem, de alligatione ſua igni, ac de Deo præſertim æternum amiſſo, ac de aliis omnibus, de quibus dæmones triſtantur: imo alligationem phyſicam igni inter morales eius effectus male recenſet, quæ etſi triſtitiæ, & dolori de ipſa obiectum ſit, effectus tamen ignis, moraliter adhuc, non eſt, ſed quod, vt reliqua moraliter cauſes præſupponitur; id tamen, & alia, quæ ex aliis opinionibus collecta, inter morales ignis effectus recenſet perſequi longum, & inutile eſſet: præſertim, cum moralis hæc ignis ad præſens cauſalitas locum non habeat. Primo, quia moralis hæc cauſalitas cruciandi non magis propria ac dira, ignis, nuditura ſpectata, eſt, quam aquæ, aut cuiuſvis alterius creaturæ, ad cuius præſentiam, & coniunctionem cum dæmonibus Deus voluntare, & inſtitutione ſua vellet, ſtatueretque cruciatium illud Dæmonum, phyſice in eis producere: cruciatus autem ignis, ſpecialiter denunciatus à Deo eſt, vt rigidiſſimus, & atrox, nec ſolum ad inanem terrorem, & pœnarum horrorem nobis apparentem ingenerandum; alias figuratam, & metaphoricam comminationem pœnarum ex igne

Euan

Euangelij, & scripturæ loca continerent, atque ignis, non vt dirè, & atrociter cruciaturus sed in atrocitatis cruciatuum illorum exemplum afferretur: vt contra potentiam obedientialem ignis ad eos cruciatus dicebamus, numero 3. argumento 2. Probatur secundo, & confirmatur argumentum proximum, qui à tortura ignis in homines damnatos, & Dæmones æque, ac sine vlla differentia denuntiantur futura in Euangelio: quippe impijs hominibus dicetur *ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*: atqui homines damnati physice cruciandi ab igne sunt, nec solum morali tua causalitate: ergo & Dæmones. Tertio denique, Dæmonum dolore, tristitia, seu qua velis, alia qualitate, spiritualis eorum ab igne ardor, vstio crematio, metaphorice solum, & per similitudinem intelligentur, non per proprietatem, vt intelligi debere supra ostendimus: sicut eæ locutiones de cibo, & potu, & ablutione animi per baptismum quoad aduersitatem quidem sat est, non vero ad sermonis proprietatem, vt docte Augustinus, tract. 80. in Ioan. homil. in ea verba, Ioan. 15. *Ego sum vitis vera.*

CERTAMEN IV.

Sententia de eadem Dæmonum, & animarum separatarum tortura ab igne, qua à Deo cruciarentur vnitæ, cruciabunturque æternùm reunitæ.

1. CElebris, & communis satis opinio confutatis nuper proxime accedit: quia in tortura Dæmonum ab igne, quam assignat, actiuitatem supernaturalem, vel obedientialem ignis vel ei adeo adiunctam qualitatis alicuius supernaturalis impressione, vel extrinsecus adeo, vt particulari agente supplente aliquos intermedios effectus, quibus mediis ignis animam, dum adiuncta corpori est, pure spiritualiter vltimo torquet, acerba & disconueniente dolorifera corporea qualitate, est autem sententia præfata ignem materialem Dæmonem, & animas damnatorum nunc pro statu separationis, ita, ac eodem dolorifero obiecto torquere, atque adiunctas corpori torquebat in vita, cruciatarusque æterne est reunitas. Sententiæ huius author, & inuentor reputatur Henricus loco citando, certamine 5. cum longe aliud ipse docuerit extant autem, eius inuentores, & vterque primus, nec conscius alterius Dominicus Sotus, in 4. disputat. 50. quæstione 1. a. 2. sub fin. & Molina noster, 1. p. quæst. 45. a. 5. d. 2. §. *Ad tertium*, Sotum, secutus est Valentia, 1. p. d. 4. quæst. 15. punct. 3. Tannerus, d. 5. quæst. 6. dub. 6. quibus addit, Quiros, sectio 5. num. 27. §. *censeo*, (vbi eidem sententiæ consentit) Zachariam Robert. tomo primo, demonstrat. symbol. lib 1. demonstrat. 1. gener. a. 14. Lessium, de perfectionibus diuin. libro 13. cap 30. Martinonem, & Albertinum, & (nescio quanta fide) Albertum, Bonauent. Auicenam, apud Vasquez, qui eos pro aliis sententiis refert, vt nos supra retulimus; item Patrem Koninch. 3. p. d. de purgatorio dub. 3. à num. 31. qui tamen, pro alia longe diuersa sententia stat, ac nostræ, proxime saltem, accedit vt certam. 6. vidimus eidem autem sententiæ ex parte, quæ animabus separatis est, consensere Vasquez, citata, d. 243. cap. 6. Turrian. d. 66. dub. 3. fine Alarcon citat. cap 10. num. 19. §. *quinta conclusio*, fideliter refert, & si loca non notat. Potestque pro eadem parte referri Arriaga, sect. 5. vt autem hæc sententia, & vniuscuiusque ex citatis mens plane percipiatur percurrenda breui sunt, quæ in *Christoph. de Ortega, de Deo Vno.* Tom. II. cruciatu corporum nostrorum intercedunt, quousque ad pure spiritualem animi cruciatum per fugam, & auersionem voluntatis tristitiæ, & doloris, & à dolorifera qualitate corporibus ab igne impressa siue ea calor nimius, siue qualitas alia ab eo producta sit: illa enim, vel se ipsa, vt reor, vel mediis speciebus sensationem sui in tactu causat: inde quæ sensatio alia interna qualitatis eiusdem in phantasia producitur, ex qua fuga, & auersio, siue tristitia, & dolor de eadem qualitate, corpori nociua, & dolorifera, in appetitu sensitiua excitatur: suppuratis vero postmodum à materialitate, phantasmatis beneficio, & intellectus, qua agens est, virtute sensatis seu sensibilibus internis speciebus, idest speciebus aliis pure spiritualibus, illarum, quoad vim actiue repræsentandi obiectum idem, quam similibus productis in intellectu passibili, seu qua passibili, vel possibili producitur, qualitatis eiusdem doloriferæ corpori intellectualis, & pure spiritualis apprehensio, & cognitio, ex qua in spirituali animi appetitu, seu voluntate, eiusdem doloriferæ qualitatis fuga, & auersio per dolorem, & tristitiam de illa immediate procedit.

2. His iuxta sentiendi, & loquendi vulgarem philosophorum modum, (de quo nobis alibi strictum, fusumque examen fuit) prænotatis, Sotus censet: qualitate actiua supernaturali igni à Deo infusa, dolorem, & tristitiam spiritualem voluntatis de igne, aut dolorifera qualitate, qua corpori coniuncta anima doleret, ac trittaretur ipsi separatæ ac Dæmoni ab igne causari docet Tannerus virtute, seu potentia actiua obedientiali igni intrinseca: Molina vero ait: Deum supplendo, (vt planè potest) omnipotentia sua, vt causam particularem, inter medios effectus illos ab igne, vt animam corpori coniunctam cruciet dolore tristitia, prouenientes, ignem eleuare, seu (quod idem est) iuuare, vt immediate, & doloriferæ illius qualitatis, qua ab igne cruciabuntur, & cognitionem eius, intellectualem, & dolorem, ac tristitiam in anima separata, & eodem modo in Dæmonibus efficiat: ac proinde eisdem torqueat, & cruciet obiectis, inquam sententiam, & modum, cum primum hanc Dæmonum, & animarum separatarum torturam ab igne meditares, ac priusquam Doctorum sententias omnes accuratius legerem, & euoluerem, vt meam typis mandarem, inclinabam. Valentia censet: species & apprehensionem alligationis, & coniunctionis Dæmonum ad ignem ipsis naturaliter exigere, & physica coniunctione ingenerari, quoniam vero in hac ignis propria tortura, tristitia, dolorque Dæmonum non de ea alligatione & coniunctione physica ad ignem, vt obiecto proprio, est (etsi de ea etiam doleant, & tristentur) sed de eo, de quo; cum ignis applicatur nobis, specialiter dolemus, de quo non dolemus, & affligimur, cum nisi immergimur, vel fustibus cædimur, addit. §. *Tertio non naturaliter*, apprehensionem eius alligationis: seu coniunctionis physicæ ad ignem vltra dolorem, & tristitiam de igne ipso, eiusque propria dolorifera qualitate, qua animæ corpori immersæ cruciantur, cum ab eo vruntur corpora, & ardent, in anima separata nunc, & in dæmonibus supernaturaliter causari. Circa tres hos modos actiuitatis ignis ad eius in Dæmonibus torturam efficiendam à præfatis doctoribus explicatos, primus Soti de actiuitate ignis per qualitatem actiuam à Deo inditam sustinendus non est, quia si ea qualitas corporea sit, nequit ea ignis ad cruciatus pure spirituales animæ separatæ, ac Dæmone, (scilicet puris spiritibus,) inducendos aptior reddi: cum ignis ineptitudo ad eos in spirituales substantias, inducendos ex corporeitatis suæ prædicato, quod in ea qualitate, indicta à Deo reperitur, proueniat, insuper nec proprius, aut specialius ignis Dæmones torqueret actiue, quam aqua, aut signum, cui ea qualitas à Deo inderetur, scilicet, denominatiue, & vt purum actiuitatis subiectum obedientialis vero ignis actiuitas ab Tannero asser-

ta, siue generalis, & communis cunctis, siue specialis igni attribuatur, exclusa affatim etiam est, extrinseca vero actiuitas à Deo, vt particulari causa, vltra id, quod adhuc inadæquatam intrinsecam ignis exigentiam, & actiuitatem specialem ad eum effectum supra reiectas asserat: causalitatem solum moralem ignis, in eam Dæmonum torturam admittit, quam in Alarcon nostro nuper confutauimus. Id quod in nostri Valentiæ modo clarius reperitur, in Molina paululum dissimulatius est; contendit enim solam mediationem influxus ignis, in dolorem, & tristitiam voluntatis animæ separatæ, vel Dæmonis, diuinitus suppleri non autem absolutam actiuitatem, quam in eos spirituales affectus ignis, & si intermediis effectibus enumeratis, dum corpori animus immersus, & vnitus est, adeo suppletis, vt loco phantasmatis, & internarum specierum sensatarum ignis immediate, species impressas, spirituales, & eius apprehensionem, doloremque, & tristitiam absque intermediis illis effectibus ex parte sua inadæquata actiuitate concurrat præ aliis, quatenus ad actiuam ignis torturam attinet, adhærebam, dum de tortura Dæmonum mecum, & discursibus meis solum cogitabam) sed certe actiuitatem intrinsecam ignis immediatam ad species sui intelligibiles, apprehensionem, ac subinde tristitiam, & dolorem voluntatis prorsus commentitiam & absque vllo fundamento fatetur; & si corporei essentiale prædicatum, non magis igni, quam phantasmati speciebusque interni sensus obesse posset: quare eodem impugnationi de actiuitate, influxu solum morali ignis in Dæmonum torturam modus hic patet.

3. Hæc de actiuitate ignis in Dæmonum, & animarum separatarum specialem torturam (quam plerique Doctores, vt ignis physice, & cruciet, & torqueat necessariam immerito reputarunt, vt certamine sexto, ostendemus) diuersimode ab huius sententiæ, Patronis explicata; iam quomodocumque actiue spiritualis dolor tristitia, & afflictio voluntatis Dæmonum, & animarum ab igne proueniat, nec cruciatum illum, eundem, qui ab scriptura, & Patribus, in Dæmonibus, & animabus separatis dicitur, & in his, si corpori vnitæ essent, foret atque in re vnitis resurrectione æternum erit, nec de obiecto eodem esse posse ostendamus. Primum probo; quia vstionem, ardorem; & crematione ignis, (nec solum dolorem, & tristitiam de illis) pati possunt, patienturque Dæmones æque, & promiscue, ac post iudicium postremum homines dicuntur recitatis locis Matthæi 25. & Apocalypsis: imo tristitia, & dolor voluntatis Dæmonum non memoratur, & si necessario, ex eis obiectis oriunda. Nec præstat voce, ardoris, cremationis, & vstione ignis tristitiam, & dolorem de illo significari, intelligique debere; cum aliter nequeat ignis corporeus spiritus puros cruciare. Etenim promiscuæ dæmones cum hominibus vrendi, cremandique igne dicuntur, vt dixi. Secundo: si solum cruciandi igne generaliter dicerentur, fors locum haberet solutio; quia proprietate sermonis forte posset, verificari; ast cruciatus vstionis, cremationis, ex arsionis determinate, & in particulari asserti, nequeunt solis cruciatibus doloris, & tristitiæ propriè verificari, vt debent, dum signatim, signatisque vocibus ab scriptura denuntiantur; quod verificari aliter nequeat, nisi per dolorem & tristitiam metaphorica verificatione erit; quemadmodum, & odio flagrare, & ira excandescere homines dicuntur: eritque plane metaphorica ea frequens scripturæ locutio; Quam sæpe in re præsente confutauimus: alioqui igne solum metaphorico, Dæmones cruciandos eadem ratione dicere licebit, cum nec pluries, nec magis, signata voce, quam, vstio, ardor, crematioque eorum igne ab scriptura, & Patribus dicatur; sed forte sermonis proprietate verificari non posse, hi, & aliarum opinionum relati Doctores putant, quia, quidquid satis sit, vt sermonis proprietate Dæmones ardeant crementur, & vrantur quin ab igne aliquid Dæmones physice flammæ, ardoris, & vstionis, quo vrantur, & crementur, patiantur, & in se recipiant non satis indagarunt, & percalluerunt. Secundo impugno: sententiam istam, quia ignis ipse seipso, vel medio calore inducto molestus Dæmonibus esse potest, vel esse non potest. Si primum: ergo non solum cruciari potest, cruciabiturque dæmon dolore atque tristitia de igne apprehenso orta, quomodolibet, apprehensione ab ipso igne, metaphoriceque vri, cremari, & ardere, sed physice, & propriè vstionis, ardorisque molestiam, & cruciatus ab igne pati, vt scriptura, Patresque docent: quare ad molestiam doloris & tristitiæ ex eius apprehensione, quomodocumque orta, & vndecumque proueniente, & eius metaphoricos, vstionis ardoribus, & cruciatus recurrendum non erit, quod est in sententiam 2. reiectam cert. 2. à n. 3. incidere.

4. Si vero ignis se ipso, vel calore inducto molestus physice, & proprie Dæmonibus esse nequit, & si quouis modo actiue ad sui alligationem, & Dæmonum ad ipsum apprehensionem, ac subinde dolorem, & tristitiam concurrat, dolor, & tristitia erit de molesto obiecto, & cruciatu phantastico, orta, scilicet, ex falsa molestiæ, obiectiue apprehensione: quod enim, quo velis modo ab igne, ipso apprehensio molestiæ obiecti, quæ vera in eo nec est, nec esse potest (respectu Dæmonum, nimirum in casu nostro) actiue proueniat, nec apprehensionis errorem, nec tristitiæ, & doloris ex ea subortis phantasticos, siue de malo, & molestia pure phantastica esse, tollere potest: quod est in primam sententiam reiectam cert. 2. num. 1. deterius adhuc & periculosius prolabi, dices (quod fors voluit Tannerus noster) ignem, & vstionem, calorem, & ardorem illum, cuius apprehensio, dolor, & tristitia, ab igne actiue Dæmonibus prouenit, eo ipso esse obiectiue vere molestum: siquidem vere eam doloris, & tristitiæ molestiam Dæmonibus causat, ac subinde aptum natum eam molestiam Dæmonibus eo causare de se se, & natura sua ignis est; contra primo, quia vstio, crematio, & ardor Dæmonum, quorum solummodo apprehensione ignis secundum se molestus, sibi à Dæmonibus apprehendi potest, (Neque enim ignis secundum se apprehensione molestus sibi à Dæmonibus apprehenditur, nec dolor de eo, & tristitia eorum voluntatibus ingeneratur) æque fictitiam molestiam ex falsa solum apprehensione habet, atque incursus, & ictus tauri falso apprehensi in somniantem; imo magis longe fictitiam: siquidem molestiæ huius à somniante apprehensio molestiæ possibilis est, molestiæ autem vstionis, & ardoris Dæmonum, est molestiæ ipsis per se impossibilis. Contra secundo, quia ignis in eam apprehensionem molestiæ actiuitas intrinseca ipsi, eiusque naturæ non est, nisi mediata solum, quatenus calore, qualitateque dolorifera, & subinde ardore, & vstione ab ipso inductis sensationem, internam, doloremque, & tristitiam appetitus sensitiui, ac deinde apprehensionem intellectualem causat, ex qua dolor, & tristitia voluntatis progignitur, vt contra Molinæ explicationem dicebamus: quare actiuitas, qua hæc omnia supplenda sint, non ignis intrinseca, sed extrinseca & prorsus Dei est: à quo nulla interueniente intrinseca, & naturali ignis exigentia supplentur. Neque immediatus ignis influxus in eam apprehensionem dolorem, & tristitiam voluntatis Dæmonum ex intrinseca illi obedientiali potentia est possibilis, cum ob generalem eius potentiæ repugnantiam in creaturis, tum ob specialis rationis, ob quam ad rem præsentem igni

specia

specialiter deberet competere, impossibilitatem. Contra tertio: quia vt ita ignis de se, & in actu primo molestus dæmonibus ab ipsis apprehendatur, oportet ipsum apprehendi, & cogitari expresse, vt principium molestiæ doloris, & tristitiæ de ipso conceptæ: vel ergo concipi potest, vel concipitur principium molestiæ, doloris, & tristitiæ ignis secundum se consideratus, & apprehensus, sine eo respectu causatiui doloris, & tristitiæ, vel nequit concipi principium molestiæ doloris, & tristitiæ, ni expresse, vt eius principium cõcipiatur, quia aliter principium molestiæ, ac eorum de ipso affectuum esse dæmonibus, non potest. Primum cum aduersariorum sententia, & eius solutionis doctrina non conuenit: iam enim ignis secundum se & sine vllo respectu ad dolorem, & tristitiam & molestiæ horum affectuum molestum esset physice dæmonibus, quod aduersarij fictitium reputant, & solutione ipsa fatentur. Secundum est impossibile: quia esset circulus rationum nugatorius: scilicet ideo potest dæmonibus causare, & causat dolorem, & tristitiã molestas, quia molestus esse illis potest, ac de facto est: siquidem tristitia, & dolor, nisi de obiecto molesto esse non possunt: & ideo molestus esse potest, ac de facto dæmonibus est, quia doloris, & tristitiæ eorum causatiuus est, & causa de facto insuper, cum ignis molestia solum, quatenus principium est doloris, & tristitiæ concipi nequeat, nisi dolore, & tristitia ab ipso factibili concepta: oportet eius tristitiæ, & doloris apprehensionem præcedere, & de illo dolore, & tristitia, quæ ex parte termini illius rationis causatiui doloris, & tristitiæ (qua solum realiter formaliter molestus ignis dæmonibus est esseque potest) necessario debet præcedere apprehensio obiecti molesti ipsorum, & rationis, ob quam molestus sit, & eorum causatiuus, & sic in infinitum. Contra quarto: quia iuxta hanc doctrinam tota molestiæ, & cruciatus dæmonum ab igne ratio non ignis propria, sed doloris, & tristitiæ contra scripturam, & Patres est; & contra obiecti molesti identitatem, cruciatumque animæ coniunctæ corpori, ac dæmonum causantis, quam hæc sententia asserit etiam vlterius infectar.

5. Id autem facile probatur à nostro Vasquez c. 4. & 6. & à Soario n. 30. & Alarcon c. 9. n. 14. §. *Hæc sententia*, etenim anima coniuncta corpori de membri, aut totius corporis ab igne tortura, cum sensitiuo appetitu, tum voluntatis tristatur, ac dolet, quia corpori, vel membro suo qualitas dolorifera & disconueniens inducitur, ac subinde eis disconueniens, & dolorifera qualitas in aliquo, quod ratione coniunctionis, & informationis corporis suum & proprium animæ est, residet, & cruciatum exercet, vt Aug. testimoniis ipsis, quibus pro sua opinione aduersarij vruntur, significat. Ita enim ait 14 de ciu. c. 15. *dolores, qui dicuntur carnis, animæ sunt in carne? nam dolor carnis: offensio est animæ in carne, & ex carne, & quædam ab eius passione dissensio, sicut animæ dolor, qui tristitia nuncupatur, dissensio est ab his rebus, quæ nobis nolentibus, accidunt*, & lib. 21. c. 30. *Si consideremus diligentius dolorem, qui dicitur corporis, magis ad animam pertinet.* Et probatur rursus, quia vnio affectiua quæuis, v. g. amoris, & amicitiæ, erga alium mala, & molesta, quæuis amico suo, ita propria facit, vt Deus, tristetur, ac doleat de quibus, ni affectiuus nexus adesset, non doleret: ergo arctior multo nexus, & vnio physica animæ cum corpore hujus mala, & cruciatus suos, & proprios animæ facit, vt de eis doleat, & tristetur, vt de malis suis: atqui dolorifera illa qualitas, & cruciatus dolor corporeus seu corporis, quod est tristitiæ animæ coniunctæ corpori illam patienti obiectum nec est, nec apprehendi à Dæmone, nisi erronea, & somnianti consimili apprehensione, vt malum proprium: ergo nec potest esse doloris & tristitiæ dæmonis obiectum. Maior statuta satis est. Minor probatur: quia qualitas illa dolorifera, & corporeus cruciatus ab igne prouenies, nec est dæmonis illum in se physice patientis, & recipientis per te, cum nequeat substãtia spiritualis pura dæmonis corporeum aliquid pati, & in se ipsa recipere: ergo dolorifera illa qualitas, & cruciatus corporeus ab igne in corpus, cui anima vnita, & physica forma, & informans, & cuius, vt animæ proprij malum nec, nisi erronee, vt malum dæmonis ab ipso apprehẽdi potest: quare nec dæmon, potest de illo, vt proprio aliquatenus malo dolore, atque tristari, ac subinde, nec qualitas illa dolorifera, & cruciatus corporeus corpori ab igne prouenientes, qui animæ ipsi physice vnitæ & coniunctæ doloris, & tristitiæ obiectum est idem ipsum poterit Dæmoni tristitiæ, & doloris obiectum, quo ab igne crucietur, etsi erronea (quam ipse habere, nequit, cum neutro modo proprium sibi cruciatum corporeum esse clare natura sua potius videat) apprehensione à Deo infusa de eodem obiecto pure phantastice doleat, & crucietur.

6. Restat examen de animarum separatarum tortura ab igne: simili huic, quam in dæmonibus impugnauimus, an vera, ac de eodem obiecto, sit, cuius dolore, & tristitia corpori coniunctæ cruciarentur ac post resurrectionem æterne cruciabuntur? qua in re, censeo cum aliis omnibus Doctoribus cruciatum, ignis, siue ab igne animarum separatarum proprium, verumque non posse (iuxta sententiæ prædictæ, & impugnatæ, actiuitatis impugnatos modos) saluari, vt ex prima, & secunda impugnationibus datis à n. 2. ad. 4 inclusiue, constabit, quoad obiecti cruciatus identitatem censeo contra Vasq. Turrian. Alarc. & Arr. non magis esse posse veros ab igne, cruciatus, seu tristitiæ, & doloris de illo ab anima separata, quam à dæmone concepti obiectum idem cum eo, de quo anima conuncta corpori tristaretur doleat, dolebitque cum æterne, in inferno ab igne cruciabitur, sic sentit Soar. c. 15 à n. 5. cum alleclis pluribus. Probatur facile ex proxime dictis n. 6. quia corporea combustio, & qualitas dolorifera in corpus ab igne inducta eatenus obiectum doloris, & tristitiæ veræ animæ quæ illa in se pati ab igne nequit, esse potest, quatenus ratione coniunctionis, ad corpus huic mala, & molesta, propria etiam animæ sunt, & fiunt: atqui animæ à corpore separatæ deficit coniunctio ad corpus: ergo, & malis, ac molestis rebus, & cruciatibus, & qualitatibus corporis doloriferis ab igne in corpus adductis, ratio mali, & molestiæ propriæ etiam animæ, vt de eis, vt propriis etiam malis, dolere, tristarique possit: ergo dolorifera corporis combustione, & qualitate, de qua corpori vnita anima tristaretur ab eo separata dolere iure, tristarique, nisi ex erronea apprehensione, minime potest. Dices: animam damnati separatam cognoscere reuniendam esse corpori æterne ab igne cruciando, ac proinde huius æternos cruciatus ab igne suos etiam, & proprios fore, sed id timorem, de cruciatibus illis animæ separatæ afferre poterit, non autem dolorem, & tristitiam, quæ de præsenti solum malo, quod quis patitur, esse potest. Dices, secundo: species ipsas cruciatus, quem tota æternitate corpus, & anima ratione vnionis ad ipsum, de præsenti patientur, & quarum ministerio cruciatum ignis tota æternitate præsentem apprehendit, & cognoscet, potest Deus animæ separatæ infundere: sicuti, etsi præteriisset cruciatus, eadem, quibus tunc præsenti cognoscebatur in ea conseruare: ergo sicut vel tota æternitate, vel tempore præterito de ea cruciatum corporis sui ab igne, vt proprium etiam præsentem apprehendebat, vel apprehendet, ac subinde de eo cruciatu vt proprio tristabitur tristataue anima coniuncta corpori fuisset, nunc etiam separata proprium illum, & præsens apprehender, de eaq; vt tali tristabitur. Nil amplius probat obiectio, quam tristãdam animam separatam de obiecto eodem, de quo coniuncta corpori; sed tristitia ex falsa, & phantastica omnino apprehensione oriunda; quemadmodum somniantes de combustione corporis, vel ictu corporeo à Tauro falso, & fictitie apprehenso dolent, & tristantur, idque solum specialibus suppositis doctrinæ suæ de receptione cognitionis & appetitionis sensitiuæ etiam, in anima corpori vnita obseruationibus probat Arriaga: cum autem tristitia, dolorque animæ separatæ de eius ab igne cruciatu vero præsente, & proprio, non de solum phantastice ficto, & per errorem ab illa apprehenso, esse dogmatice debeat, animæ separatæ, atque coniunctæ nequit, iuxta hanc opinionem, idem esse obiectum defendi.

CERTAMEN V.

Qui virtute naturali ignis inducendi doloriferam corpoream qualitatem in substantias spirituales, earum supernaturaliter vel naturaliter passiue recepta potentia, præsentem difficultatem componunt, reffelluntur.

1. HEnricus quodlib. 8. q. 14. & nuper Franciscus de Lugo d. 28. à num. 46. Quiros d. 77. à sect. 2. (etsi cogitationi suæ singulari non fidens, nec firmus, sed subdubius & suspenso adgaudens assensu vti, & d. 51. præstiterat) putant, ignem actiuitate naturali sua, qua corporibus viuentibus calorem, doloriferamue qualitatem aliam corpoream, qua ea cruciet, producit, eadem, & in dæmonibus producere: quoniam vero virtus eorum effectuum corporeorum in subiecto actiua est, necessario passiuam potentiam, seu illos recipiendi capacitatem, essentialiter correlatam in subiectis, in quibus eos effecturus est concernit: quare, & in dæmonibus caloris, & doloriferæ qualitatis corporeæ potentiam physicam receptiuam, quam naturalem in substantia spirituali dæmonum (quod ipsum de animabus damnatorum separatis est) Doctores omnes hactenus negarunt. Henricus supernaturali qualitate ipsis à Deo indita receptiuã capacitatem eorum corporeorum effectuum ignis dæmonibus fieri censet. Lugo vero ad potentiam & capacitatem passiuam obedientialem spiritualis substantiæ dæmonum recurrit: ad cum modum, quo Soar & alij relati, & impugnati cert. 3. & 4. ad obedientialem actiuitatem ignis recurrebant, vt ab eo molestæ qualitates spirituales dæmonibus inducerentur. Quiros vero sub dubia illa sua sententia, quam d. 51. in scholas induci potius voluit, quam asserere, & qua eodem affectu, & iudicij suspensione ad præsentem difficultatem componendam vtitur d. 77. receptiuam hanc potẽtiam, & capacitatem passiuam corporeorum effectuum illorum naturalem ex parte sua substantiæ spiritualis dæmonum esse, eadem iudicij suspensione, insinuat, &, ni singularitatis notam pertimesceret, aperte doceret, quia communi cum sublunaribus materia de se ad spiritualem, vel corpoream formam, quare, & ad quantitatem extensionem, & penetrabilitatem, vel ad penetrabilitatem dæmones, & Angelos constare posse, & de facto fors formisque spiritualibus constare impense multisque fundamentis ostendere contendit, vt d. 2. de Angelorum simplicitate physica vidimus. Tres hi modi passiuæ capacitatis & potentiæ receptiuæ effectuum corporeorum ignis refellẽdi sunt, vt sententia præfata eliminetur cum passiuæ eius capacitatis, & potentiæ receptiuæ effectus corporei in substantia pure spirituali modi alij, qui sub aliquo ex tribus non sint, excogitari non possint.

2. Primus Henrici: quia, vel illa qualitas à Deo dæmonibus, eorumque substãtiæ spirituali indita spiritualis est, vel corporea? si spiritualis, nequit effectus corporei recipiendi capacitatem afferre dæmonibus, quibus secundum suam substantiam sumptis, è solo spiritualitatis prædicato, ea passiua capacitas, & potentia receptiua effectus corporei repugnat, quo spirituali illa qualitate addita non extrahuntur dæmones, atque ad corporeitatis prædicatum deprimuntur; imo prædicato spiritualitatis, quod, qualitas indita affert duplici titulo præfata capacitas, & potentia passiua dæmonibus repugnabit. Si dicas corpoream esse inditam illam à Deo qualitatem, æque capax, vel incapax eius recipiendæ substantia spiritualis, atque effectuum ignis corporeorum erit si capacem esse velis, inutiliter eius qualitatis additamentum vt eos recipiendi sit capax, comminiscereris, si de se capax substantia dæmonum, non est recipiendi eam corpoream, qualitatem incorporea aliqua alia infusa à Deo pro naturæ priori induatur: quare alia corporea, qualitas, & ad hanc alia, & sic in infinitum à Deo prius, & prius infusæ præsupponendæ erunt. Secundus modus nostri Francisci de Lugo de obedientiali potentia passiua, & capacitate receptiua effectuum corporeorum ab igne prouenientium, quam dæmonibus tribuit, eisdem rationibus proportionaliter refellitur, quibus potentiam actiuam obedientialem à creatis, & ad rem præsentem ab igne reiecimus: ex qua ad passiuam Lugo voluit tenere paritatem. Et sane, si potentia hæc obedientialis passiua creaturarum admittatur ex qualitate substantia, & ex forma materia educi diuinitus poterit. Etsi enim naturaliter, & ex eorum naturis materia creari debeat, ex eaque educi forma, & ex substantia rei, cuiusque propriæ qualitates, & physicæ passiones: ast, iuxta doctrinam potentiæ huius passiuæ obedientialis inuerti omnia possunt, & pro Dei arbitrio debent, sicut, & ex potentia obedientiali actiua, similia monstra admitti: ac proinde obedientialibus his potentiis admissis philosophia seria de pictis ad risum tabellis, quibus homines cursus, hedasque trahentes mulus vero Auriga, seu chori Magister, & iumenta cantus discipuli, qui ab eo docentur, similis erit. Sed inter potentiæ obedientialis actiuæ Doctores, qui eius exemplo, & discursibus ad eam in philosophia inducendam adinuentis passiuæ huic inducendæ occasionem, & fundamenta dederunt recens controuersia est: an exactiua obedientiali ad passiuam obedientialem consequentia à paritate teneat? quibusdam eam negantibus apud Arriagam sect. 4. n. 21. §. *Duo in hac sententia*, ipso vero Arriaga affirmante à n. 22. §. *Ego tamen*, & sequentibus quatuor, nempe vsque ad § *Tertio denique* inclusiue.

9. Certe, si in re adeo à me aliena iudicium ferendum mihi sit, censeo Arriagam melius iudicasse, & admissa potentia obedientiali actiua creaturarum ad effectus naturali actiuitate ipsarum improportionatos producendos, passiuam etiam potentiam obedientialem earumdem ad improportionatos quosuis effectus naturæ, & naturali potentiæ passiuæ, seu receptiuæ capacitati earum, recipiendos admitti debere. Probatur primo ratione: quia potentiæ receptiuæ & passiuæ creaturarum prædicatum essentiale creatum est: atqui ex præcisato creati à Deo subiectio potentiæ actiuæ ad effectus quosuis naturali agenti creato eiusque naturali actiuitati improportionatos etiam per excessum, perfectionis, & ordinis superioris, scilicet supernaturales, pro Dei arbitrio producendos ab his authoribus inducitur: ergo, & subiectio potentiæ receptiuæ ad improportionatos effectus, recipienti, eiusque potentiæ passiuæ, & capacitati receptiuę pro Dei libito recipiendos, induci ab eisdem debet: sed inquiunt Recentiores. Potentia receptiua formæ immediatæ & proxime respicit actum: ergo concernit essentialiter formæ immediatam, & proximam receptibilitatem in ipsa: atqui absolute hæc repugnat formæ naturaliter proxime in ipsa, non receptibili ergo potentia receptiua illius absolute repugnabit, ac proinde potentia, receptiua obedientialis absolute repugnabit. Negatur facile minor omni fundamento probabilitatis, in doctrina potẽtiæ obedientialis actiuæ, & discursu quo ab eius assertoribus probatur, destituta: siquidem, & hæc proxime, & immediate respicit suum actum, & naturaliter improportionatum, vt ab agentis naturali actiuitate fiat; & tamen Diuinitus, & supernaturaliter ab ea obedientiali actiuitate fieri potest, quare fieri ab ea absolute non repugnat quod ipsum de forma improportionata naturaliter potentiæ receptiuæ, cuius proximus actus est immediata, & proxima receptibilitate obedientiali ab eam assequentibus eadem ratione, & iure dicitur. At inquies; immediatior, & proximior actus potentiæ receptiuæ, & forma quæ ipsi vnitur, eamque informat seipsa, quã effectus potentiæ actiuæ, cui vniri, eamque informare non debet, vt eius actus sit, atque ab ea fiat Respondetur facile proximitatem, & immediationem actus, & potẽtiæ æquam, in diuersis generibus non esse eodem modo, & coniunctione faciendam, & quærendam, sed

in suo genere, & ordine vniuscuiusque: æquamque merito dici immediationem, & proximitatem actus ad suam potentiam, in suo genere, atque actus alterius generis, & ordinis: ad suum, cum nihil magis, inter potentiam, & actum in suo genere, & ordine mediat, quã inter potentiam, & actum ordinis alterius: Nihil autẽ magis mediat in genere, & ordine potentiæ actiuæ immediate, & effectus, & actionis ab ea fluentis, quam inter potentiam receptiuam, & passiuam formæ ipsi immediate, ac seipsa vnitæ in suo genere actus, & potentiæ: quamquam, & in hoc, æquiuocatione obiectantes procedant: quia potentiam receptiuã subiecti cum potentia vnitiua eius ad formam, & actum subinde, confundit; cum tamen diuersæ potentiæ & actus sint, & vnus altero natura (mea sententia) posterior, & quę sæpe sine alio inuenitur: Patet in potentia materiæ ad animam rationalem, & ad vnionem cum ipsa quæ nullatenus, ex potentia passiua educitur, sed creatur: quare ad ipsam nec potentia receptiua, quæ eductiuæ potentiæ agentis respondet, in materia inuenitur, etsi passiua informationis animæ respondens inueniatur, & vnionis receptiua, etiã eductiuæ, ex qua vnio educitur. Respectu autem formæ materialis educibilis, ex materia; prior est actus formæ respondens potentiæ receptiuæ & eductiuæ formæ ex ipsa, quam potentiæ ipsius passiuę informationis, & vnionis ad formam: ad quam æque, ac materia, forma præsupponitur existẽs, & pro naturę priori educta: quia, æque, ac materia, extremum essentiale vnionis sui ad materiam, seu materiæ ad ipsam est, & cuius vnibilitas ad materiam, seu potentia materiæ, vt vniatur ipsi, ad mutuam vtriusq; vnionem pro naturæ priori supponenda sit. Dices iterũ: effectus formalis formæ, nequit, adhuc diuinitus, à Deo supplere; ergo nec per potẽtiam obedientialem, vel ipsius formæ, vel materiæ improportionatæ ad illum, eidẽ æquiuocationi innititur obiectio: est quippe effectus formalis proprius formæ cuiusq; hoc totum inadæquate constituere: quem effectum constitutionis constitutiuæ, eius potentiæ respondentem vocare debemus, estque totum ipsum ex ea materia, vt partibus essentialibus intrinsecis constitutum: quare quauis earum deficiente idem totum perstare omnino repugnat, etiam alia forma, vel materia diuersa diuinitus loco, alterutrius substituta: ex qua totum quidẽ resultaret, sed plane diuersum ab eo, quod materia, & forma illa, cuius altera deficit, constitueret, quid autẽ, refert huius repugnantia, diuinitus adhuc incomplanabilis, potentiæ obedientialis receptiuæ formæ, sibi connaturaliter improportionata, vt totum aliud ab eo, quod cum connaturaliter proportionata forma constitueret, constitutiue componat: vltimò dices, effectus corporeus habet quidem repugnantiam diuisibilitatis partium inter se, & in ordine ad locum, & localem eorum extensionem, vt in dæmone, subiecto substantiæ, spiritualis & indiuisibilis recipi possit. Sed in præsentia dæmonis, & Angeli cuiusuis, etsi spirituali, diuisibili, & extensa localiter ea repugnantia à Doctoribus emollita communiter est, & in animo rationali, spirituali, & indiuisibili, si suam propriam habeat præsentiam. Et quamuis non habeat, nõ habet maius difficultatis, formam in se, & in ordine ad locum indiuisibilem aptari subiecto, & præsentiæ de se & in ordine ad locum diuisibili, quam formam, & in se, & in ordine ad locum diuisibilem aptari subiecto in se, & in ordine ad locum indiuisibili, & præfatæ instantiæ ex naturalibus, & citra miraculũ effectis petitæ sunt. Et illud etiam: quod ad extensionem localem præsentiæ diuisibilis dæmoni naturalis, extẽsionem localem suam forma corporea, haberet, quin alicubi subiectum indiuisibile deficeret, quod informaret, & in quo reciperetur. Denique cum potentia obedientialis miracula non respuat, sitque legibus naturæ soluta, etsi forma corporea partibus extensionem localem petentibus constet, denegetur à Deo (vt potest) & ponantur in eodem puncto loci penetratæ, vt corpus Christi in Eucharistia in quouis accidentium puncto, & indiuisibili totum positum est. Sed plus satis in falsa suppositione actum est.

5. Tertius modus nostri Quiros minus adhuc probabilitatis habet: supponit enim possibilem esse materiam, quæ de se se; nec corporea sit, nec determinata ad quantitatem, extensionem localem, partiumque & inter se, & cum corpore vllo impenetrabilitatem, vel ad penetrabilitatem, & spiritualitatem, nec, nisi, ex formæ adiunctæ corporeitate, vel spiritualitate ad alteram ex eis determinabilem, & in rebus corporeis determinatam ad impenetrabilitatem, in aliis ad spiritualitatem, & spiritibus, & corporeis rebus subinde esse communem. Hæc autem somniatam paradoxen nullo, authoritatis (adhuc ethnici Philosophi alicuius) aut rationis fundamento apparenti subnixum disiecimus citato loco de simplicitate, & incompositione essentiali physica Angelicæ naturæ. Sed eius materiæ admissa possibilitate naturam angelicam eiusmodi materia de facto, cõstare, reipsa Quiros, qui libero, & adeo arbitrario discursu circa possibilitatem angelicæ naturæ eiusmodi materia de se indifferenti, & nostræ communi constantis diuagatur ausus fuit asserere. Sed, vt videat, quam inutili labore ad difficultatem de cruciatu proprio dæmonum abigne, cerebrum tot discursibus de eius materiæ possibilitate, & compositionis naturæ angelicæ alicuius ex illa, vexauerit: demum id totum, non solum in aliqua natura angelica possibili fieri absolute posse, sed de facto in natura angelica omni creata, & existente reperiri; nihil tamen inde difficultas hæc emollietur. Etenim ipsa de se corporea non est per te, nec determinata ad aliquid, corpoream, scilicet, quantitatem, impenetrabilitatem, extensionem, seu quantum, impenetrabile, & extensum, nec ratione formæ aliqua ratione exigente ad effectus suos in materia quantitatem, & quanta, seu corporea accidentia; alioqui iuxta tuam doctrinam natura angelica, quæ de facto est, in Angelis omnibus, ac subinde hi etiam omnes essentia sua physica, & metaphysica æque, atque homines, essent corporei contra definitionem Concilij Lateranensis; imo vero ex forma angelica purissime spirituali per te ad spiritualitatem determinatur, & spiritualizatur: ergo corporeus calor, & ardore ignis, nequit in illa recipi, ab eaue educi, citius, faciliusue, quam à substantia pure, & absolute spirituali Angeli. Probatur: quia tota repugnantia, vt in hac recipiatur, & ab ea educatur forma corporea eius cum substantia spirituali Angeli improportio; atqui per te Angelus, eiusque natura ex tua illa materia indifferente de se, & forma spirituali pure, & absolute est spiritualis: ergo eadem est in ea improportio ad formam, nec minore difficultate, aut repugnantia vincendo, vt formam corpoream recipiat, vel ab ea forma corporea educatur.

6. Si calore corporeo dixeris determinari extrinsecus, ad quantitatem, & corporeitatem, vide, quid dicas, quia, vt absolute calorem corporeum recipit, ita absolute recipiet corporeitatem, eritq; absolute corporea: ac proinde Dæmon absolute corporeus erit: siquidem materia absolute corporea constabit contra Lateranensis de Angelis omnibus definitionem. Item pæna ignis Angelus, qui peccauit, mutauit, specifice naturam, neque idem numero, imo nec specie, qui peccauit punietur. Secundo: cum materia essentia sua primario, & præcipue, respiciat, & exigat (cum essentia sua pars sit) formam, cum qua totum substantiale constituat, mirum valde est materiam à forma spirituali spiritualizatam ab accidenti corporeo, quod vix, &, quasi per accidens, respuit, posse corporizari, & contra effectum primario, ac præcipuo, & essentiali suo actu præstitum, adeo extrinsecum, & accidentarium eius actum prævalere, & oppositum effectum corporeitatis in materiam inducere. Ad hæc: cum potentia receptiua formæ seu eius eductiua ex materia ad eius ex illa eductionem, atque in illa receptionem pro naturæ priori ex parte materiæ supponi debeat, æque, atque actiuitas ex parte agentis, vt formam ex materia educat actiue, ad eam vero potentiam receptiuam, & passiuam eductionis formæ corporeæ ex materia proportio corporeitatis materiæ requiratur per corporeitatem ex formæ corporeitate in materiam deriuata tribui materiæ nequit, quin aperta cõtradictione

formæ

forma corporea, recipienda pro naturæ priori ad seipsam ex parte materiæ supponatur, vt contra possibilitatem huius materiæ indifferentis de se ad corporeitatem, & spiritualitatem, determinandæ, vero à forma ad alterutrum citato loco arguebamus. Dico tandem huius Doctoris in hac chimæra ad rem præsentem architectanda inutilem laborem ostendunt. Cum enim ipse sẽsationes nostras, & appetitiones materiales inadæquate, vt in parte subiecti in anima spirituali nostra, partim inadæquate, in materia seu corpore recipi, & subiectari doceat sect. 5. n. 45. §. *Sed hoc omisso*. Potuit, hoc admisso, receptionem caloris ab igne producti in substantia angelica spirituali æqua facilitate admittere. Siquidem, quod altera nostri compars, scilicet corpus, proportionem corporeitatis, cum corporeis sensationibus, habeat, non tribuit substantiæ spirituali animæ nostræ (quæ corporea in sua substantia, non est, sed omnino spiritualis) corporeitatem, qua eas recipiat, & corporeis sensationibus proportionetur. Secundo: cum Quiros ipse n. 39. §. *Obiicies secundo*, asserat, ignem non naturali virtute actiua, (sed obedientiali) calorem, & ardorem in dæmonibus producere; eadem facilitate, virtute passiua & receptiua substantiæ spiritualis, eorum admissa (vt admitti posse, ac vi consequentiæ debere ostendimus n. 3. & 4.) absque repugnantia aut duritie maiore rem componeret, quin ipsi, adeo pluris, præsentis difficultatis compositio constaret.

CERTAMEN VI.

Alligatione physica dæmonum, & animarum damnatorum igni, penitius, quam vulgo, inspecta tortura, & cruciatus vtrorumque ab igne facilius asseritur, & explicatur.

1. DÆmones, & damnatos, eorumque subinde animas igni physice alligandas, post iudicij saltem diem, certum Doctoribus est ex. 12. Petri 2. vbi dæmones *rudentibus inferni* (igneis, seu ignis) *detractos in tartarum tradidit cruciandos*, & epistola Iudæ n. 7. similiter de iisdem dicitur. *In iudicium magni diei vinculis æternis, sub caligine reseruauit.* Multa hic subtilitate, & ad rem præsentem inutilitate, ab aliquibus, & Arriaga sect. 3. discurritur de hac alligatione dæmonum igni: an solo Dei decreto constet? an influxu ignis, ex virtute obedientiali, in vbicationem dæmonum intra ipsum veniat? quasi ex alterutro præsentis difficultatis pendeat decisio: ac proinde vtriusque rationes, & modos, explicandi, & impugnandi, ac respondẽdi prolixe proponit. Ad rem igitur modi alligationis huius certum videtur in solo Dei decreto eam non stare, neque in sola vbicatione dæmonum in igne ac penetratione locali eorum (quam dubio procul sæpe Angeli habuerunt, & habent cum igne, quin ei ligentur, pro penetrationis illius duratione) neutrum enim horum vincula & rudentes inferni sunt: quemadmodum, nec iudicis decretum, de cuiuspiam carceratione, ac detentione in carcere, nec præsentia carcerati, in eo, vincula, quibus in eo detinetur sunt: neque actiuitas illa obedientialis ignis chimærica (sine qua Recẽtiores præfati discurrere nesciunt) ad rem est: quare, vt clarius, ea alligatio intelligatur, veriusque de ea & præsenti difficultate discurratur certum idem est: vincula illa, quibus detentio dæmonum in carcere illo suo igneo seu penetratione cum igne detinebuntur ligati, ne possint ab eo recedere, ac fors modo, vbiuis sint, & vagentur detinentur, non esse vinculum aliquod substantiale fumum instar, quibus corpora sibi mutuo colligantur, atque alterum alteri cogitur adhærere, ita, vt corpus ex eis mobile nequeat ab immobili, cui ligatum est, recedere, nec si vtrumque mobile sit, nisi altero secum tracto. Cum autem in præfatis hæc dæmonis ad ignem alligatio, non stet, nihil restat, in quo stare possit, nisi in physica eorum vnione, quæ duorum entium, seu naturarum totalium inter se non repugnat, vt bene Ripalda citandus cum Scoto, Gabriele, Okamo, Vasquez & aliis quos & nos sequimur t. de Deo Trino, & Incarnato, d. procemiali quid. quid Arriaga dicat, nullam aliam vnionem, physicam, nisi formæ subiecti, vel integralium partium naturæ totalis posse esse, aut cum verisimili fundamento excogitari, ac induci, vt infra eius obiectionem contra nostram conclusionem proponentes & diluentes videbimus, & nunc satis erit, si ad formam ignis vnio hæc admittatur.

2. His ita constitutis S. Thom. 1. p. q. 64. a. 4. ad. 3. vbi Caietan. & Dominicani Recentior. & 4. contra gent. c. 90. vbi Ferrara, Paludan. in 4. & Hugo de S. Victore q. 4. in epistolam ad Thessalonicens. q. 6. Durand. q. vlt. Vasquez citat. 244. c. 6. (id quod probabile censent. Bonau. Scotus Gabr. Maior, apud Vasquez ibidem) docent: per hanc physicam alligationem igni dæmones ab igne torqueri, quin molestiam aliam ab igne ipsis præstitam patiantur: molestum quippe est rationali; cuiusuis creaturæ (præcipue nobilissimæ vt angelicæ) igni, tanquam carceri ligari. Hæc tamen sententia reliquis iam communiter displicet, & prisci, parenthesi contenti in ea non quiescunt, sed suum quisq; difficultatis huius componendæ modum quæsiuit, vti ex eis retulimus. Refellenda est primo: quia eiusmodi molestia detentionis, seu carcerationis intra ignem præcise, eatenus solum molesta est, quatenus impedit libertatem ab eo egrediendi prolibito dæmonis, ac se ab illo exeutiendi, quæ carceratio in alio quouis elemento mixtoue corpore, imo in Angeli alterius substantia, æque esset molesta, cum æque vsum eundem libertatis egrediendi ac se ab eis expediendi violenter impediret, vt fatetur Vasquez ibidem §. *Postremo addendum*, vt quid ergo, vt actiuitatis ad cruciandum, nobis dirioris atrocissima hæc pæna ignis, vt specialissima in cælestos à Deo intonatur, nisi ad inanem terrorem? cum ea, quæ in hac sententia asseritur, cæteris corporibus imo, & spiritibus, quibus alligarentur æqua, sit, & communis, ego per illusionem puram Ecclesiæ Patres, & fideles omnes eam pænam, vt sensibilium atrocissimam in inferno futuram exhorrent. Nec satis est, ex vilitate ignis, cui alligantur valde nobilissimæ creaturæ, scilicet dæmoni, eam carceris molestiam, augeri, vt Dominicani Recentiores aiunt: magis enim inde augeseeret, si aquæ, aëri, stercori, putridoque, ac putido cadaueri à Deo igne vilioribus alligarentur. Secundo carceratio in igne non est combustio, ardor crematio, quibus ab igne cruciandi damnati omnes tam dæmones, quam homines ab Scriptura toties dicuntur, pluriesque à Patribus, Cypriano de laudibus Martyr. cap. 5. Fulgent. de fide ad Petr. cap. 3. Gregor. 4. Dialogor. cap. 18. Cyrill. Alexandrino, Origene, & cæteris aliis: ergo aliquid aliud, præter alligationis molestiam, & pænam dæmones ab igne pati dicendum est, vt eis vocibus significata pæna proprietate sermonis (vt debet) verificetur. Tertio, cruciari vere, & proprie igne, & ab igne damnatos assertum scripturæ, & Patrum est; atqui cruciari alligatione sola ad ignem non est igne, & ab igne, sed alligatione cruciari: ergo alio vltra alligationem ab igne cruciantur.

3. Vt vlterius hoc, quod vere dæmones (& idem de damnatorum hominum animabus separatis esto) ab igne patiuntur, facile, ac dilucidius, quam hactenus, explicemus, atque à difficultatibus (quæ scholasticos hucusque à vero inania, & insufficientia, præfata abire, & aberrare fecerunt) anticipato expediamus, duo præmittenda sunt. Primum torturam, & cruciatum viuentis, qui illam patitur, & de quo tristatur, ac dolet realiter formaliter, in eo præcise consistere, quod dolorifera & cruciante formaliter, qualitate per vnionem physicam informetur, eiusque subinde effectus formalis ipsi com

communicetur, vndecumque, ea qualitas, vel forma proueniat, & passiue, si opus sit, vel actiue procedat & fiat. Patet: quia, etsi calor, seu qualitas dolorifera (quæcumque sit) qua ab igne cruciamur, absque ignis concursu, seu influxu passiuo nostri corporis, seu materiæ necessario vt ex ipsa educatur à Deo solo (vt fieri proculdubio potest) produceretur, seu crearetur, (vt aiunt) dubio, etiam procul æque, eodemque modo, & specie cruciatus realiter formaliter cruciaremur, de eaque dolorifera qualitate tristaremur, doleremusque, ac si ab igne, hoc vel illo, vel radio solari, aut nimia, ac vehementi lucis reflexione ea qualitas, nobis etiam passiue influentibus, educeretur. Ratio est: quia molestia, & disconuenientia respectu nostri intrinseca, & physicè, ac entitatiue essentialis, illi qualitati est, ex quibuscumque causis, ipsi quidem extrinsecis, proueniat, nec alio, quam sui communicatione nobis passuris, & patientibus eget: quæ per sui in nobis vnionem physicam, & informationem realiter formaliter præcise fit, vndecumque ea etiam vnio proueniat, & causetur. Hinc, fit primo: nullum eius qualitatis agens realiter formaliter cruciare nos posse; sed solum actiue quatenus id, quo realiter formaliter cruciamur in nobis producit, quo solummodo cruciari nos ab igne, iure dici possumus; eodemque modo, sensu, & proprietate (actiue scilicet) vere cruciari diceremur, non autem ab igne, si non ab eo, sed ab alio agente forma illa, seu qualitas dolorifera fieret, ac nobis induceretur. Ex quo patet: quam male, nonnulli, ad physicam causalitatem, vel totalem Dei, vel qualitatis à Deo infusæ igni, erga id, quod pro cruciatu, & obiecto tristitiæ, & doloris dæmonum ex igne, quisque designat, recurrant: tunc enim, ne actiue quidem (vt solummodo poterat) dæmones ignis cruciabit. Quod ipsum censeo de recurrentibus ad potentiam obedientialem, siue actiuam ignis, siue receptiuam passiuo influxu dæmonum, vt ab illo crucientur. Fit inde secundo: vt, & si à nullo qualitas, seu forma dolorifera denuo producatur in passo cruciando, sed præexistens in alio illi per vnionem physicam communicetur posse illud æque, realiter formaliter cruciari, atque noua qualitate, vel forma speciei eiusdem ab eo educta, & inducta: quare illud aliud, cuius propria ea forma, & qualitas passo molesta, prius erat, & in quo, præextiterat vere, ac proprie forma passo molesta, ac proinde se ipso realiter formaliter passum cruciaret æque, ac si aliam speciei eiusdem in passo produceret; licet, neque ipsam, neque eius vnionem ad passum causaret. Et si enim tunc actiue cruciatus ille illius, seu ab illo, non esset, quia nec formam molestam, neque eius vnionem actiue in passo poneret, tamen totum quod molestum passo est, scilicet disconuenientem formam, & qualitatem de suo ponit: vnio quippe, & si ad communicationem formæ, ac molestiæ passo forma contentæ necessaria conditio sit, ipsa tamen vnio in se, nec molesta, grauis ve passo est, imo, nec ab eo percipitur, aut sentitur, nec percipi plerumque potest: vt patet, in omnium sensuum, & membrorum cruciatu, à quibus vnio qualitatis, aut formæ molestæ cruciantis realiter formaliter percipi, nequaquam potest.

4. Supponendum secundo est: qualitatem, seu formam grauem, & molestam passo, non ideo talem esse, quod connaturalibus eius qualitatibus, & earum constanti temperamento contrarietur, partiumue illius vnionem dissoluat, sed in se ipsa, & secundum suam entitatem absque vllo ad contraria, aut partium viuentis dissolutionem respectu grauem molestamque viuenti esse; tametsi quandoque in illo ea contrarietas, & dissolutiua partium viuentis potestas inueniatur. Suppositum hoc non est adeo commune, vt non contra plerosque sit; habet tamen bonos Patronos, & fundamenta à ratione, quæ alios deinceps tradere merito possint. Et quo ad potestatem dissolutiuam partium viuentis Vasquez supra nobis consentit: quoad vtrumque Soar. supra in solutionibus obiectionum contra suam sententiam, ex quo fusius Art. sect. 8. n. 47. §. *Primo tamen potest obiici*, & sequentibus vsque ad n. 50. Probat primo: quia non eatenus calor vehemens cruciat manum, ac molestus sentitur, quia frigus petit necessarium, & connaturale viuenti, eiusque connaturali temperamento: ac proinde deficit viuenti, cum eius defectus, & priuatio carentia sit, quæ nec percipi sensu potest, nec positiue realiter formaliter cruciare. Secundo: nec percipi potest sensu contrarietas caloris cum frigore: quare nec cruciare, sed sola caloris entitas. Tertio: plures qualitates aliis à tactu sensibus perceptibiles, absq; vlla contrarietate cum primis temperamentum connaturale viuentis constituentibus, aliisue ipsi connaturalibus, quas expellant, graues molestæque de se viuenti sunt: vt fellis amaritudo palato, & naribus fætor, qui connaturalem dulcedinem præhabitam ab illo, bonumve odorem ab his expellant; sed quia se ipsis absolute sumptæ eis sensibus graues, & molestæ sunt, de dissolutione vnionis partium viuentis constat ad rationem molestiæ viuentis in forma, seu qualitate dolorifera, & molesta non pertinere. Primo: quia nec fellis amaritudo, nec fætor partes organicas palati, aut narium constringit, aut dilatat, vt opus erat, vt earum vnio aliqua præcedens dissolueretur; & tamen graues, ac molestæ viuenti in eis organis, & sensibus sunt: Secundo Rarefactio & constrictio partium viuentis à frigore, & calore non nimis, sed moderate intensioribus, quam naturale viuentis temperamentum exigat, absque vllo cruciatus, & doloris sensu, in viuenti fieri experimur. Cum tamen absque dissolutione vnionis præcedentis partium viuentis neutra fieri possit. Tertio: cum ab humore, vel haustu, aliaue, ex causa, dilatantur, constringunturque partes viuentis doloris, sensus, & cruciatus, (& idem ipse, qui à calore, & frigore constringente, aut dilatante illas) deberet percipi, ac sentiri, cuius oppositum experimur omnes. Quarto: si eatenus solum calor vehemens dolorifera qualitas, & crucians, viuens est, quatenus nimis vnionem partium eius dissoluit, & frigus, vehemens quatenus nimis laxiore dissoluta constringit: fiet plane, vt idem caloris, & frigoris dolor, eodemque modo percipiatur, sentiaturque à quocumque agente partes viuentis, vel ita nimis diuidantur, ac dissoluantur, aut constringantur, ac comprimantur, v.g. ictu gladij, vel equulei tortura, contusionibus &c. quod falsum experientia, & ratione est. Duo hæc præ oculis habenda, vt in vera tortura dæmonis, ab igne indaganda, explicandaque cum antiquioribus non aberretur, & sententiæ nostræ veritas facile, & expedite intelligatur.

5. Dicendum est. Alligatione dæmonum ad ignem, per physicam vnionem ad eius formam substantialem, vel intentissimum ipsius, (si malis) calorem, præcise, nulloque alio, vere & proprie dæmones realiter formaliter ab igne cruciari. Sic censuit noster Bellarm. lib. 2. de purgator. c. 12. quatenus August. & Greg. pro hac sententia recitandis, & expendendis, eorumque rationi, aliis scholasticorum modis prorsus omissis, consentit. Conink etiam noster q. de purgator. dub. 3. & noster etiam Ripalda manuscripto de Angelis, tametsi aliud insuper addat: scilicet, ex calefactione, nimia, & ardore per vnionem physicam formæ, & caloris ignis realiter formaliter dæmoni communicatis, eum sensationem materialem, materialis illius formæ, & qualitatis doloriferæ vitaliter elicere diuina, seu obedientiali virtute, quæ inadæquate in Dæmone & inadæquate in ignis vniti forma subiectetur. Quemadmodum naturales sēsationes nostras doloriferarum qualitatū anima vitaliter agit, in ipsa tamen inadæquate, & inadæquate in corpore subiectatas. Pro quo suo additamento refert, ac recitat Hencum, quodlib. 8. q. 34. qui tamen passiuam receptibilitatem adæquatam superadditam dæmonibus à Deo caloris in ipsis, ab igne, eiusque naturali virtute producti verbis, ex ipso relatis concedit: quo, & à primo, in quo nobiscum sentit Ripalda, & à secundo, quod addit abest Henricus, quam longissime. Recitatur, etiam pro eodem additamento S. Bonau. loco supra à nobis citato verbis, quæ nec additamento fauent, cum

non dicat animam separatam, & eius adinstar dæmonem sensatione materiali immutari igne posse; sed solum animali hoc est vitali quæ ab anima sit: sicut, cum anima iuncta corpori est, non naturaliter, id est naturali caloris, seu ignis actiuitate, sicut corpus, siue coniunctum, siue separatum, sed vitaliter se ipsa mouetur; imo vero, nec moueri, cruciarique dæmonem, & animam separatam realiter formaliter igne, sed ab igne scilicet actiue patiendo expresse docet: quo à primo etiam, in quo nobis cum Ripalda conuenit, discordat. Sed additamentum postremum falsum multo, ex capite est, & inutile: inutile quidem siquidem cruciatus ardoris, & caloris vehementis ignis, cruciatus ignis corporei verus, & proprius realis formalis in dæmonibus, vti in hominibus, erit, veraque ignis corporei persensio & si hæc pure spiritualis sit, vt omnes supponunt, ex qua tristitia, & dolor spiritualis corporei illius cruciatus à vero corporeo igne, in dæmonis voluntate progignitur. Falsum vero est: tum, quia corporeæ illius sensationis subiectum inadæquatum substantiam spiritualem totalem constituit; quod nec de anima corpori vnita admittendum citius erit, quam esse illius adæquatum subiectum, vt diximus supra: nedum in substantiis spiritualibus natura sua, in quibus ad vnionem physicam cum corpore vllo naturalis aptitudo (nedum ad eius receptionem) potentia passiue receptiua non est. Vnde obedientialem potentiam receptiuam eius sensationis admittere debet in dæmonibus, vti ad eiusdem vitalem elicientiam actiuam obedientialem admittit, repugnantias multiplicando, vt supra ostendimus.

6. Nostra conclusio expressa est Augustini 21. de ciuit. c. 10 vbi ex sententia tunc, non adeo, ac nunc, explorata, & certa de pura naturæ angelicæ spiritualitate, & incorporeitate, sic de pœna ignis dæmonibus inflicta, & æternum infligenda discurrit. *Cur enim non dicamus, quamuis miris, tamen veris, modis, etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi; si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari? adhærebunt ergo (si eis nulla sunt corpora) spiritus dæmonum, imo spiritus dæmones, licet incorporei, corporeis ignibus cruciandi: non vt ignes, ipsi quibus adhærebunt eorum iunctura inspirentur, & animalia fiant, quæ constent spiritu, & corpore; sed vt dixi, miris, & ineffabilibus modis adhærendo, accipientes ex ignibus, pœnam, non dantes ignibus vitam: quia, & ipse alius modus, quo corporibus adhærent spiritus, & animalia fiunt, omnino mirus est, nec comprehendi ab homine potest: & hoc ipse homo est.* Quibus mirus modus, & ineffabilis de dæmonum igneo cruciatu, non cadit supra id, quod ipse Augustinus effatur, & docet, scilicet, per communicationem formalem ignis media physica eius cum dæmone vnione fieri (quod, etiam exemplo communicationis formalis vitæ ab spirituali nostra anima media physica vnione corpori communicatæ explicat, & à paritate confirmat) solumque cadit mirabile, & ineffabile modi vnionis vtriusque cuiusque naturæ, quam, etsi in nobis cum modum esse sciamus, penetrare, ac penitus intelligere non possumus. Pergit autem confirmare ex eis vocibus epulonis Diuitis, vel potius eius animæ, ex inferni tormentis, & cruciatu clamantis ad Abrahamum. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret, linguam meam, quia crucior in hac flamma*, quam confirmationem efficacem reputat, si hæc metaphorice, & per allegoriam ab aliquibus (quos non reffellit) dicta non intelligantur. Præcauit autem subtilissimus Doctor, & profundissimus Pater, & præuenit obiectionem, quæ huic suæ sententiæ opponi poterat, & maximi nunc nostri Arriaga facit, moxque ex Augustini Doctrina recitata diluemus, verbis illis. *Non, vt ignes ipsi, quibus, adhærebunt, eorum iunctura inspirentur, & animalia fiant, quæ constent spiritu, & corpore. Ac rursus accipientes ex ignibus pœnam non dantes ignibus vitam.*

7. Pro eadem sententia æque apertus est. Magnus Gregorius 4. Dialogor. toto capite vigesimo nono, eodem exemplo vnionis, & viuificationis corporis nostri per spiritualem nostram animam probans: & insuper exemplo animæ separatæ diuitis in inferno proprie ardentis, eiusque igne, & flammis cruciatæ, vt Gregor. supponit, ex Lucæ 16. confirmat, ac tandem, inde ad dæmonum ab igne cruciatus & contra mutuam consequentiam deducit, deinceps à Catholicis omnibus approbandam. Sed, quoniam verba eius capitis aliqua, à contextu separata, atque, (vt non semel fieri ab scholasticis, pro cuiusque opinione statuenda solet) diuulsa diuersum, quid sonare minus doctis possent: totum caput ad verbum transcribendum est breuissima postilla quandoque ad sensus explicationem, & cohærentiam subiuncta dixerat cap. 8. *Num sicut electos (id est eorum animas) beatitudo lætificat, ita credi necesse est, quod à die exitus sui ignis reprobos exurat.* Cui cum statim Petrus. *Et qua ratione credendum est quia, rem incorpoream tenere ignis corporeus posset*, inchoat caput vigesimum nonum. Gregorius Petrum rogans *si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem, cum incorporeus sit spiritus, etiam corpore igne teneatur?* cui Petrus *inueniri quodlibet idcirco incorporeus spiritus tenetur in corpore, quia viuificat corpus*, quod, tacitus ait, spiritus igni non præstat. Instat autem inde Gregorius (vt proxime Augustinus) *si incorporeus ipse spiritus Petre, in hoc teneri potest, quod viuificat, quare non panaliter, & ibi teneatur vbi mortificatur?* & si (subtacitus respondet) non viuificetur per illum, id, in quo tenetur. *Teneri autem spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis videndo atque sentiendo* (experimentaliter ignem, eiusque cruciatum, vti nos, cum vrimur, ac igne cremamur; alioqui illud *sentiendo* superfluit, nihilque vltra *videndo* significabit) *puniatur, ignem namque, eo ipso patitur, quod videt, & quia cremari se aspicit, crematur: sicque fit, vt res corporea incorpoream exurat: dum ex igne visibili ardor, ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporea flamma crucietur.* Porro ab eis verbis *ignem namque*, ad extrema hæc recitata in sola ignis adiuncta spirituali apprehensione, & inde orto dolore spirituali, totum ignis cruciatum, & torturam spiritualibus substantiis designasse videtur contra id, quod immediate verbo illo *sentiendo* significauerat, quare nihil nostræ conclusioni fauere. Sed certe apprehensione, & dolore illo spiritualibus torqueri, & vri aliquo modo igne spiritus eis verbis vere docet, vt verbo *videndo* dixerat, sed eorum corporeum cruciatum, ignis ardoris, visionis, & flammarum corporearum non excludit; imo vero fatetur: vt, ex illis verbis, *& quia cremari se aspicit*, igne scilicet, *crematur*, vbi cruciatum & crematione ignis aliam ab ea, quæ aspectu, & visione spiritibus afferrur, vt visionis, & aspectus illius obiectum designat, quod continuo explicat, & probat hæc recitatis adnectens: *quamuis colligere ex dictis Euangelicis possumus: quia incendium anima, non solum videndo; sed etiam experiendo patiatur. Veritatis etenim voce diues mortuus in inferno dicitur sepultus cuius anima, quia in igne teneatur insinuat voce diuitis, qui Abraham deprecatur dicens: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digitus sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma? dum ergo peccatorem diuitem damnatum veritas in ignem perhibet, quinam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget?* cui Petrus. *Ecce eorum animas teneri ignibus fatetur auditor, & testimonio ad credulitatem flectitur ratione, & testimonio ad credulitatem flectitur animus, sed dimissus iterum ad rigorem redit, quomodo enim res corporea rem incorpoream teneat, atque affigere possit, ignoro.* Cum vero Gregorius rogat. *Die quæso te apostatas spiritus ac celesti gloria deiectus, esse corporeos, an incorporeos suspicaris?* cui Petrus. *Quis insanus sapiens esse spiritus corporeos dixerit?* Rursus Gregor. *gehenna ignem esse incorporeum, an corporeum fateris?* cui rursus Petrus, *ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, si verum est corpora cruciari.* Tum Grego-

rius.

rius. *Certe reprobis veritas in fine dictura est.* (Matthæ. 15.) *ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, si igitur Diabolus, eiusque Angeli cum sint incorporei corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum, si animæ & antequam recipiant corpora* (resurrectione) *possint corporea sentire tormenta:* cui Petrus ac eius nomine Gregorius. *Patet ratio, nec debet animus de hac vlterius quæstione dubitare.*

8. Hæc non solum tantorum Patrum (quod satis in re hac esset) expressa authoritate, sed & ratione in eis satis insinuata conclusionem nostram probant, atq; ab obiectionibus, quæ opponi à ratione poterant, facillime expediunt, si paulo minutius eorum ratio ad scholasticum morem instruatur, dæmones, & animæ separatæ damnatorum reali physica vnione coniunctæ corporeo igni sunt, & vnitæ, eiusque formæ igneæ (& si velis calori) atqui ea forma molesta, grauis, dolorifera, & cruciatiua eorum spirituum est: ergo media vnione, eius molestia, dolor, & cruciatus spiritibus, dæmonibus, & animabus damnatorum realiter, formaliter communicabitur, ac proinde realiter formaliter ignis forma (etsi manu, calore) quare, & igne corporeo cruciabuntur. Consequentia est legitima ex primo præsupposito probato n. 3. scilicet, molestiam, & cruciatum, cuiusuis formæ aut qualitatis alicui grauis, molestæ, & cruciatiuæ sola vnione physica huius ad ipsum communicari, atque in ea physica vnione realiter formaliter cruciatum ipsius ab ea solummodo consistere, vndecumque forma molesta, dolorifera, & crucians, eiusque ad cruciatum vnio, actiue, ac receptiue proueniat, vel non proueniat. Maior probata etiam est n. 1. ac insuper ex ratione, & paritate, qua præfati vtuntur Patres, quatenus extremorum, alterius corporei, & spiritualis improportio entitatiua eorum physicæ vnioni videbitur obesse: quæ etiam, longeque, imo infinite, maior in hypostatica verbi vnione superata est: & quamuis duarum naturarum substantialium essentialiter, & integraliter totalium physice vnio repugnaret (quod contra Doctores plures, & absque vllo fundamento credi ab omnibus tanquam certum vult Arriaga) vnio hæc, siue dæmonum, siue separatarum animarum, cum toto igne, eiusque etiam materia non est (quæ cruciatui, & dolori, nequit inseruire) sed igneæ formæ, vel calori eius intento summo in materia ignis subiectatis, ac physice etiam vnitis: ratione vero earum etiam ignis cuius materiæ insunt, mediate dæmones, & animæ sunt vnitæ, ac subinde toti igni absolute coniunctæ, & physice absolute vnitæ, & alligatæ. Ex quo euanescunt duo, quæ magni ponderis contra hanc sententiam censet Arriaga sect. 6. n. 35. §. *Argumentor ergo.* Primum quod ex hac physica vnione animæ separatæ ad ignem resultaret homo viuens, substantialis, cum dispositiones ad infusionem animæ, & eius cum corpore naturaliter agendam vnionem, solummodo requirantur, non autem ad intrinsecam, substantialem, & essentialem hominis constitutionem: id enim vim habere posset, si vnio hæc animæ cum materia ignis foret, non autem cum materia ignis est, sed cum eius forma ignea, seu calore vnde, apparet quam sapienter Augustinus dixerit, *non vt ignes ipiritus iunctura (vnione) inspirentur, & animalia fiant:* ac rursus: *accipientes, ex ignibus panam, non dantes ignibus vitam*, quamquam & si toti igni indiuisibiliter, & coniunctim sumpto anima immediate, indiuisibiliter vniretur, vim obiectio non haberet. Secunda, eiusdem obiectio euanescit: quia anima non informat ignem, neque eius formam, aut calorem, sed eas potius patitur, à quibus ea vnione informatur ad pænam, & cruciatum, vt profunde etiam, & acute Augustinus illis verbis: *Accipientes ex ignibus panam,* & Gregorius illis verbis, *quare non panaliter, & ibi teneatur vbi mortificatur*, ecce vnionem informationem, quam, inter animam, & ignem necessariam esse, vt physice vniantur, Arriaga contendit; sed non qua ignis materia informetur ab anima, sed qua anima, à calore, aut forma ignis informetur.

9. Minor syllogismi restat probanda, quam sic probo, vt aliqua forma seu qualitas alicui molesta, grauis, dolorifera, & crucians sit, non est opus, vt alicui illius connaturali formæ, aut qualitati contrarietur, quam sui inductione, ab illo expellat, neque, vt ipsius, aut vnionis, partium eius destructiua sit, vt satis cum Arriaga ipso monstratum est n. 4. Sed ex eo solum, quod forma, aut calor ignis, nulli qualitati naturali dæmonis, aut animæ separatæ contrarietur, nec vnionis partium (quas spirituales istæ substantiæ non habent) dissolutiuæ sint, nec destructionis earum causatiuæ conenditur, ab aduersariis, formam, & calorem ignis, non esse quidquam molestum, graue, doloriferum, & cruciatiuum eorum spirituum; ergo dolorifera qualitas caloris, vel forma ignis molesta, & cruciatiua formaliter eorum spirituum erit. Dices, forma ignis non est molesta, & dolorifera de se dæmoni, aut animæ separatæ naturaliter, vt patet, aliquoqui eos spiritus naturaliter cruciaret: ergo, nec obedientialiter: præsertim in nostra Doctrina, quæ omnem virtutem obedientialem, vltra rei cuiusque natiuam exeratur. Et certè ad effectus formales edendos nemo formis obedientialem virtutem vltra natiuam, & naturalem ipsarum concessit, imo ne quidem somniauit: cum hos formæ sola sua, & entitatis, naturæque suæ physica communicatione præstent: ac proinde ad eos effectus nihil potentia supernaturali Dei ipsis superaddi, nec eis deficientibus suppleri, vt effectus formales ipsarum, nihilominus edantur, aut conseruentur. Respondetur, distinguendo antecedens. Non est dolorifera molesta, & cruciatiua forma ignis eiusue calor dæmonibus, ac separatis animabus naturaliter, & natura in actu primo nego antecedens; non est cruciatiua &c. naturaliter in actu secundo, concedo antecedens: quia id præstare nequit in actu secundo nisi per vnionem physicam cum eis spiritibus, quam nec ipsa natura sua exigit, cum naturalis forma eorum, non sit, nec aliquid aliud ex contentis in tota natura agere, aut exigere physice possit: quare Deus solus, pro morali delictorum demerito, seu merito malo, eam formæ, & caloris ignis vnionem physicam, cum dæmonibus, & animabus separatis damnatorum producit, atque ex quo velis extremo educit: vel spiritualem, ex anima, & dæmone, vel corpoream ex forma, vel calore ignis: supernaturalem, quidem absolute, quia physice, supra totam physim, seu naturam est. Morali vero ordine naturalem, quia fit iuxta debitum, & exigentiam moralem, seu in genere moris delictorum.

10. Secunda probatio, & propositionum omnium argumenti primi eiusque totius confirmatio valida est: quia hoc modo facile explicantur, & defenduntur pœna, & cruciatus dæmonum ab igne, vstionis, ardoris, cremationis &c. ab scriptura, & Patribus designati, quæ aliis modis minimè sermonis proprietate possunt defendi, vt debent. Imo, vt solus, tandem metaphoricus, earum locutionum sensus in aliis sententiis defendatur, miracula plura, (ne dicam falsa explorato, & chimærica) intercedunt, vt in vnaquaque earum ostendimus. Ex hoc etiam modo constat aperte, cur Angeli, & animæ iustorum, & si ignes penetrent, vt quandoque, ex scriptura penetrarunt Angeli in camino ignis Babylonici, nec arserint, nec incaluerint; quia scilicet igni, eiusue formæ, & calori vniti physice non fuerint, solaque vnione physica effectus formalis à formis, siue substantialibus siue accidentalibus, possit præstari. Id, quod in aliis refutatis sententiis, in quibus, vt cruciatus ab igne non solum, vt subiecto, & materia pure denominata à virtutis extra essentialis actione sit, atque ignis cruciatus vere, adhuc metaphorice, dicatur ab eius intrinseca actiuitate cruciatus ille, (in quocumque iuxta sententias illas constituatur) actiue debet procedere; cum autem ad agendum sola propinquitatis, (quæ minor, quam penetrationis est) approximatio, & applicatio agentis ad passum sufficiat, non ita facilis ratio, cur penetrati ignibus Angeli, nec incalescant; nec ardeant reddetur, nisi ad virtutem obedientialem ignis fictitiam sæpe à nobis refutatam recurratur. Constat denique Dæmones calidos, & ardentes ig-

nis pœna realiter formaliter reddi : quod ex scholasticis , quasi singulare aliquid , docuisse refertur Franciscus Lugo supra numero quarto , cum scripturæ sit locutio.

CERTAMEN VII.

De loco , durationeque pœnæ ignis dæmonum animarum separatarum atque hominum rediuiuorum.

1. CErtum in primis ex fide est post iudicij , vniuersalis saltem , diem tam dæmones , quam animas corporibus rediuiuis vinctas , ac physice iterum vnitas , pœna hac ignis esse in inferno cruciandas ex illo Matth. 25. *in ignem æternum , qui paratus est Diabolo , & Angelis eius* , & ex locis Apocalyps. recitatis certam. 1. vbi tam damnati , quam dæmones in stagnum ignis cruciandi die , ac nocte, in sæcula sæculorum missi dicuntur , item ex loco 2. Petri 2. recitato certam. 5 num. 1. rudentibus infernj (scilicet insolubilibus , ac minime rumpendis, seu vinculis æternis vt B. Iudas *tradidit in tartarum cruciandos*; vbi *tatari* vocc inferorum locum profundissimum omniumque infimum , vbi eam pœnam dæmones patiantur vocis proprietate designauit , vt ex Latinæ linguæ peritis constat , & quem proinde antonomastice in re præsente de pœnæ eius loco, *infernum scripturæ* , Patres scholastici , & Ecclesia tota appellat , quamuis autem inferni nomine loca alia terræ superficie , quam pedibus homines , & animalia terunt, inferiora sæpe in scriptura significentur, vt sepulchrum , vel Patrum Christi aduentum quondam expectantium (de quo Iacob Genes. 37. *Descendam* , ad filium meum Ioseph quem tunc insepultum . & à fera deuoratum Fratrum eius testimonio credebat) *Lugens in infernum* , & in symbolo, *descendit ad inferos* , at vero infernum damnatorum pœnæ deputatum infimum, vt diximus subterraneum locum circa circum terræ centrum esse , & si definitum ab Ecclesia non sit, est tamen eius sensus receptus, & ex loco Petri satis significatur, vt diximus : vt negari citra ingentem nequeat temeritatem : quocirca , abigendum à Catholicis mentibus est. Hæreticorum error asserentium nullum locum realem pœnis damnatorum destinatum esse , sed propriam solum , cuiusque conscientiam esse infernum. Somnium etiam quorundam asserentium inferni locum esse ex altera nostri hemisphærij parte vbi Antipodes æquali , ac nostro minime inferiori loco, habitant. Et aliud aliorum , qui in valle Iosaphat situm infernum putarunt eadem ratione reiiciendi. Et quia cum ibi habendum vniuersale iudicium eo communiter in Ecclesia reputetur , illa sententiæ postremæ verba , *ite maledicti* dici non possent , sed potius *manete*. Illud etiam aliorum æstimantium inferni locum esse prope Hierusalem, qui gehenna nominatur. Sed & ratione prima reiicitur , & quia locus , gehennon dictus prope Hierusalem , neque est , neque vsquam, fuit , & quidquid in ea regione est, deliciosum est, & commode habitatum : ac proinde loco pœnarum ineptum. Rationes congruentiæ , vt infimus orbis locus pœnæ huic damnatorum omnium perpetuæ deputaretur , affert Soarius iam citandus , quarum illa potissima : quod obscurior, tristior,à sole & luce distantior , sordidiorque locus , qualis circa terræ centrum est designari damnatorum pœnæ debuit , cui rationi adstipulatur ex parte illud Psalm. 106. *Eduxit eos de tenebris & umbra mortis , & vincula eorum diſrupit ; quia contriuit portas æreas , & vectes ferreos confregit.* Vbi de Patrum Lymbo suo extractorum tenebricosus , à luceque adeo remotus locus esse dicitur , vt non concrete solum tenebrosus , sed tenebræ abstracte nominetur : cum autem , & hic, sicut , & purgatorij, & infantium cum solo originali decedentium subterranei , & inferni sinus inferno antonomastice dicto , de quo nunc , vicini sint , & localiter superiores , vt communiter à Doctoribus , & Ecclesia censetur , cum ex situ suo minus luci solis , & cœli peruium , magisque tenebrosum esse , ac proinde in centro terræ , & circa circum dicendum est. Secunda ratio , & potissima sumitur ex proportione loci huius ad pœnam cum loco dæmonum (quibus primario infernus paratus est) ad delictum , oportuit enim , vtqui appetitu ascendendi super astra Dei, & eo æquali loco Dei solio consedendi peccarunt , in infernum locum puniendi deturbarentur , quod argumentum maximam vim ex. 14 Isaiæ habet , qui eo primum Diabolum deridendo , ac Dei in eo puniendo appositissimam iustitiam prædicando vsus est verbis illis , *detracta est ad inferos superbia tua.*

2. Post vniuersale iudicium, nec dæmones, neque homines damnati egressuri eo loco vnquam sunt, nec flammas ignis vlquam , ne per breuissimum quidem instans , earumque cruciatum ipsis remittendum, vel intermittendum (quod altera præsupposita nostri pars erat) Probatur facile etiam,ex locis Petri & Apoc. vbi in *stagno illo ignis* , seu inferno *in sæcula sæculorum*, hoc est in æternum cruciandi dæmones, & damnati homines *die , ac nocte* , id est, sine intermissione , dicuntur : non possent autem , sine intermissione igne illo , & in eius stagno cruciari , ni igni coniuncti , & stagno illo inclusi continuo , absque vlla intermissione essent futuri , quo etiam spectat illud , Isai. 3. n. 14. & quis poterit habitare *cum ardoribus sempiternis*,& illud Matth. 16 *Portæ inferi non prænalebunt.* Ex quo Ecclesia in responsorijs defunctorum ; *à porta inferi* , & illud Psalm 68. *Neque absorbeat me profundum neque vrgeat super me puteus os suum.* Ac illud demum Apocalypsis 9. *& data est ei clauis putei abyssi; & apperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ*: vbi flammarum puteus infernus à Ioanne dicitur , qui sequentibus capitib. 15. 20. & 21. recitatis verbis certam. 1. n. 1. stagnum ignis ab eodem appellatur. Hoc autem loco vti, & locis Psalmi, & Matth. recitatis prox me illud ad rem præsentem significatur : nempe , inferni , & pœnæ huius locum clausum portis , atque obseratum esse , vt eo incluſi egredi propria voluntate flammasque excutere nequeant , etsi inde egredi possint Dei voluntate semel etiam incluſi, vt iam dicemus, vt carcerati carcere solui iudicis voluntate. Cum autem post vniuersale iudicium , inferno eiusque flammis sententia , & decreto immutabili supremi omnium iudicij Dei , tanquam perpetuo carceri , & supplicio fuerint, vt vidimus,addicti,& destinati, eos inde nunquam , nusquamque post iudicij vniuersalis diem egressuros certum est. Confirmatur:quia,etsi,tam dæmones, quam damnatorum animæ inferno quandoque ante iudicij diem ad aliqua,ex Dei iussu,aut permissione in hoc mundo agendas scilicet homines tentandos monendos , puniendosue) inferno egrediantur,vt statim ostendam; at vero,cum post vniuersalis iudicij diem,nec mundus hic, nec homines (erga quos quidquam horum officiorum à dæmonibus exerceri queat) sint permansuri , nulla est ratio , ob quam Deus illis inde egrediendi siue iussu, siue permissu faciat facultatem.Infantes quippe solo originali defuncti, vel sub Lymbi loco perseuerantes,vel in apertius , & terrarum superficiem (vt alij volunt non indocti) translati , & extra viæ statum (vltra quem, nec merito , aut demerito , quare nec tentationibus, aut bonis monitionibus , ac suasionibus locus est) æterne persistent , & cum sola damni pœna , extra quam , nil pœnæ sensus pati à dæmonibus , ad tempus adhuc , possint.

3. Certum etiam , & secundum dæmones, & animas damnatorum ex quo viam illi , hi vero vitam (qua viæ status eorum totus , & adæquate constat) finierunt , ac iudicati priuatim sunt , illico ad infernum , eiusque ignem detractos ligatosque fuisse. Id sibi de dæmonibus volunt illa 2. Petri 2. 2. *rudentibus inferni detractos tradidit in tartarum cruciandos* , & illa Beati Iudæ *in iudicium magni dici*

diei vinculis æternis sub caligine reseruauit, & Isaiæ 14. Detracta est ad *inferos superbia tua*, de animabus vero separatis damnatorum constat, ex illo Luc. 16. *Mortuus est autem Dives, & sepultus est in inferno*, & Eccl. 21. *Via peccantium complanata lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ*, vbi inferi nomine, non sepulchrum, aut purgatorium, iustis etiam communes sed proprius impiorum tenebrosus, & pœnarum locus, seu infernus damnatorum intelligi solummodo potest, qui ipsos in eorum finem, seu mortem dicitur manere, & illud Iob. 21. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*, cum hoc autem concordat aliud certum, ac de fide Dæmones scilicet, quandoque inferno egressos apud nos etiam, & aere versari. Matthæi quippe 8. & Lucæ 8. ne in abyssum, seu tartarum, & infernum mitterentur, Christum Dominum precabantur, quod autem in aere versentur constat, ex Paulo ad Ephes. 6. & 1. Petri, capite quinto, & in Iob. aliisque locis, ac testimoniis Patrum, vtrumque autem satis ex Ecclesiæ Catholicæ sensu, & consensu (vt ea testimonia deficerent) in Energumenorum, & tempestatum adiurationibus, & exorcismis præscriptis satis euinceretur. Hoc autem, vt dixi recte cum eo concordat, quod Dæmones, & hominum damnatorum animæ statim, ac viæ statum finiere, fuerint inferno inclusi, atque eius igni physice vniti. Oportuit enim, vt statim proprio carceri præsentarentur, ac in perpetua, dira sibi patria, & propria republica infausta infelicissimum domicilium ponant, quemadmodum & Angeli exacto etiam in Dei obsequio & sanctitate viæ tempore, statim sedes beatas occuparunt, ac cælestis patriæ, & gloriæ scripti sunt ciues quod ipsum de animabus separatis cum iustorum, tum impiorum hominum dicendum est: & Ecclesiæ totius sensus tenet: & exemplo epulonis, diuitis, & pauperis Lazari ex Euangelio comprobatur. Id autem non obest, quominus è Dei nutu (cuius obedientiam respuere, ac seruitutem obiicere tam Angeli, quam animæ (vbivis loci, & status sint,) minime possunt) vel cælo, vel inferno, quandoque abscedant, vt homines, vel custodiant, & iuuent, vel tentent, ac torqueant, provt in eorumdem hominum, exercitium triumphum, & præmium maius à Deo permittuntur. Hæc catholicis Doctoribus certa, & ex adeo frequentibus scripturæ sacræ historiis, & locis passim comprobata, vt textus referre, & citare adhuc, opus non sit.

4. Sed an omnes Dæmones inferni aliquando, & quandiu egrediantur nihil est de omnibus, & singulis certum, nec fundamento firmo asseri potest. De lucifero, & infaustæ illius Reipublicæ primoribus, & quasi senatoribus consiliariis, numquam inferno egredi censet Canus apud Soarez, capite 17. Probabilius tamen longe est Luciferum ipsum aliquando inferno abscessisse, cum aut Christum tentaret Matthæi 4. vbi à Christo Domino Satan (quod & aliud luciferi nomen est) appellatur, tum vt Christi Domini exitium, & mortem apud Iudam, & Scribas, & Principes sacerdotum sollicitaret, cum *Diabolus* (qui absolute dictus antonomastice Lucifer intelligitur) *misisset in cor Iudæ*, vt Dominum traderet, dicatur; ac rursus *& post buccelam in* ipsum introisse Satanam vt tantum scelus perageret, & ad res magni momenti (cuiusmodi hæc erat,) & ad maiorem victoriæ Christi gloriam oportuit cum Dæmonum Principe, nec alio inferioris notæ dæmone certasse. In libro etiam Iob satan orbem cursu dimensus cum filij Dei scilicet Angelis stetisse ante Deum scribitur, & Apocalyps. 9. numero 1. stella, quæ de cælo cecidit clauis putei abyssi, scilicet inferni, data dicitur, illumque aperuisse egressasque locustas innumeras, qui statim in equites transformatæ æqueſtrem aciem contra Ecclesiam instruxerunt, & capite 12. exercitum Dæmonum aduersus mulierem, & Ecclesiam Dei in terram seipso apparasse, pugnasque draco, & serpens antiquus satan scribitur. Et ratione probatur, quia sicut ad Ecclesiæ totius militantis tutelam Angelorum Princeps (& vt putatur supremus) Michaël deputatus est, & assistit, adstititque, semper prouidentia sua, speciali, atque, vbi opus fuit, ac erit personali præsentia: & ex inferiorum Hierarchiarum Angelis principibus regnis, & prouinciis totis, principaliores ex eis, qui ad priuatorum hominum custodiam deputantur, & assistunt, ad quorum decentiam, & negotiorum magnitudinem oportet, vt proportionate dignos aduersarios habeant, vt pro commissæ sibi rei magnitudine cum eis decerent, vnde in eis omnibus, quæ Michaëlis curæ & protectioni commissa sunt luciferum aduersarium habere, & vtrumque alterum vbi opus est pro sententia personali, ad protectionem, alterum vero ad impugnationem, & euersionem suis propriis locis abscedentes assistere (& sic de aliis tam Angelorum, quam dæmonum primoribus) certum mihi est. Cani fundamentum (quod scilicet lucifer, & Dæmones naturæ perfectioris, & donis gratiæ maioribus à Deo in creatione donati) grauius, quam ignobiliores peccarint: ac proinde indigniores ea pœnæ carcerationis teterrimæ per temporalem ab inferni carcere egressum, interruptione se reddiderint, debilissimum est. Etsi enim aliquale pœnæ leuamen esset, non ob illud Dæmoni alicui inferno egredi permittitur, vt maioris, aut minoris demeriti habenda ratio sit, sed ob rationes assignatas: ob quas leuamen illud non per se intentum, sed per accidens secutum curandum non est; sed certe leuamen nullum eum inferno egressum Dæmonibus subsequitur cum ignis cruciatum nihilo remissum secum vbivis ferant, atque ex prauis suis apud nos negotiationibus, (& cum ex voto effectus succedunt) longe maior, quam carcerationis pro eo tempore foret, accidentalis eis pœna subrescat, vt diximus: quare, nec maius leuamen eo carceris egressu habent: quam delinquentes, qui vt à tortore per vias publicas vapulent, vel laborent in fodinis, è carcere pro eo tempore eruuntur.

5. Aliud etiam mihi de Dæmonibus inferiorum ordinum omnibus, & singulis probabilissimum est, eorum plerosque, & longe aliis plures nunquam inferno, ex quo illuc intrusi fuere egressuros. Non quidem, vt inferni ignem, quo damnatorum animæ exardescunt ibi, & comburuntur continuo accendant, & materiam illi ministrent, ne flammæ languescant, ac subinde pœna hæc ignis animabus minuatur: hic enim concipiendi modus imperiti vulgi crassus est, vt eodem modo, & vigore flammas inferni, & ignis cruciatum semper perstiturum, rudi minerua intelligant & percipiant. Spiritus enim Domini, vt alio Isaiæ 40. dicitur, sufflabit in eo, seu à Deo in sua intentione, & ignis, & cruciatus constantes in suo vigore æternum conseruabuntur, solum ergo, vt animas horribilibus aspectibus dicteriis, & aliis simili u. continuo torqueant continua dæmonum eorum detentio in inferno, quatenus ad earum torturam attinet, necessaria est: nec tot Dæmonum, quot diximus: quare ratio sit, quia cum ad ea in terra, & apud homines, obeunda, quæ diximus, non plures sed valde pauciores ex dæmonibus hisce sufficientia ad eaque solum ministeria egredi inferno dæmones à Deo permittantur longe plures non egrediuntur, sed pauciores illi, quos Deus voluit, & in quos solum, vt ad illa exercenda mitterentur, lucifero imperium permisit, quin hos nunc, post vero alios ad eadem munia obeunda mittere pro arbitrio possit: vt sic enim eum carcerarium ac custodem absolutum

inferni constituere, cum, & ipse carceratus, & præcipuus reus sit, quod contentaneum: Neque vt tali claues putei abyssi, seu inferni traditæ absolute sunt, sed pro determinatis dæmonibus dimittendis, atque ad determinata munia occasiones, & tempora carceratis reliquis, & æternum reclusis, quandiu vero quisque inferno egressus in terris, aqua, aere, & apud nos versetur, taxari generaliter nequit, sed solum, id ex tempore necessario, vt ea, ad quæ egredi permittuntur obeunda pendere. Vnde aliqui diutius energumenos obsident, alij breuius. De damnatorum animabus quandoque etiam, inferno egressas ad nos aduentare, vt ex Dei iussu per illas de aliquo moneamur, ex fide dignis historiis, & testimoniis constat: quamquam, quæ à priuatis plerumque earum apparitiones referuntur illusiones sint; vt de animarum purgatorij apparitionibus similibus prudenter æstimatur. Præfatæ vero animæ siue inferni, siue purgatorij alterutro loco per tempus breuissimum soluuntur, vt colloquium habendum, plus minusve temporis requirit, lucifer inferno non habet, nisi, cum aduersus Ecclesiam, agmina, aciesque inferni totas, quas permittit Deus instruit, & ductat, aliquidve grande personaliter agit: vt Christi tentationem, & necem: de cætero in inferno resideat, cum alios dæmones mittit, vt missi certum locum eius sciant, & acta ab ipsis, Principi infausto renuntient.

6. Ex hactenus dictis constat. Dæmonem nullum, (nedum plures) antequam inferni carceris, & ignis ibi possessionem infælicissimam caperent cælo lapsos in aere terris, aquisve mansisse; & si post Protoparentes formatos eorum tentatores (in quibus lucifer, vt pro negotij magnitudine reputo, & ex cognomento serpentis antiqui quo in Apocalypsi nominatur, quia Euam serpentis forma seduxit) ex inferno prodire: post peccatum vero & hominum multiplicationem plures, & plures, qui nos circumeant, & aera, cum nos ambientia, tum superiora, vt nobis, nostrisque noceant prodiisse certum est, ex Petri, & Pauli testimoniis, & certè Prouinciis præter priuatorum hominum tentatores præfectos infensissimos, melioris notæ dæmones esse qui Angelis eorum custodibus aduersentur verum est. Sed tamen non ita illi aeri, hi vero suis prouinciis personaliter assistunt, atque inferno aberunt, vt vsque ad sæculi finem, eò redituri non sint (vt videtur de aereis docuisse Augustin. pie, & docte expositus à Bellarm. 1. de Beatitudine, capite 6. §. ad 4. Et à Soario, capite 161. quin eo sæpe, vt quid, quisque in suo ministerio egerit, lucifero renunciet redibunt. Curiosius hic, quam vtiliter disputatur à Soario, & Arriaga citatis, An dæmones, tentatores hominum, cum à iustis vincuntur, in pœnam à Lucifero in infernum retrudantur, inde rursus non egressuri. Negat vterque aliquibus rationibus parum firmis. Soarius: vt sibi caueat Lucifer ne tentatoribus minuatur, ipsique desint tandem, qui homines tentent. O vtinam tot ab hominibus vincerentur; sed adeò pauci vincuntur, vt his ita perpetuo reclusis ex tanto tentatorum numero à Deo permisso tentatores mittendi à Lucifero semper superfluent. Arriaga probat ex facto in tentationibus Christi cuius tentator semel non fuit à Lucifero reclusus, sed tertio Dominum tentauit. Sed quid inde? fuit enim Lucifer, & Satan ipse tentator, qui ab alio Dæmone recludi in pœnam non potuit. Secundo vinci absolute nemo dicitur, dum etsi aduersis euentibus, præliatur tamen, & certat, vt contingit ibi, vt Dæmonibus tentatoribus hominum, quousque in gratia, & iustitia homines decedunt, contingit, quare censeo, non pro quauis occasione qua eorum tentationi homo resistit, vinciturque Dæmonem tentantem inferno recludi (vt docuisse refertur Origen. homil. 15. in caput 12. Iosue) sed post decessum hominis, cuius tentandi commissa illi cura fuit: idque non in pœnam desidiæ, & inertiæ in eo tentando, quam nusquam habuit, multoque minus ex Lucifeti arbitrio, & sententia, cui non est tanta in Dæmones authoritas à Deo permissa, vt eos ita posse pro libito possit carcere illo ad tempus soluere, vel recludere; sed solum vt ex designatis, siue permissis ipsi à Deo hunc, vel illum, huius, vel illius tentatorem constituat, ac inferno ad id muneris obeundum soluat, quo morte hominis, siue iniustitia, siue impietate absoluto, in infernum tentator dæmon reuertitur siue victor, siue victus: quia nil apud homines ei restat, quod agat, nec vltra ad homines Angelis singulis ad custodiam, & tutellam committuntur, illud tandem improbabile censet, non immerito, Alarcon, capite vndecimo, numero tertio, eum locum, in quo quis peccauit infernum ipsi, eiusque animæ separatæ, seu pœnæ locum esse vsque ad iudicij diem, (quod aliquibus animarum apparitionibus non satis firmis credi ab aliquibus leuiter possit) cum ostensum fuerit damnatorum animas ab eorum morte illico inferni communis damnatis omnibus, & flammarum eius possessionem sumpsisse: nec post inde eas egredi, nisi ex Dei voluntate ad homines monendos. Et ad tempus breuissimum, quo fors aliquibus apparuerunt ibi, vbi peccarunt: nec vlla ratio esse pro hominibus potest, vt, vbi deliquerunt, vsque ad iudicij diem puniantur, quæ pro Dæmonibus non sit, è cælo tamen, vbi peccarunt, in tartarum deturbatis.

7. Ex dictis hactenus alia apud Scholasticos de tempore quo ignis pœna Dæmones, & animæ separatæ, vsque ad generalis iudicij diem cruciabuntur, an continuo, ac sine vlla interruptione (adhuc pro durationc qua extra infernum, vt diximus, vagantur) præfata ignis pœna crucientur? quæstio suboritur, in ea vero, eius interruptionem per id temporis probabilius censet, Sanctus Bonauentura, in 2. disputatione 6. articulo 2. quæstione secunda, & indicat Ricardus, ibi, quæstione 1. Caietanus, item in 2. Petri, 2. & Canus, cuius sententiam, ne improbabilitatis Censuræ subiacere docet. Bannez, 1. parte quæstione 64. articulo 4. dubio 4. quos refert Soarius, capite 16. numero 32. Sed tamen communis iam Theologorum eam huius pœnæ interruptionem merito negat. Soar. à numero trigesimo tertio, ac deinceps, cum sancto Thoma, multis locis, & Doctoribus reliquis vnoquoque eorum iuxta modum, quo hanc Dæmonum torturam ab igne explicarunt. Glossa ordin. in caput tertium Iacobi relata, à sancto Thoma, quæstione 64. articulo 4. ad 3. his verbis. *Dæmones suum portare ignem gehennæ quocumque vadant.* Siue, vt ad verbum ex ea glossa recitat. Soarez, *secum referre tormenta suarum flammarum*: quæ idem, ac ignis, valent, cui expresse consentit in idem caput Iacobi Gehennæ nomine Bellarminus, 1. de beatitudine sanctorum, capite 6. §. *ad quartam.* Molina, disputatione secunda, sectione secunda, ad octauum, quod etiam valde probabile reputat Alarcon, capite decimo, numero quinto, §. *Respondent alij*, & nos in nostra sententia de ignis tortura per physicam formæ, & caloris ignis ad Dæmones, & animas separatas vnionem negare non possumus, sed libenter, & necessario asserimus ex suppositione communis (quam certam fatemur) ferè omnium Theologorum conclusionis, quod ignis tortura, ex quo Dæmonibus, & separatis animabus cœpit, nunquam, nec cum inferno egrediuntur, interrumpatur. Tum, quia ea pœna, etsi sensus sit, propria est status damnationis & malis meritis eorum respondens: ac proinde numquam interrumpenda; sicut nec, quæ meritis Beatorum vsera Dei etiam visionem, & essentialem beatitudinem, vt eius status propria, respondent, nunquam, ex quo eam ingrediuntur, ob eandem rationem Beatis

def-

deficiunt. Tum, quia alias peioris conditionis essent Dæmones, qui inferno non egrediuntur, (sunt autem multo plures, & ex illis minus delinquentes, non pauci) illis, qui egrediuntur duriusque cum eis ageretur vltra iustitiæ cum damnatis à Deo exercitæ, & exercendæ æqualitatem. Tum, quia dirius adhuc, & vniuersalius vltra iustitiæ æqualitatem cum animabus damnatorum ageretur: quarum rarissimæ inferni carcere, & ad breuissimum, vt diximus, tempus soluentur, vt ad nos aduentent; imo vero, vbi raro paucæ istæ animæ apparent, ignem secum ferre, ex sanctorum historiis constat, quo etiam pacto, & Dæmones aliquoties visi sunt. Tandem: cum Dæmonum horum præ aliis ad nos missio ex Luciferi arbitrio demum pendeat, fatendum aduersariis erit, & hoc pænæ ignis debitæ leuamen Luciferi arbitrio esse à Deo permissum, vt quibus velit faciat, vel deneget absurdo, non leui. Hæc autem generali conclusio statuta planior, in nostra sententia de tortura Dæmonum ab igne, quam in sententiis aliis defenditur, & explicatur. Siquidem posita semel vnione physica formæ, & caloris ignis ad Dæmones; eam quocumque tendant trahere, vt præfati Doctores aiunt, planius certiusque est: ac proinde realem formalem cruciatum, eorum ignis (qui in eo physica vnione stat) ne tunc quidem illis cessare, cum inferno abscedunt. Nec credi, suaderive, verisimiliter, aut apparenter adhuc, non inepte alicui potest nostra hac sententia admissa ad luciferi arbitrium vnionem hanc physicam Dæmonum igni natura sua permanentem, & æterne duraturam destrui ac dissolui, vt iis, quos pro libito ad nos mittit, Dæmonibus ignis pœna, & si ad tempus deficiat, quibus velit, perstetque, quibus nolit. Ac demum, in nostra hac sententia sumptu miraculorum, quam in aliis, valde minori, communi contra omnes obiectioni satisfiet, vt ex iam dicendis patebit.

8. Quæ pro aduersa conclusione, & contra hanc nostram ab authoritate opponuntur nil probant; & si quid plusquam aduersi vellent, & absurdissimum probarent, est enim primum ex Matthæi vigesimo quinto, illis verbis, *in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*: ergo (inquiunt) non datus; secundum, ex secunda Petri secundo, *rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*: de futuro scilicet. Tertium ex Beati Iudæ epistola, *in iudicium magni Diei vinculis æternis sub caligine reseruauit*. Sed hæc probarent nullum Dæmonem (etiam inferno non egredientes, nec egressuros) ante postremum iudicium igne torqueri, quod amplius, absurdiusque est, quam aduersa sententia velit, & si id etiam eius Patroni inuenient; quod ego, & si, nec hæresis, nec erroris damnem, ast temeritatis censura non iudico immunem, cum communi Ecclesiæ & Theologorum sensui, & germaniori testimoniorum scripturæ, & Patrum intelligentiæ aduersetur; etiam eorum, quibus, id suaderi contenditur. Nam primo *paratus* Diabolo ignis dicitur; datus autem, non negatur, ex quo primum in peccato & contumacia viæ suæ statum finierunt; solumque Diabolis supplicio æterno, non dilato, sed primum inflicto, vt pote primo peccatori designatum, dispositumque à Deo, & locum, & ignem pœnæ significat; quod superflub, & inutiliter, tot ante sæculis paratum, dispositumque esset, si cruciatus Dæmonum à postremi vniuersalis iudicij die essent inchoandi: locus Petri, dum inferni rudentibus detractos ait, in infernum vtique detractos expresse docet, & cruciandos, non de futuro, sed de præsenti, scilicet vt cruciarentur, quæ legitima vocis cruciandus, seu cruciandi in plurali periphrasis est: cruciandus quippe tradi tortori eleganter dicitur reus illico, & absque mora vlla ab eo torquendus; & vt quid vinculis inferni ex tunc ligantur, nisi, vt pœnas ignis eius loci proprias ex tunc etiam luant? Beati Iudæ locus nullo verbo aduersariis fauet; imo vero omnibus aduersatur. Nam vinculis æternis, ex quo damnati Dæmones sunt, vinctos in caliginoso inferni loco; reseruatos cælo ait in iudicij magni diem; non autem in pœnam ignis, quam quisque ex tunc patitur, (vt ad Petri locum expendimus) sed ad publicam rationalis Reipublicæ satisfactionem, eorum delictis, & sententia euulgata, sed neque à ratione momenti aliquid opponitur, quod enim Dæmones in aere, terra, & apud nos versantes à gehennæ igne adeo distent, vt ad eos calefaciendos, & igniendos, ac inflammandos, atque ita cruciandos ignis actiuitas nequeat magis quam ad nos torquendos aerem, vel terram conflagrandam pertingere, in nostra sententia friuolum est: cum sola vnione, & informatione, forma, & calor ignis, non autem actione, & actiuitate similis formæ in illis gehennæ ignis Dæmones cruciet; quam, quoquo vadant, sibi vnitam ferunt.

9. Quod autem nobis mixti, & conuersantes, nec igniti appareant, nec luceant, est leuius: cum sint in substantia Dæmonis spirituali, & indiuisibili, ex qua nec mittere sui species visui accommode possunt, nec videri: vt patet in Christi Domini coloribus, & figura, quæ quia modo indiuisibili, in Eucharistiæ, speciebus sunt, species sui mittere, & videri naturaliter, nequeunt. Ni forte mallis: ignem damnatorum, & si corporeum eiusdem infimæ speciei, cum nostro, non esse, ac proinde ignitiuum, vstiuumque natura sua esse, non illuminatiuum: quod, & dictis Patrum, & communi sensui, quod cruciet, non illuminet inferni ignis satis concordat, vt id sine miraculo in corporibus damnatorum ignem post iudicij diem non illuminaturum verificetur; quod solutione prima verificari post diem illum haud quamquam posset. Apparuere autem, aliquando, cum animæ damnatæ, tum Dæmones visibiliter ignitis sicut apparuere, tunc etiam, phantasticis corporibus: quia aliter ignis cruciatus suos veros nisi apparentibus illis signis nobis, pro hoc statu significare non poterant. Tertium est nonnihil apparentius. Si enim Dæmones ignis formam, seu calorem intensissimum sibi vnitum, quocumque vadant, ac extra infernum versentur, secum portant, vndecumque productum, ipsisque vnitum, aera inflammare, & energumenos intense calefacere, & exurere deberent: cum præsertim quem à legione tota Dæmonum obsessum in Euangelio, Marci quinto, numero nono, & Lucæ octauo, numero trigesimo legimus, qui tot formis, & caloribus indiuiduis intensissimis, quot in legione illa Dæmones erant, non solum debite approximatis (quod satis, vt in illum agerent;) sed cum ipso penetratis, non solum illico ardere deberet, sed in fauillas ac cineres abire; quod neque accidit, neque vllus energumenorum ex Diaboli penetratione, vel leuiter incaluit, certe Soarius qualitate illa sua spirituali ab ignis virtute obedientiali in Dæmonibus inducta ad torturam in tuto se ab hac obiectione posuit: [& alij qui ignefactione, & vstione vere corporea cruciari ab igne Dæmones aliter, atque aliter docuerunt, si suas etiam has opiniones in tuto ab scriptura, Patribus, & rationibus aduersis ponere potuissent. Respondeo tamen facile primo, formam ignis, & caloris in indiuisibili positam agere in passum quantum propinquum, & penetratum minimè posse, vt patet in accidentibus sacramentalibus Eucharistiæ, qui calori vitali corporis Christi ipsis physice vniti, & penetrati nihilo immutantur, aut repelcunt: quia modo indiuisibili Christi Corpus in eis, & sub

eis

eis speciebus præsentialiter est, partium corporis, ibi extensione quantitatiua sequestrata. Respondeo secundo: ignem illum corporeum speciei diuersæ à nostro mixto à solo Deo productum ad damnatos omnes torquendos specie sua actiuum non esse, cum non actiuitate aliqua, sed sola sui vnione, & informatione sit realiter formaliter, vt ostendimus cruciaturus: quæ eius inactiuitatis ratio à priori est. Secunda vero ab absurdo: quia alias post iudicij diem præter debitam, cuique homini ignis, & caloris intensi pro eius meritis, portionem actione mutua intensiori calore, & intensiore in dies incalescerent, arderent, ac exurerentur, cum alij homines, aliis non modo approximati debite ad agendum in alios, sed penetrati fere esse debeant, ni miraculose igni inferni perpetuo concursus à Deo denegetur.

10. Restat de pœnæ huius Dæmonum, & animarum, vel separatarum, vel reunitarum corporibus damnatorum per eorum resurrectionem magnitudine aliqua definire. Et primo certum est hanc ignis pœnam, & cruciatum damnatorum, (& animarum purgatorij) à Deo cruciatu, quem nos ab igne patimur, patiue in hac vita possumus, acerbiorem esse, vt eius respectu, noster hic pictus, nec verus cruciatus, ab Augustino Patribus, & Doctoribus dicatur, quod facilius proprius, & clarius intelligitur, si ignis inferni, & purgatorij speciei à nostro diuersæ sit. Secundo: est certum pro criminum, & peccatorum, cuiusque magnitudine, cuique cruciatus ignis magnitudinem taxati, maiorem, scilicet, vel minorem: est autem inde contra nostram sententiam de ignis cruciatus solum reali formali, siue per formæ ignis, realem physicam, cum dæmonibus vnionem, eorumque ab illa informationem, non leuis difficultas, cum enim forma ignis, cuius vnione, & informatione Dæmones, & damnati reliqui cruciantur, substantialis forma sit, ac subinde intensiue indiuisibilis, nequit non tota, & secundum se totam, cuicumque vniatur communicari, æqualiterque illum informare ac cæteros informat, ipsisque communicatur: vnde & Dæmones, ac damnatos omnes æqualiter cruciabit: verum, si caloris ignis (cuiuscumque speciei sit) vnione, & informatione, non autem ignis substantialis formæ Dæmones, & damnatos cruciari dicamus, cum is sit intensiue diuisibilis difficultas euanescit. Secundo: vnio physica formæ indiuisibilis intensiue vna quam altera potest esse strictior, & maior, &, qua strictius, magisque forma eadem communicetur, & (vt Thomistæ Dominicani aiunt) radicetur in subiecto, quos nec nos, neque vllus inde impugnat, quod ea maior radicatio strictiorve formæ indiuisibilis physica vnio repugnet, ac, quo strictior sit, magis communicet se subiecto forma; sed quod ea qualitatum intensionem absque gradus ad gradum additione componant, ob rationes, & absurda alia, quæ controuersia de alteratione late expendebamus) magis quidem, & fortius cremabit, quo vnio hæc maior sit, & strictor, denique disputatur à Soario, & Arriaga, sectione quinta, an animæ damnatorum corpori post resurrectionem reunitæ duobus cruciatibus, seu doloribus ipsis doloriferi, & molesti obiecti eiusdem sensationibus, ac persensionibus ab igne torqueantur? altero quem separata anima habebat, altero quem corpori vnita, & homo rediuiuus habebit? qua in re, Arriaga, sectione quinta, numero trigesimo tertio, merito discordat à Soario non reputante absurdum, duos tunc dolores, seu sensationes, qualitatis Soaristicæ molestæ animæ, & alterius molestæ corpori, vt vnaquæque eorum respondeat adæquatæ debitæ pœnæ pro peccatis damnatorum; quod non bene cum iustitia supplicij, concordat, quare Arriaga vnam solum, eandemque sensationem tunc in anima corpori vnita perseuerare censet, quam separata ab ignis calore habebat; addita solum sensationis, & doloris eiusdem, ad corpus materiali vnione, per quam corpus non percipit, sed anima in corpore, sicut separata sentiebat, & dolebat: quod facile componere difficultatem ait; sed me iudice, non ita facile. Primò, quia sensatio, seu persensio animæ separatæ, vt ipse cum Soario docet, & explicat, sectione octaua, est qualitatis illius spiritualis ab igne actiue obedientialiter ex anima eductæ; cum vero corpori vnita est, & totus homo conflatur, calor corporeus ab eodem igne virtute actiua naturali in totum hominem corporeum inducitur, eoque homo torquetur; ergo duplici obiecto dolorifero torquetur anima corpori vnita, altero, quo separata adæquate pro meritis male in corpore actorum cruciabatur, altero quod adæquate, etiam pro meritis eisdem calore corporeo ab igne inducto totus homo corpore etiam, adæquate torquetur. Item duplici sensatione (quam dolorem, esse vis, & ais,) altera spirituali animæ separatæ, quæ per te perstat, altera materiali, & corporea, quam naturaliter corporeus calor homini, eiusque viuo corpori inductus, & vnitus necessario debet causare, & (vt supra, ex Arriaga retulimus, & impugnabimus) inadæquate in anima receptam, & subiectatam; facilius ergo in nostra sententia respondeo eandem formam, seu calorem, ignis cruciatiuam, quæ animæ separatæ adæquate vniebatur, toti homini rediuiuo vniri ipsumque afficere, & informare, ac sensatione materiali, (sicut nunc, in nobis contingit cum cremamur,) rediuiuum damnatum cruciari.

DISPVTATIO VI.

De Angelorum omnium in statu termini ministeriis & officiis.

ANGELORVM, tam beatorum, quam damnatorum, seu Dæmonum officia, & ministeria hac disputatione examinanda triplicia sunt, pro triplici personarum genere, respectu, quorum, exercenda ab eis sunt scilicet, officia, & ministeria eorum, respectu Dei, & alia respectu aliorum, ac respectu hominum, alia ministeria postrema. Non loquimur autem de ministerio respectu Dei, quod ex prædicato creaturæ rationalis omnibus Angelis, communi, & essentiali communiter, & necessario omnes Angeli, tam sancti, & beati, quam damnati, & iniqui Dæmones habent seruiendi, scilicet Deo, velint, nolint, in omnibus ad quæ eos mittere, & eorum opera vti Deus absolute velit: sed de eis ministeriis specialibus, & quasi accidentariis, quæ ex Dei ipsius speciali designatione erga Deum exercent: quod solum beatis Angelis competit; cum damnatos Dæmones, vbi eos primum Deus perpetuo igni, ac inferni tristemitus damnauit à se procul, non minus, quam reprobos, & damnatos homines reiecerit ac regiæ suæ celestis aulæ omni speciali officio, aut ministerio erga ipsum damnatione ipsa fuerint perpetuo priuati. Respectu autem, tam aliorum Angelorum, quam hominum specialia quædam ministeria ad aliqua ex officio proprio ab aliquibus exercenda, vtrisque competunt, dixi autem *ex officio proprio* omnia enim, ex Dei iussu, & decreto cuius Angelo exer-

exercendâ, & exequenda posse absolute committi, quemlibet exequi posse, & debere, ex prima obsecratione constat, & quidem de ministeriis, & officiis propriis Angelorum beatorum, tam erga Deum ipsum, quam erga creaturas alias rationales, siue Angelos, siue homines, ex Dei positiua voluntate, cuique suum officium, & ministerium contigisse citra dubium est, de Dæmonum vero propriis ministeriis, & officiis, cum erga Dæmones alios, tum erga homines an ex Dei positiua an permissiua solum voluntate mediate, vel immediate suum vnicuique prouenerit? sub iudice adhuc lis est. Quoniam vero Angelorum beatorum ministeria ad valde diuersa iis, quæ Dæmonibus exercenda ex suis ministeriis propriis sunt, obeunda, fuerunt à Deo instituta, & vnicuique designata, vt ex dicendis patebit, seorsim, & primo de Angelorum ministeriis, & officiis; secundo de officiis, & ministeriis dæmonum agemus.

QVÆSTIO I.

De Angelorum beatorum ministeriis erga Deum & Angelos alios.

IVXIMVS nuper Angelos beatos, cum erga Deum, tum erga Angelos alios, tum erga homines propria, & specialiter à Deo ipsis data, ac designata ministeria, & officia ad munia aliqua obeunda habere, Pro quibus cuique assignandis memoranda sunt, quæ diximus de hierarchiis, choriſque Angelorum, disputat. 2. quæstione 5.

CERTAMEN I.

Ministeria Angelorum erga Deum, & Angelos alios statuuntur.

1. OFficia quæ erga Deum beati & Angeli exercent, suntque aliquibus propria, nec omnibus communia ratione status beatitudinis, inuestiganda sunt: & enim Deum ardentissime super omnia amare (pro cuiusque naturali voluntatis, ac supernaturali facultate charitatis habitu ex parte potentiæ, & Dei clara visione ex parte obiecti, Dei scilicet, amandi) tenentur: vnde rursus obsequendi Deo, in omnibus ad nutum, vt in nullo, ne leuissimo quidem, ab eius sibi nota voluntate, siue omissiue, siue commissiue possint abscedere, necessitas, etiam antecedens, beatis Angelis ex suo felicissimo statu fit. Sed vero hæc omnia ex ministerio, officioue proprio, & speciali aliquibus Angelis à Deo commisso, & designato, non esse, vel in constat: quia in eis exercendis, atque erga Deum obeundis, Angeli beati omnes communicent. Secundo, quia in eis omnibus obsequiis Deo præstandis, & beatæ nunc separatæ animæ iustorum, & corporibus suis demum per resurrectionem restituæ, rediuiuique ipsi iusti æternum cum Angelis communicabant. Ex statu ergo beatitudinis fælicitate summa communi, non autem ex speciali ministerij prærogatiua ea erga Deum obsequia Angeli exhibent beati, igitur ministeria, & obsequia actualia Angelorum erga Deum, ex officio, & ministerio habituali specialiter ipsis à Deo designato, & concesso, ex habita alia esse debent ab eis, quæ ex statu beatitudinis communi ab omnibus Deo exhibentur, & quæ Angelorum aliquibus non autem omnibus conueniant.

2. Ea vero sunt in Seraphinis ardentissimis erga Deum amor, ex quo in via specialiter & præ cæteris aliis Angelis exercito, & naturæ suæ ad eum concipiendum aptitudine expeditione, & promptitudine maiore primum choruum hierarchiæ primæ, & supremæ honorem, & nomen datum Seraphinorum fuere sortiti, in Cherubinis plenitudine scientiæ, de Deo, siue profundior, penitior, atque ex creatis penitissima Dei contemplatio, ad quam chorumque Cherubicum hierarchiæ eiusdem secundum, eiusque nomenclaturam, ex naturæ etiam suæ maiori promptitudine, & expeditione ad Dei contemplationem, & speculationem perfectiorem, eiusque in via exercitio cum ex naturalibus tum ex reuelatione obtinuerunt. Tertium ministeriale, & ex officio obsequium Deo ab Angelis exhibendum est ab Angelis tertij, & postremi chori hierarchiæ primæ, & supremæ, à Thronis scilicet, qui pacatissimæ Dei sedes, soliaque sunt: quibus Deus specialiter insidet suamque maiestatem ostentat. Quibus gradus honorem, nomenque obtinuerunt, eum ex naturæ promptitudine & propensione maiore effectiua, vt se Deo ad id ministe rium summitterent; vt Deum pacatissime ipsis insessurum reciperent, cuiusque maiestatem, & gloriam eiusmodi receptione creaturis cunctis ostentarent, omnem suam connaturalem, tum supernaturalem in vtroque genere maximam, ei ministerio, & pedibus Dei, absque vlla mentali perturbatione commotione, aut dedignatione in via etiam dicantes, & consecrantes.

3. Hac ergo promptitudine expeditione, & quasi propensione, & inclinatione istorum omnium Angelorum, cuiusque ad actus præfatos, atque eorum actuum præcellenti exercitio à Deo attentis ad præfatos hierarchiæ, choros ad eorum actuum, & obsequiorum Deo, ex officio, & ministerio proprio exhibendorum exercitium perpetuum, aduocati, ac designati Angeli à Deo sunt vt constat ex dictis citat. disputatione 2. quæstione 5. certamen 1. à num. 5. quæ ministeria, qui ad eum, quasi personaliter obsequiis suis, & immediate pertingunt Deo coniunctiores, & quasi Cameræ, & secreti familiares intimiores, eos Angelos constituunt. Porro in duarum hierarchiarum inferiorum Angelis nullum ministerij specialis obsequium Deo immediate, & quasi personaliter ex officio, & ministerio eorum alicui, vel aliquibus proprio, inuenio, quod non ex statu communi beatitudinis proueniat; nisi, quod eorum quiuis, dum ministerium proprium suo gradu, & ordine erga creaturas alias commissum, ac demandatum à Deo industriè solerter, ac studiosè obit, Deo quidem obedit, gratumque subinde ipsi opus exequitur & offert; quod tamen cuiuis bene, & ex Dei lege, & voluntate operanti commune est, nec ex aliquo proprio, & speciali officio, & ministerio erga Deum exercendo proueniens. Nec illa Angelorum, ac Beatorum omnium in regali Dei specialis empyrei aula, speciale aliquod ministerium erga Deum, quasi personale, & Deum ipsum immediate, & specialiter pertingens importat, sed commune cælestis illius aulæ, & Patriæ ciuibus ad curiæ, & aulæ regiæ maiestatem ornatum, & gloriam, cui ministeria, & dignitates, & potestates diuersæ eis à Deo erga creaturas alias conceſſæ, non parum inseruiunt, dum tam multos, curiæ, & aulæ illius cælestis incolas illustriores reddunt, vt ex humanis licet facile colligere.

4. Illuminationem aliorum Angelorum ab aliis

siue à Deo mediate per Angelos alios, eorumque ministerium negauit Durandus, in 2. disputat. 11. quæstione 3. numero 10. asserens causaliter, siue actiue Angelos à solo Deo immediate illuminari, quin ab alio Angelo eius illuminatio aliqua naturæ, & causalitatis veræ physicæ, & realis prioritate procedat; tametsi censuræ grauis metu addat: vnum Angelum ab alio per consequentiam quandam illuminari, vt ita scholasticis reliquis aliqualiter, verbis saltem æquinocis, morem gerat, nec adeo aperte testimoniis Patrum, præcipue Dionysij, communis hac in re magistri, aduerserur, est autem illuminationis huius vnius Angeli ab alio per consequentiam, Durandi sensus, & explicatio, seu probatio ab ipso adhibita ibidem: quia, cum Angeli in diuini luminis irradiatione continuentur, quod vni sui luminis communicat, siue scientia sua ipse, ac seipso veritatis reuelat cæteris ab ipso ac seipso reuelari consequens est: & prius quidem ordine dignitatis Angelis dignioribus, & hierarchiæ, choriue superioris, quam aliis minus dignis, & inferioris chori, & hierarchiæ. Hac, inquam, ratione explicat Dionysij testimonium ex capite 14. de cælesti hierarchia, quod solum sibi obiicit Durandus, sed insufficienter, cum dicat Dionysius vnum Angelum acceptam intelligentiam, seu illuminationem, communicare inferiori; atque hunc à superiore erigi, & excitari, à quo quasi digito viam monstrante edocetur: quæ causalitatem superioris ad inferioris illuminationem, nec solam prioritatem illuminationis ordine dignitatis demonstrat, illa, etiam, quæ dixerat, capite 3. medio, ordinem hierarchiæ, seu gradus hierarchici postulare, vt alij purgent alij purgentur, quidam illustrent, alij perficiant, alij perficiantur, & capite 8. Angelos secundæ hierarchiæ purgari ab Angelis primæ. Ac libro de Ecclesiastica hierarchia, capite 5. titulo de sacerdotalib. perfection. ait inferiora per superiora, tandem in Deum reduci, quæ & alia, num. 6. ex Dionysio recitanda absque actione aliqua superiorum Angelorum in inferiores fieri nequeunt aut intelligi. Adde illam continuationem illuminationis, veritatum & secretorum Dei Angelis omnibus falso, & absurde à Durando supponi, alias nulli reuelare aliquid posset Deus, quin omnibus; contra ius secreti, quod ne creaturæ rationali denegatur; & contra id, quod factum in misterio incarnationis vidimus, ita soli Gabriel reuelato, vt nihil i ad ipsum, quouis gradu, spectans alteri Angelo fuerit commissum.

5. Idcirco dico primo, contra Durandum; alios Angelos, ab aliis Angelis illuminari eisque mediis à Deo, ac proinde non omnes immediate ab ipso Deo illuminari dogma certum Theologicum, Ecclesiasticum, & pene fidei est, & quod absque ingenti temeritate negari nequeat. Primum patet, quia est omnium Theologorum nullo dempto conclusio. Secundum etiam, quia est totius Ecclesiæ, & si non definita sententia. Tertium, quia id se ab Apostolo Paulo Præceptore, seu imitatore, vt ipse ait, suo dedisse, testatur Dionysius, capite 6. de cælesti hierarchia, cuius testimonio non potest absque ingenti valde temeritate fides, non deferri, sicuti & quod ea Paulus ex Dei reuelatione didicerit, vnde ingentis valde temeritatis notam Durandi sententia meretur. At dicet, Augustinum, capite 58. Enchiridij asserere nihil de hoc certum esse: est enim certum item opera Dionysij multo tempore fuisse suppressa, nec facile obuia, & quorum exemplaria, ad paucorum manus, etiam studiosorum, & doctiorum Patrum erant: vnde nec Gregorius Magnus, Augustino posterior, illa viderat; siquidem Dionysij sententiam de missione Angelorum, non ex eius lectione; sed ex aliorum relatione commemorat homil. 34. in Euangelia, quare Augustinum Dionysij opera, & sententiam hanc, quam, ne quidem ex aliis memorat, non vidisse certum esse debet; & sic ibi, quia Dionysij hac in re toties repetitam, & constantem sententiam ab Apostolo acceptam non viderat, incertam existimarit. Sed ratio, qua Durandus scholasticorum omnium, & Dionysij authoritatem, communemque Ecclesiæ sensum à Deo magna temeritate prætriuit leuissima est, non solum, vt à recentioribus perfunctorie lecta recitatur, vt facilius impugnetur, sed vt apud ipsum est, atque à nostro Vasquez fideliter proponitur: disputatione 216. capite 1. numero 2. §. *Hac igitur Doctrina*, quia Deus solus est causa proxima omnium, quæ pertinent ad statum beatitudinis, tam essentialis, quam accidentariæ, tam formalis, quam obiectiue: sed illuminatio Angelorum, tam formaliter quam obiectiue sumpta, pertinet ad statum beatitudinis (siquidem est reuelatio mysteriorum, quæ ad statum beatitudinis, saltem accidentariæ, Angelorum spectant, aut aliquando spectabunt: ergo illuminatio Angelorum omnium à solo Deo proxime, & immediate causatur, sed maior est falsa quatenus ad beatitudinem accidentalem ab eo statu defectibilem: vndecumque enim, & à quocumque immediate scientia, & illuminatio obiectis cuius cognitione Angelus illustratur atque accidentarie gaudet, mediate vel immediate proueniat, æque illuminaretur gauderet, atque accidentarie beatificaretur. Quod cum à Deo tandem, vt principali authore, ac dispositore prouidentia connaturaliori, vt per superiores causas, & ministros inferiorum commodis prouideat, nil inproportionis, imo vero multum aptissimæ proportionis habet, vt ex Dionysio dicemus vti, & in hierarchia Ecclesiastica, vt per superiores immediate cooperantes inferiorum sanctificationi, & saluti (quæ maius quidquam accidentaria illa beatitudo est) prouidit, sed permissa maiore, minor absolute falsa est. siquidem illuminationes, & reuelationes misteriorum, & secretorum Dei Angelis ab ipso factæ, (vt non omnes) plurimæ non ad accidentariam eorum beatitudinem, sed ministeria saluti hominum necessaria spectant: vt de earum pluribus, & plerisque, quas ex scriptura nouimus, constat, quod autem insuper Durandus pro sua insinuat sententia de supernaturalitate necessaria obiecti illuminatione proponendi, & cõfortatione intellectus illuminandi (quæ vti & obiecti supernaturalis propositio, à solo Deo fieri immediate debeat) disiectum ex dictis est: clariusque ex dicendis cert. 2. de materia illuminationis, & modo, quo ea fieri immediate ab Angelis debeat reiicietur.

6. Dico secundo, Angelis superioris hierarchiæ, & gradus, seu chori intra earum quamuis hierarchici inferioris hierarchiæ, & gradus Angelos illuminant iuxta Dei voluntatem, &, vt à Deo iubentur iuxta horum statum, & obeunda ministeria. Conclusio hæc æque est certa, ac præcedens: quia simul vtraque à Dionysio, Patribus, & omnibus (durando excepto) scholasticis traditur, dixi autem, *iuxta Dei voluntatem, & inferiorum statum, & ministeria obeunda*: quia dubium non est, quin plura superioris gradus, & chori hierarchici Angelis reuelare Deus possit, quæ ad specialem statum, conditionem beatitudinis Angelorum chori illius, & ministeria spectent, quæ nusquam ad statum conditionem, & ministeria Angelorum chori, & gradus, hierarchici inferioris pertineant: quare, neque eis sint à superioribus Angelis communicanda. Probatur conclusio primo ex scripturæ locis, quæ Dionysius iam recitandus tetigit, & aliis decursu disputationis recitandis. Secundo, ex Dionysij testimoniis pluribus Primum ex cap. 3. de cælesti hierarch. *vbi indultum sibi sacratissimum iubar assatim hauserint*, superioris hierarchiæ, & chori Angeli) *hoc ipso post meridum absque inuidia sequentibus fundant*, atque is

in hoc ipso diuinis obtemperant legibus. Ac rursus ordinem hierarchiæ, seu hierarchicum postulare. *Vt alij purgentur alij purgent : quidam luce non solum doctrinæ illustrantur, quidam illustrent, aliqui perficiuntur, alij perficiant*, quod non solum de ordine vnius hierarchiæ ad aliam, sed de ordine chororum intra hierarchiam, quamlibet ordinatorum intelligit, quia, & hic ordo hierarchiæ est, & capite quarto, sub med. clarius expressit dicens legem ministerio Angelorum datam, & per Moysem ad nos peruenisse : *quasi illud ordo diuinæ legis sentiat : ea, quæ secundum locum obtinent, ab iis, quæ primum ad diuinitatem erigi, & excitari ; Etenim, non solum in summis, atque infimis mentibus, sed in eis etiam, quæ sunt eiusdem ordinis, hac lex à Deo suncita est : vt in quacumque hierarchica, & primi sint & medij, & postremi ordinis, inferiorumque, superiores sint, eisque, quasi digito viam monstrent, aditumque ostendant ad diuinitatem, illustrationem, atque consociationem*, & rursus. *Statuit summus ille, ac supersubstantialis omnium ordo per singulas distinctiones primos, & medios, extremosque esse ordines, atque virtutes : vt scilicet inferiorum spirituum excellentiores, quique præceptores, ac duces sint, ac ibi, tanquam spiritus supra mundanum intelligunt modum rerumque rationes diuinis illustrationibus, sibi accommodatis dicunt, & rursus ad propinquiora, & cognita, quæ didicere, transmittunt*, Item capite septimo, ait de Seraphinis, *inferiora agmina ad sui similitudinem potentissime subeunt, lucida, illuminanteque proprietate totius obscuritatis expultrice*, de Cherubinis, *indultam sibi sapientiam, in sequentia, & inferiora transfundunt*, cap. insuper 8. de secunda hierarchia ait, *Purgatur, illuminatur, atque perficitur modo quo diximus* (capite scilicet tertio,) *ex sacris diuinæ intelligentiæ fulgoribus in illam per primæ, superiorisque distinctionis officium secundo loco manantibus.* Est autem obiter aduertendum, cum Sancto Thoma, quæstione 106. articulo secundo ad primum & scholasticis reliquis purgationem, illuminationem, & perfectionem, eiusdem realiter actus nomina esse : quæ quatenus lucem confert illuminatio, quatenus tenebras nescientiæ, seu lucis negationem pellit, purgatio, quatenus veritatis cognitione intellectum perficit, eius perfectio dicitur. Atque ibidem iterum, *quod* legimus (Zachariæ) *per Angelum in alium Angelum cuiusdam rei peruenisse notitiam euidens indicium esse arbitramur perfectionis à longinquo venientis ac pro ipsius ratione in secundum perfectionis locum deriuantis*, capite 10. *decet inferiores* (gradu hierarchico) *superioribus subaudire, & hos Dei consilia exponere*. eandem, ac totam de hac re doctrinam suam epitome tradit de Ecclesiast. Hierarch. capite 5. titulo de sacerdotalibus perfectionibus dicens. *Inferiora per superiora tandem in Deum reduci per illuminationem*, quam *sacram efficientiam, & deificarum notionum transfusionem* appellat. Denique membra humana metaphorice Angelis, applicans, & explicans, vltima de cælesti Hierarchia, ait, *Dentes, quod alimenta adhibita diuidit, vnaquaque enim essentia, quæ mente prædita est vniuersam intelligentiam à diuiniori traditam accepit, vi quadam, qua aliis natura consulit, diuidit, amplificat, pro captu, & ductu inferioris.*

7. Consonant Athanas. libro de communi essent, scribens. *Cherubin, & Seraphin, sine vllo mediatore, aut interprete à Deo condiscunt, & ab iis eruduiuntur inferiores ordines, atque ita deinceps cæteri pro suo gradu.* Sophronius encomio de Angelis, ita Seraphinos allocutus. *Splendorem, quantum fas est, absque vllo medio excipitis, exceptumque cæteris mentibus, & intelligentiis communem facitis.* Damasc. lib. 2. cap. 3. *illud quidem perspicuum est : eos, qui præstantiores sublimioresque sunt* Christoph. de Ortega, de Deo Vno. Tom. II.

splendorem, & cognitionem inferioribus impertire Bernardus, 5. de considerat. cap. 4. Sic de Cherub. ait ; *ex ipso sapientiæ fonte ore altissimi haurientes, & refluentes fluenta scientiæ vniuersis ciuibus suis.* Rursus homil. 1. super. *missus est*, Lucæ 1. præfatæ suæ sententiæ innitens Gabrielem à Deo, missum dici censet quod non sit ex gradu inferiore, sed ex eo, qui gradum hierarchicum superiorem non habeat. *Quia non ab alio forte excellentiore se (vt auolet) spiritu sed ab ipso Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo positum est à Deo.* Quam Bernardi rationem laudat noster Salmeron. capite 3. tract. 3. §. *Neque vero obstat*, subsin. eaque sententiam suam Andreæ Hierosolimitani serm. de salut. Angel. Damasceni de dormit. Virginis, Cedreni in compendio historiar. Gregorij hom. 34. in Euang. ante med. & Bernardi proxime, Cardinalis Senogalliæ in Dehacordo sententiam de primo ordine, & gradu hierarchico Gabrielis, quod, scilicet, ex Seraphico sit, confirmat : vti id ipsum multo eruditionis & nationum pondere probauerit toto eo. §. & antecedente, §. *dupliciter*, med. ab illis verbis. *Nunc illud interim agamus*, probareque pergit, §. *ex quibus verbis Danielis.* Rationes huius conclusionis retigit Dionys. ex connaturali Dei prouidentia in creaturæ administratione, vt, scilicet, per superiores eorumque interuentu in inferioribus agat, & cum eorum virtutibus intermediis, generali tamen eius concursui subiectis cooperetur. Aliam etiam tetigit de maiori capacitate, & perfectione intellectiua Angelorum ordinis hierarchici superioris, & maxima ordinis supremi necessaria, vt inferioris ordinis Angelos illuminatione doceant ; siquidem ex rei natura Doctor, & magister melius, perfectiusque, quam discipulus intelligere debet, quæ docet. Tertia est, quia Angeli supremæ hierarchiæ, & chori Deo familiarius, coniunctiusque assistunt, quasi cubicularij, & vt Hispane dicamus, *'grandes de la camara de Dios :* titulo autem familiarioris, coniunctiorisque Deo assistentiæ continuæ perpetuæ ex munere, & sui gradus hierarchici officio Deus, connaturaliter loquendo, mysteria, & secreta sua debet primum communicare, & per hos proxime gradu hierarchico coniunctis, & sic deinceps, quæ vnicuique secundum suum inferiorem, & distantiorem, & Dei voluntate, communicari expediat, vt disp. 2. qu. 5. certam. 1. à num. 5. diximus, & humanis exemplis monstrauimus ; *dixi connaturaliter.* Potest enim absolute Deus per inferiores Angelos de secretis, & mysteriis suis superiores Angelos instruere, imo & per homines etiam, iuxta illud ad Ephes. 3. *vt innotescat Principatibus per Ecclesiam vt bene*, Vasquez, disp. 217. num. 2. Soar. lib. 6. cap. 15. num. 18. & si hic instructionem hanc superiorum ab inferioribus Angelis, vel hominibus illuminationem vocari nolit, quod de propria, & stricta, & hierarchica, de qua hic verum habet, cum actus ille ex hierarchico illo gradu, & ministerio non proueniat ; secus, de illuminatione absolute dicta, sub qua hierarchica continetur. Accedit titulus excellentiæ charitatis & amicitiæ supernaturalis, quæ supremæ hierarchiæ, & chori Angeli Angelis inferiorum graduum hierarchicorum excedunt : quo titulo plura, & immediatius secreta Dei reuelanda sunt : vt in humanis vsu venit, & insuper naturalibus, & diuinis seruari debere, atque à se seruatum Christus Dominus aiebat. Ioan. 15. *vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis.*

8. Sed ex his rationibus postremis difficultas suboritur, titulo enim cum maioris, & coniunctioris assistentiæ Deo, & excellentioris in ipsum amoris, chorus solus supremus hierarchiæ summæ, qui Seraphinorum est, videtur immediate à Deo secretorum, & mysteriorum Dei reuelationes, & illuminationes recepturus, ac

in secundum Cherubinorum, connaturaliter loquendo, immediate transfusurus vt ex Dyonisio, & Patribus ac scholasticis omnibus docuimus. Ex ratione autem secunda ab eodem Dionysio tacta, præstantioris intellectus, & intelligentiæ eorum, quæ aliis per illuminationem, & doctrinam tradenda sunt, necessariæ in Magistro, quam in Discipulo edocendo: siquidem Cherubinos præstantioris Seraphinis intellectus, & intelligentiæ veritatum esse certa apud Dionysium, Patres, & scholasticos sententia est, quam, & nos disputatione 2. quæstione 5. statuimus, atque à non leui difficultate peculiariter vindicauimus: inde vero fieri videtur, vt quæcumque à Deo secreta, & mysteria reuelentur, melius, perfectiusque, connaturaliter loquendo, percipienda intelligenda, ac penetranda à Cherubinis, quam à Seraphinis necessario sint: ac proinde Cherubinis, vt perfectius percepturis aptiusque subinde, & alios docturis esse immediate à Deo reuelanda vt Seraphinos doceant, atque illuminent. Nec satis est plerumque in humanis Magistrum hebetioris, imperfectiorisque intellectus, & intelligentiæ esse, discipulum vero ingenij acutioris, ac perfectioris intelligentiæ veritatum, quas à Magistro edocetur: tum quia magisteria, & discipulatus, non ex natura rei, vti in Angelis diximus, sed ex accidenti apud homines contingunt: tum etiam; quia, si quid euasio præstat, Dionysij rationem euertit. Nec magis præstat, si ex parte difficultati cedas, ac dicas, Cherubinos, ac Seraphinos æque immediate à Deo, nec alios, per alios illuminari, vt expresse Athanasius recitatus, numero 7. initio pro quo non contemnenda ratio occurrit; quia propinquior assistentia, & strictior charitatis, & amicitiæ supernaturalis cum Deo coniunctio Seraphinorum immediatam ab ipso illuminationem requirit; & si minus perfectæ intelligentiæ, quam Cherubini sint; qui etsi non sint à Deo, & assistentiæ propinquitate, & amoris coniunctione Deo coniuncti, tamen perfectioris intelligentiæ, atque ad magisterium, & illuminationem aliorum sunt aptiores: vt in vtrisque, quod vnius tituli excellentiæ deficit præstantia tituli alterius compensetur. Non tamen præstat; quia Dionysij, reliquorum Patrum, & Theologorum (qui præstantiam eorum in vno, & defectum in alio apprime norunt, & docuerunt) hactenus ex ipsis à nobis statutam sententiam euacuat: nempe à primo cuiusque hierarchiæ choro inferiores, & nominatim à Seraphinis inferiores primæ hierarchiæ choros, ac subinde Cherubinos illuminari.

9. Respondeo tamen primo defectum minus perfecti intellectus Seraphinorum, quam Cherubinorum ex parte propositionis mysterij, & secreti reuelandi posse à Deo suppleri, vt perfectius his illud intelligant, percipiant, ac penetrent, ac eis illa immediate Deus reuelet, vt strictior cum ipso assistentiæ, & charitatis coniunctio reposcit, quod nullus inferior exigit hierarchicus gradus, atque horum proinde possint connaturaliter esse Doctores. Respondeo secundo, independenter ab eo supplemento diuino ex parte melioris, viuidiorisque propositionis mysterij reuelandi. Argumentum probare de perfectiore cognitione speculatiua veritatum pure etiam speculatiuarum, secus de practica, & practicarum, etiam veritatum cognitione, cuiusmodi sunt mysteria, & secreta Diuina, omnia, quæ illuminationis huius materia sunt, esseque solummodo possunt; vt certamine secundo, ostendemus: sunt enim, quæ ad arctiorem cum Deo coniunctionem affectiuam, cum Angelos, tum homines ducant, reddantque proinde Diuiniores, constat autem, ex dictis citato loco, ex disputatione secunda, in Seraphinis perfectiorem practicè cognitionem esse ad amorem Dei, arctioremque cum ipso affectiuam coniunctionem, quam sit in Cherubinis perfectior speculatiue, & physice considerata cognitio: vnde, & in ordine ad alios ad arctionem effectiuam coniunctionem ducendos, inducendosque practice erit Seraphinorum cognitio quam Cherubinorum perfectior: tum ex Ciceroniano illo apophthegmate. *Ardeat Orator, si iudicem velit accendere*, frequentissima experientia comprobato: tum quia, ad negotianda, quæcumque obsequia, grata, & iucunda, ei quem vehementer ardemus, vt Seraphini Deum, ingeniosior longe amor, quam intellectus est, valdeque industrior altius de amato, eiusque rebus concipiendo, aliisque proponendo, vt eorum amorem ipsi, & æstimationem conciliet, quam de eius intellectu posset præsumi, ac non amantes, quantumuis ingeniosi, concipere, ac proponere aliis possent; ita vt, licet amor pars ingenij physice non sit, illud tamen ita circa amatum acuat, eiusque vires totas exerat, atque erga illum dilatet, ac ita cernat acutum, vt acutissimis mentibus in eo præualeat, ac prudenti æstimatione totum amantis ingenium moraliter sit; id quod quisquis ardenter amat experitur atque in Dei seruis, eum ardenter amantibus verbis, & operibus experimur, in Deo, eiusque perfectionibus penitius penetrandis, atque ad alios Deo lucrandos proponendis, vsque ad stuporem supra naturalem mentis suæ, & subtilioris aliorum captum ingeniosos illos esse, ac industrios.

10. Illud demum hic examini scholastico subesse potest. An scilicet Angeli, non solum Angelos beatos gradus hierarchici inferioris illuminent, sed & malos Dæmones damnatos? & illuminare illos etiam illuminatione hierarchica de qua loquimur posse, & de facto illuminare videntur. Siquidem plura Dei consilia & mysteria, ex Dei voluntate, & decreto posse Angelos Dæmonibus manifestare, extra controuersiam est, & de facto esse illis manifestata ex variis scripturæ locis facile colligitur, Angelos autem omnes etiam infimæ hierarchiæ, superioris ordinis, cunctis Dæmonibus, ad Dei secreta, & mysteria cognoscenda, aptiores, ea proinde posse eis illuminatores esse, certum itidem est. Et si enim Dæmones plures nobilioris naturæ, & perfectioris intellectus pluribus Angelis sint, atque eorum non pauci Angelis primæ hierarchiæ summis, Seraphinis, scilicet, & Cherubinis specici, & naturæ præstantia, & nobilitate æquales; tamen statu perpetuæ damnationis, & inimicitiæ Dei sunt ab ipso longe remotissimi; è Dei autem coniunctione, cum assistentiæ, tum amicitiæ arctiore, & proximiore ad mediatius, vel immediatius cognoscenda mysteria, & secreta diuina gradus proximiores Deo, ac superiores, vel remotiores, & inferiores Angelorum disponuntur: quare in ordine ad id à Deo infra omnes Angelos infimos etiam Dæmones sunt, vt nullum habeant gradum: ac proinde connaturalissime fiet, vt ab infimis etiam Angelis de Dei mysteriis, & secretis Dæmones instruantur, atque illuminentur; & si quandoque à Deo ipso (vt ex libro Iobi constat) suo absoluto iure, & potestate vt ente fuerint instructi de aliquo, & illuminatio; ex quibus colligi videtur Dæmones illuminatione proprie hierarchica, de qua loquimur, ab Angelis illuminari.

11. Censeo tamen Dæmones ab Angelis illuminatione propria, & hierarchica (de qua agimus) nusquam illuminari de facto, nec de possibili, & si de mysteriis, & secretis Diuinis instrui ex Dei voluntate ab eis possint, & quandoque instruantur. Moueor primo, quia illuminatio vnius Angeli ab alio, (de qua Dionysius, Patres, & Theologi omnes) actus hierarchicus est per Dionysium,

sium, & Patres recitatos, & Theologos omnes: atqui secreti diuini transmissio ab Angelo in dæmonem actus hierarchicus non est; ergo nec propria, de qua agimus, illuminatio. Minor probatur: quia actus hierarchicus is solum est, qui prouenit ab Angelo ratione sui gradus, & officij, seu ministerij proprij hierarchici gradui illi hierarchico destinati, aut instructio, & reuelatio mysterij, aut secreti Diuini dæmoni ab Angelo facta, nequit prouenire ab aliquo officio, & ministerio proprio, & destinato alicui gradui hierarchico: vt patet ex officiis, & ministeriis propriis, cuique choro, & gradui hierarchico, à Theologis, & à Dionysio designatis; ergo nequit esse actus hierarchicus. Confirmatur ex ratione ipsa pro affirmatiua parte data, quia, quod Angelis competit ex statu beatifico omnibus communi, non autem ex gradu hierarchico, cuique proprio, non competit eis, ex officio, & ministerio aliquo hierarchico: sed superioritas Angelorum respectu dæmonum, vt hos connaturaliter de secretis Dei instruant, ac proinde ipsa instructio, non conuenit alicui Angelo ex gradu suo hierarchico, proprioue officio, & ministerio, sed ex statu beatitudinis cunctis communi, vt ea ratione dicebatur; ergo, nec superioritas, & potestas connaturalis dæmones instruendi, neque ipsa instructio est potestas, actusue hierarchicus Angelorum, ac proinde nec propria hierarchica illuminatio, de qua agimus. Probatur secundo conclusio: quia illuminatio vnius Angeli ab alio cum actiua, tum passiua, de qua hic, tota intra ordinem hierarchici cum est, & continetur, quin ad aliquam creaturam rationalem extra hierarchias, & gradus hierarchicos omnes positam extendatur; dæmones autem extra hierarchias, & gradus hierarchicos omnes sunt positi; ergo eorum ab Angelis illuminatio propria, & hierarchica non est. Maior probatur: quia & si notissimum Dionysio, & Patribus, ac Theologis sit, ac fuerit, homines de pluribus à suis custodibus infimæ hierarchiæ Angelis, instrui, tamen huius hierarchiæ, Angelis actiuam illuminationem, non tribuerunt, ergo quia illuminationem, de qua hic, ad aliquem extra hierarchias earumque, atque gradus omnes non extendi censuerunt.

12. Vrgetur; quia ea de causa, à Dionysio, Patribus, & Theologis Angelos omnes, in hoc illuminationis negotio tripartientibus, scilicet in Angelos, qui non illuminati ab Angelis, alios illuminant, atque in negotio illuminationis angelicæ actiue solum se gerunt, & in Angelos, qui ab aliis illuminati alios illuminant, ac proinde actiue, & passiue se in illuminatione habent, & in alios, qui illuminantur, non autem, illuminant, ac se passiue prorsus in illuminatione gerunt: quo non solum actiuam illuminationem Angelorum (de qua hic) infimæ hierarchiæ, & chori, seu gradus hierarchici in dæmones, & homines omittunt, (vt argumentum hoc ab authoritate, negatiua solummodo esse censeri possit) sed expresse negant illuminationem actiuam propriam ad aliquem, extra omnes hierarchias, earumque gradus, & choros hierarchicos positum (vti dæmones positi sunt) in Angelis esse, dariue vsquam posse. Tertio principaliter probatur conclusio, ac probationes datæ confirmantur: ex natura, & essentia ipsa illuminationis de qua agimus definitæ à Dionysio de cælesti hierarch. c. 1. dum hierarchiam, sic definit, *est sacer ordo, scientia, & actio, quæ ad diuinitatis similitudinem (quoad eius fieri potest), accedit & proportione illustrationum quæ ei diuinitus data sunt ad Dei intentionem traducitur*: vbi ab illis verbis, *& actio*, quæ, omnem actum hierarchicum ac subinde actum illuminationis, de quo inferius agit, definiuit. Ex eis autem verbis sic arguo, Actio hierarchica illuminatiua, seu propria illuminatio est, qua illam tunc recipiens, tum agens ad Dei similitudinem accedit, ad eiusque intentionem traducitur; atqui dæmon in statu damnationis nulla instructione de mysterio, secretoue aliquo Dei ab vllo Angelo facta adducitur ad intentionem, & voluntatem Dei, neque ad Dei similitudinem accedit, neque accedere, adducue ad alterutrum potest. Secundo quidquid dæmonibus ex mysteriis, secretisue diuinis reuelatur, ipsis nusquam proficuum, & practice perfectiuum est, nec alicui, cui ipsi bonum velint, sed omnia ad eorum malum pænam, inuidiam, & rabiem: vnde, & si in pura speculatione sistendo intellectus eorum manifestatione, ac proinde dæmones ipsi perficerentur, eisque bona, ea manifestatio foret, ast, cum ex ea, non, nisi pæna, dolor, ira, rabies, & inuidia eis accrescat illos absolute perficere, bonumque, & perfectionem absolute afferre non possunt: vt de fide supernaturali, quam eis ad tremorem, & pænales alios affectus Deus, vt diximus, concedit, fatendum est. Confirmatur: quia manifestatione, seu intimatione, sententiæ vel mortis, vel ad tiremes reus dubio procul, de eo, quod ignorabat instruitur, atque veritatem, quam ignorabat cognoscit, & ibi sistendo, eius intellectus perficeretur, bonaque illi ea cognitio foret; ast, quia doloris, tristitiæ, & cruciatus causa est, nec bona Reo, nec perfectio absolute est, illuminatio autem omnis etiam late, nedum stricte, & proprie sumpta (de qua hic) bona, & perfectio absolute illuminati esse debet, quod si bona hominibus sint secreta diuina, quæ, ex Dei voluntate dæmoni ab Angelo reuelantur, vt ea hominibus manifestent: id quidem hominibus bonum, dæmoni vero malum est; atqui quod proinde, non, nisi inuiti faciunt, & coacti, cum homines pessime oderint, eorumque saluti inuideant, ac de se se eorum perditionem anxij procurent.

CERTAMEN II.

De illuminationis angelicæ materia & modo quo ab Angelis fit.

1. Circa materiam illuminationis, seu veritates, quas illuminatione propria, & hierarchica, potest Angelus superior inferioti manifestare, supponenda aliqua sunt. Primum notitiæ, seu visionis beatificæ obiectum non esse illuminationis hierarchicæ, de qua hic obiectum, seu materiam; quia Deus ipse obiectum, sui visionem intuitiuam, cuique beatorum pro meritorum mensura, & quantitate se ipso, nec vllo intermedio Angelo communicat, nec vltra eam mensuram vlterius alicui Beatorū à Deo adhuc augebitur augeriue vsquam poterit. Secundo quia illuminatio supremorum Angelorum primæ hierarchiæ, & chori supponit Angelos Beatos omnes, & cum visione Dei, ac per hierarchias, & choros dispositos: ergo Deus ipse, non est obiectum, seu materia illuminationis hierarchiæ strictæ, & proprie, de qua hic, sed præsuppositæ intuitionis, & ante illuminationem hierarchicam præuisum. Tertio, constat ex testimoniis Dionysij, & Patrum recitatis vbi illuminationem, ex illustrationibus, eius veritatis, quam ante illam (ne summi quidem Angeli fiebant) à Deo in hos immediate immissis ortum habere, atque initium sumere docent: Deus autem ipse à nullo Angelorum, in vlla hierarchia posito nesciebatur. Confirmatur: quia illustratio de visione Dei beatifica, qua Deus, vt in se est videtur, nusquam dicitur. Confirmatur secundo: quia illuminatio est actus purgans, illuminans, & perficiens illuminatum vt ex Dionysio retulimus, & explicuimus cert. 1. n. 6. purgans scilicet à nescientia illuminans tenebras, & obscuritatem intellectus Angelici circa obiectum illuminatione manifestatum: perficiens illum eiusdem obiecti & veritatis cognitione, quam causat, in illuminato, circa Deum autem ipsum in nullo Angelo, infimo etiam postremæ hierarchiæ, nescientia, ac tenebræ sunt cum clare illum pro naturæ priori ad omnium in suas hierarchias, choros, graduſque hierarchicos, distinctionem, & dispositionem omnes Angeli videant: perfectio autem in eo clare videndo absolute, seu quatenus ex parte obiecti est, in nullo esse ob eandem rationem potest, ex parte autem modi, seu intensionis videndi illum ab Angelo illuminante, nequit prouenire, sed ab specie

impressa intensione,ac viuidiore Dei, quam Deus solus, non autem Angelus potest producere in illuminato, vel à Deo ipso specialiter speciei viuatioris, loco concurrentes. Ad hæc,quoad intensionem,visionis beatæ nusquam est in Angelis augmentum, nec per æternitatem erit. Adde illustrationem superioribus Angelis, vt inferiores illuminent, à Deo immediate faciendam gratuitam, & gratiosam esse debere, nec statui eorum beatifica debitam (nedum inclusam, vt Dei ipsius visio in eo statu includatur, vt iam dicam) per omnes Doctores. Denique rationes omnes, quas Dionysius, & Patres testimoniis recitatis cert. 1. n. 6. & 7. tetigere, ac nos illico instruximus, pro connaturaliori prouidentia illuminationis hierarchicæ, inferiorum Angelorum à superioribus, hoc ipsum euincunt. Maior quippe,minorue coniunctio,cum assistentiæ, tum charitatis, & amicitiæ supernaturalis perpetuæ cum Deo, ex qua summis, & conuinctissimis Angelis immediate à Deo illustrari, inferioribus vero, & inferioribus mediatius,& mediatius per proxime superiorum illuminationes, ex perfectiore, & intensiore, remissioreque, & remissiore Dei visione, in vnoquoque supposita promanat.

2. Ex hoc certo, & stata apud Patres, & Doctores omnes supposito, dico primo. Nulla veritas, seu obiectum,quod ab Angelis in verbo, proprie loquendo, videtur, est materia, seu obiectum propriæ, & strictæ (de qua hic) hierarchicæ illuminationis. Dixi *proprie loquendo*:quia,si,vt aliquid videri in verbo à Beatis proprie dicatur, satis esset, videri illud à Beato diuersa cognitione, & peraccidens coniuncta cum visione Dei, vt aiunt Caiet.ad.q.57.a.5.Scotus in 2.d.9. q.2. §. *Ad aliam quæstionem*. Bassol. q. 1. §. *Ideo dicet*. Ægid. q.1. a.5. Aureol.apud Capr. in 2.d.11.q.2.a.2. sub fin. dubium esse non posset,quin plura,quæ ea acceptione in verbo ab Angelis videntur,materia,& obiectum hierarchiæ, & strictæ illuminationis sint. Siquidem eorum cognitio per accidens saltem cum Dei visione in eis coniungitur; sed tamen valde impropria, & abusiua visionis eorum in verbo ea acceptio est.Videri enim vnum obiectum *in alio* influxum aliquem, aut motionem intentionalem visionis obiecti huius in visionem obiecti alterius, quod in ipso videtur, ac proinde connexionem aliquam, vel identicam (vt alij volunt)vel illationis,& determinationis, aut exactionis, in visione eius, in quo alterum videndum est, ad huius alterius visionem (vt melius, cum Vasquiana doctrina, & schola censeo) necessario importat. Mitto plura alia, quæ Scotus, & Bassolis huic suæ Doctrinæ de illuminatione, eiusq; materia & cognitionibus,tum illuminantis Angeli,tum illuminati addunt, obscurandæque illuminationi, eiusque materiæ confundendæ solummodo, inseruiunt, ac bene à Vasq. confutantur d.21.7.c.2. n.9. § *Secundo ex eadem doctrin*. Iam vero de obiectis, quæ proprie loquendo, vt explicuimus, in verbo à Beatis Angelis videntur, conclusionem nostram tradunt expresse, Capreol.vbi proxime a.3.*ad argumentum contra tert.conclus*.Herueus ibi d.9.q.1.a.2. ad.3.arg.Vasq proxime n.7.& 9. fine Soar. c.12. & Theologi reliqui;quibus citati nuper minime aduersantur: quia non de obiectis, quæ proprie in Verbo videntur, sed quæ videntur improprie, vt vidimus, sunt locuti. Ratio conclusionis est: quia ea solum in Verbo,seu in Deo videntur à Beatis, quæ, vel simul identice cum Deo, eademque visione beata, vnicuique pro meritorum mensura, videntur, vel potius,& verius,ex vi visionis beatæ ab vnoquoq; videntur:atqui quæ ita,ex vi,visionis Dei debita videntur à Beato quouis sunt obiecta visionis perpetuæ, & passiones inseparabiles physice,& connaturaliter à visione Dei:ergo non sunt obiecta,& materia illuminationis.Probatur:quia,quę sunt obiecta,& materia illuminationis seu illustrationis à Deo ad tempus,& pro tempore: item non debite connaturaliter vnicuique Beato pro gradu, & mensura debitæ ipsis Beatitudinis, & visionis Dei sunt.

3. Probatur inde vlterius illustrastio illuminatiua beatorum Angelorũ à Deo fit,ab ipso omnino,& absolute gratuito per omnes Theologos;atqui visio eorum, quæ ex vi visionis Dei à Beatis videntur, tribuitur,eis,fitque à Deo ex debito connaturali status beatifici,& visionis,seu essentialis Beatitudinis Beati cuiusque,ac subinde,non fit gratuitò prorsus,& absolute gratiose, vt diximus,ergo neq; est illustratio illuminatiua, atque à Deo, neque eius obiecta sunt materia proprie dictę,strictę,& hierarchicæ illuminationis,de qua loquimur.Probatur tertio cõclusio:obiecta,& materia hierarchicæ,strictæ, & specialis, illuminationis, de qua hic, sunt obiecta, quæ supremi chori, & hierarchiæ Angelis tantummodo manifestantur immediate,ac reliquis graduum hierarchicorum inferiorũ, non immediate à Deo,sed mediate, atque interuentu manifestationis factæ inferioris chori Angelis ab iis, qui superioris chori sunt: Atqui ea, quæ ab Angelis quibusque, etiam infimæ hierarchiæ & chori, ex vi essentialis suæ beatitudinis, & visionis Dei in verbo videntur,non mediantibus Angelis superioris gradus, eorumque manifestatione,sed immediate à Deo manifestante videntur:ergo nec sunt materia, & obiecta strictæ & hierarchicæ, ac specialis huius illuminationis.Minor probatur:quia exigentia & vi visionis Dei beatæ connaturali,ac proinde nullo alio expectato,& quę in Verbo videnda sunt,videri à Beatis facit Deus, ac prius natura,quam Angeli in hierarchias,& chotos superiores (ex quibus ius illuminandi, tam actiue, quam passiue,eis competit)disponantur,ac distinguãtur.Probatur quarto:quia,quæ in Verbo videntur,non manifestantur à Deo testificatiue,& authoritatiue,sed effectiue solum, vt producente physice eorum obiectorum species, vel concurrente loco earum,vt causa particulari cum Beati intellectum ad eorum visionẽ, iuxta exigentiam essentialis beatitudinis, & visionis Dei, nihil autem est obiectum, & materia illuminationis strictæ, & hierarchicæ, nisi Dei reuelationi debitum innitatur,vt ex iam dicendis constabit: ac proinde,nec quę,vt diximus,in Verbo videntur,nec eorũ visio,nec visio essentialis beatifica Dei, & si ab vno Angelo manifestetur, alteri, vel physice solum manifestetur cunctis à Deo, vt vnusquisq; de alterius felicitetur congaudeat, & lætetur materia prædictæ illuminationis erit. Immo,etsi à Deo vniuersis, & singulis immediate aliorum omnium visiones eiusmodi reuelentur:quia,etsi,quatenus testimonio, & authoritati Dei subsunt, obiecta, & materia proxima illuminationis hierarchicæ esse possent:ast,vt de facto tales sint præter innitẽtiam cognitionis eorum Diuinæ authoritate ad hierarchicam illuminationem,vt per superiores Angelos inferioribus ex Dei voluntate,& authoritate manifestentur requiritur;quod cum reuelatione,cũctis immediate à Deo facta componi nequit.

4. Dico secundo. Nulla veritas Angelis independenter ab illuminatione nota, aut naturaliter de se, vel ex præsupposita in ipsis scientia ab illis cognoscibilis (siue ea veritas naturalis, siue supernaturalis sit) est materia, seu obiectum hierarchicæ illuminationis, quoad illud. *Siue supernaturalis sit* est contra Gabriel.in 2. d.9. q.2. a.4. concluſ.4. Ægid.q.1.a.3. dub.4. apud Soar.c.12.n.6. § *Tertia differentia* asserentes omnem veritatem supernaturalem esse obiectum ac materiam illuminationis hierarchicæ. Probatur conclusio de notis præsuppositiue ad illuminationem, quia illuminatio essentia, & propria vocis significatione, dicit adductionem, & inductionem lucis intellectui circa obiectum, & veritatem aliquam circa quam lucem non habebat, sed in tenebris nescientiæ erat illuminatus: atqui circa omnes veritates, & obiecta,etiam supernaturalia independenter, & ante illuminationem Angelis nota lucem cognitionis intellectus angelici habebant, nec in tenebris ergo illa versabantur: ergo obiecta ipsis iam nota, etiam supernaturalia, non sunt obiecta, & materia illuminationis. Probatur secundo, ex duplici illo testimonio Dionysij recitatis cert. 1. n. 6. vbi tres illuminationis actus essentiales,vel vnum potius per tres illius effectus necessario & omnino indefectibiliter præstitos intellectui Angeli illuminati recenser. Scilicet, inferendi lucem positiue,quod illuminatione præcise significatur:purgandi à tenebris nescientiæ, & perficiendi intelle

intectum veritatis cognitione circa quam illuminatur. Secunda vero pars (quod scilicet obiecta, quæ Angeli, beati, vel de se, vel ex præsuppositis simul cognitionibus, etiam circa supernaturalia, possunt naturaliter cognoscere materia, & obiecta illuminationis hierarchicæ, non sint) probatur: quia illuminatio natura sua est completiua, & suppletiua virtutis naturalis intellectus Angelici ad cognitionē obiecti circa quod illuminādus est: atqui circa, ea, quę vel de se, vel ex adiūcta, & præsuppositā cognitione supernaturalis obiecti potest naturaliter intellectus angelicus cognoscere, completam habet eam cognoscendi virtutem naturalem, siue absolute, ac de se, siue ex adiuncta, & præsuppositā supernaturalis obiecti cognitione; ergo neque deest naturalis eius virtus, aut naturalis eius virtutis defectus aliquis est ad præfata obiecta cognoscenda supplebilis; ac proinde, nec ad ea cognoscenda, illuminatio esse poterit, neque ea obiecta materia illuminationis. Probatur secundo ex testimoniis Patrum recitatis cert. 1. n. 6. & 7. conclusio, & simul probationis proximæ maior, in eis quippe dicitur *indultum Angelis summis adeo sacratissimum inhar, & splendorem, ipsumq; à Deo seu fonte luminis eos haurire, atque illuminatione ad diuinitatem erigi, & excitari*, & plura alia quæ vltra vires, & exigentiam naturalem intellectus angelici beati & notitiam mysteriorum, & obiectorum supernaturalium in via habitam instructi, circa quæ, vel mediate à Deo illuminandus Angelus est, cognitionem esse declarant, indebiteque prorsus, & gratuito à Deo concedi.

5. Confirmatur: quia illuminatione roborari intellectum illuminati ad obiectum eius cognoscendum S. Thomæ & aliorum scholasticorum plurium sententia expressa est, ac, rite intellecta roboratione, ab omnibus debet concedi, vt mox videbimus. Roborari vero idem est, ac addi intellectui Angeli beati illuminandi robur (quod nec de se nec ex adiuncta notitia supernaturalium obiectorum, quam ex via ad statum beatitudinis secum tulit, & quam ipso ingressu necessario recipit) ad obiectum illuminationis percipiendum, quomodocumque robur illud addatur. Confirmatur secundo: quia obiecta omnia strictæ, & specialis huius hierarchiæ illuminationis, de se talia, Dei speciali, & indebita efficientia, ac reuelatione egent, vt cognoscantur, possintque in actu primo, proximo ab illuminato, cognosci, vt statim dicemus: sed nullum obiectum, ad quod intellectus, vel de se, vel notitia alicuius obiecti instructus cognoscere naturaliter potest, eget speciali Dei efficientia, aut reuelatione, vt ab intellectu ita instructo cognoscatur: ergo nullum obiectum ab intellectu angelico, vel secundum se sumpto, vel etiam instructo notitia præhabita obiecti alicuius, etiam supernaturalis, naturaliter cognoscibile, obiectum, & materia illuminationis specialis hierarchicæ de se esse potest. Ne autem de cognitione naturaliter habenda ab intellectu angelico, ex præsuppositā notitia alicuius obiecti supernaturalis, cuiusmodi, & cuius obiecti sit, dubites. Dico non esse eiusdemmet obiecti, & eodem modo propositi, quod notitiæ præhabitæ obiectum erat. Id enim minime est vnum in alio, vel ex alio naturaliter cognoscere, atque ex eius cognitione præsuppositā alterius cognitionem deducere, sed in præsuppositā ipsa persistere. Aliud ergo obiectum ac diuersa cognitione cognoscendum est, verbi gratia, præsupponitur visio gratiæ, donive alterius supernaturalis Angelo infusi: inde naturaliter, eius physicas, & mea sententia de præcisione obiectiua visionis obiecti possibili) etiam metaphysicas passiones cognoscet, idem etiam obiectum partitis conceptibus, eiusque partibus poterit naturaliter cognoscere illud scilicet definiendo, quod simpliciter nouerat. Cum autem alterutra cognitio & notitia supernaturali præsuppositā deducatur, supernaturalis etiam erit. Dices posse, aliquod obiectum naturaliter cognoscibile, ab intellectu angelico, vel nude sumpto, vel adiuncta alterius obiecti cognitione præsuppositā; ipsi tamen casu ignotum (imo in mea sententia naturaliter etiam euidenter notum: fidem enim cum euidente obiecti eiusdem, adhuc intuitiua, naturali cognitione, censeo, componibilem, & docui sæpe, atque ex instituto probaui controuersiis de fide, de Incarnatione, & his ipsis de Deo vno) reuelari Angelo superiori, & per hunc inferiori: ergo de eo esse potest hierarchica specialis illuminatio: ac proinde illud, & similia obiecta specialis hierarchiæ, illuminationis obiecta, & materia esse poterunt. Negatur consequentia. Etenim reuelatio obiecti naturaliter ab intellectu angelico cognoscibilis æque connaturaliter fieret à Deo Angelis infimis, ac supremis, quare illuminatio ex ea reuelatione & illustratione Dei inferiorum à superioribus facta hierarchica illuminatio non magis esset, quam, quæ ab inferioribus immediata Dei reuelatione illustratis, fieret superioribus: ac proinde ex officio, & ministerio proprio hierarchiæ, aut gradus hierarchici superioris non est; etiam cum ab eius Angelis obiectum illud reuelatum inferioris hierarchiæ, aut chori Angelis communicatur, ac subinde hierarchica stricta, & specialis illuminatio non est, sed quæ æque, ab homine, cui Deus immediate illud obiectum reuelaret illuminari Angeli possent. Requirit ergo obiectum hierarchiæ illuminationis eiusmodi esse, vt non solum reuelari à Deo possint, sed, nisi speciali Dei voluntate illa actiue physice, vel testificatiue manifestandi cognosci nequeant (quod naturaliter cognoscibilibus ab Angelo illuminando, non euenit) & pertineant ad ea, quæ non, nisi Deo, coniunctissimis, cum assistentia, tum amicitia, & charitate supernaturali, & familiarissimis supremæ hierarchiæ, & chori Angelis connaturaliori prouidentia oporteat ab eo, immediate reuelari.

6. Dico inde tertio. Materia seu obiecta specialis illuminationis hierarchicæ sunt mysteria omnia supernaturalia Angelis, nec in via, nec ipso ingressu ad beatitudinis statum quasi consectarie, reuelata, aut reuelanda Dei item secreta, consilia, & decreta, insuper secreta cordis rationalis cuiusuis creaturæ alterius independenter ab eius voluntate ea manifestandi, futura item contingentia omnia. Rursus præterita omnia, quæ Angelus illuminandus, nec nouit, nec habet in se notitiam, vnde ea possit cognoscere; quod si hæc ex libera voluntate Angeli alterius manifestari ipsi possint obiecta illuminationis hierarchicæ, non erunt, nisi quatenus independenter ab alterius huius voluntate manifestabilia à Deo sunt. Ita Sanct. Thomas 1 part. quæst. 107. artic. 2. bene intellectus, vt conclusione 4. explicabitur. Scotus ibi, responsione ad 1. q. §. *Ad aliam quæstionem* Bassol. quæst. 2. art. 1. Ricard. art. 1. quæst. 2. & alij pro concluſ. 4. referendi Soar. citat. cap. 12. num. 19. §. *Vlterius ergo* ac deinceps. Alarcon citat. disputatione 4. cap. 10. num. 5. §. *Tertio sequitur*. Probatur: quia hæc omnia, & singula, etiam naturalia, secundum modum tamen cognoscibilitatis, independenter à libera voluntate & manifestatione alterius rationalis creaturæ, à qua manifestari absolute & naturaliter possent, sunt obiecta naturaliter ab Angelo illuminando non cognita, nec cognoscibila, & quæ à solo Deo, vt speciali, & particulari causa physice actiua, vel testificatiua operante fieri cognoscibilia illuminando Angelo possunt, vt pater: sed quæcumque speciali Dei, vt causæ particularis actiuitate siue physica, siue testificatiua egent, vt ab Angelo illuminando cognoscantur, sintque proxime cognoscibilia, sunt obiecta, & materia specialis huius hierarchiæ illuminationis: ergo obiecta, omnia præfata etiam secundum substantiam naturalia, sunt eiusmodi illuminationis materia, & obiecta. Probatur secundo: quia ea omnia sunt obiecta, & materia specialis hierarchicæ illuminationis inferiorum Angelorum à superioribus vsque ad supremos, quæ his, vtpote coniunctissimus assistentia, charitate supernaturali, & familiaritate, oportet, vt connaturalius, quam aliis Angelis, quæ

quæ in secretis Deo sunt immediate à Deo manifestentur, aliisque non, nisi horum interuentu, quæ illis etiam velit ipse manifestari, atqui ea omnia eo modo in secretis Dei sunt: ergo ea omnia sunt obiecta, & materia specialis huius hierarchicæ illuminationis. Addiderim cum Sanct. Thom. quæst. 109. artic. 3. hæc omnia debere esse, vt Deo arctius Angelos, cum illuminatos, tum illuminandos, vel homines qui eorum interfint, affectiue coniungere apta, nata de se sint, vt ex Dionysio cap. 3. de cælesti hierarchia, & ratione diximus certamine 1. numero 11. & hæc sane, quæ hactenus obiecta, & materiam hierarchicæ specialis illuminationis esse docuimus, de materia puro materiali, seu remota, non autem de materia proxima, & ratione sub qua intelligenda sunt: ad eum modum, quo peccata commissa, secundum se materia absolutionis in Sacramento dicuntur, pure tamen matertalis, & remota, proxima seeus, quo vsque dolorifera confessione, tanquam ratione sub qua, vestiantur, ac proxima absolutionis sacramentalis per eam constituantur. Hanc ergo rationem, sub qua, & per quam præfata omnia materia proxima specialis hierarchicæ illuminationis formaliter fiant, restat explicare.

7. Ideirco dico quarto. Ratio, sub qua, seu forma, per quam obiecta prædicta & materia proxima specialis huius hierarchicæ illuminationis formaliter fiunt, est reuelatio, & testimonium Dei ea reuelantis. Ita expresse Scotus, Bassolis, Ricard. Soarius, & Alarcon, vbi proxime Gabriel in 2. d. 9. quæst. 2. conclusione 4. Heruæus quæst. 1. artic. 2. Okam. quæst 10. artic 2 Capreol. disp. 11. quæst. 2. artic. 1. conclusione 2. & ad. 1. argum. Durandi S. Thom. citat. quæst. 109. cap 3. quæst. 107. artic. 2. quem eius interpretes, & discipuli plerumque sequuntur Vasquez d. 216. cap. 5. num. 22. d. 217. cap. 2. num. 10. § *Tertio denique nota*, sententiam hanc probat Sanct. Thom. quæst. illa 107. ex Gregor. 2. Moral. cap. 4. alias 5. dicente. *Loquitur Deus ad Angelos Sanctos, eo ipso, quod eorum cordibus, occulta sua inuisibilia manifestat.* Sed certe, eo loco non agit Gregorius de manifestatione testificatiua, & per reuelationem proprie dictam, sed per physice etiam actiuam efficientiam cognitionis secretorum suorum in Angelis intuitiuam, in hominibus abstractiuam per occultam inspirationem, & quoties id agit Deus loqui etiam ipsum Angelis & hominibus dici posse, vt ex capitis contextu toto patet. Probat insuper ratione S. Thomas, quæ, quia non satis ab aliquibus scholasticis penetrata est, pluribus debilibus impugnationibus, quasi efficacibus, locum fecit. Ait enim manifestationem, & cognitionem veritatis, cuiusuis, nisi, vt à Deo est, & ad Deum, qui prima, summaque veritas, ac prima subinde veritatis regula est, & ad eius voluntatem reducatur, nec posse esse illuminationem hierarchicam Angelorum inferiorum à superioribus, nec obiectum eius eam veritatem, nec illuminatorum intellectum perficere; perfectione, scilicet, digna, & illuminatione, & Angelis illuminandis. Porro quia illud, *vt est à Deo*, quidam effectiue, alij finaliter (id est à Deo, vt causa efficiente, vel finali) intelligunt, extra rem, & chorum variis impugnationibus in hanc Sanct. Thomæ rationem insultant; non aduertentes, nullum mediocrem adhuc, Philosophum, nedum Angelicum præceptorem, dependentiam veritatis obiecti adeo actiue, vel à Deo, vt fine esse à Deo, vt vero, seu, vt prima veritate, & regula prima veritatis asserere potuisse, nec dubitare: cum dependentia à Deo, vt fine, vt à Deo bono, non autem, vt prima veritate, & veritatis regula esset, est igitur Sanct. Thomæ mens, & ratio veritatem obiecti propriæ, & specialis illuminationis hierarchicæ talem, ac tantam esse debere, vt à Deo, vt vero, non quidem in essendo, sed in cognoscendo, & dicendo, seu, qua prima veritatis regula est, pendeat, atque ad ipsam demum reducatur: quod ipsum est, in Deum vt testificantem, de obiecti veritate debere reduci, atque ab eius testimonio, & reuelatione, de obiecto, eiusque veritate assensum Angeli illuminati debere pendere, eique inniti. Ideirco non solum, ad primam regulam veritatis in cognoscendo, quæ intellectus est, sed in dicendo reducendam necessario esse veritatem obiecti illuminationis hierarchicæ, & assensus, quem ex illa adhibet Angelus illuminatus Sanct. Thomas ea ratione dixit: siquidem ad voluntatem, etiam Dei recurrit, ad quam veracitas, in dicendo, & testificando spectat, vt ex citatis locis patet. Cuius rationem, ab absurdo aliam inibi adducit: quod alias, nec illuminatus Angelus digne se, & illuminatione hierarchica assensu præstito, ex illa quoad intellectum perficeretur: quod exemplis ex humanis subiunctis probat, igitur rationis vtriusque Sanct. Thomæ firmitas aduersantium impugnationibus, nullatenus nutat, id, quod ex iam dicendis clarebit.

8. Illuminatione speciali hierarchica, & assensu ex ea orto illuminato Angelo inferiori, circa eius illuminationis obiectum debet Angelus illuminatus *ad Dei similitudinem, quoad eius fieri potest accedere* in cognoscendo veritates, & obiecta, erga quæ illuminatur, vt ait Dionysius, de cælesti hierarchia cap. 3. recitatus artic. 3. certamine 1. numero 11. ast ni eius assensus veritati, & obiecto erga quæ illuminantur, reuelatione, & testimonio Dei innitatur, ad ipsumque tandem deducatur vt primam veritatis regulam, nequit Angelus illuminatus ad Dei similitudinem, in cognoscendo, quod eius fieri potest, accedere: ergo illuminatio, & assensus, ex ea præstitus ab Angelo illuminato, nequit esse de obiecto, & veritate, non reuelata à Deo, &, qua à Deo reuelata, vt tandem ad testimonium Dei, cui inniti debet, & primam regulam veritatis in cognoscendo, & testificando reducatur Dixi similitudinem, ad quam accedere debet illuminatus Angelus ex Dionysij verbis *esse in cognoscendo*, & si enim hoc textus Dionysij non exprimat, visture tamen, & implicite, in eo continetur. Tum, quia similitudo per illuminationem intellectus propria est: tum quia, & si similitudo Dei, etiam per affectus voluntatis creatæ esse dicique recte possit Dionysius vtramque eo textu diuisit, & affectuam similitudinem, tanquam effectum intellectualis, de qua verbis datis, postmodum immediatis hisce significauit. *Et proportione illustrationum, quæ ei diuinitus data sunt ad Dei intentionem traducitur.* Vt citato num. 11. obseruamus, Minor efformati syllogismi facile probatur: quia quacumque demum ratione & motiuo assensus, illuminati erga obiectum, & veritatem, & à quocumque, etiam à Deo, vt causa particulari actiua, vel mediis speciebus propriis, vel immediate loco specierum concurrente, proueniat, nequit assensu illo accedere, quam maxime, seu, *quoad eius fieri potest* ad similitudinem Dei in cognoscendo, & assentiendo veritati, & obiecto illuminationis. Tum quia, & si physicam infallibilitatem (& metaphysicam, siue lis) assensus alteri rationi, & motiuo, quam Dei testimonio, innitens habeat, non tamen diuinam, quam habet assensus præstitus obiecto, & veritati, reuelatæ ob testimonium Dei: ac proinde, non ita proxime ad Dei veritatem, & infallibilitatem in cognoscendo accedit. Tum etiam, quia, nec physicam, nedum metaphysicã, infallibilitatem haberet, etiamsi à Deo, vt speciali causa actiue physice, non autem testificatiue, causaretur. Siquidem Deus specialis causa erroris intellectualis, plurium, & mea sententia, absolute, & absq; vlla indecentia esse potest secundo probatur: quia illustratione immediate à Deo facta in Angelis supremæ hierarchiæ, & chori ex qua, & inferioribus obiecta, & veritates illuminationis hierarchicæ intimandæ sunt, discunt à Deo Angeli illi supremi: ergo, & à Deo immediate docetur, sunt quippe duo hæc essentialiter correlatiua: atqui magisterium, nequit exerceri solo physica actione cognitionis obiecti in discipulo, sed Doctrina, & loquela, seu locutione Magistri

gistri ad Discipulum, in qua testimonium ipsius de eo, quòd discipulos docet, continetur: ergo Deus in negotio hoc illuminationis, obiecta, & veritates, de quibus suprèmos Angelos illuminat, loquitur revelat, & testatur, quæ postmodum, pro eiusdem voluntate & visu, atque eius revelatione aliis inferioris ordinis Angelis superiores manifestent; ac proinde nullum obiectum illuminationis hierarchicæ est, quod in Deum testificantem, non reducatur, aut, nisi qua revelatum, sit obiectum hierarchicæ illuminationis, ac discipulatus suprèmorum Angelorum, & subinde Dei respectu illorum immediati magistri per locutionem, & testificationem veritatum, & obiectorum illustrationis, & hierarchicæ illuminationis, expressus est, Dionysius de cælesti hierarchia c. 4. illis verbis. *Diuinis illustrationibus sibi accommodatis discunt, & rursus ad propinquiora, & cognita, quod dicere transmittunt.* Athanasij recitati cert. 1. num. 7. initio illis. *Cherubin, & Seraphim, sine vllo mediatore aut interprete à Deo condiscunt.* Vbi illud, *aut interprete*, ad argumentum hoc pendendum in primis; interpres enim locutionis, & in præsente diuinæ, qua suprèmos illos spiritus illustrat, seipso, & immediatè illuminat, proculdubio est. Item ea voce suprèmos hos spiritus respectu inferiorum, quos illuminant, interpretes diuinæ locutionis esse Athanasius docet. Ac proinde illuminationem, non nisi de eis esse, quæ Deus loquitur, & testatur, & clarius Bernardus. 5. de consider. c. 4. de cherubinis. *Ex ipso sapientiæ fonte ore altissimi haurientes*, hispane *de sumisma voce* quod non, nisi de loquente dici potest.

9. Probatur tertio conclusio. Quia Angeli suprèmi ordinis non solum veritates obiectiuas, seu obiecta, erga, quæ à Deo immediate illustrantur, sed lucem iubar, & splendorem ipsum, quo illustrantur, & obiecta ipsa, abdita alias, & eorum mentibus tenebrosa, & obscura, illustria fiunt, & lucida in inferiores Angelos traducunt, & transfundunt, ita Dionys. 3. de cælest. hierarch. *Vti indultum sibi sacratissimum iubar affatim hauserint, hoc ipso postmodum, absque inuidia sequentibus fundunt.* Sophronius encom. de Angelis, sic de Seraphinis. *Splendorem (quantum fas est) absque vllo medio exceptis, exceptumque cæteris mentibus, & intelligentiis communem faciis:* Damascen. lib. 2. c. 3. *Perspicuum est eos, qui præstantiores sublimioresque sunt, splendorem, & cognitionem inferioribus impertire.* Atqui iubar, & splendor hic nil aliud esse potest, nisi eorum obiectorum, & veritatum, erga quæ suprèmi illi Angeli immediatè à Deo illustrantur, revelatio, & testificatio ipsis à Deo exhibita, atque ab eis in Angelos inferiores traducta, atque his simul cum veritatibus, & obiectis, de quibus instruuntur, & illuminantur hierarchicè, ex parte obiecti proposita, vt ob illam præfatis obiectis assentiantur: Ergo Dei revelatio, & testimonium est ratio sub qua, & formalis, ob quam obiecta, & materia proxima hierarchicæ specialis illuminationis veritates, & obiecta prædicta constituuntur. Minor probatur, quia iubar & splendor ille ipse, qui à suprèmis illis spiritibus à Deo immediatè hauritur, & excipitur, & ab eis in Angelos inferiores transfunditur, transmittitur, & traducitur, nequit esse lux & splendor cognitionis, & scientiæ de obiectis illis, qua formaliter Angeli illi suprèmi (qua velis claritate) ea obiecta cognoscunt: Tum, quia hanc suam scientiam de eis obiectis, vitalem scilicet actum, nequeunt Angeli illis communicare, atque item, neque inferiores Angeli eadem perfectione, & claritate illa ipsa obiecta cognoscere: Tum etiam, quia etsi adeo specialiter, & vt particulari causa, actiuè physicè solummodo concurrente scientiæ formalis illorum obiectorum, in actu secundo splendorem reciperent, hauire illum immediatè à Deo, & immediatius, quam inferiores Angeli dici, non possent: cum eodem modo Deus, vt causa particularis ad scientiam eorum obiectorum, eiusque lucem, & splendorem in actu secundo deberet concurrere; ac proinde, & si immediatè etiam illum à Deo exciperent, & hauirent. Tum, quia hauire splendorem à Deo, aliud planè, quam ab ipso actiuè physicè scientiam ipsam vt à concausa partiali (cum Angelus ipse, ad ipsam, aut pote actum vitalem necessario debeat concurrere) aperte significat: Tum demum, quia cum Angelus suprèmus Dei loco, vt causa partialis nequeat ad actum scientiæ Angeli inferioris de illis obiectis concurrere, scientiæ de illis splendorem à superiore inferior recipere immediatè non poterit: quare neque superiore mediante recipere poterit à Deo, vt Patres, & Scholastici omnes docuere. Restat ergo, vt splendor, & iubar illud, quod suprèmi Angeli immediatè à Deo hauriunt, atque idem ipsum, iuxta Patres, in inferiores Angelos transmittunt, & traducunt, sit splendor, & iubar ex parte actus primi ad eorum obiectorum scientiam se tenens, ea, quæ de se abdita, obscura, & tenebricosa, illustrandis, illuminandisque, mentibus Angelorum, illustria, & lucida ex parte obiecti eisdem mentibus reddat, vt percipi, ac intelligi ab eis possint, si eo ipso iubare, & splendore suffusa proponantur. Hoc autem iubar, & splendor, quem immediatè Angeli à Deo hauriunt, & excipiunt, eundemque ipsum in inferiores transfundunt, & quo suffusa obiecta eisdem proponunt, nil sanè aliud, quam revelatio, & testimonium Dei esse potest: quod immediatè à Deo suprèmi Angeli, hauriunt, & audiunt, ac inferioribus cum obiectis, & veritatibus illuminationis hierarchicæ propriis, vt eis assentiantur proponunt.

10. Quarto probatur conclusio ratione ab absurdo, quam secundo loco posuit. S. Thom. cit. q 107. a. 2. vt primam confirmaret de necessitate reductionis, veritatum omnium, de quibus hierarchica illuminatione instruitur illuminatus, ad Deum, vt primam regulam veritatis scilicet in cognoscendo, & in dicendo (quod solum eis, vt revelatis à Deo, siue, vt Dei revelationi subsunt contingit) quia alioqui earum cognitione non perficeretur intellectus Angeli illuminati (debita nimirum perfectione hierarchicæ illuminationis) imo nec absolutè perficeretur. Hanc rationem etiam negligunt, & facile confutatam censent Arriaga, & alij; quinimo & principia, ex quibus S. Thom. discurrit, non satis animaduertunt. Et, quoad primum de perfectione intellectus illuminati debita ex hierarchica illuminatione facile probatur. Quia debet esse cognitio essentialiter, & ex obiecto vera, certa, & infallibilis, nusquam subiecta de se, erroti, & falsitati, cum ratione status beati Angeli illuminandi: tum, quia ea cognitione veritatum, ad Dei similitudinem intellectualem scientiam de eisdem debet illuminatus, quam maximè seu, vt aiebat Dionysius c. 3. de cæl. hierarch. *quod eius fieri potest accedere*; quod per solum testimonium Angeli illuminantis, etsi ratione status, nec falli, nec fallere possit illuminatum testimonio de eis veritatibus præsito, fieri nequit: quia adhuc infallibilitas, quam eis veritatibus, earumque assensui præsito ab illuminato afferret, cum adhuc infallibilitate, & certitudini creati testimonij, ac subinde creatæ, inniterentur, neque quam *maximè, & quoad eius fieri potest* infallibilitatem, & certitudinem, ex testimonio Dei peruenire: ergo, vt digne perficiatur illuminatus Angelus hierarchica illuminatione, opus est, vt ex obiecto formali, & motiuo Diuinæ revelationis assensus, veritatibus contingentibus de se, de quibus instruitur, ab illuminante hierarchicè, certus sit, & infallibilis. Secundo, ex Dionysia, & Patribus recitatis cert. 1. n. 6. & 7. nullus Angelus (etiam infimæ hierarchiæ, & chori) illuminatur perfectione digna, hierarchicæ illuminationis, nisi diuinis illustrationibus de veritatibus, de quibus instruitur: nil autem nisi diuina de eis revelatio, illustratio Diuina in præsenti esse potest (cum non sufficiat specialis Dei, vt causæ particularis physica efficientia in assensum illuminati vt supra ostendimus) nec illuminantis de eis veritatibus, testimonium, vt patet: ergo, vt revelatæ à Deo, siue, vt Diuinæ subsunt revelationi, debent veritates præfatæ ab illuminante, quovis Angelo, cuivis illuminato proponi, vt perfectione debita illuminationi hierarchicæ illuminati intellectus, earum cognitione perficiatur, quod autem, nisi certa, & infallibili

saltem physice, cognitione, & cui falsitas, & error physicè subesse non possit, perfectio intellectus (adhuc hominis viatoris, nedum Angeli beati) absoluta, & absolutè talis non sit probant exempla humana, quæ adducit S. Thomas, *qui ait; si vnus homo dicat alteri Deus est creator cœli, & terræ, vel homo est animal rationale*, illuminat, & perficit intellectum hominis, scilicet absoluta perfectione, & absolutè tali: quia, scilicet, primum ex certo principio, & ratione naturali; secundum vero hominis definitionem continet inductione demonstrabilem, & ad plura demonstranda principium; vel ex motiuo reuelationis Dei, certiori, vtique, & excellentiori, id dicit, ac docet. At si vnus alteri dicat, *hoc volo facere*, vel, *vt facias*, non erit illuminatio intellectum alterius perficiens: quia non pertinet ad perfectionem intellectus mei; *quid tu velis; vel quid tu intelligas; cognoscere, sed quid rei veritas habeat.* Id autem duplici ex capite quia de singularibus, non est scientia: & de contingentibus præsertim, cum ex suis causis, esse foreve, absolutè nequeat demonstrari. Secundo, quia secreta cordis, solum ex voluntate, & testimonio eius, cuius sunt cognosci ab alio possunt, quod si is creatura est, cognitio certa, & physicè adhuc, infallibilis non erit: quare, nec erit absolutè per se ipsam perfectio, nec per cognitiones alias, ad quas habendas instruit intellectum, quæ eadem fallibilitate, qua ipsa, cui innituntur, laborabunt, poterunt que, & fors erunt physica vitia, & errores; quod si ea, ex Dei reuelatione cognoscerentur certa eorum secretorum, atque infallibilis, etiam metaphysicè, cognitio esset, ac subinde absoluta intellectus perfectio, & ad primam regulam veritatis accederet. Qua de causa S. Thomas ad primum ait, *si Deus alicui diceret, quid vellet ipse faceret, vel quid vellet, vt ille alter faceret*, illuminandum, perficiendumque, illius alterius intellectum.

11. Ratione à priori demonstratur, id ipsum. Nulla absoluta perfectio intellectus potest esse vitium physicum illius: omnis cognitio physicè incerta, & fallibilis potest esse vitium physicum intellectus, siquidem error esse potest; ergo nulla cognitio physicè incerta, & fallibilis potest esse perfectio absoluta intellectus quod quidem de omni intellecta, adhuc hominis viatoris æque probat. Sed quid dicemus, (inquit Arriaga,) de viris in humanis facultatibus, & scientiis doctissimis, quæ probabilibus conclusionibus, solumque ex probabilibus principiis probabiliter, ac proinde fallibiliter, nec certo physicè, ac metaphysicè deductis, fere omnino constant? Scilicet eos, sua quemque facultate naturali absolutè, non perfici? Certè dicemus, quod proxima dicit demonstratio: eos partibus scientiæ suæ, quæ probabilibus solum, & fallibilibus constant absolutè non perfici. Quid ergo illos à Deo suspicimus, veneramur, ac miramur, si tam pauculas habent cognitiones, quibus absolutè eorum intellectus perficiantur? Quia (dicam) melius, seu minus malum est probabiliter veritatem dispicere, quam omnino, ignorare, ac lusum esse, quam cæcum. His obiectionum, & debilium instantiarum nostri Arriagæ d. 22. sect. 3. nebulæ, & vmbræ disparent: maximè ad rem præsentem. Etsi enim in homine viatore probabilis solum assensus, ac subinde fallibilis perfectio absoluta intellectus censeretur, inde ad perfectionem illuminatiuam Angelorum in statu beatifico, & hierarchico ex fallibili etiam cognitione duci consequentia nequit: quod autem ad assensum veritatibus, & obiectis hisce propriis illuminationis hierarchicæ vt à Deo reuelatis, nequeat, non superioris Angeli illuminantis reuelatio intercedere, cum eorum reuelatio immediatè inferioribus illuminatis à Deo non fiat, sed interuentu superiorum, non probat horum de reuelatione diuina earum veritatum testimonium motivum formale assensus eis veritatibus, qua illuminationis hierarchicæ proprij, esse posse, nedum debere, vt ex dictis patet: sed solam Diuinam earum veritatum reuelationem, ob quam solum illuminatus, eis veritatibus assentitur; tametsi iudicio prælio inferioris illuminati de existentia reuelationis earum, testimonium illuminantis Angeli de existentia reuelationis efformando subseruiat. Quemadmodum apud nos Parochi, vel Doctoris de reuelatione mysteriorum propositio ob quam, si fide infallibili, & supernaturali credimus, minimè eis mysteriis credimus, sed ob propositam Parochi testimonio reuelationem, vt hæc totum eis mysteriis assentiendi motivum sit; Parochi vero propositio motiui eius pura applicatio: quin inde assensus fidei nostræ obiectiua certitudo, & infallibilitas ipsi intrinseca nutet; tametsi subiectiua certitudo possit nutare: qua de re fusius contra, de fide diximus. In casu vero nostro, nequit is assensus illuminati Angeli, adhuc subiectiuè nutare: quandoquidem ratione status beatifici Angeli illuminantis ab illuminato cogniti de veritate testimonij ab illo præstiti de Diuina reuelatione, nequit dubitare illuminatus: cum in eo statu, nec falli illum, nec fallere posse cognoscat, ac proinde eius testimonium esse creata infallibilitate certum, & infallibile.

12. Hæc conclusio doctrinam ad rem præsentem S. Thomæ, & Discipulorum eius communem, veram, & facilem, ex minore tam aliorum intelligentia, difficilem, ac facillimè impugnabilem, & cum aliis eiusdem doctrinis pugnantem clarè expeditam, & consequentem ostendet. Ea vero est: Angelorum intellectum illustratione, & illuminatione hierarchica ad obiecta, & veritates, quas de se percipere non possent intelligendas, roborari. Ita ille q.106. a.1. q.11. a.1. illuminatione Angeli superioris, & proponi obiectum, & corroborari intellectum inferioris ad illud percipiendum docet, Id, quod docuisse videtur Dionysius c.4. de cælesti hierarchi. illis verbis; *Quasi illud ordo Diuinæ legis sanciat: ea quæ secundum locum obtinent ab iis, quæ primum, ad diuinitatem erigi*: erigi vero eleuationem, & corroborationem illuminati per illuminationem superioris significat, præter veritatis cognoscendæ propositionem, quæ verbo excitari significatur. Consentiunt S. Thomæ in corroboratione hac Capreolus, in 1. d.11. q.3. a.3. ad 1. Durandi. Herueus d.9. q.1. a.1. Cajet. ad citatum a.1. q.106. & Thomistæ reliqui Soar. cit. c.11. ac diuersi, Duo tamen primi modos confortationis huius, ex parte intellectus se habentes improbabiles, improbatosque satis ab Ægidio olim, & postea à Durando S. Thomæ tribuunt & defendunt, quin se ab eorum impugnationibus, adhuc probabiliter, exonerent, Caietanus facilorum confortationem intellectus Angeli illuminati ab illuminante, non qua hic ex parte naturalis virtutis intellectiuæ, augmentum, siue intrinsecum, siue inhærens, actiuè physicè ab illuminante communicatum recipiat (vt duo prædicti aiebant,) S. Thomæ tribuit, ac defendit, sed ex parte obiecti, & arte, ac Magisterio, quo veritates illuminato proponit, vt ad eas cognoscendas facile perueniat, ad quas, absque eo magisterio, & arte proponentis non peruenirent, quam corroborationem veram censet Vazquez d.216. & laudat. c.3. n.15. §. *Hæc sententia Caietani* conformemque etiam suæ doctrinæ c.5. merito censet, ac etiam doctrinæ expresse S. Thomæ q.9. de verit. a.1. corp. & solut. argum. fatetur eodem §. n.16. cum dicat S. Thomas corroborari intellectum Angeli illuminati, ex eo, quod in superiore illuminante videat aliquid cognitum ad alia cognoscenda inseruiens: sicut in humanis discipuli mens corroboratur, ex eo, quod à Magistro, eiusque doctrina principium aliquod recipiat, ex quo alia cognoscere possit. verum. cum citatis locis ex S. Thom. 1. p. vbi vltra obiecti ab illuminante propositionem, confortationem illuminati intellectus angelici enumerat. imo. & hanc actiue ab illuminante in illuminatum, nec solum ex parte propositionis obiecti prouenire dicat, Caietani doctrinam, ex mente. S. Thom. eo loco, quem Caietanus interpretatur æstimat non esse, neque doctrinam quæstionis. 9. de veritate cum doctrina primæ partis concordare. Maximè, cum eadem 1. p. q.117. a.1. dicat, dupliciter vnum hominem ab alio edoceri posse, & propositione aliquorum, quibus paulatim ad ignota veritatis cognitionem ducatur, & corroboratione intellectus à Magistro, quam fieri subdit. *Non quidem aliquid virtute actiua, quasi superioris naturæ, sicut supra dictum est* (scilicet locis citatis ex 1. p. De Angelis illuminantibus,) *quia omnes humani intellectus sunt vnius gradus in ordine, naturæ; sed in quantum proponit discipulo ordine principiorum ad conclusiones, qui forte per se ipsum non haberet tantam virtutem collectiuam, vt ex principiis posset conclusionem deducere.* Quibus non sola obiecti propositione intellectui Angeli illuminati; sed aliqua

aliqua actiuitate, & actione in illum confortari ab illuminante docet Angelicus Doctor.

13. Verum, cum explorata sententia S. Thom. de hac intellectus Angelici confortatione ab illuminante habeatur q. illa 9. de veritate intelligenda hæc loca 1. partis sunt, ne sibi aduersetur, de actiuitate immediata, vel physica, vel exactiua illuminantis Angeli in intellectum, illuminati speciorum iudicij sui de obiecto, de quo hunc vult instruere, non solum secundum se sumptorum (quod in omni Angelica locutione, etiam inferioris ad superiorem Angelum, inuenitur, vt diximus supra Angelorum locutionem explicantes, & S. Thomas censet, ac proinde in illuminatione, (quæ specialis, & nobilissima locutio illuminantis Angeli) est verum, & illud se ex diuina reuelatione didicisse; Quæ non præstat humanum magisterium naturalium facultatum, quod solum externe per signa externa, veritates, & suum de illis iudicium discipulo proponit, nihil seipso in eius intellectum agendo, nec supernaturale motiuum reuelationis diuinæ proponendo, sed solum naturalia principia, ob quæ illas ipse scit, proponit discipulo, explicatione eius captui accommodata, vt eisdem veritatibus assentiatur, atque ita eas discat, & sciat. Huc spectat Angeli illuminantis superioritas in natura respectu illuminandi, quam in hominibus S. Thomas, negat verbis datis, ac proinde immediatam actiuitatem in intellectum discipuli ad confortationem illuminatiuam actio Angeli illuminati in illuminante requisitam; quia obiecta, de quibus hierarchice illuminandus ab eo Angelus inferior est, nisi vt reuelatione Dei subsunt obiecta propria, & proximè, ac formaliter talia hierarchiæ illuminationis non sunt: Et quorum proinde immediata reuelatio supremi solius ordinis Angelis, ac subinde supremæ etiam specifice, & excelentissimæ naturæ fieri debeat, ex eisque ad inferioris, & inferioris ordinis, & naturæ Angelos, pro minori, aut maiori ordinis, & naturæ inferioritate, mediatius aut mediatius, & reuelatio, & obiecta illa, vt reuelata, deriuati, sicque actiue illuminantes confortant illuminatos in S. Thomæ sententia; quia, eis conceptus Angeli superioris de eisdem veritatibus, vt reuelatis à Deo, species indebitæ, & quibus, vltra vires naturæ ad ea obiecta, vt reuelata cognoscenda erigantur, & confortentur, ingeruntur. Rursus, ex arte, & magisterio, quo veritates, de quibus illuminati Angeli ab illuminantibus superioribus instruuntur confortatio alia actiue artificialiter, vt Caietanus ait, ab hoc prouenienes inuenitur, quam confortationem ex parte obiecti possumus appellare, & ad quam q. illa 9. de veritate totam Angeli illuminati ab illuminante merito reduxit; quia ea non nisi actiua, vel exactiua specierum indebitarum, & supernaturalium illuminato productione, fieri ab illuminante, potest, vt ex dictis claret: quia, & iudicij illuminantis, & veritatum à Deo reuelatarum, ac subinde reuelationis, Diuinæ species sunt, ob quam veritatibus, de quibus inferior Angelus hierarchica illuminatione à superiore illustratur, est assensurus, Caietanus, & Vazquez, qui solam posteriorem admisere, veritatis, & obiecti, cui illuminatus assensurus est, propositioni solummodo attenderunt; cum motiui ad essentiendum, scilicet, reuelationis propositioni deberent in primis attendere: in eo quippe proponendo artem, & magisterium adhuc naturalium facultatum maximè consistere merito obseruauit, & docuit locis citatis præsertim q. 117. & q. 9. de verit. scilicet in principiorum scientiæ, & ordine, quo ex illis, & propter illa conclusiones deducuntur; a loqui discipulus veritates scientiæ illius non sciet, sed ex Magistri authoritate credet. Quare, & in assensu veritatibus illuminatione hierarchica propositis præstando, cum ob ea reuelationem, & testimonium præstandus ab illuminato sit, non veritates, sed & reuelatio, quæ motiuum, & principium vnicum formale eis assentiendi est, proponenda præcipuè erit Angelo assensuro. Et hæc in S. Thomæ obseruantiam, dicta sint: cuius rationes, cum per summam propositæ ab ipso fuerint, mirum non est, non ita bene à pluribus, qui vel perfunctoriè, cum legunt, vel vocum sono sistunt, & hærent percipi, & penetrari.

CERTAMEN III.

Quid illuminatio sit, quidque illuminatio præstet, & quomodo fiat.

1. TRia hæc connexa inter se sunt, atque ex dictis cert. 2. facilius, clariusque, quam hactenus ab aliis præstitum fuerit, expedienda est igitur hierarchica illuminatio. *Veritatum contingentium naturaliter ab illuminando Angelo in cognoscibilium, vt Diuinæ subsunt reuelationi, à superioris ordinis Angelo, ex officio, & Dei voluntate instructio, & manifestatio.* Cuius definitionis bonitas per singulas eius partes ostensas conclusionibus certaminis 2. affatim constat instructionem, & manifestationem hanc per locutionem Angeli superioris ad proximè inferiorem illuminatum immediatam fieri debere concors doctorum sententia est, & ex dictis satis ostensa. Vnde etiam constat, Angelicæ locutionis prædicatum genus ad illuminationem hanc hierarchicam esse, atque, vt talem cum illa comparari. An vero ab alia, vel aliis speciebus Angelicæ locutionis differat? Per capita, & sectiones multas Suarius præsertim, & Arriaga, ac Recentiores alij, ac breuius, ex antiquis non pauci disputant; quia omnia, quoad illuminationem hierarchicam spectant, in cuiusvis ex eis disputatione tangunt, & miscent. Si autem seorsim materiam propriam illuminationis hierarchicæ, tum temoram, tum proximam exacte prius, & seorsim examinassent, breuitate, & facilitate, qua nos, ab ea quæstione se expedirent. Differentia siquidem locutionis hierarchicæ illuminatiuæ à reliquis Angelicis ex parte locutionis, modique, quo vnus Angelus alteri, siue superiori, siue inferiori loquatur, aue manifestet, quod velit, desumi nequit: cum id totum, ex prædicato generico, in quo cum reliquis Angelicis locutionibus conuenit, locutioni hierarchicæ illuminatiuæ debeat competere: quare penes id ab eis differre omnino repugnat, æquè ac hominem ab equo per prædicatum animalis, aliquidve in eo contentum specifice distingui. Tota ergo ex parte materiæ, & obiecti, cum remote, & purè materialis, tum proximi, & formalis, seu rationis, sub qua proprie ad illuminatiuam hierarchicæ locutionem spectat, ab ea, quæ essentialiter respicitur, desumenda eius ab aliis locutionibus angelicis specifica differentia erit, quam ex dictis facillime monstrabimus.

2. Etenim, cum hierarchica illuminatio, *veritatum contingentium* esse debeat, necessariarum, quales sunt scientiarum naturalium, (quarum forte superior Angelus plures assequitur, quam inferior, huicque manifestare velit) ad inferiorem locutio ac illuminatio large erit qua nescientiæ de illis tenebras ipsi pellat. Additur in definitione; *naturaliter ab illuminando Angelo in cognoscibilium*, vbi Angelus, non solum nude secundum se, & nativum cuique intellectum, & naturalia reliqua sumitur, sed illuminandus cum omnibus, scilicet, quæ ex parte actus primi proximi, siue in actu primo proximo, vt hierarchice illuminetur, requiruntur, ac de facto præcedunt: cum autem ad illuminationem hierarchicam hierarchiarum, & chorum distinctio, & Angelorum pro cuiusque, & naturali specifica, & supernaturali gratiæ, & donorum maiore, minoreve perfectione in superiores, inferioresve gradum, & chorum distributio supponatur, vt superior gradu Angelus illuminare, inferior vero hierarchice illuminari queat; quibus illuminandus Angelus instructus plura poterit naturaliter cognoscere absolutè, & secundum se contingentia, illi vero statui, & supernaturali ornamento connexa, & consectaria, vt supra obseruabam, nec respectu status, & ordinis hierarchici illius & in contingentibus debent censeri; innaturaliter, ergo ab Angelo illuminando incognoscibilibus contingentibus veniunt, voluntatis

diuinæ arcana, decreta, & secreta consilia, inde emanantia mysteria, quæ pro suæ libertatis, potestatisque plenitudine, & prouidentia naturæ totius legibus, iuréque soluta concipit libere, & exequitur. Item rationalis cuiusvis creaturæ secreta, quæ cordis vocamus, independenter à voluntate rationalis creaturæ ea concipientis, & habentis, eadem alteri manifestandi solummodo cognoscenda. Etsi enim, & quoad entitatem, & substantiam naturalia cordis creati secreta sint, ac dependenter à voluntate ea habentis naturales etiam sint; quoad cognoscibilitatem, & naturaliter subinde, ab altero cognoscibilia; ast independenter à voluntate habentis, & aiteri pro suo libito manifestantis (vt inde orta eorum secretorum cognitio in altero hoc Angelo perfectio absoluta esset) de materia remota, & purè materiali obiecto proprio locutionis hierarchice illuminatiuæ, quóque essentialiter hierarchica illuminatio concernit, nusquam esset.

3. Accedit, quod cum Angelus secreta cordis suo solum libito, ac non ex Dei reuelatione & Dei nomine manifestat, ratio, sub qua ad illuminationem hierarchicam spectant eis secretis deficit, vt cert. 2. concluſ. 4. docuimus, & euicimus; vnde, & debita illuminati hierarchice cognitioni, & assensui obiectis illis infallibilitas, & certitudo vt eodem cert. num. 10. & 11. ostendebamus: ac proinde locutio illa Angeli de sui cordis secretis ad alterum Angelum hierarchice illuminatiua seu illuminatio hierarchica, non esse, etsi superioris Angeli ad inferiorem locutio sit, manifestè probatur. Atque hinc ex parte secundum quod certaminis huius titulus inquirit, primoque hactenus deciso, & tertio deinceps dicendo connexum, vt diximus, est, decidi facile potest. Siquidem illuminatio hierarchica inferioris Angeli illuminati ab illuminante superiore certitudinem absolutam, & infallibilitatem omnimodam physicè & meraphysicè, intrinsecam assensus veritatibus, de quibus ab illuminante instruitur, intellectui illuminati, præstabit: cum essentia sua assensus ille ob Dei testimonium, & reuelationem, tanquam rationem formalem, & adæquatum motivum assentiendi ab Angelo illuminato eliciatur. Præstabit obinde secundo eidem illuminato assensui intrinsecam etiam, & essentialem supernaturalitatem: cum totus ob supernaturale motivum, & formalem rationem reuelationis eis veritatibus ab illuminato Angelo exhibeatur: tota autem supernaturalitas actuum creatorum, qui ex motiuo aliquo elici debent ex motiui supernaturalitate desumitur, iuxta firmam antiquorum scholasticorum Theologiam, incassum à recentioribus hinc inde parinatum instantiolis, & argutiis, quam argumentis, tentatam; imo si hoc vel antiquitate sola venerabile, sacrumque principium negligatur, nusquam ad fidei spei, & charitatis actus habitus supernaturales prærequiri poteris, probabiliter adhuc, à ratione probare: vt de actuum eiusmodi supernaturalitate vniuersim agentes ostendebamus. Vnde reijcitur facile Arriaga d. 22. sect. 5. qui necessariam supernaturalitatem assensui illuminati negat, num. 23. §. *quarto de re*. Quid autem ex parte actus primi ad assensum, veritatibus, de quibus illuminatus Angelus ab illuminante instituitur, ab hoc illi illuminato præstetur, vltra earum veritatum, vt adeo reuelatarum, absolutam, & simpliciter talem propositionem, siue ex parte modi proponendi ex parte obiecti, siue ex parte subiecti, & intellectus Angeli illuminati facile apparet, corroborati quidem illuminati intellectum ab illuminante ex S. Thomæ doctrina, & veritate ad assensum, eis veritatibus præstandum docuimus, & ostendimus cert 2. num. 12. & 13. quamvis non ita exacte sed ex S. Thomæ solum doctrina, & principiis: pendet enim ex iis, quæ circa modum, quo illuminatio hæc hierarchica ab illuminante Angelo, fit, & tertio loco certamine hoc proponitur, ac iam dicemus.

4. Igitur circa modum quo hæc illuminatio fit, & ab illuminante Angelo superiore inferior illuminatur: cum illuminatio hæc locutio, vt diximus, sit, ac sola materia, seu obiecto, & materiali, & formali ab aliis locutionibus, & illuminationibus, non hierarchicis vnius Angeli ad alium distinguatur: quot modis fieri locutionem vnius Angeli ad alium authores docuerunt, & explicarunt, totidem fieri censent hierarchicam illuminationem. Possunt autem modi eorum omnes ad duas generales classes reduci in re præsenti. Prima eorum, qui docent sola externa propositione obiectorum enumeratorum, cum purè materialium, tum formalis, seu reuelationis Dei, nihil scilicet vlterius denuo agendo in intellectu illuminati, quo hic ab illuminante ex parte actus primi proximi, actiue excitetur audi atque ea illuminatione loquentem audiat, in hac sententia est Vazquez d. 216. c. 5. & 6. §. 1 & d. 217. c. 1. quem sequuntur Alarcon citat. d. 4. c. 10. à num. 6. & Vazquini reliqui: pro qua ex primis extitere Alexand. 8. p. q. 38. m. 3. Bonau. in 2. d. 10. a. 1. q. 2. Ægid. d. 9. q. 1. a. 5. Argentina. q. 1. a. 3. Marsil. in 2. q. 1. a. 4. conclus. 2 & solut. argumentor. Caietan. q. 106. a. 1. vt quemadmodum pro discipuli captu maiori, vel minori res, & veritates, de quibus eum instruere vult, explicatius, ac minutius diuisas Magister humanus proponere solet, & quandoque allegoriis, & similitudinibus, eorum quæ discipulus nouit: ita etiam superior Angelus illuminans res perfectius intelligens illuminato inferiori minusque perfecte intelligenti, minutius, & explicatius proponat. Hanc doctrinam Vazquez, & ex ipso reliqui Patrum testimonis præcipue confirmant: ex quibus dedimus firmiora cert. 1. n. 6. Dionysij. 4. de cæleſti hierar. illis verbis, *quasi digito viam monstrent*. Et rursus *inferiorum spirituum excellentiores quique Præceptores, ac duces sint*. Sed hæc solum eunciunt inferiores à superioribus instrui, & edoceri, non autem sola propositione ex parte obiecti minutiori, & explicatiori. Illud vrgentius c. 5. de Ecclesiastica hierarch. ex dentium similitudine quam superioribus illuminatibus, applicat, quod alimenta, id est illustrationes à Diuinioris acceptas, inferioribus *Diuidat & amplificet, pro captu, & ductu inferioris*. Sed diuisio hæc non significat obiectiuam diuisionem in obiecto proponendo, quasi illud conterat, vt cibum dentes, & quasi Rhetorice, & obiectiue amplificet; sed quod ex iis, quibus illustratus est, alia aliis, provt, ad horum vnumquemque spectat, nec omnibus omnia, communicet: ad quod opus est, vt ad plures illustrationes amplientur subiectiue, nec in illuminato contineantur, & si non omnibus, omnes, nec omnia, de quibus in superiore illuminante fuere, neque eodem modo, sed pro cuiusque captu, scilicet actu minus perfecto, vt minus perfecta inferioris illuminandi cognitio fuerit. Producunt etiam Augustinum concione 18. in Psalm. 118. explicantem quomodo Deus der nobis intellectum cum media illustratione, & ministerio id præstat non sensu; *Sed si adhuc*, inquit, *ministro vtitur Angelo, potest quidem aliquid agere Angelus in mentem hominis, vt capiat lucem Dei, & per hanc intelligat: sed ita dicitur intellectum dare hominis, & quasi (vt ita dicamus) intellectuare hominem, quemadmodum quisque dicitur lucem dare domui, vel domum illuminare, cui fenestram facit, intrà. Deus autem, & mentem hominis rationalem, atque intellectualem fecit, quæ posset capere lumen, cuius, & Angelum talem fecit, qui operare posset aliquid vnde ad capiendum lumen Dei mens adiuuaretur humana.* Vnde, inquit Vazquez, sicut, qui aperiendo fenestram, nihil interius in domo aliud agit, quam impedimenta externa ingressus lucis in illam auferendo, domum illuminare dicitur: ex sententia Augustini Angelus nil in hominem, ac subinde in Angelum operatur interius, sed solum extrinsecus doctrinam, & propositionem obiectuam, veritatis, de qua illustratus, vel immediate, vel mediante (si supremi ordinis Angelus non est) à Deo fuit, vt Dei illustratio, & lumen mentem illuminandi penetret, dum illam illuminat.

5. Cæterum mitor hoc Augustini testimonio profundum sententiarum Patrum indagatorem, & interpretem Vazquez nostrum pro sua hac sententia vel, cum Augustinus, expresè dicat. *Potest quidem aliquid agere Angelus in mentem hominis, vt capiat lucem Dei*: ac rursus; *& Angelum talem fecit, qui operari posset aliquid* (vtique in mentem hominis, vt diximus) *vnde ad capiendum lumen Dei mens adiuuetur humana*, agere vero, & operari in mentem hominis interiorem in ipsam Angeli

Angeli operationem aperte significat, nec solum extrinsecam obiecti, seu veritatis, & lucis diuinæ propositionem: & quidem exemplo ipso fenestræ, quo Augustinus suum sensum explicuit doctrina hæc opposita nostro Vasquez satis confirmatur.: siquidem in domo ipsa, non autem in lumine ipsam ingressuro, agit, operaturque, qui eam aperiendo fenestram dicitur illuminare: ac proinde, etsi ex parte luminis, seu illustrationis, & reuelationis Dei de veritate aliqua, quę, vt reuelata, proponenda est ab illuminante, nihil agendum ab Angelo sit præter propositionem simplicem, cum veritatis, tum reuelationis, tum iudicij illuminantis Angeli, siue iudicij huius sui de eis veritatibus, vt à Deo relatis, vt inferior Angelus illuminetur: ex parte vero illuminandi agendum ab illuminante erit quidquid agi in eum oporteat, vt veritates reuelatas, ac reuelationem; seu Dei illustrationem recipiat: expressius tamen censet Vasquez sententiam hanc suam traditam à Cyrillo Alexand. 1. in Ioan c. 9. vbi rogat: quomodo Deus illuminare omnem hominem venientem in mundum à Ioan. dicatur? quandoquidem, & vnus homo ab alio illuminetur, vt Eunuchus à Philipp. actor. 8. & omnes ab Apostolis, qui obinde Matth. 10. *Lux mundi* dicuntur: imò, & vnus Angelus ab alio Zachar. 2. Respondet. *Sic etiam lucem esse Sanctos fatemur, & illud ad minus, quod rationalis creatura omnis illuminata illuminat, traditioneq; à mente sua, in mentem alterius doctrinam infundit: quandoquidem illuminatione discendi (seu docendi) vim potius, quam reuelationem nominamus: Dei autem verbum, omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, non docendo, vt homines, aut forsam Angeli, sed potius creando, vt Deus vnicuique semen sapientiæ, id est pietatis, atque intelligendi radices, inserit.* Cui textui, vt expressus pro sua sententia sit, illud: *aut forsan Angeli* solum obesse posse putat, quo videtur Cyrillus de Angelis dubitare, quod doceant, vt illuminent: ac proinde totus est in ostendendo particulam *forsan* non dubitatiuam semper, sed auersiuam sæpe esse atque hic ex voce Græca ἴσως, qua vtitur Cyrill. tantundemque, atq; æque significat: & ex Aristot. 3. Rhetoric. eo tamen dato, Angelum, atque hominem docendo illuminare, & illuminando docere solummodo textus probat; non autem eodem modo, atque homines Angelos docere, cum illuminant, præsertim Angelos alios: de quo Cyrillus ibi non agit, sed de illuminatione hominum ab Angelis, & ab his quidem obiter, & cursim, vt idcirco *forsan* addat: quia de Angelorum, ad homines adhuc, illuminatione suam sententiam ferre non curabat: quare, etsi eodem modo homines ab Angelis atque ab hominibus doceri, dum illuminantur, non solum permitteret obiter Cyrillus, sed ex propria sententia docuisset, eodem modo, atque homines ab aliis hominibus, vel Angelis edocentur, cum ab eis illuminantur Angelos etiam, eodem modo cum ab aliis Angelis illuminantur edoceri, minime inferretur, ex Cyrillo. Denum Cyrilli mens in aperto est; Deum, scilicet, illuminare hominem omnem venientem in mundum, dum ipsius creatione, & in mundum ingressu ingenium ad sciendum, geniumq; ad pietatem, & honeste viuendum indidit: quod neq; homo, neque Angelus, cum alium illuminant possent præstare, sed eum tantum instruere de veritatibus quomodocunque, siue eas illi proponendo, vt magistris humanis, vsu venit, siue vlterius Discipuli mentem actiue etiam adiuuando: imò neque hominem Discipulos docere posse, quin aliquid, mediate, saltem in eorum mentes agat, certum est vt iam ostendam.

6. Porro à ratione nil præfati DD. pro se, suaque sententia producunt, præter paritatem ab humano magisterio petitam (quæ in illuminatione, & instructione vnius Angeli ab alio locum non habet, vt iam videbimus) & aliarum omnium opinionum exclusionem, quæ tamen omnes, non satis firmiter excluduntur, vt ex nostra sententia constabit: iam vero sententia præfata aduersariorum impugnatur. Primo: quia illuminatio hæc doctrinalis ad modum humani magisterij prorsus, & omnino fieri nequit, nisi propositio externa solum fiat per signa externa, vel ad placitum, vel naturaliter significantia, quibus, Angelus illuminans loquitur illuminando: Atqui nulla signa externa, siue corporea, siue spiritualia, quibus Angelus ad Angelum loquatur possibilia sunt, vt ostendimus d. 4. q. 4. cert. 2. ergo illuminatio hæc doctrinalis, & per modum humani magisterij externa propositione ampliori, & Rhetorica obiectiuæ veritatis, de qua instruendus, illuminandus, amplificatione, & explicatione, est impossibilis. Secundo veritates, de quibus instruendi, illuminandiq; inferiores, Angeli à superioribus sunt simplices & ex parte obiecti pure materialis, eiusmodi sunt, vt simplici solum, nec Rhetorica obiectiua amplificatione, & explicatione minutiore, aut aliis allegoriis & metaphoris egeant, vt à quovis, non Angelo solum, sed rudissimo etiam, aut hebete homine percipiatur, atque eas esse reuelatas à Deo atq; eis ex Dei reuelatione illuminantem Angelum assentiri, ac eum ita, cum de eis veritatibus, tum Dei reuelatione, suoque iudicio testari, dummodo species (quæcumque, & quas, lescumque necessariæ sint) quibus mens illuminati actiue ad ea omnia percipienda excitetur, adsint. Patet id quidem in omnibus obiectis propriis illuminationis hierarchicæ: si enim mihi, vel alteri hominum (siquis sit) rudiori species necessariæ dentur, vt percipiam Michaelem, vel Angelum meum custodem testari mihi mysterium incarnationis futurum ex Dei reuelatione, vel Deum quidpiam aliud decreuisse, aut velle hoc à me, vel alio quovis fieri, certe simplici harum rerum propositione, & necessariis speciebus actiue instructus, & excitatus eas omnes percipiam, & penetrabo, etsi nullo artificio rhetorico & argumento, metaphora, allegoria, amplificationeve, proponantur: imò, etsi mihi, aut rudiori illi Rhetorica illa argumenta, vel à simili, vel ab exemplo, vel ex allegoria, ac metaphora notiorum rerum petita, vt eis veritatibus reuelatis, vel absolute, vel citius, & facilius assentiar, inseruire queant aut vt illas esse, & à Deo reuelatas, & tam illas, quam Dei de illis reuelationem esse mihi ab Angelo testificatam percipiam, inseruire nullatenus possunt: ergo multo minus Angelis (mentis procul dubio perfectioris) inseruire poterunt, vt ea omnia percipiant quibus, cum Beati sint ac testimonio superioris Angeli reuelationis Dei de eis veritatibus certi, rhetoricæ illæ in eis proponendis amplificationes, & argumenta, nequidem, vt assensum facilius reuelati præstent, inseruient: cum ex simplici earum, vt à Deo reuelatarum propositione sint indubitanter, & incunctanter consensuri: etsi autem ea amplior obiecti propositio inseruire illuminato Angelo posset, adhuc actiuitas, & actio aliqua illuminantis Angeli in ipsum debet necessario, ad illuminationem intercedere, vt iam ostendam n. 7. quare sola illa rhetorica, & artificiali obiecti propositione nequit illuminatio contineri.

7. Dicendum igitur est: illuminationem hanc hierarchicam de veritatibus reuelatis ab Angelo illuminante (quatenus præcisè locutionem huius ad illuminandum Angelum dicit) sola voluntate eius manifestandi simpliciter eas, vt reuelatas à Deo suumque assensum eisdem, vt à Deo reuelatis contineri: quatenus vero illuminatio ex parte etiam actus primi excitationem dicit, continetque illuminati, addit specierum de eis obiectis immissionem, & productionem physice, actiue, vel saltem exactiue ab ea illuminantis voluntate prouenientem in illuminato: ac proinde, non in rethorica illa ampliatione propositionis obiectorum, & veritatum reuelatarum ab illuminante, sed physica actiue, vel exactiue specierum illarum, virtute, & effectione consistit: conclusionem hanc probatam reliquimus d. 4. q. 4. cert. 6. toto, vbi locutionem Angelorum de re quapiam, in voluntate manifestandi alteri audituro, provt velit loquens, statuebamus: excitationem vero audituri in specierum physica, actiue, vel exactiue ab ea voluntate, in huius mentem productione sic excussimus, vt nihil hic addendum restet vltra id, quod in conclusione animaduertimus: scilicet illuminationem vnius Angeli ab alio, in actu etiam primo, adæquate sumptam, non solam locutionem Angeli illuminantis in actu primo, seu liberam eius voluntatem aliquid alteri manifestandi, sed excitationem ipsam illuminati perinde omissas species, ex quibus ipsius, & eorum quæ manifestare illi vult formalis intellectio, & auditio prouenial, includere. Huic sententiæ subscribunt Soar. c. 13, à n. 24. §. *vltimus ergo modus*: ac deinceps Arriaga d. 22. sect. 4. n. 17. §. *vltima ergo sententia* & de locutione Angelorum agens d. 12. sect. 4. & ex antiquis Scotus suprà, dum illuminationem fieri ab illuminante vel per effectionem cognitionis in actu secundo, vel

in actu primo scilicet per species impressas in illuminato indifferenter docet Capreol. etiam in 2.d.11.q.2. *ad priora argumenta*. Durandi contra 2. concl. vbi ait confortari illuminatum Angelum ab illuminante impressione participationis lúminis sui, scilicet qualitatis intentionalis, quæ nil aliud, nisi species impressa suæ cognitionis esse, intelligiue potest, & S.Thom.q.111.a.1.corp.ait.Angelum illuminare hominem per phantasmata, Angelos vero per species puras,& nudas.& quidem impugnati DD. sententiæ præcedentis negare hoc minime possunt: siquidem excitatio ex parte actus primi proximi ad audiendum,percipiendumque in actu secundo veritates, & obiecta, de quibus illuminatus instrui ab illuminante potest nisi per species impressas fieri nequit: non congenitas in instanti creationis: tum,quia obiecta,& veritates,quæ propria materia illuminationis,adhuc pure materialis,est,supernaturalia vel,quoad substantiam vel saltem,quoad cognoscibilitatem ab Angelo illuminando sunt, vt diximus, & quorum proinde species Angelis non debeantur: tum,quia omnino immutatis intellectu Angeli & speciebus nequit magis nunc Angelus ad ea obiecta,eorumque intellectionem excitari, quam initio creationis,in quo eas accepit, & sane Henricus, Maior, Heruæus, Vasquez, Arrubal,Luis Turrianus memorati cit.d.4.q.4.cert.4.n.1. & 2. à reflexa illa cognitione loquentis(quam signum locutionis angelicæ esse volunt) species in mente Angeli audituri,& illuminandi produci aiunt, quibus ad audiendum excitetur: Ac proinde nobiscum,quoad excitationem, & constitutionem illuminationis complete sumptæ in actu primo proximo conueniunt; etsi in principio, à quo realiter formaliter proueniant,discordent;sed tamen à voluntate manifestandi alteri, quod vult. Angelus loquens, & illuminans prouenire, satis euicimus certamine sexto citato.

8. Opiniones alias Scotistarum & nominalium de aliis modis, quibus illuminans Angelus agere in illuminatum debeat,vt eum illuminet: Aliorum item,qui signis solum extrinsecis illuminare docent,ac de signis hisce peculiares cuiusque sententias, referre, ac refellere omitto: sunt enim confectariæ, ad cuiusque sententias de Angelorum locutione singulatim affatimq; à nobis confutatæ d. illa 4.quæst.4. per certamina quinque: solum ergo explicatius proponendum est, quod iam est breuius dictum, vel insinuatum de specierum harum ab illuminante in illuminatum Angelum natura,cuiusnam propriæ species sint? An veritatum reuelatarum à Deo, & reuelationis ipsius diuinæ? an solum iudicij quod de illis ob Dei reuelationem illuminans præhabet? an etiam liberæ voluntatis hæc omnia manifestandi Angelo illuminando? ex huius quippe dubij resolutione alia,quæ ab aliis minutim examinantur resoluta,& decisa manebunt; est autem dicendum species has esse solum proprias iudicij Angeli illuminantis ob Dei reuelationem, vel immediate, & cum euidentia in attestante Deo; si ex supremo choro,& hierarchia sit,vel mediate,ac sine euidentia in Deo attestante si sit ex inferioribus choris, reuelationis autem ipsius ac veritatis reuelatorum species proprias non esse:quoad negatiuum reuelationis probatur;quia huius species propriæ à solo Deo possunt physice produci, nec est productionis earum in voluntate illa Angeli illuminantis physica adhuc exigentia: cum enim illuminatio hæc superiorib.Angelis ad inferiores demandetur,vt de veritatibus reuelatis eas instruant, eatenus solum demandatur, vt Deum illas reuelasse testatumq;de eis esse inferioribus superiores reuelent;ad quod immediata specierum propriarum reuelationis à Deo productio necessaria non est: quare neque exigi à voluntate manifestatiua superioris illuminantis vllatenus poterit: imò vero oberit multum; siquidem eis speciebus productis Deus immediatè, non autem per superiores inferioribus loquetur,easque veritates reuelabit: quoad negatiuum vero de speciebus propriis veritatum reuelatarum, de quibus illuminandi sunt inferiores constat etiam. Tum,quia ex testimonio Dei de illis,& rursus Angeli superioris,qui & illas,& Dei reuelationem de eisdem testatur, sunt ab illuminato credendæ: ad quod species propriæ non requiruntur earum veritatum: quare, neque exigi possunt,vt patet: imò vero plurium communi opinione, si species propriæ earum veritatum dantur, ac proinde intuitiue veritates illæ videntur,credi fide,adhuc diuina,non poterunt: quod, etsi diuina fide verum non censeant: ast hic fides etiam creata ab Angeli illuminantis de ipsis,& reuelatione testimonium intercedit: qua ex parte, visio intuitiua oberit, si habeatur: quoad positiuum autem de speciebus propriis, tum iudicij, tum voluntatis manifestatiuæ illuminantis facile probatur: quia opus est, vt certus inferior angelus fit de iudicio habito à superiore illuminante de eis veritatibus ex Dei reuelatione vt illuminato superior illuminans testatur,ac insuper eum esse,qui ipsi loquitur,& de iudicio suo, ac Dei, ac reuelatione testificatur; quod nisi speciebus impressis propriis, cum iudici,tum voluntatis illuminantis fieri nequit, vt patet: veritates autem ipsas,ac Dei de illis reuelationem,non speciebus propriis, vt dixi,nouit, sed ex testimonio Angeli illuminantis quod euidenter,& intuitiue, per species proprias cognoscit, vnde bene Vasq.& Alarcon. locis citatis cognitionem veritatum, & reuelationis Dei in Angelo illuminato claram non esse,sed obscuram docent.

9. Ex hac doctrina facilis venit intellectus sententiæ & rationis S.Thom.q.106.art.1.de confortatione,& corroboratione mentis Angeli illuminati ad veritates percipiendas,ex illuminatione superioris illuminantis: *Sicut*, inquit, *calidum corpus ex propinquitate calidi*, præsertim intentioris, *alterius magis incalescit, ita etiam intellectus Angeli inferioris ex conuersione superioris illuminantis ad ipsum magis corroboratur, quod enim corporis est ordo propinquitatis, spiritualibus est ordo conuersionis*: Exemplum hoc, quo suam doctrinam probat per omnia corroborationi intellectus illuminati ab illuminante adaptatum à S. Thom. censentes eius discipulus Ægid.Romanus in 1.d.9.q.1.art.5. & Durandus d.11.q.3 S.Thom. validissime impugnant, nec responderi ipsis posse censet Vasquez c.2.& 4.in quo euasiones Capreoli.& Heruæi ad Ægidij,& Durandi, de se satis leues impugnationes confutat: sed tamen nec in defendenda S.Thom. doctrina, illi adeo difficilem prouinciam suscepissent, neque hi adeo acriter, vtramque confutassent si illud proloquium, *Similitudo non debet in omnibus tenere*, animaduertissent, quod satis indicauit S. Thom. postremis verbis, quibus paritatem probat.est igitur sensus conuersione illuminantis ad illuminandum inferiorem confortari huius intellectum ad assensum veritatibus de quibus illuminatio, non quidem augmento, & maiore intensione intellectus, vel qualitate confortatiua,aut corroboratiua intellectus illuminati actiue ab illuminante producta, & per conuersionem illuminatiuam inducta,sed quatenus suum iudicium de eis veritatibus manifestat, vt diximus, cum ad illum illuminandum conuertitur: cognitio autem de iudicio sapientiorum valde adita de eisdem iudicandum, minus sapientes confortat, vt quotidiana experientia discimus: immò ex plurium, etiam non sapientiorum, iudicio, atque sententia, valde etiam ad eam sententiam, etiam à nobis præconceptam (quod difficilius est) tandem impellimur, & confirmamur. De Magisterio autem superioris Angeli illuminantis respectu illuminati, quod Dionysius, Patres, & Theologi admittunt (cum admodum omnino Magisterij humani per Rhetoricam veritatis, & obiecti propositionem, & amplificationem nequeat admitti) bene Sanctus Thomas ibidem docet, in eo stare: quod Angelus superior ex pluribus, quæ perfectiori actu simul nouit, quædam huic, alia vero, vel aliud huic pro cuiusque captu & modo cognoscendi imperfectiore distribuit; qua in re magisterium humanum imitatur, nec absurdi aut indecentiæ Angelo superiori accedit, vt suspicatur Arriaga: ea siquidem obiecta, & veritates imperfectiori illo modo, quo Angelus inferior percepturus est, non sibi percipit, & intelligit directe, sed intelligit reflexe, actum, & modum cognoscendi Angeli inferioris, quod est intelligentiæ inferioris penetratio, quæ procul dubio superioris Angeli magna perfectio est, & magistri propria: quemadmodum, etsi Angelus, vel etiam Deus, vt homines de veritatibus aliquibus instruant atque illuminent, modum, quo illi eas percepturi sint cognoscere necessario debent: non tamen ideo etiam modo eas ipsi directe cognoscere coguntur: modus enim ille ex

ex parte obiecti cogniti se omnino habet, non autem ex parte subiecti cognoscentis: ex parte autem obiecti illum modum cognoscere magna perfectio est, etsi ita ex parte subiecti cognoscere imperfectio foret: de illuminatione Angelorum, erga homines, seu horum ab Angelis disputari hic à pluribus solet ex instituto, à Soario capite 16. Arriaga sectione 7. Vasquez d. 218. capite 4. etsi non sub eo titulo: breuius Alarcon. numero 12. §. *Septimo sequitur*: id tamen ad hierarchicam illuminationem, de qua hic, non spectat, sed ad ministeria Angelorum erga homines, & horum ab ipsis custodiam de qua quæstione secunda vbi nos, quæ sint satis, dicemus. Multa alia dubia, & difficultates circa illuminationem mouent Soarius capite 14. & 15. Arriaga sectione 6. quæ omnia, vel tacta iam in superioribus sunt, vel anticipato decisa, vt dubitandi iuxta nostram doctrinam, ne ansula quidem remaneat.

QVÆSTIO II.

De Angelorum erga homines officiis seu de hominum ab Angelis custodia, & malis Dæmonum erga nos officiis.

EX dictis tota præsenti controu. non tam discursu, quam memoria summario quæstio absoluetur præsens; quandoquidem solum ad dictis proxima extendi paululum discursum opus erit.

CERTAMEN I.

De Angelorum custodia, & bonis erga homines officiis.

1. ANgelos hominum custodiæ deputatos à Deo esse certum vniuersim est, ne quidem ab hæretico vllo negatum; tametsi dubitatum à Caluino, ac negatum demum fuerit singulis hominibus Angelos singulos deputatos libro primo institution. capite 14. §. 7. & in Psalm. 90. ad illa verba. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*, quæ etsi sanctus Augustinus ibi, ac Beda, S. Ambrosius in Lucæ capite quarto, Iræn. libro 5. capite 12. specialiter de Christo interpretentur, non tamen negant de aliis etiam ad litteram intelligi, qui primo Psalmi versu abs dubio continentur verbis illis. *Qui habitat in adiutorio altissimi*: quare de omnibus, iustis saltem, & in Deum sperantibus, ipsumque timentibus ea verba exponunt Patres Basilius, Theodoretus, & iuxta id Psalmi 33. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos*: quod insuper ex communi, & constanti apud Patres omnes, & Ecclesiam totam sententia de custodibus Angelis singulis, ad singulorum hominum custodiam à Deo destinatis certum adeo est, vt nequeat citra ingentem temeritatem negari, quamvis non sit ita expresse in scriptura contentum, aut in Conciliis cum tota sua generalitate definitum. Videndi, de hoc sunt Dionysius 9. de cælesti hierarch. Clement. Alexand. 6. stromat. sub fine. Origenes hom. 8. Isaiæ sub initio. Chrysostomus tom. 3. sermon. de ascensione, Theodoretus 3. de curatione Grec. sub fine, & 18. in Matth. Gregorius 2. moral. capite 15. aliàs 21. libro quarto, capite 27. articulo 31. Ambrosius lib. de vidu. post med. in Psal. 37. & Psalm. 43. ad id. *Qui mandas saluos Iacob.*

2. Addiderim conclusionem hanc de Angelica omnium, & singulorum hominum, ab ortu saltem suo custodia fidei proximam esse, & oppositum, non solum valde temerarium; sed erroneum; etsi non ita certum sit singulis hominibus Angelos singulos custodes esse, vt nullus plurium hominum saltem successiuè habeat curam: de postremo hoc constabit ex dicendis numero quarto, de primo constat ex Matthæo 18. *Videte ne contemnatis vnum de pusillis istis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris*: Etsi enim verba hæc de pusillis seu paruulis, qui Christum, tunc circumstabant, solummodo sonent eum ratio eadem de omnibus sit, nec illi omnes, qui adstabant fuerint ex reliqua puerorum turba, quæ eo casu conuenerat, à Christo Domino selecti, vt eam proferret sententiam, quod de eis sonabat, de pueris, & infantibus reliquis dicebat: ac proinde doctrinalis, & de omnibus sententia fuit: ex quibus verbis Sanctus Hieronymus ibi tantam animarum omnium dignitatem esse commendat, *vt vnaquæque ab ortu nativitatis habeat in custodia sui Angelum delegatum*. Repetit. ad 5. Ecclesiast., & Isaiæ 66. epistola 27. ad Eustachium init. Basilius 3. contra Eunom. init. de vera virginit. prope medium. Isidorus 1. de summo bono capite 10. Beda, quæstione 9. ex variis, & Actor. 12. Anselmus circa med. Elucidarij Bernard. 5. de consider. capite tertio, sermone 12. in Psalmo 90. *Qui habitat*, & vltra dictos locis numero primo. Nissenus de vita Moysis. Chrysostomus hom. 3. ad Colossens. & oratione 14. ad Hebræos. Anastasius Nissen. quæstione 61. in scripturam Theodor. quæstione tertia in Genes. & oratione 10. in Daniel. Cassian. collatione 8. capite 17. Athanasius de communi essent. sub fin. Eusebius 13. de præparatione Euangel. capite septimo. Clem. Alexand. 6. stromat. qui duo afferunt dogmata hoc à Platone, & Socrate fuisse ex scriptura assertum. Testimonia ex Philosophis innumera sparsim apud nostrum Bubalum reperies, & apud Eusebium proxime Lactantium libro secundo, capite 15. Minut. felicem in suo Octauio, Clementem Alexandrinum 1. stromat. & adhortatoria ad gent. Plutarchum 1. de Iside. S. Augustinum 8. de ciuitate capite 14. Eugubin. 8. de peren. Philosophia capite 25. apud quos Socrates, Plato, Hesiodus, Pythagoras, Xenocrates, & Chrisippus qua de re sapientissimus ex Philosopho Christianus, & Martyr. Iustinus strenue scripsit quæstion. 30. ad gent. nec ieiunè Origenes 3. Periarch. capite secundo, homilia 11. in Numeros, homilia 23. in Lucam, ac reliqui Patres, & Interpretes, ad loca renecessitata ex Psalmo 90. & Matthæi 18. Actor. 12. Genes. 48. Iudith. 13. & ad Hebræos 1. *Omnes sunt administratorij Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.*

3. Hoc vero textu fundamentum identitatis rationis pro custodia singulis omnibus, ac reliquis paruulis nec solum iis, qui Christo tunc aderant, à Deo deputata, vt credenda continetur: custodia, siquidem Angelorum deputata hominibus à Deo fuit, vt adiutorium eorum infirmitatis, & contra Dæmonum potentissimorum hostium insidias, ac tentationes præsidium validissimum in pædagogis tutoribus Angelis custodibus haberent, & desideratam, dispositamque amica Dei prouidentia, æternam salutem consequerentur: atqui æternæ salutis desiderium, serium quidem, & ardens, ac mediorum ad eius consecutionem sufficientium, (vltra sufficientiæ etiam minimum) erga omnes, & singulos homines Deo adest semper iuxta illud. *Vult omnes homines saluos fieri*, &c. & ex quo edici in lucem à matribus fuere, insidiis Dæmonum, vt sine Baptismo, & in originali decedant, patent, impetunturque, atque ex tunc custodia Angeli materni sunt destituti: Ergo ex tunc Angeli alicuius custodiæ committuntur paruuli omnes: quod autem Caluinus, atque ex eo assectæ contra Catholicam hanc veritatem obganniunt nullius est ponderis. Aiunt enim:

maioris

maioris gratiæ, & beneficientiæ Dei: erga homines esse, si Angelos omnes singulorum hominum custodiæ deputasset, quam cuique vnum, à reliquorum Angelorum subsidio destituta, & exclusa. Sed an, quod singulus, quasi ex munere, & speciali Dei mandato, curam vnius hominis gerat, ex vniuersaliori munere, & titulo charitatis subueniendi eisdem, vbi oporteat, officia cæteris prohibentur? Certè duo Angelis, nec solus eius custos Lot de Sodomis extraxere Genes. 19. & Raphaël Tobiam, cuius custos non erat, duxit, & reduxit incolumem. Et Daniel. 10. Michaël in adiutorium Gabrieli pro Dei populo venisse dicitur. Posset ex loco Pauli arguere: quia omnes administratorij spiritus, &c. Dicuntur; nil tamen vrget: quia non erga vnumquemque omnes, sed propter eos omnes, qui hæreditatem recipiunt salutis ministerium exercere salutis dicuntur: quod secundum distributionem accommodatè intelligendum est, non vt singuli singulorum curam gerant; nec singuli tamen immediatam, & speculari officio, sed ex generali, & proprio sui hierarchici gradus.

4. Sed ex eodem Pauli textu obijci contra eandem catholicam sententiam potest non omnibus vniuersim custodes Angelos deputari sed solum omnibus prædestinatis, *qui soli hæreditatem capiunt salutis*, & propter quos Angelos ad custodiæ ministerium missi à Paulo dicuntur. Atque ita aliquos sensisse refert, quin reprobet, Origen. tract. 5 in Ioan. sub fin. imo aliqua pro ea ex scriptura, debilia tamen, producit. Cæterum nil ex loco contra constantem de oppositio Patrum, ecclesiæque totius sententiam, quam proinde Salmeron noster Ecclesiæ traditionem merito vocat. d. 8. in postrema verba capitis primi ad Hebræos, §. *quod vero subiungit: propter eos, &c.* Meminit autem Apostolus prædestinatorum solum quia, & Angelorum custodiam, in ordine ad salutis æternæ consequutionem, ob quam disposita, datáque hominibus ea, custodia fuit, de facto in eis; & maximè luctantur, cum in reprobis obtinendi eius finis effectum non habeat: petindéque, quoad id, fuerit, ac si non fuisset: vulgoque communia, pluribus commoda, quæ vnus vel alter luctatur, non reliqui, præ casu, & maximè præ inertia sua, propter illum qui ea luctatus est, non autem pro aliis disposita, & ab ipso, & ab aliis dicuntur *por mi* inquit ille, *& por vos* alij dicunt *te hiço esta obra pia* hispano proverbio: quia illum solum commoda eius institutionis, in aliorum etiam plurium beneficium, factæ, pertingunt, cum autem æterna salus custodiæ angelicæ hominibus deputandæ finis Deo ex Pauli textu expressus extiterit ob rationes proximè immediatas infirmitatis humanæ, & resistentiæ tentationibus, & invasionibus dæmonum, ne eam homines consequantur, fit planè; vt omnibus, quibus æternam salutem Deus serio vult, mediaque sufficientia absolutè disponit (sunt autem in illis omnibus reprobi etiam) vt de Angelorum custodia ad auxiliorum absolutam sufficientiam spectante prouideat: maximè, cum reprobi etiam multi, nec semel, sed sæpè, salutem æternam de condigno in via contra dæmonum suggestiones mereantur; Etsi ex perseuerantiæ defectu, eam de facto, non obtineant: ac insuper plura grauioraque peccata, in quæ à dæmone aguntur, non perpetrent, quæ absque Angelorum assistentia, & officiis non agerent, nec omitterent. Et tandem, ne adeo electis, quantum à dæmonibus instingantur, reprobi noceant custodibus horum Angelis efficitur: quo etiam sensu his propter electos Angelis in ministerium custodiæ missi rectè dici possent.

5. Adhuc præfato dogmati videntur Patres aliquot aduersari, qui solum iustis Angelos custodes adesse indicarunt. Damasc. 1. Parallelor. cap. 7. Basil. in 5. Isai. ad id. *Auferam sæpem eius*; id est *Angelicam* custodiam, vt & glossa, & in Psalm. 33. ad id. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, &c.* Et in Psal. 48. circa fin. Origen. homil. 35. in Luc. infidelibus custodes Angelos negat, & peccatores ab Angelis deseri ait hom. 2. in Ietem. fine ad id. *Curauimus Babylonem* vbi Hieronym. & Bernardus serm. 1. de S. Michaële, & 7. in cantica. Hilarius vero Cano. 18. in Math. Chrysost. hom. 60. & Cyril. 3. contra Iulian. iustis custodiam Angelorum aliquot scripturæ locis expressam aiunt; infideles autem, & peccatores non excludunt; sed illi Patres exponendi sunt de exercitij iuuandi peccatores aliquali intermissione pro eorum tunc incapacitate, & indispositione: idque ex Dei voluntate (vt rectè Ambros. in id Psalmi 18. *Obmutui, & humiliatus sum*) non autem de absoluta custodiæ, & curæ de peccatoribus obiectione: quod etiam erga iustos ob eorum maius bonum, & triumphum glorioforem contingere, non semel idem Ambrosius ad id Psalm. 37. *Qui iuxta me erant de longe steterunt.* Chrysost. seu quisquis author est hom. 5. super Matth. in perfecto sub fin. & ex rationibus datis num. 4. Aperta est peccatorum, & infidelium omnium angelica custodia, quam Theologi omnes defendunt, cum S. Thom. 1. p. q. 113. a. 6. & in 2. d. 11. a. 4. vbi S. Bonauent. Ricard. Durand. Gabriel. & alij sententiarij; tametsi locus exodi 23. *Nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaueris*, adeo, (vt ab Scholasticis nonnullis putatur) pro hac patre expressus non sit, cum de dimissione pœnæ aptè intelligi possit: id est non tè dimittet impunem. Est autem aduertendum Chrysostom. hom. 3. ad Colossens. & Anastas. Nissen. quæst. 61. in scripturam ex parte in eam iuisse sententiam videri; scilicèt ex legis gratiæ, euulgatione Angelos custodes infidelibus non deputari. Aunt enim. *Prius pro numero gentium erant Angeli, nunc autem, non pro numero gentium sed pro fidelium.* Et quamvis addant etiam probum quemque custodem Angelum ab initio habuisse, ex dicto illo Iacobi Genes. 48. Nihilo sententiam temperarunt, cum nullus infidelis probus sit: imo eo additamento à custodia Angelorum improbos, & iniustos omnes videntur excludere; & si, vt de aliis Patribus diximus, positiuè pro iustis afferant, non autem de improbis negent.

6. Est autem de tempore, ex quo custodia angelici deputata hominibus fuerit videndum. Sub quo duo examinanda sunt, & facilè ex dictis decidenda. Primum de tempore deputationis, secundum de tempore ex quo, cuique hominum deputatur, & circa posterium certum omnibus est ante adultam ætatem & vsum rationis expeditum, vnicuique Angelum custodem deputari: Etsi enim peccare tunc actualiter nequeat, multis tamen modis à dæmonibus lædi atque à salutis consecutione impediri potest, vt contra eorum insidias custodia angelorum debeat præueniri. Idque ex ætate pueri illi adducati à Christo Domino Matth. 18. Patres obseruant; Hieronymus, quia ætatis non erat in qua posset peccare, Chrysost. hom. 9. in Matth. *Valde parvulum, & qui esset ab omnibus passionibus liber* censet atque eleganter defectibi, Ambrosius 7. in lucam cap. 9. *Etsi rationem nesciat, culpam ignorat*, nec solum à baptismi tempore, vt quidam putarunt apud Origen. tract. 5. in Matth. circa fin. quia infignum putabant Angelis infidelium, & iniquorum curam suscipere; sed hi reiecti proximè sunt, satisque ex Deo, qui pluit super iustos, & iniustos, & solem oriri facit super bonos, & malos dignissima prouidentia reijciuntur. A cuiusque ergo natiuitate Angelū vt diximus cuique deputari certum Theologis ex Hieronymo, & Patribus citatis, n. 2. est: quamvis an conceptionis instanti, ea custodia cuique incipiat? dubium sit, & affirmatiuè parti adhæreant expressè Anselmus in elucidario illis verbis, *quandoque anima dum in corpus mittitur Angelo committitur*, & Tertull. c. 37. de anima. Nec Patres, qui ex natiuitate cuiusvis custodem Angelum positum aiunt; ab ipsa conceptione negant. Et quamvis id Scholastici negent communius cum S. Thom. 1. p. q. 113. a. 5. ad 3. (quos pro nde leuatur Abulens. q. 61. in Matth. ad cap. 18.) affirmanti non renuit, quam sequitur Soar. lib 6. c. 17 n. 18. §. *Cum ergo infantia* referens S. Thomam in 2. d. 11. q. 1. a. 3. ad 3. 5. Bonau. Gabriel. Et alios d 10. quibus & ego adhæreo; quia ex tunc viæ status homini inchoatur, ipsique directè insidiatur dæmon, vt noceat, nec solum, qui Matris tentator directè est, cui proinde opponi oportet custodem Angelum, qui directè infantis bona, quatenus ipsius bona sunt, nec solum indirectè, vt bona sunt Matris, (vti iustus custos ex suo munere efficeret) procuret, atque dæmoni aduersus infantem insidiis se ex officio opponat, & si enim vtriusque, Matris, fœtusque, infantis cum

vera directa simul etiam posset eidem Angelo demandari; tamen largioris Dei beneficentiæ est cuique suum custodem Angelum delegare, vnde communior Theologorum sententia contra Magistrum in 2. distinctione vndecima, cap. 2. & 3. fert vnum Angelum duorum, simul saltem, hominum curam non agere.

7. Imò, nec successiue id ab vno Angelo, erga plures curæ suscipi mihi verosimilius est contra eundem Magistrum, & Origenem hom. 11. in numer. tribus quippe choris infimæ hierarchiæ, ex quibus hominum custodes communiter deputantur, plures Angeli quam tota collectione existentium, quandocumque, absolute hominum, homines continentur: quam conclusionem tradidit olim Iustinus Martyr libro vltimo, quæstionum quæst. 30. Tametsi non satis vero simili fundamento: quod animam pupilli sui hominis quisque Angelus cor pore egressam comitetur, vsque ad innouationis, seu resurrectionis tempus: si ita intelligatur, vt curam salutis earum gerat, quæ nulla erga illas corpore solutas potest haberi, ex quo corporibus suis abscedunt, si immortali obeuntium, & in iustitia, absque vllo culpæ reatu decedentium sint: cum, & viæ statum prætergressæ, & in termino sint absolute constitutæ: quare nihil super eorum salute restet Angelis custodibus agendum; tametsi erga purgatorij animas custodem cuiusque Angelum officia eas in suis pœnis consolandi, & confortandi exercere piè valdè, & rationaliter credatur: sin autem non de custodia, & cura Angelorum, ne homines peccent, & salutem consequantur, sed de officiis aliis custodiæ titulo specialiter Angelo custodi erga pupilli seiunctam animam propriis satis probabile, ac verum est fundamentum Iustini: quia, & ei de partis in via victoriis in gloria gratulari animabus beatis, vsq; ad innouationis seu resurrectionis diem: immò, & æternitatem specialiter incumbit, atque reunitas ad postremum iudicium deducere, comitari; testesque victoriarum in via habitarum coram vniuersa rationali Republica esse; vti, & malorum damnatorum custodibus, quam male suis officiis vsi in via fuerint testari, vt Origenes vbi proxime, aliique, & Patres, & Doctores communiter docent: quo statuto, quod nullus Angelus duorum hominum curam simul suscipiat, vt diximus, & Iustinus ibi statuit, & supponit bene, ac Theologice discurrit, nullumq; Angelum duorum hominum curam successiue adhuc, habere concludit.

8. Ex quo vero tempore statuque naturæ, & legis Angeli erga homines custodia fuerit à Deo commissa, Gregorius Nissen. de vita Moysi, sub init. censere videtur ab statu naturæ lapsæ cæpisse Angelorum custodiam, quæ pro statu innocentiæ non fuerat, scribens. *Verus sermo ad nos vsque descendit, quo creditur postea quam in peccatum natura nostra prolapsa est, non omnino à Clementia diuina neglecta, sed Angelorum alicui quem cuique in adminiculum constitutum esse.* Sed tamen non negat; antea etiam naturæ integræ, & in innocentiæ statu constituta, sed non obstante culpæ lapsu, & innocentiæ amissione non adeo, à Deo neglectam, ac suæ miseriæ relictam, vt salutis eius curam Deus etiam per custodes Angelos non egerit: & quidem, cum homo in innocentiæ statu, & dotibus ac donis gratiæ tot, tantisque instructus in viæ statu, internisque ad peccatum, & externis Dæmonum tentationibus fuerit obnoxius, præsidio etiam Angelicæ custodiæ immò etiam statu muniri illum oportebat: sicque factum Theologi docent: vnde, & Beatæ Virgini in iustitia originali conceptæ, atque innocentiæ statum, quoad eius dona largius valde sortitæ Angelum custodem, neque infimi chori, & hierarchiæ, ijdem Theologi concedunt ex S. Bernardo epistola 77. quibus assentior: tametsi ex quo Dei Mater effecta moralem, & ciuilem, vt sic dicam, vnitatem cum Filio Deo est consequuta, atque in creata omnia, etiam Angelos imperium, his quidem non vt custodibus vsam illam credam, sed vt ministris, vt de eius Filio dicitur Matth. 4. *Accesserunt Angeli, & ministrabant ei*, & certe vbi specialis erga ipsam Filij sui, ac Dei cura adfuit superflua visa est Angeli pædagogia, versaque merito, in purum eius, & reliquorum famulatum: quod si maternitate ipsa Deiparam sanctificatam, vt Ripalda suspicatur, pie quis asserat, sicut eam semel habitam perdere nequit, nec Mater Dei non esse, ex quo primum Mater Dei fuit, ita nec sanctitatem formalem perdere, & peccatum admittere; quia ex tunc antecedenter impeccabilis, censenda erit, nec vsquam deinceps custodia Angeli egere, ac subinde nec eam habuisse, vt de eius etiam Filio cum S. Thom. citata quæst. 113. art. 9. d. 1. Bonauentura, & Sententiariis reliquis in 2. d. 11. Aleuse, Altisiodorense, & reliquis theologicamur: quocirca minus firma videtur Abulensis sententia, quæst. 60. in 18. Matthæi vbi Deiparam, ex quo Dei Mater, & persona subinde publica esse cæpit, alterum etiam Angelum habuisse iuxta dicenda certamine 2. numero 1. Denique à custodia Angelorum, ne Antichristus quidem exclusus est: cum, etsi nequissimus, viator tamen sit futurus, & cuius salutem Deus serio desideret, nec de sufficientibus mediis ipsi prouidendis absistat, nec Angelus pupillum ob eius flagitia deserat.

CERTAMEN II.

Reliqua ad Angelorum custodiam spectantia

1. PRæter Angelicam singulorum hominum custodiam hactenus assertam, in qua Principum etiam, cum temporalium, & secularium: tum etiam Ecclesiasticorum præcipue continetur: imò eis alios Angelos speciales cuique suum, vt officium: ac munus publicum recte, & subditis proficue exerceant, ait expresse Origenes citata homilia 11. in numer. illis verbis. *Ipsi Apostoli Angelis vtuntur ad explendum sua prædicationis munus, & opus Euangelij consummandum*, confirmatque ex illis act. 12. *Angelus eius est*, & addit: *similiter intelligitur, & alius Pauli Angelus sicut est Petri, & alius alterius Apostoli, & singulorum per ordinem*, quod, cum ratione muneris, & officij publici ipsis fuerit concessum, iis etiam, qui eis succedent, concessum asseri debet. Regnis item Prouincijs, & ciuitatibus, Prouinciarum capitibus speciales Angelos custodes deputatos communiter ex Daniel 10. vbi nomine Principis Persarum Græcorum, & Iudæorum Angelus cuique ex eis gentibus custos, & Præfectus intelligitur à sancto Hieronymo, Theodoreto 5. diuinor. decret. capite 7. & aliis Patribus Dionys. de cælesti hierarch. capite 9. Isidor. Pelusiota. lib. 2. epistola 585. Greg. 17. moral. capite 8. aliàs 7. Sanctus Augustinus quæst. 48. in Iudic. Clemente Alexandrino 6. stromat. sub fin. & 7. init. Epiphan. hæresi 51. ex illo Deuter. 32. *Constituit terminos gent. iuxta numerum Angelorum Dei*, vt legunt 7. vbi Patres etiam, & interpretes communiter, & Hieronymus in Daniel. capite 7. vbi quatuor ventorum, quorum cura commissa Angelis dicitur, nomine quatuor principalia mundi regna intelligi docet: vti & Basil. 3. contra Eunom. Palusiota vbi proxime Theodoretus quæst. 3. in Genes. & orat. 10. & exposit. cantici Moysi, Hilario Psalm. 129. & Græci communiter, tametsi iuxta vulgatam nostram longe alius litteralis sensus sit. Idem confirmat Basil. proxime & Augustinus quæst. 7. in Iosuë ex illis Iosuë 5. *Princeps sum exercitus Domini*, Michaëlem exercitui Israëlitarum præfectum intelligentes, tametsi Abulens. ibi q. 71. Gabrielem intelligat, qui Daniel. 8. 9. & 10. curam Iudaici populi habere dicitur.

2. Origenes 1. Petiar. capite 8. ad Ecclesiasticas communitates præfatam doctrinam extendit, ac rursus homilia 10. & 14. in numer. homil. 4. in Ezechiel. hom. 12. 13. & 35. in Lucam probant ex Apocal. 12. c. 3. cui consentiunt Hieronym. Michææ 6. initio, & indicat Matth. 18. Ambrosius 1. de pœnitentia capite 22. & locis Apocalyp. quæ etsi ad litteram Angelorum no-

mine Episcopos significent, vocis tamen occasione Patres suam sententiam tradidere: quæ, & est Hilarij Bedæ, & Patrum aliorum communiter ab Scholasticis recepta. Dubium autem suboritur, non facile definibile: an scilicet Angelus qui Principibus, tam sæcularibus, quam Ecclesiasticis, vt personis publicis pro subditorum, & communitatum bono superadditur, idem ipse sit, qui communitatum, & regnorum curam gerit? diuersum esse probabilius vniuersim censet Soarius citat. c.17.n.24. §. *Denique hinc* fine. Mihi autem in tota vniuersalitate, non placet, sed cum distinctione censeo, sentiendum: scilicet, vt Principum alicui communitati, siue sæculari, siue Ecclesiasticæ ligatorum idem ipse communitati designatus, Principi etiam deputatus, & superadditus sit, verbi gratia, qui Hispaniæ, & eius Regi, qui Toletano Archiepiscopatui; eiusdem etiam Archiepiscopo: eadem quippe cura, & industria, vt Princeps bono suæ communitatis consulat, & gubernet, atque illa commodum, ex eius gubernatione percipiat obtinetur: nec, si quid aliud commodi alias Angelus communitati commissæ possit prouidere vtrique simul agendo non est vnus, idemque Angelus impar: ex quo fiet, vt quicunque Princeps, Regnum, aut Episcopatum mutet Angeli custodiam, & consiliarium Angelum, quatenus persona publica est, mutet Angelo communitatis, cui denuo præficitur, adiutorio, & custodia vtens, vti primo illo, qui ipsi in primæ communitatis præfectura succedit vtetur. Qui autem vniuersalem in communitates, seu regna omnia spiritualem habent potestatem, vt Apostoli, & in prædicatores mundi absque alligatione alicui Regno, aut Ecclesiæ à Deo electi sunt, censeo, eos Angelum superadditum proprium, & aliis incommunicabilem habere ac insuper, vbi ad Regna, Prouincias, & Ecclesias particulares peruenere speciali cuiusque illarum custodis Angeli adiutorio etiam vti: quod, & Origenis verbis datis n.1. sub init. numeri 1. conformius est, & rationi: siquidem vniuersale illud munus speciale Angeli adiutorium pro vniuersi spirituali dono reposcit, quod Prouinciarum, Regnorumque officiis tutelarium suorum non obest, sed iuuatur: id, quod sæculari Principi, qui plura, vel omnia mundi regna obtineret non ita facile concedendum, ni aliquid æque omnibus ciuiliter, & politice commodum esset disponendum.

3. Sed & visibilium omnium generibus, & speciebus omnibus conseruandis, gubernandisque Angelum singulum esse à Deo præfectum, docet S. Thom. cit. quæst. 110. art. 1. ad 2. & 3. à q. 113. art. 3. & Scholastici plerique, etsi Caietanus dissentiat. & S. Thom. sensum detorqueat: estque satis indicata sententia ab scriptura Apocalyps. 1. *Angeli aquarum sit mentio*, & c. 14. *Angeli qui habebat potestatem supra ignem*, ad quæ, sic censent Arethas. Andreas Cæsar. in Apocal. 1. c. suo 43. & 47. Ribera noster, & interpretes alij eandemque sententiam fusius, minutiusque tradidit Origenes hom. 8. in Hierem. & hom. 23. in Iosuë: Nazianz. carmine de parte Angelorum ministrante, Augustinus 8. de genesi ad litteram, capite 24. & quæstione 79 ex octog. tribus, ait: *Vnaquaque res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam, sicut aliquot locis scriptura diuina testatur.* Idem docet Abulens. Matth. 18. quæstione 57. idemque docuerat Plato de subsstantiis separatis, seu Angelis, quas natura sua speciebus additas, & generationis earum adiutrices formarum subsstantialium inductione de vtroque vero, scilicet naturali additione & inductione formarum rejicitur merito à Sancto Thoma, solumque ex Dei dispositione, & prouidentia, & ad alia munera speciebus præfici concludit. Bene etiam aduertit S. Thom. quæst. illa 113 art. 2. irrationalibus corporeis speciebus Angelos præfici: non tamen, vt indiuiduorum omnium vniuscuiusque curam per se gerant, sed conseruationis, & perpetuitatis ipsarum, in quouis quibusuisve indiuiduis: quare vnus pro tota specie satis est, quin singuli pro indiuiduis singulis deputentur, cum determinata hæc præ aliis, nec vniuersi conseruationi: quare, nec hominis, (cum conditus orbis est, & conseruatur, quousque status viæ omnibus finiatur) commodis per se conducunt, & inseruiunt, & de hac indiuiduorum irrationalium custodia intelligi Hieronymus debet illam negans, Habacuc 1. fine.

4. Cuius vero hierarchiæ & chori Angelis cum hominum communium, tum Principum, tum reliquarum rerum præfatarum custodia, & præfectura à Deo demandetur, restat definiendum: & quidem communium hominum custodia regulariter ex infima hierarchia & choro Angelis committitur: Principum autem hominum Angelis superioris gradus mandatur, & quandoque hierarchiæ supremæ, ex qua censeo Protoparentibus Angelos custodes vtpote orbis totius Monarchis creatis designatos; ac insuper, quia Satanam, seu Luciferum, qui ex suprema hierarchia fuisset, ni laberetur, haberunt tentatorem, cui imperfectioni naturæ, & potentiæ Angelum auxiliarem opponi, non expediebat. Nec inferioris gradus Angelo custodiam Matiæ Virginis commissam esse credendum est. Apostolis item non infimæ hierarchiæ Angelos, vt personis publicis superadditos fuisse censeo. Aljis vero Principibus speciali regno, aut Ecclesiæ ligatis ex infimæ hierarchiæ gradu tamen supremo illius, Angelos superaddi eorum munus exposcit: maxime, cum eosdem esse dixerimus, cum communitate, cuiusque custodibus quibus omnium in ea contentorum, vniuersalior cura committitur circa irrationalium, & rerum, & locorum custodiam videtur infimi ordinis Angelis committenda: sed video, ex Michaëlis apparitione in monte Galgano, eiusque testimonio sub speciali eius custodia montem illum fuisse: sed fors irregularis diuinæ Prouidentiæ ea Michaelis designatio fuit ob finem quem non assequimur. An vero custodes Angeli præfati ex Sanctis etiam Beatis designati fuerint? certum est ex Sanctis & Beatis fuisse: ne lupo oues traderentur, & ex Christi verbis. *Angeli eorum semper vident faciem Patris*, & ex Psalm 90 & 103 sed vniuersi partibus irrationalib. præfectos ante lapsum Angelos bonos, qui mox lapsu Dæmones fuere, eóq; munere in pœnam priuati, censet Damasc. lib. 2. c. 4. August. 12. de genesi ad lit. c. 26. & 3. de lib. arbitr. c. nondum beatis etiam, sed Sanctis viatoribus Angelis, perseueraturis tamen, & beandis absolutè prærogatiua partium mundi corporearum irrationalium fuisse à Deo gubernationem commissam, in qua perseuerant: quod mihi probabile est; putaremque verum, si antequam Angeli peccarent, vel perseuerarent suam viam finirent, ex influxu Astrorum per cælorum motum diebus creationis corpora mixta producta crederem, quorum productioni, vt conseruationi specierum, Angeli præfecti sunt; id autem non credo sed Dei iussu, & voluntate nulla materiæ primæ aliunde inducta dispositione expectata, ea omnia primum prodiisse: quare, neque ex primo die, nec sequentibus, vsque ad sextum, quo creatus homo à Deo fuit Angelis cælorum, & vniuersi corporei regimen commissum, sed cælorum naturali mobilitate, Deique solius immediata dispositione, & executione diei creationis actos, peractósque fuisse: vt primus diuisione lucis à tenebris, ex vespere, & mane dies primus nullo Angelorum interuentu à Deo factus narratur Genes. 1. peracta vero hominis creatione, die sexto eorum omnium fuit Angelis gubernatio commissa, vt propterea die septimo ab omni opere requieuisse Deus dicatur, causs scilicet naturalibus, eorumque administris speciali cura, & particulari, quam in rerum creatione adhibuerat delegata: generali siquidem concursu, & vniuersali prouidentia vsque modo operatur, vt Christus Dominus ait, & operabitur semper Deus: cum autem intra creationis dies Angelorum via fuerit certo finita, etsi quę, determinata die, incertum sit. Non solum Sanctis Angelis viatoribus, sed iam beatis etiam fuisse vniuersi corporei irrationalis etiam custodiam commissam compertum est.

CERTA

CERTAMEN III.

De officiis, quibus Angeli custodiam dæmones nostram agunt perditionem.

1 CErte officia & actiones, quibus Angeli custodiæ cuiusque speciale munus obeunt, & exercent: Petrus Cellens. lib. 1. mysticæ exposit. tabernac. fine de custodiæ Angelicæ specialis erga homines officiis, & actionibus desinens, de officiis custodiæ Angelicæ erga res quasuis generalem regulam dedit dicens. *Totum officium Angelorum, quantum ad nos esse, vt nos à malo defendant, & in bono conseruent*: quod ipsum ex custodiæ, & gubernationis rerum quarũque ab Angelis susceptę munere æqua ratione, & robore demonstratur: vnde constat Angelos insensibilibus, & irrationalibus, siue secundum genera, & species, siue secundum locum & terræ partem, præfectos eorum physica mala prout eis à Deo datum est, impedire, etiam contra id, quod causæ naturales exposcunt, vt tauri ictus à sagitta in monte Galgano Michaëlis eius loci custodis interuentu impeditus fuit. Sic etiam tempestates à dæmonibus confluxu, & commotione causarum in aëre excitandę sæpe à custodibus locorũ Angelis, ne eis eorumque frugibus, & fructibus noceant vel confluxum causarum impediendo, vel coniunctionem dispertiendo, euanescendoque ab Angelis impediuntur: contra vero commoda, & locis, & fructibus causarum naturalium coniunctio, ac subinde pluuiæ proficuus ventus, aliaque fructibus commoda ab eisdem Angelis procurantur, ac disponentur. Similiter non solum spiritualia mala pupillis hominibus ab eius custodibus Angelis impediuntur, arcenturque ac bona procurantur, & disponuntur, verum, & corporalia etiam ab eis mala arcentur, atque bona in eis afferuntur quam plurima. Id enim vniuersali sententia Petri Cellensis ab scholasticis, & Patribus communiter recepta, contingitur, & ratio suadet. Siquidem & eorum custodiæ commissi homines corporei sunt, nec solum secundum gradum rationalem eis à Deo committuntur custodiendi. Tum etiam: quia sæpe malorum aliquot corporalium amotio, & bonorum inductio in bonum hominum spirituale cedit. Qua etiam ratione ab eisdem Angelis corporea plura commoda commodatis hominibus ad salutem spiritualem nociua, vt opes valetudo corporis, impediuntur & contraria, paupertas ægritudoque corporea procurantur.

2. Porro spiritualia mala ab eisdem Angelis semper, & continuo, nobis prorsus insciis arcentur, & bona spiritualia procurantur. Idque dupliciter: vel extrinsecorum obiectorum, & occasionũ turpium amotione, & dæmonũ, in quo suam habent potestatem, cohibitione, ne nos vel absolute, vel ardentius tentent, quam restitutos nos sapienter, & prudenter ex se coniectantur, vel certo ex Dei quandoque reuelatione norunt. Insuper inspirationibus vehementibus, adhortationibusque vt stemus cum tentamur, ac similibus, vt etiam proficiamus in bono. Huiusmodi autem inspirationes, suasionesque Angelorum custodum dupliciter fiunt. Primo specierum in nobis adseruatarum excitatione, & applicatione pura, secundo locutione, & colloquio ad pupillos suos sæpe habito, vt ex scriptura, & fidei dignis historiis constat: quæ solum vocibus formatis idiomatis nostri aliquando habentur, aliquando vero eorum apparitionibus specie corporea, & forma assumpta, suique, vel Dei nomine ad homines loquentibus. quo in casu mediis vocibus, quas extrinsecus formant, species nobis extrinsecus de nouo immittunt, ac imprimunt; non secus, atque homines, cum ad alios loquuntur. Quo autem pacto, corporeas formas assumant, cum ita, vel Dei, vel suo nomine hominibus loquantur res pure philosophica est citato loco de Philosophicis Angelorum examinanda contiou. philosophiæ nostræ postrema.

Chrysostoph. de Ortega de Deo uno, Tomus II.

3. Aliud custodiæ Angelicæ officium Angelorum erga homines est peccantes corripere, atque in hac vita punire, vt corrigantur. Id siquidem pedagogiæ susceptæ proprium, & beneficentissimum officium est illis exodi. 23. expressum *quia non dimittet cum peccaueris*, & ex Daniele septimo, iuxta Hyeronymum, ibi, & Habac. 1. vt constat ex locis Psalm. 67. & 103. quæ allegat, cui consentiunt Hermes. 3. Pastoralis similitudine sexta, & septima, & Andre. Cæsar. in Apocal. capite vigesimo primo, & sexagesimoprimo, qui tamen indicant satis hos Angelos correptores, & punitores peccatorum diuersos à cuiusque custodibus esse, quod merito cum Soario abnuimus: cum id pedagogiæ, vt diximus, munus proprium, & officium sit: ac insuper pupillorum, seu rerum, quorum custodiam agunt aduersarios peccatores suppliciis etiam, ad internecionem afficere, vt ab Angelo populi Dei custode effectum est in Assyriorum exercitu Isai. 37. Ex quibus centum octoginta quinque millia nocte vna interemit. Tametsi temporalia mala, vel in corruptionem, vel in profectum virtutis quandoque per malos Angelos hominibus veniant: vt. 1. cor. 5. Paulus fornicarium. *Tradidit Satanæ in interitum carnis, vt Spiritus eius saluus fieret* Beatosque Iobum, & Tobiam dire adeo à Diabolo tentari malisque affici Deus permisit.

4. Est & aliud custodum erga homines officium: scilicet horum orationes, bonaque opera, adiunctis etiam suis ad Deum precibus, defferre, atque offerre, vt constat ex Iob. 12. & Apocal. 8. & ex Patribus, Ambros. 18. in Luc. ad cap. 18. initio, Nicephoro Constantinopolit. Et ipsum referente Anastasio. Nisseno quæst. 61. Petro Cellense, lib. 1. de Tabernac. Hilario in Psalm. 129. Andreas Cæsar in Apocal. suo cap. 47. Augustin. epist. 120. de Grac. noui Testam. c. 29. Et soliloquion. capite vigesimo septimo, cui officio proxima est assidua Angelorum pro suis pupillis ad Deum deprecatio iuxta citatos Patres, & Bernardum 5. de considerat. capite quarto, & quinto, ac serm. 31. in Cant. Laurent. Iustinian. lib. de cas. connub 1. 8. & lib. 6. de disciplina, & perfect. monastica, c. 5. & alios relatos à nostro Soar. lib. de orat. c. 10. & 11. quibus adde, & officia illa supra à nobis memorata à custodibus Angelis erga defunctorum pupillorum animas titulo custodiæ in alia vita exercenda, vt visitationes, & consolationes earum in purgatorio, & congratulationes in cœlo de victoriis in via partis, & gloria per illas adquisita, quibus demum, & tristitiam Angelorum custodum de alumnorum peccatis in via, & primi tam temporalibus, quam æternis, si tandem damnentur, ex illis Isaiæ. 33. *Angeli pacis amare flebunt*, videntur Patres aliquot addere Chrysost. hom de ascens. Anton. Abbas ep. 2. fine. Andre. Cæsar. in Apocal. suo cap. 25. Leo Pa. 8. vel 9. cap. *Hi duo sunt*, 55. de consecrat. d. 1. Origenes Matth. 18. ex ipsoque Theophilactus tristitiam præfatam videntur Angeli tribuere, quia, & per negligentiam custodiæ peccare illos erronee censent, cum eorum alumni peccant. Cæteri vero Patres ita de Angelis beatis metaphorice loquuntur, vt ardentem erga alumnos charitatem, & salutis eorum desiderium vehemens significent: vt ad idem significandum de se ipso similiter in scripturis loquitur Deus, cum natura sua tristari de nullo possit, vti neque Angeli Beati ratione status, & summæ conformitatis cum Dei voluntate etiam permissiua: quare scite Andræas Cæsar. proxime ait. *Angelos ad Dei exemplum compati, mœrere, aut contristari.*

5. Ita vero suis quemque Angelum alumnis consulere, vt cum horum refert, ab aliorum custodibus voluntate etiam dissideant, & iurgientur colligi videtur ex Danielis 10. vbi Princeps, seu custos Angelus Persarum custodi populi Dei legitur restitisse. & quamuis Hieronymus ibi, & in caput vigesimum nonum, Ezechiel. init. Rupert. 9. de victoria verbi Dei à capite quarto, Cassian. collatione octaua, à capite duodecimo, Persarum Principem malum Angelum intelligant; bonum tamen fuisse docent Dionys. de cœlesti hierarchia, capite nono, Gregor. 17. Moral. capite octauo. Theodoret. Lyran. & Carthus. ac reliqui communiter. Quare ex ea resistentia Angelos ma-

terialiter pro suis quemque alumnis, ac eorum commodis dissidere fatendum videtur; secus vero formaliter: quia illa ita dissident dum eis de diuina voluntate, circa id, quod alumno suo, quisque vult, desiderat, & procurat, non constat: quare, & vtriusque desiderium imbibitam defert conditionem, si ita Deo placeat: quare, & in voluntatibus de materialiter diuersis, & aduersis mirifice, sanctissime, & amicissime concordant.

6. Denique de malis Dæmonum erga homines officiis, & vniuersim, & speciatim satis clarebit, si hactenus dicta de bonis officiis Angelorum à contrario Dæmonibus applicentur, vt pro suo in Deum, & homines odio rebus vniuersi, & hominibus cunctis mala procurent, ex Dei permissu, & sui Principis Satanæ designatione hortatu, & præcepto, ac proinde non est de eo fusior texenda disputatio: certe de tortura ignis cum Dæmonum, tum animarum purgatorij à Dæmonibus illud breuiter dicam: respectu animarum purgatorij id muneris Dæmonibus, ob decentiam status ipsarum nusquam esse permissum: nec respectu Dæmonum opus esse, vt permitteretur: nam Spiritus Domini sufflaret in eo, etsi ignis materia noua ministranda accendendaque, in pereuntis, ac cinerescentis suffectum: quæ nimis crassa meditatio est. Nec enim ita igniuntur Dæmones, & ardescunt; sed sola formæ ignis, seu caloris perpetua vnione, nusquamque, vt videmus, & nunquam deinceps defectura.

ORTEGA
Inf. part.
D. Vid.